

విషయము.

పుట.

భృష్టద్యుమ్నునిచే దుర్యోధనుఁడు విగ్రహం ప్రతిష్ఠించుట	...	75
చేకితానకృతపాచార్యులద్వంద్వయుద్ధము	...	77
భీష్మనియజ్ఞమునివసయధాక్షత్రమును	...	80
సునాభుఁడు మొదలగురుసుమారులు భీష్మునిచే జచ్చుట	...	81
అలంబుసునిచేత నిరావంతుఁడు మృగుగ దగుట	...	83
కుటోత్సచుడు ద్రోణాచార్యులప్రభృతులతో (కలకలము) యుద్ధము	...	85
అర్జునుఁ డిరావంతునిచచ్చుట భీష్మునిచే మిని (కలకలము) దగుట	...	87
భీష్మనివసయధాక్షత్రము	...	90
అలంబునుఁడు దుర్యోధన ప్రేరితుఁడై (కలకలము) యుద్ధము	...	92
అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధమునకుఁ బోవుట	...	93
దుర్యోధనుఁడు శతనిదుశ్శాసనుల భీష్మునకు (కలకలము) యుద్ధము	...	95
శ్రీకృష్ణుఁడు రథంబు డిగి భీష్మునకుఁ బోవుట	...	98
ధర్మరాజు రహస్యములను భీష్మునియొద్దనుఁ బోవుట	...	100
భీష్మనిదశమనివసయధాక్షత్రమును	...	102
అర్జునుఁడు శిఖండికి బ్రోత్సాహము గలిగించి భీష్మునకుఁ గలిగియుండుట	...	104
ద్రోణాచార్యులశృద్ధామయ భీష్మచరు (కలకలము) యుద్ధము	...	106
విరుటుకమ్మఁ దగుత (కలకలము) భీష్మనిచే జచ్చుట	...	109
భీష్మఁడు శరపల్వగుతుఁ దగుట	...	111
కష్టిఁడు భీష్మనియొద్దనుఁ బోయి మినుట దగుట	...	114

ద్రోణపర్వము - ప్రథమోఽధ్యాయము

సంజయుఁడు యుద్ధభూమికిఁ బోయి మరలినట్లు గుండునొప్పుత్తరంబు భృష్టద్యుమ్నునిచేఁ జిక్కుట	...	117
ద్రోణాచార్యులకు సర్వసేనాధిపత్యము నిర్ణయించుట	...	122
ద్రోణాచార్యునిమరణంబు మిని భృష్టద్యుమ్నుఁడు మరలించుట	...	124
ద్రోణుఁడు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజుగ బ్రోత్సాహముచేయుట	...	126
అర్జునుఁడు ధర్మరాజుతో బ్రోత్సాహముచేయుట 'వజ్రసంహార' శ్లోకము	...	127
ద్రోణుఁడు పాండవసైన్యమునకుఁ దేలిగి యొప్పునొప్పునగుట	...	130
భీష్మసేనశల్యులగదాయుద్ధము	...	133
ద్రోణాచార్యులు ధర్మరాజుతో యుద్ధమునకుఁ బోవుట	...	135
ద్రోణాచార్యుల రెండవనాటియుద్ధము	...	137
అర్జునుఁడు ధర్మరాజుచే ననుజ్ఞాతుం దై సంతకములనుఁ బోవుట	...	138
సంతకంబు లందఱు సొక్కపెట్ట యుద్ధమునకుఁ బోవుట	...	141
ద్రోణాచార్యునిచేత సత్యజిత్తు సచ్చుట	...	143
ద్రోణాచార్యునిచేత సూర్యదత్తుఁడు సచ్చుట	...	144
భగదత్తుఁడు సుకుటికముఁ బఱచి పాండవసైన్యములం గలంచుట	...	147
అర్జునుఁడు భగదత్తునిచేత రథంబు దోలు మని కృష్ణునితోఁ జెప్పుట	...	148
భగదత్తుండు సుకుటికంబుతోడ గర్జనుచేఁ జచ్చుట	...	151
కర్ణుఁడు సలయుద్ధము	...	153

ద్రోణపర్వము - ద్వితీయాధ్యాయము

ద్రోణునిమాండవనాటియుద్ధము	...	157
--------------------------	-----	-----

విశాఖపట్నం.	...	159
అశ్వమేధము.	...	160
అశ్వమేధము.	...	162
అశ్వమేధము.	...	164
అశ్వమేధము.	...	166
అశ్వమేధము.	...	168
అశ్వమేధము.	...	170
అశ్వమేధము.	...	172
అశ్వమేధము.	...	174
అశ్వమేధము.	...	176
అశ్వమేధము.	...	179
అశ్వమేధము.	...	180
అశ్వమేధము.	...	181
అశ్వమేధము.	...	186
అశ్వమేధము.	...	188
అశ్వమేధము.	...	190
అశ్వమేధము.	...	192
అశ్వమేధము.	...	194
అశ్వమేధము.	...	196
అశ్వమేధము.	...	198

ద్రోణవిద్యము - శృంగేయమున వ్రాసెను

అంతఃకల్యాణము	...	202
అంతఃకల్యాణము	...	204
అంతఃకల్యాణము	...	206
అంతఃకల్యాణము	...	208
అంతఃకల్యాణము	...	209
అంతఃకల్యాణము	...	211
అంతఃకల్యాణము	...	213
అంతఃకల్యాణము	...	215
అంతఃకల్యాణము	...	217
అంతఃకల్యాణము	...	220
అంతఃకల్యాణము	...	222
అంతఃకల్యాణము	...	224
అంతఃకల్యాణము	...	226
అంతఃకల్యాణము	...	228
అంతఃకల్యాణము	...	230
అంతఃకల్యాణము	...	232

దక్షిణార్ధము - చతుర్థాశ్వాసము

సాక్షి : ముద్దురులు పోరు దొంగలను ... 236

విషయము.	పుట.
జలసంధ్యం దశరథాజు సాశ్వతాశ్రమో యుద్ధము నేటి పద్యము	237
నుదర్శనం దశరథాజు సాశ్వతాశ్రమో యుద్ధమున నేటి పద్యము	239
ఓపకాననండు సాశ్వతాశ్రమో యుద్ధము నేటి పద్యము	241
దుశ్శాసనండు సాశ్వతాశ్రమో యుద్ధము నేటి పద్యము	243
ధర్మరాజు భీముని నర్మమునకు పోవద్దను బుద్ధిము	245
భీముండు ప్రోక్షాదిరథులు నది ప్రవహించి నుద్ధములో బోయెను	247
ఓపకాననండు ప్రోక్షుని దుఃఖమును	248
భీమసేనుచేత శత్రుంజయమునకును నుద్ధము	258
కర్ణుండు భీమసేను సమయమింది నీచో గొలుసు పోయెను	255
ధర్మరాజు ప్రోక్షుండు సాశ్వతాశ్రమో యుద్ధమున నేటి పద్యము	257
సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు సాశ్వతాశ్రమంధము నుద్ధము	259
కర్ణుండు సాశ్వతాశ్రమో యుద్ధమున నేటి పద్యము	261
కర్ణుండు పులస్త్యులద్వయము	262
అర్జునుండు వైంధవునిశలం దునుము	264
ప్రోక్షాగర్వము - హరిద్రామాతృసమము	
కర్ణుండు పులస్త్యుల ముందుగా నుద్ధము ధర్మరాజు గగనమునకు	267
వైంధవుని సమయమింది కర్ణుండు పులస్త్యులను నుద్ధము	268
ప్రోక్షుండు హరిద్రామాతృసమం దునుము	270
భీమసేనుండు దుర్మదమృత్యులం బుద్ధులు	272
అంజనవర్ణుండు కర్ణుండు సాశ్వతాశ్రమో యుద్ధమున నేటి పద్యము	274
భీమసేనుచేత బాహుండు చచ్చెను	276
కృపాచార్యుండు కర్ణుండు హరిద్రామాతృసమము	277
నిమదర్శుండు సాశ్వతాశ్రమో యుద్ధమున నేటి పద్యము	280
హరిద్రామాతృసమం దునుము	282
కర్ణుండు సహదేవుని నిందించునది హరిద్రామాతృసమము	284
కర్ణుండు ధర్మరాజును దుర్మదమృత్యులం బుద్ధులు	286
అలంబునుండు భువనాశ్రమం దునుము	288
అలాయుధానుండు భువనాశ్రమం దునుము	290
కర్ణుండు దుర్మదమృత్యులం దునుము	292
నిరాటం దునుము ప్రోక్షునిచేత బుద్ధులు	294
ప్రోక్షాశ్రమం దునుము	296
ధర్మరాజు ప్రోక్షునితో సాశ్వతాశ్రమం దునుము	302
ధర్మరాజును దుర్మదమృత్యులం దునుము	304
అర్జునానుండు గౌరవయాత్రులం దునుము	306
ప్రోక్షునిధర్మరాజును గోసింది సాశ్వతాశ్రమం దునుము	307
సారాయణా శ్రుతిపాతం దునుము	310
అర్జునానుండు కర్ణుండు సాశ్వతాశ్రమం దునుము	312
సేదవానం దునుము	314

శ్రీ

శ్రీ గణేశాయ నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

సంహారదండము

నానిగ్రసినానానిక నాదానృతా

సంహారదండము

పాదసమయమునందు హరిహరనాథా.

— శ్రీ భీష్మపర్వము ప్రథమాశ్వాసము —

- క. దేనా బస మీజుమనను, ధాన్యభింజు డధికవిసయతత్వరంజనం
భానించి గుఱుసాలమున, దం పై శంపామనసుకుం దిగ నిట్లనియెను. 2
- క. బండ్లమీద గలుగుతొలుపున, బండ్లమీద గొర్రెలను బాహుగర్వ
గ్రంథిత నట్లు దొడంగిరి, భంజన మున్నగు జల్లల బాహుమనీంద్రు. 3
- క. అనుమనము పై శంపామనసు, బండ్లమీద సాగ్రహృదముండ్ల యిట్లనియెను
జన మీజుమనమున సంగబనితల బగుకలెను సుఖంబు బొందెను. 4
- వ. పూర్వమున నుండు బయ్యలమనసు కలెను నా గండుదెలుగులవారికట
కంబులను విడిచి గయ్యలమనసు గాఢప్రవృత్తి సమయంబున భృతంశుండు
గొడుగులదుర్బలమనసునకు నిర్వహణంబు సొంతి సంచయన్వీరియెను డ్రచిం
గించుచున్నందునం ద్రికాలపతి యగువేదపాత్రుని విజయంబున యమ్మ
హిమతి సేయనర్హంబులం గొకని యతని కిట్లనియె. 5
- క. కాలం బగుటయు నృపులకు, నాలము సమయంబు దీని కడలకు మది నీ
వాలాకింపగ వచ్చిన, నే లోనికి దివ్యవృత్తి నిచ్చనంబుల్లా. 6
- చ. అనుడు నతండు సహారముగ నన్నలు దమ్ములు బోరుమ్రారతం
గనుగొనఁ జాల నేను వినఁగా నలతుం దదనుగ్రహంబు నే
నీన గడు తెన్న యన్న ముని చిత్తమునం గరుణించి సంచయం
బునిచ మహారణంబు పరిపాటిమయి నా సకలంబు జెప్పెను. 7

1 నీ శాసన దివ్యవృత్తి నింపెద. 2 బోరి నారకం.

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రమనకుం గయ్యంబు తెఱంగు వినిపించ నియోగించి యూనూజ్ నందనునకు నారెండు దెఱంగులవారిదివాంశ్రువున స్థిరంబులు గనునట్లును రహస్య ప్రకారభాషణంబులు వినునట్లును మనోబుద్ధిగల బలంబునట్లునుగా గా వరంబిచ్చి యతిశీఘ్రమనంబు నొనంగి భారతసమగధానిని నిలిపియు తేస్తాస్త్రంబు తెవ్వెయం దొక కుండవల్లభులకుం బ్రసాదించి 'గ్రహామాలాపంబులు రూపంబులుం దలంపులం దేవదేవతల నెహనీన బోధంబును గలుగ ననుగ్రహించి యావైచిత్రవీర్య నాలోకించి యిది ప్రాప్తికాలం బై వచ్చినభూప్రజాపదుంబు దీనిన గగనం బునోగింప జేసితిమి'నని నిత్యం తంబున నుండు మీనును గురుపాదపద్మలక్ష్మి ప్రసాదించి గలవాడ నని యతని నాశ్వాసించి సాత్యనాథులకుం బెరికియు 8

క. మొగిలిలు లేకయు నులుపంబు, గగనబోధంబు నేను గలవాడనుటకు బెల్లుగ నశ్రులుంబల జొచ్చెను, మృగములు పరుగులు బులము నృగములు నీనని.

క. నలుపురు నేవురు బిడ్డలు, గలగన కిది కృష్ణవనోగగర్భంబును వారలు వుచ్చినపుడ యాడుండు, గలగన నవ్వలకు జలగల గని నని పొందినది. 10

తీ. ఆర్కనుదయా ప్రమయమలయింపగ గృహి కాంతి మోరకబంధంబు గివ్వ జొచ్చ నిందులాంఛనస్థితి దలక్రింద గాంగె దోచు చున్నది ప్రజ యిట్లు ద్రుంగ నున్నది. 11

వ. విశేషించియుం గొలపనికేతిసంబుల గోసంబుల జోగ లగ నుటయు నాకల భంబులు మండుటయు నివి మొదలుగా ననేకదగ్గను న్నగంబులు పుట్టు చున్న యవి కులక్షయంబును నానాన రేండ్ల నాశంబునునగు నుపేక్షించుటగను దుష్పథ వర్త లగుదుర్యోధనాదిగుమంబులు వారిని నీతత్మునిపా లుననుపించుట జొనంగి శాంతినేయుట మేలు మముబోంట్లమనంబులకుం బ్రయంబు గాని ముంబంజ్యంబు నీ కేటి కనిన విని యప్పునుజేంద్రుం డమ్మునీంద్రున కిట్లనినాడు. 12

చ. హితమును ధర్మముం దలంచి యిష్టయొక జెప్పిత బట్లు పాపము నా నుతుల నయంబుమై నడిచి చూచితే పాపంబులు బుచ్చునని నీ జతురుడ గాను బ్రాభునము పాలకు నా దనుకొన్న యిటు మీ మతి దలపాసి యాపలుకు మానుడు పాకము దివ్వ గార్థమునది. 13

వ. అనిన విని పరాశరసూనుం డది యట్లుండ నిష్ఠుల నేమీనియుం బిప్పవలయు నది గలదే యని పలికిన నాంబియండు గయ్యంబున గలుపు చెలుపునిమిత్తంబు లడిగిన నమ్మునివరేణ్యండు వహ్నిలు హోమశాలంబునం బుణ్యగంధంబులతో బ్రతీక్షార్చు లగుటయు భేదప్రముఖంబులు గంభీరమోషంబు లగుటయు

వాఁడువు లనుగూలమృదుమనోహరప్రచారంబు లగుటయు నివి మొదలుగాఁ గొన్ని శుభసూచకంబులు నిర్దేశించి కొంచెంబు పెద్దయన లేదు సమరంబున జనుంబు వైహాధీనంబు గావునగ బెద్దలు పడఁచు లొప్పు వని చెప్పుదు రేను బోయి వచ్చున నని చెప్పి సముచితప్రకారంబున సంతోషంబు నేనె దద నంతంబు యుక్కొరవేంఁద్రంప గొండొక సేపు చింతించి నిట్టూర్పు నిగిడించి సంజయన కిట్లనినది.

14

ఉ. భూమికే గాఁగఁ బ్రాణములపోక వలంక రాగ్రహారసం
గ్రామము నేయు మిగుడునుగు గొబులు వొట్లఁగలు సంతడిపొకో
భూమి మునీంద్రసంగళి ముబ్బుము నీకు జగంబు నాకు నీ
భూమి లోలంగు నెప్పుము ప్రబోధనిరూఢిముగా సమస్తమున.

15

వ. అనిన విని సుజయం డతని కట్లును నాగూరికినిసంతయు నెరింగించెద భూతత్వ
ప్రకారం బవధిగివుము.

16

— ౧౭ —

తే. అధిప నానాప్రకారవరాహంబు, లిగన వేర్వేట జనులుండు నింద పరుగు
బిడప నింద యుడిగను నీవృత్తి దాన, సాలమునకుం బంయణాస్థాన మనయు.

17

వ. లోలమునుగ గాక విను మూకాశంబునకు గుణంబు శబ్దంబు వాయువునకు శబ్ద
స్పర్శంబులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులును నహలకు శబ్దస్పర్శరూప
రసంబులును గుణంబులు స్పృశ్యశబ్దస్పర్శరూపంబులకు సంగఢాత్మకం జైనగుణ
సముదయు బుర్రులనుం గలెడు గావున నిష్ఠాపకభూతంబు లీనింటిలోను బృథివి
యొక్కఁడు నీనెమన్నవిధంబు పడలెం యు సాపేక్షంబుము.

18

సీ. ధాతృశే మేనువు నెఱుఁగంబున నునుగ్గు మునుగ్గుధానమునఁ బ్రభూతి
విస్తీర్ణము గలదింపెట నేనుఁబురూజనముల పొడువ్వున సరసమధుర
విపులశాస్త్రోపదేశవితరణ మేతఁ ట్లు యుక్తజంబుతరు వొప్ప యుండు
దానిఁడంటి మహిమల మహారవముగ ననిశంబు బడి లాటి యవిగను చుండు

ఆ. హనిరసము పొంగి యహానీముంట్ల నె, న్నగమునకుఁ బ్రుక్షిణంబు గాఁగ
సారసికొనుచుఁ దిరిగి యుత్తరకురుభూము, లందుఁ జొచ్చి పాటునంబుధికిని.

19

వ. జంబూనది యెం బరగినయాతరంగిణినిరు పోడినచోల్లల్లును సువర్ణం బగుటం
జేసి కనకంబునకు జంబూనదం బనునామంబునుం గలిగెఁ దడియ జలపానంబు
నేనినమానవులకు ముదిమియుం దెవులును దప్పయు లే దని చెప్పుదు రయ్యెట్టి
వడమటం బిదిగి వలపు గలిగి శరనిధిచందంబున జంబూనదంబు గాఁబొను
చుండు నింతటికిం గారణం బయినయాజంబూన్యతంబువేర నీ ద్వీపంబు జంబూ
ద్వీపంబును సుదర్శనద్వీపంబు నన నెగడి లవణసముద్రముప్రతంబు పాలుచు
నశ్చీవియందు.

20

సీ. నిడుపునఁ దూర్పును బడమర నై రెండుగడలు నంభోనిధి గగిని గుండును
రత్న మయంబులు రమణీయములు సాధ్యనిధిచారణగణానీనిగణములు

నై హిమాచలమును నావల హేమకూటంబును నట నిమగ్నంబు నోపి
లలితంబు లై ననీల శ్రేష్ఠశృంగవంతంబులు గ్రమమునఁ నెఱచి బోలుదు

అ. నివులమూడికి నవల నవులయిమ్మాంటికి, నిమగ్న దేహిల్లు దివిజనగణు
గమలకర్ణికానుకారి యై కాంచన, మఱిమఱిముగ్ధమపించు నుపశానుగుడు 21

తే. అతిదృష్టిం బగుపాతకు పదాలువేల, రయోజనముల గలది, దానిని నాజముఖ్య
విందు మెనుబరినాలుగు వేలయోజనము లను హేమభాగ్యభారణుచిమువ్ర 22

వ. ఇవిధంబున భూమధ్యంబున నున్నది స్త్రీనిమహిధిలంబున దేవతలయందు దేవ
మునులును గంధర్వకింపురుషాచిదేవయోగములును దేవప్రప్రసాదాద్విశేషము
బరమేష్ఠియుం దత్తత్ప్రదేశంబులఁ బూర్ణవర్షంబులు బహువిధములు గలవి
వింతు రుత్తరతటంబునం గల్గెశారవనంబున గోలన మేళులు న్నిధిగణంబులు పరి
వేష్టించ విశ్వేశ్వరుండు విహరించు చుండు 23

క. తొమ్మిదిఖండము లై వర్షము లనం జాల నోప్యనుగుజంబున
పచ్చున జనపదములు విను, మచ్చహిత శాశిములు దేలియ నున్నది 24

వ. ఉత్తరసముద్రంబు శృంగవంతంబు మధ్యమం బనఁగలదునది బసవోపాధ్యక్షత
పర్యతశృంగవంతంబులనడుము హైరక్షానున్నం బనల బోలుదు నీల్మల్లలో శ్చిర
దక్షిణదేశంబులు గ్రమంబున రమణకవర్షంబులు నిలావృత్తిన్నంబులు ననల జల
నమరు మేరువునకుం బ్రావృత్తతీవ్రంబు లగుభాగంబులు పరిసర భద్రాశ్వ
వర్షంబును గేతుమాలావర్షంబును ననం బోగడోండు హేమకూట శ్చిరభూమి
హరివర్షం బన నెగడు హిమవంతంబు నక్కడయు నెక్కడయు నోలన కింపుదుమ
వర్షంబును భారతవర్షంబును ననం బెంపారు నిల్లున్నదినియుండు, 25

క. భారతవర్షముఁ దొడంగి మహారమణ గుంజీవ్యము లని గురుకుడు బల
త్వారోగ్యాయుస్సుఖపుణ్యారంభగుణంబు లంత కింతకు నరచును. 26

వ. అనిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సమ ప్రదీప్తంబులు సకలజలనిధులు సున్నుచిపాటి
యుం బ్రమాణంబులుం బ్రకాశంబుగ నెఱిగింపు మనుటయు సూత్రసూనుండు
జంబూద్వీపవిష్కంభంబుకొలది యెనుబదివేలునాటునూఱుయోజనంబులు దీని
రెండంతలు దొడంగి లనజేతురససురాభ్యుతేదధిక్షిరభృజులమయంబు లయిన
మహర్ణవంబులవిష్కంభంబులు గ్రమంబున నొకటి కొకటి రట్టయు గుండు
ఖిత్తద్వీపకాలదీప్తివక్రచంద్రివకుశదీప్తివకాశదీప్తివపుష్కరదీప్తిపంబుల విష్కంభం
బులును జంబూద్వీపవిష్కంభద్విగుణప్రమాణంబు మొదలుగా నోలి నొకటి
కొకటి యినుమడియైయుండు నయ్యాఱుగవులును జంబూద్వీపంబుకిం బి నెల్లదా

నను బొగ న్దేవడి యనేకపద్మశంఖులను నానానదులను బహుజనదంబులనునొప్పి
వలసిన నొండొక గుణవతి శేషంబులు సధికంబు లై యుండు నింతకుం గ ర్థయు
భ ర్థము పొ య్యునై యిట్లుంబుధియు శ్లోకంబునం గనకమయం వై యుష్టవక్త్రం
బులు బ్ర భూతభూతాదుల కుంబులు మనోజవంబులు నగుమహానియతకటంబున
వివోదనలయందుం దు సనారామబుగను విసుంతునిధానుం డగుచు వై కుంతాభి
ధానంబును విభాగ్యులం దు విహరించు చుండి సని యెప్పుటయు నతండు. 27

క. భారతవర్షమునకు గాఁ గౌరవులును బొంబవులును గాంతుం గడుం బె
ట్టి గానీ యుండఁ గలదశిఁ, బోగం దెగి ర్థిలుబుబుదులు గలరే. 28

న. అనిన విని యెమ్మనబుగొక పంజరముం దిట్లనిగని. 29

ఆ. లోభుల పొగపెనులకు గను మంగ నతికొలది, లేనిన బుబుబుగ్గి నీదునుతుండ
తెనునికాపు విని యెమ్మార్థపు ల్లోకం, బొచ్చి యిట్లు మెడరు దెచ్చికొనియె. 30

— సంతకముండు భక్తిపర్వమునకు గల పద్యములు — సప్తమః ౧౭ —

క. తిమోమదేశంబులకు, విముం గొని పొండవుల కెలుచు మెయికోలున భూ
రముగులు గొండులు వచ్చిరి, సమగ్రసఖ్యమునకు గుండుచందమునకు దగన్. 31

తే. ఎరి పన నేల తొల్లెగను వసుధకు కు
నేకస్వపతులు పొండొండె రిట్లు నేల
ప్రాలి కంద భగీరథరఘుమంతు
సపాదవసుఖులు మిత్రుల స్పృశులు గనిరి. 32

వ. భారతవర్షంబున నుండు భూభాగంబున కానడి యీనునం బెనంగకుండు
దండ దీపిస్తోతరము విను వివరించెగి. 33

ఆ. మలమి మనకు తొట్టవంతంబు నాపింధ్య
మనకుఁ బరియోక్త మన మహేంద్ర
మనకుఁ బుత్రవంతు మన నహ్య మన నిందు
గులసగులు లేమి పాలుచు నుగ్గి. 34

వ. వీనియందు వివిధములగుంబులు సమసార్ప వచ్చు ననిన భువిశేషంబులు నెప్ప
నేల మాతయు నుండుమహిభావంబు లునేకంబులు గలిగి యుండు వానియందన్. 35

క. భువమును గొగియు దిగిరంబును పెండి యుం బసిండియుం బ్ర భూతములై పే
ర్చినసిరి జేయ గ నొప్పడు, భువం బడ నెడం బెక్కు గలవు కౌరవవాథా. 36

క. పెండియు భన్జనంబులు, గొండలవలనన ఘటించిన నగు నేర్పు
దండితనంబులు బొడిగను, నొండొండెకి మిగుల గలిగి యున్న ట్లయినన్. 37

వ. గంగయుం దుంగభద్రయు పేర్చవలెనం బేదవలెయు గృష్ణవేణియుం బెన్నయు
యమునయుం దమనయు శంఖలయుం గావేరియు గోదావరియు నర్జుదయు

బాహుదయుచు సరయువును శత్రువును విత్రస్తును విపాశయుఁ దామ్రస్థియు ననుమహానదులు మఱియు ననేక సరిద్విశేషంబులును గలిగి వీనినిలన నానా ముఖంబులు ధనధాన్యాదిసంపదాగమంబులు సొంపు మిగిలి యుండు 38

- క. ఎడ నెడఁ బట నై యొప్పెడి, యడవు లనేకములు వానియం దర్థము నీ రెడువెరవులు పిక్కులు సొన్నడి యుండు నయంబుతోడిబలిమి గలిగినన్. 39
- వ. పాంచాల పాండ్య బర్బర నత్తు సుత్స్య మగధ మళయాళ కలింగ కులింగ కుకుస కోంకణ టంకణ త్రిగర్త సాముర్ర సాల్వ తూరసేక సుదేష్ఠ సుహృ కుసు కరూశ కాక కోసల యవన యుగంధ ంధ్రసింధు ఏచి చోళ పులింగ పుంధ్రక పాం డ్యాభీర సావీర సారాష్ట్ర మహారాష్ట్ర విదేహ వివస్వ ద్రవిళ నళార్ధ కర్ణాట గౌ లాంగ వంగ మరాట లాట బాష్టాళ బహుదాన శిరాత క్షే యాశ్చంతక కాశ్మీర గాంధార కాంభోజ కేవళ మాలవ నేపాల ఘూర్జర కుంత లావంతికానూపాదిజనపదంబులు సమస్తవస్తుసంహారపాపంబులు యునగుగా విశేషంబుల వెలసి వురుషాన్ధంబు లగుధర్మార్థకామంబులకుం గారణంబు కనునీయంబు లగు చుండు 40

- క. వినికి గలిగి రక్షించుచు, ననువున బయతోడిపాడి నానుకు పల్లం గొనుచు దగ నేలి పొగ దొంగినింజాన కుర్చి గామధేనువు గాడి. 41
- ఆ. వెరవు లావుఁ గలుగు నరనాథు లింతదేశంబు గలదు తమకుఁ జాలు ననగు దండ్రి బిడ్డ యన్నదమ్మండు నా కెత్తిపోయి పోటు లాడి వుడమిఁ గొంపు 42
- క. కావునఁ గౌరవపాండవు, లీనసుధకు నై పెనంగు పెట్టి దైవం బేవంక వ్రాలె వారిక, పోవుం గా కిది నరేంద్ర పాగులకు మింగన. 43
- వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయుతో నీవింక సంగరంబుఁ జూడం బొప్పుని సముచితంబుగ వీడుకొలిపినం బోయి భారతరణప్రకారం బనుసంధించి యతండు కలిసయదినంబులకుం జనుదెంచి తగిన తేజంగునం గాంచి 44
- క. కొడుకులదెస నెవ్వగఁ జేడ్చుడి వందిరి యున్న యాస్థుపాలునడుగులం బడి భీష్మపాటు సెప్పుచు, నడలి కరుణనాద మెనఁగ నాశ్రందించెన్. 45
- వ. అయ్యేడ్చుతో నిట్లని విలాపంబు నేయు. 46
- నీ. శత్రుయోధుల కెల్ల నాభారమగునట్టి తనకు నస్త్రంబు లాభారమయ్యెఁ జుర్రురామునకు మే ల్పరి యైనతనయందుఁ గలిగి భంగంబు శిఖండిచేత జనవలి దను నచ్చి మును జూడ మొనరించె దాకు గయ్యంపుజూడమున నోడఁ దనయార్పు తెలుగునఁ దలచువైరులు వొంగ నొలుచునేలకు నొలుగనేడు 47
- ఆ. తీవ్రబాణబాదీపులు పరగించి, పాండుతనయనై న్యబహుళతమును లీలఁ బదిదినంబు తొలి విసోదించి, యధిప భీష్మభానుఁ డస్త్రమించె.

క. నదివేపురు రాణాలు గరు, కదిలి పొలిసి గాడిభాడి యేయినివాం దై
శునిం బోయి తన్ను నాచి, గదియును బొలియించె నిమిత్తం గడవంగవశ మే
తే. చావనన్దుడు భల్లనగన్త్రానితాన, మోకయూర్తి నారాచరఖూగు ఖడ్గ
బిష్మి కాభీమమును సరసింహమూర్తి, గాక కేవలనరుండ గంగానుకుండు. 40

— శ్రీ గంగాష్టకము భీష్మనగరము రసి పరిగించుట. ౪౧ —

వ. అని సరిజ నుగమి పలనిండునగునలకుం బిత్తాబు జల్లని యొల్లంబోయి మూర్తిల్లి
కొండొక నీపునకు తిరిగి ధానంబుల సేన దోకి భృతంగాష్ట్రండు గన్నీరు దొరంగ
గడ్డదగంఠిండు. 50

క. దేవాసుగవగు లొక్కటి, పున్న వచ్చిను బిమ్మచతుడు నాహవమున నా
దేవప్రతుండు తినింపె, లవలెపొ లయ్యె నేమి యను గల దింకసే. 51

ఉ. పండితాలకేతుగింబి మెలుగులు గాంగ మూర్తి మ్రో
యించుట గడ్డచంపముగ నేని విని ధిడహనలంబు మా
యించు తొక్కనమ్మమున నిట్టి భీష్మమహాత్మ ముట్టడం
గించునొక తినింపె మనంకృత్యమనంగుపు దాంకి దేవనూ. 52

తే. పరికి పండువాంబుధి పల్లవినినపుడు, నీలున ని న్మగుదీవిగా నిమ్మ దలంచి
గయిండ నత్యంతకుప్పతిభాడిపల్వ, లామంబున మునిగి తే యకట తండ్రి. 53

ఉ. నీరసంబుపూగములు విప్రతబాహుమహాగ్రస్త త్త్వము
జాలగంధర్వాచలవిహలము సరిబకజాలనీచి కా
సాధనము నన న్మగ్నం దునునిగముం గడవంగ నీరం
నేమి ముట్టగో నీలుగ నేర్పు తినింపె నేమి సేచుచున్. 54

తే. అంబుక పుని వచ్చి బలుంబునంబు, జామచగ్గుల్లంబు సాధింప జాలకున్న
పాని భీష్మం బొండుపులన్ పుని వచ్చి, నడియి సాధించి తొర తినింపి పోర. 55

క. ఆశోర్యం బొస్తత్త్వం బాశీలం బాపం ప్రమాభీలత్వం
బాశీలవ్రత మెంటి నననాశము అని భీష్మం బెడ నమ్మితిమి గనే. 56

వ. అని బుచ్చుకారంబులం బుచ్చించి యానాతనదను చేసేతం గిలించి. 57

నీ. అతడు సొచ్చినతేలి న్మగ్గులు సొచ్చిన మని వచ్చువాని తేర్గి యచట
నడలి పోండు యన్న మెగ్గి పాణు లొప్పుకొనచ నయుకిం గలన
నతని నోర్వంగ జాల పని నిశ్చయించితి మంతకు నోపనే యరిబలములు
ద్రోమిండుం గృప్రంబును ద్రోమిండుంబు తలయిండుం గ్రేడించి చనిరెయిపుడు

తే. పాండునుతులు శిఖిండియం బండెత్తి, మెలయ నొక్కటంబుం బడ్డ వెలచితాత
విడిచినాపున్ను లందలు విడికి మడవె, గల్గిలిక తొ యాతనికేబడవలసె నకట. 58

వ. దేవప్రతుండు దెగినయప్పుడ తక్కునయింతన్నును దెగియెన కాం దలంచెదని
మణియు నిట్లనియె. 59

- సీ. కులగురు వృద్ధు నిర్మలచిత్తు గాంగేయుఁ జంపి రాజ్యము నేయ సమృతించి
 లోడరినపాండుపుత్రులకును దై రంబుఁ దోడఁగొని ధర్మంబు గీడుఁజేసి
 పరఁగి యధర్మంబు సరిఁగిన క్లుప్తునిది వాఁ లాతనిఁ గూర్చి వసుధఁ గొనఁగ
 నిశ్చయించుట గడు నిష్ఠుగత్వము దానికంటె బాపంబుగాఁదె మనఁగు
- తే. సంగరంబున నాతండు సచ్చుటల్పి, సంపదకుఁగొనఁ బ్రసంగినచంద వరఁఁ
 గులములం దెల్ల నీంపకులము సాల, బెట్టిదం బిక్కులంబునఁ బుట్టు నగునె. 60
- వ. అని పలుమాట లాడి పెండిఁను. 61
- ఆ. మగఁడు లేనిమగునమాడ్కి గాకున్నె నా, నేన భీష్మలేమిఁజేసి నేఁడు
 కురుకుమారు లెంత గుండెరి మెవ్వ రే, మైలొ యింక నెట్టులగును బొక్క. 62
- క. రాజులు మంత్రులు ననియెడు, నాజూపరు లాత్మ నేమి యని తలచిలొ పెరి
 యోజం బలికికొఱో తన, కాబడి నిట మీఁద నెవ్వ గాభాగంబో. 63
- వ. అని పలికి సంజయుఁడరంబు విడిచి కయ్యం బయ్యడం బొడిచిరి పడిననంబులు
 నుభయబలంబువారును నెవ్వధంబున మోహరించి గవ్వ గవ్వ రక్ష్య డక్ష్య
 డేమి నేసి రిన్నాళ్లు గాంగేయుఁ డెబ్బంగులసంగరంబు నేసె దుది నెట్లొంగునం
 దెగియె నంతయు వివరించి పరిపాటిం దేటపడం బెప్పుము. 64
- ఉ. నెట్లన యాచగానుతుండు నేలకు వ్రాలె ననంగ విన్న నా
 కట్టిడివీను లేమి విను కాటియ కొర్రపు దుర్బినితికిం
 బుట్టినయిల్ల నై వినక పోవఁగ వచ్చునె యింక నాకు నే
 డిట్టిడ నైతి నెల్లవియుఁ దెల్లముగా విననేర్తు సంజయా. 65
- వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లనియె. 66
- ఆ. అధిప నీవు నెప్పినట్టిద నీయవి, నీతిఁజేసి ధర్మనిరతు నీన
 పాండుసుతుల కన్ని పాటులు వాటిల్లె, నింత దెచ్చికొంట వంత నేసి. 67
- క. కి డొనరించినవారికి, గీ డగు టరుదయ్య మేలు గీ డేమియు నీ
 వాడక విను ననుఁ గయ్యము, జూడఁగ బుచ్చుట వినంగఁ జూచియ కాడె 68
- క. వేదవ్యాసమునీశ్వరు, పాదంబులు దలచి మ్రొక్కి భక్తిరైతా
 స్వాదనసుకరానందో, త్వాదనదివ్యమతి నగుచుఁ దగ నెఱిఁగింతునె. 69
- వ. అనిన నాంబికేయుండు నట్ల కాక యెఱింగింపు మనుటయు సంజయుండు. 70
- సంజయుండు భృతరాష్ట్రునకు భారతయాధంబు నెఱుఁ బాటుట. —
- ఉ. ప్రాంతం బయోదనీలతనుభాసితు నుజ్జ్వలపండభామఁ బిం
 గాంశుజటాఘటాభరణు నాగమపుంజపదార్థత త్త్వని
 ఘంశయకారుఁ గృష్ణమృగచర్మకృతాంబరకృత్య భారతీ
 వంశవివర్ధనం ద్రిదశపదితు సాత్యవతేయుఁ గొల్పెదన్. 71

- వ. అని వలికి పాంశస్థ్యం బిత్తంబున నిలిపి ననుక్కురించి భృశరాష్ట్రము కిట్లనియె.
- క. వినివనియెను సేనాధ్యక్ష నేగ, గనివనియెను మునిస్థులం బ్రకాశంబై తోడి
చివరనియెను సేనాధ్యక్షుగ, వినివనియెను మొదలుకొని సనిస్థానముగన్. 73
- వ. ఆదోర్తి నిమ్మ పీచుకొని పువరంబునకు జని సేనాధ్యక్షునగను సమాచితప్రకా
శంబునం బ్రవీణంబునఁ బువరంబు గలగోమూతొరపులును దగురాజులును
బలివేర్చెనం బునిమిశ్ఠానంబున ముండు నేయెను జూడసూపి యతనియాదర
ణంబు వడసి కొలచి యుండుట బడంబు సమగ్రవిషయంబు శ్లేషనంభాషణం
బులసమయంబున వస్థిపనీర్వహించు దౌత్యధురం గనుంగొని యిట్లనియె. 74
- ఆ. మనకు బంధుని జాతిసంబంధమునకు
గర్వము ముగ్ధులు బద్ధులమీది
నేమియును చుచుండు సేనాధ్యక్ష నిష్పక్ష ముండ
బూని చేరు పలుకుచునని వినుచు. 75
- క. కన్నాదు మనకు భీష్ము, డిన్నకనాది గావల ము నెట్లుయి నైసం
దముం గొచితి సేనాధ్యక్ష, బ్రగముతముగ పోమునం బగతి నడంగించున్. 76
- ఆ. ఎల్లవారి గాచు నిశ్చ డని యున్నది, వలయు మితని గావలయు లేమి
మీని కలంబడిన మీ ముంబులకు నీగి, వినుగ వలయునట్టివని కుమార. 77
- వ. సత్యవ్రతుం డగునివ్వవలయునని ప్రంబు. 78
- క. విను డిమ్మ లోనైనను నామమనంబు బడి బ్రహ్మ రామమున నేమి శిఖం
డిని నోర్వ జూరంబున, మీని మనకుదోర్తిగ నేయవచ్చుడ యని. 79
- ఆ. ఏమిటి నడ పొలనివ్వ గేండ్రిని వక్కానుం గోలుపుచ్చు సం
గ్రామములోను గన్పూరిగి కొనక లక్ష్మీన నాశిఖండిన
సీమనులేని ద్రుం గోర్వడను యుద్ధిని గోల్పులి నిద్రవోవ ను
ద్రిమబలంబును గోర్వడి మిదల వధించివచ్చు యుండదే. 80
- క. కాపున నీమమ్మడుగి, కొవలి నిష్పక్షుని గాచుకట్టుగం బనుపం
గావలయు మారలలనలు, నేను బాచిన శిఖికి కిమిదం డప్రసవన్. 81
- వ. అని నిమిదిలచి కోలుపు విరిసి వని గూడినవిధంబున ముండు నంతే బ్రభాతం
బగుటయు సమ్యక్సేవల పడబాల్లెల బనిచి బలుమానియును బలంబులను
బహురంబునకు పడల నిలుంగించిన శంభునంబుభిప్రముఖుంకళతుర్యనిస్వనం
బులను స్వయ్యసాధనంబును సమకట్ట సమచితకరిపారంబునకుం జెప్పడు
దొరలవలయుగంభీనాంబులను గట్టుబట్టుకడల గడిచినం జెలంగుకరితురం
గంబులబృంహింస పోషాహోపంబులను బుష్పం దిగుచుభంబులసేమిస్వనం
బులను బలువ సేనాధ్యక్షులం బిలుచువాడుంబులంబుల విపులధ్వనులను

- జేర్చినమహాగవంబు శిబిరంబు చంద్రోదయఘూర్ణమానమహాశక్తి నంబును గ్రేడి
సేముచూడ సూర్యోదయం బైనై ననై న్యంబులు సెలుగును పోడలును పూరింప. 82
- తే. కనక భూషణ బాలంబుకతన గజము, ¹ లెవవలెలువోవుకొండలు సెలసి గునుప్పి
వల్లనంబుల హేమలవలన నభిభునతరంగంబు లనఁ దనంగములు పొలిచి. 83
- క. అరదములు సవరణలతోఁ, బర పై యొక్కొక్కయూరివగవున నదిగెం
బరుసనివలునల నాకృతి, వరుషత ననురాలిపోలి భుజిలెని మొససె. 84
- వ అట్టియెడ 85
- మ సరిధానంబును దేరు నశ్వములు జానంబు బరిస్థిశన
బ్రదుచివ్యాప్త సువర్ణ కాశమయచంచత్కితువున విద్యముగ
గర మొప్పు దెలు పారు శివల్లాడుగుతో గంగాసుఖం దానుభా
కరుడుంబోలి వెంగి దర్ప మెరుగం గొనవల్లనై న్యాభిని. 86
- సీ. కాంచనమయవేదికాకన త్కేతనోజ్జ్వలవిభ్రమం బొప్పు గలశబండు
గనకగోమృషాంధ్ర కాంతికాంతధ్వజవిభవవిలాసంబు పలుకు గృపుడు
మణిసింహలాంగూలమహితకేతుప్ర భాస్ఫురణంబు పెరుచుంగ గునుసుగుండు
రత్న శిలారత్న రాజితకదలికామహిమ శోభిల్లంగ మద్రవిభుడు
- తే. వెడలి తమతమచతురంగవిత్తు లల్ల
నుచితగతి నూల్కానంగఁ జేయుచుఁ గడంగి
సంగరోత్సవసంభృతోత్సాహు లగుచు
నగుచుఁ దగుమాటలాడుచు నడచి రెలవి. 87
- క. సమరక్రీడానన్నాహము లొప్పుగఁ దక్కు గలుగుకట్టిదొరలు డ
ర్పము పల్లవింప వెడలిరి, తమతమకేతువులు గ్రాల ధరణీపాథా. 88
- వ. వా రెవ్వ రంటేని విరుము. 89
- క. కల్పితదృఢచతురంగా, నల్పం బై గంఠ విగిలి యూదవబల మా
కల్పోజ్జ్వలతఁ గొలువ నవి, కల్పిండు గృతవర్ష సనియె గాఢస్థూర్తి. 90
- క. రథములు దఱపై చెలు వగు, పృథునై న్యముతోడ బంధుబ్ధింగముఁ దానుం
బ్రథనోత్సుకవృత్తి మహా, రథుండు జయద్రథుండు పొలిచి బ్రస్తురితగతి. 91
- మ. చలదుర్విధరలిఁ గ్రాలుమదనత్సాహోద్భవస్తోమ మ
గ్ధల మై యేనిననెన లొప్పుగ దిశల గంపింప విందాసువిం
దులుఁ గాళింగమహిభుండు భగదత్తుండు భవత్యేనయో
ధులకుం గన్నులపండు వై నడచి రుత్తుంగాంగసంరంభు లై. 92
- క. కొడుకులుఁ దమ్ములు గుఱ్ఱపు, దడములుఁ దెక్కినబలవితానముఁ దగుమై
నడపించుచు మెలుపున సం, గడములతో నరుగుకకని గడు నొచ్చారెన్. 93

మ తనతోఁ గాల్వారు సాలా గల్లుబలసంతానముతోఁ బ్రీతిఁ బు
శ్రుని వీణోత్తము బోమదిత్తు పిలవట్టోద్దగ్ధుడు గొంతుఁ బొ
శ్రుని భూరిశ్రమనగా గనుంగొనుచు విండుం గ్రీణి సేయంగ నే
చినపం పొప్పంగ బాష్పించుం డరిగ నిశ్చించును బోరికిన్. 94

వ కాంభోజం జగునునక్షిణుం డక్షిణావిభవంబున పెడలే మెరియుం గోసలవతి
గుగుబ్బుమావృలుండును మాహిష్యతీపురనాథుం డగుసీలుండును ద్రిగర్తశ్రవం
డగునుశర్మణు సుసంరేండు లగుసంబంబహలాఁగుధులును సాల్వసౌవీరభూరసే
నాభీరమునవనుధాధిపులును బోగుగా ననేక చేకాశీకు లాస్తి యచతురంగబల
సహనిర్విశులును నిజధ్వజవింజమాంసులును నానాభరణోజ్జ్వలాంగులును నయి
సంగరకొనుకంబు మొంగంబులు దొంగలిం నరిగి రివిభంబురం బరియత్తోహి
బులు నడవం బయ్యకొండవయ్యతోహితోఁ గుంపిత్తోణివల్లభుండు విస్ఫురిత
భూమాభూషితం బైదగంధసింధుంబు నెక్కి వెలిగొడుగులు మెరియం దొడ
వులం డల్పవృషవజ్రంబులఁగొనుంబు లగుచీధితిన్దీప్తంబులును జామరంబులుం
గలమం బోలను బహుశస్త్రప్రభుభినితం బయినభుజంగకేశనంబు గ్రాలఁ
గెలంకుల దుశ్శాసనసర్వరక్షావిధిసేవికర్ణుండు లగుపోదరులు వాహనావల్లనం
బులు మోసిని మెరుంగునకమోమసిడంబు లుల్లుస్థిల్లు జెలుపు మిగిలి చనుదేరం
జనిగెను నిట్లు కోరవస్థనవ్యంబు గూడికొని కోదండగదాదండకుంతమురికాముసల
ముగ్ధులతో మరవరశోభింబులసాలత్రాల్వ ముఖనిధిలహేతి వ్రాతంబులను భర్తవరి
కన్యనిర్మలాశోభితవంబులును వివిధవస్త్రవిచిత్రతను ప్రాణాబులును మణిగణో
జ్జ్వలజ్వాలంబులతోనంబులం బహుమాధీలనుంనవసమ్మం బయ్యె నట్లున్న
యెప్పుడు. 95

తే. అమృతతోడవులనిజ్రంగును లంపడండున కరణి హరినీలములఁ బేర్చుకాంతి యశరల
వగిది ముంజికర్ణుని పన్నభంగి మోతిమం, గునుబలంబు గెందామరకొలనిఁబోలే
వ. అల్లులందు భీష్ముండు భూవల్లభుల నెల్లం గూడం బిలిపించి వారలతో నిట్లునియె

— భీష్ముని విజయము కల్గ నున్ననాంబుగఁ జెనున సెప్పుట. —

క. ఆరణ్య మివ్వతస్త్వై, కర్ణాశ్రమ రాజులకు నాహునం బండు మహా
దామలు దొంగిలం నరిగితి, మీ రిమార్చమున నడవ మెలుగొను టొప్పున్. 96

క. ఖండుం దెవులువ జచ్చుట, కంటు బాపంబు లొండఁ గలపె నృపులకుఁ
బంటుకలను పొలిగల నిది, గంట నిధానంబు గంట గాజీ మనకున్. 97

తే. అనిన విని వార లంగలు నగ్గలికలు
నెఱుఁగుమాటలఁ దనతన లఱఁగు మెఱుఁగు
బహువిధంబుల నతనికి బాస యిచ్చి
యేచి నిజపై నగ్గములలోని కేఁగి గధిప.

వ. అయ్యవసరంబున గాంగేయుండు గాంధారేయు నాలోకించి మనఃకుసంగరసమయంబున గగ్గండంబు పుత్తమిక్ష్ణామాత్యబంధుసహి౯గముగా గగ్గంబునకు రాకుండం గలవాడని తేటపడం బలికిన

101

క. చలముకొని యొరుల నుడుపుట, బలియుండు తేంపు నేని బననమునకు దాచి దెలియుటగాదే యని కురుకులముఖ్యుండు మోంగి యున్న గొని చూడనిగన.

వ. ఇట్లు పితామహునై త్రికోలునకుం జిగ్గింబు విసిగ్గి ననుజుహి౯గముగా నతనిం బరివేష్టించి యన్నరపతినిబడ చారుసన్నాహంబుగా సుచిత్రశ్రావ్యహం బనుగ్గునుని యతనికిం జెప్పిన నతండును బడపర మొగం బయి తానును ద్రోయిండును చాలధ్వజంబును వేదికాశీతనంబును గ్రాలుచుండు పండుగల నిలిచి పునఁటం గృపాశ్వకామలును సూపటం గృతవర్తనుచీత్యబలును పనుక బంట్లనసోమ దత్త భూరిశ్రవసులును నడుమం గుసగుమానస మేతగముగా నమ్మహి నాగృండును నతని యగ్రభాగంబున నున్నను జంపునుము చాత్త మిగిలెను కాని గుండును లేదని శివభంబులు పలికి సంతోషుల నగు బ్రభాగ్నికు లాసుననుశ్చి మొదలుగా గల పది చేత్రరురథిముఖ్యులునుగలయ నెడ నెడం దిగ్గినయోధునిలును నిలుచునట్లుగా నియమించి తగ నయ్యెన్మై న్యంబుల నేనుంగులు నేనుంగుల కరదంబులు నరదంబులకుం దురంగంబులు దురంగంబులకు విండ్లువాని విండ్లువారికినధ్యాయుధులు నడ్డం బగుతెఱంగున నిలువ నియోగించి మాసుపశ్రావ్యహంబు సమకట్టిన నెన్నుండును నట్టిదృఢశ్రావ్యహంబు గనియును వినియు నెఱుంగమని యిల్లువారు నచ్చెరువునం బొరయుచు ద్రియంబందుచుండిరి బృందాగళ ప్రముఖుడైనయోసులును దివంబున నున్నపు రారతనధరారమణులును భారత౯జంబు గనుంగొను కుతూహలంబున వివిధవిమానారూఢులై యేఱించి రంతకు మున్న యుక్కడ.

— ౧౧ పాండవ పౌధులు గుండ్లంబునకు విడిచుట. ౧ —

సీ. ఏనికమదమున కెలయుఁజేయుల మొత్తములు పెలిగొడుగులచెలువు గొలువఁ దురగఖురోద్ధాతధూలి యప్పరసల చిన్నిపువ్వులతోడఁ జెలిమి నేయఁ గేతనంబులమణివ్రాతంబురోచులు రవికరణంబుల నవలఁ దోవ జైత్ర భేరులమహాన్వనములు సకలవర్ణభేరులుఁ బ్రతిపఁగముల నీన తే. నంబరము రథభూషణభీమాభిరామ, కింకిణీగణరూపణాకృతమయముగఁ బలుపదాలిపాతిప్రభాపటలి యెల్ల, దిశలు వెలిగింప పెడరె గుంధిష్ఠిరుండు. మ. ప్రమదం బాననకాంతిఁ గ్రొత్తపటుపం బాదాఁభూయిష్టనై న్యముతో భీముండు భూషణదుర్మినికాయంబుగా గదాద్యాముఖో గ్రమరిచిప్రకరంబునం గలిసి చిత్రసూర్తి శోభిల్లఁ గా

1 కెలయుట. 2 సంకాపంబులు. 3 నడ్డనాయఁకులును. 4 చులకలతోమోట; చులకలపువ్వులతోడ; యలకలచినిపువ్వు.

సమరక్రీడకు నచ్చె జ్వంభితభుజాన్లంభోజ్వలాకాంకుడె.

105

సీ. దివ్యోధనార్పణదీపిజాలంబులు హస్తంజోజ్వలప్రభలు గాంగ
మహానీరురథస్థిగ్రహములబగిపోంపు ఘనవజ్రసమముత్కరము గాంగ
నోగల్గును సున్నకృష్ణుని మేనిగుండుజాయ హరినీలకాంతవిస్ఫురణ గాంగ
బ్రహ్మతపోనాస్త్రితాపిదీపాగోచరలు గరుడాశ్వురుచులు గాంగ

ఆ. నంబునదల నిగుడువలతోవిడిచి నగులు, దీప్రమరణతములదీధతులుగ
దంటిమిగులును బంపురెనడు న్నిజములుగ, నిజమరీహిణాద్రి వెడలి వెలిగె.

క. అతులితాంధ్రప్రకాశోద్భవస్థలము గొలుగ వేసని శృంగ బంగి
కృతినగలతుంగునాదోర్గత యగుడు డెలంగగ గ్రీడి గడు నొప్పాకెన్.

107

తే. గాండ్డినం దిండ్రివాండుకరత నోపు, ముఱిసి దివ్యకోటంబుమెఱుంగు లడర
జాన్యనినాంబు గర్భగ మేనినృప్త, కంఠంబొల డె గవ్వది యనుకానుమొగులు.

మ. వివిధోద్ధామహయాంబలిబహుళస్థు సుక్రంభిరీశీసము
తస్యనరేణుహంసుంపరం బగువపక్తిసన్యగబుతో మేనిసి
ధవసందోహము ప్రేరిత బంగు మహిమోదాత్మగ్రహసంబులం
గవ తేలింబిల పేడ్క నండ్రిబులకుం గయ్యంబుమై జెప్పాచున్.

109

మ. రథసన్నభీతిమీనీతలమున్న రథస్థుచారంబు లా
పు భుజాగర్వము న్నమంగలుల దల్పొంగ న్నసియ్యంబున
ర్థ భవత్పుత్రులమిండ్రివేమన నుద్ధరింపు నేలించిర
య్యుభయయ్యండును ప్రసదేనులును మాన్యద్వంద్వయూథాశ్వులేన్.

110

వ. భీష్మభంబున బ్రహ్మభంబున ముందంబున ముందంబున శత్రాసీకుండును
ప్రేతసేనుండును పోభద్రుండును సమయం గన్నానుగా జెచ్చు మిగిలి చనుదేరం
గనుంగోసి కంఠేయబలంబులు సంతసంబునం బోదల నవ్వుడు

111

సీ. కరులనుండు నోపుఘనసేన దుగ్ధమలీల దో నడనం బంబాలవిభుండు
ననుజులు సనుజులు దిగ్బహుర్దయ్యునప్రవహిమం దో నేతర మత్స్యవలెయు
యాదవానీకలను లుని గ్రక్కినల దో జనుదేరం బాలుపారి సాత్యకియును
యూధానీయు ప్రతాపగ్రవాశ్విములతో సను జాట్రిం జేకొనవిభుండు

తే. బానులు వీరగర్భులు బలసి యులు, నండ్రిబుల గరువంబుగ నుల్లసంబు
లాడుచును బేలి నడలర నకుందార, గతి శిఖండియు నడచిరి కౌరవేంద్ర.

112

చ. బిభర్తిదిగ్బాంబు బగుచు బంధుతూర్వనికాయనాద మం
బుధియును బోల నీను విభూత యుస్పృగ నేగుడెంచ మా
గధసహదేవుం డెప్పు రెణుక తుక్తిసల్లపనంబు నుజ్జ్వలా
యుధవిభవంబు జనన్మనుగ నొప్పదలెమ్మనె ప్రేరిత జూచుచున్.

113

- ఉ. చండభుజాబలంబు బటుశౌర్యసముల్లసనంబు దోడును
ద్దండత నాత్మనైనికుల దగ్గు మెలగ్వుగ నెవ్వి బలుకుచుం
బాండవకోటిమాడ్కులకుం బండువుగాఁ జనుదెంచ భృష్టకో
తుండు సహోదరుండు దనతో నడతేరఁ బంక్రమోద్ధరింప. 114
- మ. విచలద్దండధరోపమాశ్రయఃపరివ్రాజకైః పౌదానవ
ప్రచయం బుద్ధతేలిఁ గొల్వఁగఁ దమోరాతిప్రతీకాశఘో
రచలద్రూపముభంగికిం దగినదంష్ట్రాముగ్ధ మొప్పు ఘటా
త్కచుఁ డేతెంచె గరస్థూలనుచు లాకాశంబునం బర్వఁగను. 115
- వ. పాండ్యపతియును గోతయపంచకంబును శైబుర్ణండును మహాముగ గాశకరూపాది
బహుదేశాధీశులును దమతమబలంబుల దళంబులవహించుచును గయ్యంపుఁ
గడంకయు నెఱయం గోతనంబులు మెఱయం దోఁలించి రిల్లెఱంగునం గూడి
సప్తాక్షోహిణీబంధురంబుగాఁ జేర్చినపాండవసేన మొగంబునకుం బలకం బై. 116
- శా. పుష్టోదంచితసారవీరరససంపూర్ణాంగముఁ సంగం
వప్తంభోఽట్టవీరరేఖయును భాస్వద్వాహసంవృతో
త్కృష్టస్త్వందనముం గనద్దనువు సుష్టప్తధ్వజంబుం పగఁ
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు వొల్చె నైజవిలసత్తజోవింజద్ధరింప. 117
- వ. ఇట్లోప్పి సేనావతి యగునాద్రుపదసుతుండు ముంగల్గి నడపించు చుండ 118
నీ. ఇల భూలి యెగసిన బలుచగా కుండంగ రాసినతోడవులరజము దొరగు
సమరవికాసంబు చెమట నొప్పఱకుండ హేలిదీధితులు నేమిండ్ల నొడుచు
భేరిధ్వనుల నింగి బీటలు వోకుండఁ గరికరశీరోత్కరము దడుపు
దర్పంబు గనుజాటు చాక కుండఁగ గొడుగులపల్లు ఖదగ్రాశోక్తి నాగు
తే. ననిన నిజ మైనయట్లుండె మనుజునాథ, ధరణి వడవిడ విడఁక బిగ్గటము లద్రువ
భూరిచతురంగచండవిస్ఫూర్తిఁ బాండు, నందనులసేన గలనీ నడచునపుడు 119
- వ. ఇట్లు నడచి కురుక్షేత్రంబులోన నుత్తమప్రదేశంబకు శమంతవంచో సమీచగ్ధలం
బు సేరుసమయంబున భర్తనందనునకు దోచుదక్షిణాక్షిప్పందనాదిశుభసూచకం
బులకు మెఱుంగు వెట్టినచందంబున. 120
- క. ఏనుంగులమదముతావియు, నై నికనికరాసు లేపసారభ్యములుం
దా నుపలాించుచుఁ బద,మానుం దనుకూలమృదుగమనమునఁ బొలసెన్. 121
- వ. దాని కయ్యధిష్ఠిరుండు ప్రముదితచిత్తుం డగుచు శ్రీతచేతస్కు లగుతమ్ములుం
బాంపాలమాత్యధిపతులును సకలజనంబులును బరివేష్టించు దూర్పుమొగం
పై కౌరవు లున్న చక్కటికం గట్టెదురుగా నిలిచియెల్లవారిపై న్యంబులుంగ్రము
బునఁ గొలంది వెట్టుకొనుచు నందఱకు సంజ్ఞలు నదీయాలంబులుం గల్పించి

దొరలదెంచు గనుంగొని మన మీరణంబునందు భరణీరాజ్యంబు వడసెద
మొండె బూజ్యుని బగునాకలోకినిపాపంబు గనిగొనెడ మొండె నని నిశ్చ
యించి నా కలంపుని నేలపురి డిని పలికెన విని పాపలు ధీరోత్తంబు లగు
వివిధవాక్యంబులగు బ్రహ్మలు నీని నిజభంధంబులు పూరించి తమతమబలంబుల
లోనిని జని సజ్జనమోహము నని కమర్చునకజ్జంబులును బుష్పఫలకర్పూర
కస్తూరికంచులును పాపలకుం బుచ్చుచుండ.

122

క. అనిన విని మూనికిఁయూడెను, మనమొన గడెను బద్ధ నీరు మార్కొనఁ గుంతి
తనమొలు గొనిచని బుచ్చునను, మునునానింపక కడంగు డిని యుట్టొక్కో.

123

వ. అనుటఁచు సరిజయించి సేవించునని జన్మని విను పని యుతని కే ట్లనియె గౌం తే
యాగ్రబాండు గునిబలంబు గనుంగొని తొండొక విన్ననై విన్నచ్చు నాలోకించి.

చ. ఘన మయు లోడమఱున్ బుని కేరవర్చునన్యము చూడ్కి కందు శాం
తనపునికొలకేతన ముది గ్రతి ముదిగట బొల్పు బొచ్చి తే
యెనపుడెని విన్ననపున గి యెన్నునె డెన్న ముగలంబు జూచి నె
ట్టన బలుమూడు లాటంగె గెడంగెగె నొక్క యెన్నునె డెన్న.

125

— భగవంతుని కట్టి చూచుచున్నారము గలిగించుట —

వ. అనినలో నె ట్లనియె.

126

చ. మునినెని డె వనసాపడించు ము నొక్కకేయెన్నును సెప్ప భర్తనా
శిష్యు లగుపాపలు బ్రబుల్లన నన్యము గట్టన యేనె గొంబున్
నను రిపునీన గల్గు నను నాను గునించున దేనికొనెనీ
తనమొలు నొక్కనెని విడంగె యెని బంశంబొనెనించు గృహం.

127

వ. అని యె ట్లనించె సమయమొకే క్రితముద్దామం బగుభీముగదావిహారంబు వైరిదు
స్సహలంబు భృగద్యమ్మ శిఖండిత్ర ముఖపాంచాలవగ్గం బున్దళవిక్రమంబు విరాట
శంఖము ఖగ్గనూన్యనిగిరంబుభయంకరంబునాత్యేకేషికా నానియూదవనివహంబు
భవజ్జమింపమార బభిమయ్య హాడింబప్రభృతమహారలోకం బలోకసామా
న్యబలశోకగ్రహంబులంబు నీకటాతంగంబును గృష్ణసంరక్షణంబునుం గలిగి గాండినం
బనుపామునకు లక్ష్మి బుచ్చునెట్లన్ను నుని మిట్టంగొన యేనెగంబు తే నీలాపు
నీ వెలుంగిపు డిమజులకు సజాయ్యంబున సీ పలిగిన నెవ్వ రెట్లయ్యెదరో యటు
సూడు మనినల దేలి వొండు సంగింపననంబునకు భర్తనందనుం డె ట్లనియె.

128

త. శారవపుష్పహమునకు దిగంగ నొక్క
బంధురప్రభావా మునరింప బంపు మనిన
నతిఁడు ద్రుపదాత్మజుని సచలాఖ్యుని
ఘనతెరప్రభావా మునరింప బనుచుటయును

129

వ. ఆభృద్ధి యమ్మండను గలయు మెలంగి మోహరిం బమర్చు నయ్యచలప్రభావాం

బునందు దా నగ్రభాగంబున నభిమన్యుప్రభృతిగమార సగుణులహాదేవసహితం
బుగా భీమసేనపరిపాలితుండై నిలిచె దమనోమబంధువులగును బలంబులగును బలు
వుతోడిచెలువు గలుగఁ జేసి తాన సాత్యకిస మీతంబుగాఁ బోలఁబోలఁగొని నిల్చి
వతులు దక్షిణోత్తరభాగంబుల నిలిచిరి నడుమ నడగొండగఁగొని గుంబోని
గజరాజితో రాజు రథారూఢుండ భవభృష్టచామరంబులు కుంబులు దీప్త
వర్ణంబునకు నంబరజాంబునదంబు లొసంగుచు విజయోత్సాహంబులు జూడఁగొను
చుండె ముందటఁ బుండరనందనసంగత్యేతుం డై తిల్పిండ్లి గొలఁగొనునకుఁ
గట్టెమరుగా నిలిచి గండు మిగిలి యుష్మ నవరభాగస్థు లై మోగఁగొనుహాదేవభృష్ట
కేతు లవప్యంభవిజ్యంభాంబునఁ బాలించిరి లక్ష్మిభంబునం బారుభీమంబున. 130

క. అరదములు దీప్త లున్నత, కరులు గిరులు పారులు పీచిలు విభదములు
తక్కుర ముగ్రస త్వములుగా, శరనిధిగతిఁ బొందుపు య్యస్యస్యం బొప్పన. 131

క. ఉభయబలదీప్తకేతు, ప్రభలం గీడ్పఱచి కురుధంబుభృష్ట
నన్యభయంకర మై శక్ర, ప్రభ్రుకపిభృజము వెలింగె బ్రహ్మస్ఫురణ. 132

తే. అరుణములును సితంబులు నసితములును

నైనజోడులతో దొర లందు నిందు

నాలలోనియాఁజాతులఁ బోలి పాలించి

రెనుగు బెడిదంపుమాట లాకసము ముట్టు. 133

తే. కొన్ని భూములబలములు గురునృపాలుఁ, బొందవులగొన్ని భూములబలములను
గలిగివాయ లై కొన్ని భూములబలములు, రెండునిక్కులయందుఁ జేరినవి యధిప.

వ. కావున. 135

క. బాలురు వృద్ధులుఁ దక్కఁగ, వ్రాలి యిలం గలుగుపురుషవర్గంబు జను
శ్రీలోలత సేకెంచుట, నేల యవిని మూఁగినట్లు నెఱస బలంబుల. 136

వ. అనిన విని భృతరాష్ట్రం డప్పు డపొందవకొరవైనన్యంబులలో నెయ్యది
యుబ్బు గలిగి యుండె నని యడిగిన సంజయుం డతని కిట్లనినను. 137

క. రెండుబలంబులవారలు, నొండొరువులకంటె జాల నుక్కు మిగిలి యొం
దొండ కడంగుచు నుజ్జ్వల, చండస్థితి నొప్పి రపుడు జగదీశాథు. 138

వ. అని వెండియు. 139

క. ఆరెండుబలములందును, దోరం బై యున్న యట్లు దోఁడెం బొందు
త్వోరముణసుతుబలము నర,నారాయణు లునికిఁ జేసి నాకుం జూడన్. 140

క. ఎలసి పయి వారిదంతిభుటలమదముల రాహు పెట్టుటయుఁ గొరవనే
నలయేనుంగులమదఁభారలు డొంకెం బొలయునుధుకరము లు బృడఁగన్. 141

1 ఎలయి మెను వారిదంతిభుటలు మదముల రావు దిట్లు; ఎలసియుం బొలిదంతిభుటలు
మదముల రాహుభట్టు.

- తే. అధిప నీతనయుండు గయ్యంబు వొడుచు, తెంపు శరదలకవిభవంబు వెంపు మేఱసె
సారసానకు వచ్చినచండమునను, నెలమి బొందిరి పాండవేయులును హరియు.
- వ. అట్టియొడఁ గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన. 143
- క. ఆనినదము విని పాండవ, సేన లలరె ధార్తరౌఢ్ర సేనాగతయో
ధానీక ములికె నెత్తుగు, వాన గురిసె నంతఁ గౌరవపూర్వామనన్. 144
- వ. మఱియు ననేకదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టె బుట్ట కేల తక్కు దేవద్రతుండును గురుం
డును గురునందనుండును గృపుండును నిచ్చలుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు
పాండవులకు జయం బవశ్యంబు నగున్మిదు మనుచు వెడలుదు రది యట్లుండె
నయ్యశుభసూచకంబులకు ధార్తరాష్ట్రులు దలంకక తూర్వంబులు మొరయింప
నియోగించిన. 145
- ఉ. అప్పుడు రెండునై న్యములు నాహవకీలికి నుత్పహించి పె
ల్ల "పృథ్వీ జెలంగి యుద్ధి నసముద్ధరి బొల్పగుతోంటిచండముల్
దప్పి యుగాంతకాలచలిత త్వము నొంది పరస్పర శత్రుత్వ
గన్ప నెదుర్చునంబుధియుగంబు మహాగ్రతఁ గ్రీణి సేయచుకన్. 146
- వ. తదననరంబున నుభయబలంబులపారును. 147
- చ. బహరము సేయుచుండియును భూషణముల్ దగఁ బల్కుచుండఁగా
నవినయవృత్తిమీ వలన దానుధ మాన్పుటఁ దాకి వడ్డఁ గై
దువు వడినం దొలంగినను దోర్బల మీది భయంబు బొందినం
గవియక బీటువోయినను గాదు వధింపఁగ నెట్టిశత్రునిన్. 148
- వ. అని సమయంబు సేసి యసమయంబున. 149
- క. పలుచాయుల సోపనయా, బలము లొకటి కొకటి కదురఁ బల్లవపుష్ప
వలి గలవనములక్రియ నిశ్చలత నిలిచి పొలిచె నసమసమదైర్యములన్. 150
- క. అట్లేక సురభిచందుల, చిత్రము లనిఁ జూచువేడ్కఁ జిడిముడి వడఁగా
నొత్తొరవున నిరుదొంగుల, యుత్తమవీరులును దాఁక సుంకింపంగన్. 151

— ధర్మరాజు పాదచారి యై భీష్మనియుద్ధకఁ జొవుట. —

- తే. సమరకౌతుకే ఘోనయజాతశత్రుఁ
డొప్పు మిగిలెడుమైమలు పూడ్చి యాయు
ధములతోఁ గూడఁ దనయరదమునఁ బెట్టి
యిలకు డిగి నూని ఘై కరంబులు మొగిడ్చి. 152
- వ. భీష్మదేవకుం జనుచున్నం గనుంగొని యమ్మహీవల్లభుతమ్ములును శౌరిసాత్యకు
లును బరమాపు లగుధరణీశులు నతనిచేతోవృత్తం బెఱుంగమి నుత్తలపడు
చిత్రంబులతో వాహనంబులు డిగి యతనిం గూడం జని యప్పుడు. 153

సీ. ఏ మెల్ల నుండ నీ విట్లొంటి గాల్చుడ నేగు చున్కి గతి ముట్టుకుక్క
పన్నినపగఱపై సన్నాహ మంతయు నెడలించి నడచుడు ముట్టుకుక్క.
రిపులు దేకువ నెడఁ గృహణత దుర్బలు చాడుప్పనఁ జను లేమిదగుట ముట్టుకుక్క
యడరి పోరాటకు నడ సై నచో నొప్పు చిలివోనిఁ బోవుడు ముట్టుకుక్క.

తే. యని క్రమంబున నామగుత్తనమవిజయు
నకులనహదేవు లదంగ భూనాథుఁ డొక్క.
పలుకుఁ బలుకక యరుగంగఁ బన్నాభుఁ
డక్కుమారులతో నిట్లు లనియె నగుచు.

154

వ. ఇతనితలం పే నెటింగితి నితండు భీష్మద్రోహవృత్తులగు నెఱుంగునది వారల
చేత ననుజ్ఞాతుం దై భండనంబు నేయువాడనింగఁ గలచి దనియును బిగిల
యనుజ్ఞ గొని కయ్యంబు సేసిన జయం బగుట నిశ్చయమని యాచుట్టుల నెల్ల
దురు గావున నాసుకర్తం బాచరించుట మీలకాక యెనిమిది యాచితేత్ర
వెనుక నప్పు డరిగినవారలు కలుగు లుడిగి నిలిచి పఱుగుడి చిత్తరూపిణుల
చందం బై చూచు చుండిరి కృష్ణార్జునులును భీముగణు గలయును దోడన వనం
గొంతేయగ్రజుండు గాంగేరునతఁడ సేని బోవగ గొరవైనవృత్తులగులు లేవు
మిగిలి మెడ లెత్తి కనుంగొని గయ్యనిసంబున నెగిరియూధునిని కలుగింపిం
వెఱచునే యనువారును వెఱవ నిప్పు డితని కేమి వచ్చు సమవాయుని వృత్తోద
యండు వివ్వచ్చుండు గవలు సౌభద్రుండు సాత్యకి వింటుండు ద్రుపదుండు
ధృష్టద్యుమ్నుండు శిఖండియుం గలుగఁ దన కింఠ యేల యనువానియు ధర్మతన
యండు భీతుండు గాఁ దేవితలంపున వచ్చెనో యనువారును మఱియు ససేక
ప్రకారంబులం బలుకువారును నై యుండిరి పాండవుని నకులు మూసధియు డగు
నిమ్మానవనాథుండు నదీనందనుతో నేమనువాఁడతం డితని నేమిభంగిమిచ్చునందు
మాధవధనంజయు లెట్లు వలుకువారు మారుతసుతుండును మాత్రసూనులును
నెత్తెఱంగున మాట లాడుదురు వీరేమిటికి కివ్వధంబునకుం దొడంగి రనుచు పగచి
వెండియు వివిధవచనముఖరు లగుచుండి రయ్యధిష్ఠిరుండు సముద్యతనానాయుధ
బహుళం బై నకురువ్రాహ్మణులు దఱిసి పితామహుపాతకిం బోయి తత్పాదంబు
లకుఁ బ్రణామంబు నేసి సవినయంబుగా నతని కిట్లనియె.

155

ఆ. అనఁకు నీ కెదిర్చి యని నేయువాడనై, మున్నునుజ్ఞ గొనఁగ నిన్నుఁ గాన
నెమ్మి వచ్చివాడ నీచేత దీవన, వడసి చనిన నేను బగఱ గలుతు.

156

సీ. అన విని గాంగేయుఁ డక్కట నీ విట్లు ననుచేక రక్తిన కాన మిత్తు
వచ్చితి మే లయ్యె నైదుల నిర్జింపు మిది గాకయును వర మెద్ది యైన
నడుగుము నీకుఁ గా నని నేయు టొక్కటి డక్కంగ నావుడు ధర్మసుతుఁడు
చారాజుపక్ష మై రణము నేయుము నాకు పిత మగు కార్యంబు మఱి దలంపు

- ఆ. మనుడు నట్ల కాక యట నీతలం పేమి, యనినభీష్మతోడ నతఁడు నిన్ను
బోర గెలుచువిధము బోధింపు మనుటయు, సన్నితామ్యుడగుచు శాంతనవ్రుడు.
- క. నను మాటొని గెలువగ న, మృనిమిగులకు నరిది యనుడు నట్లగుటగదా
నిను వేడిద నని కుంతి, తనముడు పలుకుటయు దత్తితామవాడు గృహన్.
- ఉ. చుట్టణికుంబున మనసు సొచ్చి ననుం గరఁగించి వేడినక
దిట్టతనంబు వోవిడిచి తీవ్రరణంబుకడంక దక్కి నే
బట్టినయాముధంబు ¹ వడఁ బాసిన గాని వధింప బోల ద
ట్టి ట్టన కేఁగు విప్రున యంతక కాలము గాదు దానికిన్.

159

— భీష్మ గాఢా ను కృష్ణకల్కలచేత గాఢమన కనత్తాకు దగుట —

- తే. ప్రస్తుతంగ నేతలచదా గాక యనుడు, నతిముదంబున బ్రణమిల్లి, యతనివాక్య
మపుడుదలనిడుకొనినవాడగుచునప్పి, శామప అని నెప్పు నిడొక్కని ధర్మ సుతుడు.
- వ. కృష్ణాష్టానాదులు దోడన చనుచే గురుస్థానిలులకడికం గ్రమంబున నరిగి
చాచ ప్రణామంబు లాచరించి వారల చేత రణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యమ్మనుజవతి
దనకు జనుం బాళసంపు మని యభ్యర్థించినయ్యచాన్యండు నీకుం గృష్ణుండు
మంత్ర స్థు గుండు నోరుల జయం బాళసంపు మన నేల ధర్మం బేవలనం
గలుగు నవ్వలన కృష్ణుండు ప్రకొను నవ్వలనికి జయం బగు ననియే నిజకథోపా
యంబు వేడిన నతండు నాచేత నాముధం బున్నంతసేపు నమ్ముం జంప నెట్టి
వారికి నతకర్మం బేను బ్రాయూపవేళింబున సన్నుత్యైశ్వర్యండు నైసం జంపుటకు
నోపునట్టివారికి నని దొరఁగొనుం బెట్టియు నమ్మం గలవాడు నెప్ప నత్యంతదుస్స
హం బనగిమూట పింగు నేని నట్టివాడ నగుచు నప్పు డట్టి గఱకు నప్పని దిన్న
నను వై గుండు నని చప్పిన గృహచాన్యనిగి బరిమాన్యులఁగు నడుగం
దొడంగి యేర్పడం బలుక నేరకున్న నతిం డానింగి తాను వధ్యుండుగామి యెఱిం
గించి గెలుపు మని నీవించి మద్రపతితో నీవు ాధేయ నకు సాచిధి వగుట సంభ
వింప నోపు నని చప్పి కయ్యంబునప్పుడు కన్యలజంబు దూలం బలికి యతని
జిక్కునటువలయు నని నరంబు గోలన నతం డవ్వధంబు నీయుద్యోగనమయం
బున నియ్యకొనినయదిగాదే యట్లు చేయుదు నని పలిక నిట్లఁగున నందఱ
వీడొక్కని ముజాతశత్రుం డనుజవర్గానుగతుం డై మరల నయ్యవసరంబున. 161
- క. మొనలవిసోదంబునకుం, గనుఁగొన నేతలచి యున్న కన్యనికడకుం
జని వారి యిట్లును నొండ్లారు, గని యప్పటియుచిత్రధంగి గడతేర్చి తగక. 162
- తే. అమరతటినితనూజుష్ట యలుకఁజేసి, యనికే జొర వటు యత్తున నతఁడు సచ్చ
నంతదాఁక బాండవులకై కొంత సమర, కేలి వేడకు జలుపుట వోలదొక్క.
- వ. అనిన విని దేవతనందనునకు ాథానందనుం డి ట్టనియె.

164

- క. కినుక వాడమి గంగాపు, శ్రుతినికయ్యమునప్పు డనికీ దొలగిత నేనిం
జనుఁ గా కేఁ గురువతి కిచ్చిన ప్రాణం బొందువలనఁ జేర్చునగునే. 165
- వ. అనవుడు నప్పులుకులకు సంతోషించిసహా డయి నాను దేవులను గొంఁజీరులం
గూడఁ జను దెంచె నివిధంబున ధర్మసందనుండు గొంఁజీరు న్యంబు పెడని నిలిచి
యద్దిక్కు మొగంబు నేసి యెలుంగెత్తి యుట్లనిగె 166
- తే. మమ్ము నెమ్మిమెఁ గలయఁ జిత్తమ్ముగలుగు, వాగ్ లెవ్వల గలిగిన నచ్చిగలఁగుఁ
డట్టివారిని నాతమ్ములంతపాలి, గాఁగఁ బోటలకు నెంతయు గొంఁజమున. 167
- వ. అనిన విని నీవుశ్రుండు గుఱుగుత్తుం డేమి పచ్చద నమ్ము గొంఁజిగొని మని
వలికిన దానిగం బొండవార్జుండు ప్రయంబునినవలకులు వలకుడును
నతండు దుర్యోధనాదులదు శ్చేష్టితంబు లగ్నడించుచు గొంఁజీరులుగులాంబు
లగ్నించుచు నిజసేనాసమేతంబుగా నిస్సాక్షిరాసంబులు సేరింగం జని ధర్మసం
దనుబలంబులం గలసె నది యట్టిద కాశ సుతాలిప్రజలు చీగిన నేర్చి యది
యట్లుండె నట్లు దన్నుం గలసిన సంతృప్తాంతరంగుం డగుచు నగ్నధర్మిగిండు
యుయుత్సునకు సత్కృతచారసమాచారంబులం బ్రమోదం బొనరించి. 168
- తే. రథముమీదికిఁ జను దెంచి పృగులసైన్య
హర్ష భాషణధ్వనులుఁ నూర్చిపల్లనములు
నెగసి దివిముట్ట మైమటు విడితేలిర్పు
నెలమిఁ గోడందతూణిరములు ధరించె. 169
- వ. తదవసరంబున నితనితమ్ములుం దక్కటిదొరలును దమతేమరథంబు లెక్కి గుచ్చటి
నెలవుల నిలిచిన దదీయవ్యూహంబు పూర్వప్రకారసన్నాహం బై గొని పు నట్టి
యెడ రెండుబలంబులవారును బొండవులు దొల్లి వడినపాట్లు సెప్పిరిని ఎగచుచు
వారు సంధికై చేసినయత్నంబు వాక్రుచ్చి మెచ్చుచు నప్పుడు గురుజనంబుల
యెడఁ బాటించినవినయంబు వర్ణించి యనురాగించు చుండి రని చెప్పిన విని ధృత
రాష్ట్రండు సంజయున కిట్లనియె.
- క. మానుగ ధర్మక్షేత్రం, వై నకురుక్షేత్రమున మహాహాసమునకుం
బూని మనబలముఁ బొండవ, సేనయు నిటు వన్ని యేమి సేసెం జెప్పుమా. 171
- వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను దుర్యోధనుండు పొండవవ్యూహంబు గనుం
గొని గురునికడకుం బోయి. 172
- తే. చూడు మాచార్య నీదుశిష్యుండు ద్రుపద
సుతుఁ డమర్చినయది పాండుసుతులసేన
పెంపు బలువును గలిగి యొప్పినది యందు
భీము వర్జునుఁ బోలినబిరుదుమగలు. 173
- వ. సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు భృష్టకేతుండు చేకితానుండు గాకిరాజు పురు

జిత్తు కుంతిభోజాండు శైబ్యుండు యథామన్యుండు నుత్తనాజాండు నభి
మన్యుండు ప్రౌఢేశ్వరులు పాక లండలు జాలుమానిసుల యిట్లు గూడి భీమాభి
రక్షితం బగుచుభ్యుండు సాల సమగ్రులును బోలె మెఱసి మనసేనానాయకు
లం జెప్పిన నిష్క్రమ భీష్మని నెన్న నేల కృపాచార్యుం డశ్వత్థామ శల్యుండు
వికృండు భూరిశ్రవసుండు మణియుం బక్కండు రథికులు గలరు నానాశ్వుతో
విదులు వివిధానుభవితానులు పీఠలిండులు నాక్షత్రాణులు విడిచెదమని యు
న్నవారిట్లు బోసి భీష్మపరిపాలితం బయిన యీశైవ్యుండు పెద్ద యనమన్యంబై తో
చుచున్న యెని మార్తెయు వలయునెడల నీలిచి భీష్మవకుండావలి గావలయు ననిన
ద్రోణుం డట్లు కాక యంత సప్త సేమి కనిగెను నవ్వలుకులు విని యమ్మహిపతికి
యెండు పుట్టి శత్రువులగు నింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన. 174

క. తనతనశంఖంబును దృఢులు గలవారెల్ల ననిక గొనకొని పూరిం
చినపిదపిశ్వనానంబును జరిగె నభంగు నిశలుం బూర్ణంబులు గాన్. 175

వ. అప్పుడు కృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవన త్తంబులును భీమసేనుండు పాండ్రం
బును యుధిష్ఠిరుల డనంతవిజయంబును సకులసహదేవులు సుహృషమణిపుష్ప
కంబులును పాంచాల పిండు సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను శిఖండి ప్రముఖుండ
నాయకులు దమశంఖంబులుం బూరించిన. 176

క. అనయము సుగ్రంబగుత్తద్వని గాంధారి సుహృదగుదారణ మై పాం
డున రేగ ద్రుప్తశ్చక్రనికామనోరమం బగుచుం జెలంగె నమజాభీశా. 177

వ. తదనంతరంబు శిష్టసంపాశంబునకు సమయం బగుటయుం గవిధ్వజుండు గాడి
వంబు పుచ్చికొని గూంబు సొరించి బాణపాటిక్కు నీకొడుకులం జూచి
కృష్ణనితో నిట్లనెను. 178

తే. తొరపులతోన నిప్పు డవ్వరితోడ
ననికి గడగొడిచినో నాచికోనగ వలయు
సరద మెల్లన యుధున్ద్రవ్యములనడిమి
నేల కట మోవగా నిచ్చి నిలుపు మచట. 179

— అట్లుండెను వ్యవసాయులను శంకించి మాహావిష్ణు డనట. —

వ. అనిన గుడాకేశువలుకులకు హృద్దీక్షిండు భీష్మద్రోణప్రముఖయోధవీరులు
గనుంగొనుచుండ నత్తఱంగున రథోత్తమంబు నిలిపి యతనితో నీ పీఠాడినకొర
పులం జూచు మనవుడు నప్పొందుండు రెండుబలంబులయందు నున్న సోదరసుత
మాతులంబాంబును లగుబంధుశిష్టజనంబుల నాలోకించి పరమకృపావేశంబున
నత్యంతవిషాదంబు నొంది గోపిందుమొగంబు గనుంగొని దుర్త బాంధుం డయిన
దుర్యోధనుదుర్నియంబున నింత పుట్టిం జూచితే యని పలికి వెండియె. 180

- చ. సరసిజనాభ బంధుజనసంతతిఁ గయ్యపునేలఁ జూడఁగా
విరవిరఁ బోయి మేను నిడువెండ్రుక వెట్టుచుఁ గంప నొందెఁ జే
నిరతము గాదు గాండ్లివము నిల్వఁగ నోర్వపు గాభ్యు నేను ని
ఘ్నరతకుఁ జాల నొల్ల నొకఁడుకా మహి యేట యేటిసౌఖ్యములే 181
- తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ ధరణియు నెల్లసుఖముఁ
గోరెదము వార లందఱు నీరె వచ్చి
ప్రాణములు నర్థములు నొల్లఁబాటు నేసి
కయ్యమునఁ జావ నలుముట గంటి గాదె 182
- ఉ. తాతల మామలకా సుతులఁ దండ్రులఁ దమ్ముల నన్నలకా గును
వ్రాతము శిష్టకోటి సఖవర్గముఁ దుచ్చుజనానురూపను
ర్షితి వధించి యేలబడఁమునెత్తుటఁ దోఁగినంజ్యభోగములే
ప్రీతి యొనర్చునే యశము పల్లడఁగూర్చునే నం పొనర్చునే. 183
- క. అక్కడిబంధులఁ జంపుచు, నిక్కడిబాంధవులు సచ్చు బిమ్ములొనుచు నిం
దక్కడినం పొందెడఁ దుది, నైక్కినఁ బాపంబు రణము లెను పోల్లన. 184
- ఆ. ఎల్లభువనములను నేలుట వైకినను, నిట్టిస్మరకర్త పుట్టు సేయ
వచ్చు గడఁగి యెదిరివా రేమి నేసిన, మాటు నేయ నాకు మనసు గాదు. 185
- చ. అకట నితాంతలోభమున నావలఁ బాటిలుకీడు గానఁ జా
లక భృతరాష్ట్ర సూనులు కులక్షయ మయ్యెడుదాని శోధి పా
రికిఁ దెగి వచ్చి రన్గులుచ రెండు నెఱింగెడునీవు నేను దీ
నికిఁ జూర నేల వీరి నిటు నిద్దయఁ జంపిన నేమి యుగ్మ్యుడున. 186
- క. కులనాశము నేసినఁ దత్కులభర్తము లడఁగు వచ్చగులభస్మలకుం
గలుగును దుస్సంకర మ, క్కులఘ్ను లేఁగుదును నరకసూచంబులకును. 187
- తే. ఇంతపాశంబు నేయంగ నెత్తికొందు
మయ్య రాజ్యలోభంబున సఖలబంధు
జనుల వధియింపఁ దోడఁగితి మని రథంబు
మీఁదఁ గూర్చుండఁ బడియెఁ జే యూఁడికొనుచు. 188
- వ. ఇవిధంబున శోకసంవిగ్నమానసుండును విషాదవివ్వలుండును బరమకరుణా
భరితుండును నై శరశరాసనంబులు విడిచి కన్నీరు దోరంగ నూర కున్ననబ్ధి
సాచి జూచి మధుసూదనుం డి ట్లనియె. 189
- క. దెప్పరపుఁజోట నీ కీ, యొప్పనివిధ మెచటనుండి యొదవెను విను మీ
చొప్పనివేకులయది యిది, దప్పించును సద్గతియు నుదాత్తయశంబున. 190
- వ. అని మఱియును. 191

తే. తగునె యుద్ధము గొనగా పరిశీలనము నీకు, దండెక్కి లెప్పు మనసువేదటిమి విడిచి
యనిన న స్త్రీయు భంగివ యుద్ధ నిట్లు, లనియె నాతండు ఘండరికాక్షుతోడ 192

సీ. అక్కడ పూజాస్థాన గురుద్రోణభీష్ముల నశ్శుల నొప్పింప నగునె చెప్తుము
నూనెయ్యిల జగత్తుల సేమగచాచి గాగు భిక్షాశనం బైన నత్యంతసుఖము
కడఁగి యుద్ధము జంపఁగాఁ జెప్పబ్రదు కయున్నూహింప బ్రదుకు గాకుండు నాకు
విను ముద్దభిష్మతో నాన్వితమగులు గాఁగె యొ మొదలమొదలలో నున్నవార

ఆ లింగములునెల్ల నిభ్రాంతగఁ జేయును, నడచుతో కవహ్ని యాట నేర
దిగ్విప్రవది నేర నేనియఁ గావర, భగవంతు నేయ కుండువాడ. 193

వ. ఎల్లభంగుల గుంజనముల నొప్పించుటకుం జాల వారిని గెలిపించుటయును
మనము వారుల గెలిచినవారు మగుటయు ననునీరెంటియందును బెద్ద మే
లయ్యును యేమ గొన్నవ్యతిరేకపహితస్య భావనము భర్త సమూహచేతస్సుం
డను న్న నిమ్న శరణు సొచ్చి యుడిగ నీరేపియిండు నగునన్ను శాసింపు మనిన
విని కలకల పల్కి నానందములను ననున కిట్లనియె. 194

చ. నగవరగ నేమియుం గదనివారికి న్న హృదయంబు గుంపఁగా
నగ వరం బుద్ధిమూడును వారి నాడను నీవు పండితుల్
నగవరం బున్న వారికి ననశ్శివభీష్మతో జన్మ వారికిం
దెగు నగ వర్ణు జిత్రము ప్రదీప్తవిభవమయ్యె మొందినన. 195

వ. అని పలికి పొన్నెనిం బరమార్జునంబునకు గారణంబు లగువాక్యంబులు వినుటకుం
జోనిన యుద్ధమాంబునందు బాల్యంబు యౌవనంబు వాక్యంబు ననం గలుగు
నగవర్ణు బోగవర్ణు జీర్ణంబు ల్లనవస్థంబులు విడిచి నుత్తరంబు లైసవానిం
గెగోనునా మృతము గాని వేపకంబుగవనం బూత్తవనిం జేయ దనియుం
బుట్టయ్య బాధ నునిన లేమిజేసి శరీరంబుతోలె శస్త్రభీషణంబు మొద
లైనవస్థతోకొనఁబలుకున వాత్సల్యము లోను గాఁ డనియు నప్పురుషుండు
నొప్పించువాఁడను నొప్పించుటయునువాదంబు గాఁ డనియుం బెప్ప మఱి
యొ ననోవాక్యంబుల వాత్సల్య సభావంబును శరీరంబునకు భావంబును గలుగఁ
గలిపి యుద్ధభీష్మంబు భీష్మంబు బగుట యొకింగిది యు ట్లనియె. 196

— శ్రీభీష్మ చర్మపానం చర్మశస్త్రానోపచేతంబు సేయటం —

ఆ. ఇట్లు లగుట జేసి యుద్ధరీతివకు శోనంబు బొందఁ గారణంబు లేదు
జీవం బట్టిభంగిఁ జెడిచుడువాడెఁగాఁ,దలచితేని వగవవలదు మున్న. 197

క. పురుషుండు సెలు ననువాఁడనియె, బుర్రునను సెలును ననుటకుపురుషుండును న
యిద్దరును ననువేకుల యుద్ధుండును సెలుండు సెడఁడు భుజిరీర్వనిధి. 198

క. పురుషుండు డన వే తొకండ్ల, పురుషోత్తముఁ డెనఁచిన పురుషోత్తమశా

- స్ఫురణకు బురుషత్వం బను, మెరమెరగలదదియకాదె ముగియకొన్న గ్రియకున్.
- వ. అని వెండియు వివిధవాక్యంబుల నాశ్వునకు బాధ్యబాధకత్వంబులు లే కునికి వివరించి వివృచ్చునకుం గృహశోకంబులకు మూలంబు లగునహంకారంబులు వారించి యతనికి రణోత్సాహంబునకుం గారణం బైనవ్యక్తవలంబునంబు వగలం దగమి దెలియుటకు వలయువాక్యంబులు నన్ను లుపన్యసించి. 200
- క. సమరంబు రాజులకు ను, త్రమకర్తం బది యపావృణన్వర్తదాన్విరము సున్దు లెప్పు దగఁ గ, య్యము సేయుము దీని కేల యనుమానింపన్.
- క. ఫలములయొడ బ్రహ్మార్పణ, కలనవరుం దగునుఁ గార్యకర్తము నడవఁగ వలయుం దత్త్వేగ్ధానము, తలకొనినం గర్వశముము దాని నిలుగిండు. 202
- వ. అని మఱియు నీదృశంబు లగువాక్యంబు లనేకంబు లనుగ్రహించుచు వివిధ ప్రకారంబుల వికల్పించి విజయుం దడిగినవాని కెల్ల సమైక్యతంబు లిచ్చి సందేహంబు వాపుచు. 203
- క. ¹వైరమున నులిచి త్రైవక, కారాకులు దుగ్ధినట్లు కర్తము లిల్లం దార పెడఁబాయవలయుట, సారకృపం దెలియుఁ జెప్ప శాల యతనికిన్. 204
- వ. ఇవిధంబునం జెప్పిన విని కవ్యః సముత్థితుండై జగన్నాథున కి ట్లనియె.
- మ. అతిగుహ్యం బిది నీవు భూరికృప నీయథ్యాత్మముం గానఁ జేసితి నా కిష్టెయి విన్నిఁ గొంతభ్రమ వాసె యోగిహృత్త్యయ ప్పయతులై శ్వర్యవిభూతి నొప్పుభవదీయం ప్రనరూపంబు సూచుతలం పెత్తెడు బోలునేని దయఁ జతుఃస్థితిఁ గావించవే. 205
- వ. అనిన విని యచ్యుతుం దతని కి ట్లనియె.
- క. నానాస్ఫుటవర్ణంబులు, నానాభంగులును గలుగునాచూడముఖానానాశ్వర్యవిధంబులు, గానఁగ నగుఁ జూపదం బ్రకాశస్ఫూర్తిన్. 206
- క. విను మానుషచతుర్గతి, గనుఁగొన శక్యంబు గాదు గావున దానిం గనుట కయి దివ్యచతు, ర్జననం బొనరింతు నీకు శత్రువిదారీ. 209
- వ. అని యతనికి దివ్యదృష్టి యుంఁగి యోగిశ్వరేశ్వరుం దైనయాలక్ష్మీశ్వరుండు దనదివ్యరూపంబుసూపె నావిశ్వరూపునిదివ్యతేజంబు సహస్రసూర్యప్రభానిధంబునుటయుం జాల కుండుం గావున వాక్రవ్వం గొలది గా దట్టమహామూర్తిఁ గనుఁగొని ధనంజయుండు విస్తయరోమహర్షణప్రహర్షోత్పన్నంబులతో దండప్రతామంబులు నేసి నిలిచి కేలు మొగిచ్చి యి ట్లనియె. 210

— ఇట్లునాడు శ్రీకృష్ణునిశ్వరూపంబు గనుఁగొని బ్రతిండుట. —

నీ. దేవ నీ దగుదివ్యదేహంబునందు సురాసురగంధర్వు లాది గాఁగఁ గలదేవయోనులుఁ గమలాసరుండును సుచరాచరం బైనజగము నాకు

దోచె నెగుగంబులు దోర్లండములును బాదములు గన్నులు ననేకములు గంటి
మకుటాదిభూషణానికరంబు జక్రగదాద్యాదుభములు మాల్వ్యాంబరములు

అ. బెక్కు గానవచ్చె నక్కజ స్థితి యిది, నడుము మొకలు దుది యునంగరాదు
తేజ మప్ర మీయదేవీద్యమానని, రివ్వకృతిమహిమ దుర్నిరీక్ష్య మయ్యె. 211

క. జగములకు నానికారణ, మగుగుమ్మయ మీన యని కనియెద భూ
గగనదిగంతర మంతఁగు, నగజితమూర్తి భవన్తయం బై తోచెన్. 212

వ. చంద్రాద్ములు లోవనంబులుగా గలిగి దంష్ట్రాకంఠంబు లై ననీముఖంబులు
ప్రజ్వలిల్లుచున్న యవి నిన్ను నుద్రాకిత్యమహదవ్యసృష్టులు ప్రవేశించెదరు సం
ఘాటంబు నచ్చి మహాముఖంబు ప్రస్తుతించెదరు స్థనాధ్యవియద్వరులు వెలు
గంగి పీఠీకచర ట్లు దీప్తిగర్భం బగుభవదీయవిద్యయాపంబు గనుంగొని నాకు
విప్రసంతి వాడమి ధృతి దూలి సుఖంబు వడఁచు నేరక చిక్కువడి యున్నవాడ
బ్రసన్నుండ మగుము రక్షింపుము 213

మ. అనలజ్వాలలు పగుల్లినీముఖములం దాధార్తరస్త్వప్రజం
బును భీష్మాదులు నిద్రసం గలుగునీభూపాలలోకంబు గ్ర
క్కున నొక్కమ్మడి వచ్చి చొచ్చెనరు నాకుం జెప్పవే యెవ్వరో
యని శంకించె నెన్ను భూరికరుణాయత్తకచిత్తుండ నై. 214

వ. అనన్యము సమ్మది మీశ్వరం దేవు లోకక్షయకర్త యగుకాలుండ నిచ్చో జనసమాజ
సమాహంబులకుం బ్రవృత్తుండ నీతి నీవు సంపదలయు నని లే దీగురు
భీష్మాదు లట్లును లోకులకువా నాచేతం జచ్చిననీరి నెల్లను జయించినవాడ
వగుటకు నీమి త్తమంత్రము గమ్మ లమ్మ రాజ్యమ్మ గైకొను మనిన విని వడవడ
వడంకుచుం జేతులు ముగిప్పి గద్దవకంఠంబుతో గాండీవి యి ట్లనియె. 215

తే. అంబుపవమానసూర్యచంద్రానలాది, వివిధతత్త్వంబులును నీవ విశ్వలోక
సంప్రవర్తనకరుడవు శిశ్యుతుండ, వద్యుతుండవు పుండరీకాక్ష నీవు. 216

క. నిను నెఱుంగ గుండి మోచవు, డని సఖుఁ డని మీనబాస యనియే సహభో
జనములు స్నేహంబులు, ననసరించుచు మేల మాడు చుండుచు నెపుడున్. 217

తే. మోక్షముఁ బెక్కులు లోకసామన్యభంగు, లాచరించితి నీదెస సంతవట్టు
దల్లిదండ్రులు ప్రజలకుఁ దప్పదారు, తెల్ల నై రించునట్లు సహింపవలయు. 218

వ. అని సంప్రార్థనంబు సేసి పాగండు పెండియు ని ట్లను నదృష్టపూర్వం బైనభవ
దీయరూపంబు గనుంగొనం బడయుటం బ్రమోదంబును చిట్లు చూచిన వెక్కి
సంబును హృదయవ్యథయునుం బుట్టి యున్నయది నీతోంటిసామ్యాకారంబు
గైకొని నిలిచి నాకు నాప్లవంబు సేయుము 219

- చ. అనుడు దయాన్ద్రచిత్తుఁ డగునప్పరమేశ్వరుఁ డస్మిరీతి నీ
ట్లనుఁ దప మాచరించి నిగమాధ్యయనం బొనరించి కానని
దనకు మడిచుదివల్లగరమాకృతి వేర్చినయేకభక్తిభా
వనమునఁ దోచు దీని జనవర్తము గానదు నీకే మామితిన్. 220
- వ నీకు హృదయవ్యథం బొంద నేల మూఢత్వంబు విడిచి విగళభాగముండ వై సు
ప్రీతచేతస్కుండవు గ మ్మని చెప్పి పూర్వప్రకారమాంబు చాల్చి నిర్వినం
గనుంగొని కాంచీయం దాసామ్యరూపంబు సూచి సంతోషత్వంబు సొంగితి
బ్రకృతిస్థుంక నైతి నని పలుకుటయు వాసుదేవుండు ముక్కున నుంచుచును మున్న
కుండును నైనవానికి నున్న బడను వచ్చు నని యతని నాశ్వాసిగని 221
- తే. అతఁడు మఱియును బ్రహ్మవిద్యావ్యయమునఁ
దనకు సుదిగ్ధ మైనట్టిదాని నెల్ల
నడుగఁగా నమ్మహాత్ముఁ డత్యంతకరుణఁ
దెలియఁ జెప్పుచు హృదయసంచలత మాన్పె. 222
- వ. ఇవిధంబునఁ బాఠ్యన కుపనిషదర్థజాతం బనగతంబు నీసి మనసుగఁగట్టు వాపి
వివేకంబునకుం జేస గలిగించి కృష్ణం దీగుహ్యార్థరక్షణం బుచేసెంచిన దీని
నెఱింగిగొని నీ కెట్లు సూడం బోల నట్లు ప్రవర్తించు మామహిమకు వనిత యింత
కంటం బరమరహస్యం బొక్కటి నెప్పెద విరు మని యతని కిట్లనియె. 223
- తే. క్రందుకొనుసర్వధర్మవికల్పములను
నెడల విడిచి దృఢంబుగ నే నొకండ
శరణముగ నాశ్రయింపుము సకలదురిత
ములకుఁ దొలఁగింతు నిన్నుఁ బ్రమోద మొంద. 224
- వ. ఇప్పురమోసాయంబు. 225
- క. నియతియుఁ దపమును నీ దెన, భయభక్తులు గలిగి నాకు భక్తుం డై ని
శ్చయనిపుణుఁ డయినవానికి, బ్రియమున నెఱింగింపు వలదు సుఖవారలకున్.
- వ. అని వెండియుఁ బుండరీకాక్షుండు నాచెప్పినయది లెస్సగా నాశ్రించితే నీ
యజ్ఞానసమైహం బంతయుం బాసెనే యనవుడు నవ్వునుండి. 227
- ఉ. మోహతమంబు వాసె దుది ముట్టిననీదుప్రసత్తి వీరసు
దేహుండ నైతి గాఢపరిచీ వ్యమహాకృతిఁ గాంచి బోధన
న్నాహనిరామయధీరమనస్థితిఁ బొందితి సర్వలోకని
ర్వాహవిసోద నీవిమలవాక్యమునొప్పున నెల్లఁ జేసెదన్. 228
- వ. అని పలికి యప్పురమపురుషునకు సభక్తికసాష్టాంగదండప్రణామంబునెసి పాశ్చండు
గృతాథుండై పృతాయుధుం డయ్యె నని చెప్పి సుజయంబు వెండియు నిట్లనుం
గురుకులేశ్వరా యేను మునిగజేశ్వరుం దైనసా రాశద్వ్యకారగుణంబునఁ గృష్ణాక్ష

నులయదృష్టాపూర్ణులంబువాదంబు వినుటకు మహాయోగిం ద్రహృదయానందకరుం
డ ననుగ్రహించి నిర్భయరూపంబు గనుటకుం బాత్ర భూతుండ నైతి నమృహత్తుండు
దనమధురవాక్యంబుల నుపదేశింప నశ్వంశగుహ్యం బైనయోగప్రకారంబు
విశదంబుగా ననుసాధించితి నన్నహానుభావులసంభాషణంబులు నవ్విత్వరూపుని
మహానీరుంకారంబునకు దలంచి తలంచి యచ్చెను నందుచుఁ బ్రియం బందుచు
సుండుచు నని మఱి కుఱును 229

తే. అధిప యోగిశ్వ రీశ్వరంగ ష్టకస్పృహంబు భనున్గనర్చ్యుండ బ్రహ్మండు నెచట
నిలిచి బద్ధుడు విడుచుండు నీటి నీరుము, భూతి సర్వంబు లగు నిది నాతలంపు.

వ. అనిన విని ధృవరంగస్థుం డిట్లనినా. 231

క. ఇవిధధమున నాయుతో ను, హ్రస్వలంగులగ నిలిచి కురుపాండవులం
నెవ్వరు మును గడంగిరి రా, మువ్వభి నులుకొని యెల్ల నెకేగింపు తగన్. 232

— ధీమతి ప్రకృతిపాశుధము. —

వ. అనుటయు సంజుతుల డేదని ధీమతియే భవంగ్రనదనుండత్యంతోదగ్రవ్యగుం
డఁ బుంగ్రహంబునం బనిదినం బ్రకటదోర్లనృదర్శముం డగుదుశ్శాసనుండు
పురితొలంగు నిర్మలస్వయంబుల శిలభ భీష్మునంగాదినిన్వనములు నెలంగ గాంగే
యందు దోలుతం గదలఁ గీతుతో భాభింశుం బుచు సుద్ధామగతిం గవిసినం
గనుంగొని. 233

ఉ. పాండవస్థులనంగములు పాపని మున్నుగ నేచి యప్పు భీ
ష్ముండు గడంగికి నుడచుచోకిరి బిక్కటి గాఁగఁ ద్రోచి యొం
డఁగడ గడంగి నీన తమముబ్బున నుబ్బంగ నన్నునై న్యవే
దండుముఖంగముల దృఢావితానముగాఁ గొని నిర్వికారు డై. 234

వ. డడవడిం చునను నుంబున. 235

క. భువనగర్భాభ్యుదయంబు, భువనభ ముఖంబుం దుండుకట్టపాశుర్య
స్వయములులం గబరించుచు, ననిలశసకుసింహనాద మడరెం బెలుచన్. 236

వ. ఇట్లు ప్రకటనలంగమ శతంగంబులగుండియ లవియ నందంద యార్చి వేర్చిన
భీష్ము నొబ్బు దుశ్శాసనుండును దుష్టులుండును దుష్టోహుండును దుర్జరణుం
డును విహితతీతము ద్విషనీయులడును జిత్ర నేనండును విశ్లేషండును బురుషిత్తుం
డును దుష్టిభనునూడ్చికి వేడ్క నేయుచుం దాకిన. 237

క. ఉద్యోగు లై కవలము ధృష్టద్యముండఁ గడంగఁ దోస సౌభద్రుండుక
మాన్యగతిం గవియును నేతోద్యోగత ప్రాపదీసుతోత్కర మడరన్. 238

వ. ఇవిధధంబున న్యగోగినినకుం గొకడచి తెగి వజ్రనిభమ్ము లగువాలమ్ములు శైలో
పము లగుశోకవసీరులయిం గురియ నక్కుమారవల్లంబు నన్యశివ్రసారం బగు
శంసారంబుల పారలం గప్ప నట్టియిడం గొండొక నేవు. 239

- క. తీచ్చనడి యుభయబలములు, నచ్చెరువుగఁ జిక్తరూపుల స్థలండ శగ
ప్రాచ్చలితచండడి ప్రిస, ముచ్చయములు పలుచఁ బరగె మునుగుండంగన. 240
- క. పడపడి దుర్యోధనుఁ డున్నదుఁడై తఱుమంగ భర్తసంగమును జ.మా
స్థవముగఁ బురికొల్పంగ బెట్టిదముగ నొండొంటిఁ నలపడితి నన్యంబుల్. 241
- నీ. కప్పారు రేణువు గమలా వైబింబంబు రాహుమండలమున గమలాఁ గప్పెఁ
దెల్లనిరజము శోభిల్లు సంగ్రామగంగమునకుఁ దగు మేలుకట్టునట్లు
ఖచరకాంతలయలకములందుఁ గెందుల యభిలష్టపుబ్బడి ననుకరించు
నడరి పచ్చనిపాంసు నమరు నికాభిత్తి తలములఁ గనకంపుడగడుగడిఁ 242
- తే. బాండవానీకమును గుంబలము నొక్క, పెట్టి రథగజహయభటాభీలచక్రము
గతిఁ బరిక్షున్నంగరక్షితతలముగ, వీణ బోనినమట్టులుగాఁ గుంబపును. 243
- మ. కరిఘంటానిచయస్యనంబులుఁ దురంగస్థిత హేమాసము
త్కరనాదంబులు హేతిపంక్తివటురంభుట్టి త్థంబంబులు
ధరణీభాగనభోంతరం బడరి యుద్యత్తార్యనానాధ్వని
స్ఫురణం జేమియుఁ దోచ నీవ మొనల భూపాలనూడామణి. 244
- వ. తడనంతరంబ 245
- క. కరికరశీకరతురగో, త్కరలాలాజాలర క్తభారావటలీ
పరిషిక్తం బై సంగర, ధరణీరజ మడఁగె నదృశం బలంఠన. 246
- క. కురుపాండవనైన్యంబుల, దొర లడియాలముల నొచ్చితో మునుము
ధురవీరధ్వజములఁ బొలిచిరి శౌర్యసూక్తి మూర్తి సేనాన్న క్రియన్. 247
- వ. అట్టియెడ. 248
- క. మీతండ్రి భవత్కుతులకుఁ, జేతోముద మొదవఁ గడఁగి నేన మిగిలి రు
ద్యోతనుడు నభోమధ్యస్థితుం డైనట్లు పెరిగె భీషణమూర్తిన్. 249
- వ. ఇట్లు మెఱసిన. 250
- ఉ. అర్జునుఁ డప్పు భీష్మఁ గని యగ్గలికా గుణరావనంగమ
స్ఫూర్జితచేపడ త్తరప శోభితుఁడై రణకేళికాతుకా
వర్జితచిత్తవృత్తి ననివార్యపరాక్రమలీలఁ దాడ న
త్యూర్జితరాత్ర మయ్యె బహుళోగ్రమహాస్రగతాగతంబులన్. 251
- తే. తఱిమి పాత్యకి గృతవర్షఁ దాడ నతఁడు
నేచి మార్కొన నిరుమేను పూచి యొప్పు
మిగులుమోదుగు మ్రాకులపగిది గాఁగ
నడరె మార్కొన్న రెండువాలంపగముల. 252
- చ. మదమునఁ గోసలేంద్రు నభిమన్యుడు దాఁచిన నాబృహద్యలుం
దెవిరి కడంగి సూతుఁ బడ నేని మాయంబులఁ జంప జూడ్పిఁ గెం

పాదవగఁ బార్థసూనుఁడు మహాగ్రత నట్లుల చేసి కేతనం
బు దునిమి విల్లు ద్రుంచి శరపూరింఁగాత్మనిఁ జేసె నాతనిన్.

252

తే. భీమసేనునిపై గునభీష్మఁ డలుగి, నడర నక్కురుముఖ్యుల యన్తశస్త్ర
కాశలంబులు సూడ నక్కజముల్లన, నచ్చెరువు నొంది సేనలు పిచ్చులింప. 253

సీ. వీరక్షేప సకులునిఁ దొకి దుశ్శాసనుఁ డత్యుగ్ర బాణచయమునఁ బొదివె
నక్కుమఁబుండు దివహాసాభిరాముఁడై భల్ల మొక్కటి దొడ్డి విల్లు దునిమి
యెట్లొక నిమిషమిటునుదాపులు నడి నడలింప రయమున సతఁడు నొండు
విల్లొత్తిరిని శరవిహిత సంతాంతన నటక పొండవుకేతనంబు ద్రుంచె

తే. దుగ్ధముఁడు సహదేవునితోడఁ దొడలి, మెఱుంగువాలమ్ము లేసిన నుఱకయాతఁ
డన్నియును మగిడించి రథ్యములనొగచి, యతనిసారథిఁ దెగటార్చి యార్చిపెచ్చె.

చ. సరభనుఁడై యుభిష్టరుండు శిఖ్యునిఁ దొకుడు నాతఁ డన్తపీ
శిల్పమహాసీయఁబాప మనిపాళికఁ ద్రుంచిన నొండువిల్లు భీ
కరతనశీగ్రాహిల గొని నెక్కుల నవ్యుఁడై బొండవాగ్రజాం
డలిబల ముక్కు నక్క నడి నాతనిపైఁ గుటక శిశాన్తముల్.

255

సీ. ఏది భీష్మసైన్యముఁ డేడ్డతి ద్రోణుపై నడలిన నవలీల నాతఁ డతని
ఘనశిరసాముఁ ద్రిభండంబుగాఁ జేసి నాగొచ మొక్కటి నాట మేన
వేటొక్కవిల్లొత్తిరి పెను బడునాలుగు శిశాబాణములఁ బొంచాలనుతుండు
గలశిబి సేన మంగధుపాదేవుండు భూతిశ్రేష్ఠునిఁ దొకి భుజిభిరము

తే. మెఱుంగుటమ్ముల నొందిన నుఱక యతఁడు
వానియొగ ముగ్రశరమున సైన్యం జేయ
వార లెనువును నృసిండు పానవుండు
బోలఁ బోలి సేనలు వొగడుచుండ.

256

తే. భీష్మకేతుండు కౌరవోత్కృష్టఁడైన
బిల్వగుని ముఱుగొని తీవ్ర బాణవన
మేసె నాతఁడు లాఘవ ముక మునగ
ఘనశరంబులు పడినవకములు గురిసె.

257

క. అచలనిభుఁ డగుసలంబున, బ్రచలితభూభాగుఁ డగుచుఁ బఱతెంచి ఖటా
త్కచుండు నలవడిన నారజ,నిచరేంద్రులపొరు కీర్తనీయం బయ్యెన్.

258

సీ. గర్వంబు మెఱయ శిఖండి యశ్వత్థామ నెదిరిన నాతఁడు మద మెలర్ప
నాగొచ మురమున నాటింప నొచ్చియు ద్రుపదనందనుఁ డతిత్రాశరము
దదర్శమునఁ గీలితము సేసె భగదత్తుఁ డుఱక విరాటుపై నురవడించి
కదిసిన గగనంబు గప్పి బాణాసారయుగమును బెరిసి మహాగ్రభంగి

తే. కైకయాగ్రీశుఁ డగుబృహత్త శ్రీవిభుఁడు
గృహుఁడుఁ దలపడి యొండొరుకేతనముల
హరుల ధనువులఁ దునిమి నిష్కరకృపాగా
దారుణాకారులై యరదములు డిగిరి

259

ఉ. అట్టియొడం గనుంగొని జయద్రుఘుఁడున్ ప్రవసించు వచ్చి యు
కట్టుపకాసు లిద్దఱకు గ్రక్కున నస్థము సొచ్చి యొండొరుగ్
బెట్టుగఁ దాఁకి తీవ్రశరపీడితదేహులఁ జేసి గట్టిగా
వెట్టిపంక్తమస్ఫురణ యొట్టిరయం బని పిచ్చలింకఁగనీ.

260

ఉ. మన్యునముజ్జ్వలుండు నభిమానిము పై నవికన్యఁడుగ్
మన్యుఁడు నేచి యొండొరుల మార్కొని రోద్రవసం బలొగిసా
మాన్యము గాఁగ న్నభిలతమత్సరముల్ మఱియంగఁ బోరి
నోన్యన్యనిశాతసాయకనిరంతరవర్షములగ్ ముసుగునుచునీ.

261

ఆ. ధరణినాథ చేకితాసుగడు గడఁగి నుశిర్మమీఁద నిశితశిరపఁచుచు
గురియ నితఁడు నతనిఁ స్త్రాంత్రనికరసంపిపితగోత్రుఁ జేసి పట్టుచూర్చు.

క. శకుని ప్రతివిందుడు దాకిన, బ్రకటబలుం దాఁచుధన్విగ్రహముగఁ దిసి
దృష్టుకుటి యగుచుఁ గవిసెను సీంహకిశోగము గజముఁ బొడిచునట్లుఁ జేసియున్.

తే. భీమనందనుఁ డగుశ్రుతసోముఁ గడిమిఁ
దాఁకిఁ గాంభోజనృపతి సుదక్షిణుండు
వార లిరువురు నొండొరుం గ్రూరబాణ
జాలముల నెట్లుఁ దెరలునఁ జాలరైరి.

264

ఉ. అంతకవిక్రముండు మహిమాస్పదమూర్తి భుజంగశస్యకా
సంతతకీర్తనీయబలకాలి గిరిటితనూభవుం డిదా
వంతుఁడు బాహుగర్భధనవంతు శ్రుతాయువుఁ డొక మార
త్యంతరయంబునకా విరళులైరి పరస్పరబాణఘట్టననీ.

265

సీ. విందానువిందులు గ్రందుగ వెను గుంతిభోజని నాతనిపుత్రుఁ డొక
రాపురజిత్తు బాణాసారమున విందుఁ బొదిపె నుగ్రతఁ గుంతిభోజాదేము
తూపులు పెనుగద దొలఁగంగ జడియుచు ననువిందుఁ దతనిష్ఠ నడచె బెలుదఁ
గైకీయు లేవురు గాంధారరాజు లేవురతోడఁ గ్రూరసంగర యెనర్చి

తే. రుత్తరునిమీఁద నీతనయుండు దీర్ఘబాహుఁ డురవడిఁ గదిసి యుత్సాహుల
నెఱపె నకులాత్మజుఁడు శతానీకుఁ డేచి, వడి నులుఁకునిఁ దలచడి కడిమి మెఱసె

వ. ఇవిధంబున వెండియు చెందునెసలం జేయంగలదండిమగ లొండొరులం
దాఁకిన నధికసంరంభద్వంద్వయుద్ధంబు సిద్ధచారణభేదరులు సూచి పొగడుచుండ
నిగిడి చతురంగంబులుం దనతనజాతిం బడులు పడులును నూలులు నూలులును

వేలు వేలును చక్కలు సెక్కులును దలపడి గొడవెడల గలయి కొదవయి
గ్రమంబున సంపదించుటయు ముఖ్యమనిన గ్రంథమున దహించి గురుభయ
పై నిను లున్నప్పుడుగల గొప్పము బాంబులు గృహణంబులు గరిదంతంబులు
నరదంబులనొగలు నొండొంటిని దొరికి తున్నమురు లయినతమలంబులైన
భయంకరం బగునాటంబులను సామజవాదరథంబులనువడికి నోసరింపని
కానిబలంబుల నున్నంగమూర్తిగన్వందనసందోహంబులంబుల బ్రతి 1-రావు
తులను గరితప్పుడు పుట్టుటనంబుగావించుకొనులును నిది యని యనక నెల్లబలం
బులం బొచ్చిన మొగంబున చందఃపంపఱి నేనుగజారోహకులు నగుచు నిర్వ
ర్తనంబుగాఁ బ్రవర్తించు న్యుద్విగ్రహంబు మందనతుభిరేంబుధివందం బగు
టనం నిగి యుచ్చిపిఁచునట్లంబుల నగు ముఖ్యం గలిచినకుంతతురికాద లును
బ్రహ్మజాలంబులందొలక బ్రహ్మ మిగులుచు డ విశిఖంబులు ముఖంబుల
బట్టు నాటిన బట్టనం బగునాటంబులను ప్రశ్నయికాలంబున సురగరవలిచే
దిగిరి దిగిగొప్పములగంబుల గ్రహిణీయం గరవాలిగదాభల్ల ప్రముఖంబు లగు
శిష్టాద్వైతంబుల గుర్తింబులనుగంబులముఖభూతి పాలించు లుచుచున్నట్లును వివి
ధాచుభావప్రహారం సోఱుపారిసననాగంబులంబంబులను దారుణప్రకా
రంబున దిగిలించుచుంబులను ముం జలంగం జేయు దునిసినం దెక్కటదేతం
గరవపు గొని కిమిచుపాదును గాలం దునిసిన నెరిమిచుదెగి లంఘించువారును
దిలించునదిం దుని మును గ నిడినవారిం బొడిచి పడువారును చెగివడియు
నపుడుగఱియటంచు బోమముడి నునుటచును నడలనతలల నొప్పువారును
మానగతులు నేమింగులు విగలంబులననమింపవల్లంబులహంబుల సమాలోహ
కంబు నేమింగి న్నెరించువారును నొచ్చియు నీదంబుక చెలులకుం జాట్టంబులకు
నడ్డపెగువారును మోళ్లలంబునం జీల ముట్టం బని తప్పింపక నొప్పించువారును
సుభటులు నొచ్చి లంఘింప వందం దాటిగ ట్టుండువేదంబహయవయంబులను
నాళ్లరులు స్పృహని మించువారునుదులం దునిమిన ప్రాణపదరథంబులును రథ
నేమిట్లుంబున దట్టంబు లగువదలొగొత్తంబులును నిభంబులు వొదిలి నేలతో
ప్రసేయుం గాలం బుట్టించుం దులపైచియుం గొమ్ముల గుచ్చియెట్టియు బారి
సమరిన వికటాకారంబు లగుఘోటకంబులు నై ఘోరభంగి యగునంగరంబు
నెల్లు మంద మధ్యాహ్న సమయంబున.

— భిక్షువాడు, దుర్యోధన పేరితూడై నిజ్యంభించి పాండవవీరుల నొప్పించుట. —

సీ. మనుజేంద్ర వినుము నీతనయందు వసుపంగ దుష్టుఖకృష్కృతవర్తమద్ర
పతివివింశతులు వినోబాబాబులు బంచాగ్నులునుబోలె బ్రజ్జగిల్లు
తన కలంకుల గోచరల నేనీ తలుమంగె డాలకేతువు మహాత్మ్యాలమూర్తి

- నాభీల మైకాల నడరి పాండవసేన దటిసి మందాకినీతనయుఁ డేచి
తే. చేదిపాంచాలక్షేయు లాది గాఁగఁ, గల్లుభూపాలకోటిమొగ్గరము లల్లఁ
గలఁగఁ దిరుగుడువడఁ నోరగిలఁగఁ బెల్ల, గిల్లఁ దల్లడవడఁ గూఁడ్రేడ సత్పు 268
- క. పాయ వడఁ జిహ్వాచ్చు గుంపులు, సేయును మలఁగలఁ జరించి చిగుడును గోణ
వ్యాయావగతుల వలయము, లై గుండం దిరిగి కలఁచు నల్లిన న్యగలున్. 269
- క. దొల్లెడుతలయును దునిసెడు, విల్లును ధర కోటగు మేను విల్లి గొడుసిడముం
బెల్లు దొరఁగు నెత్తురు నై, పల్లటిలం దొడఁగె నపుడు పాండవబలముల్. 270
- వ. ఇల్లు ప్రళయకాలతాండవంబునం బ్రచండమూర్తి యగునట్టిముం ట్టియంబోరె
విజృంభించినభీష్మ మార్కొనుమగలులేక పాండవస్వైన్యగలు బెండునగిగున్నయొ
డ నభిమన్యుండు గనకవర్ణ తురంగంబులుం గల్గితారధ్వజంబును నుటయం దాఁడి.
సీ. శల్యు నారావపంచకమున నొప్పించి యొకకోలఁ గృతవర్ష గురము నొంచి
క్రూరభల్లమున దుర్బుఖసూతుల ద్రుంచి తఱిమి పెనింశితిభిన్నావుఁ దునిమి
వెడఁదయమ్మున నేసి వెండియు మూడువాలికఁవచ్చు లొడలఁ గీలించి కృపుని
హయమనల శరచతుష్టయతాడనమున నుబ్బడఁగించి భీష్మున నడరి మేన
తే. విశిఖనవకంబు నాటించి వెగడువఱిచి, పేర్చి యార్చిన సురతోని పిచ్చలింఁచ
మెచ్చి భీష్మాదు లెల్ల వివ్వచ్చుఁ బోలు, నెక్కుడగుఁగాని మునదగుఁ డీతఁ డనిరి.
చ. అమరతరంగిణీతనయుఁ డగ్ధననందనుసూతుఁ గేతుడం
డము నిరుమూడుదూపులఁ బడం గడు బెట్టిద మేసి గుంజున్వలా
స్త్రము లడరింఁగఁ గూడికొని తక్కుటియేవురు బెక్కు లమ్ము లొ
క్కమొగి రయంబునం గుడియఁగా గిరివోరె నతం దుదగ్రుఁ డై. 273
- క. వారలశరవర్షంబులు, వారించుచు వేటవేట వాలంపగముల్
వారలవైఁ గురియుచుఁ గురు, వీరునితాలధ్వజంబు విటుగఁగ నేసున్. 274
- ఆ. తాటిసిడము విడిగి ధరణిపైఁ గూలినఁ, బాండురాజసుతులబలము లెల్ల
నొక్కపెట్టి యార్చె నుక్కటి కొరవ, సేనతోదుపిండు చిన్నఁజోయె. 275
- తే. సింహనాదంబుతో భీమసేనుఁ డప్పు, డనుజతనయునిఁ జేకొని యరిబలంబు
దరలఁ దాఁకిన సతనియుత్తాలసింహ, కేతనము గూర్చె సురవదీసుని యలిగి. 276
- క. పవనజాఁడు మూడుశరముల, దివిజనదీసును నేసి దృఢగతిఁ గృపుమే
నవియ నొకటఁ గృతవర్షుని, యవయవతతి నెనిమిదింట నార్పుచు నేసున్. 277
- వ. మఱియు నమృతతనయుండు, 278
- శా మద్రేకుఁ వెగ డొంద నేనె సతనిగా మన్నించుజోదుల్ ప్రతా
పాద్రేకంబున నొక్కపెట్టి రథవేగోద్దివు రై తాఁకినగా
కొద్రం బొక్కటిఁ బొంద సూతహయగాత్రంబుల్ వెనం ద్రుంచి చం
చద్రొడకవీచులం దడిపె నాశ్చర్యంబుగా నందఱన్. 279

వ. తదనంతరంబ సాత్యకిగను భృష్టద్యుమ్నండును గోకయనంబకంబును వింటుండు
నతనికొడుగులం దలకడచి గురువడించిన. 280

క. అంబటమేనుల గంగా, నగననుడం శేషత్రయములు హరితంబులు శే
లులం దాకె నుత్తగుడం గరి, సందోహముతోడ నభిశంభమునన. 281

క. నిజగుతును మిగిలి యుత్తగు, గజ మమృచ్ఛితుగభము గుని శురంగ
ప్రజనులు కడలి కడునక్కడముగ వెన నేలం బట్టి కాలం జనురెన. 282

తే. శేలుగ్గి డంగ్రకోణంబునశక్తి యుత్తి, రణము మెటయ వైరంబియురస్థలంబు
దూఱి వైచిన నంకుశతోమగములు, విడిచి నడిమన చుర్రుచు బుడమి బడియె

క. మద్రీతుం డంత నిలువక, రంధ్రంబున వాలు హెకి రయము మెటయ న
తృప్తికడ దాని యునికి, భద్రగిరిం గొముం దునిమి పడవై తె నిలన. 284

క. తనవిక్రమంబు నేనలు, దినుతంబంగ నిట్లు నేని పేగమ కృతివ
ద్విని తిరిపికి లంగుం, చను శేలుగ్గిం గిరికి దాటుసింగముభంగిన. 285

చ. అనుబండు వట్టి శంఖుడు వ పరిగ్రహన్తు లేక గడంగి శేలుగ్గిం
దనరథంబితో గవేయదాసులగ్నముం బూచి గురి ము
ట్టినం బరికొలు ము ట్టెము నడిం బరితెంచినమాడ్కి నాకంగా
తనయుడు లోనుగా రభిదంబము బిట్టడరణ నముద్ధరిన. 286

తే. భీష్మ సంపాద కోర్కెక వట్లగ్గి, శంఖుతోడిరథావలిబలదపంక్తి
భూరికంబుతోహళిం దుంల పోవునట్లు, నటించ గని క్రిడి యుట్టంబు వలవడెను.

క. కొలవించు గొలవించు దాకన, తిరిగినం సర్పిలుడు సురపదీసానుడుం జూ
వటు పొగడం దానుడును నిర్మలగుల్లలన న్యములును నిలవడియె వడిన 288

వ. అంత సవంష్టం బుట్టె నట్లగుడ. 289

క. కృతన్తరథము డిగి ముద్ధితుం డ ముద్ధితు భుసగి దామరడలిహ
స్తక మెటయం గవని రథ్యుత్తలిక ధరం గుల్ప శంఖుబలము దలంకిన. 290

క. విరథుం డయు మంశ్యపుత్రుడు, గురవాలము గొని రథంబు గ్రక్కున డిగి యా
తురత సురంజనంబును, సరదముమాటునను నతిరయంబున సరిగన. 291

క. దిక్కులం దనబాంబులు, పిక్కిటిలంగ సుల్లసిల్ల భీష్మంబు సరుతే
రక్కడ డించి ద్రువదవిధుం, దుక్కలు దల్సనమిద సురపడి గవిసెన. 292

క. ఎండినయడవిలో దరికొని, మండడు కాల్పిచ్చుమాడ్కి మారి మనగిన
ట్లొం డొండ నేచి హయపేదడస్యందనపదాలతెలి బొడవడంచెన. 293

వ. ఇట్లు గవని. 294

క. కేయు లేవురబలములు, నాకులతం బొడ మార్గకాసారిమునం
దీకాకువలెచి భీష్మం డ, నేకగతులం దనరథంబు నేడ్వట మెటయన. 295

క. ఊక వింటుబలముపై, గొలెయలపడనకుం గవెయ కోల్పులిక్రయ బి

ట్టఱఱ గవిసి నదీసూనుడు, నులుమాడి వియచ్చురులు వినుతి నేయంగగన. 296

తే. ఇట్లు పాండవనై న్యంబులెల్లఱ గలగి, యిక్కడక్కడఱ బడిచుండ నక్కబంపుఱ
గడిమి కచ్చెరువడి యొక్కడకు వచ్చి, పాండుసూనులు నివ్వటపాటు నొంద

క. శాంతనవ్రడు దేజోదు, ధ్రుంతుం డే. నాపలుంగు ధగ కల్లును జా
లింతు నిను డస్తలలో, పాంతమునకు జనిన నేమి యనిన స్థలండు. 298

క. సోమాన్యయప్రదీపకు, డీమెయిం దేజోవిశేష పునకం బసగం
గా మెలయుట గనుగొని సిగ్గ మలుచడుమాడ్కిం గుంక నగ్గుల దంతన.

తే. జలరుహంబులు పాండవసైనికులమొ, గంబులట్టుల విన్నవ. శాంత దిశికి
వారిమనముల భీత్యంధకార మడరు, కరణి జీకటి యెడ నెడఱ గవియు దెంప.

వ. అప్పుడు గయ్యంబు సాలించి. 301

తే. ఉభయసేనలు దమతమమునికిపట్టి, కరిగె దంతకంక్రమస్ఫురణమునకు
గురువిభుండును దమ్ములు బగమహన్, భరితహృదయముల గుండెల భగవత్పట్టి.

వ. అని సంజయుండు భీష్మాటోకంబు నెప్పి నని వలుకుటకుం దొలినాటి
కయ్యంబున గాంగేయుచేత నట్లయిన బాండునందములు కలగజే టిమి నేసి
రని యడిగిన. 303

చ. నిగమశిఖావిహారమహనీయ మునీశ్వరభావనీయ స
ర్వగురుమహానుభావ మధుర ప్రకటాప్రతిమస్వభావ దే
వగణనిషేవ్య వారిగిరివాసవినోదవిభావ్య విత్వలో
కగతవపుర్వకస్వర వికారవిహారవిలాసభాస్వరం. 304

క. దూరాంతికదుర్గమవిస్తార 'సుగమసన్ని వేతతావదచలన
ర్వారంభక నిష్క్రియ సం, స్కారోజ్జ్వలవిశ్వసంప్ర కాశనమాట్ల. 305

మాలిని. నిరతిశయమహత్వోన్మేష నిర్హతదోషా
విరతిహృదయరమ్యావేళ నిత్యప్రకాశా
భరితభువనతేజోభవ్య యోగానుభావ్యా
స్ఫురితగుణనమశ్రీపుణ్య వైర్వణ్యగణ్యా. 306

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొప్పునామాత్యపుత్ర బుభారాధనవిరాజి
తక్కునసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు
బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మ పర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

నిర్మాణవిచక్షణా

శానిస్థాపరకటాక్ష ధర్మసరోజా

సీన నిరంజన భగవత్

ద్యావపసుంశ్చానుమాన హరిహరనాథా.

— ధర్మ యోధు గోపాల గోపానిధి జనకు. ౧ —

వ. దేహి వైశంపాయనునిను జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. అట్లు 'దశవాసు' మేలుచే యునభంగి
వినినధృతంశ్చైవ ధామోతేనఃకుతోజః
నైలమి నటమీదన్వృత్తింశ్చ 'మల్లు' స్వేచ్ఛ
మనినఁ గురువంశవర్ధ యి ధ్వినిమా సతేదం. 3

వ. ఆంశ్ర ధర్మతనఁచుండు విష్ణుచిత్తుం ధైత్యులం దగువారలం గూర్చికొని
గోపాల దేవుపాలిం జని యతనితో నిట్లనియె. 4

చ. ఎరగలిచిచ్చు గొఱడపి గుల్లును బల్లుగ నొక్కపాయగా
దరికొని రూపడంచినవిధంబున నిక్కడిసేన యంతయుం
దర మిడి చంప భీష్ముబలదర్శనహోగ్రత గంట నింక నే
విరుదొకొ నీలమేఘ మనఁ బేర్చి యనిం నెగటార్చు నాతనినె. 5

చ. అలవి గుఱుంగ నేరక మహాశుని లోకముతోడిపాటిగాఁ
దలఁచితె 'బేల' న్నత శరణాదనపీడితు ధైర్య నీమఱుం
దులు నమంబగాతనఁచుతోడిరణంబునకుఁ దిశాధినా
థులు నలుమంగఁ జాల రని తోచుచు నున్నది నామనంబునన్. 6

చ. అతని జయించు నంచు మన మర్జును నెంతయు నమ్మియుండఁగా
నితేదను సంగరంబున సుపీడుకుఁ డయ్యె వృకోదరుం డొకం

డ తటికి జొచ్చి దోర్బలము దాడగ పోరెడ నేమి నేను నా
కితనిని నీతనిం దడవ నేటికి గయ్యపుట లి మం ననను

7

క. నరవతుల నెల్ల భీష్మన, కరగా నొప్పించి జాల నే నడుపులగుట
మరలం బోయెద నవతుల, తిరుగదె గుంతు గోసి తినియెద ననఘా.

8

క. నీమాట మెయిన యేముదిగి, మే మున్నుగి న్నిన నందు నున్ను మూగు
దామోదర యశుభస్థిల, లేమి శుభము గలిమి నీది నీలును నాదీ.

9

వ. చేయం గలవని యెయ్యది ముపు మెనినం బున్మనాభించి పాండవంగ్రజాన
ట్లనియె.

10

ఉ. నెవ్వగ యంత యెల విను నీకడు కలదె నీదాతమ్ములు
దెవ్వరు సూచినా జగము లిన్నియు గెల్వ గలను లాభునం
గ్రొవ్వనభీష్మ నొప్ప లుకొవిదా డెనభింపి నేను నీ
కొవ్వనివారి నెల్ల గ్రమము ల్లిలమం బొనరితు నెప్పుడును.

11

క. సత్యవరాక్రముం దగునీ, సాత్యోబంబలంబు ముగివినార
ధత్యముం జూచెడు గాదే, యత్యాశ్చర్యంబు తెలిసి నన్నభిభాటులే.

12

తా. ఉద్యద్విక్రము ప్రసరియింపడమత స్వర్ణవీరతులే నొప్పు
నద్యోగోజ్జ్వలుం జేయి బూని కడకం బ్రాణంబు లీ నున్న నీ
ట్లుద్యోగం దెడలంగ నేమిటికి నీ కుర్వీక పే యెల భృ
వృద్ధ్యమ్ముం డొకరుండ పద్విపదవర్ణంబు మాన్పించెద

13

వ. అనవుడు ధర్మతనయుండు భృవృద్ధ్యమ్ము నాలోకించి.

14

ఉ. పాండవనైన్యసంఘపరిపాలన నేయు నితండ యంచు గృ
ష్ణుం దభిషేకసంపదుపశోభితుం జేయంగ నాధిపత్యము
ద్దండతః బూని తీన్మపులు దమ్ములు నేనును జాట్లం జమా
మండలి నూలుకొల్పికొని మార్చుర నోల్చిన గాక యుప్పునె.

15

వ. అని యగ్నించినం బొంగి పృవతపాత్తుండు గుంఠిపుత్తున

16

చ. జగ మెటుంగంగ ద్రోణు నని జంపుటకై నృజయించ భారత న
న్దగఁటిమి గాంగ దీని బలుమాటు ననం బని లేదు భీష్మం దా
దిగఁ గురునేనలోన గణులించగఁ జెర్చినయోధాకోటి నా
మొగమునఁ బడ్డ నెట్లదరి ముట్టదనో యటు సూచు చుండుమీ.

17

తే. పృవతకులముఖ్యుఁ డిమ్మెయిఁ జేర్చి పలుకు
సంగరోత్సాహకరవాక్యభంగి కవుడు
పాండుసుతులును సకలభూపతులు సంత
సంబు నొందిరి హరియుఁ బ్రియంబు నొందె.

18

- వ. తదనంతరంబ గుంధిష్ఠిసంఘ భృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె
ఉ. తొల్ల గుంధుడు నానవలతోడికిఁ బంబున వజ్రపాణికిం
నెల్లమిగాంగఁ జెప్పి పది నీ ఘోరం బగునొంకనంబు శో
భిల్లుచు వైరివృష్టులకుఁ భీకర మే చును గ్రంథనామకం
చల్లి ఘటింపు నీచుపెన వేర్పడ నన్నున యదృష్టతంబుగన్. 20
- వ. అనిన విని యతం డెట్ల యేము హడ నని పలిక నట్లు గలంక దేశి కృష్ణవీడ్కొని
యెల్లవారల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి భర్తసేనయుం డభ్యంతరావాసం
బున కరిగెఁ బ్రభాతం బగుటయు బొండవల్ల నినుల డెంపంబులతోడన యరవిం
దంబులు వికాసంబు నొందెనె బసంపి కెడియెన్నఁ బోదయసహవ ర్తి యగుచు
మార్కండే దేవయంబు హేమంగుళియు గొలొ విశేషశృంగులు నిగ్వ ట్టించి కొంతే
యాగ్రజాంబు హేమలం గ్రంధప్రత్యహంబు సుఖపించునెడం జంచుత్వంబు
భజించి ఘలుగుండు గాంధీనకడిగ్బృజంబులు హేమ మంబూలిచి నిలిచె గుంతిభోజం
డును పో బుండును జీకున్మిన్మండును నేజిగిల్లి ద్రువదంపన శిఖకునమ రెదశార్ణ
శూన నేపకింతి దేశభీషణులు కలతాకారంబు దాల్చి భీమసేనుండును భృష్ట
ద్యుమ్నుండును నక్షిణహామనక్షంబు లయిరి సౌభద్ర పాత్యద్రాపదేయసౌంధ్ర
చోళహంపయలు భీమసేనువలను నకులసహ దేవ ప్రియడింబశంబరవత్సమహీపతులు
భృష్టద్యుమ్ను యుండుం బన్నిరి నీకయకాలంబుతోడపోగూడ వింతుండు
జఘనభాగభంగికిం బుగియుండ పలుకానెప్పుముఖులు పరివేష్టింప వెన్నయి
యుధిష్ఠిరం డొప్పు నివ్విధంబున ముంబులనినయప్పడు. 21

— భీష్మవీర్వీరీ మహావీర్యవృత్తము —

- తే. పుండరీగంబు లుద్ధరింపఁగడగి, చారుభంగి లేకుండ కంజాయ నొప్పు
నంత హృదయ గుంబుల ముఖిగరభస, శుభులముగఁ ద్రోవినడ తెంచెమరమునకు
వ. అమృతవనంబున దుర్యోధనుండు భీష్మద్రోహశృంగ మకృతశల్యకృతవర్చలనాలొ
కించి 22
- క. బకఁ డొండ పండుపుష్పల, నకలబలంబులను గెలువఁ జాలుదు రుగ్ర
ధికశోర్యసత్త్వ లంపలు, నోకతల యట మిష్టు నోర్వనోపునె వారుడున్.
క. బసను గ్రంధప్రత్యహాపి, భాసంబున హేమహరించి గాంధికారు
స్థానక మ్మ చుంటినుత, నేన హాలిచ పసము నిర్వశింపంబునకున్. 23
- క. అనురూపము లగుమంబు, స్తనముల ప్రస్ఫురితములు దృఢంబులుగాఁ దీ
ర్చినఁ గాక తిలం గనునే, యని మున లేర్పూతెడ గౌరవాస్వయముఖ్యా. 24
- వ. దుశ్శాసననికర్ణ మింద యుపిండులును పరిర సేనుమననైగ ర్రుకురు దేశంబులవారు
నొక్కవలసను ద్రోహహంకరిండు గుంతలడతల్ల పనగ్బులును గాంధారిసింధు
సౌమీరపతులు నొక్కదిగ్మనును భీష్మండు మహాశిష్ట్యంబులో నడుమనుం గా

1 మూడు మోహరంబు లయ్యెఁ గృతపర్వము శలుఁగిండును నశ్శింశాశ్శిరులు
గొందఱు దమ్ములుం దాసును మానవేంద్రుండును పెనుగ నేసినది నిశ్చింతంగున
రెండుబలంబులు నాయితంబు లై శంఖభేరిమృదంగాదిమౌనవ్యవధులు సేలంగ
నొండొంటిం గదియ నడచె ననిన విని భృతంశ్శ్రుతి డివిధింబునం గదిసి గుచ్చ
రెల్లు గయ్యంబు నేసి రని యడిగిన నతనికి సంజయం డిట్లునిగాను 27

తే. ఏచి దుర్యోధనుండు చే వీచి యెలుంగు, సూపి పురికొల్పు నెంకయు నేపుమిగిలి
మనబలంబులు పొందుకుమాన్వనృత్యసమితితో దాకె నత్యంతసంగులముగ.

వ. అట్టియెడ.

29

ఉ. తెక్కలు సింపి కంఠమున తెకులు వాపి శిరంబు న్రచ్చి పే
గుక్కునఁ గ్రొందనంద మగునొప్పు గలంగఁగఁ గేసి భీష్మఁ
దిక్కునఁ దాన గైను దిశలు దీటుకొనక శరణ్ణ నింకఁ గం
పెక్కినకంటికైన చలు వెక్కుడు నేమంగఁ గ్రిపె కృష్ణహాసె.

30

— అర్జునుడు భీష్మనివాసి గగంబు దోగింది విజృంభించుట —

మ. మనసేనం గలగంగఁజేయుచు మదిగా మంకాకిసేనందనుం

డు ననుం గైకొన కున్నవా డితనియాటోపం బడంగిం దడ

నిను మెప్పించెదఁ జూడు భేదరులు నర్థింపక విజృంభించుదక

దనుజధ్వని రథంబు వేచటపు ముద్యద్విక్రమప్రయత్నము.

31

క. అనిన విని విష్ణుఁ డాజిష్ఠునిఁ గనుఁగొని యేను నీమనోరథము తెఱం

గునకుఁ దగ రథము గడపెద, విను తిరమై వాడునులకు వీరవిసోదీ.

32

చ. గజవిజి లేక యుబ్బక యఖండితశౌర్యము నస్త్రపీఠ్యముగా

భుజబలముం బొగడ్డవడ భూరిపరాక్రమశాలి భీష్మ న

క్కుజముగఁ దాడి యదైస నకంపితు లై నడతెంచుకల్యకుం

భజకురురాజు లచ్చెరువుపాటు భయంబును బొందఁ జేయుమీ.

33

వ. అని పలికి యచ్యుతుం డుచితరయంబున రథంబు నడచి భనంజయుండు దనకడ్డం

లై నకూర సేనసేనాకాననంబు పటుబాణవరంవర యగునువా వాతేజేగంబున బడలు

పడం జేయుచుఁ గవిసేనం గని గాంగేయుం దిదిప్పి పేర్చి దెబ్బదేడురూర

నారాచంబు లేసిన నప్పుడు గూడుకొని ద్రోణుం డిరువదేసింట్లు శారద్యతుం

డేనూటను వికర్ణుండు మూటను శలుఁగిండు తొమ్మిదింటను దుర్యోధనుం డఱు

వదినాల్గింటను రథసోల్లాసంబున నేసిన.

34

క. అవి యెల్లను లైఁ గురియఁగ, సవికలమూర్తి యగుననిమిషాధిపతనయుం

డవిరళవర్షము మీఁదం, గవియంగా నొప్పునగముకరణిం బొలిచెన్.

35

వ. ఇట్లు సుస్థిరుం డై.

36

- సీ ఇరువదేనముల సుగనదీనంబును ద్రోణుని నలువదిబాణములను
దొప్పిదినునిశితాస్త్రములఁ గృపుని వికృతశలుల విశిఖత్రయముల
ఁగంజు నైదునానసములు నొప్పించె పప్పుడు గడఁగి సాత్యకియు మత్స్య
జనపాలకుండు భృష్టసృగముండును ద్రోహదీసూనులును సుభద్రాసుతుండు
తే. భీష్మనకుఁ దోడుగడువారి బట్టుచుంక, నతఁడు ఫలులు నేబదిశితశరముల
నేసి పిర్పినఁ గౌగపు ల్లు నార్వ, నుఱక మాతఁడు గురునేనఁ దఱియఁజొచ్చె
వ. ఇట్లు క్రీడించి గాంగోత్రు డించి గాండివి ననయరచంబు రయంబున. 38
- క. పఱిపి గధికులను సూతులఁ నఱికిక ప్రాదుగడి యుండె నానారథముల్
పఱిపఱిచిరి కురువీరులు, పఱిపఱికి కైన్దు మనబలంబు భయముం బొందెన్. 39
- వ. అట్లుయెడ నీతోడుగు నీశంక్రతి నీ ట్లనిగను. 40
- చ. శతభుజసార మేర్పడఁగ దర్శింపఁ డ్డ మహాగుండఁ జేయఁ గ
భీష్మనకుఁగోటి నల్ల నవనీలమేయన్ మును గించి త్రుంచె న
ట్టులఁ దండె నీపు సూడ ననురూపము నీ దివి మున్ను గల్గు భం
డనము దొలంగఁ జేసి తకటా యిటు లొప్పరికింపఁ బాడియే. 41
- వ. అనిన విని యనియివనదీనంబునుండితం డింత యొప్పనివల్కు వల్కునే యని
మనంబునం గుఱిచుచు నీభత్సనెఱుగు నడరుటయు దుర్బోధనవికృతలు వల
వటను గురుపుత్రుండు దావటను గూడసకొని యాక్రీడిపైఁ బటుశరపరంపరలు
వరఁగించి రతనికి నన్నలుఁ దిప్పలు బంపట యయి కడంగి కవిసి రిట్లు దొరలు
దలఁపఁడెన నిరువాగును బిరవల్లులు గల్గెల్ల నందఱికియ్యంబుగాఁ బెనంగిన గాం
డివిగాంగోత్రు లొండఁ దులచఁడబ్రాణంబులఁ ద్రుంచుచు నర్తంబులు సింఱుచు
సొకట్లకల్ల పలిమావులగ బడగలం దాఁక నేనుచుం జేరి పోరునమయంబున 42
- తే. ఆపగానందనుండు మురింగియురము
బాణవిఠని భీమింప శోచితమునఁ
దోఁగి యుతఁ డొప్పె నలింఱు మఱిగలింప
మఱియునవపారిబాణంబు తఱిగఁ దాల్చి. 43
- క. కినుఁగొని కొంపంబున న్నట్టనుఁ డమగనదీతమాజసూతుని నొప్పిం
చిన నాతఁ డతనియరదము, మునుఁగంగఁగఁ జేసి బాణములవెల్లువలన్. 44
- క. ఆవెల్లువ శరభివ్యాళ, ద్రావి ధనంజయుచుహాగ్ని దరికొని కివియం
గా పగ డొందెదగుసుబల,దానము శింతనపుఁ డంబుదముక్తయఁ గాచెన్. 45
- వ. ఇట్టితంగున నెక్కువదక్కువలు లేక యెక్కుజంబుగాఁ బోరువారిం జారణసిద్ధ
గంధర్వాదులు గనుంగొను చుండి తమలో ని ట్లనిరి. 46
- ఉ. బండ్పాడుచండవిక్రమము లోర్తును వీరల కాక వీరితో

నొండొకరుండు మార్కొనెగ నోపునె పూని కృతాంతంబున నా
ఖండలు దైన నిర్విభవుగఁగన్యుము తెచ్చెడ వ్రేనెగ గలిగిమీ
పాండవకౌరవోత్తములబాహునిగాసము లిట్లు బుండునే.

47

— భుక్త్యున్న బ్రాహ్మణుల సత్త్వము. —

వ. అని యగ్నించి రంత మార్కొండుండు గగనమధ్యవత్త ముమ్మి నుప్పున భుక్త్యున్న
ముండు బ్రాహ్మణాచార్యుఁ యుగ గడిసిన సకలము.

48

తే. సూతు నొక్క బలమున న్రుక్క నేరి, యశ్వముల నాలుగింటి నుబ్బునెగఁ జేసి
సిడము నడిమికి పొందెను న పడదనానీ, దొంగతులఁపునఁ గురుసేన దొంగలింప

క. ఆభుక్త్యున్నముండు స, బ్రోధుండ్ల బాణవిశేష గురిసిన ద్భంగ సగ
వేధం బగునారస మ, యోధాగ్రణి యేని సతక న లక మురిండునె.

50

క. ఆచార్యుఁ దీవ్రభుననా,ం దము లేయుగఁ ద్రుంచ గ్రమ్మన సమి న
మైచెడి పోయిన నాచ్చె, జూది భవన్యలము బొండునున్న సర్వంబున.

51

వ. బ్రాహ్మం డలిగి శరంసనంబు ద్రుంచిన.

52

ఆ పార్వతుండు శక్తిఁ బరఁగింప నతఁడు మున్ననియఁ జేసి ముగియు న్రవనసుతుండు
పెక్కుశస్త్ర లొక్క పెట్ట చ్చెచ్చిన దాగు, మాడ రఁమము మెఱి మ నగ్గురుండు.

తే. పృథతపాత్రుండు గద వ్రేనఁ బిడుగుఁబోల
నడరునడఁ బొడిగాఁ జేసె నస్త్రగురుండు
భల్లముల గట్టిమైమలు పెల్లఁ జించి
యతని నెత్తుటిలో ముంచె శితశరముల.

54

ఉ. బండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రత నాపృథకాన్య యాగ్రగ
బుద్ధం డడరించునారసము లుచ్చి దనంగ గురుండు గ్రొవ్విగుల్
నిండినకింకంబురమణీయతఁ జూడఁగ నొప్పి వానివి
లెండియు రెండు నేసి యవలీల హయంబుల హతుఁ జంపినన.

55

మ. విరథుండై పాలివోనిబంటుతనముఁ వేగంబు నొప్పుంగ వి
ట్టరదంబుఁ డిగునట్ట చేతిగద నుగై చాల నేనెఁ ధను
ధరుఁ డవ్వీరుండు వాలునుం బలుకయుఁ ఘోరాకృతిం బుచ్చికొం
చు రయం బారఁ గడంగి బెట్టడర సంక్షోభించె నీసైన్యముల్.

56

క. గురుఁ డనునురుతరగిరి నిఘ్నరథంగిం బుట్టి వచ్చునునిశితబాణో
త్కర వండ వేగనడికి నెదురుచన రా దయ్యె నపుడు ద్రుపదసుతునమన్.

57

క. గతి గుండియుఁ బైఁ దొరఁగెడు, శితశరములు పలక జడియఁజేయుచు ద్రుపద
క్షీతిపతిసుతుండు మెఱియఁగ, నతిరయమున ననిలతనయుఁ డడ్డము సొచ్చెన్.

58

వ. ఇట్లు సొచ్చి వ్యఘోడరుండు గురుం గ్రూరాస్త్రనైకంబున నొప్పించి పాంచాల
పతిసుతు నొండొకయరదం బెక్కించుటయుఁ గనుంగొని నీకొడుకు కలింగపతికి

జేయి నీచి వాఁడుతనవని నలనడ నియోగించిన నతండు మహానైవ్యసహాయ
త్వంబునగ జేర్చి భీమసేనుని ముగించెంచి నడచు గుంభంభవ్రండును విజృంభి
తుండై నిరాటంకచదులం దొక ధర్మతనయును ధృష్టద్యుమ్నుం గలిసికొని
వెన్ను నన్ని నిలిచె జీవకయాదేశంబులబలంబులు మహాబలనందనుమూడటికి
వచ్చు నట్లునుడ.

59

తే. అడగెం గొలింగనామెకుం డగు పుత్రులను

పునకుం 1దో డును దీని పుండు నిమిషమొక

నైవ్యమును దుండు భీముని సభముగ

గోనుమంతుండొ ఘటిరాజకీయం డెరుగు

60

క. భీమునిఁబులగఁజెబుల ముద్దామృతం గొలింగనేనడ దలపడి హేలి

ప్రీత్యాచృతం పుం ప్రాసము, భూమిసముగ సగము సగము పాలుమతి విజేగన్.

ఆ. మదము మిగిలి కేసుమంతుండు గొంజుగను, పుంజి గవిసి యతనిబాణశిఖల

మృంగి పోయె గడగి మంతుల సులలిత, ముంతపొలిత పెలంగమిడుకలేక 62

చ. పనసమతుం గలింగమంతులమంతుం డగునట్ల దేవుల డు

గ్రవిభిభావస్థితి దేర్చి శుభగంబుల సూర్విసం గ్రోధదీప్తుల డై

యనిహితాధిగి భూరిగడ నాశుండు వైవిధ్యం గూల వాఁడు వ

జ్రవిహితం గుంబులం మన సావధానముతంబుగా నిలన్.

63

వ. ఇద్విభంబున పద్మభిభావహం బగుపంగ్రమంబునల జేర్చి భీమసేనుండు

భూతికం దనమిండునందోహమంతుంబును దృష్టవిఖిలంబును నగువలకయుం

గల్పంశస్త్రాంశజపాస్త్రభీలం బగునపాలంబును బుట్టికొని హతహయం బగు

ననగంబు డగిన

64

ఆ. కొడుకునామం బూది టోపెంచి కాళింగవతి రయమునడ చేరు వఱపి భీము:

బూదివి పోగుగొంగునామ నినానమము బి, ద్విసె నది యతండు వేసె దునియటన్

క. మదమున పుంజు గుం పొంగి, బగునాలుగుతోమరములు వరంగించిన నే

రొప్పవెంగె బనసఁగె డన్నిట, బిడనువలంగె జీసి ధర్మచిత్రనిహతులన్.

66

— భీమసేనునితో భావనంబుండు పచ్చుట. —

వ. అప్పు డాకలింగవతిమంతుం డగుభూమమంతుండు దంతినికరంబుతో నగ్రజానకుం

దల మిగిలి పనసంబును ముట్ట నడలి నిజఘటలనుం నెలకడచి యతనిమేన నారం

చంబులు నాటిండు గెడిసి తనమక్కినబిగుంగు నేపునం బురికొల్పిన.

67

కా. కుంతీనూనుండు సింహనానంబున పిక్కలో పక్కాకల్పంగ దు

ద్దంశస్త్రాంశగతం గరిం గొని ర ద్రుమ్మా భిలంబుల త

ద్దంశంబుల పు నెక్కి ప్రక్రియ నునిమగ ధారాచర ద్విచ్ఛటా

క్రొంతంబు సభ ముంబు మాని బడుభుజస్త్రాంశాంహతున్.

68

వ. ఇట్లు భానుమంతు సంతకుపురికిం బనిచి

69

తే. మలంగి గజకంధరము ద్రుంచి తొలగ నూతి

కెంపు దళు కొత్త వానితోఁ గ్రేళ్లువాలు

నావ్యతోదరుడై గవియుంగఁ జేయి

వీచె నేనకుం గాళింగవిభుడౌ గడంగి

70

వ. ఇట్లు శ్రుతాయువు నేయి వీనినఁ దచ్చకురంగంబులు మోగివినం బననశనఁకుండు నిజభుజశిఖరంబులు పెలుగం దాను బాన వారి (మగుట ను) నోరితి యువతేజం గునుం దలంపనిదర్పంబునం జేర్చి రణక్రిడకుం జొచ్చి శివవాలంబు శుండాల కుంభస్థలంబులు వగుల ప్రసీన మొక డంకి మొగగు న్నీసం గేతుకండంబులు నటికి చులుకం జేయుచు రథికుసారథిపహితంబుగా నరచంబులు చక్కదంచి మొక్కలు పోయిన నన్నిచంబు లగునశ్వశరీరంబులు నోసి పోవచ్చుచి వాడి నేయుచు నుబ్బున గుడ్డింబుల కునికి బహలుపడ నుశిముగి మెసలిన నోర పోయిన సురియం జెరివి యవలీలం గాలుబలంబులన్దబడి చక్కగాని ముచ్చగ్గమణియు నానాప్రకారంబు లగుచిత్రవధవిహారంబుల నన్యూహంబు విభుజింపి భ్రంత పలాయితంబు గావించి యువంభూంబునం గళింగపతిం గవియునవసరంబున. 71

తే. వివిధసన్నాహయంతముగాఁ బననతనయు

తేరు దగురథ్యములఁ బూన్చి తేచ్చి సూతుఁ

డతనిముందట నిలిపిన నతఁడు వాని

నాదరంబునఁ గనుగొని యరగ మెక్కె.

72

ఉ. చాపము వేడ్కఁ బుచ్చికొని సజ్యము నేయునెడం గళింగుఁ డ

స్తాపదడి ప్రపుంఖనవశాతశిరంబులు నాడ నేసినం

గోపితుఁడై కడంగి బదిగోలలపాటుల నుగ్రవారణా

టోపము వేర్చునట్లుగఁ గడుగా వెన దగ్గఱి భీముఁ డుద్ధరిం.

73

ఆ. అయిదునారసముల నాతనిఁ జదికిలఁ, బడంగ నేసి మూర్ఛపాలు నేసి

యతనిచక్రరథు లై నసత్కుని సత్య, దేవుఁ జంపి నభము దివుర నార్చు.

74

వ. అట్లు శ్రుతాయువు మూర్ఛిల్లినం దదీయసారథి రథంబు దొలంగం దోలికొని

పోయినఁ గర్ణధారుండు లేనియానసాత్రంబునోరిఁ దడ్చులంబు దిరుగుడు

వడియొ నప్పుడు కిష్కిరవైరి శంఖంబు పూరించిన.

75

క. విని గాంగేయుం దడదినఁ, గని భస్మద్యుమ్నుడగు శిఖండియు సరిభం

జనుఁ డగుసాత్యకియు మరు, త్రనయుఁ గడచి యతనిఁ దాకి దర్ప పెలర్పన్.

76

తే. బెడిదముగ నేయ రథములపిండు మఱియుఁ

గవిని తోడ్పడ నతఁడు శిఖండి యొకఁడు

దక్క- సందఱతనువులఁ బెక్కు-నిశిత

విశిఖములు నాటి బకరిచ్చి పెగమహాశివి.

77

వ. అతని మరదలను స్వల్పంగా గూర్చి నేనైన నశంతు కోపించి.

78

క. ఘనశక్తి ధైర్య సత్తా జ్ఞాన, సమస్తము ముక్తము నేను దానం గోపం

చినుమడిగా నుజ్జులొగడం, గొస చురచము డిగ్గి కవినె శూర గాక్షతి గెను.

79

క. తపనపరంబున సాక్ష్యగి, మనమున గెంతిగారు గడచి మంత్రంబున బెట్టిదముగఁ బడవై చినయిదు, పునఁవలన నన్యమునఁ గూల్చి భీషణసూతున.

80

వ. ఇట్లు సాగి వచ్చెదము.

81

తే. వాగ్దాన పేగంబు ॥ సతదా హాసములు

భీష్మ తే గ ధీశ్వరం పాతక బుధ్ధి నాశకమ్

నప్పుడు మానవుని నిరూపణ గీచకాల నమిస

కాలికి 'చా'నిన బి మా లాగయ్యి హాశనిమయమయి.

82

వ. అట్టిగిడుడ భట్టప్పగొల్లమ్మగిడుడు గౌరవంబున వచ్చునుమీరి దవరథంబెక్కించుకొనియె
నంతల గొల్లపానిబాగిడుడు వసులేవ సోదరి దేవు యాచార్యోదను నుపలక్షించి. 83

83

ఆ. బింగిపిండి గుళిగురు ముద్రపడి, దళపడి, పుణ్యనీడ రాష్ట్రధూరినై న్న

హీనుని బేసి కూర్చోవానీగములు నూడ, సుతక భంగపెట్టి వతిప్ర దాప్య.

81

పాని ముగ్ధింప నొకరి గడంగి నమ్మకల్యక్షపాశ్వర్థములం గని పార్వతుండు దన
యనగంబున నున్న భీమసేనుని నవివరములుగా దెంచి నీవు నన్ను వెన్ను దన్ని
చూచు మని పట్టి ముద్దెనిగి దేను నటప ముశ్వర్థమరథస్థులుల బడిబాణం
బులం బడ నేనిన నొకరి శత్రునిగఁబుట్టిం బోయి పాంచాలపతిసూనుమేన
నిశితాస్త్రులులు నినిచే గొట్టెయిదుపురు నట్టిచేసి రివ్విధంబున నమ్మవ్వర
చిత నళం డొక్కమండును బోదంబుపడి గుంట దవ్వలం జూచి విజయనంద
నుండు నిజస్థులనంబు దోరికొని వచ్చి కృపాశ్వర్థములం దొప్పిదేసియమ్మల
నొప్పించి ముద్రపామంగమునం బంచవింశతివిధింబులు నాటిం చి వారును
నళనిం బండ్రును పండ్రునుకలంబు లేసి రంసమంబున భవదీయపాత్త్వం
డగులక్ష్మణునిచూచుం డయ్యభీమస్థుం దలపడి ముక్కుభేదు లయిననాంపమ్మల
నొప్పించిన నళం పుగ్గుననిండు బంచాశ్వర్థముంబులం గప్పి తనహస్తలాఘ
వంబు నుకటించిన

85

85

తే. 2ల సకలమునకొలదిగా లాభమును, వేదబ్రతువున సభిమార్గువిల్లు దునియ

నేసి (యాత్రినా గౌరవ) పల్ల సార, సహజం పేటోకబలువింట సతని నోంచె. 86

86

క. తనయుఁడని నొచ్చిన ది. గొప్ప భావం దెప్పునతనయమిందఁ నన తే గలుకం

జన నిచ్చుట గనుఁగొని పొందుతనచోఁ జూచుచున్నట్లు పేరు గవిసెన.

87

క. అతిముక్తి నడచినపుడు, తానును సుఖమును దలచిన కా నం

దణ కన్ని రూపులై యే, డైత నవ్వచు నేటులాడ ధీరత మెఱచున్ 88
వ. తదవసంగమున 89

మ కని తే రుప్పరవీరి దోలికొని నూకొనవ్యసైన్యంబు న
జ్జననాథుం వటిసీతనూజు గురు జంచదబ్బాణర్షగంబులొ
మురుగుం జేయుచు దేవదత్త మెలయి ప్రాయుగమమక సంగం
వని యల్లాడ వియచ్చగుల్ వొగడ వివ్వచ్చుగుం పట్టెన్ 90

వ. అంతయుం గనుంగొని చుట్టినగుండు గడంగి నేరంబిల్లు జేయి వీచిన నొక్క
పెట్టి యురవడించి కుట్టినవ్యంబు నలంకర దలచిగోని నప్పు దానికొక్క గప్పి
ధరణీరేణువులు వీకల్లు గోయుంగం గరితుకగనంగాత్ర గలిసెదగ భావాసారం
బడిమడంగునల్లు సేసె నంశ న్నమవివిధబాహుశంకులై గౌరవానీకంబునం
దునియ నీ నశ గాసశరకరవాలనగిగునశి భావమును బానియ బయనహరితిర
కుంభికుంభకదాతకపాలప్రభృతులును నామును ప్రభుగంధిభజద్వజ్జవామర
ప్రముఖంబులుం గలిగి కయ్యంపునేల కనంబు సూర్యుల మృత్యు నట్టినుడ దమ
మీడిమానులు నడిసం జెడి తిరిగడుహయగబర్హణనంబులును దురంగ
మాతంగ న్యందనంబులు నూపణిన సేవణి పెటలగున్మృత్యుమాణివాతులును
నై యాదులతంబొంది మనబలంబు దెలి మనల పొదదలిచి కనుకనిం బఱచినం
గృహ్లాన్యులు పాంపజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన మంషిదీనందనుండు
గుంభసంభవున కిట్లనియె. 91

తే. కృష్ణసారథ్యమున నొప్పుక్రీడి యిపుడు, కౌరవానీకముల నెల్లె గనిచునుగి
కృష్ణసారథ్యమున నొప్పుక్రీడి యిపున, నెట్లు సేయంగ వలయుం దా నట్లు సేసె 92

క. విను మలుక వొడరు మిక్కిలి, కనుజెఱచినప్రపురవైర్లక నడి యాదు
ర్జనునందు దోచుచున్నది, మన మొనలుక వశము గావు మరలుపు మింకన్. 93
వ. పోక నిలిచిన బలుమానుసులుం బెద్దము దస్సి యోహరించినయిట్లున్న వారు
వారిజమిత్తుండు నవరగిరికిభరంబునకుం జేరె నేటికి గయ్యంబు పాలిత మని
చెప్పి యతం డియ్యకొన నెల్లవారలం దివియ నియమించి నడపించె నప్పుడు
పాండవులు పాంచాలమాతాన్యదివరివారసహితంబుగా నాచ్చులు సెలంగి నింగి
ముట్ట మరలి రిట్లు రెండవనాటిసంఖ్యాసమయంబున రెండుదెఱంగులవాదును
దమతమశివరంబులకుం జనిరి మఱునాడు. 94

— శ్రీకృష్ణకృతీయవివరణ. —

క. రేఖకడ రభసమున గం,గాపుత్తుండు సేన గూర్చి గరుడవృత్తాం
బేవారం దీర్చికొని ముక్తైహాలువును బలుపు మొఱయునట్లుగ నిలిచెన్. 95

వ. దానికి ద్రోణకృతవర్తలు కన్ను లయిరి కృపాశ్వత్థామలు కిరం బయి నిలిచిరి త్రిగ
ర్బలతో గూడి భూరిశ్రవశ్శల్కభగదత్తులును సౌవీరజయద్రథులును గౌర

తల్లంబు నొందిరి మనుజులతో మనుజులుం దాసును వెన్నయ్యె విందానువిందులుం
గాంభోజుండును తరంగిణీమండును బువ్వు పైకి మంగధకలింగాదిగాంబులు
దక్షిణాక్షం బాములను గడ్డాటతో నొప్పముఖనికాముంబులు వామపక్షంబులందును
బొలిచిరి పుష్కలము గలవారలు గలమం బస్మిరంతం బొండవలంబులును
భండసంబునను వెడలె న మృతసంరంబున నుట్టెనుండు 96

క. మనమొనక గని భృష్టసృష్టమున కిట్లుం బన్ను బంపు మాహార మధ్దం
దనిచందంబున దుర్యోధనుని స్వప్నము 'బొందువుననువు చలకొనవలయున్. 97

వ. అనిన పని మోతల పట్టి చీననం బొండవలగగబలపరివృత్తుం పై భీమసేనుండు
దక్షిణాక్షంబున నిలిచె దనవంతంగబ కిరాటద్రువదులును మణియు నీలుం
దును గొళికరూపగణు మేతుం పై భృష్టకేసుండును నిలిచిరి శిఖండిసహితుం
డగుభృష్టద్యౌషణ్ణు వానినిబోని కుంభస్థుండు మొండలమాలికాభీలంబుగా
మధ్యస్థ దేశం బలంగరంబు నవ్వొన నాత్యంత మొండలకొని యెలిన కనలును
ద్రౌపదియును యభిమన్యుండు ఘటోత్కచుండు 'గణిమంతులుం బన్నిరి సకల
లోకంబులకు గానకుం పుట్టె గాదేమోదేయం దెవ్వనిని గణిగాం బొనన్ను నట్టిరథక
శ్రేష్ఠుండు డాకొనిపోయెను బన్నె చక్కటిదొరలం గలము మోహించి
రిక్తుభాషింప నర్థంబులు నన్నుర్థంబు లయి నడచి నిసానాదాలంబంబులు నెలంగ
రంబులు పలకెను దుర్యోధనుండు దుర్యోధనుండు భసంజయుండు మనసాదా
తులు బహువచనం దనవంతులు పలకెంచి భరంబుల నిగిడించి. 98

క. అరవిములు గడ్డనములను, హరినారగు శోకుపూత పై బడిపొడిగొడ
గరులును బోయెను డొల్లగడ, దురంగంబులు రావుతలును దత్తునియలుగాన 99

క. పయం దొడంగిన గొంథా, గోచరులు పస నొక్క పట్టి లేగి యుతనిపైఁ
గో మని 2 కపినిక గని తొం, లోచరులు సంవలు గడంగి లేగులు నలున 100

వ. కని తమకంచి బలంబులు గండును గలయొ బరయం గెండులి యుగసిన 101

క. నామములు బిభృషా దక్షిణామంబుల సుగ్రవిమునామంబుల సొం
గ్రామగు లోకగిరితన దము, నామము నీ మునును నొప్ప లడనక యున్నన్.

తే. భిష్మధంబున గ్రంధిమో చంత యున, భీష్మకడదే నీస్వస్థంబు భీమబలిమి
జేసి యుననెనయును నుగ్ధ సిక్కుచడగి, పోర నే మని యిప్పుడం గౌరవేంద్ర!

క. శోభకముతో గడిసిన, పలు నడంగుటలను వెలునలు ప్రయవడి పేస గీ
ండ్రికానునమముక్రయ, బొకాదినితో హేతవంతులు మెలియన్. 104

వ. పెనుగునట్టిగుడ గొంగేయండును గురుండును బురుమిత్తుండును పైంధవుండును
సౌబలుండును వికృండును బొండవననవయి నడచిన భీమసేనకుటోత్పచసాత్యకి
తైబ్రచితానద్రౌపదోరులు వారిం చలవడినం బోగు ఘోరం బయ్యె నప్పుడు

రథబృందంబులతో భవదగ్రనందనుండు హనుమంపనశోదీమనందను లున్న
యెడకు సురవడించినం గని భీష్మద్రోణు లుగని మించి ఎరలగు దాటివం జూచి
సవ్యసాచి యగ్రజానగ్రభాగంబునకు వచ్చి 105

క. భూరిశరాసారంబున, గౌరవులకడంక గుడిపి గాంధారబలుల
భోరాశి దటియం జూచ్చిరి, వీరంగుటి సాత్యకిగనును విజయింతుండంన్. 106

క. పొదివికొని శకునిబలము, స్వదగతి సాత్యకిసంభంబు నఱిగిన నాశం
డది దిగ్గ దాటి దైర్యం, స్వదమతి సభిమస్య తర్కింపగి నిగనున్. 107

క. వా రిరువురు జలమున గాంధారవతి ప్రముఖస్థితకులం జంచ
న్నారాచతతుల నొంచిరి, గురతం గవిసెగ గుంధస్థిరుడను భీష్మహయన్. 108

క. భూరిబలఘోర మగునా, భూరమణునికోలుతలకుం జూచిన భీష్మ
స్ఫారబలము ద్రోణునిదో, స్ఫారంబును నచ్చి నీడుని న్యమలు పడగని. 109

— 10 దుర్యోధనుడు భీమునితో యుద్ధము నేసి మూర్ఛితుడై —

చ. తదవసరంబునం బతి యుదగ్రత భీముని దాటి విస్ఫుర
త్ప్రదరము లేసిన నగుచు బాండవవీరుడను రాజామీన బ
ట్టిద మగుబాణ మొక్కటి వడిం గొని తూటంగ నేను దేర్చి
జదికిల బడ్డమూర్ఛ నృపనైము లెవరగ నీక కప్పినన్. 110

ఆ. సంభ్రమమున నపుడు సారథి యిచ్చోటు
దొలగ దెలుచు దేరు దోలుటయును
గని భయంబు నొంది కలగి యొక్కమ్మడి
బలము లెల్ల దెరలి పాణి జూచ్చి 111

క. వెనుకొని విఠిగిననై న్యము, గనుకని బాటంగం జేసి శ్రోత్రిగ్రో
బున ధృష్టద్యుమ్నుండును, దనకెలనం దటును హనుంతునయ్యుం దగిచున్. 112

క. అదలిచి ద్రోణుడు భీష్ముడు, మదమున నిలు నిలు మనంగ మఱిగయును మొగక
ట్టద నేన భిమసేనుడు, గదిసి పిలువ నంట నార్యు గౌరవనాథా. 113

క. శుభయములు శకునినై న్యం, బభిమన్యుడు సాత్యకియు రయంబున దోలం
బ్రభ నేడి నఱుచుట గని యాచ్రభువు చలం దెదలి విఠిగ బంధులు దానున్.

క. ఊర్జితకాత్రవసేనా, దుర్జయుం డగునర్జునుండు దోర్బలబీలా
సూర్జితుడై యొక్కదెనగా, గర్హరాద్రముగం దోటె గౌరవబలమున్. 115

తే. అంత దెప్పిటి నీకొడు కనిక రథము

దొలగం దెచ్చుట గనుకొని యలిగి సూతుఁ

బలికి సరభసముగ నడుకలని కేగి

యెలుగు సూపిన బలములు నిలిచి పొదివె. 116

తే. ఉన్నచోటన కదలక యున్నద్రోణ, భీష్టులును గోలుతల నేయు దెఱిగి నేన

- చంద్రుఁ డునయింపఁ బడిగినశరధియట్లు, దోడుతోడుతఁ బొంగారిచూడనొప్పె.
వ. ఇట్లు బలంబుల నిలిపి సుయోధిసుండు సత్వరంబుగా భీష్మద్రోణులపాలికిం జని
హారలతో ని ట్లనిగను. 118
- ఉ. ఉక్కున మూలంబు లొకములు నొక్కటఁ దాఁకినయేనిఁ బోర మీ
10 క్కుడ డొకండు గెల్పుదును నోపుదు రశ్రమవృత్తి నిట్టిమీ
ముక్కున నూర్చు గల్గి మనమాహార మీదునవస్థంబొందునే
యొక్కట మున్న పండువుల కల్లగ నొల్లమి నెన్నరెత్తిరే. 119
- వ. అని పలికి గాంగేయుం గమంగొని. 120
- ఆ. నాఁడ చుప్పఁ గన్న నాకు గాఁభేదమున, కట్లు సూడఁ బోలె నెట్లువోలె
బడినపాటుఁ బడును నుడిమాన నీచేత, భంగపడితి మింక బలుకు లేల. 121
- వ. అనిన విని చిలునవ్వు నవ్వును మాతండ్రి నీతోడుకును బ్రియభావణంబులందేర్చి
యి ట్లనిగను. 122
- క. పురుషులారాపి కాత మగుని, స్థిరబలమున క్షిప్త గెలువ శక్యమే సమర
స్థిరు లగుపొందుతమంబులు, నరసానుని నీకు ని ట్లనిగ దగ వగునే. 123
- క. వృద్ధులు గొల్గొనువులు దొ, స్థిరులు నగువారితెలఁ బోదగ శస్త్రా
స్థితియు బాప లగవ్వన, వృద్ధులు గలపొందునుతె లమిత్రధ్వంసీ. 124
- క. ఐనను నోడినభంగిని, భూనాయకి పొందుంజపుత్రసముద్య
త్రేనలఁ గుల్పించి గమంగొను, మి నీవును బంధులును సమీపస్థుల రై. 125
- వ. అని పలికి సురరంభంబున విజృంభించిన గ్రాహ్యంశ్వులు ముదితమానసులై శంఖం
బులు పూరింప భీష్మపరంగానితొర్యన్వసంబులు సలంగుటయును. 126
- క. విని పొందునందములు శింభునినానము లుల్లసిల్లఁగా బహుతర్య
ధ్వను లడఁగఁగఁ దిరుగుతెను, మున నిరతముగా నొనర్చి ముదము దలిర్చన.
- వ. నడచి రనిన విని సుంజయనకు భృతంశ్వుల డి ట్లనియు. 128
- క. దుర్యోధను ముందు భుజ, వీర్యధితి భీష్మఁ డచి విక్రమలీలా
ధుర్యోధుఁ గడిగినఁ గయ్యం, బాధ్య న్ననీయ యెట్లు లగుటం బపుమా. 129
- వ. అనిన విని సుంజయం డతని కి ట్లనిగను సప్తాద్య ప్రభాకరుండు నభిమధ్యంబు
నకు నచ్చి పలుకుచున్న సతనితోడిపునుడునం దేబోవహిమ దలకొన్న తేజం
గునం దనమెటుంగువాలవ్వు లనుకరణమ్ములు పరగించుచుఁ బ్రతాపదీపితుండగు
దేవవ్రతుండు దేవేంద్రసుతుం దాడన. 130
- చ. కడగి సుయోధనప్రభృతకౌరవవీరులు భీష్మతోన బె
ట్టదరిన భీమముఖ్యు లగునక్కడియోధులు నొక్కయమృడ
వడిఁ దలవడ్డన న్యము లవారణ గండును నేచి త్రోచి య

- వృషభ రథసంబునకా బాసి సోక విలువైనదిగాని అంగురగాన. 181
- వ. అట్టయెడ. 182
- క. హుంకారములు నవంబులు, జం నలు భుజములులు సుగంధములు మీ రాంతోర్తులు నిస్సాక్షి, భాంధ్యులు గలది నలువర్ణములగు భాగము. 183
- క. తునినినబాహుమ స్తక, తోచుచగణములు సుఖముగా భాగముగా గను. 184
- తే. సగమునచ్చిన యొడలుజలహామలు, స్వప్నములుదోయ్యములను వటలి పంకంబుగా గలబహునదీప్రసాదములు మోత పుగంబున నిస్సౌఖ్య. 185
- క. అతివతి త్రైవరథంబులు, నెలకొనదప్పగల బహుభుజులగునగు దతిచుగం గూలిసకములు, స్వప్నములు సుఖము మోయింపు. 186
- వ. ఇవిధంబున వివరము బగురణభూభాగంబున జరిగియున్న జరిగియున్న గాక రథక జను లంతంత గుంపులుగట్టి గాగ గాగమున స్వప్నములు మోయింపు మీలు చుచు నుక్కుమిగిలి నుక్కు లవ్వలగు మిక్కిలియున్న బహుమి స్వప్నం జూచినం దానెను మెటుంగు మెటినిన తిలంగునగు గొలుపుప్రసాదమునను సుగంధంబు సూపిన చందంబునం సునరథంబుమెటును భక్తికల్యణములు నటించు నవ్వరికి నిలు వరింప రాకగొందిరినగుంబులం బట్టింప నొక్క బహుభుజుల బహుభాగంబుల నొక్కంటి గూల్చి కేలిసలుపుచు నతిమోయం బడినమీలగు గి లడినినజంత్రం బులుంబోలె నేలంకూలనేయుచు దృఢత్యలక్ష్యము లాభునంబులను వియచ్చులు పిచ్చులింప ననేక ప్రకారంబు లగు ప్రారథించులం బడిలంగులంబులం దునియులం బటియులుం దుముదులుం గుడులునై బడలువడం బడియగు గొల్చుచు పొదివిన పోలిక మాయ గావించిన మాడ్కి మంత్రించి దక్షిణ చివరికి గినిమసుంగి తం తేయనేనం గనుపుకొట్టుచు బ్రళయకాలతొండవప్రవర్తిలనభిలాలోదనులీలం గ్లాజరంగంబునం బరాక్రమనృత్యంబు నేయు చున్నం బహుభుజులయాదవాది యోధులు వెలంగువడి చూచుచుండ బాంధవులును తెయునది లేక వృద్ధులు దక్కినం దడియనై న్యంబులు రూపణి భయభ్రాంతంబు లై ననదశకు వచ్చె నవృషభ కౌరి యంగులంబులదగ్గంబులం బట్టి పాద్యతో నిట్లనిను. 187
- చ. కృపగురుభీష్మయు క్రముగ గెల్లు సుయోధనునేన నందు నీ విపరిమితోగ్రశక్తి మెఱయం దతి గోరుచు నుండు దెవ్వడం గుడితయుగాంతరుద్రుగతి గోలుమసుంగినవాడు భీష్మం దే చి పలుభుజాబలంబు విలసిల్లంగ మార్కొన కున్కి యెవ్వనే. 188

అథ నుండు శ్రీకృష్ణ పుంకుండు భీష్మనిఁ దెలుపుట.

క. అనిన విని యర్జునుం ది, క్షును నీ విం తనంగ నేల యాతనిహిందా

1 నిస్సాక్షి, అంకములు.

- మనరథముఁ బలుపు మిహ్నుడ, సునిశితబాణముల సతనిసొం పడఁగింతున. 139
- చ. అనుటఁగూ నట్లు కాక యని యచ్యుతుఁ డంధుఁడేరు వోస ని
చ్చినఁ గని పొంగి యారభకసింహుఁ డందంచితసింహనాదం డై
నినిచఁ గురంగదేహముల నీరజనాగ్నిని మేనఁ బొండునం
దనునొడలం బ్రదీ ప్తఘనదాగుణమార్గభ్రంశముల వడిన. 140
- తే. తనదనొవ్వున కలుకక ధైర్యవృత్తి, నయ్యుపేంద్రుండు నొచ్చిన మాయచయంబుఁ
దడవి తేల్చి యుదగ్రతఁ దలుముటఁగును, గుణువం బుల్లసల్లసల్లనుఁడుగడఁగి.
క. భల్లుం బొకటఁ బితామహు, విల్లు దునుమ వే తొకండు వెన నెత్తిన న
విల్లును దునిమిన లాఘవ, ముల్లంబునఁ బొంగె యేసె నొండొక వింటన్. 142
- తే. భల్లు గాంగేయుఁ డేయున నేకవిశిఖ, వితలి యనుంబ రథచిత్రగతులఁ దప్పి
పోనఁ బేయంగ నతఁ డంతఁ బోక నొంచె, నరుని నాంయఁబుని బలునారసముల.
క. నొచ్చియు భీష్మనిష్ఠ వివ్వచ్చుండు బడిదముగఁ గురిసె బాలమ్ము లతం
డచ్చునపుతోడ ముఁ గార్చుచ్చు గవినట్లు బొంప శితవిశిఖములన్. 144
- వ. అంత సహంస్థాం బయ్య నట్టిగొడు.
క. పారి దాను నొచ్చి నొచ్చిన, నరుని లోటం గడిగి భీష్మనకు నించుకయుం
గరలాఘవ మెంతలమియుం, టగ ప్త పరికించి తనమదిం దలపోయున్. 146
- ఉ. పాండవసైన్యముల గలఁగి పాతడు సి గ్గడి వీరిలోన నొ
క్కండును భీష్మ మూర్ఖుని మగంటిమి సూపఁగ తేడ యింద్రపు
త్రుండును జాల నొ వ్యధిర తూగడ నట్టిద యైన నేడతీ
ర్పండ యితం స కౌగివపుపాలునను సమనోరథంబునన్. 147
- క. యాదవకేకయపాంబా, లాదులు నాటుటలు సూచి యుప ముక్కి జయో
న్మాదంబునఁ గుర్చున్యము, లేచిక్కునఁ దామ యగుచు నేడ్డఱ బొదిపెన్. 148
- వ. ఇప్పు డేమార కున్నం బోవ ది దేవప్రతుం జంపి ధర్మతనయు గెలిపింపవలయు నని
యిట్లు దిలపోయెనునడి మఱియు మందాకనీసందనుండు బట్టిదమ్ము లగునారసమ్ము
లు గురియం దేరువ నెడి త్రిడి యున్నం గని కృపకృతవర్తిశ్వభూమలును
భూరిశ్రవసి స్పృహవిశిష్టలును నొక్క మొగం బై రథమ్ములమొత్తములతోడం
గడంగి వచ్చి కవ్వడివయిం బడి రామయంబున సాత్యకి సామజఘటలతో
నురవడించి యిరుగలంకులయూధుల నాలోకించి. 149
- క. మఱియు ర యాడినమాటలు, పలుసని పోక దగునె మీకు బహుక యెద్ద
తలుముండు భీష్మని గీష్మని, నలుంగర ము న్నేను గలుగ నేలా ¹వలెమన్. 150
- వ. అనుచు నేచి యెదిలినబలంబుల నిలు నిలు మని యదల్పుచు నట్లునుతరికిం దల
కడచి వచ్చునతనికి దనుజాంతకుం డిట్లనియె. 151

- క. తిరిగినపందల నేటికి, బురిటొల్పంగ నున్న వాగు పోగెను గాకే
గురువతి బయంబు గొని యిచ్చగన యేగి జూడ నేర్పున నెల నెన్నున. 152
- కా. గంగానందనుఁ గూర్చి ద్రోమపసు స్కంధుజిసి తొలగి
రాంగమ్మలో నులుపూచి తేల్చిబల్కన పట్టల పట్టె నాఁబుగది యు
త్తుం గొంతేయుల కివ్వహిచలమిముగ దుర్గంతచందగ్గిచా
సంగసూర్జితచక్రవిగ్రమకళాసంక్రదనోన్మదగి. 153
- శ్రీకృష్ణుడు చక్రము భరించి భిష్మనిమిగి నుండుట. —
- వ. అని పలికి సుదర్శనంబుగా దలంచినం దిట్లఁబ ముగి సన్నిహితగ బగుటయుం
బద్ధనాభుండు సునాభం బగునాచక్రంబు దెగ్గొని నడిమివందంబున నమర్చి పేర్చి
యుగ్యంబులవగ్గంబులు సొగల ముడిచి యరదంబు దిగ్గ నుంకి. 154
- తే. అనని గంపించ లలితపీఠాంబరంబు, పలుకు దూలఁ జక్రాగళులు చుఱుగరింప
సింహనాదంబు క్రోధరంజితభయంక, రాననంబునఁ జూరగగగ నెడరఁ బలుచ. 155
- కా. అంహోమర్దనుఁ దాజనార్దనుఁడు మాన్యజ్ఞిష్ఠగుంభంఁ ద్రొమ్మ
సింహాల్లాసవిభాసి యై కవలయు నుత్సేంబు నానఁ జూడఁ
రంహస్సున్నర్తియు దీప్తమూర్తియును సంచంభంబుఁ జూడఁ జగ
త్సంహారోస్తుభుఁ డెనదుద్రుగతి రోద్రప్రక్రియం బొల్పెను. 156
- చ. పులిఁ బొడగన్న లేళ్లగమివోల సుయోధనున క్షస్ససిమర
దలఁకి కలంగి నివ్వెఱుగు దన్నినఁ జేష్టలు దక్కి చిత్రయా
పులక్రియ నుండి రక్కురువిభుండును మాఁబు దలంబు లేనిటొం
దలమునఁ బొందుదెందమునఁ దానును యాపటి యుండె నట్లు. 157
- ఉ. అప్పుడు భీష్మఁ దెంతయుఁ బ్రియంబున నిట్లును సంభ్రమంబు లే
కప్పరమేళతో నిటు కృతార్థునిఁ జేయుడె సీత్ర వచ్చి న
న్నిప్పుడు నీకుఁ బోలినటు లేల్లను జేయుడు గాని మేర
యైప్పుడె నాకు నిట్టిలేఱఁ గుట్టలపుల్లసరోజులోచనా. 158
- వ. అను నట్టియొడ నర్జునుండు రయంబున రథంబు దిగ్గ నుండి పలుది పురుషోత్తము
వీడిందిదెసం గ్రుచ్చిపట్టిన నతండు దీర్ఘబాహుం దగురణిని నాయతకాఖం
బగువిపులకాఖం గొనిపోవుమహాపాతంబునుం బోలెఁ గొనిపోవ నాతండు
పదియడుగులకొలది నిలాతలంబు చిక్కం ప్రక్లి యాడిగిలంబడి నిలువం బట్టి
యిట్లనియె. 159
- ఉ. కోపము సుహరింపు యదుకుంజర పాండవకోటి కెల్లనుం
దేవు గావె నీ విటు లధీరతఁ బూనికి దప్పినం బ్రతి
జ్ఞాపరుఁ డై నధర్మసుతు శౌర్యము ధైర్యము బాహువీర్యము
యా పటి పోక కాదె యనురూపమె నీ కిది లోకనాయకా. 160

చ. ఇటు దగు నయ్య కృష్ణ శమియింపుము సాత్యకి జంపినాడ విం
కట పనితేని నీ దగునహాయుతం గౌరవనేన రూపు మా
పుట యవలీల నాకు ననుచ బొల్లుగఁ జేయుట నీకుఁ బాడియే
కటకట నాహంకృమము గాసిగఁ జక్రము చేత నంటితే.*

161

వ. అనిన సవ్యసాచినమనుస్థుకు శౌరి సంతోషించి రోషం బుడిపికొని యతనికిం
ప్రియంబుగా మగిడి సోగల్పకీ వచ్చి దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ బాంచజన్యంబు
పూరింప నాధనంజయుండును దేవదత్తం బొత్తి గాండివగుణచండనివ్వనం
బొండ్తోడ నిగిఁపించుటయుం గౌరవబలంబులు భేరిమృదంగాదితార్యనాదంబులు
సెలంగ హూర్మోని కడంగిన.

162

క. అగ్గలిక నూది గరికొను, సగ్గితటం గమర నప్పు డర్జునుండు గడుకొ
డగ్గలి మెఱంగుటవ్వలు, మ్రగ్గించ వియచ్చురోత్కరం బగ్గింపన.

163

వ. ఆసేనకుం దేశకడచి భీష్మభూరి శ్రవశ్శల్కదుర్భేధను లడల యర్జునిపై శక్తిగజా
సత్త్వనాం చలో మరంబులు ప్రయోగించిన నతండు శక్తియు గదయును దోమ
రంబును సోక్తకృభల్లంబునను నేడునాం చంబు లేడింటను దునివి పేర్చి
ద్దుం ద్రుష్టంబు ప్రయోగించిన నది నానాప్రకారస్మరశరకలాపరూపంబునం గవిసి
కౌరవస్థిస్థంబు సోష్ఠింప మఱియును దాను మంచాకినందను నిశితనారాచ
జాలంబునం బోదివి భూరిశ్రవసునిచాపంబు ద్రుంచి తోష్ఠిదివాలమ్ములు శల్యు
మీనం గీలించి నడుపఁబడుండు పెడందపాటియమ్మున భేరించె నప్పుడు పాంచాల
వతివింటు ప్రముఖు లగుబోదింబు గోలుతల సేసిరి మనబలంబులు గాండివగుణ
నిష్ఠురిననదింబునం జేడ్చడి యుల్లంబోయి వెల్లు నయి యుండ భవదీయసుతులు
శౌరోష్ఠిప్రేకింబున నాకేళనందనుసరదంబు బొదివి రట్టిసంకులసమరంబున
మహేంద్రబిణంబుచేత మనదిర్చున.

164

అ. కేడస హయము లొక్కగడ వగ్గుర ధములు, చాచకట్టువడియె సామజములు
చదసెఁ గాలుబలము చామరచ్చత్తకేతువులు నాయుధములు దునియ లయ్యె.

వ. అప్పు డర్జునుండు కేశకలాపంబు శ్రవాలంబును ప్రేవులప్రేవులు ఫేనపుంజం
బులును మేదోమాంసమస్తిష్కపటలంబు పంకంబును నగురక్తనదీప్రవాహంబు
భవదీయసేనామధ్యంబునం బఱప బేతాళక్రవ్యాదాదిభూతంబుల నోలలాచ్చె

* "చ. సరిసిగజాధ నీ విగిరి చక్కిగఁ జూచి నియతాండక

ర్భవమునఁ గలకాలములు భవవయంబులు గావీ చక్రముం

గలమునఁ జేర్చి విట్టులరఁ గౌగవవైన్యము గింశ బాహుని

స్ఫురణము మాట శేల గుడుపుంగవ శోభము కంహరింబవే"

శతద్యము ప్రతీక్షము ఇది ముద్రక మైసయిక ప్రసియంబు 161వ పద్యమునకుఁ దిర్వాత నున్నది
గాని వ్రాత ప్రతులయందుఁ జూపట్టదు.

నతందు దేవదత్తంబును బ్రాహ్మణులను పాపవజ్రస్థగంబుల బూలించి సింహ
నానంబులు సేసి రంత ననుగభిన్నులు స్థగిలను స్థానంబులను దానిని నానంధ్యా
సమయాబున నిజస్థానగంబులను గవ్యస్థానగంబులను దుర్నివార
త్వంబును విచారించి భిక్షుత్వంబున గిరిగిరి స్థానంబులు బలగంబులు దివియం
బంచి మరలి కరదీపింబు పేలుంగ కిదిసలగు వచ్చిరి పాపవజ్రంబును గృహసహీ
తంబుగా నుబ్బునం బొంగును వంజుల గ్రహంబులు నలంగ నుగిడి శివీంబునకుం
జని రక్షణాడవనాటి క్రాంతి గురిపెనెగిరిజంబులు గిరిగిరి క్రాంతి కారంబులు
దమదెస నానాదేశంబులచతురంగంబులు పోలినిన పల్లంబులు మంజులం గుములు
గట్టి చెప్పికొనుదుండ.

166

— భిక్షు చరిత్ర మహాభాగవతము —

- క. పేగుటయు సత్త్విగంబుగ, నాగొగ గోచుంబు మించి మిని సదచిన్ .
సాగరతరంగములకల, పగలు తోతలను మునులు పంజు దోడంగు . 167
- క. ఆత్మీయమున గురుడు భవత్పుష్కరిణి బుద్ధిమండు నేమి బోధిల్ల బలం
తతి గూడికొనగఁ బొనుబృంహం హిమసా నేమి వము లిను గగ నెల్ల . 168
- క. కామకొని మేఘమాంబ, కారంబున జాల నొప్పు గోరవృక్షస్థగ
బాహుధవీరసవిస్థానం బై చుంగఁ దోడ పంజునను మును . 169
- క. కురుసేన జూచి యుష్మహి, కరనాంధ్రులు గమమొనగు మిగిలి సము
ద్ధరలీల సూర్యచంద్రస్ఫురణము లొక్కిడన మెఱుగుపాల్గి నమగ్ని . 170
- క. వెలిగిరి బలములు సూర్యంబులు నాన్పిలుఁ జేలంగ దేవుఁ బురికొని చతురం
గలసద్గతు లొప్పుఁగ వడి, దలచడియెం పైదువుల నదను లగఁడంగు . 171
- వ. ఇట్లు దాకి తోమరప్రాసప్రముఖంబులగ జొల్లవై చుచు గుంగెడురికాదుల
గూలం బొడుచుచుం గరవాలమరశృంగభృతులం దునిను ప్రాచుచు గదా
ముసలముద్గరంబులఁ జదియ మోడుచు నఖిప్రాసంబులం బగుల ప్రచ్ఛుచు .
- క. పురికొనుచుం బెరలుచు నో, హరిసాహరి హాస్కిచోట నలవడు నొకచో
విరియు నొకచోటఁ దిరుగుం, దిరుగక యొకచోట రండు బెఱుగులు నొచ్చున్ .
- క. పల్లవోటులఁ బలుభంగులఁ, బలుమొన లిష్టాష్ట్రుల బోగఁ బిష్టనిష్ట న
గ్గలిక నడఁగఁ దాటినిడము, తలతల మని మెఱయఁ గురుపితామహుల దధిపా .
- క. పతియును ద్రోణుండు విని, కతియుం గృహసోమద త్తకల్యణ గంగా
సుతులతోడఁ గడఁగి రక్షన, సుతుఁ డయ్యెద్దురను దాకె సురలు నుతింబన్ .
- క. వారలకరనిచయము దు, ర్వారనికీభవం క్రి దునిని వానవపాత్రం
దాహాధరేజఁ డై వెలుఁగారెను హంతవహ్నిక్రియ రణాంగణవేదిన్ . 176
- తే. భిక్షు దధిమన్యుఁ గడచి యాభీలబాణ, బలములు దీవ్రతరముగ నవ్యసాచి

మీనంగురియంగ నాశం దేమేనుభల్లశతల నన్నింటిదునుమాడె దరతరంబ,
వ ఇట్లు చోడంగి యున్నట్లు ప్రకంబము బల్లు పెల్లుభిష్టాబ్జునలకయ్యం బయ్యురు
వాగును గొండోకనపు నిన్నలెఱుఁడి చూచుచుండె సత్వైశ్వామభూరిశ్రవశ్యల్య
పుత్రచిత్ర నీలము చుట్టెనువంగంబులు సంగంబుతోదమం బొగువుపోలిక నభి
మన్యుం బోలున నొకండు. 178

క. కని చుట్టెను సప్తవచు గురు, శ్రవణునియుర మేసి శల్యతనయునినిడముం
చునిమి వేల నీచుతోన ముని, భూపు నలక నీమన క్షితనయని నొంచెన్. 179

క. వాగును ముంగురియొప్పగు, నీసమున నొక్క పట్ట యేయగఁ బటుదో
స్సాగుం డగునొక్కరొ గొదొనొప్పగమున సద్భుతంబుగఁ బోరెన్. 180

౯౯. వా గ్గులమున నొకంబున నొకంబున, శల్యహమామ సభకలై ర్యమునను
మన్యుచిత్రనయచరి గొం బుంబువక, వీరు లంతవట్టుఁ గౌరవేంద్ర. 181

వ. ఇట్లు పక్కంబ్రోడంగ బసంగుపుత్రుం గనుంగొని యున్నయం డంట నార్చి
యడలి మొందలి కన్న రూపుల్ల నొప్పించి చిక్కునలకచ నప్పాడు నీకొడుకు
పంపుచు గ్రగల్గులు గృహకర్మగూడ గోచులును ముప్పు చేసువేలరథంబుల
వాగును గవిసి కట్టిగ గొడుగునుం బొంది రట్టయెడ. 182

మ. తలకీగి బొచ్చి కడంగి పోరుచుజయూ దదవ్రులం జూచి యే
దట్లఁ బంబాలమతుంగుం సత్వరగళిం దే రద్దెను సారథిం
బలంబు బుచ్చి నిజశబ్దంబుల నొకంబునొక వైచులు
కట్టఁ దొక కింబున నొకవారు పొంగ శల్యమాపుల్ల శోభిల్లుగను. 183

వ. ఇట్లు భీష్మపర్వమునను పురంగారవండును ననుం దలగడచి తాళి. 184

క. శరములు మూటం గృహ బలిశరముల ముక్తితు నొంచి శర మొక్కట ను
స్థుగతి ముగ్ధులొచ్చును, ముచ్చరముల ముగియుల నొకట నవనిం గూల్చెన్. 185

వ. అప్పుడు శల్యవండునుండు. 186

క. పరిటాక భీష్మపర్వమునను, బుగ్గముల నతనిమాటే బలురయమున ను
వృద్ధుల క్షేత్రంబున గం, బిచ్చినమో మలతనవ్రు నొప్పున నొప్పెన్. 187

క. అప్పుడతని పుత్రుల నొకంబు డగుచు శల్యుకొడుకుభనువు నా
టొకమున గవిమి ఘోరం, బోనమిం న్త్రంబు లతనియొడలం బొనిపెన్. 188

వ. ఇవిధంబున. 189

క. నో నేసి సూతుంబునను, శానముం జంపుటయు శల్యతనయుండు విరథుం
డై నిమిషమున ముగిసెను, మానమ మామానము గొంగ మద మలరారన్. 190

— శల్యపర్వము భీష్మపర్వమునను —

క. పరికరము వాలును గొని తక్కిన గల ముంబొముపగిడి గవినన గొంతే
యులు సూచి పెఱంగుమడి యబలమును నీబలము బొగడె బటుశౌర్యంబున్.

- వ. ఇట్లు గవినీ. 192
- క. వెరవున ధృష్టద్యుమ్నుని, శరనికగం బెల్లె బలక జపిమును గిరగా
స్ఫురణాతిభీషణం బై, కరవాలము మెఱయుచు జగ్రగగులం గవినెనె. 193
- తే. ఇవినీ ప్రసీన గ్రక్కున గడ యమచ్చి, యాఁగి చక్రప్రహరంబు ననుకరింప
ద్రువదనందనుఁ డడిచివఁ దునియ లగ్నెయ్య, బలక రెండవవాటువఁ బగిలేశిరము 194
- క. తల వ్రయ్య లైనఁ బ్రాణంబులు గృహణంబు విడిచి భవించె ప్రభు నతం
డలు కొంది కరుబలం బాకులతం బొందంగఁ గొండఘాతినభంగి. 195
- తే. ఇట్లెఱంగున నిజపుత్రుఁ డెల్లుటఁమును
గ్రోధదీప్తుఁడై శల్కుండు ద్రువదసూతి
మొండఁ గవినిన నాతఁ డమేయబాణ
పంక్తి వరంగించె నుజ్జ్వలప్రభలు నిగుడ. 196
- వ. అనిన విని భృతరాష్ట్రండు సంజయన కిట్లనియె. 197
- క. మానుష మేటికి దైవాధీనము సర్వంబు నన్నదీయస్సాయ
తేనలఁ బొందునృపాలక, సూనులు గెల్పెదరు కంటి సూతతనుజా. 198
- క. చావును నోవును మనయో, భావలికా గెలుపు నుట్టు నావలికిని నీ
చే వినియెడఁ దుది నెట్టులు, శ్రీవిభవము పాండవులగుఁ జేవడున కదే. 199
- వ. దుర్యోధనుదుర్లయంబున నేను దుర్వార్షలు వినుచు గుఱంబు లనుభవించు
వాడ నైతిఁ గౌంతేయుల గెలుచునుపాయం బెద్దియుం గన్నవారముగా మనిన
సంజయుం డది యట్టిద నీనై న్యంబుల నేనాంగంబు లనేకంబులు మాలిన దొరలు
మడిసెదరు దిరమై విను మని యిట్లనియె నట్లు శల్కుచేత బహుబాణంబులం
బొదువంబడి పార్షతుం డతని నవరిమితనిశితశరంబులం బొదున నతం డతనివిల్లు
దునిమి వివిభాస్త్రంబుల వెగడువఱచిన నాధృష్టద్యుమ్నుండు సచ్చుటయుఁ
జూచి సుభద్రాసూనుండు మద్రవతిం దాఁకె నప్పుడు కరువతి పులికొల్ప దుష్ట
ఖండును దుస్సహండును దుర్లక్షణండును సత్యవ్రతుండును జగ్రసేనుండును
బురుమిత్తుండును వివింశతియును వికట్టండును నయ్యభిమన్యు మార్కొనుట
కలికి పాంచాలనందనుపై నడరి యొక్కొక్కండ పక్కమ్ము లేసిన నాభృత
పాత్రుండు చలింపక యొక్కొక్కరునిం బెక్కమ్ము లేసి కరలాఘవంబు నెఱసి
యందఱకుం జాలి సమరంబు నేయు చుండె. 200
- క. నకులుండు సహదేవుండు మామకు నచ్చెరువాటుఁ బ్రియము మదిఁ దలకొన నం
బకవృష్టి గురియ నస్త్రప్రకరంబునఁ బొదిచె మద్రవతియును వారికె. 201
- వ. వారికి బాసట యై పాంచాలమర్మ్యపతులు నై న్యోవేతంబుగాఁ దఱిమిన మన
యందుఁ గలదండిమగలు శల్కునకు సాహాయ్యంబు నేసి రంత దివమణి యంబర
భుభృం బలంకరించె నట్టియెడ. 202

- తే. భీమసేనుండు నేను సంగ్రామమునకుఁ దీలుదల యగుఁ గా కని తీవ్రకోప
దీప్తోద్ధగద సూచుచుఁ దేరు నీడు, తనఁచునకు నమ్ముఖంబుగఁ దలుముటయును.
- క. నీకోడుకు లందఱును వెఱి, నాకులతం బొంది రప్పు డగ్రజాఁడు గజా
శ్రీకఘను మగధు పీఠి, క్రీకంబునఁ బనిచె మారుతిం దలపడఁగాన్. 204
- వ. పనుచుటయు నతం డురవడించిన. 205
- చ. గజఘటలం గనుంగొని వికాసము మోమునఁ బల్లవింపఁగా
భుజశిఖింబునందు గద పూన్చి మదంబునఁ దేరు డిగ్గి వా
యుజాఁడు గడంగి భీష్మాసముస్థిత్తిమఁ దలపడఁ బర్యంత
ప్రజముపయిల ను గవీయువాసపుచగదము దోఁచె నత్తఱిన్. 206
- క. నిజసింహనాసిమున నగ్రజములు గుంపియలు పగిలి కలగుండువడన్
విజయాగ్రజాఁ డి శ్రీచి ద్వివిజనగ్ధము పిచ్చలింప విస్ఫురితగతిన్. 207
- వ. విక్రమవిహారంబునకుం బొచ్చె నప్పుడు ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండును గవ
లును భృష్టద్యుమ్నుండును గరినముక్కరంబున్ బె శరనికరంబులు నిగిడించుచు
భీముని నిరుగలంకులం జేరి కపిసి రండు నకులనందనుం డగుతానీకుండు
హస్తికులదు ప్రకంబులు భల్లంగుల డొల్ల నేయుచు నడరె నట్టియెడ. 208
- చ. మగధమహీశుఁ డేచి యభిమన్యునిపైఁ గరిఁ గొల్చ నుజ్జ్వలం
బగుహాసానంబు దొడి యాతం డుదగ్రత ఫాలంభసం
ధిగతము గాఁగ నేను నది దినత మ్రుగ్ధం గ నప్పు డక్కజం
బుగ నను మాగధుం డనినఁ భూస్థలి నయ్యగుపీనుఁగుం బడన్. 209
- క. భృష్టద్యుమ్నుండు నుజ్జ్వలి, దప్తానవపుంధుమాల్లనావలి నయ్యు
త్కృష్టగజఘటలం గలంచ ననప్యంభవిజృంభణంబు వైరులు వొగడన్. 210
- ఉ. గొన్నిటి హస్తముల్ నదియఁ గొన్నిటిఁ గొమ్ములు దుమ్ము దూలిగాఁ
గొన్నిటిఁ గుంభముల్ వగులఁ గొన్నిటిఁ గాళులు నుగ్ధమాచగాఁ
గొన్నిటిఁ బార్శ్వముల్ నలియఁ గొన్నిటి వీపులు పిండుపీచుగా
నన్నిటి భీముఁ డుద్యుటగదాహతి నేనికవేట లాడఁగన్. 211
- క. అభిమన్యుద్రుపదనతఁ ప్రభృతు లతనితోన మెలఁగి బడలువడఁగ న
య్యభిచయము నితేవిశిఖి, డుభితముగాఁ జేసి రేపు సొం పారంగన్. 212
- క. ద్వితీయము లిలాటగడియెను నెత్తురు గ్రక్కుచుఁ గూలెడివి గదుపులై కలయం
దిరుగుడు వడియెడిపిఁగు భువీ, బొరలెడివియు నయ్యెఁ బవనపుత్ర మునుమునన్. 213
- క. ఏనుఁగునెత్తుట గదయుం, బానుఁ దడిసి విలయకాలదండధరునిచం
దానం బొవని మాగధ, నేనం బీనుండుపెంటఁ జేసి చెలంగెన్. 214
- క. శరములవేగంబున గద, పరుసదనంబునను గలంగఁబడి చెడ్చెడ నా

- కరులం దోలెను భీముండు, పెరవున గోళకుండు గనుపు పాలించినమాడ్కిన్. 215
- క. పెనుగాలిఁ దూలుమొగిళులూ, యన నిభములు విడికి నిజబలంబలి పనియం
దనమీందఁ బాఱి దుర్యోధనుఁ దడలిచి సుస్వస్వ న్యతాఁ బురికొల్పెన్. 216
- క. పతి పురికొలిపిన నమచన, నతశయముగఁ బొంగుజలధి యునఁ గ్రన్థివఱు
ధృతబలము నిలిపె నన్వస, గుతి నెలిమిలికట్టుక్రియ నిరూఢస్థితి కను. 217
- వ. ఇట్లు నలిపి యార్చి తేలికఁను బొచ్చువృత్తిదనుననుం నోడయి భృష్టద్యుమ్ను
సౌభద్ర ప్రముఖు లగునభిజనంబులు. 218
- క. విదురక దాపట నలకఁడు, గడిమి మెఱయ నిలిచి యవుడు కారవననం
గఁదుఁ జిక్కువఱచి రిక్కునట్లడి, నమ్ములవానఁ గురిసి మద ములంగనన్. 219
- క. అడవి దరికొనినపానగు, చండవున భీముండు గౌరవపుష్టపాణుం
బొడి సేయుమఁ తేర్చుం దన, యొడలు మనము నంత కంక గుచ్చుచు నుండన్. 220
- క. డిదమనుఁ గటి ముఁ దొడలం, జరణములం గౌరవేంద్రుచకుంగంబుల్
ధరఁ జాఢుకట్టువడ నిష్ఠురగతిఁ దాఁకుచు పమీరసుకుండు చరింపెన్. 221
- తే. తుంగచుడువున నాడుమాతంగవిభుని, భంగి భవదీయసైన్యంబు బడలువడఁగ
లీల నిస్సంధ్రముం డయి కేలి నలిప, గాలిమా ల్పు గగనవంఠి వొగడ. 222
- క. వెఱచఱచి వెగడువడి ని, వ్యాఱఁ గంగుమఁ గురుబలంబువీరు లభనిడ
గ్గఱ కంత నంతఁ జూడఁగ, సుఱక నదీసుతుండు దాక నుచ్చటభంగిన్. 223
- క. ఆరదంబురవము సెలఁగఁగ, శరములు వాయుజానిమీఁద సాంద్రముగ పంసం
గురియుచు నడరెడుభీష్టుని, సకభసముగ మాటుకొనియె సాత్యకి గడిమిన్. 224
- వ. ఇట్లుదిర్చిరం జూచి 225
- క. అంబరము వగుల నార్చి జనంబు వొగడఁ గృష్ణనసుజనకు మార్కొని తీ
వ్రాంబకములు పనియింబ న, లంబుసుండు దదంగకంబులం గీలింపెన్. 226
- వ. ఇవిధంబునం దాకి బెట్టు నొప్పించినం గోపించి. 227
- చ. శినిమనుమండు నడ్డనుజా శీఘ్రము నాలుగువారసంబుల
వెనుక కొదుంగఁ జేసి పటువిక్రమ మొప్పుఁగ నార్చి యార్చినన్
విని కనుగ్రేవఁ గెం వడర మీరరసోద్ధతిఁ జూచి సోమద
క్షునితనయుండు బిట్టతనితోఁ దలపడ్డ నుతిం చె నై న్యముల్. 228
- వ. ఇట్లెఱంగునం దలచడి. 229
- క. భూరిశ్రవుండు దొడ్డిది, నారాచము లభనిమేన నాటించిన నా
కౌరవృద్ధిని బటువిశిఖా, సారంబున ముంచి నొంచె కై నేయుండున్. 230
- ఉ. ఈసురఁ దానుఁ దమ్ములు నరేంద్రుండు గ్రంధుగ సామదత్తికా
భాసటయై కడంగ నట పాండవులు హరితమ్ముఁ గూడి పె

త్రేసిరి మార్పిస నధిప యే ధృతి మూతి బకారి యపు సం
క్రాంతసభాసురుని డెగురుని దానికి తోరల్పు భవత్కుమారులన్.

231

—అంత సుఖో భవంతు భీష్మం మంగోని మూర్ఖం బొందించుట ౨౩—

ఉ. శష్మములు వీరిగివం బుట్టి గుండగ్రాత భీము నెరిర్చి యాత్పుచుం
దొమ్మిదియున్నులని దిముపు దూతులు సేసిన సూతుం నిల్చి వే
గమ్మ రథస్థులును నెరిగి కిన్నుల నివ్వులు గాల నవ్వి యొ
క్కున్నుచి నాశం చేసి స్పృహ నుగ్రగళం బదినారసంబులన్.

232

సీ. అంతల బోధన సూతుం డెగునంగును మూడవరముల నేసిన ధరణినాథుం
డెగునంగున్నుల నతని నాశనిగ్రహచోగకుం డైనవిశోకు మూట
నాశిముని నో నేసి ముని యు నొక్కొక్కమన ఘనశంసనము ద్రుంబిన బ్రదీప్త
కోమల కృతముడ నాచూడని గ్రహం నియు గ్రభల్లమున నృకోదరుండు

ఆ. విల్లు దూములు చును వేటొక్కవింట వజ్రంబులబోనినారసంబు దొడిగి
రాజగణి పేద నునిం బాడ నేసిన, మూర్ఖు నచ్చి యతడు మ్రొగై నధిప.*

క. కని కడు పులిగి ముఖాద్రాశనాచారం బొంబూరాజునయుండు గృష్టా
తనాచులు నొక్కొక్కటి నీతనాచుని బోయిపరి వటు ప్రదర్శుంజములన్.

234

ఉ. అంతకు నేన నోగి బలహంతకునాకృతి భీముం డేచి దు
ర్గాంతవం క్రిమిస్మరణం దాకి న రేంప్రతనూజు శల్యు న
త్యగితంబుంబునం బటుశంరాని నొంచిన నీమిల్లనికుల
నంతలం బొక్కటి బలుమంగముం గన్నగజంబులన్లు పుం

235

వ. బుద్ధు డెగునంగుం బుద్ధు డెగునంగుంబున భవత్కుమారు సేనాపతి సుషేణజల
సంధిసూచనములు భీమభీమ భభీమబు పాపమహ్య క్రిధ్ధ దుష్టులును వివిత్తు
వికటా గ్రాతాశుమములు నీహంబులువును బపలశరంబు లడరించుచు నతనిం
బొదిలిన నజ్ఞుని సంధిపట్టంబుండు ఘనశంకూలంబు బలమృగంబులం గని కవియు
చలదంబున నదెక్కిని నేనాపతిశరంబు భల్లంబునం ద్రుంచి బాణత్రయంబున
జలసంధు సంశంకాలంబున కనిచి సుషేణుకడుస్థులంబున వలుడనారసంబునా
టించి పడెత్తె చి భీమబు పాప నృస్థమందశంబునం జంపి ముగ్రును త్తమాంగంబు వెడ
దెనుక మహ్యునం దుండంబులతోడ నూర్చి భీమభీమరథుల నొక్క ముడిం బెక్క
స్థులంగుల నేసి సగుచు మిక్కుటమగునాలుగవ్వలు సుఖాచమం గీటడంగించిన.

క. పటవారి లధిశ భీమ , మిటిగి చనిరి భీష్మం డేచి వీరరథకు లం

1. భీష్మంబుం బుద్ధుం బేము.

*తే. "శల గి రథుట ముట్టిభావంతులు, తరిగి వైస్కంబు నెన్నియునీర్వహ్యులై

గరిమన మ్మంద మంగిరి కృతాచారం, అగుచు రాజాజా. బొగడుచు నంజా శిల్ప"

గోపము ప్రశ్ని క్షము: ప్రాశస్త్యముం బావట్టకు ౨౩౩వ పద్యమునకు దర్వాశం జడున
వలయును. 2. పాపమృగంబులం.

- దఱఁ జూచి రాచకొడుకుల, నటుమాడెడు భీముఁ డిట్లు నడిపఁగం దగునే. 237
- వ. అని పురికొల్పికొని తొడరునట్టియెడ. 238
- క. మిగిలి పవమానసుతున్తె, భగదత్తుఁడు మత్తగజముఁ బఱచి నుగని నా
శుకములఁ బొదవిన నప్పెయి, మొగిలులు చవిఁ బొగ్గువర్చముఁ దలఁపించెన్.
- చ. కని యభిమన్యుముఖుల్ లవికంపితవృత్తిఁ గడంగి యేసినం
దనువున నెల్లర క్షజలథారలు గ్రమ్మగ వారణేంద్రుఁ డే
పున నెలయేరు లొక్కమొగి బోరనఁ బక్కడరంగ లీలఁ గ్ర
కొని ఘనకేళి నల్పునడగొండగతిఁ సముదగ్రమూర్తి యె. 240
- క. కవిసి బలముఁ జంపఁగఁ బొడవయోధులు నిల్పురించుగనఁ జాలక
చ్చవడనఁ గని పెల్లుగఁ గౌరవన్తనృము లడఁరె ముగ్ధుగముగఁ బుయ్యున్. 241
- తే అప్పుడుబ్బి దుర్యోధనుఁ డతిరయమునఁ, దేరు పఱపించి మాటలఁ నెగుచుండఁ
గదిసి బలునారసంబు వక్షమున నాట, నొల్లబోవుచు సిద్ధమనఁ దూతగొనియె.
- వ. అయ్యవసరంబున. 243
- యెఱుఁగ్గించుడు మామూలంబునఁ గౌరవనీనై నిజుంధిడుట —
- క. మనసేన వేర్చి పెల్లుగర్చినఁ జూచి ఘటోత్కచుండు నెలఁగి జనకుఁ డి
కొని యిది మాయ ఘటించఁగ, నశురూపం బైనవేళ యని తలఁచి వెనన్. 244
- వ. శైలానశైలాకారంబును జతుర్దంతసారోదారంబును సుద్ధామగమనదుర్వారంబును
నగువారణంబు నెక్కి వజ్రజ్వాలాభీలబాహుదండుం దగుచు నయనసహస్రం
బొప్ప నస్పాండవ్రలకుం దోడువడ నైరంపకారూఢుం డై యింద్రుండు వసు
దేవఁడ ననుబుద్ధి వైరులకుం బుట్టునట్టుగా నంజనవామనాదిదిగ్గజాటు లెట్లువి
యని విసంబడునాభంగిమత్తేభంబుల నెక్కి తక్కుటికొన్నాలరహితం బోడి
దానవులు గెలంకుల నేతరం గురువతిపైఁ దోఁలెంచి యతని కడ్డవడుభగదత్తు
డంటిం బొదివి. 245
- క. అమ్మల నేనుగుకొమ్మల, నమ్మత్తగజమ్మ నొంచి యజీముఁటి మనసై
నృష్టపైల్లఁ జదియఁ బఱచె భయమ్మున మొగతిరిగి దిక్కు లద్రువ నొరలుచున్.
- వ. ఇట్లాభీలంబుగా భగదత్తుఁడుండాంబుఁ దోలి యురవడించి. 247
- క. దనుజవతి యేచి దుర్యోధనుడెన కడరుటయఁ దట్టితామహం దాదా
రున్త కిట్లను వ్రాడింబుండు, దనమాయాగర్వమున నుదగ్రుం దయ్యెన్. 248
- క. భగదత్తు నెగిచి కౌరవ, జగతీశ్వరుమీదఁ గవిసె పరభవవృత్తిం
దగ నడ్డపడక తడయట, మగఁటిమియే పొదవ వలయు మనుజాశనునిన్. 249
- చ. తలఁకెడువాఁడు గాఁడు భగదత్తుఁడు భీమతనూజతోడ ని
ట్టలముగఁ బోరఁ జాలు నకటా కరి యొరువ దేమి నేఁడు వి
చ్చలవిడి భూవిభుం గవిసె సామజముగా వెన నేయుఁ డంచు బో

దలకును జేయు నీచి మును దోలె నతండు రథంబు బల్కిడిన్.

250

వ. ఆచార్యప్రభృతు లగురథకచనులును గూడికొని కురుభూపతి కడ్డపడి హిడింబా నరసమున్నె గ్రంధకొని వివిధాస్త్రంబు వరచించి రంత వక్కడ నతనికి దోడై గుండ్లిగిరి పొండవులును బొంచాలమాత్స్యప్రముఖుడనాయకులును బ్రతి వీరుల్లును ననేకవిశిఖంబులు గురియ నప్పుడు పోయ ఘోరం బయ్యె నందు మందా కినినందఱుం డమంబుం గ్రమ్మకీడం గొంతేయబలంబులం గనుపుగొట్టె నట్టియెడ నాఘకూశ్మచుఁ డుక్కకూశ్మామనిక్రమాభిరాముం డగుచు సింహనాదంబు నేయ బృగపాగోదా స్త్రంబు ల్లనతనియనంతావళంబులు నలిరేగి నీన్ద్రనృంబుల బహువడం జేసివం గని గాం గేముండు గుంభసంభవున కి ట్లనియె.

251

క. ఈమెనతో రణ మిప్పుడు, సేముగ మది గొల్పె ద స్తతిఖరికి జేరెం దోరుజరుక్రుండు నేటికి, బోలు మరము వత్త మెల్లిప్రాద్ధున ననికిన్.

252

ఆ. అనిన నట్లకొక యని ధనురంబాప్యుఁ, డప్పు డాత్మపక్ష మైనరథక కోటి కెలుగుఁ జప్పిపోసి యెని నేముట, నిలిపి తినియఁ బంచె బలము నెల్ల.

వ. ఇద్విధంబున.

254

క. కౌరవబలములు కిరిగిన, భేరిశంఖాదికూర్యభీషణంబో దండుటనుంపానాన, స్ఫూరవలూసంబు లయ్యెఁ బొండవబలముల్.

255

తీ. చిన్నబోలు నీకొడుకులు నే ముఁ గలుగు, మోరలు విడివల కరిగిరి వరంగ భీమ సేనుకొడుగు నెక్కుమఁడు జెలగి వారు, చెన్నుసొంపారం జని రాత్త శిబిరములకు.

వ. అని యిట్లు నాలవనాఁడు ధార్మరాష్ట్రులు మాలపోవుట నెప్పిన విని సంజయునకు నాంబో ముం డి ట్లనియె.

257

వ. అనిశేల నీవు పొందుకొనయనలి కెప్పుడు మేలు చేయు నా తనఁజులగుం బంక్రమము తక్కునయుం బ్రకటింప విందు భీష్మని గుని కెల్లం గల్గు గలశూరుల నెల్లను వారు నీరికిం గొన కిటు లింతమా గగురుకుం గత మెయ్యది నాకుఁ జెప్పుమా.

258

క. అనుటయు నాశం డి ట్లను, విను మాపథగుణము మంత్రవీర్యము మాయా జనిశంసమగ్రస్తతి గా, నవఘా నీ కేసు మున్న యది యెఱిగింతున్.

259

ఉ. పాడియు నత్యముం గలగు పాంపతనూజులు నీమపుత్రు ల ప్పాడిని నోడ గల్గెఁటగు పాపము సేయఁగఁ జూచి తీవు న క్కి డెటు నేయ కే లుడుగు గల్వదె ధర్మవు వారిగెల్పు మీ యోషుటయుఁ స్త్రుంబు విదురోత్తలు వింటిమి గాదె యేర్పడన్.

260

క. నీయడిగినధంగిన గాం, గేయు నడిగె నట్లు వారు గెలిచి చనినయా రేయి గుటనాఘుఁ డాతని, కాయన నెప్పినవిధంబు నభినర్శింతున్.

261

- వ. భీష్మండు దుర్యోధనుక శిట్లనిమొక వొల్లయు బయరూటూ జెప్పుమఁ బాండవులకు వాను దేవుండు సహాయుండై యుండు నట్లగును నే దుష్టనియు సహభ్యంబులే దప్పుర మేళ్లగుమహా త్వం బున్న యా పాణి గొనువాను పుష్కంపులే రణింగిన వారల కాపదలు లేవు కోంతేయు లతని నొసంగి మొత్త యుగము నీవు సరకు నేయవు వినుము చప్పన మానసపరస్సు ను ధోవగ్వతము నగ్రుదేశింబున దేవతామునిగంధంబునోగణంబులు గొలుచుం గొలుపుండి కిమౌసగభవ్రండు.
- తే. మణిగణోజ్జ్వల మైవనిమాన నొకటి, యంబరంబున గొనిచి సర్వాత్మకం దండు సన్నిహితుం డగు పొంగి హర్షంబు సంభ్ర, నుంబుఁ దలకొన నేని నమస్కరించి.
- క. యోకోత్ప ణ్ణితివిల, యాంలనవిసోద మునిగణార్చిత గుణ
త్వాకల్ప నిర్దుశాత్మక, శోకభయపహానదంబు శౌభసరము 264
- వ. అని మణియు ననేక ప్రకారంబుల సాస్థులించి గుట్టని విన్నవించి. 265
- క. నారాయణ నీకే గడు, గానమునఁ బుట్టి యుజ్జగము అన్నిగంటి
సావతుని గొవించితి, నీరక్షణ నీని శిల్ప నిలువై గురుదాస. 266
- క. ఇత్తేని మరువ్యభువనం, బుట్టలపాడు చున్న మని మహా గ్రాసునను
రక్షితముల నీవు కరుణా, యత్తగుతిం బుట్టవమ్య యదునిగణమునను. 267
- క. నరఘోష నీవు సఖుండును, నరలోకమునకొ జనించి నానాత్మ శిష్ట
శ్వరులదెను బీడ లుడువుము, ధరణీభారంబు వాయుఁ బాత్యగ్యమునను. 268
- వ. అని వేడికొని వినతుం డయి యచ్చేవునితోడినీడయుం బొనినరనామధేయుం డగుమహాపురుషుం బ్రార్థించిన నన్నా గాయణుండునుం గామణ్యార్చిటాక్షంబున వీక్షించి యట్ల యమృతం గాక యని యాసతిచ్చి మంగిల్గినంబు నేసిన నక్కొలువువా రెల్ల నచ్చెపు వంది. 269
- క. పరమేష్ఠి నీవు గడుఁ దత్పరతను వినయంబు నేసి ప్రార్థించితి నె
వ్యరొకో వీరలు నావుడు, సరసిరుహాసనుండు సెప్ప బాప్రీత మియును. 270
- క. పరమమును లాదిపురుషులు, నరనారాయణులు వీరు నా కాంధ్యుర
నరహితముగఁ బ్రార్థించితి, ధరఁ బుట్టుం డనుచు దానిఁ దలకొనితి దయన 271
- క. ఇలఁ గ్రీడగఁ బుట్టినవీరలఁ గేవలమర్త్యు లని సరకు సేమనివా
రలు నెడుదు రెఱిగి భక్తిం, గొలిచినవారలకు శుభ మగును వినుఁ జెందున్.
- వ. అని యెఱింగించి బ్రహ్మ దనలోకంబున కరిగఁ గొలువువారలు నిజస్థానంబులకుం జని రిక్కడ నీకథ నారదజామదగ్న వ్యాసాదులచేత వింటిం వొల్లయు మహా మునులు నిన్ను నరనారాయణతోడైనైరంబు వలన దని వారించిగ కాదే నీవు మదాంధుండవై మానవైతి వింకనైనను గృష్ణు వాక్రయించి పాండవులతోడి పొత్తున మెలంగి బ్రహ్మకు మని చెప్పి భీష్మం దూర ముండఁ గౌరవఃతయు నప్పులు యులు పెడచెవులం బెట్టి మీరు దగువారు నేయునితోవడకంబు లాదరించెదరె

యని వలికి సగజముం డమ్మహిసతి కి ట్లనియె.

273

—౧౭ భీష్మపర్వము చతుర్థాశ్వాసము—

క. వేగిన గోరవననలు, వేగము క్షిప్త సేసి యనికి పెడలెం దీప్తా
సోగ్రత భీష్మని ము స్పిడి, సాగరములు మేర దప్పుచందం బొందన్. 274

వ. భీష్మ పెడలి మనఃస్ఫూర్త్యాం బమర్చుకొని నిలిచె నంత బాండవులును శ్వేన
పుష్టిపాముగా మాహరించి గండు ముఖంబున భీమనేనుండును నయనంబుల
ధ్వజ్విద్యున్న శిఖంబులును శౌంబున సాత్యకియును గంతంబునం గిరికియు వామ
మక్షంబున విగ్రహస్థుడయియును దక్షిణమక్షంబున గోకములును వీచున నభిమన్యు
ద్రవదేవులును బుద్ధంబున సదులసహదేవసహితం డయి యుధిష్ఠిరుండును
నీలిచి రిపుధంబున సన్నధింబు లగునగుభయస్కూహంబులు మేదిరతూర్వ
నినానంబులు దీక్షితుహారంబు నిండ నొండొండెం గదిసిన 275

క. ముగిసెన్ శృవాం బనియును, ముగి రాలయె మపుడు ద్విగుహితాజ్ఞలుండై
మగిర క్షిప్తం బుండెన్, మగి రోధిమముగఁ బోచ్చు సూతులె యధిపా. 276

డ. దాచ్చి పాలిమపలు గనె యుభయ ప్రచయంబునఁ గప్పె నాతఁడం
జిచ్చున నేలు పోనినబిశేషము దోరుగ భీము నొంచి ము
చ్చిచ్చును నేర్పుచట్టలుగఁ జేసె దమాజ్జితసేన నంత ని
వ్వంబులు విచ్చి దాత్యశనపద్రనిరర్థవిక్రమంబునన్. 277

క. భీష్మనిగర్వం బుపి మహాశ్వలుండై కారపేంద్ర యాధుల కెల్ల
గ్రీష్మబిష్మని క్రియ సత్ప్రశ్న శ్చిక్షు సూప యడరె సేనలు దెరలన్. 278

వ. లక్ష్మణుడ నేర మెరు గునునిం గునె యతని కి ట్లనియె. 279

తే. పట్టి పాలి ద్విజు మిగు పొందునుతుల, నీవు భీష్మండు నలిగిన దేవతలకు
సన మాలి క్షిప్తమిచ్చునే నేన సరుండు, నొండొండెం గా నిట్లు లాప్పరికింపఁ దగునె. 280

వ. లనిన మేని సుంభసంభయంబు గడుగటంబు వి యతనితో ని ట్లనియె 281

తే. ఎన్నఁదెను మున్ను పాలిలఁచుపు నోహ, గాన మట్లు సముద్రంబులోన బుట్టి
పైను గొన్నంత గొనుఁ గాన వారి గల్వ, మాకు శిక్యంబు చవి గానిమాటలేల.

క. అనుచు మును గడిచి సడచినఁ, గని పొందుతమాజ్ఞపై నికప్రాతంబులో
గనుకని విచ్చిన సాత్యకి, యనిలజనం బనఁగఁ దెకె నస్త్రాచార్యున్. 283

—౧౮ భీష్మపర్వము చతుర్థాశ్వాసము—

సీ. తాడి నుంజల్లలబోలుతలి గవియించిన నవ్వును బడిదంపునారసములు
గురుండు క్షిప్త సేయును గురిసిన నొచ్చియుం దెరలక యాతండు తీవ్రభంగి
బనఁగంగఁ జూచి పావని యేచి గురునిష్ట నిశితాస్త్రసూతలి నించి నొంచె
నంత శిష్యుండును శౌంభనవ్రండును నతనికి దోడ్పడి యడరి భీము
ఆ. నేయదొడఁగుటయును నేడ్చు ద్రవదేవులును దాను గవిని యుగ్రలీల

- బటురయంబుమై సుభద్రనుతుండు దు, యౌగవిశిఖణేకుల నాలిం బోదితె. 284
- చ. కడువడితోడ నప్పుడు శిఖండి ధనుస్సుణనిప్పునంబు న
ల్లడరంగ బాణజాలము వియత్తటె గప్పుగ నీనునై న్యముల
సుడివడ భీష్మం యెరుటయు జూచి మనంబున నాట దింపితో
బొడుతునె యంచు మార్కొనక పోయె దొలంగి యుగండు భూనగ. 285
- క. కనుగొని కరువతి యాచా, ర్యుని బురికొలుపుటయు నానె, ద్దుమ్మగళిం
జని కడిమి మెఱయ నుజ్జ్వల, ఘనమాన్యజ్వలముల శిఖండి నెచ్చెల్పున. 286
- క. అయ్యెయిం గొరవులును దర్ప మ్మలరంగ జలంగుటయును బిండింబులముల
సమ్మఖమునఁ దలఁపడినను, సమర్థం బుగ మగున్య సంగ్రామమునను. 287
- క. ధూళిల మేఘంబులు గర, చాలాదినితో హేతిన్ దొంగెతెరి
న్వాలయు గుణవగర్జలు, గీలాలపునృప్తికిం దగియ న్నగ్గుడుదను. 288
- క. ప్రోవులు గట్టినగుట్టలు, ప్రోవులు నేనుగులతఱచుఁబుండులు ని
క్తావలత వెల్లచీరలు, గావులు న భటనికాయకాయంబులు న. 289
- క. సమరాంగణంబు గడుఘోరముగా నిగుహఁగుం బోరురభునంబున ని
కృమితి వడఁకాడె బొగడెడు, నమరులయలి వడఁగ జడల నెనినెదముగాన. 290
- క. అనిలజభీష్ములు దమతమ, మెనలకుఁ గన్నకు లగుచు మునుకొని వడి న
ర్జునకుంభసంభవులప్రాపునఁ జూపిరి విక్రమంబు భూతిబలంబున. 291
- క. భీమునిదెనఁ గాలింగో, ధ్రుమగజానీకసంగతర్హస్సురణా
భీమగతిం దటిమెం గురు, భూమిశుండు భీష్మగురులు పోదడి బలిమిని. 292
- చ. అఱిముఱి నీకుమారవరు లత్తటి నందఱు నాబకార్పి
నుఱక రథంబులం బఱవ నుజ్జ్వలశైలము మేఘబృందముల
గిఱిగొనఁ గప్పిన క్షయింఁ గ్రీడి గుణస్వన ముల్లసిల్ల నే
క్షైతి విశిఖప్రతాన మనుతీవ్ర సమీరము నేపు సూపిసను. 293
- క. ఆరథనివహంబులు న, వ్యారణములు దెరలి మరలి వడిఁ బఱచుటయుం
గొరవబల మెల్లను రణ, శూరుండు గాంగేయుమలుపు పొచ్చె వికల వ్రు. 294
- చ. ఇట్లు నేన మొగతిరిగినం గని సుయోధనుండు బరవసంబునం బురికొల్పి చేయి
వీచుచు నగ్గరిక నడచినం గాంభోజగోపాలసింధుగాంధారసావీర త్రిగ ర్తకలింగ
ప్రముఖబలసంగతులై శకునినైంధవులు దుశ్శాసనుంబురస్కరించికొని యురవడించి
భీమపాథులం బొదివిన ధర్మనందనుండు వెన్నుదన్ని యడల్పినం తెదికాశకహాశ
పాంచాలనై న్యంబులతో భృష్టద్యుమ్నపురోగము లగురథిముఖులు గడంగ
కవిని రచ్చుడు విందాసువిందులు గాళికాజను నైంధవుండు భీమసేనుని వికల్పండు
సహదేవుని జిత్ర సేనుండు శిఖండిని దుర్యోధనుండు విరటునిఁ ద్రిగ వ్రులు నకు

లుని ద్రోణుండు చేకితా ససాత్యకులను గృహహాదైక్యము భృష్టద్యుమ్నుని సౌభ ద్రుండు సాల్వకేకగనులను భృష్టకేతుభుటాత్మకులు నీకొడుకులం దలపడిరి యుద్ధిష్ఠిరుండు దాని ముద్రేశ్వరుం దాకె నిట్లు సంకులనమరం బైన నస్త్రశస్త్ర సంఘట్టనంబున పెడలుమంటలు మింట నడరి మథ్యాన్నాప్రచండంబు లై యున్న చండకేరణుకరణంబుల మగిడింప నరదంబులు దాకి పడి పొరలుకరు లును గరిహస్థాక్షర్ణాభిధ్వస్తంబు లగురథంబులును దురగఖురపుటవిఘట్టిత గాత్రు లగుపదాతులును బదాతివర్గానగ్గళప్రహరథారాశరక్షసిక్తంబు లగు ఘోటకంబులు సై నూచుభీచరులకు పక్షునం బయ్యె నట్టియెడ. 295

క. భీమునిపొగింట గడు నుద్ధౌమం బై మెఱయుటయుం బితామహుండు శర స్థిమవిదారితం జేసె మహామర్షి త్కన్నుల డగుచు నతనిం బెలుచన్. 296

క. కనుగొని సాత్యకి యేనుం, గునకు నిడులు సూపిన్లు కొంపంబున భీ ష్టునిమీదఁ గవిసి యుజ్జ్వల, సునిశితభల్లంబు లేసె సురలు నుతింపన్. 297

ఆ. అతిగి యెళుడు సూతునిల చెగ నేసిన, నధిప చృష్టివీరునరద మిట్లు నట్లు దిగిచి నప్పుడాకులగతి ఘోటకములు దద్దులంబు గలఁగఁబడఁగ. 298

క. మరలుపుడు నట్లు దిట తగి, డరంగమునకు పేగవేగ యడ్డము సను డా తును డుమ్మిను సాత్యకి సెచ్చుగఁ జొరుం డనుచులిపు వారిసేన జెలంగెన్ 299

తే. వికలుఁ డగునావృష్టినినుమీద, నేయ నొల్లక మీతండ్రియెనక మెనఁగ బాహుబలమున బొందవప్రాయహవిదళ, నంబునేయదొడంగభూనాథముఖ్య 300

క. అంత విరంటుండు లయకా, లంతకుడంబోలె జెర్పి యతిరథసమునకా భాంతినవ్రం గదిసి యేసం, గుంఠీసుతు లలర మూండు స్రాన్తములన్. 301

క. వసి శురంగంబుల నో, నేసిన గోంబి భీష్మం డిపుదశకమునం జేసె నతని రక్షజులొ, దిచ్చిసితగాత్రుడుగ రెండుబలములు బొగడన్. 302

వ. అట్టియెడ. 303

కా. గంగానదనుం దాకె నట్లునుండు వోఁగా నట్ల మై రాజు మె చ్చుం గిలీగతి యుల్లనిల్లె జని యశ్వత్థామ పదాబ్ధిణవి ధ్ధాంగం జేసె గిరిటి నవ్వుచుం దదీయం బైనచాపంబు ద్రుం చుం గోదండము పే బొగిండు గొని యేసె ద్రాణి పక్షములన్. 304

క. గురుసుతు బడిదపుటంపట, నరనారాయణులు నొచ్చినకా నరుకడక న్నరుణం బగుటయుం దద్రుచి, పరంపరలతోన నిగిడి బాణచయంబుల్. 305

క. డరక నడి డట్లు మైమలు, వలువుల్లుగఁ జేసి లీల నంగము నెల్లం బణియలుగఁ జేయ నాతం, డడు మెడలక మణియు నేసె నధికరయమునన్. 306

క. నొచ్చియుం బడిగిన గృహయును, మెచ్చుగదిరి విప్రతోడ మెయిగొని పో 8

- ట్లచ్చువడ నేటి కని విన్నవచ్చుడు ప్రేరించి యుండు నలనిగి నడచును. 307
- వ. తదనంతరంబ. 308
- ఉ. భీముండు దండగ్రనగ్నమున భీష్మ నికంఠంబున సుగంధ పుష్పము గును
గ్రామణి భల్లవంధకగుండున నాతని మేను సెందును
భీమదృఢతురప్రచయభిన్నతనుండుగఁ జేసి నానందము
భూమిపు నిట్లు నీదుప్రేమపుత్రకు లొండొనగా వేడ బూరగింపి. 309
- వ. కనుంగొనుజనంబులు. 310
- క. చందవిరోధితమిరమా, రంపంబు లనంగఁ దగిసమీప సమలో నిట్లు
ద్వందతఁ బెనఁగుట భృతం, స్థుం దవిసమిలో భమువచ్చును దగులు బామి
వ. అని రట్టియొడ. 312
- క. కురువతికి జిత్ర సేనుఁడనఁ, బురుషిశ్చంద్రుండు వేల్పు కవిభక్తులందు ప్రాప్తు
యురవడిఁ దఱిమిన హరికి, సునందనుఁ డెగురుడ గుంధర్వుని నొంగున. 313
- క. పురుషిత్తుని నే డజ్జల్లు, శరముల గంగాతనూజుల పుష్పబంధు
స్ఫురణమునఁ జిత్ర సేనుని, బహుంబకనిశితమున పినియెను బసవ. 314
- తే. ఎన్ని శరముల నభిమన్యుఁ డేసె నమ్ము, నాగు నమ్మియు శరములఁ దరిమి చిత్ర
సేనపురుషిత్తు లతని నేసెరి నన్ గ్ర, విభిములు నాతి భీష్మం దిమ్మిను మేన. 315
- ఉ. అతఁడు చిత్ర సేనునిశంసన మీ ద్దట. గ్రంచి ఘోటక
వ్రాతము నొంచి మైమలుపు వచ్చి శరంబులు మేరఁ గ్రచ్చి గు
ర్జితతుఁ డైనఁజూచి శర ముద్ధతి రంజితనుజనగ్రముల్
వే తఱియంగఁ జూచి పొదిపెం బటుమాల్గణవృష్టి నాకనిన. 316
- క. ఆసాధ్యుండు గ్రపు, వేసవి బాహుగ్ని శుక్లచిహ్నము నిం
యాసంబుగ దరికొనుగతి, భాసితశరశిఖలు వార్షిక్ బంగంబు 317
- క. రంగత్పరన స్తుత్యతు, రంగముఁ డై కాండవాభిరతుఁ డగువాబులి
లం గడఁగి వీరనృత్యము, సంగరరంగమునఁ జేసి శిశులు మెచ్చును. 318
- వ. ఇట్లు పేర్చి కురుబలంబు నేర్పునభిమన్యుఁ జూచి జనిలమన్యుఁ డై శుభలక్షణం
డగులక్షణండు. 319

అభిమన్యులక్షణసూరులగుతమ

- క. తలవడి నానాస్రము లగ్గలికం గురియుటయు సతఁడు కాండము లాటి
ట్టల మెనయుటక నాతని, లలితోరస్థులమునం గలయ నాటంబున. 320
- చ. తేరలక లక్షణండు దృఢదీక్షకరావలి పాఠ్యబట్టివఁ
దొరఁగఁగఁ జేసినం గినిసి తొల్ల హయంబులఁ జంపి పారభి
భరం బడ నాతఁ డేసె విరభత్యము నొందియు నీదుమున్నఁ దు
ద్ధరగతి క్షేపెనది ద్రుంప మహేంద్రునిమున్నఁ దమ్ములన్. 321

- ఆ. శక్తి ద్రుంచి తీత్రసాయకహతదేహుఁ, జేయఁ దొడఁగునతనిచేతిబలుపు
సూచి కృపుఁడు రాజసుతుఁ డనతీరిపై, నిడి తొలంగఁ దెచ్చి నెల్లఁ జూడ.
- క. కురుగాఁ యోధులఁ, బురికొలుపుచు భీష్మఁ డపుడు పోరికి నడరం
గరిమఁనుచుతోనివిడితి, భగవతి జలదనిబిడగగనతలముం బోలెన్. 323
- ఉ. సాత్యకి యెప్పు డేది శిరశాలము చిత్రలఘుస్ఫుటత్వసాం
గత్యవిరాజమునముగఁ గౌరవనేనఁ గలంగఁ జేసి యా
ప్రత్యక్షమనం దెనర్చిన సువిత్తమనస్కుఁడు సౌమదత్తి యా
హేమశత్రుభిరామవహ్నిక్రమ సుజ్జ్వలుఁడై వెనఁ దాఁకి నాతనిన్. 324
- చ. కిలపడి యంత్రశృంగులశిఖినిరూపభంగి నమేయమార్గణా
య్యలు నరంగిం నుడిగి భయము సొచ్చి జనార్దనుతమ్ముతోడియో
ధులు నెలుమన్నఁ దెన్నునెలు దోర్బలదృష్టములై పదుండ్రు న
గ్నలక నెదిర్చి యుట్టినది కంఠవసత్తముతో నుదగ్రతన్. 325
- క. భూరిత్రాసముడఁ గుక్కట, పీఠపసోదంబు నలుపువేదకమెయిదు
ండ్లరతై నచ్చిత్ర మెక్కునొక, గోరికొనుము సంగరమునకుఁ మాలోనన్. 326
- చ. అని పని నెవ్వ యుక్కుఁడు మనస్త్రబలంబున కోర్వఁ డోపినక
సునతేబలికముల నెలువ సూరల నందలు నొక్కపట్ట యే
పు నెఱుపుఁ డన్న సారథీకపుంగవు లేయ నతండు నమ్ము లే
ల్లము నెఱుఁపఁడి పారి జటూలస్ఫురతంబకవృక్షి ముంచినన్. 327
- క. పొలిపొనెడోర్వ రథం, బలుగుచు పాల్గొను లతని జేడ్పడఁ బెక్క
ములు నొక్క నేరేపం గడు, పోగి శిరాసము లెల్ల నాతండు ద్రుంచెన్. 328
- క. పోదండునెడిశీర్ష, చ్ఛదం బొనరించి యపుడ శిరములు పదియొక
భూదోమికి బలిగా నిష్పాదించం గౌరవేంద్రులములు నెలంగన్. 329
- వ. భిక్షు నెడినకొడుగులం గని వృష్టివీరండు. 330
- చ. పగవును గోపముం గడుర వైరిబలంబు దలంకఁ దేరు పై
నొక నొక దాఁకఁగాఁ బలువ సుగ్ధుగఁ గౌరవసూతు నేసి బె
ట్టుగఁ దెగఁగంబులం దునుముడుకొ పన నాతండు నట్ల చేసెఁ బా
లకఁ గరపాలముల గొని నడిక దిగి నేలకు దాటి రిద్దలున్. 331
- వ. అట్టి సమాధింబున. 332
- ఆ. పేగ పులుది వృష్టిగోమ భీముఁడు గురు,వీరు గురువిభుండు గౌరవమున
పనుకఁ జనఁగఁ దివిది తెనతెనరథముపై, బట్టికొనుచు దొలంగఁ బ్రీతి జనిరి. 334
- వ. అంతి.
- క. అవరంఘాంగణం డగు, తపసుం గని ప్రొద్దు గ్రంథిఁ దడ వేగుడు రీ

- రిపు లని కడంగి నను జ్యోత్స్ననిగనన చలువ వీరచిత్తముల వల్లనై. 335
- వ. నిహతులం జేయుచు నిహరింతు ముల్లం గొలుగొని. 336
- క. సైరింపక యే క్షణం గుండు నొక్కటి చూచుచున్నాను ఇంకా
హరికే బురికొలిపెను మిస్సాంగులు నొకటి నొకటి బుద్ధి నేమియె. 337
- క. కడువెను గవిసినమివి గొల్పెను బుద్ధి నేమియె చూచుచున్నాను
మిడుతలు పొలిసినక్రమం బొకటి నొకటి చూచుచున్నాను గడంగిగం. 338
- క. కిరణంబు లడగె యుత్తమ, సుఖంబులను చూచుచున్నాను ఇంకా
సుఖంబు నధికనొకటి నొకటి చూచుచున్నాను గడంగిగం. 339
- క. శ్రాంతం బయ్యెను పాపంబులొకటి వల్ల నొకటి చూచుచున్నాను
చింతల నేటికి నని స్వామియెము గొకటి చూచుచున్నాను. 340
- వ. అని తలంచి గుంభసంభవంబయ్యెను ఇంకా గొకటి చూచుచున్నాను
నియమించి. 341
- క. సమర క్రీడనలీలం, సమక తమక గెనని ముగిసి చూచుచున్నాను
సములకు నరిగి నొకటి చూచుచున్నాను చూచుచున్నాను గడంగిగం. 342
- తే. రెండువీళ్లజనంబులు చూచుచున్నాను ఇంకా చూచుచున్నాను
లలితగోష్ఠినిదంబులను బ్రహ్మచారితుల బ్రహ్మచారితుల భగవంతులు 343
- శ్రీ భక్తి పత్రికా సంకలనము —
- వ. ఏనవనాటిరాత్రి సుమతీయు దెలతల పేగునవ్వున ధనంబులగుట నేనాటి
రావించి మకరవ్రాహంబు సంఘటింపు మని నొకటి చూచుచున్నాను
వీరి నొకటి నతం దయ్యోహరింబు దీర్చునడ చూచుచున్నాను బుద్ధి పాపంబులు
శిరంబును గవలు గన్నులును భీమసేనుడు చూడంబును సోభిల్ల ప్రపంచ
భుతోత్కచులు గండస్థలంబులను సాక్షిగొనిహతుల పై చూచుచున్నాను గడంగి
బును భృష్టద్యుమ్నపునస్రంబుగొ పిండుగడు పన్నును చూచుచున్నాను
ర్వంబును భృష్టకేతుండును గరూకపతియును చూచుచున్నాను గుంభిలోక
కతానీకులు జఘనంబును శిఖండియు నిరావంతుండును బుచ్చంబును నీ
భీష్మండు దానికే బ్రతివ్రాహం బూపించి శ్రీమద్రాహం బుగర్చి యంద
జంచువునం దాను గురుసహాయంబు పై సలిపి సేత్రంబుల గృహదీప్త్యులును
మస్తకంబున గృతనర్తయుఁ గాంభోజబాష్పంబులును గలంబున శూరసేనవరి
వృతుండు సుయోధనుండును సురంబున సోమీరసమీతుండు భగవంతుండును
వీవున విందానువిందులును వామపక్షంబున సుశర్మయు దక్షిణపక్షంబున
యవనపతియు నవరథాంగంబున శ్రుతాయుధవేతుండు భూరిశ్రమండును
నిలిచి రిక్తిభయనైన్యంబులు సన్నద్ధంబు లై నడచి శంఖభుక్రముఖతూర్వ
నాదంబులు నెలంగం దలనడియె నట్టిసమయంబున. 344

- క. పాదపాద పాదపాద్రోహుని, యలపుర జలంబును సహింప కనిలకనయుం డి
 ధ్రువ మెగురి పడంబును, దిగ్భ్రువ సమముం బడవ రథమూ బటువేగమునన్. 345
- వ. ఇట్లు సాతపథి సాతనీతో యుద్ధముం గాక. 346
- క. తానమంగడికి యాశ్రయం పలుకునట మూ గుంభజుడను గినిసి శరవవకము భీ
 యుని మీన నాట నానాడు, సునిశితభల్లమున సతనసూతుం దునిమెన్. 347
- క. నాహాసముం దాన సహస్రము, సాహసికశ్రమమున గురుడు సమరక్రీడా
 ల్లహము పదిలజే ప్రేరిత్రుల్లహము సలకంగ భుజనమునతి గవసెన్. 348
- క. మోహింప ద్రోహునకు: ద్యోహ తలకమున గేకయులు భయాకులత మరు
 ధుల బంబుగిరిం దెరుగ, సాతతస్థంజయబలంబు లఱిముఱి విఱగెన్. 349
- ఆ. లభిప భీమనీల డడరిన గెరిన, నన్య మతనిచేత జాచకట్టు
 పడెను పపును భుజితను లిద్దఱును జూని, సీచి తఱిమి రధికవిక్రమమున. 350
- వ. ఇష్టభంగమున భుజనంబున ద్యోహు లగ్గలిగం బురితోలుప మొగ్గరంబులు రెండును
 గండు మెగిలి తలకపాటు ననిన విని భుజంబున సంజయున కి ట్లనియె 351
- ఆ. మనబలంబునంబు ముంబుగిరి సాని, గెలిగి నూబలంబు గెలున లేమి
 ప్పరిశ్రమ గాదె తానెం బోద్యమమున్ను, రుతుంగజెప్పనిదురు డిట్టులగుట. 352
- క. అతఁ డంత సాని చచ్చెను, దుశిత పాతముగ గొనెడు కడు మానండు కడుదు
 ర్గత భుజననాశముఁబడెను, ముగి కర్మముంబునక జనక మానునె యెందున్. 353
- వ. విభిక్యతం బచ్చరికి నెడును సచ్చునట్లు గొనున్నది యి ట్లయ్యెడుం గాక యనిన
 సంజయుం డెరిసి కి ట్లనియె. 354
- ఆ. నీతెనుభిపుండు సాతనీతో యోధుఁడను, రుతుంగి యెరింగి యతని నేల చెప్ప
 మనఁడు పాదపాద పాద నానానానంబు, నేడు గయ్య మయ్య నృపవరేణ్య. 355
- వ. ఇంకెం బోద్యమమున ముడికి భీమండు వై సమరక్రీడలంబు విను మట్టియెడ భీమ
 నేనులను భుజియనానాగింబు పాటు పడిం దుఱిమి దొచ్చి దుశ్శాసనండును
 దుర్బలముఁ బరిచిను దుర్గం గండును ది వ్విపాదంబును జయండును జయత్యేనుండును
 వికర్షణంబును జత్ర నేనుండును ముదర్శింబును జారుచిత్రండును సువర్షండును
 దుష్కర్షణంబును సోక్ష్మవో సున్నం గంబుగొని యక్రమంబులం దాఱెన్. 356
- తే. వారు లంబులు సోదహించు టేను పరక, బలవికాని వీడె జనుదెంచె భీముఁ డీత
 డోంబి యుగపద్మచోటన యుక్కిడంగఁ, బోదెని చంపుద మని యలిస్సరణ నేసి. 357
- క. ధ్రుగ్రహములు కలుక, ధ్రుగ్రహవతే బోదెపుక్రయ సలఘువికమగ
 ధ్రుగ్రహమున ముట్టరి రుప్రసిగ్రహలంఘుని భీమునిం జటులగతిన్. 358
- వ. ఇట్లు నీతోడునూలు చతురంగబలంబులతోడం బాట్టు ముట్టిన వ్యోదకుండు సంత
 సంబుంబు బోదెల సారథం గనుంగొని నీ వీరథం బిచ్చుట నిలిపికోని యుండు మని
 నియోగించి గని పుచ్చిపోని భగవత కలఘంబి. 359

- చ. కవిసి యుగాంతదండధన్వంతరిని గోలుననుంగి గుంభములో
పపులంగె దుండములో దునిమిది బ్రక్కలు వ్రక్కలు గొంగ దిగ్విముం
జవము బలంబు నొప్పుగ గజంబుల ప్రసేన నత్తు లొప్పుగ
నవి వడె భాతునిగ్గనమునాచిలకంబుల బోలె మోలున 360
- క. అరదంబులు పొడిపొడి ప్రి, హులెగిములు నుగ్గునూనె పుట్ట మొక్కపుగా
లుర్గుర నీదురుపల్ల పడ నిష్ఠురగల విహరించ వాగునూనుండు గనతోనె.
- క. వెక్కండ్రతోడ నిష్ఠుయు, నొక్కనుడ రిథ్తు డ్ది గుంబుడి జని వీ
రుక్మనఁ బోనుట సూడంగ, నక్కజ్జుల గుండల గొంగవాన్వని ముఖ్యా, 362
- ఆ. భీమసేను నపుడు వెక్కుబలంబులూ, పొడవు బిరిగి ద్రువనిపుల్లకుండు
శస్త్రగురునితోడ సరభసచ్చట్లను, బోలె బోలె గుంబి యుగల గలంగ, 363
- క. భూరిరయంబున నధీన, దేను నటన బనిచి మరెని పరిహయం న
త్యారథన కాంచి శోకము, గూరక గడ్డన నెలుగు గుత్తుల పగులన్. 364
- తే. ఆర్కః తై యవ్యశోకుని సడిగి భీముఁ
డెచట నున్నాఁడు నాయొడ ల్లు ప్రి
సహిత మై యుండు ననఁ దొగవండు నీన
నేమిగతి బోదు నక్కట గొలుంగఁ జెప్పును. 365
- వ. అనిన విశోకుండు ధృష్టద్యుమ్నున కిట్లనియె. 366
- చ. గొడగొని భార్గరాష్ట్ర లలిమోరవిభంబునఁ బొట్టు ముట్టిన
నడమునఁ జేరు డిగ్గి పారిణంబులైన జనుసంహమా యుగో
గడఁ గొని నన్ను నిమ్రోడ నకంపితసుస్థిని నిల్వఁ బనిచె
ట్టిదముగఁ జొప్పు నాపాపపట్టెండు భీముండు పొల్లిన నర్థమున. 367
- వ. అని యవ్వల నెఱింగించిన నతండు. 368

— ధృష్టద్యుమ్నుండు భీమసేనునకుఁ బోవుడు. —

- క. కడువడి జని యంతంతం, బుడమిబడినకరంబులు పొంగలుటసోనక
వడముడి యరిగినతెరు వేర్పడఁ గని వేచెగ రథము నటించ గయెను. 369
- వ. ఇట్లు భీమసేనుఁ జేరం బోయి. 370
- క. ఇదె యేనుఁ గూడ నచ్చిరి, బదిలుడ నై పోరు మింక బువర్జన యీ
కడిసినవీరుల నెల్లం, గుడియించెద ననుచుఁ గవిసె గురుపితృవయిని. 371
- క. ఆత్మజీ నీరసయుం డెలుంగై రథకవరులతోడ నిట్లును నీద
ర్వ్యత్తునిఁ బొడుపుండు భీముని, ¹యత్తలపాటుడుపుడఁ గుడుపుండు గడిమిన్.
- వ. అనిన విని యాధవీరులుం గుమారులు నొకపెట్ట ధృష్టద్యుమ్నుం బొదివిన
నతండు ద్రోణదత్తప్రమోహనపాణంబున పారి నందఱ నిశ్చేష్టితులం చేసినక
ప్పుడు దప్పిదిర్చుకొన నెడ గని యనిలనందనుం దొక్కమడుపున మధురశిరిజలం

బులఁ బానంబు నేసి గుల్లన్గిల్లి యాద్రుపదపుత్రుం గూడికొనియె నట్టియెడ
1 నాచాగ్నిండు గయ్యంబు సేనుముచుమున భృష్టద్యుమ్నుండు దొలంగిన లెఱ
పిం గదియఁ బొంచాలనతి దఱిమిన నప్పు డగ్గురుండు నవ్వుచు. 373

తే. అన్యనన్నంబు గురిమంగ సతఁడు పూర్వ, వైరబంధంబుకతన దుర్వార మైన
యతనితోపంబు సైరింప నలవి గాక, జడిసి పోయిన నాతండు శంఖ మొత్తై.

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు ద్రుపదుం దెరల్చి భృష్టద్యుమ్నుచనినవల నరసి తదీయ
ప్రమోహసమార్థణముఁజ్ఞానం బయినశూరలోకంబు నాలోకించి కరంబు
రయంబునఁ జూచు. 375

క. విసుత ప్రజ్ఞాబాణంబున మోహనబాణశ్రీ వోఁ జేసిన సం
జనిత ప్రాజోజ్ఞులైన, నునికిం గ్రమ్యతఁ గడంగి రయ్యాధవరుల్. 376

వ. ఇవిధంబున నాచాగ్నిప్రాప్తనంజేసి యేచి నీకొడుకులు పవనద్రుపదులకొడు
కుల్పన సడరినం గను యుధిష్ఠిరుండు గోకయు లేత్రురను ద్రావదేయులను భృష్ట
కేతునిం బొచి మీ రభిమన్యుండు ముంగుటగా రథంబులు వఱపి భీమసేన
భృష్టద్యుమ్నులనుఁ దోడువడుం డని పంచిన. 377

క. ఆపన్నిగ్దలు సైన్యాట్యోపసమేతముగఁ గవియుడును బాంచాల
త్వపాలనకుండు భీముండు, నేపాలి నీదుసేనకుండుకం బడఁగన్. 378

వ. తదనంతరంబున. 379

తే. క్రందంగమ్యుంబులోన నంతభయద, బాహువిక్రమ నీ విట్లు పాదచారి
వగుట నల నని కేకఁబునదన పక్క, బనిచె భీమునిఁ బాంచాలపతిసుతుండు.

క. అప్పుడు మధ్యగతివమున, నొప్పవయునుతోడఁ జాల నొర వచ్చి గురుం
డప్పండుబలముఁజ్ఞాన, నెప్పుడెరల గురినె శరతతిం దీవ్రముగాన్. 381

చ. కనుగొని పార్వతుం దెప్పుడు గట్టువకా సయి వీరక దాకినం
దునిమి నుతండు నిడమనఁ దోడన పక్కశరంబు లేసె నా
తనిమము నొందుపెట్లు ద్రుపదుతీతిపాలసుతుండు గ్రక్కునం
గొని శరసత్కం గురిసి కోకముఁ బంచిన నాతఁ డుగ్రతన్. 382

క. ఆవిల్లు ద్రుంచి రొద్దగ, సావేశం బొప్ప నాలుగమ్ముల రథవా
హువని సూతు నొక్కట, దేవగణము వొగడ వసుమతిం బడ నేసెన్. 383

మ. విరథుం డై యభిమన్యు తీరిమొకఁ డేగంబ పాంచాలభూ
వరసూనుం డగుగం దడిగిబల మోర్వొ జాల కొక్కుమ్మడి
మరలం బొత్తె సతండు మానుసుతుఁడొ మానింప మానింప న
వైరభానీకముతోడ భీముఁ బొదివెన్ భూమిశ్వరుం దుద్ధతిన్ 384

— భుక్తస్యకృపాదా ప్రోక్షణాకో భుక్తస్యోమహా ॥

తే. అంత నాం దోశనిగతి ముహా గుహమహ

జటులహాయములఁ బుష్ప బంధముఁజేసి

దనరథమునకు గ్రమ్మిన జని పంపి

మాధింముడ గుహస్థి నడచి పోయె.

385

వ. ఇట్లు భుక్తగుర్వహ్నుగమ గడపలి కున్నచిట్లు మగధ సగభూతిని నీవంగు
చుండ భీనునియగుపా.

386

క. తనయ సంగమ విశోకుడను, గొప్ప పద్మినీ నా పం పిల్లి పుష్ప బంధము
బుంజ దనుఁ బొడవెరుచిల్లెఁగఁజూచుచు నుండునాకాశం నీటి పానము.

387

క. కురుచల యొన నాంధం, బుంజమున పాదము భీము పుష్ప బంధము
గురుతరశరత్రయంబున, గుంజమున పాదమున నాంధం పాదమున.

388

వ. దాని కతంబు చటంబు భూగోరుస్థి విచిత్రతయను శీన పరిచితములు వలకడచి
యాభీమసేసుం బుష్పిం న సుంపహించి యున్నది. పుష్ప బంధము గల గుంజమున గని
యక్కుమావల నభిగుమ్మి ప్రియ పాదములు భుక్తకేళికి నుండును గాఢి రట్లు
వామను నవ్వుయలఁచుం గుంజి గాంధి భరితి పాదమున పుష్ప బంధమున.

389

క. విడిగి భవత్పుత్రనిరహం, బంజిమున గుంజి జలంబు వలంబుఁజేసి
క్షైతి నిగది పగఁజూచు నగంబు నన నీ బుష్ప బంధము పుష్ప బంధ గుంజున.

390

క. తమ్ములఁ దొలిన నలర "ప్రవృత్తగఁ గొండని పుష్ప బంధ పాదమున
నర్మముఁ బురికొనినొని నభ్యసమ్మన భీమున యోధులగుంజున పాదము.

391

క. అపరాధసమయమున నర్మమునమునాంధం భీమున, గుంజి పాదమున
రిపుభయపథులందు భీమున, గుంజి పాదమున గుంజి పాదమున.

392

సీ. తదవసరంబున బానివి వికల్పించి బిల్వ నీలంబు బుష్పభుక్తుమున
గవిసిన నతడు వికల్పరథ్యంబుఁ జూపి చూపనిచును గుంజి
లిరువడి నాటింప నగడంబు డిగి భీమ యాన నానాని ఎత్తి నీలరథము
పై కేగి ద్రావడిట్లు లేవురు భీమునకు పుష్పపడి గుంజున.

తే. మేను నెత్తురు వట్టుగా మెలుగుటన్ము

లేయ వారలఁ దలపడి యేనునార

సముల రాచాజు వో నేరీ సరభసముగఁ

దఱిమె గాంగేయం దరినేనఁ దఱియఁ జొచ్చు

393

క. చొచ్చి చతురంగవెతలులు, విచ్చునటులు సోకుటఁచును విచ్చుమ్మును వే
వచ్చి తలపడినఁ బురికొని, యచ్చుట నిరువాగు నట్టి గాడం బోరెన.

394

ఆ. రక్షనదులలోన రథయానపాత్రముల, వఱివి యోధులము బాహుబలము
వెలయ సమరకేళి సలిపి తూరత, నేది కడగి యోలంబుంచి.

395

వోవక వారితో మఱియుఁ జోరిరి సిగ్గున నీర మెక్కడగన.

401

ప. అట్టియొడ నకులనందనుం డగుశోనీసిగగుట బహుశ్ర కాని బాగాంబుల వివిధ
విక్రమక్రీడ నలుపుబలుపు. గనుంగొని కోయసాగదాంబులను బోసకు నై
చటులతరతురంగమాశంగవ్యంగననుదోహంబుల బలం బడిను నెఱిపి రిప్పు
రుసునం బ్రతీనీరుల నటుముటుము సుప్రసిది పోగగిగుండు పశ్చిమాదలశ్చంగంబు
మటుంగుపడుటయుం జూచి గంగగోరుం డగత్యైకాలకాలాన్వయం గడంగి వటు
విశిఖవితానంబులవేడిను నూచి ముష్టాహంగంబు దొల్చి తన ముసల మరల్చి
కొని నమరంబు సాలించి తెలివంబున కలిగె బొంపనూనూనూ మేనుల తెడ
వెడ చెమర్చ విడిచలగుం జని గని యెట్లు మెజురులు కంబుదగినుంబునానంబు
తెలుం గెఱంగించె నవ్వడు.

405

క. కిష్కారమర్దనునిచే, నిష్ఠులు నోటూడఁ బెక్కు పేటలు పెడి గి
ర్నమైడలి మూర్ఖ మునిగిగయు, గ్రమ్మఁ గుంపనాఘం డట్లుగడఁగెను" యనికెను.

ప. అని సకౌతుకంబుగాఁ బలికిన.

407

ఉ. భూరితపోవి శేషపరిపూరమృదుస్థిగహృత్కరందవి
స్తారనివాసతంత్ర ఘనసాసవిభావమాభిగోమ"గే
ఖారమణీయ లోకహితకారివహాకరణీయ భూరసం
సారదురామయాపదవసాయక నిర్దేయఫలప్రదానుకా.

408

క. సారాశర్యప్రముఖో, దానమునీం ద్రంతరంగభామంగళి
స్ఫారప్రభావటలనిస్తారోజ్జ్వలదీపరూపతాస్తవనీయా.

409

మాలిని. ఆసురదళనలీలావ్యాప్తిదీప్తారశోచి
ర్లలితపరశుగాధాలంకృతప్రథముంద్ర
భక్తసనమహితబాహుప్రస్ఫురణ్కాంతిహృద్యా
హసనసురభివిద్యా హంసనాదైకపేద్యా

410

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొద్దునామాత్యపుణ్య బుధారాధనవిరాజిత
తక్కునసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

శ్రీ గణేశ్వారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మ పర్వము - తృతీయాశ్వాసము

విలసనశ్శృంగుసుగౌ

రీవిభ్రమదమ్యుచాతురీప్రీకృతస

ద్భావ నిసుపాభికానం

దానహ కనుకూసుభావ హరిహరనాథా.

1

— శ్రీ భీష్మ గాంధారియుద్ధంబాదము. —

- ప. దేనా వై శంపాచునుండు జనమేజయున కి ట్లనియె. 2
- తే. భండవంబునఁ దనఁగూండఁ గం డడంగి, పోక విని తీవ్ర భేదంబుఁ బొంది యంబి
కాశనూభవుఁ డప్పు డానూతపుత్తు, నడిగె నుత్తరవర్తన మాదరమున. 3
- వ. అడుగుటఁగూ పోని డోనికీర్తియు నాఁటి రేయి గాంగేయుతోడ గాంధారియుండు.
అ. మనము పూచి వట్టి మొన లేర్చుకొని పోవఁ, బొందు రాజసుతులబలము గవిసి
గొని యే మునఁగియుఁ గల నీముందటఁ, బునశనయుచేత భంగపడితి 5
- క. నినుఁ గొని గలిచినఁ గుఱి, తనఁ గుల నని యున్నతలఁపు దప్పించెదు నీ
వనిమిగుల నైనఁ జేకొన, వనిమొన పా రింతబలియు రగు లేమియొకో. 6
- క. అనిన విని నవ్వి చుండఁ ది, ట్లను నింతన నేల నన్న నని నాయొడ లో
మినవోటుఁ గలదె నొయో, ధనికాయం బైన నకట తలఁకదె చెపుమా. 7
- వ. పొండవుల గలుగు నలవి గా దని యెప్పుడం జెప్పదు నైన నతి లేక నీకు
జయంబు గోరి పో రన వగవ కుండుము. 8

— శ్రీ భీష్మవివర్తనవివర్ధకము. —

- క. అన విని యుఁజిది సిద్ధా, జనితసుఖం బంది రేపు జనపతి యనికిం
జనుటయు భీష్ముండు బల మెల్లను నెఱయఁగఁ దీర్చి మండలస్త్రాహముగన్. 9
- వ. అంది సుగును నరనాథుం డొప్పి యుండఁ దమ్ములుఁ జేయం గలదొరలును
సూరెల నిలిచి రంజం బొండవులును భండనంబునకు వెడలి రఘుధిష్ఠిరుండు
మనమొనలం గనుంగొని వజ్రస్త్రాహంబు గల్పించు మని సేనాపతిం బనుప

నతాదును దత్తకాగంబున నావర్తించు నొక్కఁగాని నేరేక హాసంబులందు మెచ్చక
తఱిమి నూర్వధ్యుల నొకఁగ నొకటి నొప్పును ప్రోమింతు విరాటముని ప్రోడి
శిఖండిని దనోర్వధ్యులగుం భవ్యవర్తనముని నొప్పున నొకఁగాని విరాటమునిగింతులు
యుథామనువుని బ్రక్కప్రసాదమున బీభత్సుని నొప్పున నొకఁగాని భీమనొప్పున గృశ
వర్తను సౌభద్రుండు దిత్యనీహుండు నదర్శించు భూకంఠులగుం భగవత్తుని
సాత్యకి యలంబునుని భవ్యకేశుండు భవ్యకేశునిని నొకఁగాని గృహవా
రుని భర్తసూండు ప్రకాశమత్రుల బాబుభువభూకంఠుల భీష్ముని దలపడి
రత్నమొడగ గృహనితో జన్మం దిట్లనియె.

10

తే. భీష్మ దొడన మెప్పున నడఁగు సాల, నొప్పు గొనన యూర్ధ్వమున్ను నుత్తర
సృష్ట లనేకులు వామిం గనినె యొకప్పుడొకటి ముగియఁజేయు నొప్పునడఁచి.

12

క. జననాథులపై బెల్లసిన వారలు నొక్కపట్టి మోగి ముగియఁ
ద్దునులఁ బటుబాగావ్వంబున ముగియ నొక్క నీరేయ్యక బాగులుగ.

13

వ. అప్పు డింద్రనందనుండు గోపించి యలంబున ప్రయోగించు

14

మ. అది యాబాగాము లెల్ల మాన్చి నగనాథులగంబుల గొనె ను
నదకుండాలహయారీ గూర్చి రభస్కొనఁగ్రుమ్మ సౌభ్రు
ప్రద మై మందగ మంబుధిం గలఁచునర్చుగ బొప్ప నొప్పుచుమం
దదనకంబులు వాటి భీష్మరథ మాథానింబుగా నిట్లును.

15

వ. త్రిగర్వతలి మొగ లయిన నమృహింతులుం దెలి నమృహింతులగుంబుల సన్న
నెలవులకుం జని యొనుండుచుగా గాంగీనగుండు గడఁగుండుగుం గని రాజు
లతో నారా జిట్లనియె

16

క. నేనానమేకుం దగునరు, పై నొక్కడ భీష్మ దడగ బలువిప్పించి దో
డై నదవ వలదె యంతటి, మానినులకు నేను జూద ముగలు నగునే.

17

వ. అనిన విని యాథూపాలనికం బొలంబులకు నూలుబొసి ముగియఁజేయు నిరు
గెలంకులం గూడికొనియె నచ్చుడు.

18

నీ. గురుండు విరాటునితోదండకేతుదండంబుల ప్రసంప రెం దంబుకముల
నతండు వేటొకవింట నాచార్యునినును సూతుని ముగియఁజేసినునితొన్న
ముల నొంది భూటకముల నాలుగింట నొనేసి చావము నీడ మెదల దెంట
నేనీన నతండు ద న్నెనిమిదియముల విరథం దేసిన నుకొనగద మెక్కి

తే. యతండు దానును గూడి వాలంబెట్ల
ముంచుటయుం గుంభజండు గోపించి దొడ్డ
వారసు చేయ నమృత్యునాథతనయు
సురము వడి గాడి వీధున నుచ్చిహయె.

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుడై గాచరము బెట్టు దానిన.

క. విల్లులు ముట్టులు పిట్టచును, ద్రల్లులు మును శంఖుల జూచి భృతి గలగి జనం
బెట్టులు జూచి పిట్టలును, నృసిమంతు బొట విచ్చేర దత్తైవ్యంబుల్. 21

వ. అట్లును ముట్టుల శిఖిరి గుహ్యస్థస్థులగులును బటచారాచర్యయంబు నాటిం
చిన సోమ పిట్టి గుహ్యస్థుల వక్రస్థుల దుంగంగనూతకేతుచాపంబుల
ముట్టు నీటిం బలునగు నాలుగు గొని నేల కుటికి పాంచాలనందనుండు
సోమ యువకుండును గవీని యువ్వైము నేచుబొంబులు గృహణంబున
ప్రసన్నుడై గవీని సోమను బోపించి.

22

తీ. మది నాటి యెలుగొల దేని యెలుగు దునిమి

యువల మాలయపు నీనిన వట్లుబోక

ప్రసన్నుడై గవీని గవీని గవీని గవీని

సోమ జూచి నేల నాచు భృతంబుండు.

23

వ. శిఖిరి ము సాక్ష్యంబున కిట్లు నవవసుంబున భృష్టదుష్టముండు

24

— భృష్టంబు నుండు భృష్టంబున భృష్టంబున భృష్టంబున —

క. తనయులు ముగియమీదను, గురికిన సోమ దేశని మేను గ్రూప్తంబుల్
చిట్టించున నీనిన సాక్ష్యంబున నాచునునుండు దవాచంబున్. 25

వ. తుండుంబులు గాచరంబు

26

క. మోమంబు పిట్టలు గొనిన, పిట్టల ముగియమీదను జేచు భృతి గరవాలం
బూరి బోపి పిట్టలు నేమి, మోమ మోమమీద నడరె సుగ్రాకృతిమై. 27

వ. అట్లు ముట్ట పిట్టల ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను
పిట్టల ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను
పిట్టల ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను
పిట్టల ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను
పిట్టల ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను
పిట్టల ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను
పిట్టల ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను
పిట్టల ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను నేమి ముగియమీదను

28

క. కృతార్థంబు నేమి మోమంబు, మోమంబు నేమి మోమంబు నేమి మోమంబు
మోమంబు నేమి మోమంబు నేమి మోమంబు నేమి మోమంబు 29

వ. ఇట్లు కృతార్థంబు నేమి మోమంబు నేమి మోమంబు నేమి మోమంబు
మోమంబు నేమి మోమంబు నేమి మోమంబు నేమి మోమంబు

బటచారాచర్యయంబు నాటిం చిన సోమ పిట్టి గుహ్యస్థుల వక్రస్థుల దుంగంగనూతకేతుచాపంబుల
ముట్టు నీటిం బలునగు నాలుగు గొని నేల కుటికి పాంచాలనందనుండు
సోమ యువకుండును గవీని యువ్వైము నేచుబొంబులు గృహణంబున
ప్రసన్నుడై గవీని సోమను బోపించి.

30

- క. విటుగుట నొచ్చుట మనదెస, నటచుగ నాడదవు పొగింపునగులబల మే
దైతి దటుగక పనగుట పలుమటుఁ బిచ్చిగ నెకట మేదియోనుగొను తలదెన్.
- వ. అనిన విని సంజయుగ డతని నీ క్షణం మరవానిం దిం మోషనభంగి బనంగుదురు
సముద్రంబు సొచ్చినయేటులుం బోని బొగడనసేసరి బొచ్చి తనవర్గంబులు
మెఱయ లే రది వప్పుగాఁ గొనరాదు నీవప్పునఁ బొప్పిని యేయనకు శోకింపం
బనిలేదు సమరప్రకారం బవధింపు మనంతిదేహాధీశు లగుచిందాసువించులం
బటుబాణపరంపరిల గప్పి యుధామయ్యుం డేచి బులువించి, విగళంజేసిన
నతండు విందునర్జుండనం బెక్కుటయు నహంబులవంశి నగుచు.
- క. విందునిసారథి నొకకో,లం దునిమిన నాహములు గలంగరి బడి పా
తెం దెరు దిగిచికోని మగుడం దచ్చల పెల్లు దల్లుడముఁ బొంగి వడిపి.
- వ. అట్టిసంకులసమరంబున
- క. భగదత్తునేమఁ గడరిన, వెగడునఁ బొగడవుల ముగలు విటుగుటయు మహా
నగ మేటివేగ మూగిన, పగిలి ఘటోత్కచుఁడు దానినెను వ్రేసిం దెర.
- సీ. దనుజేంద్రునిలుచుట గని నై నన్య మెప్పుడిరుట్టుల పులికొని యనిగిఁ జొచ్చి
నాటుతోత్కచుఁడు బాణావళి నఱపిన భగదత్తుఁ డదియట్లు మగుడఁ జేసి
పటుతోమరంబులు పడునాలు గడరింప నవి ద్రుంచిదట్లు మెప్పు లేసి
యసుర యార్పినఁ జేర్చి యాతండు విరళు. జేసిన వాఁడు శక్తి పైచిన నతండు
- తే. నడుమఁ దునుమాడి వడిఁ బెక్కునారసముల
నొంప దైత్యుండు నముచి నిలింపఁజికి
బాజీన క్లీడి పాతె నబ్బలముఁ గడిమి
నెగఁజె బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశఁ డిభముఁ బఱచి.
- ఆ. శల్యుమీఁదఁ గవలు శరవృష్టి గురిసిన, నగుచు విరళుఁ జేసె నరులు నతండు
వార లప్పు డొక్క తే రెక్కి యడరిన, రోద్ర ముసగ నొంచ మద్ర విభుఁడు.
- వ. భృతి బలు పొప్పు నిల్చి సహదేవుఁడు ప్రేక్షనివారసంబు గ్రు
రత సుర మాడ నేయ నది రక్తము పోకక యుచ్చి పొవుడు
మృతుఁడునుబోలెఁ జేరిపయి మేటిమగం దగుమద్ర మేదిని
పతి వడినం గలంగ నరచాలక కారవరాజునై నన్యముర
- వ. ఇట్లు సూర్పితుం డయినశల్యుం జూచి పారథి రథంబు దొలంగం దొలికొని
పోయినం గనుంగొని కవలు సింహనాదంబులు నేసి శంఖంబులఁ బూరించి రంతం
గమలబాగధవుండు దివసమధోర్వజేతుం డయ్యె నట్టిసమయంబున యమసూ
నుండు శ్రుతాయువునైఁ దొడ్డిది యమ్ములు నిగిడించిన నతండు వాని ముగిడించి

నిశాతసాయకస్తప్తకంబు శరీరంబున గ్రుచ్చినం గోపించి యుధిష్ఠిరుండు వరాహ కర్ణమార్జుణులను పానివత్సస్థలంబు వ్రచ్చి వెడందవాలియమ్మునం గేతువుఁ దునిమిది సతతండు.

39

ఉ. పండితులు నేనుబాణములు పేటోడి ధర్మజా నొవ్వ నేయ నా తండు మహాగ్రగోపమునఁ దక్షరగంబులఁ జంపి తద్ధను ర్థండుముఁ ద్రుంచి త త్కనువు రక్తమయంబుగఁ జేయ వాఁడు భీ తుం డయు పాలెనీ నీబలము చూలంగ నబ్బల ముబ్బి క్రౌలంగాన్.

40

— శతశత్రుహార్యులద్వారాధ్యక్షము —

తీ. చేతనానుండు గృపునిన్న తితేశరములు, గురినె నాతండు విల్లును గుఱ్ఱములను వ్రయ్యలుగఁ జేచు గద గొని రథము డిగ్గి సరభసంబుగఁ జని కృపు విరథుఁజేసి.

వ. అయ్యోచిననింపఁబడు పానుకకు లంఘించి పోయినం గృపాచార్యుండు పదా త్తము లున్నల గీలించుటయు నతండు గదాదండంబు వైవ నగ్రోతముండు దండంబులు నేనినం జేతనానుండు రయంబున రథంబుమీఁదికరవాలంబు గొని పులుంగు పుటనిన్న పుటతంచిన శారవ్యతుండు నిశాతకృపాణపాణి యై ధరణి కలాగి యేడ్డత నతనిం గవిసి నొప్పించి యతనిచేత నొచ్చె నట్టిరువురు మూర్ఖుల మేనిని వ్రాలిన.

42

క. ఇచ్చెను సుబలశంఖాబంధు, నగ్రేసఁ గరకర్ణుఁడు రయం బెసఁగఁగ న యుద్ధతఱి పమరథములన్న, గ్రద్దన నిడికొని తొలంగఁగా జని రథివా.

43

వ. పేటపేట యుగ్మధృష్టతుండు భూరిశ్రేణునిం దొంబదితుఁఫుల నేపారి యేసిన నొచ్చి కోపించి యునికొని శిశువయంబు.

44

క. నాన్మన్తంబుల హామములు, మేనులు దునియలుగఁ జేసి మెయి నారసముల్ పే నాటించిన సతతం శి, తానీకునిరథమున్నకి నరిగెం బలుచన్.

45

వ. దుశ్శసనపిక్వేతిత్ర సేనులతో సుభద్రసూనునకు మహాయుద్ధం బయ్యె నందు పారిల సందలి సాసంక్రందనపాత్తుండు విరథులం జేసి వృకోదరువచనంబులు వలంచి యలంచు చుండ గాని సమయంపం డయ్యె నట్టిసమయంబున శాంత నవుండు పారిం గొకొని యనేక రాజరథికులతోడం గూడ నన్నరనందనుపై నులవడించిన నాభూపతులు నలువురు ప్రాధు లగుటయు నయ్యభిమన్యుఁ డొక్కఁడుండు బాలుండు నగుటయు జూత సవ్యసాచి శౌరితో నిట్లనియె.

46

క. ఉక్కు మిగిలి బగతీశులు, వెక్కుండు రయంబు మెఱయ భీష్మసహితు లై యుక్కుటఁ దోఁతంచద ం,దిక్కునఁ బో నిమ్మ రథము దీప్తస్ఫురణన్.

47

వ. అని వారలవలను సూప నచ్యుతుం డట్లు చేయం ద్రిగ ర్తవతి దనమొనలకుం దల కడచి కవ్వడి మారొక్కునుటయు నతండు.

48

క. మివీటి కట్ట మేటిపి, నీ కట్ట గడంగి చంద మొకట పోగ
గావలయుం జామీ యెనుమి తె, నొప్పుగోర నొకట మొకట మొకట మొకట.
వ. అట్టయడం గోరెనన నొకట గావలెనన నొకట పట్టయడం బొండుపబలుంబు
లతనికి చలకడచి తలకడచి చలకడచి పట్టయడం బొండుపబలుంబు
రాజులగములకుం గడిసి కేళకడచి పట్టయడం బొండుపబలుంబు
పెరికియు వాతపట్టయడం బొండుపబలుంబు పట్టయడం బొండుపబలుంబు
జర్జరంబులు వచ్చియు పట్టయడం బొండుపబలుంబు పట్టయడం బొండుపబలుంబు
నొండుపబలుంబు పట్టయడం బొండుపబలుంబు పట్టయడం బొండుపబలుంబు
నాకుండు పెండుకుంబు పట్టయడం బొండుపబలుంబు పట్టయడం బొండుపబలుంబు
10

తే. అతనిరథరక్షకులు శిశువునుమీరని
గడంగి ముప్పదియిట్టలు గడియగడియ
నవ్వి యలువదినాలుగునానములు
నక్కిరీటి యారభకుల సనిని గూల్చి.
11

క. ఇల బడిననహచనుల గని, చలకడచి మొకట మొకట మొకట
దలకడచి శిఖండి ప్రభువులను నిగిడిచి చలకడచి మొకట మొకట మొకట.
12

వ. ధనంబయిండును దనకు మొకట ప్రభువులను నిగిడిచి చలకడచి మొకట మొకట మొకట
జూచుచు గాంగేయుండు నడర నవ్వి మొకట మొకట మొకట మొకట మొకట
ధర్మతనయుం దనిలతనయమూర్తి తనమింపింపగ నొకట మొకట మొకట మొకట
భీష్మనిదెనకు నడర నిట్లు పాండుసవంతులంబుల చలకడచి మొకట మొకట మొకట
కురువతియును సింధురాజును బరవసుంబు నేసి చలకడచి మొకట మొకట మొకట
13

క. శలశల్యచిత్రసేనులు, బలియుం దగుకృష్ణుని గూడి పాండుని సూరి
వలిమూడ గవిసి వాల్మీయులు గురిసి రెండు సూరి మోసగ బరిసి.
14

వ. తదనసరంబున శిఖండి దేవతనున కిట్టి నొకట మొకట మొకట మొకట మొకట
కొండంబు మండంబులు నేసి పలుకున చలకడచి మొకట మొకట మొకట మొకట
ప్రతిజ్ఞాచనంబు లేత్త చెప్పి మొగ మోడక యదిట్టయంబుల నొకట మొకట మొకట
చలకడచి మొకట మొకట మొకట మొకట మొకట మొకట మొకట మొకట
లాస్తంబు ప్రయోగించిన బానికి చలకడచి మొకట మొకట మొకట మొకట
తత్పరిహరి గావించి గాంగేయుండును ధర్మతనయునైతూచావడంబులు
ద్రుంచి యార్పినం తేర్చి భీముండు గద గొని రథంబు దిగి రాంజుకుయుం గవి
యుటయు దత్తమయంబునం చలమిగిలి జయస్రభంబు రొద్రం బుంగ పేగంబు
మొకటి మొకటుంబులు లేనూ అతనిపై నడరింప నతంబు సరికునేయక శరంబులు
గద జడియుచుం గదిసి సింధురాజుమాయంబులం జడియమోదిన నాస్తింధ్రుండు.
15

క. ఊర్కైతే యాగిడి సేవరథుం, బిమ్మి. దునుకు దొంగలు చెరలి యే దైత నెడి రం
 దిమ్మ- ప్రజ దిమ్మ పుష్పము, గ్రమ్మము బలి భీముమీదఁ గవిసెం బెలుచన్. 50

క. ఎఱిం బోల్చి చిత్త నీయిచ్చునదముడై నే ను సతఁడు వై యె గోపం
 బుదొంగ నెను పాదముగ్రస్థం, బొమ్మగ్రమ్మ మెఱసి పఱచె బిట్టుగఁ జదలన్.

తే. అట్లు పట్టున గదల గదల యెదటయోధు
 లుడిగి యెదటయోధులగు నుడెను ననియెద
 పలుచి యెదటయోధులగు నుడెను ననియెద
 ప్రాణభయ ముట్టించి గిద్దలకు గున్న. 51

క. లోపలముం బుడంగునను గొని, దిడిముడ పట కప్పున చిత్త సేయం డుటోకెం
 బుదొమ్మి పథుమీద నుండుల, బొమ్మిది గొప్పిం యె బనన వుత్తునిగదయున్. 52

వ. అట్లు చిత్త నీయెదల పథుం డు నానిచ్చుం డతనిం దసగథం బెక్కించుకొని పోయె
 నట్లునను. 53

త. గంగాపుత్రుడను పాపము గ్రహనియగ్రముల మహిం గూల్చి స
 ప్తంగులకుల నానంద నానంద సకలములతో గ్రహం డ. తత్త వై
 చర గుండు పా పుండు దాత పుష్పము శీఘ్రంబ మార్చిముతో
 త్తుంగి యెదల పట్టు. నీయెదల నుట్టించు మార్చిములన్. (1

క. అట్లుల నీయెదల పట్టు, పట్టులతోముతో డే బెరయనుతాహమునం
 ది ముదొమ్మి బుదొమ్మి, పట్టున పట్టు లెల్ల దాత రహుడు భీష్మన్. 54

వ. అట్లు పట్టున పట్టుతోన లుండుంచున బమ్మమ్మగంబులు మార్చిమునం
 బుదొమ్మిగంబులనుంబున పట్టుల సురసదీనూనండు పెరపు గలవనపాల
 గుండు లోపలలంబులు పట్టు ప్రాణుచందంబున పట్టుంగు లడరు వెడందవాతి
 యెదల పట్టుతోన లుండు డేల్ల నీయెదల ముడలచార్చెను విహరించుచున్న
 పట్టుగొమ్మ పట్టునను ముండు శిఖిండికోదండపాండిత్యంబు మెఱ
 యెదల గట్టిపడ గ్రహించి యెదల సృజయనైవ్యంబుపయిం దటిమి
 డేవ్యంబు నీయెదల పట్టుననుంబున 55

సీ. సాక్ష్యం బేది ధృష్టమిష్టమునును దామర గుండునన్యములఁ గలగుండుపెట్టు
 దిద్దుచుండులంబులు దామర దామర దువదానిబొమ్మగుట్టుంబులఁ గూల్చుటయును
 విగ్రహం డు హరిసమ్మననంబున కితే డేగిన ధర్మ జాడెల్లబలము
 గవయించి యెదలరం డుకొని తిత్తిమిన బ్రజకు జే వీచి రారాజు గడంగ

త. దమ్మలను భీష్మలను ధర్మ తనయునమద
 సేన బోదిన బాసననుండు డేవర

1. పట్టులతో బట్టునను గొమ్మ, బుదొమ్మి గదల ప్రయ సుగ్రథం.

ద్రోణుఁ డాతని మార్కొని బాణజాల
పిహితముగఁ జేసి రోదనీకుహర మ్మృగ్గ.

64

వ. ఇవిధిభంబున నాచారుణ్యం దేచిన నతని ప్రాపున భవస్సేనలు సెలంగి ప్పొనెయి
నయ్యవసరంబున భర్త తనకుండు ననగదులుంగు సూపిన నగ్గరికి నానిని మొగ్గ
రంబున మొనలు బెరసి పరుసఁదనంబు సూపి యేపునం బెనంగుచుండ నినుండు
దర్శనీయమండలుం డగుచు నమృతై లభిభగతుం డగుట నొగ్గుడ సంజకెంజాయ
నెఱయ నెత్తురు పేటులవయి నడిం దేలిపోవు పీఠుండులం దిహించిని చనుభూత
జేతాశనమృద్ధంబులను సమరతల ప్రాంతవతిలంబు ప్పలనకంబులం దొకొని చెలంగు
సృగాలంబులరవంబులను దత్తేమయం బతిభూగం బగుటయుఁ ద్రిగర్భవతి
ప్రముఖు లగుజగతీశుల పెగడువఱచి మఱచినసన్మనాచిగిలు స్పృంధవాది
వసుంధరావతులం జిక్కువడం జేసి ననుక్కు మీశనమూర్తిగియుం దమ
యన్నకుం బొడసూపి నిలిచిన నతండు స్తనస్యంబుల నివట్టగా నినుమించి
సమస్త పరిజనపరివృతుం డై.

65

తే. విడిదలకుఁ బోయె నపుడు నీకొడుగు లల్లనాచగి నగవసునికడ నినుగు నెంచి
బలము లన్నింటిఁ దివియంగఁ బనిచి నురలి, యెన్నపన్ని పేళింబుల కణ్డెడుఁ దారు.

వ. నప్తమదివసరజనీనమయావసానం బగుటయు.

67

— శ్రీమద్విష్ణువర్ధనవిజయః శ్లోకములు —

క. భూపాత్రమ విను పాండుత్వై పాలతమాభవులును గౌరవులును నా
టొంబున సంగరశ్రీపరు నై చెదలి రుగ్రులిలు మీఱుమిని.

68

వ. అట్టియెడం గురుపితామహుండు గూర్తవ్రాహ్మణంబు దీర్చినం గనుంగొని భర్త
తనయుండు భృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి కౌరవవ్రాహ్మణంబు సూచితే దీసికె బ్రతి
వ్రాహ్మణంబెయ్యెడి దాని సంఘటింపుమనిన నతండు శృంగాటకవ్రాహ్మణంబు వన్నె
నిట్లు చెందునై న్యంబులు మోహరించి యుత్సాహంబులు మఱుమి భరిమృదం
గాదితూర్యంబులు మొరయం దలవడినఁ బటుహేతి ప్రాతపరస్పరసంఘర్షణంబులం
బొగ లేమిమంట లేగయం జటులన్యందనమాతంగతురంగభటకడంబకంబుల
గమనవేగంబున నెగయుపరాగపటలంబు లంబరంబునం బరగ నీక తత్త
దనీకానేకరక్తభారాసారంబు లడరి యడంగించిన నతిరౌద్రంబునఁ బెనంగు
నాసమయంబున.

69

క. మీతండ్రి సింహనాద, స్థితములుం డగుచు నాత్మనేన గడచిన
భీతిం బొందవయోధ, వ్రాతము మార్కొనక యొడిగె నమృతాశీశ.

70

చ. అనిలతమాజుఁ డొక్కరుండు నార్పుచు భీష్మ నెదిర్చి సూరిఁ జం
పిన రథ మీడ్చి కొంచుఁ గురుబృందము గొందల మంద నశ్వముల
చెనుకకుఁ బాఠె నపు పృథివీవర సాండవనీన యుత్ప నీ
తనయుండు భీముకృష్ణదురఁ దాఁకి సునాథుండు విక్రమాశ్వుతిక.

71

— సునాభుండు మొదలగు కురుసమూరులు భీష్మనిచే జచ్చుట —

- ఆ. అట్లు దాకుటయు బకాంతకుం డంత్యకా,లాంతకుండువోలె నలిగి బొములు
ముడి వడంగ నొక్కవెడదయమ్మునఁ దల, నఱికి వైచి పెలుచ నవ్వె నధిప. 72
- వ. ఇట్లు సునాభుండు వడుట గనుంగొని కోపాటోపంబునఁ దత్తోదరు లగునాదిత్య
కేతుండును నవరాజితుండును బహ్వశియుఁ బండితుండును గుండభారుండును
విశాలాత్ముండును మహోదరుండును వృకోదరుపై నొక్క పెట్టు కదిసి వెక్కు
విధము లగునమ్ములం బెక్కింట నొప్పించిన నప్పాండవవీరుండు రోమాతిభీషణుం
డై యేగికిం దేటి చూడ రాక కటుభల్లంబున నతనిశితక్షురప్రముఖంబున శిత
ప్రదరుంబున శాత్రురికాముఖంబున దీప్తార్ధచంద్రాంబకంబున ఖరనారాచంబునఁ
గ్రురబాణంబున నక్కుమూరసప్తకంబు సమవర్తిసమీపంబున కనిచినం దక్కటి
కుమారు లుక్కు దక్కి వెఱుగుపడి యంతంత నొదిగిన. 73

తే. నాడు సభ నాడినంతయు నేడ చేయు
నట్లు టున్నాడు మొనరిల ననిలనుతుండు
విదురుపలుకులు దలకూడె వేము నేల
యనుచు వెఱు జూచు చుండిరి మనుజులు. 74

- క. నీవుఁ దనూజుల దుర్విస,యావేశం బుడువ వైతి వది దుర్దశలం
గావించ నొకఁ జావక, పో వచ్చునె వారి కనిలపుత్తునిచేతన్. 75
- వ. 'ది యట్లుండె నహ్మసు సుయోధనుండు దనచుట్టు నున్న యోధవీరులం గలయం
గనుంగొని భీమునేను మార్కొనం బంచి భీష్మకడకుం జని శోకగద్గదకంఠం
దగుచు నతనితో ని ట్లనియె. 76

ఉ. ఇట్టుండె గిట్టి వాయునుతుం డేవునఁ గోలుమనంగి పొంగి నా
తమ్ములఁ జంపఁగా నకట తప్పక చూచెడు గాని రోషశో
కమ్ములు లేవు తోడువడఁ గా దని నిల్చితో యున్నవారు నొ
క్కువ్వుడిఁ జూచ గోరి యిటు లూరక యుండితొ కొరవోత్తమా. 77

వ. అనిన విని నదీసూనుండు యను నెదురు శోకించి యతని కి ట్లనియె. 78

క. ఇది మున్న యేసు ద్రోణుండు, విదురుండ ను¹జెప్పినదియ విస వప్పుడు బె
ట్టదు లగుచాండుతనూజుల, కెదురై నిర్జింప వశమె యీశున కైనన్. 79

తే. మనకుమారులలోన నయ్యనిలతనయు,బారి కగవడువాని నెవ్వారి కైనఁ
గావఁ దలకొన శక్యంబు గాదు మనకు, నడలఁ బనిలేదు దీనికి నధిపతనయ. 80

క. వీరస్వర్ణము ధనముగఁ, బోరుము నీ వింక నొండబుద్ధు లుడుగు మేఁ
బోలేద నోపినమెయిఁ దెగి,పోరఁగ జయ మైన దానిఁ బోఁ ద్రోచెదమే. 81

వ. అనియె నని చెప్పిన విని వైచిత్రవీర్యుండు. 82

తే. గురుడు భీష్మండుఁ గలుగంగఁ గునుకుమాగు

లిట్టు వాలినెడరే మున్న యింతవట్టు

దల్లియును నేనుఁ జెప్పినఁ బొట్టనీసి

దానిఫల మిచ్చా దానుయోధనుడని గనుచు.

83

వ. ఇంక నవ్వుట లాడుట గతజలసేతుబంధనంబు నొనరి జాలింపు మట్లు కురు
కుమారులచాపు గనుంగొని గాం గోమకుంభసంభవులు పగిలఁజేరి నేమి నేసి రని
యడుగుటయు సూతనంపియు దంబికానంగును పట్టులు భీష్మగడు భగవంకరా
కారుం దై మారులవలయుం దేరు బతి ప నతనిం గని భీష్మసంగులకు నీయునిచిన
భృష్టద్యుమ్న శిఖండిసాత్యకులు నలుగడచి యుతనితో నెలఁచి కంకెకు మున్న
దుర్యోధనువనువునఁ గవిసినరథకులమీఁగుం జేరి నద్రోహదేవునిపీఠంబుగా
సవ్వసాచి యడఁగి నభిమన్యుండును ప్రియదీపుడును భార్యరాష్ట్రాదేశం
దఱిమి రిత్తెఱంగున మాఁడుగట్టి నేను శిష్టులను బట్టి నంబు నేమి మనబుంబులుం
బోక వెనంగు చుండ నట్లగుడ.

84

క. ద్రోహాచార్యుడు ప్రవచయి తేర్చినిమోహించు నుడివడి నిమిగ్గి

ర్యాణులు గీర్తంపఁగఁ బట్టు, బాహురంగం బనేభంగులఁ బఱచి నీసి.

85

క. కరిఘటలు మీఁద భీముఁడు, సరభసముగ నోకునాగింబులు ప్రార్థన

1 భరఁ బడి రూపఱి నను దిన, కిరికరింబులఁ నమము విజయంగళి దోచి నృప. 86

క. అఱిముఱి గుట్టిపుడదముల, కుఱికి కివలు ర ద్రోహముహాగ్రాస్తగు

నఱికిన నచ్చట రథములు, వఱివఁగ ర దిగ్యు నుభయబలయోధులగును. 87

తే. నరుడు రథజనంబులై సరభసముగ, నేయఁ గేయమహావీర్యముశివ

విరతి నిల యొప్ప రాలినవివిధపుష్పపుంజమునఁ బొల్పునుద్యానభూమిహారే.

వ. అప్పు డిరావంతుండ.

89

క. తురగనికరంబుతోడం, గురునై నర్థము దఱియఁ బొచ్చుకోల్లెల మాడం

గర మొప్పె ఘనవిహంగోత్కరమువయిం గవియుడేగి శరణంబుగఁగి.

90

అ. ఇట్లుక్కుమిగిలి యొక్కినయెద్దననందనుం గనుంగొని శకునితమ్ములు శకుండును
శర్మవంతుండును వృషకుండును నార్జునుండును గజుండును గవాక్షుండును
గుట్టిపు మొగ్గరంబులతో నగ్గలిక నతనిపై వాహనంబులం బఱచి పిఱుదినయక
రాయిరాయి దాఁకినట్లు దాఁకి రయ్యిరువారగును విచిత్రంబుగాఁ బోరి నయ్యో
ద్యురు గాంధారకుమారులు నయ్యిరావంతుం బొదివి నెలకట్టలపాట్లు దొంగెన
పొట్ల నొప్పించిన బరిగోలలపొటులు దాఁకినం గినిసినగంధగజంబుచందం దై. 91

అ. అతఁడు ధన్వి యగుట నశ్వంబు దోలఁగ దాఁకించి తిరిగి యాకడిందిముగల

నారసములు వెక్కు నాఁకించి నొప్పించి, వెగడువఱితి సురలు నొగడు చుండ.

వ. అట్టియెడ.

93

క. మును పోటులఁ బడి నొచ్చుటఁ, దనగుట్టము వడినఁ బడక ధరణికి లంఘిం
చెను మటుపు లేక పేరు, క్కునఁ బటుఖడ్గంబు వెటికి కొనుచు రయమునన్. 94

వ. ఇట్లు భూచారి యయినభుజగదోహిత్రం జూచి యేచి యాసుబలసూనులు
నుట్టు ముట్టి. 95

క. పొడువఁగ ప్రయఁగ నతెడఁం, గడు సుతి వగునేర్పు కడిమికలిమిం దనపైఁ
బడ కుండఁ గృపాణమ్మునఁ, గడుఁజిత్రపుగతుల జడిసెఁ గైదువు లెల్లన్. 96

వ. ఆరోతులు వీడు గాలుమానిసి యగుటంజేసి మనకు నొప్పింప వెరవుగా
దయ్యెను ననుదర్శించారంబున. 97

ఆ. ఆర్జునుని గడంగి వాయముల డిగి పటు, ఖడ్గదీప్తు లడరఁ గదియుటయును
బ్రమరి తిరిగి వారిఁ బండ్రిండుదునియలు, సేసి క్రిడికొడుకు నెలగి యార్చె.

క. వెక్కున మందుచుఁ గురువల, రక్కసుతో ననియె నియ్యురగదోహిత్రం
డొక్కడ మన్నన న్యంబు, ల్సక్కడఁచుచు నున్న వాఁ డలంబున కంటే. 99

— అతి అలంబునని నీతి నిరంపితుఁడు మృతుం డగుట. —

వ. అని యాతనివలన సూపినం గని దైతేయనాథుండు. 100

ఆ. కడఁగి నడచి మాయ గొనింప నయ్యుం, నంతునశ్వ సేనయంతసేన
పుట్టి వారిమోదఁ బురికిని తలపడి, సమయం జేసె నదియు సమసె నధిప. 101

వ. అయ్యుం, పంతుం డొక్కరుండును బొలివోనివిక్ర మంబున నలంబునుని మార్చొని
రయంబు పుటయ మెటుంగు మెఱిసిట్లు గవిసి కరవాలంబున విల్లు దునిమిన
ససుజుండు పినువీధి కగిసి మాయాశరంబుల నతని నొప్పించినం గోపించి గగనం
బునకు లంఘించి. 102

క. ఘనఖడ్గంబున హనిం, దునుమ నలంబునుడు దోడుతో నుజ్జ్వలయా
ననరూపము గ్రుత్తగఁ గై, కొని పెనఁగం బెనఁగఁ బార్థకొడు కచలుం డై. 103

క. జననీవంశంబునఁ గల, యనుపవమాయానుభావ మాత్మఁ డలఁచి శే
షునిచందం బగురూపం, బునఁ బెర్చి యనేకనాగపుంజముతోడన్. 104

చ. అడఁసిన దానవుండు 1 గరుడాకృతిఁ గైకొని మాయతోడ లో
పడ భుజగంబులం బొదివి పట్ట రయంబున మ్రంగి యప్పు చే
డ్పడునరుపట్టకంతము గృపాణమునం దెగ వైవ మేదిసిం
బడి మొగ మొప్పె బూర్ణశశిభాతి వికారము లేనిచెన్నునన్. 105

వ. అంత వియత్తలం బుడాత్మమహిరమండలమండితమధ్యం బయ్యె నని చెప్పిన విని
ధృతం, స్త్రుం డయ్యరావంతుండు వడినం బొండవులును వారియోధవీరులును
జేసిన లెఱుగు నెప్పు మనవుడు సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 106

- కా. తోడంబుట్టువుపాటు సూని యలుక దుర్వారకుంభస్యః
హైదింబుండు మహాసురేంద్రులు గజేంద్రరూఢులై నలగర
శ్రీదాలోలతఁ దన్ను మీఱి పలయాగ్నిం బోల న్నిత్య మ
ల్లుడక బెట్టుగ నార్చి చొచ్చు గురుకు స్యంబుక మహాగ్రంథుగనె. 107
- చ. కరమున నున్న శూలమునఁ గ్రమ్మ మెఱుంగులు శత్రువు సృష్టి
కరములుగా గజాశ్వభటకాయముల గుని గ్రుచ్చిఁజ్ఞుగఁ
జెరువుచు వచ్చువానిఁ గుగుసింహుఁడు సూచి మహాధనిధుని
త్కరరథపాతిభీషణముగాఁ గవిసం బులుపిత్రి మృగింబు. 108
- క. వంగాధిపతియు శౌర్యోత్తంగతముల డగుచు నీసుకుం డబుడగ
త్తులం గదిసె గాఢమదమాతంగఘటలతోడ నపుడు చిగుఱభంగి. 109
- వ. ఇట్లు దన్ను బెట్టు గిట్టకరినికలంబులం గని పొంగి కరవాలంబు గొని యడరి
ఘటోత్కచుండు 110
- క. కరదంతకర్ణము పుక, చరణము లని తోడగుండుచంపముగాఁ గ
ష్టరవిక్రమకేలివి, స్ఫురణంబున రూపు లుంప సురలు మెఱింపసి. 111
- వ. ఇవిధంబున గజంబులు వొలిసిన గజపురనాథుండు తోమంబున నురవడించి నారా
చవృత్తి ముంచి వేగపంతుండును విద్యుజ్జ్వలంబును బహ్వళియు ననుదనుజ
ప్రధాననాయకులం బ్రేతపతిపురంబున శికినీ యాభీమనీసతనయుఁడుపున
నికాతశరములు నించిన గోదండపాణి ధైర్య శ్రోధాగ్ని బాహులు సిగుడువంపపునఁ
బటుబాణబాహులు నిగిడించి కదిసి గురువతి నవలొకించి మెఱింపి. 112
- డి. పాడియు సత్యముం గలుగుపాండువకోటికి నీవు దొల్లి గు
ప్పాడిమెయిక సభం గగము భంగ మొనర్చి నాటిఁనుగదలు
జూడఁగ నేడు తత్ఫలము సూపద నీ కను మాదిరించి ము
నాడఁగ నేనె గృహభుజగావలి బోలిననాటసరులులసి. 113
- క. దానికిఁ జల మెడలక నీ, మానుం దావననమానుమానుసేమన
దా నుగ్రశరము విరువది, యేను పంప గీలు గొలిప నిభవుగనాథా. 114
- తే. అసుర గినిని కృతాంతజిహ్వాయునుబోసి, శక్తి యుత్తన పక్షమీశ్వరున కపుడు
పంగవతి యడ్డపడుటయు దానిగజముఁ, గూలవైచిన నాతండు నేలమటికె. 115
- క. ఏనుంగు వడిన నప్పటి, నేనలు దెగులుటయు రాజసింహుఁడు దన్ను
దాన పురికొల్పికొని వెఱ, పూనక దానపునియెదుర శోక్కుడ నిలిచెక. 116
- క. నిలిచి మహాస్త్రం బెఱుండుటలు గ్రమ్మఁగ బెలువ నేయుటయు నడుమన చె
క్కలు గాఁగ నేసి దిక్కులు, నలిగులిగా నలియు సింహవాదము నేనెక. 117
- వ. ఇట్లు నేసిన విని గాంగేయుండు గురువత్త మోధనీరులం గలయం గనుంగొని.

- క. భీమునితనము దోష్యుడై మగతొ రాజు దొడరి తత్కరటిఘటా
స్థిమంబు గూర్చి యాతని, పై మారి మసంగినట్లు బలువిడిచి గవినెన్. 119
- వ. ఆఘటోత్కచుండు దివిజులకు నజయులైండు మీరు వేవేగ రారాజుంగూడికొనుం
డనిన సేనాపతిపలుకులకు గురుకృపావ్యక్తమచిత్ర సేనులు బృహద్యలబాణ్ణికా
వంతినాథధూత్యై నసులును, స్వంధవసోమదత్తైః పింశతినకబ్ధలు సేకోద్యోగం
బునం నమశమయసుదహు ల్లనయోధవీరసహస్రంబులతో పథంబులు దోలి
కొని చని భవత్తనముం బరివేష్టించి హింబాలనయం దాకిన సతండును
దైతేయబలంబులు గొని బలిను మెఱసి నిలిచి మార్కొనియె నారెండుసై
న్యంబులు నొండొంగి కెగ్గి సేర్పి పెరంగు చుండ నాభీమసేననందను
దాచార్యప్రభృతు లగునావస్థిబ్ధత్కస్త బహు ప్రకారమరబాణంబులు వర
గింప నందన్. 120

— ఘోష్యుండు క్రొవచాగ్యైస్థులనో యుద్ధము సేసెనట. —

- క. కొందఱసూతులు మోలిసిరి, కొందఱచాపములు దునిసె గొందఱచటుల
స్యంపనపాచూలి వడిఁగెను, గొంపఱయంగములు వ్రస్సె గురుకులముఖ్యా. 121
- వ. ఇట్లుతీరథకుపహరథులం బిమ్మపఱచినరక్కసున కలిగి రయంబున సాధనంబులు
సమకట్టికొని రథచంబున నానుంధసంభవాదిద్యాదశరధికవరులు నొక్కపెట్ట చుట్టు
ముట్టి మహాస్త్రజ్వాలాజాలంబులం బొగివిన. 122
- ఆ. కీర్త్యంక దానవోత్తముఁ డంబర, నీధి కెగసి పోయి విపులరవము
మొంగఁ బలుచ నడలి జీమూనిభంగి దస, ద్వింతం దైతనజూచి ధర్మసుతుండు.
- వ. భీమసేనుతో నిట్లనిగె నుక్కడ భీష్మబారిం బడినపాంచాలబలంబులఁ బరిపా
లింపను నక్కడ నాచాండ్లదుల కగవడ్డఘటోత్కచుం గావను వలసి యున్న
ముది యుద్వలనికెం గల్గెడి గలం డవ్వలనికె వేగంబ యరుగుమనిన సింహనా
దంబు సేసెనున్. 124
- క. కొరవబలములు సుపకడ, మారుత గవియుటయు మెఱసి మార్కొని కురుధా
త్రరమణుఁ డధ్వంద్రు, కారశిరము దొడిగి ధనువు గ్రక్కునఁ దునిమెన్. 125
- తే. తునిమి తోడన క్రొవ్వాడిదొడ్లనార
సంబు భీమునితనస్థలంబు దూఱ
నేయుటయు సోలఁ గని ద్రావదేయు లడరఁ
గడఁగె సౌభద్రుండును ఘటోత్కచుండుం గలసె. 126
- వ. ఇట్లు చంద్ర నొచ్చిసఁ బొందుపాత్తులు నీవుత్తునిపై నొక్కపెట్టమిక్కుటం బగు
కోపంబునం గవినన. 127
- చ. కని కృపబాణ్ణికాబరథి ప్రకంబు గడంగి వారి మా
కొని పెనంగంగఁ జేటి కడుఁ గూరత నేచినమారుతాత్మజుం

- జెనసి గురుండు రక్షపరిషిష్టనిఁ జేసిన నానందంబు నా
తని నొకనారసంబున నుదగ్రత మూర్ఖమునుగ నేసెనన్. 128
- మ. ధనురాచార్యునిఁ జూచి నే శ్వనముఁడు ధాన్యశూరము భీము మా
ర్కొని యంత డెలవపుడు మున్నగ గదాఘాతంబునఁ జేసి
గ్గినయాలోనన తేటి ద్రోణుఁడు గడంగం జూచి తోడ గ్గని
దినకాయంబు గడంగి మానుసున్నుఁ దీవ్రాస్త్రముల నిగుఁగన్. 129
- క. ఏవున పొడింబనుకుండును, ప్రసంగిపుత్రులు సుభద్రేశన గుండు నోపి
ద్దీపితులై వారలయానోముఁ గురియించి హాసమునఁ జేయన్. 130
- వ. అప్పు డనూపభూసులుండును భీమసేనాభివ్యులఁబుండు సుసూరిండు నశ్వ
త్థామం దొడరి నొచ్చినం గని ఘటోత్కచుండు 131
- క. తలవడి యగ్గురునందనుఁ, జలమున నొప్పింప గుండు సనభూమిగ ను
జ్వలబాణావృతుఁ జేసెన, బల మోగి దనులొలడు మా ము బిన్న గుండున్. 132
- వ. ఇవిధంబున పొడింబసూసుండు సేసినమామం జేసి. 133
- క. గురుండు మొక ప్రియమామన్ని గువులం గురువొను నొప్పు నేలుల బడి నె
త్తురు దొరల సోలి సంగరభగతిం బడినట్లు దోచు దిచ్చనలగుటన్. 134
- చ. కనుగొని నైనన్యముల విడిగి క్రందుతోనఁ జేయ బొట నానగ
తనయుండు సేన నాగి యివి దైత్యులమాయలు గాని బొట బొం
కని యెలుఁగెత్తి చెప్పగ భయంబున నమ్మక పోయె నట్లు ప
యినఁ జనుదెంచె గౌరవమహిమండు దీనత భీష్మచారికిన్. 135
- వ. వచ్చి యిట్లనియె. 136
- క. నీవును ద్రోణుండు గలుగం, గా నైదులచేత నేను గడ్డపడితి గా
దే వారితోడఁ దలవడి, చా వొండెను విజయ మొందఁ బంపించుతున్. 137
- చ. అన విని నవ్వి పాండవులయంతటివారికి గాక నీకు మా
ర్కొన నగు నయ్య యిప్పురును కుత్సితన ర్జన మిట్టిదు శ్చరం
బునఁ దగులావు నేయ మముబోటులు లేరే చలంబు డెప్పు మీ
వని పతితోడఁ జెప్పి సరిదాత్త జాడప్పుడు ప్రభవంబునన్. 138
- వ. భగదత్తు నాలోకించి. 139
- క. దనుజు లొనరించుమాయలు, నినుఁ జేరవు వారి గెలుతు నీ విప్పుడ యీ
జనపతి మెప్పుగ నాదైత్యుని గెలువుము నీదుసేనతో నడలి వడిన్. 140
- వ. అని భీష్మండు పలికినం బ్రాక్ష్యోతిషవతి మేటిమగండు గావున నమ్మాటకుం బొంగి
సింగం బడరినచందంబున నార్చి సుప్రతీకంబు నెక్కి సేనానమేతుం దై. 141

తే. పరగి తోతెంచుపాండవబలముమీడఁ
గవియుటయు నగణం నగణం గౌరవులమూఁత
మరలి యేర్పడఁ జూచి యప్పుట యపుడు
సజముగాఁ గొని యాటికి నిగిడె మగుడ.

142

వ. ఇ స్థిభముపై న్యాయులుం దలపడినసందడికయ్యంబున నపరాహ్లాం బగుచునుండ.

క. నగపాము బోనిగజహళి, దగనే డ్డట నెక్కి ప్రబలదైత్యబలముతో
నిగుడంగ ఘటోత్కచుం డా, భగదత్తునిమీడఁ గవిసె బాధినముఖ్యా.

144

వ. తనవనరంబున వ్యూహదగుం డరదంబురయంబు మెఱయ నయ్యభిమన్యుద్రాపదేయ
ప్రముఖులుం దాసును ప్తొడింబునకుం దో డై కడంగె నట్టియెడ.

145

ఆ. పాపిని పలుపు గేయం బొడవ ప్రయగ భగ, నత్తుడంతర క్తధార లొప్పె
జలుపు గట్టి గాగ జేపులుసెలయేలు, లున్న తాచలమున నురులునట్లు.

146

క. తూలంబున ప్తొడింబునకుం, గాలాకృతితోడ వైవఁ గా నది పాడి డ్డెను
రాంబునట్లుగా మగఁడమి, వ్రాలినభగదత్తుం డెసె నడి భల్లమునన్

147

వ. ఇ స్థిని యూర్చి పెండియు

148

ఆ. భీముహనులఁ గూల్చి వేర్చి పాథుని, యోధవరుల నెల్ల నుఱక తఱుచు
టంగువానా దడిపి హాయుధభటసమూ, హంబుం జంపె సమదహస్తి బఱపి.

149

క. మందరము మహాభోనిధి, యందుం దిరుగునట్లు పాండవానీకములలో
నం దిరిగి నున్నతీగ ను, మందగతిం జంపఁ బక్కుమాతంగములన్.

150

క. అలిగి నశ్శాభీశంకు, గొలిపెను భగదత్తుమీడఁ గ్రూరజగము ను
జ్వలము బగునతనితోమర, ములతాఁచున నది చలించి మొగతిరిగె వెసన్.

151

వ. ఇవిధగంబునం బోసుభగదత్తుం గనుంగొని గండు మిగిలికురువిభండు గురు
కృపాది యాధవీరసమేతంబుగాఁ దఱిమిసం దమబలంబులు గోలాహలబహుళంబు
లగుటయు బొడవగ్రజుండు పార్థపాంచాలపురస్సరుం డై యవ్వలనికిం
గ్రొవ్వలరం గోల్లల సేసె నట్టిసమయంబున.

152

— ఆర్జునుఁ డేగావంతుండు చచ్చుట భీముచే విని దుఃఖించుట. —

క. నరుండు ధనుర్గుణాంశ, స్ఫురణంబును దేసద త్రేభూరిరవము నం
బరము పగిలింప నానా, శరములఁ గురునై న్యసరభసత్వం బుడిపెన్.

153

ఆ. అప్పుడు నీ భీముఁ డతనికి భుజగేంద్ర
కన్యకాసుతుండు గలనఁ బడుట
నల్లఁ జెప్పుటయును నడిలి గొచ్చుట నని
యడిగి యుతండు సూప నచటి కరిగి.

154

- వ. దనుజఖండితుం డయిపడి యున్నయయ్యుగానంశుశరీరంబు గనుంగొని యా
ధనంజయుండు. 155
- చ. ఘనతరళోకవేగమునఁ గన్నుల నీభులు నింది యూసుయో
ధనునవినితాముం బిదన భర్తృతనూనానాని నిగధి గోటిఁ
ల్పితతగవుం గడంగి యునికిం దుఁకొన్నపిదోగ్ధమంబు దో
చిన మదిఁ దిట్టుచుకొనినత నేనుచు తోఁకుచు నుండ నుద్భవం 156
- వ. ఇట్లు పుత్రశోకానలసంతప్తచిత్తుం డగునవ్యపాచిం జూచి గోవిందుండు మంద
స్థితంబు నేసిన. 157
- క. కని యతఁడు దెలిసి నీచే, వినినని యిది మున్ను దీని విడిచి నహభగ
జన తేరు నడపు గురుబల, వినిపాతనపాటనమున విహరించునగు 158
- వ. అనివలికినం బద్ధనాభుండు రథంబు గఁచుటను గున మొనఁపఁబు. బలఁగ బంధుండు
పట్టుబాణవరంపరలు పరఁగింప భగదత్తుండఁబు గృహ నానాగ్ధులను క్రగర్త
పలియును భీష్మం గూడుకొని యూర్జిడి నెఱ్ఱిరి పాశ్యగి మునిగిల గృతవర్త
బాష్టాకులు మార్కొనిరి మానుని గవిసిన గురభసంభ్రామ దిలగఁగి నతని
ప్రాపున నేపు మిగిలి నీపుత్రకు లాబకమృదు మర్జించి గడంగి గనిసిన 159
- క. గురు నంపచెల్లి నాఁగుచు, సరభసముగ వారిమీఁద శరన్నంబుల
గురియుచు వారలయన్దుల, దెరలక భీముండు పట్టుకొనవను 160
- వ. సమరక్రీడ నులుపుచు గురుకుమారులు దొరఁగించునారాధనాంబు నొచ్చి
యాజ్యధారా క్రాంతం దైన యర్పిచ్చుండునుగఁజాలి మంః గుండద
కోదండనైపుణ్యంబు సూపిన గుండఁజేసియుననాధ్యక్షులనును గనుభ్యులనును
విరావియు సుబాహుండును దీర్ఘబాహుండును ద్విలోచనంబులు దీర్ఘనిద్రం
బొందిరి వెఱవాటు వెఱవఱచి విఱిగి పఱచిన నజంబుల పెనుకొనుమృతంబు
విధంబున వృకోదరుండు దోర్విలాసంబు మొనె పుట్టు ప్రోడ్డు స్తుతించుద
నీవెడకొడుకు బలుమొనలం బురికొల్పికొని చలంబున గొల్చుల నేసిన గౌ
తేయ వ్రాహ్మణంబులు నభినవోత్సాహంబునం బోక నెనంగిన. 161
- తే. భరణి నెత్తుటఁ దోగి యాభరణకాయ
శస్త్రఖండజాలంబులఁ జాల నొప్పె
బలుచ గాకుండఁ గుంకుమ ములఁది పెక్కు
దెఱఁగుతోడవులు దొడగినతెఱవనోరె. 162

క. నీ వెలంపున నీలఁపుత, విదగిరిక నీలబాబు నీసాహసము

నిదక్కుడనము నే నే, రాదారికిఁ గలుగఁ గంకు కాకా జ్ఞా.

న. అని యంత నీలభక. "విదగ్ధగద్యములు 161-వ దానికి దర్భాక నమ్మరతులూ

ముద్రించఁబడియున్నది గాని వ్రాతకరులం బాఠభేదము.

వ. అంత.

163

క. తిసురము గవినెన బొండర, సమితియుఁ గౌరవులు రణము సాలించి నివా
సములగుఁ దగఁ జని రయ్య, స్వమయామిని నుతితపటువిషాదుం డగుచున్. 164

క. గురువిభుఁడె సగను సొచ్చియు, బొరమిన గాంధారవిభుని సూతతమాజుం
దన్వరిగముగఁ బిలువు మని యా, శురతం బలుచూటుఁ జెప్పె దుశ్శాసనుతోన్.

వ. చెప్పిన నశంఘ వారిం గూర్చికొని వచ్చుటయు నేకాంతంబున నమహీకాంతుండు
పాశురతో నిట్లనియె గాం గోమగురుకృపాశ్వథాములు మధ్యస్థు లై పాండవబలం
బులఁ జెటుచునన్వసంభంబుననుం బొరయ మనసేనలు నానాటికి సన్నంబు లై
సమంతులను వచ్చు నేమి సేయఁ గలవార మనిన విని రాధేయుండు రణక్రీడా
లంపట్టుం డై.

166

క. సరసాథ యుంకి భీష్మని, దురమునగుం దేగు మేను దోర్బలవిభవా
ద్ధునలం బొందునచూడో, త్కరముం దత్సేనలకా మదం బడఁగింతున్. 167

క. అని పలికిన విని దుశ్శాసనుఁ గనుఁగొని మనము వోయి శాంతనవునిభం
దన ముడిపి వచ్చె మని చెప్పి నరేంద్రుఁడు వీరుకొల్పెఁ బెటవారిఁ దగన్. 168

వ. ఇట్లు స్వసౌబలుల నిజనివాసంబులగుం బోవం బనిచి బహుప్రకారసౌరభసంవా
సికంబు లగుజలంబులు జలకిం బాడి పరమసురభివందనానులేపంబులను జీని
చీకాంబునలిగి నంబులను మహనీయమాల్యాభరణంబులను బ్రసీతమణిమయ
భీమకాంక్షాంబులను దగ నుంకృతుండై తమ్ములుం దగువారలుం బరివేష్టించఁ
బరమభవంబుం గానితనూతనవస్త్రల గాంభీర్యేకప్రదీపితంబు లయినకరదీపికా
సమాప్తంబులు వెలుంగ పేర్చె హస్తలు దొలుగు తొలంగుం డని సందడి నెడ
గలుగ జరిగె పరిసరాదోహంబులు సుకీర్తనంబులు సేయ మాగధమంజుల
గూనంబులు వీనులుం బొందుం బాతకకథనరవంబులు మనంబు రంజిల్ల నమణియ
గెన్నుబింగు బగుంబుం బక్క మందమందగమనంబున మందాకినీనందనుమంది
రంబునీని జని తపి నుద్వారంబునం దేను డిగి దుశ్శాసనుముంజేయి కరతలం
బున నమంబులచి మెల్లన నడచి యుచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి యప్పితా
మహాపాదంబులగుం బ్రణామంబులు సేసి తత్ప్రీతనమాపంబున సమంచితకన
కాసనంబున నశం డినుప నాసీనుం డై చేతులు మొగిచి యవ్వునుజవతి యతని
తో నిట్లనియె.

169

మ. నిను ము స్మరణయు నమ్మి పాండవులయున్నేపంబు నేఁ జీరికిం
గొన నీపొగడుచందములే దెలియఁ బెక్కుల్ సూచితిం శేరి చే
రి నడచుం బిచ్చుచు సొంప నూల్కానక వారిం బట్టి పాలార్చె దొం
డన సేరం గురుముఖ్య యింక నిను నీవాలంబు సాలింపచే.

170

చ. అనిమొన దేవదానవుల కైనను మార్కొన రాదు నిన్ను నేఁ

- దేనిమిదిన్నాళ్లు లయ్యె పరుణుగపపు నొకపపు పవనపాది న
 పుని యటు యుడనిమ్ము నిరు బ్రాగ్ధన నీనిక నిరహభ్యు నా
 చనపునఁ జోవ నిచ్చి న్నపసత్తెను పోరికి గొప్ప బుడచే 171
- వ. అనపుడు. 172
- క. అన్యూట మనమునకు వా, లుక్కు కాచినదీను భీష్మః సత్కృతచరితా
 దన్మున నించుకనడి మానవ్యుడగు నిచ్చి చుండి సత్కృతముగ 173
- వ. పదంపడి నిట్టొప్పు నిగిడిచి మిగల పెనుగుని భగవంతుని పాఠశాలిని 174
- క. తలకొని నీకుగ బ్రాహ్మణులు డాకక యాపివచ్చు పోక నివృత్తి
 బలుకఁ దగునె నుక్కుట నాచలము గాధ ప్పము న్నమును సేవించు 175
- వ. అని పలికి యులుక వొడచు పెరిగెను. 176
- నీ కాల్పదే మహానీనుభాగవంతు బ్రహ్మని ననుగ్రహించునో మిగలు డేరి
 బహువిచిత్రకములు వడచుడి గుక్కటిబనరాన నుద్వేది తిథునిచేత
 గంధర్వలకు నోడి కన్నంతు నీతన్ములును బాత విమేషినిగి డ నిచ్చు
 నిను నకు ద్రోణు నాతనిపుత్రుఁ గప్పఁ గప్పఁ గలిచి మిగలుచోపున గొనఁడ 177
- ఆ. తక్కు పెక్కు లెడలఁ బెక్కుండ్ర నేమీను, నేనె వివము ముట్టిబిచ్చ నిచ్చి
 దినము లిట్లు దొడరి పెనఁగియు నీచేత, నేను వివంగ చూసె పేదగొలుగు. 178
- క. తగనివని యని తలంపక, పగగొని విజయ్యుల్ల పపాగంబునుకులంబోడి
 దెగి యింక నీవు రణమున, మగఁగిమి హాటింపు రిత్తమాటల నగునే 179
- వ. అని మఱియును. 180
- క. గాంధీవి గెలువ రాదు శిఖండిని జగపగ నాకుఁ గాదు విరమున
 న్నొండుమగలు మార్కొనినగ, తెగిసెడు సుగ్రముగ మున్న చప్పల నీకున్ 180
- క. *వినును నాదళమున భ్రష్టదానీకవిరాటసైన్యమాచనబలము.
 తానములతోడఁ బెనఁగెడఁ, బూనుగను మార్కొని బొంతుపుత్రుల గలువన్. 181
- ఆ. నడికేరేయి వచ్చి నను నొవ్వఁ బలికినఁ, గలుగుచున్న జుమము గడఁగి నీవు
 నడవు మనికి నెల్లి నాచేతఁ బలుపు సూచెదవుగాక మేమునెచ్చ నేల 182
- క. అనినఁ బ్రియమంది నగరికి, జని పతి సుఖనిద్ర నేని సముదించుమును
 బున మేలుకొంచి కయ్యంబున కాంతి మమ్మి మేను వొంగారంగాన్. 183
- వ. ఇట్లు సన్నద్ధం దయి బలంబుతో పెడలి నీపుత్రుండు భీష్మ కుసులొంది ధూచుట
 ప్రకరంబులతో నిట్లనియె. 184

— భీష్మనివహనివనయన్దము —

తే. ఇతఁడు పాంచాలు రాదిగ నెల్లబలముఁ

జంపి పాండుతనూజుల సమరభూమి

“* అకంకు సోమకాక” సర్వాక పాంచాలాంశు సమాకతాక, నిజానిచ్చి సరస్వతి
 వర్ణయిత్వా శిఖండినం” అని యాలము. అదళమునన్ ॥ అపాంశులసేవయండు.

గెలువఁ గల వాఁడ నని గొల్పి నలికె నేడు

నశిమి మహావ్రుఁ జేవఁగు మెఱుఁగు నలఁగు.

185

క. అని చూడఁతులుచమాటలు, విని బీభత్సంబు సిగ్గు విఫలవిపాదం

బుఁగు నొక్క పట్టి పుట్టంగ, పనిమనఁజినితనూజుఁ డతిదుఃఖితుఁ డై.

186

వ. తన్నుం దాని చురఁజేమించుకొని గుండ్లం గనుగొని కారవేశ్వరుం డతని
కన్నెఱిగినవొక్క పట్ట గుఱ్ఱాసమునితో నిట్లనియె.

187

క. ముఁగి పుట్టఁ బితౌవహునొప్పన గుండ్లం దువ మనియుం గా కితనిముందటఁ బె

ట్టన మోము శిశ్రుబలమృగ్యులు లింగునగి రెండువేలరథములవారిన్.

188

వ. అని నియోగించిన నశం డట్ల చేసె నన్ధరజేతుండు గురుకృపాశ్వత్థామల నాలో
కించి గాం గేయుం బూడి నత్యవ్రతుం డగునీతండు శిఖండినై నేయ నని మన
కుం బిడి మునాఁడ చెప్పుట మీ రెఱుంగుదుర కాదె యన్నీ చునకు గోచరంబు
గా మూడి నేమృపశుభాంగుం బోవకొని యవలయు ననిన వారలు నట్ల కాక
యెని నున్నమృపదీనూసుండు సన్వతోభద్రప్రత్యూహం బొనర్చె నందుఁ గృపా
చాప్యకృతవర్ష శిల్పశననిసునక్షిణసైంధవులును గురుకుమారులుం దానును
ముందట నిలిపె దిగుమఱిం గుంభసంభవభూరిశ్రవోభగదత్తులు వలచటను
నిలిపె నట్లద్రోణపుత్రునిదాసునిందులు దాచటను హలాయుధాలంబునశ్రుతా
గ్రువులు వలచటను దిగ న్నప్రకరవరిపుతుం డై జననాథుండు నడుమను నిలిచి
రంతకు వలచు కంఠోఽనులు సైన్యసమేతంబుగా పెడలి రట్టియెడ నర్జునుండు
మనముగ్ధుండు సూని భృష్టద్యుమ్నున కిట్లనియె

189

తే. కంటి గాం గేయు నతినివక్కుట శిఖండి, బెట్టు మీతని మన మెల్లఁ బిండుగట్టి
బొంబు కొనిన త్త మివ్వెఱుంబునకుం దగ ద, శంభుగా మోహరింపు బలంబునెల్ల.

190

వ. అనిన విని మెఱిం డట్ల చేయుడు నని సాత్యకివిరాటులు వలచటను నభిమన్యు
పాం బాలకేతఁ డులు దాచటను నగులసహ దేవద్రౌపదేయపురస్సరుం డైన యుధి
ష్ఠిసుండు నడుమను జేకొనకుంజిభోజులు పెరుకనుం గా నొనర్చి యగ్రభాగం
బుడ శిఖండి మనిచి మెతని కలంగుల డాసి భీమసేనభుటోత్కచు లొక్కవలనను
బంధుం డాను నొక్కవిద్యునను నిలిచి తక్కినయోధనీరులం గలయం జేర్చిగట్టి
మొంగి నమర్చి నిట్లుభయస్థుంబులుం బన్ని భీరీభాంకారశంఖాదినివ్వనగ
ర్జునూర్జితబహుళింబుగా నొండొంటిం దాకె నట్టిసమయంబున.

191

క. చుగట నభిమన్యుఁ డి, శంగతురంగ ప్రచారచంద్రధం డై
పొంగి నునగిక్కుప్రజమీ, నం గవిసెం జిచ్చు దూది దరికొనుమాడ్కిన్.

192

వ. ఇట్లు గవిసె.

193

తే. మెఱసి ముండలదారి పుట్టి కొఱవి గ్రిష్టి, నట్లు గురుకృపసింధురాజాదు లైన
యోధవీరులు పెగ డువ నులివ్ర మిగిలి, తరువ బడునట్టిక్రయ సేనాదిరుగఁబడఁగ.

వ. ఇట్లు మాటు లేక తలుము చున్న సౌభద్రుం గనుంగొని శౌరవహరి ములంబు
సుతో ని స్తునిమి వీడెను రేచి ను సుస్థులుండ ముంబులంబుల గొలుచు చున్నవా
డన్బుననగదను నెదురొప్పున నీర కాని నూలు లే దేము పొందవుల కన్బుననియి
దము నీవు వీను బొదివి భంధింపుము 195

— అలంబునుడు దుర్యోధనుప్రీతుం డై భుజింపుమి గాంధారి. 196

క. అనవుడు నశండు దుష్టమధునిజానని మున్ను గొంగు దులిమిని గుంపి
తనయబలము గాంధారి, పంపిగలిగి దూమెనెట్లు భీము జిహ్వాని 196

ఉ. ఆప్పుడు ద్రౌపదేయులు ముంబున నశము సొచ్చి పైకెత్తుల
గుప్పలుగా మహిం బలుదఁ గూల్చి ప నానానాగలం దెట్లులం
గవ్వె గడంగి వారల సభాదవంక్రమలీల వారు వా
డొప్పటి తేరికాబరమ యుంజగ ప్రాంతగ నేసి చూర్చివసె. 197

క. అలానన తెప్పికి లయ, కాలుల పురుటోల ననున గన్నుల నిప్పులే
రాలగ వారలసిడములు, నేలు బడ నేసి చాచునీరవము ద్రుంబసి. 198

వ. త్రుంచి నవ్వుచు 199

తే. బకని నొకని నైదైదు మహాగ్రభాసు
రాత్తముల నేసి నొందిన సతనిమదము
సొంపు సోదరవ్యభిచారుని జూచి మెడరె
నవ్వు చాతనిపై సుభద్రాత్తజండు. 200

వ. ఆప్పు దుభయనై న్యంబులవారును వెలుఁ గంది. 201

క. చనుజాడు మాయాధికుఁ డ్భవ్య పతనయుఁడు దివ్యశరధరుఁ డెట్లుగనో
యను చుండఁగ నయ్యురుపురు, నని నేసిరి వృత్రవాంఛకృత దోషని. 202

క. ఇతరేతరకృతశోణితభారలు నిగుడ నవుడు నిర్భరదాని
ద్యుతు లదరఁ బొలుచునగముల, గలెఁ బొలిచిరి హాస ప్రకంపాన్నతు లై. 203

క. దనుజేశ్వరుండు మాయం, బొనరించినఁ దమము గవిల భూనానాక ఫ
ల్లననుతుండు భాస్కరాంబక, మున వెలుఁగొనరించ సుకసముహము పొగదన.

తే. ఆసుర పెండియుఁ బెక్కుమాయలు భుజింప
కక్రపాత్తుండు దివ్యాస్త్రజాల మదరఁ
జేసి యన్నింటి నడలించి చెలఁగి నొంప
రభము దీగిపాతెఁ బెలుప నారాక్షసుండు. 205

క. రక్కసుండు విడిగినం గడు, నుక్కున సౌభద్రుఁ డడచుమరద గని న
ల్లిక్కులఁ బఱచెం దమలో, జిక్కువడుచుఁ గొరచెంద్రు నెనలు భీతిక. 206

వ. అప్పుడు పెక్కుండ్ర రథికులతోదంకూడి గాంగేయుం డభిమన్యురయిం గవిసెన.

తే. అతఁడు దానికిఁ దలఁచి యందఱకును, నన్నియాపు లై పోరంగ నవ్వునుండు

సరభసంబుగ భీష్మవైసురవడింపఁ, బొంగి యిరువారు నిరువురఁ బొదివె బొరసి.

వ. అట్టిసంకులసమగంబున నభిషున్మ్యవై సడకుశ్పాచార్యుం దాడి సాత్యకి బెడిదం
పునానసంబు లేనిన పాని నన్నింటిని నశ్వత్థామ దునిమి యతనివిల్లు ద్రుంచినం
గోరించి 209

క. ఆసాత్యకి వేటొకవిల్లుసురగతి నెత్తి యుగ్ర మగునారాచం
బేసిన నాతిడు కేతు, వాక్యసక్తండయ్య మూర్ఖ వచ్చి నరేంద్రా 210

క. బోలెనన లేనిని ములుగు, వారికతూ పాతఁ డతనివక్షమునడుమం
గిలించి నిడము గ్రక్కన, నేలం బడ నేసి యార్చె నింగి వడంకన్. 211

వ. దానికిల గిడిసి తినిమనుమగని పొగగు మిగులునారాచ నిచయంబులం బొదివిన
నశ్వత్థామ రాచుగ్రస్తుం డగునుగ్రగభస్తియుంబోలె నైనం గనుంగొని. 212

క. ద్రోణాచార్యులను సుత, ప్రాణహత్యమునఁ గృష్ణతమ్మనిపై న
క్షీణోద్ధతిఁ గవి కుడు గీ, య్వణాధిపనుతుడు వచ్చి వడి నెడఁ జొచ్చెన్. 213

చ. అసపుడు నాంబి కేయిసుధాధిపుఁ డిట్లును ద్రోణుఁ డాత్మ న
ట్టునునకుం గుండ్చి నాతఁడు గురుం గని యెంతయు భక్తి నేయు వా
రినఁ దమలోన నట్లు వెన నప్పుడు దారొని యెట్లు వోరిరో
వినఁ గల దిగ్బడం జెప్రమ విశ్రుతభంగిగ నాకు సంజయా. 214

వ. అసిన నాసూతనందినుం డతని కి ట్లనియె. 215

క. షేత్రిము దలలోని సంగర, ధాత్రిక నేలేంచి గురులు దండ్రులు దమ్మల్
పొత్తులు శిష్యులు మామలు, పుత్రులనం గలచె తొడరి పొరన వలయున్. 216

— ఆర్జునుడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధము సేయుట —

వ. వినుము. 217

సీ. ఆర్జునుం డడలి ద్రోణాచార్యమూఁడునారసముల నేసి యుగ్రంపుటంప
వెల్లును పటిపన పగ డొంద కాతఁ డాతనిమేనిఁ దూపులు దటుచు గాఁగ
నాఁటింటి సంత భూనాథుండు పురిశొల్పుఁగాఁ ద్రిగర్తులు గురుం గడచి కివియ
నరుం డేచి వాయుబాణమ్మన నమ్మెనఁ దూలింపఁ గుంభజాతైలశరము

ఆ. వచ్చి యుడువ నలగి వాసవి నారాచ, సర్వమునఁ ద్రిగర్తవరునిపుత్ర
చయముఁ దెనలుచుటయు జనపతిన్యవశల్య, బాహ్లికులునుఁ దానుఁబాధుఁదాఁకె.

వ. అట్లు దొంకుటయు వారిల నతండు గన్నె రాకమ్మలం జీకాకుపటిచె నట్లు గురుండు
మొద త్తెనయందతుకును నాధనంజయుపోరు దలమునుక లయ్యెఁ గురుపితా
మహుండు భర్తసూతి యున్న తిట్ట కుటికి తలలు చెండాడె శకునిభూరిశ్రవములు
గవలం దలపడిరి కిలింగపతియును భగదత్తుండును నిభనేనలతోడం దొడరి
భీమసేనుం బొదివిన. 219

- క. గిరి డిగుకేసురిచాడ్చున, నరదము డిగి భ్రమిండుగుగదాభీలుగ నా
కరువలిపట్టియుం గవినన, గరులు దెగ లే బుననభూతెగులున గుగదా. 220
- తే. క్రందుకొని యిట్లు మాతంగభుటలు విలుగ
నాథుతాయువు బ్రాహ్మణ్యమోధునగను.
బోక నిలిచి యమ్మారుతిపుట్టు బోడు
దనువు జించిరి వివిధాన్తరీణులు నజుడి. 221
- వ. అప్పుడు గాంగేయుండు నేయుని సుఖానందు భర్తృశ్రుతుని భోగి న్నన నతం
డెలుంగెట్ల నేనువరం నిలిచి యు నీచి నాకిలిగినాభభగిగుగ్గుల వడిచి
యవుడు గజుచును. 2.2
- క. కలయంగ గరముల జగంబుల నురమున భోజితంబు గోనలు దొంగగం
దలి రసచిసనడమామిడి, చలువున బజులంబు భేషణింబు దెలువన. 223
- వ. అంతకు మున్న భృష్టద్యుమ్న శబంబింట్టద్రుహింబు భేషణింబును నడవడి
భీష్మప్ర నడలి బహుప్రకారవిభంబులు గడి జాతించి సతగ డిగి కథించి నేలు
నొల్లక యమ్మవునను మూడనివాడిగొప్పు నేనిన బానిసభులు పలుకొన్ని
త్రయంబునువోలే బ్రజ్వలించి బాగాజ్వాలలు సిగిలించి చుగిసి క్రొచ్చుచి వృథో
దరు డడ్డెనం గవియుటం గనుంగొని కేమిగణ్ణ నేమిద్రుహియును గూడు
కొని కవిననం గొంవననం జేయం గల మేటమగ భల్లును మిన్నీ సుకొడుగునకుం
దలకడచి వారిం దలపడిన నిరుదఱంగులదొరలును బలంబులును నొక్కొక్కడిం
గ్రందుకొన తరసి పోట్లాడు చుండం జండరిత్త వినువీధిపట్కె నగగలుబడుగ జను
దంచు నట్టియెడ. 224
- తే. రథములను సామజముల దురంగములు
నుజుక నెత్తు పేటుల నీడి తతీయ నడచి
పోరి రేటును పైటును బోటు నొక్క
యలని తెలంగంగ సుభయపై న్యములవారు. 225
- వ. అప్పుడు మనబలంబులజనంబులు. 226
- క. భృతరాష్ట్రండును బుత్తులు, నలిలోభంబున బ్రజాతయము నేలెట భ
ర్తతనూజు గెలువ వచ్చునె, మతి లేరై రింక నేటిమాటలు మనసునీ. 227
- ఆ. అనుచు వగచుటలుకు లాలించుభీష్మాది, యోధవరులతో సుయోధనుండు
చెనఱిమాట లేమి వినియెడ రసిన వా, రదియు నదియు విసనియట్లుబోలే. 228
- వ. పరాక్రమక్రీడలు నలుపు చుండి రాసందడియ్యంబునం గిద్మిరమర్దనుండు గద
పడంపు నేయు చుండి నప్పుడు. 229

- క. సరభసముగ సారథి దన, యరదముఁ దెచ్చుటయు నెక్కి యతినిశితశర
స్ఫురణాపరిణాత బండ్లంకు, మిధుం గావించె సురలు వినుతింపంగన్. 230
- తే. చిత్ర సేనుండు సౌభద్రుఁడత్ర బాణ, పాతవంశన నొంచి యార్చినఁ బాండుపాత్రుఁ
డతనిసారథిఁ బడ నేసి యంతఁ బోక, తురగములఁ జంపి యాతనిత్రుళ్లడంచె.
- న. అక్కు మానుండును దుష్టుని రథం బెక్కెఁ బాంచాలపతి గుంభసంభవుడై
సడలి యతని మేన నానాస్త్రంబులు నించిన. 232
- క. ద్రోణుండు గోపించి తను, త్రాణం బలుపుల్ల నేసి తనువున రాజ
దృష్టాంబులు గ్రచ్చిన సంతోషబలుం డై యతఁడు సిగ్గఱి తొలగెన్. 233
- సీ. తొలిమి నుశెట్టుండు బాణి యట్లును నొంచి కృష్ణుడై నమ్ములు గీలుగొలుప
నలిగి యున్న నుండు వాలంపకాలున లోలి నడరించుటయు వానియఖిలబలముఁ
జేతిన స్థితులను చేగఁగోలల ప్రసి యాకుశంబుల న్నూటి యతరయమున
వాహనంబులఁ దోలువాదును విండ్లును బలకలు వై. మచుఁ బఱచువారు
- తే. న్నిన మోక్షం ద్రీ క్రిష్ణిస్త నడవ నడుమఁ, జొచ్చె సాత్యకి యన్న దీనుతుండు శక్తి
వైవ సుగు బాల్పి యుడికొట్టి ప్త చమగుడ, నాతఁడొప్పుడెడఁడునుమాడెనధిప.
- ప. భట్టు దుండవి. 235
- క. అలా నన నుండు దొడ్డి, వాలమ్ములు నాటఁ బాండవహ్యహము శరం
డాలనభహూపినుభుట, భీశం దలకడచి పొదిన భీష్ముని నంతన్. 236
- అ. అ. భీష్మండు గనుని శ్వాసముల భీష్మున సహించుట బంతుట. ౨౩౬
- క. అని శరవంత దుశ్శాసనుతో ని ట్లనియె గంటె శాంతనవునిపై
ఘనగోన దోఁచు జని క్ష, కొనుఁ డివును పాబలుండు నకుంతితవృత్తిన్. 237
- క. అనవుడు నయ్యువువును నే, పునఁ గదియుడఁ జూచి ధర్మపుత్రుండు మాత్రీ
తనయులు సడలన దురీ ధ్ర, ధనుఁ డపుడు తురంగమాయుతముఁ బురికొలిపెన్.
- ప. అకలివేపురు నఱంపుతులు నొక్క పెట్ట శకునిదుశ్శాసనులకుం దలకడచి యెక్కినం
బుండవబలంబు మహామత్స్యసమూహవిహారంబునం గలంగుమడువునుం బోలె
సంధి భించిన గోపించి శాంతియాగ్రజండును గవలును వివిధవిశిఖరంపరలు
నిరంగింప ముంపటికొల్లె దుసిన మ్రొగ్గతిలంబడియును మోరలు పటియలైన
నెఱి దప్పం గూలియు గుండియ లవిన నెగసి కెడసియు వాగెలు ద్రెవ్విస
వలయుం బాణియు నాశ్వకులు నేల కొఱగినం జెనఁటి దిరిగియు ననేకఘోట
కంబులు రూపతన నేఱి యత్తురంగనికరంబు లేట మొగంబునడి చెదిర కనుకనిం
బఱచిన. 239
- క. శరశంఖాదిరవ, స్ఫారత నప్పాండుపుత్ర బల మేచుటయుం
గౌరవవత్ శల్యునితో, గౌరవమున నిట్టులనియె గడు దీనుం డై. 240
- క. వెలిదిరిసి వచ్చుజలనిధి, పాలుపునఁ దోఁతెంచు ధర్మపుత్రునిబలుగో

ల్లల నిలువరింప నీ వొక, చలిగొలికట్ట వయి మమ్ముఁ జేకొను మిచటన్. 241

ఆ. అనుడు నతఁడు పాండవాగ్రజాలోగవలను, దాకి విప్రులబోహుచుగ్న మొంపు
నారనములఁ బొదివి మారిమనఁజీన, స్థియించి జూచి నమించు ననింఁగుతుండెను. 242

క. ఒక్కటఁ గడంగి శల్యునిఁ, భక్త్యమ్ముల నొందుదుమును భీష్మద్రోణుల
గ్రక్కునఁ దఱిమిన నయ్యిర్కనిక్కులనై న్యములు సత్కుసగ్ధుల బహుని. 243

వ. ఇట్లు గలయుఁ బెరసి యచట్రోహంబున సుభునుచతుంగమథంగ బగుప్రధనంబు
నేనె నట్టియొడ భీష్మగ్రీష్మభీష్మనింప వేంపి మిగిలి పొడిమిసిననారసగబులను
కిరణగబులు పరచించి. 244

నీ పండ్రంటఁ బండ్రంటఁ బొందఁవాగ్రజునిభీష్మనిమగ్రకొనినొక మూటమూట
నేడింట నేడింట నేచి పాత్రుకిని భృష్టద్యుమ్ను సొప్పించి ననఁపొచ్చి
నార్చిన మాత్యసాంధ్యానీకములును సోమనరూఢినియును నగభాము
గాకనై న్యంబు గరూశసినయు నొక్క పెట్టి రుద్రాబున భీష్మమొన

తే. నురవడించినఁ బాండవత్కరముఁ గృష్ణ

తమ్ముఁ బాంచాలనందను సమ్మఖమున

కడగ నీ కాఁగి యంజుఁ కన్నిరూపు

లై మహారణ మొనరించె నస్త్రగురులఁడు. 245

ఉ. శాంతనవుం డ నేకభుసంతతి నుద్యుతశౌగంధపారదు

ద్ధాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ దాకి సముజ్జ్వలశతసాయక

క్రాంతపరితనిర్వధితకంపితసాతితమూర్తిఁ జేసి య

త్యంతరయంబునం దనరథంబుగతుల మెఱుంగు ల్పదీప్లుఁ డ. 246

మ. గజరాజోజ్జ్వలభుంటికాపలిఁ దురంగప్రస్ఫురత్కింకిణీ

వ్రజముం గాహళదుండుభిప్రభృతితూర్యశ్రేణుల సుందర

ధ్వజభుంటాతతులఁ శరాసనగుణవ్రాతంబుఁ దున్నాడి ధ

ర్వజసేనాతతి ముంపఁ జేసె బటుదొర్లర్వం బఖర్వంబుగానీ. 247

వ. ఇట్లు బల్లిదండం దయి మల్లడి గొని మార్కొను మగలు లేక మదంబునం బొంగి

గాంగేయండు పాండవేయులు వెఱుగువడ మఱియునుం గడంగి దుర్వాంగులు

లగుడివ్యాస్త్రంబులు టిటుకొల్పి యేడిక్కు సూచించుదానయై రథములను హస్తీ

కులను నాశ్వకులనుం దునిమిన గంధసింధురక్తదనంబున ప్రాదూర్భవనయద్యా

నంబునందంబున నగు చున్నచోట్లును గాలుబలంబుల గగనప్రగోష్ఠనం గాలు

శేయి తల దొక్కయని యేటుపాటు లేక వండగ దఱిగినయి ట్లున్నయెడలును

బెక్కులెఱంగులవప్పుట్లు నిగుడ రథచయంబునవయవంబులుం గరిహయకరం

బులయెద్దులు విఱుగం గార్చిచ్చు పొదివిన వెదురుటదవిలెఱంగునం దోచు

వల్లును దఱచుగొడుగులు విటతాటనంబు నేసినం బెనుగాలిం జిక్కువడినకుసు
మితకౌశలసగుబుసం బోలుచక్కట్లును బహురత్నమయమకుటాదిభూషణవ్రజం
బు వివిధవర్ణచామరజాతంబు సఱకి పడవైచినం బ్రబలోద్ధతలులాయలులితం
బులు కమల్కణైరవోష్ణిలాక్ష్మీం బగుకొలని ననుకరించుప్రదేశంబులును నై
పొండపసైన్యంబులు సైన్యంబు నొందియుఁ గలగుండుగొనియు బెండు
పడఁయుఁ గలంగం బాఱియుఁ దొలంగం దెరలియుం గోలాహలబహుళంబు
లగుట గనుంగొని గోవిందుండు.

248

ఉ. అట్లున నూచితే మనబలాపళి నెల్లఁ గలంచు చున్నవాఁ
డుట్టిశౌర్యసంపదము నుగ్రభుజాబలవైభవంబు వి
స్ఫుల్లతవిక్రమోన్మత్తముఁ జూప నదీనుతుఁ డిట్టిచోట నీ
ద్విమిషవిభ్రమము దోషంగఁ జేయకఁచున్కి యొప్పునే.

249

వ. అనిన వివ్వచ్చుండు విచారడోలాయత్తం బగుచిత్తంబుతోడ నిరుత్సాహుండై
యున్నది జూచి వెన్నుం డతని కిట్లనియె.

250

క. మును మత్స్యనాథునగరంబున సంజనుతోడ నీవు పొంగుచు బెట్ట
డినమాట లెల్లమఱచిన, నిను నగరే రథకివరు లనిద్యచరిత్రా.

251

వ. అనుటయు సత్కమిండు.

252

అ. సకలబంధుజనులఁ జంపి కౌరవహీన, మైనంజ్యోమహిమ యేను బడసి
యనఘ యేమిసుకృతనుఁచరించినవాడ, నగుదు మనసు గొలుపదయ్యె ననికి.
వ. అటున నీశాసనపుటపైఁటి కేటమాటలు గలవు మిన్నేటికొడుకుం బడవై చెదం
దేసినదెపు మనుటయు నాంశు టుండు నదీనందనున్యందనంబునకు సమ్మఖంబుగా
రథ్యవ్వలం దిల్లిరిగతి నడపనం దెలిసనైన్యంబులు గూడికొని గాంగేయు
పయిం గమియె నతిండు నెలంగి మహాస్త్రనికరంబులు నిగిడించి యబ్బలంబు నిలువ
రించి సింహనాదంబు సేసి.

254

మ. ధరనాంఛపరంపరోగ్రనిహతికాండీవియంగంబు లా
తురళిం బొందగ నేసి బాణమయగాత్రం జేసి గోవిందుని
శ్మరలీలం దురగంబులం బటుశరస్యాలాస్యముల్ గాగ న
త్వరఁ డ యేసి రథంబు గూడఁ బొదివె వాలంపయెత్తంబునన్.

255

వ. అప్పుడు.

256

తే. బీటువోయి రథ్యంబులు మాలుమొగము
వడినఁ దా నొచ్చి యుండియుఁ దడవి కౌరి
నూలుకొనఁ జేసి తఱిమిన వ్రాలి తీవ
భల్లమునఁ గ్రీడి భీష్మనివిల్లు దునిమె.

257

- క. అతఁ డొండ్డొకవిల్ల భీన, నతిరయమున నదిగూఁ డగును నాతఁ డొం
శతమఖసందన యనుచును, భృతి పేటొకవింట శరతతఁ బరఁగించెను. 258
- క. ఆబెట్టిదంపుటంపఱ, నే బీభత్సుండు నొచ్చి చేడ్పడి మోసోగూం
దా బంటుతనము పటుబో, హాబలముగఁ బోగుచుండ నంగము నూలెను. 259
- క. వివ్వచ్చునొప్పు నెంతయుఁ, గ్రొప్పున భీష్మండు గడఁగుటో బలఁగూం ద
కెన్నవరు నాతనిఁ జేరక, దప్పున నొప్పుటగూఁ జూచి తనవి త్తమునను. 260
- క. దారుణోపం బడరఁగ, నాంఁదులుఁ దప్పుడు సంగఁ నొఱిగి పసం
దేరికొగలఁ బగ్గము లిడి, గ్రుంగఁమునిటోల నొప్పుకొని యుల నొకే కను. 261

— శ్రీకృష్ణుఁడొక ముడిగి భీష్మఁడైన బోవటం. —

- వ. ఇట్లు లంఘించి. 262
- మ. ధరణీచక్రము గ్రక్కునం గదల బద్ధంకావశ్యతఁజెకం
ధరములో మ్రొగ్గఁబడఁ దిశావలయ ముత్తంపంబు గా నీబలం
బురులం బాఱఁగ భీష్మునఁ గవిసె రొడ్దోద్రోకిముం జూచి భీ
చరలోకంబును సంచరింప హరి చంచదప్పవృషాంశ్శతెను. 263

- తే. లలితపీఠాంబరంబువిలాస మీపు
సింహనాదోద్భటం బగుచలువుతోడ
మెఱుంగువెలుగును గర్జఁచు మెఱయ వచ్చు
కారుమొగి లనఁ గృష్ణనాకార మొప్పు. 264
- వ. అట్టియెడ. 265

- క. బలుజీవము వోయిన వెలు, వెలఁ బాఱుచు నీడుయోధవీరులు పాలిసెం
బాలిసె నదె భీష్మం దనుచును, గలఁగం బడి ముట్టు లెత్తి కినుఁగొనుచుండన్, 266
- చ. కనుఁగొని భీష్మం దుల్లము వికాసము నొందఁగ నల్ల నవ్వి యి
ట్లగుఁ జనుచెప్పు వేగమ మహాత్మ వికస్వరపుండరీకలో
దన యిది లెస్స నా కిచట కాశ్వత మైనయశంబు నచ్చట
నిర్మనురికి నెక్కునద్యతియు నీదయఁ జేకుఁజేయ మిష్టమును. 267
- వ. అని పలుకునంత జంభాంతకసూనుండు సరభసంబుగా రథంబు దిగ్గ నుఱికి వెన్ను
వెనుక నెయిది కరంబులఁ గ్రుచ్చి పట్టిన నతండును దిగిచిగొని వెండియుం
బోవం బోవఁ బదియడుగుల కొలంది నాకాంతయుండు చదర్యైర్యంబును బాహం
వీర్యంబును మెఱయ మహీతలంబూని మెట్టినిలువంబట్టి నిట్టూర్పు నిగిదించుచు
నద్దనుజమద్దనుతో ని ప్లనియె. 268
- ఉ. కయ్యము నేయ నే నని యకల్పపటుద్ధిఁ బ్రతిష్ఠి నేసి నీ
నియ్యడఁ దప్పితేని జగ మే మను నిండుక నేపు పోరులకా

డయుట దప్పె నాహుఁ గడంగినభీష్మనిపాటు సూతు రా
వఁచున్ రథంబుమీఁది కీటు లాశ్రితమాసము వీటిఁ బుత్తురే.

269

వ. అని ప్రార్థించినం బౌష్కపలుకులకుం బ్రయం బంగి ముకుందుం డూరక మరలె
నయ్యిరువురు నేక్కినఁగుదంబు శిఖరస్వయంబుదాగం బైనవైలంబునుంబోలె
బాలిచి నిలిచినం బ్రశఁచుకాలభైరవరవం బగువారిసంబుకరణి గర్జిల్లుచుఁ బటు
నారావపటలాసారంబు నిగిడించి వారల వెగడువడిచి యచ్చట నొందొరుల
మెచ్చక యుడిమి తఱిమిన వైరుల రూపుమాపి భీష్మండు భీష్మశాకారుం డై
వరిగ్రాంతు లయినకృష్ణాష్టనులును భీతులగుభీముసేనప్రముఖులును జేయునది లేక
చూచుచుండం బొంచాలబలంబుల బారిసమరునప్పుడు బలుమానిసి చలిచీమలం
గాలం జమరుచందంబు దోచె నయ్యవసరంబున.

270

క. శాన్తస్థశిఖరి మటునడఁ, బోనియపుడు పాండురాజపుత్రవిరాజ
తేన పొడ వడఁగు ససకృప, నో నలినాప్తుండు గ్రుంకె సుర్వీనాథా

271

వ. అట్టిగుడ భర్తృశనయుం డటిమోరం బగుసగధ్యాసమయంబునం బంకనిర్మగ్న
గ్నిరునగోవునుంబోలె మిన్ననిజసేనం జూచి యుక్కింతసేపు చింతాక్రాంతుం డై
యప్పటికిం దిగుచుటయ నెట్లంబుగాఁ దలంచి తగువారలనెల్లం దివియనియమించి.

క. గాం గోగుచేత నెంతయు, భంగపడితి మనుచు వగచుపార్థాదులు ద
న్నుం గొలిచి చనఁగ విడిచిలగుం గడు పిన్న నలు పోయె గురువంశనిధి.

272

వ. ఇట్లు పొండవప్రభాంబు లోవాసించి పోయినం దారును దమబలంబులఁ
దివియ నియమించి.

274

చ. ఎలమి నమస్కరించుచు సహీనపంక్తిమభంగు లేర్పడగ
బలికి యుదాత్తవాక్యములఁ బ్రస్తుత సేయుచు భీష్మ నందలు
స్థలసి భవ త్రేనూజాలు మనంబులు నిండి ముదంబు మోముల
వెలివిరియంగ నేగిరి నవీనవిభూతి నివాసభూమికిన్.

275

వ. ఇట్లు ధర్మతనఁకుండిం దొమ్మిదవనాటిబవరంబున బెండువడి యానిశాసమయం
బునందు రహస్యపంక్తిమంబున.

276

క. మనమున విపాద మడరంగ, ననుజులఁ గూర్చికోని దానవాంఠకునదనం
బునకుం జని యిట్లును నాతనితో నాత్తియకార్యదశ దెలియుటకున్.

277

క. కాల్యచ్చు గవిసి మృగతతి, నేర్పుకరణి నేడు భీష్మఁ డేచినకడిమిం
తెల్పి మనసేన బొదివె శరార్పుల నివ్వరుం గన్నులారం గంటే.

278

మ. మనవా రెవ్వరు నోర్వ రాతనికి దుర్దానంబునం జేసి యే
మును గార్యస్థితిఁ గాన వైతి విను నిర్దూలంబుగాఁ బోరఁ జ
చ్చిన సామ్రజ్యము గొన్నయట్లుగు నేనిశ్చింతంబునం గాననం

- బువకుం బోయెదఁ దెప్పులఁ గొని పోతివొక్కడఁ డెట్లఁ జూడఁబడినాఁడు. 279
- క. మున్నును నేఁ గారఁజూగ, పన్ను యుదయఁ బూర్వమిది సుఖము పొలు
గ న్నానఁ జూతుఁ గాని దనెనె యెట్లెట్లను నోలెనా నీ బాంక. 280
- వ. నీకు మఁదెను పెద్దగొనలఁ గలఁ నీ కన్నయఁబట్టి భర్తనీ పోయె గొనెందు
నట్టయొక్క లేరువు నెప్పుడును నుండు బలము నేను జేరి పొత్తును నవనం
బుల ననునఁబుచ్చి యెఱిసి కీ ట్లనియె. 281
- క. సత్యప్రతిజ్ఞఁడవు నీ, పరిష్కారబాపఁబోయె నెవ్వఁడనె
గ్గిశ్యము గల్గున నీను నమహావ్యధ్యఁ జేయఁ బ్రయత్నమున నొనర్చె. 282
- క. వగవఁగ నేటికి బుద్ధుఁడవు యగు ను బోయెనున్న భీష్మ యెఱుఁపాది ను
బగ యడఁగించు నెప్పుడ, దుఃఖియెని నమఁచుచును నమఁజాగీద. 283
- తే. శుభండు సుఖంబు భవ్యునిఁ బొల్లనాని, నాకు పరిపక్వము నీను నుండు నొక్క
కుండ్లిపై నిత్యం గుండలు గొని యున్న నుండు నాతఁడె నూరఁడు పుట్టియెడ. 284
- వ. ఉపప్లవ్యంబును నొకండు సుఖమున నొకండు లయమునొకండు నెఱుంగులఁ గచ్చి
నప్పు డతనిపలుకులఁ బట్టి నొక్క యెప్పుడను బువకుం గొనెను నొక నాడు జేయ
వలయు నేను నీ రుండెడల బెక్కిలు నొకరియెడ మొ నొప్పునొక నొండొక
వుల వలుకులు వలచుఁగఁచుట నుండుం బుండు నొకరి నొక నొకరినొకరినొకరి
ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 285
- క. కయ్యము నేయ క శక్యమి, పశుకయ్యము నేయ గలవఁడె నొకరినొకరి
న్నియొక్క నే జూరఁతునె, దుర్యోము నా కేల యెట్లెట్లఁ గల్గునె. 286
- వ. నాకు దేవప్రతునకు నొక్క నవదుండు గల దివ్యపాశ్చుండు బోయెనొక నయ
కయ్యంబు నేయుటకును నాకు పొలం బగునొక్కంబు యు నొకరినొకరి
బూనినవాఁ డతఁడెం దొజ్యం బొనంగు నని పోకు నొకరి యొకరి నొక్కరియె. 287
- ఆ. ఆకట తండ్రి సచ్చినంతినుండియు వము, నాని ప్రసన్నుడెనుండె
జంప మది దలంచుతంపు సూచితం బ్రభు, మింకొకరినొకరి వాగున. 2-8
- వ. అనవుడు. 289
- తే. విని మురాంతకు డితఁడెం బొంతనవుకడను
నరుగఁ జూచినవాఁ డని యాత్మ నొకరి
క్రమ్యుంగ నేలెంచెడు గాక యనిన
యన్నదీసూనుతోంటివాక్యములు దలచి. 290
- వ. అజాతశత్రున కి ట్లనియె. 291

— ధర్మరక్షా రహస్య ప్రకారమున భీష్ముడును బోయెను. —

ఆ. నీతలంపు లేవు నీవు మున్నవనట్లు, కాక భీష్మం డెరుగ గలుగు పోకె

- జక్కఁ జూడనేని శిశువుల వొలియరె, యిచ్చు డతనిపాలికేగు మధిస. 292
- సీ. నీవు దన్నడిగి నజిఁఁఁఁ పాయం బరశ్యంబుఁ జెప్పు దేవత్రతుండ
మనము రహస్యంబునమున నందఱుముగ జని యమ్మహాస్థునకు భక్తి
నెనఁగి తెల్లంబుగ హితకార్యగతి వినయంబుమై బ్రాధించి యడిగి యతని
పనియమంత్ర పదేశంబున నెగడుద మని యిట్లు హరి నిశ్చయంబు నేయ
- ఆ. నయ్యజాతశ్రుం డనుజాలు నతఁడును, బాను సామ్యవేషధరణ మొప్పు
సానిగూఁఁఁఁఁఁ గాపిగానుతుమింగిగమున కరిగి సముచితముగఁ జొచ్చి. 293
- వ. అతనిం గొంచి సుధికభక్తిం బ్ర స్థవసపూర్వకంబుగాఁ దత్పాదంబులకుం బ్రణ
మిల్లిన సతల డత్యానరంబున జేను వేగ హరలందఱనేమంబు లడిగి యిట్లనియె
- క. ఇచ్చటికి మీగ లందఱు, వచ్చినవని యేమి యేడి నలసిన నడుగుం
డిచ్చును నుమ్మన మునము, జచ్చుగఁ నలకొని ఘటింప జేసెద బ్రీతిన్. 295
- వ. అని తెలివొందిన మొగంబుతో నడిగిన దీనాననుం డగుచు భర్తసూనుం డతని
కీ ట్లనియె 296
- క. మా కమ్ము సామ్రాజ్యము, సేనులు నెబ్బంగి బహుళసేనోత్సాద
హ్యసలత లంక తిమ్మం, జొని యత్తఱుగఁ కరుణ జెప్పఁగవలయున్. 297
- క. అనవుడ నే చనఁగఁగ మీ, కనఘా నైన్యక్షయంబు నగు సామ్రాజ్యం
బును గా నేరడు గొఱున, నను నిర్జిపంగ కోభనము లెల్ల నగున్. 298
- న. అని వలిసిన శాంతివస్తుననుం గొంతయగ్రజుండు. 299
- ఉ. చిచ్చులొమ్ము మునిటొని పుట్టిత్రులము డాచి లీలమై
పచ్చినున్నచందమున ప్రాలును పీ పనిలోనఁ నోర్వఁగా
సమ్మన నొమ్ము నెట్టిమగవారికి నీకృప నాశ్రయింపఁగా
వచ్చితి మిద్విధి గలుగ వచ్చు మహాత్మ యెటుంగఁ జెప్పవే. 300
- క. అనుటఁజు నిట్లును గంగ, తనయుండు నీ చెప్పినట్ల తథ్యం బది న
సన్నిమితులు గలుగుట లే చే, భను వుండఁగ వినుము తస్విధము దేటవడన్. 301
- తే. భట్టివానిం గ నమ్ము మీ రెఱిగి యివటి
కిందఱును వచ్చి యుక్కటా యిట్లు లడుగ
మూలం బ్రెను ప్పొకొక్కంబు మెయిలొనంగఁ
గనుటకంటెను సుకృతంబు గలదె నాకు. 302
- వ. ఏ నా గుణభాగ్యపాండులన నుదాసీనత్వంబు నొందినను నన్ను జయింప సమకూ
రు బోలుపుచ్చిరవానిని క్షణమైన బట్టినవానిని సిడంబు డించినవానిని నంగనను
నంగనాపూర్వని నంగనాభిధానుని దలచిగ వీడినవానిని భ్రాతృహీనుని సపుత్ర
గునిం గని యేటుం బోటుం దక్కి సమరంబు నేయ మానుడు మఱియు నొక్క
వ్రతంబు పూనినవాడం బుట్టినప్పుడు లేక నడుమ దైవం బిచ్చినపుడువత్సంబు

గలవానితోడ గలయుగమునోనుండు రాధను మోసించుచుండు నెప్పుడు ద్రుప్తవన
నవత్యం బెనశభండి యొకఁడగుట మోసమునగునని నొక వేదమొదలుపెట్టి
పుట్టువున నంగన యొకఁడు వాని కను లేమొకఁడని పట్టుకొని వానిల భువ
స్కరించుకొని వచ్చి యే నోయట మొనెరుగుడ నొప్పుటచే నెట్లెఱచునది
వదంపడి బంధుమిత్రుల గుంభార్థుల గలయెట నొకవం బగు నీటి వానసు
వేను బనిచి నట్లు చేయు డని సమ్మోచము యుగా జన్మన పట్టు చేపవ్రేకు చేత
ననుజ్ఞాతు ప్తే వాని లెనెనా కలయ్యలచి నేడిసి నెదిరింపఁడు జ్యోతిమన్న
సమమంబున బీభత్సించును. 303

ఆ. సురదేనుశుండు సవలతోగల సుత్రయొకఁడుగల వాని స్వతంత్రుల
జంప నలఁచుటకును సమిపించువానమున, డెగును నీట్లు లనియ నున్నామన 304

క. గురుని గృతప్రజ్ఞుని భిక్షుగఁడు దయచేర్చి లోకమునల్ల ను మోసెను
సురదేనీసుతు పంచన, బులబోధి క్షమ పంచ మున్ను పుట్టెను నామన. 305

ఆ. నన్ను బంసుకేలి నున్న నొకటి నెట్టి మేనఁధుల నివసించు మోసయ
శ్రీ లిల గొరిలించి మాంసప్రజ్ఞులను లెక్కచి నొప్పు నీను ను మోసయెను. 306

ఉ. అక్కట తండ్రి లేనివము నన్నయఁడు బుదెహతోతి నెట్లయి
దైకొనఁ గా దశండు సమున్నేభుజుబుజులొక్కటానొక్క
యిక్కడనీన జక్కడిచ నీనయఁడు బాశును కొన భర్తయను
దక్కట కొర్య జాలుచునె ధర్మతెమ్మలు ప్రాచీనము. 307

వ. అనిన విని కృష్ణుం డాభిష్టుని డిట్లనియె. 308

ఉ. పూర్వత కొర్చి యిచ్చుచును గోయ న్న కొని పుట్టుభంగున
వేరల జంపి భగవ్రజుని పునమున గల్గిగించి పొట్టును
గోరరి గొంచు శిష్యులయెను గోరి యునప్పడు రాజుగృహ
స్తారము గా బలారికె నెవ్వరి సెప్పుట యున్నదిమే. 309

చ. అనిమొన నోర్చు భిష్టు నని యుడిసినదిగుఱాన్కి. లోక ము
ల్లను విని యుండఁగా నటు వలె పడలర జన దెట్లు పునఁ జల
వన తగు రాజధర్మచరిపాలన గా యు పునగ్న మే
నిను విధి వంచె శాంతనవుని దెగటార్పగ పాను నోకటెను. 310

చ. అనుటయుఁ గ్రీడి యిట్లు లను నాద్రుపదాత్మజజన్మ మాంసగా
తనయవధార్థ మం డ్రదియుఁ దప్ప దతంపను పాసి నోయఁ డె
ను నతని నేయంచందమున మూల్కొని యున్నుల నేయు మునెను పా
డనితరవధ్యకాయుఁ డగు నాయనఁ దం బడ నేయఁ గుగ్రతెను. 311

వ. అనవుడు నవ్వి కవ్వడికిం గమలనాభుం డి డ్లనియె. 312

ఉ. నీ వొకరుండు దక్కఁగ ననింద్యపరాక్రమశాలి భీష్ముని
జావఁగ నేయ నెవ్వఁడును జాలఁడు సీతలఁ వెన్నిభంగులఁ
దైవముపూఁపువోలె దుది బాఁగునె యవిధ విట్టు లుండఁగాఁ
ద్రోవఁగ వచ్చునే యెటులు ద్రోచినఁ బోవదు చూచి యుండుమీ 313

వ. అని పలికిన విని యతం డట్లు కాక యప్పటికి నె ట్లయిన న ట్లయ్యెడు నని యర్జు
నుం డియ్యకొనిన గోవిందండును ధర్మనందనాదులుం బ్రమోదంబు నొంది రివ్వి
ధంబున శిబిరంబున కరిగి పాండవులు పుండరీకాక్షుని నిజనివాసంబున కనిచి
తమతమనికేతనంబులకుం జని యారాత్రి సుఖనిద్ర నేసి రని చెప్పిన సంజయు
నకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె 314

క. పాండుసుతు లేమిభంగి శిఖంజిం గూర్చికొని యాపగాసుతుపై ను
ద్దండగతి నడచి రెట్లు ప్ర¹చండతతో సమరకేలి సలిపిరి ఔపుమా. 315

— భీష్మని నశమదివనఁగఁధాను క్రమము. —

వ. అనుటయు నాసూతసందనుం డతని కి ట్లను సూర్యోదయసమయంబున బాండు
సూనులు సేనాసమేతు లై వెడలి మోహరించునప్పుడు ముందట శిఖండి నిలిపి
యతనికెలంకుల భీమాష్ట్రులును వెనుక నభిమన్యుద్రాపదేయులును వారియరు
వంకలం జేకితానశై నేయులును నట పిలుంద ధృష్టద్యుమ్నాదిపాంచాలకుమారు
ల ము న్నిడికొని కవల సుభయపార్శ్వంబులం బెట్టికొని యుధిష్ఠిరుండును వీరి
సూరెలం బొదివికొని విరాటద్రుపదముఖ్యు లగుపృథ్వీసతులును గౌతమపంచక
ధృష్టకేతులును నిలిచి రిత్రైఱంగున గట్టిమోహరంబు దీర్చుకొని నడచి రంతకు
మున్న మనవారును ఎడలి భీష్మం డగ్రభాగంబున నుల్లసిల్లి నీకుమారు లమ్మ
హాత్తుం బరిపేష్టింపఁ గుంభసంభవతత్సంభవులు దక్షిణవామభాగంబులను
గృహస్థతనర్థభగదత్తపురస్సరుం డై కురురాజు మధ్యభాగంబునను బృహద్యల
కాంభోజముఖ్యు లై మహీపతు లమ్మనుజేంద్రుచుట్టును ద్విగర్తు లవరభాగంబు
నను బన్ని బలు మొన యమర్చికొని త్రోచి నడచి రిట్లరువాఁగునుం గవిసి వివిధ
తూర్యస్వనంబును నింగి ముట్టి నొండొంటిం దాఁకిన. 316

క. సమం బప్పుడు దనుజులు, నమరులునుం బెనఁగుచంద మై తోడఁగ భూ
రమణ విను మేమి నెప్పుడు, జముపురమున నగ్గలంపుసందడి యయ్యెన్. 317

వ. అట్టియెడ. 318

మ. కవ లుద్దామపరాక్రమసురణమైఁ గౌరవ్యునై న్యంబు సి
క్కువడం జేయుఁగ భీమపాఠ్యులును గో కొమ్మగుచు నొక్కుమ్మడిం
గవియం బాండవసేన యుబ్బి యడరంగఁ జూచి కల్పాంతదై
రవభీమాకృతి నేచి భీష్ముడు శరవ్రాతంబు గుప్పించినన్. 319

వ. ఐనను నాచేతిబలువు సూడుమీ యని పలికి వేర్చి పటుశరశరార్చులం బ్రచండ
నరనాథయాభంగులం బోదివికొని పాండవులకుం దేటి చూడరాక నిర్ధామ
దహనస్వభావుం డే నపిశామహం ప్రాపున భవత్పుత్రులు శత్రుబలంబుల బడలు
నడంజీ మిం దొడంగిన వారిం గనుంగొని. 332

ఆ పాండవేనుమాన్వృత పాంచాలయానవ, పాండ్యకేయదానిబలము లొక్క
మొగిన ప్రాసనీను మొగలు మాగ్గొనుటయు, నపుడు పోరుఘోరమయ్యెనధిప.

వ. అట్లుగనుడ నట్లునుండు శిఖండి నాలొకించి. 334

అ. నీవు భీష్మన కలిగిన బోవ దేను, గలుగ వెఱి వేల యతనివై గవియు మెయిది
కొని మనీ మబాణంబులం గుప్పించుక, బఱిపి కూల్చెద నీతని బటురయమున.

వ. అనిన నాశనిపలుకులు విని గొలుంగెల్లి భృష్టద్యుమ్నుండు. 336

క. మన మాధుని లంపలులు శొం, తనవునివై దలుముఁ డింద్ర తనయుఁడు గలుగక
మన మతనికి శింకింపఁగఁ, బని లే దని పలికి యార్చి బలువిడి నడచెన్. 337

వ. అట్లుచిది భర్తజభీమనదులనహదేవులును సుభద్రాతనయద్రాపదేయులును ద్రుపద
విరాటులును సాత్యకిణీతానధ్యష్టకేతుకేయమాగధులును మఱియునుం జేయం
గలరభిములు నొక్క పట్ట బెట్టడరిన నిక్కడ గురువుత్రధూరిత్రపసులును గృత
నిర్భాగకాలభోజనతులును వికల్పదుష్టభివివింశవిచిత్ర నేనులును లోనైన
యోధులు దేవప్రశునకుం దలకడవి వారిం దలపడి రిట్లు మందాకినీనందను
పముం గవియు పాండవస్నేనినులకు నతని కడ్డపడుకొరవ్యవీరులను జూచునెడ
నుగలు కినిమిషత్వంబు సాధకం బగమ్య నయ్యనసరంబున. 338

క. మొనసి శిఖండిని మున్నిడి, కొని యుగవడి దలుమునరునకును చెన దుశ్శా
నగుఁ డిట్లవడి నొక బొంగిన, చననిధికిని వేలవోలె పసుధాధీశా. 339

వ. ఇట్లు నిలువరించి. 340

క. ఇరువురం గృష్ణుల నాతం, డిరువదిబలునారసముల నేసెం గ్రోధ
స్ఫులితం డెఱు నొంచు గ్రీడియు, నరనాయక యతని నూలు నారాచములన్.

అ. అతండు నొచ్చుము నూటించ నైద. దుంపు, లింద్రనుతుఫాలముననాతఁడేచివిల్లు
దపనిమి పట్టి ముఁ దిబలతకి దుస్సనేయ, డనన్యధనువున నిరున దేనమ్మ లేనె. 341

క. అతొప్పులు పలికి పరి, స్థితం బగునారసంబు పృథుతరపక్ష
స్వాస్థ్యంబు నేటి విజ యుండు, నీశనయుని మూర్ఖువుచ్చె నిష్ఠురవృత్తిన్. 343

వ. ఇట్లు డొగ్గెనుండు నిలి ప్రాలుటయు. 344

క. సాంధి యరచము భీష్మని, తరిచెయక శిశిగిచ నంతం దెలి వొంది ధృతి
నిష్ఠానం డగునక్కఱు నొంచు డు, చారగతిక మగిడి నచ్చి తాంకెం గ్రీడిన్. 345

వ. తొడనురంబున సాత్యకిణీ నలంబునభగదత్తులును నభిమన్యుతో సుదక్షిణుండును

విరాటద్రుపదులతో నశ్వత్థామము సహదేవునితో గృహవాసులగు పురుషులు నకులు నితో వికస్టుండును ఘోరశక్తిచునితో దుష్టులుగఁడును భీమసేనుతో భూరిశ్రీన సుండును జేకీతానుతో జిత్రనేయగును భర్తనాదనుతో నన్నగునునును దల వడిన బైత్తిదం బగుబరం బిహ్వ నం దిను బెఱుగును యుగలు సనోన్యవ్యభజ భంజనంబును బరస్పగతురగహననంబును నిత రేతరసూతనిపాశనంబును మిథగ కోదండఖండనంబును జేయుచుండఁ బటుకనకరసంపాశుం పానితశంపాజాలకా భీలంబును భీషణగుణసగర్హాస్పాష్టతంబును కృతాదిపాపభూతంబును నగునపూర్వవర్జనన్యనమయంబు దోచి నప్పుడు గయ్యంబుకలరూ పంతాఁటుం గనుంగొనుటకు మింటిక్రీన నున్న బెరవు గా దనువనిమర సమీక్షించు చక్కని మింటికిం జనుదెంచె నట్టియెడ.

346

మ. పటుదుశ్శాసనబాణపగక్తి నతిదగ్ధస్సూర్తిమైఁ ద్రుంచి గుణ త్కటకోపానలదీప్తనన్దుఁ డగుచుకా గొండచి న ప్లవంగునిం ద్రుటితజ్వాలితకాథనుర్వజ్జాఁడు నిష్ఠానాఖలాంగునిం నెన రటదశ్వం బగుతేరితో నతఁడు సంప్రసాదునగ బాజినన.

347

తే. పల్లరుండు భీష్మముండటిబలము నెల్లఁ జటులగభవల్లమం డగు చంపుచున్నఁ జాచిద్రోణుండు గురురవస్థురణఘూర్త, తోదనీభిగుండగుచుమాట్టినఁ గడంగి.

— శ్రీకాచాద్యు లశ్వత్థామను భీష్మకు సహాయులుగాఁ బంపుట. —

వ. అక్కడ నడచినం గొంతేయాగ్రజుండు తోడన తేవిలి సేనాసమీతంబుగా నడ్ల వడి పో నీక పెనంగు చుండ నక్కుంభసంభవుండు.

349

క. అప్పుడు శ్రోధమునం గను, నిప్పులు రాలంగఁ దనకు నెఱుంగడ మై యొప్పినతనయున కిట్లని, పెప్పం దక్కాలగలిచిశేషము లెల్లన.

350

చ. తడఁబడె దివ్యబాణములతంత్రము మంత్రము దప్పడుం గడు న్నడఁగెడుఁ జాపదండము మనంబును నాకు నశంబు గాడు వీ ద్బడియెడుఁ జెయ్యలంగము గడంక జొఱంగెడు నేటిభంగి గ వ్బడి తనపూన్ని దీర్చుట ధున్రినం బని బుద్ధి జనించె బుత్రకా.

351

వ. అతనిమును మటు లెల యెత్తి చూడుము.

352

క. కూలెడుగుట్టంబులు భర, ప్రాలెడు నేనుగులుఁ గెడయురథములు నై యా భీలయుగాంతసముద్భట, కాలపురోభాగరేఖ గానగ నయ్యెన్.

353

వ. అదియునుంగాక.

354

తే. అడవి కురుసేనపై గ్రద్ద లాడఁ జొచ్చెఁబడుచు నున్నవి యల్కులిక్కడవివంగ వచ్చు నతియాతృభంగి శివారుతంబు, లాపగావందనునకుఁ గి డాపహిల్లు.

355

ప. యుధిష్ఠిరు మొగంబునం గ్రోధం బగ్గలంబై తోచుచున్నయది ద్రౌపదేయనకుల
సహదేవసహితుం డయి తటుమునతని మిగిలి నాకు రా రాదు నీవు దేవప్రతు
పాలికిం బోయి యతనికి దాపట వలపటం బ్రాపై నిలువు మిది ప్రాణంబులు
డాచునమఁచుంబుగా దని పలికి పనిచిన నశ్వశామ యుద్ధామగతిం జనియె
నక్కడ భీమసేనుండు. 356

క. సగుడ డేచి శిఖండి బుర, స్కరించుకొని యపుడు భీష్టు సమయింపంగ స
త్వగుడ డగుటకుఁ దగ రణతత్పరుఁ డై కురుసేనమీఁదఁ దఱిమెం బెలుచన్. 357

ప. ఇట్లు పోయి గాంగేయుముందటబలంబుల బారిసమరం దొడంగిన భగదత్తకృప
కృతనర్మశల్యస్థింధనచిత్ర సేనమర్మరణవింధానువిందకర్ణులు పదుండు నొక్క
పట్టి యుతనిం బొదివి నానాస్త్రసంతానంబుల నొప్పించిన నొచ్చియు జలింపక
బొంబునొచ్చుచుం గనుంగొని క్రిడి తోడై తఱియ నుటికి ధనువులతునియలను
బొంబులొడియలను గేతుధృత్త చామరంబుల చెక్కలను భూషణంబులపొళ్లను
బుడమిం గప్పిం జూచి సుయోధనుండు సుశర్వాదిభూపాలకుల నాలోకించి
యాభీమాంబులం దాఁక నియోగించిన. 358

క. పుంసఁగివదుండు నాస్యపు, లందఱునుం గూడి వెనగి యయ్యిరువురచే
తం దూలపోవఁ జొచ్చినఁ, గ్రండుగ బలుమొనల నెల్లఁ గవియం బనిచెన్. 359

ప. ఇష్టిభంగునం బెక్కు మొసలు పయిం బడిన నయ్యిరువురకు బోరు భరం బగుట
యొడింగి సౌభద్రసాత్యకిప్రముఖు లగురథిజనంబులు సైన్యోపేతంబుగాఁ
ద్రోని యేచిన. 360

క. పొండవబలములయతున్యన్దంపరాక్రమము సూచి దర్శింపగతచే
దండములఁ గనినకీసరి, చండత భీష్టుండు వొదివె శరనఖరములన్. 361

క. డొట్టెడుసూతులుఁ బెలుచం, దెల్లెడుతురగములుఁగా నతిక్రూరగతిం
బల్లెగించు సోమరముగ, నెల్లెడలం దాన యగుచు నేడైఱఁ బొదివెన్. 362

ప. ఇట్లు పుష్కలముంబ్రద్దు విహరించి యపరాహ్లాం బగుటయు నతం డాత్మగతంబున.
తే. డ త్రుమఘట్టిముల నెల్ల నుగ్రవృత్తి, నేడు పదినాభులేని నానిశితశరచ
యముఁ గూల్చితి వేసరినట్లు లయ్యె, మేనితోడిపా త్రింకిట మానుటొప్పు. 364

ప. అని తలంచి తోలంగి జలంబులం దెరల్చికొనుచుం గయ్యంబు సేయుచందంబునం
గొంలేయాగ్రజం గడిసి యల్లన యతనితో ని ట్లనియె. 365

క. జనియించినంతనుండియు, జవసతులం గ్రూరవృత్తిఁ జంపుచు నుండం
జనియెం గాలము విసివిత్తి, ననఘా యే నింకఁజాల నాసురవిధికిన్. 366

ఆ. మీరు నాపితంబు గోరుదురేని శిఖండి మున్ను గాంగఁ గడగి యంత
పట్టువారు నొక్కపట్టకాఁ బైఁబడి, యేయుం డింకఁ దడవు సేయ వలదు. 367

- న అని వలికి సమస్త ప్రకారమునా దేవు ప్రార్థనతోని పొందాలబలుమును నడచె
నప్పు డామయజాతశక్తులను సమీపవర్తియగుభృగ్వర్షసామ్యము నాలోపించి 368
- క. దేవప్రతుపలుకులు పిం, తీ పగను పలుపు ముగ్ధునిగి గొలువొందె యా
ధానిలి నెల్లను భీముడను, నీవును నరుతోడెండు నుం నెడువెనుట మునునె. 369
- వ. అనవుడు సతంఁబ. 370
- నీ. మాత్స్యకైకేయాన మునుజేగ్రులము జేయ గలమర్థము యంభోమము జేయ
సూపి మరున్నచిమూసలును గిడుముగా బానబహుధాన్యప్రసరణము
పెరిపేని యుండులు. నిలుము గొంతునెల్ల బాధలును కొలును మునునె
గడచి తాదాసం బోయి ఘనము ముగ్ధునిగి పొధిదుల పుష్కలమునెల్లను సేరచి
తే ద్రోణతనమునం పై నేను బోయెను నెల్లను గొంతునెల్ల బాధలును మునునె
సమానమునిం క్రమం బొప్పు మామిలెత్తిబాధలు మునునె నేను నెల్లను జరుచి
వ. మాశిము నందు నిండదు ముందునెల్లనునెల్లను మునునె గొంతు
దలంచి కడంగివెన్నును లనేనును నానాప్రకారమును నెల్లను నుండులు
చెనంగుచుండ. 372
- క. మొనసి మృగేంద్రు మృగేంద్రుడు, పునెం జరుగ గిడుమునెల్లను గొం
తునెల్లను గొంతు ముగ్ధునిగి పుష్కలము సొప్పు దేవమును పొగడెను. 373
- ఆ. అతని కప్పు డెదున ప్రవృత్తి నెల్లను, బాధలని నెల్లనునెల్లను మునునె
నిశితవిశిష్టవంక్త నిగిడించి నొచ్చుచి, యున్ల భీష్మమును బొగడెను జేసి. 374
- వ. తదవసరంబున సరభసంబున 375
- క. భగదత్తుని నాకవ్యుడి, పగ డొంగెందె జేసి మునునె పుష్కలమును గొం
పుగడ జేసిన నాతిండును, సిగిడిని బొందాల మునునె మునునె. 376
- వ. అఖండలనందమండును శిఖండిని నెల్లను అతిమి సూపి నేవప్రకార నేను మని
పురికొలిపె నంత. 377
- క. మనయోధ ప్రకరము శాంతనన్దుడు నెల్లనునెల్లను గొంతునెల్లను
పును బొదిపె నెల్లను పొదిగిన, పునుగొలిం మునునె మునునె మునునె 378
- ఆ. అట్టియెడ శిఖండి యావగానుతుమిందె, పునునెల్లను నేను పును నేను
నొల్ల కతండు గెలనియాధిపతిని, నేను మునునె శాంతనన్దును మునునె. 379
- క. నరుడు శిఖండిని నెల్లను, శరము లెదురు భీష్మమునెల్లను మునునె
గురిమంగ నవ్వదు ముందు, గరియంత్రజలులు మునునె గొంతునెల్లను మునునె. 380
- వ. ఇట్లు దేవప్రతుండు శిఖండి యునుట మును నేనునె మునునె మునునె నేనుక
సాయకంబులు పుష్కలసాచియు నిగిడించి ముగిసి పునునె మునునె మునునె
వెగడువడుసంతకయ్యులు నేసి నొచ్చి పునునె గొంతునె గొంతునె మునునె

- సూపి చేయి వీచి పురికొల్పినం గళింగమాశవబాహ్నికవిదేహశూరసేనప్రముఖ
బలంబులు బలమగ్దనులనయు దెసకుం గవినెన 331
- తే. ఆతఁడు దివ్యాస్త్రజాలంబు నతిశయంబు, సూపి చతురంగబలముల రూపుమాపి
యుఁజక తఱిమి శిఖండికఁ దెఱసి సూప, వాఁడితూపులు భీష్ముపై వాఁడు నినిచె.
- వ. ఆసమయంబునం గృహ శల్య వివిశతి విశస్థలం గూర్చికొని పేర్చి దుశ్శాసనుండు
శాంతనవున కడ్డఁపడినం బాంధుం డయ్యేవురను విరభులం జేసిన. 333
- క. కురువతియు ననుజనర్థముఁ బరమక్రొధమునఁ దెంపు బలుపును మెఱయఁ
సురనాథనందనునిపై, సురనడిఁ ద్రోచుటయు సేన లుగ్రత నడ రెన్. 334
- క. పాండవబలములు దలపడి, భండన మొనరింప నగ్రభాగంబున ను
ద్దండతఁ బోరెడుమనుమల, తండము గని మెచ్చి యప్పితామహుఁడు వెసన్. 335
- తే. అరిబలంబు పై నొక్కటివ్యాస్త్ర మేయఁ
దలచి యరిఁజోసి తిగిచి యుదగ్రవృత్తిఁ
గవసి ముందట సున్న శిఖండిచూడ్చి
దొడఁబడుటయుఁ దాల్చి మేఁ దెగ యుడిపె నధిప. 336
- వ. అంత. 337
- క. సోమకమాత్యస్త్రముభో, ద్దామబలము లేచి పెలువఁ దఱుముటయును సుం
గ్రామతలము సేనాంగ, స్తోమాంగమయంబు సేనె దుద్దాంతగతిన్. 338
- క. సేనల నిష్ఠైయి భీష్ముఁడు, దీనతఁ బొందింప నెలగి ధీరత్వము వీ
రానీకుం బగ్గింప శ, తానీకుఁ డెవ్వరైన నతని నాసురభంగిన్. 339

— విరటురేష్టుఁ దగుశత నీకుండు భీష్మునిఁ జెప్పట. —

- వ. ఇట్లు దాఁకి విరటుతమ్మండు సులముల నొప్పించినం గోపించి, 390
- శా. విల్లుం గేతువుఁ ద్రుంచి సూతు వెస నుర్విం గూర్చి రథ్యంబులఁ
దొల్లం దీవ్రత నేసి యాతఁడు భుజాటోపంబు శౌర్యంబు శో
భిల్లఁ వైచిన శక్తియుం దునిమి యాభీలద్యుతిప్రస్ఫుర
ద్భల్లం బొక్కటి భీష్మఁ డేసి నఱకెం దన్న స్తకం బుగ్రతన్. 391
- వ. ఇవిధంబున శతానీకుం జంపిన. 392
- క. మొన లెల్ల విలుగ మధ్యం, దినమునయినుమాడ్చి బయలఁ దేజోనిధి శం
తనుసూనుఁ డొప్పె నప్పుడు, గనుఁగొని యిట్లనియె శౌరి గాండివితోడన్. 393
- క. మనమోహరములు నెడి కను, కనిఁ బాఁతెడు నిప్పు డాపగానుతునకు గ్ర
క్కున నీవు మార్కొనక త, క్కినఁ గార్యము దప్పుఁ బొదివిగెలుపుము కడఁకన్.
- వ. అనిన విని యతఁడు రథరథ్యసారధినహితంబుగా సురనదీనందను నమందమార్గణ
పుంజంబునం బొదివె శిఖండియుం జేరి నారాచంబుల నొప్పించిన దేవప్రతుండు

విను సత్యం బిది వీనివింటి కెదురక విల్లెత్తలే డెవ్వఁడున్.

క. అనునెడ శిఖండిచాపము, వెనుకం దనవిల్లు నిల్పి వెస నాతం డే
సినభంగిగ నరుండేసెను, జననాయక దొడ్డనారసంబుల భీష్మున్. 403

వ. అప్పుడు దేవప్రతుండు దుశ్శాసను నాలోకించి 404

సీ. అశనికల్పము లివి యట్లును బాణముల్ గాని శిఖండివి గావు సుమ్ము
కర్కటిగగ్గంబు కరణి గాత్రము వ్రచ్చె నిట్టివి వీనికి నెందు గలవు
బ్రహ్మదండంబులపాటి యై మర్తంబు లిట్లునోనాటునే యితనిచేత
జముదూత లట్ల ప్రాణముల వెలార్పంగ నీద్రుపదాత్మజుఁ డెన్నఁ డేసె
ఆ. దృఢావము క్షములును దీప్తాకృతులు లక్ష్య, శుద్ధిమంతములును సునిశితములు
నైననారసంబు లతనివి గాక యీతనివి యగునె యెవ్వధమునఁ జూడ. 405

క. అనుచుఁ బటుశక్తి నప్పొద్దుని వైచిన నది యతండు దునుమాడుచు శాం
తనవుండు వాలుం బలకయుం, గొని యరదము డిగ్గజాచుకొలఁదిం బెలుచన్.

తే. ఏని యారెంటిఁ దనియలు సేసి యెలుగు
సూపి యే నుండ వెఱవేల నాపగాత
నూజుఁ బొదువుండు మీ రని యోజుఁ జెప్పె
శక్తనయుండు దనయోధజనుల కెల్ల. 407

వ. అప్పులుకు లాకర్ణించి. 408

క. ఏయుండు పొడువుం డడుపుడు, ప్రేయుం డనుచువారుజాహ్నువీతనయుగడుక
దాయుండు మనసైనికులుం, గోయని తలవడ్డఁ బోరు ఘోరం బయ్యెన్. 409

వ. అప్పుడు. 410

తే. ఏని గాండివి కురుసేన నెగువ నతని, వారు వెఱువక భీష్మునిఁ జేరియొడల
ప్రేలఁ డెడ లేనియట్లుగ వివిధభంగి, నిష్ఠరాస్త్రశస్త్రంబున నినిచి రధిప. 411

— శ్రీ భీష్ముండు శరశల్పగతుఁ డగుట. —

వ. అంత సంశుమంతుండు శాంతుం డగుచు వచ్చె నట్టియొడం గదిసి కవ్వడి గాంగే
యువైఁ గ్రూరనారాచనికరంబులు నిగిడించి పడంద్రోవిన. 412

క. తూర్పుతల గాఁగ నీసుతు, లేర్పడఁ గనుగొనుచు నుండ నిల గంపింపక
దర్శింపజ్వులుఁ దాభీష్టుఁ డ,వార్పతి యస్తాది సేరునట్లుగఁ బడియెన్. 413

తే. తనువు ధరఁ బొందకుండఁగఁ దల్పభంగి
శరము లూతె యై పాలు పారె నరవరేణ్య
యట్లు శరతల్పగతుఁ డగునమృహను
భావు దేవప్రతుని దేవభావ మొందె. 414

చ. అనిమిషు లప్పు సూచి మృతుఁ డయ్యెడు నక్కట దక్షిణాయనం

బునఁ గృతపుణ్యుఁడంటి వగఁ బొంగిన భీష్మఁ డాశికి నారికి

ట్లను సురలార కాలగతి నాశ్చరిలఁచియు శాదె మీనిలో

నునిచినవాడఁ బ్రాణములు సుమృతికింపఁగఁ డిండుకేసియును.

415

వ. సత్యనరసింహహం బొనగ్గుటకు ముత్యండ్రి మెచ్చి యుగధ్యత్యైర్లంబును స్వద్భువ
మగణంబును నిచ్చినవాడను గాఢునఁ దిన్నప్రభులంబున నానుభవంబున కేనోడం
బడక కానేరదయ్యెఁ బ్రాణంబులు నానుభవ యునిన విని హాలలు పుటోపించి
రానమయంబున భోగిభవముపురాఁ గొంకలు మునియింబులు హంసయోగంబులు న
వ్వుహత్తునకు నక్షిణాయనం బోకింగింపం జను దంచి యుతండు నెరిసింపనికి సతని
చేత నోకింగి ప్రియం బంది యెఱి న్నగలుడఁ దిని భృగవండు ఘచ్చివ దాశ్వాన
సుండు గుంభసంభవుపాలికిం బోయి భీష్మపాలు నెప్పను నొంగుట మూర్ఖుని
యొక్కంత దేలి దీనాననం డగుచు నవ్వహీనాభునికిఁగఁగ బనియె నయ్యవన
రంబున.

416

సీ. పాండవేయులు మాత్యసంపాలమోదనసహితంబుగా నెరిసెనమునఁ బొదటి
రాదెన బొబ్బలు నాంబులు బహుతూన్యకోటియు జేరఁగ నీతిగా నెగమియు
నీడిక్కుదొరలును నెలుఁగెల్గి మేడల్లంగ నుబుచ్చగులప కిప కుమారు
లులియంగ రోదని గలయంతవట్టును ఘనశబ్దము ముగ్ధ మనుజునాథ

తే. కాలు నే యాంబుటలు లేక కన్నుఁగవల

నశ్రు లాలుకంగఁ జిత్తంబు లడలఁ బొండు

సూనుతలఁ జూచుచుండిరి గొని యిగురు

కయును గడఁగరు మనవారు గయ్యమునకు.

417

వ. తదవసరంబున సంబరములే యవరహత్పాకరంబు సొచ్చు సనస పిని భృత్యరాష్ట్రండు
సంజయున కిట్లనియె.

418

క. నాయుల్ల మరయ నినుమో, తామో కా కిట్లు రూఁజి కిని నేర్పు

సాయకసముదయఖరభవదీయచనచయము గవియన దోగ దిద్దు.

419

వ. ఇంక నేమేనియుం జెప్పఁ గొఱంత గలదే యనుటయు పానూతనగనం డట్లను
నప్పుడు కొరవులుం దారును దమవారును మైమలుపు లుచ్చి యుగంధంబులు
వెట్టి గాంగేయుకడకుం బోయిరి కాంతేయులు నట బంధువులైనపాతలు లయి
యచటికిం జనిరి ధనంజయుం డొక్కరుండును భనుష్వాబ్ధి యతిగ నిట్లయ్యెను
దెఱంగుల వారలుం దత్కాలప్రశాంతస్వాంతులై యనోన్యనృపియలలోపంబులు
దక్కి తన్నుం బరివేషించినం గులగురుం డగునమ్మండాకినీనందసుండు వారి
నభినందించి కొలిపించికొని యుండె.

420

తే. తనకుఁ గ్రిడల యని భవత్తనయులకు నె
ఱుంగఁ జెప్పిన వారు గడంగి మెత్తఁ

దనము గలతలగడలు దే బనుచుటయును

జూచి చిటునవ్వుతో సవ్యసాచి బిలిచె.

421

క. పిలుచుటయు నతఁడు బాష్పమా, లొలుకఁగ గాండివము వెట్టి యొయ్యన చనినం
దలగడతూపులు నెజ్జకు, నలనడఁ బెట్టు మని భీష్మఁ డాతనిఁ బనిచెన్.

422

వ. ఇట్లు పనిచిన బాష్పం డట్లు చేయుదు నని గాండివంబు వుచ్చికోని ముఱియు
ననుజ్ఞ గొని మూఁడువాలమ్ము లభిమంత్రించి పెడతలఁ దాకి యెత్తి పట్టుకొని
పుంఖంబులు భూమి మోచి నిలుచునట్లుగా నేసినం దాత ప్రీతుం డై తల్పంబు
నకుం దగినయుపధానంబు ¹వెట్టి తని యతనిం గొనియాడి సకలపాత్రులను
ధాత్రీపతులను నవలోకించి.

423

క. రవి గొల్చి యుత్తరాయణ, మవునంతకు నంపపాన్యునం దిట్లు మహా
త్సవలీల నిలుతు నా కీ, దివసంబులఁ జేయవలయుఁ దృధరక్ష దగన్.

424

క. అలయ కరయ నోపినవా, రలు గ్రక్కునఁ బరిఘతోడి ప్రాకారం బి
ట్టలముగఁ గావింపుఁ డనుడు, దలకొని నీసుతులుఁ బాండుతనయులు భక్తిన్.

వ. అత్తైఱం గాచరింపనుం దాత్పర్యంబున రక్షింపనుం దమతమయందుఁ దగిన
వారల నియోగించి రంతఁ జిత్తుకులు వచ్చి శల్యచికిత్స నేసెద మని తొడంగిన
గాంగేయుండు వారించి వారి కభిమతార్థంబు లొసంగి వీడుకొల్పె గీతవాద్య
నృత్యప్రవీణంబు లగుపాత్రంబు లమృహత్తునకు వినోదంబు సలుపు చుండె నట్టి
యెడ నాదేవప్రతుండు నీళ్లు ద్రావ నడిగినం దనుపారునీ రనేకులు గొనివచ్చిన
నతండు.

426

తే. వినుఁడు శరతల్పగతుండ నై యునికిఁజేసి, యన్యనలిలంబు సేవింప ననుచితంబు
నాకుఁ దేజోమయాస్త్రవిన్యాసవిధిస,ముత్థితం బైన భూజల మొకఁడు దక్క.

వ. అనుటయుఁ గౌరవులును దక్కటి రాజులును వెఱఁగుపడి యున్నం గవ్వడిం
గనుంగొని గాంగేయుండు.

428

క. శరవేదన సర్వాంగము, నెరియఁగ నా కిప్పుడు పెనవు లెండఁడు దృష్టా
భర ముడుమఁ దగిననీళ్లు, పెరవునఁ దే నేర్తు వీవ వే తె మ్మనఘా.

429

వ. అనిన నట్లకాక యని యతం డతనికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి తేజోమయం బయిన
మార్గణంబు పర్జన్యమంత్రాభిమంత్రితంబుఁ గావించి మహీతలంబు గాఁడ నేసిన
భాసురచ్ఛాయం బగుతోయంబు భారారూపంబున దివ్యగంధరసోపేతం బయి
యెగసిన.

430

ఆ. కౌరవులు ప్రకంపగాఢవిస్తయు లైరి, పాండుసుతులు వారిబలము నుబ్బి
యార్చి సంకు లొత్తి రాజలంబుల నమృహత్తుఁ దృప్తుఁ జేసె నర్జునుండు.

431

వ. ఇట్లు తృప్తిఁ బొంది మందాకినందనుండు పురందరనందనున కి ట్లనియె.

432

1 వెట్టు మనిన నట్లు చేయ నతనిం. 2 దగినజలములు.

- ఉ. నారదుచేత నిన్ను మునినాథునిఁ గాఁగ నెఱింగి గుండుదుగ్ధా
కౌరియు నీవుఁ గూడిన ససాధ్యము లేవ్విఁచు లేవు నగ్నదఁ
ర్వారుడ వైననీరలనివైరము గీ డని చెప్పఁ జెప్ప నీ
కౌరవరాజు మానఁడు దెగం జెడఁ గా గీటు మీఁద భీముఁడనీ. 433
- వ. అని పలికి దీనమానసుం డగు చున్నభవత్సానుతో ని ట్లనిగొను. 434
- మ. నరుఁ డత్యద్భుతవిక్రముం డతని కానాంఘ్రముం డాఁపుఁ డ
వ్యరికికా వీరి జయింపరాదు సమంఘస్థంభముం దిక్కి ధ
ర్మరతుం డైనయజాతశత్రునకు నింపింప నమి య్భవం
జ్యరమం బొందుము మీట గొంది అయినం జాకున్న నీ కొప్పడే. 435
- వ. అని పలికి యూరకుండినం గౌరవపాండవులును మాటు పలుకక యతనికి నమ
స్కరించి నిజనివాసంబులకుం జని రట్లు సనునెడ గోవిందుండు గౌతేయాగ్ర
జం గనుంగొని. 436
- క. సురలకు నెజయుఁడగునీ, సురసరిదాతృజుని గెలువఁ జొప్పడునే యె
వ్వరి కైన నద్భుతావహాపరికరు లగుమీఁద చిక్కఁ జిరవముఖ్యా. 437
- క. అనుటయు నతఁ డి ట్లను నే, మనఁగా నొకమానిసులమె యప్రతిహతపీ
రుని నిన్నుఁ బడసి యింతటి, పసులకుఁ జాలితమి గాక భక్తిధీనా. 438
- కర్ణుడు భీష్మునియొద్దకుఁ బోయి కనఁపఁ దగుట. ౧—
- వ. అని యిట్లయ్యిరవురు నొందోరులం బ్రశంసించుచు నఖిలజగదవృత్తుల్ గివి
రంబుల కరిగిరి తదనంతరంబ కర్ణుండు గాంగీయుకడకుం బోయి భక్తివివరం
బులు దోచుం బాదప్రణామం బాచరించి. 439
- అ. అలుక దక్కి నన్ను నధికవాత్సల్యశీలము గాఁగఁ జూచి తగినమాట
లాడవే మహాత్మ! యనుటయు నాతండు, గౌరవమున నతనిఁ జేరఁ బిలిచి. 440
- వ. ఒక్కకరంబు మలంచి కొఁగిలించుకొని యచ్చట నున్నరక్షకాదిజనంబుల నవులం
బోపం బనిచి యతనితో ని ట్లనియె. 441
- క. నీదెనఁ గోపింతునె కులభేదముగాఁ బలుకుటయును బిడ్డల జెలువం
గా దని కినియుదు లే దన, కిరా దలఁతును నిన్ను నిష్ఠురంపుఁబలుకులన్. 442
- వ. అది శిశుగాని రోపంబు గా దట్లుం గాక. 443
- క. నీయుదయము దైవికగ, రాధాయ త్రము నీకు మద్భుత లనదృతులు గౌం
తేయుడవు గాని విను రా,ధేయందవు గావు నీవు ధీరవిచారా. 444
- వ. ఇది కృష్ణుడైపాయుడుండు నాకు నేకాంతంబున నెఱింగించె నేనును భవదీయ
తేజోవిశేషంబువలననుం గనుంగొనియుండుండు బాండుతనయుండ నగుటంజేసి
నీయెడ వాత్సల్యంబ కాని మాత్సర్యంబు లే దొక్కటి నెప్పడ విను నేను

గురుపాండవులవైరం బుడిపి పుచ్చితి నప్పాండవేయు లజయ్యు లప్రమేయుం
డగుకృష్ణుండు వారికి విధేయుండు గావున వారలతోడివిరోధం బొప్పుదు నీవును
నొండుదలంపు దక్కి యక్కొంతేయులం గలిసి యుండు మనినఁ గర్ణుం డతని
కి ట్లనియె. 445

క. కొంతేయుండ నగుదు నిది, యంతయుఁ దొల్లియును వింటి నాద్యులచే ని
ట్లింతయు నెఱిగినఁ గుంతీ, సంతానముతోడిపాత్తు సనునే నాకున్. 446

ఉ. వారు మహాబలుల్ హరియు వారికిఁ బ్రాపు గలండు వారలం
బోర జయంపరామియును బుద్ధి నెఱుంగుదు వైనఁ గౌరవ
త్కారమణుండు నేయుతగుమన్న న లెల్లఁ దలంచి చూచినఁ
భూరివివేక యే విడిచి పోవుట ధర్మ మే వీరకర్త మే. 447

వ. అదియునుం గాక. 448

ఉ. మాటలు పెక్కు లాడి యనుమానము లేక సభం గడంగి ప
ల్తాటుఁ బరాభవించితిఁ జలంబునఁ బాండవకోటి కెప్పుడుం
జేటు దలంచి యే బలువు నేసితి వైరము నాకు నింక నీ
వీటికి వారివీటికిని పెక్కున మయ్యెడు కయ్య మొప్పుగున్. 449

కా. దైవాధీనము సర్వమున్ మనమతిం దప్పింపఁగా పచ్చునే
నీవింకన్ నను నొండు వల్లక పరానీకంబువైఁ బంపు మ
త్యేవాధర్మము నిర్వహించెద బలో త్యేకంబు లోకంబునం
భావింపన్ విహరించెదన్ మురరిపుం బాఠ్యం దలంకించెదన్. 450

చ. అన విని భీష్ముఁ డిట్లు లను నంతకుఁ జాలు తెలుగుగనే సుయో
ధనునకు నెట్లు నీదుభుజదర్పమ కాదె సహాయ మెద్ది యా
తనికిఁ బ్రియంబు దానిన యుదాత్తమతిం దగ నాచరింపు నీ
మనమున సంతసిల్లు మనుమానము దక్కు మనుజు యిచ్చితిన్. 451

వ. అని తెలి వింది పలికిన దేవవ్రతుబంధుభావంబునకుం బరమానందంబునొంది
రాధేయుండును నిజనివాసంబునకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం
జెప్పె నని జనమేజయునకు వై శంపాయనుండు నెప్పుడయు. 452

ఉ. మర్దితతాపసంకలనమంజులనామ దురంతదుర్దశా
కర్తమలేపనిర్వరణకారికృపామృతేపూరకర్తసం
మర్దనిరాసకర్తత సమత్వపరిస్థుటరూపభావనా
నిర్దళితారివర్గమహనీయమనోరమణీయవై భవా. 453

క. భసితోపరభాగ హేలా, లసితశ్రీవత్సలలితలాంఛన పింఛ
ప్రస్ఫుమరరుచిశబలోరగ, విస్ఫుమరదీధితికలావివేష్టితమాళి. 454

మాలిని.—

క్షరణరహితవృత్తి గ్రాహ్య¹ భక్తప్రసవ²

కరణగమనలీలా గాఢకారుణ్యశీలా

స్తరణభయదమూర్త మధ్యరత్నప్రసవ³

చరణవినమదింద్రా సంతానందసాంద్రా.

—455

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిశ్ర⁴ బొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధాంధసవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు
సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము సంకలి

భీష్మపర్వము సమాప్తము.

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

సంశ్రయమంగళగౌ

రీసంగమవిభవపుణ్యరేఖాసంప

ద్భాసితవక్షోవామాం

గాసూత్రితచిత్రమహిమ హరిహరనాథా.

1

— { సంజయుఁడు యుద్ధభూమికిఁ బోయి మరలి వచ్చి యందలివృత్తాంకంబు భృతరాష్ట్రనితోఁ జెప్పెట. } —

వ. దేవా వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 2

క. మునిజనవల్లభ యివ్విధ, మున దేవవ్రతుఁడు శాంతిఁ బొందిన క్రమ మెల్లను భృతరాష్ట్రమహీశుఁడు, విని యెవ్వరి యాచరించె వినిపింపు తగన్. 3

వ. అని యడిగిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 4

క. అనిమిషనదీతనూజుఁడు, సనుటయు విని యివ్వభుండు సంజయుఁ బోవం బనిచెను దనయునికడకు న, తనివిజయము కాంక్ష దనహృదయమున మొలవన్. 5

క. పనిచి కృతపడినగాంగే, యుని దెసయుష్టులిక నాతఁ డుల్లము నానా ఘనతరచింతాభర మొందిన గుండుచు నుండఁ గొన్ని దినసంబులకున్. 6

క. వ్యాసప్రసాదమహిమం, జేసి యుభయనైన్యగతవిశేషజ్ఞుం డై యాసంజయుఁ డొకనాఁటిని, శాసమయమునందుఁ గడు వెసం జనుదెంచెన్. 7

వ. ఇట్లు శిబిరంబుననుండి సూతనందనుండు గరినగరంబునకు వచ్చి యంతఃపురం బున నున్న భృతరాష్ట్ర నుచితప్రకారంబునం గనిన నమ్మనుజవల్లభుం డతనిం దనచేరువ నునిచికొని యాచరించి. 8

చ. అమరనదీతనూజు సమరావనిఁ గోల్పడి నాదుయోధవ ర్గము మఱి యెవ్వరిం గొని పరాక్రమదుర్దమపాండుపుత్రునై

నన్యమునకు మార్కొనం నలంచ న్కట కౌరవు లేమి నేని రా
సమయమునక బలప్రచయసంఘటనం బటలులయ్యె సంజ మా.

9

క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, క్షిప్తు నగునునాథులతోడ నుపహాళములి న్నె.
విను మంతయుఁ జెప్పెదల గ్రమ్మున నీచుడిగినతోటంగు భూమి న్ నీలియెను. 10

వ. దేవ ప్రతుండు దేవభాసంబు నొంగినయెప్పుడు కురుపాండవు లుత్తరికడకు వచ్చు
టయు నాసమయంబున బుద్ధివహిషంబులు నాడు నీ ఊకింగించితి శతతల్పు
గతుం డైన శాంతనన్రుండు నెప్పివహిషంబులు లాదరింక రోషమంగ కృత్యమును
లగుచు నతని నీడ్చిని ముట్లు సనినకౌరవులు నాలివహిషం నీకడనుండి యేను
బోయి శిబిరంబు సొచ్చునననంబున.

11

మ. సమరోద్యోగము వీటికిం దెలుపునిస్సాణాదితొన్యంబు లొ
క్కమొగిక్ర మ్రామంగ పానశాంతివతురంగస్పృశనన్నాహంసం
గమనాతోపము మిక్కుటంబుగఁ గడంకక పీఠస్థావధ్యుని
భ్రమలోలాకృతు ల్లేరి మోముల విచిత్రత్వంబు సంభల్లంగాన.

12

న. ఇట్లు సన్నద్ధు లై పెడలి యుండు మెడలినబలంబులం గుల్చుకొనుచుండి.

13

ఉ. అప్పుడు భీష్ములేమి హృదయంబుల నుమ్మరింబు గూర్చిగా
నెప్పటిచందముల విడిచి యేడ్డఱు పక్కినానుండు లొండోరు
నైపులమాటునం బొలుచు నీసుకుపాలికి వచ్చుం బాలం
దిప్పు డతండు రా చలుచే ముని కన్నెదలంచి రంబఱును.

14

వ. అట్టియెడ.

15

చ. పతిరహితాత్మ ధ్మనసశివంగియు గోపకమీన స్థైర్యగో
ప్రతతివిధంబు సస్యవిధుస్థితి ధ్మనధుల ప్రవాహ్యులు
ద్వైపాతిరూప్య స్థైర్యసమధాభివంది భూమిచందమున
మతి మనసేన దోలె బుధమూన్యంబు భీష్ముండు లీక నమలదుటను.

16

ఉ. అంగద నాథు మ్రొగినవృకామలి దక్ పెను ముట్టికొన్న స
ర్యాంగములుం జలంప పెగ డందుచు దిక్కులు నూట చున్నసా
రంగియపాలె నుండె గురుంజ భవత్పుతుసేన భీష్మ నా
జం గబలించి పాండవులు జృంభితవిక్రమలీల బొల్పుటను.

17

ఆ. కర్ణ కర్ణ వచ్చి కాపు మనాథుల, మైత్ర మనునెలుంగు లగ్ధలముగ
బలములొన నెల్లఁ గలయంగ వీరెంచ, నార్తి దెల్లముగ జనాధినాథ.

18

వ. తదనంతరంబున.

19

క. పిలువుడు దడయక కర్ణుని, బలవిక్రమశాలి నుతఁడె పదిదినములుం
గలనికి రాఁడు నదీసుతు, పలుకులకుం గనలి సచివబంధుముతముగాన.

20

- వ. అని కౌరవులును దక్కటిజనపతులును సతని నాసపడి పలుకు చుండి రాతని
తెఱంగు దొల్లియు నీ వాకర్ణించి తది యెయ్యది యనిన. 21
- చ. అనఘ సరిత్పుతుండు దను నధరఘం డని పల్కినన్ మనం
బునఁ గడు నొచ్చి నీ వనికీ బోయిన నదైన రాను నీజయం
బున వనవాసి నయ్యెడ రిపుల్ నిను నోర్చిన వారి నోర్చెడన్
ఘనఘజశక్తి నేననియెఁ గాదె నృపుల్ విన నమృహాత్మతోన్. 22
- వ. కావున సతం డంతకు మున్ను కయ్యంబునకుం దొలంగి యుండె నాఁ డట్లు
మనవారిమనంబు తెల్ల నాసూతనందనుడెసకుం బాటె ననిన విని యాంబికీ
యుండు సంజయున కి ట్లనియె. 23
- క. తను నిమ్రైయిఁ దలఁచినయ, మ్మనుజేంద్రులఁ గౌరవులను మనమూఁకల న
య్యనిఁ గట్టెండు గాచెనె తన, మనోరథము తెల్ల ఫలనమగ్రతఁ బొందన్. 24
- వ. అనవుడు నమ్మనుజపతికి సతం డి ట్లనియె. 25
- క. వననిధి నడునీటఁ గలము, మునిఁగిన బెగ డందుచిత్తములు గలిగినత
జ్జనులక్రియ నున్న నేనలు, గనుఁగొన దీవిగతిఁ దోఁచెఁ గట్టం డంతన్. 26
- వ. ఇట్లు పురంబు వెడలి యతండు కురుపతికడ కేటెంచి ప్రీతుం డగునతనిచేత నభి
నందితుం డై రాజలోకంబు నాలోకించి. 27
- చ. దమమును సత్యముం దపము దానము శీలము సేనస్త్రవీర్యశౌ
ర్యములును భీష్మనంద కల నట్టిమహాత్ముండు పోర నీలై నిం
క మనకు నేటిబాహుబలగర్వము లెక్కడినేన లక్కటా
సమనెనె కౌరవేశ్వరునిసంపద యంచు విష్ణుమూర్తియై. 28
- క. కన్నీ రొలుకఁగ వగచిన, నన్నరపతు తెల్ల నేడ్చి రాత్తరవంబుల్
మిన్నంద నశ్రుజలములు, విన్న నివదనంబులందు వెల్లిగొనంగన్. 29
- వ. అప్పుడు దన్నుం దాన యుపశమించుకొని యందఱడెందంబుల యుష్మలికంబులు
వాయ రాధేయుం డి ట్లనియె. 30
- క. మీరెల్లఁ జూచు చుండఁగఁ, గౌరవనికురుంబమునకుఁ గన్నాకై యొ
ప్పారినభీష్మండు నడియెను, మేరు వొఱిగినట్టు లనము మిగుల నరునకున్. 31
- వ. నా తెఱంగు వినుండఁ. 32
- క. కలఁగిననేనలఁ గాచెద, నిలివెద నర్జునునికడఁక నెఱవెద బాహు
బల మాభీష్మం డె ట్లగ్గతిక మెఱసె నట్ల మీకుఁ గన్నులు దనియన్. 33
- ఉ. ధర్మజభీమపాథులును దమ్ములు సుదృఢసంగరక్రియా
కర్తృ లచ్యుతానుజునిగర్వము దుర్విషహంబు వారి మ
త్కార్తుకము క్తచండశరఖండితదేహాలఁ జేసి యిత్తు నే

- జేర్చి గఁ గౌరవేంద్రున కిభీష్టుతం జ్యోరమావిలాసమున. 34
- క. కాదేని గాంఢివజ్రానాదము సురదేందుభిప్రణాదంబును నిటి
భేదుడ నై వించు సధిక, మోహంబున నిత్యసౌఖ్యముం గ్రహించెను. 35
- క. కౌరవులం గాచుచు గణ, తూగుల బొండవుల నోర్చుచుం గీర్చిన
సాధవిహిత భీష్ముని, శరం జనుకంట నొప్పు సెప్పెం గలదే. 36
- వ. అని పలికి తనసారథిం గనుంగొని. 37
- సీ. మణిగణోజ్జ్వల మన మన యుగంబున జననాశ్వముల బూన్పు చాపబాణ
ఖడ్గాదిసాధనోత్కర మొడఁగూర్పుము గన్న భ్రజం బోర్పు రథాండున
శంఖమృదంగనిస్సాణానితూర్కముల సంఘటంపుము గభసమున ననుడు
వాడట్ల చేయ దుష్టగరోర్విధి నగ్నిప్రభం బగునారథంబు
- తే. పలురయంబున నెక్కి భూపతికి మ్రొక్కి
యాతఁ డెల్లకౌరవులును సఖలనృపులు
దమ్ముఁ గొనియాడఁ గట్టఁ దుత్సహాలీల
నిజబలాభీలసుందరభృజము లొప్పు. 38
- వ. నడచి నసీంసము దున్నుఁగొడఁగు జేరంబోయి శోషించినసముద్రంబుచందంబున
విమానంబు విడికిపడినదివృద్ధినిఁజంగున భూతలవలెఁగు డమునవతంగుభంగిని
భగ్నుపక్షం బై నన్నునాకంబుమూర్ఛిం బొలుచునతనిఁడగు బాద బాల్కియి యరిగి
యాఫలునునాంచనిచయంబునం బొదవంబడి యమునానదీప్రాంతంబును
మదనిమిళితంబును న్న శోభిల్లుతుండాలంబు ననునరించుచు పరశియనమహానీ
యుండైన యవ్వహానుభావునియడుగుల్పఁ గన్నీగు దొరఁగం బ్రణమిల్లి కేలు
మొగిడ్చి వినయవినమితశిలంబు. 39
- క. వచ్చితిం భీయుండఁ గను, విచ్చి ననుం జూడు భగతపీఠగ్రామిని
సచ్చరితముఫల మే యిట్లెచ్చట శీనీయునికి ధాత నే మన నేర్చును. 40
- ఆ. పావనంబు లయినపలుకులు నాచవు, లార నెద్ది నన్ను నాదిరింపు
మయ్య భర్త నిత్య యంచితసత్య శం, తనుకుమార గాంధర్వర్యసార. 41
- ఉ. వేర్చినమూఁకఁ గూడ నడపింపఁగఁ గోల్తల సేయఁ దీవ్రబా
ణార్పుల మార్బలంబుల రయంబున నీటుగఁ గాల్ప నాటి నీ
నేర్చినభంగి నొం డొకఁడు నేర్చునె పాండవబాహుసంపదలో
వేర్చు నెలర్చు నింకఁ గురుబృందము లెల్లను దల్లడిల్లఁగన్. 42
- క. శరజిహ్వభీకరుఁ డగు, నరుఁ డనుశిఖ నిగుడఁ జేసి నాంఁయుజదు
ర్భరపనుఁ డింక బంధుగ, కురుసేనాకాననంబుక్రొవ్వడఁగించును. 43
- మ. భరితాశాంతరచాంచజన్యరవదృశ్యదైవద త్తధ్వని

స్ఫురణా వీనులు వ్రయ్యఁ గేతనఃపిసూర్ణత్ప్రభం జూడ్కు లా
తురతం బొందఁగఁ జండగాండీసముద్యాతాస్త్రజాలంబు లె
వ్వరు నైరింతురు నీవు దక్క భుజగర్వస్ఫూర్తినిర్వాహకా.

44

ఆ. మెయిమెయిం బెనంగి మెచ్చించి ముక్కంటి,చే వరంబు గొని విశిష్టదీప్య
కర్తదీప్తుఁడైనగాండీవి నొరుఁ డాజి, జెనయఁజాల కునికి నెప్ప నేల.

45

క. అని వెక్కుమాట లాడిన, విని యాదరభరితనేత్రవిస్తారుం డై
యనిమిషనదీతమాజాడు, గనుఁగొనుటయు మఱియు మ్రొక్కికట్టుడు వలికెన్.

ఉ. ఆనరు నే నొకండన విమానలదుష్పహదృష్టిభీషణం
బైనమహాభుజంగమము నదృశ్యమంత్రనిరస్తదర్పముం
గా నొనరించునట్లు భుజగర్వ మడంచెద నస్త్రశస్త్రవి
ద్యానిపుణత్వసంపద నుదాత్తగుణోత్తర నీవు పంపఁగాన్.

47

వ. అనిన గాంగేయుండు రాధేయున కిట్లనియె.

48

మ. తగఁ బర్జస్యనిసాంపునకా బ్రతుకుభూతప్రాతముఁ వార్ధి సొ
చ్చి గరిష్ఠస్థితి నుండునేటలును సంతోణంబు లై యుర్విని
ల్పి గుణాధిశ్యముఁ బొందుబీజములుఁబోలెం గౌరవుల్ విశ్రుతం
బగునీప్రోపును బ్రావుఁ గావుఁ గని సౌఖ్యం బొందు టొప్పుం గడున్.

49

చ. అరయఁగ బంధుకోటులకు నక్కురునాథునియట్ల కావె నీ
వరిబలభేది జన్మమున నయ్యెడుచుట్టఱికంబుకంటె సు
స్థిరతర మైనోసంగడముచే నగుబాంధవ మెక్కు డందు రా
నరపతిరాజ్యభారము మనంబున నీయదిగాఁ దలంపుమీ.

50

వ. ఆంబుష్ఠవిదేహపాం ద్రాదిదేశాధీశులఁగెల్పిదుర్లోభనాధీనవర్తులంగానిర్వర్తించిన
నీకు నిట్లు నెప్పువలయునే యండజంబులు పండినవృక్షంబు నుపజీవించుచందంబున
నిన్నుం జెంది బంధువులు నుఖులై యుండువారుగాక నాకు నీవును సుయోధను
నట్ల కావున మే లాడెదఁ గౌరవుల నడపిఁగొని యప్తుహివిభునకు విజయంబు
గావింపుము పొమ్మని సమ్మదంబునం బలికిన సూతనందనుండు ప్రీతుండై యద్దేవ
వ్రతుచరణంబులు శిరంబు సోఁ విసతుం డై వీడ్కొని యరదం బెక్కి యరుగు
దెంచి భవదీయసైన్యంబుదైన్యంబు వాపి యే పగ్గలించి కలయంగనుఁగొని.

51

క. నరపతి యలరఁగ రథకరి, తురగసుభటసముదయముల దోర్లర్వధురం
ధరలీల మెఱయ నతిబంధురములు గా. సంఘటించె దురమునకుఁ దగన్.

52

వ. అట్టియెడ.

53

క. అరుణాశ్వములు రుచిరరుక్తరథంబుఁ బ్రదీప్తవేదకాధ్వజమును ను
ధురగాత్రకలితసితభా, సురబంధురకంకటంబు శోభిల్లంగన్.

54

- క. మొగమున గంగుపువేడుక, చిగు రొత్త నుదాత్తమూర్తి జెలువొందగుదుం
దగురాజులుఁ గౌరవులును, బొగడి నులివు మిగులు ప్రమదపూర్ణహృదయులై.
తే. అపుడు నీయగ్రనందనం డట్లు దనదు, తేరు ంధేయునగుంబు సేగ బోస
నిచ్చి మనమున సంతస మెరుక మెరుగ, నాదగంబున నిట్లును నతనితోడ 56
- క. నీవలన సనాథం బై, యీవీ డెంతయును మెలసె నిగ కిటు మనకుం
గావిన పలయుకార్యము, నీ వెఱిగిగింపంగ వలయు నెయ్యి మెల్లనన్. 57
- క. అనిన నతం డిట్లును బహు, జనగణుల శ్రీనపువులు పట్టుకలు గా
వున నీవు నెప్పుగా నే, వినియెర నెయ్యది దలంపు వివరింపు తగవన్. 58
- ఉ. నావును గట్టుతోడ నానాముగం డిట్లును సర్వ యోగం
భావితుఁ డైనశాంతనపుబాహులమాటున నన్న దీనుసే
నావిభవంబు నెల్ల బునాళ్లును నీమది కెక్క నాననీయా
ధావలిలోన నింక బృతనాధిపుఁడ గొన నెవ్వం డిట్లుండో. 59
- శ్రీ నాచార్జ్యులను పర్యవేక్షాధిపత్యంబు నిర్వహించుట —
- క. సేనాపతిత్వమునకుం, బూని యొందెను నడవ కున్న బొడవడంగదె యా
సేన యని గర్ల భంగవిహీనం బగుకలము జరిగినెదినిభంగిన్. 60
- వ. కావున నొక్కరు నిరూపింపు మనపును గాంధూ రోమునను ంధేయుం డిట్లనియె.
నీ. అధిప నీ యోధులయందు సేనాపతిత్వమునకు బాలనివాగుం గల ర
యందలు నయవిక్రమాచిగుణంబుల మాననీయుల ముట్టుకైన నల్ల
వారి ముఖ్యులఁ జేయునచ్చునే యొక్కరు నైకొన్న మత్సర స్థుభి
ననుల్లులు వివరితు లై కలంగక యుండు ఎరు గానలయు నెవ్వరును ద్రోయ
తే. డనినఁ గారన ంధేయు యెప్పుడ డాధి
పత్యమునకు నాచార్యుండు బ్రహ్మణుండు
వివిధరణతోవిదుండు వాయువృద్ధుం డధిక
బలుండు శూరుండు గట్టుము పట్ట మతని 62
- వ. అనుటయుం గురురాజు దగుంజాలం గూర్పుకొని గురుం డున్నయెడనుం జని
సవినయంబుగా నతని కిట్లనియె. 63
- ఉ. ప్రాయముకల్కి నొక్కటన భవ్యధృతి మహనీమతీశ
సాయకసంపదం బటుభుజావిభవంబునఁ గంగ్యతంత్ర
తాయుతబుద్ధి వృద్ధుడవు గావె ధరాసురపగ్య మున్ను గాం
గేయుండు మాకు నెల్ల నెఱిగింపఁడె నీదుమహానుభవమున. 64
- వ. అని వెండియు. 65
- క. కనువెలుగు నీవు గా నీ, వెనుక భవన్తతమ యూది వీరలు నేనుం
జనుదెంచెద మూటటు నెలకొన నృపభముపజ్జ నడచుగోవులకగిదిన్. 66

- ఆ. అనుచు నచట నున్న యవనీపతులఁ జూపి, మఱియు నిట్టులనియె మనుజవిభుఁడు
దేవసేన నడపి దితిజుల గెలిచిన, షణ్ముఖుండు నీవు సరియ కాదె. 67
- వ. కావున. 68
- తే. సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్వహింప, వలయు ననవుడు నమృహీశ్వరులు నట్లు
చెప్పి గెలుపుము నీవని చెలఁగి యతనిఁ బ్రస్తుతించి ప్రార్థించిరి భరతముఖ్య. 69
- వ. మఱియు నమృహీశ్వరుండు. 70
- క. సేనాసముదయ! వర్తకుఁ, గా నిను నేఁ బడసినపుడ కౌంతేయులు నా
చే నడఁగ రెట్లు భీష్మవిహీనుల మగుషమ్ముఁ గావు మెల్లవిధములన్. 71
- వ. అని వేడికొనిన నయ్యుండఱు గలయం గనుంగొని యాచార్యుం డిట్లనియె. 72
- ఉ. వేదములుం దదంగములు వింతలుగా నొకకొంత నేర్తు దై
ర్వాదిగుణంబు లెందుఁ గల వై నను నింతటివానిఁ గాఁగ న
త్యాదరవృత్తి మీరు విజయాశ ననుం గొనియాటఁజేసి యాఁ
గా దన కియ్యకొంటిఁ దగఁ గౌరవనాథునికోర్కి దీర్పఁగాన్. 73
- శా. భన్యం బై నబలాధిపత్యమువకుం బట్టంబు గట్టుండు న
న్నవ్యాకీర్ణగజాది యై మెఱయునై న్యత్రేణిఁ బాలించి కా
రవ్యోత్సాహముఁ బంచి మార్కొనినవీరవ్రాతముం ద్రుంచి నా
దివ్యాస్త్రంబులఁ బంచి పాండవులదీ ప్తికా మాయఁ జేయించెదన్. 74
- న. అని పలికినం ప్రీతచేతస్కుం డయి నీతనూభవుండు గనకకలశంబులం బావన
జలంబులు దెప్పించి మంగళోపకరణశోభితంబు గావించి పుణ్యాహనాదంబులుం
బరమాశీర్వాదంబులు మాగధగీతంబులు వందిజనస్తుతివ్రాతంబులుం జెలంగఁ
బ్రభూతభూపతులుం దాసును ద్రోణాచార్యునకు సేనాధిపత్యాభిషేకపట్టబంధం
బొనర్చి వేర్చినం గని రథికువరు లార్చి నిజశంఖంబులు పూరించిన నఖిలసైన్యంబు
లందును భేరిమృదంగపణవాదితూర్యనినాదంబులు నిగిడి నింగి ముట్టె నిట్లు సకల
చమూపతిత్వపదభాసితం దై భారద్వాజుండు. 75
- సీ. కౌరవసేనాముఖంబునఁ దిలక మై యెప్పి రాధేయాదియోధవరులఁ
గొనిపాండురాజనందనులసై న్యములతోఁ దొడరి ధైర్యంబు నిదృఘతమశ్రు
వీర్యంబు ననివార్యశౌర్యంబు దోర్బలాదార్యంబు మెఱయ నీతనయువలని
కూరిమి వెలయ నక్షోహిణిపైఁ గొంత బలమును దొర లనేకులను గూల్చి
- తే. చామరచ్చత్ర కేతుభూషణతురంగ
దంతిరథ హేతివర్త యోధవ్రజంబు
తునియ లిల నించి కతిపయదినము లరులు

1 రక్షకుఁ గా. 2 పాండవబలాశ్రేయము మాయంబెదన్. 3 పాండురాజనందనులతోఁ
దొడరి ధైర్యంబు నదృఘతమశ్రు, మంబు నస్త్ర, వీర్యంబు.

సుగలు వినుతింప విహరించ భరణినాథ.

76

- క. అడవుల దుశ్శిఖ నరికొనుచును నుని ధ్విరిబలం బవారణ బాడిగా
నడలి యశం దాతే ద్రువనునిగోచం కంఠ సుభయజనుములగున్ పగ మిగులన్.
- క. దుష్టమనస్కుం డగునా, భృష్టద్యుమ్నుండు దక్క దోష సుజనో
తృప్త్యుం డగునుని తెగుడును, నిష్కామం బొందె భగవంతునికరము తెల్లన్. 78
- వ. అనిన విని యూరిబిడేనుండు వ్యానసుండు బల్లనం జేసెన పదివండు పెల్ల నయి
మొగుడు నిష్కామం గంది గొండా కనీపు నిశ్చింతం డైవండు గడ్డదవికిలకంఠం
డగుచు సంజయుతో నిట్లనిచు. 79

— శ్రీ గాంధీగారిమరణము విని భక్తగోష్ఠిగా పరిణమించుట. —

- సీ. అన్యశాస్త్రంబుల సభికుండు పెనగరి భుజబలవిక్రమంబులు భుసుండు
గురుం డట్టివాని యేను. అని నదిని దే పాలవాలు గెలిసి వానిండు దునినె
నో లేదు మోగినో సూతుండు పదిగునో యీమూల మెలపా నెనిది సాగు
నేమిమి మతి పాక్షం జరిచినో సోనాక్షం డు పభృష్టద్యుమ్నుం డెఱవెడి జంప
- తే. నట్లు యచ్చుదు పిది ధ్విం మగ్గలంబు, పోషమముకంఠ ద్రోణునిపాటు వినియు
వేయివలెయల్ల పోషదు బూలుగాగ, నోపు సాగుండు యీ మను సుమృత్తు.
- వ. అని యడ లూని పోగిలి పెంజెను. 81
- తే. మీరు వొజగుట యిసుం డెలమిందం బుపడు
యిచ్చి యిండు గొండె ధ్విర్యమున జేర్చు
ప్రభ పేలింగి గభీరత రాశి కట్ట
యెందుం బొగ డొందెనానాంధ్రుం డిట్లు లగుట. 82
- క. అంతలోకపంక్తమనిధి, మతి సురగును మిగులుం గుండునుమానగుండును ను
ర్జతు లగుమత్సుకులగుం గా, మృతుం డగుండు బుధుని మృతి యువ్వం గదా.
- తే. విల్లు వట్టిదంబా రెల్లు పెరవు గతిది, పోష నెల వైద్రోనునిభుజము నెలువ
రించి పాంచాలనండును బంచి పాక్షం, డిట్లు నేనుంచెగా బొమం డెల బాలు.
- క. పాము బొదివి పడం దిగిచిన, చీమలగమయట్లు ద్రోణం జిక్కుపెడిచె గా
కేమి బహుదేశసైన్యము, లే మనం గల యంక నూతి యువ్వం మననం. 83
- వ. అని పలుమాట లాడి యెల్లంబోయి యాలోనన గొంత దెప్పెతి యంగంబులు
పడంకుచుండ మతియు నమ్మాన పేర్వెరుండు సూత్రనంచున నిట్లనిచు. 84
- తే. ప్రథమగిరిమిందం దోతెంచుభానుం బోలి
ధర్మపుత్రుండు దోచినం దమము విరియు
నట్లు విరియక గురునకు నడ్డపడంగ
వచ్చునే తమ్ము మెరిసి యెవ్వరికి నైన. 87

- క. సింధురము మహోద్రేకము, దాంధ్రం బై వచ్చులీల నాచార్యునిపై
గంధవహసుతుడు ¹గవియ న, మంధరగతి నెవ్వఁ డాఁగు మనయోధులలోన్.
- చ. ఉటుముచు నెల్లెడం బిడుగు లుగ్రగతిం బడ ఘోరమూర్తి యై
యఱిముఱి గప్పుచెంచువిలయాభ్రముచాడ్పున మోర్చిపాద మే
డైఱ జెలఁగఁ వడిం దొరఁగుదివ్యశరంబులు ద్రోణు తేరిపైఁ
బటపుకిరీటి మీధరణిపాలకుఁబోదులచేత నిల్పునే. 89
- క. ఎవ్వఁడు దెరలెనొ తిరుగక, యెవ్వఁడు నిల్వెనొ కడంగి యెవ్వఁడు బిరుదై
క్రొవ్వునఁ జచ్చెనొ కుంభజు, నెవ్వఁడు గావంగ లేడ యెయ్యది దుదియో 90
- ఆ. గురుఁడు వడినయపుడ కురునై న్యములఁ గల, వారణాశ్వసుభటవర్గములును
బడియెఁ గాక యేల పడకుండు నాధర్మపుత్రుభాగ్య మలఁటి బోవు నెట్లు. 91
- చ. నడికెడువాఁడు గాఁడు గురునందనుఁ డక్కట తండ్రిచావున
వృడు మొగ తప్పి యొండుగటఁ బోరుచు నుండెనొ యడ్డపాటు క
వృడికతనకా ఫలింపమి నవారణ నాద్రుపదాత్తిజుండు బె
ట్టడరి వధింపఁగా వికలుఁ డై దురపిల్లుచుఁ జూచుచుండెనో. 92
- క. అని పనవి వనట నలఁదురి, నిను నెద్దియు నడుగ నాకు నీవేమియుఁ జె
ప్పును వలవదు సంజయ మఱి, వినియెద మది గలఁగె ననుచు వివశాత్తకుఁ డై.
- వ. శితనకొడుకులగెలుపునెడ నాసమాలుటం జేసి. 94
- ఆ. సామ్యునోయిపడిన సుదతు లాక్రందన, రవముతోడ సత్వరముగ నెత్తి
యాన్మపాలు సెజ్జయం దిడి మెలపున, శిశిరవిధులు సేయ సేదతేటి. 95
- వ. ఆసీనుం డై యాతండు సూతసుతున కిట్లనియె నరనారాయణులు రథిసారథు
లైనయారథం బెందు సిద్ధమనోరథం బగుఁ గవలు గడిదిమగలు సాత్యకి
సత్యపరాక్రముండు పాంచాలోత్తముండగును త్రమాజుండుదాత్తబలుండు శిశు
పాలతనయుం డగుధృష్టకేతుండు ధీరుండు భీష్మసాతనహేతు వయినశిఖండి
యఖండపరాక్రముండు సౌభద్రుండు రెండవద్రుండు యాదవశ్రేష్ఠుండగుచేకి
తానుండు మానధనుండు ద్రాపదేయు లజేయులు గెకయు లేవుర వెవుర వెట్టు యు
యుత్సుండు బహుశమత్సరుండు ద్రోణవధంబ పనిగాఁ బుట్టినధృష్టద్యుముండు
భుజసారద్యుముండు ఘటోత్కచుండు ఘనఘోరమూర్తి కృష్ణాశ్రితంబై నవృష్టి
కుమారలోకం బిలొకమాన్యం బన మిగిలినబిరుదుతనంబునం జేర్చినయది భీమ
గదాభీషణుం డైనభీమసేనుం డెవ్వరికి నలవిగాక యుండుఁ బాండవసేనం గావను
గౌరవనై న్యంబు సమయింపను దాన చాలు నట్టిపరికరంబును గల దనుకొలంది
గాదు కార్యవివేకశోర్యోద్రైకభుర్యుండు ధర్మ దేవతకొడుకు ధార్మికత్వసత్యాది
మహాగుణగరిష్ఠుండు యుధిష్ఠిరుం డతని గెలువ దేవతలకు నశేక్యంబు మఱియు

- నొక్కవిశేషంబు నెప్పెద నాకర్ణింపును. 96
- మ. యదువంశంబున లోకరక్షణమధం డై పుట్టి ప్రేవల్ల ను
 న్నదబాల్యంబు నటించి కంసముఖనానాదేశ్యులం ద్రంగచి బ
 ల్లిడుఁ డాయొంద్రునిపారిజాత మిలకున్ లిలంగలఁగ దెచ్చి శి
 ష్టదయాభృత్యము పూని యున్నహరి నిష్ఠం జెంది గప్పొందెపుల్. 97
- వ. కాపున వారల గెలుచు టరిది యెట్లుం గాక. 98
- క. హరియాత్మ యుట్టునున కా, హరి నెట్లునుఁ డాత్మ హరియు నెట్లునుఁడును నా
 నిదువు చగుట క్రీడాంధ్రం, బరయంగ ననియుంకొ షేలంగ యెఱుఁగఁ బందనన్. 99
- క. ఆవెలుగు గనువెలుగు గ, డా వెలసినపుణ్యము. భి ధృనుఁగొం డే
 లా వెఱచు రణమునకు నా, చే వచ్చెం గౌరవులకుఁ బే టి మొందుట. 100
- వ. అని వచ్చునార్పి యూర కుండి పెండియు. 101
- చ. గురుఁడును భీష్మఁడుం గలనఁ గూలుదు రట్లు కీర్తి కింక నే
 వ్వ రెమరు కౌరవతయ మునశ్యము నయ్యుడు హ ణ్ణి లేమిగా
 బురపునఁ బొక్కుచున్ వినఁగ బుట్టి దలం చుచ న్నన ద్రోణుని
 గరవరిపాటి యెల్ల వినఁగా నలకున్ మెలింది చిచ్చుమా. 102
- తే. అనిన సంజయుఁ డట్లును నాంబికేయు,తోడ నేను దల్లింబుగ ద్రోణునము
 మెఱిగి వచ్చితిఁ జెప్పద నెల్లఁ దెలియ,వినుము! టరమగు నూటలు పేయునేల.
- ద్రోణుండు దుర్యోధనునకు ధర్మగాఢా బట్టి యుచ్చు నట్లు ఎదిరి బిచ్చుట —
- వ. అట్లు సేనాధిపత్యంబు పూని కుంభసంభవుండు మునతెమనన్ముగ ద్దశ గౌరవంబు
 నం గౌరవేంద్రునకు నరేంద్రులు విన నీ ట్లనియె. 104
- క. నను భీష్మనిపిదప బలం,బున కెల్లను ముఖ్యుఁ జేసి పూబంచిన శివ
 వినుతాచరణఫలంబును, గనువాడవు వరము గోరు కౌరవనాథా. 105
- వ. అనిన విని యతండు కర్ణదుష్టాననాదినుహృజ్జ్వలంబులతో నాలోచనంబు చేసి
 సవినయంబుగా గురున కి ట్లనియె. 106
- క. వర మిచ్చెదేనిఁ గోరెదఁ, బరమహితమ ధర్మపుత్రుఁ డ్రోణముతోడన్
 దురమునఁ బట్టి భుజాభీ,కిర కొని రావలయు మత్స్యకాశంబునకున్. 107
- వ. అని కోరుటయు భారద్వాజుండు నీకొడుకువదనం బులలోకించి. 108
- చ. అకట యజాతశత్రుఁ డనునవ్వులు కిప్పాడు నిక్క మయ్య వా
 నికిఁ గురునాథ యిట్లు లతనిం దెగఁజూచుట గోర కాజు బ
 ట్టికొనుట గోరి తివ్విధము డెవ్వర మెంతయు నిట్లెఱంగుగో
 ర్మికిఁ గత మేమి పొండవుల గెల్చి ధర్మక సగ మొఁ దలంచితే 109
- వ. నీదునిశ్చయం బెట్టిది యతనిం బట్టి తెచ్చిన నేమి సేయం గలవాడ వని యడిగిన

నమ్మనుజువరుం డుప్పొంగి తనమనంబున నున్న కార్యం బాచావ్యునకుం దక్కటి
వారికిం దేటతడ ని ట్లనియె 110

సీ. ఆధర్వసూనుఁ గయ్యంబునఁ జంపినఁ గోపించి గాండీవి కురుబలంబు
సమయించు మన మోపి సర్వపాండవులను జంపితి మేనిఁ బ్రచండచక్ర
ధారఁ గౌరవకోటితల లేటి రాజ్యంబు గోవిందుఁ డీకున్నె గొంతి కయినఁ
గాన యుధిష్ఠిరుఁ గాయంబు నొంపకతెచ్చి జూదం బాడుతెఱఁ గొనర్చి
తే. మగుడ నడవికి¹నడిచినఁ దగిలి యతని, తోడఁ దమ్ములుఁ బోనంతతోన యెల్ల
దొనఁగు మాలు నప్రతిపాతదోర్నిభూతిఁ, బెద్దకాల మే నేలుదుఁ బృథివియెల్ల.
వ. అనిన విని కుటిలం బగునతనియభిప్రాయంబునకు రోసి యస్త్రగురుం డవ్వరంబు
నకు నేమేనియు నెడ వెట్టి యిచ్చువాడుగా నూహించి యొక్క తెఱంగుఁ గాంచి
యన్నరనాథున కి ట్లనియె. 112

చ. నరుఁ డెడ సొచ్చెనేని విను నా కది దుష్కర మే నొకండనే
సురగణ మైన ప్రేలిఁ గొని చూపగఁ జాలరు వాడు లేనిచోఁ
దిర మయి పోర నిల్చిన యుధిష్ఠిరుఁ ద్రౌపదిపుట్టినీంటివే
పురు వెఱఁ గండి చూడ నలవుం జలముం జెడఁ బట్టి తెచ్చెదన్. 113

తే. అనుడు బాలిశు లైననీతనయు తెల్లఁ, ధర్మజుడు వట్టువడునకాఁ దలచి రపుడు
పాండుసుతులకు మొగ మొడకుండగురుని, ప్రతినయెల్లడఁజాటించె రాజరాజు.
వ. ఇట్లు శిబిరంబునను నేనాస్థానంబునను గలయ నాఘోషణంబు నేయించినం జెలంగి
నకలనై నికులును సింహనాదంబులు నేయ శంఖభేరివరంబు లుల్లసిల్లం గౌరవ
నై న్యంబు వొంగె నది యంతయుం గొంతేయాగ్రజుండు దనచారులచేత విని
యనుజులం గూర్చి వినిపించి వివ్వచ్చు నాలోకించి. 115

ఆ. గురునిప్రతిన వింటె వెరవున లావున, జేసి దీని బొంకు నేయవలయు
నెఱుంగు నలెడు నిన్ను నెడ వెట్టి పలికిన, వాడు గానఁ జెప్పవలసె నీకు. 116

క. నానున్నచోట నెప్పుడుఁ, బాయక కను గలిగి నిలిచి భండనము దగం
జేయంగ వలయు నక్కురు, నాయకు²కోరికి ఫలంబునకు విముఖముగాన్. 117

— ఆర్జునుడు ధర్మరాజుతో ద్రోణునిప్రతిజ్ఞకు జెఱవకుండునట్లు నెవ్వట. —

వ. అనుటయు నర్జునుం డతని కి ట్లనియె. 118

క. గురుని వధియించుటయు భూవర నీవని నొవ్వ నొండువలను సనుటయుం
బరికింప నొక్కరూ పవి, దురితంబులు ³పీనిఁ జేయుదునె యే నెందున్. 119

క. ట్లోటివల్లభ విను మేఁ, బ్రాణముతో నుండ నిన్నుఁ బట్టికొనగ నా
ద్రోణునక కాదు సగణ, స్థాణున కై నను వశంబు తలఁ కేమిటికిన్. 120

చ. అలవి యెఱుంగ కిమ్మెయి దురాశఁ దలంనిరి గాక ధార్తరా

ప్యైలు ద్రిజగంబులును గొని పటుస్ఫుగణం జనుదెంచిరేనియు
బలవదంతిప్రంజమదభంజన నీ వని భంగవద్ద నీ
యిల శకలంబులై చెడదె యొకదె పారిధి నింగి గూలదే

121

అ. వారిశలపు వాసుగ నేరదు పోల బ్రంభవంబు మాకు రి నేలుంగు
కలుగ దద్దుంతకులదేతో నాశలం, పట్టె లున్న యెని న రేండ్రిశలుగ్గు.

122

వ. అని పలికిన విని యుద్ధిమరుండు సంకుష్టాంతరంగగుండ్ల శింఖ భేరిమృదంగాది
మంగళశూర్యవ్వసంబులు సెలంగ సకలస్థ వర్ణస మేళంబుగ వేదలినచి యుగంబున
సెలమి సెలకొనం గ్రంథపూర్ణహం బమర్చి సరి దగ్రభిగంబున.

123

మ. ధవళాశ్వంబుల బూని కేతనకపీఠస్థుస్థుర్తి మంధిరంబు
ర్తి విడంబింపంగ జక్ర గాండినధనుల దేబోమయాకంఠపై
భన మారం దన్నప వలుంగ వతిన్ వగ్ధ వనత రొప్పు త
త్రనసంఘంబుమసగబునకో భయమని గూరం గూరంబున.

124

క. ఆరథముకెలన సుజ్జ్వల, భీరీచ్ఛట గేఖ పెరిసె పృష్టాద్యమ్నా
దారస్యందన ముద్ధత, సాచకము జూరంగ చటులంశ్విమున్.

వ. మఱియు వృకోదంబిసోదరులను సభిమన్యుప్రభృతుసూరులను బంఛాల
పత్రముఖబంధవులను ధృష్టకేతుముఖ్యదండనామరులను నిక్కువని గణపరి
వారంబును దగ నక్షుర యుడల బలువును బాలువును గలుగ నిలిపి యుద్ధిమరుం
డమోహరంబునడుమ నుదాత్తసన్నాహంబునను గంభీరీ శివ్రంబునను బొలిచి
నిలిచె నంతకు మున్న యక్కడ.

125

క. మనవారును రణకౌతుక, జనితోద్యమతీప్ర్ర లగుదు శిశువృక్షహం
బొనరించిరి యొప్పును బంపును దగ్ధము సుల్లిస్లి భూవరిముఖ్య

126

వ. అందు వలవట సింధు రాజకలింగపతిసంగతుం డయినవిక్రంతును నతనికబాసటగ్గు
చటులహయబహుళం బగుబలంబులతో నక్కలన సౌబలుండును డావట
గృతరత్న వివింశతిత్రి సేనసమేతుం డై దుశ్శాసనుండును నతనికే బ్రహ్మ తత్ప
ర్వంబున గాంభోజశకయవనమహీశ్వరులును సదుమం ద్రిగర్తమద్రి శిబిశూర
సేనదేశాధీశపరివృతుండును గుంభసంభవపురస్కరుండును స్థితుచవిభుండును
నాముందట నంగజనపదచతురంగ ప్రధానసేనాసముదీర్ఘం డై కన్యండును నిలిచిరి
వెండియుం గలవార లేడ నెడం బన్ని రట్టియెడ.

127

తే. దర్పదుస్సహశేజి రాధాతనూజు
దిలక మై సై న్యముఖమునఁ బొలుచువాని
సైనికులు సూచి కడు సంతసమున నేచి
యెలుగు లడరంగఁ దమలోన నిట్లు లనిరి.

128

- మ. అని రాధేయుఁడు పాండునందనులబాహాశక్తి మాయించు నీ
తని దేవావలి యైన మార్కొనునె దుర్దాంతుండు భీష్ముండు పో
రినయన్నాళ్లును బక్షపాతమున వారిం బట్టి పాలార్చెఁ గా
క నిజం బల్ల నితండు ధీరు లగు టింకం జెల్లునే వారికిన్. 130
- వ. అని యుబ్బుచుండి రివ్వధంబున సన్నాహంబు సువిహితం బైనయనంతరంబ. 131
- చ. తగ మనసై న్యముఁ గురుఁ డుదగ్రగతిఁ నడపింపఁ జొచ్చుడుఁ
గగనతలంబు నెత్తురులుఁ గండలు నెప్పులు నొక్కయువ్వుడుఁ
మొగిళులు లేకయుం గురిసె మొత్తములై పెనుగ్రద్ద లాడె బె
ట్టుగ వినిచెఁ శివారుతము డుల్లెఁ గడుఁ వడి నుల్క లెల్లెడన్. 132
- తే. అమృహాత్పాతములకు భయంబు గొనక
కౌరవులు శంఖములు మ్రోయ భేరు బులియ
నగ్గలిక సేన నడపించి రంత సమద
గమనమున వారి సేనయుఁ గదియ నడచె. 133
- వ. అప్పుడు. 134
- క. నరుఁడును రాధేయుఁడు నొం, డొరువులతోఁ బెనఁగువేడ్క బుల్లంబులలో
గురువులు వాఱుగ నిలిచిరి, యిరుదెఱుగుల సైనికులకు నేర్చెఱ మిగులన్. 135
- తే. ఇట్లు లొండ్రింటిఁ గదియంగ నెలమి నడచి
బలము లొక్కింతసేపు నిశ్చలతఁ బొలిచె
మవ్వ మెనఁగువనంబులు మాపు లెంత
యైనఁ జెలు వార సొగసి యున్నట్లుపోలె. 136
- క. తదనంతరంబ ద్రోణుం, డుదితార్కునిఁ క్రేణిసేయునజ్జ్వలరథ మె
ల్లదిశలు వెల్చింపఁగ బెట్టిదముగ మును గవిసి మొన గడిమితోఁ గదియన్. 137
- క. మనబలము గదియుబలువిడిఁ, గనుఁగొని యర్జునుఁడు దొలుతఁ గవియఁగఁ జేరు
బ్బునఁ దాఁకె వారిసై న్యము, వినువీధి నమ ర్త్యగణము వేడుకఁ జూడన్. 138
- సీ. రథకరితురగోత్తపృథివీపరాగంబు దెసల నాకసమున దీటుకొనఁగ
బాణాదిహేలిసంపాతజాతము లగుమంట లర్కాంశుల మరలు ద్రోవ
హస్తీకపాలరథావయవములు భగ్నము లగువరము లుగ్రముగఁ జెలఁగ
వివిధసేనాగాంగవిదళనంబునఁ గ్రమ్ము ర క్తపూరములు ఘోరంబు గాఁగఁ
- తే. గలయ బెరసినపాండవకౌరవ ప్రచండసై న్యద్వయంబు నుద్దండసమర
గతులు వెక్కిన మొనరించె ఖచరసాధ్య, సిద్ధులకు ననుబొంట్లకుఁ జెప్పనేల. 139
- వ. ఇవ్విధంబునం దొడంగి చెల్లునంకులసమరంబునం దనకనకరథం బరుణాతురంగం
బులచటులచిత్ర సంచారంబులం గొఱవి ద్రిష్టినలెఱంగున నేదిక్కు సూచినం

దాన యై పెక్కురథంబు లనుబట్టి పొందెనపాంచామౌ యోధుల నుం బుట్టునట్లుగా విహరించి వివిధవిశిఖనయమంబులు నిగిడింపిమఁ గుంభివంభిపుంబు. 140

క. పూల్పుచు గజముల నేర్పూరి, వేల్పుచుం దుంగముల పీఠిం ¹ వేసెలు మెలకె
వెల్పుచుం గాల్చుములం బోరి, మూల్పుచు ర ² ద్రుముగ ములిమనంగివధంగిన్. 141

వ. సంగర క్రీడ నలుపున న్యునిపరంబును. 142

క. పాదునడు రథవసుంబులు, పాదుసేవలం జనియి బ్రభుని జలధివేటుగ
పాదుతెచ్చనలీల బలయితే మెగుపాండుసుసేవలంబు నుంబుచ్చి. 143

క. పాదువుచు విచ్చుట బలువిడి, నెడియెడల బలుచును మెలకె వలసంభాగముగ
క్కదలం గొట్టకవిద్య, విదూర మెగుగనున ³ పం బోగ పుష్కలంబులయి. 144

— ద్రోణుడు పాడిపస్త్రంబుపై రోగిని నవ్వరియలకి తోచుట —

వ. అట్టియొడ నాచార్యుం డనుచు నశోర్యుండును మూననీ పదోన్వితంబును దివ్యా
స్త్రప్రభావంబును జూపిన గొంతెన్నెన న్యంబుననుచు. 145

సీ. తలుచుగాఁ దెగిచ్చిభవళ చామములు డిండ్లిములయెదుర్చు బుండ్లికి
ములు మంశంబులపిలువును గుంపలములు మునభంగియెడ దంలు శోల
చాడును గెళిముల శైవలలేఖాను మంసంబు వంగిసంబులతలమును
దాల్చి భటాశ్వమాతంగంగభగ్నరథములతోట్లు స్థిరశోములు గాంగె

తే. ధీరవరకోట ప్రట్టిసమీరతలకి, సంగ్రామము ఘట్టి సంగ్రాహిత ¹ అస్పహాలి
నుచ్చి భూతతేజంబు లోలలాడి, స్థిలం బగునత్తులు దీక్షు పటప. 146

వ. ఆహుడు. 147

తే. గగనమధ్యంబునకు నచ్చి ఖరకెరుండు
దేటి చూడంగ రంక యుద్ధిస్తం డగుచు
నెట్లు వెలుంగొందు ద్రోణుండు నట్లు వెలుంగు
చున్న గనుగొని భర్త జం దురపడించి. 148

వ. భనంజయధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యమృహాపీడు పలకచుటకు నయోగించిన.

కా. చంచత్తుంగతురంగసత్వరగతిస్ఫారీభవత్కృతనో
దంచద్దీప్తులు ప్రజ్వలిల్ల సతిసాంద్రం బై శిరస్రతేకా
సంచారంబు నితాంతఘోరముగ నాచార్యుక్ వడం దాంకి న
పాంచాలక్షితిపాలనందనుడు శంభద్వీర్యసంరంభుఁ డు. 150

వ. తదనంతరంబు. 151

క. నరుఁ డగ్లతికం దలుముచు, బురికొలిపిన గండు మిగిలి భూరిబలంబులో
గురుని బొదివె నప్పార్వతు, నరదమునకు మించి రథస మత్కృగము గాస. 152

క. పాదువుటయుం గనుగవఁ గెం, పాదవఁగ మెయి వొంగి ద్రోణు డున్నత్తుగతిం

దదనీకములఁ 1 గలంచుచు, ముదుకం డయ్యును గుమారమూర్తిం బొలిచెన్.

క. విను మహ్నాడు కులశక్తుల, కనురూపము గాఁగ నిలిచి యద్దెసవీరుల్
పెనఁగిరి రథ్యంబులు నా,తనిసూతునిమేను శోణితంబునఁ దోఁగన్. 154

క. గురుఁ డలిగి పెలుచ నడసినఁ, గరిఘోటకభటనికాయకాయముల సమి
ద్ధరిణి వొలిచె నరుణపయో,2 భరసంవృత మైనగగనతలముచెలుపునన్. 155

క. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, సిప్పు లురులుచూపు లడర నిశితాస్త్రములం
గప్పె గురుని దత్తైస్యం, బొప్పటి తనబెట్టిదంపులురవడిఁ దెరలన్. 156

క. ద్రోణునిశరములు నిలుపుచు, బాణవిఠితి సేనమీఁదఁ బరఁగించుచు గీ
ర్వాణనుతు లెసఁగ నతఁ డ,క్షీణోద్ధతి నట్లు సమరకేళి నలువఁగన్. 157

క. ఏచినరథివరులు ధను,రాచార్యునియిరు గెలంకులందుఁ దఱిమినం
జూచి వడి సవ్యసాచి శ,రాచిత దేహులుగఁ జేసె నందఱు గడిపిన్. 158

వ. ద్రోణుండు పదిబాణములు ద్రు పదసూనుమేనం గీలించినం దూలక యతం డతనిపై
నిశితవిశిఖవర్షంబు గురిసె నయ్యురుపురశరనికిరింబు లంబరంబు గప్పె నట్టియెడఁ
బాండవాగ్రజపురి 3 గము లగువారలు గడంగి కుంభసంభవుడెసకుం దఱిమిన
మనవలనిఘనయోధవరులు వారిం దలపడి రందు శికుని సహదేవుం దాఁకి. 159

మ. తుంగవ్రాతము నొంచి కేతువు వెసం ద్రుంపంగ నాతండు గ్రో
ధరసం బుగ్రము గాక యుండియును గాంధారేశు వీతధ్వజా
విరభుఁ విస్ఫురతాస్త్రఘట్టతునిఁ గావింపఁ గదాభీలమూ
ర్తి రథం బుద్ధతి డిగ్గి పాటి యతఁ డుర్విం గూల్పెఁ దత్సారథిన్. 160

క. సహదేవుండును గదగొని, మహి కెరఁగినయప్పు డొప్పె మనుజేశ్వర య
మృహితసుభటయుగము శిఖర, సహితమహాశై లయుగ్గనద్యశాకృతి యై. 161

క. వింశతీశరముల నేసె వి,వింశతి శినిలజాఁ డతండు వీఁకి నగుచుఁ ద
త్సాంశుధనుర్బంధము రెం,డంశములుగ నేసె వెడఁదయమ్మునఁ బెలుచన్. 162

సీ. మనబల మార్పినఁ గినిసి భీముఁడు గద నతనియశ్వంబుల నవనిఁ గూల్పె
భూరిశ్రవుఁడు పాలుపాటి ధృష్టద్యుమ్నుఁ గప్పె నస్త్రముల శిఖండి యేచి
యాతని నిలు నిలు మని తాఁకి శరవృష్టిఁ బొదివె పిశాచముల్ పూనులేరు
లెక్కి కప్పారెడునెలుపుచర్తపుఁగ త్తైశములతో ఖరనిస్వనములు నెలఁగ

తే. నసురవల్లభ లగునలంబునఘటోత్క,చులు సముద్ధతఁ దోడరి మాయలువొనర్చి
వేర్చి యుండొరు నొంచుచు బెనఁగి పెనఁగి, తెల్లముగఁజూడఁజూడనద్యశక్తులైరి. 163

వ. అయ్యవసరంబున. 164

సీ. క్షుత్ర దేవుండు లక్ష్మణుతోడ సమరంబు నేసె సుగ్రంబుగఁ జేకీతానుఁ
డనువిందుఁ దలపడి యద్భుతగతిఁ బోరె శిల్యుండు నవ్వుచు శరచయముల

నకులు నొంచిన గేతము నాతనెక్కడ వెనుకొని వెనుకొని విర్రులు జేసి
శంఖంబు వూరించె శాసనమును సేవ భక్తుల కేతులను సేవించి నది

తే. విశిఖములు నింప నతడ డృష్టవృద్ధి నెల్ల, గురిసె పొత్తుల కృష్ణుల గురుమునార
సముల నొప్పించి డబ్బుసాచులు, తాను డబ్బుసాచులు లేని నతడను. 165

క. సేనావతి యగుదురద, ధీమాభావము భావించు సాధునిమగ
స్థానముల నొంచ నాతడ డృష్టముగ మునుజుల నేరం బేసెను. 166

చ. బలమును దాను మత్స్యనరపాలుని గొప్పని యాడె యెడనె
నలు వినుతంబు నొప్పించి బాసరించిన గురికి నేరం గెం
పొలయంగ నీతనూభవుల సుబ్బుగడ సుభాగముల భూమి
బుల నులుమాడ నానభిగృహితుల డంబునాగు లొప్ప గను. 167

క. వేదకమేల దలపడి పోయెడి ప్రాణభగవత్కృష్ణుల ము శో
ర్యంబులనరమును నెలుంగులు, బూసెను వెనుక బ్రహ్మముల గురుభక్తులను. 168

సీ. పౌరవుం డభిమన్యు బలుమిడి యాడె బాసరించుమున ముగంబు నానెడి గినిసి
యతనధనుకేతనానాత్రంబులు ద్రుంచి యెడలెడి గురుభక్తుల ముగంబు
సాగభి నొప్పించి శిరము లేడెడి సుగ్రీవ జేసి దంబులను నరముల గురించు
టకు శర మరిచోయ్యుటయు గృహితుల యెడలెడి గురుభక్తుల ముగంబు
తే. బలుకయును హలు గొని నరముల గునిసి, పోయెడి గురుభక్తుల ముగంబు నానెడి
యంతికి నూతును బడచెను యుగంబునె, బ్రహ్మగినిమిడి గురుభక్తుల ముగంబు

వ. ఆలోన పైంధవుండు సంభ్రమంబున శాసనములను గొని నభిగంబు
డిగ్గ నుటికి రయంబున నెలుంగు యెడలెడి గుని జనుకొన్న ముగంబునెలనినోమం
బగ్గలింప నాపురంబరపాత్రుండు పోయెడి విదేహి యెడలెడి గుని కవిసె
నప్పుడు. 170

తే. వికటవిస్మరదనిచర్చ వివిధచిత్ర గతులు మునానెడలెడి గుని నరముల నేను
నాన్వనియు సింధుంజు బత్తుభింమ, సింహానాన్వనిగొని విలసిల్లి రిగ్గు. 171

వ. అట్టయెడ. 172

క. అజీముటి ప్రసేన బలం, గజచినపైంధవునియలంగు గని నరముల డే
డైల ముటిసిన నది రూపణి, విలుగుటయును వెను నరముల పొయెడి విజిగెన.

క. విజిగెనచో నిలువక వెలు, నుటికిం దనరభముమీది కొడికి పోపో
పిటికి యని పలికి నులుముగ, నటికిం దత్సేన బార్ధనంబునెలనినోమం. 174

క. తెరలినపైంధవు గని నృపవరులు నలుపు లొక్కసెట్టి వాసనిమకు పై
నురవడి దటిమిరి మద్రే, శివుండు గదిసి దీక్షిత కై వెళు చలుచును. 175

క. ఉరగాంగన నలి బట్టెడు, గరుడునిక్రియ శక్తి పట్టి క్రమముల పైచే

నరసుతుడు శల్యసూతుని, బొరివోపగ నార్చె బాండుపుత్ర బలంబుల్. 176
 వ. అయ్యవసరంబున విరాటుడును ద్రుపదుండును ధృష్టకేతుండును యుధిష్ఠిరుం
 డును సాత్యకిఁనును గేకయవతులును భీమసేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును
 శిఖండియును గవలును ద్రాపదోనులును సాభద్రుం బాగడునెలుంగులు సింహ
 నాదంబులు నింగి ముట్ట నతనికి నుల్లాసంబును నీకొడుకులకు రోసంబును జని
 యింప నతనిం బరివేష్టించిన నవ్విజయంబు నైరింపక కూడుకొని నీకొడుకు లత
 నివైఁ బట్టుశరంబులు గురియ నక్కుమారసంతతికి సంతసంబుగా శల్యుండు
 గద గొని యభిమన్యున కభిముఖుండై కవిసె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజ
 యున కి ట్లనియె. 177

తే. ఎక్కటెక్కటి పెనంగిన నింతపట్టు, పెనకుచలు నిట్టు లేచునే పృథివి నిక
 జనము లీకురుపాండవసంగరంబు, సెప్పికొండ్రు మనంబు లచ్చెరువు నొంద. 178
 క. అనిసొంపు వినియు నాకుం, దనివి సనదు శల్యపార్థతనయులనమరం
 బునఁజెఱుగె సెప్పు మేప్పడ, ననవుడు సూతసుతుఁ డిట్టు లనుఁ బతితోడన్. 179

— శ్లోకముల గద్యము. —

ఉ. ఆమైయి సూతుఁ డిట్లుటయు నగ్గలిక గద వుచ్చికొంచు రౌ
 ద్రమున వచ్చుశల్యుఁ గని తానును జండగదావిలాసనో
 గ్రమ్ముగ లీల మార్కొనియె ర విట్ట ర మ్ముచుక సమస్తసై
 న్యములుఁ బిచ్చనింపగ సురాధిపపాత్రుఁడు దీప్తగాత్రుండై. 180

ఉ. అంతకు భీమసేనుఁడు రయం బెనంగం దగ నెద్దు పట్టి య
 త్యంతరయంబుమైఁ బిఱికి కితనిఁ ద్రోచి కనద్గదాపరి
 భ్రాంతి వెలుంగ నిల్చినఁ దిరం బయి శల్యుఁ డుదాత్తరేఖ గా
 లాంతకదీప్తమూర్తి యగునాతనిఁ దాఁకె బలంబు లార్చగన్. 181

వ. అట్టియెడ. 182

క. ఇతనికి నితండ యితనికి, నితండ యెదురుఁగాక యెరుల కీయరువురయు
 ధృతి కెదుర వశమె యనువా, క్షతియును దూర్యవ్యసములు గడుఁ బెల్లెనఁగెన్.

వ. ఇట్లు దలపడి శల్యసమీరనందనులు మండలప్రచారంబులను విచిత్రగదా
¹ప్రసారణంబులను మెఱయుచు. 184

మ. గద లనోన్యసమాహతిక మిడుఁగుటల్ గ్రక్కంగ సారించుచుం
 గదియం ²బాఁయఁగ ప్రేటు దప్ప నుసులంగ నేర్పు లంగంబులం
 దొదవక ఘోరపరస్పరప్రహతు లత్యుగ్రంబుగా నెత్తురుల్
 నెదరింపం బదశబ్దహంకృతులు దిక్కిమంబులక దాఁకుగన్. 185

క. పోరెడునప్పుడు లావును, వీరోద్రైకంబు జలము వెరవును సరియె

కుల నిలు నిలు మని యదల్చి తూజీరంబు బిగియించి గుణంబు సారించి సార
భితో ని ట్లనియె. 198

సీ చల మేది కౌరవనై న్యముల్ వాతెడు ధర్మనందనునియ్యద్దండవృత్తి
గంటె యీతని దాకి గర్వంబు మాన్పక నిలిచిన నిష్కూళ నిలుచు నెట్లు
ధర్మజభీమసాత్యకిమాత్యృపాంచాల తత్తనూజులు నాకుఁ దరమె క్రీడి
చాపంబువెరపు నాచూపినయది గాదె విను మట్లు గాకయుఁ దనువు దాచు
తే. సమయమే యిది సంభృతోత్సాహలీల
జయముఁ గీర్తియుఁ గోరి యష్టలితభంగిఁ
దేరు నడపుము చేతులతీట వోవ
నడరి రథకజనంబు వేటాడవలయు 199

— డ్రోహాచార్యులు ధర్మరాజుగో యుద్ధంబు నేయుట —

చ. అన విని మేను వెంచి రయ మారఁగ సూతుఁడు దేరు వోవ ని
చ్చినఁ గని వారి నై న్యములు చెచ్చెర ధర్మజు మించి త్రోవఁ బే
ర్చినభుజసంపదం గడఁగి సింధురలీలఁ దెరల్చి తాకె న
వ్వునుజవిభుఁ గురుండు పటుమార్గణసంఘితాంబరంబుగాన్. 200

క. తాఁకినఁ బొగడం దగియెడు, వీఁకం బలి ద్రోహు బాణవృతుఁ జేయ నతం
దాఁకగొనక యతనిధనువు, ప్రేకని భల్లమునఁ ద్రుంచి వెన టగ్గఱియెన్. 201

వ. ఇ ట్లుద్ధతుం డై యగ్గురుండు పొంగినజలధియుంబోలెం గవినెన ధర్మనందును
చక్రరక్షకుం డగుసుకుమారుండు చెలియలికట్టతెఱంగున నిలువరించి నిశిత
శరం బతనియురంబున నాఁటించిన నస్పాంచాలనరుం బ్రశంసించువెలుంగులు
సెలంగఁ బొండవబలంబులు వేర్చి యార్చిన. 202

క. వెనుగాలిఁ బెటుగుగార్చి, చ్చునుబోలెం బొదలి గురుండు సుకుమారునిఁ గాం
చనపుంఖశరజ్వాలా, వినిపాతితుఁ జేసి తఱిమి విభునిం గదిసెన్. 203

వ. అప్పుడు పాండవయోధు లొండొరుల మీఱి యుధిష్ఠిరుముందఱికి వచ్చి
యాచార్యుం బొదివిన నతండు నలిరేగి 204

సీ. నకులుని నైదుసాయకముల స్పృక్కించి సహదేవు నేడింట సాధుఁ జేసి
నవవిశిఖముల మాత్యృవరేణ్యు నడఁగించి యేడింట సాత్యకియేపు మాపి
ద్రౌపదేయుల శరత్రయములఁ గలఁచి వింశతి సుత్తమాజునిచలము మాన్చి
పం ద్రెండుపం ద్రెండు పటుమార్గణంబులఁ బొండవార్గజుని శిఖండి నొంచి

తే. మఱియు మార్కొన్నరథికుల మదము నెఱచి
మెఱుంగునూపు లాధర్మజు ¹మేన నిగుడ
నడర నఱిమి యుగంధరుఁ డడ్డపడిన

వ. ఉన్న సమయంబున లజ్జావిషాదంబులు మొగంబునం దోచ ద్రోణుండు దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 215

చ. నరవర మున్న చెప్పితి రణంబున నస్తునుఁ డొద్ద నున్న నె
వ్వరికిని ధర్మ సూనుఁ బొదువంగ నశక్య మొకండు పాథు ను
ద్ధరుఁ డయి నేల వాపిఁకొని దోర్బల మొప్పుఁగఁ బోవఁ జాలినన్
చెరవునఁ బట్టెదం బరులు వేవురు మార్కొనినం గలంచెదన్. 216

❧ ద్రోణాచార్యులరెడవచాటియొద్దఁ. ❧

ఆ నరుఁడు లేనిచోట ననుఁ గని చెన్నిచ్చి, పాఱ కున్నఁ బట్టువడియెఁ గాఁగఁ
దలఁపు ధర్మపుత్రు ధరణీశ పాటుట, గలిగెనేని సంతకంచ మేలు. 217

వ. అనిన విని సుశర్మ దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 218

క. ఆనరుఁ డెప్పుడు మము నవ,మానించుచు నునికిజేసి మనుజేశ్వర కో
పానలము సంతతము మా, మానసములఁ బొదువ నతని మార్కొనుకడఁకన్.

వ. తమకించుచుండుము నీకు బాసయిచ్చి పెద్దకాలం బెక్కు నేడు రణభూమియందు
నస్తునుఁ డొండెఁ బ్రగర్తు లొండెఁ గా వలయు నే మతనిఁ బెద్దకయ్యంబు
లోనం బాపిఁకొనిపోవుట నీచిత్తంబునకు వచ్చున కాదె యనవుడు నతనితమ్ములు
సత్యవ్రతుండును సత్యకర్తుండును సత్యవర్తుండును నిబ్బంగిన పలికిరి వారలపక్షం
బై నరధికవర్తంబు నిత్యైఱంగున నియ్యకొని యుల్లసిల్లె నిచ్చెయిం ద్రిగర్తులు పది
వేవురు దొలలు గడంగినం గని తుండకేరళమాళవశీంధ్రమగధమిచ్చిల్లి కాదిదేశా
ధీశులును బంధుమిత్ర సహితంబుగా నివిధంబువారితోడివా రై పంతంబులువలికి
యుబ్బునం బొంగి రి ట్లప్పురుసున నగణ్యరథికోత్తము లుత్సహించి కృతస్నానులై
యగ్నులం బూజించి తత్సన్నిధి సర్వయోధులు నాకర్ణింప నందలు ని ట్లనిరి 220

సీ. అర్జునుఁ జంపుదు మతని కోడిత మేని గోవధంబును వనితావధంబు
బ్రహ్మవధంబును బరదారగవనంబు బ్రహ్మస్వహరణంబు బరధనావ
హరణంబు గురుజనత్యాగంబు శరణాగతారక్షణము నన్యతాభిరతియు
మద్యపానము నధిమాననవైముఖ్యమును గృహదాహంబు జనుల నేట్టి

ఆ. గతులఁ బుచ్చు నట్టిగతులు వాటిలు నక్కి, రీతికోలుతలకు నోట లేక
దుష్కరంబు సేసి తుది గన్నపుణ్యాత్మ, కలితగతుల మేలు గలుగు మాకు. 221

వ. అని సంభాషణంబులు పలికి సంతృప్తకు లనేకరథికముఖ్యులు బహుళచతురంగబలపరి
వృతులై కురురాజు సంతసిల్లి నుల్లాసంబునం జనిరి గురుండును గరుడవ్రాహ్మణంబు
సమకట్టి దానికిఁ జంచు వై తాను నిలిచె దుర్యోధనుండును దమ్ములుం దల
యును గృహకృతవర్తలు గన్నులును సింహశాభీరశూరసేనకేయప్రముఖులు
మెడయును బాష్టాకభూరిశ్రవసాస్థిమదత్తశలశల్కులు వలపలితెక్కయు నశ్వ
త్థామ సుదక్షిణవింధానువిందులు డాపలితెక్కయు శకునిపాండ్రకలింగాంబు

మాగధులు వెన్నును నానాజహగనేనా నమస్కరింపఁ జూపింపురము పుష్పంబును స్తంభవానివిభవేశాధీశులు నవ నవగ నిలుచు నవ నవచలపాలు పురు బలుపును న్న నిలుచ నియాగించి ప హాసాంధము నుపశిష్యులంబుహూత పాగంఠాకారం బు గలుగఁజూపఁజేయుదు నీ నుదాహరణమునఁ బాఠ సోప్త వందు మధ్యమస్ర చేతంబున భగవంతుని గజాయాస్థుల న్నఁ జూపఁజూచలంబుపైఁ బాలుమధునుండునందులోఁ జేజరిల్లును ముండ ముండు పక్కనఁ గ్రగ్గరించులు పాండవసేననతీతాన్ముచుండు బాని నమంగమునకు పుష్పనింది నొలంగఁ బిలుచుటయు నున్న పక్షియుండు చిన్నుల నీ పక్షియును

222

చ. తాతమి నుశ్చై న్నమ్ములును వానియు నాబడి నమ్ముల బిల్వ నే నెటుంగని మట్టు లుండు నేను పుష్పంబులను వారి నట్లు నే నెట్ల నులుచూడఁ బంపుము నడిచిగఁ జూడెను నీను నేను నులు గఱగొలు గాదు పోమి గడిచెగల్లులను చాను నుచు పుష్పంబులను.

223

వ. అనుటగను నొచ్చుధిష్టి నుండు.

224

తే. గురునిబలశఁ ద్కవములు నెటుంగుండుము మనకు నతనిపూనిక బొందు నేనుగ వలయు దీని కిచ్చుది కాంక్షింబు దాని నీవు బుద్ధి నుచితంబుగాఁ దలపో చు మనుచు.

225

వ. ధనంజయుం డతని కిట్లునిగ్గు.

226

చ. వెలిచిన బోను కుండు దివి ప్రేమానం బగుఁ గావ నేర్పుగాఁ దలచెడు లోక మీ పరివధం బొనరుచుగ నెట్లు బోలుచు జలము బలంబు ధృత్యమును శౌర్యమును గలవాడను నీకు నే దలఘుండు గుంభునంభవుని నాయు భువిత్పరగక్షాభిష్టము.

227

వ. అని పాంచాలవరుండు గుంభత్వభిష్టుం జూచి

228

క. ఇతఁ డున్న యంతఃసేపును, మతి నేరుచు నెఱవ వలెను మూర్ఖుల నెఱవ హతుఁ డయ్యెదేని నిలుచుట, చతురత గా ననకింకొని చనువలయు పృథు.

— అట్లుండఁడు ధర్మజుఁడే నుత్తాసంగుడై పంక మున్నది బోవుట —

తే. అనిన నొడఁబడి యట్లు కా కనుడు నన్న రేంద్రునకు భక్తి మ్రొక్కి సురేంద్రపుత్రుఁ డతనిచేత దీవన గొని యవ్వరోధు లున్న దెస కేగె సంతోష ముత్కటముగ.

230

వ. ఇట్లు ధర్మజునియొద్ద వాని విజయండు చనుటను నుచ్చిసమస్తస్థవ్యంబులం గనుం గొని యమృహిపతి ధర్మవ్యద్యముతోఁ గౌరవులు గడుడత్రావహులుగా మోహ

రించినవారు దీనికి నీవుం దగ మండలార్థహంబు సమకట్టు మని పనిచిన నతం
డట్లు చేసె నివ్విధంబున నుభయహూహంబులు గాఢసన్నాహంబు లై శంఖ
భేరిప్రముఖతూర్యస్వనంబులు నెలగ నమవానకాలంబునం బొందినగంగా
యమునలుంబోలె నొండొంటిం దాఱ్ఱొనుసమయంబున నయ్యజాతశత్రుండు
ద్రుపదపుత్రు నాలోకించి గురుం జూపి 231

క. నేఁ డీ బ్రాహ్మణుచేతం, బోడిమి నెడి యేను జిక్కి పోవక యుండఁ
వేడిమి మెఱయుశరంబుల, వాడిమినొం పెల్లఁ జూపవలయుం జుమ్మి. 232

క. అనుడు నతఁడు నవ్వుచు ని, ట్లను నే నాఁగంగ ద్రోణుఁ డని నినుఁ గదియం
జనువాఁడె యింత యేటికి, నను నీతఁడు గెలువ లేఁడు నమ్ము మఱీశా. 233

వ. అని పలికి పారానతవర్ణాశ్వవర్ణసీయరథుండగునయ్యతిరథుండు గుంభసంభవునకు
సమ్ముఖంబుగా నడచుటయు నాధృష్టద్యుమ్ను దర్శనంబు దనకు నరిష్టంబగుటయు
నగ్గురుం డొక్కింత విన్ననై యతనిదిక్కు దేఱిచూడం జాలక క్రేడించి పాంచాల
బలంబునై నిశితవిశిఖంబులు పరఁగించుచుం బాయవడనడరె నంత నక్కడ. 234

సీ. క్రీడి యాఁకొని యున్న కేసరి హరిణచయముమీఁడఁ జనునట్లు లాత్రిగ ర్త
వరులపై నరుగంగ వా రట ము న్నర్థచంద్రాకృతిగ నొడ్డు సంఘటించి
కొని యుండి యాతనిఁ గని ప్రీతినార్పులు బొబ్బలుఁ జెలఁగంగఁ బొంగుటయును
జూచుచు నానవ్యసాచి మందస్మితుఁ డై కృష్ణతోడ ని ట్లనియెఁ జూడు

ఆ. ¹మెక్కు డై నరఁగమునెనకంపుటుబ్బునఁ, బొదలు చున్నవారు ముదముకతన
నెదిరిఁ దమ్ము నించు కేనియు నెఱుంగరు, వీరు క్రొవ్వి చావ వేడి రకట 235

వ. అని మఱియును. 236

క. తగు సంతసించు గుజులు, కగపడనివిశిష్టగతికి నస్తద్దివ్యా
శృంగములచేఁ బోఁ గనుటకు, విగతభయత్వంబు సమరవిధి కొప్పుగదా. 237

వ. అనుచుం జేర నడచి దేవదత్తంబు పూరించిన. 238

ఉ. ఆనినదంబు సాంద్రముగ నాకస మంతయు నిండఁ బర్వధుఁ
మానసముల్ గలంగి యభిమానము ధైర్యముఁ దూల విద్యుఁ
తేనెన నితాంతనిశ్చలతఁ జిత్రసమర్పితమూర్తియో యనం
గా నులి వేది యుండియును గ్రమ్మఁ దేతె రవంబు ²మూనఁగాన్. 239

వ. ఇట్లు దెలిపొంది యొండొరులం బురికొలిపికొని సంశయకు లొక్కపెట్టె ఫల్లును
పయిం బటుశరపరంపరలు గురిసి రతండు దవ్వుదవ్వులఁ బదియేనువేలరథంబుల
వారిం గూల్చినం బెలుచ నడచి. 240

క. శరము లొకఁడొకఁడు పదిపది, పరఁగింపఁగ మూఁటమూఁటఁ బొద్దండు నొంచెన్
సరి నై దై దేయఁగ న, న్నరుఁ డందఱ రెంటు రెంటు నలి నొప్పించెన్. 241

- వ. అట్టిమొద సుబాహుండు గ్రీడికిరీటుంబు దశవిశిఖంబుల నేయ నగం దతనిపై ననేకశగంబులు పరంగించిన ముగ్ధుండును సురభండును సుధుండును బాసట మై యప్పాహ్లాద దాకెన. 242
- ఆ. వారికేతనములు నడిచి ద్రుంచి యవ్వీసర, డాసుభస్మపానుశంసనములు తునియ లననిమిఁదఁ దొరగించి తన్న ప్తకంబుఁ దునింపి తేనెగముల కుఱికి 243
- క. ఇరువే యుద్భటరథములు, బొరగొనుటానుఁ బఱబలంబు పురికొనక వెఱం దెరలుచు గుంపులు గట్టును, గుంపతీసె సర్గంబుపొలకింప జనుచుండన్. 244
- వ. ఇట్లు భయభ్రాంతు లైననై నినులం గనుంగొని సుశర్మ గుఱుం గెత్తి. 245
- క. వెఱనకుఁ డిది మరలుఁడు ము, న్నెఱుంగ ర యుగ్మనుని గునుమహిమతికడ నే దైఱఁ బలికెనశంకంబులు, మఱుతురె నో రెట్టి రి త్త మగలిన మనగున్. 246
- వ. అని బరససంబు నేసిన నాన్తనికులు గోల్లల నేసి గల్పన నాంఁమణిగోపాలు రెక్కడక్కడ యని వారిగ గూడి కడంగిన నిస్సాహిసూర్య రావణులు నెలం గుటయు వాసవి వాసుదేవు నాలోకించి. 247
- చ. బడలను బ్రాణముల్ గలుగ నూగక గుండుండు రే త్రిగన్బలి ప్పడ నులుమాడి బొద మటు పోవగ నిష్ఠు రథము నాపుడం గడు వెన నాధనంజయునికాంతిత మెక్కడ నక్కడల్ల సె క్కుడుముద మొప్పు దేరు రథికోటుల్పైఁ బఱప మునుగదుఁడున్. 248
- క. విమలాంబుదములు పూనిన, విమానమో నాగ మఱునె పెలిమాపులనే గముసొంపున నయ్యరదం, బనురేంద్రునిలీలఁ జొలిచ నతనిసుతుండున్. 249
- వ. ఇట్లు మండలప్రచారగతప్రత్యాగతాదివిధగతులం దేరు సంచరింపం జేయుచు నిలింపకోటికి గన్నులపండువు నేయం బుండరికాతుం గనుంగొని నారాయణ గోపాలురు గుహితాత్ము లై యుగ్మనద్యుధములు ద్వారాకానగరంబునకుం బోయిననాఁడు కృష్ణతోడిసరిగా దుర్యోధనుఁడు దమ్ము గోరకొనినవాఁ డగుటం జేసి యీసునం జేర్చి యన్నరనారాయణులమేనుల నానాస్త్రంబులు నినిదిన నరుండు దేవదత్తంబు పూరించి యవప్తంభంబునం ద్వప్త యిచ్చినమహాస్త్రంబు ప్రయోగించినం దత్ప్రభావంబున. 250
- క. గాంధీవి హంస మయి వా, రొండొరులకుఁ దోచియొకటి లొకటిల నానా చండాస్త్రశస్త్రసముదయ, ఖండితులుగఁ జేసి పడిరి కలనం గలయన్. 251
- వ. ఇచ్చెయిం గృతార్థం బయినదివ్యాస్త్రంబు పదంపడి శాంతం బగుటయు మాత కేవులు వోకి పొదివిరథరథ్యకపికితుగరుడ కీతుసహితంబుగా సవ్యసాచి నాభీల శరజాలసంవృతుం జేసిన. 252
- క. ఆపార్థుఁడు గోపానలడికితుఁ డై విశిఖిఖలలీప్రనిహరి న త్తూపులగమి నేర్చి జముని, ప్రాపు గుడువఁ బుచ్చె వారిఁ బురునంశనిధి. 253

- వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి యట్లహాసంబు నేయుటయుం దుండిమగధకేరళమచ్చిల్లి
కాదు లడరి సాయకనికాయంబులం గప్పిన. 254
- క. నానాస్త్రంబుల నాతఁడు, పీనుఁగువెంటలుగఁ జేయఁ లిటుసనక మహా
సేనలు దోడ్తో డగ్గఱి, యానరుపైఁ బెల్లు గురినె నమ్ములవానల్. 255
- క. కరితురగరథపదాతులు, బెరసి కదిసి చుట్టు ముట్టి భీషణహేతి
స్ఫురణ మెఱయఁ జేరిన న,చ్చెరువుగ విజయుండు సించి చెండాడె వడిన్. 256
- వ. సంశ్చక్తులు మఱియును. 257
- క. వెరయ్యాగలగతి గవియుచు, బొరిఁబొరిఁ గడుండురులపగిడి బొదువుచు¹ నెరకై
వెరవునఁ గాకులుఁ గ్రోతులుఁ, బరువడిఁ జీకాకుపఱుచుభంగి నలఁచుచున్. 258
- వ. పెనంగి రందుఁ గొందఱు వీరావేశంబున. 259

— సంశ్చక్తులందఱు నొక్క పెట్ట యర్థుఁడగుటయైఁ బడుట. —

- క. అరదంబులు మొద లగును, ధురవాహనతోటి డిగ్గి దుర్దంతగతిం
దురగంబులపై హరిపై, నరునై ² నూడుకొనఁ బడి నలి నార్పులతోన్. 260
- వ. ఇత్తైఱంగునం జేయి గా లార్పనం జూడ్చి నఱువను రాకుండునట్లుగా గుంపులు
గొనం బైపయి దొరంగినం గృష్ణు లగవడిరి తెగిరి మడిసిరి మ్రగ్గి రనుమాట
లతోఁ దత్త్రైన్యంబుల సింహనాదంబులు దూర్ఘనినదంబులుఁ జెలంగె నప్పుడు
సెమర్చి చెడ్పడి వసుదేవనందనుండు. 261
- ఆ. ఎచట నున్న వాడ వే మైతి ప్రాణానఁ, గలవె యేను నిన్నుఁ గాన కునికీ
దలఁకు చున్న వాడ ధైర్యధోరేయ నీ, యెలుఁగు సూపవే నురేంద్రతనయ.
- వ. అనిన విని యతండు ముకుందునిమానుషభావం బూహించుచు నుత్సాహంబు
వాటించి. 263
- క. అనిలాస్త్రంబు ప్రయోగించిన సంశ్చక్తులు దెసలఁ జెదరి చొరుపుచా
డ్వునఁ దూలగ బహువిధశర, వినిహతి బడలువడఁ జేసె వెన్నుడు మెచ్చన్ 264
- క. శిరము లురంబులు గరములు, చరణంబులు రూపు మాయ శకలము లై సం
గరధరఁ దొరగిరి యోధులు, గరితురగరథాస్త్రశస్త్రఖండంబులతోన్. 265
- వ. అట్లు గసి మసంగి కిరీటి కల్పాంతపురాంతకుండునుం బోలె బారిసమరు చుండ
వెండియు వెఱచఱవక తఱిమి పెనంగునబ్బలంబు లతనిబాణపరంపరలబలితంపుఁ
బరపునం జేసి. 266
- ఆ. కూలురూపుఁ దన్ని కొనియెడురూపును, నొఱులురూపు ³ నేల కొఱుగురూపుఁ
బొరలురూపు నయ్యె నరవాజిగజములు, ప్రథనభూమి ఘోరభంగి గాఁగ. 267
- వ. ఇవ్విధంబున నసమసమరతత్పరులై తనవలన నేమఱి యామఱిందియు బావయు
నట్లుండ⁴ (నిక్కడ ధర్మజుండు పురికొల్ప నుదగ్రనైన్యంబులు మన మొనలు దలం

- కం దళిమే) నాచార్యుండును భర్త సూనుని న్యాయులు గలరా! నళిమే నప్పుడు
నీకొడుకు దుర్బలుం డతినికి బ్రతుకుంబుగా భృష్టద్యుమ్నుం దలపడినం గురు
పాంచాలకుమారవర్గంబు లగ్గలికిం గవిసి పోర నట్టయిండు. 268
- చ. గురుఁ డనుతీవ్ర మారుతిముఖో ల్ల కోవ్యథ భర్తపుత్రబం
ధురబలవారిదోత్కంఠము దూలుడు నాతిఁ డదల్పి వీరసుం
దరముగఁ జేయి వీచిన నుదగ్రగతిం బురితోన్నఁ గఁగెను
స్ఫురణము నుదృఢం బగుడు సూన్యుని మ్రొంగె ధంపంగముల్. 269
- వ. ఇబ్బంగి నుభయస్థైనికులును గలయన్ బరిసిన మణిభూషణానికాబంబుల
కతంబున భూలికృతింబు లగుతిమిరంబుల గలచి పోను నుండు భాంభరక్త
సిక్తం బై యారజగపటం బడంగుటయు. 270
- క. ఇరువాఁగును దాల్కిని వి,స్ఫురణ మెఱయు నానుభమాలపాగ లేసితిఖల్
దరతరమ యెగయఁ బోరఁగ, ధగఁ జతురంగములు నన్వితంబుగఁ గడసన్. 271
- క. కరిఘంటలు దురగములదళి, మరదంబులమొల్ల మనగ మెడిలి నడిగి
ల్లురు మ్రగ్గఁ జేయుచును మ్రగ్గిలి పిస్తయు మొలయుఁ జూచుభేదంతితిసి. 272
- ఉ. తేరులయొప్పు మ్రోడుపడఁ జేకువ లేనివదాతితోటి ను
గైరుధిరంబులో మునుగ నాసినయేనికపిండు పక్షముల్
ఘోరము గాఁగఁ ద్రవ్వె పను గూలుకులాద్రులఁ బోలు నాశ్వికుల్
వీరవిరోధముల్ నలుపుచేడుకసంపునఁ గూడి యుక్తిసస. 273
- చ. నిలిచినయాపు డొల్ల ధరణిం బడి యున్న శిరర మింతి లిం
తలు శకలంబు లై నెఱయ దండచిహ్నాఁగి గలంగ నొంటి గుం
పులు పఱివోవ రక్తజలపూరములొంపులు భూలిగా రథం
బులు రథసంబునం బఱిపి పోరిరి యోధులు గ్రోధదీప్తుల్. 274
- క. కొమ్ములఁ గ్రుమ్మియుఁ బొదతె, లమ్ములఁ జమరియును గరములం బఱిపఱి
యి మ్మడలఁగఁ దిగిచియు నరదమ్ముల నేనుఁగులు వీటతటము నేసెన్. 275
- క. తురగమున నరుని ప్రయుచుఁ, గరిదంతము పఱికి యన్యధికి పైచుచు ను
ధురరథము చదలఁ ద్రిప్పుచుఁ, గరులు వినోదంబు నేసె గనుఁగొను ప్రజకున్. 276
- వ. టిక్కొక్కచోట. 277
- చ. మెఱుంగులు గర్జితంబులును మిక్కిలిసోనయఁ గల్గు మేఘము
ల్లికిగొన నొప్పునాకసములీల రణక్షేతి సూడఁ బొల్పుగం
దఱ చగుఘోషాద్యుత్పతివితానము పర్వ గజవ్రజంబు పె
ల్లొలుచు నెత్తురుల్ దొరఁగుచుండ నొగిం బడి యున్కి నత్తఱన్. 278
- ఆ. అశ్వసుభటతటలయంగభండంబులు, దుధిరకర్ణమున బ్రంగి యున్న
పెల్లు చూడ రాద్రవీభుత్పకరుణభయనకై హేతు వయ్యె నధిప. 279

వ. అట్టిసమయంబున నారోహకులు వడినం దెరలం బాటువారణహాయంబులును
వాహనంబులు నిహతంబు లయిన వెడవెడ మెలంగువివిధయోధులును రుధిర
మాంసమ స్తిష్కమయమహాపంకింబునం గలయ మునింగియుం గాభలు వెలుక
రా కుండియు గోరిజ దిగంబడియును రథకరిఘోటకంబులు సంచరింప నేర కునికి
వెడంగు వడుచుం దెనంగుకడిందిమగలును రక్తాంబుతురగావ ర్తకరిగిరికిలితంబైన
సమరాంగణసాగరంబు నానావిధవాహనయానసాత్రగతులం దటియంజొచ్చి
తమయట్టివారు నొందఱు మునింగినను వెండియు విజయధనవాంఛంజేసి వెఱవేది
వర్తింపువీరవ్యవహారులు నయి యెయ్యది సూచిన నెత్తుటం గెం పెక్క సైనికు
లుక్కునం బొంపిరి వోవు చున్న సంకులసంగ్రామంబునఁ జెక్కు నెమర్చక దర్పం
బునం జెలగగుచు ద్రోణుం డెలుంగు సూపి కడంగి. 280

క. కరియూథనాథుఁ బొదువం, ద్వరితోద్ధతియానదుర్నివారం బై కే
సరి సనియొడుపగిది యుధి, ప్తిరు దెనకుం జనియె నతనినేన దలంకన్. 281

క. అతితోలాహలవికల, స్థితి యగుతనబలము మిగిలి ధీరత్వమఘో
న్నతుఁ డగునతండు విశిఖ, ప్రతతి వఱపె గురునిపై నరాతులు వొగడన్. 282

— శ్రీకాచార్యునిచేత సత్యజిత్తు సచ్చట —

చ. కని ద్రువదాన్వయోత్తముఁ డకంపితశౌర్యుఁడు సత్యవిక్రముం
డనుపమదైర్యధుర్యుఁడు మహాబలదీప్తుఁడు సత్యజిత్తు ద్రో
ణుని వెనఁ దాఁకి తత్తనువు నొవ్వ దశోగ్రశరంబు లేసి సూ
తునిమెయిఁ గ్రుచ్చెఁ జేర్చి పదితూపులు భర్తజుఁ డుల్లసిల్లంగన్. 283

ఆ. గురుఁడు సత్యజిత్తు కోదండదండంబు, దునుముటయును వేఱుధనువు వుచ్చి
కొని యుదాత్తరేఖఁ గ్రూరభల్లంబులు, ముప్పదింట నతనిఁ గప్పె నతఁడు 284

వ. తదవసరంబున సత్యజిత్తుం గూడికొని. 285

క. వృకుఁ డనుసాంచాలకుమా, రకుఁ డఱుపదితూపులం గరం బరుదుగ న
వ్రకళాచార్యుం బొదివిన, వికాసముం బొందె బొండవేయబలంబుల్. 286

చ. ఘనతరకోపవేగమునఁ గన్నుల నిష్ఠలు రాల సత్యజి
త్తునువు వృకాంగముకా విశిఖధారల ముంచె గురుండు వార లా
తనివడి కోర్చి మై గలయఁ దాఁకఁగ సారథియు బృథంగ వా
హనములు బీటువోవ సిడ మల్లల నాడఁగ నేసి రుద్ధతిన్. 287

ఆ. సత్యజిత్తు మేన సాయకదశకంబు, నాటి కుంభజండు నగుచు విల్లు
దునుమ నొండువింట ద్రోణుని నొప్పించె, నతఁడు వృకుఁడుఁ బెలుచ నడరియేసె.

క. 'కినిసి వెనక' సత్యజితుని, ధనువు నఱికి గురుఁడు వృకునితల దునియఁగ నా
తనిహయములు సారథియును, మును డొల్లంగ నాటుబాణముల్ బిట్టేసెన్. 289

ఆ. అన్యచాపహస్తం దై సత్యజిత్తు సం, రంభజృంభణమునఁ గుంభజన్మః

చలర నేయుటయు నతండు గెంపారెను, నానవంబులలోడ నప్పుడు గఱచి. 290

ఉ. ఖండము లై వడం ధనువు గ్రమ్మిన నేనుడు నొక్కజొన్న పి
ల్లొండు గొనం గొనం దునిమి నుద్ధతి నేయుదుల బిక్కులందులు
ద్దండక నుగ్గు సేసి భుజనపుధునంధుని డీతర దింకె న
క్కం డని యథఃచరించి విశిఖ ప్రహరణ నిల డొల్ల నేగింపె. 291

క. సాహంకారుం డగుగురు, బాహుబలంబునను ముగి పోలెడ దొలంగెడ
వాహములఁ దోలుకొని యు, తాస్వహంబుల జలంబు నెడల భగ్గులు డధిపి. 292

— ౧౦ శ్రీ రాచార్యుని పద మార్గవర్తము పుష్పకాంక్షా

నీ. ఆతని వెనుకొన నాచార్యునను నట్లవడి వారిమొన లల్ల గడక నొక్క
పెట్టి త్రోచిన దూనిట్టిట్టలుండ బ్రాయ స్వచందంబున ప్రాగ్గ జేయు
నగ్గుదుఁ దాకి మాతాస్వనుజుల డాలును పుల వంగిని యొప్పున నెరిగి యతని
తల కుండలములతో నిలఁ బడ నతఁ డేసి భుజినాచున సూర్యునివలె డిట్లు

ఆ. నడినఁ జూచి మత్స్యబలతోటి విచ్చినఁ, జీవనగర్భకేసుల నెనెన
తెల్లఁ జెనరఁ దివరలఁ నల్లడవడఁ గలుగుచుంకొనఁగఁ జేసి గుంభిజుండు. 293

క. మెటును ధనుర్దండము గుణములునుగ విశిఖలొ దొంగుగ నొక్కటఁ నల్ప
పఱవ రుధిరంపుఁగాలున, లజఃములకి ఘనభుజుండు ద్రోణు డడఁ గ న తంద్రా 294

క. వీరాస్థిశర్కంఘున, భేరిమండునాకనవచ్చుకులొల్ల నధ
స్ఫారావర్తగజమకరఘోరమపిమ రక్షనదూరం దగిలు న్నవి. 295

వ. ఇవిధంబునం బొండవార్తజం బుట్టికొన నవ్వలిగితి తెలుమునవ్వహామీను మా
ర్కొని యుధామన్యుండును సుత్తిమాజుండును నెనుచుండుండును శిఖండియు
నై డెదుతరంబు లేసిరి సాత్యకిత్రోధులు వరుసన నూటలునుచుండ బనింటం
గప్పి రయ్యుధిష్ఠిరుండునుమరలి బాణితేత్రయప్రయోగతీపులగుధృష్టద్యుమ్న
చేకతానుల మున్నిడికొని పొంగి తానును బండ్రింట నొప్పిల నవ్వు డాభార
ద్యాబుని మఱియునుం బలుపురు పాండవపక్ష యాధమీండు చొదిలినం గని నీ
మన్నించురాజులు రాజకుమారులు నతనికి బాసట యై కడిసి నెతండు హనుదాను
వసుధం గూల్చి క్షేము జముకడ కనిచి యుధామన్యుని సుత్తిమాజుని శిఖండిని
సాత్యకిని బెక్కమ్ము లెప్పులం గీలించి తన్నుం గదిసినం గని యయ్యజాతశ్రేస్తుండు
వెండియుఁ గైతవంబున రణంబునకుం దొలంగం బాలెన. 296

క. గురు దృఢసేనుడు దాకిన, హరిసారథీశేతురథశంసనశకల
త్కరములతోడ నతండును, దొరగించె దడియతనువుదనియలు ధరణి. 297

వ. ఇట్లైతంకునం దునిమి తెలుమునతనిదోర్కిలాసంబు దస్సహం బగుటయుం
బొండవబలంబులు చెరలినం గురుసైనికులు నలుగడలకు నెగచి రట్లు విజృం

భించినకుంభసంభవు నెదుర్కొని వార్ధక్షేమియుఁ జిత్త సేనుండును సేనాబిందుం
డును సువర్చసుండును భృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును శిఖండియు సాత్యకి
యును సుమిత్రుండును సాయకజాలంబులు నిగిడించిన. 298

తే. అందఱకు నన్నిరూపు లై యతఁడు వోరి
యాసుమిత్రునిఁ గూల్చిన నతనిఁ గేక
యులును మాతృస్వపాంచాలురు నొక్కపెట్టి
కవిని ¹విరిసిరి తచ్చరాఘాతభీతి. 299

వ. భృష్టద్యుమ్ను సాత్యకిసేనాబిందు ప్రముఖరథికవరులును ²వస మఱి యుండి రనిన
విని భృతరాష్ట్రం డచ్చెరువడి యిట్లు వేర్చినయాచార్యశౌర్యభుజవీర్యంబులు
నైరింప నక్కడ నెవ్వరు లేరైరి గదే యనుటయు సంజయుం డది నెప్పెద నా
కర్ణింపు మని యిట్లను నట్లు గలంగినకొంతేయసేనం గనుంగొని కలకల నవ్వఁచుఁ
గురువిభుండు గన్లునితో ని ట్లనియె 300

క. పెనుగాలిని వెనఁ గూల్చిన, వనముక్తియం బడినపాండవబలముఁ గంటే
విను మింక నెన్నఁడును మొగ,కొన రీయోడిచనువారు గురుకొల్లలకున్. 301

చ. పవనతనూజుఁ గంటె నిజసార్వములం దనవారు లేక కౌ
రవులు మహాగ్రభంగి నడరం గడుదైన్యముఁ బొంది యున్నవాఁ
డవిరళదివ్యమార్గణదు రాసదు ద్రోణునిఁ జూచి వీడు రా
జ్యవిభవకాంక్ష యెల్లఁ దెగటాఱఁగఁ బాతెడు నట్లు సూడుమీ. 302

వ. అనిన విని కష్టం డతని కి ట్లనియె. 303

ఉ. భీముండు నట్టివాఁడె యరిభీషణవిక్రముఁ డస్తదీయసం
గ్రామజయంబు ప్రాణములు గల్గఁగ నైఁచునె పాండవేయు లు
ద్ధామబలాధ్యు లాహవము దక్కుదురే యది గాక వారు నీ
చే మును పడ్డపాట్లు దమచిత్తములకొ మఱవంగ నేర్తురే. 304

చ. వినుము తదీయయోధులును వీరగుశాధ్యులు భీము మున్నుగాఁ
గొని గురుఁ దాఁక కుండుదురె కూడుద మీతఁడు నొవ్వ కుండఁగా
మనమును నీతనికొ బలననుగ్రుల మై యటు గాక యోడి రం
చునికి ప్రమాద మేను మొగమోడక చెప్పితిఁ గౌరవేశ్వరా. 305

వ. అని పలుకునంతకుం గూడుకొని. 306

సీ. హంసగౌరము లగుహయములు నమృతాంశు కేతువు మెఱయ నజాతరిపుండు
రురునీభాశ్వంబులు హరికేతనంబును బ్రస్ఫురితములుగఁ బవనసుతుండు
శుకవర్ణవారులు ప్రస్తుతశరభధ్వజంబును నొప్పి సహదేవపూర్వజుండు
నంబుదచ్చాయరథ్యములు శుండాలవతాకయు శోభిల్లఁ దదనుజుండు.

- క. శరజాలమహావాత, స్ఫురణంబున సుగ్రదంతిభూరిఘటాబం
ధురవారివాహపటలము, విరియించుచు బెట్టు గవిసి విభు నొప్పించెన్. 311
- వ. అట్లు కురురాజు నొచ్చిన నడ్డంబు సొచ్చి 312
- శా. వంగాధీశ్వరుఁ డేనుఁగుం గొలిపి గర్వస్ఫూర్తిఁ 1వీ వ్రాస్త్రవి
ద్ధాంగుం జేసె మరుత్తనూజు నతఁ డుద్యత్తోగ్రుఁ డై వానిమా
తంగంబుం బడ నేసి వాఁ డొఱగువోఁ దన్మస్తకం బుర్వి డొ
ల్లం గేలీవిధ మొప్పు నేయ బల మెల్లం బెల్లగిల్లెన్ వడిన్. 313
- వ. ఆసమయంబున. 314

— భగదత్తుడు నాశ్రమీకముఁ బఱపి పాండవనైస్యంబులం గలంచుట. —

- క. దానవజయ మింద్రున కె, ప్రినివలనఁ గలిగె మున్ను దానోగ్రము న
య్యేనుఁగు భగదత్తుఁడు పవ, మానతనయుడెనకుఁ గొలిపె మదమెలరారన్. 315
- వ. ఇట్లు మననైస్యంబు వైస్యంబు వాయం గొలుపుటయు నగ్గజంబు. 316
- సీ. కినుకవై నిగిసినకనుగవ మెఱుంగుల 2గములుముందటఁ గెంపు గడలుకొలుపఁ
జెవులు మ్రొగించి పూచినరౌద్రతరరేఖ వినువీధి జూపఱవేడ్కఁ బెనుప
గండునఁ జూగినతొండంబు లయసమవ ర్తిదండములీలఁ బట్టువఱుపఁ
గడుబెట్టిదపుటురవడిఁ బదన్యాస మిలాస్తలి గ్రక్కదలంగఁ జేయ
- ఆ. ననిలపుత్రు డెనకు నడరినఁ గని ధర్మ, తనయుసేన జనులు దల్లడిల్లి
చంపె జంపె భీము సామజం బనియెడు, నులివు గలయఁ జెలంగఁ గలఁగి రధిప.
- వ. తదవసరంబున యుధిష్ఠిరుండు. 318
- క. అలుకొందుమనముతోఁ దన, బలముం బురికొలిపి పొదివి భగదత్తుని న
మ్ములఁ గప్పె నతఁడు వానికా, విలసిల్లుమహాంకుశమున విరియ జడియుచున్. 319
- క. గజముఁ గొలిపి యాదిక్కిన, గజఘోటకభటునికాయకాయములు రథ
ప్రజములుఁ బొడి పొడి గా న, క్కజముగ విహరించె బాహుగర్వస్ఫూర్తిన్.
- వ. అప్పు డాలోకించి. 321
- చ. అలిగి దశార్ణ భూరమణుఁ డాతనిఁ దాఁకినఁ జూడ నొప్పె తె
క్కలు గలపర్వతద్వయముకై వడి వారలదంతియుగ్మ మి
ట్టల మగువీడఁ దత్కరి బడం బొడిచెన్ వడి సుప్రతీక ము
త్తలవడువాని జంపె భగదత్తుఁడు దోమరస ప్తకంబునన్. 322
- ఆ. చంపి విక్రమంబు సొంపారఁ బాండవ, బలము బడలుపడఁగ భద్రదంతిఁ
జటులగతులఁ బఱప సాత్యకి యడ్డంబు, నడచి యేసె దొడ్డనారసమున. 323
- చ. కరివతి జిత్తనం దిరిగి క్రమఱ నూల్కొని వృష్టివీరు ను
ధురరథ ముద్ధతిం బెనచి తొండమునకా వెన నెత్తి వీచి వై

చెరయముమై నశం డెలకుం బ్రత్రముగా నెడ దాటె బోయె బి
 చెప్పర గజ మొండుపైల గవెసి చింతలవంపల నేనె ముండునె.

324

క. సారథి తురంగముల ముఖంబునంగి బుండ్లు అట్లు చుట్టెను ముగిసెను
 తే రల్ల దేగ సాత్యకి, బీషము పొలిపి నుండెను శ్రీ ముగిసెను నెట్లునె.

325

ఉ. భీముండుదగ్గరం గవెను బల్లగునాటెనెట్లెనె
 సోమమునం దురంగములు దోగి నెను పగడింపెను యొకప్పుడు
 గ్రామవివోనలీలకు విషమము గాగె నెఱుగెను నెట్లునె
 ద్రామపంక్తి మనుష్యుల దాటె నెట్లునె నెట్లునె నెట్లునె.

326

వ. అతనిపడుట గనుంగొని సోభద్రు యెలు ద్రవ్యమునెఱుగెను
 దును భృష్టకేతుండును నుండునెట్లునెను గడంగి నెఱుగెను
 గురిసిన నది కోటించి నుండునె.

327

క. పదముల సభవాహంబుల, జనుపుదల భక్తితోని నుండునెట్లునె
 బెదరక ముభిషేకమునెట్లునె, తొందరకు నుండునె
 మోహంబు దుష్టత నేనెను.

328

క. సరతనయ ప్రముఖాభిసేదలు నిభముమీనెను నేమనెను
 స్థూరగతి శిరదభ్రమునెను, బుండునెట్లునెను ముగిసెను
 బోలెను.

329

క. రథసంబున ప్రస్థోత్థాపన, విభుండు గరిగి గోలుపుటలెను
 రథయంకరముగ నుండు, ప్రభ నెను నుండునె
 బలంబునెను బుండునె.

330

ఆ. ఇట్లు భీమసేనునేపు నెట్లునెను, ప్రముఖాభిసేదలు
 జ్ఞాంభానంబు జెడిసె జెడిపి యెను, బోలెను
 బలంబునెను బుండునె.

331

క. నలీ భగదత్తుండు గడపుట, వెలుమనెను
 బులము నెగవ ధూళియు నా, కులసంబంబు
 గగనకుమారియు నుండునె.

332

క. అని చెప్పి సంజయుండు గురుజననాయక
 కునె బుట్టె యెట్లునె, మెయ్యెను
 ముగిసెను ముగిసెను.

333

వ. అనవుడు నాంబికేయగు డాకర్ణనవాంశు మిగుల నది
 నానాతనండుం డిట్లునెను.

334

— ఆంధ్రుండు భగదత్తుని దివ రథము బోలు ఎను భృష్టకేతుని శిష్యుడు. —

క. అంతకుమును భగదత్తుని, దంతి యసమనమనకేళి
 గుంటినుతుం డిట్లునె మన, మెంతయు వెన బలములోని
 కేంగెనె నెట్లునె.

335

వ. అది యెట్లునె.

336

చ. విరుదు జిత్రమంబు బలభేదనకాలి మహాస్త్రశస్త్రసా
 తరయము నైచ నోపుభగదత్తునియెను
 దిరుగక పోర నెవ్వరికి డీక్షదు నీవును నేను లేనిచో

- భర మగు నేడు రాజానకు బావనికిం దలఁకొందెడు మదిన్. 337
- ఆ. అనిన నట్ల కాక యని శౌరి యరదంబు, ద్రిప్పి యాత్మ సేవదిక్కు వోవ
నిచ్చుటయును వెనుక నెయిది సంశయము, లార్పి వేర్చి కురిసి రత్రసమితి. 338
- వ. ఇట్లు చతుర్దశసహస్రరథికుముఖులు బెట్లు ముట్టిన. 339
- క. బలములఁ గావఁగఁ జనుటయు, నలపు మెఱయ మగిడి వీరి నడఁగించుటయు
వలయుపనులయం దిప్పుడు, దలఁకొని యెద్దాని జేయఁ దగవో నాకున్. 340
- వ. అని విత్తర్కించి వివ్వచ్చుండు సుశత్రువధంబు యుచితంబుగా నిశ్చయించి
మరలి గాండీవగుణకర్షణనమేదురరోదనీకుహరుండును దేవదత్తభావనవిదళితదశ
దిశాసందోహుండును నై దివ్యబాణంబులు వరఁగించినం గేతనాతపత్రచామర
వ్యజనంబులును భేరిశంఖకాహళిమృదంగంబులును యుగాక్షరథాంగకూబరంబు
లును దంతశుండాకుంభవంశదండంబులును ఖురస్కంధవాలంబులును ధనుశ్శర
ముసలముద్గరతురికాకుంతంబులును దనుక్రాణకంకటమస్తకచ్చదంబులును మకుట
కేయూరహారకంకణాంగుళీయకంబులును శిరఃకరవక్షఃకుక్షిటిచరణంబులును
దునియలుం బఱియలుం దుముల్లంబొల్లనై రాలిన నన్నేల ఘోరంబును నభి
రామంబు నై యుండె సర్వభూతంబులును బీభత్సుం బ్రశంసించె గంపారి
విస్తయప్రమదమగ్నమాచసుం డయి కిరీటిం గరతలంబున నప్పలించి యగ్గించె
నివ్విధంబున నవీరరథికులం బిలుకుమార్చి వేర్చి రథాంగపాణిం జూచి రథం
బింక రయంబున నక్కడకు నడపు మనుటయు. 341
- ఆ. ఆతఁ డట్ల చేయ నరవాయి గొనక సుశర్మదాను ననుజయముఁ బెలుప
నెయిది పాథ పాథ యిట్లు వోఁ దగునె యే,మనికి బిలువఁ బిలువ ననిన నతఁడు. 342
- క. పిలిచిన మరలమి దగ దబ్బలములఁ గాచుటయు వలయుపని యైనది నీ
వలసినవిధంబు సేసెదఁ, దలఁకొను మొకతెఱఁగు దైత్యదర్పధ్వంసీ. 343
- చ. అనుచు మురారిఁ జూచుటయు నాతఁడు చేరు మరల్ప మౌమునం
గిరుక మునుంగున వొలయఁ గ్రీడి త్రిగర్తునిచాపదండకే
తనములు ద్రుంచి పైవడినతమ్ముల నంతకు ప్రోలి కన్నియా
తని నవలీల నొంచిత నతండు వెసం బడి మూర్ఖు వోపుడున్. 344
- వ. మగిడి యట నిరూపించి నారాయణు నుద్దేశించి. 345
- నీ. పాతెడు మనసేన వరఁగెడుఁ బెందూలి నభము గోలాహలతుభిత మయ్యె
భగదత్తుశుండాల మెగచుచు నున్నది పఱపుము వెన దానిపై రథంబు
నాపుడు నతఁడు మహావేగమున రథ్యములఁ దోలఁగఁ గిరీటి యలవుఁ జలము
మెఱయంగ నీమొన మెఱుఁగువాలమ్ముల నటుమునేయుచు సింహనాదమునకుఁ
తే. బ్రాపులై దేవదత్తంబురవము గుణము, రావమును దిక్కుటంబుల వ్రయ్యజేయ
వచ్చి వివ్వచ్చుఁ డడ్డంబు సొచ్చె వీరఁ, జండచేష్టితోడ్పడ వేదండమానకు. 346

- క. అన విని భృతంబులైన పుట్టల బంధువుల నుండు భేదములను జూచి నా
 ధ్వజుల డిట్టెలును భగవంతుని పాదము నేమిభంగి నొక ముఖ్యునాచో. 347
- ఉ. నావ్రతు వాతం దాభివేదనాభివేద కిట్టెలు నట్లు దానెను
 జేవ నలెప్ప విప్రమనశ్చోభలులు భగవంతు ముగ్ధుని
 తావలె బాన్పింప బలప నన్నియు నవృత్తుల ప్రసరింపించి నె
 దైవసముండు నొక చిట్టెనే పుట్టె నెలలు నొక భావము. 348
- తే. అలుగుడుమలులు పలుకు లెక్కి ధిక్ర, పుంభిర ప్రాణులు పొంపొంగొలిప నతండు
 వారిసేవల గోపకంబులను నుండును, నేటిల లెక్కి పుంబులను నెలలు పుట్టె నెలలు. 349
- క. బలువిడిచి గలిగి వినుచు నుండు, నొలంగింప నభంగము నొప్పున హరి ముదియ
 ట్టల మగురునుమునం జని శాస్త్రులును బహులైన జేసె బాన్పింపుభాగ్య. 350
- క. హరి నేమియు ను నేరెక, కలియె గుణగోమయ నుండునెలలును బు
 మ్మరద మని నెలక గల్గెడి, వానియును బహుభావము నేన నతండు గురికిన్. 351
- క. శౌరిమొనుని భగవంతుడు, నొండుముని నిమిది యేన నుండు డిట్టె మహా
 దారోహతం నచ్చాని, నొండు మునరించి గ్రూపుల పుంబులను నొంభుల. 352
- సీ కోపంబు గదిరి ప్రాజ్ఞోత్సాహమున వత్తునెలక హరిము లింట్టెనెలకమును
 నడరించుటయు జేసి పొడిసేసి క్రింద యీలంగులకు చొరుముగ్గు నేను
 నది గప్పి గుంపు మేఘుల కిచ్చి నొండువంగులను నుండు శిట్టె
 గొని భగవంతుడు దిముడభంగము వై న, నొండు ముండును నొండు నొండు బాధం
- తే. దాతవత్తంబు దినుమిని నతనిగుండు, మతంబు ఘనం నొండును నొండు జేయ
 మెచ్చుం గింకలను బొండు ముండును నొండును నొండును నొండును నొండును నొండును. 353
- మ. రభసాగ్రత బాన్పి పుట్టె కడం బ్రాజ్ఞోత్సాహభివేద
 డభిమంత్రించి నిజంగులంబు దిమజు ప్రాజ్ఞోత్సాహభివేదము
 చి భుజోల్లంసవిధిని యి పలుచు పుట్టెలం బుట్టెలం బుట్టెలం
 రిభయోద్రేకతరంగితం బగుచు ఘుంట్టెలం రొట్టెలం. 354
- ఉ. అప్పుడు శౌరి పాన్పి నను సడముగా వేసె మే సమర్థులు
 న్నప్పసలారు నేటంమునకా ధరియంచిన నానవ శ్రేయము
 దొప్ప నబారుణాంబుజకన్యోజ్వలమాంలక యు చిన్మహి
 జొప్పడి నూతనాభ్రతలశోభిత మునమెలుంగుచాచిన్మహి. 355
- చ. కనుగొని పల్లనుండు మురళిమంద గుట్టగునయ్య పొంపు నొం
 దినకరుణావిశేషమునం దేరికి సాంధి వైతి గాక ను
 పనులును బూని చేయె టిది పాడియె తేజము నేవు దిప్పె జూ
 చిన జెడదే ననుం జాలకం జేసితి మాటలు పేరు నేటకిన్. 356

వ. అని దూతీసం గృహంబు దొల్లిభూమిదేవి గామించి యోగనిద్రాసమయావ
సానసుప్రబుధుండై యున్న విష్ణుకడకుం జనుటయు నతండు తత్సంగతిం బ్రీతుండై
యన్నాటికి వరంబిచ్చుటయు నన్యంబున నవ్వెలందియం దువయించిన నరకునకు
వైష్ణవాన్త్రుంబు విధేయం బగుటయు నది భగదాత్మాయ త్తంబై యునికియుం
దద్వారసాధనంబు దనకుఁ దక్క నొరులకు నోర్వరామియు నెఱింగించి యిది యట్లు
కాక దీన నేమి యని మఱియుం దగుమాటలం గిరికి ననునయించి విరోధిం జూపి
వీఁ డిప్పురసాధనంబు వృథ యగుటంజేసి వెఱఁగు పడియున్న వాఁడు వీనితండ్రిని
నేను దెగఁ జూచిన ట్లీస్రారకర్తునిఁ బిలుకుమార్పు మనినఁ గొండాక దేటి
యాతండు గాండీవగుణంబు సారిచి దృఢముష్టి నేయుటయు.

357

— భగవత్తుండు సుప్రతీకంబునోడ నర్జునుచేఁ జచ్చుట. —

ఉ. వాలికదొడ్డనారసము వజ్రము వైలము దాయనాకృతిఁ
సాలముమీఁదఁ దాకిన నిభంబు వెసం బడి కొమ్ము లూతగా
వ్రాలుడు నర్థచంద్రరుచిరప్రదరంబునఁ ద్రుంచె బాణవి
ద్యాలసితుండు గ్రీడి భగదత్తునికంత మకుంతితోద్ధతిన్

358

వ. ఇట్లు దంటిని భగదత్తునిం¹ బరిమార్చి మాటు లేక మలయుమధ్యమపాండవునిం
గనుంగొని శకునితమ్ములు వృషకుండును నచలుంగును దాకిన నతండు వృష
కుని రథరథ్యసూతధ్వజచ్ఛత్రచామరంబులు రూపఱ నఱకుటయు నాతండు
పోదరునరదం బెక్కె నప్పుడు వారి కడ్డపడినగాంధారవీరరథికివంచశతంబుఁ
బంచత్వంబునొందించిన సంక్రందననందనుసురవడికిం దెరలక యేకరథస్థు లగు
నయ్యిరువురుం బరాక్రమించిన

359

తే. చేరి యుండుట నను వై నవారి నొక్క
నారసంబునఁ బడ నేసె నరుడు దానిఁ
జూచి కన్నీరు నించి నీసుతులు సాలఁ
గుండి రర్జును నపుడు మార్కొనియె శకుని.

360

వ. అతండు మాయావి యగుట ననేమాయలు గల్పించిన మొగిల్లే వరఁగి పాషాణ
వృక్షవివిధాయుధంబులు విన్వచ్చుపైఁ గురిసెం బదంపడి తమం బడఁచె బిదప
నీళ్లు వెల్లిగొనియె మఱియు మహోరగశార్దూలాదికూరస త్వంబులు గవిసె
వాని నెల్లను దోడ్తోన దివ్యాస్త్రవేది యగుసాసవ్యసాచి యడంగించి యల్లని
నగవుతో నిట్లనియె.

361

క. మాయలు జూదముతోడన, పోయెం గా కింక నిచటఁ బోసగునె యవి మ
త్సాయకము లడ్డసాళ్లే, నీయాచవి లేదు పొమ్ము నిలువక మామా.

362

క. అని పలికి వాలుటమ్ములు, తనువున నినుచుటయుఁ గలఁగి ధైర్యము మానం
బును వీటిఁబోవ బాటెను, జననాయక నీమఱిందీ సరివారు నగన్.

363

- ఉ. అతడు వాటినుం బోలు సద్వర్తనీయుం గావలె ననినీ
కాతతబాప యీదర్శలు బాంధవు నివర్తనం గవలె ననినీ
ప్రజలహృదయభాగముల వాంఛలు బోలును బోలెననినీ
ప్రాణము మెప్పు క్రింది బుధులగుం బ్రోవించు నెప్పు నీకును 364
- ఆ. బలము విడిగి తగులినా పుష్ప యిల్ల లగ్నములగుం బుని నుం బుని పొచ్చు
ద్రోణుం బోలెననినీ నమము బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి.
క. చురుకు నుం బుని బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి.
రొమ్మలని నుం బుని బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి. 366
- క. గురుం డొప్పగం బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి.
గృహముం బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి. 367
- క. శివగురు డవలె ననినీ బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి.
ధనుం బుద్ధులనినీ బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి. 368
- చ. కుటుంబు భర్తవగుం బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి.
బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి.
పురుషుని యుం బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి.
గరిపునాథుం బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి. 369
- వ. అట్లుం బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి. 370
- క. నీలుం డుం బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి.
గీ లడవలె ననినీ బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి. 371
- క. చచ్చిననీలునిం గనుం గొని, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి.
వచ్చిన భృష్టదర్శముని, వచ్చిన బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి. 372
- వ. అట్లుం బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి. 373
- క. ఓకిలము మేము రణమున, క్రింది క్రిందినిం గనుం గొని మిగిలి.
డి డాగి పోయినా, బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి. 374
- వ. అనునెలుంగులు నింగి బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి.
వారికిం గయ్యుం బుచ్చిన నల్లెటె గని తెలుముకొనెను బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి.
దమసేనలు దెరలిన భీమసేనుం డవచ్చి మాట్లాడి. 375
- క. తలమిగిలి వచ్చుబుద్ధులని, నీలు మని విశిఖముల నంపె పుష్పలయము గురుక
ర్ణులు నల్లెటెమయ నుం బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి. 376
- వ. అతం డందలి కన్తిరూపు శ్రీ యార్జును నేట్లుం డుం బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి.
వొడివిన గనుం గొని కంఠేయగ్రజుండు పురికొలుప ననులసపాదేవసాత్యకి
సౌభద్రు లానమీరపుత్రునను బుద్ధులని నా, బుద్ధులనినీ గవలె ననినీ మిగిలి. 377

రెండునేనలు గలయఁ బెసె ని ట్లపరాష్టాంబునం గ్రందుకయ్యెం బయ్యె నం
దరదంబులు దాఁకుపెల్లున డొల్లుకరులును గగవాలభారలఁ గాన నగుకుంభి
కుంభమాక్తికంబులును దురగఖురంబులం గరటిరదంబులను బెనంగొనుచు
వ్రేలువ్రేవులును దెగిపడియు నంకుశంబులు విడువక మిట్టి మిట్టిపడుబాహువు
లును దొండంబులం బెనఁచి యెత్తినం దారుచు హయంబులు వ్రేలురావుతు
లును ముందఱికొట్లు దెగవ్రేసినఁ గూలుశండాంబులును సామజంబు లడరి
రథ్యసారథ్యధికసహితంబుగా మల్లడిగొనం ద్రొక్కిన నేలం గలననరథంబులును
నాశ్వగు లొక్కమొగి జెక్కినం దునిసి పడి యేమిటియంగంబులో యను
సం దేహంబునకుం బట్టయి యున్నపదాతిగా త్రఘండంబులును జూచుభేదరులకు
వెక్కినం బొనర్చె నట్టి సంకులసమరంబున భృష్టద్యుమ్నండు. 377

క. మన కిది సమయము సుండీ
యని ద్రోణునిఁ జూపి తఱును నమైన రథికుల్
గని పొదువుడు సంపుడు పారి
గొనుడు దునుముఁ డనుచుఁ గూడుకొని యతనివయిన్. 378

చ. కవిసిన నమృహాభుజుడు గన్నుల దట్టపుఁ గెం వెలర్ప బై
రవముగ దివ్యబాణనికరం బడరించినఁ దేటి చూడ రా
క వెఱుగూ నొంది చిత్రములకై పడి నాఘనయోధు లుండ నీ
రవుతులు జోదులున్ రథికరాజియు వారిమొనల్ గలంపఁగాన్. 379

మ. తను నత్యుద్ధతిఁ బిల్చి దుర్దమభుజాదర్పంబు శోభిల్లఁ దాఁ
కినసంశక్త క్షతకోటి నొంచి సమరక్రీడాకళాకాతుకం
బున నాభీలకషీంద్రకేతనపరిస్ఫూర్ణత్వభాజాలముల్
వినువీధిం బరఁగంగ వచ్చె మగుడన్ వివ్వచ్చుఁ డచ్చోటికిన్. 380

క. చిచ్చునకుఁ దోడు గరువలి, నచ్చినక్రియ భీముకడకు వాసవి యిమ్మై
వచ్చిన మనయోధావళి, టిచ్చనడియె వారిమొన దఱిమికొని వచ్చెన్. 381

ఉ. బాసట యై వృకోదరుడు పార్శ్వమునం దటుమంగ వైరిసం
త్రాసనమూర్తి వాసవి శరప్రతతిం దొరఁగించి ద్రోణును
ల్లాసము మాన్చి కౌరవబలంబులు నెత్తురువెల్లఁ దేలఁగాఁ
జేసినఁ గర్ణ కర్ణ మముఁ జేకొనవే యనుచున్ భయంబునన్. 382

— శ్రాద్ధపలయః పథము —

క. తనవెనుక కోడి పాటిన, ఘనయోధులఁ జూచి బాహుగర్వస్ఫూర్తిం
దనచుచు నోడకుఁ డోడకుఁ, డని పలుకుచుఁ దాఁకె గర్జుఁ డమరేంద్రసుతున్.

వ. ఇట్లు దాఁకి యతనిపై నాగ్నేయాస్త్రంబు ప్రయోగించిన సతఁడు షార్దూ

బాణంబున వారిచి హుళ్యములు గురి నుం గూడగొని భీమసాంధ్యకృష్ణవృష్ణములు
 శరత్రాచుంబులు సూత్రసూయమీన నాగరినిన నాతనిన గాలవనినగణదమార్గ
 ణంబులు మగిడించును నహ్మభర్తాచాంబులు నవ్యునిగ ప్రగది వాంబు శక్తులు
 వైవ వానిం దునిని వీర్పు చూపున నల్లునిగను నాంబున ప్రియనిన నవ్యుని
 నొప్పించి మతనిని నలగనిన నల్లుని నలగనిన నునిననల్లునిన ముండును
 భూమిదేవికి బలి నీసె నాత భీమునిన నభూమి దేవి నల్లుని నాంబున గర్భ
 బంధువుని బలి వీర్పున బలమునాది మనన నల్లుని నాంబున గొని విశి
 షంబులు నాది చూగనిన మగంబులు నాంబున గొనిన నాంబు
 నన ముంబుచాలనననుకునిన నాత నే ముంబుల నాంబునిగ గొని మతని
 సారథి గొనుకనిన బాంబుల మింబుల నేన గొనును ముంబుల నాంబునిగ మును
 ద్రోణుని ప్రభులును నేను శ్రీశ్రీమమునిగ మును నాంబున గొనిన నాం
 భేము ముంబునిన నల్లుని

384

క. ఉభయబలంబులుం బురిగొని, ముభాంధ్రునిగభద్రుని మునిగ గూంబున
 తుభితముల పోరిండు, బ్రభువులు నేను నల్లు చూడు బల్లునముఖాన్య 385

సీ కాలువ ప్రి పాటుకీలుంబులుముని దేవి పోరింబుననల్లుని దేహములును
 ప్రేమలప్రియలపల్లున దీక్షిత బాంబులగునాంబులను ముంబులు
 గరిహయంబులక శివముల ప్రగది గొంబునకల నాంబునిగ గొనినములును
 దలలపెందలచులో మింబుల ముని లోన నాంబులనునాంబులములును

తీ. కాద్ర బీభత్సనర్థనంగభంగి

నపుడు నమరంగణము ఘోర ముంబుల బాంబు

ద్రోణపుననన్మననీధిగనిపాతి

జాత మగునన్మహాద్భుతసంకులమున,

386

వ. అంతం బాంబులంబుల పల్లునిం దాంబులనునల్లునిం జనిన బంధునిగంబు సొంపున
 గెం పినుమడించు నేత్తునునునల్లుని నాంబులంబులనునల్లుని నాంబులంబులను
 లంబు లగునల్లునిగంబులను ముంబులంబులనునల్లునిగంబులను లగు గంబు
 ధాదిపక్షికులంబులను బాంబులంబులంబులను బాంబులంబులను నాంబులంబులను
 సమరవిరామంబునకు నున్నాంబులంబులను గూంబులంబులను ముంబులంబులను
 గాక తమమొన దెగలుచునీకంజీనియు నాంబులంబులను నాంబులంబులను
 లకుం జెప్పి నేనల దివియ నియోగించు బాంబులంబులను ముంబులంబులను
 బున నుభయపై నల్లుంబులు నిజమంధావాంబులకుం జనునాంబులను మనజనం
 బులు ద్రోణు ప్రతిష్ఠాభంగంబును పల్లుచునాంబులంబులను నాంబులంబులను
 నాంబులంబులను గలసాహార్ద్రవీర్యంబును నుగ్గడించుచు నున్నాంబులను
 టయుం గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు విషాదవిషాదనాంబులంబులను నీతనయుం

- డెల్లయోధులు వినం గుంభసంభవున కి ట్లనియె 387
- మ. పెనుపారక వరమిచ్చి తట్లు గడిమిక భీమాగ్రజం డాజి గి
ట్టినఁ బట్టం గడు నగ మైవయెడఁ గ్రేడిం తెప్ప నిట్టెనఁ జా
లనివాఁ డందురు నిన్ను నన్నుఁ గుటిలాలాపంబులక వేట్టిఁ జే
సిన నీ కై నది యేమి యాశ్రితగూశ్రేష్ఠుండు నంచించునే. 388
- వ. అనిన విని గురుం డప్రీతుం డయ్యును గటకటంబడక యతనితో నిట్లనియె. 389
- ఆ. నరునివిక్రమంబు నారాయణునిమహా
త్వంబు నెఱిగి యెఱిగి తగునె యిట్లు
వలుక ధర్మపుత్రుపై జేయి వదలక
వారు రారె పెక్కువరుస లధిప. 390
- ఉ. ఎవ్వరి నెట్లు నేనెదనొ యేర్పడఁ జూడుము నేడు పోరికిం
గవ్వడి రాక యుండఁ దొలగం గొనిపోవఁగఁ జాలువారి నీ
వెవ్వరి నైనఁ బంపు మిది యేటికి నొండాకబుద్ధి నేనెదే
నవ్వచుఁ బల్కినక ధరణిచాథ యసత్యము గల్గి నేర్పునే 391
- వ. అనవుడు. 392
- మ. విని సంశయకు లేము దక్క నొరు లావివ్యచ్చు భంగించి బె
ట్టనికిం బాపి యలంప నేర్పు గలరే యంచుక పెసం బోయి పి
ల్చిన నస్పృహఁడు నుద్ధతిం జనుడు నక్షిణోగ్రశస్త్రాస్త్రన
ర్తనఘోరం బగుసంగరం బచట రాద్ర ¹స్ఫూర్తిమై జెల్లఁగాన్. 393
- వ. ఇక్కడ భారద్వాజుండు పద్మవ్యూహంబు గావించినం గొంతేయాగ్రజు ననుమతి
నభిమన్యుం డయ్యుండు భేదిచి బృహద్బలక్షణప్రభృతు లగుభూపతులను
భూపతుమారులను బెక్కిండ్రం బారిసమరి యనేకయోధవీరవిక్రమపంకులం
బునం జిక్కువడి యుక్కుమురిసినట్లు సమసిన మన మొనలు సెలంగుచుం
బొండవబలంబులు పొగులుచుం దమతమ యునికిపట్లకుం జనియె నని సంజ
యుండు ధృతరాష్ట్రునకు సాధద్రుండు వడుట సెప్పె ననిన విని నాటి
కయ్యంబుకల రూపంతయు నేర్పడ నెఱింగింపు మనుటయు. 394
- ఉ. సా త్త్యవతేయవాజ్ఞ యవిశాలగృహస్ఫురితో ప్రదీపితా
ప్రత్యయగోచరా విహృతిభగ్నునిశాచర శాంత బోధసం
పత్త్యవిసాభవస్తహిమభాసుర సంభృతభూసురాలిసాం
గత్త్య వివిక్తయుక్తజనకౌశలభావిత దేవసేవితా. 395
- క. వేదశిరోమణిచరణా, నాదాంతస్సారోకరణ నైష్ఠికతరణా
భేదరహితప్రకారా, వాదవిదూరా విరించి ⁴వర్ణవిహారా. 396

మాలిని:—

అనుపమహితవిద్యాన్య స్థాయోగసురస్థః
దనుజనుభవలీలాస్థన్య శాంతానుభావ్యా
జనమరణదుఃఖోత్సారి సుఖోపకాటి
సనకముఖియతీంద్రసన్న నిత్యసన్నా.

397

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిశ్లేష బొమ్మగామూల్యపురో బుధారాధననిరాజి
తీర్థనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతమున ద్రోణపర్వమునందు
బ్రథమశ్లోకము

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

కర భక్తాంభోధిసు
ధాకర చక్రప్రశూలధారణరక్షో
భీకర నిర్భరతరకరు
ణాకరద్వగ్నిప్తినీకర హరిహరనాథా.

1

— ౧౧ ద్రోణుని మూడవనాటియుద్ధము. ౧౧ —

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దనమనుమండు మృతిం
బొందుట విని ధృతరాష్ట్రుండు 2

ఉ. చిత్తము వొక్కెడుం బురుషసింహునిఁ బొత్తకులాగ్రగణ్య న
త్యుత్తమతేజ భూరిగుణు నొప్పెడుమెత్తనిమేనివాని నె
ట్లుత్తలపెట్టిరో పలువు రుగ్రమనస్కులు గూడి యక్కటా
యత్రైఱ గెల్లఁ దేటపడునట్టులుగా వివరించి చెప్పమా. 3

వ. అనుటయు నమ్మానవవతికి సూత్రసూనుం డిట్లను నట్లు భారద్వాజుండు వద్దవ్రా
హంబు సంఘటించునెడ వివిధదేశంబులరాజులు దళంబులును రాజకుమారులు
గేసరంబులును గర్జదృశ్యానవబహుళసేనాపరివృతుం డయి కురువిభుండు గర్జిక
యునుం గా నభేద్యభంగి నొసర్చిన నది వలయాకారం బగుటంజేసి చక్రవ్రా
హంబు ననం జను నమ్రెగ్గరంబుమొగంబునం దాను దర్పంబు మెఱయ నెఱ
యం బొలిచి నిలిచె మఱియు వలయునెడలకు లావై జయద్రథగురుపుత్రకృప
శకునికృతవర్షభూరిశ్రవశ్వలశల్యులును నీకొడుకులును మనుమలును రక్తమా
ల్యానులేపనాంబరాభరణంబులు శోభిల్లం బొలిచి నిలిచి రంత భీమసేనప్రముఖం
లైనచాండవబలంబును గదియ నడచె నందు సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నకుంతిభోజు
లును జేకీతానక్షత్రధర్మక్షత్రవర్షులును ధృష్టకేతునకులసహదేవులును సుత్త
మాజశ్శిఖండియుధామన్యులును ఘటోత్కచవిరాటద్రుపదులును ద్రాపదేయ
కేకేయ సృంజయసముదయంబును నుక్కునం దఱిమి యక్కుంభసంభవుం దల

పడిన నవ్వి యన్వీరిండు వాడి మిగులుబలతూపులం నెనవడిమి సూపిన
నమ్మితివిలుకాని మొగంబున నిలువ నోర్వక యొసని పుట్టించును మిగుడుదనడిన
పెక్కుసంబును పెఱుగుసాటును పెల్లుననంబుమొగ గడిచు గెంఱేయొగ్రజం
దూరకండి కర్ణికాకోతున్వీశుండును మున్నవాశోర్వమన ద్విత్వి రీతమృగంబును
నగుసౌభద్రుం గనుంగొని వీడు చిక్కు నోని రీతిపైపున్వీశుండు భవించె జాల
రని మనంబున నిశ్చయించి యెక్కుమఱు ముద్దేళించి 4

- సీ. ఈయొడ్లు భేదించ నే పుచ్చునిమ నేమిచ్చునందును నీవు నమ్మిశుండు
బ్రదుకమ్ముడను చిక్కు బొడ్డుండు మఱుల మెల్లన మొడిగూడ నీలాపు మఱిసి
భేదించి మాకెల్లఁ బ్రియమొనర్చు కుమార యెనఁబడు నాడ డాననాబ్జ మలన
దీనిముఖంబు భేదించు లలంగు నా కలగించ ముఱొక్క యెనిమిది 5
- ఆ. సేయ నేర్పడ జొచ్చి చించి యాడాడె, మూల లెల్ల బొడ్డు ముఱొక్కవఱు
పెడలు నట్టపెరవు పిన దాని నేమి నా, పోచ్చు నేర్పు బుఱుగూ డాడు మధిపన్ 6
- వ. అనిన విని ధర్మపంపండు ధనంబునందును కట్టనియె 7
- క. శ్రేణి గొని నీవు సొచ్చిం, బిలుచనన పోచ్చునము రిపులం మెల్లగ గె నం
దఱమును మా కని యుండునా, ములుపట్టవండును నీను నోనగుము పుల్లె 7
- చ. అనవుడు భీముఁ డిట్లులను నట్టపనంబున నీవు ముంగ ర
మొన యొకయింత సిగచిన సమాఖుండుండునన బార్ల శుండు నీ
నును ద్రుపదంగడు సత్యకామసౌభద్రుండు పోడుండు పంపి నం
త నడరి చింత మెల్లడిలు దానిగవిక్రమార్క మంబునను. 8
- వ. అనిన విని యభిమన్యుం డాననియోననం బోలొకించి. 9
- చ. నను విను కీచకాంతక మనంబున ద్రోసుండు మిచ్చు జొచ్చి య
మొనఁ గలగించె కిట్లు కురుముఖ్యుండు ధర్మ సాశుండు గొనిపం
చినజతంబు నిష్ఫలము నీయుడునే ననుడునో సుభద్రామం
దనఁకునిఁ గాంచి సంతసము డొల్పుట యంతఁకు రిట్లె బుట్టినే. 10
- చ. ఇదె యొకపిన్న వాఁ డడరి యెక్కుడుమూడిల గ్రండు పోలెడుం
గడుపుల వెల్పుగోపకున్వీక్ష వడి నంచు జనులే సుతంజి జే
నెద విని మామప్రీతి విలసిల్లగఁ దండ్రయు సంతసిల్ల బ
ట్టిదఁ డగుకొరవేంద్రునకు డెప్పర మయ్యెడుభంగి బేర్చుదన. 11
- క. అనిన విని ధర్మసూనుడ, దనుఁ బ్రీతిం జొచ్చి నీడుధర్మము శౌర్యం
బును బలమును గీర్తియు వర్ధన మొందెడు మనుషుం బొత్తనయం డెలమిన్.
- వ. తనసారథిం గనుంగొని మనయరదంబు ద్రోణానీకంబున బలపు మనుటయు
నాసుమిత్రుం డర్జునపుత్రున కిట్లనియె. 13

తే. బాలుడవు నీకు కుంభజప్రముఖునైన
పతులు ప్రాధులు పెక్కులు బరరములకుఁ
జొచ్చి యెఱుంగనినీచేతఁ జచ్చువారు
గారు బహువిధసమరకర్మశులు వారు.

14

చ. అనవుడు నల్ల నవ్వి యతఁ డాతని కీట్లను దేవయుక్తుఁడై
యనికి బారి వచ్చినఁ బుతారిగణంబులుఁ దానుఁ బన్నినం
గినిసి కడంగి, క్రీడించును గృష్ణుఁడుఁ దాఁచిన నే జయింతు మా
ర్కొని యనుచుండుదుకా సకకుగొందునె ద్రోణునిఁ దోడియోధులన్.

15

వ. అని పలికి వానియాలాపంబు నాలంబు నేసి యభిమన్యుండు వెలుచం దఱిమిన
వాఁ డనుమానించుచు మననైస్సంబునకు సమ్ముఖంబుగాఁ దేరు నడపుటయు
సారిసేనయుం దోడన కిడంగుటయుం గనుంగొని భారద్వాజప్రముఖయోధు
లొండు¹రులకుం దలమిగిలి యేచి యెదుర్కొని వెలుచ నిలిచిన సంకులసమరం
బయ్యె నట్టియెడ

16

— ఆభిమన్యుడు ఓడ్డపూర్ణహంబు భేదించుకొని చొచ్చుట. —

ఆ. మెఱుగు మెఱచినట్లు మెఱయంగ నరదంబు, కర్ణికారకేతుకాంతి వెలుగ
నంపగముల గురుని నలయించి కిడచి యింద్రజానికొడుకు మొగ్గరంబు సొచ్చె.
వ. ఇట్లనన్యభేద్యం బగునావద్దప్ర్యాహంబు భేదించి సొచ్చి సౌభద్రుండు రౌద్ర
రస్కృసితమూర్తి యై యందు మహావ్యవంబునం దిరుగుమందరనగంబుచందం
బునం గాననంబునం జరియించుతీవ్రానలంబు తెఱంగునం గాలవక్త్రజన్మమాజ
సంహరణక్రీడనంబు సలుపుహొలిపోలికం గేలిగతుల మెలంగి యమైయి నమ్మై
హరంబు ద్రిప్పుకొలిపియుం బొడిసేసియు రూపుమాపియు రణవిహారం బొన
రింప నవ్వీరనరునారాచాదినానావిధవిశిఖ్రాతంబులు హేతినంఘట్టనంబున
మండుచుఁ గరుల నుచ్చి పోవుచుఁ దేరుల విఱుచుచు హయంబుల²ధట్టంబుల
నుఱుమునేయుచుఁ గాల్బలంబులఁ జదువుచుఁ గేతువులం ద్రుంచుచు నాతపత్రం
బుల నుఱుమాడుచు రథ్యంబులం గూల్చుచు సూతుల గీటడంగించుచు ధను
వులఁ దునుముచు మైమఱువుల వ్రచ్చుచు భూషణంబుల డల్చుచుఁ గరవా
లంబులఁ ద్రోయుచు మేలును సింపుచుఁ దూపులు దూలించుచుఁ జేతులు నఱ
కుచు సబళంబులు జడియుచుఁ దలలు చిదుముచు నంకుశంబులు రాల్చుచు
నెత్తురు లురిలించుచు గండలు నెక్కుచు నెమ్ములు నలఁచుచుం బరగిన నమ్మెన
చిక్కువడియును సుడివడియును గలంగియుఁ దొలంగియు వెఱచఱచియు
విచ్చి పఱచియు దీనదశకు వచ్చినం గనుంగొని.

18

క. వీడ మెయిఁ గ్రీడికొడుకుం, దాఁకఁగ నీకొడుకు తలఁచి తఱిమి కవిసెఁ జే

- రాకలితో నున్నవారి, దేనిన నెడి పేరికిరిగితిం గునుముఖ్యా. 19
- వ. ఇట్లు సౌభద్రుఁ జెనయిం జూచునుయోధునిం జూచి శి గానవగునె యిట్ల నికవరు
లకుం జేయి వీచి గెలులుం గెల్లె. 20
- క. నరసుతున కగ్గ మయ్యెని, గునుభగవేంద్రునిం జనుగతిగళ మిం
రరుగుం జేయుం డడ్డము, చొరుడు పోవు లావు నడలు చొరుకు నులును. 21
- వ. అనుచు దనయరదం బట్టి మొగంబు నేసి పురికొల్పెను. 22
- ఆ. కృపుడు గునుసుతునిం గృతమర్థ గర్హించి, సౌమద త్తి శిలుని బొబలుండు
పొరపుండు మద్రపాతి పృథ్వీసుండు, గౌర పోర్వంబుండు గడంగి గర్హించి. 23
- వ. అట్లు గడంగి. 24
- చ. ప్రకటబలాధ్యు లొక్కటం దిరుబలు పుట్టును పేరి ధూమిం
లకునకు నడ్డ మైనది నిపులం బడి హుమ్మన పోడిండు నా
చికినిన మ్రోగుబట్టునది తేమము దొంగ గడ బోర్వట్టి నా
యకముల నొంచినం చొలి దంబులు తేలులంబునొప్పెనె. 25
- వ. ఇవిధంబున నయోధ్యునిం బెచ్చిన పోర్వంబున గెను పేర్చి యెల్లిన నాచా
ర్యుండు వీరచేతి నిలువం జని తొ నరిగి యెన్నునంబును నొకొక నెన వయసు
గూడుకొని పొదినె. 26
- క. ఆతఁ డందఱమార్గములు, నతిరయమునం ద్రుండును దెనంగముల శిరి
ప్రతతులు నించుచు బోగడం, బతి నెననిం జేయి వీడ బునన మలును. 27
- క. మనసేన పలుచం గడంగిన, నననిధి వొంగెడువిధంబు మోడమునం దే
చినఁ జెలియలికట్టతఱం, గును గొనంగ నయ్యె నెపును గునువంశెనెధి. 28
- వ. ఆమయంబున. 29
- సీ. రాగాజం గృపుడును భూరి శ్రవండు మూడేనియ ప్థులు పయ్యెనె గురుండు
వినుము వివింతివింతివిశిఖంబు లాచార్యునుతుడు బృహద్రథుండు
నైదు నెన్నిదియును నాలు శిల్పుండు సప్తశిలములు గృహేంద్ర సౌబలుండు
రెండుబాణములు పండ్రంబుం దొన్నిదియును దుశశ్చినులంబును దుస్సహుండు
- తే. నేసి రట్టనునుతుమీద నెల్లవారి, లెనువులందును సాయుని శ్రయము లతఁడు
గుచ్చె నత్తకుం డడరినఁ గూల నేసి, దురగసూతకేతనములతోడఁ గూడ. 30
- దుశ్శంభవ ప్రభులిమహారథికు లందఱు నొక్కప్పుడి నభిమత్యులై గలిగెనుట. —
- వ. ఇవిధంబున నత్తకుండు వడినఁ దెలుబలంబుల మగల నీక పురికొల్పుకొని
యప్పటియాచార్య ప్రభృతియోధులును నీకొనిరులలోనఁ గొండులును గ్రండు
గం దఱిమి యనేకాస్త్రశస్త్రపరంపరలం బొదినె నొదిపింజునుకం గిరినిపదనుం
డందఱమేనులు నానానితివేళిభవేగంబున నత్తుట జొల్లెల్లంజేసి కర్ణవయంగవిసి.

- తే కంకటము దూటి యంగంబు గాఁడి పోవఁ, గ్రూరనారాచ మేసిన స్రుక్మనతఁడు
లీల నట్టివ పటపి భూపాల నీదు, సుతులపెనుకకు బటపె నుద్ధతి దలిర్ప. 32
- చ. అడరి నరేంద్రకోటి నుటుమాడఁగ నత్తటి శల్కుఁ డెంతయున్
వడిఁ దనుఁ దాఁకిన్ మెఱుఁగువాలికతూపుల మూర్ఖు వుచ్చి క
వ్వడికొడు కేచి యుద్భటరనంబున నార్చిన బెల్లగిల్లి న
ల్లడలకుఁ బాతె నిల్వక బలంబులు ద్రోణుఁ డెలుంగు సూపఁగాన్. 33
- వ. అప్పుడు. 34
- క. సురలును సిద్ధులు విద్యాధరులు బొగడునులివుఁ జూచుధరణీశులబం
ధురనులినాదంబులు నంబరధరణీమధ్యభాగభరితము లయ్యెన్. 35
- చ. అన విని యాంబికేయుఁడు మహాద్భుతవిక్రమశాలిఁ బార్థునం
దను మఱి యెవ్వ రట్టియెడఁ దాఁకిరొ నాపుడు సూతపుత్రుఁ డి
ట్లను నటు లైన శల్కుఁ గని యాతనితమ్ముఁడు మేను వెంచి మా
ర్కొని పదితీవ్ర బాణములు గ్రుచ్చెఁ దదంగములం జెలంగుచున్. 36
- వ. అట్లు బె ట్టేసిన వానవికొడుకు కోపించి. 37
- చ. హయములఁ జంపి సూతుఁ దెగటార్చి పశాక ధరిత్రిఁ గూల్చి చా
పయుతము గాఁగ వానిఘనబాహులు రెండును ద్రుంచి యెంతయున్
రయమునఁ దేరు చక్కడిచి రాజులు రాజతనూజులుం గడఁ
భయమునఁ దూలిపోవఁ బటుభల్లహతిం దల డొల్ల నేసినన్. 38
- వ. ద్రోణకృపద్రాణికృతవర్షబృహద్బలకర్ణప్రముఖయోధవరు లొండొరులఁ జేరు
వేరం బిలిచి బలంబులం బురికొలిపిన రథ నేమిగజఘంటాతురంగకింకీషిన్వన
సింహనాదమేదురరోదోంతర్రౌద్రంబు గా సౌభద్రం జాట్టు ముట్టిన నతం డట్ట
హాసంబు నేసి లాఘవలక్ష్మ్యశుద్ధిచిత్రత్వదృఢత్వంబులు మెఱయఁ గృష్ణార్జునులు
గావించు నేర్పు మెఱయం బోరునవసరంబున మండలీకృతకోదండుండును ¹బటు
సంధానస్ఫురితశరనికరుండును నై పరివేషవలయంబులోనం గిరణస్ఫురణదుర్ని
రీక్ష్యుండగుతపసు నన కరించుచు గుణఘోషభీషణంబుగా బెడిదంపునారసంబులు
వరఁగించి యార్చి యార్జితగర్జితం బగుచున్ బలుపిడుగులు దొరఁగించు
విలయకాలవలాహకంబు విడంబించుచు విజృంభించి భల్లాంజలిశ్శూరప్రకూర్ష
నఖరప్రభృతిబాణవేణికావిశానంబుల వెగడువడిచిన విచ్చినవాహినుల నిలువ
రింపనేరక నివ్వెరపడి యాచార్యుండు సూచు చుండె నపుడు భృతరాష్ట్రుండు
సంజయున కి ట్లనియె. 39
- క. మనమున భేదము మోదముఁ, బెనఁగొనియెడు మద్బలంబుఁ బీడించెడు నా
మనుమఁ డని వినికి నాతని, యనిపని యటమీఁద నెట్లు లయ్యెం జెపుమా. 40

1 బటుశరసంధానస్ఫురితకరుండును ; బటుశరసంధానస్ఫురితదశశతకరుండును.

- క. అనుటయు సంజయుఁ డిట్లును, వినుము జనాధీశ యిట్లు విశేషింపజేసెను
గనుగొని పోవఁగ నీ కన్బసతనూరుండు దనరథంబు ¹ చుట్టఁ బఱచెన్. 41
- వ. కొఱవి ద్విస్వినతెఱంగు దోవఁ బొదివి పోసిన పురుగును నుటలు నేసిన నవ్వు
డక్కుమారు నాలోకించి విశాసభాసితఁడగుచు డగుచు గురులకు ² గురువతి నెఱును
దాఁడఁ బలువలయు ననుతలంపున నశంపిం వినుచుండఁ గృపాచార్యుతో
ని ట్లనియె. 42
- ఉ. తమ్ములు నన్నులు శిలులు పండ్లులు ముండులు భృశుల్గులు బ్రహ్మ
దమ్మునఁ దేల నిట్లు వడిఁ దొకెడునే విజయితృణండు ఘో
టమ్ములుఁ గుంజరమ్ములు బడల్పడఁ దేలులు నుగ్గు గాఁగ నా
నమ్మినయోధవీరులు వినాశము భంగము నొంద నొగ్గించును. 43
- ఆ. అనిన వెలుకఁ బాటి యతిదీన చుగుచాన, నమున నవ్వు గానినవ్వు నెఱయ
సాచుడై కర్ణశల్యాదు లగుయోధ, జనులతోడ నిట్లు లనిగని విభుండు. 44
- చ. పలుకులు వింటిరే ధనువు బిల్వపారికి నెల్ల నొజ్జ దో
ర్బలవిదితుండు గుంభజాంబు బాలుని నొక్కఁడఁ జంపలొత్తు వెం
గలి గడుఁ బెద్దఁ జేయుచుఁ బొగడ్లకుఁ బోచ్చు నిలఁడు నొక్కఁడఁ
దలఁచుడు వీనిఁ బాఠనకుఁ దొగ గడుఁ గూర్చుట నంత శ్రుద్ధనసే. 45
- చ. గురునియు పేక్షఁజేసి తనకుఁ సమగోష్ఠి నెల్ల దాని నీ
పెరవెడి గాన లేడు దనవీరము కాఁ గొని విట్టివీ గడుం
బొరిగొనుఁ డందలుం గడఁగి పోనఁగ నీక దృఢాస్త్రశస్త్రని
క్షురపరిపాతనోగ్రముగఁ జాట్టును ముట్టి చలఁ బలర్పఁగనీ. 46
- వ. అనిన విని వార లందఱు నవ్వాసుఁపాత్రుం బొదువల బోన నవ్వీకుల వారించి
దుక్కారము దీ ట్లనియె. 47
- చ. ఇనుఁ గబలించు రాహుక్రయ నే నొకరుండన పోయి పార్థవు
త్రునిఁ బరిమాన్వ నీతఁడు మృతుం డగు పుష్పడ విన్నఁ గేశవా
ర్జునులును బిట్టు సత్తు రతిశోకభరంబునఁ జేసి యంతతో
మనవగ దీటుఁ దీవ్ర మగుమద్యుజదర్శముసొంపు సూడుండీ. 48

— దుక్కారము దభిమద్యుగోడం బొరి పాటి పోవుట —

- వ. అని పలికి యార్చి యమ్ములు నిగిడించుచు ధనంజయుతనయుం దాఁచిన నతండు
షడ్వింశతిసాయకంబులు దనువునం బొనిపినం గనలి దుక్కారముండు శరాసార
ఘోరంబుగాఁ గవిసినం గిరిటికొడుకును పెర్చి పెనంగ నయ్యిరువురకరలాఘున
కరలాఘున ప్రకారంబులు రథచిత్రప్రకారంబులు జూప జిగ్గించి రప్పు డగ్గలి
సొంపున సుభద్రాసూనుండు నీనుతువిల్లు ద్రుంచి భల్లంబుల మేను నెక్కి

సుక్ష్మించి యతనితో నిట్లనియె.

49

చ. అనఘుని ధర్మనందనుని నానభ నమ్రై నివృణో వ
ల్కిన ఫల మందఁ జేసెదఁ జలింపక యించుక నేపు నిల్వమీ
నిను లఘుచిత్తుఁ గ్రూరు నవినీతు మథాంధునిఁ ద్రుంచి నన్నుఁ బెం
చినగరువంపుఁడంద్రులకుఁ జిత్త మెలర్ప ఋణంబు దీచ్చెదన్. 50

క. అని యతనిజత్తు దేశంబున నొకవాలమ్ము వక్షమునఁ బెక్కును గ్రు
చ్చినఁ ద్రెల్లి యెన్నఁడో చచ్చినయట్లు రథంబుమీఁదఁ జేడ్చడియుండెన్. 51

వ. ఇట్లు మూర్ఖిల్లిన దుశ్శాసనులైన సారథి దొలంగఁ దోలుకొనిపోయె సంతకుమున్న
కొంతేయులు సౌభద్రుండు సొచ్చినపథంబున నాపద్మవ్యూహంబు సేనాసంఘోహ
సహితులై చొచ్చి యెడనెడ నడ్డపడుపై న్యంబులతో సంగరంబు సేయుచు నక్కు
మారుం దల లెట్టి చూచుచు నతం డరిబలంబులం గలంచుటకు సంప్రీతు
లగుచుఁ దోఁతెంచువారు ముందట దుశ్శాసనుండు భంగపడుట గనుంగొని
పొంగి యార్పులు నింగి ముట్ట నయ్యభిమన్యు ననేకభంగులం బ్రశంసించుచుం
దఱిమి రట్టియెడ. 52

సీ రాధేయుఁ జూచి రాజా దుశ్శాసనుఁ డభిమన్యుచే నొచ్చె నకట కంటె
యనవుడు నతఁడు సేనానియైతంబుగ నక్కుమారుపై నడర నవ్వీరుఁ డేచి
ముందటిమాఁడల న్నుండించి కదిసి డెబ్బదిమాఁడుదూపులఁ బటయమున
నొందిన రక్తానసుం డయి దివ్యాస్త్రజాలంబు వఱపునాజాపదగ్నవ్య
తే. శిష్యభుజవీర్యశౌర్యనిశేషభంగి, సరకుగోనకి యబ్బలుండు సమదలీలఁ
బెనఁగ నయ్యంగరాజు డస్సిన నెఱింగి, యతనితమ్మఁ డయ్యర్జునసుతునిఁ దాఁకి.

చ. హయములమీఁద సూతుపయి నాతనియంగములందు నస్త్రసం
చయ మడరించినం గమలచారుముఖంబున నెఱ్ఱినవృచ్చె
న్నయి విలసిల్లి భల్లమున నన్నరసూనుఁడు ద్రుంచె విద్విష
ద్యయదవిలాస¹ బాహునముదగ్రత వానిశిరంబు గ్రక్కునన్. 54

ఉ. ఇచ్చెయిఁ దమ్మునిం దునుమునేపు గనుంగొని యోహటించి శీ
ఘ్రిమ్మునఁ బెంపఱం దొలంగెఁ గర్ణుండు పెక్కుబలంబు లప్పుడో
క్కుమ్మడిఁ ద్రోచి యుద్ధతమహా²దధిఁ బోలంగ మందరమ్ముచం
దమ్మున నొప్పె నుద్భటవిధస్ఫురణం డగుపార్థపుత్రుఁడున్. 55

వ. ఇట్లు మాఁడలం గలంచి. 56

క. వెస రాధేయునితోలగిన, దెసకుం జనుటయు నతండు భృతిసెడి విఱిగెం
²బస పొడవడఁగఁగఁ బెఱయోధసమూహము వాతె ధరణితల మద్రుపంగాన్.

వ. ఇవిధంబున నై న్యంబులుం దారును బఱచుదొరలం జూచి యాచారున్యండు. 58

దనులు రయంబుమై నడరఁ దా నొకరుండ భుజాబలంబు నే
పునఁ గుదియించెనే యతఁడ పో కురుసేనకు మేటి సింధురా
జున కది యేమహాతపముసొంపున నట్టి సంగభవించెనో.

65

వ. అనిన విని సూతసూనుఁ డహ్లానవపతి కి ట్లనుఁ బాండవు లరణ్యంబున నున్ననాఁ
డతండు ద్రౌపదికతంబున భీమసేనుచేత భంగపడి సంతప్తచిత్తుం డై చిత్తు
జారాతి నారాధించిన నతనిగరిష్ఠస్థాతితయంబునకు భక్తనత్పలుం డగునప్పర
మేశ్వరుండు ప్రీతుం డై పాడసూషిన జయగ్రథుండును గౌంఠేయుల నివా
రించునట్లుగా వరం బొసంగవలయు నని విన్నవించిన నద్దేవుండు (నర్జునుండు
దక్కఁ దక్కినవలువురు) పాండవులు నీచేత నివారిత లగుట యొక్కదివసంబునం
గలుగుఁగాక యని పతికి యంతర్హితుం డయ్యె నది కారణంబుగా నట్టిగౌరవం
బారథివరునకు దొరకొనియెఁ దత్పరాక్రమంబుతెఱుం గెఱింగించెద నాక
ర్ణింపుము.

66

నీ. సింధుదేశోద్భవస్థిరవాహనంబులఁ బూనినయరదంబు పాలుపు మిగుల
రత్నమయోగ్రవరాహధ్వజంబు నభస్థస్థిల జంచలప్రభల మెఱయ
సాంద్రచంద్రాతపసదృశ మై యుజ్జ్వల చ్చుత్తచామరములచాయ నిగుడ
వజ్రముక్తాఫలవ్రజకిరణావళి కలితభూషణములు వెలుఁగుచుండఁ

తే. జిత్తమున వరగర్వంబు చిగురులొత్తఁ, బాండుపుత్రులదుర్దాంతభాహుబలము
మొనలపెల్లును సరకుగాఁ గొనక యేచి, యార్చి వారికి నీయల్లుఁ డడ్డపడియె.

67

వ. ఇవిధంబున నడ్డపడి సాత్యకిని సాయకత్రయంబునను భీమసేనుని బాణాష్టకం
బునను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరునదియమ్ములను విరాటుని శిఖండిని బదిపదితూపు
లను బాంచాలవతి నేడింటను ద్రౌపదేయులం బదియేంటను గేకయుల నిరువ
దేంటను ధర్మసూను సప్తతిశరంబులను నేసి యాసేన నానాస్త్రంబులం గప్పె
నప్పు డప్పాండవాగ్రజుం డతనికోదండంబు దుండంబులు నేసిన నానైంధవుం
డొండువింట మంటలుం బోనిమూర్ధణమ్ము లమ్ముజపతిమీఁదను దదనుచరుల
యంగంబులందును బరఁగించినం బననతనయొండు దలకడచి రభసంబున.

68

క. భల్లములు మూఁట గొడుగును, విల్లును బడగయును ద్రుంప వేటొకవిలు నీ
యల్లుఁడు గొని భీముగొడుగు, విల్లును బడగయును ద్రుంచి విరథుంజేసెన్.

69

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం డై.

70

నీ. అనిలసుతుండు సాత్యకితేరిమీఁదికి నరిగిన నీసేన యార్జుటయును
నైంధవుపై వారిసైనికోత్తము లనేకాస్త్రముల్ వఱసిన నతెండు వాని
మరలింప మున్న భీమన్యుచేఁ గూలివరథదంతిహయభటరాజితన
నతివిషమం బైనయానేల నవిహతగతి నరదంబులు ¹గ్రండు పఱసి

ఆ. వారు నేసి రాహవము దాని కోర్చి యం,దఱును దమక తమక తనిసి వెనుక

కొనుచున్నట్లు గాక సుప్రసిద్ధులైన కొందఱును దారిని వాడుచున్నట్లుగాను, 71

ప. త్రిలోకాగమన సింధు గాఢా పాపానంద్రుల పరిమళము నునుపెనె నెఱుఁగెను నొప్పు వ్రుంబులకు
ముమ్ము చొలంగి నున్న నీవెలుములు గోల్లలవలె ముత్యములతో ముగ్ధ శృంగారా
నంబుతోఁ బలపడిన బోలు మోహము బుచ్చు నాకొడు నుంధులంబులను మున్న
విశేషంబునంజేసి మాపాని ననుగూడు నాపరి ముగ్ధమునంద్రుల బోలుచు నున్నమా
రుండు నున్ననం గడంగి

క. అభిముఖానంద్యోష్ణము లగును, నిభిశ్చో గన్బర్ధినివనంబు లేని నారాక్ష స
త్తుభిలేరు డగుచున్న నోలులగు, సభిమంబున నొత్తను బుద్ధిగోలులగు నోలు యను. 73

ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥

ఉ. నొంచిన గంధపుష్పము గమంగన గురువుగ నుమాకు ద్రుంచి పిల్ల
ద్రుంచి తురంగవస్థమున నుమాకు నొంది నులగచి మోస
పుంచిన దేవతావళి నొందిన నొందిన నొందిన నొందిన నొందిన
నాంచలభూమికిం బులచి నొందిన గంధపుష్పము విమాళిగలుగు

వ. ఇట్లు వృక్షనిమేషమును పరిచిన తరువాత మొదటిమార్గమును నిజస్వర్గవనమును పఠించినది బహువంశమును నేను పఠింపి

౮. శౌర్యధుర్యోః శుకుచసోభనౌచా మన్యశ్శివతాతముఖౌచ సుతేను వౌశ్శా
నారణమున వాని నేలై మూల నేలనై, కూల మూల దెన్వి నోమము జచ్చ. 70

క. చచ్చివనకాతల గమలగోసి, (చచ్చిపోయి) పశువులు నలువ వలవలచుచును వి
వరచ్చుకొడుకు కోపించినా, జనము మునునెడల నేర్చు వలసినవాని దోషము. 77

వ. ఆసమయంబునం జేడ్చి నీ నీనలు సేసదశిగు నాచ్చి నా నా దేహి ధనలు పరస్పరం
హావననాదంబులు సంగం నాదంబులు శింబిన్వనంబులుం బలుంగి ధనంజయశనయ
పల్ల నొక్కవృత్తి నుగంబి చిన నయ్యుత్తరం నొక్కంబి లోకంబుం గనెన బట్టులి
యుట్టు దోడ నల రంగి యెండులు నులుమానెన నంగంబుల పివిధభండంబుల
శంపునను గరితుంగనా శంకుంబులపిశ్యం శంకుంబుల నానంధంబుల పుటుంగుల
నాభరణంబులతలచునం చిత్త్ర దేశంబు దామరాప్రయోగ్యపంబులగ్న నవ్వును దెర
లినమాతలు దన్నుం దేటి నూడనుం బాలని మెంకంతి జేడ్చునవెన నాగుంపులకుం
గవిసి నిలింపవలెమనుమండిం సత్కృతినగి ప్రభుభుంబులలో శంకు జములో శం
కున కనిచినం జుట్లనుండి చూచుమానధను లగుమానంబులు నేన నేన
యని కడంగి యొక్క మారునిమిద నులకికి పనులలో తముగంబునం బడిన
చిటుచేపతండుంబులచందంబున దావానలంబు దలకిం బాణిసేమ్యగకులంబు
చాడ్చున సముదంబు నొచ్చినయెటులచందంబున నశనిమంది డింకిన. 78

ఉ. అచ్చట సైన్య మంతయు భయాకులతక నలుచిద్రులకా వెనకా

1. నట్టణ్ణి వేసినది; నదిగల వేసినది; నాటంగ వేసినది.

విచ్చిన శల్యనందనుడు వీనికి నోడంగ నేల మీకు నే

వచ్చితఁ బట్టి తెచ్చెద నవారణ బెట్టు పెనంగెనేనియుం

జచ్చు మదీయభూరిభుజశక్తి గనుంగొనుఁ డంచు నుద్ధతిన్.

79

వ. రుక్మరథుం డనువాడు పాండుపౌత్రుం దలపడి తొమ్మిదియమ్ము లురమ్మున భుజ
మ్ముల రెండును నాటించి వెండియు నేయం గడంగునెడ నానుభద్రాసూనుండు.

ఆ శరముతోడనొక్కరము చాపముతోడ, నొకటి బొమలు గదిసియున్న యుగ్ర
రేఖతోడఁ దల ధరిత్రిపైఁ బడ నేసె, రయము మెరయఁ బటుశరత్రయమున.

81

వ. ఇట్లర్జునపుత్రుండు చిత్రకౌశలంబు సూపిన.

82

ఆ రుక్మరథుండు వడిన రోహిత్యచిత్తులై, యతనిచెలులు పలున్ రవనిపతులు

గవిసి రపుడు తేరుగములతో నడి భవత్పైత్రుమీఁద నీడుపుత్రు లలర.

83

క. అమృనుజవిభులబహులశ, రమ్మలచే సూతకేతురథరథ్యసమే
తమ్మగఁ బొదునం బడుతన, తమ్మునినుతుఁ జూచి పతి ముదమ్మనఁ దేలెన్

84

వ. ఇట్లభిమన్యుండు మడిసెనకాఁదలంచి దుర్యోధనుండుసంతోషింప నాసౌభద్రుండు
భద్రగజంబు బరిగోలలపోట్లం గనలుకైవడిం గినిసి గాంధర్వి యైనమాయ
గావించె నది దొల్లి ధనంజయుతపంబునకుం బ్రియం బంది తుంబురుప్రభృతు
లొసంగినట్టిది దానంజేసి యమ్రానవనాథులయాలోకనంబులకుం బెక్కురథమ్ముల
వారు దమ్ముఁ బొదివికొని యనేకాస్త్రశస్త్రంబులు ప్రయోగించినచందంబు దోఁ
చిన వారు వెగడుపడి చూచుచుండ నతండు మండలప్రచారంబులం దేరుమెఱి
య మెఱుంగువాలమ్ములం గూలనేసియు వెడందతూపులం ద్రుంచి పడవైచియు
బడలుపఱచిన నన్నరిపతులు నఱుకుడు వడినయెలమావిజౌంపంబులచందం బగు
టయు నుబ్బు దక్కి నెక్కసంబును వెల్లఁబాటునుం గదిరి యక్కురువిభుండు దన
కొడుకు కడిమి పైరింపం జాలక యతనిపై నడరి కొండొకసేపు గన్నులపండు
వుగా భండనంబు నేసి సంరంభవిజృంభితుం డగు నవ్వీరపరువిశిఖవేగంబునకుం
గాక విముఖుం డయ్యె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె

85

ఉ. ఇమైయి బాలుఁ డొక్కరుడ యిందఱఁ దోలి వంధిచె నన్న నే

నమ్మంగ నేర నయ్యెద వినం గడు నక్కజ మెట్టు లేల చి

త్తమ్మున సంశయింప విను ధర్మమధర్మము నోర్వ కున్నె క

య్యమ్ములెఱంగు సెప్పు మెటు లయ్యెఁ బడంపడి సూతనందనా.

86

వ. అనిన నమ్మనుజవల్లభునకు సంజయుం డిట్లను నట్లు పెక్కిండు రాజులు సచ్చుట
యును సుమోధనుండు దెరలుటయును గని భవత్కుమారవర్ధంబును దోడి
యోధవరులును మేనులు సెమర్చ మొగంబులు వెలువెలంబాఱ నోళ్లెండం
గాళ్లు పడంక నలుదిక్కులుం జూచుచు ధృతిపెరిగి పోయిన వెఱచఱచి విఱిగి

నవ్వుచు కుసుమం నోళ్లు నీటి పానీయములు నొలుపుచున్నవని భ్రష్టమౌచు బ్రహ్మ
వృథాపాదలు మేళయించి పోవుచు నొకటి నొకటి నొలుపుచు గోలునుబ్బవం
గోరిమంక వృద్ధులును నొకటి నొకటి నొలుపుచు నొకటి నొలుపుచు నొకటి నొలుపుచు
చండంగులు నీటి నొకటి నొకటి నొలుపుచు

87

— శ్రీ మహానాటకము పాదములు —

చ. అనలిది బుద్ధిబుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి
బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి
బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి
బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి

88

క. కదినినలక్ష్మణుని బుద్ధిబుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి
బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి

89

చ. ఉదయం బుద్ధిబుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి
బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి
బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి
బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి బుద్ధి

90

తే. మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక
మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక
మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక మిదుక

91

క. కృతవర్ణముగృహము గురువును నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి
నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి

క. అతఁ డందఱునిశిఖరులు, మోక్షములు నీటి బాటి గడిమిగాదియు
ద్ధతి నైంధ్రపుటోరనునది, పోలమును నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి

92

వ. నివాదులు గలింగులు గజవృద్ధులందులతో నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి
వాలు గొని తునుమాడ నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి
జాట్టుముట్టినచందంబునం బొనరి పనంగ నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి
లం ద్రోచి రానీక పగనాతలమెఘోరంబుగా బోలు మూడు నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి
గురుం బంచాశద్బాణంబులను గృతవర్ణ పతీతసాయుగంబులను గురుతననం దశ
విశిఖంబులను గట్టి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి
బ్రహ్మలు మేన మువ్వనినారసంబులు వాటింది బొనరు బొనరు బొనరు బొనరు బొనరు బొనరు బొనరు బొనరు బొనరు బొనరు బొనరు బొనరు బొనరు బొనరు బొనరు
సైనికులుం బెక్కు తెఱంగులటూపుల బొనరునలిచి యుక్కునం ద్రోచి ప్తబ్రం
దారకు లనురాజులను దూపడంచె నవ్వుడు శారద్యులందు దేంయితంబు నేసి

కొని కడంగి తోడియేవురం గూడుకొని యాక్రీడికొడుకుమీఁద మార్గణపరం
వరలు వరంగింపం బెరిగినదర్పంబునం గసిమనంగి యతండు నొప్పించం బెఱి
వారు బీటువోవ బృహన్పలుండు బిట్టు గవిసి నిశితశరంబులు నిగిడించిన నన్నర
నందనుండు.

94

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధించుడుం
గోపమెలర్ప భేటకముఁ గ్రూరకృపాణముఁ గొంచుఁ దేరు సా
టోపత డిగ్గి వే కవియుడుం బటుభల్లహతిం గృతాంతసే
వాపరుఁ జేసె హృత్పుటము న్రచ్చి బృహదృబు భూరిదోర్బలున్.

95

వ. ఇట్టింద్రపాత్రుండు గోసలేంద్రునిం దెగఁ జూచినఁ జూచి యేచి తదీయబంధు
భూపకు లొక్కమొగి నురవడించిన నతండు వారలయేపు మాపి కర్ణుండు
డాసినం గర్ణిపాంతంబు గర్జికానారాచంబుల నొప్పించె నయ్యిరువురు
నొండొరులమేనులు నెత్తురుల జొత్తిల్లం జేసిన సంధ్యాసమయసూర్యబింబప్రతి
బింబంబులుం బోలె బోలిచి రాసమయంబున సూతనందనునాయంకు లాద్వరు
గర్వంబునఁ దన్నుం గదిసినం గన్వడికొడుకు చిత్రవధవిహారంబు సలుపునప్పుడు
కుంభసంభవప్రభృతీరథకనరులశరంబులు మగిడించుచు వారిపైఁ దూపులు నిగి
డించు చునికి యద్భుతం బయ్యె నట్టియెడ.

96

తే. మగధవతిసూనుఁ డైనయశ్వంతకుండు
బాలుఁ డయ్యును బ్రోధదోర్బలము మెఱయఁ
దాఁకుటయు సూతుతలయు రథ్యములతలలు
నతనితలతోన యభిమన్యుఁ డవనిఁ గూల్చె.

97

వ. ఇట్లు పూర్వవైరంబు దలంచి తలపడిన మాగధకుమారు నవలీల నేలం గలిపి సింహ
నాదంబు నేసినం దత్సంభంబు నైరింపం జాలక దుశ్శాసనసూనుండు సరభ
సంబుగాఁ గవిసి ఘోటకంబుల నంబకచతుష్టయంబునను, సారథి నొక్కనార
సంబుననుం దదీయతనువు వదిబాణంబులను బెలుచ నొప్పించినం జంబదరుణ
కమలచారువిలోచనుం డగుచు సౌభద్రుం డతనిఁ బ్రదీప్తసప్తనారాచనిపాత
వీడితుం జేసి డగ్గఱి.

98

ఉ. ఇంతకు మున్న నీజనకుఁ డెంతయు నోటటి పాతె నీవు నా
పాంతకు వచ్చి తింక నెట వో నగు నం చొకదొడ్డనారనం
బెంతయు బెట్టిదంపువడి నేయుడు ద్రోఁసుతుండు దాని నిం
తింతలు నెక్కలై యిలవయిం దొరఁగన్ వెన నేనె నేసినన్.

99

తే. అతనిదిక్కును జూడక యతండు రయము
మెఱసి నీపాత్రుచాపంబు నఱికి సూతుఁ
గూల్చి యాఱుమ్ము లురమున గ్రుచ్చుటయును

నొండవదేరినై కబ్బాణుం డుంకిక నధిప

100

వ అంత నపరాధులం బ్రహ్మ నాంనుముండుల శక్త్యుంజ ముండును వంద్ర కేశుండును
మహాస్వరూపుల సూర్యభానులైన మేము వీనులముల ముండ్ల పరాధినధనం
జనులైన యుండు మీరిమగం గురువమ్మనీనము మీయులు నానావ్యంబుల ననేకాండం
బులు గావించి గాంధారిలో నేటివల ద్రుంకనానావజాలంబుల బహుశశతము జేసి
దుర్యోధనుడెనకు నడచుటయు నంగనల మోహనియు కిట్లనియె 101

క. చండకలి నీనాథుల, బుండు నేనెంచి గాఢం జీతం నోభ
ద్రుం డిట్లులు నీ నూతి, యుండు ననున ప్రబోధిధాని మునదింపు తగనె. 102

క. అని పలికి పోకి నస్యము, ననుటయు గురుం నడవకెందులదెనుముం గలయం
గనుగొని చెప్పిమన్యుని నెట్లనుచు ను చని నోర్చి నొకం ముండు తుండునె. 103

వ. చూడగ బిన్న నాడెం గాని యెలుతుం బ్రహ్మచారిగా గాఢం మన మంద
అముం గూడికొని యుక్త పక్ష ముక్తములైన నుండునెందు ముండు నని పురి
కొలిపి బుండులనెనె చుట్ట నెట్లుగింపి ప్రభు బ్రహ్మచారి నీవెతుండు సూత
ప్రశ్నయెం గుంభంబుధిపు నాలోకించి నాడెం నూతి నూతి నీ నోష్ట్రలవ నిలువర
చగు నెల పగుట చుండు వింక కలులు గలదుకొని యుక్త నాడ గాంధారి
గలనం గదిసి యుండుగుడును కాదె చుండునె యుండు తగ్గింబు గా నని చెప్పి
విని యల్లన నగి యెతం జతని కిట్లనియె. 104

నీ. కవచధారణ మవధునవిగల్గ గవ్వతి కే నెఱిగించి నీతని నాని
నేర్చుట నీతని నెట్లన నోష్ట్రం బిక్కిలంబుగాని నుండు నుండు
నతికంగజాంబులు పలుగ నే నుండు ధూర్జకముంబు గాని నూతి నమలం జీయ
నగుం జాలు నేని నీ పట్ల నేనూము నాధూర్జకంబు నెట్లనె నెనెను గానె
అ చేతలకు నెనె గానె నోష్ట్రం బిక్కిలంబు ద్రుంచి తిరిగి నోష్ట్రం జీని
చూచికొండ మెలవునోష్ట్రంబు నెనెను నూతి నాధూర్జకంబు నెట్లనె. 105

—అక కష్టంబు ముండును భూంబుంబు నే నాధూర్జకంబు నెట్లనె —

వ. అన విని సూతసూనుండు భయం బెడ గుండునాడెపోత
పెనుక కొదిగి యారభకపీఠమితింబడి జాట్ల పచ్చి
చనకు సహాయులై యుండునెనె నుండు నెట్లనె
కొని పెనంగంగ జీరి యలఘుప్రదంబును విట్లు ద్రుంచినె. 106

వ. అలాన. 107

క. గురుం డశ్వంబుల గూల్చెను, సుభసముగం గృష్ణంబు సూత సాధి వస్తు
నరసుతుం డనాయుధుండును, విరభంబును నగుట సూచి నెఱవేసి వడినె. 108

క. శకుని కృతవర్త శల బ్రాహ్మిక గురుసుతు లాదిగా ననేను లడచి యె

- స్త్రకలాపంబుల శస్త్ర, ప్రకరంబుల నొంచి చిక్కువఱచి యలచినన్. 109
- క. వాలును బలకయుఁ గొని య, బౌలుఁడు రయమార గగనభాగంబున కు
స్థిలితధృతిసారుఁడై, లీల నెగసి పోయె ముండలీభూతగతిన్ 110
- క. తనవిద్యకలిమి వినతా, తనయునిభంగిఁ జరింపఁ దమతమవైఁ దెం
పున నులుకు ననుతలంపున, మన యోధులు భయముగొనిరి మరుజాధీశా. 111
- చ ఎడగని వాలు బల్లెమున నేనె వెసం దునియంగ ద్రోణుఁ డ
ప్పుడు శకలంబు లై పలక భూమిపయిం దొరఁగంగఁ జేసె నె
క్కుడువఁకె గడ్డఁ డాశిశు వకుంతగతిం దనతేరిమిఁద నొ
ప్పెడుఘనచక్రముం గొని యుపేంద్రుఁడు లీల నటించుచాడ్పునన్. 112
- వ. సరంభవిజృంభితుం డై. 113
- సీ నెత్తుట జొత్తుల్లి నెఱసినయలుక నుగ్రం బైనదనంబుకాంతి పరఁగఁ
గొరవనై నికోత్కరమున కతిభయదం బగుసంహనాదంబు నెలఁగ
నిగికి నిగుడురథాంగరోచులు మణిఁగఁగద్యతులతోఁ గలసి వెలుఁగ
సిల్లి సూపినగంధసీంధురం బనురేఖ దలఁపించుకలుగతి చెలువు మెఱయఁ
తే గుంభసంభవుఁ డున్న చిక్కునకుఁ గవిసి, యడ్డపడునేనఁ జించిచెండాడునక్కు
మారవరు మేనియొప్పును మగతనంబుఁ, జలము బలముఁ గీర్తిచె నిర్జరగణంబు
వ. అట్టియొడ. 115
- తే. శకునికృతనర్తకృపకర్ణశల్యముఖ్యు, లైనయోధులు పెక్కుండ్రు రఖిలదిశలఁ
బొదివి యతనికరంబునఁబాలుచుచక్ర, నులఁతితునియలుగానేసిరాగ్రహమున. 116
- వ. ఏసిన నతండు రయంబున 117
- క. గడగొని యశ్వఞ్జామం, గదియుడు దంభోలికొదమకై వడి మెలుఁగుల్
వాదలించుదానిఁ గని కడు, బెడరి యతఁడు రథము డిగి పిఱిడికిఁ జనియెన్. 118
- వ. సుభద్రాతనయుం డతనిరథ్యంబులను సారథినిం జదియ మోచి మనజోదులు
యమ్ముల నేడు వెఱిగినచందంబున సౌబలునిచెనకు నడచి యాతనికి నడ్డపడిన
గాంధారుల సప్తవింశతిరథకులం బొరిగొనుటయుం బురికొని తన్ను మార్కొ
నిన వసాతీయులం బదుండ్రు నేనుంగులతోడన పీనుంగులఁ గావించి యందంద
తఱిమిన కేకయసప్తకంబు రథసహితంబుగా నగ్గలిక నుగ్గు సేసి డస్సి తూఁగా
డుచుఁ దొలంగినయోధుల నుల్లసం బాడుచు నఱిమినవారి నులుమాడుచు
వీరవ్రతంబు ధీరత్వనిష్ఠం జలుపుచుండె. 119
- ఉ. ఆనమయంబునం గడఁగి యాయిత మైనరథంబుతోడ దౌ
శ్వాసని రా నతం డడరి సారథిఁ జంపి హయంబులం బడఁ
వ్రేసిన నాతఁ డల్లి గడ వేకొని యుద్ధతిఁ దేరు డిగ్గ ను
ద్యాసితమూర్ఖులం బొలిచె భ్రాతృకుమారయుగం బుదాత్త మై. 120

అథ అభ్యుదయశ్చరణానాం వివరణం శిష్యునాం తతః

- తే. ఇన్ద్రియభంజనం గగనం వానోత్తమభివృద్ధి, నీమిషసమయం నూతనోన్మేషముల
కన్ద్భౌభంజనము శోకంబు వానోత్తమభివృద్ధి, అంధుల మోక్షంబు బాంధవుల నేతలు.
- ఉ. బంధుల మోక్షమున ముగ్ధుల జోష ముగ్ధుల గుణ
మగడంగ నెత్తునుల నను మూలము పంపెగ నెత్తు నుల
దొండ భుక్తుల నొగ నెత్తు నుల మోక్షముల నొగ
నుండక ప్రాప్తుల పంపెగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల.
- న. ఇట్లే అగును. 122
- చ. వనంజ మంబుజాకర మనాంబుజ బోధిని కలచి మోక్షంగ
మనమనం గొంగు శోభి మోక్షంబుజాకర ముల ముగ్ధుల
ద్విప భవంబున నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల ముగ్ధుల
దను నులంబుల విప్రులంబుల ముగ్ధుల నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల.
- వ. అట్లే అగును. 124
- సీ. జగము లన్నియును దేవాలును పోగించి యుగంబు నే నుత్తమమూర్తి
దత్తుల నకాశము నెత్తుల నొగ నెత్తుల ముగ్ధుల మోక్షంబు
గగనంబుల నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల గగనంబుల నొగ నెత్తుల
ముగ్ధుల నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల
- తే. వీరమున దనుమంబుల నొగ నెత్తుల
యెదుల నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల
తేగింపగ నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల
వ. అట్లే అగును. 126
- ఉ. సృష్టుల దోష నేల యెదులంబుల నొగ నెత్తుల
తేగింపగ నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల
దొండ భుక్తుల నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల
యెదుల నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల
- సీ. కలి శేఖరములు భవభృంగములు దురంగ గోత్రములు
నరశరీరములు మోక్షములు గోత్రముల దురంగ గోత్రములు
దురంగ గోత్రములు దురంగ గోత్రములు దురంగ గోత్రములు
నెత్తుల నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల నొగ నెత్తుల
- ఆ. గాగ నంబు రాశికలక సంగ్రామభూమి ముగ్ధుల
నిద్ర నున్న విప్రులక బంధుల యగును శోభి ముగ్ధుల
వ. అట్లే అగును. 128

- తే. మహితలావణ్యమున సుకుమారమైన, యంగమును బూర్ణచంద్రనిభాననంబుఁ
 1 గ్రోత్తపెంపుగ నెంతయుఁ గొమరుమిగిలి, చెన్నుడలకట్టునై పడియున్న జూచి.
- క. నీసైనికు లెంతయు సంతోసిల్లుచు నార్పి రపుడు దుశ్శిఖకు లై కుం
 తీసుతులవారు దీనద, శాసంగతు లైరి బాష్పజలములు దొరగన్. 131
- క. నెఱి దప్పంబడి పెల్లుగ, నొఱి లెడినరవాజికరులయులి నభిమన్యుం
 డఱిముఱిఁ బడుటకు వగ మదిఁ, బఱిగొన నిల వెలుచ నఱుచుభంగిఁ జెలంగెన్.
- వ. ఆనమయంబున. 133
- క. పెక్కండు గూడి యిమ్మెయి, నొక్కనిఁ జంపుట యధర్మమోహో యని న
 బ్దిక్కులను చెడ్డయెలుంగున, నక్కజముగ భూతసంచయంబులు వలికెన్. 134
- వ. ఇట్లు శౌర్యసారసంపాదితరొద్దుండైన సౌభద్రుండు వడుటయు వారిబలంబులు
 ఱిచ్చవడి భండనంబు దక్కి తలరిన ధర్మపుత్రుండు ప్రబలయోధవీరలోకింబు
 నాలోకించి యి ట్లనియె. 135
- నీ. మార్బలంబులుసొచ్చి మాతంగములఁగూల్చి రథరాజి గలఁచి తురంగమములఁ
 ద్రుంచి పదాతులఁ దునుమాడి పెక్కండు నైనిక ప్రసరుల సమయఁ జూచి
 మూఁకల విరియించి వీఁక నాచార్యాదియోధుల నెల్లను నొక్క దెనకు
 వెలిచి వియచ్చరుల్ వినుతింప నాకంబు చూఱి గొన్నట్టి యర్జునతనూజఁ
- ఆ. జూచి మనకు నేల శోకింప వైరుల, గం డడంచి గెలుపు గంద ముచిత
 భంగిఁ బ్రొద్దుకొలఁది పరికించి మనసైన్యముల మరల్త మెలమి దలకొనంగ. 136
- వ. అని వలికి బరవసంబు నేసి నేనలం బురికొల్పికొని యవష్టంభవిజృంభితుం డయి
 నిలిచెఁ బదంపడి యరుణాకిరణుం డవరమహీధరంబుమాళికి సరసీరుహశేఖరం బై
 చెలువారం దదనంతరంబ రిత్తచోట్లును నెత్తుటక జొత్తిల్లుచున్నట్లుండెఁ బిండు
 గట్టి పిశాచనిశాచరులు నలిరేగి రక్తపానంబును మాంసభాదనంబునుఁ జేయుచు
 మోదంబునం బొందుచు నాడుచుం బాడు చుండుకలకలంబునను గుణపథక్షణ
 వ్యగ్రవిహంగసముదయతుములంబునను 2 బలలఖాదనసంరంభశివానివహాళోలా
 హలంబునను బరమాభీలం బైనసంధ్యాకాలంబు నిరూపించి నిజశిబిరంబులకు
 నుభయబలంబులుం బోయె నప్పుడు నీకొడుకు లుబ్బునం గొమరు మిగిలి యగిరి
 కౌంతేయులు చిన్నబోవునానంబులతో శోకసంతప్తచిత్తులయి చని రివ్వధంబున
 ధర్మతనయుండు దననికేతనంబున కరిగి యచట నీఖిలపరిజనంబులుం దానును
 సన్నాహంబు లెడలించి శూన్యాకారులై యున్న సమయంబునం దమ్మునిదెస
 కూరిమి నారం గూరినవగపెంపున ధైర్యంబుసొం పఱి వివర్ణవదనుం డగుచు
 ని ట్లనియె. 137

— అభిప్రాయమును వ్యక్తముగా చెప్పినట్లు —

- మ. గురుకారద్యతముఖ్య యోధునగుగర్వభంజన నిశ్చేష్ట ము
 ధృత మానై న్యము బానిచ బొచ్చి ననుగ ప్రశంస జేసెనుగాఁ బూని గణు
 క్షిరుడుడుకో గోవులతోను మామృబలునిగగబోకోకి నా నట్లు సొ
 చ్చి రయం బార ననేపిరతముల చందాడ నుద్ధరించు ప్త. 138
- క. ఈసును రోసముఁ గల గొప్పగును నొప్పించి పఱచి పోనిగగములగా
 గానిలఁ జేయుచు నట్లున్ననుమతో మెలగఁగాఁ నలగట గునునునున. 139
- తే. కొడుకుఁ బొడగాన కట్టును దడిగనేసి, వానితో నిగన నేమనువాడ పారి
 నతనిగాంబుచలిమల కథినిగళి, మీన నేసిం గుగనుం గ నేమి గలదు. 140
- క. బాలుడు సుకుమారుడని పి, స్కాలములగ బొచ్చియుండుఁడనా మొనసొరం
 జాలుదు పొరు నుని పనిచితి, నేలా నన్నాప దోస ములుగఁగ నిచ్చున. 141
- క. కుడువను గట్టును బూయను, కొడువను బోఁ బనిని గాఁ జేయెనో మొనసొరం
 గొడుకుం బనుచుట శిష్టము, గడఁగునె నాచుట్ట పావగడ్డును నక్కన. 142
- తే. వానితోడిద లోక స్థు యేను బోన, నేనో బోఁ గన్నఁ బుట్టికోకాసునత్త
 మున నితాంతేనర్థతఁ బొందుచుండఁ, బొడ గుండెవాడ న్బిను మెగంబు 143
- ఉ. వానప్రసంగవానిని వచ్చినయావగ దీర్చుఁ గాఁగి
 యాసురులట్టిబల్లగఱ నైనను ప్రేక్షిడి గ్రంథ నాజి న
 వ్యాసవి యాత్ర జాండు పగవారలచే హతుఁ డైనవర్ణశం
 జేసి యలంతఁ జేద్దడఁగఁ జేసి విధాత్పని నేమి నెప్పుడును. 144
- చ. కొడుకు పధించి రన్నఁ గుసుకోటిని నెట్లన యల్లి దూపు మా
 పెదన కడంగి పాన్లు డెరుఁ జేర్చునకోకము నావ్పఁ జాలునే
 పుడమిధనంబు నాకమువిధూలంఘుఁ జేరెనయేని నల్ల న
 పెద్దకునభిమన్యునెఱ్ఱుగము పేయగుపాలును బోల నేప్పునే. 145
- ప. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బలవింను చున్ననకుఁ గుమునం గృష్ణవై
 పాయనమునింద్రం డయ్యెడకు విజయంచేయుటయు నవ్యయంబు ప్రత్యుత్తా
 నంబు నేసి దండప్రణామం బాచరించి యాననవిన్యాసన ప్రముఖపూజావిశేషం
 బుల నారాధించి యమృతాత్మతో ని ట్లనియె. 146
- నీ. పరనేన భేదింప బనిచితి నేను సౌభద్రుని వాడు నబ్బలము సొచ్చు
 వెనుక నేమును బొచ్చి ననగ నైంధవుడు మధ్వాగినఁ దోడ్పడ ననువు దప్ప
 నబ్బడు పెక్కింద్రు రప్పాది నవ్వీరుఁ బొదివిన నాటడి బోయె నట్లు
 సుకుమారమూర్తి బుత్రకు నొంటిమై చిన్న పాచని నలుగులపాలుపడఁగఁ
 త. బనిచి తాను బ్రదుకుపాపాత్ముఁ డెందును, గలఁడె విప్రులకోకలధి మునిగి

- వేర్పుతల్లడమున బిమ్మిటికొనియెడు, జిత్త మింక నేమి నేయువాడ. 147
- వ. అనిన విని మునీశ్వరుం డమ్మనుజేశ్వరున కి ట్లనియె. 148
- చ. పలువురు రాజులం డునిమె బల్లిదుఁ డాతఁడు పిన్న పాపఁడే
యలుఁగులపాలు నేయ కభియాతులు పువ్వులకోల సాతు రే
కలఁగుదురే విఘ్నశల కాఱియ నార్యులు సాపు లింతవిం
తలె గరుడోరగద్యుచరదానవకోటులచావుఁ జూడ మే. 149
- క. ఎప్పట నెవ్వరికి విధి, దప్పింప వశంబె ధైర్యధనఘనుడవు నీ
విప్రుసున నడలుట గడు, నొప్పుదు శమియింపవలయు నుర్వీనాథా. 150
- వ. అనిన సాత్యనతేయునకుం గౌంతేయాగ్రజుం డి ట్లనియె. 151
- చ. వెరవును లావునుం గలిగి విక్రమసంపద నొప్పి ధీరు లై
పరఁగిర కాని తమ్ము మృతభావవికారము వొందకుండ ను
స్థిరముగఁ బ్రాణరక్షణము నేయఁగ రాజులు సాల ¹రై రె యె
వ్వరుఁ దలపోయ మృత్యు వనివార్యమె తాపసముఖ్య యిమ్మెయిన్. 152
- వ. అనుటయుఁ బౌరాశర్యుండు పాండవాగ్రజున కి ట్లనుఁ దొల్లి యిట్లు పుత్రమరణ
శోకాతురుం డైనయకంపనుం డనురాజు నారదమునిచేత మృత్యుప్రకారంబు
దెల్లంబుగా విని యుపశమితశోకుం డయ్యె నని విందు మయ్యితిహాసంబు తెఱుం
గెఱింగించెద నది నీయంతఃకరణంబుసంతాపంబు మాన్చి శాంతి యొనర్చు నవ
హితుండ వై యాకర్షింపుము. 153
- నీ. పగతు రకంపనుపై నెత్తి వచ్చి కయ్యము నేసి యాతని నడఁగఁ బట్టి
కొనుటయుఁ జూచి తత్తనయుండు ²హరి యనువాడు దోర్బర్పదుర్వారమూర్తి
యవ్విరోధులమీఁద నడరి బల్విడిఁ దండ్రి విడిపించి విక్రమవిహరణమునఁ
దనివోక మఱియు నుద్ధతి గరిరథఘోట భటనికాయంబుల బడలుపలుప
- ఆ. నుగ్గు లగుననేకయోధులు చలమునఁ, గూడుకొని మహాస్త్రఘోరశస్త్ర
తతుల నక్కుమారు మృతుఁ జేసి రవ్వుడు, గనలి రభసమున నకంపనుండు. 154
- క. విసినంబు నడఁచుదవశిఖి, శికుపమాన్ధాన మయి పగఱియొప్పు నెఱచి యా
త్తపురము సొత్తెంచె దూర్వపటుధ్వసు లెసఁగ ననిమిషాధిపుభంగిన్. 155
- వ. ఇట్లు గెలిచి వచ్చియు. 156
- ఆ. పుత్రుఁ దలఁచి తలఁచి పొగులుచు నున్నయి,న్నరవరేణ్యుకడకు నారదుండు
నెమ్మి వచ్చుటయును నిభృతుఁడై యాసనా,ర్హ్యాదిపూజనంబు లాచరించి. 157
- వ. అతనికడనుండి యమృహివతి యత్తాపసముఖ్యునకు నిజవృత్తాంతం బెఱింగించి
కొడుకుగుణంబు లగ్గించి వానిం గోలుపోవుటంజేసి విజయంబు ప్రియంబు నేయ
కున్న దని తనవగపును దెలిపి మఱియును. 158

క. మనినాయక మృత్యువు ప్రభు, వని పండుము లోకమునను నది కలుగ్గొకొ త
జ్జననంబు దత్తప్రభావము, విన దగలదు నుచిత మేని వేనిపెల్లెల తగిన. 159

— నారదా దశంపదాను స్మృత్యుచిత్ర భావంబు లోనిగియును —

వ. అనిన విని యుమ్మహాక్షండు గనుకొన్ను ద్విత్వంబు నున్నది కిట్లును బంధుమరణ
శోకం బుడువని జాలెడున్మృత్యువు కానికథ వేలుట మేలు నీ మధానవరుండ వై
వినుము సెప్పెదం బ్రజానతి ప్రజల స్పృహలుగది పనింపడ నంపకంబు లేమిం
జేసి భూమికే దదీయింపగలు చున్నారె బగుటయు ననుపగధుగది చింతాక్రాం
తుండు తత్సంహారంబునను ననుపగధుగలు గానకి కటకటంబునను సోనియింది
యంబులనులన మహాజ్వలనంబు జనియించి ముల్లగిన్ని లం బింగి చంచరా
త్తకం బైన భూతప్రాతంబు నహంబు గడంగుటయు భువనపాతాళంబుగా
భవుండు సని కమలభవు శరణు నొచ్చిను బ్రజ్వలిం చున్ను మృత్యుహానుభావుం
డదైవు నాలోకించి యానభరణుం డై. 160

క. నీకోరికి చుప్రభుమాత, మేకార్యము గోరి చచ్చి లోకిగింపు మమ
యాకార కామవార యని, నీకొని యాతమామ యేము చేసె ననుపద. 161

ఆ. అభవు డిట్లు లనియె నభావ్యుష్క్రమం, కన్న చగుట నీవ కలుగు జేమె
గలిగి భూతకోటి యెలమిం జొందగఁ గోప, ముల్ల రూపునుం నేల యిపుడు.

వ. నాకుం గా లోకంబులం గనుకొలొంబుల నానిరంపు మనిన విని పంబుజాన
నుండు నాయందుఁ గోపంబును గొనుంబును లేవు మనుము ప్రజాభారపీఠి ధైమ
భూమిదేవి దినడప్పి యెఱింగించినం దదీయిహితంబు నీ నం బుని సంహారంబు
గావించువాడ నై దానికి నుపాయంబు విచారించి ముల్లగం గాన నైతి నది
గారణంబుగా నన్ను గ్రోధంబు వొందె ననవుడు భూతనాథుడను. 163

చ. అనభువిచార నీ వరయు మన్న దగం గడునిష్ఠ లోకపా
లన మునరింతుఁ గాన యనలం బయి నీ దగునల్క లోకము
న్మునుదిడి కాల్వ జొచ్చినఁ గనుంగొని యే గృవ వుట్టి చెప్పెదం
జనునె మహాగ్ర కోపవివశత్వము నీకుం ద్రి లోకనాయకా. 164

వ. చరాచరంబు లన్నియు నొక్కపెట్టి భస్మీ భూతంబులు సేయనేల ధరణీభారంబు
వాయుట కై యుచితసంహారంబు గలుగునట్లుగ నొండుదెంబుగ దలంపుము
కోపం బుపసంహరింపు మివ్వరంబు నా కొనగు మనవుడు నిహతపాపకళంకుం
డైనయాశంకరుపలుకులకు నతం డయ్యెలుక నడంచిన నయ్యనలం బొలుటయును
భువనంబులు ప్రమోదంబు నొంది యాశంకిరళతానందుల నభినందించె నట్లు
క్రోధోపశమనం బొచరించునమయంబున. 165

నీ. కమలాసనుయింది యముల రక్తాస్థయు ననీతాంగియును నరుణాంబరయును

నగునింతి జనియించి యల్లన నగుచుఁ గెంజాయ రంజిల్లులోచనము లార
నాజగన్నాథుల నలవోకవోలెఁ గ న్నొని దక్షిణమునకుఁ జన నజుండు
మెలుపుతో మృత్యువమృత్యువయెటవోయెదని పలుమాటలు సాంత్యనముదోడు
తే. బిలిచి సంహారబుద్ధి నా కొలయఁ బొడము, కనలునం దుద్భవించితి గాన నీవు
దొడరి వాసి లే కెల్లజంతువుల సంహరింపు నాపంపుమై నీకుఁ బెంపు గలదు
వ. అనిన విని మృత్యుదేవత దుగ్ధిత యయినం గన్నీరు దొరంగె నయ్యశ్రుబిందు
వులు పద్మజుండు పాణీపుటంబులం బట్టి లోకహితార్థంబుగా ననేకభంగుల నను
నయించిన నక్కంత గాడ్చున నల్లాడుతీగతెఱంగునం జలించి యంజలి ఘటించి
యవ్విరించి కి ట్లనియె 167

తే. నీవు సృజియించి తటె నన్ను దేవదేవ, యేను గ్రూరకర్తమునకు నెట్లు లోర్తు
బంధుమరణశోకార్తులై పనవుజనుల, వివిధభంగులయెలుఁగులు వినఁగఁ జాల.
వ. ఈయధర్మంబునకు వెఱుతు నీవు నామీదఁ గృప నేయు మిట్లు నన్నుం బనువక
తపశ్శ్రవణంబునకుం బనుప నలయు నివ్వరం బిమ్ము భవదనుజ్ఞ నడసి ధేను
కాశ్రమంబునకుం జనియెద నని పలికినం బరమేష్ఠి యన్నీరజాక్షి నిరీక్షించి. 169

సీ. నినుఁ బ్రజాసంహారమునకు నై కల్పించినాడఁ గావున నీమనంబునందుఁ
బొడమువిచారంబు సుడిగింపు మిట్లు గాఁ గలయది మైనయిక్కార్థమునకు
నన్యథాత్వం జేల యగుఁ బ్రజాసంహరణము ననింతిసమయముగఁ జేయు
మీ వవశ్యంబును నావుడుఁ గడు భయంబున నప్పటికి నియ్యకొని మృగాక్షి

తే. నలువదనంబు సూచుచు నిలిచె నతఁడు
ప్రీతుఁడై లోకములఁ గృపవెంపుతోడి
దృష్టిఁ గనుగొన నవి పరితుష్టిఁ బొందె
జంద్రమాలియుఁ దనయిచ్చుఁ జనియెఁ బ్రీతి. 170

వ. మృతుదేవియుం బరమేష్ఠికిం బ్రణమిల్లి. 171

తే. అచట వాసి రయంబున నరిగి ధేను
కాశ్రమంబున నియమంబు లాచరించి
నంద కౌశికి యనియెడునదులఁ బెక్కు
వ్రతము లొనరించి మఱియుఁ దీర్థముల నెల్ల. 172

వ. అద్దేవు నుద్దేశించి పెద్దకాలం బనేకవిధంబుల దుష్కరంబు లగుతపంబులు
నేయుచుం బోయి హిమశైలశిఖరంబున సంయతాత్మయై యున్నఁ జతురంగననుం
డప్తునినికిం బొడసూపి మృత్యువ నీ వత్యంతనిష్ఠురనియమంబు లేల యనుష్ఠిం
చెద వనిన నయ్యంగన సమాధానంబున నున్నప్రజలమెడలు సులిచి చంపం
జాల నీవనికిం బంపకు మధర్మభయంబున ని న్నాశ్రయించెద నార్త వైసనాకు
శరణంబ వగు మని ప్రణమిల్లిన నతం డి ట్లనియె 173

అ. ఇంతి నీ కథర్త మేల గుఱ్యైదు నాసి, పనుపు నేను నిన్ను బరమధర్త
 మొందు విమలకీర్తియును జెందునట్లుగా, సరము నిన్ను మీను హరుడు నీకు 174
 న ఏ మనుసంధించినవనికీ నీకు భయం జేల వత్తున్నట్లు భయంబోట్ల నుపసంహరింపు
 మనన నత్తెన్ని దేవా దేను యోజ్ఞ గురమవిదేయము సంగిక యొక్కవిన్నవం
 బవధరింపుము లోభంబును గ్రోభంబును నీర్వ్యంబు సమూహము జంతువుల
 శరీరంబుల వికృతం బొందింప నలయు ననవుడు నతం దెట్లు యెఱుఁగెడు మది
 యునుం గాక నీగ్రహంబునపు నెన్ని యెన్నియు గోగంబు ల్లే జనంబులం
 జానం జేయంగల యెవ దానలదేని యెక్కర్తంబు నిన్ను బోనయ నేరదు ప్రాణి
 ప్రాణమారణంబు నీకుం బు మధ్యంబు బగు భయంబుభయం జేయ గోదన నీవు
 ధర్మస్వరూపంబు వీపిశ్వంబునకు నీర్వ్యంబు నెల్లు గావును బ్రాణమయమనంబు భవ
 గణింబు సర్వజీవులకడల గామగ్రంథంబు లాపగి బేగంబుల నాగ్రంథంబు
 తత్ప్రకారంబు ధర్మతత్త్వంబు నీను భయం బేమి మిథ్యావర్తంబు సభర్తంబు
 సమయించు బొమ్మనన నెప్పునిని శాస్త్రభేదంబు నెక్కర్తంబు బొంద గనుమా
 టను నెన్ని యోగం బంగీకరిం చ నవ్వలంబునవనంబుల తలంగున నాధిపత్యధులు
 గాత్రహానిం జేయ నావృత్తుడేత ప్రాణాపవరణంబు గిగిలం బ్రాణంబులు
 దేహంబులం బాసి దేహగిభవంబులం బోనయ నెల్లు మనుష్యత్వంబు
 నొందుచుండు. 175

తే. భీమనాదుండు భీమం డుడై యెట్లు
 తర్క్యతేజోమయంబు జగత్ప్రభుడ డేడలు
 మనుషం జెలువంగ నడయంగు సమట మగుడ
 సరుగు దెంచుట వింత గా నతని కెందు. 176

క. నరు లమరు లగుదు రమరులు, సరు లగుదురు గాన నీదుసంసమనను భూ
 వర వగవ నేల యతనికీ, బరపిరస్వర్మనుభుము నేకుటి యుండునీ. 177

క. అగణితదుఃఖాత్మక మి, జగ మాతంబు దీని దొఱగి సభాభ్యుత్పత్తి
 వగ కెంతల జెరనియ, జగమునం బుణ్యాత్మపురుషసంగతి నడిసెనీ. 178

వ. నీకు వగవ బని లేదు బ్రహ్మకల్పితం బైనయి నిశ్చయంబు నిరూపించి భీరులు
 దెగినవారలకు వగవ రని చెప్పిన నారదునకు నయ్యకంవనం డి ట్లనియె. 179

క. మునినాథ నీవు నెప్పుగ, ననఘం బగునీసమంచిత భ్యానం జే
 విని గతశోకుడ నైతని, మనము ప్రియం బందె నతనమాధానమునన్. 180

వ. అనుచు వినతుం డగుటయు నమ్మని దన దైవయశోకవనంబునకుం జనియె నని
 వలికి పారాశర్యుండు. 181

క. ఈయితహాసం బాయువు, శ్రీయను నారోగ్యములు విశిష్టగుణంబు
 జేయు జనములకు జగతీన యక ద్రాసిక బలించినం దిగ వీనినన్. 182

వ. అభిమన్యుండును భండనంబునఁ బిలువనక శరశరాసనాదివివిధాయుధంబులఁ బరబలంబుల బడలువఱచి చిరవీరస్వర్గసౌఖ్యంబును బ్రఖ్యాతీయుం బడసె నీకు నడలం బని లే దని చెప్పిన విని ధర్మతనయుండు దనమనంబున నుత్తమ శ్రుత్రధర్మంబులెఱుంగిట్టిద యగుట దలపోసియు శూరులు పుణ్యలోకంబున సుఖం బుండుటయుం దెలిసియు నెవ్వగ విడిచి వెండియు వేదవ్యాసమునీశ్వరుతో ని ట్లనియె.

183

ఆ. మును ప్రసిద్ధిఁ బొంది చనినభూపాలక, శ్రేష్ఠు లెవ్విధమునఁ జేసిరోక్కొక్రతువు లెవ్విశిష్టకర్మజాతముఁ దెలియంగఁ జెప్పి నన్ను నాదరింపు.

184

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతితలంపు గనుంగొని కృష్ణద్వైపాయనుండు నీ వి ట్లడుగుట నీకొడుకు దొంటిమహారాజులయట్టివాఁడు గావున నక్కుమారులకు వారలకుం బుణ్యగతిదాతమృం బెట్టిదియో యని¹యరయుట గా నోపు నని యూహించెద ననవుడు నతండు మీదివ్యచిత్తంబున నవధరించినదానిం గా దన నెట్లు వచ్చు నవ్యానిని విన వలతు నానతి యిండు.

185

చ. అనుటయు నమ్మనిప్రవరుఁ డాతని కి ట్లను నధ్వరప్రవర్తనులుఁ దవగిప్రదీప్తులును దానసమగ్రులుదాత్తేశులురుం జనియెడు నట్టిచోటు లొకసంపదయే రణశూరకోటి కర్జునసుతుఁ డత్యుదాత్త మగుచోట సుఖస్థితి నుండు భూవరా.

186

వ. అది యట్లుండె మహితాత్ము లయినమహీపతులవరిష్టకర్తానుష్ఠానంబుల లెఱుంగుట మేల కాదె యంత లంతలు మానుసులు మడిసిరి గాని పుడమి నిత్యులై నిలువం బడ రది వినుటయు నీమనోరోగశమనంబు నేయుం జెప్పెద నాకర్ణింపుము.

187

— శేదవ్యాసముసీంద్రుండు ధర్మజానకు సువర్ణక్షీచరిత్రంబు నెవ్వట. —

క. జనపాలక స్మంజయుఁ డను, మనుజేంద్రుండు పుణ్యమూర్తి మహిమాస్పదుఁ డివ్వననిధివలయములోనియ,వని నొక్కడ యేలు దుర్నివారస్ఫురణన్.

188

వ. సంతానార్థి యయి సంతతంబును భూసురపూజనంబులు నేయుచుండు నానరపతికి నారదుండు సఖుం డగుట నతనిపాలికిఁ బలుమాలు నరుగుదెంచుచుండు నొక్కనాఁడు విప్రవరు లతిప్రయత్నంబునం గూడికొని యమ్మనివరునితో నిమ్మహిపతికోర్కి దీర్ప వలదే యని చెప్పిన.

189

క. అతఁ డతనితోడ భవదీప్సిత మెయ్యది నాకు నేల చెప్ప వనుడు నంచితగుణుండు రూపసియు నగు, సుతుఁ గోరుదు నెపుడు నేను సురగణవంద్యా.

వ. అక్కుమారుండును మూత్రపురీషలాశ్రు స్వేదంబులు సువర్ణంబు లగునట్టివాఁడు గావలయు ననిన నమ్మహిపతికి న్నమ్మహాత్ముం డవ్వరం బిచ్చె నాస్పంజ

యుండు నలైఱంగుతనయుం బడసి సుహృద్భీతి యనువేరికి ప్రయంబునం బెను
చుచు వానివలనం గనకం బనుదినంబు నుత్తరొత్తరాశిస్సృష్టి యగుచుండ సమృద్ధి
నొంది శయనాసనపదన ప్రాకారప్రభృతీసను స్తవస్తోత్రులును గాంచనమయంబులు
గావించికొని యనమామహిమానందంబునగ బ్రకాశం డె.

191

- క. విలసిల్లుచు నుండంగ మ్రొచ్చిలి వట్టి కుమానునోరఁ జేర దానిని పెం
గలు లగుహూరులు గొందఱు, వెలువెడఁ గొనిపోయి యొక్కవిషిములోనన్.
- ఆ. కడుపు వచ్చి యొడలు గలయంగ జల్లించి, పాపి పాపి చూచి పానిడి గాన
కచట శవము పైచి యరుగుచు నుండి తత్కర్తృఫలముఁ దక్కు గలఁచుటయును.
- వ. ఆపాపాత్ములు దమలోనం గలహించి యొండొంటుల విధియించి యందఱు నభో
గతిం జెందిరి స్మంజయుండును గొడుగుం గానక పెనక తోకొనఁజేరంబు గని పర
లోకక్రియలు నిర్వర్తించి శోకంబునం బలవించు నున్న నన్నరేంద్రు కడకు
నారదుం డరుగుదెంచి యతనిచేత నర్పితుం డై.
- క. జననాథ యిట్లు శోకంబునఁ గుండినఁ దనువు విడిచి పోదె యునుట స
చ్చినవారలు నత్తురె యిచ్చినఁ జెలిమింజేసి హితము నెప్పడ నీకును.

194

195

— ౧౦ వాడ శ రా జ చ రి త్ర ము. ౧౦ —

- వ. అవధానాయత్తం బగుచిత్తంబుతో విను మని యిట్లనియె.
- నీ. సంవర్తం డనుమహాసంయమి దేవతాగురుతోడి యీనున ననుగుదెంచి
పూని యుపద్రష్ట యై నడవంగ హిమాచలపాదంబునందు శక్త
వరుణప్రభృతు లై ననురలు మహామునీంద్రులును సహాయులై మలఁగుచుండ
శాలాప్రముఖభవ్యపాదనంబులు గనకమయంబులుగ వస్త్రకాంచనాజ్య
- ఆ. దధిపయశిఖలాదితర్పణద్రవ్యసమృద్ధి సకల జనులు మెచ్చుఁ బెక్కు
లధ్వరములు నేసె నట్టిమరుత్తుండు, నిత్యవదవి నుండ నేర్చె నయ్య.
- నీ. సన్తార్థమున రాజ్యసంపద నొంది భూసురపూజ లొసరించి సునత్రముల
బృందారకులఁ ప్రీతిఁ బొందించె దన కర్థిఁ బ్రసన్నుడఁ డేఁటఁటఁ బనిఁడివాన
కనకమయము లై నకన్కటర్కుపనక్రూర్చచయముతోడఁ గురియు చుండ
నయ్యర్థ మెల్ల ధనార్థల కిచ్చుచుఁ గురుజాంగలంబున బరమనిష్ఠ
- ఆ. నశ్వమేధముఖము లై నరాజార్హయజ్ఞములు పెక్కునేసె సకలజనులుఁ
బొగడునట్టిపాట నెగడె సుహోత్రుఁ డ,వ్యభుండు దెగియె ననగ వినమె యభివ.
- నీ. కాంచనాలంకారకాంతంబు లై రూఢి కెక్కినగజములు పెక్కుపేలు
జవనత్వరూపాదినకలగుణములఁ బెం పెనఁగినహయము లనేకలక్ష
లమలసువర్ణమయము లగుకొమ్మలం గొమరారుపశువులు గోటు లూర్జి
తాంగకవిలసదజావికంబులు గణనాతీతములు గన్వ లప్రమేయ
- ఆ. లఖలత్వ విరచితాభరణంబు ల,నల్పములు మహీసురావళులరు

196

197

నిచ్చి చేసె గ్రతువు లెన్ని యేనియు నంగు, డతఁడు నన్యలోకగతుఁడు గాఁడె.

సీ. ఏడుదీపులయందఁ గ్రీ డాగతులఁ దన రథము చరింప నరాతు లనఁగ
వినియు నెటుంగక విభవమూర్జించుచోఁ బ్రజల నొప్పింపనివరమపుణ్య
కర్తంబునకు మెచ్చి నారచంబునఁ దన కతు యథనము ఫాలాత్ముఁ డొనఁగ
నశ్వ మేధములు జాహ్ను విపొంత శిష్టజనాకీర్ణములుగఁ బె క్కాచరించె

ఆ. దారకములు వృష్టిధారలు లెక్కింప, వచ్చుఁ గాని యతనియిచ్చుగోవు
లెన్నఁ గొలఁది గాదు సన్నుతిపాత్రమా, శిఖికి నుర్వి నునికి నెల్లె నెట్లు. 200

సీ. యావనంబునఁ దప మాచరింపఁగఁ దగ్ధి పంపున నరిగిన పెంపుకలిమి
నేతువు జలధిఁ బ్రఖ్యాతంబుగా నొనర్చినమ ర్త్యలోకపావనవిభూతి
త్రై లోక్యకంటకు దశముఖు బంధుయు క్తంబుగాఁ జంపినకలితనమ్ము
బాలురమరణంబు వాఙ్మి కుండంగఁజేసినయత్యంతచిత్రమహిమ

ఆ. గలిగి యశ్వ మేధములు మున్ను గా ననే, కాధ్వరము లొనర్చి యఖిలజనులఁ
దల్లి వోలె నశని దశరథంముండు, గాలనశిత నొందె గాదె యధిప. 201

సీ. పూర్వవంశ్యులఁ గాఁడు బూని వియద్దంగ నపని భాగీరథి యనఁగఁ బఱపి
శక్రుండు మెచ్చఁ బంక్రమంబునఁ జేర్చి యప్రతిహతముగ నశ్వ మేధ
యాగంబు లొనరిం నునప్పుడు వేయువే లరదంబులందుఁ గన్యల నలంకృ
తలఁ జేసి యనుచి రథంబు రథంబున కిధములు నూలునూఁజేసి యేనుఁ

తే. గేనుఁగునకుగుట్టములు వేయేసిపాటి, హయము హయమునకట్లగోచయమమర్చి
భూరిభూరియుతంబుగ భూసురులకు, నొసఁగినట్టిభగీరథుం డున్న వాఁడె. 202

సీ. అర్ధివిశ్వావసుం డాడిగాఁ గలుగుగంధర్వులు హృద్యవాదన మొనర్చ
నప్పగోనికురుంబ మాటలుఁ బాటలు నై వినోదంపంగ నమరగణము
బహువిధాలంకారభంగుల విన్నాణములు సూప దిన్యమునులు నుతింప
మనుజులోకం బెల్లఁ గనకాన్న వస్త్రభూషణదానములఁ దృప్తి సనఁగ నశ్వ

ఆ. మేధసమితిఁ జేసి మిప్పించె నింద్రుని, శతతమాధ్వరమున నతఁడు హయము
నాస పడిన నిచ్చ నాదిలీపునిఁ జూపు, మా ధరిత్రినిపుడు మనుజనాథ. 203

సీ. జనన మాదిగఁ బాశశాసనుకరమునఁ బ్రభవించునేయును బాలుఁ డ్రావి
ద్వాదశదిశము లాతఁడు గారవింపంగ శివర్థి పండ్రెండువత్సరముల
ప్రాయమై రాజ్యసంప్రాప్తికి నేలెంచి యర్జునియుదయంబు నస్తమయము
నగుపట్లు పొలిమేర లైనమహాక్షేత్ర మంతయు నొక్కండ యనుభవించి

ఆ. యన్నవర్యతముల నాజ్యసదుల విప్ర, భోజనము లొనర్చి రాజసూయ
ములును నశ్వ మేధములుఁ జేసి మాంధాత్యుఁ, డింద నిలిచెనే నరేంద్రమఖ్య.

సీ. అనిమిషాసురయుద్ధమున నసురావళి సమయించి వర్ణాశ్రమముల నేర్ప

రించి భూమి యలంకరించి యగ్నిస్తోమ హాను మేధవాజవే మూతిరాత్ర
పాండరికము లనక బరంగినయధ్వరంబు లనేకములు నేసి భూసురులకు
నఖలభూములఁ గలయగ్రంబు లెల్లను దన కని యేమియు సుసుప కిచ్చె

- ఆ. శుక్రనల్లుఁ డనఁగ శోభిల్లుతనయందు, ధర్మతత్త్వ మూర్జితముగ నినుమ
నిష్ఠుఁడై యమూతి నెగడె శాశ్వతుఁ డయ్యె, నే నృపాల యమృహీశ్వరుడు
నీ ఓర్వక పెక్కుండు నుర్విశు లొక్కటఁ బై నెత్తినచ్చిన భండనమున
వారి హేతిచ్చుత నాహనధ్వజములు నటికిన నడునడు నడికి వార
లభయంబు వేడిన నందఱు గృహఁ గాచి యేలే నీవెన్నెల యెల్ల దాన
కొని యధ్వరములు పెక్కులొనర్చివేడుకఁ బాయనమ్ములు నవూపములు మోద
ఆ. కములు లోనుగాంగఁ గలవంటకముల నుర్విసురానభులనుఁ ద్రీతిఁ జేసి
దక్షిణలుగ మణివితానంబు లిచ్చిన, యంబరీషుఁ డేమి యయ్యెఁ జెప్పును. 206

నీ లక్ష భార్యల నుపలాించి యెక్కుక్క వెలదికి వేవును వేపు రాక్ష
జులుగాంగఁ బదిగోటు లలఘుమూర్తులఁ గాంచె వారును దోగ్గలోజ్జ్వలులునార్య
చరితులు నై వేర్చి తురగ మేధంబు లందఱు బహువక్షిణోద్దాత్యభంగి
జేయుచుఁ దనపంపు నేసి వర్తింపంగఁ దానును విశ్రాంతాధ్వరము లొప్పు

తే. బెంపు సొంపును సువ్రతసంపదమును
నిర్మలశ్రద్ధయును గర్వనిపుణతయును
నెఱయ శశిబిందుఁ డొనరించి నెగడె నతఁడు
నడయఁ జాలెనె యెన్నఁడుఁ జెడనియొడలు.

207

నీ. అధికతపంబున నగ్ని నారాధించి ప్రత్యక్ష మగుటయు బ్రహ్మచర్య
వృత్తంబుదమమును వేదనిత్యము సహింసయు బాత్ర దానంబు శమము వరము
గాఁ గోరికొని వేదికాస్థలి మణికన కాత్మిక ఘై ముష్పదాటుయోజ
నముల దైర్ఘ్యము నంత కమరువిస్తారంబుఁ గలుగంగ నొనరించి క్రతువు నేసి

తే. విప్రతులకు దాని నతిప్రియముగ
నిచ్చి తనవేర గయ నుతి కెక్క వటము
పొగడు వడయంగఁ బుణ్యుఁడై నెగడె గయఁడు
భూవరోత్తమ యతఁ డెందుఁ బోయెఁ జెప్పును.

208

నీ. ఇరువదివేవురు పరిణతపాచకు లభ్యాగతులకును నతిథులకును
బాటించి క్రొత్తగాఁ బలుకు రేలును పలయునన్నము లిడ వెలసెఁ బశువు
లర్థి నుత్తమగతికై తామ చనుదేర విశేసించు నమరులు వేడ్కతోడఁ
బొడసూపి కడు పారఁ గుడువ హవిర్భాగములు వెట్టు నివిధమున మహాద్భు
తే. తముగ నొనరించె సత్రయాగము దదుత్సవంబు గొనియాడవచ్చినవారలెల్లఁ
బ్రకటపుణ్యాత్మఁ డననొప్పెరంతిదేవుఁ, డవ్యభునకును వలసె లోకాంతరంబు.

సీ శరభ సింహవాన్యఘ్రసత్త్వచయంబుల నేడిక లెట్లట్లు యెక్కియాడి
కట్టుచు విడుచుచు గత్వాశ్రమంబున దమియింపఁగా సర్వదమననామ
మిడియె నచ్చుని పదంపడి మహానాజ్యహగన్లు డై కాళింగితటమునందు
భాగీరథీరభాగంబులను సరస్వతీసమీపంబున వాజిమీధ

తే. రాజసూయాగివివిధాధ్వరము లొనర్చి, కనకనిర్జితకరితురంగమరథంబు
లసదృశప్రీతి విప్రుల కొంపఁగె భరతుఁ, డన్న రేంద్రచంద్రుండును జన్మవాడ.

సీ మిట్టల బల్లంబు నై మెలఁగంగఁ దనరథప్రముఖవాహనములఁ బఱప ననువు
గా కున్న మేషిని గడు సమస్తలి గాఁగ వెరవున నొనరించి విశ్రుతముగఁ
దనవేరి బృథిని నాఁ జరఁ జేసి గోరూప ఘోనయవ్వసుమతి నమరగణముఁ
బనిచి యోషధులునుబహురత్నములుఁ బిరికించి జగంబుఁ బోషించె బృథుండు

తే నేనె నానాధ్వరము లవి నెప్పనేల, సకలభాత్రయం బ్రాహ్మణసమితి కిచ్చి
నమృహానుభావునకును నతులయశమ, కాక సుస్థిగ మయ్యెనే కాయ మనఘ. 21.

సీ బ్రహ్మవిద్యోపంబు పరికించి కోపించి యవిధేయుఁ డైనసహస్రబాహుఁ
బరిమార్చి నృపతులఁ దర మిడి తునుమాడె నిరుపదియొక్కమా తెల్లచోట
నందఱయేలేడునన్ని భూములుఁ దాన యేలే ధర్మోజ్జ్వలచాలనమున
రాజయోగ్యములు ధంసురార్వాంబులు నగునధ్వరములు పెక్కాచరించె

ఆ గశ్యపునకు నిచ్చి కాశ్యపి యనుపేరఁ, జనంగఁ జేసె సురిత బామదగ్గున్
వినమె యమృహాత్ముండును బరితపోవని, భ్రాంతి గలిగినేని బ్రదుక లేడు. 212

చ. నలుమఱి నీకు నహ్మసుజనాయకు లేమిటఁ జూడ వచ్చిం
దలఁప భవత్సుతుండును సుదాన్తుండు హగఃకంఠ నెగడునుం
గలయది దీనికేల యధిం బగునెవ్వగ నింత నోవ్వ ని
త్తెలివి మనంబునం బొనుపు ధీరతసాత గూర్పు నేర్పునన్.

వ. అని నారదుండు.

183

214

తే. ఆయువును బుణ్యమును జిగ్రశ్రియఁ జేయఁ, జాలుపొడవ రాజన్యచరిత మిట్లు
నెప్ప నేర్పడఁగా పని సృంజయుండు, పాండవాగ్రజ యేమియుఁ బలుకకుండె.

చ. పలుకక యున్న యుద్ధరణిపాలు గనుంగొని యమ్మనీంద్రుఁ డే
దెలియఁగఁ జెప్పినంతయు సత్కీరమై భవదీయబుద్ధియం
దొలసెన బూదిలోనఁ గ్రమ మొందఁగ వేల్చిననేయివోలె ని
ష్ఫల మయి పోయెనో యనుడుఁ బ్రాంజలి యై తగ నాతఁ డిట్లునన్. 216

తే. పుత్రశోకాపహంబును బుణ్యతమము, నైనయాభ్యాసమున నాదుమానసంబు
కలక యంతయుఁ బొసె నిష్కల్మషుండ, నైతి నీదయఁజేసి సంయమివరేణ్య.

వ. అనిన పని యత్తపోధసుండు ప్రీతుండై నీకెన్ని వలయు నడుగు మిచ్చెదననుటయు
సృంజయుండును దేవా నీవు ప్రసన్నుండ వగునంతకంటె మిక్కిలివలయునది

యొక్కది భవత్ప్రసాదభాజనంబు లగునవారికి దుష్టభంబు లగువస్తువులుంగలవే
యనుటయు నష్టునివరుండు. 218

క. మ్రుచ్చులమూఢత్వమునగ, జచ్చి నరక వాసమునకుం జనిననగును నేం
దెచ్చెద మగుడఁగ వే నీ, కిచ్చెద నగ పుడుగు మింక నేనియు నభిపా 219

వ. అని చెప్పిన. 220

క. దేవముని యిచ్చెయిం దగు, దీనన యిచ్చుటయు నరుగుదెంచె సువర్ణ
శ్రీవి గడు నదృశ్యతంబుగ, నావిభుడను ప్రమోదసంభృతా శ్శృంగ డగ్గెన్. 221

వ. ఇవిభంబున నత్తవస్థి యుచ్చిన మిక్కుచూరునకు నృంజనుం డన్త్రుశీత గావించి
వివాహంబొనరించి యతండు యాగంబులం ద్యాగంబుల భోగంబులం దనమనం
బునకుం బ్రయంబు నేయుచు సంతానవంతుం డై నెగడిన నతం డత్యంతసంతో
షంబునం బొదలె నిట్లునునర్హుని మిశ్రీతా శ్శృంగును నశ్రవణవివాహంబును
నయాగకర్తయు నత్యాగనివృత్తుంబును నభోగభాగియు నంతానవంతుండును
నగునమయంబున ననుయతి తారణంబు గా నన్నానగంబు గానాంబునం
గ్రమ్మట వానిం గలిగించె నగి యట్లుండె నవ్వితేపంబు లన్నియు సుపన్నంబు
లయి శౌర్యంబున శత్రుధైర్యంబు దూలించి మేలిమి నడిచి నాకలొకసౌఖ్యం
బునం బొందినవాసవపౌత్రునకు వగచుట వివేకంబుతోనపు గాదు విను మీలో
కంబు దుగ్ధబహుళం బగుటం దపొందాద్యనుష్ఠానంబుల మానవులు సుర
లోకినుఖంబు సాధింపంజూచుట సుప్రసిద్ధంబు గాదె నీ నయ్యున్ననందము డెట్టి
పుణ్యపరులకుం బడయ నరికి యగునదంబున నునికి దెలిచుటగును బావనంబు
లై నవలుపురుభూతలవృత్తాంతంబులు వినుటకును ఘరి బయినపరిజ్ఞానంబున
సమాధానసుస్థిరుండ వై యుండుము పోయి వచ్చెద నని పోలి పాంశిర్యం
డంతర్ధానంబు నేయుటయు ధర్మసూనుం డుపశమితశోకుం డయ్యును విష్వ
చ్చుండువచ్చినవానితో నే మనువాడ ననుతలంపు వుష్ట నుం కుండ నని
సంజయండు సెప్పుటయు. 222

తే. అతనితో ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె గ్రీడి, సంగరమున సంశ ఘ్నసమితి నేమి
నేసె నుతువార్తయెవ్వరు నెప్పి రాతం, డట్లు దెగుటయెఱింగి గుట్లగుర్మంజెపుమ.

క. అసిన విని సూతసుతుం డి, ట్లనుఁ జేరడవులు దహించుననలముచందం
బున సంశ వ్తకనేనల, ననిమిషవతిసుతుండు దీప్తిం దైపారి వుచ్చెన్. 224

— ౨౨౪ కుడుకు శివరంజనకు వచ్చునెడ దుర్జిమిత్రులులం గని కృష్ణునితో జెప్పుట. —

వ. అట్లు మర్చించి మగుడనప్పుడు మాధవు నాలోకించి. 225

చ. కలయఁగ దుర్జిమిత్రములు గానఁగ నయ్యె మదీయచిత్తముం
గలఁగెడు మేచు మ్రానుపడఁగాఁ దొడఁగెఁ గురు డారయంగఁ గీ
వలుండె నృచాలు డెదెకు వచ్చెనొ యన్న నతండు రాజుఁ ద
మ్ములు సఖు లొండుమై నశుభముం గల దిప్పు డెఱుంగ నయ్యెడున్. 226

- వ అని పలికెఁ దదనంతరంబ యద్దామోదరథనంజయులు సంధ్యాసమయసముచిత కరణీయంబు లాచరించి యరుగుదెంచి నిజశిబిరంబు సొత్తైంచి రది విట్లిన చిత్ర రూపంబులు గలకుడ్యంబునుం బోలె వివర్ణాకారు లైనజనులవలనం బాడఱి యున్నం దత్ప్రకారం బనుసంధించి యన్నరుండు నారాయణున కిట్లనియె. 227
- క సైనికులు నన్నుఁ గనుఁగొని, యాననములు వాంచి తొలఁగి యరిగెద రది యే మో నేఁడు వేణువీణా, గానస్వనములును వీటఁ గలుగవు కృష్ణా 228
- క. ఈమేలు ప్రజ కొనర్చిన, యామహినుకు నెలవు గొంతియగ్రతనయుఁడో భీముఁడొకొ తమ్ముఁగుట్టలొకొ మఱి యెవ్వరోకొ తలఁపు గొలఁదికి మీఱెన్ ఆ అలరు మొగముతోడ నభిమన్యుఁ డేలాకొ, యెదురు రాఁడు నాకు నెట్టివార్త చెవులు సోఁకునొక్కొ చే వెట్టికలఁచిన, భంగిఁ ద్రిప్పికొనఁ దొడంగె మనము. క పలుకూటల కీటు మఱుమా,టలు నలుకనికృష్ణతో నడలు మది మొలవం బలుకుచు ధర్మ సుతునివిడి,నల కరిగెను మోము వెల్లడనమునఁ గదురన్. 231
- వ. ఇవిధంబున నరిగి యన్నరపతి బంధుమిత్రులును మాన్యరాజున్యులుం దాసును నొక్కయొడ సున్నం దత్ప్రదేశంబునకుం గేశవుండును దోడిన చనం జని వా రుమ్మలించి యునికిఁగు వారలలోన సుభద్రాసూనుండు లేమియుం జూచి సవ్య సాచి యడుగులు దొట్టుపడ నొక్కలుపులోనికిం బోయి కలయం గనుఁగొని యెలుంగుం బల్పడ నిట్లనియె 232
- క. ఆనసములు వెలువెల్లం, గా నడ లొడవినది మీకుఁ గానఁ దడవ మీ లో నభిమన్యుండు లేఁ డే,మో నాకుం జెప్పఁ డేల యారక యుండన్. 233
- క. ధనురాచార్యుండు దగఁ బన్నినవద్దశ్రావణ మొరులు నేరరు చొరు మం పనుమానింప కతనిఁ జొరు, మనసు గదా మీయుపాయ మాఱిఁబోవన్. 234
- ఉ. అమైన సొచ్చుబొప్ప దెలయకొ వినె నంతియ కాని యిమ్ములం గ్రమ్మలుభంగి పాఁడు వినఁగానఁడు దీని నెఱుంగ కున్కు బా పమునఁ బోయి మీరు సొరఁ బంచిన నుక్కునఁ జొచ్చి యోధబృం దమ్ములఁచిత మ్రగ్గఁడు గదా కురువీరులు సుట్టు ముట్టినన్. 235
- మ. హరి మేనల్లుండు గొంతికూర్పుమసుమం డస్తత్తనూజుండు సం గరకేళీనిపుణుండు దివ్యశరశిక్షాశాలి యవ్వీరు నె వ్వరోకొ నేలకుఁ దెచ్చి రొక్కరునిచే వాఁ డేల చిక్కుం బొరిం బొరిఁ బెక్కండ్రురు విచ్చుచుం బొదువుచుం బోరాట గల్గెం జుమి. 236
- క. గురులకు భక్తుఁ డుదాహుండు, గరుణ గలఁడు తొర్యభైర్యగాంభీర్యధురం ధరుండు మొగ మోడు నాసుర,వరపాత్రుండు లేమి కోర్వ వచ్చునె చెవుఁడా. క. అన్నగుమోమును నత్తెలి,గన్నులు నవ్వెడఁదయురముఁ గన్నారంగా

- గన్నను బ్రదుకుదుఁ గానక, యున్నను బ్రాణంబు లెట్టు లుండఁగ నేర్పున్. 238
- సీ. హంసతూలికపాన్పునందు 1 బొందెడుమేను కశినంపునేలతోఁ గచిసె నేడు
గొడుగులనీడ వై నడరఁ జె న్నగుమోము పొరిఁ బర్వ పెగనూలి బ్రుంగె నేడు
లలనలు లీలమైఁ గొలువ నుండెడుభోగి వఱకులలో నున్నవాడు నేడు
నానాజనములకు నాకుఁ దై శోభిల్లుదొర యనాథత్వంబుఁ బొరసె నేడు
- ఆ. వినయరతుడు హృదయవిడుడు సుభద్రగా, రాబుపట్టి మగలంజు మాన
ధనుడు దివిజరాజుమనుమడు నాచెలి, కాఁడు ముద్దులాఁడు లేఁడు నేడు. 239
- ఉ. అక్కట మందభాగ్యునకు నష్టితనూభవగత్తు మెవ్విధి
డక్కు విధాత నిర్దయుఁ డొడంబడునే కడుమేలనస్తువుల్
మెక్కుదినంబు లున్ని యరిబృందము పిల్పిన బోటుబంట నై
యక్కడ కేల పోయితి మహాగుణభూషణుఁ గోలుపోయితిన్. 240
- వ. అనుచు జదివెలంబడి ఫల్గునుండు. 241
- ఉ. హా యను ధర్మరాజతనయా యను న న్నెడఁబాయ నీకుఁ జ
న్నే యనుఁ దల్లి నేసఁ జనునే యనుఁ గృష్ణుడు వీడె వచ్చుం
వే యను నొంటి వోకఁ దగవే యను నేగతిఁ బోవువాడ నే
నోయభిమన్యుఁడా యనుఁ బ్రియోక్తుల నుత్తరఁ దోపువే యనున్. 242
- వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బలవించి యుద్ధిష్ఠి ననాననం బొలోకించి, 243
- ఉ. పాపని నేరి యుండఁదొకొ పార్వతుఁ డచ్చట లేడె యొందుటై
బోవఁగఁ బంచితే ద్రుపదుఁ బోరికి సాత్యకి రాక తక్కిన
భూవర మత్యనాకుఁ డెట వోయెనొ డెప్పుర మైన నీకునుం
గావఁగ రాక తక్కినొ తెగం గత మేమి సుభద్రపట్టికిన్. 244

— ఆర్జునుడు ధర్మరాజునకును నచ్చినవిధము నడుగుట —

- క. పడుఁగాక యేమి పగఱం, గడిమి మెఱసి చంప నొంపఁ గనియెనె నృప నీ
కొడు కిట యట సూడక యెక్కుడుమగఁటిమి నుఱికి పేరు గొనియెనె పోరన్.
- వ. అని పలికి నిట్టూర్పు నిగిడించి చింతించి. 246
- చ. పలువురు నుట్టు ముట్టికొని బాణకృపాణముఖాస్త్రశస్త్రపం
క్తులఁ గడు నొంపఁగా దనకుఁ దోడ్పడువారలు లేక నకా మదిం
దలఁపఁడ యత్తఱ్ఱ రిపునధంబున కెయ్యము తండ్రి యేను గొం
దలమునఁ బొంగ కుండ నని తాఁ బలుమాటను జీర కుండునే. 247
- క. అక్కట తప్పుఁ దలంచితి, నక్కొలఁదులవాడె కృష్ణునల్లుడు పోరకా
నుక్కునె బాహగర్వము, దక్కునె నాకొడుకు మిన్ను దలపైఁ బడినన్. 248
- ఆ. పిన్న నగవుతోడఁ జె న్నెసలారుసా, భద్ర మొగము సూడఁ బడయకున్న

- వాడ నామనంబు వ్రయ్య లై పో దిది, తాతఁ జేసినది యొకో తలంప 249
- క. పలువురు క్రూరత బాలునిఁ, జలముకొని వధించునపుడు శౌరిని నన్నుం
దలచుకొకో మనముల వా,రలు దానికి ¹నేమి నీగ రాదయ్యెడినో. 250
- క. కటకట వేరినపెన్నె,త్తుట జొత్తిల్లి యున్న మేనితోఁ గొడు కేవ
క్కటిఁ బడి యున్నాఁడో య,బొట్టు సూపెడువారు లేరె చూచెద వానిన్.
- సీ పడి యుండి వాఁ డిల బొడిచినచందురు క్రియఁ దత్తలము వెలిగింప కున్నె
యే పని నాతోడఁ బ్రేముడించునొకో సుభద్ర పుత్రునిఁ జూడబడయ కున్కిఁ
బగతుర నిద్రించి మొగముపొటుల నొచ్చి పొడసూపరాఁడయ్యెఁ గొడుకు నాకు
నడలునఁ దల్లడపడియెఁ పద్రోపది వంత మాన్పింప నెవ్వరికి వశమే
- తే. యని యలంతమై బలుమాట లాడుచుండి
తలఁచి మఱియును భర్తనందనునియాన
నంబు వీక్షించి నిర్జరనాథతనయుఁ
డెలుఁగు గుత్తుకఁ దగులంగ నిట్లు లనియె. 252
- వ. సంశ్చక్తకసమితితోడం దమకించి పోరి పోరి కౌరవనై నికులసింహనాదంబుల వింటి
నప్పు డెలుం గె త్తి యుయుత్సుం డాడినమాటల నాకర్ణించితి. 253
- సీ. వెనఁగంగఁ జాలరు బీభత్సుతో మీరు బాలుని నొక్కరుఁ బలువు రిట్లు
సంపిలి రిది మీకు సంతోషకాలమే యేడ్పురు గా కార్య నేల చెప్పుడ
హరికి నట్టునునకు నప్రియం బొనరించి బ్రతుకంగ వచ్చునే భవున కైన
నది యట్లు లుండె నీయధికపాపముఫలం దెట్లును జెలువక యేల తక్కు
- ఆ. ననియె నివ్వధమున సరిసేనయోధుల, నతఁడు వలుక వీనులార వినియుఁ
దెలియ నైతి వాసుదేవుండు ²వినియెన, యని తలఁచి దాని నంత గొనక. 254
- క. మనుజాధిప తగుసమయంబున నీ వెఱిగింపఁ గన్నఁ బొరిపుచ్చునె వే
చనుదెంచి సీసుతుం బొది,వినయెడఁ దత్కూరయోధవీరుల నెల్లన్. 255
- క. అని పలికి మఱియుఁ గొడుకుం, బనవుచు శోకమున ముసుగుఫల్లునునిఁ దగం
దనకరములఁ బొదువుచు నిట్లును హరి చిత్తంబులోన నడ లూనంగాన్. 256
- చ. ఇటు దగునయ్య శూరులకు నెల్లను బోకడ యిట్లు కాదె యే
మిటికి నలందురక మొనలు మేకొని యాయుధజీవనంబు నూఁ
దుటయు నెఱుంగవే రిపులఁ ద్రుంచి యశం బిల నించి పుత్రుఁ డె
క్కటి దివిచూఱికోల్ ప్రియమ కా కిది యప్రియమే తలంపఁగాన్. 257
- ఆ. ఎఱుగ పలయుదాని నెఱిగి కోవిదుఁ డగు,నట్టి నీకు వగవ నగునె పార్థ
నీదువంత సూచి నీవార లందఱు, దీను లైరి పీరిఁ దేర్పవలదె. 258
- వ. వీరలం జూచి తగుమాట లాడు మనిన నత్యంతశోకాక్రాంతస్వాంతుం డగుచు
సుభద్రాకాంతుండు గద్గదకంఠంబుతోడం దోడంబుట్టువుల కిట్లనియె. 259

- చ మనసీజమూర్తి యైనయభిమన్యునిమాటలు గీసులార నే
విస వలతుం దదీయమృతి వేడ్క నొనర్చినవారు గ్రక్కునం
జని తగ వానిఁ గాంచి సుఖసంతతిమైఁ జరియించునట్లుగా
ననిచెడ నేటిపారు దెలియం గలభంగియు మీరు సెప్పఁడా. 260
- వ అని మఱియును 261
- చ. అలవుఁ జలంబు శౌర్యమును నస్త్రమహత్వముఁ గల్గనిందఱుం
గలుగఁగ నెట్లు సచ్చు బఁభున్దరుచే నయినం బ్రచండదో
ర్బలవిభవాభిరాముఁడు సుభద్ర సుతుం డిది యెన్నిభంగులం
దలఁచినఁ బోల దేమిటికతంబున చామన మిట్లు లయ్యెనో. 262
- క. మిమ్మును బొంచాలురఁ గడు, నమ్మి చెడితి వానిరక్షణమునఁ బ్రో
త్వ మిట్లు లేమి యొడిగినఁ, నెవ్వఁ యిది గాచికోన నేరనే యబ్బెలున్. 263
- క. రథవిఠలి వఱపి మీ రవి, రథముగఁ గవియంగ మిష్టుఁ డాకి కలఁచి యే
రథికులు సమయించిరి యిది, మథనభుజావిభవు నక్కుమారోత్తమునిన్. 264
- వ. అని యంత కంత కగ్గలించుచున్నవికంబునం గలంగి యంత నిలుచక. 265
- క. ఉక్కును నస్త్రబలము మీ, కెక్కడియది సాల రైతి రిందఱు నని న
య్యొక్కరుఁ గావఁగ మీ రీ, తక్కున కోర్చితిరి మిష్టుఁ డ క్కున నేలా. 266
- క బలహీనులు సంగరభీతులు నగుమి మ్మేఁగి యొడిగి లొలఁగి తనూజాం
దలఁచక యొంటి మెలఁగువెం, గలి నగునను దూఱుకొందుఁ గా కేమందున్. 267
- తే. మానుసులువోలె నున్నార లేను లేని
తటి మహాగుణశాలి నాతనయుఁ గాచి
కొనఁ గడంగర సింగారమునకుఁ గాక
మఱువులును గైదువులు మీకు మానమునకె. 268
- వ. అని భంగించి యూర్పులు సందడింప మొగంబు బిగు వారం గ్రోధశోకంబులు
మనంబునఁ బెనంగొనం గన్నీ రొలుక నూర కున్న నెల్లవాని సతనికి మాఱు
పలుకను దేటి చూడను వెఱచి యుండి రప్ప డచ్యుతుం డొక్కగుండు నను
నయాలాపంబులం దేర్పుచుండం బొందవాగ్రజుండు గుపితాఘండలనిభం డగు
నాసవ్యసాచితో సాంత్యనస్వరంబున నిట్లనియె. 269

— ధర్మరాజుకును కళిమన్యుండు సచ్చివిభంబు నెప్పుడు. —

- సీ. అనఘ సంశయకహననంబునకు నీవు సనిన నొడ్డన మేర్చికొని కడంగి
నడచి ద్రోణునిఁ దలఁచడితి మవ్వీరుమోహర మేము సొరఁజాల మైతి మనఁగ
నేల తద్బాణార్పు లేర్చిన నక్కడఁ దేటి చూడను లేక త్రిప్పికొంటి
మయైన భేదింప నభిమన్యుఁ డోపుఁ బొమ్మనియెడుతలఁపు నా కపుడు పుట్టి

- ఆ. వానిఁ బిలిచి నీవు వాకిలిఁ బుచ్చు మం,దఱము మొగ్గరంబు దఱియఁ జొచ్చె
దము వడిని భవత్సఖంబున ననుడు నం,భోధి ¹సొచ్చుకరటిపోల్కి జొచ్చి 270
- క. నీయుపదేశముఁ దనచే, దోయిబలువుఁ దోడు గాఁగ ద్రోఁడు గడచి వే
పోయి మొనఁ జొచ్చి నై న్యము,పాయవడఁగఁ గలఁగఁ జెదరఁ బఱవఁగఁజేసెన్.
- క. కని కుంభజముఖ్యులు వా,నిన పొచువఁగ నేముఁ జొచ్చి నిరతిశయరయం
బున వానికే దోడ్పడుటకు, జనఁ జన మా కడ్డపడియె సైంధవుఁడు వడిన్. 272
- వ. అతండు రుద్రవరాసుభావంబునం జేసి యత్సుద్రబలుం డగుట నే మతని మిగు
లం జాలక చిక్కితి మాసౌభద్రుం జాట్టు ముట్టి గురుకర్ణకృతవర్తకృపగురుపుత్రాది
యోధవీరులు పెక్కుండు సిక్కునటువం జేవ నెడక వాడు బలంబు మెఱయఁ
జలంబు నెఱయ నారాధేయప్రముఖులం బఱపియు బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతు
లగు రాజుల రాజకుమారులఁ బలువురం జంపియు సొంపారెం బదంపడి పదా
తియు గదాపాణియు నై రథాంగపాణియట్లుండు దూఁగాడుచుం బోరాడునెడ
దుశ్శాసనతనయుండు దాకి వానిచే విరథుం డై తానును గద గొని వెలుచం
దలఁపడియె నత్రైతంగున నై నగదారణంబున వారిరువురం బరస్పరనిహతు లై
పడి రివిధంబున నక్కుమారుండు దనతండ్రిలకును మామలకును రూఢి యగు
రణక్రిడం గీ ర్తిపరిస్సూర్తియు నాకలోకసుఖంబునుం జేకొనియె నని చెప్పుటయు.
- క. తెల్లముగ సుతుపడుట విని, జల్లని డెందంబు నెరర సంధులు ప్రిదులం
దల్లడ మగ్గల మై మూర్ఖిలై నరుండు బంధు లెల్లఁ జేష్టలు దక్కన్. 274
- వ. ఇట్లు పరవశుం డైనఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులు గరతలంబుల నెత్త నొక్కింతసేపునకు
నేదదేటి సైంధవుం దలంచి యతండు. 275
- ఆ. అవుడు గఱచి యెఱుగునాననంబుతో,బోమలు ముడిచి చెనుట పొడమ మేను
కంప మొందఁ గనలు గదిరినకటికిన, వ్వెనకమెనఁగ నన్న కిట్టు లనియె. 276
- మ. వినుడి నాదుప్రతిజ్ఞ నీవు నిఖిలోర్వీనాథులున్ సింధురా
జు నవశ్యంబును నెల్లి సంపుడు భయస్థుం డై నినుం జొచ్చినన్
వనజాత్మున్ శరణంబు వేడినను గర్వం లేది నన్నుం దగం
గనినం బోరు దొఱంగి పోయిన నెఱుంగం గాని సత్యవ్రతా. 277
- క. బాలధ్వంసకు నాదు,శ్రీలుం గాచుటకు నన్నుఁ జెనకన నస్త్ర
జ్వాలలఁ గౌరవయోధులఁ, దూలించుచు వానిఁ గవియుదుం జటులగతిన్. 278
- ఆ. ఇట్లు నేయ నైతి నేని గురుద్రోహి, గతికి బ్రహ్మఘాతగతికి మద్య
పానరతునిగతికి మానార్హజనపరి,వాదిగతికిఁ బోవువాడ నధిప. 279
- వ. మఱియు నొక ప్రతిప యవధరింపుము. 280
- చ. అనిమిషదైత్యకింపురుషు లాదిగ నెవ్వరు వచ్చి కాచినం

దునుముదు నెల్లి సైంధవుని దోయజమిత్తుడు గ్రుంక కుండుము
న్న సరవరేణ్య యిత్రైజగు నా కొనరింపగ రాక యున్న నే
ననలము సొచ్చువాడ నృపు లందఱు జూడగ గాండివంబుతోస. 281

వ. అని వెలుచం బలికి యప్పురమకోదండంబు దెప్పించి సజ్యంబు గావించి గుణ
ధ్వని నిగుడం జేయుటయు బస్తనాభుండు పాంచజన్యంబు పూరించ దేవేంద్ర
పుత్రుండు దేవదత్తం బొత్తె నన్నాడంబులును దత్తే స్వనికసింహనాదంబులును
దూర్యనినదంబులును నింగి వొంగం జలంగె నగ్గిండివంబును నృత్రంబు నేసిన
చందంబు నొందె నస్త్రంబులు గవదొనలు పెలుగడి పెలింగె నమ్యవసరంబునం
గొండొక దెలివొంది పనననందనుం డప్పురంసరనంగునననంబు వీక్షించి. 282

క. అలితీవ్రమైన నీదగు, ప్రతిన కుపోద్బలము గాంగె బరంగినధీశి
ధృతపాంచజన్యరవమున, ధృతి దూలక యున్నె గురువతికి సింద్రసుఖి. 283

వ. అని యగ్గించె నాసమయంబునం గోపంబు పంపునను బూనికొప్పభరంబునను
భీమసేనునిసల్లావసౌహార్దంబునను దనడెందంబుతోకంబు డిందువడం గలయం
గనుంగొని విజయుని వందిమాగధసందోహంబులు సంస్థాపించ నట్టియొడ
నిక్కడ. 284

క. జననాథ పాంచజన్యధ్వనిఁ గూడి పలంగు దేవదత్తరంబున్
విని భీతినంభ్రమంబుల, మనసైన్యము లెల్ల ఘూర్ణమాము లయ్యెన్. 285

క. అప్పుడు వెగపుజారులు, నెప్పిన సంతయు నెఱింగి సింధువిభుఁడొ దత్
గప్పెడు నెవ్వగపెల్లన, నిప్పుల బడినట్లు గాలు నిలువగ లేమిన్. 286

— అర్జునుని ప్రతిష్ఠ ని సైంధవుడు భయపడి దశోధ్యక్షునితో జేర్చుకొనట. —

క. చని యాపు లైనబలవ, న్ననుజేంద్రులు గొలువ నున్న మాసపనాభుం
గని యిట్లను సీగ్ధు గడచి, తనయుల్లముఁ గలచి వెల్లపు దల్లడపెట్టన్. 287

ఉ. ఏ నొకరుండనే తనకు నెగ్గొనరించితి నేల నాపయిం
బూనినవాడు ఫల్గునుడు పోర వధింపగ నెట్టి పాడి మీ
కే నెఱిసంతసంబు వగవేటికి నా కెట యేని పోయెదన్
వాని ప్రతిష్ఠ కడ్డపడువారె సురాసురసిద్ధపాధ్యులున్. 288

వ. అనుచుం గొలుపు గలయం గనుంగొని. 289

ఆ. ద్రోణకర్ణ శల్యదుర్యోధనులుఁ గృప, బాహ్లికులును జముఁడు వట్టకొన్న
వాని నైనఁ గావ వలతురు వలచిన, నొల్ల కున్న నెట్టులొకొ యెటుంగ. 290

వ. అని వెండియు. 291

క. పెదవులు దడుపుచుఁ గాల్గొక, గుడివడ వడకుచు మనంబు గొందలపడఁగా
నిదియెటిమాట లాడెర, దుది బాఱుడు గానకుండఁ దొలగన వలయున్. 292

వ మీ యందఱచేత ననుజ్ఞాతుండన కదా పోయి వచ్చెద ననవుడు నిజకార్య
ధురంధరుం డగునక్కురుధరణీవరుం డతని కి ట్లనియె. 293

మ. మును నీ వెన్నితి విక్రమాధ్యులని మమ్ముం గొందఱఁ డ్రాణిమె
పును హాద్రికృబలంబు పౌబలునియేపుం జేవయుఁ పోమద
త్తునిదైర్యంబును శౌర్యముఁ శలుమహాదోర్ధర్పముం గూడ నె
న్నిన నీ కె ట్లగుఁ జూడు మిట్టిమగలు ¹ న్వే యెల ని న్నిత్తురే 294

క. నమ్మము వెఱవకు మేనును, దమ్ములునుం గోట నీకుఁ దాత్పర్యము మై
నిష్ఠేటిమగలు సూరెల, నెమ్మి నిలువ నిందుఁ డైన నీకెదు రగునే 295

వ అని చుట్ల నున్నరాజులం జూపిన నూఱడిల్లి యంత నిలువక నీకొడుకుం
దోడ్కొని ద్రోణునికడకుం జని జయరథుండు దనకు నర్జునునకు ధనుర్విద్యా
విభవంబునందలివాసి యెట్టి దని యడిగిన నతండు నీకు నతనికి నాచార్యకంబు
సమప్రకారంబ యవ్వీరుండు విఠ్ఠశ్రమంబులయలజడి కోర్చి యలఘుప్రయో
గంబులు పెక్కులు సాధించుటం జేసి నీకంటె నధికం డైయుండు నది
యట్లుండె నేను గలుగ నీ వాసవ్యసాచికి వెఱవ వలదు మద్భాణంబులమఱువున
నున్న నిన్ను దేవతలకుం దేటి చూడ వచ్చునే వివ్వచ్చునకుం బ్రవేశింపరాని
బంధురత్నాహంబు వన్నించెదఁ గులధర్మంబు శిథిలంబు గా కుండ నమరంబు
నేయు మని చెప్పి వెండియు. 296

క. శ్రుశ్రు లభ్యసించి తతుల, క్రతువులు నేసితి కులంబు రక్షించితి నీ
వితరులక్రియ మృత్యుభయాన్వితుడవు గాఁ దగునె మేదినివర యింకన్. 297

క. యాదవకౌరవపాండవు, లాదిగఁ గల యఖిలవృపులు నవ్యయవృత్తిఁ
మేదిని నిలుతురె క్రమమునఁ, బోదురుగా కెల్లజనులుఁ బోవు తెరువునన్. 298

క. తవములు దానంబులుఁ జేసి వడయులోకంబు లెల్లఁ జేయలతులు భూ
మిపులకు సంగరవిద్యా, నిపుణతఁ దలఁ కడిగి పోర ² నేనియుఁ జాలున్. 299

క. అని యూఱడిల్లఁ బలికిన,విని యతఁడు గలంకు దేటి విభుఁడుం దానుం
జని సంగ్రామోత్సాహంబునఁ బొదలిరి తూర్యహూపములు దివి ముట్టన్. 300

వ. సర్వసైన్యంబులును దైన్యంబు వాసి కయ్యంబుకడఁక నుల్లసిల్లె నై నికోత్తముల
సింహనాదంబులు నెలంకె నిత్రైఱంగున భవత్తనయుశిబిరంబు సముద్యమసుము
ఖంబయ్యె నంత నక్కడఁ బాండవాగ్రజుండు పాంచాలమాతృస్వపాండ్యయాదవ
కేకయాదిరాజలోకంబుళోకంబు దగుమాటల మలుఁగం జేసి విడిదలకుం జన
నియమించి యనుజుల నచ్యుతునిం బెట్టికొనియున్న యెడ నగ్గోవిందుండు గాం
డివి కి ట్లనియె. 301

- క. నాగోఁ దలపోయక రో, మాతురతగ బ్రతివనట్టి తవనీనాథ
వ్రాతంబు వివరగ నిట్టులు, చేతాకున డప్పగంబు నేనితి కంఠే. 302
- క. అస్తమయమునకు మును రిపును స్వముగ నొనుమనలగున వన కిది సాలఁ
దు స్తరమును నగు నస్త్యశ్చస్త్రం బగునేని నాకు వగపు గలదనిపన్. 303
- వ. మనవేగులవారు వచ్చిరి హరు నెప్పిసఁజెంగు విముము నీవు ప్రతిజ్ఞ నేసిన
మ్రోసినచందంబుల జెల్లునఁ బరరి నువ్వీటివాఁడు గవ్వడి కొడుకుచావునకుం
గోపించి యిప్పుడ యెత్తినచ్చునని రథకరతురంగంబుల నాయితంబు నేగుచుండ
నైంధపుండు దనచారులచేత నీమాడినమూటలు విని పెరిగెననిచి కురురాజు
గొలువును చోటికిం జని సిగ్గఁగి నిప్పు పెగ్గించి నీస్వరూప మొకరిగించి రుతగ డలిగిన
మీరు గాన లేరని పలికె తా నెందనిగను బోయెద ననిన నమ్మనుజవతి గురు
కృతవ్రతకృపకర్ణశల్యాశ్వత్థామ ప్రభృతు లగు మోక్షినుగలం బేగొని మీరును నా
తమ్ములును గలుగ నలునకు నిప్పు జాట్లనప్రలంబం జూప వచ్చునే యని భయంబు
వాపె భారద్వాజుండును మహాశాసనహరు డ డిగనగంబావ్రాతావిధానం
బున జయద్రథుం బే కుండ నిన్ను నిలువరించువాఁడ డయ్యె నని యట్టిద వా
రొక్కొక్కరుండు గెలువ నానియట్టిజైబోదు లందఱు సొక్కపనికొ నలకొని
నిలిచిన గెలుచుట యశక్యంబు గాదె యిక్కార్యం బొద్యు గునాత్తజనం
బులం గూర్చికొని విచారింపవలయు ననవుడు వివ్వచ్చుండు నపుడు సీట్లనియె.
- అథ్థనుడు కృష్ణసతోఁ దనప్రసాదావిషయంబు లైవినాక్యంబులు సెప్పుట. —
- క. వారి నెఱుంగుదు నేనును, వారలు న న్నెఱుంగుదును భవశాస్త్రహామ్య
స్ఫారబలోద్ధతి గలుగఁగ, వారే తప్పింప జాలువా రిహానికన్. 305
- వ. ఏను జయద్రథుం జంపుటకుం దమకించి తఱుమునప్పుడు నాకు నెవ్వ రడ్డంబు
సాచ్చిరేనియె. 306
- మ. పటునారాచపరంపరా ప్రసరదర్పం బేర్పడం బేర్చి త
ద్భటసంఘంబును ఘోటకవ్రజము శంభత్సర్వదనోఘంబు ను
ద్భటకుంభిప్రకరంబునుం బొదివి విధ్వంసంబు గావించె నె
త్తుట జొత్తెల్లెడనట్లు నేయుదు సమిద్భాభాగ మత్కుగ్రతన్. 307
- క. కౌరవనైన్యంబుల గల, వీరులయస్త్రములు నాదువివిధాస్త్రగతి
క్రూరప్రవాహముల కెదురే రాజీవాక్ష యాదరింపకు వారిన్. 308
- క. వెఱిగుడడి కుంభభవుఁడుం, బెఱిగధికులుఁ జూచుచుండ బీరము లావుఁ
మెఱయఁ జలము నెఱయఁగఁ దల, దఱిఁగెద నైంధపుని నేల తలఁకెద కృష్ణా.
- క. కురుపతిబలముల యేలా, చరాచరము లైనభూతజాలము లెల్లం
దరతరమ యడ్డపడినం, దెరలిచి పడ వైతు సింధుదేశాధిశున్. 310

- ఆ. గురునియలవుఁ జలము వెరవును గలఁచి నీ, యాన గాండివంబునాన దివ్య
శరములాన యెల్లి సైంధవుతల యెల్ల, భంగిఁ దునిమి వైతుఁ బగలు దలఁ. 311
- చ. కనియెదు సైంధవుం గడచి క్రందుగ నాకు నెదుర్పురాజులం
దునుమగ భూషణోత్కరముతోఁ బదహస్తశిరంబు లుర్విపైఁ
బెనఁగొని చారుభంగియును భీషణరేఖయుఁ దాల్చి నెత్తురున్
నెనడును గ్రోలి భూతములు నిక్కుచు నీల్గుచుఁ జొక్కుచుండఁగాన్. 312
- క. అవ్వలిసై నికు లడలఁగ, నవ్వచు మనవార లార్వ నారాయణ న
న్నవ్వరు మార్కొన లేమికి, నొవ్వం గురురాజు నేఁ దునుముదును ద్రోహిన్.
- తే. సాధనము గాండివం బటె సమరకర్త, యద్భుతం డటె సాధి యబ్జనాభుఁ
డటె మరల్పఁగ వచ్చునే యారభంబు, హరునకై నను నెఱుంగక యంటిగాక.
- క. పూనఁగ రాదే నా కె,ద్దానిం బూనినను నీవు దలకొని తీర్పం
గా నునికి గలుగ నే నీ,చే నుండఁగ నిట్టు లేల చెప్పెదు చెపుమా. 315
- క. ఈప్రతిస యెట్టితెఱుగున,నప్రతిహతవృత్తి నెగడునట్టి తెఱుగు లో
కప్రభువ నీన చేయ న,తిప్రకటపరాక్రమప్రదీప్తుడ నగుదున్. 316
- క. మమ్ము నరయుభరమున నీ, విమ్రేయిఁ దలపోసి తింక నిచ్చట నేలా
నెప్పది నిద్రింపంగాఁ, బొమ్ము ప్రభాతమున రథముఁ బూన్పఁగ వలయున్. 317
- వ. అని యివ్విధంబున సల్లాపంబులు నేయుచు నరనారాయణు లత్యంతకుపితాంతక
కరణు లగుచుఁ బాములు రోఁజుపోల్కి నిట్టూర్పులు నిగిడించుచున్నం బరంద
రాదిబృందారకులు భయంబు గొని దీన నేమి వుట్టునో యని చింతాక్రాంతు
లైరి వారిధులు సఁజ్జోభించె సరితృప్తివాహంబులు ప్రతిగమనవ్యాకులంబులయ్యె
గాననకై లసహితంబుగా మహి సంచలించె మఱియు మాతంగతురంగనరనికరం
బులనాశంబులు దెలుపునుత్పాతంబు లనేకంబులు దోఁచె విశేషించి కౌరవ
స్కంధావారంబున దారుణవాయువులు విషమగతులం జరించుటయు శుష్క
నిర్హితంబులు నలుగడలం బడుటయుఁ గరిహరినికరంబులు బహుశంబు లగు
బాష్పంబులు విడుచుటయు మొదలుగాఁ దెక్కుదుర్నిమిత్తంబులు వుట్టిసం
బోటుమగ లగుభూషతులు లోనుగా నెల్లజనంబులుం బుల్లవడి యుండి రసపుడు
సంజయునకు ధృతరాష్ట్రం డి ట్లనియె. 318
- తే. అట్లు దమలోనఁ దగుమాట లాడి యాడి
కోపరసవేగమునఁ గుంది కుంది వగలఁ
జొంది పొంది పురందరనందనుండు
నచ్యుతుండు నారాత్రి యె ట్లైరి చెపుమ.

— శ్రీకృష్ణుండు పుత్రశోకానంద మైహాభద్ర మూడొగట. —

- వ. అని యడిగిన నానూతనూసుం డంబికానూసున కి క్లిష్టము సమ్మదించితిన్ బారా
ధించి యట్లనుం డట మున్న యెరుక్క నాఁడు శిబిరంబునను సుభద్రయుం బాం
చాలియు నుత్తరమును వచ్చి నుచ్చటన గనునికిం జేసి నుచ్చలువలశోకాన
లంబు ¹లుడుగునట్టిమాట లాడ నోసిని బ్రేర్పించి పంపిన. 320
- తే. అముకుందుండు గ్రొత్త క్షుణ్ణ ముడలు దనన
డెంద మలంపంగఁ జెలియలియంపిరమున
కరిగి పురపునఁ బొక్కిమనానుభద్ర
గాంచి యిట్లను నెంతయు గానవసున. 321
- క. రామాలికి సుచితం బగు, నాచారము గానె వణమునం నగులఁ దెగం
జూచుచు దిరుగనీనడపున, నేచి నమనలోకమునకు నేగుట తుచుట. 322
- క. నీకొడుకు తుచ్చ మగునీ, లోకంబు నొగంగి పుణ్యలోకమునకుం
బోకకు నిట్లధికం బగు, శోకముఁ బొందంగ నగునె మనల నీగును. 323
- అ. బ్రహ్మచర్యమునఁ దిలంబున నుత్తమ, దాశము² ను బడముఁ దెలుచునట్టి
గతులకంటె సౌఖ్యకారిణి యగుగలఁ, బొందె నీనుతుండు కిగుండ నేల. 324
- ఉ. శ్రుతియకాంత పుత్రకునిఁ గాంచుట వాఁ డెల్లలోకనీనుఁ డ
ధాత్రుఁ బ్రసిద్ధి కెక్కుటకుఁ దా నని గాకయు నీగవల్ల నా
నీతియి నెందుఁ బ్రణతి కెక్కిననీపు తనూజుబీరము
శత్రువధోత్సవంబు విని సంతస మందక రుండఁ బాడియె. 325
- వ. అట్లుం గాక. 326
- క. కాలం బైనం బోవక, యిలోకమునగదు నెలువ నెవ్వరిచిత్ర మి
ట్లేల యవివేకజనముల, పోలిక శోకానలమునఁ బొగులుచు నుండన. 327
- క. తగుమాట లాడి కోడలి, వగ పుడుపుము నీవు భద్రవృత్తి విట్లడలం
దగునె నినుఁ జూచి కాదే, మగుడుం జిత్తములఁగలు మా కందఱకున్. 328
- ఉ. నీమగఁ డెల్లి నైంధవు ననిం దెగటార్చి శిరంబు దెచ్చినం
గోమలి నీదుపాదములకుం దగుపీఠము నేయు మాతఁ డు
ద్దామభుజాబలాఘ్నఁ డది దప్పుదు వానిప్రతిజ్ఞ దప్పినకా
భూమి పడంకదే తరణిపాలు దొలంకదె వార్ధి యింకదే. 329
- క. నాపలుకు నమ్మ మర్జునుఁ, డాపాపాత్తుకుని నెల్లి యనిఁ జంపి ముదం
బాపాదించుం గులమున, కీపెంపున కెలమి వొందుఁ డీవును నతఁడున్. 330
- వ. అనియె నప్పు డగ్గోవిందుం గనుంగొనుట నుత్కటం బయినశోకంబున సుభద్ర
యాకులతం బొంది. 331

- ఉ. అక్కట పుత్ర నిన్నుఁ గనినంతయపుణ్యము కాని నాకు నీ
వెక్కుడుభక్తి నేని నను నెప్పుడు నారయ నీకుమారకు
ల్లక్కువ నాకడం దిరుగ లాలన నేయుచు నుండునట్టియా
మిక్కిలినోము లేద యిటమీఁదికి నెవ్వరు దిక్కు నెప్పుమా. 332
- ఉ. బాలుడ వైననీ పరిదిబంటుతనంబునఁ బ్రాధవీరభూ
పాలురఁ గుంభజప్రభృతిబాహుబలాధ్యులఁ గిట్టి నేలకుం
గోలకుఁ దెచ్చి యిట్లగుటకుఁ వెఱి గందుచు వంతఁ బొందుచుఁ
లోలతఁజూడ కున్నె జనలోకము నీ దగురూపు రేఖయున్. 333
- తే. మేను మృదుశయ్య సగము నామేనిమీఁద
సగముఁ గాఁ జేర్చికొని ముద్దు మిగుల నిద్ర
నేయునట్టిని విప్పుడు చెనఁటినేలఁ
దనువు వొందుట కోర్చితే తండ్రి చెపును. 334
- క. వందిజనంబులు మాగధ, బృందంబులు సంస్తుతింపఁ బెంపొందుదు మ్రో
లం దిరిగెడుక్రవ్యాదుల, క్రందున నీమీను లపుడు కటకటఁబడవే. 335
- చ. అనిలతనూజు లావు గలఁ డందురు సాత్యకి శౌర్యశాలి నాఁ
జను ద్రువదుండు సంగరవిశారదభావము పూని యుండు మా
త్స్యనిఁ బటువిక్రమాధ్యుఁ డని చూతురు పాండవు లింద ¹ఱుండి యొ
క్కనికీ గడంగ లేర నినుఁ గావఁగ నే మన నేర్తుఁ బుత్రకా. 336
- నీ. ఈలోక మెల్లఁ బా డిల్లునుబోలె నై యున్నది నీవు లేకునికీ జేసి
నీవు వేగమ గండు నెఱసి బంధులఁ ప్రితిఁ బొందఁ జేయుట గలవోలె నయ్యె
జిహ్వానికొడుకవు శృంగునల్లుండ వీ వరులచేఁ బడుట చోద్యంబు గాదె
చెలువంపుమేనును జెన్ను మొగంబు నై యెప్పుడు పొడసూపె దింకఁ గుఱ్ఱ
తే. యకట యుత్తర యొప్పెడునది వనంబు, దీని కెంతయు మెత్తన యేను నిన్ను
వేడికొనియెద వచ్చి యివ్వెలఁదివంత, దీపి దళుకొత్తుపలుకులఁ దేర్పవన్న. 337
- ఉ. అలఘుతపంబులం బ్రకటయోగములకా మునిచోదితవ్రతం
బుల మహనీయదాసములఁ బుణ్యచరిత్రములకా మహాత్ము లెం
తలు రమణీయవిశ్రుతపదంబుల కేగుదు రంతకంటె ను
జ్జ్వల మగునగ్గతిం బడయు వాసవపౌత్ర పవిత్రవర్తనా. 338
- వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించు చున్నసమయంబునం బొంచాలి యేతెంచి
యిరుగేల నుత్తరాసుభద్రలం బొదివి తానును వారును నడ లూని పుడమిం బడి
వివశతం బొంది వికలాక్రందనంబు నేయు చున్న సన్నారాయణుండును శోక
సంతాపితాంతరీక్షరణుం డగుచు నుచితవచనంబుల నయ్యవిదల నెట్టికేలకు

నూరార్చి మగిడి పాండవులపాలికిం జనుడెంచె నప్పుడు ధర్మశనముం డమ్మాధవ
ధనంజయులను భీమసేనుని గవలను నిశనపరిజనంబు ను నిజనివాసంబులకుం
బోనం బనిచి తాను సభ్యులగుచుండుంబునను నరిగె గృహ్యుండును జ్ఞానతోన
తదీయసదనంబునకుం జని విగ్నలజలంబులం గృతాచమముం డయి యొక్క
వివిక్తప్రదేశంబున వర్జితయ్య గావించి తాని నశితగంధపుష్పంబుల నలంకరించి
యాముధంబు లర్పించి చుట్టి నిడి కన్నడి నగ దుండు పని నియోగించి నీవు
నిశాసమయంబున జేయుచో పూజ యుగోతు మున్న చేయ నని తలంపించిన
నతండును బాసి ప్రతీక్షణంబు ముగియగల్గెను నాచరించి తాను నిత్యంబును
నడపుత్ర్యంబున పూజనంబు లేలుగనె మూలార్జును లేవనధూరించిన వేద్యంబు
జనార్దనునకు సమర్పించిన సప్తహస్త్యుండు పంభులించి మున్న లగు దోవారిక
జనంబుల శస్త్రహస్త్యుల కాలించి గుండునట్లుగా భుజులించి యాసవ్యసాచిం
జూచి నీవు సుఖనిద్ర నేయు మీను నీకు శుభంబు గోరు నుండు బోయి వచ్చెద
నని పలికి దానుకులంబు దోడ నరుగుచో నాత్మ గోపంబునకుం బోయి 339

ఆ. సెజ్జయందు మేను నేర్చి మున్ననకార్యమింక బలుక గుండ్లి కారితలమింక
బవల్లింకె గురునృపాలక జలశాయి, దానినందు గొలిచి యుచునుండ. 340

వ. ఆసమయంబున నవ్వీటివా రెల్లను దమఘల్లంబుల నన్నగలు నివ్వట్లెల్ల గన్ను
మూయక విన్ననయి యుండి 341

నీ. అభిమన్యుఁ డీల్లిన నట్లునుఁ డధిశోకాపతే ముంచి సాహసికృత్తి
నతిదుర్లుటం దై నప్రతిన యిట్టులు నట్లునే కౌరవులు దీని నట్టిల్లిన
దప్పింపఁ జూతురు దర్పంబు వెనవును గలవాని వారి కగ్రము గలఁడు
కడు దెప్పరం దై నకార్యంబు హతిల్ల నెమ్మయి నిగి సిగ్గుహించువాడో

ఆ. యకట దివములోన నానైంధవునిఁ జంప, నబ్బ కున్న నాని కగ్ని సౌరంగ
వలయునాతఁ డనృతవాదిగాఁ డిక్కార్యమెట్టు లగునో మనకు నేది గతయ్యె.

వ. అని వెండియు. 343

క. మనచేసినసుకృతంబుల, వినుతఫలము లెల్ల నెల్ల వివ్వచ్చుండు సిం
ధునరేంద్రుఁ జంపునట్లుగ, నొనరి యొదవవలయు నని దృఢక్షేత్ర బలుకుచుకొ.

ఆ. అగ్రపుస్తకంబు లర్పించి చూచుచు, బరమనియతీమై సుగ్రతృతులకుఁ
బోవుచునుశుభంబులవాపించుటఁగాంచి, చిలఁగియొండోరులకుఁ జెప్పికొనుచు.

క. గురునట్టివారు పదివేవురు గాచిన నెల్లి నైంధవుని బగలిటిలోఁ
బొరిగొనునట్లుగ నరునకు, వర మిండి వేల్పులార వారనికరుణన్. 346

వ. అని ప్రార్థించుచు దైవంబుల కేటిశోభు నిరూపించుచు మఱియు బహుప్ర

కారంబులం బలుకుచుండిరి రాత్రి సాలం జనిన మేలుకని దామోదరుండు
దారుకు నాలోకించి. 347

— శ్రీకృష్ణుడు దారుకుతో నట్లుచు ప్రశ్నించుచుండునైనవాక్యంబులు గొన్ని నెచ్చట. —

చ. నరుఁ డిటు లాడునే నృపగణంబు వినంగ జయింప వచ్చునే
గురుకురునేనలం దరణి గ్రంథక మున్న తలంపఁ జాలదు
స్తర మిది యాతఁ డీప్రతి న దప్పక యుండఁగఁ దీర్చునట్లుగాఁ
బొరయక యున్న దుర్దశలఁ బొందనె పాయనినిండఁ గుందనే. 348

క. కిడుఁ గూర్చుఁ గవ్వడికి నయ్యెడలు గలుగ నేను బ్రదికి యుండుదుఁ గాక
క్కడిబ్రదుకు నాకు నాతం, డెడలిన నప్పాపుఁ గాతు నెల్లవిధములన్. 349

క. నాలో సగ ముద్దునుఁ డే, నాలమునం దతని కగుట యరుదే యెమ్మె
వ్రాలెదనో రిపు లెట్టులు, గూలెదరో చూడు నాకుఁ గురుబల మెదురే. 350

తే. ఎల్లి సచరాచరము లగునెల్లభూత,ములును నాదగునేర్పును బలముఁ బొండు
తనయులకు నేను గూర్చుటయునునెఱుంగ,వలయు దారుకయేచెదఁ గలనిలోన.

క. ఇనుఁ డస్త్రమింప కుండఁగ,మును నైంధవుఁ జంపువాడ మునుకొని పరు లే
చినఁ జిత్ర సధవిహారంబున నప్పుడు రౌద్రరసముపాడ వేర్పఱతున్ 352

ఉ. నైంధవుఁ డొక్కఁ డేల యనిఁ జావక పోవఁగ నేర్తు రెట్లు గ
ర్వాంధుండు గౌరవేశ్వరుండు నందఱు దమ్ములు నెల్లమిత్తులు
బంధులుఁ దోడు పచ్చినన్యపాలురుఁ బాండవకీర్తి సర్వది
క్సింధురదంతకాండములఁ జెందఁగఁ జేయుట కేను బూనఁగాన్. 353

వ. అది క్రమంబునం జూచెద వెల్లి నీవు మనయరదంబు వన్ని శై బ్యసుగ్రీవమేఘ
పుష్పపలాహకంబులను గనకమణిమాలికాలంకృతంబులం జేసి పూన్చి గరుడ
ధ్వజంబు సంఘటించి చక్రగదాప్రముఖాస్త్రశస్త్రంబులు దగులెఱుంగున నునిచి
కొని మైమఱుపు దొడిగి రమ్ము పాంచజన్యరవం బాకర్ణించినప్పుడ వేగంబ
యెయిదికొను మనిన విని దారుకుండు. 354

చ. అలఘువిచార యట్ల తగునప్పుని నేనెద నంత నేయఁగా
వలయునె యెవ్వ రక్కడ నవాహులు గ్రీడికి పారథిత్వముం
దలకొని నీ వనూనశుభదం బగువర్తన మాచరింప నీ
నిలుపును బాధ్యుచాలుటయు నేడు గదా భవనం బెఱింగెడున్. 355

వ. అని సవినయంబుగాఁ బలికి దనుజమర్దనుతమకంబు వారించె నంతఁ బాంచజన్య
రవాభిజ్ఞానంబు సవిశేషంబుగా నతనిచేత వినికొని తత్కాలంబున నాలంబు
లోనికి నరదంబు గొని వచ్చెద ననియె వెండియు వాసుదేవుండు సూతునితోడ
సముచితసల్లాపంబులు నేయుచుండె నంత నట భీభత్సుండు ప్రతిజ్ఞోత్సాహంబు
నిర్వహించులెఱుగు దలంచుచు దామోదరకృతస్థండలశయనంబున నుండి శోక

నిద్రావివశం దమ్యో న మృత్యునగంబున గలలోన గృహం దతనిపాలికిం బో
యిన నాతండు భక్తి బ్రతుక్కి "నగులు నీసి తనాచున్న సెట్టి యుచ్చి తొలగి నిలు
చుండ నమ్మరారి యాసీలు పడఁ గుండి యుగని కిట్లనియె 356

క. వగవున కెడ యీగుము నెవ్వగం గుంస మానవుండు వైచల పేతం
దెగుఁ గాని తనదుకార్యముఁ దగ నొసరియంగ లేడె తగునే ఎగవన్. 357

వ. అనిన విని యతం దతని కిట్లనియె. 358

క. వగ పింక నెన్నఁటికిఁ దెగు, మిగిలి ప్రాస పూగింప మేటొని దనునా
మగఁటిమిగము లావు మోపుట, తగవే గునునకు నతనియె 'దానికిఁ బునన్. 359

క. ఇనతనయసహిత మన్యము, నను దెంచుజనంబు వల్లు ప్పంధావుండు బలుం
బున కెల్ల వెనుక మనిగము, మనమునకే దలపోయె వగవు మానునె నాకున్.

— శ్లోకాంతము పద్యమునకుఁ గైవసంబున బోధన. —

వ. అనిన నమృతం దని యుట్టిన 'క'దె యని వలికి తదీయమింకాగ్నియై యుపాయంబు
విచారించి యుచున్ననం బాచరించి తూర్పుముగం బు గుండి యవిజయ
వీక్షించి తూలపాణికం బామసాధనం బ్రసహావహతంబు నీకుం బ్రస్తుటకరిజ్ఞానం
బయిన నీవు జయప్రథవధం బవశ్యంబు జేయును నమ్మహాస్త్రంబులివి సమం
త్రకముష్టికస్తానకవిజ్ఞానంబుగాఁ గ్రొత్తసేవొనట మీరు తదగ్ధంబుగా నదేవుఁ
జిత్తంబున నిలిపి సభక్తికథానంబునె యు మనవుఁడ గిరికించుం గృతాచమనం
డును భూసమాసీయండును నై వర మిశ్వోన్నరణాత్మోత్తరంబున నుండి కృష్ణం
డును దాసును గగనంబున కెగఁగుటయు నతనియె దినవల పీయ వట్టిగొని చను
దేరం దారింపురు సుత్తంభిముఖుల్ పోవుటయుం గల చ విజృంభంబున వారలు
చారణాస్థగంధర్వసేవితం దైవవధంబున పివిధవిశేషంబు లాలోకించుచుం బోయి
కైలాసంబు గని యందు సరిత్పరిహరసుందరంబును బుష్పలతాభూషితంబును
రమ్యతరుసంతానకాంతంబును నయింకుటే విహారస్థానంబు సూచుచుం జని చని
దాని కనతిదూరంబున మహాసీయమణిమయం బయి తజిల్లుమహామందిరంబు
సొచ్చి యచ్చటఁ బ్రమథగణపరివృతుండును బార్వతీసహతుండును బ్రద్యోతన
సహస్రప్రభావిభాసమానుండును దివ్యోత్తమసేవ్యమానుండును మహాముని
ప్రస్తూయమానుండును నస్సరోజనసంగితమంగళమహితపురోభాగుండును నై
వేరోలగంబున నుండి శోభిల్లుకంకరు దర్శించి సప్రణవోచ్ఛారణంబుగా దండ
ప్రణామంబు లాచరించి యున్న నన్నరనాంయలులదెసం బ్రసాదమందస్థిత
సుందరవిలోకినంబు లాలయ నయ్యిందుధండు మధురస్వరంబున నిట్లనియె.

క. స్వాగత మే మీయిద్దఱ, యాగమనంబునకు హేతు వగుకొర్కి యను
ద్యేగంబున నెఱిగింపుడు, వేగమ యొడఁగూర్చు నెల్లవిధముల దానిన్. 362

- వ. అనినం బ్రీతచేతస్కు లగుచు నుత్థితు లై లలాటంబుల నంజలిపుటంబులు
ఘటించి నిలిచి వాసుదేవాష్ట్రములు దమచిత్తంబులు భక్తిరసంబున జొత్తిల్లు
చుండ. 363
- చ. రవిశశివహ్నిలోచన సురప్రతివీరవిమర్దనక్రమా
భువనమయాత్మకా భుజగభూషణ పోషితభక్త సంయమి
స్తవనకథావధానపర దర్పకదర్పహారా నిరస్తనం
భవమరణాదివైకృత యపారగుణాగుణదోషపబ్జితా. 364
- క. జగములు గలిగింపంగ నవి, దగువర్తన మొండ నిలువఁ దఱితో వానిం
దెగఁ జేయ నీవ నేర్పరి, వగుట శ్రుతులు నెప్పు నిర్వలాద్భుతమూర్తి. 365
- క. ప్రకృతి యనఁ బురుషుఁ డనఁగా, వికృతు లనం బరఁగు చున్నవీనికి నెల్ల
నకలాత్మక నీవిభవము, యకృత్రీమాధారభూత మై యుండు శివా. 366
- క. అవ్యక్త మప్రమేయము, సుశ్యక్త మనాదిభక్తిసుగమ మగమ్యం
బవ్యముము త్రిలోచన నీ, దివ్యమహిమ యాగమోపదేశము రుద్రా. 367
- వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల నవాజ్ఞనసగోచరం డగునప్పురమేశ్వరుం
బ్రస్తులించి రప్పు డచ్యుతుండు పాదనిం బాశుపతం బర్థింపు మని కఱపిన నతం
డన్వరంబు వేడుటకై విశ్వేశ్వరుం దప్పక చూచి తాను మున్ను ముకుందునందు
సమర్పించినని సమయపూజాద్రవ్యంబు లగుమాల్యానులేపనంబు లడ్డేవుని
దివ్యదేహంబునం గొంచి యచ్చెరు వంది యమృతహరపురహరులయేకత్వంబు
మనంబునం గొనియాడి దేవా భవదీయదివ్యాస్త్రంబు దయ నేయు మని విన్న
విండుటయు భక్తవత్సలుం డగుశక్తినాథుండు గృష్ణు లిరువురను దరహాసం
బుతో నవలొకించి. 368
- తే. అమృతమయ మగుసుల్లవద్ధాశరమున, నాదుబాణాసనంబు బాణములు నున్న
యవి దృఢవ్రతులార మీ రచటి కరిగి, వానిఁ దెం డిచ్చటికి నని యానతిచ్చె. 369
- వ. అట్లనుగ్రహించినఁ జిత్తునువర్తనతత్పరు లగుతత్పరిసరవర్తలు గొందఱు దో
డ్కిని పోవం బోయి పరమమును లగునన్నరనా గాయణులు త్రిణయననిర్దిష్టం
బైనయద్దివ్యసరస్సునందు. 370
- క. నాలుకలు గ్రోయుచు విష,జ్వాలలు నిగుడంగ నుగ్రసర్పద్వయ మా
భీలాకృతి నుండంగ బి, ట్టలొకించి జనితాద్భుతాత్మకు లగుచున్. 371
- వ. అవిభగం బద్దివ్యాస్త్రలింపంబుగా నెఱింగి పాదప్రత్యక్షనోపస్పర్శనంబు లాచ
రించి యమృతహారంబుల కుపస్థానంబు నేసి వేదవిదు లగునమృతహాతులు శత
రుద్రీయంబు జపించుచు నప్రమేయప్రభావుం డగుభవునిం దమభావంబులలో
నిలికికొని యుండం దదీయూనుభావంబునం జేసి యాదందశూశంబులు ముందటి
చందంబు విడిచి విల్లులు నమ్మును నై యున్నం జూచి యాసవ్యసాచియు శౌరి

యు సమృద్ధంబునం బొదటి వానిం బుచ్చి కొని నచ్చి శంభునిన్నిధిం బెట్టుటయు.

తే. నీలలోహితవర్ణంబు బాలుఁ డొక్కఁ బ్రస్తాచారి మహాబలభవన్యమూర్తి
హనునిపార్శ్వంబునంబుండి యురిగి నూశం, సంసనము వుచ్చి కొని శేన మరి నమర్చి.

వ. తెగ వాపుటయుం దదీ సుసానకంబును ముష్టిప్రకారంబును నేకాగ్రదృష్టిం
గనుంగొనుగాండివికీ మన్తభంగుభంగుడు మగ ప్రస్వరూపం బనుగ్రహించినం బరి
గ్రహించి. 374

క. పురహారుఁ డనునమఱి నేయగఁ, శౌము శేనాసనము దివ్యసంసిధ యుడి యు
న్నగుఁడు సనుదొచి నూశం, కినుముఖమెలంగు లోలివి గాంచి మునమునన్. 375

న. తనకు నరణ్యంబున సయ్యాశాసుని డిచ్చినవరంబును నశోకలసందర్శనప్రకారం
బునుం దలంపించిన నెఱింగి యుప్పశుఁడొ మతన్విపఁ గనుబార్చి బగుకటాక్ష
వీక్షణం బొలయు నని యట్లు కొక చానికే నన్యథాత్వంబు గలదే నునియె నప్పు
డవ్వాశువతొత్తరంబు బ్రస్ఫుటంబుగాఁ బడసినవాఁడై పాస్కండు పులకపటల
పరికలితదేహుం డగుచుం దనరయత్సాహం బప్రతిహతం బన్యు నని మనం
బున నిశ్చయించఁ దదనంతరంబ. 376

తే. భవ్రుచే సాదరానుజ్ఞ వడసి శౌరి
ఫల్గునులు పలుమాఱుఁ దత్పదముగంబు
ఫాలములు సోకఁక బ్రణమిల్లి బహులరోమ
హర్షసంభృతగాత్రులై యరుగుదెంచి. 377

వ. నిజశిబిరంబు సొత్తైచి రవిధంబున నట్టనుండు గల గాంచఁ గృష్ణుండు దారుకు
తోడం దగుమాటలాడు చుండఁ దెలతల వేగె నని నూధనంజయస్వప్నాంత
సమయం బై సంఘటింపె నని యిట్లు సంజయుండు సన్యసాచి 'వర్తనంబు
తెఱంగు ధృతరాష్ట్రున కిఱింగించె ననుటయు. 378

క. మునినాథ దేవకీసుతుఁడును సంక్రందనతనూజుఁడుం బూనినయా
పని యెచ్చెయిఁ గడతేతనొ, వినవలతుం దేటపఱుపచే పరిపాటిన్. 379

వ. అని యడుగుటయును. 380

చ. లలితచతుర్దశాధ్యకమలప్రసవప్రసరత్సరస్వతీ
విలసనసౌరభోద్గమనివిష్ట మహామహిమాభిరామకే
వలసుఖతానుభూతిమయవైభవసార జగజ్జనిస్థితి
ప్రళయవిధానకేళిపరిపాటివికస్వర నిత్యభాస్వరా. 381

క. హృదయసరసిరుహమధుపా, స్పదవిహృతివిశేష నిహతపాపోన్దేషా
వదనసముత్థితవేదా, మదవదసురహరణకరణమంత్రవిదోదా. 382

మాలీని:—

మునిసముదయహృద్యా మూలవిద్యానవద్యా
 వినమదమృతవృష్టి విశ్వలోకైకదృష్టి
 మననసుగమమూర్తి మంత్రరూపప్రకీర్తి
 జనిమృతిభిషగాత్మా శశ్వదాహోదవర్తా.

383

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మచామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
 తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందు
 ద్వితీయాశ్వాసము

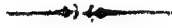
శ్రీ

శ్రీ గణేశాయనమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము -- తృతీయాశ్వాసము

రమ్యతాప్రహరం

శ్రీ గణేశాయనమః

దార వనమాలికోరగ

హారపరిష్కారసార హరిహరనాథా.

1

— అర్జునః సుఖాదుః పృథ్వీపుత్రంబు ధర్మజామలః జిహ్వతః —

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనయజ్ఞమున కిట్లనినెను 2

అ. పార్థుఁ డిట్లు ప్రతిన వట్టిన నది నిర్వహించువనికొ గృహంబు డిద్వధమునఁ బూని రాత్రి యన్ని పోకలఁ బోవుట, వీని విచిత్రవీర్యశలములఁ దులికి 3

క. ఇష్టమై యి వేగిన బాండవు, లెప్పుఁ గూఁ గార్యంబు నడపి గణేశింగపుము చి త్తము గలంగెడు సంజయ, నన్నిటి సన్నిహితుండు గొఁచినా మిష్టు ననినఁ. 4

వ. అని యడిగిన నవ్వుపీశ్వరునకు సూతసూనుం డిట్లును నట్లు ప్రభావం బగుటయు.

క. వందిజనతుములముల యాచరితమాగధసుగీతనాదంబు, ప్ర స్ఫుందితపాతకరవముల, శ్రుదున ధర్మజుండు మేలుకనియె సరేంద్ర 6

వ. ఇట్లు మేలుకని తగు తెఱంగున మజ్జుశౌలకుం జని మంత్రపూతంబు లగుజలంబులు సముచితపరిచారి కాజనంబులు గనకల ధౌతకలశంబులగు దేవ గృతస్నానం డయి లఘుధౌతాంబరపరిధానంబును బరిమళబహుళాంగం గాను తేజనంబును సురభి కుసుమమాలికాభరణధారణంబును నాచరించి దేవార్చనంబు దీప్తియగ్ని కార్యం బు నిర్వర్తింపి శిక్ష్యాంతరంబునకు పెడలి విప్రనిఃకరంబులకు ధీమత్రకరంబులు గాంచనసంచయంబులవస్త్రవిసరంబులు మణిభూషణపుంజంబులుం జిత్తెంబురంజిల్ల నొసంగి తదాశీర్వాదంబులు గైకొనుచు నేనుండు మొగసాల గడచి యాస్థాన మండపంబునకు వచ్చి 7

తే. ఉదయధరణీధరంబుపై నొప్పుదివస, నాథు నెనయుచు సింహాసనంబుమీఁదఁ బొలిచె లీలావతీకరకలితచామరములు వొలయుంగ నుచితజనములు గొలువ 8

1. సురభికుసుమాలికాభరణంబును 2. కక్ష్యాంతరంబులు గడచి.

- వ. కొలువున్న సమయంబున దౌవారికుండు వచ్చి దామోదరుండు వచ్చెనని యెఱింగించిన నవ్విభుండు వేగంబు తత్ప్రేవేశంబు నడపు మనిన వాఁ డట్లు చేయ నమ్మ హత్తుండు శ్రీతి నేతొచుటయు నుచితాసనవిన్యాసంబున నత్యాదరముఖవికాసంబున నతనికి సత్కారంబు నేసి గౌరవించి తదాననం బాలోకించి యిట్లనియె.
- క. జ్ఞానమ్ములు దెలి విందం, గా నత్యంతంబు సుఖముగా నిందియసం
తానంబు ప్రసన్నముగా, నీనిశ శుభవృత్తిఁ గడపితే మధుమథనా 10
- క. అనుటయు హరి ధర్మతనూజున కిట్లనుఁ బ్రీతి నిన్నుఁ జూడఁగ నెపుడుఁ
జనసుత శోభనములు నా, కనూనముల కాదె దీని నడుగఁగ నేలా 11
- వ. అని పలికె నట్టియెడ భీమకలులసహ దేవులును సాత్యకిద్రౌపదేయభుతోత్కచులును బాంచాలమాత్యక్తకయులును మఱియుం దగువారం జను దెంచి సముచితంబుగాఁబ్రవేశించి యుద్ధిష్ఠిరునకుం బొడసూపి యతండు నియోగింప నుచితాసనంబుల నుండిరి సాత్యకిం గృష్ణుండు నిజానంబున నునిచికొనియుం దదనంతరంబు వారలు వినుచుండ నన్నరపతి నారాయణున కిట్లనియె 12
- ఉ. పంకజనాభ మాపడినపాటులు రాజ్యము గోలుపోకయుం
గింకకు మూలమై కడఁగి గెల్పు కిరీటికి నీఁ దలంచి యీ
నంకకు వ్రాలి భక్తజననత్పలతఁ రథచోదకుండ వై
తిం కిట మచ్చుఁ గావు మని యెఱికిఁ జెప్పఁగ మాటిమాటికిన్. 13
- వ. అట్లునుప్రతిన చిత్తంబున నిలుపుము దుఃఖామర్షమహర్షవమగ్నుల మైనమమ్ముం
దీరంబునేరుషం దేవపు నీవ కావె యనిన విని యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె 14
- మ. విను నేఁ డన్బునుఁ డన్బునై న్బుముల నుర్విం గూల్పుచుం బ్రేతభూ
తనికాయంబులు మాంసభక్షణము రక్తస్వైరపానంబుఁ జే
సి నలిం గ్రాలఁగఁ గ్రీడ సల్పు నిను మెచ్చించుం దుదిక సైధవుం
డనువానిం దెగటార్చి పేర్పు రిపుధైర్యక్షేపణాటోపతన్. 15
- వ. క్రోధశోకజ్వరవిముక్తుండ వై శాంతిం బొందు మనునవసరంబున ధనంజయుండు
వచ్చి ధర్మనందనునకు మ్రొక్కి నిలిచినం జూచి యతండు సంతసంబున సముత్థి
తుం డై కౌఁగిలించుకొని దీవించి దరస్థితరుచిరాననుం డై. 16
- క. గెలుపు ధ్నునము నీకును మెయి,దలతల మనుచాయ దోఁచె దైత్యాంతకుండుం
దెలివొంది యున్నవాఁ డని, పలికిన నావిభునితోడఁ బాథుండు నెప్పిన్. 17
- క. దేవరకు నధికభద్రమ, యీవసుదేవసుతుకరుణ నే నత్యాశ్వు
ర్యావహముఁ గంటి నది వినఁ,గా వలయును బంధమిత్రగణసహితముగాన్. 18
- వ. అని పలికి స్వప్నంబున ఫాలలోచనువలనం బరమోత్కర్షంబు వడసినలెఱుం
గేర్పడం జెప్పిన నతండును గొలువువారును విస్వయప్రమోదంబులతో వృషభ

ధ్వజా నుద్దేశించి నమస్కరించిరి తదనంతరంబ యన్నగపతిచేత ననుజ్ఞాతు లయి
యానకలయోధులుం బొంగి సంగరసన్నాహంబులు మీఱయ వెడలిరి కృష్ణార్జున
సాత్యకులు నతనికి నభివాదనంబులు నేసి సహస్రంబుగాఁ బలువడి యజ్ఞనావా
సంబున కరిగి రండుఁ గృష్ణుండు గథంబు విన్న శ్రేణులు లగుమంత్రంబులు
ప్రయోగించి యుజ్జ్వలంబు నేసిన నది బాలభంగులగుబాహులై దేహోమయం
లై వెలుగుచుండ సమగ్రసన్నగంజ్ఞ భంగులైగావాలై యొకఁడగుచుండు విప్రాశీ
ర్వాదనాదంబులతో నమ్మహానీచుస్థగింపగుచును బ్రగట్టించుచును బ్రణామం
బునుం జేసి యాగోహాగం బొదరించి మీఱితిభిగంబును జూలుచు సామ్యునిభంగి
శోభిల్లెఁ గృష్ణసాత్యకులు నొగలగు సతనపిఠుగనగు సూర్యుని నాఫల్గుసుండు
బుధశుక్రసమేతుం డగుచుండు చంద్రుని నొప్పి పల్లవంబు వారు పుణ్యపాతక
రవంబులును వందిమాగధధ్వసులును విడుచు జని రహ్మణుల దమకు విజయ
ప్రదంబులుఁ గౌరవులకు వివరీణులు సునగంధనావళినినానానిమిత్తంబు లను
సంధించి యానవ్యసాచి సాత్యకితో నిట్లనియె.

19

— అర్జునుండు సాత్యకిని ధర్మరాజునకుఁ బంపిన నీ మాటలము. —

క. మనకు నిమిత్తము లెంతయు, నది కూలములఁగొని గెలుకల మాహవమున కే
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్చుగ, ననఘా ధర్మసుతుగఁ గిరుగపము నీవున.

20

క. విను సింధురాజవధయును, మనుజాధిపరక్షణాబు మనకు సలఁచు కా
వున నేనొకపని నీ మొకపని మీకొని చేయు టరఁచుఁ బండియ కాదె.

21

ఆ. ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱిడిల్లు నీ, పున్న సన్నరేళ్లలో త్తముండు
నిర్భయండు వగుము నీవు నాచిస నాకు, హరి గలండు గలఁడ యచట నితఁడు.

వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవలయును బంక్రమధుర్యుం డగు
నాచార్యుప్రతిన యెటుంగవే యనుటయు నట్లకాని మిసి యుతండు ధర్మనంద
నుపాలికిం జనియె నజ్ఞననాథుండు సమగ్రోత్సాహసముజ్జ్వలం డయి వచ్చి నిజ
సైన్యంబు నలంకరించి చిహ్నంబులు పెరియ నెఱయిం బొలిచి నిలిచి ననన విని
సంజయునకు ధృతరాష్ట్రం ది ట్లనియె.

22

సీ. పుత్రశోకానలంబును గ్రోధపహ్నియు మనమున ముప్పిరిగొనఁగ మృత్యు
భంగి నేలెంచుబీభత్సునిఁ గౌరవుల సెనక జాలర యెమిచేటు మూఁదె
నో పురిలో నొక్కయుమ్మడి నిం టింట నార్తనాదములు పెక్కయ్యె నెల్ల
రవముల మిగిలి సైంధవునిటిదిక్కున నాక్రందనధ్వను లలిశయిల్లె

తే. నేను ద్రోణుండు భీష్ముండుఁ బూని చెప్ప, శౌరిమాటలు మీరాజు సరకుగొనఁడ
సంధి గా నీక కర్ణుండు సౌభలుండు, దుస్ససేనుండు నందఱుఁ ద్రుంచికొనిరి.

24

ఉ. ఎక్కటి పోరె రుద్రునకు నేమిటఁ దక్కున ధల్గునుండు వాఁ
డొక్కఁడ యయ్యెనే జగము లొక్కట మ్రొంగఁగఁ జాలు కేశవుం

డక్కినవాడు వానినొగలేల చలం బని యెంత సెప్పినం
దక్కిడు రాజ్యలోభము మదగుబున నాకొడు కేమి నేయుడున్.

25

వ. అది య ట్లుండె.

26

తే. క్రీడి యమైయి వచ్చిన గూడఁబాటి, మొదలు గలఁగంగఁ గౌరవు లేమి నేసి
శిరదిమొటుంగఁగఁ జెప్పిన యసఘ నీతి, యయ్యె నేమి దాదుర్లయ మయ్యెనేమి

వ. అనుటయు నానూతనందనుం డంబికానందనున కి ట్లనియె

28

సీ. అధిప చెప్పెద నీకు సంతయు నివ్వెలాపము గతజలసేతుబంధనంబు
మాయజూదమఁ మున్ను మాన్పన పదపడి సంధి గావింపవ సకలజనులు
నిను లుట్టుడు నధర్మ నిరతుండు నని దూటుదురు దూఱ కేలుండుదురు నరేంద్ర
పాండుఁ డవిధమునఁ బాలించె రాజ్యంబు పాండవు లెక్కుడు ప్రబ్ధి యశము
తే. లాభమును భరతాస్వయోల్లాస మెసఁగఁ, దగ నొనర్చిరి వారలఁ దగునె వారి
తండ్రిపా ణినసరి వాఁడ ననుమిఁదఁ, బెట్టె దేల నీదుర్మితి ముట్టరచ్చె. 29

ఉ. కౌరవు లేమి నేయుడును గాండివఘోషముఁ బాంచజన్యతీ

ప్రారవముకా సహింప దివిజానలికా నశమే వియచ్చరుల్

పేరుకొనంగ నాదృఢకపిధ్వజ పైసరథంబుతోడనుం

బోరిరి పోరుభంగి విను భూపర శోకము దక్కి ధీరతన్.

30

వ. అని పలికి యి ట్లనియె నా రేవకడ గురుండు సంగరోత్సాహదీప్తుం డయి వెడలి
శంఖంబు పూరించి సైన్యంబులోనం గలయ మెలంగునప్పుడు మనయోధు
లాయుధంబు లంకించుచు నొందొరులతోడ బిరుదులు పలుకుచు నిది యేమి
యర్జునుండు దడసె గోపిండుండు దఱిమికొని రాఁడు భీమసేనుండు గడంగి
పొడసూపం డనుచు సింహనాదశంఖరవజ్రాఘోషంబులు నెలంగం బొంగుచున్న
సమయంబున నాకుంభసంభవుండు సైంధవుం గనుంగొని నీవును భూరిశ్రవుండును
గర్జిండును శల్యుండును నశ్వత్థామయు వృష సేనుండును గృపాచార్యుండును
గూడుకొని యుండుండు మనబలంబులలో మేలేటి పదునాలుగువే లేనుంగులను
నలువదివేలు రథంబులను లక్షగుఱ్ఱంబులను బదిలక్షలుపదాతులను గైకొనుండు
నాతీర్పు మోహరంబునకు యోజనత్రయమాత్ర ప్రదేశంబునం బిఱింది దెస బలసి
నిలువుం డట్లు న నిన్ను దేవతలకుం దేఱిమాడ రాదు పాండవు లెంతటివారనిన
విని యతండు పెద్దయు నూఱిదిల్లి యారధికవరులు పరివేష్టించనరిగె భారద్వాజాం
డును ద్వాదశగ్రవ్రాతీదీర్ఘంబును బంచగవ్రాతీనిస్త్రుతంబును గా శకటవ్రాత
హంబు సమకట్టి దానికీ బల్కిమార్దంబున గర్భవ్రాహంబుగాఁ బద్మవ్రాహంబు
వన్నించి తన్నధ్యంబు మొదలుకొని యెలిన సేనాముఖుండుచెనకుం జాలి

నిగుడునట్లుగా సూచీవ్యూహంబు గావించి సూచీముఖంబునం గృతవర్షయు నట
పిటుండం గాంభోజరాజును మఱియుఁ బిటుసన నావృత్తి నశతసహస్ర యోధుల
మున్నిడికొని కురురాజును సూచీమూలస్థానంబునఁ బూర్వోక్తప్రకారంబున
నాజయద్రుండును నిలుచునట్లుగా నొనర్చిన నమృతవ్యూహంబు వేడుకం
జూచి భేదరులు మెచ్చి రట్టియెడఁ.

31

— శ్రీ జుని నాలవనాటి యుద్ధము —

- క. మొనలోన నిలువ నొల్లక, తనచతురంగములతో నుదగ్రుం డై య
ర్జును నాఁగుదు నే నొకడన, యని దుర్తర్షణుండు సనియె నార్జును నిగుడన్.
- వ. చని యయ్యెడ్డనంబునకు వేయునేనూటువిండ్ల వెట్టుదవ్వన ముందటం బన్నె
దుశ్శాసనవికర్షులు సింధురాజరక్షణకార్యాన్తు లై నిజబలంబులతో నమైయు నచ్చే
రువకుం బోయి సన్నద్ధులైరి ద్రోణాచార్యుం డభేద్యం బగునాశకటవ్యూహంబు
ముఖంబున నిలిచి ధుశశవస్త్రంబులు సీతోష్ణీపంబును శ్వేతనర్మంబును నరు
ణాశ్వంబులును వేడికాధ్వజంబును వెలయ నుద్దండకోదండంబై దండధరులై వడిం
బొలిచె నట్లు కుంభసంభవసంరక్షితం బయినయూనైనయ్యంబు సాగరగిరిగహన
సహితంబుగా మహియెల్ల మ్రింగ నప్పించున ట్లున్నం గనుంగొని కౌరవులును
గురుపతియును బ్రముదితహృదయు లై రాసమయంబున.
- 33
- క. చూపులు మిటుమిట్లు గొనఁగ, నే పారిన వానరేంద్రు నెసకంబున ను
ద్వీపిత మగుపడగ భయద,యాపంబునఁ గ్రాలఁగా నరుడు దోఁతెంచెన్.
- 34
- సీ. అమృహవీరున కనతిదూరంబున బిరుదుమూఁడల నడపించి ద్రుపద
సూతయు నకులునిసుతుండు శతానీకుండును మొగ్గరం బమర్చిన మృదంగ
శంఖభేరిధ్వజసంగమమేదురసింహనాదంబులు సెలఁగ నొప్పె
నప్పార్థుఁ డొడ్డరయం బెట్టుకొలఁది నబ్బలముముందటఁ బేరు నిలిపి యొత్తు
తే. దేవదత్తంబురవముతోఁ దీవ్ర పాంచ,జనన్యనినదంబు భూరినిస్సవయుతముగ
నిగుడువానరరావంబు నింగిముట్టై, నపుడు మనసేన బెగ్గల మగ్గలిం చె.
- 35
- ఆ. మొరపవానపెట్లు గురిసె నుల్కాతలి, డొల్లెఁ బడియెఁ బిడుగు లెల్లకడల
నస్త్రీయబలమునందుఁ బదంపడి, యధిప తూర్జునినద మతిశయిల్లె.
- 36
- వ. అయ్యవసరంబున నీయోధు లొండొరులం బిలిచికొని పురికొలిపి కొనుచు
సింహనాదంబులతోడం శలంగి రంత.
- 37
- క. చెలియలికట్ట సముద్రము, నిలిసినక్రియ నేన పార్థు నిలిపెద ననుచుం
దల మిగిలి వెడలె మొనకును, బలువిడి దుర్తర్షణుండు పార్థివముఖ్యా.
- 38
- క. కని విజయుఁ డలరి హరి కి, ట్లను నేనికగములతోడ నడరెడుఁ గడఁకక
మును దుర్తర్షణుఁ డిదె యిం,దు నడపు మరదంబు పీడు దొలుముద్ద యగున్.
- ఆ. అనిన నట్లచేసె నతఁ డాధనంజయుఁ, డగ్గజేంద్రరాజు నత్రసమితిఁ

- బొడివె గారు మొగులు భూధరనికరంబు, బహులవృష్టి గప్పుభంగి దోచు 40
- క. ఒక్కడని కడగి రథికులు, వెక్కండ్రు నిశాతవిశిఖభీమాకృతి జే
చుక్కునఁ బొదివిరి నరు నతఁ, డెక్కుడునుద మొలయఁ జేలియేడ్డెఱ సూపెన్.
- వ. అప్పుడు. 42
- క. పలుతలలు ముఖవికాసము, వొలియక పడి యున్న సమరభూభాగము పె
ల్లరినతామరకొలనిం, దలడించెన్ గగనచరవితతి పులకింపన్. 43
- తే. తొడపు లొప్పార నెత్తుటఁ దోంగి వెక్కు
గజము లొక్కయెడన పడి కరము వొలిచె
జంటమెఱుంగులతో నెఱసంజకెంపు
గదురఁ జెలువొందు మొగిళులగమియుఁ బోలే. 44
- వ. ఇట్లు గనుపుకొట్టుకన్నడికి నోహటింపక నీసైనికులు పైపయిం గ్రమ్మి వివిధాస్త్ర
శస్త్రము లతనిపైఁ గురిచు నతండు హస్తాస్త్రముల నశ్వశరీరంబుల రథి
సౌభర ధావయవంబులఁ బడినిగ్రాభండంబులం బ్రథనభూమిం గప్పె నట్టి
యెడ మఱియును. 45
- క. పార్థుడు వేడి పొడుపుడు, బాహుడ యెట వోయె దింకఁ బాహుడ రావే
పార్థుడ 'యిక్కడ నెఱుము, పార్థుని బట్టుఁ డనునులిపు బహుళం బయ్యెన్.
- వ. ఇవిధంబున సంకులసమరంబుగాఁ బెక్కులట్టలాడ నమైహారంబువోక పెనంగిన.
- సీ. అలిగినగాండీవియమ్ము లొక్కుమ్మడి ముగడటిదెసను బిఱిందివలన
వలపట దాపట సెలలు పెక్కవిసినతెఱుగునఁ గవిసిన విఱుగువిల్లుఁ
దునియుఖడ్గంబును దొరఁగునెత్తురు మ్రొగ్గు నేసుంగుం బడకాలుమానిసియును
దొల్లుగుట్టంబును ద్రెళ్లు తేరును గూలు రథికుండు నొఱుగుసారథియు నైన
- తే. మరలె దుర్గరణుడు దోస తెరలె సేన, యపుడు సమ్మెటకోలల నంకుశములఁ
జేఱుకోలలప్రేటుల నీఱతాఱ, యదలుపుల వాహనంబులు సెదరి పఱచె. 48
- క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రం డి, ట్లను సూతతనూజాతోడ నప్పుడు నరు మా
ర్కాన నెవ్వఁ డేని గలిగెనొ, చనిరో యందలును ద్రోణుజంటకు భీతిన్. 49
- ఉ. నాపుడు నాతఁ డమ్మనుజనాథున కిట్లను నట్టిచోట దం
తానళరాజి మున్నుగ నుదాత్తగుణస్వనఘంటికామహా
రావము లుల్లసిల్లి సమరప్రియుఁ బొండవసంహారు దాకి య
స్త్రావళి గప్పె దీప్తముఖుఁ డై యువరాజు మహాద్భుతంబుగన్. 50
- వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు దలపడినం గ్రోథావేశంబునం బెలుచ నవ్వికవ్వడి దేవదత్తం
బొత్తి గాండీవజ్యనినాదంబు రొడసీకుహరంబున మేదురంబుగాఁ జిత్రంబు లగు

రథయాతాయాతంబులనుం బటుబాణసాతంబులను నగ్రజుంబులు వెగడువడి పంక నిమగ్నంబులుంబోలే నిశ్చేష్టితంబులుగాఁ దదారోహకులతలలు డొల్లుచప్పుట్లు మహావాళిపతితంబు లగుతాళిఫలంబులరసంబు ననుకరింప మఱియును గరవాల గదాధనుస్సాయకసహితంబు లగుబాహువులు బహువిధమహానాగంబులభంగి రణభూమి నభిరామఘోరంబుగా ననేక ప్రకారసూరశరంబులు దాఁకి తునియు రూపును గుధిరంబు దొరంగురూపును నొఱలురూపును ద్రుల్లి కెడయురూపును దూఁగురూపును బడి పొరలురూపును నెత్తురు గ్రక్కురూపును జిక్కురూపును రూపు నెడురూపును నై కరితురగనరనికరంబులు వికలంబులుగా విజృంభించిన నతనిసంరంభంబు సైరింపంజాలక సబలంబుగా నన్యునరాజు వాఱిన వెనుకొని యప్పాండవమధ్యముండు.

51

చ. నిలు నిలు మెందుఁ బోగలవు నీ విటు వాఱినఁ జావు దప్పునే
యలవుఁ జలంబుఁ బో విడిచి యాసభ నించుకళంక లేక నీ
పలికినయన్నియున్ మఱిచి భంగపుఁజచ్చుట దెచ్చికొంటి నె
ద్దలు పగఁ బొంద నన్నకును దమ్ములకుం దలనంపుగా నిశీ.

52

చ. అని పలుకుచు నీకొడుకు పెడతలయు వెన్నునుబదితూపుల నేపారియేసిన నతండు
మరలియుం జూడక ద్రోణాచార్యుం జూచుచుంబాతె బీభత్సుండును సైంధవుని
దెసకు మనసు నిగుడ మన మొనపయి నడచి యగ్రభాగంబున నున్న యడ్లరుం
గనుంగొని యనతిదూరంబున నిలిచి నమస్కరించి కృష్ణుం డనుమతి నేయఁ
జేతులు మొగిచి యిట్లనియె.

53

— ఆర్జునుఁడు ద్రోణుచేత ననుజ్ఞానము దై మొగ్గరంబు సొచ్చుట. —

ఉ. మేలు దలంపు శోభనము మేకొని చేయుము నాకుఁ బొందుభూ
పాలుని ధర్మనందనుని పంకజనాభునియట్లు కావె మ
త్పాలనవృత్తి కీవు నినుఁ బ్రార్థన నేసి భవత్ప్రసాదలీ
లాలసితుండ నై మొన దలంకఁగఁ జొచ్చెద భూసురోత్తమా.

54

క. నను నశ్వత్థామను నీ, పనఘా సరిహార్తిఁ బెనిచి తట్లగుటను ద్రో
హిని సైంధవుఁ జంపఁగఁ బూనిన నాయుచిత ప్రతిజ్ఞ నెఱపుము కరుణాన్.

55

తే. అనుడుఁ బిన్నన వ్యోలయంగ నవ్రగురుఁడు
నరునివైఁ జూడ్చి నాటించి నన్ను గెలువ
కెట్లు సైంధవుఁ జేరె దం చేసె రథ్య
ములును హరియును నతండు నమ్ముల మునుంగ.

56

ప. ఇత్తైఱింగున నేయుటయు నని నేయుటకై యమృతాత్మనకు విజ్ఞాపనంబు నేసి.

57

క. అనుమతుఁ దై విజయుం డా, తనిమీఁద నిశాతవిభిభతతి వఱిసి రయం
బున నవనారాచము లేసిన నడుమన నఱికి నతండు శీఘ్రుల మెఱయన్.

58

- తే. నటికి తోడన హరిమేను నరునియొడలు
నేయ గురువిల్లు విలుగంగ నేయఁ దలఁచె
నక్కిరీటి యాలోనన యతనిమాంఝి
వికలముగఁ జేసె నాధనుఁడౌదవిడుఁడు. 59
- క. రహితగుణచాపుఁ డగున, య్యహితాంతకుఁ బొదివెఁ గేశవాశ్వపతాకా
సహితంబుగ రుచిరస్థిత, మహితం డగుచు నగ్గురుండు మార్గణవితతిన్. 60
- వ. ఇవిధంబునం గుంభసంభవుండు విజృంభించిన వివ్వచ్చుం డలిగి సజ్యశాసనుం
డై యాధనురాచార్యుం బటుబాణవిసర వేగంబున నతిక్రమించి కెలంకుల
బలంబుల నాక్రమించిన. 61
- సీ. కులిశంబుతాఁకునఁ గూలినకులపర్వతంబులకరణి మ త్తద్విషములు
బలుగాలిఁ దూలిన బలధరపంక్తులచాడ్పున నుద్భటస్థందనములుఁ
గీలుకాఁ డెడలింపఁ గెడసినబొమ్మలకై వడిఁ బటుతురంగ వ్రజంబు
బెడిదంపునఱ్ఱోడిఁ బడినపేరడవిచందంబున బహులపదాలితయము
- తే. వికటముగఁ ద్రెల్ల నలుగడ విచ్చె నొక్క, పెట్టపెన దొల్లె నిలఁ జూచకట్టుపడియొఁ
జండగాండివనిర్దుక్త శతవిధ, కాండదారుణాప్రహతులఁ గౌరవేంద్ర. 62
- ఆ. అడ్డపడి గురుండు దొడ్డనారసము వ, యంబు దూఱ నేయ సవ్యసాచి
యెల్లఁబోయి తెలిసి పెట్టెసె నక్కుంభ, జన్ముమీఁద నిశితసాయకములు. 63
- వ. అతండును. 64
- క. హరి నైదువిశిఖముల నన్నరు డబ్బదిమూఁటఁ గేశనము మూటను స
త్వరుఁ డై యేయుచు శిశిశర, పరంపరలు తద్రథంబుపైఁ బరంగించెన్. 65
- క. కరములు నిగుడఁగ నొప్పెడు, తరణిఁ బొదువువర్షదంబుదమ్మక్రియ నట్లా
స్ఫురితాస్త్రుఁ బాఱు నత్కు, ధృరబాణసమగ్రుఁ డై నద్రోణుండు వొదివెన్. 66
- వ. పొదివినయగ్గురుప్రాపున భవదీయనైనికులు గొంద జాకృష్టులం జేరి పరాక్ర
మించుట గుండ్లు దేలి బెండ్లు మునింగిన ట్లయ్యె నిబ్బంగి నక్కిరీటి గుమారుం
డయ్యును వృద్ధుం డగుకలశభవునిం గడవం జాలక చిక్కుపడి యున్నం జూచి
విచారించి యచ్చుతుం డతని కి ట్లనియె. 67
- క. రిత్త దడవు గా కుండఁగ, నిత్తటి నాచార్యుతోడి యీ సుడిగి వెసం
జొత్తము శికటవ్రూహము, చిత్తంబున నొండుదలఁపు నేర్పకు మింకన్. 68
- అథ్తానండు ద్రోణాచార్యుల సతిక్రమించి పరునైస్యంబు సొచ్చుట. —
- వ. అనవుడుఁ గ్రీడి నీదుహృదయంబున నెయ్యది దోఁచెఁ గృష్ణ దా
సిన తగఁ జేయువాడ నని నెమ్మిగఁ బల్కినఁ బ్రీతిఁ గుంభజ
స్తునకుఁ బ్రదక్షిణంబుగ నముద్ధతి నాతండు చేరు వొన ని
చ్చిన శరజాలముల్ వరఁగఁ జేయుచుఁ బాఱుండు వోవుచుండఁగాన్. 69

వ. కనుంగొని నవ్వుచు భరద్వాజుండు.

70

క. కలవే యెందును నిట్టివి, బలసూదనతనయ పగఱఁ బరిమార్చక వి

చ్చలవిడిచి బ్రతిష్ఠితుఁడవుగఁ,దలఁచెను పోలునొకొ యనుచు దగిలె బిటుందన్.

వ. ధనంజయుండును.

72

క. గురుఁడవు గాక పగతుఁడవె, దురమునఁ గుపితుఁ డగుని న్నైదుర్కొన నా కొక్కరునకు శిష్యమె యాపుర, హరున కగుంగాఁ యనుచు నరుగుచు నుండెన్. 73

వ. ఇవిధంబున నై న్యంబు సొచ్చునానన్యసాచిచక్రరక్షకు లగుపాంచాలకుమారులు యుధామన్యుండును నుత్తమాజుండును దోడన వచ్చి చొచ్చి గప్పుడు కృతవర్తయుం గాంభోజుండును శ్రుతాయువుఁ దమితమయున్న చోట్ల న యుండి తెల లెత్తి చూచి కపిధ్వజవేదికా కేతనంబులకతంబునఁ గవ్వ పివెనుకం గలశభవు రాకయుం గని యుత్సాహంబు మిగిలి తగులు పడ నడ్డపడటకు నప్పించుచుండ నప్పు డప్పొండవవీరునిం గేకయప్రభద్రకనారాయణగోపాలప్రభృతులు వొదిలి రెవ్వ రెట్లు వొదిలినం బ్రతిజ్ఞాతత్పురుం డగునన్నరుండు సామజంబు సరోవరంబు దటి యంజొచ్చు తెఱంగున నబ్బలప్రకరంబు బడలువడం జేయుచుం బోవం బోవ 74

క. కదిసి శరాసనగురుఁ డిరు,నదియేనుశరంబు లేయఁ బాల్గొండె వానిఁ

గుదియించి విశాలాస్య,ప్రదరము లడరింపఁ గుంభభవుఁ డెడఁ ద్రుంచెన్. 75

క. విజయుం డనుశైలముఁ గల,శజథా రాధరము గప్పె శరవృష్టి మహా

ద్విజు నతఁ డేయక కడునక్కజముగ నయ్యుంపసిన గ్రక్కున మాన్పెన్. 76

ఆ. మఱియు నిరువదేను మార్గణంబుల నరు

డెబ్బదింటఁ గృష్ణు నుబ్బి యేసి

గురుఁడు నారసములఁ గురియంగ నవి యాఁగ

నలవి గామి నతఁడు నతఁడు నొచ్చి.

77

వ. అమైటివిలుకాని వంచించి కృతవర్షునినైనన్యంబు సొచ్చుటయు నగ్గురుండు నేయు నది లేక నేనాముఖరక్షణంబునకుం జనియె నప్పార్థు మార్కొని కృతవర్త పదియమ్ము లేసిన నక్కిరీటి యొక్కవాల మ్మరమ్మున నాటించి మఱియును నారాచత్రయంబున నొప్పించె నాభోజవతి యన్నరనారాయణులం గనుంగొని నవ్వుచు నిరువదేనేతితాపులేపునం బరంగించిన ధనంజయుం డతనిధనువుఁ దునిమి యేకవింశతివిశిఖంబుల నొప్పించిన నొండుకోదండంబు గొని హర్షికుల్యండు బాణపంచకయుగంబు వివ్వచ్చువక్షంబునఁ గ్రుచ్చె నవ్వీరుండును దదీయస్త్ర నాంతరంబునఁ దొమ్మిది యంబకంబులు దూర్చె నప్పు డానన్యసాచిం జూచి యితండు దవులువడియె నిది గా దని తలంచి దామోదరుండు. 78

క. తడవయ్యె నితఁడు మన కెక్కడిబంధుం డేల కృప దెగం బాటము నా

వుడుఁ గి రెడఁపినజంత్రము, పడువునఁ బడ నేనె నతని వాసవి యధిపా. 79

వ. ఇట్లు భోజపతిం గ్రూరనారాచంబుల మూర్ఖితుం జేసి. 80

తే. కడచి కాంభోజపై న్యంబు గలఁగఁ బెలువఁ
జొచ్చువివ్వచ్చు వెనుకన చొరక యుండ
ముట్టి యాఁగె నాకృతవర్త మూర్ఖ దేటి
వచ్చి రథచక్రరక్షకద్వయముఁ గడిమి. 81

వ. ఇవిధంబున నుత్తమాజుని యుధామన్యునిం బోనీక భోజపతి శరచతుష్టయం
బును సాయకత్రయంబును దనువులం గీలించిన నయ్యిరువురం బదేసిబాణం
బుల నతనినేని తత్కడండుంబు దుండంబులు నేసిన నతండు. 82

ఉ. వే తొకవిల్లు వుచ్చుకొని విండులు రెండును ద్రుంచి మేనులం
దూఱఁగ నేసె బెట్టిదపుఁదూపుల వారును ²వానియమ్ములన్
గీఱఁగ నొండువిండ్లు గొని కిన్న యెలర్పఁగ నేసి రెష్టేయిం
దీఱద గండి గాంచి నరు తేరిపథంబునఁ బోవ వారికిన్. 83

— ౧౦ అర్థము. ౧౦ శ్రుతానుభవముఖచారధికులం జంపుట. ౧౦ —

వ. అట్లు చొచ్చువివ్వచ్చుం జూచి శ్రుతాయుధం డనురాజు రభసంబున నెదిర్చి
మార్గణత్రయంబున నేసి వాసుదేవునిపై సప్తతిప్రదరంబులు నిగిడించి. 84

తే. వెడఁదతూపునఁ గేతువు ప్రేయఁ గ్రీడి, నవతివిశిఖంబు లేయ నన్నరవరండు
దెబ్బ దేనమ్ము లడరింప నుబ్బి పిల్లు, ద్రుంచి యుర మేడుశరముల నొంచె నరుండు.

క. కోపించి యాతఁ డొండొక, చాపము గొని నవనిశాతసాయకములు బా
హోపరితలముల నురమున, నేపున నాటుటయుఁ బార్థుఁ డెలన వ్యోలయన్. 86

ఉ. సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ జంపి తదంగములందు సప్తతి
కూరశిలీముఖంబు లతఃపూరముగాఁ దొరఁగింపఁ బ్రస్ఫుర
దూర్భరిగదాభిరాముఁ డయి దుర్దమలీల రథంబు డిగ్గి యా
ధీరగుణోత్తరం డతనితేరిచెను గవిసెన్ రయంబునన్. 87

వ. ఆరాజు వరుణాతనయుం డనియు నగ్గద వరుణువరంబున వచ్చిన దనియును వరుణుం
డతనికి దాని నిచ్చునప్పుడు దీని ధరించినవాడు రిపుల కజయ్యుండ గను బో
తుక్కించుకొననివానిమీఁదం బ్రయోగించిన వానిన మరలి వధియించు నని
చెప్పె ననియును బెద్దలవలన విందుము. 88

ఉ. కాలము ప్రాప్త మైన మదిఁ గానఁడ యన్నియమంబు మేదిసీ
పాలకుఁ డప్పు డట్లగుటఁ బంకజనాభుని వైచె నాతఁ డా
భీలగదం దదంసమునఁ బెట్టిన నూతనపుష్పమాలయుం
బోలి వెలింగెఁ గాని యది భూవర నొంపద యిండు కేనియున్. 89

- వ. ఇట్లు గోవిందునకుఁ గుసుమాభరణం బై పొలిచి యాక్షణంబు. 90
- ఆ. అశనికరణి వచ్చి యాశ్రుతాయధునివై, సమృహోజ్జ్వలాయధమ్ము వడినఁ
బాధ్యచేత మున్ను బాహులు దెగివట్టి, యతఁడు గొండ్ గూలినట్లు కూలె. 91
- వ. ఇట్లు వరుణతనయుఁడు వడినం గనుంగొని. 92
- క. అచ్చటిబలములుఁ బ్రభువులు, నచ్చెగురులు భయము వనములం దడరంగా
విచ్చిన నట చనియెడువిన్నచ్చునిఁ గాంభోజబిభుఁడు నడి మార్కొనియెన్. 93
- వ. ఇట్లు మార్కొనుటయును 94
- సీ. అట్టనుం డతని నేడమ్ముల నేసినఁ బదియేను శకములఁ బాగ్గుఁ గృష్ణు
విశిఖిత్రయమున నవిభుఁ డేయ నాతని విజయుఁ డస్త్రద్వయవిహతుఁ జేయ
బాణముల్ మూటను బటుశక్తిఁ గ్రీడి నొప్పించి కాంభోజాంధు వేర్చి యార్చె
నరుఁ డల్లి వెనఁ బదునాలుగుదూపుల సూతాశ్వతోదండకేతనములఁ
- తే. గూల్చి దొడ్డనారసమన గుండకాయ
వగుల బెట్టెముటయు నతిప్రబలపవన
భూరిరయమునఁ గూలుమహీరుహంబు
లెఱుగు దోచ సుదక్షిణుఁ డొఱిలి కెడసె. 95
- వ. ఇట్లు కాంభోజపతి వడుటయు శూరసేనశిబివసాత్రిప్రముఖానేక దేశంబులబలంబు
లబ్బలమర్దననందనుం జుట్టు ముట్టిన నతఁడు దఱచువాలంపగముల నాటువేల
రథంబుల రూపుమాపినం గనుకనిం దెరలినం గని శ్రుతాయువు నయుతాయు
వును గాండీవి రెండుగెలంకుల సాయకసహస్రంబులు సిగిడించుచుం గవిసి
రప్పుడు శ్రుతాయువుచేతితోమరంబున నొచ్చినవిన్నచ్చుం బిడుగువడినవానిం
గొఱివిఁ జూడెనఁ లెఱుగున నయుతాయువు నాలోనన శూలంబు వైచి సోలం
జేసిన విషాదంబున గరుడధ్వజాంధు సొగయ నాకషిధ్వజాంధు నిజధ్వజదండం
బొక్కింత యూత గొనిన నక్కురుసైన్యంబుల సింహనాదంబులుం సూర్య
నినదంబులుం జెలంగె నంత శౌరి ప్రబోధింఁ దేజీ భనంజనుం డైంద్రా
స్త్రంబు ప్రయోగించుటయు నది వివిధాయుధాకారంబునం గవిసి యయ్యిరు
వురహస్తమస్తకశకలంబులు ధరం దొరంగించి తదనుచగులం బంచశతరథిక
వీరయోధుల వధియించి చూపఱకు విస్తయం బాపాదంప నిలింపవలెనుటండు
దఱిమిగొనిపోవుతఱి నయ్యిద్దఱిగొడుకులు నియుతాయువు దీర్ఘాయువును
1 శోక వేగంబున నరవాయిగోనక పయిం బడిన నుద్దివిడి గవ్వడి వారలం దండ్రు
లం గూడ ననిచి మహార్ణవంబు గలంచుమందరంబుచందంబున నీబలంబులం
దిరుగుడువడం జేయుచు సురవడించుసమయంబున. 96

ఆ. కురున రేశ్వరుండు పురికొల్పఁ బ్రాచ్యక,లింగదాక్షిణాత్యు లంగబలము

- మేచ్చుతలెను బెరయమెయికోని తాకిరి గజఘటా¹సమృద్ధి గారుకొనుచు. 97
- వ. అట్టియెడ గాండీనము క్షమా²ణావస్థంబు వేగంబున. 98
- క. చేతులు దొండములు శిరో³, వ్రాతముఁ గుంభస్థలములు వడి దొరఁగె ధరి
త్రీతలమున నంకుశబహు, హేతిశకలసహితముగ మహీవరముఖ్యా. 99
- తే. ఇవిధంబున నుటుమాడ నీడఁబోక
యవనపారదశకబర్హరాదు లైన
మేచ్చబలములు ధైర్యంబు మిక్కుటముగఁ
బొదివి పోరెను గ్రీడి యదృష్టము నొంద 100
- క. తుంగమహువుఁ జొచ్చినమా⁴, శోగమునకు మిగిలి యడవి దరికొనుకార్చి
చ్చుం గడచి యబ్బలంబు⁵, భంగించె సతండు ఘోరబహువిధగతులన్. 101
- వ. ఇట్లు నాం⁶యణమారుత ప్రీతిం బగునగజ్వలనంబు శిరజ్వాలాజాలంబున భవ
త్యేనాకాననంబు గూఢగూఢ సప్పాడు. 102
- తే. అట్లును డనువర్జస్య సన్దృష్ట్య⁷, బల్లమును మిట్టు నని యేటుపటుపరాక
యుండ నెత్తురువెల్లు లూండొండ పరిగె, నుబ్బి భూతజేతాళంబు లోలలాడ. 103
- వ. ఇట్లెయి నదృష్టపిమ్మంబున నతిక్రమించి కడంగుకవ్వడి నంబషపతి యగు
శ్రుతాయువు మార్గొని సోగ నొగం దాక సరదంబు పఱపుటయు. 104
- చ. అతనిశంసనంబును సాయంబులఁ ద్రుగచిన నాశ్రుతాయువు
ద్యతగద నొప్పం బట్టి దనుజాంతకు ప్రసె నరుండు దద్దదా
హతి యొసరించ నొండుగద నాతఁడు వెండియు విక్రమించినకా
శతమఖసూతి యాతనిభజంబులఁ గంతముఁ ద్రుంచె ప్రేల్చిడిన్. 105
- వ. ఇట్లెఱుగున ద్రోణాచార్యుం గడచి కృతఃకృష్ణి బెట్టుపఱచి శ్రుతాయుధుని
గూర్చి కాంభోజ⁸సరిం బడవైచి శ్రుతానుగిప్రభృతుల నులిపి తఱిమి భవదీయ
సైన్యంబు సొచ్చి బహువిధయోధాప్రాణంబుల బాణనాళంబులం బీల్చికొనుచుం
బెలుచ నడగుఘటంబుం గనంగొని నీగొడుగు చేరు దోలుకొని యొంటిమై
నక్కుంభసంభవుకడుకుం జని కటకటం బడుచు నతని కిట్లనియె. 106

అతి దుర్లభముండు ద్రోణుని మాట నాడుట. ౧౦౭

- చ. నిను నవలీల దాటి ప్రజనేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చుచున్న య
ర్జునుఁ దలయొట్టి గ్గున నటుసూడవు పాండవపక్షపాతి నీ
మన మటు గాన యెప్పుడును మాదెను గప్పయెలుంగుం బామ వై
యునికి యెటుంగ వచ్చె నీటు లూటట గా వర మిచ్చినాడవో. 107
- క. నిను నమ్మి యొండువలనికొ, జనక జయద్రథుండు నిలిచె సైన్యములలో నా
తనిఁ జంపెడు దేనియ పూసినకట్టివి గాఁ మానిసివె యూహించన్. 108

- వ. అని పలికి కార్యదాహంబునగ జేసి తన రాజసం బడంచుకొని యతండు. 109
- తే. నైంధవున కడ్డమున్న రాజవ్రజంబు, పాస్థరాకకు వెలువెలఁ బాటఁ జొచ్చె
నార్తిఁ బలుకునామాటల కలుగ కకట, చావ కుండంగ నాతనిఁ గావరయ్య. 110
- వ. అనిన విని యాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 111
- క. నీమాటకు మాయశ్శక్తి మనవనములకు నేఁ బదరుదునె విను మా
దామోదరుమతి ముంగలి, గా మారుతవేగఘోటకస్ఫురణమెయిన్. 112
- క. చనునప్పు డతనియమ్ములు, వెనుక బ్రజం దాడుచుండు వివ్వచ్చుని నేఁ
జన నీక యాఁగువాడనె, కని కని యిటు లేల పలుకఁ గొరననాథా. 113
- వ. అది యట్లుండె నొక్కహితంబు నెప్పెద నాకర్ణింపుము నేనాముఖంబు విడిచి
యే నర్జునుచెనుకం బోయినం బాండవబలంబు లురులం దోఁతెంచు మన
యొడ్డు గలంగిననైంధవుం గాచు టరికి యట్లుంగాక రాజమధ్యంబున ధర్మరాజుం
బట్టెద నని యాడిననాకు నప్పని యేమటం దగునే యనిన వేచి నలిచెద విశే
షించి నృధ నగుటం జేసి శీఘ్రియానం బశక్యం బయి యుండు గాంధీవియు
నీవును దుల్యవయోవ ర్తసులరు శంక లేక వానితో విరోధంబు గొన్నవాడవు
తగుసహాయులం గూర్చికొని యడ్డపడుము చయ్యనం జను మని పలికిన నతండు.
- చ. నినుఁ గృతవర్త ¹గెల్చి యవనీపవరప్రకరంబు నోర్చి వే
ర్చినవరు నేన కాదు సురనేనయు నింద్రుడను నైనఁ దాడ నే
ర్చునె యది కార్యతంత్రముగఁ జూచితయేని భవన్నియోగమున్
గొనకొని చేసెదన్ యశము గోల్పడ కుండంగఁ జూడు మెమ్మెయిన్. 115
- వ. అనుటయు నగ్గరుం డక్కురుపతిఁ గనుంగొని నీవు నిక్కంబ పలికితి కిరీటి యట్టి
వాడ నేఁ దొడ్డయశ్శుతంబు సూపెద నిక్కవచధారణంబుచేత రక్షితుండవై
యతనిం దలపడుము కృష్ణుండును సమస్తజనంబులు వెఱుగువడం దదీయశరం
బులు నీతనువుదాడ కుండం గలయవి యని చెప్పి యొక్కపసిండిక త్తేళంబునం
దాశక్తి యావహించి యిచ్చినం బుచ్చుకొని ప్రీతుం డగుచు నియతాత్మం డై
దానిం దొడుగు నప్పు డాచార్యుం డిది దొల్లి దేవసంరక్షణార్థంబుగా నజుండు
దేవేంద్రున కిచ్చె నది యతం డంగిరసునకు నంగిరసుండు బృహస్పతికి బృహస్పతి
యగ్నివైశ్యునకు నగ్నివైశ్యుండు నాకును దీని నొసంగి రని యెఱింగించి
సమంత్రకంబుగా ²దొడిగి నానావిధవాక్యంబులం దీనన లిచ్చి పొమ్మని యనుజ్ఞ
సేసిన నమ్మహిపతి యుచ్చి యరదంబు సత్వరంబు సేసి యనేకరథకరితురగవరనిక
రంబులు దన్నుం బరివేష్టించ వివిధతూర్యనిదానంబులు నింగి ముట్టి వివ్వచ్చు
చెనుకొనియె నట్టియెడ నిక్కడ. 116

- చ. సరభసన్మృత్తిం బాండుసుత నైన్యము లొక్కట నేచినం గడం
దిరమయి నీబలంబులు సుదీర్ఘత సూచిన జాహ్నువీసము
ధ్వరయమునాభిఘట్టనముతో నెన నచ్చె నరేంద్ర యపు సం
గర మతిహార మయ్యె నొకకాలము నట్టివి సూడ మెయ్యెడన్. 117
- వ. అయ్యవసరంబున. 118
- ఆ నడుమ భానుఁ దాల్చునభముఁ గనుంగొని, దాని మిగులుబుద్ధి ధరణి భాను
యుగముఁ దాల్చె నరంగ నొప్పిరి తీవ్ర తేజమున గురుండు ద్రుపదసంభవుండు.
- వ. ఇట్లు ద్రోణభృష్టద్యుమ్నులు మెఱసి సోరి రప్పు డప్పాంచాలవరుండు గురునిశర
నర్థంబులు వారించుచు మిగిలి మనవాహినిపై నడరి నేల నెత్తుటం దోచిన
నతనికోల్తలకుం గాక యొడిగి యచ్చటిప్రజ మూడుగుంపు లయ్యె నప్పుడు
ద్రోణుండు గినిసినం బాంచాలకేయప్రముఖబలంబులు గలంగం బడిన మగుడ
నస్తతైన్యంబు పురికొనుటయు ధర్మసూనుండు సోదరాదియోధవీరసహితంబుగా
సురవడించినం గని వికర్ణవివింశతిచిత్ర సేనులు భీమసేనుని బాహ్నికుండు ద్రౌప
దేములను దుశ్శాసనుండు సాత్యకిని శకుని నకులసహదేవులను సోమదత్తుండు
శిఖండిని నలంబుసుండు ఘటోత్కచునిం దలపడిరి శల్యుండు సింధురాజుకడ
నుండియు నగ్గలిక నన్యైగ్గరంబు మొగంబునకుం జనుచు మరలు చునికింజేసి
శక్త్యాలసన్నిహితుం డయినఁచుధిష్ఠిరం దాకె నిర్విధంబునం దార్కొనినయ
ద్వారలు నానాప్రకారదారుణవిచిత్రసంగరంబులు నేసి పల్లవితాళోకపుష్పిత
కింశుకనవంబులం బోలి పాలించి రాసమయంబున దుస్ససేనుండు కై నేయుని
మూర్ఛితుం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు ప్రచండభంగిం బెనంగె గవల
యమ్మల కోహటించి గాంధార రాజు ద్రోణుడెనకుం బాతె నట్టియెడ. 120
- క. మనమూక యొడిగి గుంపులు, గొని యెప్పటియట్లు యగుడు గురుఁ డతిరథసం
బున భృష్టద్యుమ్నుని భీ,ముని ధర్మజుఁ బొదివి యుగ్రముగ నేసె నృపా. 121
- వ. అయ్యవసరంబున. 122
- క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభతురగన్యందనంబు లిలఁ బ్రోవులు గా
సభయాశ్చర్యాత్మకు లై, నభశ్చరులు వొగడ నీనునం బోరాడెన్. 123

— భృష్టద్యుమ్ను డ్రోణాచార్యులయుద్ధము —

- వ. అట్టిసంకులసమరంబున సుస్థిరోత్సాహం దై నిజప్రత్యాహం బభేద్యం బగునట్లుగా
శుంభదవష్టంభంబునం జేర్చి కుంభసంభవుండు భృష్టద్యుమ్ను మిగిలి పాండవ
నైన్యంబు దైన్యంబునొందించుచున్న నప్పాంచాలకులప్రదీపకుండు గోపాద్దీపితుం
డయి పారావతవర్ణంబు లగుతనభ్యంబుల నగ్గురురకుణాశ్వంబుల బెరయ
నరదంబు వఱపించి పలకయు వాలుసుం గొని సాహసికత్వంబున నతనితేరికడ
నొగఁ ద్రొక్కి యొక్కి కాఁడిపయిం జిత్రగతులు మెఱసి తఱచై తొరఁగుతదీయ

శరంబులు నిజశరీరంబుఁ బోలినీ కుండెనునాలోఁ జే యూన్పు రాకుండియుఁ
దనుకంబునం గృహణంబు వినిన గృహ్యశురంగంబుల ముగంబులు వెడవెడఁ
తాకుకొలది నన్యూచార్యుగఱు గుఱుంబున. 124

తే. అలుగు చెక్కలుగాఁ జేసి హరుని సూతుఁ
దునిమి సిగమును బలకఁజుఁ ద్రుంచి వైచి
మేను లక్షించి కులిశంబుఁబోనిదొడ్డు
నారసం జేయ సాత్యకి నగుచు నటకె. 125

వ. ఇట్లు శినిపుంగవుండు సింగంబు వొనివినకురంగంబుఁ గాచుదగదంబున భృష్ట
ద్యుమ్ను గఱించి తొలంగగ గొనిపోయె ననిన విని యూబిక్షేయండు సంజ
యున కి ట్లనియె. 126

క. పులివాళిశండ్ల గొనుగతి, నలపునఁ బొంచాలతనఁ జు నయ్యెడరునగుం
దొలగించిన సాత్యకిష్ట, నూట పొడను కుండు నెట్లె లాచార్యునగున. 127

వ. అనుటయు నవ్వుననవటకి సూతనూరుం డి ట్లను నట్లు సేసిసం గినిసి గురుండు
తెక్కలు గలపెనుఁబాముక్తివడి సాశ్యకిష్టఁ గవియుటఁజు నతండు నిజసారధి
నాలోకించి యివ్వెపుండు భృతనయభయంకరుం డితని మార్కొన వలయు
నని పలికి దేరు సముఖంబు సేయించె నితైఱంగున. 128

క. తలపడి చావరుచులు మెఱుఁగులగములుగ గుణనితాంతఘోషంబులు గ
ర్జలుగా నారధిరోత్తమ, జలదయుగము మెఱసి సాంద్ర శరవన్న ములన్. 129

వ. అంతకంతకుం గదిసి భల్లంబుల నే ట్లాడం దొడంగిన 130

చ. గొడుగులుఁ గేళినంబులును గూలెఁ దనూత్తర క్షధార లొ
త్కెడుగజదానతోయములలీల నహించె బలద్యుఁగంబు న
ప్పుడు వెఱఁ గందె నచ్చెరువుఁ బొందె వియచ్చరశోటి యిట్లు పో
రెడునెడ ద్రోణువిల్లు వెనఁ రెండుగ సాత్యకి ట్రుంచె ట్రుంచినన్. 131

క. గురుఁ డొండొకివి న్నైత్తిన, సుభసముగ నదిఁజుఁ దునిమె సాత్యకి మఱియుం
దర్శితముగ నెక్కు వెట్లఁగ, శరాసనము లెన్ని యేనిఁ జక్కడిచె నడిక. 132

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డాత్తగతంబున 133

తే. రామునందును గార్తవీర్యక్రితీశు, నందు నరునందు భీష్మనియందుఁ దక్కఁ
గలుగునే యెందు నీయస్త్రబలము వీని, యాశువిక్రమ మద్యుశం బయ్యెఁ జూడ

వ. అని యగ్గించె జారణసిద్ధసాధ్యులు సుకీర్తనంబులు సేసిరి వెండియు నొండుకోదం
డంబు గొని యగ్గురుండు దొరంగించినశరంబులు నై నేయుండు దుత్తుమురుసేసిన.

క. ఏవీరున కై నను నిది, భావారూఢంబు గానిపనియే యనుచున్
మీవా రెల్లను బెలువం, నై వారము సేసి రతనిఁ గౌరవనాథా. 136

వ. అప్పులుకులు సహింపక, 137

- శా. ఆ గ్నేయాస్త్రము ద్రోణః డేవీర సముద్యజ్జ్వలికామాలిణో
ద్విగ్నం బయ్యో నభంబు వారుణశరావిర్భావముంజేసె గ్రో
థాగ్నిస్ఫూర్తి వెలుంగ నాశినిచరుం డబ్బాణముల్ ద్రాసని
ర్మగ్న వోవ్యవరంబు లై తోడరి పోరంజొచ్చె నొండొంటితోన్. 138
- క. ఘోరంబు గాంగ హాహా, కావము లెవంగంగ బలయుగంబును డయ్యం
బోరి పెడఁబాసి శాంతము, లై రెండును నిలిచె నవ్యహాస్త్రము లధిపా. 139
- వ. ఆసమయంబున ధర్మజభీమచక్రలసహదేవులు శై నేయునకు బాసట యై తఱిమిన
ధృష్టద్యుమ్నస్రముఖధిశరరులుం దలకడచి భారద్వాజుం దాచుటయు దుశ్శా
సను మున్నిడికొని మనగిక్కు రాజకుమారనర్గంబు వారలతోఁ దలపడిన నుభయ
బలంబులుం బురికొని యోహరిసాహరిం బెనంగు చుండె నప్పు డక్కడ 140
- క. నరుండు సనలేను వోబోడు, తెనవున ¹కై నగతసేన దీప్రాస్త్రములన్
ధరఁ గూల్చిగ నుద్భ్రంశ న, యుగ్ధరథముఁ గృష్ణండు వజ్రపు టద్భుత మయ్యెన్.
వ. ఇవిధంబున రోద్రరసంబు దళుకొత్త దర్పంబున నైంధవుం డున్నదిక్కునకుం
బోవంబోవ. 142

— విందానువిందు క్షుణ్ణులేక మృతం బొందుట. —

- క. విందానువిందు లేక, సన్ధందనగతు లై కడంగి నై నన్యంబులు దా
రుం దెప్ప దెరల నాసం, క్రందనందనునిమిదఁ గవిసిరి గడిమిన్. 143
- వ. ఇ క్షుణ్ణంతీశ్వరు లురనడించి. 144
- చ. హరులపయి మురారిపయి నాతనిమేనను బాణనర్ ముల్
గురిసి రతంబు హరి నశిఘోగశరంబుల నొంప ధీరతం
దెరలక వారు దస్త్రధముఁ డేల్చిరి తూపులవ్వి నల్లి య
య్యిరువురవిండులుం దునిమి యేవున మూఁకల పెల్లడంచుచున్. 145
- క. తోడన కడు వేగంబున, గ్రీడి తుంగముల సూతుఁగేతనమును దు
న్పాడుచు విందునితల యిల, వై డొల్లంగ నేసె దీప్రభల్లప్రహతిన్. 146
- వ. ఇట్లు దల దునుముటయు బలుగాలిం ²గూలుతరువుపోలికం బడినయగ్రజు నాలో
కించి యనువిందుం డలుకయు సుప్తులికంబు నుల్లంబునం బెనంగొన గడగొని
సంరంభంబున. 147
- చ. అరదము డిగ్గి తీవ్రగమనాతిశయంబునఁ గిట్టి బాహువి
స్ఫురణ దల్చి దానననిషాపసుఫాలము ప్రేసి యార్వ ను
ద్దురరథసం బెలర్ప గడఁ ద్రుగచి వదంబులు బాహుశాఖలున్
శిరమును ద్రైంచి వాని బలిసేసె ధనంజయుఁ డాజిభూమికిన్. 148
- ఆ. దొరలు వడిన సేనదూలక యవ్వీరు, జుట్టు ముట్టుటయును బెట్టు గవియు

- కాలుచిచ్చు దఱచుఁగానల నీటుగఁ, జేయునగిది దోఁచఁజేసె నతఁడు. 149
- వ. ఇవిధంబున. 150
- సీ. అచ్చోటు గదలి వివ్వచ్చుండు సనఁ జన నతనిమైవాఁడును హయచయంబు
డప్పియు నతనికి నప్పుడు నైంధవుఁ డున్నెడ దూర మై యుండుటయును
గని సంతసము నొంది కౌరవయోధులు సింహనాగంబులు నేసి తఱుమ
నారథికోత్తముఁ డచ్యుతుఁ జూచి రభ్యస్తులు మేనుల నలుంగు లుండ
- తే. నువడింపపు వీరల సరకు గొనక
వీని నిప్పుడ యట్టులు విడిచి తడవు
మనుడు నతఁ డిది వోలున యనుఁడు చేరు
డిగి పారించె గ్రీడి గాండివగుణంబు. 151
- చ. ఎడ గని యబ్బలంబు గడునేడైఱఁ గిట్టి మహాస్త్రశస్త్రము
ల్లడువడిఁ గుప్పఁగూరగఁ జలంబునఁ బైదొరఁగింప నేచి క
వ్వడి వివిధోజ్జ్వలాస్త్రముల వాని వెనక మగిడించి తాఁకుపె
ల్లడరఁగఁ జేసె మింఁకిలయంతయుఁ 2జిట్టలు గట్టుమంటలన్. 152
- వ. ఇతైఱంగున. 153
- క. లావును వెరవును మెఱయఁగ, నీవీరులు పాండుపుత్రునిం బొదివినచో
నావీరునియక్కజ మగు, లావు వెరవుఁ గరతలామలక మై తోఁచెన్. 154
- వ. అట్టియెడఁ జతురంగంబులు 155
- క. నొచ్చినఁ జచ్చినఁ దెరలిన, విచ్చిన నయ్యెడరు సూచివినువక పైపైఁ
జొచ్చినఁ గడుఁ గ్రీక్కిఱిసిన, నచ్చట మననేనలోన నార్పులు వెడలెన్. 156
- వ. ఆఫల్లనుండు పాదచారియై యునికిం దేకువ నెడియును గెలుపున కానవడి
యును నిట్లు గ్రప్తినకౌరవనైన్యంబు పొంగినసముద్రంబుపోలిక యగుటకుం
దగినతరంగంబులచందంబున నిగుడుశరపరంపరలవలనను ఘోషంబుచాడ్పునం
జెలంగుతూర్యనాదంబులవలనను వివిధసత్త్వంబులవిధంబున నుల్లసిల్లుమాతంగ
తురంగగునుభటసన్ధందనసందోహంబులవలనను జలియంపక చెలియలికట్టయుం
బోలె నవి నిలువరించి యవ్విక్రమకుతూహలి విజృంభించిన. 157
- సీ. పటుభల్లనికరంబు పరఁగినఁ బరియ లై యఱవఱ లయ్యెడునరదములును
నానాధ్వంసర బాణవ్రాత మడరినఁ దునియ లై మేదినిఁ దొరఁగుకరులు
శాతనా రాచపుంజంబులు నిగిడినఁ గుదురు లై కూలెడుఘోటకములు
వివిధాస్త్రతతులు పర్వింఁ గండ లై వండ దఱిగిన ట్లుండుపదాతిచయము
- తే. నగుచు వీభత్సరౌద్ర మహాద్భుతములు

మూర్తిమంతంబులుగ మనమొనలు రక్ష
మాంసమేదోస్థిమ స్తిష్కముయతఁ జూడ
ఘోరరూపంబు లై పరిక్షోభ మొందె.

153

వ. ఇవిధంబునఁ గురుసేనం గనుపుకొట్టి నప్పు చున్నకవ్వడిం గనుంగొని కమల
నాభుండు.

159

క. వెఱికిలి నలుగులు మేనులు, నెఱిఁ బడ నెల్లెడలఁ గలయ నివిరితి హరు లి
త్రుఱి నీళులు ద్రావక తె,స్పిట వె ట్లగొ శత్రునైనభీకరమూర్తి

160

క. వెన్ను ముఁపఁగఁ దివియఁగ లే,కున్నను ద్రావఁ దగునీళు లొడవిన హయముల్
నిన్ను గెలిపించు ననవుడు, గన్నుల నగి యచ్చనుండు గల వివె యనుచున్.

161

మ ధర దివ్యాస్త్రహతిం బగిల్చి కొల నుత్పాదించి వే దానికి
న్మరణాలంబుల నిల్లు గట్ట మనసైనస్యంబుల్ వెఱు బొందె న
చ్చెరు వందొక సురసంఘముల్ హరి నుతించె బొంగి యప్పొప్పు భూ
వర ము న్నిట్టివి సూడరుఁ వినరు నెవ్వారం ద్రిలోకంబులన్

162

తే. హర్షమందస్తి తముతోడ నమ్మరారి
యపుడ హయముల మెయి వెట్టునట్లు నేసి
తఱిమి నీళులు ద్రావించి తడవి మగుడఁ
దెచ్చె మనయోధు లెల్లను బిచ్చలింప.

163

వ ఇట్లు నేడ దేర్చి.

164

క. మును దివ్యాస్త్రబలంబున, జనియించిననీరితోన సంఘాతం బై
యొనరినఖాణము మేపె,¹దనిత్ర సనం దురగములకు దర్ప మెలర్పన్.

165

వ. మేఘ కట్టాయితం బయి మనమూఁడల నశుమం బడంతులపిండులోనం గ్రాలెడు
విలాసినుంబోలి విలసిల్లుచు నవ్వుహనీయరథ్యంబులం బూన్పినఁ బొండవ
మధ్యముం డాఁగఁ బల్లిన యొక్కె నాతడవున దుర్యోధనుం డనతిదూరవ ర్తియై
వారలం గని వేగంబున వచ్చుచుండె వార లక్కడ చూడ రయ్యవసరంబున
నచ్చటిభూవల్లభు లెల్ల వెల్ల నైన మొగంబులతోడ వెఱు గంది డెందంబులు
గుండుచుండం దమలో ని ట్లనిరి.

166

మ. చతురంగంబులు నొక్కపెట్ట వివిధాస్త్రజ్వాలలం గప్పఁగా
నతివేగంబున ²ప్రింగె గ్రోలె ఘనమాయఁ రూ పడంగించె నా
నితఁ డన్నింటిని రిత్తె వ్రచ్చుచు మదం బేపార నిష్టై రణ
ఊతియుం బీనుఁగువెంటఁ జేసెఁ జెనయం జిట్టాడఁగా శక్యమే.

167

నీ. కురుసేన పైబడ్డ సరకు నేయక మంచు విరియించుభానునివెరవు మెఱసి
యిది నడుగల నని యించుక గొంకక తనఘోటకంబులఁ దడవఁ బనిచి

కొల నక్కజంబుగ నలుగులమొన ఘోరియించి యమ్మల దానికిల్లు గట్టి
సారథి లీల నశ్వములకార్యము దీర్చు నంతకు నప్పుడు నవుల నిలిచి

ఆ. గారవమునఁ దాచుగానివాఁడును బోలె, నరన మెక్కె నింక నెడ్డవడఁగ
నలవియే పురారెకై నను వీనిచో, జచ్చువాడు గాక సైంధవుండు 168

వ. అనుచు నీయోధవీరు లందఱును బెండువడి యుండిరి గాని యందు నొకం
డేనియు నుక్కున మార్కొనువాఁడు లే డఁగెన్ నట్లు గోపాలదేవుండును
గ్రీహియు బాలక్రీడవిధంబుగా విహరించి యునాయాసగమనవిలాసంబు మెఱయం
జుచు ప్రాద్దు వాలుట గనుంగొని పానజన్యదేవనత్తెంబు లొత్తి రయంబు
నైకొని యరిగి రాచక్కటిం గొంగఱునగునను లొండొరలంబురికొల్పికొని యడ్డ
వడి తవులువెట్టి బెట్టు పెనంగి నముక్తంబు పొచ్చినఁబోలులుంబోలె నడంగి గట్లు
నైన్యంబుం గడచి బలిశంపునల వ్రచ్చికొని పాలునడినమహామత్స్యంబులును
రాహుముఖంబు వెడలినచంద్రాంకులుంబోలె బొలిచి యట వొప్త చుండ
నయ్యెడ సైనికులు సింధురాజుపని సాలించి తలంగి రిక్తిఁగనగు నున్మంబులగు
బహుశబలంబుల ని స్తరించి యయ్యిగుప్తగం దల తెట్టి చూచి తమలో ని స్తనిరి.

ఆ. వీఁడె సైంధవుండు వీనిచుట్లును గృహశల్యగురుతనూజసామదత్తి
కర్ణకర్ణసుతులు గావలి యున్నారు, పోటుమగలు గాన పూచి పట్టి. 170

వ. అని పలికి వారలలో నాజయద్రథుం దప్పక చూచి పెండియు. 171

క. వీరేమి గాచెదరు తా, నేరూపున బ్రదుకు వీర లేల సురలు జం
భారియుఁ గాచినఁ దన్నును, బారిసమరి కాక నింగిఁ బడ నిచ్చుదమే. 172

క. అనువలుకులు నీయోధులు, దనఁగలు విసుచుండ ఘోరతరదర్శము లె
ల్లను గడచి లాభ దేశము, సనఁ జొచ్చినవణిజులట్లు సమృద్ధిలన్. 173

వ. ఒప్పినయప్పురుషసత్తములం గనుంగొని యారథిజనంబులు విస్తయంబునం
దమలో ని స్తనిరి 174

తే. పెక్కునదు లీడి వెడలుట వేర్పుదావ, శిఖలు గడచుట దారుణాశీవిషమాల
బారి దప్పుట గాదె కుంభజముఖోగ్రహారయోధుల మిగిలి వచ్చుట దలంప.

వ. అనుచు నాకృష్ణుల నుపలక్షించి. 175

క. గురుముఖబహురథిశరో, త్కరములచే నైన క్రొత్తగంట్లును సుమనో
భరితనవకర్ణికార, స్ఫురితాచలయుగముభంగిఁ బొలిచిరి చూడన్. 177

క. అని యగ్గించుచు సింధువి, ఘనిదెస విగతాశు లైరి భూవల్లభ య
వ్వనజాతు తెల్లనెర లొప్పు నతని వీక్షించి యార్చి బరవస మలరన్. 178

— కవచధారణంబును దుర్యోధనుం దర్శయిం, దలపడుట. —

వ. కడంగి రంతఁ గురువతి గూడ వచ్చి కుంభసంభవకృతం బగుకవచంబుకతంబున

భయంబు దక్కి బలంబునకుం దలకడచి తనరథంబు జయద్రథుం డున్నదిక్కున కడ్డంబుగాఁ జొచ్చిన సశనిసూరెల నున్నవీరలోకంబు ముదంబున సింహ నాదంబులు నేయ శంఖభేరిస్వనంబులు నెలంగం దమతేరికిం గఱచుదురై నిలిచినం గని శృష్టుండు గ్రీడి కి క్లునియె.

179

క. ఆపద ముట్టినయెడ ని, స్త్రీపారంగ వలదె రథికుఁ డీతఁడు శశ్వ త్కొప్పోస్త్రీస్తుండు మాదెసఁ, జాపకభావేదీ దర్పసంపన్నుండున్.

180

క. గోమునఁ బెరింగినవాఁడు మ, హామానోదగ్రచిత్తుఁ డట్లగుటను సం గ్రామంబున కలుకం డుద్ధామభుజావీర్యదుర్దృఢస్ఫురితుండున్.

181

క. మనకును నితనికి సైంధవుఁ, డనునొడ్డున నయ్యె జూద మధికాధ్యత్యం బున గెలుపుము చిరకాలము, మనమున రాజానలుక వ్రుంపింపు తగన్.

182

ఉ. ఈతఁడు మీకు నావదల కెల్లను మూలము ధర్మపుత్రుడు ర్హ్యుతమునం బరాభవము నొందఁగఁ జేసినపాపనిశ్చయుం డాతఁగుణీలూనుమున కష్టెయి భంగ మొనర్చె వీఁడు నీ చేతులలా వెలుంగఁడు విశిష్టశుభం బిది నీకు ఫల్లనా.

183

క. ఎఱింగినఁ జేరఁడు చేగుట, యెటుకువమై మనకు దైన మిచ్చినసీరి యి ట్లఱిమినుఁగూలో గ్రక్కున, నఱకు మితఁడు దెగిన మనమనకివీడ దెగున్.

184

మ. వెరవే సంకడఁ గోరి గాండివగుఁజూపిరూభతబాఁజాలి కి క్లెర యై వచ్చుట యిమ్మహివతి కితం డే లొక్కొ యత్యంతని ఘరశౌర్యోన్నతి నిన్నుం ఎఱక దలఁసం బోద్యంబు వీఁ డగ్గ మై దొరకొ లుచ్చన నీకుఁ దొంటనుకృతప్రిమంబుకల్పం జుమి.

185

క. ఇతఁడు వడినఁ బ్రజ విచ్చును, భృతి సైంధవుఁ డఱిమనీని దెగు నాతం డు ధృతి విడిచి హిఁహిఁహిఁసఁ, బ్రహ్మన కదియ చాలుఁ గడఁగు టలుశౌర్యనిధీ

186

వ. అని పెక్కుభంగులం జెప్పిన విని వివ్వచ్చుం డచ్యుతు నాలోకించి.

187

ఉ. ద్రౌపది వడ్డబన్నము లుదగ్రత మేదిని బెడ్డకాల మి చ్చాపరతంత్రుఁ డై తనవశంబుగఁ జేసినవీనిగర్వముం గోపము పెంపదే మనము గుండఁగఁ జేయదె యింత సెప్ప నే లా పొరిగొందు నీతని జలంబు బలంబును నీవు మెచ్చుగాన్.

188

ఆ. ఒరులదిక్కు సనక యరదంబు నీతని, యున్నయెడకు నడపుమన్న సతఁడు నట్ల చేయఁ దనకు నభిముఖు లై వచ్చు, వారిఁ జూచి మనుజునల్లభుండు.

189

క. మనమునఁ గొంకక యెదురుగఁ, జనియె నిబోధ్యతకి మెచ్చి జనపాలకు లె ల్లను బిచ్చలింప నేనా, నినదం బెనుఁగంగ ఘోరనిష్ఠురవృత్తిన్.

190

క. తముఁ బిలుచుచు నివ్వధమున, సమదాటోపగతి నడరుజనవతిఁ గని చి

త్రము లలర నార్చి నిజశంఖము లొత్తిరి శార్దూభరుడు గాండివధరుడున్. 191

చ. ఎలమిఁ జెలంగుకృష్ణులయహీనసముగ్ధుఁ జూచి శోకవి
హ్వలు లయి మానవేంద్రుడెస నాసలు మాని మృగంబు భ్రాంతి ను
జ్వలదనలంబులో నులుకుచందముగాఁ గొని నీడుయోధవీ
రు లకట చచ్చెఁ జచ్చె నని మ్రోయుఁగ నాతఁడు వారి కిట్లనున్. 192

క. భయ మేటికి వినుఁడు ధనం, జయునిం గేశవుని నాదుశరకీలాసం
చయమున నేర్చెదఁ జేర్చెద, నయనానందంబు మీ కొనర్చెదఁ గడిమిన్. 193

వ. అని పలికి పాఠ్యం గనుంగొని యవప్రంభంబున. 194

— శ్రీ దుర్యోధనుఁ దర్జునం దిలవడి యథితేపించుట. —

చ. వినుము కిరీటి దివ్యశరవేదివి నాఁ జను దేను లేనిచో
టను మును నెల్లె నీకు నిచటం జన నిత్తునె యిప్పు నీబలం
బును హరినేర్పుఁ జూచుటకుఁ బోరికి వచ్చితి వీవు పాండుం
జానకు జనించితేని దెగి చూపుము శౌర్యము సప్రవీర్యమున్. 195

వ. అనుచుఁ గ్రూరంబు లగుమాఁడునారాచంబుల నన్నరు నేసి శరచతుష్టయం
బున హయంబులు నొప్పించి పదిబాణంబులు పద్మనాభసురంబునం గ్రుచ్చి
మునిగోల యొక్కకోలం దునిమినం గినిసి క్రీడి యాతనిపైఁ జతుర్దశనిశిత
ప్రదరంబులు వరఁగించిన నవి యమృతహీనతమైమలుపు దాకి మిట్టిపడుటయుం
జూచి తొమ్మిదిదూపులతోడం బుచ్చాశుగంబులు నిగిడించిన నవియు నిష్ఫ
లంబు లగుటయు నిరుపదేనిమిదిబాణంబు లడరించె నవ్వాలమ్ములు నమ్రైయిన
వమైన విషాదంబున వాసుదేవుండు వాసవి కిట్లనియె. 196

క. మున్నెన్నడు నివిర్ధ మే, గన్నది గా దమ్మ లెడలె గాండివములా
వున్నీ భుజములశక్తియు, మిన్నక పోఁ జిత్ర మిది యమిత్రధ్వంసీ. 197

ఆ. నీకుఁ జూడ ముష్టి నెలపు నాకర్షణ, గాఢతయును బాణగతియుఁ దొంటి
యట్లో యొండఁభంగి యై తోఁచెనో నాకు, నున్నరూపు నెప్పవన్న పార్థ. 198

చ. పిడుగులయట్లు తాఁకి రిపుబృందములం దెగటార్చు నాజి నె
ప్పుడు భవదీయదివ్యశరపుంజము ¹లొక్కట నిపు పొల్లు వో
యెడు నిది నీవు నిమృతిహీనపుజంతువు ²నేమి నేట్లకుం
జెడుటకు నొక్కొ విస్తయము నెందెడు డెంద మలంతఁ బొందెడున్. 199

వ. అని యిట్లు దన్ను నిందించుకొనుచు గోవిందుం డడిగినం బురందరనందనుం
డతని కిట్లనియె నిది యొక్కకవచభారణంబు మున్ను ద్రోణుఁ డొక్కరుండ
యెటుంగుఁ బదంపడి నాకు నెఱిగించె నిప్పుడు సుయోధనుండును నెటుంగు
తెఱంగు గావించె వలయు నిమ్మై మైమలుపు త్రిలోకంబుల కభేద్యం బగుట

యు నీవు నెఱుంగుదు వెఱింగియు న న్నడుగ నేల భువనత్రయంబునందును
వస్తుప్రకారంబులు నీయెఱుంగనియవియుం గలవే యది యట్లుండె నితండు దీని
నగ్గురుకరుణం బడసివచ్చాడై. 200

క. విను మాఁటదివోలెం దన, తనువున కడ్డంబు గాఁగఁ దగిలిచిఁగొన్నాఁ
డనఘ యిటులైన నెట్లగు, నని యెఱుంగఁడు దీనివిధము లన్నియుఁ దెలియన్.
క. నావింటిబలువుఁ జేతుల, లావును జూడు మిదె నీతలం కుడుగఁగ నే
నీవిధునిఁ గవచరక్షితుఁ, డై విలసిల్లంగ నీక యలఁచెదఁ గృష్ణా. 202

వ. అంగిరసుం డమరవతికి నొక్కమహాస్త్రం బిచ్చె దాని నతండు నా కొసంగె నది
నిఖిలకవచని ర్భేదనశీలం బై యుండు దాన నిష్ఠైయిమఱు వఱుపుట్లు నేసెద 203

క. అని వెన నాచివ్యశరం, బనూనమంత్రప్రకాశ మగునట్టులు గా
గొనయమునఁ జెర్చి తిగిచినఁ, గని యశ్వత్థామ బాహుగర్వం బలరన్ 204

తే. ఆధిప సర్వాస్త్రఘాతీ యై యతిశయిల్లు
నస్త్రమునఁ జిత్రముగఁ ¹దెగ యంద తునిమె
నమృహాస్త్రంబు న ట్లది వమ్ము గాఁగ
నెఱిగి వెఱుఁ గంది హరి కతఁ డిట్లు లనియె. 205

వ. ఆచార్యపుత్రునస్త్రప్రభావంబున నవ్విశిఖంబు వినిహతం బయ్యెఁ బునగిప్రయో
గంబు నేసిన నది యొప్పుమి నేయు నని వింటి నావింటిబలిమిన సాధించెదం
జూడు మనునవసరంబున నయ్యిరువురను దురోఽధనుండు. 206

క. తొవ్విదితొవ్విదివాలిక, యమ్ముల మున్నేసి పటుశరాసారము పైఁ
గ్రమ్మించిన మనదెసఁ దూర్వమ్ములునుం గీర్తనములు నార్పులుఁ జెలఁగెన్. 207

ఆ. అలిగి యవుడు గఱచియన్నరుఁ డానృపు, తురగములను సూతుఁ దునిమివైచి
రథము నఱికి యధికరయమునఁ దఱచుగ, నాఁలెఁ గరతలముల నారసములు.

వ. ఇట్లు విరఘండును వికలహస్తుండును నై విషణ్ణుం డగునన్నరనాథుండు వెడం
గగుటం గటకటంబడి యాకంకటంబు నిష్ఫలం బనుబుద్ధిం బుచ్చి వైచి యొం
దొకకవచంబు దొడిగె నయ్యెడఁదరు గనుంగొని శీఘ్రంబునం దత్తైస్సనిశోత్తములు
చతురంగబహుబలంబుతోఁ గవిసి కవ్వడిం జుట్టి ముట్టి యలుగులసోనలు
గురిసిన నతండు సంరంభవిజృంభితుం డగుటయు. 209

చ. అఱిముఱిఁ ద్రెల్లెఁ దేరులు గజావలి గూఁలెఁ దురంగమాంగము
ల్లిఱిగొనియెఁ మహిఁ భటులు లెక్కకు మిక్కిలి సేన పాడుగా
నఱు మయి రపు కృష్ణుండు నినాదము భూగగనాంతరంబునం
దఱచు గ నొత్తై నిర్వధితదానవసైన్యముఁ బాంచజన్యమున్. 210

తే. అట్లు భీషణ మగునర్జునాక్రమంబు, ఘోర మైనమురారిశంఖారవంబు
నధికభయసంభ్రమంబుల నావహింప, నధిప నలుగడఁ బఱచె నైన్యంబు గలఁగి.

వ. ఇతైతంగున.

212

క. మును సుకటవడి మూతలు, గనుకని విచ్చుటయును బిరుదు గొండివి మెఱసెం
బొనుగొవడి యుండి తగుగొప్పైన మునుగుహానలంబుపోల్కి మహీశా. 213

వ. అయ్యనపరంబున సింధుగజరూపి కం బై నబలంబు సగంభనహారం బగునుత్సా
హంబునం బొదిలి శంఖభేరిపావానివ్వణన మేదింపనింపానాదిభరితరోదకీకువారం
బయ్యె నచ్చిడిముడివడుట గునులోకంచి. 214

క. మందస్మితసుందరవద, నేందు లగుచు హరిగను ననుండు నేర్పట బ్రియముల
డెందములం బొంద భవ, స్సందనమృత సురవడించినం గని కడకన. 215

— పృథ్వీమంః గానగుణవంగురై రభిశు భాక్తి పట్ట యజ్ఞపత్రం గవింతు. —

క. వారలం బొదువ నడరుబలు, తగుల మొత్తముల మిగిలి దీప్తికటురభో
దారు లగుచు నేనమంబ్రున, నీరులు దళిమిలి నితాంశ ఏగోజ్జ్వలుల్. 216

వ. వా రెవ్వ రెవ్వ రంచు. 217

క. దండిమగ తైనవృషసేనుండు శలుండు స్సంధపుండును గృహుండును గ
ర్జుండు గురునందనుడు శిల్పిండును భూభ్రమం గుర్వినాథా. 218

వ. అందరు నొక్కమొగం బై. 219

క. తన దై నప్రతి నెఱపుట, కును ముఖ్యోపాయ మగి యగుట నట్లు సుయో
ధనుఁ బరిమార్చు గడఁగునల్లునుఁ దలపడి రాత్రి శంఖాహోషంబులతోన్. 220

క. అట్టియెడ దేవదత్తము, బిట్టాత్మ నరుండు పెక్కుపెక్కుగులప్రాంత
బెట్టు పఱచుతెన్నినదము, పుట్టించు దిగులు నీడుపుత్రునసేనన్. 221

తే. చెవుల బీటలువారంగఁ జెలఁగునప్పు, హాసవస్తున కులుకక యతనిమీఁద
విఘ్నండు గర్జాదులును శరవృష్టి గురిసి, రడలి స్సంధపుటకున కడ్డవడుచు 222

వ. అసమయంబున నశ్వత్థామ యుబ్బి డెబ్బదిమూడుమాస్యంబుల మురవైరిని
భల్లత్రయంబునం బాఘని నైదశరంబులం దురంగంబులం గతువు నేసిన నవ్వా
సవి యతని నూటయాటింటను గర్జునిఁ బదింటను వృషసేనుని మూటను
నొప్పించి యొక్కకత్తివారియమ్మన శిల్పిచాపంబు ముష్టికం ద్రుంచిన. 223

సీ. పేగంబ వేటొక్కవిలు గొని మద్రైశుఁ డతనిపైఁ దొప్పిదియమ్మ లేయ
ముప్పదిరెంటును మూట నేనింటను బదియింట నఱువదిబాణములను
గర్జభూరిశ్రవశకర్ణనందనకృపగురుపుత్రు లేసి రన్నరుని మఱియు
నాతనిమీఁద దివ్యాస్త్రంబు లైదు గోవిందుమై సప్తవిశిఖములును

తే. ద్రాణి నిగిడించె నట్టిసందడి జయద్రుఘండు వారలమెఱువున నుండి పఱప
సరభసముగఁ ద్రిసప్తసాయకంబు, లఘుహాబాహుదేను గౌరవాధిపాథ. 224

వ. ఇట్లు పెక్కుం ద్రొక్కపెట్ట పెల్లెసినం గినుక నూనినవచ్చు రౌద్రరసంబు
నలంకరింప. 225

క. వడి రాధేయుని నాతని, కొడుకును బండ్రెంట మూటఁ గుదియించుచుఁ గ
వ్వడి యొకబలుతూపున నెక్కుడురయమునఁ దునిమె శలుక్కుకోదండంబున్.

ఆ. తునిమి తోన యతనిఁ దొడ్డిదియమ్ముల, స్రుక్క జేసి మూట సోమదత్త
తనయు నెనిమిదింట ద్రోణిని నిరువదే,నింటఁ గృపుని నొంచి నిలువరించె. 227

వ. మఱియు నిరువదిమెఱుంగువాలమ్ము లశ్వత్థామయంగంబునం గ్రుచ్చె నిట్లందఱ
తోడను గ్రందుకయ్యంబు నేయునమయంబున నొక్కొక్కమరి వారిపెఱుంద
నోర వాఱం దోచుజయద్దఱు నేయు దీఱ కున్నం దమకంబున నెడనెడ నఱి
ముఱిం దద్రథంబుదెసకు నతఁడు వాఱ విడిచినవిశిఖంబులు నూఱు గల వప్పుడు
భూరిశ్రవుండు వాసుదేవునిచేతిమునితోల నొకకోలం దునిమి కదిసి క్రీడిమేనం
ద్రినప్తలిశరంబులు పరఁగించెం దక్కటివారును నొక్క మొగిం గూరనారాచం
బులు గుప్పించి నొప్పించిన. 228

శా. కోపాటోపమహోగ్రమూర్తి యగుచుం గోదండటంకారలీ
లాపూర్ణంబుగ భూనభోంతర మతం డయ్యోధులఁ బాణజా
లాపాతంబునఁ నూల నేసి చటులవ్యాపారఘోరానిలా
క్షేపక్షోభితవారివాహచయభంగిం జూపె నే పారఁగాన్. 229

వ. అట్లు విచ్చియుం గూడికొని మూడలం గూర్చికొని యెండోరులం బురికొల్పికొని.

క. ఆరథికు లొక్కమొగి న, స్వీరునిపైఁ గవియుటయును విస్ఫురితశరా
సార మతఁడు నిగిడించిన, వారిబలములెల్ల రక్షవారిం దేలెన్. 231

వ. ఇట్లెఱుంగునం దెరలుచుం బొదువుచు భవదీయసైనికలోకంబు వోక పెనంగె
ననిన విని యప్పు డేమేమియడియాలంబులతో నెవ్వరెవ్వరిసిడంబులు మెఱసి
యుండె నని యాంబిక్షేయుం డడిగిన సంజయుం డిట్లనియె. 232

సీ. ప్రస్ఫురద్వానరపతిఁమును సింహలాంగూలంబు నుజ్జ్వలగోవుషంబు
వారణకక్ష్యయు భూరిమయూరంబు సీతయుఁ గాంచనసింధురంబు
రత్న యూపంబును రజతవరాహంబు నుద్దీప్యమానమహోరగంబుఁ
గేతనంబుల నొప్పుఁ గ్రీడికి నాచార్యసుతునకుఁ గృపునకు సూతజనకు
తే. నతనినందసునకును మద్రావనీశ్వరునకు శలునకు భూరిశ్రవునకు సైంధ
వునకు రారాజునకు నిట్లుదనరిమెఱయుఁ, బదిసిడంబులు నభమునఁ బ్రభలునిగుడ.

క. మనతోడ్పిదిసిడములకం, బును నుజ్జ్వల మగుచు నొక్కటియ పెక్కై యెం
దును దాన తోచు నయ్యర్థునుసిడము మహోగ్రతం గురుక్షితిసాధా. 234

తే. అనుడు నమ్మేదినీశుఁ డిట్లనియె నట్లు, క్రీడి విస్తయావహరణక్రీడ సలుప
గురునిదర్పంబుచే నాఁకగొనినధర్మ, సూనునై న్యంబు లెట్లయ్యె సూతతనయ.

వ. అనుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె. 236

- క. అయ్యెడ¹ భేదరులకు వెఱుగఁగఁగొన్మునుచునమున నట్టియనసరమున బ
ల్కయ్యము గురునిబలముతో², నగొన్మునుధిష్ఠిరబలోచ్చయంబున కధిపా. 237
- వ. ఆసంకులసమరంబున బృహత్పత్తుని నేనాధూర్తియు భృష్టకేతుని వీరధన్యు
డును నకులుని వికన్యండును సహదేవుని దుష్టులుండును సాత్యకిని వ్యాఘ్ర
దత్తుండును నిలపఁది శల్యుండు సేనాముఖుంబునకు నచ్చుచుం బోవుచున్నవా
డగుట నుచితంబుమయి నచ్చటియనికిఁ జొచ్చి ద్రోహదేయులం దాఁక భీమ
సేనుని నలంబునుండును ధర్మనంబును నాచార్యుండును హుర్కోని రప్పు
డయ్యుధిష్ఠిరుండు 238

— ధర్మరాజు ద్రోహునితో నుద్ధము సేసి యోడిపోవుట. —

- క. గురుమెయిఁ దొడ్డిని సునిశిత, శరముల నినుచుటగను నశోడంబు సుగ్రోధుం డై
యిరువదియేనిట నాతని, మురస్థులము నొంచి పోనివె నుగ్రాస్త్రములన్. 239
- క. రథమును నశ్వముల సారథిఁ గన్నులు గవ్వశశంకరంకర లెల్ల
వృథ నేసెం గరలఘుతా, ప్రథితుం డగుధర్మసుతుండు బాహుములన్. 240
- చ. అలిగి గురుండు ధర్మజాశరాసన మేడ్తెఱఁ ద్రుంచి పెక్కుల
ముల సతురంగసూతముగ ముంచె రథం బని యెల్లఁ జూచి సే
న లతండు పేర్చె నిష్ఠునిజనాథుండు సచ్చునో యోడి పాలునో
బలివిఁ దొఱంగి వట్టుపడి పా డటి పోవునో యంచు సున్నెడన్. 241
- క. ఒండొకవిలు గొని ధర్మసుతుం డానిబిడాస్త్రసంతతులు రయముమెయి
ఖండించి తీవ్రరథుల, మండెడుఘనశక్తి వైచ ముద్దురు నిలఁగన్ 242
- సీ. శక్తి యాచార్యునిశక్తి మాయించు బొమ్మని చూపఁజెల్లను నట్లు లెత్తి
రక్తుంభసంభవుఁ డవుడు బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబు సేసిన సుగ్రథంగి
నయ్యెత్త మాశక్తి నద్భుతంబుగ నేలఁ గలపి యుధిష్ఠిరువలను సిగుడ
నమ్రహిభుండు బ్రహ్మాస్త్రంబునన యది, యడఁగునట్లుగఁ జేసి యతనిమేన
తే. నైదుదూపులు నాటి శరాసనంబు, దునుమ గద గొని వైచ సుద్ధరథ నతండు
పతియు గద వైవఁ దత్సన్నిపాతజాత, చటులపాపకక్వాలులు చడల నిగుడు 243
- వ. ద్రోహుండు కోపించి. 244
- తే. ధర్మతనయురథ్యుంబుల ధరణిఁ గూల్చి
ధనువుఁ గేతువుఁ దునుమాడి తనువు నొంప
నాతఁ డరదంబు డిగ్గి నిరాయుధుండు
సూర్యబాహుండు నై యూరకుండె నధిప. 245
- క. కనుగొని గురుఁ డవ్విభు నే, యను బొడువను జేతు లాడ కట పార్శ్వములం
దనచూడ్కిఁ బడినహయరథ, మనుజుద్వివసముదయముల మడియించె వెనన్.

- క. పోనీడు పొదువుఁ గుంతి, సూనుని గురుఁ డనుచు నుండఁ జూపఱగము ల
వ్వానవవతి యతిరయమునఁ, దా నెక్కిం బాటి పిన్నతమ్మునిరథమున్. 247
- వ. ఇట్లు పాండవాగ్రజాండు సహదేవునిరథం బెక్కి తొలంగం దోలుకొని పోయె
నట్టియెడ. 248
- తే. తేమధూర్తి బృహత్తత్తు శితశరముల
నొంచి విలు ద్రుంప నొండుధనువు ¹రయంబు
వఱలఁ గొని హయసారధిధ్వజయుతముగ
నతనిమ స్థక మిలఁ గూల్చి యార్చె నతఁడు. 249
- చ. కడువడి వీరధన్వుడు ద్రిగర్తులు వొంగఁగ భృష్టకేతువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచినకా మొగమునం దభిహృతైడు కెంపుసొంపుతోఁ
జిడిముడిపాటు లేక యతిశీఘ్రిమునకా ఘనశక్తి నాతఁ డె
క్కుడుముద మొప్పు నాన్వవతిఁ గూలఁగ వైచె సురల్ నుతింపఁగాన్. 250
- వ. సహదేవుండును మగిడి నచ్చి దుర్ముఖునిం దలవడి దోర్విలాసంబు మెఱయం
బోరి పోరి. 251
- ఉ. కేతువుఁ గూల్చి రథ్యముల గీటడఁగించి శరాసంబుతో
సూతునికంతముం దునిమి సుక్కుఁగ నంగము బాణవంచక
స్యాతము నేయ నీదుతనయుం డరిగెకా నిరవిత్తు లేటిపై
కాతతసంభ్రముం డయి రయంబునఁ బాండవసైన్య ముబ్బఁగాన్. 252
- వ. అంత నిలువక. 253
- తే. తటిమి సహదేవుఁ డాత్రిగర్తక్షితీశ
తనయుఁ డగునిరవిత్తునిఁ దునిమి యొప్పె
ఖరునితలఁ ద్రెవ్వనేసి రాఘవుండు మెఱయు
తెఱఁగు దోఁప నీనేనకు వెఱపు గదుర. 254
- క. నకులునిఁ దాఁకి వికల్బం, డొకపరి ధైవనను బెనంగ నోవక తిరిగెకా
నకలబలముఁ జూడఁగ తా,తికి బైకొని యడరి తగరు దెరలినమాడ్కిన్. 255
- తే. వ్యాఘ్రిదత్తుండు సాత్యకినస్త్రవృష్టి, ²ముంచె ముంచిన నతఁడు కోపించి సూతుఁ
జదిపి హయములఁ బోరిగొని చటులవృత్తిఁ, జంపె నమ్మగధక్షితీశ్వరకుమారు.
- వ. శల్యుండును ద్రావదీపుత్రుల నేవుర నై దైదుబాణంబుల నేసి మఱియును మార్గ
ణనికరంబులు నిగిడింపం జలింపక వా రాసౌమదత్తి నొక్కుమ్మడిం జొట్టుముట్టిన
నతం డందఱ కన్నిరూపు లై యేపునం బెనంగు చుండ. 257
- చ. హరిసుతసూతి నూవుల బకాంతకసూనుండు చాపముకా యుధి
స్థిరతనఁబుండు గేతువుఁ గడింపఁగంటిమిఁ ద్రుంప సూతునిం

బారిగొనియొక వెనక సకులపుత్రగుండె మ్మయిం బిక్కు నడ్డం జె
చ్చెర సహదేవనందిసుండు సేనె తిలంబును మీను వేటుగాన.

258

సీ వెన మారుతెయు నలంబునుండును బోగుచో సద్దానపేంద్రునియంబబలువు
చేత నతండు మూర్ఖిల్లి యూలోనన తెలిసి కాటుకకొండపాలుపు గెలుచు
నాతనిమీను పెల్లలరినమోదువు తేటగుగాఁ జేసిన సుతక వాడు
సూయావిలాసోగ్ర కాయగబు గ్గకొని యుగ్మల దోచి నిఖిలబలము
తే. నుటిసి నెత్తురుతులులు వఱపి భీమ, సేన సూయన్న బకుని నా లేనిచోట
నట్లు నేసితి గాక నీయలవ్రం జలము, నింగ పెరియంగ వచ్చునె యేను గలుగ.
తే అనిన విని కెంపు గనుగవ నడరం గినిసి

యుజ్జ్వలత్వప్రబాణప్రయోగమునం బ్ర

భంజనాత్మజుఁ డమ్మాయ వాయఁ జేసి

తఱిమి యేసి యారక్కనుఁ బఱపె నధిప

260

వ. ఇవిధంబున మనదిక్కునఁ జేయగ గలదొరలచావును నోడిమియుం జూచి
మూఁడలు గలంగిన గుంభసంభవుండు రోహిణిరక్షలోచనుం డయి తలకడచి
సాత్యకిప్రముఖపాండవశూరీరులఁ స్మరనాంఛనిచయంబుల నిలువరించి నెఱ
యం బొలిచి నిలిచి మెఱయుటగును.

261

చ. తఱిమి ఘటోత్కచుండు బలనర్పము లేర్పడ ద్రోణుమీఁద నే
దైట నడతేరం గాంచి చనుదెంచి యలంబునుం డమ్మహానుగం
గుఱియుంగఁ జేసె శాతశరకోటికి నడ్డము సొచ్చుసాత్యకిం
బిఱిదికిఁ ద్రోచి యద్దనుజు భీమతనూజుఁడు ముంచె నమ్ములన్.

262

— అలంబుచుండు ఘటోత్కచునో యుద్ధంబునీ చప్పుట —

తే. భూరిచక్రంబు వెన నలంబునుండు వైవం
బెలుచ గడ వైచి పొడిసేసె భీమసుతుండు
కడుదురులు గవిసి కఱచుకరణి యయ్యె
మూఁడ నత్తునియలు వెంఁ దాఁకునపుడు.

263

క. ఆచక్రం బట్లయిన ని, శాచరపతి వివిధశక్తిజాలము వఱపం
జూచి ఘటోత్కచుం డది వ, మై చెడ నర్ధేందుశరచయం బడరించెన్.

264

వ. ఇట్లు దొడంగి యయ్యిరువురు దానవేశ్వరులును.

మ. బహుపాతీప్రకరంబులక బహువిధోపాయంబులక విస్ఫుర
ద్బహుమాయాకృతరూపజాలముల శుంభద్వీరసంరూఢి మై
మహి యల్లాడంగఁ బోరం బాండుతనయుల్ మాత్సర్యధుర్రాత్తు లై
సహితోద్యోగత నయ్యలంబును శర ఘ్నాంగునిం జేసినన్.

266

సీ. అతఁడు మాయాబలోద్ధతి నాశరావళి మొఱఁగి దావానలమున్ద్ర మైన
కరివిధంబున మ్రోగి యిరువదేనమ్ముల ననిలజు ధర్మనందనుని మూఁట
సహదేవుడౌనదీనంభవులను హిడింబాసుతు నైదైచి బాణములను.
నకులు డెబ్బదిమూఁటఁ బ్రకటవిక్రమ మొప్ప నేచి యార్చిన నల్లియింతవట్టు

తే. రథికవసులును గిట్టి మార్గణవయంబు
లోక్కమొగిం దొంగింప వాఁ డుఱక యేటు
లాడఁ గదిసి ఘటోత్కచుఁ డతనిసూతుఁ
ద్రుంచి యరదంబు రూపడఁగించె నధిప.

267

వ ఇట్లు విరఘం డయి యలంబునుం డిలకు లంఘించి మాయ గైకొని సాయకా
సారంబు ఘోరంబుగాఁ గురిసిన నమ్మాయతిసుతుండును చేరు డిగ్గి యగ్గలం బగు
మాయాశ్రుతమాగ్గణజాలంబున నది దూలించి గడవైచిన నక్కిష్టిరానుజుండు
వీడితుం డయి ఖడ్గంబు గొని గగనతలంబున కెగయుటయు హిడింబకొడుకును
గృపాణపాణి యై తోడన యెగసె నయ్యిరువురును సుడిగాడ్పునం దొడరి తిరు
గుడువడుమొగిల్లఁచాడ్పున నొప్పి యెరకుఁ బెనంగుడేగలచందంబునఁ జిత్తగ
తులం బోరి పోరి భూతలగతు లై యుబ్బునం దలవడిన బెబ్బలులకరణి నొండొ
రుల మేనులు నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసి పాసి యొకల్లోకల్లకంఠంబులు లక్ష్యంబులు
గాఁ గరవాలంబులు వైవ నవి యొండొంటిం దాఁకి మండుచు మహిం బడిన
మల్లయుద్ధసన్నద్ధు లై కీట్టుచుం బట్టుచుఁ బాయుచు ప్రేయుచు నొడుచుచుం
బొడుచుచు మఱియు ననేకప్రకారంబుల వీరత్వంబును విశారదత్వంబు నేనలకు
వెఱఁగు పుట్టింపం బోరాడి రట్టియెడక బకారజుండు డస్సినం బవమానపాత్రుం
డు పడవైచి తాను మీఁ దై జానుకూర్పరముష్టిపూతంబులు నిర్హతపాత్రంబు
లుంబోలెఁ బ్రయోగించి నొప్పించి యతనితోడలు నెమ్ములు నొక్కుమ్మడిం
బొడిపాడినేసి మఱిపిఁకిం జొచ్చినప్రబలహాలికునిలీల నేలం బెట్టి కాలం జమరి
చంపి పొంపిరివోపు మగంటిమిం జేర్చి యార్చినం బాండవబలంబుల సింహనాదం
బులుఁ దూర్జునినదంబులుం జెలంగె నప్పు డాఘటోత్కచుండు ధర్మనందనున
కభిషందనంబునేసిన నతండు సంతృప్తాంతరంగుం డై యాలింగనంబును మూర్ధా
మ్రాణంబును జేసి యగ్గించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె.

ఉ. అంతకు ముగ్ధ ఘటోత్కచున కడ్డము సాత్యకి సొచ్చె నంటి వాఁ
డంతకనన్నిభుండు గురుఁ డదృశ్యతనిక్రముఁ డద్వైతక సము
ద్ధాంతతఁ జేర్చి వార లటు దారొగ్గిని మిన్నక పోవ నేర్తు రే
కొం తయినక రణంబు గలుగుం గలభంగి యెఱుంగఁ జెప్పుమా.

269

వ. అనవుడు నాసూతనందనుం డతని కిట్లను సాత్యకి దఱిమి మనమొన నులుము
నేయం దొడంగిన ద్రోణుండు మారొగ్గిని యిరువదేనుకుప్పెకోలల నతనిచే

- నేటులు వడి మూడునారసుంబుల నతని నొప్పించె నమ్యాదవవీరుండు పంచాశ
ద్వాణంబుల నొంచిన ధనుర్నరుండు దొడ్డినియన్ని లెన్ములం గీలించి. 270
- క. మఱియును శరశతకము మెయ్యి, గిజిగొలిపిన వృష్టిచరుండు గినియుగ లే కే
వఱి యున్నఁ జూచి యార్పుచు, మెఱసిరి నీతనయు లుబ్బు మిగిలి నరేంద్రా.
- వ. అప్పుడు వినియును గనియును ధర్మతనయుండు భృష్టద్యుమ్నాదియోధవరుల
నాలోకించి. 272
- ఆ పులుగుఁ ద్రాఁచి బట్టి యలయుంచి యాడెడు, బాలునట్లహాలె బాణగురుండు
గడఁగి కృష్ణుననుజుఁ గారించు చున్న వాఁ, డతనిఁ బొందువుఁ డతని కడ్డపడుండు.
- వ. భీమసేనపురస్సరు లై కవియుం డనుచుం దానును దఱుముటయు నానై నిశోత్త
ములు సాత్యకిం గడచి యాచార్యుం గవినిన. 274
- క. విందులఁ గనిన ట్లాతఁడు, మందస్థితఁ డై యొగిర్చి మార్గణజాల
స్పందితులఁ జేసె వారల, నందఱ కవ్వధము రోమ హన్షణ మయ్యెన్. 275
- వ. అట్టియెడ 276
- క. ఇరువదియేపురుపాంచా,లురు నూర్వరు కేకయులును లూనాంగకు లై
ధరఁ దొరఁగిరి వెఱమొత్తము, కరినికలము లొంపి బడెనగతి నుండె నృపా. 277
- వ. ఇట్లు ద్రోణుండు బరవసంబు సేసిన బాండవయోధులు పైఁ బెట్టం జాలక సొలసి
యున్న సమయంబునం బాంచజన్యధ్వని విని యుద్ధిష్ఠిరుం డక్కడ నాలించి
గాండీవగుణఘోషంబు గర్జిగోచరంబు గామికి మంచు గలంగ నెలుంగు గుత్తు
కం దగుల సాత్యకితో నిట్లనియె. 278
- ధర్మరాజు సాత్యకి నర్జునునకుఁ బోడ్పడఁ బొత్తుని ప్రార్థించుట. —
- చ. బక్కడ చన్నవాడు విజయుండు మహీరజ మెక్కుడయ్యె న
ద్దిక్కునఁ బాంచజన్యను యుద్ధిర్గత మ్రాయఁ దొడంగె నక్కటా
చిక్కెనొ కౌరవాధములచే నతఁ డియ్యడ సీవ యొక్కఁడుం
దక్క నొరుండు దీర్చగ నుదగ్రుండు బంధుండు లేమి వేడెదన్. 279
- క. త్వరితముగఁ జనుము సఖుండు, స్థురుండుఁ గదా నీకు నర్జునుం డుసకృతిత
త్పరు లై నెగడెడు నుత్తమపురుషులు వేచుతఱి వచ్చె భుజవీర్యనిధీ. 280
- చ. దురమున బంధుమిత్రులకుఁ దోడ్పడు తెంపును ధాత్రి యెల్ల భూ
సురులకు నర్థి నిచ్చుటయు సూరిజనుల్ సుకృతంబు లేన్నుచో
సరియుగఁ జేసి చెప్పుదురు శాశ్వతకీర్తియు నిన్ను నొందు నా
హరి నను నానుహృజ్జనుల నందఱఁ గాచుటఁ గ్రీడి గావవే. 281
- క. గురుపుత్రకర్ణమద్రే, శ్వరకృపభూరి శ్రవసులు శత్రుజనభయం
కరులు జయద్రథునకు నై, నరుఁ బొదివిన నతఁడు నొచ్చె నాకుం జూడన్. 282
- క. ఆమోము నాభుజంబులు, నామేనుం గలచె కేశవానుజ యెచ్చో

- నేమగలకు నమ్మూర్తికి, ¹నేమిదలంచునొకొ దైవ మెయ్యది దుదియో 283
- ఉ. ద్వైతవనంబునందు ²గుణధన్యుడు గాండివి నాకు జెప్పె ని
ర్భూతవిరోధి సత్యకసుతుండు సహాయుడు గా జయింతుఁ బ్ర
ఖ్యాతిగ థా ర్తరాష్ట్రబల మంతయు నే నని దానికిం దగం
ప్రీతి యొనర్పవే నరవరేణ్య రయంబునఁ బోయి వానికిన్. 284
- క. హరి యొకఁడు నీ మోక్షంధపు, బరమాత్ములు గలిమి నరుండు భారపుఁబనికిం
జొర నలుకఁడు నీకూరిమి, పారపాచ్చెము గాక యుండఁ బోవఁగ వలదే 285
- ఆ. పరమకరుణ నైన బంధుభావంబున, నైన భుజబలంబునతిశయమున
నైన నెల్లభంగి నర్జును రక్షింపఁ, బోవఁ దగు మహానుభావ నీకు 286
- క. అతఁ డొకటి యైన నేనే, గతిఁ బోదు జెప్పుమ యెల్లకార్యంబులలో
నతనికి దోడ్పడఁ బోవుట, యతిముఖ్యము దానిఁ జేయు మనఘవిచారా. 287
- క. అలఘుబలుండు శై నేయుండు, గలుగఁగఁ బాండవుల గెలువఁగా వచ్చునె వా
రల కతఁడు గోట యగ్రుత్తరి, పులు దానికిఁ దగఁగ నెఱపు భుజగర్వంబున్ 288
- క. హరి గురుండు సీకుఁ గ్రీడియు, గురుఁ డిరువురయెడఁగు దీర్పఁ గోరి గురులకుఁ
గురుడ నగునేన చేసెదఁ, బరమప్రార్థనము దీనిఁ బాటించు తగన్. 289
- క. కురుబలము సొచ్చి నీ దగు, శరములదర్పంబు సూపి చయ్యనఁ జని య
న్నరుఁ గైకొని నాయుల్లము, పరితాపము దీర్పవే నృపాలురు మెచ్చన్. 290
- వ. అనిన విని సాత్యకి ధర్మనందనున కిట్లను నీవచనంబు లుచితంబు లేను నపార్థునకు
రణంబునం బ్రాణంబులు దాఁచ విశేషించి నీ వింత ప్రార్థించి పనుప నూరకుండు
దునే యతండు సైంధవవధార్థంబుగా నట నను చుండి కృష్ణుండు వినుచుండ
నాతోఁ జెప్పినతెఱంగు విన్నవించెద నశధరింపుము. 291
- క. మనకు నిమిత్తములెంతయు, ననుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమున ³నేఁ
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతురక్ష కరుగుము నీవున్. 292
- క. విను సింధురాజువధమును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నే నొకపని నీ మోక్షపని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ గాదే. 293
- ఆ. ఏను నిలిచినట్లు కా నూఱిడిల్లు నీ, వున్న నన్ను రేశ్వరోత్తముండు
నిర్భయండు వగుము నీవు నాదెన నాకు, హరి గలండు గలఁడె యచట నితఁడు.
- వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షకార్థంబుగా నీకుం బోవ వలయుఁ బరాక్రమధుర్యుం డగు
నాచార్యుప్రతిన యెటుంగవె యని చెప్పిన నట్లకాక యని నిన్నుతనిచే నిక్షేపంబు
గాఁ గైకొని యేను నీకడకుం జనుదెంచితి గురుండు ప్రతిననెఱపునేని విజయుం
డు జయద్రథుం జంపుట యప్రయోజనంబకాదే యది యట్లుండ నిమ్ము నీచిత్త
మున వలవనివెఱపు గట్టుకొనియెదవు కృష్ణసారథికిం బగుజిష్ణురథం బప్రతిహత

- మనోరథం బగుట యెటుంగ హలవదే యనుటయు నవ్వహివతి యతని కిట్లనియె.
- క. అది యగు నైనను ననుచు బెల, పాదనంగ గాచి కొని యిచట నుండుటకంబు
మది నధికం బై తోచిన, యని నీ వట్టనునిచాలి కరుగుట నాకున్. 296
- క. కడువడి నీ నరుగంగ వడ, ముడియును నీవెనుక శీఘ్రమున నెయిదుం గ
వ్వడి కుశలి యైన విజ నుం, బొడఁగూ. మను మనకు దీని కొడఁబడు మనఘా. 297
- చ. ద్రుపదవిరాటకేకయులు దోర్బలధుర్యులు ద్రౌపదేయులు
గ్రువుదిరుదుల్ ఘటోత్కచుఁ డరాతివిదారి శిఖాది ధైర్యసా
రపరుషమూర్తి సంగరభంగధరు లిద్దరె డక్కుఁగల్గువా
రఁగిమితుల్ గొనండు ద్రుపదాశ్వుబుఁ డద్గురు బోరఁ జీరికిన్. 298
- క. విను మాధృష్టద్యుష్టుం, డనలంబున గుంభభవనధార్థముగఁ బు
ట్టినవాడు గాఁడె నాదెన, ననుమానం బెల యొర్పు నాతం డతనిన్. 299
- వ. అనవుడు శినిపుంగవుం డొక్కొత్త చింతించి పార్థుఁజ్జం బోవుట బంటుతనంబున
కూనంబు గా దితండునుం బెద్దయుం దఱిమి పలికెడుఁ బోదన కాక యని మనం
బున నిశ్చయించి యధికతి మాననం బాలోకించి. 300

— సాత్యకి ధర్మరాజు పడినచోట్లను నర్జునుకడను బోన నవ్వరించుట. —

- క. భవదీయరక్ష యియ్యెయి, సువిహిత మగునేని మేలు సొచ్చెద ఖేరి
రవబృంహితహేమానై, రవకారవసేనఁ గలఁగి క్రందమోసంగన్. 301
- కా. వైరం బాత్తల నిండి యుండ భుజగర్వంబుల్ దలిర్పంగ దు
ర్వారోత్సాహులు వీరె కొండలు చృపుల్ రారాజకార్యంబు వి
స్తారోదగ్రము సేయుఁ బూని విలసత్సంరంభు లై పన్ని యు
న్నా రీదట్టపుమూఁక లెట్టు లగునో నాకోల్తలం జూడుమీ. 302
- క. ఈసేనలు భేదించి భుజాసంపద వెలయు బార్థసాహాయ్యం జే
జేసెద నీపం పనియెడు, భాసురదీపమున కన్యబలతమ మెదురే. 303
- క. దవ్వని చూడకు మార్జుర, శ్రోవ్యుడఁచెద సింధువిభునిఁ గూల్చు గడఁగునా
వివ్వచ్చుమెచ్చుతెఱుగున, నవ్వచుఁ గవిసెద మరుద్గణంబులు వొగడన్. 304
- వ రథ్యంబులదగ యుండునను సారథిదప్పియుం దీర్పను రథంబు సవిశేషన్నాహంబు
సేయును వలయు ననినం ప్రీతి నొంది యప్పాండవాగ్రజుండు వనుపం దజ్జలైన
పరిచారకు లత్తురంగంబుల నీరికిం దిగిచి భాణం బెత్తితడవి దారుకానుజుం డగు
నామూతు నుపయుక్తాహరుం జేయుటయు వాడును విశిష్టాయుధసమేతంబుగా
నయ్యరదంబు సుకల్పితంబు నేని సింహధ్వజంబు గ్రాలం దెచ్చె నంతకు మున్ను

సాత్యకియుఁ గృతస్నానం దై యాస్వాయనమధుసానంబున నెలమిం బొంది
యమ్మహీపతిపాదంబులకుం బ్రణతుం దైనఁ గౌఁగిలించికొని యతండు దీవించినం
బెండ్లికిఁ బోవులీలం దేరెక్కి యెక్కిడినవిల్లును మెచ్చు వచ్చునమ్ములును దొడల
పైఁబెట్టికొని కదలి చనుసమయంబున భీమసేనుండును నగ్రజానకుం బ్రణామంబు
సేసి తనతోడన రాఁ గదలినం గని యాశినిపుంగవుం డతని కిట్లనియె. 305

- క. అక్కట రా వలనదునా, ¹కెక్కటి యీసేన దఱిసి యేఁగుట భరమే
యిక్కడన నిలుపు ద్రోణుని, యుక్కునఁ బతి కెడరు పుట్ల కుండఁగ వలయున్.
వ. అనవుడు నతం డట్లకాక యేను రాజరక్షణంబునకు నిలిచెద నీ వప్రమత్తుండ
వయి యరుగు మనిన వదనంబు వికసింప నీయట్టిపెనుఁబ్రాపు గలుగ నా కెదు
రెచ్చరు సవ్యసాచి సైంధవుం దెగటార్చినం జేర్చినకౌతుకంబున వచ్చి నిన్నును
మీయన్ననుం గౌఁగిలించుకొనియెద నని పలికి యవ్వీరుని నిలిపి లేళ్లగఁగఁ గనుం
గొనుబెబ్బులియుం బోలె సీసేనం జూచుచు నడచె నని యిట్లు సంజయుండు
సాత్యకిసంరంభంబు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని చెప్పిన వేడ్క యుల్లంబున
నివ్వటిల్లఁ బదంపడి చెల్లినభండనంబువిధంబు వినిపింపు మనుటయు 307

- ఉ. నిర్మలచిత్తభృంగరమణీయవికస్వరపుండరీకతా
ధర్మనిరూఢ సంసరణతాపనిరాకరణప్రగాఢస
త్కర్తఫలాశ్రుతీ భువనతాపిభవప్రకృతీ తపశ్శక్తియా
కర్తవ్యసంయమీశ్వరసఖా సమతాసమవేతచిత్సుఖా. 308

- క. పరిధానప్రావరణీ, కరణాదృతపీతవసనగజచర్మ సము
ద్ధరవాహనీకృతోజ్జ్వల, గరుడవృషభ పరమమోక్షకర దురితహరా. 309
మాలిని.—

నిరుపమగుణరాశీ నిర్గుణత్వప్రకాశీ
భరితభువనకార్యా భవ్యనైష్కర్మ్యధురార్యా
విరతనిరతిభాష్యా విశ్వలోకైకసేవ్యా
స్ఫురితబహుశరీరా శుద్ధనైరూప్యసారా.

310

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తెక్కినసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము

మత్స్యాయుష్వత్త్వసు

శీమత్త్వప్రకటాక్ష దీపితభక్త

స్థిమారామవసంతా

వ్యామోహప్రశమకరణ హరిహరనాథా.

1

— సాత్యకి మొగ్గరంబు సొరం దొడంగుట. —

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె. 2

తే ధర్మపుత్రుండు వసుప సాత్యకి గడంగి, తనబలము దెన నడచుట వినినయాంబి
కేయుఁ డద్భునుఁ గలయ కై నేయుఁబోవ, విడిచిరే మనవారని యడుగుటయును.

వ సంజయుం డతని కి ట్లను నట్లు మఱింపిం బనిచి యుధిష్ఠిరుం డాచార్యువల నవ
లోకించి యాశినివరుపిటుండన తఱిమె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నాం డవష్టంభంబున
నెలుం గెత్తి పురికొల్పఁ బొండునసైనికులు గవిసిన మనవారును మార్కొనిరి
తదనంతరంబ. 4

క. తలలను గరముల వత్తు, స్థలముల జఘనములఁ దొడలఁ జరణంబుల న
య్యిల్లఁ గప్పెడుసాత్యకితో, ల్లల కోర్వక నీబలము గలంగం బడియెన్. 5

క. విచ్చినమూఁకల కడ్డము, సొచ్చిననేడువరు నృపాలశూరోత్తములం
బుచ్చె జముం గొలువఁగ విన్వచ్చుమఱిది వెఱనృపాలవర్గము దెరలన్. 6

సీ. ఆనమయంబున నతని మార్కొని కుంభభవుఁ డేడుదూపులు వఱిపె మేన
నతఁ డస్త్రసప్తకహతుఁ జేసె నాతని నగ్గురుఁ డాటింట నశ్వములను
సూతు నాతని నొంచె నాతఁడయ్యాచార్యు నేపుమై బదియును నేడు నాటు
నెనిమిదియును బదు నెనిమిదియును శాతశరముల నొప్పించి తురగచయము

ఆ. నాల్గుసాయకముల వడికించి సారథి, నొక్కమార్గణమున ను బృడించి
యార్చుటయును ద్రోణుఁ డలిగి వాలమ్ములఁ, బొదివెఁ డద్రథంబుమదమెలర్చ. 7

న. ఇట్లు బాణజాలంబులం గప్పి గురుండు సాత్యకి నుపలక్షించి. 8

- క. నాచేతిబలువు గని నీ, యాచావ్యుం డోడి తోలంగి యరిగెను నీవే
త్రోచి యట వోవువాడవు, సూచెడు గా కెట్లు నిన్ను స్రుక్కించెదనో 9
- క. అనవుడు ధర్మాత్మజుపను, పున నే గాండీనికడకుఁ జోయెద న న్నిం
తన నేటికిఁ దడ వయ్యెడు, ననుగ్రహము నేయు మ్హమరి పెల్లకున్. 10
- క. అని పలికి తోలంగి పోవుట, మనమున నూహించి దైత్యచుర్దనుతమ్ముం
డను సూతుతోడ ద్రోణుడు, మనలం జోనిక పెనఁగు మాత్సర్యమునన్. 11
- వ. తడసినఁ గర్జుంబు దప్పు నితనికి నోసరించి పోవ వలయు విను మిదియె బాష్టికబలం
బదె యంగసైన్యం బల్లదె దాక్షిణాత్యసేన వీనియం దొక్కసందున వెడలుద
మివి గడంగి యడ్డపడిన నొప్పించి చిక్కువఱచి పోద మనిన నట్ల కాక యని
యద్దారుకానుజుండు ద్రోణునకుం దొలంగించి తేరు దోలం దీవ్రబాణంబులు
గురియుచు నగ్గురుండు వెనుతవుల నయ్యాదవసంహించు సింహవిక్రమంబున
1 సంగచమూచ్చేదనంబు నేసి చనునెడఁ గృతవర్త యాతనిం దాడి 12
- క. ఆఱుము లతనిమేనం, దూఱం గా నేసి నాల్గు తురగాంగములన్
శిశింబినఁ గని ద్రోణుం, డూఱడి ధర్మజునిదెనకు సుస్తుఖుఁ డయ్యెన్. 13
- వ. అక్కడ మొగ మయ్యు నిక్కడ నేమఱక యుండె నప్పుడు. 14
- క. కృతవర్తయొడల సాత్యకి, శితసాయకములు పదాఱు సెరివినఁ గోపా
ద్ధతి మెఱయఁగ బలుదూపుల, నతఁ డాతని నుచ్చి పోవునట్లుగ నేసెన్. 15
- వ. వెండియు. 16
- చ. విలు దునుమాడి వక్షమున వే పదియమ్ములు నాటె నాతఁ డు
జ్వలఘనశక్తి వైచి కృతవర్తనిబాహువు నొంచి ధైర్యని
శ్చలమతి నొండువిల్లు గొని సారథిఁ జంపిన సూతకృత్యమున్
వలనుగఁ బూని యారథికవర్జుడు నిల్పె నితాంతధీరతన్. 17
- వ. నిలిచియు సాత్యకిదెసం దఱుమక భీమసేనపురస్సగం బై నబలంబున కడ్డపడ నవ్వి
ధంబున సతని బెట్టు వఱచి యాశై నేయుం డవటు గడచి చనియె ననిన విని
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 18
- చ. గురుకృతవర్తముఖ్యు లతిఘోరపరాక్రమశీలు రట్టినా
దొరలను సైన్యసాగరము గోర్బలసంపద గాసి నేసె న
న్నరుఁ డదిగాక క్రమృత వినం గడు విస్తయ మిట్లజయ్యుఁ డై
వెరవున లావునం బరిభవించుచు సాత్యకి యేపు సూపెనే. 19
- మ. హరియుం బాఠుఁడు నట్లు నేర్పు గలబాహుశక్తిమై జూచ్చుచో
దొరలున్ నేనలుఁ బెట్లు గూలుటకు నాదుర్యోధనుం డెంతయా
తురతం బొందెనొ దంతిఘోటకపదాతుల్ సాత్యకిస్సారదో

- స్ఫురణా మ్రగుట కెట్లు దాను ననుజాలి¹ శోకించెనో యక్కటా. 20
- వ. అనవుడు సూతసూనుం డమ్మానవతి కి ట్లునియె 21
- క. నీయవినయంబు పెంపున, నీ మానద సంభవించె నింక నగచినం
బాఁసునె యితరుల క్రియ శో, కాయత్తుండ వగుట నీకు నర్హమె యధిపా 22
- వ. సుస్థిరుండ వై సమరప్రకారంబు వినుము సాత్యకి య త్తేటంగునం జని కాంభోజ
నేనఁ జొచ్చిన నంనలి మేఁకిమగలు దలపడి రట్టిమొడం గుంభసంభవుండు 23
- క. కని కృతచర్మకు సారథి, నొనర్చి తనకృత్యమునకు నునిచి కడఁగి యా
శినినరు వెనుకొన భర్త సు, శునిదొర లయ్యత్తగుగునిఁ దొడర నడరినన్. 24
- క. వారిఁ గృతచర్మ మార్కొని, దాగుణశరశిఖల నేర్చి తల్లడపలుచం
గా రయము గుంఁగి నిలిచిరి, వా రొండొరుఁ జూచుచును విచర్మాకృతు లై. 25
- వ. ఇట్లు పోర్తికృబలువిడి కోహటించినరథికులం బురకొలిపికొని వృకోదరుండు
నిదరపుత్ర మిత్ర సహితంబుగా నతనిపైఁ గవిసె నట్టిసంయంబున నయ్యనిల
జంఁకును భృష్టద్యుమ్నుండును శరశ్రయంబులను భగ్గ నంగన ద్రుపదులు బాణ
కంగంబులను హైడింబుం డేడమ్ములను గుత్సవతి పదియేనింటను సహదేవుం
డిరువదేనింటను శిఖండి యిరువదింటను ద్రౌపదేయులు డెబ్బదిదూపులను
నకులుండు సాయకతలంబునను నొక్కుమ్మడి నష్టేటివిలుకానిం బొదివిన నతండు.
- సీ. బిదై దుశరముల నందఱు స్రుక్కించి భీముని నేడింట బెట్టు వఱచి
భనువుఁ గేతనమును దునిమి డెబ్బదిదూపు లతిరయంబున నురమాడ నేయ
సోలినయమృదుత్సుతుఁ జూచి యందలు నాకృతవర్షపై నడరి రంతఁ
డెలిసి వృకోదరుం డలఘువారుణసముజ్జ్వలశక్తి నాతని వైవ నతండు
- తే. ముక్తునియఁ జేయ దొడ్డవిల్లెత్తి యతని
యొడలు నెత్తురువట్టు నేయుటయు నాన
మీరనందనుఁ దక్కటివారి నొంచె
మూఁడుమూఁడమ్ము లేసి యవ్వఁడిమగఁడు. 27
- తే. అందఱును జాట్లు ముట్టి తీవ్రాస్త్ర²చాల, కములఁ గృతవర్ష నొంప శిఖండి గదిసి
యాక్రమించిన విలు ద్రుంచె నాతఁడప్పుడతనిచాపంబు దునిమె నుగ్రాసి వైచి.
- క. అలోనన భోజవతికా, వాలమ్ములఁ బొదివి రెల్లవారలు దానం
దూల కతండు బలువిలు గొని, క్రాలుచు నాభీమముఖ్యరథికుల నొంచెన్. 29
- వ. అప్పుడు. 30
- ఉ. ఒండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రత శాంతనవాంతకుండు వే
దండమువోలెఁ గట్టిన నుదగ్రత సింహనభోషమస్ఫుర
త్కొండములం దదంగము రథంబుపయిం బడ నేసె భోజనా

భం డది యాజికిం దొలగఁగ దోలె రయంబున సూతుఁ డార్జుఁడై. 31

వ. ఇట్లు శిఖండి గం డడంగి పోయినం గని మత్సరేదీక్షయాదిసై న్యంబులు బరవసంబు నేసి యురవడించిన నాకృతవర్త మర్త భేదసస్థారనారాచపరంపరా ప్రవాహంబుల వానినెల్లం గలంచె దత్తులకలం బాలించి సాత్యకి యట్లబ్బ లంబులు వికలంబు లగుట యాలోకించి విజయునకుం దోడ్పడం బదంపడి పోఁ దగు రాజువల నారయవలయు నని యూహించి తనకు నడ్డపడిన భారద్వా జునితోడి సమరంబు సాలించి మరలి యరదంబు దోలుకొని యరుగుదెంచి కృత వర్తునిం దాకి యేసిన నతండునుం బొగలేనిమంటచందంబున నుద్దీపించి 'సాయక జ్వాలలు నిగిడించిన నవి మగిడించి యాశై నేయుండు. 32

శా. భల్లం బొక్కట విల్లు ద్రుంచి రయ మొప్పక నాల్గిట వాజులం ద్రైల్లక బెట్టుగ నేసి సూతుల సందీ పైకబాణాహతిక డొల్లం జేసి యదల్పి యిట్లతనియాటోపంబు మాన్పించి యు త్ఫల్లాసుయం డయి పోవ నడ్డపడినం ద్రుంచె ద్రిగ్రస్తావళిన్. 33

వ. ఇట్లు కృతవర్త విరభం డైన రయంబునం బురికొని యురవడించినపాండవసైన్యం బులం గని కుంభసంభవుం డాశినివరువిక్రమవిహారంబున కడ్డపడం గడంగక యాసై న్యంబులసంరంభంబు దనవిజృంభణంబు వారించి నిలిచె నిలైఱంగునం ద్రిగ్రస్తనేఁ జక్కునఱచి తఱిమి చనునయ్యాదవరత్నంబుప్రయత్నంబునకు భంగంబునేయ సుత్తుంగమాతంగంబును గొలిపి జలసంధుండు మదాంధుం డయి మార్కొనుటయు. 34

— జలసంధుం డచ.రాజు సాత్యకిన్' యడ్డంబు నేసి చచ్చుట. —

క. ప్రదర్ప్ర వాహమున న, వృదవద్విరదంబువల్లుగమన ముడిపి ముదం బొదవిన సాత్యకి విలు బెట్టు దునిమె సమృగధనాథుండు మహాగ్రం డై 35

లే. తునిమి నవ్వుచు నేబదిదూపు లురము, నందు నాటిన శై నేయుఁ డలిగి బెట్టి దంపువిలు గొని యాతనిధనువు నఱకి,యుఱక యఱువదియమ్ములువఱపె మేన. 36

వ. దానికిం జలింపక జలసంధుండు. 37

చ. పల్లుగతి నాశినిప్ర వరుబాహంపు దోమరకీలితంబు నే యుటయును గాక త్రుంచె ధను వుగ్రకృపాణము వైచి యాతఁడు త్కట మగునల్కు నొండువిలు గైకొని వాని నికృతహస్తునిం ద్రుటితెశిరస్సునిం బ్రదరధూతమదావభం జేసి యార్చినన్. 38

క. వెలుకుఱి యచ్చటిమూఁకలు, గలఁగినఁ గని తనముఖంబు కయ్యంబునకుఁ బలియురఁ గృతవర్తాదుల, నిలిపి గురుండు వచ్చి యాశినిప్రభుఁ డాకెన్. 39

వ. ఇవిధంబునం గడంగినకుంభసంభవుం జూచి యతనిప్రాపున దుర్వర్తణ దుస్సహ వికల్గ దుర్దుఖ దుశ్శాసన చిత్ర సేనప్రముఖు లగుకురుకుమారు లొక్కపెట్ట కవిసి

మిక్కుటం బగుతూర్యరసంబులతోఁ బెక్కుష్టుల సాత్యకిం బొదువ నత్తుములుం
బునకు దురోద్ధనుం డేతెంచి తష్టులుం గలసినం గనుంగొని గురుండు వార
లతనికోపుదు రనుబుద్ధఁ బొండవనేనాముఖంబునకుం జనుదెంచిన నయ్యచ్యుతా
నుజుం డారథికు లందఱ కన్నీరూపు లయి వారలశరసారంబులు నివారించు
చు నొకని ననేకబాణజాలంబుల నొప్పించు చుండన క్కొరవేశ్వరుం డుద్దామ
గతిని గవిసి వాలమ్మ లాతనితనువునం జొనిపిన నతండు. 40

క. నగుచు విలు దునిమి నీప్రాశుగముల నొంచుటయు నీదుసుతులెల్లను నా
మృగపతివిక్రముపైఁ దఱచుగ నిగిడించిరి ప్రదీప్తసునిశితశరముల్. 41

క. చిక్కువడక సాత్యకి యొక్కొక్కని నయి దయిదు దృఢమహాగ్రాస్తములకా
స్రక్కించి యెనిమిదిటఁ జేరుక్కున నక్కురున్మసాలునొడలం గ్రచ్చెన్. 42

ఉ. అంతటఁ బోక రత్నమయ మైనభుజంగపతాక గూర్చి య
త్యంతరయంబుమై ధనువు నశ్వచయంబును సూతుమేను నిం
తంతలు వ్రయ్య లై పడఁగ నేసిన బెగ్గలి తేరు డిగ్గి భూ
కాంతుఁడు వాటి నేన కలఁగంబడి మ్రోయ నతండు నవ్వఁగాన్. 43

వ. ఇట్లు వాటి చిత్ర సేనునరదం బెక్క నొక్కలాహలం బాలించి కృతవర్త దన
రథంబు రయంబున నద్దెసకుం బఱపం బనిచి యురవడి నరుగుదెంచినం గని శిని
పుంగవుండును నిజస్వందనంబు సమ్ముఖంబు నేయించె నయ్యిరువురం గొఱవి
గొఱవిం దాఁకిన లెఱంగునం దలపడి యుండొరులపైఁ బ్రచండబాణంబులు
వరఁగించుచుం బోరు నెడ జనార్దనానుజుండు హార్దిక్య నతిక్రమించి. 44

తే. హయములను సూతు నొంచి శరాసనంబుఁ

ద్రుంచి మెఱుంగులు ¹వెరిగిన దొడ్డనార

సంబు మే నుచ్చి పో నేయఁ జచ్చినట్ల

మూర్ఖ వోయి మోఁకాళులు మోవఁ బడియె. 45

వ. ఇట్లెఱంగునం దేరిపయిఁ గూలినకృతవర్తం ²దెగియెనకాఁ దలంచి ధనంజయుం
గలయం దమకించి సాత్యకి యక్కడఁ బోవ నాభోజపతి దెప్పిటి సన్నద్ధం దై
మరలి చని యెప్పటి నెలపున నిలిచి యనిలతనయప్రముఖుల కడ్డపడినం జూచి
యాచార్యుం డచ్చోటి కతనిం జూచించి కౌర్యధుర్యుం డగునాశినివరుం డట
సనుట పైరింపం జాలక రయంబున. 46

క. ³మగుడఁ జని యాఁగి నిశితము, లగునారాచములు మూట నతనినుడుట బె
ట్టుగ నాఁకినఁ ద్రిశిఖరయుత, నగముక్రియం బొలిచె నతండు నరవరముఖ్య.

వ. అరథివరుండును గురునిపైఁ గ్రూరనారాచంబులు నిగిడించి నిట్లు దొడంగి
యయ్యిరువురు నొండొరులశరజాలంబులు వారించుచుం దురంగంబులయంగం

- బుల రుధిరంబులు పూరించుచు సారథుల నొప్పించుచు మేముల వాలములు గుప్పించుచు నసదృశంబులగుకరలాఘవంబులు సదృశంబులుగాఁ బోరునప్పుడు మ ధనురాచార్యుడు గేశణానుజాధనుర్దండంబు ద్రుంచె¹ గదం గొని వైచె² నడి నాతఁ డగ్గురుఁ డెడం గ్రూరంపుభల్లంబునం దునుమం గ్రక్కున నొండువిల్లు గొని యాదోర్ధ్వదుర్ధాంతుమై ఘనబాణంబుల నొంచె నించె నతఁ డాకాశంబు గర్జాధ్వనిన్ 49
- ఆ అలిగి గురుఁడు శక్తి నడరింప నది విధి, ప్రేరణమునఁజేసి తేరు దాఁకె గాని యతనిఁ దాఁకఁ గానద యతఁడు త,ద్బాహుశాఖ నొంచె బటుశరమున. 50
- వ. నొంచినం గోపించి. 51
- క. చాపాచార్యుడు సాత్యకి, చాపము దనుమాడి సూతు సమ్మూర్ఛితుఁగా నేపారి యేయ రథ్య,వ్యాపారము దాన నడపి యతఁ డని సేసెన్. 52
- వ. ఆలోన నతనిరగిచోడకుండు దెలిసిన నెలమిం బొంది. 53
- క. బలువిడి బహుభంగుల ను,జ్జ్వలశరములఁ బోరి పోరి శై నేయుండు బె ట్టిలఁ బడ సారథి నేసినఁ, దొలఁగంగఁగాఁ బఱచె ద్రోణతురగమును వెసన్. 54
- ఆ. అచటిరాజలోక మగ్గురునరదంబు, సనినదిక్కు సనుచు సంభ్రమమున నాఁగిగొనుండు పట్టుఁ డదలుపుఁ డేయుఁ డ,శ్వముల ననఁగఁ దెరలె పై న్యసమితి. 55
- వ. ఇవిధంబున నిజరథంబు విఫలమనోరథం బై పోయిన నదియ పోకఁగాఁ బోయి సన్నద్ధం డై సముద్ధతం బైనవాంఛాలబలంబుచేతం గలంగుతనమాడలం బురి తొలికికొని కుంభసంభవుం డనవ్యంభవిజ్ఞంభణంబున నేనాముఖంబునం బొలిచి నిలిచె నిత్రైఱంగున ద్రోణశత్రువర్తదుర్వోధనాదులగుజెట్టిబోదుల బెట్టు వఱచి చిటున వ్యూలయ సాత్యకి సారథితో నిట్లనియె. 56
- క. ఇక్కడఁ గృష్ణులతేజము, నక్కడ బవమాననందనాదిజనులవే రుక్మను గెలిపించె మనలఁ, జిక్క వెడలితిమి శత్రు సేనలచేతన్. 57
- వ. అని పలికి యర్జునుం డన్న దిక్కునకు రథంబు రయంబునం బఱపం బంచిన వాఁడును నట్ల చేయ విమలాశ్వచేగంబునం బారుభీషణం బగునత్తేరు నీవారికి దుర్నిరీక్ష్యం బై నభంబున భానురథంబు సనుచందంబున. 58
- సుదర్శనుఁ డనురాజ సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట. —
- క. అరుగఁగ సుదర్శనుం డను, ధరణీపతి యడ్డపడియె దర్ప మలర న య్యిరువురుఁ బెనంగుటయు న,చ్చెరువుం గావించె నచటి సేనల కెల్లన్. 59
- వ. అట్టియెడ నవ్వహీనాథుండు. 60
- క. పలుదునియులు సేయుచు దూపులు దనదెసఁ 2జేరనీక పోర శినివరుం డలిగి తురగముల సారథి, నిలఁ గూల్చి తదు త్తమాంగ మేద్రైఱ నఱకెన్. 61

వ. నటి నిజసారథిం జూచి

62

క. గురుఁ డనుజలనిధిఁ గడచితి, నోరులు దలంపంగ నాకు నులిగాలువ లీ

నరపతుల సరకుగొన నీ, నరదము సననిమ్ము నేటియని కలయకుమీ. 63

వ. అనవుడు వాడు నగుచు నీవిక్రమంబునకు నావెరపు సంగడంబు గాదె సంగ
రంబున నేమి నేయుదు నెన్ననిపై దేరు నడపును ననిన విని శినివరుండు
వివ్వచ్చుచేతం జచ్చినకఠితురగనరనికాయంబులల్పిలు సూపి యజ్ఞాడం దేరు
వఱపు మదె గాండివగుణచండనాదంబు వీతెంచుచున్నయది నేడు పాండవ
మధ్యముం డిచ్చిన ధనుర్విద్యావిరాసంబు మెఱయసు బాండుసూనుల కేను
జేయుభక్తిన్నే హంబులు నెఱవను వలయు నాకడంక గని కురువభుం డిరువురు
ఫల్గును లనుబుద్ధిఁ గలంగునట్లు సేసెదనని పలుకు నవసగంబున నద్దెసం గాంభోజ
యవననైన్యంబు లతని కడ్డవడం గడంగిన నవ్వీరుండు గుణంబు సారించి
యబ్బలంబువలనికీఁ దేరు వఱపించి. 64

క. నానాస్త్రంబులు ముందఱ, వే నిగుడక బడలు వడినవీరభటులపై

నేనుంగుల గుఱ్ఱంబుల, పీనుంగులమీఁదఁ దేరుమెలుచం బఱపెన్. 65

వ. ఇవిధంబున వెండియుం గిరాత శక బర్బర పారద యవన ప్రముఖమైచ్చసేనల
రూఢడంచి నీమూఁకలు గలఁగం దఱిసి చిత్రవర్తంబు మైచాయగా నారాచం
బులు నఖంబులును విల్లు బలుమొంగుంబును నై బెబ్బలివోలెం బోవం బోవ
దుర్యోధన దుశ్శాసన చిత్రసేన వివింశతి శకుని దుస్సహ దుర్ధర్షణ క్రథప్రభృతి
రథికికరంబు రథసంబునం బోకు పోకు మనునెలుంగులతోఁ బిఱిందిదెసం
దఱిమినం దత్కలకలంబు విని యతండు సూతు నాలోకించి. 66

క. మందగతిఁ జనుము నావెనుకం దగిలెడునై న్యజలధి గ్రక్కున శోపిం

పండివైశారద్యుల నం, దంద వడిం బఱపి నగుచు నరుగుద మనినన్. 67

క. అతఁ డట్లు చేయ నబ్బల, మతిరయమున నెయిది పొదువ నరిగి కరిచతు

శృతియు హయత్రిశతియు వసుమతిఁ గూల్చెను శినివరుండు మాద మెలరారన్. 68

వ. అంత నిలువక చలంబున దాసేన కై నేయుపై బెట్టు గిట్టె నట్టియెడ. 69

క. నరతురగద్విరదరథో, త్కరములలో నతనిశరము దాఁకనిరూపుం

బరికించియుఁ గానం ద, త్తరితత్వంబునకు వేఱ వర్ణన యేలా. 70

క. నరుబాహుస్ఫురణమునకు, సరి యగు నెక్కు డగుఁ గాని సాత్త్వికభుజవి

స్ఫురణం బల్పము గా దని, సురనికురుంబంబు పొగడుచుం జూచె నృపా. 71

మ. కురుమాఖ్యుండును దోడినై నికులుఁ బెక్కుల్ దూపు లొక్కుమ్మడిం

గురియం బిన్నటినప్రతో నతండు తిత్కిదండసూతాశ్వ కే

తురథంబుల్ వికలత్వముం పొరయఁగా దోర్దర్శదుర్ధాంతుఁ డై

వెరవుర జేవఁడు లావునుం దెలిపె నుర్వివాధ యాసేనకున్. 72

- క. కదిసి నరేంద్రుడు సూతుని, మదమును దురగములయుబ్బు మానిచి నిశిత
ప్రదరముల నతనియంగము, పొదివె శకుని దోడుపడంగ భుజబల మలరన్. 74
- వ. పొదివిన నొదివిన కోపంబునాటోపంబున. 75
- మ. ధరణీనాథ మురాంతకానుజుడు గాంధారేశుచాపంబునుం
గురువంశాగ్రణిసూతుకంతము నతిక్రూరాస్త్రపాతంబునం
గరమాశ్చర్యము గాంగఁ ద్రుంచినఁ దురంగస్తోమ మామేదిసి
శ్వర్వతే రచ్చటు వాయ నీడ్చికొని వెల్పుం బాతె దుర్వార మై. 76
- వ. ఇల్లెఱంగునం బాతిన. 77
- క. తమ్ములు దొరలును నేపటి, యమ్మనుజాధిపునిపజ్జ కరుగుటయును నై
నయ్యు వెఱవఱచి విచ్చిన, నెమ్మదిఁ దనయరుగుదెస శినిప్రభుఁ డరగెన్ 78
- వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె. 79
- క. పులికిఁ బనులు వాఱినక్రియ, నలవుఁ జలము సిగ్గు విడిచి య ట్లాక్కనికో
ల్లల కోర్కక విఱిగిన పుత్రుల నే మని విందు నేను రోయక యింకన్. 80
- క. అనుడు నతఁ డవ్విధుని కి, ట్లను నీవును నగ్రసుతుఁడు నవినయములు నే
సినఁ బాటిల్లినయావడ, విన కుండఁగ వశమె మీఁడు విను తెలియంగాన్. 81
- వ. అట్లు గాసి యై కోపించి నీకొడుకు పురికొల్ప నంబట్ట టేంకణపారదప్రముఖ
దేశంబులబలంబులు దుశ్శాసనపురస్కరంబుగా రయంబునం జని పాత్యకిం జొట్టు
ముట్టిన నా జెట్టివగండు నిజభుజవిక్రమాటోపంబునకుం బాటవంబు దలకొల్పిన.
- మ. విఱిగెం బెక్కురథంబు లొక్క మొగి నుర్విం గూలె శుండాలముల్
దఱచై రాలెఁ దురంగమావయవసంథానంబు లింతింత లై
కుటుకుల్ గట్టె భటాంగకంబులు రణక్షోణిం బ్రవాహంబు లై
పఱచెన్ నెత్తురు భూతకోటి విహరింపం బ్రస్తుతింపన్ సురల్. 83
- దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి పాఱి పోవుట. —
- క. రోషమున దుస్సునేనుఁడు, పాపాణప్రదరనిపుణపార్శ్వతికతతిక
భీషణముగఁ గవియింప జిగ్గిషం బొదువుటయుఁ జూడ్కిఁ గెం పారంగాన్. 84
- క. శినివరుఁ డాతా లెల్లను, దునియలుగా నేయ మగిడి తొరఁగుచు నవి నై
చినవారి నొప్పింపఁగఁ, గనుకని నమ్మాఁక విచ్చెఁ గౌరవనాథా. 85
- తే. విచ్చుటయు నంటఁ దాఁకి యవ్వీరుఁ డంప
వెల్లిఁ దేల్చిన వెగ డంది వెల్లిగిల్లి
యధిప దుశ్శాసనుఁడు మొదలైనయోధ
గణము లెల్లను ద్రోణునికడకుఁ బఱచె. 86
- వ. ఇవిధంబునఁ దనచేరువకుం జనినయాదుశ్శాసనునిం గనుంగొని మున్ను నై నేయు
చన్న దెసం బుట్టినయక్కొలాహలం బాకర్ణించు చున్నయద్గురుం డి ట్లనియె. 87

- క. ఏమి యువరాజవిభునకు, నేమమె నైంధపుని నేమి నేసె నరుడు నీ
వేమిటి కి ట్టిరథక, స్త్రీచుముతో విజిగి తెందు జొచ్చెద వింకన్. 88
- క. అడుకులు దిన్న ట్లగునే, కడుపున గు ట్టెత్తినపుడు గడుం బఱచితి నాఁ
డొడ లెఱుంగక పాండుసుతుల, నుడిగి మడుంగ వలసె నిప్పు డొకసాత్యకిచేన్.
- వ. భీమాష్టనులు బారిం బడి యేమి గాఁ గలవాడ వని పలికి యలుక వొడమిన
నంత నిలువక. 90
- చ. మఱచితె యాసభక్ భువనమాన్య గుణోత్తర యాజ్ఞనేని నీ
పఱచినపాటుఁ బాండవులఁ బల్కిన పల్కులు నాటికొన్వృ నే
డైఱయును నెందుఁ బోయె రణధీరల వారల నల్లఁ జేసి నీ
గ్గఱి తుది నిట్టు లైతి తగునక్కట తియ్యన గావె ప్రాణముల్. 91
- ఆ. బ్రదుకఁ దలచితేని బాండునందనులకు, నింక నైన బుడమి యిచ్చునట్లు
గాఁగ నన్నతోడఁ గార్యంబుఁ జెప్పు మ, ప్పెడఁగు భీష్మబుద్ధి వినక చెడియె. 92
- వ. ఇట్లు నేయఁ జాల వైతేని 93
- క. ఎట వోవ వచ్చు నిను ముందట నిడుకొని పోర నున్నతగురాజుల నె
క్కట దోలెడిసాత్యకి నీ, వట నఱుముదు గాక యెదుంగ నగునే నీకున్. 94
- క. అనుటయు నతండు వినయును, వినని చెవులు నేని మగుడ విక్రమమునకుఁ
గొనకొని యేమియుఁ బలుకక, చనియె శినిప్రవరు ¹జ్జ సమరంబునకున్ 95
- వ. తదనంతరంబ యాచార్యుం డవార్యదోర్వీర్యంబు మెరయం దఱిమి మెఱుంగు
వాలములవేడిమి సూపిన. 96
- కా. పాండుత్వావరసూనునైన్యములు దర్పం బేడుడుక వీరకే
తుం డుగ్రంబునఁ దాఁకి యగ్గురుని సూతుఁ నొంచి యేనమ్మ లు
ద్దండుం దై తను వాడ నేయుటయు నాతం డల్లి దీప్తోజ్వల
చ్చుండాస్త్రంబులఁ గూల్చె నాద్రువదసంబాతుఁ మహోదగ్రతన్. 97
- వ. ఇట్లు వీరకేతుండు పడినం గినిసి యతనియన్నలుం దమ్ములు ²నగుచిత్ర కేతుండును
సుధన్వుండును జిత్రవర్తయుఁ జిత్రరథుండును ద్రోణురథంబు బాణమయంబు
నేసిన నతండు. 98
- క. వారలరథ్యంబులఁ ద,త్సారథులం బొడవడంచి ధరఁ దొరగించెఁ
వారిశిరంబులు పువ్వు ల, వారణమెయి డుల్పుగంధవహుడుం బోలెన్. 99
- వ. అప్పు డాలోకించి భృష్టద్యమ్నుండు గెంజాయ రంజిల్లుకన్నులం గన్నీ రొలుకం
గవిసి కుంభసంభవునరంబునం గ్రూరనారాచంబులు సొనిపిన మనమూఁకలు
పాహాకారంబు లెసఁగ నతండు మూర్ఛిల్లిన నప్పాంచాలవరుండు. 100
- తే. పలకయును వాలునుం గొని యలఘజవము

మెఱయ నేలకు లంఘించి మెఱుంగు మెఱచి

నట్లు సని తల గోయుట కప్పలించి

యెగిరె నగ్గురు తేరిపై కేపు మెఱయ.

101

వ. అంతటం దెలిసి యాచార్యుండు ధైర్యధురంధరుం డై యెదురు గదియం బడి నప్పటికి సాధనంబు లగుజేనకొలందితూపుల నతని నొప్పించినం గడుఁదురులు గఱచిన వెగడుపడునట్లు మొగతిరిగి యాద్రుపదనందనుండు నిజస్థందనంబునకు వచ్చి విల్లు గొని పెల్లేసిన.

102

క. గురుఁ డతనిసూతుఁ దునుముడుఁ, దురగములు రథంబు ననికీ దొలఁగఁదిగువ నా ధరణీసురోత్తముఁడు బం, ధురపాండవనై న్యసమితిఁ దోలెం బెలువన్.

103

క. కిలశజునితెంపుఁ బెంపును, బలిమియునుం జూచి యపుడు పాండున్మవతనూ

¹జలదెస నై నికు లెవ్వరు, నలపు మెఱసి కడఁగఁ జాల రైరి నరేంద్రా.

104

వ. అట్టియెడ.

105

ఆ. అవ్వధమునఁ బల్కి యాచార్యుఁ డట పుచ్చు, నరిగి దుస్ససేనుఁ డాశినిప్ర వీరుఁ డాఁకుటయును గౌరవపతి ద్రిగ, ర్దునిబలంబుఁ బనిచెఁ దోడువడఁగ.

106

వ. ఆసంశ్చక్తులలో దండిమగలు మూఁడువేలరథంబులవారు బెట్టు గిట్టిన నావృష్టి వీరుండు పంచశతముఖ్యరథికులం బంచత్వంబు నొందించి వెఱచతురంగబలంబుల నెత్తుట జొత్తెల్లం జేసిన నాత్రిగ ర్తనై న్యంబు దై న్యంబు నొంది ద్రోణు దెసకుం బఱచెం బఱచినం బోవక యువరాజు శై నేయుతోడ నానానిశితశరంబులం దురంబు నేయ నతండు.

107

— దుశ్శాసనుడు సాత్యకితో యుద్ధము సేసి యెఱుట —

క. ధనువు దునిమి నవ్వి నీ, తనయుండు పటుశ క్షేపై చెఁ దలఁకక యది ప ల్తునియలుగఁ జేసె సాత్యకి, విను మాతం డతని నొండువిలు గొని నొంచెన్.

ఆ. అలిగి కృష్ణతమ్మఁ డతనిచాపంబును, సూతుఁ దురగములను గేతనంబుఁ దునిమి సొగయనేసియును ²భీమసేనుప్ర, తిజ్ఞ దలఁచి చంపఁ దెగక చనియె.

109

వ. అట ధర్తజభీమనకులసహదేవులు సాత్యకి నేనం దఱియం జొచ్చుట యెఱింగి నై న్యంబులం బురికొల్పికొని భృష్టద్యమ్నాదియోధుల మున్నిడికొని తఱిమిన మనవారును మార్కొని పెనంగి రాశై నేయుండును నీసేన బడలువడం జేయుచు మున్నీటం బెనుఁజోఱ దఱిసి పోవుటెఱగునం బోవుచుండె నంత నక్కడఁ గవ్వడి యును యుగాంతకాలరుద్రునికై వడి రౌద్రరసమయమూర్తి యై తనమునుము మొనల బారి సమరుచుండె మోహరంబు మొగంబున గురుండునుం గౌంతేయ బలంబులం బొరిగొను చుండె నివ్వధంబున నమ్మువ్వరచేతను బ్రజాక్షయం బగు చుండం గురువతి భారద్వాజునాజి యరసి పోవవచ్చి యచ్చటం బాండవనై సికుల సంరంభంబుఁ జూచి యేచి యొక్కరుండును దలకడచి యమ్మెన వనజవనంబు

సామ్యవారణంబునుంబోలె దటియం జొచ్చి భీమనేనుం బదిబాణంబులను నకుల
సహదేవద్రుపదవిరాటద్రాపదేయుల సాయకత్త్రయంబులను గేకయు లేవురను
శరద్యయంబులను భృష్టద్యుమ్నుని నిరువడింటను శిఖండిని మూటను ధర్మ
నందనుని నైదుతూపులను నేసి మఱియు ననేకసరతురగద్విరదరథనికరంబులం
బటుప్రదరశతంబుల నొప్పించె నప్పుడు. 110

తే. అతనిచాపంబుఁ గుంటినుతాగ్రజుండు, నఱకఁ బెఱవారు వొదిలిన నుఱక వారి
నెల్లఁ గుంభజుఁ డమ్మలవెల్లఁ దేల్చి, యురవడించి యూనైన్యంబు నుబ్బడంచె.
వ. కొరవనతియు మగిడి యా నైంధపుకడకుం జనియెఁ దదనంతరంబ కేకయమహీ
నాథుండు మార్కొని. 112

క. గురుఁ డెన్నిశరము లేసిన, వెరవున నన్నింటి నన్నివిశిఖంబులఁ దా
మరలిచి బ్రహ్మాస్త్రపరి, స్ఫుగణము సూషింఁ దదస్త్రమునన యడంచెన్. 113

క. మఱియు నతనిమెయి బాణము, లఱునది ¹గిరిగొలుప నాబృహస్పతిత్తుం డే
దైత సూతు నొంప నాతం, డటిముఱి నారాచతతుల నవ్విభుఁ బొదివెన్. 114

తే. చిక్కువడఁ జేసి చనుమఱి యొక్కదొడ్డ, నారసమ్మున బిట్టేయ నరవరుండు
ద్రెల్లె శిశుపాలతనయుండు భృష్టకేతుఁ, డమ్మహావీరునై వీర నడరి యపుడు. 115

క. వెనుమంట నుఱుకుశలభం, బునుబోలెం గవిసి కోలుపులిఁ గోలక వ్రే
సినమాడ్కి నేసె నఱువది, సునిశితబాణముల నశ్వసూతయుతముగన్. 116

తే. బాణఘట్టనఁ గటకటఁ బడి గురుండు, విల్లు ద్రుంచిన నొండొకవింట నొంచె
నాతఁ డక్కుంభసంభవుఁ డతని విరభుఁ, జేసి యావిలు దునిమింఁ జేవ నెడక. 117

క. గదవైచిన నది ద్రోణుని, ప్రదరంబుల నడఁగఁ దోమరము శక్తియు బె
ట్టిదముగ నతఁ డడరించిన, మదమున నయ్యోధవరుండు మడియించె నెడన్ 118

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం జేసి. 119

క. ఆలోనన మెఱుంగారెడు, వాలికనారసము చేవివరుహృదయమునం
గిలించినఁ బొడ వెగయుచు, నేలం బడి తన్నికొని చనియె జముకడకున్. 120

క. కని యాతనికొడు కడలుం, గనలుం బిరికొనఁగఁ దన్నుఁ గవిసినఁ బొదివె
ధనురాచార్యుండు శీఘ్రిం, బున బెబ్బలికొదమ లేడిఁ బొదివినమాడ్కిన్. 121

తే. బొదివి యవలీల నాతనిఁ బొలియఁ జేయ
సమదగతి మాఱుకొని జరాసంధతనయుఁ
డస్త్రగురు నొంచుటయు నతఁ డల్లి యతనిఁ
గూల్చెఁ దత్తైనికులు గనుంగొనుచు నుండ. 122

వ. అట్టియెడ వడముడి భృష్టద్యుమ్నుండు విన నివ్విప్రవరుండ ప్రతిహతతపస్తీవ్రం
డు గాకేమి చూపులన దహించునట్ల తూపులవేడిమిం బగఱిరూపడంచుచున్నవాఁ

డనిన నాద్రుపదనందనుం డతని మార్కొనం గడంగునె నాతనిం దలకడచి.

౪ త్తత్తవర్త గురునిచాపంబు ద్రుంచిన, వేట యొక్కదొడ్డవిల్లు రయము
మెఱయఁ గొనియతండు మెఱుఁగులు గిడిగొను, నారసమున వానినామమడఁచె.

ఉ. అప్పుడు చేకితానుడు శతాశుగముల్ గురుమేనఁ గ్రుచ్చి తే
రొ ప్పట సూతు నొంచి తురగోద్ధతి మాన్ప నతండు గన్నులన్
నిప్పులు రాల్చ దద్దుజము నిష్ఠురబాణహతంబు సేసి వే
కప్పె శరాళి సూతుఁడు దెగ్గ హరు లోటటి గ్రేట్లవాఁఁగాన్. 125

వ. ఇట్లు విరభుం డై చేకితానుం డోటమిఁగొర్చి యమైయిన తొలంగె నిత్రైఁగనున
క. వెక్కండుదొరలు దనవే, రుక్కున రూపఁగ ద్రోణు డున్నతి దోడ్తో
నెక్కఁగ నితఁడు కుమారుం, డొక్కొయనఁగ ముదుకడయ్యు నుగ్రతమెఱసెన్.

వ. ఆసమయంబునం బాంచాలపతి యీబ్రాహ్మణుండు వృషభంబులుంబోనిభూపా
లుర నెల్లను సృగాలంబుల కాహారంబు సేయుచున్నవాఁడు వారింపవలదే
యని కడంగి మొనలం బురికొలిపికొనుచు నక్కజం బగుకయ్యంబుసేయుచుండం
బాండవాగ్రజుం డాత్తగతంబున. 128

— ధర్మరాజు భీముని సర్వమును కడ దోడ్చడం బుచ్చుట —

ఉ. అర్జునుఁ డొంటి వోయె నని యక్కడఁ బుచ్చితి బావచుసారవి
సూక్తిజ్ఞు సాత్యకిం బెలుచఁ బోవుటయుం గనుఁగొంటి నిద్దఱున్
దుర్జయశత్రుసైన్యముల దొందడి నే మయి రొక్కొ విక్రమా
వర్జితవైరి భీముఁడును వారికిఁ దోడుగ నేఁగు టెట్లొకో. 129

క. తమ్మునిఁ దలంచి కృష్ణుని, తమ్ముఁ బనిచె నాతనిం బదంపడి తనచి
తమ్మునఁ దలఁపడ ధర్మజుఁడెవ్వైయివాఁడొక్కొ నారె యాయున్నజనుల్. 130
తే. వెక్కుచోటుల నెఱిగిన యుక్కులావుఁ, గలుగునీతనిఁ బనుచుట కలుక నేల
యితఁడుగలయనయ్యరువురకెలమి వచ్చుఁ, బనుతు నేనటుశోకంబువాయవలయు.

వ. అని బహువిధంబుల విచారించి నిశ్చయించి. 132

ఆ భీముఁ జేర నరిగి బీభత్స నీతమ్ము
నని యెలుంగు గళమునందుఁ దగుల
నశ్రులోలుక మాటయట నెప్ప లేడతఁ
డాత్తి సూచి యిట్లు లనియె నతఁడు. 133

క. ఏము గలంగినయప్పుడు, నీమహిమయ మమ్ముఁ చేర్చు నీకును గలఁగఁ
భూమిశ తగునె యివ్విధ, మేలుటఁ బాటిల్లె బనుపు మేపని కైనన్. 134

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లనియె నక్కడ నప్పుడు బాంచజన్యని
స్వనము వినంగ నైన నట సాత్యకిఁ బుచ్చితి నేమి పుట్టెనో
యను¹వెత నిప్పు డద్దెన భయంబు దిగంబడ నీవు వోయి పా

- ధ్వుని గని సింహనాదమున రోదసి నింపుము మాకు నింపుగన్ 135
- క. నీతమ్మంగుట్టు రూపసి, నీతివినుడు సకలసుగుణానిధి మద్భక్తుం
దాతని కెడ రగుచో యను, చేతోగతి పల్లటిల్లు జేయదె తాల్చిన్. 136
- ఆ అనిన భీముఁ డిట్లు లనియెఁ దద్రథము గ, శ్ర్యముల సారధిని శగాసరంబు
నెఱుంగు దతనికొలఁది యెఱిగినయనియ నీ, కేల వగవ నిపుడ యేను బోదు.
- వ. దేవరయాజ్ఞఁ దల నిడికొని చని యాశ్రయములఁ గృష్ణానుజానిం గలసి యిక్కడ
కెఱుక నేయుదు నని పలికి సాంచాలనందనుం గనుంగొని కుంభసంభవు బలి
మియు నతని ప్రతిజ్ఞ తెఱుగుచు నెఱుంగుచు వేముట కుండుము నాకుం బోక
గర్జంబు గాదు గాకున్న నేలినవానియానతి నడప వలయు ననవుడు నతండు
- క. వినుము భవత్సేనాపతి, తనువునఁ బ్రాణములు గలుగ భక్తజాదెవుం
జనుదెంచువాడె ద్రోణుం, డనుమానము దక్కి యరుగు మృష్టునకడకున్. 139
- వ. అనిన భృష్టద్యుమ్నుఁడుకుల కూటాడిల్లి యనిలతనయుం డన్న చరణంబులకుం
బ్రజతుం డై యాలింగనంబును నాశీర్వాదంబునుం బడసియున్న యప్పడు శౌరి
శంఖవిరావంబు వీతెంచిన నవ్విభుం డవ్వీరున కి స్టనియె 140
- క. విను సాంచజన్యదటుని, స్వన మదె యిది మఱియె యెడగు పైరింపక కృ
ష్ణునిరణము సేయురభసం, బని తలఁచెద నెద్దు మెద్దు మధిగరయమునన్. 141
- వ. అనవుడు సవిశేషకల్పితం బగురథంబురవంబును దూర్యనినదంబును దనసింహ
నాదంబును జెలంగ విశోకునిసార్థ్యసామర్థ్యంబున రథ్యంబులు నెఱయ
మెఱయం గదలి గొనయంబు సారించి కురుబలంబు ననలోకించుచు నడరు
నవ్వుడముడిం దలపడి నీకొడుకులు దుశ్శలచిత్ర సేనకుండ ఛేదివివిశతి దుర్బుఖ
దుస్సహాలును వికర్ణశలనిం వానువిదసుముఖిర్లు బాహుసుదర్శనబృందారకు
లును సుహస్తసుషేణాదీర్లులోచనాభయరాద్రకర్త సుశర్తదుర్విమోచనులును
వివిధ విశిఖంబులు వరఁగించుటయు లేళ్లగమిం జూచి పొంగుసింగంబుచందం
బునం జెలంగి యాశరంబులు వారింపుచు వారిం గదిసి బృందారకుం దెగఁ
జూచి యభయరాద్రకర్తదుర్విమోచను లనుమువ్వుర మూడువెడందూపులం
దునిమిస. 142
- క. చలమునఁ బోవక వెనఁగిన, నల వేర్పడ నతఁడు విందు ననువిదసుశ
ర్వులఁ జంపి సుగర్భను బెట్టిలపైఁ బడి యపుడు సావ నేసె నరేంద్రా 143
- క. వెఱవారు వెఱచి నలుగడఁ, బఱచిన వాయుసుతుఁ డార్చి పఱపె రథం బా
తెఱపిన యరుగుట గని గురుఁ, డుఱక యతని దాకి కప్పె నుగ్రాస్త్రములన్.
- వ. ఇట్లు నిలువరించి నిటలంబున నారాచంబు నాఁటించి యక్కుంభసంభవుండు దన
మనంబున వీడు వివ్వచ్చునట్ల న న్నునుసరింపగలవాఁ డని తలంచి యప్పవన
తనయు నుద్దేశించి. 145

క. నను గెలిచి కాక నీ క్షిప్తమైన సారంగా నెట్లు వచ్చు మును నీతమ్ముం
డనుమతుఁడై కాదే చొరఁ, గనియె ననుడు నతఁడు గన్నుఁగవఁ గంపారెన్.

క. నరుఁ డొకరథికునియనుమతిఁ, జొరఁ దలఁచునె మరుజనేన సురబల మైనం
దెరలిచిఁగొని విచ్చలవిడి, నరుగుం దనవలచినెడకు నది యట్లుండెన్. 147

చ. ప్రియములు వల్కి ని న్ననుసరింపఁగఁ బాఠ్యుఁడు గాఁడు సుమ్ము దు
ర్జయభుజశక్తినిర్మథితశత్రుఁడు భీముఁడు గాని నీవు దం
ష్ట్రీయు గురుఁడుం బ్రియుండు నని ప్రీతి యొనర్చెదఁ బూని వైరికిఁ
జయ మొసరింతు గాక యని నైఁతునె దర్పము సూప కుందునే. 148

వ. అని పలికి 149

మ. గద సారించి చెలంగి వైచిన భుజాగర్వంబు సాలించి య
మ్ముదుకం డుర్వికి దాఁటి పోయె నది రత్నల్ మింటఁ బర్వంగ బె
ట్టిద మై మ్రోయుచు నచ్చి బల్పిడుగుమాడ్కిం దాఁకుడుఁ గుట్టముల్
సదిసెఁ సారథి మ్రగ్గఁ దేరు వొలిసెఁ సైన్యంబు భీతిల్లఁగాన్. 150

వ. అప్పు డఘోషింపగండు. 151

క. మనమూఁక దఱిసి యుద్ధతిఁ, జనఁ జన నీనందనులు వెసం దాఁకియు ను
బ్బినయతనివీఁక కోర్వక, కనుకని సిగ్గు నెడి పాఱఁగా గురుఁ డంతన్. 152

క. బండ్ొక తే రెక్కి సముద్గండతఁ జని భీమనేనుఁ దాఁకి శరము లొం
డొండ నిడించి నొంచిన, గం డడఁగక యతఁడు గనలు గదిరినమదితోన్. 153

చ. అరదము డిగ్గి యప్పుటుశరావళి కోర్చి మొగంబు వాంచి స
త్వరుఁ డయి వాన వైఁ గురియ వంచినమస్తక మొప్పుఁ బోవుసం
దరవృషభంబులీలఁ జని దర్ప మెలర్పఁగ నొక్కచే నొగల్
వెరవునఁ బట్టి లేరు ప్రజ విస్తయ మందఁగ వీచి వైచినన్. 154

— భీముఁడు ద్రోణాదిరథికుల నరిక్రమించి యర్జునఁ జేరఁ బోవుట. —

ఆ. సుగ్రునూచమైన నగ్రుఁడొండొక, యరద మెక్కి యల్ల నరిగె నేన
మొగమునకు రయంబు మిగుల విశోకుఁడు, దేర భీముఁ డెక్కెఁ దేరు ప్రీతి. 155

వ. ఇవిధంబున ధనురాచార్యు బెట్టు వఱచి బిట్టు సనునాజెట్టిబిరుదున కెదుర్పం
జాలక భోజబలంబును గాంభోజానీకంబును యవనాదిమైచ్చుసైన్యంబులును
బసులు ఫులికిం బాటుతెఱంగునం గలంగి పఱచె నట్లప్రతిపాతగతిం బోయి
సాత్యకిసమరోల్లాసంబు గనుంగొనుచు నట్ల కడచి యవ్వడముడి దివ్యరథంబు
మెఱయఁ గౌరవ్యయోధులతోడం బెనంగుపవ్యసాచింజూచి సింహనాదంబు నేసిన
నతనిం గనుంగొని ప్రియంబున నయ్యర్జునుండును వారియును గర్జారపంబుల
గగనంబు నినిచి రమ్మహారావంబు లాఙ్గిరించి యుధిష్ఠిరుండు భీముసంజ్ఞాపనంబు

నకు సంతృప్తాంతరంగు డై జనలోనన మహని నగ్గివి యన్నరనారాయణుల
యెలుంగులు వినం గనుటకుం బొంగుచు నప్పొగ్గుండు దనప్రతిజ్ఞ నెఱపి వచ్చి
తన్నుం గొగిలించికొనుటగ గోగుచుం గౌరవతతి యిమ్మెఱుం దన్నులు బంధులుం
దెగం బొలియుట దెలిసి యయినను దీరునకుం బొచ్చి యున్నవారి నైనం
గాచికొనునొకో మని యూహించుచు గయ్యంబు సేయు చుండె ననిన విని
భృతరాష్ట్రండు సంజయున కి ట్లనియె. 156

- ఆ ఇట్లు సింహనాద మిచ్చిన భీముని, మూర్కొనంగ నుగడం మనబలమునఁ
గలిగెనే నుదాత్త జాలఁ గొల్పఁ బుట్టిన, చిచ్చు వాడు వానిఁ జెనఱుటరిది 157
- చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను నమ్మసుజేంద్రున కన్న కన్యఁ డ
య్యనిలతనూజు మూర్కొని రయంబున వింశతిసాయకంబులే
సిన నతఁ డేడుతోమ్మిదులు చెచ్చెగ నేసి నీడు బాకంట నే
పునఁ గుదియించె నావధికపుంగవు లట్లువొడంగి యుద్ధతన్. 158
- వ. వెనంగునెడ భీమసేనుండు. 159

- క. సూతసుతువిల్లు ద్రుంచిన, నాతఁడు బలుమిట నొంచె నతని వెన మరు
త్సూతి యదియుఁ ద్రుంచుచు దత్సూతునిఁ దురగములఁ ద్రుంచె దుర్దమలీలన్.
- ఆ. విరథుఁ డై యతండు వృషసేనురథ మెక్కఁ, బాటుటయును గలఁగఁబాటె సేన
లట్టియెడ నృపాలుఁ డాచార్యపాలికిఁ, జనియెఁ దేరు దోలికొని రయమున. 161

— ౧౬ దివ్యోధనుడు క్రోణుని దూఱ నాడుట. ౧ —

- వ. చని యడిచిపాటు గదుర నతనితో ని ట్లనియె. 162
- క. నరుడును సాత్యకియు వృకో, దరుడును మనసేనఁ గలఁచెదరు నైంధవుఁ జే
రిరి నీకుఁ దగునె నరునిం, జొర నిచ్చితయేని వారిఁ జొర నీ ననఘా.
- క. సమరంబున నీ వోడుట, సముద్ర మింకుట జయించె సాత్యకి గురుఁ గ
య్యమున నని యెనఁగుజనవా, దమ మేలుగఁ దలఁచితొక్కొ ధనురాచార్యా.
- క. ఈథంగి నీ వడంగుట, మాభాగ్యము గాక యింక నూటలు వల దీ
క్షోభం బెట్లు లుడుగుఁజెపు, మా భవదీయబలశౌర్యమతులకుఁ దగఁగాన్. 165
- చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను నక్కడ నిక్కడ నొక్కరూపునఁ
మన మొన కై నయియెడరు మాన్పుగ నోపినయంత మాన్వెద
న్వినుము విశిష్ట కార్య మవనీవర నైంధవుఁ గాచికొల య
ర్జునునకు నీకునుం గలిగె జూదము నాఁ డధికంపుటొడ్డుగాన్. 166
- క. మును శకునిబుద్ధిమై గెలిచినయది యస్థిరపుగెలుపు నెడ కీజూదం
బున వెడలఁబాటు సూచే, మనవెరవును లావుకలిమి మనుజాధీశా. 167
- వ. కాపున నీపు సుధిరోత్సాహుండ వై సాహాయ్యంబునకు నదైన నున్నకల్లాదులం

గొని కవ్వడి మొదలగునప్పువ్వరకుంజాలి¹ సింధురాజరక్షణంబు నిర్వహింపు మేను
సేనాముఖంబున నిలిచి తక్కిన యందఱు నిలువరించుట మేలు నీతోవచ్చుట కర్జుంబు
గాదు పొమ్మచుటయు సతండు మరలి తన్నుం దాన పురికొలిపికొనుచు నట
సనియె నప్పుడు యుధామన్యుండును నుత్తమాజుండును మున్ను కృతవర్త చేత
నివారితలై నరునితోడ² నటును జనక కెలని కుటికి యజ్ఞముజీ మనమొన
దెరల్పికొని బయలికి వెడలి కపిధ్వజగాండీవగుణ గావంబులకతంబున సతనియున్న
యెడ యుపలక్షించి తిరిగి వచ్చి బలువున మనబలంబు వాయఁ బాపికొని చొచ్చి
వివ్వచ్చుం జేర వచ్చుచున్నం గని యక్కురువిభుండు వారల వారింపం గడంగిన.

క. ఆయురువురతో నజ్జన, నాయకునకు నయ్యె దారుణం బగురణ మం
దాయతనృపచాపము రో, పాయ త్తత నుత్తమాజుఁ డార్చుచుఁ దునిమెన్. 169

తే. తునిమి తోడన యుర మాడ సునిశితాస్త్ర
చయము నిగిడింప రా జొండు చాప మెత్తి
యతనిహయముల సారథి నవనిఁ గూల్చె
నాతఁ డరిగె యుధామన్యునరదమునకు. 170

క. అరిగి తురగముల సూతుం, బారిగొన విరభుఁ డయి నృపతి పాలివోవక యు
ద్ధరగతి గద గొని చని త, త్తురగంబుల సారథిని జిదుర్పలు సేసెన్. 171

తే. రథము డిగ్గి తొలంగి రారథికు లమ్మ, పీఠుఁ డేలేంచి యెక్కె మద్రేకుతేరు
వారు నీయోధు లిరువుర బారిసమరి, యారథము లెక్కి యర్జునుఁ జేరఁ జనిరి.

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లను మనవారెల్లం గర్జుండు గొంతే
యుల గెలుచునని యాసపడుదు రాధర్మతనయుం డాతనియాటోపంబు దలంచి
రేలెల్లను గన్ను మూయుండు. 173

ఆ. అట్టిజెట్టి యనిలువట్టిచే విరభుఁ డై, పోయి పోయినట్ల పోయెఁ గాని
మరలి కయ్యమునకుఁ జొరఁ డెట్టు లాతని, తెఱఁగు నెప్పు నాకుఁ దేటవడఁగ.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టులను నన్నరనాథున కట్లు సూతసం
దనుఁ బొరిపుచ్చి భీముండు మదంబున నర్జునుదిక్కు వోవఁగాఁ
గని యతఁ డాయితం బయి తగం దనవేరెలుఁ గెత్తి పిల్చె నా
ధ్వని విని యావృతోదరుఁ డుదగ్రగర్భి మరలెఁ మహిశ్వరా. 175

వ. అట్లు దారొక్కిని యర్కప్రతాపు లగునయ్యిరువురు నొండొరుశరంబులు దూలిం
చుచుఁ దురంగంబులయంగంబులం దూపులఁ గీలించుచు సారథుల బెట్టువలు
చుచుఁ జావంబులు విటుచుచు మైమలుపు లటువుల్ల సేయుచు మేనులు నెత్తుట
జొత్తిల్లఁ జేయుచు నొండొరులకు వేడిమి సూపి యేపునం బెనంగునెడ నయ్య
నిలతనయుండు 176

- క. విలు దురుము నేసి గుట్టంబుల సూతునిఁ బిలుకుమార్చి భుజగనిభశరం
బులఁ జేప్పటిచిన సి గ్గటి, కలఁగి పఱచి యొండురథముఁ గర్ణం దెక్కిన్ 177
- క. అన విని భృతరాష్ట్రం నీ, ట్లను నమ్మినబంటు పిఱికి నై యిటు పఱచం
గని మండబుద్ధి దుస్సోధముఁ దేమని తలఁచె నొక్కొ తనచిత్తమునన్. 178
- వ. అది ను ట్లుండె నాకన్యనిబింకంబు పిదప నె ట్లయ్యె ననవుడు సంజయుం డతని
కి ట్లనియె. 179
- తే. అనంగబునఁ గ్రోధమహావలంబు, భీషణముగ రాధేయుండు భీముదెసకు
మరలి యురవడిఁ గవియ నయ్యిరువురకు మ, హాద్యుతం బగుసంగ్రామమయ్యెనధిప
- క. బలుడేగలకై వడి బె, బ్బులులపగిది మత్తకరలపాలిక దగ్గో
జ్వలనింహంబులచాడువన, నలవుఁ జలము మెఱయఁ బెనఁగి రారథివరుల్ 181
- క. పెనఁగునెడం గగ్గనిది, క్కునఁ జతురంగములు బెట్టుగోల్ల నాభీ
మునిమీదఁ గవిసి మంత్రి, చినగుట్టులు గూలె నతనిచేతిబలుపునన్. 182
- వ. అనవుడు నాంబికేయుండు 183
- క. తొడఁ బుట్టలదియె వానికి, వడముడిభుజవిక్రమంబు వారల మన మె
ప్పుడు వినమొ కర్ణు వినమొ, యడిబీరపుదులువ గెలుచు నట పాండవులన్.
- ఉ. సూతసుతుండు పాండున్యపసూనులఁ బోర జయించునంచు గ
ర్వాతిశయంబునన్ మనమదాంధుండు కృష్ణుఁ దృణీరించి సం
స్థితగ సంధి నేయడ యపేతకళంకులు వారు వారికే
లా తగ వేది దైవము దలంచు రణంబునఁ జేటు సంజయా. 185
- వ. తానును తమ్ములుం జెడుదు రింటియ కాక యెండు గలదే యది య ట్లుండె
భండంబు లెఱంగు నెప్పు మనిన నమ్మచుజనతికి నాసూతసంభవుం డి ట్లనియె. 186
- చ. సమసిననేనఁ జూచి రభసంబునఁ గర్ణుండు భీముఁ గిట్టి ద
ర్పము సిగురొత్త ముప్పదిశరంబుల నొంచినఁ గెంపుసొంపు వ
క్తమునకు నొప్పు నేయఁగ నతండు వెనక విలు ద్రుంచి సూతుఁడ
ణముఁ గొనినం జలం బెదఁ బెనంగొన వాహనచోదకుండు నై. 187
- వ. అతండు శక్తి వైచిన. 188
- క. ఎనిమిదితునియలుగా నది, దునిమి మరున్నందనుండు తొమ్మిదిశరముల్
తను వాడ నేయ బలువిలు, గొని యన్నియ కర్ణుఁ దేసె గ్రారాస్త్రంబుల్. 189
- క. వాని నెడ నటికి యప్పువ, మానతనూభవుండు నిశితమార్గణములు పై
పై నిగిడింపఁగ రాధా, సూనుండును సాయకముల సోనలు గురిసెన్. 190
- క. చెలఁగుపటుసింహనాదం, బులు టంకెలు గాఁగ వారు పొలిచిరి వృషభం
బులక్రియ నొండొరులకు మా, ర్పలయుచుఁ దాకుచు నుదాత్తరభసోజ్వలులై.

- ఉ. అత్తఁజీ గర్హవిల్లును హయంబులు నుగ్గుగ నేసి నెత్తుటన్
జొత్తిల మేన బాణములు సొన్ని మరుత్సుతుఁ డార్చె నార్చినం
జిత్తము దల్లఁజిల్లఁ గురుసింహుఁడు దుష్టయుఁ బన్న నాతఁ డ
త్యుత్తమసాహసప్రకటితోద్ధతి నాజగజ్జెట్టిఁ దాఁకినన్ 192
- తే బలము లచ్చెరువంద నట్లెల్ల మెఱయ, నీసుతుఁ డనిలసుతుఁ దాఁకి నిశితసాయ
కములనొప్పించి రథతురంగముల నొంచి, సూతునో నేయఁ గ్రోధవిస్ఫూర్తినతఁడు
క తురగములతలలు సూతుని, శిరము నతనిమస్తకంబు శితశరపట్కు
స్ఫురణమున ధరణిమీఁదం, దొరఁగించెం గర్హఁ డేడ్పుతోఁగనుఁగొనఁగాన్ 194
- వ ఆలోనన సూతసూనుండు రథంబు సన్నద్ధంబు నేసికొనినవాఁ డగుట నప్పాండు
తనయుం దలపడియె నమ్మేటిమగలు కోపంబులు నాటోపంబులు బలంబులుఁ జలం
బులు శౌర్యంబులు ధైర్యంబులు మెఱయుతెఱంగునం బెనంగి రట్టియెడ 195
- మ. ఖరనారాచము భీమువత్సమున నాకర్ణండు బాహుబలా
భరణుం డై నిగిడింప నుచ్చి చని భూభాగంబు నాటంగ నా
తురతం బొంద కతండు నిష్ఠురగడం ద్రుంచెం దురంగంబులన్
ధరణిం గూర్చె ధనుర్విలాస మలరం దత్సూతుని గేతువున్. 196
- మ. విరథుం డయ్యును రాధనందనుఁడు దోర్నిర్యం బవార్యంబుగా
శరజాలంబుల భీముఁ గప్పట మహాశ్వర్యంబు గావించె భూ
వరుఁ డంతం దనతమ్ము నారథికుఁ గావం బంచె నాదుర్బలుం
డు రయం బారఁగఁ దాఁకె భీమునకు నాటోపంబు దీపింపఁగన్. 197
- క. అయ్యంగరాజతోడం, గయ్యము సేయుచును దుర్బుధప్రాణంబుల్
సయ్యనఁ దొమ్మిదియమ్ముల, గ్రయ్యక డయ్యక యతండు గొనియె నరేంద్రా.
వ. ఇట్లు భవదాత్మజుండు వడుటయు. 199
- ఉ. ఆరినిఁ జూచి కన్నుగవ నశ్రులు గ్రమ్మఁగ సూతసూతి శో
కాతురుఁ డై దదీయరథ మల్లన యెక్కఁగ భీమసేనుఁ డు
ద్వోన్మితహేమభూషితచతుర్దశమార్గవిధ్ధఁ జేయుడు
న్యాతశరంబు లన్ని వెస నాఁటె నతండును దద్యుజంబులన్. 200
- వ. దానం గనలి యనిలతనయుండు. 201
- ఆ. వాఁడినారసములు మూఁడు కర్ణనిటొమ్ము, గాఁడ నేయ నాన గడచి నొవ్వు
భయముఁగదురఁజేయ రయమున నరదంబు,దోలికొని యతండు దొలఁగఁ బాఱె.
వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 203
- క. విను పౌరుషము నిరర్థక, మనుమానము లేదు వైవ మధికంబు మరు
త్తనఁయునిచే నారాధా,తనయుం డి ట్లగుట నెవ్విధంబునఁ దలఁపన్. 204
- క. ఆ ట్టన నేల మహాబలు,పట్టికి సురఖచరదనుజవన్నగులును మా

- రెట్ట రనినఁ గల్గెడుల, కెట్లు నిలువ వచ్చు వాని యెదురం దిర మై 205
- క. పాండవుల గెలుచు నాజి ని,తం డని యగ్గించు సూతతనయుని మత్తు
త్తుం డతఁడు భీమునేపున, గం డడఁగినఁ జూచి మనసు గండక యున్నే. 206
- క. విసుడె జరాసంధాదులఁ, దునుముట మనదర్జయుండు దుర్బుఖుడనొ భీ
మనితోడఁ బెనఁగువా రే,మని కన్గనిఁ గావఁ బనిచె నబ్బలకులన్. 207
- క. పననజఁ డొక్కఁడె వెఱపాం,డవులును సాత్త్వికీయు హరియు డాతురె యుగ్ర
హవమునఁ బ్రాణము లావున, నవిజయులు వారిఁ దొడగ నగునే తనకున్ 208
- చ. అని పలుమాట లాడుటయు నప్పునుజేంపనితోడ నాతఁ డి
ట్లును విష మెత్తి క్రొలి యిది మంగము నారటవెట్ట నన్యులం
గినిసిన యట్ల మీఁదు పరికింపక యమైయు నీవు పాండునం
దనులకుఁ జెట్ట వై హృదయతాపము వచ్చినఁ బల్కె దొండులన్. 209
- వ. డొరక బహరంబు తెఱంగు వినుము సీతనయులు దుర్మర్షణుండును దుర్మదం
డును దుస్సహండును విజయుండును విచిత్రుండును గడ్డనోటమి సయిరింపం
జాలక నడముడిం దొడరి తూపు లడరించినం జూచి యాసూతసూనుండు దానును
నతనిపయిం గవిసి యేసినఁ దవ్విశిఖంబుల వారించుచు మారుతనందనుండు. 210
- అ. ఏచి కురుకుమారు లేవురఁ దురగసా,గభులతోడఁ గూడ రయము మెఱయ
వసుధఁ గూల్చె మెఱుంగు వాలారుతూపు లా,తాటు నిగుడఁజేసి యద్భుతముగ.
- క. అనిఁ బడినరావకొడుకులఁ, గని కన్గం డేటిబ్రదుకు గా బ్రదికెద నే
నని యింక నెచ్చఁటికి కిలా, వని భీముని నొంపవలదె యని తెం పెనఁగన్. 212
- ఆ. కదిసి డెబ్బ దేను కాండంబు లాతని,మేనఁ బఱపి యుబ్బు మిగిలి నవ్వ
నతఁడు నూటయేను శితవిశిఖంబుల, నతని నేసి చావయట్టె ద్రుంచె 213
- మ. రయమారక బలువిల్లు పుచ్చుకొని యాంధ్రాధానుతుం డేయ దు
ర్జయుఁ డమ్మారుతి వొంగి సూతుని వెసం జా నేసి విల్ ద్రుంచుచుక
హయసందోహముఁ గూల్చి హాస్యమునకుక హాసంబు నేయక గద
న్మయదాకారత వై చె నాతఁ డది భగ్నం బయ్యె నాభీముచేన్. 214
- వ. ఇట్లు గద ద్రుంచి పైపై నేయుపావనిబరవసంబునకుం దెరలక యొండు కోదం
డంబు గొని కన్గం డతనితనుత్రాణంబు దునియలు నేసి పెల్లెనేసిన నతండును
దదీయకంకటంబును భుజంబును భేదించె నిప్పురుసునఁ బాదచారియై వెనంగు
నయ్యోధవరుం జూచి భూవరుండు సత్వరుం డై పనుపం జిత్రవిచిత్రచిత్రాక్ష
చారుచిత్రులును జిత్రధ్వజచిత్రాయుధచిత్రకర్తలును ధర్మపుత్రానుజుం దాఁకిన
నతండు మహానాతపతీతభూరుహప్రతీభంగి దోడ నక్కుమారసప్తకంబును
రథస ప్తిసారథిసహితంబుగాఁ బొడవడంగం జేసె నానందునఁ గల్పితస్యందనుం

1 బ్రాణములు విను, మ1జ, 2 నొడ్డఁ బల్కుడె. 3 రా, నన 4 యాస్యమునకుక హాస్యంబు.

- దై యాసూతనందనుం డపాండునందనునిపై నురవడించిన. 215
- క. అఱిముఱి నిరుపురశరములు, తఱుచుగ నొండొరుల బెట్టు దాఱిన నయ్యి
ద్దఱు నెత్తుటఁ దోఁగి కడుఁ, వఱలిరి కల్పాంతనవదివాకరులక్రియన్. 216
- క. అరగములు చిత్రగతులం, జరియింపఁగ ధైర్యములును శౌర్యంబులు ను
ద్ధరబాహువీర్యంబులు, సరి యై మెఱయంగ నధికసంరంభములన్. 217
- ఉ. ఒండొరుమీఁద సాయకము లొక్క మొగిం బరంగింతు రేపుమై
నొండొరుబాణముల్ నఱికి యుర్విపయిన్ నెఱయింతు రుగ్రులై
యొండొరుమేనులన్ శరము లుచ్చి చనన్ నిగిడింతు రిట్లు లు
ద్దండతఁ బోరి రాఱనిరుదంబుల నొండొరు మీఱునాసలన్. 218
- క. మరుదాత్మజుఁ డేచిన నన్నరుఁడు హరియు సంతసంబునం బొదలుదు రు
ద్ధరతం గర్జుండు మిగిలినఁ, గర ముబ్బు విభుండు దమ్ముగమియుం దానున్. 219
- తే. సూతనందనునకు నెడ సొచ్చి చొచ్చి, సమదుఁ డగుభీమసేనుచే జచ్చి చచ్చి
బలములఱుగనాకన్యండు దొలగిపోవఁ, ¹జూచుఁడెగిపోడుపడిననీసుతులఁజూచి.
- వ. శోకంబునం గోపంబునం గర్జువిక్రమాటోపంబు దీపించిన 221
- క. గొడుగునను వింటిశొమ్ముల, సిడమున నరదంబునందు సెల లవిసి కడుఁ
వడి నిగిఁడెడుచాడ్పున న,వ్వడముడి దెస నమ్ము లడరె ననుభాధీశా. 2.2
- క. దానికి మనమున నించుక, యైసను దలఁకక సమీరణాత్మజుఁ డవి పై
రానీక నిలిపి యతనిం, దా నిరువదినారసములఁ దలరఁగఁ జేసెన్. 223
- వ. అప్పుడు. 224
- క. మనవారు వారివారలు, ననిలతనయువిక్రమంబు నగ్గింప సుయో
ధనుఁడు దనయొద్దియోధుల, ననుజులనుం గర్జుఁ గావుఁడని పనుచుటయున్ 225

❧ భీమసేనుచేత శత్రుంజయముపొందుట చుట్టు. ❧

- వ. అప్పుడు శత్రుంజయుండును శత్రుసహండును సుదేహండును మదనుండును
ద్రుముండును జిత్రబాహుండును వికర్ణుండును గర్జరక్షణపరు లై కడిమి
వెలయఁ దలకడవి యొక్కట భీమసేనుం దాఁకి శిభరాధరంబు నంబుధారలం గవ్వు
జలధరంబులచందంబున నతని నతనిబిడశరపరంపరలం బొదివినం బెరిగిన
దర్పంబునం బొదలి యతండు దృఢైకముష్టినిర్భక్తమార్గణు వ్రతంబున వారిం
బిలుకుమార్చి యార్చిన నాసింహనాదంబు విని ధర్మతనయుం డది విజయాగ్ర
జండు నిజవిజయం బెఱింగించుటగా నెఱింగి మనంబునం బొంగి ద్రోణు దెసకుఁ
దఱిమి కయ్యంబు సేసె నట్లు పలువురుదమ్ములు వొలిసిన దుర్యోధనుండు దన
మనంబున జూదంబునప్పుడు విదురుండు నెప్పినట్ల యగుచున్న దని వివాదంబు

నొంది యాసభ నమ్రయి బాండవులం బఱచినపాపఫలం బనుభవించె ననవుడు
వైచిత్రవీర్యుండు. 226

క. గతవృత్తములకు వగవం, గత మేమి యతండు వెట్టికార్యము నాడు
ర్వతిఁ దప్పె నోర్చి కొడుకుల, కత వినియెడఁ జెప్పఁ చెప్పఁగలయది యెల్లన్. 227

వ. అనిన నతనికి సంజయుం డిట్లును నట్లనిలజం దార్చినం దేర్చి కర్ణుం డతనివయం
గవిసి ఘోరసంక్రామంబు నేయుచుండ నీనేన భీమనేను జుట్టుముట్టిన నతండు
బెట్టిదంబులగు భల్లప్రముఖబాణంబులఁ గేతుచ్చత్రచామరంబులు సూతరథ
రథ్యరథికావయవంబులుఁ దురంగమాతంగ సుభటాంగంబులుఁ దునియై లై
తొరఁగి పెరుగు నెత్తురుటేటులవెంబడిం బాఱం జేయుటయుఁ బతితశేషం
బగునబ్బలం బిరుగెలంకులం దొలంగియంప వెట్టునేల కవుల సని చూచుచుండె
వెండియు రాధేయుండు రయంబున నతనిం దాఁకి పోఁచె నట్టియెడ నమ్మారుత
నందనుండు. 228

క. ఆభీలతఁ గర్ణునిక, త్తాభరణము చుక్కవడినయట్లు వడఁగ సం
శోభితశరమున నేసి మహాభల్ల మురస్థులమ్మ నాడఁగ నేనెన్. 229

క. ఆలోనన యారథికుని, ఫాలస్థలి నోలి నెనయఁ బదినారసముల్
గీలించిన నవి యచ్చట, నీలోత్పలమాలవోలె నెఱయం బొలచెన్. 230

తే. ఆలిగి బాణశతంబున నాతఁ డతని, నొంచె నవ్వీరుచాపంబు ద్రుంచె నతఁడ
పఱపెబలువింటఁగర్ణుండు కలుశరములఁ బట్టచనలింటిసూర్యునిప్రథిలు వొలయ.

వ. ఇట్లేయునాసూతనందనువిల్లివిదుర్పు దోఁచక గుడుసువడుటఁ జక్రాకృతిం
బొలుచుననలశిఖలచెలుపు దాల్చె నట్టరయంబునకు భయంబు గొనక భీముండు
నిగిడించు హేమలిప్తనారాచక్రారలు గగనలక్ష్మీ కనకాభరణంబులచెన్ను
చేకొనియె నప్పుడు కొంపంబు రూపంబుగై కొన్నకైవడి నుదీర్ణుం డై యుక్తర్ణుండు.

ద. పవనజాచాపముఁ హరులపగ్గములుం దునుమాడి కాఁడితో
నవి వెనఁగాడఁగా వెడఁదయమ్మనఁ గేతువు గూల్చి సూతుమే
నవియఁగ నేసినం బఱచె నాతఁడు ఫల్గునుచక్రదత్తుతే
రి వెనుక కుగ్రశక్తి యడరించెఁ జలంపక భీముఁ డత్రఱిన్. 233

క. అది సూతనందనుండు దొడ్డిశరములఁ దునుముటయు సమీరసుతుండు బె
ట్టిదముగ వాలుఁ బలుకయు, న్నదమునఁ గొన నతఁడు పలక నఱకె నఱకినెన్.

మ. కరవాలంబున వైచి యారథికునిల్ ఖండింప నొందొక్కని
వ్హరచాపం బతఁ డెత్తునంతకు జవాటోపంబుఁ గోపంబు ము
చ్చరముం దేటదడ వియచ్చరులు మెచ్చక భీముఁ దాసూతసూ
తిరథం బల్లలనాడ దానిపయికిం దెం పొప్ప లంఘించినెన్. 235

వ. ఆతండు కేతంబునకుం గుదురుగాఁ బెను పొనరం గావించినవీతంబు నీడుగున

నొదింగినం దేరిపయి నతనిం గానక భీమనేనుండు నలుదిక్కులుం బరికించి
యతని పాటుటయు లేకున్న సయ్యరదంబు క్రిందఁ దూతె ననుతలంపున నతనిం
బట్టికొనువాఁడై డిగ్గ నుటుకుటయుం దోడన తోచి రాధేయుండు రథచిత్ర
గతులు మెఱయ రయంబొరఁ బెక్కునారాచంబు తొక్క మొగిం దనువునఁ
జూనుపుచు నేచిన సయ్యనిలతనయుండు సాధనవైకల్యంబున వెడంగుపడియును
వెన్నీక మున్ను వివ్వచ్చుచేతం జచ్చినసామజంబులహయంబులఁ బుచ్చికొని
డాచేత నొడ్డుకొనుచు వలచేత వైచుచుఁ బెనంగె నవియును వివిధవిశిఖంబులఁ
దునియలు నేయుచు నెఱుకులు నో నేయుచుఁ గర్ణుండు గదిసి తఱుమఁ దదీయ
స్యందనంబునకు దుర్గమం బగు నని యతం డట్లునాస్త్రవతితంబు లై నచతురం
గంబుల తిట్టలయోలంబు సొచ్చిన

236

తే. మొనలతోడను దనతోడ మున్ను వెనఁగి
శ్రమము వొందియు న ట్లరదమున కరిగి
వెండియును బోరి కడు డస్సి బెండునడిన
యన్నిరాయధుఁ జూచి సూతాత్మజుండు.

237

క. మనమునఁ గుంతీవాక్యంబును నొలసిన నేయు టుడిగి పోయి కదిసి న
వున మో మొప్పు నతని కి, ట్లను వింటం గడుపు లీల నల్లఁ బొడుచుచున్.

— కర్ణుండు భీమనేను నవహనించి పిచోత్తులు కలుకుట. —

ఆ. తిండిపోత నీకు భండనం బేటికిఁ, గడవఁ జేరి మనసు కాంక్ష దీఱ
నోపుకొలది మ్రింగి యూరక నీ వింటి, కడన యుండు మింక నడిచిపడక.

239

వ. అని మఱియును

240

క. వనమున ఫలమూలంబులు, దిని ముని వై యుండఁ గాక ధీరోద్ధతిమై
నని నేయ నీకు వచ్చునె, చను మచటికి నుడిఁగి మడిఁగి శాంతుండపోలెన్.

241

వ. అట్లు నీయొడ లుండ చేని.

242

క. చేయలఁలిం గని సమరము, నేయుము ననుబోటితోడఁ జెనయకు నరనా
రాయణులు వారె యచటికిఁ, బోయెదవే బోయి బ్రతుకుపొంక ముడుగుమీ.

క. అని పలికె నట్టియెడఁ గృష్ణునిపనుపున నర్జునుండు సునిశితనారా
చనితాంతపాతముల నాతనిఁ బిలువనఁ జేసి భీము దైన్యము వాపెన్.

244

క. మండెడుబలునారసముల, వెండియు నారజ్జులాని వివ్వచ్చుండు
ద్విండత నేసినయెడ నవి, ఖండించెను గురుసుతుండు గర్వం బలరన్.

245

వ. అప్పు డశ్వత్థామ యటువదినాల్గునారసంబుల నొప్పించిన నన్నరుండు నిలు నిలు
మని యదలించినం దెరలి యతండు కరులగమిఁ బోచ్చె నాలోనన యమూరుతి
సారథియగు విశోకుండు తే రాయితంబు సేసి తెచ్చిన నెక్కి యాతండు విన్నని
మొగంబుతోడఁ గవ్వడికడకుఁ జనియె నప్పుడు సాత్యకియ నద్దిక్కునకు సగర్వ

- గమనంబునం జోయె ననిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సంజయునితో నిట్లనియె 246
- క. బలియురతోఁ బగ గొనినం, గలుగునె మే రెల్లభంగిఁ గాంతేయులకుం
గలపాలిఁ దగుఁ దోడ్తోఁ, గలిమియుఁ గీర్తియును జొలియఁగా విన వశమే 247
- క. విను మడుగులపైఁ బడి యైన నెంగిలి గుడిచి యైన నరులకుఁ బగ లోఁ
గొని యరులకినువడఁచి బ్రదుకనవలయు నిహమ్ముఁ బరమ్ముఁ గలుగునె చెడినన్. 248
- క. తా నెఱుంగఁ డొరుల నెప్పిన, నైనను విననేరఁ డట్టి యతిబాలిశు నిం
కే నే మందుఁ గొడుకు దుర్తాని గనునె బ్రదుకుపొకరాకలు దెలియన్. 249
- వ. అది య ట్లుండె. 250
- ఆ. గురుని గడచి నరుడు గురునేన సొచ్చిన, యపుడఁ లేగియెఁ గార్యమదియుఁగాక
కలసి రట్టిబల్లిదులు భీమసాత్యకు, లకట నైంధ్రపుండు హతుఁడ కాఁడె. 251
- వ. సమరవిశేషంబు లేఱుం గెఱింగింపు మనిన యమ్మహీపతి కతం డిట్లను నట్లు నై నే
యుండు గాంతేయులఁ గూడంబోవ నలంబునుం డనురాజు బలంబు మెఱయ
నతని మార్కొనిన నయ్యిరువురకుఁ బరస్పరబాణభంజనంబును వర్తవిదారణం
బును మర్తభేదనంబును ధనుర్దళనంబును భూచరభేదరవిస్తయకరంబును నగు
సంగరంబయ్యె నొక్కొంత సేపునకు నాశినిపుంగవుండు 252
- క. శితురగములఁ జంపి సారథి, శిరము దునిమి కుండలములఁ జెలువారెడున
న్నరపతితల యిలఁ బడ నుద్ధరభంగి వెడందవాతితూపుల నేసెన్. 253
- క. ఏని యెలమి నరుగఁగ దు, శ్వాసనుండు మొగంబుగా వెనక నీకొడుకుల్
డాసిన నవ్వీరుఁ డనా, యాసంబున దుస్సనేనుహయములఁ జంపెన్. 254
- వ. చంపి యతనిరథంబునకు గవియుడుఁ ద్రిగర్తు ననేకు లడ్డంబు సొచ్చిన నతండు
నేయం గలవారిం బంచశతరథకులం బంచత్వంబు నొందించి బలంబుల బడలు
వడం జేయఁ బెఱవారు విఱిగిన నాసత్యకసుతుండును మెఱసి చన శూరనేన
సైనికులు దొడరుటయు దోర్విలాసంబు నెఱపి పఱపి కలింగులు గవినినకా గం
డడంచి కడచి గాండీవిం గనుంగొని జలాశయంబు ³వెలువడి సుస్థ
లంబు నేరిన ట్లాశ్వాసించుచున్న నచ్యుతుం డయ్యోధవరు నాలోకించి నరు
నుద్దేశించి. 255
- మ. కృతవర్తాదులఁ జెప్ప నేల గురునక్షీణప్రభావంబు ము
న్నితఁ డెఱ్ఱంగి నడంచె నొక్కొ యొకరుం డిట్లేపుమై రాకకుం
గత మాధర్మజుపంపు నీదెస సమగ్రస్నేహముం జూపెఁ జూ
చితె నీశిష్యుని సాత్యకిం బటుభుజశ్రీగర్వనిర్వాహకున్. 256

1 వెను పడఁచి. 2 హయలఁ బడనేని సారథి. 3 వెలువడి సింధురంబు సుస్థంబు నేరిన
ట్లాశ్వాసించుడుగా నచ్యుతుండు.

వ. మన కింత ప్రియం బగునే యనిన నతనికి నయ్యింద్ర నందనుం డిట్లును నితనిరాక నాకప్రియంబై తోచె నెట్లంటేని ధర్మరాజరక్షణంబున కితనిం జాలించి వచ్చితి మీరధికుం డచ్చట లేమి నతం డే మగునో యెఱుంగ మాభూపతియును భార ద్వాజుబారి నున్నవాడును నైంధవుండును నేలకు వ్రాలండు ప్రాద్దునుం బెద్దయు వ్రాలె నది యట్లుండె బలసారోదారు లైనగురుకృతవర్షాదు లగుననేకయోధ వీరులతోడం బోరి రథ్యసారథిసహితంబుగా నిష్ఠూరుషార్థవరుండు డప్పిం బడి తెప్పిఱం గాననియాలోనన కయ్యంబున డయ్యనివాడును సహాయసంపన్నుం డును నగుభూరిశ్రవుం డదె తలపడఁ గడంగెడు నక్కరుసింహుండు శక్తి చాతుర్యశౌర్యధైర్యాస్త్రవీర్యసమగ్రుండునుం గావున నిది సాత్యకిఁక జాల డెప్పురం బైనతెఱంగు వాటిల్లెఁ బాండవాగ్రజుం డీయన నిక్కడ కేల పుత్రైంచె గురుం డామిషంబునకు వేచుడేగచందంబునఁ దనకు వేచుట దలంప వలవదే యనుచున్న సమయంబున నాసోమదత్తసూనుండు శై నేయున కడ్డంబు వచ్చి నిలు నిలు మని యదల్పి వెడియు.

257

— శూరిశ్రవుండు సాత్యకితో యుద్ధంబుచేసి మడి నుట. —

నీ. తేడువ లేక పుత్రైంచిన ¹యప్పాండవజ్యేష్ఠునకుఁ దలవంపు గాఁగ వచ్చుచో మార్కొని చచ్చినవారల బంధులోకమునకుఁ బ్రమదమెనుగ నంతంతఁ జనుదేర నాదటం గనుగోను శౌరికిఁ బ్రాణంబు జల్లనంగఁ బెనఁగించి గెలిపింతు నని యాస నేయుకీరికి నాలావు డేటవడఁగ

తే. నాయుధంబులఁ దునిమి రథ్యములఁ గూల్చి

సూతుఁ డెగటార్చి తనువునశోజితంబు

వఱపి పలుపుదు నిలిచిన నుఱక పట్టి

వచ్చి పడవైతు ²నెందుఁ బోవచ్చు నీకు.

258

క. అనిన విని వచ్చి నాతో, నని నేతకుఁ డెంపునేసి యడరెడురథికుం

గనుట యది నాకుఁ బండువు, వినవే మీ కెల్ల వేరువిత్తని నన్నున్.

259

వ. అని పలికి సాత్యకి మఱియును.

260

ఆ ఎదుర నుండ వెఱచి మద మఱి దవ్వుగా, వచ్చి యొడిగి తేల పెచ్చువెఱిగి

ప్రేరె దిపుడ పట్టి నాలుక గోసెద, మాను మాను రిత్తమాట లేల.

261

వ. అనియె నట్లయ్యిరువురు నొండొరులఁ బరుసంబులు వలుకుచుఁ దలపడి పలు తెఱంగులమెఱుంగుటయు లొండొరులపై నిగిడించుచు నొకల్లోకల్లమార్గణం బులు మగిడించుచు వర్తంబులు వ్రయ్య నేయుచుఁ దనువులు నెత్తుట బోత్తిల్లం జేయుచుఁ దమ్ము లేన లేనిపోరు పూచునట్లు సూడం బోరి పోరి ఘోరస్పద తురంగదారణంబును మిథస్సూత్రమారణంబును నవ్యోనగ్రధ్వజపాతవంబును నిత

రేతరథనుశ్చాతనంబునుం జేసి యీసునం గరవాలంబులు బలకలుం గొని
పాదచారులై చేరి వివిధచిత్రగతులం బెనంగి పాసి యిండుకనేపు డప్పి దీర్చి
కొని క్రమమంగదిసి పలకలు పఱియలు గావించి యలుగుల నొడ్డనంబుల నంగ
వంచనంబులను ప్రేటుపోటుల సవదరింప కుండం గాచికోనునోజ మెఱయు
చుండి విన్నాణంబులగులున మేనులు బెరసిన మల్లయధ్యప్రకారం బగుపెనంకు
వకుఁ జొచ్చి రప్ప డాభూరిశ్రవుండు ¹మేలుచే యయి పోరుట గనుంగొని
కృష్ణుండు జిష్ణున కిట్లనియె 262

చ. పెనుమొనతోడ ముక్ పెనంగి పెద్దయు డయ్యటఁజేసి సోమద
త్తునిసుతుచేతఁ జిక్కి కడు దుర్దశఁ బొందె శినిప్రవీరుఁ డా
తనిఁ దగుఁ గావ నీకయి కదా యిట రాక మృగేంద్రబారిఁ జొ
చ్చినకరివోలె నయ్యె వెఁ జేకొని గావుము పాండవోత్తమా. 263

క. ఆనునెడ భూరిశ్రవసుం, డనూనబల మొప్పు దానవాంతకుననుజ
న్తునిఁ బట్టి పుడమిపై వైచినఁ గ్రిందై యోపినంత నేయుచు నుండెన్. 264

ప. అమూరహరుండు మఱియుం దఱిమి ధనంజయుతో నీకుం దోడ్పడి వచ్చి నీ
శిష్యు డొరులచేత దురవస్థం బొంద నూర కునికి యుచితం బగునే యనిన
నతం డతని కిట్లనియె 265

తే. ఒండుదెనఁ జక్కఁ జూడరాకుండునట్లు, గాఁగ రథములు పయిపయిఁగ్రమైవార
లెక్క లెక్కటి పోరెద రిపుడు నాకు, నేయఁగాఁ దగ దీరెండు నిట్టు లుండ.

వ. నెచ్చెలిచావునుం జూడం జాల నీరథికులను వారిం చెద నయ్యోధవరునిం గాచెద
ననియె నప్పుడు సాత్యకి చాల డస్సిన సోమదత్తి యలిక్రమించి యెగసి పడ
వైచి వానివలచేయు నురంబును నిరుగాలం ద్రొక్కి యెక్కుడ మదంబున మణి
కంకణిరణస్ఫురణసుందరం బగుకరంబు మెఱయం గృపాణం బెత్తి గళంబు
దునియ ప్రేయువాఁడై పూచిన నాభుజం బింద్రధ్వజంబునుంబోలెఁ బొలిచి
నీపై నికులచూడ్కులకు వేడ్కలు సేయ వాసుదేవుండు వేగిరపడి యేయు
మేయు మని పలికిన బాధ్యం డక్కారవోత్తముం జిత్రంబున నగ్గించుచు వెడంద
వాలియమ్ము గ్రక్కునం దోడిగి గాఢాకర్షణంబును దీప్రతేజంబును²రయంబునుం
బరంగం జేసి యేసినం దునిసి పడి యబ్బహువు మహాభుజంగంబుచందంబున
శోభిల్లె నిచ్చటిసేన లెల్ల దురపిల్లె నాభూరిశ్రవుండు దన్ను నఫలితప్రయత్నం
జేసినవాఁడు గాండివి యగు పెరింగి యాఱినికోపఁబున గర్హించుమనంబుతో
నతనిదిక్కుసూచి తగునెలుంగున నిట్లనియె. 267

ఉ. నీదెనఁ జూడ నొండొకరునిం దగ మార్కొని పోరుచుండఁ బెం
వేది వివీచకర్తమున కియ్యకొనం దగునే భవాదృశం

డీదురుపాయ మగ్గురుఁడొ యింద్రుఁడొ రుద్రుఁడొ నీకుఁ జెప్పె దా
మోదరుఁ డింతపాపమున కోర్వంగఁ జేయునె నిన్ను నర్జునా.

268

వ అనిన విని యతం డబ్బాష్టికపాత్రు నాలోకించి.

269

చ. సృపతులు సొచ్చి పోరునెడ నెయ్యరు బంధులుఁ దోడుపాటు నీ
చపుఁబనియే నినుం బగలు సంవంగఁ గావంగ లేనిమీబలా
ధిపతుల దూటు సాత్యకి యతిశ్రమ మొందినచోటఁ దాడి క
ప్రవటిచి చంపె దీ వతఁడు సచ్చునె యాటడి యేను గల్లఁగాన్.

270

వ. మీ రందఱు నట్ల కాదే యధర్మపరు లయి యభిమన్యు ననుచితంపుఁజంపు
చంపితిరని నిరుత్తరుం జేసి యప్పుడు దన్ను సీకొడుకులుం గొందఱు రాజులును
నిందించిన నత్తైఱంగునన వలికి వారలపలుకుల నుడిపి యాసౌమదత్తి నుప
లక్షించి శోకించి యతనికుందు మాన్పం దలంచి.

271

తే. శ్రుతధర్మంబుకీడునఁ గటకటా మహాత్మ నీయట్టివాని కి ట్లధికపీడ
నేయవలసె నాప్రతిపదర్పింపు మెల్లపనులకును మూలమానుయోధనుఁడచూపె.

వ. ఆన్నరవతి నరకంబునం బడం గలవాఁడు నీవు సర్గతిం బొందు మనవుడు నతండు
తై నేయు విడిచి యపసవ్యకరంబున శరంబులు వలుచుకొని ప్రాయోపవేశనమతి
నుంఁచి ప్రాణాయామపరాయణుండై యోగయుక్తుండయ్యె నంత నొడలి కుత్సా
హంబు వచ్చి లేచి సాత్యకి గరవాలం బమర్చికొని మాధవధనంజయభీమాశ్వ
త్థామకృపకళ్ళలు వలదు వల దని యెలుంగెత్తి వారింఁగ గ్రోధోన్మాదంబున శీర
శ్చేదనంబు సేసిన భూరిశ్రవుండు సిద్ధచారణగణాభినందితుం డగుచుఁ బుణ్య
లోకంబున కరిగె నాశినిపరుండు దన్ను వారించిన వారల నుద్దేశించి యభిమన్యు
వధప్రకారం బుపన్యసించె నప్పుడు మనసై నకు లిట్లు దగు నే యనువారును గోపం
జేమిసేయింప దనువారును నతనిచేతఁ బడినవాఁ డుడుగునే యనువారును నిది
విధివశంబు పొమ్మనువారును నైరనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె.

క. గురుకృతవర్షాదిరథికి, వరులకు నవిజయ్యుండ నై నవాఁడు శినివరుం
డరయంగ మహాదృష్టతం బ, కుక్కురువరుచే నాతఁ డి ట్లగుట సూతసుతా.

274

— సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సాత్యకిపరాభవకారణంబు చెప్పుట. —

వ. అనవుడు నతఁ డప్రమీలతి కిట్లును దీనికిం గారణంబు గల దాకర్ణింపుము సోమ
వంశవరుం డగుయయాతినందనుం డయినయదునికులంబున జనియించినదేవ
మీధునకుఁ బుట్టినశూరునికొడుకు వసుదేవుండు రూపగుణంబులం బ్రసిద్ధుం
డై పెరుంగుచుండ దేవకుం డనుభూవల్లభుండు దనపుత్రికి దేవకికి స్వయంవర
మహోత్సవం బొచరించిన నవ్వసుదేవునకై యయ్యాదవనవ్వయజాతుం డగుశిని
యవ్వనితఁ బరాక్రమంబునఁ దేరంగూడిన రాజులోకంబుఁదొడరి పోరంజాలక నిలి

చిన సోమదత్తుం డొక్కరుండును బోక పెనంగె నయ్యిరువురు నొండొరుల
చేత విరళులై కృపాణంబులు గొని ధరణికి లంఘించి పోరునెడ నయ్యదువీరుం
డాక్రమించి బాష్ణికతనయుం గొప్పువట్టి యొఱగం దిగిచి యనుకంపపెంపునం
జంప నొల్లక తన్ని విడిచినం బోయి సిగ్గునఁ దల యెత్తి తిగుగ నేరక వనంబున
కరిగి హరు నుద్దేశించి పెద్దకాలంబు దపంబునెసిన నప్పురమేశ్వరుండు ప్రత్య
క్షంబై వరంబు వేడు మనినఁ దత్కాలంబునలు శినియును దదీయసుతుండును
గడ చనుటంజేసి శినిమనుమని ననిం బడ వైచి తన్నుం జాలుతనయు నీ వలయు
నని యడిగిన నద్దేవుం డట్ల యగుంగాక యని యానతిచ్చి యంతర్నిత్యం డయ్యె
దద్వరప్రభావంబున భూరిశ్రవుండు సాత్యకి నిట్లు నేసె నని చెప్పిన నాంబికే
యండు గయ్యం బటమీఁద నెట్లు నెల్లెననుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె.

ఆ. సోమదత్తి యిట్లు సచ్చిన దదనంత,రంబ రథము సింధురాజు దెనకు

నరుండు నడపఁ బంచె నారాయణు నపుడు, గురుసుతాదిరథివరులు నృపుండు.

వ. బరవసంబు నేసి యడ్డపడి రట్టియెడఁ గర్ణ సాత్యకులకుఁ గయ్యం బయ్యె నతై
ఱంగు వివరించెద వినుము కృష్ణుండు త్రికాలవేది యగుటఁ దనతమ్మునికి భూరి
శ్రవునివలనం బుట్టునెడరులెఱుం గెఱింగి తోలునాఁటిరాత్రి నిజసారథి యగు
దారుకునితోడఁ బాఠునివ్రతిన నెరపం బూని పలుకునెంబున మనయరదం
బాయితంబు నేసికొని యెల్లి గయ్యంబునకుం గొని రమ్మని చెప్పె నప్పు డెట్టియడి
యాలంబులతోఁ బాంచజన్యంబు పూరింపంగలవాఁడై పలికె నాచందంబున
సంతకు మున్న యాసుతునకు నేతేరవలయుతడవు గనుంగొని శంఖంబు పూరిం
చిన వాఁడును కై బృహస్పతి మేఘపుష్పవలాహకంబు లనువాహంబులవేగంబు
నెఱయ మెఱయం బొలుచుగరుడకేతనంబు గ్రాలుఁ దేరు తత్కాలంబున కొదవం
దెచ్చిన నయ్యచ్యుతుండు మెచ్చుచు నాకై నేయన కిచ్చినం జూచి కాంతేయుం
డచ్చెరు వందిన నతనికి నవ్వధంబు గొంత సూచించె నిట్లు సాత్యకి సన్నద్ధుండై.

తే. ఏది నరునకు సాహాయ్య మాచరించు, కౌతుకంబున నేతేరఁ గర్ణుఁ డతని

నధికురంథమునఁ దాకె నక్కిరీటి, కని జనార్దనుతోడ నిట్లనియె నగుచు. 278

క. భూరిశ్రవుండు సచ్చుట, నైరింపక సూతసుతుండ సాత్యకితోడం

బోరం దొడంగె మనము వి,చారింపక యెద్దువలయు సరిగొన కుండన్. 279

ఆ. అఱుడు వతఁడు సాలు నతనికి నాచక్ర,రక్షకులు గడంగి రయము మెఱయఁ

గదిసి తోడుపడిరి కావున నక్కడి, చింత వలవ దని మురాంతకుండు. 280

వ. తేరు నైంధవునిదెనకుం దఱిమె నప్పుడు కై నేయ రాధేయులపో రెల్లవారును
మోగుపడి మోచుచుండి రత్తైఱంగుసంగరంబు సురాసురగంధర్వలయంబునుం
గలుగెడు విను మట్లు పోరి పోరి యహ్నురాయణానుజుండు. 281

—ॐ కర్ణుఁడు సాత్యకినో యుద్ధంబు నేసి యోడి పోవుట. ॐ—

- చ. నిరుపమశక్తిఁ గల్గి మెయి నెత్తురు వట్టుగఁ జేసి సూతుని
దురగములకా సిడంబు వెనఁ ద్రుంచి రథంబును నాతపత్రముం
దరమిడి నుగ్గుసేసి వసుధావర తములు రాజాఁ జూడ న
వృషపత సూచి చేయఁ గలపార్థివు లాతనిఁ జాట్టు ముట్టినన్. 232
- క. శరవేగము రథగమన, స్ఫురణవిచిత్రతయు మెఱయఁ బోరి యతం డ
యర్చరదములగములు సుషివడఁ, దెరల మరలఁ బఱవఁ జేసి దీపించె నృపా. 283
- క. అనుటయు ధృత రాష్ట్రుఁడు గృష్ణనిరథముచు రథ్యములును సూతుఁడు నగుటకా
శినిపరునకు నుత్సాహం, బహున మయి చూచె యంతయధికుం డయ్యెన్. 284
- వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నట్టియెడ మున్ను దారుకుండు దేరు
దెచ్చు సంరంభంబు సూచి యది కృష్ణనిపను పని యెఱుంగనివాఁ డగుటఁ
గయ్యంబు గజిబిజిగాఁ దలంచుచు వానిపిన్నతమ్ముండు మేలిమిరథంబునం దగు
తురంగంబులం బూన్చి కొని వివిధాయుధంబు లమర్చికొని కేతనోద్ధృతితంబు
నేసి యారథంబు వచ్చినజూడ నేతెంచి సన్నిహితుం డగుటయు సాత్యకి సము
చితంబుగా నయ్యరదం బెక్కి విక్రమాటోపంబు సూపుచుండ రథాంగధరుని
సారథి రథసహితంబుగా నతనిఁడకుం జనియె నీకొడుకులు కర్ణుం గల్పితరథో
దీర్ఘం గావించి రనవుడు నాంబికేయుం డట్లు కిరీటిం గలసి భీముం డేమి నేనె
నని యడిగిన.
- తే. ఆతనికి సంజయుం డిట్లు లనియెఁ గల్గి, చేత నవమానితుం డయి చిన్నఁబోయి
పార్థసాలికి నరిగియుఁ బలుకకుండఁ, గిరుక నెరియుమనంబుతో మనుజునాథ 286
- వ. పదంపడి తే న్నా సూతపుత్రుండు పలికిన పలుకు లాఫల్గునితో నుగ్గడించి వానిం
బొడరి యే నెల్లభంగులం బరిమార్తు ననిన నాతం డవి నాచెని సోఁక నాడుట
నన్నుఁ బలుకుట గాక నీకుం బనియేమి నీ వటుండు మని పలికి రాధేయురథం
బున కభిముఖుం డై. 287
- ఉ. ఏమిర కర్ణ భీము నటు లేటికిఁ దిట్టి తేతండు దోల నీ
గ్గేమియు లేక పాటునెడ నెవ్వరు దిట్టిరి నిన్ను గెల్పు సం
గ్రామములోనఁ దప్పిదము గల్గినయంతన యింతగర్వ మే
లా మును ని న్నెఱుంగమె చలంబును సాత్యకి యిట్లు గెల్వఁడే. 283
- క. గెలుపును నోటమియును నని, గలుగవె యెడ పెట్టి యెట్టిభునులకు నిమ్రెఁ
బలుకుదురే తగువారిం, దులువా నీకులము గుణముఁ దోఁచెం బ్రజకున్. 289
- వ. ఇంతపట్టును వెలారింతు నీమాటలు మఱవకుండు మిదియునుం గాక నాయసన్నిధి
నధర్మంబున నభిమన్యుమిట్లు దునిమితివి దానికి నీవు గనుంగొనుచుండ ధర్మ
ప్రకారంబున వృషసేనులల దునుముదు మఱియు నీతోడం గూడ నప్పు డప్పా
కుం బాదరించినవారిని నిన్నును నెట్లు నేనెదనో యటు సూడు మని పలికితఱిమిన

మనసై న్యంబు లఱిముటి నతనివైఁ గవిసినఁ దత్సమరవిహారంబు దారుణప్రకారం
బయ్యె మిహిరుండును మందరచ్చె యగుచు వచ్చె నాసమయంబున సుయోధ
నుండు రాధేయున కిట్లనియె. 290

సై నేయుండును భీమసేనుండు నిరుదెస రా నర్జునుండు సింధురాజుదెసకు
నేడైఱఁ దఱిమెడు నింక నొక్కించుక ప్రాద్దాఁగి పెనఁగినఁ బ్రొద్దు దాను
నస్తమించెడును నీయట్టిజోదనకు శల్యుండును గురునందినుండుఁ గృపుండు
దుశ్శాసనుండు నేనుఁ దోడ్పడ నతనికిఁ జే యార్పవచ్చునె చేటుకాల

ఆ. మైనఁ బ్రతిన వట్టె నంటియ తనతోడివార సోదరులును వీరు సనన
నేల యెల్ల మనను యేలుద మిత్తటి, సలవుఁ బలముఁ జూపవలయు నీవు. 291

చ. అనిన సూతనందనుం డమ్మానవపతి నాలోకించి. 292

చ. అనిలతనూజాబాణముల నంగము లెల్లను జాల నొచ్చె నై
నను సను మీఱ వచ్చునె రణంబునఁ గ్రీడికి మేదిసీశుచు
న్నన గల మేటిబంటు ప్రభనంబున ¹నింతలు సేయ కున్న నొ
ప్పునె యని బెర్పువాఁడ నట భూవర దైవమ సేర్పు నావుడున్. 293

చ. ఆతండు ప్రీతుం డయ్యె నయ్యవసరంబున భీమపాత్యక్షిసహాయుం డగునానవ్య
సాచి గాడ్పుతోడు గలయగ్ని దేవుండును బోలెం దేజరిల్లి భల్లాదిబాణంబులు
నీబలంబులవై నిగిడింపఁ జతురంగంబులయవయవంబులుఁ జామరచ్చత్రకేతు
శకలంబులుఁ గోడండగదాదండాది హేలిఖండంబులుం గీడ్చెరసి పాటునెత్తురు
పేటులుఁ దెట్టువలు గట్టె నట్టియెడ దుర్యోధనఃర్థవృష సేనశల్యకృపాశ్వత్థా
ములు గడంగి తమతోడన తలుముజయద్రథుం బిఱింగికిఁ ద్రోచుకొని ప్రొద్దు
లావునం జేవయొక్కి యక్కిరీటిం దాఁకి శ్రీవ్రతరంబులు వరఁగించిన నవి యతం
డొక్కొక్కటిం బెక్కుతునియలు సేయం దఱిమి యందలు నొక్కువ్వుడి
నొక్కుక్కరుండు వెక్కువ్వు లవ్వుధుసూదనధనంజయులతనువులం బఱిసిన
నన్నరుం డుఱక యొక్కొక్కరునిం బెక్కునారాచంబుల సుక్కించి 294

— శత్రుత్వముల ద్వంద్వముద్దము. —

క. సింధుపతిదెసకు మదవ, త్సింధురగతిఁ గవియఁ జూచి ధీరోద్ధతిఁ గో
పాంధమతి నడ్డపడియె వ, సుంధర గ్రక్కదల సూతసూనుం డధిపా 295

చ. అప్పుడు. 296

ఆ. పదియు నేను నిశితగ్రాణంబు లర్జునుఁ, డనిలనందనుండు శినివరుండు
మూఁడుమూఁడు మెఱంగువాఁడితూపులు మేను, గాఁడ నేయ నొచ్చి కర్ణుఁ డలిగి.

క. అటువదియటువదియమ్ముల, నెఱుఁగులు నో నాడ నేసి నిలిపి తనరయం
బెఱింగించె మువ్వరకు న, తైఱఁ గడ్పుతరసమువెల్లిఁ దేల్పె జనములన్. 298

ఆ. నరుడు నూలుతీవ్రశరముల నయ్యోధ, నరునితనువు రక్తవారిఁ దోడు
నాతఁ డట్టినూలులై దడరించె న, వేగమునకు రోషవివశుఁ డగుచు. 299

క. ఆవిజయుఁడు గగ్గనివిలు, వావిరిఁ దునుమాడి విపులవక్షము నవబా
ణావిధమునేని యతని, జీవము గొనునట్టిఘనవిశిఖ మేసె వడిన్. 300

వ. అది యర్థచంద్రసాయకంబున నశ్వశ్లామ త్రుంచె నంతం గాంచనభాసితం బగు
శరాసనంబు గొని రాధేయుండు రయంబునఁ దీవ్రశరంబులు వరఁగింప నర్హు
నుండు నిలు నిలు కర్ణ యుష్టును నెటుగవే యనుచు ననేక చండకాండంబులం
గప్పినఁ గగ్గండు నిలు నిలు ముష్టున కర్ణ నెటుగవే యనుచు నతని బహుపటు
ప్రదరంబులం బొదిచె నట్లయ్యురువురు నొండొరుల కదృశ్యమూర్తులై సుర
లగ్నింపం బోరుచుండం గౌరవపతి తనవారి నెలుంగెత్తి కర్ణునకుఁ దోడ్పడుం
డని వనిచె నక్కొలందికిం గిరిటి గోపాటోపంబున. 301

మ. తురగవ్రాతముఁ గూల్చి సూతుతనువుం దున్నాడి విద్వేషిభీ
కరనారాచవరంపరానిహతి నంగం బార్తి నొందింప నా
తురుఁ డై కర్ణుఁడు దర్పహీనుఁ డగుడుఁ ద్రోణాత్మజం డెద్దు యా
త్మరథస్థుండుగఁ జేసి యేసె విజయుఁ మద్రే శుండుం దోడ్పడన్. 302

తే. కృపుఁడు పృషనేనుడును వారిగెడన కూడి, పార్థుతనువునఁ దూపులు వఱిపిరట్లు
పాదువునలుపురపిఱుడను బొంచినధం, నరుఁడు నిగిడించె నమ్ములు నరునిమీఁద.

క. గురుతనయ ప్రముఖరథిక, వరులభుజావిక్రమంబు వారించుచు ని
ర్భరరోషమునం బాఘుఁడు, శరంబు లఱిముఱి నిగిడ్చె నైంధవుమీఁదన్ 304

వ. ఆసమయంబున సుయోధనుండు నేనలకుం జేయించిన నొక్కమ్మడిం గవ్వడిఁ
గడిసి వివిధహేతివ్రాతంబులు మేన నించినఁ గలంక లేక కడంగి. 305

శా. గాండీవంబుగుణంబుఘోరరవ మాకాశంబునం బర్వ వే
దండస్యందనఘోటకంబులు మహాస్త్రకూరపాతంబుల
స్థండీభూతములున్ విదారితములు స్ఫగ్నంబులుం గా సము
ద్బంధం డై యడఁగం గలంగి పఱచెం దలై నన్యసంతానముల్. 306

వ. ఇట్లు ప్రచండమూర్తి యై మధ్యందినమార్తాండుండునుంబోలె వెలింగి వివ్వ
చ్చుండు వియచ్చుల కచ్చెరు వందించె వెండియు దొర లందఱు నొక్కటఁ
దఱుమ నతం డదల్చి యమ్ములవెల్లిం దేల్చి తెరల్చి దీప్తబాణపాతపూర్వకంబుగా
జయద్రథునకుం గవినిన నమృహరథుండు. 307

క. పోవక హయకేతనఁగాండీవములం బార్థమైఁ గడిందివడిక నై
నాన్యవళియు దేవతలు నా, నావిధములఁ బొగడ నాఁటె నారాచంబుల్. 308

క. విజయుం దతనివరాహ, ధ్వజమును సారథిశరంబు ధర నొక్కట న

- క్కజముగఁ బడ నేసిన నీప్రజ దామరపాకునీటిభంగిం దలఁకెన్. 309
- క. ప్రాణములు గలుగునంతకు, ద్రాణపరాయణత నీదురధికోత్తము ల
క్షాణజనమునఁ బ్రసరిత, బాణు లగుచు నతని కడ్డపడిరి నరేంద్రా 310
- వ. ఇవ్విధంబునఁ గృపాశ్వుణ్ణామశల్యవృషసేనులు దెంచునేసి సైంధవున కడ్డం బైనం
జూచి యాసవ్యసాచి యతనిఁ దెగఁజూడ నెడ గానక యవుడు గఱచుచుఁ బ్రొద్దు
దిక్కు గనుంగొనినఁ గేశవుం డి ట్లనియె 311
- ఆ. చక్కజలము పెనఁగఁ జన దింక నినుఁడు ప, శ్చిమధరాధరంబు నేరఁ బోయె
దీని కొకయుపాయ మేను గల్పించెద, దానఁజేసి కాని దాయ వడఁడు. 312
- వ. అది యెయ్యది యంటేని 313
- క. ఇనమండలంబు మలువడ, నొనరించెదఁ దమము పాండవోత్తమ యది గ్రుం
కిన చంద మైన సైంధవుఁడును గౌరవయోధులుం గడుం బ్రమదమునన్. 314
- వ. ప్రతిజ్ఞాభంగం బయ్యె నని కయ్యంబుకడంక దక్కి విచ్చలవిడి నొండొరుల
మెచ్చుచుఁ బొంగి చెలంగుదు రప్పుడు నీపూన్కి దీర్చికొ మ్మని పలికినం బరా
క్రమంబు సవ్యాజం బయ్యె నని మనోవ్యథం జెందు సవ్యసాచిం గనుంగొనుచు
నవ్వాధవుండు మూఱుమిరింబునఁ దిమిరవైరిం గప్పిన. 315
- క. అని రవి గ్రుంకుటగాఁ గొని, మద మెఱకం దెనఁగ నార్చి మనసైన్యంబుల్
వాదలఁ దలయె త్తి హర్షా, శ్చుదమతి సింధుపతి యపుడు పడమరసూచెన్. 316
- వ. తదవసరంబున. 317
- ఆ. ఎలమిఁ చేరిమిఁద నిలుచుండి పడమ ర, త్రైత్తి చూచుచున్న యిద్దురాత్మ
మ స్తకంబు దునుము మరలక యని యర్జు, చునకుఁ జూపె సైంధవుని మురారి 318

— ఆర్జునుడు సైంధవునికల దుషముట. —

- క. అతఁడు గని గంధమాల్వా, ర్పిత మై దొన మెఱయుచున్న శితశర ముగ్రో
ద్ధతి నేయ దేగ పులుగును, గతిఁ గొనుక్రియ నది హరించెగ్రక్కున శిరమున్. 320
- వ. అప్పుడు సత్వరుం డై. 320
- ఆ. శౌరి పార్థ పార్థ సైంధవుతల యిలఁ, బడిన నొప్పు దది నభంబునంద
నిలువఁ జేయు మేను నీ కెఱింగించెద, న త్రైతగు దెలియ ననిన నతఁడు. 321
- క. పటుశరముల మీఁదికి డా, పటికి వలచటికి నపరభాగమునకు ముం
దటికిఁ జదల నడ వెసము, త్కటరయమున శిరముఁ గందుక క్రి డగతిన్. 322
- వ. అట్టియెడ. 323
- క. మాయపుణిఁకటి విరియుడుఁ, దోయజమిత్తుండు మగుడఁ దోఁచె బ్ర జకుఁ గో
పాయత్తు లై బలంబులఁ, జేయం గలవారు గడఁగి శితభాణములన్. 324
- క. నరుఁ బొదివి రతఁడు వారల, యురవడి వివిధాస్త్రతతుల నుడుపుచు నింగిం

దిరుగ మును నడపుచుండెడు, శిరమును నేమటక యుండె జిత్రస్ఫురణన్. 325
వ. ఇట్లత్యాశ్చర్యకరణపరిణతబాహువీర్యం దై విక్రమవిహారంబు సలుపుచుండి.

ఆ. దనుజువైరి యెంతదడ వింక నిలుపంగ, వలయు సింధురాజుతల నభమున
నెచట వైచువాడ నేమిటి కివ్విధ, మాచరింపవలసె ననిన సతఁడు 327

వ. వినుము వృద్ధక్షత్రుం డనుసింధుదేశాధీశుండు సంతానకరణతపోవిశేషంబున నీ
జయస్రథుం బడసె నితండు కుమారుం దై వర్తిల్లుసమయంబున నొక్కనాఁ డశ
రీరవాణి వీడు సంగ్రామంబున నేమటి తలదునుమం బడు నని యాదేశించిన
సతం డెల్లవారును విన వీనిమస్తకంబు మహిం బడ నెవ్వఁ డేసె వానిశిరంబు
శకలశతం బయ్యెడు చుని తనతపంబుబలిమిం బలికి యతనిఁ బట్టెంబు గట్టి
వనంబునకు నియతుం దై యరిగె నట్లు గావున. 328

క. ఈతల పుడమిం బడ నీ, కాతనితోడమిఁద వైచుచది యాపని వి
ఖ్యాతం బగుపాశుపతము, చేతన యగుఁ గాక యొంటఁ జెల్లునె మనకున్. 329

వ. ఆ వృద్ధక్షత్రుండు శమంతపంచకసమీపంబున నుండు నీ వమృషీయాస్త్రంబు
నాశ్రయింపు మనవుడు నర్జునుం డట్లకాక యని భక్తియుక్తంబుగా నియతమతిం
దత్ప్రయోగం బాచరించిన నద్దివ్యసాధనంబు సాయకపరంపరాకారం బయి
యాశిరం బట గొని చని తదాశ్రమద్వారంబు సొచ్చునప్పు డజ్జనపతి జవయుక్తుం
డై యుండ నమృహస్త్రంబుమాహాత్యైంబున నమృస్తకం బతనితోడమిఁదఁ
బడిన సతండు తదీయస్పర్శనంబున నెఱింగి దిగ్గన లేచుచుం ద్రోచిన నది భూతల
పతితం బగుటయు. 330

తే పగిలి యాతనితలనూలుఁపటియ లయ్యె, శౌరి విజయుని నగ్గించె, సకలభూత
ములు మహాద్భుతరసమునమునిఁగెనపుడు, సంహరించెనయ్యస్త్రమాసవ్యసాచి.

క. ఇవ్విధమున సైంధవుతలఁ, గవ్వడి యట నడపుశక్తి గనుఁగొని సేనల్
నివ్వెఱఁ గంచె మనంబుల, శ్రావ్యడఁగెను దొరల కెల్లఁ గురువంశనిధి. 332

నీ. సైంధవుఘోరకబంధంబు దల యిలఁ బడునంతకును దేరిపైన నిలిచి
మఱికూలుటయును విస్తయము గావించె జూపఱ కట్లు పార్థండు ప్రతినెఱవె
నీతనూభవులు గన్పిల్లలు దొరఁగ నత్యంతశోకముఁ బొంది రచ్యుతుండు
నన్నరుండును బరమానందకందళితాత్మ లై రత్నఱి ననిలసుతుండు

ఆ నలిఁ జెలంగి సింహనాదంబు నేసిన, విని యుధిష్ఠిరుండు విజయపూనిఁ
నెఱయు తెఱింగి హర్ష నిర్భరాకృతి యయ్యె, నుల్లసిల్లి రతనియోధులెల్ల 333

వ అచ్చట నార్పులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగెఁ దద్బలంబులుఁ బరమప్రమో
దంబునం బొందె నని సంజయుండు సైంధవపథప్రకారంబు భృతరాష్ట్రున కెఱిం

గించె నని చెప్పినఁ జిత్తంబు గొతుకాయత్తం బగుచుండ నటమిఁదివృత్తాంతం
 1 బెఱిఁగింపు మనుటయు 334

ఉ. బిందుచిదాత్మ నాదమయపీఠ చతుష్కులసన్నిహార ని
 ప్పృంధిసుధాకృతీ పరమసౌఖ్యశీవిధాయక చిత్స్వరూప ని
 ప్పృందనిరంజనాష్టలితశాశ్వతనిర్మలవైభవా మహా
 నందరసైకతాత్మలయనక్రమ నిష్కుల బోధపుష్కులా 335

క. ఆస్తికచేతస్సహితా, కౌస్తుభరత్నాస్థిమాలికాశబలితవ
 త్కస్తల సుమహితనిగమప్రస్తవనీయప్రకార పరమోదారా. 336

మాలిని —

శ్రుతిఫలరసభావస్తుత్యమూర్తి నతార్తి
 ప్రతిమానన నితాంతప్రాథమేలావినోదా
 యితభవనవితానాహీన⁴నిర్వాహమోహ
 వ్యతికరతిమిర ప్రధ్వంసనాదీపరూపా, 337

గద్యము ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
 త్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ
 జతుర్థాశ్వాసము

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము - పంచమాశ్వాసము

ధామలసదపాంగ

వ్యాధూతప్రణాతదురితవర్గ¹నిరోహ

ద్యోధాత్తకదేహ జగ

దాధారవిహారనిపుణ హరిహరనాథా.

1

—●● కృష్ణార్జునులు సల్లాపము లొనరించుచు ధర్మజుడ కరుగుచుండుట —

ప. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లద్భుతోదారం బగునర
నారాయణులవిక్రమవిహారంబు విని వెఱిగి గంది యాంబికేయుండు సంజయు
దిక్కుమొగం బై.

2

క. ఇవిధమున నైంధవుఁ డా, కవ్వడిచే బడినపిదపఁ గౌరవు లెఱ్ఱై
రవ్వార్త సెప్పు మనవుడు, నవ్విభునకు నాతఁ డిట్లు లనియె నరేంద్రా.

3

వ. అట్లు పాండవబలంబులు పొంగి కడంగి కుంభసంభవుమీఁదం గవిసి కయ్యంబు
సేసె నాసమయంబున నిక్కడ.

4

చ. కృష్ణుఁడును ద్రాణియుం గడంగి క్రీడిపయిన్ శరవర్షముల్ మహా
గ్రపురభసంబునం గురియఁగా నవి మాన్చి యతండు వారలం
గుఱితుఁడు గాకయున్ విశిఖికోటుల నల్లన కప్పువెల్లునం
గృపునిశరీర మొయ్య నొఱగెన్ రుధిరచ్యుతి మూర్ఛ వచ్చినన్.

5

ప. ఇట్లు కృపాచార్యుండు రథంబుమీఁదం బడినఁ దత్సారథి దేరు దొలంగం దోలు
కొని పోయె నశ్వేత్థామయు నోహటించి తొలంగెఁ దక్కటిరథికులు పైఁబెట్టం
జాలక యంతంత నిలిచి రంత శారద్యతుండు దనయమ్ముల మూర్ఛిల్లుట సూచి
సవ్యసాచి వగచె నప్పు డన్నరునిఁ గొంగిలించుకొని నారాయణుం డిట్లనియె

6

1 నిరోహ, ద్యోధాత్తక; నిరాసో, ద్యోధాత్తక; నిరోధా, ద్యోధాత్తక.

- క కురుబలముఁ దొడరి గెలువఁగ, సురగణముల కైన నరిది శూరోత్తమ నీ
వ్రరవడి గెలిచితి భాగ్య, స్ఫురణంబును బాహుబలముఁ బొగడం దగదే 7
- క ఆవృద్ధక్షత్రుతపము, వావిరి నోర్వంగ నీకు వచ్చినటుల వీ
రావహునిఁ గడ్డ నోర్వం, గా వచ్చినఁ గాదె నాకుఁ గడుఁ బ్రీతి యగున్. 8
- చ అనవుడు నాతఁ డిట్లను మహాత్మ భవత్కరుణం బ్రతిజ్ఞ యే
ను నెఱుఁగంటిఁ బాండవమనోరథసిద్ధి భవద్దయామృ
ద్ధి నగుట వింతయే భవదధీనులకుఁ విజయంబు బ్రాతే నీ
పను పొనరించువార మట భారము నీయది గాదె యిప్పుడున్ 9
- తే అనుడు నుద్గతమందస్తి తాస్యం డగుచు, దనుజమర్దనుఁ డతనితో²ధర్మతనయుఁ
గానఁ బోవంగ వలయు భాస్కరుఁడు గ్రుంకు, చున్న వాడని పలికిన నన్నరుండు.
- వ అట్ల కాక యనుటయుఁ గదలి భీమ సేనుండును సాత్యకియును యుధామన్యుం
డును సుత్రమాజుండును సముచితసల్లాహంబులు³ నేయుచు దో నేతేర సాంద్ర
శోణితపూరనేకంబున ఘోరం బైనసంగ్రామతలంబునం జని చని శౌరి సవ్యసాచి
నాలోకించి 11
- చ కరులు రథంబు లశ్వములు గాలుబలంబు చమూపతుల్ మహీ
శ్వరు లఖిలాస్త్రకస్త్రములు చామరముల్ గొడుగుల్ సింధు లా
భరణము లిత్తైఱంగునను బార్థ కడుం జెలువొందె జూడ సం
గరమహిఁ జిత్రవస్త్రమునఁ గప్పినచందముఁ దోవఁ జేయుచున్. 12
- వ. భవదీయబాహువిహారంబునుదారత్వం బిట్లుండునే యని యగ్నించుచు నరిగి సమ
యోచితం బగుటయును బ్రతియోధులు జీచ్ఛవడి యునికిం జేసియు సమరంబు
సాలించి తమరాక కెదురుచూచుచుం గూడికొని యున్న యుధిష్ఠిరాదుల
సమాపం బగుటయుం బాంచజన్యంబు పూరించినం బాండవాగ్రజుండు 13
- నైంధపురి సహరించి కృష్ణార్జునులు వచ్చి ధర్మజాప నమస్కరించుట. —
- తే. రథము డిగ్గి హర్షాశ్రులు గ్రమ్ముదేర, నెదురుకొనుటయు సంభ్రమమెవకమెసఁగఁ
బాధ్యుండును గేశపుండును బాదచారు,లై రయంబునఁ జని మ్రొక్కి రవ్వభునకు.
- వ. ఇట్లు ప్రణమిల్లిన. 15
- క నరపతి యానందాశ్రులు, గరసరసిరుహముల నొత్తి కను దనియఁగ న
య్యిరువురఁ జూచుచు మేనులు, గరుపాటఁగఁగ్రచ్చి యొక్కకొఁగిటఁ జేరెన్.
- వ. ఇవ్వభంబున నాలింగనంబు నేసి యర్జునుతో నతం డిట్లనియె. 17
- క. చే నెత్తురు గా కుండం, గా నానైంధపునిఁ జంపి క్రమృత మిరల్
రా వోచితి నాభాగ్యం, వేన పొగడునట్టి దయ్యె నీతనికరుణన్. 18

1 యెద్దొడక. 2 మనము ధర్మ, తనముఁ గానఁ బోవవచ్చే యిరుండు గ్రుంకు. 3 సేయ
సాంద్రశోణితపూరనేకం బైనసంగ్రామ. 4 కతన్.

- క. అని వాసుదేవుఁ జూపిన, విని యాతఁడు నీదుకోపవేగంబున దు
ర్జనుఁ డాజయద్రథుఁడు వొలిసిన నెవ్వరి కెట్లు సేయఁ జెల్లదె యనినన్. 19
- వ. అమృహిపతి యమృహాత్మ నుద్దేశించి. 20
- క. దేవాసురసంఘంబులు, నీ వలిగిన రూ పడంగు నీకూరిమి పా
ఖ్యాపహ మఖిలజగములకు, దేవ భవద్భక్తు లరులఁ దీర్చుట యరుదే. 21
- వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి భీష్మాదు లతనికతన మడియుట
యుగ్గడించి నీవు కోపించినట్లు వర్తించుటఁ గౌరవులు నెడిర కాఁ దలంచెద
ననుటయు నచ్యుతుం డాభూపాలు నాలోకించి ధర్మోత్కృష్టుఁడ వగునీకు
నరిష్టం బాచరించినవారికిఁ జెడకుండ వచ్చునే యనునెడ ననిలసుతుండును
సాత్యకియును దనువులఁ గ్రొత్తగంట్లు గొమరార నడ్డరడీపతిచరణంబులకుఁ
బ్రణతు లైన నతం డెత్తి కౌఁగిలింపికోని వారలు కుంభసంభవకృతవర్షాదుల
సంరంభంబు మర్దించుట వేర్కొని యభినందించె యుధామన్యుండు నుత్త
మజాజుండును దగిన తెఱంగునం గాంచినవారి సుచితవచనంబుల సంభావించె
దదీయసైన్యంబెల్లను బ్రమోదభరితం బై క య్యంబునకుం గాలు ద్రవ్యవృంధె
నానమయంబున శోకవిస్తయవివశం డగుచు దుర్యోధనుం డంతర్గతంబున. 22
- ఉ. ద్రోణుఁడుఁ గర్ణుఁడుం గృపుఁడు ద్రోణసుతుండును నేల వాని గీ
ర్వాణుల కైననుం జెనయవచ్చునె యెవ్వరు నాజి గౌరవ
త్రాణపరాయణత్వమున దర్పము సూఁకగ లేమి దెల్ల మ
క్షీణపరాక్రముం డయినక్రీడికి నిక్కపుటల్క వచ్చినన్. 23
- వ. అనుచు సుతాహరహితం బైనచిత్తం బుత్తలపడఁ గుంభసంభవప్రసాదికిం
బోయి పరులజయంబును దమవారు సమయుటయు నుగ్గడించి మఱియును. 24
- నీ. బల్లిదుఁ డగుభీష్ముఁ బడ వైచి సోదరవర్గంబుఁ దాను ననర్థశముగఁ
గ్రాలెడు నేచి శిఖండి యంతకు మున్న పాలినె నేడతాహిణులు గిరిటి
చేత సైంధవుపాటు నెప్ప 1 జిట్టలు నాకుఁబూని యేతెంచి కాంభోజవిభుఁడు
జలపంథుఁడును సుదర్శనుఁడును లోనుగాఁ గలుగుభూపతులు పెక్కండ్రు నేడు
తే. గలనఁ గూలిరి వీరిలోకంబ యైన, నొండె బాంచాలబలమును బాండవులను
దండి నై తెగఁజూచిన నొండెగాక, యెట్లు వాయు నా కిందఁజులుము సెప్పును.
- క. నరుఁ డనుఁగుబంటు గావునఁ, బొరిగొనఁ పొర వీవు సూతపుత్రుఁ డొకఁడ మా
ర్త్తర మూర్ఖునియెడు నతనికి, వెరవును గఱతలును లేవు వీరుం డగుటన్. 26
- వ. అతఁడునుం బోరి పోరి చేడ్చడి సైంధవుం గోలుపోయె ననవుడుఁ గటకటం
బడి యాచామ్యుం డతని కిట్లనియె. 27
- ఇ. నను మదిదూఁటువోవువచనంబుల నేటికి నిట్లు నొంప న

ర్జునుని జయింప రామి పలుచోటులఁ జెప్పనె దేవకోటికై
నను నవిజయ్యు భీష్మఁ బ్రథనంబున నాతఁడు సంఘ గౌరవుల్
మన రని తోచె నాకు నభిమానముఁ గాచుట కై పెనంగెదన్. 28

ఆ. శకునిచేతియడ్డపాళ్లు నేఁడు గాం,డీనము¹ క్తబహుపటిష్ఠబాణ
మూర్తి గవినీ నీకు నార్తి యొనర్పంగ, ¹నాఁగోనఁగ నెట్టులగుఁ గుమార. 29

క. భూరమణ విదురుఁ డమైయి, వారింపఁగ నతులపుణ్యవలె గృష్ణను మీ
వారెల్లఁ జూడఁ బఱచిన, శ్రూరపుఁబాపపుఫలంబు గుడువక యున్నే. 30

క. ఆనభ నీవును మీదు, శ్వాసనుఁడును గర్జుడును బ్రశస్తచరిత్రో
ద్యాసితు లగుపాండవులకుఁ, జేసినకీ డెల్లభంగిఁ జెలుపదె మిమ్మున్. 31

ఉ. అన్నివిధంబులం బఱచియైనను నక్కటికంబు లేక వా
రి న్నెఱి మాలి కానలఁ జరింపఁగఁ బంచినఁ బోయి వచ్చి య
య్యన్నయుఁ దమ్ములుం దమకు నయ్యసగం బిల వేడి కాన కి
ట్లున్నను వారి మార్కొనుట కోర్చితి నే నొకబ్రాహ్మణుండనే. 32

క. నీవును నచ్చటఁ బన్నిన, నీవారును నైంధవుని ననిం బడ కుండం
గావఁగఁ జాలర యేనును, నీవాఁడన కానె యేల నిందింపంగన్ 33

వ. అని వీడ నాడి చెడియు. 34

క. పాంచాలురుఁ బాండవులు ను,దంచితగర్వమున ననికీ దఱిమి యొడలు మం
డించుచు నుండఁగ ని ట్లుడి,కించెద వొకవలన నీవుఁ గీడుపలుకులన్. 35

— ౩౬ ప్రోణుఁడు పాంచాలురఁ జంకక కవచంబు విడువ నని ప్రతిజ్ఞ సేయుట. —

వ. అని వగతురయుత్సాహం బుపన్యసించి. 36

క. పలుకులఁ బనిలే దీరే, తలవట్టక పోరువా రుదగ్రత నేనుం
జలము మెఱయఁ బాంచాలురఁ, బొలియింపక కత్తళంబు పుచ్చ నశేంద్రా. 37

క. కాపున మనసైన్యంబులు, నేవ నెడక సంగరంబు సేయునటులుగా
నీ పుత్రహించి నిజబా,హావిభవము సూపు శక్తి కనురూపముగాన్. 38

వ. అని తెంపు నేనీ. 39

క. భూసురభక్తియు వృద్ధో,పాసనముం గలిగి ధర్మపథవర్తనని
త్యాసక్తుడ వగు మనఘా, నాసుతు బోధింపు వగవునకుఁ జొరకుండన్. 40

వ. నాచెతఁ దెగినపాంచాలురు గలిగి రేనియు వారిం బో నీక పొదివి తెగజూచు
నది యని చెప్పుము. 41

క. అని పలికి గాఢనిశ్చయమున వదనం బెలమిఁ బొంద మును శికలగిననీ
మొనల్లె నొక్క మొగముగ, నొనరిచి తలకొలిపె భూసురోత్తముఁ డనికీన్.

¹ నాఁగి గొలువ నెట్టు లగుఁ గుమార; మాన్వ నెట్టులగుఁ గుమార నాకు. ² కలఁగి కలం, గని మొన లొక్క మొగముగా.

- వ. అట్లాచారుడ్యుండు పురికొల్పినం గౌరవవతి సమరసముత్సాహరహితం బగు
మనంబుతో సూతనంను జేర నరిగి యి ట్లనియె. 43
- క. అరుల కభేద్యం బగునప్పురుసున బలుమోహరంబు వన్నించి తుదిం
జొర విడిచె గాని గురుఁ డన్నరు చాగఁడ యతఁడు గీడు నాకుం జూడన్, 45
- క. ఒకఁ డట్లు సొచ్చి భూప్రకరంబులఁ గూల్చి సింధురాజుఁ దునిమె నె
ట్లాకొ యతనికిడిమి కుంభజునికి వారింపంగ రామి నిక్కం బరయన్ 45
- క. తనమాట నమ్మి నైంధవు, మొనకుం దెచ్చితిమి గాక మున్నెఱిగిన నా
తని నింటఁ బెట్టి వత్తుము, మనసేనయు నవ్వధమున మడియక యుండున్. 46
- క. మన మెంతెట్టలమొ ఫల్లునుపై నాతనికి నంత గూర్చి గలిగె నే
మనఁ గల దింక నతనిఁ గొని, యని సేయు దమనుట కార్యమగునే మనకున్ 47
- చ. ఆన విని కళ్లఁ డి ట్లనియె నగ్గురు దూఱంగ నేల యాతఁ డో
పిసటుల పోరుఁ గాక నరుభీరము లాపును నెక్కు డైన వా
ని నుడువ వచ్చునే విధియ నేర్పు విషం బిడి యిల్లు గాల్చి కా
ననమున కేఁగఁ జేసి యొక నాశముఁ గంటిమె గొంతినంతిన్. 48
- క. కావున మననైంధవునిక, దైతమ లెగటార్చె వంతఁ దలరి మనమునం
జేవ నెడ నేల పోరం, గా విధి పంచినటు లయ్యెఁ గడఁగన వలయున్. 49
- క. అనునెడఁ బాండవసేనలు, మొనసి కదియ నడచె నీడు మొనలుం దగ మా
ర్కొనియె నిటులుభయబలములు, ననిమిఘలకు వేడ్క వ్రట్టునట్లుగఁదాఁకెన్. 50
- క. తురగము తురగముఁ గరి కరి, నరుండు నరుండు చేరుతేరు నలిఁ దాఁకినయ
పురుసఁదన మేమి నెప్పుడుఁ, బొరి మిడుఁగులు లెగసి కైదువుల పొడి రాలెన్. 51
- వ. అట్టియెడ నీకొడుకు నైంధవునిచావునకు దుఃఖితం డగుటఁ బ్రాణంబులదెస
నిరవేతుం డయి కడంగినం గని ద్రోణకృపకర్ణులు వారింపం ద్రోచి తలకడచి
దర్పప్రచండగతిం బాండవనైన్యంబు సొచ్చి నిశితవివిధవిశిఖపరంపరలు పరఁ
గించినఁ జతురంగంబులయంగంబులు ధర దొరఁగి చిక్కువడి మదకలమా
తంగంబు గలంచినకమలాకరంబుచందం బయ్యె నస్పృ డందుఁ జేయం గలబలు
మగ లెల్ల నొక్క మొగిం గవిసి యవ్వహీపతిం బొదివిన నతండు భీమసేనుఁ బది
బాణంబులను నకులసహ దేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయుల మూఁడుమూఁడు మా
ర్గణంబులను శిఖండిని నూటను ధృష్టద్యుమ్ను డెబ్బదింటను ధర్మపుత్ర సాత్యకుల
నైదైదములను ఘటోత్కచు నలువదితాలుగింటను నొప్పించి కేకయచేది
ప్రముఖయోధవరుల ననేకసాయకంబుల బెట్టువఱిచి సింహనాదంబు సేసిన. 52
- క. ఆధర్మనందనుండు స, శ్రోధాత్తుం డగుచు నేసెఁ గోదండము ను
గై ధరఁ దొరఁగఁగ నాతఁ డ, బోధంబునఁ దేరిమిఁదఁ బాలుపఱి వ్రాలెన్. 53

తే ఇట్లు మూర్ఖిల్లుటయుఁ గౌరవేశ్వరుండు, సచ్చైననియెడు నెలుగులు శంఖకాహ
భారవంబులు నెలగఁ బ్రియంబు నొందె, వారిబలంబులు ద్రోణుఁ డేపారి కదిసె.

వ. అంత.

55

క. తెలివొంది యుధిష్ఠిర నిలు, నిలు మని రభసమునఁ దాఁకు నీసుతుఁ గని యా
బల మేచిన నీబలముం, బెలుచ నిగుడ నపుడు రణము భీషణ మయ్యెన్. 56

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రం డట్టియెడ నాచార్యుం డెవ్విధంబున నరివధంబు నేసె
నిందలియందలిచేయంగలనై నీకోత్తము లెత్తెఱంగునం బెనంగిరి చెప్పు మన
వుడు సంజయుం డిట్లను నట్లుభయబలంబులుఁ బురికొని పోరుచు నుద్గంధ
రయంబు మెఱసి యుధిష్ఠిర ప్రముఖపాండవులును శై నేయాదియాదవులును
ద్రుపద ప్రభృతిపాంచాలురును విరాటపురస్సరమాత్మ్యులును గుమారవర్ధంబును
మఱియు ననేకదండనాయకులును సాయకాపారంబు పరఁగించుచు భారద్వాజా
పై నడసరి నతం డత్యుదీర్ఘం డయి కర్ణుండు మొదలుగాఁ గలబలుమగ లిరు
గెలంకుల సంరంభంబునం దటుమ విజృంభించె నయ్యవసరంబున నెగసినధరణీ
పరాగంబు జనంబులచూడుకలు నిగుడ నీక యుండె నాలోనన శుండాలసుభట
ఘోటకంబులయంగంబులం గ్రమ్ముచెంచురుధిరం బది యడంచిన నవ్వెనల
కడంక రెట్టించె నప్పుడు కౌరవులదిక్కున ఘూకస్యగాలరవంబులు నెలంగ వా
రది సరకునేయక సమరోన్నత్తు లై నెత్తురుటేటులు వాఱఁ గేలి సలిపి రాసమ
యంబునఁ గేకయరధికులును ధృష్టద్యుమ్న తనయులును లోనగువారిం బెక్కం
డ్ర నక్కుంభసంభవుండు నుఱిపియు మఱియుఁ బలుపుర, బఱిపియుఁ గడిమి
నెఱవం బ్రతాపశీలుం డగుశిబి సాహసరసీకుం డై.

57

క. ఉరవడిఁ దాఁకుటయను బది, శరము లతనిమేనఁ గ్రుచ్చి సాయకగురుఁ డ
చ్చారు వగుమగఁటిమి నతఁ డుద్ధరుఁడై తత్సూతుశిరము ద్రుంచెం బెలుచన్. 58

తే. త్రుంచి తోడన ముప్పది తూపు లతని

యొడల నాఁటుడు హయములమెడలు సూతు

గళము వజ్రవతికుత్తుకయును దునిమె

ఘోరభల్లపట్కమ్మునఁ గుంభభవుడు.

59

వ. అప్పుడు.

60

తే. భానుమంతునిఁ జంపినపగ మనమునఁ, బెట్టికొని యుండి యాతనిపట్టి భీమ
నేనువై వడిఁ గాళింగనేనతోడఁ, గవిసి నారాచధారలఁ గప్పి యొప్పె

61

క. కినిసి బకమర్దునుడు వెనఁ, దనయరదము వానితేరు దాఁక బఱిపి యా
తనిమీద నుఱికి త్రుమ్మెం, గనుకని నెంపబొడి నెదరఁ గాలం గేలన్.

62

— శ్రీమహాభారతము దుర్దశమృద్ధులఁ జంపుట —

క. అమ్మహాగ్రస్తముద్ధతం జూచి పాంచాలపై నికులు సింహనాదంబులు నేసిన

సహింపక సూతసుతుండును దత్తోదరులును నవ్వీరుం బొదివిన నతం డడ్డు తంబుగా ¹ద్రువునరదంబుమీడికి లంఘించి వానిఁ బిడికిటిపోటునఁ జూపం బొడిచి జయరాతునిపైఁ గవిసి యాతని నతనిసూతునిఁ గాళ్లు లిరుగేలం బట్టి ²బెట్టిలపై వ్రేసి గతాసులం జేసిన నలిగి కర్ణుండు శక్తివైవ మలంగి వెరవున నొడిసి కొని దానిని యవ్వడముడి యతనిపై వైచినం గని గాంధారమహివల్లభుండు భల్లంబున నడుమన నఱకె నంతఁ గురుకుమారు లమూరుతిం జాట్లు ముట్టి విశిఖంబులు నిగిడించినం గోపించి దుర్బదునితేరి కురవడించి తురంగంబులం బొరివుచ్చి సారథిం జదిపిన నాతండు దుష్కర్ణస్యందనం బెక్కి నయ్యిరువురు నప్పాండుతనయుతనువున మెఱుంగుటములు గిటిగోలుమంగిట్టియారభంబు గూల నవలీలం దన్ని దురోధ్యనద్రోణిక్వతవర్తకర్ణశల్యబాస్థాకులు సూచుచుండ నక్కుమారుల నిద్దఱం గాల నొక్కనిం గేల నొక్కనింగా సమయించె నివ్విధం బునం జిత్రవధవిహారంబున విజృంభించునాభీమసేనుం జూచి రుద్రుండు రభసో ద్రైకంబునం బాండవేయులకుఁ దోడ్పడం జనుదెంచెంగాక మానవు లిట్టివారునుం గలరే యనుచు నీవారెల్లను వెఱచఱచి యిద్ద టొక్క తెరువునం బోక పఱచి రక్కుమారకంఠీరవుం డుక్కునం దమసేనదిక్కు సూచి యెఱ్ఱివెరిదామ రలం దెగడుకన్నులం గొంతేయాగ్రజు సువలఱించి కేలు మొగిచి ఫాలంబునం జేర్చునప్పుడు తన్నూర్తి నతండును నకులసహదేవ ద్రుపవరెంటులును దేజీచూడ శంకించి మాటుమొంగంబులతో నగ్గించి రాసమయంబున.

63

క. కడువడి గురుఁ డనిలజుపై, నడరిన రాధాతనూభవాదులు దోడై కడఁగుటయుఁ గనుంగొని నీ,కొడుకుగమియుఁ గదిసె నుదితకోపస్ఫురణన్. 64

తే. వారుఁ దలపడి పోరిరి దారుణముగ, భర్త సుతుండును గవలు నుద్గండవృత్తిఁ దఱుమద్రుపదవిరాలసాత్యకులుమఱియుఁ, చేయఁగలయట్టి మేదినినాయకులును.

వ. అయ్యవసరంబున సోమదత్తుండు తనకు సాత్యకి సన్నిహితుం డగుటయు నతని తో నిట్లనుఁ బ్రాయోపవిష్టుం డగుభూరిశ్రవుఁ జంపి తేది బోయచందంబు గాక రాజభర్తం బగునే యీరేయి నీవు నాచేత బ్రదికిపోవువాడవే యని పలికి సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన నాశై నేయుండు భూరిశ్రవుండు సచ్చుట యొప్పుదేని ని న్నొప్పెడునట్లు సంపెద నిట్లు రమ్ము శలునిచా వొప్పు నొప్పు దని యుగ్గడింప వది యేమి నీ కెట్లయినం గాని కా దని భంగించె నిత్రైటంగున నొండారుల నో నాడి యేటు లాడం దొడంగి రిప్పుడు నీకొడుకు ఘోటక స్యందనసందోహసమేతంబుగా నక్కొరవునకుం దోడ్పడియె శకునియుఁ దన బలంబునుం దానును నాతని గూడుకొనియె నవ్విధంబునం బలువు రొక్కనిపైఁ గవిసినం గని భృష్టద్యుముండు భూరిపై న్యసమేతుం డై వారల నెదుర్కొనినం

1 ద్రువునరదంబు. 2 బెట్టిలతో గేసి; బెట్టిల వ్రేసి. 3 విశిఖాశఖలం గోపించి; గుప్పిన విశిఖం బులు గుదియించిన గోపించి.

బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడ.

66

తే. సోమదత్తుండు తొప్పిది సునిశితాస్త్రముల శినిప్రభు నేసిన నలిగి యతఁడు
నతని నన్నియమ్ములనమూర్చితునిఁ జేయ, రథముదొలంగంగఁదోలెసారథి గలంగి.

మ. కని ద్రోణాత్మజఁ డేచి సాత్యకిభుజాగర్వంబు మాన్పింతుఁ బో
మ్మని పోఁ బో నడుమఁ ఘటోత్కచుండు ఘోరాకాశవైత్యప్రజం
బును దానుం బటుభంగిఁ దాఁకుటయు నీపుత్రుండఁ గర్ణుండుఁ ద
క్కినవారుకా ²వెఱ వానితోడియనికిం గ్రేడించి రుర్విశ్వరా.

68

వ. ఇట్లు సంభాష్యమయిసంపర్కితబలుం డగునపూర్వగీర్వాణునికోల్లల కోర్వక
మేటిమగ లెల్లం దొలంగిన.

69

క. గురుసుతుఁ డొక్కరుండును సుస్థిరుఁ డై తద్బాణనిహతిఁ దెరలక యతిని
ఘరనారాచంబులు పది, యురమున నాఁటింప దానవోత్తముఁ డలుకన్.

70

క. వడిఁ జక్రంబున వైచిన, నడుమన గురునందనుండు నఱకెం బుణ్యం
బెడలిన నరుసంకల్పము, వడువున నది వమ్ము గాఁగ వసుధాధీశా.

71

— ౭౭ అంజనపర్వం దశ్యుత్థావతో యుద్ధంబు నేసి చచ్చుట. —

వ. అప్పు డద్దనుజునితనయుం డంజనపర్వం దశ్యుత్థామం దలవడి బలుతూపులం బొది
విన బెడరక యతం డయ్యసురవీరునిపిల్లు ద్రుంచి విరథం జేయుటయు వాఁడు
కరవాలంబు గొనినం దునిమె గద వైచినం దుమురు నేసె నింగి కెగసి మ్రోఁ
గుచుం బాషాణవర్షంబు గురియ నదియును వారించి యమ్మాయావిమేన
మేఘంబున గిణిగొనుతరణికేరణంబులం గ్రేణిసేయుపటుబాణంబుల నిగిడించె
మగిడి యొండురథంబున నరుదెంచినఁ దలద్రెంచె నీట్లు గురుపుత్రుండు వానిం
బరిమార్చి వేర్చి పాండవబలంబులఁ బరిమార్పం దొడంగినం గని కడంగి హిడిం
బానందనుండు నిలు నిలు నాబారిం బడి యొందుఁ బో వచ్చు ననవుడు నారథికుం
డతని నవలోకించి.

72

అ. వలదు రన్న పిన్నవాఁడవు దండ్రీ నే, నకట నిన్నుఁ జూచి కియులగ రాదు
వెనఁగు మొరులతోడ ననవుడుఁ బుత్రశో, కాభితప్తఁ డైన యతఁడు గనలి.

73

క. ఎక్కడితండ్రీవి నీ వే, నక్కంటేయులకుఁ గొడుక నై పగతురవే
రుక్మ సహింతునె తనయుం, గ్రక్కించెద నిపుడ పట్టి కండలు దిందున్.

74

క. అని పలికి యిరుసులంతలు, సునిశితబాణమ్ము లేయుచుం దఱిమిన ద్రో
ణునికోడుకు వాని నన్నిటిఁ, దునుమ నసుర మాయఁ బెఱిగి దుర్ధాంతగతిన్.

75

క. గిరియై పఱతేర నశని, శరమును మేఘత్వ మొంది సాయకవృష్టిం
గురిసినఁ బవనాస్త్రంబును, బరువడి నిగిడించి గురునిపట్టి దెరల్పెన్.

76

సీ. హైడింబుఁ డల్లి యుగ్రాకృతిఁ గవిసిన దనుజగణంబు మాతంగతురగ

రథనివహంబుతో రారాజు మొన నెల్ల నొక్కత్తుగాఁ జేల్చి యురవడింప
నన్నరనాథుండు విన్నబోయిన గురుతనయుండు నీకు నీయనికి నేమి
పని నీవు సంభ్రమింపకుము దానవుల నక్కడిమానవులను వ్రేల్చిడి నడంతు

ఆ. ననని సుతసిల్లి యతండు సౌబలుఁ జూచి, వీరె ద్రోణబాణదారితాంగు
లైరి పాండుసుతులు దేరిగములతోడ, సత్వరముగ నరిగి జయము గొనుము 7.

వ. అని యవ్వలను సూపి కృపకృతపర్వకర్ణవృషసేనులను దుశ్శాసనప్రముఖులైన
కొండలు దమ్ములను నిరూపించి వీరును నీవును గూడుకొని కవియుం డని పని
చిన నతండును బింకంబుతోడం బోయె నశ్వత్థామభీమనందనులసంగ్రామంబు
భీమం బయ్యె నట్టియెడ నాఘటోత్కచుండు. 78

మ. పటుబాణాహతి ద్రోణయంగము చలంపంజేసి తచ్చాపము
త్కటవేగంబునఁ ద్రుంచినం గినిసి యాతం డొండువిల్లెత్తి యు
ద్భటబాహుబలశౌర్యముల్ నెఱపె నాదైత్యుండు సైన్యంబు నొ
చ్చుటయుం జచ్చుటయుఁ మహీపతికి మెచ్చుం బ్రీతియుం జేయఁగాన్. 79

వ. ఇట్లసురబలంబు నశ్వత్థామ సించి చెండాడం బొండవబలంబులు దర్పం జేసి
మార్పెట్టి లేక చూచు చుండ నుద్గండపరాక్రముం డగునాఘటోత్కచుండు
దర్పంబున నెక్క టెక్కటి తలపడి పరిఘంబున వైచిన బట్టుకొని యతండు దానిన
యద్దానవుపై వైచుటయు వాడు దొలంగ నుఱికి ద్రుపదనందనస్యందనంబున
కుం బోయె నయ్యుగ్రసాధనం బతనితురంగసారథిరథంబుల రూఁడంచిన. 80

ఆ. ఒక్కతేరిమీఁద నుండి భృష్టద్యుమ్న, భీమసేనసుతులు వెనఁగి రన్న
గురుతనూజు వీరఁ దెరలక యంత నుద్దామసేనతోడ భీముఁ డడరె 81

వ. అప్పు డశ్వత్థామ నవ్వుచు నమ్మువ్వరం గ్రోవ్వుట నేసి భాసమానమార్గణంబులు
నిగిడించిన. 82

మ. భటగాత్రంబుల ఘోటకాంగముల శుంభత్కుంభికాయంబులం
జటులస్యందనఖండసంచయములక సంగ్రామరంగంబు గ
ప్పుట చూడక వెఱుఁ గయ్యె నబ్బలములుం బోకికేఱి క్రమ్మంగ నె
త్తుటఁ దేల్పెం బొరిమార్చె నాతఁ డడరం ద్రుంచె మథింపెం గడున్. 83

వ. ఇట్లేకాఁపిణిబలత్వయం బాపాదించి యాతపత్రతపత్రంబును జామరమరా
ళంబును గేశశైవాలంబు నాయుధమీనంబును మాంసమేదోమ స్తిష్కపంకం
బును రక్తజలోద్రిక్తంబును నగునదీప్రవాహంబు నుత్పాదించె నవ్వుడు దర్పం
బున సురథుండును శత్రుంజయుండును బలానీకుండును జయానీకుండును జయుం
గును బృషధుండును జంద్రసేనుండును జండరయంబునం గదిసి బాణంబులు
రఁగించిన నచ్చాంచాలకుమారుల నమానుషవిక్రమంబున సమయించినం

గోపించి కుంతిభోజితనూజ లొక్కపెట్ట పదుమువ్వు రతనిం బొదివిన బదు
మూడుమేటితూపులం గీటడంచి కెరలి జముచందంబున గర్జిల్లి ఘటోత్కచుం
గాలదండంబుఁ బోనికోలం దేరివైఁ ద్రెల్లి మూర్ఖిల్ల నేసిన నోసరిల నయ్యర
దంబుఁ దోడన భృష్టద్యుమ్నుండు గొనిపోవుటయుఁ బొంగి సింగంబుచాడ్పున
గర్జిల్లిన నిర్జరు లగ్గురునందను నగ్గించి రంతయుం గనుంగొని. 84

- ఆ. పాండవాగ్రజుండు పవనాత్మజునిఁ గూడి, తఱిమి సాత్యకియును దాను గవిసె
నంత మూర్ఖు డేటి హైడింబుఁ డొక్కలే, రనువు గాఁగఁ జేసికొని కడంగె 85
- వ. తోడన భృష్టద్యుమ్నుండును బరవసంబు నేసినం దత్తైన్యంబు లొక్కమొగిన
మొనయటయును మనమాడలును సోమద త్తబాష్ణికపురస్సరంబుగా నురవడిం
చిన సందడియ్యం బయ్యె నందు సంజచీకటి చూపునకుఁ జొరవ యీకున్నను
పై నికనికరవివిధాభరణమణికిరణకలాపంబులుఁ జర్వవర్తాతపత్ర కేతుకీలితరత్న
రశ్మిచాలంబులు నాలోకనంబు నాపాదించె న ట్టిరువాఁగును గలయ బెరసి
పోరునప్పుడు. 86

— భీమసేనునిచేత బాష్ణికుండు నచ్చట. —

- క. శినివరుండు సోమదత్తుఁడు, దెనఁగఁగఁ దోడ్పడియె వచ్చి భీముండు గడఁకం
దనమఱిదికి నక్కారవు, దెనయే యని బిరుదు ¹వాడి యే దైత్య నొంచెన్ 87
- వ. అట్టియొడ. 88
- క. అనలకిఖివోనినారస, మున సాత్యకి యేయునెడను ముద్గరమున భీ
మునిగొడుకు వైచి రెంటం, దనువున నొవ్వడరి సోమదత్తుండు సోలన్. 89
- చ. తనయుండు మూర్ఖువోయిన నుదగ్రత బాష్ణికుఁ డచ్యుతానుజ
శిన్నిని దలబడ్డ నాతనికి మించి వృకోదరుఁ డన్న రేంద్రు నే
సిన నతఁ డుగ్రశక్తి శివయిచ్చె మెయి నాటుడు సోలి యంతలో
నన తెలి వొంది ముద్గరమునం బవనాత్మజుఁ డేచి వైచినన్. 90
- క. తల వ్రయ్య లైన నిష్ఠుర, కులిశగతిం బగిలి కూలుకులపరగ్రతముం
దలఁచించుచు గురువృద్ధం, డిల గూలెం బ్రతిబలంబు లేపారంగాన్. 91
- జ. అయ్యవసురంబున దశరథకుమారుని భం బగుభవత్కుమారదశకం బాకిష్ఠిారవైరిం
జొదువ్రుటయు దశనిశితబాణంబులం బ్రాణంబులుగొనియె గర్జానుజం డగువృక
రథుండు గడంగి వచ్చినం బొరివుచ్చె సౌబలసోదరులు పన్నిరువురు బరవసంబు
నేసినం జడ నేసి నిట్లు పరాక్రమంబునం బెర్చినభీమునేనుమీఁద శూర నేనవపాతి
మాళవత్రిగ ర్తబాష్ణిక ప్రముఖంబు లగు దేశంబులబలంబులు బలువిడిం గవినినం
గని కాంఠేయాగ్రజుండు సైన్యసంతాపసమేతంబుగా నురవడించె భుజాటోపంబు
మూడిత నవి మడిసియూఁ జడిసియూఁ జిక్కునడియూ నుక్కు మడిఁగియు వెఱుంగుపడి

¹ వాడి...నొక్కట. ² దుని...మంచి వృత్తి. ³ కొని తెచ్చెను; మెయిం చేసెను.

చూచుచుండ నాచార్యుని దుర్యోధనుండు పురికొల్పిన నతం దుత్సాహ
దీప్తుం డై యాధర్వతనయుఁ దాఁకి వాయవ్యచూమ్యవారుణాగ్నేత్వాష్ట్ర
సావిత్రంబు లగుసాయకంబులు వరుస నేయ నయ్యైయస్త్రంబుల నవ్వీభుండు
ప్రత్యస్త్రంబుల వారిందిన నతం డైంద్రాస్త్రంబున నిజప్రతిజ్ఞ నెఱపం జూచిన
నదియు నట్ల యడంగుటయుం గోపించి సకలభూతభయంకరం బగు బ్రహ్మాస్త్రంబు
ప్రయోగించిన నమృషీపతియు నమృహసీయాస్త్రంబునన సమయించె నంత భృష్ట
ద్యుమ్నుం డతని కడ్డపడిన నారథికుతోడియనీకిం గ్రేడించి కుంభసంభవుండు. 92

చ. ద్రుపదునిసేనపై నడరి తోలినఁ జూచి వ్యోధరుండు దే
వపతిసుతుండుఁ దాఁకి యనివారణ నగ్గురు నొంప నేచి యు
గ్రపువడి మాత్యక్తకేయముఖం బగుపాండవనైన్య మొక్కపె
ట్ట పరఁగి నీబలంబులకడంక యడంచి మదించి పేర్చినన్. 93

వ. కనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు కర్ణుని కి ట్లనియె. 94

క. పాండవపాంచాలాదులు, గండు మిగిలి బెట్టు దఱుమఁ గౌరవబల మొం
దొండ గలంగెడు నీదగు, దండితనము సూపి కావఁ దగుతఱి వచ్చెన్. 95

వ. అనవుడు 96

శా. చంపం జాలుదు నే నొకండన భుజాశక్తిక నరుక్ వెండి మ
ర్దింపం జొల్కన భీమముఖ్యుల భవత్తేజంబు రాజ్యంబుఁ బా
లింపం బూనినయేను గల్గఁగ రిపు ల్జ్వంభింతు రే చూడు వా
లెంపుం బెంపును నంచుఁ గడ్డుండు మహాదీర్ఘాకృతిం బొల్చినన్. 97

— కృపాచార్యుండు గడ్డ పుపాలంబించుట. —

వ. కనుంగొని కృపాచార్యుం డలంఠింపవ్వతో నతని కి ట్లనియె. 98

చ. అగు నగు మేలుమేలు మనుజాధిపుఁడు మహి యేలుమాటల
న్నగఁటిమి యిష్టైయిన్ నెఱపినం జేడుఁ బాండుతనూజుకోటియుం
దగు మును ఘోషయాత్రను బదంపడి గోగ్రహణంబునందుఁ జే
రుగొనిననీకు ని ట్లనుట క్రొవ్వలు దక్కుము పాలు నిన్నియున్. 99

వ. అని వెండియు. 100

క. నిన్నును బాండుతనూజుల, నెన్నండును బోరఁ జూచి యెఱుంగనివారిం
గన్నట్లు వలుక నేటికి, నీనిన్ని నెనఁటిరజ్జు లనికి నివి దోడ్పడునే. 101

క. క్రీడికి మును మన మందఱు, నోడు తెఱుఁగు దన్నలును ఘటోత్కచుండుఁ దగం
దోడుపడ బంధువృథతులుఁ, గూడి నడవ మనకు గెలుపుగొన నెట్లు లగున్. 102

చ. అనవుడుఁ గడ్డఁ డి ట్లనియె నాడినయంతయుఁ జేయఁ జాలుబం
టున కెటు లన్న నే దగుఁ గడం బెలుచక మును మ్రోసి కాదె వృ

- ష్టి నిగుడఁజేయు సంబుదము నెల్లదు నీపలు కింతవట్టు నైఁ
పన తగు నింక నే మనినఁ బాటుండ నాలుక గోయుదుం జుమి 103
- వ. అని పలికి మఱియును. 104
- క. నరు నద్దెనుఁ గలవారిని, గురుబల ముబ్బు నెడఁ బొగడి కొఱకొఱగాఁగఁ
గురుని గురుతనయు మద్రే, శ్వరు నను నేమిటికిఁ గానివారిం జేయన్. 105
- క. అని మామఁ బలుకుపలుకులు, విని యశ్వత్థామ క్రోధవివశుం డయి గ్ర
క్కున వాలు వెఱికికొని కర్ణుని దెనకుం గవియ భూవరుం డెడ సొచ్చెన్. 106
- ఆ. నృపతితోడఁ గూడి కృపుఁడును నెడ సొచ్చె, వార లళనిఁ బట్టి వలదు రోష
ముడుగ వలయు ననిన నుగ్రత నాతఁడు, పెనఁగఁ గర్ణుఁ డిట్లు లనియెఁ గనలి
- క. విడు విడు మాతం డిమ్మెయి, నడిచిపడఁగ నేల పట్టె దవనీశ్వర నీ
పుడిపెడు తెఱఁగున నాబిరు, దుడుగునె నాచేయి దాఁకి యుడిగినభంగిన్. 108
- క. అనుడుఁ గృపాచార్యుం డ్విజ్ఞనపతికిం గాఁగ నేను నైరించిన నే
మని పలికితేని నీకుం, జనియెం బొమ్మింక చలదు సంభ్రమ మనియెన్. 109
- వ. అప్పు డక్కురుపతి గురుపుత్రు నుద్దేశించి 110
- క. గురుఁడును నీవును మద్రే, శ్వరుఁడును గర్ణుండుఁ గృపుఁడు సౌబలుఁడు ననుక
ధర యేలింపఁగ నున్నారరు మీకుం దగునె సంగరములోఁ గలఁగన్. 111
- క. ఊమియింపు మనుడు నతఁ డురు, శమ మొందినఁ గర్ణుండుం బ్రశాంతుం డై వి
క్రమకేలి సలుపఁ బ్రతిసైన్యముదెస మొగ మయ్యెఁ బటగుణధ్వని సెలఁగన్.
- వ. ఇట్లు గడంగినం బ్రత్యర్థిపార్థివు లయ్యోధవరు నాలోకించి పాండవులకుఁ
బాటిల్లినయనర్థంబుల కెల్లను మూలంబు వీడ కాఁడే వీనిం బొదువుడు పోనీ
కుడు పడవై వుం డనుచుఁ దలపడిన నాసూతసూనుండు నిజనామాంకితంబు
లగునారాచంబుల నన్నరవతులఁ గరుల నరులఁ దురంగంబుల నరదంబుల
రూపుమాపి యేవునఁ దడియాంగంబులు రుధిరంబున మునుంగునట్లు నేసినం
జూచి సవ్యసాచి సాయకజాలంబులు నిగిడించుచు గవిసిన నతండు మూఁడు
మార్గణంబులు దన తనువునఁ జూనుపుటయుం గినిసి యక్కిరీటి ముప్పదిశరం
బుల నొప్పించి భుజశిఖరంబున బలునారసంబులు నాఁటించినం జేతివిల్లు వడియెం
బడుటకుఁ దలంకక యక్కర్ణుం డాక్షణంబ విల్లు వుచ్చుకొని వివ్వచ్చుండు
వెడంగుపడునట్టివేగంబున వివిధవిశిఖంబులు నిగిడించిన. 113
- మ. కడక న్నెఱ్ఱనిచెల్వఁ దాల్చ నతఁ డుగ్రస్ఫూర్తి విల్ ద్రుంచి యె
క్కుడువేగంబున సూతుమస్తకముతోఁ గూడం దురంగాంగముల్
గడికండంబులు నేసి యారథికుమై గాఁడంగఁ బెక్కుమ్ము లే
యుడు నొవ్వారిం బాటి యెక్కెఁ గృపులే రుర్విశ నిర్లజ్జఁ డై. 114

- వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుం డోడి పాజిన నీడం బోవు మనసై నికులం గనుంగొని
కురువిభుండు. 115
- క. నిలువుడు వెఱి పేటికి నేఁ, గలుగఁగ గాండివి దక్కుఁ గలపాండవులకా
గెలిచెద నిదె చూడుండు నా,యలవుఁ జలము ననుచు నడచె నన్నరుమీఁదన్. 116
- వ. అప్పుడు కృపాచార్యుం డాచార్యునందనున కి ట్లనియె. 117
- చ. శలభము పప్పి మీఁదఁ జనుచందము గాదె నృపాలుఁ డర్జునుం
దలపడఁ బోక యాతని శిత్రుదరంబులబారి కగ్గ మై
యెలసినఁ గావఁగా వశమె యీతని నీవును నేను నుండి మొ
క్కలమునఁ బోవ నీఁ దగదు గ్రమ్మన నెఱుము నిల్పు మవ్విభున్. 118
- క. అనుటయు గురునందనుఁ డృష్టునుజాధిపు నెయిది యేను మాన్వెద బీభ
త్సునికడఁగ యేమి మూఁడినఁ, జనియెదు తలకడచి పాహసక్రియ ననుడున్. 119
- ఆ. గురుండు పాండవులకుఁ గూర్పు నీవును దాని, నెఱిగి బహరమున నుపేక్ష సేయు
దిది మదీయభాగ్యహీనత గాక నీ, వేచితేని నెవ్వ రెదురు నెపును. 120
- క. పలువురు బంధులు నాకై, పొలిసిరి మీ రింకఁ బాండుపుత్రులదెస రా
వలవదు పాంచాలాదుల, వలన నిలిచి గెలువుఁ డేను వారలఁ దీర్తున్. 121
- వ. అనిన విని యశ్వత్థామ భూమిశ్వరున కి ట్లనియె. 122
- క. గురునకు నాకును బాండవు, లరయఁగఁ గూరిమికిఁ బాత్ర మగుదుర ధైన్య
దురమునఁ జొట్టరికం బను, గరు సిడికొను శేల కలుగుఁ గౌరవనాథా. 123
- ఉ. పెక్కురణంబులం గనియుఁ బెద్దయు నమ్మపు నన్ను మద్దురం
దక్కినవారు మేము విను దాఁచుము ప్రాణము లోపినట్లు వే
రుక్మిణఁ బోర దై వగతి యున్నటు లుండెడుఁ గాక పాండవుల్
మిక్కిలివారు నీతలఁపు మే గెలువకా వశమే మహీశ్వరా. 124
- వ. మా కిరువురకుం దోడు కృపకర్ణకృతవర్తమద్రవతులు గల రెట్లును బాండవ
నైన్యంబు సమయింతు మూఱుడు మని వెండియు. 125
- తే. మమ్మ కాదు నీవెవ్వరి నమ్మ వెట్లు, నమ్మ కున్నను నే మగు నరవరేణ్య
ప్రతిబలంబులలోనికీ బసులనడుము, సొచ్చుపులివోలె జొచ్చెదఁ జూడునన్ను.
- వ. నీచెప్పినపాంచాలురం బజపెదఁ దక్కినబలంబులం గలంచెదం గాంతేయులు
దార్కొనినను మార్కొని నిలువరించెద నని పలికి తలకడచి నడచె నప్పుడు గడం
గినకవ్వడికి మించి పాంచాలకేయప్రభృతినేన లొక్కపెట్టి కవియుటయు నా
జెట్టిబిరుదు వివిధవిశిఖపరంపరలు వరఁగించినకా బడలువడియును బలుదెసలం బా
ఱియు నబ్బలంబులు వికలంబు లైనఁ బదుండ్లురాజులు నిలు నిలు మనుచు బరవ
సంబు సేసిన వారల జమునివశంబు నేసి యేచినయయ్యాచార్యసుతుం జూచి

రోహవిష్టుం దై ధృష్టద్యుమ్నుండు దాడి, నీవు గొందఱ నిర్బించితి నని దుర్జయ
త్వం బెక్కించుకొనకు మేను జామ్ము వచ్చినవాడ నగుటయు నతండు నిన్న కాదె
వెదకెద మద్భాణంబులకు బ్రాణంబు లిత్తు గా కనవుడు నప్పాంచాలవరుం
డతని నుపలక్షించి 127

క. మీతండ్రికి నే మృత్యున, నై తోచినవాడ నగుట య ట్లుండె నినుం
జాత మట ననక డగ్గలు, మా తలఁకక వలదు రిత్తమాటలు మనకున్. 128

వ. అనియె న ట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుసంబులు పలుకుచుం బలుదెఱుం
గుల మెఱుంగుటయు నే ట్లాడి రట్టియెడ. 129

మ. ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి పారథిని రథ్యవ్రాతముం గూల్చి యే
పునఁ బాంచాలతనూజు వెల్లొడుగుసొంపుఁజింపి గావించి యా
తనిపార్శ్వంబుల యోధవీరశతముం దన్తాసుర్యుల మువ్వరం
దునిమెఁ ద్రోణసుతుండు రాజు వొగడక దోర్లరద్రుర్యార్జునఁ దై. 130

వ. ఇవిధంబున వైరివధం బాపాదించి సింహనాదంబు నేసినయశ్వత్థామకత్పేదుర
నిలువ లేక పాండవపాంచాలసైనికులు నెల్లాచెదరై నం గని ధర్మజనమీర
సూనులు నసైన్యంబుగా నతనిం బొదివినం గురుసతీయును గురుసమేతుం డయి
నేనలతోడ నడరినక బలుకయ్యుం బయ్యె నప్పుడు విజయుండును మనప్రజ
మీఁదఁ గవిసె నాసమయంబున నంబవృత్తిచివంఁగాది దేశంబులబలంబులు భీమ
నేనుచేత మ్రగ్గె నాసమయంబున మగధమద్రనంఁగాంబపాది దేశంబులబలంబుల
సవ్యసాచి సమయించినం గని కినిసి ద్రోణుండు వాయవ్యబాణంబునఁ గాంతే
యుల మొనలఁ జొక్కాకులచందంబునం దూలం జేసెన్. 131

— సోమదత్తుండు సాత్యకితో యుద్ధంబునీసి చచ్చుట. —

క. అలిగి నరుండు భీముండు నిరు, గెలఁకుల నయ్యున్తగురునిఁ గిట్టి శరౌఘం
బులఁ దేల్చిన మగుడ ననిఁక, దలకొని వడి నురవడించె దత్తైన్యంబుల్. 132

తే. అధిపతియు నస్త్రగురుఁడం జేరగ్గలికలఁ
దఱుముఁ జతురంగములుఁ జేర్చి యుఱక వారి
మొనలతోఁ దాడి గాండీనము క్షవిశిఖ
శిఖిలవేడిమి శిరోటఱి చెడఱి చఱచె. 133

వ. అట్టియెడ సోమదత్తుండు సమరొల్లాసంబునం బాండవసైనికులు నిలునిలు మని
యదబ్బుచు నిల్చినం గనుంగొని సాత్యకి యతనితోడం దలవడినం దత్సంగ్రా
మంబు భీమం బయ్యె నందు. 134

సీ. పాత్యకిఁ బల్లవం ద్ర బాణంబున పఱకి యాబాష్టికనందనుండు
మువ్వ దేవములు నొప్పింప నతఁ డొండు విలుగొని యాతని నలుగుటయు

లైదింట నేసి మహారజతధ్వజం బిలఁ గూల్చి ధనువు నెక్కలుగఁ జేసెఁ
జిలువవ్వతో నాతఁ డుఱక వేటొకవింట నేట్లాడఁగా భీముఁ డేసె నపుడు

తే. దాఁకి మీతండ్రివై ఘటోత్కచుఁడు వైచె
బరిఘమును నది దునిమె నక్కురువరేణ్యుఁ
డపుడు హయసారథులఁ జంపి యతనియుసులు
గొనియె బలునారసమున నాశినివరుండు

135

క. మారుతి యిమ్మెయి నక్కురు,వీరునిఁ జంపించి మోము వికసిల్లఁగఁ దాఁ
బోరెడు నెప్పటిమునుమును,హీరమణులమీఁదఁ దఱిమె నిభపురనాథా.

136

ఉ. చచ్చినసోమదత్తుఁ గని సాత్యకిపై మనవారు గ్రమ్మినం
జెచ్చెర ధర్మజం డతనిఁ జేకొని వారలఁ దూలఁ దోలుడుకా
వచ్చి గురుండు విల్ నటికి వైచి సిడంబును డొల్లఁ జేసి మే
నుచ్చి చనంగ నేయ నతఁ డుద్భలిరోషమహోగ్రమూర్తియై.

137

క. వేటొకవిలు గొని యెమ్మల, గీట మెఱుఁగునారసములు గిటిగొలిపిన నో
టాటి మెయిం గ్రొన్నెత్తురు, వాఱ నతఁడు దేరిమీఁదఁ బడి మూర్ఖిలైన.

138

వ. కొండొకసేపునకు నేడ దేటి యక్కుంభసంభవుండు విజృంభించి వాయుదైవ
త్యం బగుశరం జేయుటయు నాభూవిభుండుఁ దద్దేవతాకం బగుసాయకంబున
శమియింపం జేసి పెల్లెసినం గని కృష్ణం డతని కిట్లనియె.

139

క. నినుఁ బట్టఁ గుంభజండు ప్రతి నేయు టెఱుంగు దతనిఁ దేకువ నెడి మా
ర్కొనఁ దగదు నీకు భీముం, డని నేయు మొగమునఁ బొదువు మక్కురునేనన్.

తే. ఇతని వధియించుటకు జనియించె నెవ్వఁ
డతఁడ యీతనితోడఁ బోరాడుఁ గాక
యనుడు నొక్కింత యూహించి యానృపాలుఁ
డరిగె ద్రోహుండు ద్రుపదునై న్యమున కడరె.

141

వ. ఇట్లు సని యుధిష్ఠిరుండు దనతమ్మునకుఁ బెను బ్రావయ్యె నయ్యనిలసుతుండును
సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును బరవసంబు నేసినఁ గృపకర్ణకలశభవులు గడంగి
రయ్యభయపైనికోత్రములు సంరంభంబునం జేర్చిన నై న్యద్యయంబును రయం
బునం గలయకా బెరసినం బెందూళి యెగసి తఱితోఁ గవియు దెంచుతమంబున
కుం దోడుపడి చూడ్కులు నిగూడ నీ కున్నను దమకంబునం దమతమవేల్లి బిరు
దులు నుగ్గడించుచు నగ్గలికసొంపునను సన్నల నుద్దేశంబుల నద్దెన నిద్దెన పీచులు
వోరుచుండ నంధకారం బలిసొంద్రం బై చిక్కువఱిచి నట్టియెడ బిట్టడరి పాం
డవు లుద్దండబాహుసంపదలు సూపిన నేవరి కౌరవబలంబులు గలంగి చీకాకుపడి
చీకటికతంబునం గూడుకొనం గానక పలుదెసలఁ దొలంగి పాలు పఱిన నయ్య
చారుణిండు ధైర్యంబు మెఱయ దుర్యోధనుం గూర్చికొని యుద్ధామసామర్థ్యం

బున సకలచతురంగంబులం ¹బూచున ట్టానర్పి యొక్కమోహరంబుగా నమర్పి
యం దగ్రభాగంబునం దాను నిలిచి యిరుగెలంకుల నశ్వశ్లామసౌబలుల నునిచి
నడుకొన శల్యు నిలిపి యన్నరేంద్రుండు వెన్నుదన్ని నిలుచునట్లు నేసె నను
టయు ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునితో నిత్యైతంగునం బన్ని బహులతిమరం
బున సమరం బెటు నేసి రని యపిగిన నతం డతని కిట్లు నానమయంబున నక్కురు
భూపాలుండు దమకాలుబలంబులనెల్ల నాయుధంబులు వెట్టి దివియలు పట్ట
నియోగించిన.

142

క. మున్నాపని మానుసులం, గ్రన్నన పతి సంఘటింపఁగాఁ బనిచిన సు
పన్నంబుగ నొడఁగూర్చిన, నున్నతకరదీపనికర ముజ్జ్వలితముగాన్.

143

వ. చేసికొని యప్పదాతివర్గంబులు దివియలు దెచ్చిన నద్ధరణివరుండు రథంబున
కైదును గరికి మూఁడుచు దురంగంబున కొండును నియతంబుగాఁ బట్టించి మఱి
యు వానికెలంకులను గేతనంబులకును దగం బట్టునట్లు నేసి వెంఁడియు మోహ
రంబు ముందటను బాహ్యంబులను బిటుందను బ్రథమ నిగుడం బొడవుగా
నెత్తి పట్టం బనిచిన నవ్వెలుంగు నింగికి నేలకుం జాలి పాలించె నట్టియొడ మణి
భూషణంబులను రత్న కేతనంబులను వివిధాయుధంబులను బ్రతిప్రభలు ప్రజ్వ
రిల్ల శోభిల్లి నీసైన్యం బొప్పె నప్పుడు పాండవబలంబునను రథంబునకుం బది
యును గరి కేడును దురంగంబునకు రెండును గాఁ దత్ప్రకారంబునం గరదీపికా
లోకం బాలోకనీయం బయ్యె నయ్యవసరంబున నయ్యస్త్రగురుండు మధ్యం
దిన మార్తాండుపగిదిం బ్రదీప్తమూర్తి యై వెలుంగ నమ్మరుజపతి యనుజన్తు
లతో నిట్లనియె

144

తే. శల్యకృతవర్తముఖయోధసమితిఁ గూర్చి
కొని మహాద్యోగమున మీరు కుంభజన్తు
చెంత కాదుప్రదాత్మజుఁ జేర కుండ
నాఁగుఁ డొరు లెల్లవారల నతఁడు గెలుచు

145

— పాండవకారవసీరులద్వంద్వయద్ధము. —

వ. పదంపడి యాధృష్టద్యుమ్నం బరిమార్చుఁ గిరిటిం గర్జుండును భీమసేనుని నేనును
గెలుతు మని పలికి బలంబులకుఁ జేయి వీచి కడంగిన నెదిరిసేనయు నురవడింప
నెన్నండును జొడ వినంబడనియట్టిబవరం బయ్యెఁబాండవాగ్రజుండుఁ దనదొరల
ద్రోణమూఁడం గవియుం డని పనిచి తానును దఱిమిన నమ్మనుజపతిం గృతవర్త
యు సాత్యకిని భూరియు సహదేవు రాధేయుండును వాయుశూను సుయోధ
నుండును నకులుని శకునియు శిఖండిఁ గృపాచార్యుండును బ్రతివింధ్యుని
దుశ్శానునుండును ఘటోత్కచుని గురుపుత్రుండును బాంచాలవిభుని వృషసేనుం
డును మత్స్యరాజును మద్రేశ్వరుండును శతానీకునిఁ జిత్రసేనుండును నర్జునుని

1 హాలాయుధుండునుం దలపడి రిట్లు గురుని నుంపను రక్షింపను బూని మఱియు
ననేకు లనేకులఁ దార్కొనిరి సోమకనై న్యంబు సమయించు నక్కుంభసంభ
వుని భృష్టద్యుమ్నుండు మార్కొనియె నట్టియెడ

సీ. పాండవాగ్రజానిచాపము ద్రుంచె గృతవర్త
యతఁ డొండువిలు గొని యతని నొంచె

ధనువును దునిమి హస్తం బుచ్చి పో శక్తి

యడరింప వేఱ శరాసనంబు

గొని హయసూతులఁ గోదండమును బొడి

నేసి హార్దిక్యుండు నెలఁగి యేసె

నరనాయకుండు గృపాణము గొన్న నఱకె దో

మరముఁ బూనిన రూపుమాపి మఱువుఁ

తే. బఱియలుగఁ జేసి తనువునఁ బఱపె నార,సంబు లిట్లమృహాబలుచటులవిక్ర
మంబు దుస్సహమగుడునమ్మానవేంద్రుఁ, డనికీదొలఁగినగురుబల మలరె నధిప.

క. భూరియు శినివరుండు శరా,సారము లొండొరులమీఁద సరిఁ బఱపి వడిం
బోరునెడ భల్లమున నా,కౌరవునిలు ద్రుంచె సత్యకసుతుం డధిపా. 148

ఆ త్రుంచి మేరు గాఁడఁ దూపులు నిగిడింప, నాతఁ డొండువింట నతని నొంచి
ధనువు దునుమఁ గోప మినుమడియై శక్తిఁ,ద్రైశ్య వైచె శినివరేణ్యుఁ డధిప. 149

వ. ఇట్లు సాత్యకిచేతం జచ్చినభూరిం జూచి భారద్వాజపుత్రం డతనిపయిం గవియు
టయు ఖటోత్కచుండు నిలు నిలు మని యెలుంగు సూపి దొడ్డతూపు లడరిం
చిన నతం డవి మగిడించి వెల్లెసిన నేడు వెఱిగి నట్లయ్యసురవరుండు దశవిశి
ఖంబులు రయంబున నురంబున గ్రుచ్చిన మూర్ఖ వచ్చి యష్టేటిజోదు కేతు
దండం బవలంబించి. 150

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుంగు, వాలికనారసము దైత్యువక్షమున వెసం
గిలించిన నరదముపై, సోలి పడుడుఁ దేరు దొలఁగ సూతుండు దోలెన్. 151

క. భీముఁడుఁ గురువలీయు శర,స్తోమము లొండొరులమీఁదఁ దొరఁగించుచు ను
ద్దామాంభోదపిహితరవి, సోములచందమున నొప్పుచుం బోరునెడన్. 152

చ. ధనువు సిడంబుఁ ద్రుంచి సముదగ్రత భీముండు మేను నొంప న
మ్మనుజవిభుండు వేటొకసమగ్ర బలం బగుచాప మెత్తి యా
యనమెయి గాఁడ విల్ విటుగునట్లుగ నేసిన నొండు వింట న
య్యనిలజుఁ డేడునారసము లానృపుగాత్రమునందుఁ గ్రుచ్చియున్. 153

చ. విలు దునుమాడి వెండియును విండులు నా ల్గతఁ డెత్త నెత్త ను
త్తలముగఁ ద్రుంచి వైచె గడఁ దత్తురగంబుల సూతుఁ జావ న

గ్గల మగుభీతి రాజు దొలగక వెళదాటుడుం గాన కాతఁడుం
బొలిసెనకాఁ దలంచి మది బొంగి పృథోదరుఁ డార్చె నార్చినన్.

154

వ. మనమూఁడులు నట్లుకాఁ దలంచి హాహాకారంబులతో నాకులతం బొందె నందలి
జనంబులు ప్రమదంబునం జెలంగి రక్కాసవేంద్రుండు వేటొక్కతే రెక్కి తోఁ
చినం గని యెల్లవారును డిందుపడిరి కర్ణ సహదేవులు సముదీర్ణవిక్రమంబు వెల
యం బెనంగునప్పుడు.

155

క. ఆహ్లాదీనుతుఁ డేవునఁ, దొష్టిదివాలమ్ము లొడలఁ దూర్చిన నతిరో
షమ్మునఁ గర్ణుండు దదం, గమ్ములు నొప్పించె దీప్త కాండశతమునన్.

156

వ. ఇట్లు సహదేవుం బొదివి రాధేయుండు.

157

చ. రయమున విల్లు ద్రుంచి నఁ బరాక్రమ మొండొకవింటఁ జేయఁగా
హయముల సూతుఁ జంపుటయు నాతఁడు ఖడ్గము భేటకంబు ని
ర్భయముగఁ బుచ్చుకొన్న బహుబాణములం దునుమాడె నన్యదు
ర్జయ మగులావునం గడు వెనక గద వైవ నడంచె నవ్వచున్.

158

వ. దానం బెండుపడక యప్పొందునందనుండు.

159

— ఇక్కడ సహదేవుని వింటికోపునం బొడుచుచు నవమానించుట. —

ఆ. 'శక్తి వైవ నిశితచక్రంబు నిగిడింప, వరుస నదియు నదియు వ్రయ్య లయ్యుం
దనియ లయ్యు నేలఁ దొరఁగంగఁ జేసి పెల్లెసి తెరలుటయును నెద్దె నతఁడు.

వ. ఇట్లెఱంగునఁ గర్ణుండు గదిసి నిశ్చేష్టితుం డగుసహదేవు నాలోకించి కుంతిమా
టలు చలంచి యొందు సేయ నొల్లక యెల్లన వింటికోపునం గడుపు వొడిచి
నవ్వచు నెక్కు దై నపగఱ నుక్కునం దలపడకు మల్లవాఁడె నరుండు గురు
సేనతోడ బిరు దై వెనంగెడు నతనికడకుం బొమ్మని పలికి పోయె నక్కుమా
రుండును నట్లు గర్ణ నేటులను మాటలను గడు నొచ్చి తనబ్రదుకునకు రోయు
చుం బోయి వేటొక్కరథం బెక్కి మత్స్యమద్రే శ్వరులు జంభవాసపులచందం
బున సమరంబు నేయునమయంబున నాశల్యుండు.

161

క. హరులను సూతునిఁ జంపిన, విరటుండు పొలివొక వివిధవిశిఖచయంబుల్
గురియ శతానీకుండు శ, ల్యురథం బస్త్రములఁ బొదిచె నుద్ధతథంగిన్.

162

వ. ఇట్లు మత్స్యనుజుండు దాకిన,

163

తే. అతనిఁ గూర్చె మద్రే శుఁ డయ్యరద మెక్కి

విరటుఁ డడలును గినుకయుఁ బిరిగొనంగ

ముట్టె నాతని నాతండు మూర్ఖు వోవ

నేయ సారథి దొలగంగ నెగచె రథము.

164

వ. ఇన్నిధంబున విరటుండు వికలుం డగుటయు నాచక్కటిపై న్యంబులు శల్యునర

వడికిం గాక తెరిలినం దటిమి ధనంజయుండు నిలువరించిన బలాఘ్నం డగు¹హ
లాయుధుం డతనిమేన మార్గణంబులు గ్రుచ్చి పేర్చిన నప్పాండవమధ్యముండు.

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములకా వధింప ను
తోవవికారుఁ డై యసుర క్రూరకృపాణము గొన్న నేసె ను
గై పృథివీస్థలిం దొరఁగున ట్లలయించి చతుశ్శతకా సమా

టోపము సూప నాతఁడు గడుకా వెన బాతె భయార్తమూర్తి యై. 166

సీ. నకులనందనుడు నీనందనుతోఁ బోరునెడ నాశతానీకుఁ డేచి యతని
కంకట మంగంబు గ్రక్కునఁ బాసి పోబడ నేసి విల్లును సిడముఁ ద్రుంపఁ
దలకక యొందుకోదండంబు గొని నీదుపుత్రుండు నొంప నాచిత్ర నేను
శరముల కోర్చి తత్తురగంబులను సూతు ధరఁ గూర్చె వెన భవతౌపుత్రుడపుడు
తే. గలక లేక యతండు శీఘ్రమున నిరున, దేనుదూపుల నొంచిన నెసకమెనఁగఁ
గినుక నాతఁ డాధనువును దనుమ నక్కుమారుఁ డేగె హర్దిక్కునితేరిపైకి. 167

క. ద్రువదుండు వృషసేనుండును, నుపమానాతీతఘోరయుద్ధంబున బా
ణపరీతశోణితపుత్ర, వపురుజ్జ్వలు లైరి కౌరవక్షితిసాధా. 168

వ. అట్టియెడ నాకర్ణవట్టిచేయి బెట్టిదం బయి వచ్చినం బాంచాలబలంబు నిజవతికిం
దలకడచి యతనిం బొదివి యానై నిశోత్తమునంపసోన కోటటి పఱచినం బ్రదీ
ప్తుం డై యతండు మెఱసె దుశ్శాసనుండును ధర్మనందననందనుండును బోరు
నెడ నప్పాండుపౌత్రుం డతనిఫాలంబున వాలికనారసంబులు మూడు నాఁటిం
చినం ద్రిశిఖరయుతకై లంబులీల నయ్యువరా జొప్పి యవ్వీరుం గూరశరంబులం
గప్పి కేతుసారథిరథంబులఁ దిలప్రమాణశకలంబులు నేసిన 169

క. వింధ్యాద్రివోలె నాప్రతివింధ్యుఁ డచలితోగ్రమూర్తి వెలయ నిలిచి ద
ర్పాంధ్యమతి నడరి దీప్తావంధ్యాస్త్రము లక్కుమారపరువైఁ బఱపెన్. 170

ఆ. అలిగి వెడఁడవాతియమ్మున నాతని, ధనువుఁ దునియ నేసి తనువునందు
నిశితవిశిఖచయము నిగిడించె నీకొడు, కంతఁ దత్సహోదరాళి గదిసి. 171

వ. కయ్యంబు సేయ నందు భీమసేననందనుం డగుశ్రుతసోమునరదం బయ్యుధిష్ఠిర
తనయుం డెక్కి యొక్కసముద్దండం బగుకోదండంబు వ్రుచ్చికొని భండనంబు
నేసె మనవారు నయ్యువరాజున కడ్డంబు సొచ్చి వెనంగిరి నకులుండును శకు
నియు సమానవిక్రమంబుల సమరంబు నేయునెడ నాసౌబలుండు. 172

చ. ఒకబలుతూ పురంబు గొని యుచ్చి చనం గర మల్లి యేయుడుకా
నకులుండు మూర్ఖ వోవుటయు నాదము రోదసి నిండ నార్చె నం
తకుఁ డెలివొంది చాపముఁ బతాకయుఁ ద్రుంచి యతండు నీమఱం
దికి నరసా వొనర్చె ఘనతీవ్రసముజ్జ్వలసూర్యణంబులన్. 173

వ. ఇట్లు గాంధారపతి పడుటయుఁ దత్సారథి దేరు దొలంగఁ దోలుకొని పోయెఁ గృపాచార్యుతోడ రణక్రీడఁ జలుపుచుండ శిఖండికోదండంబు చిసకాండంబుగా ఖండించి యతండు శక్తివైవ నదియును దునిమిన భునం బగుధనువు గొని తోరంపునారసంబున నతనిం దేరిపై సొగయ నేసి యగ్రతముండు గోపంబునం జంపఁ దలం వెత్తి వెండియు నేయ నిగుడునంతకు నద్దెనయోధులు పలువు రొక్కట నుక్కున నురవడించిన మనదిక్కు సైనికులు శారద్యతుం గడచి కడిమి నెఱయఁ బోరిరి మఱియు ననేకద్వంద్వయుద్ధంబులు నెల్లుచుండ సంకులనమరం బయ్యె నయ్యవసరంబున.

174

సీ. ఏచి భృష్టద్యుమ్నుఁ డాచార్యునురమున వెన నాఁటె నైదునారసము లాతఁ డాతని నిరువదేనమ్ముల నొంచి విల్ దునిమిన నొండువిల్ గొని యతండు మంటలు గ్రవైడుమహితాస్త్ర మేయుడుఁ గాలంబు గా కిది కలశజునకు ననుచు నీవారు భయం బంద నేకాదశాస్త్రంబు లొకముష్టి నలవరించి

తే. యేసి కర్ణుండు దునియలునేసె నడుమ, నంతఁగురురాజు యువరాజునడరగురుసు తుండు శకునియు శల్యుండుఁ దోడుపడిరి, వారలేద్వారతాఁకు నవ్వీరుఁ దోఁచె

క. ద్రుమనేనుఁ డడరి పట్టు బాణము లుద్ధతిఁ బఱపె సూతనందనులైఁ గో పము గదిరి యతఁడు వానిశిరము గుండలదీప్త మై ధరం బడ నేసెన్.

176

వ. ఇట్లు ద్రుమనేనుండు సచ్చివం తేర్చినకోపంబునం గర్ణుకోదండంబు దునిమి భృష్ట ద్యుమ్నుండు నఱిమిన నొండుబలువింటం బెనంగునతనిం గూడుకొని కురు రాజు మొద లగునేగురురథికులు వెలుచ నేసి రాసమయంబున సాత్యకి సమద గతిం గవిసి నిలు విలు మని యదల్చి రాధేయుం దలపడియె నయ్యిరువుర యుక్కున నొక్కరూపున నక్కజం బై యుండె నట్టియెడ వృషనేనుండు వచ్చి శై నేయు నేయుటయు నతఁడు వాలమ్ములు నిగిడించి వానిం దేరిపయిం ద్రెల్లి మూర్ఖిల్లం జేసినం బుత్రశోకపీడితుం డగునాసూతపుత్రుఁ డచ్యుతానుజు నానాస్త్రపీడితుం గావించె సంతకుం దెలిసి తనయండునుం దోడుపడియె నట్ల డరునయ్యిర్దఱ నాశినివరుండు గినుక యెక్కినయేడైఱం జిక్కుపఱిచె నప్పుడు గాండివగుణదేవద త్రమహారావంబును హాహాకారంబును వీలెంచిన నయ్యంగ రాజు రారాజున కిట్లనియె.

177

— కర్ణ ద్రోహము దురాలోచన నేసి సాత్యకిం దలపడుట. —

క. అదె పార్థుండు దనమునుమున, కొదవిననేనలఁ గలంచునులి పతఁ డితనిం గదియఁగ రా కుండకమును, పొదువుదమే సాత్యకిం బ్రభూతబలముతోన్

178

వ. అట్లయిన మీ డభిమన్యుపోయినపోకం బోవునది నీకు విజయంబునకుఁ గారణం బగు వీనిం బలువురు సుట్టు ముట్టుట యెఱింగ నేని వివ్వచ్చుండు వచ్చు నతం దెఱుంగ కుండ నక్కడ నిలువరించి పోరం జాలుబల్లిదుల నట పుచ్చువలయు

ననుటయు నమృనుజవిభుం డిది లెస్స ¹కర్జం బని గాంధారపతిం గనుంగొని నీవు
పదిచేలేనుంగులు నన్నియరదంబులుం గొని దుశ్శాసనసుబాహుదుష్పుగ్ధర్షణ
దుర్విషహులు దోడుగాఁ గ్రీడిపై నడచి కయ్యంబు నేయు మద్దిక్కునం దక్కిన
పాండవులు నున్న వారయ్యన్నదమ్ములం బొదివి గెలుపు మనన నతం డమైయికిం
జనియెం దదనంతరంబు 179

- క. చేయఁ గలరధికులును రా, ధేయుఁడు బలయుతము గాఁగఁ దెప్పదెరల శై
నేయుపయిఁ గవిసి బహువిధ, సాయకములు గురిసి రధికసంరంభమునన్. 180
- వ. అతండునుం గోపాటోపంబున 181
- క. కరులకరంబులు హయముల, శిరములు రథసంచయంబు చెక్కిలును సమి
ద్ధరఁ గప్పి క్రష్టఱఁగ నెత్తురుటేటులు వఱపి వానిఁ దొలఁగం ద్రోచెన్. 182
- క. శినిపరునద్భుతవిక్రమమున కోర్వక కలఁగఁబడినమొనఁ గనుంగొని నీ
తనయుఁడు దనయరదము నా, తనియరదముమీఁద నత్యుదగ్రతఁ బఱవెన్ 183
- వ. అయ్యిరువురు నక్కజం బగుకయ్యంబు నేయునెడ నాశై నేయండు 184
- క. తురగముల సూతుఁ జంపినఁ, గురుపతి పాలివొక యతని శిగురుసున నేయం
గర మలిగి ధనువు దునుముడు, బరవస మఱి యొరునితేరిపైకిం బోయెన్. 185
- వ. ఇవిధంబున. 186
- తే. పతి గలంగ శై నేయుఁ డబ్బలము బాణ, నిహతిఁ దూలించె నక్కడ నీమఱింది
యడరియర్జునుతో విస్తయావహముగ, నాహవమునేసెదగుసహాయంబుకలిమి. 187
- చ. అతనిసుతుం డులూకుడు నుదగ్రతఁ గృష్ణునిమేనఁ బార్థువై
శితశరకోటి నించి విలసిల్లఁగ సౌబలుసూతుఁ జంపి యు
ద్ధతిఁ దురగంబులం దునిమి తస్థనచాపము ద్రుంచె నన్నరుం
డతఁడు దనూజుతేరివయి కాత్త చలింపఁగఁ బోయి వెండియున్. 188
- తే. వాఁడుఁ దోడ్పడఁ గడఁగి వివ్వచ్చు నేసె, నతఁడు వారల సేడ్పడునట్లు గాఁగఁ
గడఁక గలయోధవీరులు బడలువడఁగ, బలమునెడిపాఱఁ దనవింటిబలువునూపె. 190
- వ. ఇట్లు వివ్వచ్చుండు పేర్చినయాసమయంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 190
- క. తఱిమి గురువింటిగొనయం, బఱిముఱిఁ దనియంగ నేయ నతఁ డాతని నే
డైత నొండువింట నేసిన, నుఱక తునిమె నాతఁ డమృహోగ్రశరంబుల్. 191
- వ. వెండియు నాచార్యుం డేయుసాయకంబులు ద్రుంచుచు నంగంబులు నొంచుచు
మిగిలి మార్గణశాలంబుల నైనన్యంబు దైనన్యంబు నొందించె నట్లు సాత్యకి సవ్య
సాచిధృష్టద్యుమ్నులచేతం గలయం గలంగి కౌరవానీకంబు గాందిశీకం బగు
టయుఁ బాంచజన్యదేవదత్తాదిశంఖరవంబులు సెలంగం బాండవబలంబులు గూడి
కొని వెన్నడిం గవిసినం గని భీషణరోహితీరేకవిధేయుం డయి రాధేయుండు.

- మ. తలలుం జేతులుఁ గాల్గొనుం దనువులుఁ ధాత్రీస్థలిం బెక్కుటి
ట్టలు గావించి రథప్రతానములు ఘోటశ్రేణులుఁ వారణా
వలులుం గీడ్చెర నై పడం దఱిమి దుర్వారైకదర్శిధృతిం
జలముం జేవయుఁ జూపె నుద్భటభుజాసంరంభరాద్రంబుగన్ 193
- వ. ఇవిధంబున విజృంభించి నొంచినం బఱిపఱి యై పఱచునవ్యాపినుల వెనుకొను
నానూతనందనుం జూచి తలంకి ధర్మతనయుం డద్దునునితో ని ట్లనియె. 194
- క. నడురేయి తీవ్రభానుఁడు, పుడమి వెలసె ననుతలంపు వృట్టించుచు ను
గ్గడు వగు తేజంబున వెలిఁగెడుఁ గర్ణుఁడు బాణరుచులు గిఱిగొన దెసలన్. 195
- ఆ. ఇట్లు దఱిమెనేని యిప్పుడ యీతఁ డి, ద్విక్కువారి నెల్ల నొక్కయెత్తు
గాఁగఁ బలుకుమార్పుఁ గావున నెమ్మెయి, నైనఁ బ్రతివిధాన మాచరింపు. 196
- వ. అనిన విని యతం డచ్యుతు నాలోకించి రాధేయరథసంబున కిమ్మోహరం
బోహటించిన భూపతి భీతుం డయ్యె భారద్వాజుండును బైకొని యొక్కవలన
మొనలఁ దెరల్పెడి నే నడల్పి యిక్కర్లు నుక్కడంచి యక్కుంభసంభవుసంఘం
భంబు వారింఁచెదఁ దేరు నడపు మనుటయు నద్దనుజమర్దనుం డతనికి ట్లనియె. 197
- క. వినుము నిశాసమయంబున, దనుజులకుం జేర్పు బాహుదర్పము శౌర్యం
బును గావున హైహింబుం, డనిఁ గర్ణుని నోర్పుఁ బనుత మతని నతనికిన్. 198
- వ. అని వెండియు. 199
- క. మన మంతకు వేటొకదిక్కున నడతము భీమసుతునకును మాయలుఁ బెం
పొనరినదివ్యావృత్తంబులు, ననేకములు గలవు వలవ దనుమానింపన్. 200
- వ. అని చెప్పి ఘటోత్కచుం బిలిచిన నతండు సన్నాహసంరంభమూర్తిస్ఫూర్తి
మెఱయం జనుదెంచి పని యేమి యనుటయు. 201
- ఉ. పాండవనైన్యముల్ నెదరి పాతెడుఁ గర్ణునిచేత నొచ్చి యు
ద్దండత నీదుశౌర్యమును దర్పము నేర్పడ నిల్వరింపు మీ
తం డని రాత్రి నీకుఁ గడుదక్కువ దండ్రులకుఁ జయంబు పు
త్రుం డొసంగంగఁ గాన్పు మహి రూఢికి నెక్కడె గెల్పు మీతనిన్. 202

—● అలంబునందు ఘటోత్కచునిచేతఁ జచ్చుట. —●

- వ. అనియె ధనంజయుండును దదనురూపంబు లై నయాలాపంబుల ననుమతినేసినం
గడంగి ఘటోత్కచుండు గర్ణుడెసకుం గవిసె నట్టియెడ జటాసురసుతుం డగు
నలంబునుం డేలేంచి కురువతిం గాంచి నాకుఁ బాండవులదెసం బూర్వవైరంబు
గలదు నీకును బ్రియంబుగా వారిని వారివారిని వధియింఁచెద నని వలికి యతండు
ప్రీతుం డై యభినందింప నానూతనందనుం గలని తలకడచి హిడింబానందనుం
దాఁకిన దారుణరణం బయ్యె నయ్యిరువురును వివిధవిశిఖస్ఫురణంబుల నొండొరు

లఁ దెరల్పంజాలక రధికు లగుట యుడిగి మాయలకుం జొచ్చి మహారగ గరుడాకారంబులను వారణశంఖరవరూపంబులను రవిపైంహికేయాకృతులను మేఘమారుతమూర్తులను మఱియు బహువిధవికారాకారంబులను జూపుచుం బోరి యేపునం గదిసి బాహుబాహిం దెనంగునపుడు మేనులు దెరసిన నాభీనునంద నుండు. 203

క. పట్టి బలువుగ జటాసురు, పట్టిం బడవైచి యురము పాదమునఁ గడుక బిట్టుగఁ ద్రొక్కి యతనితల, యట్టుకు బాయంగఁ జేసి యార్చెన్ బెలుచన్. 204

ఆ. ఆర్చి నెత్తు రుట్ట నమ్మస్తకము పట్టికొని యతం డుదాత్తఘోరభంగి బ్రమరి వాఱి కురున్వపాలకునరదంబు, నందు వైచి యిట్టు లనియె నధిప. 205

క. కొను మదె నీమిత్తునితల, విను మిట్టుల మాటు లేనివిక్రమమునఁ గ ర్ణునిఁ ద్రుంచెద వరుసం బొరి, గొనియెద విను భీమసేనుకొడుక నెఱుగవే. 206

వ. అని పలికి యసురవరుం డరుణం బగుతనయరదం బెక్కి గృధ్రకేతనంబు గ్రాల నీలోన్నతం బయినతనరూపంబున కనురూపం బై నదంష్ట్రాయుగళంబును బింగ లో¹ద్భుజటాకేశకలాపంబును భీషణంబులుగాఁ గవకభూషణంబులకతంబునఁ దటిల్లతావికటం బగునంబుదంబుకైవడిఁ గర్ణుపయిం గవిసి ఘనశరంబు లేయ నతండును జండభంగి నెదుర్కొని నిశితనారాచంబులఁ గప్పె నిప్పురుసునం దలపడి యమ్మనుజదనుజులు మహాద్భుతకరం బగుసంగరంబు సేయునెడ వివిధాయుధ వ్యాపారఘోరవిచేష్టితవిగళితకత్తసిక్తంబులగునంగంబులయచలత్వంబున గైరిక గిరి దగ్గయంబుచందంబున నొప్పిర ఘైక్కువదక్కువలు లేక పోరిపోరి రాధేయుం డొక్కడివ్యాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది హైమసేని ప్రత్యస్తంబున నడంచి ²మాయనైన్యం బడరించిన నమ్మాయనైన్యంబుసాయకశూలముద్గరాదిహేతి వ్రాతంబులును ³బలలవర్షంబులునుం గురియం గురువాహిని గలంగి పాఱిన నాసూతసూనుం డొక్కరుండును నవష్టంభవిజృంభణంబు మెఱయ నిలిచి మహా నీయాస్త్రబలంబున నమ్మాయ మాయించుటయు హైడింబుండు చక్రంబు వైచి నం జక్కడిచె గద నిగిడించిన మగిడించె గగనంబున కరిగి తరుహామాణపటలం బులు వరఁగించినం దునిమి ధరం దొరఁగించె మఱియు రథకత్వంబునం గడం గిన నయ్యోధవరుండు దురగసారథిసహితంబుగా రథంబు శకలంబులు సేసి యతనితను వేదువెఱిగిన తెఱంగుగా మెఱుంగుటమ్ములు గిరిగొల్పినం గేరలి యన్నిశాచరనాథుండు. 207

సీ. నూయాముఖంబున మార్గణజాలంబు ద్రావఁ గర్ణుం డది వ్రయ్యి సేసి చెలఁగిన గడుం బెక్కుశిరములతోడి మహాకృతి గైకొన నదియుం దునుమఁ జచ్చి వీఁ డని మనసైన్యంబు లుబ్బుంగఁ బడియుండి వివిధరూపములు దాల్చి

1. ద్భుజటాకలాపంబును, 2. మాయనైన్యంబున సాయక, 3. ఉదలవర్షంబులును.

1 భంగించె నవియును ద్రుంగంగ నేసినశైల మై తద్వృజ్జసాయకమున
తే. సమసి రథికుఁడై తనచుట్టుఁ జాతురంగ, మైనబల మేచితలుమంగ నడరి దీప్త
భూరిశరముల నాసూతపుత్రు నొంచి, యెక్కు డై త్రుంచె నతనివిల్లక్కజముగ.
వ. ఆసమయంబున బకునితోడంబుట్టు వగునలాయుధుం డనుననురేంద్రుండు వడ
ముడివలనివైరంబు పెద్దకాలం జేనియు మనం బెరియింపం దటి వేదీకొనియుండి
యన్నిశాసంగ్రామంబునకు ససైన్యంబుగాఁ జరుదెంచి దుర్యోధనుం గని త
న్నెఱింగించుకొని యతనితో నిట్లనియె. 209

— ఆర్యుభానురుండు ఘోరకృతాంతో యద్ధంబు సేసి చచ్చుట. —

క. భీమునిఁ దత్సేదరులను, భూమిశ్వర యిపుడ పట్టి పారివుచ్చెద ను
ద్దామత ప్రింగెదఁ గృష్ణునితో మిత్ర గణంబుతో సుతులతోఁ గూడన్ 210
వ. నీకును నీవారికిం గయ్యింపుటలజడి గా కుండునట్లుగా నరిసేన సమయించెద
ననియె నప్పుడు ద్రోణద్రాణి కృపకృతవర్తమద్రపతి ప్రముఖయోధవీరులు వెఱిగు
పడి చూచుచుండం బెర్చి హైడింబుండు గవిసినం గర్జదెస నఖిలజనంబులును
నిరాశు లైరి సుయోధనుం డలాయుధు నాలోకించి 211
తే. భీమతనయుండు మాయపుఁబెనఁకువలను, గర్జనొప్పించుచున్నాడు గడఁగివాని.
దాఁకి గెలువు నీ వనవుడు దైత్యవిభుఁడు, దగ్గరఁజి జని తాఁకె నాదైత్యవిభుని
క. అరదము మొదలైననకల, సరికరములు రూపు నేపుఁ బ్రాయంబును న
య్యిరువురు దనుజాధిపులకు, సరియై యొప్పారెఁ జూడ జగతీనాథా. 213
వ. ఇట్లేపు మెఱయ నిరువురుం దలపడి పోరువారలం జూచి సూతసూనుండు
మరుత్సూనువయిం గవిసిన నతండు దనసుతుం డలాయుధుచేత నొచ్చునో
యనుతలంపునఁ గర్జుని గ్రేడించి యప్రేటిరక్కసునిమీఁద నాటోపంబున
నడరుటయుఁ దదనుచురు లగునిశాచరు లనేకు లొక్కమొగి నతనిం బొదివిన
నొదవిన కినుక నమ్మలగములు వఱపి యవ్వీరుండు వారిం బఱపిన. 214

తే. పోక నిలిచి యవ్వూరుతపుత్రుఁ డేయు
సాయకంబునఁ గొన్నింటిఁ జంచదస్త్ర
కుంతితంబులఁ గావించి కొన్ని యురము
నందు డిందంగ మెఱసె నయ్యసురవరుండు 215

క. భీముండు గద వైచిన నుద్దామగదా ప్రహలి నది యతండు సదిపి 2^య
గ్రామేయవిభిధినిశిఖ, స్తోమంబుల నతని నొంచె దుర్జయలీలన్. 216

వ. విజయంబులం బురికొల్పిన నవి పాంచాలసైన్యంబుల బడలువఱచె నప్పుడు శౌరి
య్యపాచిం జూచి రాత్రియుద్ధంబున రాక్షసులు వేర్పిరి వీరి మరల్చ నకులసహదేవ
పాత్యకిప్రభృతుల నియోగింపుము కర్ణదెసకు శిఖండిప్రద్యుమ్న ప్రముఖులం
బునుపుము గురువిస్తాపున సురవడించువరవతుల నీవు నిలువరింపు మనునెడ నెలా

యుధుం డనిలతనయుధనువు దునిమి యతండు వేటొక్కవి తైత్తికొనుసందున
సారధిరభ్యంబుల సోలనేసినం బొలివోవక యబ్బలుమగండు గదాహస్తండు
గొడకొని వాడును గదగొని మార్కొని ఘోరంబుగాఁ బోర గదలు దుము
రగుటయు రథావయవంబులుఁ గరిదంతంబులు లోనుగా ¹దొరకొన్నవీయ సాధ
నంబులుగా నొండొరుల నొప్పింపం జొడంగిన. 217

క. కని హరి గర్జనతోడం, బెనఁగుఘటోత్కచునిఁ బిలిచి భీముండు వల ది
ద్దనుజుని మర్దింపుము నీ, వన నాతం డతని విడిచి యతనికిఁ గవిసెన్. 218

క. నకులాదులు నాదైత్య, ప్రకరంబుఁ దెరల్పి రేచి రాధేయుండు నే
లకుఁ గోలకుఁ దెచ్చెను సోమకుల శిఖండాద్యదిరధికమర్దనుఁ డగుచున్. 219

ప. ఆవిక్రమంబు వీక్షించి సన్నద్ధుం డయి సమీరనందనుం డాశూతనందనుం దల
పడినం దోడ్పడి నకులాదులు నానాస్త్రంబులు గురిసిరి కిరీటి పాంచాలరం గూర్చి
కొని కుంభసంభవనై న్యంబుఁ బొదివి సమయించు చుండె నలాయుధుండు ఘటో
త్కచునిం బరిఘపాతనంబున సోలం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు. 220

క. గద ద్రిప్పి బెట్టు వైచిన, నది రభ్యంబులను సూతునరదము సిడముం
జిదురుపలు నేయ నతఁ డంబుదమ్మె గర్జితై నభము బూరటిలంగాన్. 221

ప. ఇట్లు మాయ గైకొని నెత్తుససోనతోఁ బిడుగులు వడం జేయ వాయుతనయ
తనయుండును దివి కెగసి తనమాయ నమ్మాయ మాయించినఁ గ్రమ్మట బక భ్రాత
భూచారి యయినఁ దోడన హైడింబుండును డిగ్గిన నయ్యురువురకుం దరువులఁ
బాషాణంబుల భీషణం బగురణంబు వాలిసుగ్రీవసమరసముం బై చెల్లె మగుడ
వివిధాయుధంబుల నాయోధు లాయోధనంబునెసి రట్టియెడఁ గరవాలంబు గొని
మదంబునఁ గవిసినచో ఘటోత్కచుం డలాయుధుం దలవట్టి బలువిడి నిలం బడఁ
దిగిచి మెడ దెగచ్రేసి యార్చినం జేర్చినపాండవబలంబులఁ దూర్యనినదంబులు
సింహనాదంబులుం జెలంగె నప్పుడు. 222

క. పటుగతిఁ జని కురువతిముం,దట వైచెం జేత సున్నతలరౌద్రంబు
దృటముగఁ ఘటోత్కచుం డుత్కటశోకము వొంది రతఁడుఁ దలై న్నికులున్. 223

క. మును బకుననుజునివలనం, దనతమ్ములు దాను బ్రదుకఁ దలఁచి యతండు స
చ్చిన విభుండు భీమనేనుప్రతిన పారం బెయ్యు నని మదిం దలఁచె నృపా. 224

ప. అట్టియెడఁ గర్జుండు కౌంతేయనైనన్యసంతానంబు నానాస్త్రఘట్టనంబుల విఘటి
తంబు నేయుచున్న నవ్వాయునందననందనుండు నిజన్యందనం బెక్కి యుక్కు
మెఱయం దలపడియె నయ్యుద్ధఱుం బెద్దసేపు శరపరంపరల సరియై సంగరంబు
నేసిరి పదంపడి రాధేయుండు రభ్యంబులం జింపిన రభసమేతంబుగా నాఘటో
త్కచుం డదృక్కులై న నీనైనికులు దల్లిడిల్లి యెక్కడ వచ్చి యెవ్వరి నేమి

సేయునో యనుచు మేచులు నడంక నలుగడలుం గనుంగొనుచుండిరి హైడింబుం
డును మహాంబుదంబుచందంబున జగలం దోచి మెఱుముచు నుఱుముచు బాణ
కృపాణమునలముద్గరకుంత త్తురికాది హేతివ్రాతంబులు వర్షోపలపటలంబులుం
దొరగింపం దోడిదానవులు మొగిల్ల యి మొగిల్ల మొగి నల్లచేయ నానూతనుతు
నకుం బ్రతివిధానం బాచరింప నలవిగామిఁ గౌరవబలంబున రథంబులు గజంబులు
దురంగంబులు ద్రెళ్లను గూలను డొల్లను దొడంగె నొండుగడకుం గడంగు
తలంపులు దక్కి తలలు గుట్టకొని యుండి యోధులు భగ్నపరభాగులై పడం
జొచ్చి రప్పు డిదైనవా రెల్ల నాఖండలప్రముఖబృందారకులు పాండునందనులకుం
దోడ్పడి యిట్లు నేనెద రనువగ వెగడంది కలంగంబడి రయ్యవసరంబున. 225

శా.ధీరత్వం బొకడుక సహాయముగ రాధేయుండు దివ్యాస్త్రం
చారోల్లాసము సూపె జూపుటయు రక్షస్సంచయానేకమా
యారూపావలి భాస్కరాంశుల నదృశ్యాకార మై పోవునీ
హారంబుం దలఁపించుచుక విరిసె¹ నేనాశ్చర్యముం బొందితిన్. 226

చ. మగుడంగ దానవప్రవరుమాయ సమంచితదివ్యబాణశ
క్తి గుదియుఁ జేసి తొంటితనతీవ్రత గైకొని నీదునై న్యముల్
బెగడు వడక మదించి యతిభీమసముద్ధతి నింక నెఱ్ఱెయిం
దెగఁ డనుభీతి యోధులమదిక జనియింపగ నాక్రమించినన్. 227

వ. వార లందఱు సూతనందనుం జూచి యాతండు గలంగమికి నచ్చెరు వందుచు
నగ్గించి యతని నుద్దేశించి యిన్నిశాచరుం డిందఱ సమయింపకుండం గాచి
కొనుము నీవును బ్రదుకు మాఖండలుండు గవచకుండలంబులు గొనునప్పుడు
నీకు నొసంగినమహాశక్తి యింక నెన్నటికి భీమార్జునులు నిన్నేమి నేనెద రిప్పుడు
బ్రదికిన మఱి చూచికొంద మప్పురమసాధనంబు వీనిమీఁదం బ్రయోగింపు
మనునెడ నారక్కసుం డామెటిమగని గీటడంచువాడై యాటోపంబునం
గదిసి తడియరథ్యంబులఁ బటుగదాపాతంబునం బొలియించె న ట్లవ్వీరుండు
విరథుం డగుటయుం దఱిమి యద్దనుజుండు గదాంతరపాతాభితాడితుం జేసిన
నోనరిలి యతం డానైనికులయాలాపంబులు నాలించి తనకుఁ జూపు దప్పించు
కొన నది దప్ప నొండుపాయంబు లేమిం జేసి. 228

— శక్తిఁ దిండ్రకృత లై నశక్తివేక భటోక్తమనిం జంపుట. —

ఉ. వైరివిశాళనక్రియకు వాసవుఁ డిచ్చిన నుంచి యున్నయా
భూరపుత్ర క్షిపాటుకలు గ్రోయ మెఱుంగులు ప్రజ్వరిల్ల ఘం
టారవ ముత్రవీధి నిగుడం దగఁ గేట నమర్చి వేర్చి య
వైరికిఁ బూజనం దలఁడి వాడు మహాశస్త్రతఘ్నార్జునాకృతిన్. 229

తే తెరలిపాటఁగఁదలఁచుచోదృష్టితోడఁ, గూడికొనుముష్టి మృత్యువుతోడఁబుట్టు
వనఁగఁజాలునన్దివ్యసాధనమువై చె, గగనతలమున భూతసంఘములు మ్రోయ
వ ఇవిభంబున రాధేయుండు మహోగ్రంబుగా వైచిన. 231

క. మును మాయ మ్రింగి దనుజేంద్రనియురము వగల్పికొనుచు దుర్భరగతి వీ
పున వెడలి శక్తి యొగసెను, వినువీధికి నుడుగఁబు వెలుకం బాఱన్. 232
న అప్పుడు. 233

క. సోలుచు బోరగిలం బడి, నాలుక వెడలంగఁ బెట్టి నడుము గఱచుచుకా
లాలలు గ్రమ్మఁగ రక్షి, చాలుండు వికృతాస్యఁ డగుచుఁ బ్రాణము విడిచెన్.
వ. ఇట్లు ఘటోత్కచుండు వడిన మనసైన్యంబున శంఖభేరిస్వనసహితంబు లగు
సింహనాదంబులు సెలంగె నీపుత్రుండు బంధుమిత్ర సమేతంబుగాఁ బ్రమోదంబు
నొంది సూతనంగనుం గొఁగిలించి తనయరదం బెక్కించికొని యుల్లసిల్లె ననిన
విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె 235

క. బిలుమాయాబలబాహు, బలములు గలవాఁడు భీముపట్టి వడిన న
గ్గల మగుశోకముఁ గోపము, శిలఁచుం బాండవుల నెట్లు లైరొకొ వారల్. 236

వ. అని యడిగిన నమహిపతికి నతం డిట్లను నట్లు మృతుం డైన హిడింబాసుతుం
జాచి కాంతేయు లత్యంతదీనమానసు లై కన్నీరు గడలుకొన నడలునఁ గుం
దిరి గోవిందుండు ప్రమోదంబు నొంది సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించి
పగ్గంబులు నొగల ముడిచి మందమారుతాందోళితం బగుమందారంబుచందంబు
దోఁప నర్తించుచు నరదంబునడిమి కరిగి కిరీటిం గొఁగిలిచ్చికొని వీఁపప్పళించి
వెండియు నార్చిన నాతం డయ్యుపేంద్రు నుపలక్షించి. 237

ఉ. చచ్చె ఘటోత్కచుండు మనసైన్యము లెల్లఁ గలంగి నల్లడ
న్విచ్చుటఁ జూచి యేము వగ నెక్కిన వందె మిప్పు డెవ్వెయి
వచ్చెఁ బ్రమోద మెట్లు గరువంపుఁజరిత్రము దక్కి లాభువం
బచ్చుపడం జెలంగెడు మహాపురుషా యిది యేమి సెప్పవే. 238

— కృష్ణుండు ఘటోత్కచుండు పడఁ దాన నంకసిండుటకు విమిత్రం బడ్డతోడఁ జెప్పుట —

వ. అనుటయు నయ్యచ్యుతుం డతని కిట్లను నింద్రుండు గుండలంబులు కొనుచుండి
కర్ణుని కిచ్చినశక్తి యతనికడ నున్నంతకాలంబును నిన్ను బ్రదికించుట దుష్క
రంబని తలంచుచుండుదు నేఁడు హిడింబానందనుమీఁద నది వోయినం బ్రమో
దంబు నొందితి నాసూతనందనుం డది నేత నుండెనేనిఁ జక్రగాండీవధరుల మై
మనమిరువురముం గవిసితి మేనియు జయించు నతండు దేవసన్నిభుండు దివిజ
పతివేడినఁ గవచకుండలంబులు వికృతంబులు సేసి యిచ్చుట వైకర్తనుం డనం

1 వినువీధి నుడుగఁబు వెలువెలఁబాఱన్ ; వినువీధి నదుర్భరగతి వెలుకం బాఱన్.
2 బిలుమాయాబలబాహు. 3 శిలఁచుఁగఁ బాండునుకు లెట్లు.

బరఁగె నీకై మీతండ్రి యిట్లు నేయఁ డయ్యెనేని వాని కెదు రెవ్వరు కవవ కుండలవిహీనుం డై మానవసామాన్యంబు నొందుటను శక్రదత్తసాధనంబు లేమింజేసియు నిక నీకు గెలువ వచ్చు నిట్ల యేకలవ్యశిశుపాలజరాసంధాదుల నీక కా కొక్కొక్క తెఱంగునం బిలుకుమార్చితి నిత్తటి వార లున్నఁ గౌరవ పతి వారలం దెచ్చుకొను నష్టువ్యయఁ గూడిన నెవ్వరికి నోర్వ రా కుండు ఘటోత్కచుండును గిహ్నిరబకిహింబులతోడివాఁడ ధర్మ ద్వేషంబును రోషం బును గలిమింజేసి యొక్కప్పు డొప్పుమి వచ్చుం గావున నద్దానపులయట్ల వీని పాలిసిపోకయు నా కభిమతంబు వీఁడు రావణునట్టివాఁ డగుట నిపుడు సావ కుండనేనె బదంపడి నాకుం జంపవలయు నిది సంతోషకాలంబు గాని శోక సమయంబు గాదు మనమొనలు గలంకెఁ గురుబలంబు పైకొనియెడు నీవుఁ దెలిసి యుత్సాహంబు వాటింపు మనియె నని చెప్పిన విని భృతరాష్ట్రుండు సంజ యుదిక్కు మొగం బై.

239

చ. ఒకనిని జంపి యిట్లు సనుసుజ్జ్వలశక్తి నెఱింగి కర్ణుఁ డే టికి నరుమీఁద దాని నిగిడింపక యిన్నిదినంబు లప్రయో జకముగఁ జేసెఁ గయ్యము భుజాబలశాలి నరుండు వడ్డఁ బో రికి మఱి యుత్సహింపఁ గలరే వెఱవారలు సూతనందనా.

240

క. పిలిచిగొని యైన బాధ్యం, దొలియింపఁడ శక్తి నతఁడు ¹పోరికి నెవ్వారలు ర వ్యన్నను వ్రత మయి, తలకొని చనుఁ గర్ణుఁ డేలీతప్పు జేసెన్.

241

వ అని వెండియు

242

తే. నాతనూజులు దుర్బుధు లీ తెఱంగు, నీవుఁ దలఁపవ యాశక్తి నీరజాతుఁ డొడిచికొనియె నోమొఱకు చేనున్న తియ్య, పండువెసనాఁచిగొనిన నేర్పరియుఁబోలె.

వ అనిన నమ్రహీపతికి సంజయుం డిట్లనియె

244

తే. రాత్రులీపని కర్ణతో రాజు ననుజ, సమితియును నేనుఁ దిగఁ జెప్పుదుము నరేంద్ర యతఁడు లెస్సగ విని యెల్లి యక్కిరీటి, సచ్చుఁ బటుశక్తి నని బాసయిచ్చు మాకు.

వ. ఏము వెండియు నాకర్ణనితో నిట్లందుము వివ్వచ్చుండు నచ్చివం దక్కటిపాండ వులం దొక్కని బద్దనాభుండు పట్టంబు గట్టుం గావున ననర్థమూలం బగున మ్మాధవుండు దెగిన జగతీరాజ్యంబు మనకు దక్కు నింద్రదత్తం బయినశక్తి నతని సమయించుట గార్యంబు.

246

క. అని చెప్పినయమ్మాటలు, విని యెల్లవిధములఁ గృష్ణవిజయులలో నొక్కనిఁ బొరిచ్చెచ్చెదఁజూడుం, డనుచుఁ జనుక సూతసుతుఁ డహంకారముతోన్.

తే. వినుము వేగి నసం గ్రామమునకుఁ బోయి, నప్పు డక్కర్ణునకు మాకు నందఱకును దోయ దాబుద్ధి వెండియుఁ దోఁచుమగిడి, వచ్చి శిబిరంబు సొరఁగ బైవంబుకతన.

క. దేవం బన వేటొకండు గలదె కృష్ణుండ యది యెట్లనిన నట్లర్జునుని బోధించు

నప్పుడు సాత్యకి శౌరితో నాసూతసుతుం డీశక్తి యిన్నిదినంబులు ధనంజయు
మీఁదఁ బ్రయోగింపమీకిఁ గారణం జేమి యని యడిగిన నతండు. 249

తే. వానివారెల్లపివని వాని కెఱుఁగఁగఱుఁగదురు వాఁడఁ బూనికై మైఁ గడఁగి వచ్చుఁ
దాఁకుదల నేను వార లందఱును మఱచు, నట్లు సేయుదు నరునకునై కుమార.

వ. అని పలికి ధృష్టద్యుమ్నాదులం జేర్కొని యాతనిం గలపిఁగొని సాత్యకి
నుద్దేశించి. 251

క. మీరును బ్రాణములుఁ ద్రిలో, కీరాజ్యము నాదుబుద్ధికిం బాఠ్యక్రియం
గూరిమికిం బాత్రంబులె, యీరేయి గదా సుఖించి యే నిద్రింతున్. 252

వ. అని చెప్పె నట్లు గావున మనకుఁ బశ్చాత్తాపంబు వలన దనుటయు ధృతరా
ష్ట్రుండు మీరు దైవోపహతుల రక్షణశక్తి దృఢీభూతుం డగుఁటతోత్కచు
నకుం గా వచ్చుమ్యె నింక మీ వారెవ్వరు నెప్పురుసున బ్రదికెదరు చేయునది లే
దట మీఁదివృత్తాంతంబు నెప్పు మనవుడు నజ్ఞనపతికి సుజయుం డి ట్లనియె. 253

తే. భీమవందనుచావునఁ జేముడించి, ధర్మతనయుండు బాష్పాంబుధార లడర
మేను డిల్లంబుగాఁ దేరిమీఁద వివశుఁడగుచుఁ జదికిలఁబడుటయు నచ్యుతుండు

వ. రయంబునం జని కరంబులం బొదివి యతని నాలోకించి. 255

క. ప్రకృతిజనునట్లు లిమ్యెయి, వికృతిం బొందంగఁ దగునె విను మిట్లయినం
జకితం బగు నీసైన్యము, సకలము లె మ్ముత్సహింపు సమరంబునకున్. 256

వ. నీవు వహించుగురుభారంబు దలంపక యితయలంత నొందిన జయంబు నేకుఱు
నే యనిన నతండు గన్నీరు కరతలంబున నొత్తికొని మెత్తనిమాటల ఘటో
త్కచుగుణంబులు గణుతించి కామ్యకవనంబునను గంధమాదనయాత్రను
దమకుం జేసినసాహాయ్యం బుగ్గడించె వాఁడు నాకు భక్తుం డేనును సహదేవు
కంటెను వానికిం గూర్తు నట్టిపట్టి లే కున్న నాకు శోకంబు గా కుండునే యని
తత్ప్రీతిపిరునిదెనకు నెలసిన యంతరంగంబు రోషాక్రాంతం బగుటయు నిక్కు
మారు నిట్లు సేసినయీదుర్జాతుండ కాఁడె మున్ను నభిమన్యునిట్లు నఱికి చిక్కు
పఱచి యబ్బాలునిం బలువురచేతఁ జంపించె నప్పుడు దవ్వల నున్న సైంధవుని
సవ్యసాచి సమయించె నది దానికి మాఱుగా దీరెండు క్రూరకర్మంబులకుఁ
గర్జనిఁ గడికండలు సేయక శాంతిం బొంద నేర్తునే యని బిగువుబెలుంగునం
బలికి దిగ్గన లేచి యాద్రోహికి నిన్నయు నేడును దోడ్పడినద్రోణుం దెగటార్చు
వలయు నప్పనికిఁ బావని వోవు నే సూతసూనుం డున్నెడకుం బోయెద నని
శంఖంబొత్తి చాపంబు వుచ్చికొని రథంబు నడప సూతు నియమించి చనుచుండె
నప్పు డచ్యుతుండు దమతేరిపైకి వచ్చి వివ్వచ్చు నీక్షించి. 257

- క. తనచేతన సూతసుతుం, దునుముదుఁ గా కనుచు నలుకతోడ రయమునం
జనియెడు ధర్మసుతుం డీ,తని నూరక చూచు చునికి దగునే మనకున్. 258
- ఆ అని రథంబు వెలుచఁ జన నిచ్చె నట్లు క్రో,ధాంధవృత్తి నరుగునవిభునకు
సమ్ముఖంబు గాఁగ సత్యవతిసుతుఁ, డరుగుదెంచి కరుణ నాదరించి. 259
- వ అతండు ప్రణతుం డైన దీవించి యి ట్లనియె. 260
- సీ అనిమిషనాధుఁ డిచ్చినశక్తి యర్జును సమయింపఁ గర్ణండు సంగ్రహించె
నది యున్న దాన నయ్యాపద వాటిల్లె నేని నయ్యలత సహింప వశమె
యీఘటోత్కచునకు నింతియకాల మై యానెంబునఁ దెగటాఁజె జూవె
యిట్లు మే లిది డైవ మిచ్చినదురితనిస్తారంబు ¹సీ కింత దలచి నీవు
- ఆ సంభ్రమంబు దక్కి నైన్యంబు దోడ్పడ, మనుజుపతులఁ దమ్ములను సుహృజ్ఞ
నములఁ గూర్చికొని రణంబు నేయుము కరు, ప్రతతితోడ నీదుబల్కము మెఱయ.
- క. కలఁక యుడిపి చి త్రము నిర్మలధర్మోదా త్రముగ నమర్చి నెగడు మె
వ్వలనఁ గలుగు ధర్మం బ, వ్వలనికి జయమంగళము లవశ్యముఁ గలుగున్. 262
- వ. అని హితోపదేశంబు నేసి 263
- క. విను మే నగుదివసంబున, నినుఁ బొందు ననూనమేదిసీరాజ్యశ్రీ,
యనుమాన మేమియును లే, దని గ్రక్కున నమ్మునింద్రుఁ డరిగె నరేంద్రా 264
- వ. ఇ ట్లమృహముని సనుటయు సావధానుం డై పాండవాగ్రజుండు భృష్టద్యు
మ్ముం గనుంగొని గురునిపురోభాగంబునఁ గౌరవసేవ భీమసేనుండు దాఁకి
తెరల్పుచున్నవాఁడు నీ వక్కుంభసంభవుసంరంభంబు మాన్పుము తద్వివాళం
బాచరించుటకయి యనలంబున జనియించివఁడవు శిఖండిప్రముఖ పాంచాల
కుమారులంగొని యరవాయి గొనక యడరు మని పలికి కెలంకుల నున్ననకుల
సహదేవ ద్రుపదవిరాటద్రాపదేయకై నేయకేకయుల నాలోకించి మీరును
ఫల్గునపురస్సరంబుగా ద్రోణపథంబునకుం గడంగుఁ డనుటయు 265
- క. వారలు దమతమబలములు, దారును గవియుటయు నత్యుదగ్రత గురుఁ డ
వీర్రాసీకము మార్కొని, పోరికి దనపై న్యసమితిఁ బురికొల్పి తగన్. 266
- వ. బరవసంబు వాఱించె గురువిభుండును గోల్తల నేసె నప్పు డిరుదెఱంగులవాహి
నులును దగ యెత్తి తూలం జూచ్చె నీపై నికులు డప్పియు నిదురయుం గదిరి
మేను లలయం ²గొంఠలంపడి రెల్లవారికి నాత్రియామ సహస్రయామ యయి
తోఁచె నట్టైనను నిజధర్మంబు ³ప్రతిపాలింప నడరి వెనంగుచుండిరి నిద్రాపరవశ
త్వంబున దివియలవారును హీనప్రయత్ను లైనం దమంబు గవియం దొడంగె
నట్టియెడం గునికి కునికి యాయుధంబులు వడ విడుచువారును వాహనంబులు

వోయినట్లు పోవం దెలువారును జొక్కునం దమవారిం దామ యెదిరి పొడుచు వారును మఱియు ననేక ప్రకారంబు లగువికలసంచారంబుల గాసియగు వారును నగుటయుం గని గాండివి యిరువారును నుద్దేశించి యెలుంగెత్తి. 267

క. అడరెడనిద్రాభరమునఁ, గడు డస్సితీ రెల్లెవారుఁ గలనను జాడ్యం
బెడలఁగఁజొక్కుమడుపుఁడి,ప్పుడ చంద్రుఁడు వొడుచువెండిపోరుటయొప్పున్. 268

వ. ఆనిన విని మనవార లందఱు నట్ల మే లని కర్ణదుశ్శాసనులయచుమతి వడసి విశ్రమించిరి పాండవనై న్యంబును విశ్రామంబునొందె గగనంబున దేవగణంబు ధనం జయుధర్మజ్ఞత్వంబు ప్రస్తుతించె నయ్యనసరంబున 269

ఆ. కరుణ గలవు మమ్ము గారవంబున సుఖా,న్వితులఁ జేసి తనఘ నీకు సురలు వరము లెపుడు నిచ్చువారు గావుత మనోరథముఁ బొందు మమరరాజతనయ 270

క. అని యక్కొరవనై న్యము, జనములు సంత్రీతి సవ్యసాచికే బలుదీ వన లిచ్చుచు నాతనిఁ గీ,ర్తన సేయుచు నిద్రవొందె ధరణీనాథా 271

వ. ఆసమయంబున సుభయబలంబులయందును 272

క. తరుణులకుచములపై రతి,వరవశులై యొఱగుపతులపగిది సమరసం భరితశ్రమమున నిద్రించిరి కరికుంభములఁ జెంది చెచ్చుగ జోదుల్ 273

క. తురగంబులపై నాశ్వికు, లరదంబులమీఁద రధికు లప్పుడు నిద్రం బొరసిరి కొండలు భూస్థలి, నిరవుగ సుఖనిద్రసేసి రిట్లున్నంతన్. 274

సీ. నలున చెందొవలఁజేకులకునెన్నువు వెట్టఁ గోరి కావించినగుళిక యనఁగ నఖిలద్విజశ్రేష్ఠమగుచకోరచయంబుతపమునముల్లసత్ఫల మనంగఁ జిగురుజొంపము నునుజిగియొప్పు నుదయాద్రిఁ బొలుపారునవకల్పభూజమనంగఁ బూర్వపయోరాశి పొంతఁ గెంజాయచె న్నొదవిన వపడంపుఁ బొద యనంగ
తే. నరుణరుచి దనమండల మతిశయిల్లఁ, బొడిచి దివిఁబ్రాకి దీధితు లడరఁ జేసి యంత కంతకు నెక్కుచుసంతమనముఁ, గాలుకొననీకచంద్రుఁడు గ్రాలెనధిప 275

వ. ఇట్లు ప్రాథుండై కామినీగండపాండుచ్చని దొట్టి కుముదంబులకు జగన్నేత్రంబు లకు నానందం బాపాదించుచుఁ జంద్రుఁడు మహేంద్రప్రముఖదిభ్యుఖంబులలంకరింపఁ గౌరవపాండవబలంబులు మేలుకని యాలంబునకుఁ దొడంగె నప్పుడు కురురాజు గురునికడకుం జని యతనియస్త్రవీర్యశౌర్యంబులగించి యిట్టివాడవు నీకు సరిగానివారిం బాండవులఁ బెద్దసేనీకొని శిష్యత్వంబువాటించిపోటునకుం జొరక తిరుగుట నాభాగ్యంబుచందంబుగాక నేనేమి సేయవచ్చు ననవుడు నతండు గనలి యర్జునుండు శిష్యుఁడని మన్నించియకాదె ఖాండవం బాఖండలుండు గోలు పోయె ఘోషయాత్రఁ జిత్ర సేనాదిగంధర్వులు నిన్ను విడిచి వలియం బాఱిరి నివాతకవచకాలకేయాదులు వొలిసి రిది యేల వలవనిదురుక్తు లనుటయు

నమ్మనుజపతి గోపించి సంరంభంబుగా నక్కుంభసంభవుతో నీవు సవ్యసాచికిఁ జాలవేనిం జాలన కాకనిలువుము కొంతసైన్యంబు గొని నీయోషినవారితోడం బెనంగు మేనును దుశ్శాసనశకునికర్ణులు నాకవ్వడిం గూల్చెద మనిన నవ్వి యవ్వీరుం డట్లు చేయుం డిది గర్జం బిత్తైఱంగునన గెలుతురు గాని పాం డని పలికి వెండియు 276

క. కుడిచితి కట్టితి పెట్టితి, పుడమి సమస్తంబు నఖిలభోగంబుల నె క్కుడువేర్చి ననుభవించితి, తోడరుము వెఱపుడిగి పార్థతోడఁ గుమారా 277

ప. అని యప్పాంచాలబలంబుదిక్కు వేరుక్కున నడచెఁ గౌరవపతియును బాండవుల వలనికి నురవడించె నిట్లు వేకువజామున సంగ్రామంబు నెల్లఁ బదంపడి దూర్పు నెఱ్ఱి నగుచు వచ్చె నప్పు డచ్యుతుం డర్జును నాలోకించి ¹రెండుమైల గండు మిగిలివచ్చి పోరెడునిష్ఠూఢల నన్నిటిని డాపట నిడి తఱుమవలయు నని యతం డొడంబడ నమైయి నరదంబు నడపె భీముండును బరవసంపుమాటల బీభత్సునిం బురికొలిపె నివ్వధంబున గడంగినగాండ్డిపిం బొదివి దురోద్ధధన దుశ్శాసనశకుని కర్ణులు పెల్లెసిన నయ్యోధవరుం డందఱ కన్నిరూపు లై యెట్లాడ నిరువాఁగును బెగసి తలలు వట్టికొని పోట్లాడెఁ దదనంతరంబ 278

క. మొనలో నిలువక యుత్తర, మునకై చని యేతంబ మొనసినగురునిం గని పాండవసైన్యము పులిఁ, గనినహరిణకులమునట్లు కంపము నొందెన్. 279

ప. ఇత్తైఱంగున నెఱి గలిగి యద్దెసవారిం బిలిచిన నాసైనికు లచ్చెరువడువారును గోపించువారును గడంకలు దెచ్చుకొనువారును నివ్వెఱఁ గందువారును నయి రందు విరాటద్రుపదులును ద్రుపదుమనుమలలోన మువ్వరును గేకయపతు లును సబలంబుగా బలువిడిం గవిసి యక్కుంభసంభవుం జొట్టుముట్టిన నతండు.

మ. ప్రజనెల్లం దునుమాడి యుగముఖుఁడై పాంచాలపౌత్రత్రయం బు జముం జేరఁగఁ బుచ్చి కేకయుల కేపుం జేవయం జూపి యం బుజముల్ గోసినకైవడిం దలలు సంపుల్లాస్యభల్లంబు ల క్కుజ మై యుండ నిగిడ్చి త్రుంచె బటుదోర్ధర్వం బఖర్వంబుగాన్. 281

❀ విరాట ద్రుపదులు ద్రోణునిచేతఁ జచ్చుట. ❀

ప. వెండియు. 282

శా. చంచద్బాణపరంపరాప్రహతులన్ సైన్యంబుఁ గ్రూరోద్ధతిం జించెం జించిన నింక నెన్నఁటికి నిన్నీ భూరిబాహుబలం బంచుం గూడి కడంగి నొంపఁ గుపితుం డై మత్స్యభూపల్లభుం బాంచాలక్షితినాథునిం దునిమె దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్లగన్. 283

ప. ఇవ్వధంబున విరాటద్రుపదులు వడినం జూచి భృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణం జంప నయితినేనిం గులాచారధర్మంబులకుం దప్పినవాడ నగుదునని పలువురు విన బాస

యిచ్చి పాంచాలసేనాసమన్వితం దై యతనిపయిం గవిసినం గురుపతి గత్తాదు
లుం దానును నడ్డపడి పెనంగె చెనంగినం దవులంబడినయాద్రుపదనందనుం గనుం
గొని యనిలతనముం డడల్చి నన్ను జూడు మనుచు నడరిన నప్పార్వతుండును
గూడికొనిన నక్కొరవేశ్వరుండును బరవసంబు సేయుటయు నుభయబలంబులుం
బురికొని తలపడిన సంకులసమరం బయ్యె నంత. 284

- క. విరియించి తామరలతో, నరుణాంశులు సొచ్చి సుభగ మగుసౌందర్య
స్ఫురణము నొందగఁ దోచెం, దరణి యుదయశిఖరిమీఁద ధరణీనాథా 285
- వ. అప్పుడు రెండుదెఱంగులజనంబులుం గాలోచితకృత్యంబులు సలిపి క్రమ్యుఁ
గయ్యంబు సేయం దొడంగిరి ప్రొద్దెక్కిన నెండతాకును రేయింటియలజడియు
నప్పటియాకలియు నొడళ్లు డిల్లపడం జేసినను మొగంబులు వెడంగుపఱిసను
బొలివోనిపారుషంబుల నయ్యిరువాగుచుం గడంగి కలయక బెరసి పెనంగు
నారభసంబునం బెల్లెనగుధూళితంబునం బోయినరాత్రి మగుడ వచ్చెననుబుద్ధి
యెల్లవారికిం బుట్టె నట్టియెడ ద్రోణధనంజయులు మిసిమింతులు గాక సేనలం
జీకాకుపడ నీక పొదివి పోరించిరి బెట్టిదంబు లగువివిధాస్త్రశస్త్రపాతంబులం గరి
తురగపదాతిప్రాతంబుల శరీరంబులం దొరంగురుధిరంబౌరేణువు నడంచినకొలఁది
నిలువక బహులప్రవాహంబుల నుత్పాదించె నార్పులు బొబ్బలుం బోట్లనొఱులు
చప్పుళ్లును జిందంబుల మ్రోతయు బెరసి పరగి నలుదిక్కులుం చిక్కటిల్లె నా
సమయంబున 286

- తే. పతియు యువరాజుఁ గవలను బాన్లుగురుడు, భీముఁ గట్టండుఁ దాఁకిరుదామలీల
వారిరథబహుగతులు దుర్వారవిశిఖ, వినరణంబులు నదృతవిధము లయ్యె 287
- క. నకులుండు నృపతియు నొక్కం, దొకనిం జట్టుకొని వచ్చునొప్పును బలుపుం
1 బ్రకటికృతకౌర్యమును, సకలజనముఁ బ్రస్తుతించె జగతీనాథా 288
- క. విను సహదేవుండు దుశ్శాసనుసూతునిఁ దునుమ నతండు సారథికృత్యం
బును జలుపుచు సేయుచుఁ 2 గవి, సిన నాతండు నొంపఁ బఱచెఁజెడి తురగంబుల్.
- ఉ భీముఁడుఁ గట్టండుం గదిసి భీమసముద్ధతి నేటు లాడి రు
ద్ధామగదానిపాతనవిధంబులు నప్పుడు గల్గె నయ్యెడఁ
భీమునివాజులకా రయముపెంపునఁ గట్టండు గూల్చె మార్గణ
స్త్రోమమునం గురుప్రతతిచూడ్కులకుం బ్రమదం బొనర్చుచున్. 291)

— శ్రీ గాఢమలద్వంద్వయధము. ౩ —

- వ. పవననందనుండు నకులస్యందనం బెక్కి గురుండును గిరిటియు వివిధబాణాసారం
బుల నంబరంబు గప్పుచు సమరవిపాకరంబు సలిపి రట్టియెడ 291
- క. గురుఁ డేయ నరుండు ద్రుంపగ, నరుఁ డేయగఁ గురుండు ద్రుంప నానావిశిఖ

1, బ్రకటికౌర్యముఁ గనుగొని. 2 గది, యన...నత్తురగంబుల్. 3 నిశాకములదల్పులఁ
జప్పుడుఁ గల్గె.

- స్ఫురణపరిహారణముల క, చెప్పరు వందుచు నుండి రుభయనేనలజనముల్. 292
- చ దొరఁగొని దిన్యబాణములు దోఁబుడు బల్విడి నైంద్రమాదిగా
నరుపయి నేయ నాతఁడు మనంబునఁగొంకక తత్తదస్త్రము
త్వైరపున నేసి యేసి యభిరణం బొనరించి వేర్పు ద
ద్వైరశరజాలముఁ గురునివారిత మై యడఁగుం బొరిం బొరిన్. 293
- వ. ఇట్లు నదృశంబు లగుశస్త్రబలబాహువీర్యశౌర్యంబు లనదృశంబుగాఁబోరునగ్గురు
శిష్యుల నుపలక్షించి సురభిచరవిద్యాధరులు దమలోన. 294
- క. హరుఁడు వినోదాధ్యముగా, నిరుమే నయి రణ మొనర్చె నింతియ కా కి
ప్పురుసున నక్కజ మగుసం,గర మొనరింపంగ నొరులఁ గంటిమె యెందున్ 295
- వ. అను చుండి రప్పుడు 296
- మ ఊతయుం బర్వతకోటియుఁ వడఁకె నగ్నిచ్చాయ లయ్యెఁ దిశ
ల్పతురంభోనిధులుం గలంగె భయలోలం బయ్యె దేవప్రజం
బతింజ్ఞోభము నొందె నొక్కమొి సైన్యద్వంద్వముఁ ద్రోఁబు డు
ద్ధతి బ్రహ్మాస్త్రము మార్పితో నియతమంత్ర స్ఫూర్తి సంధించినన్. 297
- వ. ఇట్లు సువిహితసంధానుం డై యతం డమ్మహాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన 298
- తే. అంతరంగంబునం దొక యంతయేని, యలుకు లేక తనర్చు బ్రహ్మాస్త్రమునన
వేడుకకుఁమరలించినవిధము దోఁడ, నదృశంబుగ వారిం చె నర్జునుండు. 299
- వ. ఇట్లెఱంగున గెలు పోటమియు లేక యయ్యిరువురుఁ బోరుటయు నత్తఱింగెరలిన
నందడికయ్యంబుకతంబున మాని యగ్గురుపాఠులు పాంచాలకౌరవబలంబుపైఁ
దటిమి రాసంకులసమరంబున దుశ్శాసనుండు భృష్టద్యుమ్నుం బాఁకి యోర్వక
తొలంగె నతండు ద్రోణమీఁదం గవిసినఁ గవలును దోడ్పడం గృతవర్త యడ్డ
పడి పెనంగె సుయోధనుండునుసాత్యకియుఁదార్కొని తమకై శవక్రీడలు దలంచి
యగ్గడించి రాజధర్మం బిట్టిద కాకయని తలంచి పోరం బొచ్చి రట్టియెడ నాశిని
వరుండు భూవరువిట్లు ద్రుంచిమేనునొంచిననోహటించి యోసరించి డప్పిదీర్చికొని
మగుడ నవ్వాధవానుజుం దలపడియెప్పటియట్లకలంగంబొచ్చినంజూచి రాధేయుఁ
డయ్యోధవరు దెసకు నడవినం గని వడముడి యతని మార్కొని తూపులు నిగిడిం
చిన నవి నిలువరించి నవ్వుచు నాతం డవ్వీరుసారథి సొగయను శరాసనంబు దుని
యలై తొరఁగను జేసిన నాబల్లిదుండు బలుగద ద్రిప్పి బిట్టు వైచిన సూతుండు
రథంబును బొడియైననుం దెరలక సూతసుతుండు శరవ్రాతంబు నిగిడించె నపు
డనేకచతురంగంబు లెడసొచ్చె ధర్మతనయుండు మాత్స్యదిబలంబులం బురి
కొల్పుకొని కుంభసంభవుదిక్కున కురవడించె నంత మధ్యాహ్నం బగుచు వచ్చె
నాసమయంబున నకులసహ దేవసమీరనందను లర్జును నుద్దేశించి యెలుంగె. 300

తే. కోలుమసంగి గురుండు పాంచాలనేన, నేలకును గోలకును దెచ్చె నీవు గడంగి
కారవులఁ బాయవఱపు మేకతమ యైన, నతనిఁ బరిమార్చుఁ జేకొని యబ్బలంబు.

వ. అనుచు నయ్యాచార్యుడైఁ గవిసి రిట్లు పెక్కుబలంబులు గ్రమ్మినఁ జటుప్రదర
జాలంబులు వఱపి పాడి నేయునమ్మవత్తు నాలోకించి ధర్మతనయభీమనేనమాద్రి
తనయులు గూడికొని తమలోన 302

మ. కరులం గూల్పుచుఁ దేకులఁ నఱుచుక గర్జిల్లి ఘోటమ్మలఁ
నరులఁ నెత్తుటఁ దేల్పుచుక దొరల నానారూపఖండంబు లై
తొరఁగం జేయుచుఁ గుంభజుండు విలసద్దోర్దండచండకృతిం
దెరలం బైఁ జనుదెంచునేవు మనలం దీర్పంగ నోపుం దుదిన్. 303

వ. ఎవ్వరికేని నిలువరింప నలవిగాదు నరుండును ధర్మపరుం దై యూర కున్న¹వాడు
దెగువకుఁ జొరం డనుచుఁ దలంకిరి వారిఁజెఱంగు గనుంగొని కమలనాభుండు
దమతేరు వారలకడకుం గొని పోయి కిరీటితో నిట్లనియె 304

చ. అనిమొన దేవదానవుల కై నను గెల్వ నశక్య మిమ్మహా
త్తుని నొకమందు నెప్పైద²సుతుఁ హతుడయ్యె ననంగ విన్నయం
తన యితఁ డాయుధంబు దిగఁ ద్రావి యచ్చేష్టతఁ బొందు నప్పు డీ
తనిఁ బరిమార్చ వచ్చు నిది దప్ప నుపాయము గల్గ దెచ్చెయిన్. 305

వ. కావున నశ్వత్థామ సచ్చి నని యొక్కరుం డతనికిఁ జెప్పుట గర్జం బనిన విని
యచ్చటియందఱు నిదియ మే లని రద్దనుండు దాని కొడంబడక యుండఁ బాండ
వాగ్రజుండు విషాదంబుతో విచారించె దదనంతరంబ. 306

క. భీమునిచే నని నశ్వత్థామ యనం బరఁగుభద్రదంతి వడిన ను
ద్దామగతి నన్నెవముగ, నామారుతపుత్రుఁ డేగి యగ్గురుతోడన్. 307

వ. అశ్వత్థామ సచ్చి నని చెప్పుటయుఁ జిత్తంబు జల్లని చెదర బెదరియు నతండు
దనకొడుకునస్త్రవీర్యాదిగుణంబులు గణుతించి యప్పులుకులు పెడచెప్రలం బెట్టి
కలంక లేక ధృష్టద్యుమ్నుడైఁ గవిసి పెల్లెసి యతని కడ్డపడిన పాంచాలరథి
కుల నిరుపదివేపుర వధియించి మాతృవలంబున కుటికి యేనుఱు రథంబుల
బదివేలు నూతంగంబుల నన్నియ తురంగంబులం బొరిగొని తేజఁబ్లి రాజుల
గములకు నాది గొనునప్పుడు విత్వామిత్ర జమదగ్ని భరద్వాజ గౌతమ కశ్యప
వసిష్ఠాత్రి ప్రభృతిమునివరప్రకరం బాతనిపాలి కేతించి భారద్వాజా నీవుబ్రాహ్మ
ణుండవు వేదవేదాంగవిదుండవు నీకు సంగ్రామంబు సేయ ధర్మం బగునే యిం
తకు మున్ను చేసితేనియుఁ జేసితి గాని కాలంబు పూర్ణం బయ్యె గాన యింక
నుడుగుట మేలు మామాటలు వట్టి యాయుధంబులు వెట్టి శాంతిఁ బొందు
మని చెప్పి యంతర్ధానంబు సేసిన నవ్విప్రవరుండు వారలపలుకు లూహించి

భీమసేనువచనంబులం దలంచి యగ్రభాగంబునకు వచ్చియున్న భృష్టద్యుమ్నుం గనుంగొని వికలచిత్తుండును శోకాయత్తుండును నగుచు నిజపుత్రుండు సచ్చుట బ్రతుకుట యజాతశత్రువలన నున్నరూపు దెలియువాడై యతని నడిగె నయ్యవసరంబున వాసుదేవుం డవ్వసుమతీపతి కిట్లనియె. 308

తే. అడరి యాదివసమున¹పరాహ్లామునను, ద్రోణుం డని సేసిసత్తునఁ ద్రుంగిపోక
యుండ నేర్తురె యిక్కడియోధు లెవ్వరైన విను నుతిగాడు సత్యమ్ము సుమ్ము.
క. మము నీతని కొప్పింపక, సముచితముగఁ గాచికొను మసత్యవచనదో
షము లేదు ప్రాణరక్షణ,సమయంబున సతనికొడుకు సచ్చైన యనుమీ. 310

వ. అని పనిచె నట్టియెడ నయ్యుధిష్ఠిరుతో భీమసేనుం డే నప్పుడు కృష్ణుండు నెప్పు నయ్యోధవరు వధియించునుచాయంబు విని యదియ మనంబున నుండ మాళ వేంద్రుం డగునిద్రవర్త వాళం బశ్వత్థామ యనువేరిటిది నాచెతఁ జచ్చె నది నెవంబుగ సతనికి నశ్వత్థామ సచ్చె నని చెప్పితిఁ జెప్పిన నొక్కింత విచారించి యవ్హూటదెన ననాదరంబు సేసె నీకు విజయంబు గోరి హితం బుపదేశించు నీ గోవిందునివాక్యం బుల్లంఘింపక నీవు నట్ల చెప్పుము నీవచనమ్ము నమ్ము నమ్మి యతండు గయ్యంబు సేయఁ జే యాడక చెడు నని యొత్తి చెప్పుటయు. 311

— ధర్మముండు ద్రోణునితో నశ్వత్థామ సచ్చెనని యనుఁగునెవంబునఁ జెప్పుట. —

క. మది నయ్యిరువురమాటలుఁ, బదిలంబుగఁ బట్టికొనుటఁ బట్టియు నెట్లుం
దుది నది యట్టుల కాగల,యదియై యుండుటను దాని కతఁ డొడఁబడియెన్.

వ. ఇట్లు సమ్మతించి. 313

క. ²అన్యత్రభయము నాజిజయముఁ,గొనియెడుతమకంబు పెంపు గుడియింపఁగఁ బాం
డునరేంద్రునగ్రతనయుం, డనుమానము వాయఁ బెట్టి యస్త్రగురునితోన్. 314

తే. వలయుకొలది నెలుంగెత్తి వర్ణసమితి, యచ్చుపడగ నశ్వత్థామ సచ్చె ననియె
నని పదంపడి యల్లన యతనిచెవికి, వినగ రాకుండఁ గుంజర మనియె నధిప 315

వ. ఇవిభంబునం బలుకుటయు. 316

క. నేలకు నల్లెండు పొడువునఁ, గ్రాలుచు మును మెఱయు గురుని రథచక్రము ల
క్కాంబున సమరజయ,శ్రీలోపము దెలియ నంటసిలఁ బడియె నృపా. 317

వ. అప్పుడు. 318

క. తనుఁ బాండుతనయులకు ద్రోహునిగా నక్కుంభజన్మఁ డాహించుచు న
మ్మును లట్లుసెప్పి రటు గా,పునఁ గాకేమి యిది దగ వపుం బొమ్ముచున్. 319

కా. భృష్టద్యుమ్నునిఁ జూచుచు³ రణసముద్రేకంబు బాహుబలా
వప్తంభంబును శౌర్యనిర్వహణగర్వస్ఫూర్తియుం దొంటియు
తృప్తత్యంబును దక్కి పుక్కి వగ బుద్ధిం బీకపవీ కాడఁగా

జేష్ఠాహీనతః బొంది యగ్గురుఁడు సంతీప్తాంగుఁడై యున్నెడన్. 320

వ. అతనివధంబునకై పాంచాలవిభునివేలిమిం బుట్టినవాఁ డగుట నప్పార్వతుండు దత్తమయజనితోత్పాహారోషవిశేషాయత్తచిత్తుం డగుచు నమ్మహీసురవరు మీఁదం గవిసి యేసిన ననికి నొల్లనియుల్లంబునం బరునియుల్లాసంబు సహింప లేనితేజంబునం బురికొని యతండు వోరం దొడంగిన దివ్యాస్త్రంబులు ప్రతి భాసింపక యుండె నట్లయినను మనసుబలిమికలిమిం బ్రకృతిబాణంబుల నాతని బాణబాణాసనరభరభ్యసూత కేతనంబులువొడి నేనె నాధృష్టద్యుమ్నుండు గద గొనినం దునియలు గావించె బలకయు వాలునుం గొని వచ్చి యవ్వీరుండు సారథితుంగంబులయంగంబుల వ్రయ్య నేయఁ దత్కరవాలఖేటపాటనంబు నేసి తనువునం జండకాండంబులు నించె నట్లు నించి నొంచినం గని శినివరుండు గృహకర్ణకృతవర్లలతోడం బెనంగు చుండియుఁ గ్రూరనారాచదశకం బయ్యా చారు్యమేన నిగిడించె నంత నత్యంతరయంబునం జను దెంచి యనిలనందనుండు ద్రుపదనందనుఁ గుంభసంభవుభారికిం దప్పించుకొని పోయినం బో పొమ్మని పలికి డెందం బెప్పటిచందం బగుటయు నిశ్చలభావం బొందె నివ్వధంబున నాలుగు దివసంబులు నొక్కరాత్రియు నే నగుదివసంబులో నిరువదిగడియలు ¹నిరువదివే లట్ట లాడ భండనంబు నేసి పాండవబలంబుల నులుమాడి పేరడవి గొని కాలి పొనుంగువడిన కార్చిచ్చుకైవడిం గుదిసి యమ్మహాత్ముండు. 321

సీ. సంగరంబునఁ దన్ని సని శాంతిఁ బొందిన చిత్తంబుతోఁ నమనేనదిక్కు గనుఁగొని వెలుచ నోకర్ణ యోక్యప యోసుయోధన పోర నన్నొత్తియెపుడుఁ జెప్పుదు రేను నాచే నయినంతయుఁ జేసితి నింక నిశ్చింతవృత్తి సుగతికి జనఁ గోరి తగ నుజ్జగించెద బాణాసనంబును బాణములును

తే. దెలివి గలిగి మనుం డని పలికి శరశ,రాసనము లూడ్చి తేరిపై ననఘమూర్తి యొప్పుఁగూర్చుండిసంభృతయోగనిష్ఠ,నొంది తేజోమయాత్ముఁడై యుండె నధిప.

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గృపాణపాణియుఁ బాదచారియు నై భారద్వాజు దెసకుం గవియుటయు నుభయసైన్యంబుల హాహాకారంబు లెసఁగె నంతం. దనువు విడిచి యప్పుణ్యపురుషుండు ప్రకటజ్యోతీరూపంబున నెగసి పరమస్థా నంబునకుం జనియెఁ దతేజోమూర్తి యెసు గంటిఁ గృష్ణార్జునధర్మనందనకృపా చారు్యులునుం గనిరి దక్కటిమానవులు గానరు సురలు సూచి సంతసంబునం బొదలి రట్లడరినయ్యాద్రుపదనందనుండు. 323

—● ధృష్టద్యుమ్నుండు మృతుం డైనద్రోహనికంఠంబు దుశమట. —

చ. అరదముపైకి వాటి కుపితాత్మత ద్రోహశవంబు కేశముల్ గరమున బెట్టమర్చికొని ఖడ్గహతి మెడ ద్రుంచి వైచె న

త్వరముగ మాను మాను మనువాక్యముతోనరుఁ డేగఁగి గప్పు సు
ముర యని ధర్మజుండు దివిముట్టు నెలుంగున బి ట్టదల్పఁగన్.

324

వ. ఇత్రైజింగునం దునిమి యతం డయ్యట్టయుం దలయును ధరణీతలగతంబు సేసె
నిట్లు శతవృద్ధుం డగునయ్యవ్రగురుండు నీదుర్మంత్రంబునఁ ద్రుంగి పోయినం
బొంగి పాండవానీకంబు వైకొని తఱిమిన మనమొనలు వెఱచఱచి కనుకనిం
బఱచెం బఱచిన మనంబు గలంగి యప్పుడు నీకొడుకు లేటమొగంబులు వడు
దొరలతోడం గూడఁ దిరిగె నట్టియెడ దుర్యోధనుడు శ్వానకృపకర్ణకృతవర్మ
మద్రైశ్వరులు మాతంగంబులం దురంగంబుల ముందఱ పెట్టికొని కటకటా
యనుచు నింత వ్రట్టునే యనుచు నింక నేమి గల దనుచు నెట్లు సేయం గలవార
మనుచు నేది దుది యనుచు మరలి మరలి చూచుచుం జనుచుండఁ దక్కిన
యలంతిమానుసు లెల్లను దలచీర వాటించుతలంపు లేక యొండొరుల నిలు
నిలు మని పలుకుచుం గాలు నిలువక పలుదిక్కులకుం బాటి రత్తటి నశ్వ
త్థామ ము న్నొక్కశేలనం గయ్యంబు నేయుచుండి నీసేన యట్లగుటఁ గనుం
గొని య క్కురుపతికడకుం జని యతని కి ట్లనియె.

325

తే. బలము లిదియేమి నలుగడఁబాఱఁ జొచ్చె, గర్జకృపముఖ్యు లేటికీ గలఁగి లేట
మొగము వడి రేల నీవును మున్ను వోలె, నిలువరింపంగఁదగియెడు నిలుపులేవ.

వ. అని యడిగిన నతం డతని మొగంబు సూచి యాచార్యులెగుట నెప్పం బోయి
డగ్గుత్తిక వడి యూరకుండె శారద్యతుండు వెలువెలం బాటుచు నెట్టకేలకు
నెలుంగు దెచ్చికొని.

327

నీ. పాంచాలపాండవప్రముఖునై న్యంబుల ద్రోణుండు బలువిడిఁ ద్రుంచు చుండ
నుక్కటి పాండవు లొక్కచోటికి వచ్చి నిలువరింపంగ లేక తలఁకుటయును
వాయుతనూజఁ డశ్వత్థామ సచ్చై జిహ్వాని కుంభజునితోడ నాడుటయును
నమ్మాట గొనక ధర్మాత్మజు నవ్వార్త యాచార్యుఁ డేర్పడ నడుగుటయును.

తే. భీముచేత నశ్వత్థామనామగజము

మున్ను చచ్చుటకేమున నన్నరాధి

పతియు నది నెవముగ నట్ల పలుకఁ జాల

నడలి యతఁ డాయుధంబులు విడుచుటయును.

328

వ. ఆప్పుడు.

329

క. గురుఁ డమలయోగనిష్ఠం, దిర మై యుండంగ వచ్చి భృష్టద్యుమ్నుం
డరదముమీఁది కరిగి త,చ్చిరోజములు వట్టికొని యసిం దునుముటయున్.

330

వ. చెప్పి యప్పుడు ధర్మనందనధనంజయులు వారింప నతం డుడుగక యట్లు సేసె
ననియు నెఱింగించి యిట్లు భారద్వాజుండు పడిన బలంబులు విఱిగె నేమును.

నిరుత్సాహుల మయితి మేనుంగువేరినెపంబుగా నట్టిమాట వుట్టుట-కృష్ణకృతం బయినకపటోపాయంబు గానోపు నని యంతయు సేర్పడం బలికె ననుటయు ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై.

330

మ. పరనివ్యాప్త విదుండు బాహుభునుఁ డశ్వత్థామ శ్రీరాముతో

సరి సేయందగువాడు దండ్రితల పాంచాలాత్తజం డట్లు ని
ష్ఠురుఁ డై పట్టె ననంగఁ ద్రుంచె నన వించుకొ వారితోఁ గూడ నా
తురుఁ డై పోయెనా పోక నిల్చి యలుకక దోర్దర్పముం జూపెనో.

331

క. తను నాధృష్టద్యుమ్నుం, దునుముటకై కోరి కనియె ద్రోణుండు పరమా
స్త్రనిరూఢిఁ బరశురాముఁ డ,తని కిచ్చినయంతవట్టు దన కతఁ డిచ్చెన్.

332

వ. అట్టిజనకు నా ద్రుపదనందనుం డట్లు సేసిన నక్కొడు కెట్లు సేసెనో విన వలతుం
జెప్పు మనవుడు నమ్మపీపతి కతం డిట్లనియె.

333

తే. కృపునిపలుకులు వినిదట్టకెంపు గదురు, గన్నుగవ నశ్రుజలములుగ్రమ్మజేరఁ
బాడతలమున నొత్తి యాద్రోణతనయుఁ, డిట్లు లనుఁ దగఁ గౌరవాధీశుతోడ.

ఉ. చావులు లేవె యెందు నని జచ్చుట యొప్పుదె యిట్లు లోకసం

భావితృ నమ్మహాత్ముఁ దల వట్టె నొకం డనువాడిమాట య
మై వడిఁ దాడి చిత్తమున కార్తి యొనర్ప సహింప రాదు గా
కే విన నున్మి వాఁ డెటుగఁడే నను నిమ్రెయి భంగవెట్టునే.

335

క. నాదివ్యాప్తంబులు బాహుదర్పము 'నింకఁ గాల్చినా గురుఁ డాజిం

దా దిక్కుమాలి పగతుని,చే దైన్యముఁ బొందె నటె యిసీ యేమందున్.

336

క. దీనికి మూలము ధర్మజుఁ, డా నిక్కము గల్గురాజు నని దండితుఁగా

నే నెట్లు సేసి పుత్తునొకో నాచి త్తముకలంకయును నెవ్వగయున్.

337

ఆ. పుత్రుఁ గనుట యెల్ల శత్రునిచే దలవట్టి తాను దునుమఁబడుట కయ్యె

నస్త్రగురున కింక నన నేమి గలదు నా,యిచ్చుబాస కౌరవేంద్ర వినుము.

338

మ. హరియుం బాండవులుక మదీయపటుబాహుశక్తిదివ్యాస్త్రని

ర్భరసంతాపవరీతు లై యొదుఁగ ఘోరస్ఫారసంక్రీడఁ ద

త్తురగన్యంధనవారణప్రకరముల్ ద్రుంగక విజృంభించెద

స్ఫురసంఘంబులు వచ్చి యడ్డపడిన స్థుర్వారదర్శిదృఢతన్.

339

క. తనుఁ దాన చెప్పికోను టొప్పనిపని యగు నైనఁ దండ్రీ పరిభవమునకుం

గనలు గదిరి యిట్లంటిని, విను మే నే మనిన నేమి వృథా వో దధిపా.

340

— అశ్వత్థామపూర్ణివలనఁ గౌరవయోధులు మరల ననికఁ గడంగుట. —

మ. అని పలికి మఱియు నిట్లను మాతండ్రి నారాయణు నారాధించి యొక్కమహా

స్త్రంబు వడసె నది నాకు నిచ్చె నద్దివ్యసాధనంబు వధ్యు లవధ్యు లనువిభాగంబు

లేక విరోధివిధ్వంసనంబు నేయుఁ దత్ప్రయోగంబున జయంబు నేకొనియెదం
జూడు మనుటయు నమ్మపీఠలియు ననుజాలు నేనాపతులును శంఖంబులు
పూరించి సింహనాదంబులు నేసి మరలిన భేరిమృదంగాదితూర్యధ్వనులు నింగి
ముట్టఁ దురంగరింభారథ నేమిగజపదఘట్టనంబుల నిల గ్రక్కదల మనసైన్యం
బులు మరలి యురవడించె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 341

- ఆ. అట్లు గడఁగుకౌరవానీకములఁ గని, పాండుపుత్రు లేమిభంగివార
లై రెటుంగఁ జెప్ప మనవుడు నమ్మపీ, శ్వరున కీట్టు లనియె సంజయుండు. 342
- వ. ఇత్రైఱంగునం గురుబలంబులు పురికొనినం గొంతేయులుం గూడుకొని సైన్యంబు
సుసంగతంబునేసికొని సంగరక్రీడకమరి రప్పడుగ్రిదినాలోకించి ధర్మతనయుండు. 343
- క. గురుఁడు వడిన నవ్విధమునఁ, బరమభయాకులతఁ బొంది పఱచియు నట వే
తిరిగి కురుబలము పోరికి, గర ముద్ధతి నగ్గలింపఁ గత మెయ్యదియో. 344
- క. ఇలయును నింగియు నద్రువం, జెలఁగె మహారవము వారిసేనల గురుచా
వలక నొనర్చిన నక్కడ, బలరిపుఁ డేతెంచి తోడుపడి నడచెనొకో. 345
- వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి నతం డీ ట్లనియె. 346
- ఆ. న్యస్తశస్త్రుఁ డైనయాచార్యుఁ జంపిన, నెవ్వరోక్కొ వారి కివ్విధంబు
బలిమి గలుగఁ జేసి రలుకమై ననుచు సం,దియమూపడఁగ నేల తెలియ వినుము. 347
- చ. జనకు నధర్మవృత్తిమెయిఁ జంపుటకై తల వట్టె నొక్కరుం
డన విని రిత్తవోవునె మహాద్యుతశౌర్యము నస్త్రపీఠ్యమున్
మనము జగంబుఁ గన్నయతిమానుషవిక్రమశాలి వీని నె
వ్వని కెదురంగ రా దనఁగ వ్రాలినద్రోణసుతుండు భూవరా. 348
- తే. జన్మవేళన యాతఁ డుచ్చైశ్శ్రీవంబు,భంగి హేపించె బృథివి గంపంబు నొంద
నప్పు డతని కశ్వత్థామ యని యొనర్చె, జేరు జనములు విన నశరీరవాణి. 349
- వ. అతండు సూర్య కౌరవసైన్యంబు నిప్పటిసంరంభంబునకుం గారణం బని చెప్పి
వెండియు. 350
- ఆ. అనఘ నిన్ను శిష్యుఁడును ధార్మికుండు సత్యవ్రతుండు నని మహాదరమున
నడిగె నీవు ధర్మహానికి నొర్చిన, గురుఁడు నిశ్చయించె గొడుకు గావు. 351
- క. చలముకొని యిట్లు వడయఁగ, వలయునె రాజ్యంబు దీన వచ్చినకలిపిం
గలుగునె పెంపుం జేరును, వెలి యైతిమి లోకమునకు వేయును నేలా. 352
- వ. అదియునుం గాక. 353
- మ. వల ది ట్లే లని యేను బేరెలుగొనన్ వారించుచుం బాఱఁగాఁ
దల యి ట్లేటికి బట్టి త్రైవ్య నడిచెన్ ధర్మప్రణాశం బెదం

దలచుం డాగ్రహవృత్తి బార్షతుఁడు దద్దెన్వంబునం గ్రోధవి

హ్వలుఁ డై యీతనిపై వడిం బడక యశ్వత్థామ పై రించునే. 354

క. మనసేనల నొక్కెత్తునఁ, గొనఁ దలచి కడంగి వచ్చుగురుపుత్రుని మా
రొన ధృష్టద్యుమ్నుని గా,వను శక్యమె నీకు నచటివారికి నధిపా. 355

వ. అనినం గోపించి యనిలనందనుం డాసంక్రందననందనున కి ట్లనియె. 356

చ. అడవుల నుండుతాపసులయట్టులు వల్కెడు రాజసితి యి
ట్టొడఁబడి చేయ వచ్చి వధ కొల్లమి యొప్పునె ధర్మనిష్ఠ యె
క్కడఁ గల దాసభక్ ద్రుపదకన్యకపాటున కిట్టి వెన్నియుం
గడుకొని చేసినక మనలఁ గల్తప మొందగ నేర దర్జునా. 357

తే. ఆరులు మనమీఁద నురవడి నరుగుదేర, నేము సిడిముడిపడుచుండ నిట్టు లనుట
యొప్పు దురిసినపుండుల నుప్పు ¹వెట్టె, దరయ దీనికి నిన్ను నే మందుఁ బార్థ. 358

క. కురువీరు లెఱుఁగుదురు ననుఁ, కురువీరుల తెఱుగు నేనుఁ గొంత యెఱుఁగుదుక
శరపరిఘ ప్రవారణములఁ, బొరిగొనియెడఁ గాక వారిఁ బో నిచ్చెదనే. 359

వ. అని పలికె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండు బీభత్సన కి ట్లనియె. 360

చ. వెరవును లావు లేనిప్రజ వేయువిధంబుల దివ్యబాణవి
స్ఫురణము సూపి చూపి పొరిపుచ్చె మహోగ్రత థార్మికుండె య
గ్గురుఁ డది గాక యే నతనిఁ గూల్చున పుట్టినవాడ నింతవ
ట్టరయక నన్ను నిట్లు నెడ నాడుట పాడియె నీకు వాసవీ. 361

క. పితృసఖుఁ డగుభగదత్తుని, బితామహం డై నవృద్ధ భీష్మని నీ పు
ద్ధతిఁ జంపుట పుణ్యంబే, ప్రతివీరునిఁ జంపు తేల పాపం బయ్యెన్. 362

క. భూనాథుఁడు బొంకఁడు విను, మేనును ధర్మంబు దప్ప నిది యేటికి మి
థ్యానింద శిష్యవంచకుఁ, డై నగురుఁడు సచ్చె గెలుపు మరినైన్వంబున్. 363

ఆ. అనియె ననుడు సుజయున కాంబికేయుఁ డిట్లును మునీంద్రజాతుఁ డైనద్రోణ
నట్లు సేసి యద్దురాత్ముఁ డవ్వెయిఁ బల్కు, వినుచు నచటివారు గనల రెట్లు. 364

—ॐ ద్రోణపరిభవంబునకుఁ గోపించి సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను నాక్షేపించుట. —

సీ. ఆనుటయు నాసూతతనయుఁ డవ్యభునకు ని ట్లను నతని రూక్షేక్షణముల
నరుఁ డుపలక్షించి తొరఁగుకన్నీరితో నిట్టూర్పు నిగిడించి యిట్టిరోత
మాట లేటికి నన మాటు వల్కక హరి ధర్మపుత్రాదులు దలలు వంప
నలిగి సాత్యకి ద్రుపదాత్మజఁ గనుఁగొని నీజివ్వా దునియడు నీశిరంబు

తే. వగుల దవ్వెయి గురునకుఁ బరిభవంబు, నేసి యిమ్మెయిఁబలుకంగఁ జేయునదియుఁ
గలదె యీరాజునన్నిధిఁగాన బ్రదికి, తింకఁ బలికిన నోరు వ్రేయింతుఁ జామ్ము. 365

1 వెట్టె, దరయ నతఁ డిందఱకు నెక్కుడయ్య; వెట్టు, టరయ నిది నిన్ను నే మందునయ్య.

- క. తనమాతే యని గంగా, తనయు శిఖండియ వధించె దత్కార్యం బా
తనికిఁ బ్రియమైనఁ బనిచెం, దనమనుమనిఁ బనుపు సేత దగదె నరునకున్. 366
- వ. ఆశిఖండియు నీవు నుద్భవించి పాంచాలకులంబు గీర్తికిం బుణ్యలోకంబునకుం
బాపితి రనిన భృష్టద్యుమ్నుండు నవ్వుచు నతని నవలోకించి. 367
- క. సైరించిన నెఱుగవు నీ, చారిత్రము దలఁచ నన్యశరకృత్తకర్తు
భూరిశ్రవుఁ జంపి తదియు, వీరవ్యవహారమే వివేకవిహీనా. 368
- తే. అతఁడు నీటొమ్మద్రోక్కినయపు దొకండు, జేయఁజాలవ యిద్గురుసాయకములఁ
బాండవానీకములు విచ్చిపాట నెన్ని, యెడల మార్కొంటి వాతని నెఱుగ చెల్లు. 369
- క. వలవని ప్రేరిమాటల, నలిగింపకు నన్ను నేమి యాడిన నింకం
దల ద్రెవ్వ నేయుదుం గురు, బల మదె పురణించె బడలుపలుతము రవ్వు. 370
- వ. అని పలికిన శినివరుండు రోహుణితలోచనుం డై కోదండంబు రథంబున నిడి
గడ వుచ్చికోని మాటల నలిగెదేని ప్రేటున శిక్షించెద ననుచు ధరణికి లంఘించి
కవిసేనం గని కేశవుండు పనుపం బవనతనయుండు రథంబు డిగ్గి రయంబునం
జని పట్టి యాటడుగులకొలది నిలువరించె నట్టియెడ సహదేవుం డాకై నేయు
నుద్దేశించి మిమ్మును బాంచాలురం గడచినబంధువులు మాకును మమ్మును
మిమ్మును మిగిలినబాంధవు లాపాంచాలురకును వారలకంటె మాకంటె నెక్కుడు
సుహృద్జనులు మీకును లే కునికి దెల్లం బిట్టిమీలో మీ రెరవుపడం దగునే
యలుక దక్కు మనునెడ నాభృష్టద్యుమ్నుండు వడముడితో నతనిం బట్టక విడు
వుము నాచేతం గాని నీచేత నిలువండు నే నొక్క చేతి భూరిశ్రవుండనే యేల
యడిచిపడియెడు ననవుడు నాభీమసేనుబాహువులలోనం దిరుగుడువడుచు నుర
గంబుచందంబున సాత్యకి రోజు చున్నం గృష్ణయుధిష్ఠిరు లయ్యిరువురం బ్రయ
త్నంబున వారిందిరి తదనంతరంబ 371
- క. ఖేరీమృదంగశంఖమ, హారవములు సెలగఁ బాండవానీకంబుం
గౌరవపై న్యముఁ దాఁకెను, వారిధి లొండొంటి దాఁకువడు వమరంగన్. 372
- క. మును ద్రోణునిఁ బొలియించితి, మని పాండవబలము బలియు నశ్వశ్రౌమం
గొని కురుసేనయు నత్తటి, ననూనగర్వమున నుద్భటాటోపమునన్. 373
- వ. పెనంగం దొడంగె నప్పుడు ద్రాణి దుర్యోధనుం గనుంగొని 374
- క. అన్యతంబు వలికి బ్రదికెద, మని చూచినరాజుమూఁగ లన్నియు నె ట్టై
యనిఁ బడియెడునో యెఱ్ఱెయి, గనుకనిఁ బఱచెడునో చూడు కన్నారంగన్. 375
- వ. అని పలికి నియతుం డయి యతండు నారాయణాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 376
- మ. ధరణీదక్రము దిగ్గిరం దిగె మార్తాండుండు గుంతీభవ
త్కిరణుం డయ్యె దిశావితానము వడంకె మి న్నదిర్చె మహి

ధరసంతానము లోలి గ్రక్కడలె నుద్భావితంబు లై యంబుధు
లొవ్వరలెం గట్టలమీఁద బిట్టపిడుగు ల్లోనెఁ మహోదగ్రతన్.

377

ప ఇట్లు భీకరాకారం బై దుర్వారంబయిన యద్వివ్యసాధనంబు మండలార్థచంద్ర
భల్లనారాచక్షురప్రముఖంబులు ననలమయంబులు నగుననేకదేదీప్యమాన
మార్దవమూర్తులు గైకొని కౌంతేయపై న్యసంతానం బంతయు నొక్కపాయ
గాఁ గవిసినం గని తెంపువెంపునం దత్సైనికనికరంబులు వివిధవిశిఖంబుల
నియ్యయిముఖంబుల మగిడించుచు బలువునం గడంగినం బొంగుచు నింగిని
నేలను నడుమను నాభీలజ్వాలాజటిలంబుగాఁ బై పయి నడరి యమృతాస్త్రంబు
చతురంగంబులం ద్రుంగించుచు నెదు రెంతెంత వెనంగె నంతంతయ వేర్చి
యేర్పుచుం బఱవం దొడంగిన నమైనలు పఱవం దొడంగె నప్పుడు నరుం
డూర కునికి సూచి నారాయణుండును నతండును వినుచుండ ధర్మసూనుండు
సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యిట్లనియె.

378

సీ. ఆసభఁ బాంచాలి గానిసేయంగ నువేక్షకుడయి చూచెఁ బెక్కండ్రఁ గూర్చి
కొని బాలు నభిమన్యుఁ గూల్చె నించుకవడి యాఁగిన నద్దనుఁ డగ్నిఁ జూచ్చు
ననువగ మనల నాతనికి దోడ్పడఁ బోవ నీ కాఁగె నప్తయె నిట్టిధర్మ
పరుఁ డై నకలశసంభవుతోడ సరిచచ్చు టుచితంబై యీవచ్చుచుజ్వలొగ్గి

తే. వలని కరిగెడ మీరు మీవాహినులును, బాటి పొం డెక్కడేని నప్పార్థకోర్కి
యంత సఫలతఁ బొందెడు నచ్యుతుండు, నెట్లు దనకు రుచించెఁ దా నెట్లు నేయు.

ప అనిన విని జనార్దనుండు సత్వరుం డై పెద్దయెలుంగున నెల్లవారును విన నైనికు
లారా సామజహాయరథంబులు డిగ్గి యాయుధంబులు వెట్టి నిలుపుండు భూమి
గతు లగునిరాయుధుల నిష్కహస్తం బేమియుం జేయ దడి యెట్లనిన నిట్లగుట
దీనికి బ్రతివిధానంబుగా దీని నొసంగివహాత్తుండు విధియించె ననుటయు
సకలజనంబులు నవ్వాట కియ్యకొని యట్లు సేయం జూచినసమయంబున సమీర
నందనుండు

380

చ. డిగ్గకుండు వాహనంబులు గడించుగంటిమి గోలుపోవ మీ
రు గడఁక దక్కి పెట్టకుండు రూపఱ నాయుధముల్ మహాస్త్ర శ
క్తి గెలుతు గోత్ర భిక్కులిశతీవ్రతరంబులవై భవంబు భూ
రిగదవిహారభంగియు నరిప్రకరంబులు పిచ్చులింపఁగన్.

381

ప అని బరవసంబు సేసి శంఖం బొత్తి మల్ల చఱచి సింహనాదంబు సెలంగ నశ్వ
త్థామకు మార్కొనుటయు నవ్వీరుం డదల్పుతో నన్నారాయణాస్త్రంబు నిగుడం
జేసిన.

382

క. అనలశిఖాసదృశము లగు,ననేకబాణములు భీమునరదము వొడువం

గని యమైనయోధులు వా,హనములు వెస డిగ్గి పెట్టి రాయుధము లిలన్. 333
 వ. పదాతిజనంబులుం గైదువులు వెట్టి రప్పు డద్దివ్యసాధనం బెవ్వరికి బాధకంబు
 గాక యాభీమనేను దెసకు మొగం బగుటయు. 334

క. నరుడు గని సత్వరంబుగ, వరుణాస్త్రం బేయుటయును వావిరి నది త
 త్పరుపత మానెడునట్లుగఁ, బరఁగిన గురుసుతుడు పెద్ద ప్రబలం చేసెన్. 335

— నారాయణాస్త్రపీఠం దగుభీముఁ గృష్ణార్జునులు రథంబు డిగ్గఁ జేయుట. ౩ —

వ. ఇన్నిధంబున నశ్వత్థామ యమృహస్త్రంబు దీపింపం జేసిన నది పేర్చి కార్పించు వా
 దువుచందంబున సమీరనందనుం జుట్టు ముట్టె నట్లు సమరవిముఖు లై యేమి
 యుం గాకున్న ధర్మనందనాదులను బలిమి వదలనిచలంబున ననలంబుచేతం బొ
 దువం బడినవృకోదరునిం గని కృష్ణార్జునులు దేరు డిగ్గి రిత్తచేతులం బాటి వారు
 ణాస్త్రంబుకతంబునం బెద్ద గాలక యున్న యాభీముని రథంబు డిగ్గఁ ద్రోవ
 డిగక బిగిసిన నచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 336

తే. ఇమృహస్త్రంబుఁ గడిమిమైఁ గ్రవ్వుఁటింప, నెవ్వరికి రామిఁజేసి కా కేము శక్య
 మైన సూరక యుండుదు మయ్య వలవ,దుడుగు నాబుద్ధి విని డిగనుటుకు తేరు.

వ. అనుచు నతని నిరాయుధుం జేసి యర్జునుడును దోడ్పడ నరదంబు డిగ్గఁ
 ద్రోచె నిత్తెఱంగునఁ బాండవసైన్యం బంతయు దైన్యంబు నొందుటయు నా
 రాయణాస్త్రంబు ప్రశాంతిం బొందెఁ దదనంతరంబ. 338

క. హరి వనుప వారిబలములు, పురికొని వాహనవితానములు శస్త్రాస్త్రో
 ధరభంగి నొప్ప నడరెం, గురుసేనలమీఁదఁ దూర్యఘోషము సెలఁగన్ 339

వ. ఆనందంబు సూచి సుయోధనుం డశ్వత్థామతో నింకను నమృహస్త్రంబు
 ప్రయోగింపు మనుటయు నతం డది పునఃప్రయోగంబున కర్ణంబు గా ద
 ట్లయినం బ్రయోగించినవారిన వధియించు నిట్లగుట గురునకు వరదానకాలం
 బునం గేశవుం డానతిచ్చెఁ జావోటములు రెండును నొక్కరూప కావున
 నమృహస్త్రంబు వగతుర నోడించి యంతటితోడఁ దెగియెఁ గృష్ణుం డీ
 యుపాయంబున నప్పరమసాధనంబు గడపి పుచ్చె మన మేమి నేయుద మనుచు
 నిట్టూర్పు నిగిడించె ననవుడు నాంబి కేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 390

క. నారాయణాస్త్ర మిచ్చెయి, వైరిచమూసంచయంబు వధియింపక పో
 రా రాజును ద్రాణియుఁ దా, రేరూపున సంచరించి రెఱింగింపు తగన్. 391

వ. అని యడిగిన నమృనుజపతికి సూతసూనుం డిట్లనియె. 392

క. అమనుజపతికి నశ్వత్థామ యటులు సెప్పుటయు నతం డన్యాస్త్ర
 స్తోమంబునఁ బాండవసేనామర్దన మాచరింపు నావుడుఁ గడిమిన్. 393

తే. ద్రాణి గొంతేయసేనపై బాణవిఠలి, బరఁగఁ జేయుచు నాచార్యమరణ మంత
 రంగసంతాప మొనరింప నక్కజముగఁ,దఱిమి పాంచాలతనయునిఁ దాఁకె నధిప.

తే. తాఁకి యిరువదేనమ్ము లుదగ్రవృత్తి, నతనితనువునఁ బఱపి రయంబు మెఱయ
మఱియు నిరునదిమూఁ డుగ్రమార్గణములు, నిగుడఁజేసిన నాతండు వెగడువడక
వ. నిశితనారాచంబుల నొప్పించినం గోపించి. 396

మ. గురుపుత్రుండు గడంగి సూతు హరులం గోదంశముం గేతువుకా
ధరణిం గూల్చినఁ జూచి సాత్యకి మదౌధత్యంబునం దాఁకుడుకా
శర మొక్కంటన మూర్ఖు వుచ్చి వెస భృష్టద్యుమ్ను ఫాలంబు ని
ష్ఠురనారాచహతంబు నేయుటయు వాఁడుం దేరిపై సోలినన్. 397

వ. కనుంగొని రోషవిపాదంబులు మనంబునం బెనంగొనం గిరిటియు భీమసేనుం
డునుం గవిసినకా బాసట యై శిశుపాలపాత్రుం డగుయవరాజును మాళవుం
డగు సుదర్శనుండును బౌరవుం డగువృద్ధక్షత్రుండునుం గూడికొని యయ్యే
పురు నయిదయిదుసాయకంబు లేయ నక్కుంభసంభవసంభవుండు వానిం
బంచవింశతికాండంబుల ఖండించె నిట్లు దొడంగి యందఱకు నన్ని యాపు లై
యేవునం బోరుచుండి ప్రచండభల్లత్రయంబున భుజంబులు శిరంబునుం దునిమి
సుదర్శనుఁ గృతాంతదర్శనంబున కనిచి పౌరపుత్రేరునుం దలయును నఱికి విశిఖ
శిఖలం జేదికుమారు మ్రందించి మదంబున సింహనాదంబు నేసి శంఖం బొత్తి
నం జిత్తంబులు¹ గలంగి పాంచాలురుం 'బాండవబలంబులుం జలం బెడలి
పాఱినం బోక నిలిచి భీమాష్టను లమైన మరల్చి రప్పడు పాకశాసనతనయుం
డతని నిలు నిలు మని యదల్చి సంరంభవిజృంభితుం డై. 398

క. గురుసుత నీదుభుజావి, స్ఫురణము దివ్యాస్త్రవీర్యమును గురుధరణీ
వరుదెసకూర్చియుఁ జూపితి, దెరలకుమీ యనుడు నతఁడు దీప్తాకృతి యై. 399

మ. నియతిం బావకబాణ మేయుడు మహాగ్నిజ్వాలికామాలిక
ల్లయసందోహరథవ్రజద్విరదమాలాసద్భటశ్రేణికా
క్షయముం జేయుచు సర్వభూతభయదాకారంబునం బేర్చి య
త్యయకాలజ్వలనోద్ధతిం గవిసి యేకాక్షోపిణిం ద్రుంపఁగన్. 400

క. కురుసేన యుబ్బి యార్చుచు, హరియు నరుఁడు మడియుదురు శరానలశిఖలక
సరి గలరే త్రిభువనముల, గురుసుతునకు ననఁగఁ దూర్యఘోషము లెనఁగెన్.

తే. ఎల్లదివ్యబాణంబులుఁ బొల్ల వోవఁ, జేయునట్లుగ బ్రహ్మ సృజించినట్టి
కీర్తనీయమహాస్త్రంబు గ్రీడి మంత్ర, నిష్ఠ యొప్పుఁ బ్రయోగించె నృపవరేణ్య.

వ. ఆబ్రహ్మస్త్రంబుచేత నదృశ్యతం బగునశ్వత్థామయాగ్నేయాస్త్రంబు సంక్షీణం బగు
టయుఁ గైటఖాంతకుండును గిరిటియుం బాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరిం
చినఁ బాండవపై న్యంబున సింహనాదశంఖభేరిమహారావంబులు నెలంగెఁ గౌరవ

1 పవనసమానుడు లోనుగాఁ గలపాండవబలంబులు చలం బెడలి పాఱినం బోక నిలిచి
యపాకశాసనతనయుం డమైనల మరల్చి యతని నిలు నిలు మని.

నేన లేటమొగంబు వడియె నప్పు డగ్గురునందనుండు.

403

ఆ. తెల్లమయ్యె నాకు దివ్యాస్త్రబలము లే, కునికి సిగ్గు మాలి యనికి నింకఁ

గడఁగ నేల దీని నుడిగెదఁ గా కని, యుల్లమునఁ దలంచి విల్లు వైచి.

404

వ. అరదంబు డిగ్గి తొలంగి పోవం బోవ

405

క. జిగి దొలఁకాడఁగ నేలకు, మొగి లేలొకొ డిగ్గె ననఁగ ముందటఁ దోచెఁ
విగతదురితత్యభాసుం, డగువేదవ్యాసుఁ డమృతాపురుషునకున్.

406

— ఆశ్వత్థామకు వ్యాసుండు గృష్ణార్జునులహిమ సెప్పట. —

వ. తోచిన వినయసంభ్రమంబులతోడ వినతుం డై గద్గదకంఠం డగుచు మునీం
ద్రా మదీయం బగునాగ్నేయాస్త్రంబు వృథ యయ్యె నిది యేమిమాయయో
యెఱుంగ సురాసురగంధర్వాదిజాతులకును దుస్సహం బయినయద్దివ్యసాధ
నంబు మనుష్యు లగుకృష్ణార్జునుల దహింపఁ జాల దయ్యె ననవుడు నాతపోధన
వర్జుండు వినుము నీసంశయంబు వాపెద నని యతని కిట్లనియె

407

ఆ. ఆదిదేవుఁ డైనయవిష్ణుఁ డఖిలలో, కాభిరక్షణార్థ మై జనించి

మహితతపము నేసె మైనాకలై లంబు, నందుఁ బెద్దకాల మభవుగుటిచి

408

సీ. పవనాశనుండు నూర్ధ్వబాహుండు నగుచు న న్నారాయణుం డతిఘోరనిష్ఠఁ
జలుపునాతపమున సంతృప్తుఁ డై బాలశశిచేఱి నొప్పారుజడముడియును
శూలపినాకాదిసుమహదాయుధముల వెలిఁగెడుచేతులు విలసదురగ
యజ్ఞోఽవీతసమంచితవక్షంబు శోభిల్లఁగాఁ బొడసూపె శంభుఁ

తే. డవుడు పద్మాక్షుఁ డవ్వీరూపాక్షునకు ధ, రాతలము జానుపాణిశిరంబు లొంద

మ్రొక్కి నిలుచుండినుదుటిపై మోడ్పుఁ గేలు, భక్తిఁగదియించియిట్లని ప్రస్తుతించె.

క. స్థావరములు జంగమములు, నీవలనం గలిగెఁ దద్వినిర్మలరక్షా

ప్రావీణ్యము దగఁ బ్రభువుల, కేవారల కైన నీవ యిత్తు మహేశా.

410

క. సుర లాదిగఁ గలజీవులు, పురుషార్థచతుష్టయంబుఁ బొంది సుఖత్య

స్ఫురణము నొందుట నీ దగు, కరుణాతిశయంబు వడసి కాదె కవర్ధి.

411

క. వేదములు ధర్మ వాచక, వాదంబులుఁ దద్విలాసవంతం బగుథా

శ్రీ దేవోత్కరము భవ, తృప్తిదుర్భావములు గావె బాలేందుధరా.

412

క. నినుఁ దనుఁ గా నతినిర్మల, మనస్సమాధి ప్రకర్ష మగ్నతవలనం

గనుఁగొని తద్రూపభజన, మొనరించుమహాత్ముఁ డమృతమొందుఁ బశుపతీ.

413

వ. అని మఱియు ననేకభంగులం బ్రస్తుతించి దేవా నిన్ను భక్తి భజించునాకు

ననన్యసులభప్రభావం బొసంగు మని యభ్యర్థించుటయు దేవముఖ్యుం డగువిష్ణు

దేవుం బ్రసన్నదృష్టి నాలోకించి యప్పురమేశ్వరుండు నీవు నరసురగంధర్వ

కిన్నరగరుడోరగాదిభూతంబుల నవలీల గెలిచి పరమశ్రేణోవిరాజమానుండ వై

వర్తింపుము నీకు నస్త్రంబుల శస్త్రంబుల వగ్నిజలంబుల నశని నాద్వంబునను శుష్కంబునను స్థావరంబునను జంగమంబునను జావునొప్పులు లే కుండం గల యవి దొడరిన న నైన జయింపు మని వరం బిచ్చెన గావున నన్నారాయణుం డవిజయు్యుం డై నెగడె నతనియంద జనియించినవరుండును నట్టివాఁ డై కూడి సంచరించు నరసఖుం డగునద్దేవుండు నిజమాయావిశేషంబుల జగన్తోహనుండై విహరించు నమృహాత్ము లిరువురును దానవుల వధియించుటకును ధర్మసంస్థాప నంబు నేయుటకు నై వలసిన యప్పుడెల్లను జననాదికృత్యంబులు నైకొని వినోదింతురు వారలు గదా యీకృష్ణార్జును లని చెప్పి కృష్ణుడైపాయనుండు వెండియు నిట్లనియె

414

క. నీవు దప స్తేజోవిద్యావిభవసమగ్రమూర్తి వగు దైవను నీ కే వినిపించెదఁ దెలియఁగా విను వారలకు నీకుఁ గలయంతరముల్.

415

తే. శుభ్రమగుచుర్విచ్చుత్తిక సురుచిరంపుఁ, బ్రతిమగావించికొనియందుఁ బరమునావ హించి పూజావిశేషంబు లెల్లఁ జేసి, నీవు దొలుమేనఁ గొలిచితి నిష్కతోడ 4.6

క. వారలు లింగాధిష్ఠా, నారూఢుం గా నొనర్చి యర్పించి భ వ్యారాధనపరులై మును, గౌరీపతి నతులనియమకల్పన వెలయన్.

417

వ. ఎత్తైఱంగునం జేసినను బరమేశ్వరారాధనంబు సర్వార్థసాధనం బగు నందును లింగంబునందుఁ బూజించుట యర్చయం దారాధించుకంటె ననేకగుణంబు లెక్కు డు గావున లింగార్చనపరు లగువారల సర్వారాధకుండ వగు నీకు నెట్లు జయింపవచ్చు మీమీపూగృజ్యంతంబుల యర్చనంబులఫలంబులు దారతమ్యం బులతో ననుభవింపవలవదే యని తెలియం బలుకుటయు నశ్వత్థామ పులకి తాంగుండుచు సమాహితాంతరంగుండు నై రుద్రునిం దలంచి నమస్కరించి కేశవుం గొనియాడి పరాశరనందనున కభినందనంబు నేసిన నమృహాముని యంత ధానంబు నేయఁ దానును మరలి వచ్చి నిజరథారూఢుం డై యరుణగభస్తి యస్తగిరిసమీపంబున కరుగుటఁ గనుంగొనుచుఁ గురుపతిపాలికిం జని యత నికిం గాలోచితం బెఱింగించినవాఁ డై బలంబులఁ దివియ నియమించె నట్లు దిరిగి దీనంబు లగునాననంబులతోడం గౌరవులు విడిదలకుం బోయిరి పాండవులు బహుతూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుం జెలంగం బొంగారిసముద్రంబు చందంబున నుల్లసిల్లునైన్యంబు మగిడించికొని నిశ్చింతంబు లగునంతఃకరణంబు లతోఁ గృష్ణోపలాలితు లగుచు నిజశిబిరంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ ధనంజ యుండు.

418

— వేదవ్యాసమహర్షిఁడ్రుఁ డర్జునునకుఁ బరమేశ్వరుమహిమ నెప్పుట. —

మ. మహానీయాకృతి సంయమిప్రవరు ధర్మస్ఫూర్తిసంకీర్తనీ యు మంతాగ్నిప్రతిమానతేజః గరుణాయుక్తం బ్రతీపాన్వయో ద్వహు నాశ్చర్యకరప్రబోధనిధి వేదవ్యాసుఁ బుణ్యుఁ జయా

- వహుఁడై వచ్చినవాని నాగమనుఖావాసాననాంభోరుహున్. 419
- వ. అంతంతం గనుంగొని యత్యంతవివరసంభ్రమంబులతో దండప్రణామంబు నేసి యాసనార్ఘ్యపాద్యాదిపూజనంబుల నారాధించి సమీపభూమిం గూర్చుండి కృతాంజలి యై సుప్రసన్నం బగునమ్మహామునిపదనంబు వీక్షించి. 420
- తే. అవధరింపు మహాత్మ కయ్యమున నేను, శాత్రువుల నేయఁబూనుచో సరభసముగ నడరి ముందట నొకరుఁడు పుడమి నడుగు, లిడక పావకనిభమూర్తియెసక మెసగ.
- చ. కిరణము లుల్లసిల్లఁ దనకేల నుదగ్రపుశూల ముండఁగాఁ బొరిఁ బొరి నందు ఘోరముగఁ బుట్టినశూలవరంపరల్ గరం బరుదుగ వారి నెల్లఁ దెగటార్చుగ నే వెనుకఁ శరంబులం గురియుచుఁ జంపినాఁడ ననికొందు జయంబు సముద్భటంబుగన్. 422
- క. అప్పురుషుఁ డెవ్వఁడో యని, యెప్పుడు మదిఁ దలఁతు నతని నేర్పడ నాకుం జెప్ప వలయు నని యడిగిన, నప్పార్థున కిట్టు లనియె నమ్మని ప్రీతిన్. 423
- వ. నీయడిగినయతండు. 424
- ఉ. ఆదికేనాది లోకముల కన్నిటికిం బ్రభుఁ డవ్యయుండు వే దాదిపవిత్ర వాచకసహస్రపరిస్ఫుటవాక్యరూపుఁ డం హోదశనప్రకారకశుభోదయకారణాదివ్యనాముఁ డం బాదయితుండు దృఢపితృపాలుఁడు లోలుఁడు భక్తియుక్తికన్. 425
- క. యోగీంద్ర చిత్తకమలా, భోగమధుపవిభుఁడు ప్రకృతిపురుషాత్ముఁడు ని ర్భోగస్వరూపుఁ డవ్యక్తాగోచరుఁ డధికసులభుఁ డమలాత్మలకున్. 426
- ఉ. నీలగళుండు శంకరుఁడు నిత్యుఁడు సత్యసురూపుఁ డుజ్జ్వల త్కాలవహానల ప్రశమక ప్రచురామృతవృష్టివిస్ఫుర ద్బాలమృగాంకశేఖరుఁడు దైత్యకులప్రవిదారణక్రియా లోలపరశ్వధుండు శివకలుం డమలుండు ప్రియుండు శాంతికిన్. 427
- వ. అని ప్రశంసించి కవ్వడి గనినవాఁడు రుద్రుం డగుటఁ దేటపఱచి దక్షమఖమథన త్రిపురమర్దనాదు లగునద్దేవునిదివ్యలీల లుపన్యసించి మహాదేవపశువతిశివప్ర ముఖంబు లగుతేదియభవ్యనామంబులకుం బ్రవృత్తినిమిత్తంబు లగునర్థంబులు దెలియ నిర్వచనంబు నేసి యట్టిపరమేశ్వరుండు నీకు వరదుం డయి సన్నిధి నేసె నతనిం గని వెన్నిధిఁ గన్న వేదవోలెం గృతార్థుండ వై తయ్యంధకాసురభంజను కతంబునం గడిందివగ ఊడంగుదు రయ్యాదిమధునర్ధరుం డివిధంబున వైరివధం బాపాదింప నీకు గెలుపు గొనుట సుకరం బయ్యె నీతపంబు పెంపునం దొల్లి సన్నిహితుం డై నీకుం బ్రియంబుగా దివ్యాస్త్రంబు లొసంగె నంతటం దనివి సనక యిత్రైఱంగున భక్తపరాధీనత్వంబు ప్రకటించె నీవు పుణ్యాత్ముండ వప్పుర

మాత్తు నాత్తు నిలిపి నమస్కరింపు మాసర్వలోకశరణ్యుని శరణంబు సొరు
మక్కరుణాకరుండు శరణాగతులకు నాయురారోగ్యైశ్వర్యాదిసకలాభిమతం
బులు నిత్యంబులుగా బ్రసాదించు నని నిర్దేశించిన నయ్యర్జునుండు దండ
ప్రణామపూర్వకంబుగా భక్తిరసాయంత్రం బగుచిత్తంబునం జంద్రధరు నెలకొ
లిపి సాంద్రానందం బనుభవించి సాత్యవతేయుచరణంబుల కెఱిగిన నమ్మునీం
ద్రుం డయ్యర్జుంద్రనందను నభినందించి సుఖవి గ మ్ముని దీవించి ¹విజయంచేసె
నని యిట్లు సంజయండు ధృతరాష్ట్రున కెఱిగించె నని జనమేజయునకు వైశం
పాయనుండు నెప్పటయు.

428

క. మునివర ద్రోణునివృత్తము, విని సంతోష్టుండ నైతి వినువేడుక నా
మనమునఁ దోడ్చో నొదవెడు, వినిపింపు దగంగ మీఁదివృత్తాంతంబున్.

429

వ. అని యడుగుటయు.

430

చ. అమరకీరీటకోటికలితారుణరత్నమరీచివీచికా
సముదయభేలనోల్లసనచారుపదాంబుజకాంతిపూర దు
ర్దమ²దనుసూనుసంచయవిదారణ చిత్తవిహార బోధనా
గమహితవాదనిర్వహణకౌతుకమిశ్రిత రక్షితాశ్రితా.

431

క. జనవినుతబాదరాయణ, మునీంద్రవాగమృతనిధిసముద్యూతాన్లః
దనకీర్తిసుధాకరణా, వినతాఖిలభద్రకరణ విశ్రుతచరణా.

432

మాలిని —

అమృతమయవిలాసా యాగభోగోద్వికాసా
విమలహృదయరమ్యా వీలరాగాదిగమ్యా
కమలభవనమస్యా గౌరవాధిక్యశస్యా
శమదమపరివర్తీ శాశ్వతానందమూర్తీ.

433

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యుచిత్ర బుధారాధనవిరాజి
తీక్తససోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున ద్రోణపర్వం
బునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి

ద్రోణపర్వము సంపూర్ణము.

1 నీతేచ్చం జనియె నని. 2 దనుకానుకాసన విధానకవిత్తవిహార.

ఆంధ్ర గ్రంథములు.

ప్రతి 1-కి ద్వి. ఆ.	ప్రతి 1-కి ద్వి. ఆ.
ఆదిపర్వము మాత్రము, పెద్దద్వి 1 8	ఆముక్తమాల్యద, (విష్ణుచిత్తీయం) 6 0
ఆంధ్ర భారతవిమర్శనము, మల్లాది 0 8	కవిరాజ మనోరంజనము 1 4
సూర్యనారాయణశాస్త్రిది 0 8	కృష్ణరాయవిజయము 0 8
ఆంధ్ర నామసంగ్రహము, ఆంధ్ర నామ శేషము, సాంబనిఘంటువు-టీకా 1 8	పంచతంత్రము, నారాయణకవిది 1 0
సుకమణికాసహితము 1 8	డిటా కాలిఖోబైండు 1 8
డిటా కాలిఖోబైండు 2 0	డిటా వేంకటనాథరాజకవికృతం 1 4
ఉత్తరరామాయణము, కంకంటి 4 0	డిటా కాలిఖోబైండు 1 12
పాపరాజప్రణీతము 4 0	పల్నాటివీరచరిత్రము 3 0
కృష్ణరాయవిజయము, కుమార ధూర్జటికృతము 0 8	పారిజాతాపహరణము, చిన్నసైజు 1 0
చెన్నబసవపురాణము, పాపకవిది 1 4	,, సాంధ్రటికాతాత్పర్యము 3 0
దశావతారచరిత్ర, క్రొత్తకూర్పు 3 0	బ్రహ్మోత్తరఖండము, క్రొత్తకూర్పు 1 8
నిర్వచనోత్తరరామాయణము 1 8	మొల్లరామాయణము 1 8
మనుచరిత్ర, సటీక, వావిళ్ల రామస్వామి శాస్త్రి గారివ్యాఖ్యానముతో 5 0	భక్తిరసశతకసంపుటము 1 3 0
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద 5 0	,, 11 3 0
రంగరాయచరిత్రము 0 12	,, 111 3 0
రాఘవసాండ్వీయము, సటీక 3 0	నీతిశతకసంపుటము 1 3 0
లంకావిజయము (రావణదమ్మియము), సటీక, 1 8	రాజశేఖరవిలాసము 0 8
వేంకటాచలమాహాత్మ్యము 2 0	రామరాజీయము 0 12
శుకసప్తతి, పద్యకావ్యము 1 8	రామాభ్యుదయము 1 4
సమీరకుమారవిజయము 1 8	రుక్మిణీకల్యాణము, సటీక 0 10
వివేకసీంధువు 1 0	రుక్మిణీపరిణయము, శుద్ధప్రతి 0 10
యయాతిచరిత్ర 1 0	రుక్మాంగదచరిత్ర, ఏకాదశీమాహాత్మ్యము 1 0
మార్కండేయపురాణము 3 0	వనీష్ఠజనకసంవాదము 0 8
అథ్యాత్మరామాయణము 1 8	వాసిష్ఠరామాయణము, ద్విపద 1 4
అనిరుద్ధచరిత్రము 0 10	విక్రమార్కచరిత్ర, జక్కనకవిది 1 4
	విష్ణుపురాణము 3 8
	విజయవిలాసము 1 4
	వీరభద్రవిజయము, పోతనకృతము 1 0

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,

విషయసూచిక.

కర్ణపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

విషయము.

పుట.

సంజయుండు భృతరాష్ట్రునకుఁ గర్ణుని తెగుటం జెప్పుట	...	1
భృతరాష్ట్రుండు గర్ణమరణము విని వలవించుట	...	3
దుర్యోధనుండు గర్ణునకు సర్వసేనాధిపత్యము గట్టుట	...	6
కర్ణుని మొదటి నాటి యుద్ధము	...	7
తేనుధూర్తి యనురాజు భీమునితో యుద్ధము సేసి చచ్చుట	...	9
ప్రతివింద్యుండు చిత్తుఁ డనురాజు జంపుట	...	12
దుశ్శాసనుండు సహదేవునితో యుద్ధము సేసి మూర్ఛిల్లుట	...	14
కర్ణుండు నకులుని విరుధుంజేసి యవమానించుట	...	16
భృష్టద్యుమ్నుండు కృపాచార్యునితోఁ దలపడి యోడిపోవుట	...	18
దుర్యోధనుండు ధర్మజునితో యుద్ధము సేసి విరళుఁ డగుట	...	20
దుర్యోధనుండు ధర్మజుతో యుద్ధము సేసి మూర్ఛిల్లుట	...	22
కర్ణుని చెండవనాటి యుద్ధము	...	24
దుర్యోధనుండు శల్యునిఁ గర్ణునకు సారథ్యము సేయు మని ప్రార్థించుట	...	27
దుర్యోధనుండు శల్యునకుఁ ద్రిపురాసురుల వృత్తాంతము నెప్పుట	...	28
త్రిపురసంహారముకొఱకు బ్రహ్మాదులు రుద్రుని ప్రార్థించుట	...	30
రుద్రుండు త్రిపురముల సంహరించి సురల సంతోషపఱచుట	...	33
శల్యుండు కర్ణునకు సారథ్యముసేయ నొడంబడుట	...	35

కర్ణపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

శల్యుండు కర్ణునత్సాహంబునకు విఘ్నకరము లగువాక్యంబులు నెప్పుట	...	37
శల్యుండు డర్బుషపరాక్రమం బుగ్గడించి కర్ణునిఁ దూలం బలుకుట	...	39
కర్ణుండు శల్యునివైఁ గోపించి యతవిమరాచారము లుగ్గడించుట	...	42
కాకము హంసముతో నముద్రముమీఁదఁ బఱచి భంగపడుట	...	44
కర్ణుండు శల్యునితోఁ దనకుఁ గలిగినకాపంబుల తెఱంగు నెప్పుట	...	46
కర్ణుండు హంసకాకియోపాఖ్యానము విని క్రోధించి శల్యుని దూరుట	...	48
శల్యుండు కర్ణునితో నప్పుడు దోచునుత్పాతంబులు నెప్పుట	...	50
కర్ణుండు ధర్మజువైఁ గవిసి విజృంభించుట	...	52
కర్ణుండు పాంచాలకుమారుల ననేకులం జంపుట	...	55
భీష్మసేనుండు కర్ణునందనుఁ డగు సత్యసేను జంపి విజృంభించుట	...	56
కర్ణుండు ధర్మరాజు నొప్పించి యవమానించుట	...	59
భీముండు కర్ణుని మూర్ఛితుం జేసి నాలుక గోయంబొనుట	...	62
భీముండు శ్రుతవర్షాదికురుకుమారులఁ బెక్కింపఁ జంపుట	...	65
సంకప్తకు లందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునురథంబువైఁ బడి యొంగుట	...	65

విషయము,	పుట.
కృపాచార్యుండు సుకేతుం డనుపాచాలకుమాదునిం జుపుట	67
ధృష్టద్యుమ్నుండు దుర్యోధనుం దాకి విరథునిఁ జేయుట	69
అశ్వత్థామ యద్దునుం బేర్కొని మార్కొని సంగ్రామంబు సేయుట	71
దండధారం డనురాజు పెదండంబుతోడ నద్దునుచే జచ్చుట	73
మలయధ్వజుం డనుపాండవునుసోరా జశ్వత్థామచేత జచ్చుట	75
కర్ణుండు పాంచాలనై వ్యంబు దైవ్యంబు గొనిదిం చి విజృంభించుట	78
దుర్యోధనుండు భీమసేనుం దలపడి బోరుట	80
అశ్వత్థామ యద్దునుం దలపడి మహాహవంబు సేయుట	81

కర్ణ పర్వము - తృతీయాశ్వాసము

కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజుసేనుం బరయ నతనిశిబిరంబునకుఁ బోవుట	87
ధర్మరాజు కర్ణుండు బ్రతిజ్ఞియున్న వాడని విని యద్దునుం గినిసి పలుకుట	89
అర్జునుడు తన్ను ధర్మజుఁ దాడినపలుకుటకుఁ గోపించి యతనితలనఱుక వాలు పెఱికికొనుట	91
కృష్ణుఁ డర్జునుఁ బ్రతిజ్ఞాభంగంబు గాకుండ ధర్మజు దూఱు మని చెప్పుట	92
ధర్మరాజు కృష్ణునివాక్యంబులం గలంకదేటి ప్రసన్నుఁ డగుట	94
అర్జునుండు కృష్ణునివాక్యంబులచే గర్జునివధ కుళ్ళపించుట	97
భీముఁ డర్జునురాకంగోరి విశోకునితో విచారింపుట	98
శకుని భీమసేనుం దలపడి మూర్ఛితుండై తనరథంబుమీఁదఁ గూలుట	100
కుదుకుమాదులు పదుగు రద్దునుం దాకి మృతు లగుట	103
దుశ్శాసనుండు భీమసేనునితోఁ బోరి చచ్చుట	105
భీమసేనుండు దుశ్శాసనునియురంబు వ్రచ్చి రక్తపానంబు సేయుట	106
అర్జునుడు పృషసేనుని మృతిఁ బొందించుట	109
కర్ణార్జునులద్వంద్వయుద్ధకాలమున బ్రహ్మరక్షేంద్రుల ప్రశ్నితరములు	110
అశ్వత్థామ దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు సేయుట	112
కర్ణార్జును లొందురులమీఁద దివ్యబాణంబు లేయఁ బూనుట	113
దుర్యోధనుండు తనయోధుల నద్దునుం దలపడఁ బురికొల్పుట	116
సర్పముఖశరంబున నద్దునకిరీటంబు భూమిపైఁ బడుట	117
బ్రహ్మణశాపంబునఁ గర్ణరథచక్రంబు భూమిఁ గ్రుంకుట	119
అర్జునప్రయుక్తంబగు ఘోరశరంబున కర్ణశిరంబు ద్రుంపుట	121
క్రికృష్ణుండు ధర్మరాజుతో సరసనల్లాపంబు సేయుట	124

శల్యపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

కృపాచార్యుండు దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు చేయుట	131
దుర్యోధనుండు శిబిరంబు విడిచి సరస్వతీతీరంబు చేరుట	134
దుర్యోధనుండు శల్యుని సేనానాయకుంగాఁ జేయుట	136
కౌరవపై న్యంబు యుద్ధసన్నద్ధంబై వెడలుట	138
కుదుపాండవులకును సైనిమిదపనాఁటియుద్ధప్రారంభము	140
కర్ణశూరులు చిత్ర సేన పత్త సేన సుశర్వులు నకులునిచేత జచ్చుట	142
శల్యభీమసేనులగదాయుద్ధము	145
గదాయుద్ధమున మూర్ఛితుండై నశల్యునిఁ గృపుండు తొలంగం గొనిపోవుట	146
ధర్మరాజు శల్యునిబాణంబులచేత మూర్ఛితుం డగుట	148

విషయము.

సురభంఁ డను పాంచాలకుమారుఁ డశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట	... 150
శల్మధర్మనందనులద్వంద్వయుద్ధము	... 153
విరభంఁ డైనశల్మగిని నశ్వత్థామ దనర్కముపై నిడుకొని బోవుట	... 154
ధర్మరాజు శక్తిప్రయోగించి శల్మగిని జంపుట	... 158
శల్మగిచుట్టము లొక్కపెట్టి ధర్మరాజు జుట్టు ముట్టుట	... 159
ధృష్టద్యుమ్ను సాత్యకులచేత సాహ్యంఁ దేయగుతోడఁ దీనునై పడుట	... 161
శకునిసహదేవు లాశ్వికసహాయులై ఘోరంబుగాఁ బోరుట	... 163
దుర్యోధనుమార్థ్యం బుద్దేశించి కృష్ణార్జునులు సంభాషించుట	... 164
దుర్విషమప్రభృతికురుకుమారులు భీమునిచేఁ జచ్చుట	... 166
ఉలాకుఁడు సహదేవుచేత మృతుం డగుట	... 169

శల్మపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

దుర్యోధనుఁడు దైవ పాయనం బనుమడుంగున డాగియుండుట	... 173
కృపకృతవర్తాశ్వత్థాములు దుర్యోధనుం గిని సంభాషించుట	... 176
ధర్మరాజు మడుంగున డాగి యున్నదుర్యోధనుని దూఱునాడుట	... 178
దుర్యోధనుఁడు సీరిలూన యుండి ధర్మజున కుత్తరం బిచ్చుట	... 179
దుర్యోధనుఁడు గదామండితుం డై హ్రదంబు వెడలి వచ్చుట	... 182
శ్రీకృష్ణుఁడు భీము నగ్గించి దుర్యోధనుతోడి గదాయుద్ధంబునకుఁ బరుచుట	... 184
భీమదుర్యోధనులగదాయుద్ధము చూడ బలరాముఁడు వచ్చుట	... 187
ప్రభాసతీర్థప్రభావవర్ణనము	... 183
మంకణమహామునిమాహాత్మ్యాభివర్ణనము	... 190
కుమారస్వామిప్రభావాభివర్ణనము	... 192
కుమారస్వామి తారకాసురం బిడి దేవతలకు ముడుంబు పేయుట	... 195
ప్రభావతి యమునీకన్యకమహిమాభివర్ణనము	... 196
కురుక్షేత్రప్రభావాభివర్ణనము	... 198
పాండవదుర్యోధనాదులు దైవ పాయనహ్రదంబు విడిచి పాలికలనికీఁ బోవుట	... 200
భీమసేనదుర్యోధనులగదాయుద్ధము	... 202
శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునుతో భీమదుర్యోధనులతారతమ్యంబు చెప్పుట	... 205
దుర్యోధనుఁడు భీము గదాదండమునఁ దొడలు విడిగి పడుట	... 206
శ్రీకృష్ణుఁడు బలరామునకుఁ గోపోదకమనంబు చేయుట	... 208
తొడలు విడిగిపడినదుర్యోధనుఁడు కృష్ణు నా షేషించుట	... 211
పాండవులు కృష్ణసాత్యకులతోఁ గౌరవశిబిరంబునకుఁబోవుట	... 213
అగ్నిదత్తం బైనయర్జునురథంబు కాలిపోవుట	... 214
శ్రీకృష్ణుఁడు గాంధారి నూఱడింపఁ గరిపురంబునకుఁ బోవుట	... 216
శ్రీకృష్ణుఁడు కరిపురంబుననుండి పాండవులయొద్దకు వచ్చుట	... 218
కృపకృతవర్తాశ్వత్థాములు దుర్యోధనుం జేరి విలపించుట	... 220

సౌప్తికపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

అశ్వత్థామ యులూకంబు కాకంబులఁ జంపుట నాలొకించుట	... 226
కృపాచార్యుఁ డశ్వత్థామకు నీతివిశేషంబు లెఱింగించుట	... 227
అశ్వత్థామ కృపాచార్యకృతవర్తలతోఁ దనతూగ్ని స్థిరీకరించుట	... 228

విషయము.

పుట.

కృపాచార్యుడు నిద్రానక్షుఁ జంపఁ దగదని యశ్వత్థామకు హితవు చెప్పుట	...	232
అశ్వత్థామకు శివుఁడు భూతాకృతియై తోచుట	...	233
అశ్వత్థామ శివున కాత్మోపహారం బొసంగ నిశ్చయించుట	...	235
అశ్వత్థామకు శివుఁడు ప్రకృతంబై ఖడ్గం బొసంగుట	...	237
అశ్వత్థామ నిద్రాపరవశుఁడగుభృష్మద్యుమ్నుం జంపుట	...	240
అశ్వత్థామ కరితురంగంబులవై కుఱికి నణకుట	...	241
అశ్వత్థామ శిఖండిం బొదివి చంపుట	...	244
అశ్వత్థామ పాండవశిబిరంబు వెడలి కృష్ణకృత్వర్జులఁ గూడికొనుట	...	246
అశ్వత్థామాదిరథిక్రయంబు దుర్యోధనుం గనుంగొనుట	...	247

సౌప్తికపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

ధర్మరాజు తనపుత్రు లశ్వత్థామచే జచ్చుట విని వలవించుట	...	252
ద్రౌపది యశ్వత్థామం బరిభవించ భీమసేన నియోగించుట	...	255
ధర్మజధనంజయ కృష్ణ లశ్వత్థామమీడికి బోవుట	...	258
అశ్వత్థామాద్దనుల బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబు లాండొంటిం దాఁచుట	...	259
శ్రీకృష్ణఁ డుత్తరగర్భంబు గాకుండఁ జేయ నిశ్చయించుట	...	261
భీమసేనుఁ డశ్వత్థామశిరోరత్నంబు ద్రౌపది కిచ్చుట	...	263
ధర్మరాజులకుఁ గృష్ణఁడు శివప్రభావంబు చెప్పుట	...	264
రుద్రుఁడు దేవతలు చేయుయజ్ఞంబు సేయుట	...	266

స్త్రీపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖభోభశమనంబు సేయుట	...	271
విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సంసారగహనంబు తెఱంగు తెఱంగించుట	...	273
కృష్ణద్రైపాయనముని ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖభోభశమనంబు చేయుట	...	276
ధృతరాష్ట్రఁడు నపరివారంబుగాఁ బొలికలరికిం జోవుట	...	279
కృపాచార్యుఁడు గాంధారి నూరాగ్నినస్త్రకారము	...	280
ధర్మరాజు దమ్ములతోడ ధృతరాష్ట్రనొడ్డకుఁ బోవుట	...	282
ధర్మజుని శపింపఁ బూనినగాంధారిని వ్యాసుఁ డూరార్చుట	...	286
భీముఁడు గాంధారికిఁ గోపాఁవశమంబుగా నుత్తరంబు లిచ్చుట	...	288
పాండవులు కుంతీదేవికడకు గాంధారిపంపున బోవుట	...	288

స్త్రీపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

గాంధారి పొలికలకు చూచి కృష్ణునితోఁ జెప్పి దుఃఖించుట	...	293
గాంధారి దుర్యోధనునికేబరంబు చూచి వలవించుట	...	295
గాంధారి దుశ్శాసనునికేబరంబు చూచి విలపించుట	...	297
గాంధారి యభీమత్యుకేబరంబు గనుంగొని ప్రలాపించుట	...	299
గాంధారి నైంధవునికేబరంబు చూచి వాపోవుట	...	301
గాంధారి శరత్కల్పగతుం డగుభీష్మ నుడైకొని శోకించుట	...	303
గాంధారి శవనికేబరము గాంచి యతనిచేత లంగడించి శోకించుట	...	304
గాంధారి శ్రీకృష్ణునకు కావం బిచ్చుట	...	308
కుంతి ధర్మజునకు గర్భండు దనకొడు కగుట చెల్పుట	...	309

శ్రీ
గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణ పర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

పరిణామస్థితివి

ద్యాపారీణత్వకారితానిరతాపాం

గా పరమనైస్థికత్వ

వ్యాపారపరానుషక్త హరిహరనాథా.

1

—● సంజయఁడు ధృతరాష్ట్రునకుఁ గర్హ్ణని తెగుటం జెప్పుట —

ప. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు మహాప్రాజ్ఞుం డగు సంజయుండు దండుననుండి హస్తీపురంబున కరుగుదెంచి ధృతరాష్ట్రమందిరంబు ప్రవేశించి యంతఃకపురంబున నున్న యన్నరనాథుం గనుంగొని కృతప్రణామం డగుటయు నతం డాదరించిన నాసీనుండై.

2

క. బలవిక్రమములు వినుతం, బులుగా మనమొనలుఁ బొండుపుత్రానీకం బులు రెండునాళ్లు వోరుట, దెలియంగాఁ జూచి వచ్చితిం గురునాథా.

3

ప. అని పలికి కర్ణునిం బ్రశంసించి.

4

చ. సరకుగొనండు పాండుసుతనైన్యనికాయము నించుకేనియుం గరులు రథంబులున్ హరులుఁ గాల్బలముల్ దనవీడ విచ్చియున్ మరలియుఁ దూలియుం బిలుకుమాటియు నల్లడఁ బాటియున్ వియచ్చురులకు వేడ్కనేయ భుజసారము శౌర్యముఁ జూపె నేపునన్.

5

ప. చూపి యక్కొంతేయులం గలంచి యాడి పదంపడి.

6

తే. తనకు శిబిష్టి యైనయర్జునునిబాహు, లీల నెవ్వెయిఁ ద్రోవంగ లేక తెగియె నధిప యాఁబోతు బెబ్బులికగ్గ మైన, పగిది యై పాండవులకును బగ యడంగె,

ప. అనుచు శోకోపహతుం డై సూతసూనుండు నిట్టూర్పు నిగిడించి డగ్గుత్తిక వెట్టి యిట్లనియె.

8

చ. అది యొకఁ డేల కౌరవచయంబు జయాశ యడంగిపోవ బెట్టిదుఁ డగుభీమనేనుండు గడిదిమగంటిమి దుస్సనేనుదు

1 రామరక్త. 2 మిక్కుటమైన. 3 యయ్యెఁ బాండవులకుఁ జగ.

ర్షద మడఁగించి పేరురము వ్రచ్చి మహోగ్రతఁ ద్రావె నెత్తు ర
య్యది దుది నింత పుట్టు నని యాప్తజనంబులు మున్న చెప్పరే.

9

తే. కొడుకు లంతరాజ్యంబును గొనఁగ శక్తు, లనుదురాశనువారలయవినయములు
నీ పువేషీంతు మానునే యావిరుద్ధకర్తమున ఫల మొందక కౌరవేంద్ర.

10

ప. అనిన విని యాంబికేయుండు దుర్యోధనుండును దెగియెనకాఁ దలంచి విహ్వ
లించి మూర్ఖిల్లినం దల్లడిల్లి యార్తనాదంబులతో వివశంబు లయి వనితా
జనంబులు గన్నీరు గ్రమ్మ పసుంధర నొఱగిన నంతకు మున్న వచ్చి యున్న
విదురుండును నాసూతనందనుండును జేరి చేనేత శీతలజలసేవనమృదువ్యజన
వీజనంబుల వన్నరనాథుని నారీసముదయంబును నేదదేర్పిన నాసీనుం డై
యతండు దీర్ఘనిశ్వాసంబు లడరం జింతిల్లి యంతర్గతంబున దైవంబు గర్హించి
పాండవుల నగ్గించి తనబుద్ధియు శకునివెరపును నిందించి తన్నుం దాన యుపశ
మించుకొని ధైర్యంబు నీక్కబట్టి.

11

క. తెలియ విన నీపు సెప్పిన, పలుకులు దుర్యోధనుండు వడండు గదా వై
రులవిక్రమమున సంజయ, కలరూ పెఱుంగంగఁ జెప్పు క్రమ్మఱ నాకున్.

12

చ. అనుటయు నాతఁ డిట్లనియె వమ్ముజేంద్రున కాజి గర్హండుం
దనయులు దమ్ములుగ బడిరి దారుణవిక్రమకేలి నల్పి నే
ట్టన బలు పారఁ బట్టి వికటంబుగ వక్షము వ్రచ్చి దున్ననే
సునిరుధిరంబు మారుతతనూజుండు ద్రావె మదం బెలర్పంగన్.

13

క. అనిన విని ¹యంత కేమియు, నన కూరక యుండు సంజయా నీమాటల్
విని నేరదు విభ్రాంతిని, మునిగినయది చిత్త మని విమూఢాత్మకుఁ డై.

14

ప. ధృతరాష్ట్రుండు మ్రానుపడి యుండి కొండాకనేపునకు నేద దేటి యాసూత
నందనున కిట్లనియె.

15

క. నాదుర్లయమునఁజేసియు, నాదుర్యోధనునిబుద్ధి హానివలననుం
గాడె యిటు లగుట మర్చి, భేదన మగుశోక మింత పెల్లయి యున్నే.

16

ప. దుఃఖింబు నిస్తరింపనోపుదునొకో యని తలంచుచున్న నాదుసంతయంబు వాయ
నింతకు మున్న కయ్యంబునం గడచనినమనవారిని వారివారిని నేర్పడం జెప్పు
మనిన నతనికి సంజయం డిట్లను మనయందు భీష్మద్రోణకర్ణవికర్ణవృషసేన
దుశ్శాసనలక్ష్మణాదులును వారలలోన విరాటశంఖోత్తరద్రుపదఘటోత్కచాభి
మన్యుపాండ్యప్రముఖులును¹ బేరువేర నిట్టిట్టివారిచేత నిట్టిట్టివారు దెగి రనియే
ర్షద నెఱింగించిన నమ్మహిపతి గురుసేన నిక నెవ్వరు గల రని యడుగుటయు
నతం డశ్వత్థామకృతవర్తశల్యశకునికృపాచార్యులం బేర్కొని బ్రదికినకురుకుమా

దులను గర్హకొడుకులలో నున్న వారలను మఱియుం గలయోధులను జెప్పి వీర
లంగొని యనికి సుతృపించి పానుగువడ్డయగ్గి వేడిమివోనివాడిమితో దుర్యో
ధనుండు దైర్యం బవలంబించి జయార్థి యై యున్నవాఁ డనిన విని కొడుకు
కడిమికి వెడవెడ యూఱిడిల్లినయుల్లంబునం దనవారు వెక్కిరింపు వొలిసిన
యలమట మునింగి యొక్కింతప్రా ధ్ధూర కుండి రాధేయుడెగుట దలపోసి
యమ్మనుజనాఘండు. 17

తే. ఆలలోనియాఃజోతునుజోలె నొప్పు, గురుబలంబులో నున్నదద్విరదమూర్తి
సింహసంహననుండు నిస్సీమవిక్ర, మాభిరాముండు వోయెనే యక్కటకట. 18

వ. అని తొడంగి హఃహఃకారంబు లెసంగ రోదనంబు నేయుచు. 19

క. సంజయ మురఖంజనుని ధనంజయునిం జీరికిం గొనఁడు కర్ణుం డిం
ద్రుం జెనకి యైన గెలుతు ననుం జచ్చెనె యట్టివాడునుం గయ్యమునన్. 20

— భృతరాష్ట్రాఁడు గర్హమరణంబు విని పలవింతుట ౨—

సీ. పాండుసూనులతోడివగ కోర్చె నెవ్వనియుత్సాహ మూఁడి సుయోధనుండు
వై దేహపాండాదివసుధేశు లెవ్వనికడిమిసొంపున నరిగాఁపు లైరి
మనమూఁత లెవ్వనిపెనుఁబ్రాపు గాంచి గర్వితము లై సంగరక్రీడ సలుపు
నద్భుతం బొనరించు నమరుల కెవ్వనియసమానవివిధదివ్యాస్త్రమహిమ

ఆ. యట్టికర్ణుఁ డీల్లె నట్టె యిం కెక్కడి, బ్రదుకు మనకు నేటిభండనంబు
దీని వినియు నాదుమానసం జేమియుం, గాదు వజ్రమయము గాఁగ నోపు. 21

వ. అని విలాపించి మఱియును. 22

క. పారి బంధుపుత్ర మిత్తుల, పరిభవములు వింతు నిట్లు ప్రాణముతో నె
వ్వరు నుండుదురే యే నొక్కరుఁడును దక్కంగ నింతకష్టం బగునే. 23

వ. అని పలికి మరణోద్యుక్తుం డై జలాగ్నివిషప్రాయోపవేశాదు లుగ్గడించిన విని
సంజయుం డతని కిట్లనియె. 24

చ. కులమును శ్రీయుఁ దేజము నకుంతితకీర్తియుఁ జూడఁ దొంటిరా
జుల కెనవత్తు నీ విటులు శోకసమాకులచి త్రవృత్తిమైఁ
గలగుట యొప్పునే శ్రుతము గౌరవముం బొగ దొందునట్లుగా
నిలుపుము ధీరతాతిశయనిష్ఠఁ జలింపకయుండ భూపరా. 25

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 26

తే. శోకవారిధిపారంబు నాకుఁ బొంద, నేల వచ్చుఁ జిత్తంబునఁ గీలుకొని య
సహ్యమై కర్ణమరణోపజనిత మైన, పరిభవం బనుశల్య మాతురతఁ జేయ. 27

క. పారుష మేటికి దైవం, జేరూపునఁ జూడ ఫలదమే మందము దో
స్సారనితాంతోజ్వలుఁ డగు, నారాధేయుండు సచ్చె నేర్పనుచేతన్. 28

- క. అలఘుతరాయువు నాకుం, గల దది యెట్లనిన బోరఁ గర్జునిపా లేఁ
దెలియ వినఁగ నాడెందము, పలువఱియలు గాక యున్నభంగి నెఱిగితిన్. 29
- క. ముచు లోకముచే నత్కృతి, గని నెగడెడువాడ నాకుం గలవా రెల్లం
జన శోచ్యుడ నై దుర్దశ, నునికి మనికి యగునె దీని కోర్వఁగ వశమే. 30
- సీ దుగ్గిఖరంపర ¹ద్రొక్కునఁ బెట్టె నాచి త్తంబు ననిమిషసింధుతనయు
పడుటయుఁ ద్రొఱుండు పరలోకమునకేగుటయు సూతజునితెగుటయునువినియు
నందుఁ గర్జుడు లేమి యత్యంతదుగ్గిఖంబు నేనె దుర్యోధనునాస మానె
నతఁ డేడుగడయును నై యుండు నతనికి నెవ్వరు గలరు ది క్కింకఁ జెపుమ
- ఆ. మనబలంబుచేవయును వైరిపై న్యంబు, భయముఁ జెడఁగ రాధపట్టి గొంతి
పట్టిచేత సమసిపడి యున్నవాడె వా, సప్తనికడిమిఁ బడినజంభునట్లు. 31
- క. విను ²పిచ్చుకకుం టతిరయ, మునఁ బోకకుఁ బడుట వేదమునుకండు వేశ్యా
జనముం గోరుట దుర్యోధనుఁ డింక జయంబు గొనఁగఁ దలఁచుట యరయన్.
- క. మనలోఁ గయ్యం పేటికి, నని ధర్మ సుతుండు నెప్పె నది మీపతి గై
కొనఁ డయ్యె రోగి పథ్యాశనమునకుం జొరనిభంగి సంజయ యెట్లున్. 33
- సీ. శరత్కల్పమున నుండి శాంతనవుండు భీభత్సునివ్యావృత్తవై భవము దెలుపఁ
దివిరి జలం బట్లు దెప్పించుకొని యప్పు పాండుసూనులతోడిబాంధవంబు
నడపుము సీరి పంచి కుడుచుట మే లింతతోఁ గయ్య ముడిగి శాంతుడవు గమ్ము
బ్రదుకుము నీ నన్న పనుపు నేయఁడు సుయోధనుఁ డిప్పు శోకాబ్ధి ముచుఁగకున్నె
- ఆ. పడుచు లీక లూడ్చి పట్టి యాడెడునట్టి, పులుఁగుచంద మయ్యెఁ దలచ నాయ
వస్థ యెందుఁ జొచ్చువాడ నీయలమట, దీర్ప నెవ్వ రింక దిక్కు గలరు. 34
- వ. అని వెక్కుభంగుల నివ్వటిలు నెవ్వగలు బయలుపడం బలుమాట లాడి రాధేయు
తెగినతెఱంగు తెలియ వినం దలంచి యిట్లనియె. 35
- మ, విజయుం దాఁకి పెనంగుచో నతనిదోర్వీర్యంబు పైరించెనో
భుజదర్శోద్ధతిఁ జూప నోపెనో చలంబుం జేవయ్య నై న్యయు
గృజనంబుల వినుతింపఁ జేరెనో తొలంగం బాతెనో వేరు న
క్కజపుంబెంపును దీఱి డింపఁడు గదా కర్ణుండు దీనాకృతిన్. 36
- క. తక్కటిపైనికు ³లని న, యొక్కక్కని దిగ విడిచి పాటిరో లావుం బే
రుక్మను మెఱయఁగ దోడ్పడి, పెక్కండ్రురు వడిరొ బెరసుఁ బీనుంగులుగాన్. 37
- వ. అని మఱియును. 38
- క. ముందర శిఖండి నిడి సంక్రందనందనుండు నేరి గంగాతనయుఁ
ప్రందించె గపటమున న్నాచంద మొకటి కర్ణునందుఁ జర్చించిరొకో. 39
- క. సామజము వడిన నశ్వైథామ వడియె ననఁడె ధర్మ తనయుండు గురునిం

1. ద్రొక్కునఁబెట్టు; ద్రొక్కుడుపెట్టు. 2. పిచ్చుగుంటి యతిరయ. 3. లాతని, నొక్కని.

దా మడియించుటకై యట్టేమేని యొనర్చి రొక్కొ యితఁడు వడుటకున్. 40

క. మాయోపాయంబుల గాం, గేయుండును గురుఁడు ననిఁ దెగిర కాక రణ
న్యాయంబు దప్ప కుండఁగ, నాయరువుర నోర్వ నెవరి కైనను వశమే. 41

సీ. పరశురామునిచేతఁ బడసినవాఁడు బ్రహ్మాస్త్రంబు సర్పముఖాస్త్ర మలఁతఁ
బోవునె దివ్యాస్త్రములు వెక్కు మఱియును గలవు రాధేయున కలవు మెఱసి
యభిమన్యునిలో దునుమాడఁడె నాగాయుతప్రాణు ననిలనందనుని బాడు
దలఁ బట్టి సహదేవుఁ జాలుకన మర్దించి మందల విడువఁడే మాయలాని
తే. మేటిమగని ఘటోత్కచు గీటడఁపఁడె, యట్టిజెట్టికిఁ బోరఁ జా వెట్టిభంగి
నయ్యెఁ దేరికి సూతున కంచితాస్త్రములకుదైవోపహారి జేటుమూఁడెనొక్కొ.

క. రథ మవితథ మైనను సారథి పని నెఱసిన మహాస్త్రరాజి విధికృతిఁ
వృథగా కున్నను గర్జునిఁ, బ్రథనంబున గెల్వ దేవపతికి వశమే. 43

ఉ. సారథి యొవ్వఁ డాతనికి శల్యుఁడు ద్రోణతనూభవుండు గాం
ధారవిభుండునుం గృపుఁడుఁ దత్సమయంబున నేమిభంగిఁ దో
డైరి సుయోధనుండు హృదయంబునఁ దాఁ గృతేవర్షదర్పము
స్థీరము నచ్చి యుండుఁ దగ నెయ్యము సూపెనె యాతఁ డత్తఱిన్. 44

క. వారలు గెలఁకుల నడవఁగ, రారాజుపిఱుండఁ గదిసి రా నెబ్బంగిం
గారణము లేదు చావఁగ, నారాధేయునకుఁ బోద్య మయ్యెడుఁ దలఁపన్. 45

ఉ. పాండవకోటి సూతసుతువై నడతెంచినచంద మెట్లు లా
ఖండలసూతి సర్పముఖకాండముతాఁకున హుపుమాసి పో
కుండుట యెట్లు కలె సమరోద్ధతి దక్కటనల్గురందు నె
ట్లుండె బలద్వయంబు నెటు లోపి పెనంగె దినద్వయంబునన్. 46

ప. అనిన విని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియెఁ గయ్యంబులెఱుంగు మొదలు
కొనిచెప్పెద నాకర్ణింపుము ద్రోణుండు దెగిన నశ్వత్థామ దనయోషినంతసమరం
బు నేసి చాలించి నేనలఁ దివియించి మరలి వచ్చిన దుర్యోధనుం డప్పుడు గొలు
విచ్చియుండి నశ్వత్థామ లో నగుదొరలం గలయం గనుంగొని మనకు నిట
మీఁదఁ జేయం గలపని యెయ్యది యని యడుగుటయు నగ్గురుసుతుండు. 47

క. విను మాదర ముత్సాహం, బనూనధార్వ్యంబు నీతి యనుసద్గణములే
పని సఫలం బగునట్లుగ, జననాథ యొనర్పు దైవసాహాయ్యమునన్. 48

చ. తలఁపఁగ సద్గుణంబులకుఁ దావల మై పెను పొందునుజ్వలా
త్తులు సని రైన ¹చేభరము దోఁపఁగ నీ దగుదొంటిశౌర్యముం
దలకొని నిర్వహింపు ముచితంబుగ దైవముతోడుపాటునుం

గలిగెడుఁ గాక యున్నరథిక్రవరుల్ దలపోయ నల్పులే.

49

క. మనము బలశౌర్యఘనుఁ గ,న్తుని సేనాముఖము సేసి నూల్కొని యరిమ
ర్దన మొనరింత మితనియం, దనూనతం బొల్పు సద్గుణావలియు నృపా.

50

క. వైవస్వతుచందంబున, నీ వీరుఁడు రిపుబలంబు నెల్ల నడంపం
గా వలఁతి దివ్యశరశి, ట్టావై భవపరమనిష్ఠకలిమి నరేంద్రా.

51

వ. అని సూతపుత్రుం జూపిన భవత్పుత్రుండు ప్రీతుం డయి యతండు పాండవుల
జయించు ననునాస యగ్గలం బై నయంతరంగంబుతో నయ్యంగపతి కి ట్లనియె.

శా. నీవిక్రాంతియు నాపయిం గలయతిన్నేహంబుఁ బ్రఖ్యాతముల్
గావే భీష్ముఁడు ద్రోణుఁడుం దెగుట నీకౌరవ్యసైన్యంబులం
గావంగాఁ దగు నీకు వారలయువేక్షం గాక యిన్నాళ్లు లే
లా వైరం బడఁగింప నీ వయిన లీలకా గెల్తు కాంతేయులన్.

53

వ. నీవు ప్రాజ్ఞుండవు ప్రబలుండవు విశేషించి నా కేడుగడయు నీవ కావున నీకును
మదీయహితం బవశ్యకర్తవ్యం బట్లుం గాక మన మాభీష్టద్రోణుల నవమానిం
తుము వారలు భండవంబునం బడిన నొదిగియుండనేర్తుమే కడంగుము పగఱకు
నీకడంక చీకటికి సూర్యునుదయం బెట్టి దట్టి దయ్యెడుం గాక బృందారకనేన
సేనాని నడపినకైవడిం గౌరవసైన్యంబు నడపి నన్ను గెలిసింపుము నిన్ను నీవ
సర్వసేనాధిపత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టికొమ్మనినం ప్రీతుం డయి రాధేయుండు
గాంధారేయునకుం బ్రహర్షంబు గా భూవల్లభు లెల్ల నాకర్షింప ని ట్లనియె.

54

మ. విను నీ కిచ్చినబాస యే మఱితునే వీరంబు బాహుబలం
బును ధైర్యంబును నస్త్రవీర్యమును నీభూలోకసంచారు లె
ట్లను గీర్తింపఁగఁ బాండుపుత్రులమదోల్లాసంబు మర్దింతు నీ
వనుమానింపక నిల్చి చూడుము మదీయం బై నసుగ్రామమున్.

55

—● దుర్యోధనుఁడు గడ్డనకు సర్వసేనాధిపత్యంబు గట్టుట —●

వ. నన్ను సర్వసేనాధిపత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టు మనవుడుఁ బొంగి రారాజు దగు
రాజులం దానును శాతకుంభకుంభంబులం బవిత్రజలంబులు దెప్పించి మహాసీయ
మణికుసుమాపధిగంధాక్షతమం త్రకలనం బాచరించి సమున్నతౌదుంబరహితం
బునం బరమాస్తరణం బొనర్చి యంగపతి నందు నిలిపి పుణ్యాహఘోషంబులుఁ
దూర్యనినదంబులు వందిజనస్తుతులును జెలంగ నభిషేకించి యలంకరించి పట్టంబు
గట్టిన నతండు భూసురోత్తములకు నర్థిజనంబులకును వివిధార్థంబులు దాన
త్యాగరూపంబున నొసంగుచు వెలింగె నప్పు డుచ్చినశూరయోధులజయజయ
శబ్దంబులును భూపతులయభినందనవాక్యంబులును గృష్ణసమేతు లగుపాండవుల
గెలుపు మని దీవన లిచ్చుమాగధులయెలుంగులును నింగి ముట్ట నవోదితుం

డైన భానుండునుంబోలె శోభిల్లునాకర్ణుండు సముదీర్ఘం డై యక్కురుపతియా ననం బాలోకించి. 56

తే. బంధుమిత్రయుతంబుగఁ బాఠ్యరూపు, మాపి యే నిత్తు నీకు సామ్రాజ్యలక్ష్మీ ధాత్రిఁ బాలింపు సుస్థితిఁ బుత్రపౌత్ర, గాఢభోగార్హ మగుసట్లు గాఁగ నధిప.

క. విను ¹సత్యధర్మరతుఁ డగు, మరుజునకుం గార్వసిద్ధి మసలక యగుచా డ్పున శౌర్యబాహువిక్రమ, ఘనుఁ డగునా కాఙి జయము గలుగుం జాలుకన్.

వ. అని పలికె నిత్రైజంగున రాధేయు సర్వసైన్యముఖ్యుం జేసి యతని మంది రంబునకు మహావిభవసమేతంబుగాఁ బుచ్చి సమస్తపరిజనంబులను నిజనివా సంబులకుఁ బోవం బనిచి సంతోషం బంతరంగంబు నిండి వడనంబున వెల్లిగొన నీకొడు కభ్యంతరావాసంబున కరిగె రాత్రియే నిట వచ్చి ద్రోణువృత్తాంతం బంతయు నీకుం జెప్పి నీ వనుప మగిడి చని సూర్యోదయసమయంబున మనశిబి రంబు ప్రవేశించితి నయ్యవసరంబున. 59

సీ. తళతళ మనియెడు²దంత ప్రభలతోడ ఘనకేతువున హస్తీకక్ష్య మెఱయ హంసవర్ణము లైనహయముల పటుగతి నర్కప్రభం బగునరద మొప్పు దీప్తకాంచనసలిప్త మై చెలువొందుసజ్యకార్థము హస్తమున వెలుగ వీటికి సమరసమాటోప మొదన నాభీలశంఖము దనమ్రాల మ్రోయ

తే. రణసముత్సాహలక్ష్మీ వక్త్రమున వింత, చెన్ను వెలయింప నావులు నేరి రెండు పక్కియలయందు బవరంపుఁబలుకు లెసంగ, ³డవసొంపాటి కర్ణుండు వెడలె నధిఁ.

వ. అతండు డడవాళ్లం బనిచి వెడల నియమించిన నెల్లదొరలును దురంబునకు వెడలి కట్లు సకలబలంబులు నడవం దొడంగిన. 61

సీ. తురగరింఖాముఖో⁴ద్ధూతధూళీపటలములు నల్లిక్కు లలంకరించె మాతంగకటిగళన్నదజలబహులప్రవాహవిరాసంబు వాని నడఁచె బహువిధవాదిత్ర భైరవారావంబు వెల్లంబరము పిక్కటిల్లఁ జేసె శింజినీటంకారసింహనాదంబుల పెక్కువ యామ్రోతఁ బిలుచుకొనియె

ఆ. రథికభూషణముల రక్తులఁ గేతన, చృత్ర చామరో⁵ప కమణుల రుచుల సుభట హేతిరోచులఁ బవలించి, దివియచంద మయ్యె దినకరుండు. 62

వ. అట్టియెడ. 63

క. జనములు భీష్మద్రోణులు, సనీనవగలు డిగ్గ ద్రావి సంతోషము నె క్కొనియెడుమనములతోఁ గర్ణునిఁ గనుగొని రతివిశాసరుచిరయను లై. 64

— కర్ణుని మొదటినాటియుద్ధము —

వ. ఇవ్విధంబున బలంబులకుం బ్రమోదం బెసంగ నడచి రాధేయుండు దుస్సహం

1 మాలిఖ్యరతుం డగు. 2 ధవళ ప్రభల. 3 ద్ధూతధూళిపటలంబు కలయంగ దిక్కులఁ గప్పె మత్త, మాతంగ. 4 బీష్మకొనియె.

బుగా మకరవృక్షాహంబు సమకట్టునెడ నందుఁ దుండంబునఁ దాను నిలిచి
నయనంబుల శకునియు నులూకుండును శిరంబున నశ్వత్థామయుఁ గఠంబున
దుర్యోధనానుజులును నుదరంబున దుర్యోధనుండును ముందట వామపాదం
బున నారాయణగోపాలయుతుండై కృతగర్జయు దక్షిణపాదంబునఁ ద్రిగర్తదా
క్షిణాత్యసంవృతుండై కృపాచార్యుండును వెనుక డాకాల నారాచేశ సేనతో
శల్బుండును వలకాల ననేకధకరితురగసమేతుం డై సుమేఞననాథుండును
బుచ్చంబున మహానైన్యసమగ్రుం డయి చిత్రుండును నతనితమ్ముం డగు
చిత్ర సేనుండును నిలుచునట్లొనర్చి తక్కినవారల నెడ నెడఁ బన్నించె నట
మున్న యుధిష్ఠిరుం డుద్దామసామజాదిచతురంగోల్లాసభాసితుం డయి నడతొచ్చె
నట్లు నడతొంచి యమ్మనుజవిభుండు మన మొనం జూచి నవ్వసాచి కిట్లనియె. 65

చ. కనుగొనఁ జల్లు నైనయది కౌరవనైన్యము గంటె సూతనం
దనుఁ డొకయొడ్డుగా నిలిపి తాను ముఖంబున నిల్చి కయ్య మె
ల్లను దనమీఁదఁ బెట్టికొని లావున బీముఁ జూపఁ బూని యే
పున నటిమేఁ భవదిగ్విశిఖపుంజముఁ దెగటార్చు మీతనిన్. 66

క. వనముఁ బండ్రెండేడులు. మన ముత్కటదుగ్ధివార్ధిమగ్నుల మై యి
ట్లుఁకికఁ దగ నితని భవత్సునితలబాణాభి ముంపు దుర్దమలీలన్. 67

ఉ. పీఠ డొకరుండె యింక బలవిక్రమసంపద గల్గి పోరితొ
వాడిమిసొంపుసూపఁ గలవాఁడు సుయోధనుపాలఁ జేర్చు నీ
వేడిమి సూపి రూపడఁపు పీఠి బురందరపుత్ర యంతతోఁ
బోడిమి మాలు నాశండు ప్రభూతజయోన్నతి నిల్చు నీకడన్. 68

వ. నీకుం బోలిన మొగ్గరంబు గావింపు మనవుడు నర్జునుం డర్థచంద్రవృక్షాహ
విధానంబున మోహరించి తాను మధ్యప్రదేశస్థుం డై వామ దక్షిణశృంగం
బుల భీమధృష్టద్యుమ్నుల నిలిపి యుధిష్ఠిరనకులసహదేవులం బింగలి గా నొన
రెన్ నతనిచక్రరక్షకు లగుయథామన్యుండును సుత్తమాజుండునుం గయ్యంపు
వేడుక మొగంబులం జిగురోత్తఁ బొలిచిరి తక్కినయోధులం దగినచోట్ల
నిలిచి రిట్లెరువాఁడును బన్ని యున్న సమయంబున. 69

చ. హరియును బొందునందనులు నాజి నవశ్యము నేడు సూడఁ బో
దురు జము నంచు నాత్మఁ బరితోషముఁ బొందె భవత్రనూజాఁడున్
దురమునఁ గర్ణయుక్తముగఁ ద్రుంగు సుయోధనుఁ డతలంపుతోఁ
బరమసముద్యమస్ఫురణఁ బొండవముఖ్యుఁ డెలరెన్ భూపతి. 70

ఆ. ఒకటి కొకటికంటె నుబ్బించు వర్తించు, చాడ్చు దోచు రెండునైన్యములును

1 బాలిచె నపుడు సెలఁగె భూరిభేరిముఖ, తూర్వములు నభంబు దూఱుకట్ట. 71

వ. చిందంబులమ్రోతకు నిందు నందుచుం దమకించి భటులు కెలంకులం దాఁకఁ దోడ్తో నెఱపినయగ్గలిక నొండొంటి బెరయ మొగ్గరంబు లురవడించి. 72

సీ. నిబిడఘంటావలినీకృణంబులతోడ భీషణబృంహితఘోషములును
ఘననేమినిష్ఠురధ్వనులపొందులఁ గేతునిర్భరకింకిణీనినదములును
జటులఖురవ్రాతపటురవంబులతోడ నాభీలహేషామహాస్వనములు
భూరిభుజాస్థూలనారావములతోడ మేదురతరసింహనాదములును

ఆ. బరఁగి దిక్తటములఁ బగిలించ ననిమిష, ఖచరసిద్ధయక్షగరుడగణము
లంతరంగములు నితాంతకౌతుకభరితములు గాఁగఁ జూడ్చి²గములు వఱపె. 73

వ. ఢల్లు దలపడి యిరువాఁగును³ బేరువాడి బోరునెడ గరుడప్రహరంబులనొచ్చిన
పంచాస్యపన్నగంబులం బోనిబాహువులను గాంతత్వరుచిసారభంబులవెంపున
సంపూర్ణచంద్రార్కమలంబులం గ్రేణి నేయునానంబులను సంగ్రామరంగం
బలంకృతం బయ్యె వాహనంబులమీఁద నుండి భూషణకిరణంబులు మెఱయ
నై నికులు నేలం గూలునప్పుడు పుణ్యావసానకాలంబున నాకలోకపరిభ్రష్టంబగు
మహాత్మలోకంబుచందంబు దోఁచెఁ జతురంగంబులునుం దమతమజాతిచేతం
బడుటయు నేనుంగు లడరిన నరదంబులు సదియుటయు నాశ్వికులు వొదివినం
గరులు ధరం దొరంగుటయు భటు లురవడించినం దురంగంబులు గడికండంబు
లగుటయు రథంబులు గవిసినం గాల్వరు దుము రగుటయుఁ గ్రందున నెల్ల
తెఱంగులు నన్ని దెఱంగులం గలయబడలువఱుచుటయు రౌద్రరసంబుఁ బెనచె
నాసమయంబున సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న ఛేకితాన ద్రౌపదేయులు ప్రభద్రక
చేది పాండ్య చోళ మగధ వంశాది దేశంబులబలంబుతోడ బరవసంబు నేసి
తఱిమి రట్టియెడ. 74

ఉ. దంతిఘటల్ మహాగ్రసముదగ్రతతో నడతేర దర్పదు
ద్దాంతగజాధిరోహణనితాంతసముజ్జ్వలభంగిఁ బ్రౌఢవి
క్రాంతివిలాస మొప్పుగ నఖండితపారుషం దైనభీముఁ డ
త్యంతసముద్ధతిం గవిసె నస్తదనీకము సంచలింపఁగన్. 75

క. ఉదయాచలమున రుచిసంపదఁ బొలుచుపతంగుపగిదిఁ బ్రసరత్తీవ్ర
ప్రదరములు నెఱయమెఱయఁగ, మదావళిముమీఁద వెలిఁగె మారుతి యధిపా.

—ॐ తేమధూర్తి యనురాజా భీమునితో యుద్ధము నేసి చచ్చుట —

వ. అమృతావీరు నాలోకించి కులూతదేశాధీశుం డయినతేమధూర్తి నిజబలంబులం
బురికొల్పికొని యేచి త్రొచి యాహ్వానంబు నేసి తనకరటిం గొలిపిన నది గిరి

గిరిం దాకులైఱంగున నతనిమాతంగంబునకు మార్కొనియె నయ్యిరువురు
నొండొరులపై దోమరస్తామంబు లడరించి యార్పుచు నుద్దండపరాక్రమంబు
లగుచేదండంబులపట్టు ప్రచారంబులు చారుభీషణంబులుగా నొకల్లోకల్లం జుట్టు
కొని వచ్చుచుం బెనంగి. 77

క. కోదండంబులు గొని బాహుదర్పము లెఱగఁ బోరి యన్యోన్యధను
శ్చేదంబులఁ బోరి బొరి నాపాదించిరి జనులు ప్రస్తుతి సేయన్. 78

వ. దానం గోపం బగ్గలించి. 79

తే. శక్తులను దోమరంబుల సరభసముగఁ, బోరుచో భీమసేనునిపేరురమున
క్షేమధూర్తి సముజ్జ్వలతోమరంబు, ¹లేడు నాటిం చె దర్పంబు రూఢి కెక్క.

చ. అనితనూభవుండు దపరాంశునిభం బగుతోమరంబు వై
చిన నడుమం గరూశపతి చిత్రముగాఁ దునుమాడి వీక నా
తనిఁ బటువష్టికాండకరితాడితదేహునిఁ జేయ మేటివిల్
గొని యతఁ డక్కులూతపతికుంజమున్ వెన గప్పె నమ్మలన్. 81

వ. ఆట్లు భీమసేనుండు గరూశపతివిక్రమంబు సరకునేయక యతనిదిక్కునుం జూడక
క్షేమధూర్తిసామంజసుఁ సాయకమయంబుఁ జేసిన నది మొగతరిగి పఱచినం
బోవ నీక యప్పావరి వెనుకొనుటయు నక్కులూతపతిప్రయత్నంబున నమ్మాతం
గంబు మరల్చి యతనియంగంబునను దద్దజంబుశరీరంబును నిశాతశఽవరం
పరలు వఱపిన. 82

చ. ఉఱక సమీరసూనుండు దదుగ్రధనుర్దశనం బొనర్చి యే
డైఱఁ గరి నొంప నాతఁడు గడించిగంగంటిమి నొండువింబు ను
నైఱుంగులు ²గ్రమ్ముకొల నతనిం గడునొంచి తదీయహస్తి పా
ల్పటి కుహి మ్రొగ్గ నేసిన ధరాధిప నీబల మార్చె నుబ్బునన్. 83

మ. గద నేతం గొని దంతి డిగ్గి చని యాకౌంతేయుఁ డవ్వీరును
స్తదమాతంగముఁ గూల నేసినఁ గృపాణస్ఫూర్దోర్దండఁ డై
కదియన్ వచ్చె నతండు నిష్ఠురగదాఘాతంబునం గూల్చె నే
పు దలిర్పన్ వెన నామరు డైనయుఁ డాభూమిశు భూమిశ్వరా. 84

వ. ఇన్విధంబున నేనుంగుపీనుంగుడనపడినక్షేమధూర్తిసజ్రప్రహరంబునంగూలిన
కులశైలంబుసమీపంబున నిర్ణాతపాతఽతితం బయినకంతీరవంబుకరణి నొప్పె
నతనిం గనుంగొని మన మొన వెఱచఱచినం బొండవబలంబులు వెనుకొనుటయు.

మ. పటుబాణప్రకరంబు లంబరముఁ గప్పం గర్ణఁ డానేనఁ డాఁ
కుటయున్ సైన్యము దైన్యముం దొఱగి మార్కొన్నన్ భుజాసంపదు
త్కటగర్వోద్ధురభంగిఁ బొండుసుతులున్ దర్పంబు సొం పేర్పరిం

చుటకుం జొచ్చినఁ జేర్చెఁ బో రనిమిషస్తోమాద్భుతాపాది యై.

86

వ. అందు.

87

క. సూతతనయనారాచ, సూత్రము లై వారణంబు లొఱలుచు సోగయున్
భూతలమునఁ బొరలు దెరలు, వే తూలుచు జిజ్ఞు దిరుగు విచ్చుం జచ్చున్.

88

వ. అప్పుడు నకులుం డతని మార్కొనియె భీమసేనుం డశ్వత్థామను సాత్యకి గై
కేయు లగువిందానువిందులను జిత్ర సేనుం డనురాజు శ్రుతకర్తను బ్రతివింధ్యుం
డు చిత్రుం డనుమనుజనాథుని ధర్మపుత్రుండు దుర్యోధనుని ధనంజయుండు
సంశప్తకులను ధృష్టద్యుమ్నుండు గృహచార్యుని శిఖండి గృతవర్తను శ్రుతకర్తి
శల్యుని సహదేవుండు దుశ్శాసనుని దలపడి రట్టియెడ.

89

సీ. శై నేయుతోడ విందానువిందులు మహాహవము నేయంగ నయ్యాదవోత్త
ముండు వేర్చి వారికార్దుకములు రెంటిని దునిమి యంగంబుల నిచ్చె దూపు
లవీరు లనన్యశరాసానోద్ధారు లై యతనిపై బఱపిరి శితశరంబు
లతఁడును వారు ననోన్యచాపబిచ్చిదావై చిత్రి నొప్పారి రేచి దొడ్డ

తే. విల్లు గొని యతిరయమున భల్లనిహతి, నాతఁ డనువిందుతల ద్రుంప నది ప్రదీప్త
రత్నకుండలశోభాభిరామపతన, భంగిఁ దదనీకశోకసంపాది యయ్యె.

90

మ. కని విందుండు ప్రదీప్తచాపధరుం డై కాండప్రసారంబులన్
శినివీరుం గుసుమాధ్యకింశుకసముం జేయంగ నయ్యోధుఁ డా
తనియంగంబులఁ బంచవింశతిశితాస్త్రంబుల్ వడిం గ్రుచ్చె నే
పున వా రొండొరుసూతులం దునిమి నిప్పుల్ రాలుకన్డోయితోన్.

91

తే. ఒకభు లొకభులహయముల నుర్విఁ గూల్చి
యొండొరులకార్దుకములు ఖండితములు
నేసి తేరులు డిగ్గి రుద్ధాసితాసి
చర్మశోభితహస్తు లై సరభసముగ.

92

వ. ఇట్లు పాదచారు లై మండలప్రచారంబుల మెఱయుచు.

93

క. చేరి బహుచిత్రగతులం, బోరంగా నొడ్డనములఁ బొలిసెం బలకల్
నేరిమిమై శిగళవున శిని, వీరుం డిరువటియ గాఁగ విందుని ప్రేసెన్.

94

వ. ఇట్లెఱంగున నయ్యిరువురం జంపి సాత్యకి యుధామన్యుతే రెక్కి యుక్కున
వేటొక్కరథంబు సన్నద్ధంబు గావించుకొని కైకేయబలంబులం బఱవెఁ జిత్ర
సేనుండును సీమనుమం డగుశ్రుతకర్తయుం బెసంగునెడ శిశుశ్రుతకర్తండు.

95

క. ఆరాజు నైదువాలిక, నారసముల నొంప నతఁడు నవశరముల న
క్కొరపుని నేసి నొంచెను, సారథి నైదింట నధికసంరంభమునన్.

96

సీ. శ్రుతకర్త గోపించి క్రూరనారాచ మజ్జననాధుజత్తు దేశమున నాటఁ
బడి మూర్ఖువోయినఁ బైపయి వెండియు నేయఁ దెప్పిటి యతం డెనక మెనఁగ
నుక్కునఁ దునుమాడె నక్కుమారునిశరాసన మతఁ డొండ్డొకచాప మెత్తి
తటమటముల నేడు వెటిగినచందంబు నేనె రయంబునఁ జిత్త నేను

తే. నాతఁ డాతనియురమున శాతశరము

దూఱి నేయ సబ్బాలుండు దోచె వివిధ

¹బాణజాల మన్నరపతిశోణితమున

భల్ల మొక్కటఁ దల నేల డొల్ల నేనె.

97

— ప్రతివింధ్యుండు చిత్తుఁ డనరాజుం జంపుట —

ఉ. ఏలినవానిపాటు గని యే దైటఁ దద్బల మొక్కపెట్ట యా
భీలతఁ జొట్టు మఱుటయుఁ బెర్చినయుద్ధతిఁ దీవ్రసాయక
జ్వాలల నేర్చి యుద్భటభుజావిభవం బలరంగ నల్లడం
దోలె నుదాత్తవిక్రమకుతూహలి నీమనుమండు భూవరా.

98

సీ. అప్పుడు ప్రతివింధ్యుఁ డైదుబాణములఁ జిత్తునిమేను నొంచి తత్సూతువక్ష
మునఁ గ్రూరశరములు మాఁడు నాటించి యొక్కమ్మునఁ గేతు వల్లార్చి పేర్చి
యతఁడు న న్నగ్రనవాస్త్రపీడితుఁ జేయ విలుద్రుంచి వెనఁ బంచవిళిఖనిహతుఁ
గావించి శక్తి యుగ్రమ్ముగ వైచినఁ బెలుచ నాలుగుదునియలుగఁ జేసె

తే. నలిగి యాతండు గదవైచి యక్కుమారు

ఘోటకంబుల సూతునిఁ గూల్చె నదియ

ఁట్టుకొని వైచె మగుడ నస్పాండుపాత్రు

చేయి వడి నుచ్చి పోవ నచ్చిత్తుఁ డధిప.

99

ఉ. బాహువు నొచ్చినం గినిసి భాసురతోమర మెత్తి కౌరవ

వ్రూహము సంచలింప నతఁ డుగ్రత వైచినఁ గంకటంబుఁ ద

ద్దేహము నుచ్చి పోవుటయుఁ ద్రెల్లె నరేశ్వర యవ్వభుండు వ

జ్రాహతిఁ గూలుపర్వతమునాకృతి నుల్కటవైకృతంబుగన్.

100

వ. ఇట్లు చిత్తుండు దెగటాటినం గనుంగొని మనయోధులు ప్రతివింధ్యుపై నడరి
యనేకాస్త్రశస్త్రంబులం బొదివినం బొలివొనికలితనంబున నేల కుటికి యక్కు
మారుండు గోదండటంకారంబున సంబరంబు పూరించుచు బాణాసారంబు
వరఁగింపఁ బొండవనైనికులు బెట్టిదంపుటరవడిం గదిసి యతనికిం దోడ్పడు
టయు మనవారలు వెన్నిచ్చి పఱచి రప్పు డశ్వత్థామభీమసేనులసంగ్రామంబు
భీమం బయి చెల్లె నందు.

101

శ. గురువుత్తుండు దొంబడిశితేశరములఁ బావనిరంభంబు సంవృతముగఁ జే

- నెరయం బారంగ సాయక, పరంపరలు వఱపె నతనిపై నతఁ డలుకన్. 102
- వ. వాని మగిడించి. 103
- క. అనిలజుఫాలము గురునం, దనుడు పట్టుప్రదరకీలితము నేయుడు నా
తనినిటలంబున నతఁ డే, పున బాణత్రయము నాటె భూవరముఖ్యా. 104
- వ. మఱియును. 105
- చ. గురుసుతభీమనేను లతిఘోరవిధంబులఁ బోరి యొండొరుం
దెరలుప లేనిసామ్యమున దీపితు లై లయకాలవిస్ఫుర
త్తరణియుగంబుఁ బోలె శరభామసమగ్రతఁ బ్రజ్వరిల్లి యొ
ప్పిరి రథచిత్రచారులఘుభీషణుంచరణంబు లొప్పుగన్. 106
- తే. వారి వీక్షించి ఖచరులు పోరు లెందుఁ, జూడమే దీని కెన యని యాడఁగలదె
కలుగ వింకను వీరలబలముఁ జలము, నలపు వెరపు నిట్లుండు నే యనుచునుండ.
- ఉ. ఒండొరుకేతువుల్ దునిమి యొండొరుసూతుల నొంచి యేపుమై
నొండొరుతేరివాహములయుబృండఁగించి నిశాతవిస్ఫుర
త్కాండచయంబు లొండొరులకాయములక వడిఁగ్రచ్చి వ్రాలి ర
ప్పాండుసుతుండుఁ గుంభజనిపక్షియు మూర్ఖులు దమ్ముఁ గ్రమ్మినన్. 108
- వ. ఇట్లు రథంబులపై నొఱిగి మూర్ఖిల్లిన. 109
- క. అనిలజుసారథియును గురు, తనయునిరథచోదకుండు నతని నాతనినిం
గొని యుల్లంబుల బలితపుఁ, దునుకు సొరంగ ననికే దొలగఁ దోలిరి రథముల్.
- ఉ. క్రిడితనూజుఁ డైనశ్రుతకీర్తియు శల్యుండు నేచి దిక్కు ల
ల్లాడఁగఁ బోరుచో శరము లాఱుదుల్ శ్రుతకీర్తి శల్యుమై
గాడఁగ నేయ మూడుపట్టుకాండము లాతనిమేనఁ గ్రచ్చి సం
తాడితుఁ జేసె సూతు నిశితప్రదరంబున నాతఁ డుద్ధరిన్. 111
- చ. నరతనయుండు దత్తనువు నాటఁగఁ దొప్పిదియమ్ము లేసి స
త్సరముగ సూతునంగమున వాలికతూపులు మూడు నాటి ని
ష్ఠరశరపంచకస్ఫురణ సూపినఁ గోప మెలర్ప నమ్మహీ
శ్వరుండు గడంగి విల్ దునిమి సప్తశరంబుల నొంచె నాతనిన్. 112
- వ. అట్టియెడ. 113
- సీ. వేటొక్కవి లైత్తి వివ్వచ్చుకొడు కఱువదినాలుగమ్ములు వఱపె మద్ర
పతిమేన నతఁడు దొంబదితూపు లడరించి యేసె నవ్వీరుశరాసనంబు
ఖండంబులుగ వాడు గం డడంగక గద వైచినఁ బొడిసేసి యేచి శక్తి
నిగిడింపఁ దునుమాడె నిశితభల్లంబునఁ ద్రుంచె దదీయసూతునిశిరంబు
- ఆ. వాయుజవము లైనవాహంబు లప్పుడు, గలఁగి యరద మనికే దొలగ నీడ్యె

దెఱపి గాంచి శల్కుఁ డఱిముఱి జొచ్చి కలంచె బాండుసుతుబలంబు నధిప.
 సీ. కమలాకరములీలఁ గలచి యాడెడుగంధదంతావళముసముద్ధండతయును
 దర మిడిమృగసముత్కరము ఘోరంబుగా వధియించుకగీరవంబునేపు
 నీరసారణ్యంబు నిష్కరాటోపతః గాల్పుదావాగ్నియుగ్రక్రమంబు
 బ్రకటవిక్రాంతిఁ బురత్రయంబును సమయించుఫాలాక్షునియే డైఱయును
 ఆ. బోల్పు బట్టు నయ్యె భుజగర్వశౌర్యప్రతాపదుర్దమప్రకోపములకు
 మద్రవిభుఁడు గోలుమసఁగి శాత్రవసైన్య, హాననకేలి సల్పునవసరమున. 115

— దుక్కాననుఁడు సహదేవునితో యుద్ధంబు సేసి మూర్ఖిజ్ఞుల ౧౦ —

ఉ. ధీరజనోత్తముండు సహదేవుఁడు ¹మైగలి దుస్సనేనుఁడు
 వీరులు పిచ్చలింపఁ బ్రజ విన్నద్రువం బోరి నార్వఁ బోరుచో
 వారక సాయకత్రయము వాడిమి నయ్యువరాజు నొంచె వి
 స్తారమనోజ్ఞహరినితం బగునాఘనబాహువక్షమున్. 116

చ. భృతి వొగడొంద నేచి సహదేవుఁడు నీసుతు శాతదీప్తస
 త్తతిశరవిధుఁ జేసి వడిఁ దద్రథచోదకు మార్గణత్రయా
 హతుఁడుగఁ జేయ నల్లి వెస నాతనిచాపము ద్రుంచి యాతఁ డు
 ద్ధతి యలరంగ డెబ్బదిశితప్రదరంబుల మేను నొంచినన్. 117

సీ. నకులానుజుఁడు గృపాణంబున వైచిన దుస్సనేనునివిల్లు దునియ లయ్యె
 నెడ గని యవ్వీరుఁ డేచి బల్వింట మంటలు గ్రమ్మన మ్మేయుటయు నతండు
 గడువెస నెత్తినకరవాలమునఁ ద్రుంచి యతనిమై లక్షించి యదియ వైవ
 నడుమన యాతండు నఱికినఁ బ్రసీతచాపంబు గొని చతుష్పాప్తినిశిత
 ఆ. కంకపత్రములను గడఁక నయ్యువరాజు, పరంగఁజేయుటయును బాండుతనయుఁ
 డడఁచె నొక్కటాకటి నైదైదుతీవ్రశిలీముఖముల బాహులీల మెఱయ. 118

వ. ఇట్లు విక్రమవిజృంభితుం డై సహదేవుండు శతశాతలీముఖంబు లడరించిన,
 చ. రయమున వాని నన్నిటి శరమ్రితయంబునఁ ద్రుంచి సాయక
 ద్వయమున నాతనిం బటునవప్రదరంబుల సారథి భవ
 త్ప్రియతనయుండు నొంచి దివి దీటుకొనంగఁ జెలంగి యార్వ న
 త్యయసమవ ర్తిచాడ్పున నతం డుదితభృగికుటివిలాసుఁ డై. 120

మ. పలునారాచముదీ ప్తిజాలము నభోభాగంబునం బర్య ను
 త్కటవేగంబున నేయ గంకటము వక్షగిహితముం దూటి నె
 త్తుటిపాం దేమియు లేక యుచ్చిచనినం దూగాడి యాతండు వ్రా
 లుటయుం దేరు దొలంగ సూతుఁడు భయాలోలాకృతిం దోలినన్. 121

క. అమృత్రీపుత్రుఁడు వా,లమ్ముల దుక్కాననునిమహాసైన్యము రౌ

- ద్రమ్ముగఁ గలంచె దివిజగఁజమ్ము వినుతినేయఁ దమమొనలు నలి నార్వన్. 122
- చ. నకులుఁడు సూతపుత్రుఁడుఁ బెండునెడన్ నకులుండు సూతపు
త్రకునకు నిట్లనుం దలంచి వైవము నేఁడు నిజప్రసన్నదృ
ష్టికి ననుఁ బాత్రభూతుఁడుగఁ జేయుట గానఁగ వచ్చె నాదుచూ
డ్డికి నిను గోచరంబుగ ఘటించినయాచతురత్వసంపదన్. 123
- క. కౌరవపాండవులకు నీ, వైరము నీవలనఁ గాదె వచ్చెను నిను మ
ఘోరశరనిహతిఁ బడఁ గన్నారఁ గనుంగొనక కోప మాటునె యొంటన్. 124
- చ. అనవుడు రాజసూతివి మహాస్త్రవిమండపు నైన నీకు ని
ట్లనుట దలంప నర్హ మగు నైనను జెన్నఁటిపల్కు లేల నె
ట్లన భుజశక్తి మార్పురకడంక యడంచినఁ బల్కు టొప్పుఁ గా
క నిలిచి చూపు నీచలముకల్పియుఁ జేతులబల్పియుం దగన్. 125
- వ. అని పలికి కర్ణుఁడు. 126
- సీ. డెబ్బి మాఁద్రీసుతు డెబ్బదిమూఁడుదూపులఁ గప్పటయు సతఁ డలిగి యతని
1 పైని శతనిశాతబాణంబు లేసిన నాసూతనందనుఁ డక్కుమారు
ధనువు నుగ్గుగఁ జేసి తనువున ముప్పది కాండముల్ సొనిపిన నొండువిల్లు
గొని డెబ్బదింట నాతని నొంచి మూఁడుమార్గములు సూతునంగమునఁ బఱపి
- తే. భల్లమున విల్లు దునుమాడి యెల్లజనులు, నదృశ్యుల బండఁ ద్రిశతసాయకపరీతుఁ
జేసి నకులుండు నిష్ఠురహాసభాసీ,తాననాంభోజుఁ డై పాలుపారె నధిప. 127
- క. సూతసూతుఁడు బలువిలు గొని, 2 యాతనివక్షమున నాటె నై దమ్ములు ని
ర్భాతసమస్తప్తశరముల, నాతఁ డతని నొంచి విల్లు నఱిముఱిఁ ద్రుంచెన్. 128
- వ. మఱియు నొక్కమహానీయకార్డుకంబు గొని కర్ణుండు గడంగె నప్పు డయ్యిరు
వురు నొండొరులతూపులు ద్రుంచుచు నిజమార్గణంబుల నొక ల్లోకల్ల నెత్తుట
ముంచుచుం బెర్చి వివిధవిశిఖజాలంబు లడరించిన నంబరంబు శలభపటలసంవృ
తంబునుంబోలే నుండె నాసమయంబున నకులు నగ్రభాగంబునకు వచ్చిన సోమ
కబలంబులు గర్జకూరనారాచాది బహుళబాణపాతంబులఁ బలాయితంబు
లయ్యెఁ గర్ణునకు బాసట యై తఱిమినకౌరవనైనికులు మాద్రేయురౌద్ర
విజృంభణంబున దూరవిఘటితు లైన ట్లిరువాఁగును నెడ గలిగి చూచు చుండ
నారథికోత్తము లుదారఘోరాకారంబుల నుల్లసిల్లి భల్లప్రముఖప్రదరంబులఁ
బరస్పరాంగంబులం బొదివి యంబుడపిహితమూర్తు లగుమూర్తాండశశాంకుల
చందంబు నొంది యనోన్మన్యదివ్యాస్త్రతేజోవిలాసంబుల నయ్యెయ్యస్త్రంబుల
వారించుచుం బోరి రట్టియెడ. 129
- క. అలుక వొడమి కర్ణుండు నకులుచాపము ద్రుంచి సూతుఁ గూల్చి తురంగం

బులఁ జంపి చక్రరతుల, తలలు నటికి నీడము ద్రుంచి దరహాసముతోన్. 130
వ. మెఱసినం గుపితచిత్తుం డై. 131

చ. పలకయు వాలునుం గొనియె బాండుకుమారుడు పెక్కు చెక్కలై
యిలఁ దొరఁగంగ నేనె గద యెత్తినఁ ద్రుంచె రథంబు డిగ్గి యు
జ్వలపరిఘాభిరాముఁ డయి వచ్చిన నప్పరిఘంబు రూపుమా
పి లసితలాఘవస్ఫురణపెంపునఁ గర్ణుండు నొంచె నాతనిన్. 132

ఆ. మర్చ భేదులైన మార్గణుబుల కోహ, టించి సిగ్గుఁ జలము డిగ్గుఁ ద్రావి
యెల్లజనులుఁ జూడఁ బొల్లఁదనంబున, కోర్చి యక్కుమారుఁ డోడి పాతె. 133

— ౧౩౩ కర్ణుండు నకులుని విరఘం జేసి యవమానించుట —

క. వెనుకొని రాధేయుండు నిజ, ధను వాతనికంధరమునఁ దగిలిచి నలిఁ బ
ట్టిన నింద్రచాపపరిగత, ఘనాకృతిని బొలిచె నతఁడు కౌరవనాథా. 134

వ. ఇట్లు పాండుతనయుబాడుదలఁ బట్టి మందస్థితసుందరాననుం డై. 135

క. పలుకులు వృథగా నన్నుం, బలికితి మున్నింక నెన్ని వలుక వలసినం
బలుకుము నీకే దగ నా, యలవుఁ జలము నీ వెఱింగి తంతియ చాలున్. 136

క. అల వెఱిగి పెనఁగు పెనఁగం, దలఁచిన నది గాక సిగ్గు దలకొని యనికిం
దొలఁగుట యిం కిట దగు వి, చ్చలవిడి నర్జునునికడకుఁ జనుము కుమారా. 137

క. అని విడిచె నకులుఁ గుంతివ, చనములు దృఢవృత్తి చిత్తసంకలితములై
యునికిం గర్ణుం డతఁడును, జని ధర్మజనరద మెక్కె నప్రీడముగన్. 138

వ. ఎక్కి నిట్టూర్పు నిగుడం గుంభనిక్షిప్తభుజంగుంబుచందంబున నుండె నవ్విధం
బున మాగ్రీపుత్రమానమథనవిజృంభితుం డగునవ్వీరుం డప్పాడు మధ్యందిన
గతం బైనమూర్తాండబింబంబునకుం బ్రతిబింబంబునుంబోలె బ్రదీప్తమూర్తి
యై వెలిమావులును వెలివడగయు నుల్లసిల్ల శోభిల్లుతనరథంబు రయంబున
దర్శనీయంబుగాఁ బాంచాలబలంబు దఱిసి పెక్కులెఱంగుల మెఱుంగుటమ్ముల
గములు గదియించి. 139

సీ. సూతులఁ దెగటార్చి కేతనంబుల వీటతాటంబు నేసి రథ్యములఁ గూల్చి
చామరచ్ఛత్రభూషణములు పొడి నేసి రథిజనములశిరములు ద్రుంచి
కొమ్ములు నటికి యంకుశములు దునిమి తొండములు ఖండించి కుంభములు ప్రచ్చి
బోదులతనువులు భేదించి మోరలు శిగళ్యాలతోడఁ జెక్కలుగఁ జేసి

ఆ. కందములు వగిల్చి కాళ్లులు ద్రెంచి యా, శ్వికులఁ జంపి చర్మవిశిఖకుంఠ
ముసలముద్గరప్రముఖపాదనములు భగ్నములు నేసి భటుల సమయఁ జూచి. 140

వ. బాహువిలాసంబు మెఱయ నెఱయం బొలిచె భవత్సుతుం డగుయుయుత్సండు

1 చుపుక. 2 రథిశిరంబులఁ బ్రథివిఁ గూల్చి. 3 గర్జిలుగూడఁ జెక్కలుగఁ; గర్జిలు
చెక్కలు గాఁగఁ; గర్జిలు చెక్కలు గాఁగఁ. 4 కంధరములు దుల్చి.

పర్వతప్రతిముం డగునులూకుపయిం గవిసి కులిశనిభం బగువిశిఖంబుననొంచినఁ
గోపించి యాబల్లిదుండు విటుగ నేయుటయు నక్కుమారండు. 141

తే. మేలువిలు గొని యటువదినాలుగమ్ము
లతనిమెయిఁ గ్రుచ్చి సాయకత్రితయనిహతి
సూతు నొప్పించి ముతీయు నిశాతశరచ
యమ్ము వరఁగించె నధికరయమ్ము మెఱయ. 142

వ. దానం గనలి. 143

క. బలువిడి నులూకుఁ డిరువది, శిలీముఖము లొడలఁ జొనిపి సిడము రయముమై
నిలఁ గూర్చిన నీసుతుఁ డు, జ్వల్లవిశిఖము లయిదు నాటె వానియురమునన్. 144

వ. నొచ్చి యాసౌబలనందనుండు రౌద్రంబు రూపంబు దాల్చినవిధంబున విజృం
భించి. 145

శా. భల్లం బొక్కటఁ ద్రుంచె సూతునిఁ జతుర్బాణాహతిఁ వాజులఁ
డొల్లంజేసె నిశాతఁడంచవిశిఖాటోపంబునం జించె 1^{వీ}
రోల్లాసంబు వికాసముం బొరయ మే ను క్కేది నీనందనుం
డెల్లం జూడఁగఁ బాటి యొండొకరథం బెక్కెం గురుగ్రామణి. 146

క. గెలుపున మెయి వొడలఁగ సౌ, బలసూనుఁడు రథము వఱపి పాంచాలబలం
బలుగులపడఁ బలుడెఱుగుల, యలపుల విహరించె నుద్భటాటోపమునన్. 147

సీ. శ్రుతకర్త నకులునిసుతుని శతానీకుఁ దాఁకి యశ్వంబుల ధరణిఁ గూల్చి
సూతునిఁ బరిమార్చె నాతఁడు గద వైచి రథవాహనముల సారథిని గేత
నముఁ బొలియించె భూరమణ యిమ్మెయి నీదుతనయుండు నకులనందనుండు విరథు
లై యొండుదేరుల కరిగిరి 2^{వీ}తపోముఁ దలపడి కడిమి గాంధారనాథుఁ

తే. డతని యడరించి వివిధసాయకము లెల్లఁ
దునిమి బాణత్రయంబునఁ దిడునువు నొంచి
తురగముల నరదమ్ముఁ గేతువుఁ దిలప్ర
మాణశకలంబులుగఁ జేసె మద మెలర్ప. 148

మ. విరథుం డై పాలివోనిభీరమునఁ బృథ్వీభాగసంచారి యై
శరజాలంబుల భీమనేనసుతుఁ డాశ్చర్యంబుగా నీమఱం
దిరథం బేడెఱుఁ గప్పినం దునిమె నుత్తేగోగ్రుం డై యమ్మహీ
వరుఁ డబ్బాలునిచాపదండము భుజావప్తంభ మేపారఁగన్. 149

చ. అతఁడు ప్రదీప్తఖడ్గము రయంబుమెయిం గొని యానృపాలుఁ డు
ద్ధతిఁ బరఁగించుచునాయకశతంబులు ద్రుంచుచు నుల్లసిల్ల న
ప్పతి పటుభల్లఖండితకృపాణునిఁ జేసిన నీడఁబోక చే

తితునియ బెట్టు వైచె జగతీవర యాతనివిల్లు రెండుగన్.

150

వ. ఇట్లు కోదండంబు దుండంబులు నేసి తొలంగి యక్కుమారుండు శ్రుతకీర్తి
స్యందనం బెక్కె పాబలుండు వేటొక్కవలెత్తి యల్లెఱపి నురవడించి పాండవ
రథికులం గలంచె గృపాచార్యధృష్టద్యుములు పెనంగునెడ గౌతముండు
పాంచాలవరుం బొదువునాటోపం బాలోకించి యక్కొంతేయనై నికులు దమ
లోన.

151

— ధృష్టద్యుముండు గృపాచార్యునితోఁ దలపడి యెడిపోవుట —

ఉ. ద్రోణువరాభవం బధికరోషము నేయంగ నున్నయీతఁ డ
క్షీణపరాక్రమంబు విలసిల్లంగ నీదుప్రదాత్త జ్ఞా గత
ప్రాణునిఁ జేయ కేలుడుగుఁ బైకొను నంతటఁ బోక విష్ణుర
ద్భాణవిలాసముల్ నెఱపుఁ దా మనసైన్యము దల్లడిల్లంగన్.

152

వ. అని చెందియు.

153

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుబలగర్వతేమనిర్వాహకుం
డరులం జీరికఁ జేకొనం డితఁడు ¹క్రోధాత్మాత్మఁడై నేడు ని
ర్భరశౌర్యంబు నుదాత్త దైర్యము నుదగ్రస్ఫూర్తి శోభిల్ల దు
స్తరదర్శిధృతిఁ దేక యున్నె మనలం దా నేలకుం గోలకున్.

154

వ. ధృష్టద్యుముండును బెండువడి యున్న వాఁ డనుచు నుండి రట్టియెడ ²బెట్టిదం
బులగుగృపాచార్యులతూపులయేపు రథ్యంబుల నొంచి సారథిక్రొవ్వడంచి యా
ద్రువదనండునుతనువు నెత్తుటం దోచి యుల్లంబు గలంచె నప్పు డాతనిసూతుం
డతనితో నిట్లనియె.

155

చ. వినుము కుమార విప్రభ్రుజవీర్య మవార్యతఁ దేజరిల్లెడుం
జనపు భవత్సమగ్రశరజాలము లీతనిమీఁద వైవసం
జనితము సువ్యై యియ్యెడరు సంగర మిట్టిద తొల్లి యెందు నా
కనినది లేదు తేరు దొలంగం గొనిపోవుట కార్య మిత్తటిన్.

156

వ. నీయట్టివానివిక్రమంబునుం దిట్టినయట్లు సమయుటంజేసి యిమ్మహాతుం డవ
ధ్యుం డని నిశ్చయించితి నామాట కియ్యకొను మనవుడు నాపుష్పతేపాత్రుండిది
యట్టిద యని నిశ్చయించి పలికి మఱియు హీనస్వరంబున నిట్లనియె.

157

చ. చరణములుం గరంబులును సంచలభావము నొందఁ బొచ్చె మేఁ
విరవిరఁ బోవు చున్నయది విహ్వల మయ్యె మనంబు నీతలం
పరయంగ మేలు మారుతసురాధిపసూనులలోన నల్ల నొ
క్కరు దెసకై రథంబు దొలంగం గొని ³పా మ్మడివీర మేటికిన్.

158

చ. అనవుడు సూతుఁ డెంతయు రయంబునఁ దేరు వృకోదరాంతికం
బున కెగవంగ శంఖరవముఁ గుణనిస్సనముఁ నిగిడ్చి యే

1 క్రోధాత్మఁడై. 2 బెట్టిదంబు గాఁ గృపాచార్యుం డేపు సూచి రథ్యం. 3 పా మ్మిక వీర.

పునః గృహం దుష్ట్యలప్రదరపుంజములం బరంగంగఁ జేయుచున్
వెనుకొని పొట్ట నిల్పె గిరి వెన్నోని నిల్చినవజ్రకైవడిన్.

159

తే. కడఁగి కృతవర్తతోడ శిఖండి వెనఁగు, చుండి శరపంచకంబున నురము నొంప
నతని నయ్యాదవోత్తముఁ డలఘుపట్టి, విశిఖవిధునిఁ జేసి విల్ విలుగ నేసె. 160

క. ఒండుశకాసన మెత్తి శిఖండి గురియునవతిసాయకములు వెలుచక
ఖండించె నతఁడు తతోక్, దండం బాద్రుపదనృపతితనయుఁడు నఱకెన్. 161

క. ధనువు దునిమి కొమ్ములు మురిసి నవృషభముచంద మగుడు శీఘ్రస్ఫురణం
దనువున శితశరములు వడి, జొనిసి యతం డతని గలితశోణితుఁ జేసెన్. 162

చ. అలుక మనంబునం గదిరి యాదవసత్తముఁ డొందువింట దో
ర్బల మెసఁగంగ డెబ్బదిశరంబుల¹వాడిమి మేన రక్తధా
రలు దొరఁగించి పెక్కు ప్రదరంబులు వైపయి నేయు చుండ న
గ్గలికఁ బెనంగె వెండియు శిఖండి విచిత్రరథప్రచారుఁ డై. 163

వ. ఆద్రుపదనందనుండు జత్తు దేశంబున నంబకత్తయంబు నాటించిన. 164

శా. శ్రూరోల్లాసము పల్లవింపఁగృతవర్తుం డుగ్రదీప్తిస్ఫుర
న్నారాచంబులు పెక్కు లొక్కమొగి మేనం²స్త్రివ్య మూర్ఖిలై న
వీరగ్రాసేనఁ డవు సారథి భయావిర్భావదీనాత్మఁ డై
తే రచిచ్చిటు దోలంగఁ దోలుటయు భీతిం బాటె దత్సేనయున్. 165

వ. వివ్రచ్చుచిక్రమవిహారంబున కోర్చి శిఖిరగర్తసాల్యసంశక్తవైన్యనారాయణ
గోపాలోపేతుం డై సత్యసేన చంద్రదేవ మిత్రదేవ మిత్రవర్త సాశ్రుతి సువర్త
సుశక్తాదు లగుసోదరసుతులు బాసటగాఁ ద్రిగర్తపతి వెనంగునప్పుడు. 166

సీ. సత్యసేనుఁడు మూఁడుసాయకంబుల మిత్రదేవుండు వష్టిసందీప్తమార్గ
ణంబులఁ గ్రూరబాణంబులు మూటను జంద్రదేవుఁడు శరసక్తమున
మిత్రవర్తుండు గంకపత్తత్రిసప్తతి సాశ్రుతి యేడునిశాతవిశిఖ
ములను శత్రుంజయుఁ డలఘువింశతికాండములను సుశర్దుఁ డుజ్జ్వలనవాస్త్ర
తే. ములను గప్పి రచ్చార్థు నాబలియుఁ డంబు, దములధారలు వొడువ నుదాత్తరేఖ
గరము పొలుపారు మేదినిధరముభంగిఁ, దలఁపఁ బట్టగుధీరతఁ జొలిచె నధిప.

వ. ఇట్లు సుస్థిరం డై మిత్రదేవునంగంబునఁ గంకపత్తశతంబును సత్యసేనుతనువున
మార్గణత్రయంబును సుశర్దుమిత్రవర్తలశరీరంబుల శిలీముఖాష్టకనవకంబులను
బఱిసి శత్రుంజయు శిలాశితశరంబులం బడ వైచి సాశ్రుతిం బంచవింశతికాం
డంబుల గీ టడంగించియుఁ జంద్రదేవుని నెనిమిదియమ్ములం దునిమి యుల్లసిల్లిన.

చ. కనకపుఁగామతోమరము గర్వ మెల్పంగ నెత్తి పద్మనా
భునిభుజశాఖ యుచ్చి చన భూరిబలుం డగుసత్యసేనుఁ డు

- క్కున నిగిడింపఁ జేతిమునికోలయుఁ బగ్గములున్ మహీతలం
బున నొగలందునుం బడిన భూవర పార్థుండు గ్రోధదీప్తుఁడై. 169
- క. హరిదేసఁ గన్తొని యాతని, యరదముఁ గదియంగ నడపు మరద మరుడుఁ జె
చ్చెర నొండొకమునికోలం, గర ముద్ధతి నడపె ఘోటకంబుల నతఁడున్. 170
- క. తే రతనియరదమునకుం, జేరువ యగుటయును గ్రీడి శితబహుభల్ల
స్ఫారగతుల గాత్రశిరో,దారణ మొనరించి యొప్పె దరహాసముతోన్. 171
- వ. ఇట్లు సత్యసేనునిఁ జిత్రవధంబు చేసి. 172
- చ. ఘనతరవత్సదంతశిరఘాతమునం బడ వైచి మిత్రవ
ర్జున రథసూతు ¹నట్టి దొకస్థూరపుడూపున నుర్విఁ గూల్చె నా
తని సముదీర్ణ మై మెలుచు దాకి త్రిగ ద్దబలంబు సుట్టు ము
ట్టిన వివిధోగ్రసాయక పటిష్ఠత నొప్పి కలంచె నేపునన్. 173
- వ. వెండియు సుశర్మనిజ్ఞాతులు వోక వెనంగిన. 174
- ఆ. వెండిపింజః జాలుచువెడఁదయమ్మున మిత్ర, సేన ధరణినాథుశిరముఁ ద్రుంచి
వాడినారసము ²సువర్చునికునికీట, నాచె నయ్యమ ర్మ్యనాథమతుఁడు. 175
- వ. అట్టియెడ సంత ప్తకగణంబు లన్నియు నార్పులు నింగి ముట్ట నలుచిక్కులం గిట్టి
బెట్టిదంబు లగునస్త్రశస్త్రపరంపరలు గురిసిన నష్టేటివిలుకాఁ డలుక నూనిన
యలంతినవ్వుచెలువంబు మొగంబునకు వింతచె న్నొసంగ విజృంభించి యైం
ద్రాస్తంబు ప్రయోగించిన నది ప్రదీప్తభల్లాంజలిక ప్రముఖంబులం బరఁగు
టయు. 176
- సీ. తేరులచెక్కులు వారణంబులఖండములు భూషణంబులపొడియు ఘోట
కంబులతునియలుఁ గరవాలతోమరశరపరిఘాదులశకలములును
రథిజనంబులవ్రయ్యలుఁ జామరచ్చత్ర కేతువులయంశములు భటుల
తుముదును³రౌతులతుండంబులునుగంకటములభాగములుఁజిందములనులుము
- తే. గలసి నెత్తుట మునిగి ప్రేవులఁబెనంగి, మొదటబ్రంగి వియచ్చరహృదయమునకు
నడ్డుతంబు బీభత్సంబు నావహింప, సంగరాంగణ మతిఘోరభంగి యయ్యె. 178
- వ. అప్పుడు. 179
- క. కరిహయశవముల విఱిగిన, యరదంబుల విషమ మైనయాజిక్షితి నె
త్తురురొంపిలోన రథ్యస్ఫురణాతనఁ దవులబడక శోభితగతి యై. 179
- దుర్యోధనుడు ధర్మజునితో యుద్ధంబుపేసి విరఘుఁ డగుట —
- తే. నరుడు దీప్తశరార్పులు వరంగఁజేయఁ
గలగి హతశేషసంత ప్తకవ్రజంబు
పలుగడల విచ్చుటయుఁ బొగ వాసి మెఱయు

- నగ్నియునుబోలె వెలుంగొందె నాతఁ డధిప. 180
- ఉ. కౌరవరాజు ధర్మజుఁడుఁ గయ్యము నేయునెడం గడంక మైఁ
గౌరవరాజు ధర్మజునికాయమునన్ నవసాయకంబులన్
సారథిమీన నొక్కపటుసాయకమున్ నిగిడించ నాతఁడు
స్థోరతరాక్షుఁ డై యతని నొంచె ద్రయోదశసాయకాహతిన్. 181
- వ. నొంచి తోడన. 182
- తే. తునియలుగఁ జేసె హరులఁ జతుశ్చరముల
సూతుఁ బంచమమున ఘనకేతుయష్టి
షష్ఠమునఁ జాపదండంబు సప్తమమున
నలిగి యెత్తినకరవాల మష్టమమున. 183
- క. ఆలోనన యజ్ఞనపతి, వాలికనారసము లైదు వక్షమున వడిం
గీలించి ధైర్యసారము, దూలించినఁ దొలగి నీనుతుం డిల కుఱికెన్. 184
- చ. వికలరథప్రయత్నుఁ బృథివీపతిఁ గన్గొని ద్రోణభ్రత్రక
ర్ణకృపులుఁ దక్కునుం గలుగునాయకులున్ రయ మార వచ్చి కూ
డికొనుట సూచి యెంతయు వడిం జనుదెంచిరి ధర్మసూనుపాం
తకు సముదగ్రులై యతనితమ్ములు సంగరకౌతుకంబునన్. 185
- వ. ఇత్రైత్యంగున నవరాష్ట్రాంబున దొరలమొత్తంబు లొక్కదెసకుం దార్కొనిన
నుభయబలంబులు నురవడించి కలయన్ బెరసినం గ్రందుకయ్యం బయ్యె
నందుఁ జిందంబులమ్రోతయు నార్పులయులివును బాణకృపాణాదిహేతిసం
ఘట్టనంబునం బుట్టురణనంబును రథావయవాస్థికపాలభంజనంబున నెసంగు
నినదంబునుం గూడి వరంగినదిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ గరులకొమ్ములం జిక్కి వ్రేలు
తురంగంబులును సందుకొని చొచ్చినసుభటులు నెరివిన నొఱిగి కూలుశుం
డాలంబులును నాశ్వికుల మొగంబునం బడి లులాయంబులు సొచ్చినసరోవరం
బులచందం బగుకాల్బలంబులును రథికులు వోక పెనంగిన నఱవఱ లయిన
యరదంబులును నెత్తురు కాలువలును గండలతిట్టలును బ్రేవుల ప్రోవులును నెమ్ము
లరాసులును సత్యంతరౌద్రంబు నావహించె ననుటయు నాంబికేయుండు. 186
- చ. సమరము¹ వెంపు నెప్పెదవు సంజయ చెప్పవు నీవు నీమహీ
రమణునిభంగి ధర్మజాశరంబులచే విరథత్వ మొంది మా
నముఁ జలముం దెగం దొలఁగెనా మగుడం బురికొంట లేదె ని
క్కము నెపుమా తనూజాభుజగర్వవిహీనత నొంచె జిత్తమున్. 187
- వ. అనిన నాసూతనందనుం డవ్తూనవపతి కిట్లనియె. 188
- తే. విరథుఁ డెవ్వొన కాని యవ్వీరుఁ డాహ,వంబు దక్కక యెందురథంబు వన్ని

- కొని సముద్ధతి వచ్చి సక్రోధ మైన, మనముతో సూతునకు నిట్లు లనియె నధిప.
- ఆ. ¹తెల్లసీవిరులును వెల్లనిగొడుగు నై, యల్లవాడె పాండవాగ్రజుండు
మెఱసియున్న వాడు వఱపు మచ్చోటికి, రథముఘోటకముల రయము మెఱయ.
- వ. అనుటయు నతండు నట్లచేయ నయ్యుధిష్ఠిరుండు నిజసారథి నాలోకించి యహి
కేతుమహితం బై వచ్చుచున్న ధృతరాష్ట్ర నందనస్యందనంబునకు సమ్మఖంబుగా
మనరథంబు నడపు మనుటయు నాతం డవ్విధం బాచరింప నయ్యిరువు రతిరథి
కులకుఁ బ్రకటప్రథనం బయ్యె నట్టియెడ. 191
- సీ. పాండవుచాపంబు ఖండించె నీకొడు కొండొకధను వెత్తి యుఱక యాతఁ
డక్కురునాథునిలో గ్రక్కునఁ దునుమాడె నతఁడు వేటొకవింట నతని నేయ
నయ్యుధిష్ఠిరుండు నానాస్తంబు లేసిన నాచ్ఛాదితం బయ్యె నంబరంబు
వా రొండొరుల రక్తధారాప్లుతులఁ జేసి పుల్లకింశుకభంగిఁ బొలిచి రేచి
- ఆ. ఘోరశక్తి వైచె గౌరవపతి యది, నడుమఁ దునిమి ధర్మనందనుండు
నొంచె నిశితవిశిఖపంచకమ్మన నమ్మ, హీశునురము దర్ప మొక మెసఁగ. 192
- వ. ఇట్లు కొంతేయముఖ్యుచేత నొచ్చియు గాంధారీనందనుండు. 193
- చ. బరవస మొప్పుఁ గ్రూరనవభల్లవిదారితుఁ జేసె నమ్మహీ
శ్వరు నతఁ డల్లి బల్లిడుగుచాఱ్ఱు శిలీముఖ ముచ్చి పోవ న
క్కురుపతి నేయఁ గయ్యమునకుం దుది యప్పుడ చేయువాడు గా
నరదము డిగ్గె నాతఁడు గదా కలనోద్భటబాహుదండుఁ డై. 194
- క. డిగి రయమునఁ గదిసె నా, జగతీపతి యేచి యుగ్రశక్తి నురము బె
ట్టగ వైచిన నీతనయుండు, మగుడఁగ రథ మెక్కె వింట మార్కొనువాడై.
- దుర్యోధనుండు ధర్మజుతో యుద్ధముసేసి మూర్ఛిల్లుట —
- క. ఆత్మజీఁ గడుఁ బెల్లుగఁ గ్రొన్నెత్తురు వడియుటయు నతఁడు నిర్భరమూర్ఖు
యత్తుఁ డగుడుఁ గృతవర్షుఁ డుదాత్తత నెడసొచ్చె బాహుదర్పము నెఱయన్.
- ఉ. ఆతని దాఁకె వీడ ననిలాత్తజాఁ డవు బలంబు మారతో
ద్ధూతపయోధివోలె వడిఁ దోడ్పడియెం గృతవర్ష కంఠ ను
ద్వోతితభంగి వచ్చి విజయుండు వెసం దునుమాడె లీలమైఁ
జేతులతీట వోవ రథసింధురవాణిభటోత్కరంబులన్. 197
- వ. అంత. 198
- క. కురుపతి దెప్పితే బాహు, స్ఫురణంబు దలిర్ప నింద్రజుని మార్కొని ని
ఘరవివిధవిశిఖినిహత, శరీరుఁ జేయుటయు నతఁడు సక్రోధుం డై 199
- తే. కార్దుకముఁ గేతువును ఘోటకముల సూతు
వెడఁదబలుతూపు లేడింటఁ బుడమిఁ గూల్చి

1 తెల్లనైనదియు తెల్లని గొడుగు నై; తెల్లవారులరథము వెల్లనిగొడుగు నై.

భల్ల మొక్కట నతని పెన్విల్లు దునిమి
ప్రాణముల్ గొనఁ జాలెడుబాణ మేనె.

200

క. కని యాఱుముల నెడ నది, దునియలు గావించె గురుసుతుం డాతనివి
ల్లును హరులఁ గునిమిపార్థుఁడు, దనుమార్కొనుకృపునిచాపదండము ద్రుంచెన్.

చ. వడిఁ గృతవర్త దాఁకిన నవారణఁ దద్ధనువున్ హయంబుల్
సిడమును రూపుమాపి విలసిల్లి యెదిర్చినమస్సనేసువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచి గాండివగుణధ్వని దిక్కులు పిక్కటిల్ల నె
క్కుడుమద మొప్పుఁ గల్గె దెసకుం జన నారథికుం దుదగ్గుఁ డై.

202

క. అన్నరుని మూఁడుశరముల, వెన్నుని నిరువదినిశాతవిశిఖముల వెనక్
భిన్నాంగులఁ జేసి విజయు, మున్నేసినయన్ని బాణముల ¹బిట్టెనెన్.

203

వ. అంతకు మున్ను సాత్యకితోడం బోరి పోరి యారాధేయుండు దనదెస కడరిన
కవ్వడిం గని యక్కడ మొగం బయి యిటు పరాక్రమించినం జూచి యేచి
యానవ్యపాచి కడ్డపడి యక్ష్మేశవానుజుండు.

204

తే. నవతీశరముల నవమార్గణముల శతశి, లీముఖంబుల నేసి దోర్లీల మెఱయ
సారథిధ్వజహయరథసహితముగ నుద్దిగ్ల దర్చుఁ డై కప్పె నక్కర్ణుఁ డధిప.

205

వ. అప్పుడు యుధామన్యుండును శిఖండియు ద్రౌపదేయులు నుత్తమౌజుండును
యుయుత్సుండును గవలును ధృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును బ్రభద్రక
చేది కరూశి మాత్యు కేకయ వత్సబలసమేతంబుగా ధర్మనందనోత్సాహదీపి
తాటోపశోభితు లయి కవిసి వివిధాస్త్రశస్త్రవ్రాతము లాసూతసూనుపయి
నడరించిన నవ్వీరుండు.

206

మ. అవి వేగంబు మరల్చి భూరిపవనవ్యాపారనిర్దర్దితా
టవులం బోలఁగఁ జేసి దంతిభటఘోటస్యందనక్రైఱుల్
దివిజవ్రాతము పిచ్చులింప రభసోద్రేకంబు రౌద్రంబుఁ బెం
ప విజృంభించె ధనుర్లుణధ్వని నభోభాగంబు భేదింపఁగన్.

207

మ. కని గాండివధరుండు దర్ప మెసఁగం గల్లాస్త్రజాలంబు నీ
సున వారించి శిలీముఖార్పులు పరిస్ఫూర్ణతృప్తిభం బర్చుఁ జే
ర్చినఁ గార్చి చ్చడరన్ మృగంబులు భయోద్రేకంబునం బాఱుచా
డ్చున నీమూఁకలు నల్లడం బఱచె సుదృఢతృప్తమార్తంబు లై.

208

వ. అంత నంశుమంతుం డపరగిరియవులకుం జనుటయు ధరాధూళికిఁ దోడు సుం
ధార్యాగమిళితం బైనతిమిరంబు గవినిన నెద్దియుం గాన రామిం జిత్తంబులు
గరంగ రాత్రియుద్ధంబునకు నోహటించుటంజేసి మనదొరలఁ బాండవనైని
కులు దఱిమినం దాల్చి వాటింపక తిరిగి పోయిరి జయంబు నేకొని వీరి నవ్వచు

వారు గవ్వడిం గమలనాభుని బ్రశంసించుచుం జని రవ్యధంబున సుభయ
నై న్యంబులు నిజశిఖిరంబుల కరిగి విశ్రామంబు నొందె నని చెప్పటయు సంజ
యునకు ధృతరాష్ట్రం డి ట్లనియె. 209

ఉ. తెల్లము మిమ్ము నందఱి వధింపఁగ నయ్యమరేంద్రనందనుం
1 డొల్లక పోక వాడు దనయుగ్రత సూపెద నన్న మీమహీ
నల్లభు²వారికేల యమవహ్నుల కై నను రూపుతోడఁ బోఁ
3 జెల్లదు గాన తద్భుజవిశేషము రూఢము గాదె సంజయా. 210

సీ. యాదవవీర వయంబునాటోపసముద్రైక ముడిసి సుభద్రఁ దెచ్చె
ఖాండవం బాహుతిగా లీల నొనరించి సప్తార్చి నత్యంతపుంజేసె
శబరవేషముఁ దాల్చి చనుదెంచి తొడరినశివునితోఁ బెనఁగి మెచ్చించె నతని
గంధర్వచే పడ్డకౌరవస త్రము విడిపించె లావును వెరవు మెఱయఁ
ఆ. గాలకేయకులముఁ గాలునిప్రాలికి, ననిచె నఖిలవృపుల ననికి నియ్య
కొలిపెఁ గ్రిడి జగము గొనియాడ నేకకో,దండచండవిలసితమునఁ గాదె. 211

వ. కావున మనవారికి నోటమి యక్కిరీటివలనం గలిగె ననుఁబుచ వారి గర్హిం
పం దగ దట్టిజెట్టితోడం బెనంగుటఁ బ్రశంకుం దగుదురు పదంపడి వా రేమి
సేసి రనిన ధృతరాష్ట్రనకు సంజయుం డి ట్లనియె. 212

ఆ. 4 అట్లు దివిసి పోయి యాటుఁ బోటు నొడళ్లఁగలయఁ గలిగి డప్పి గదిరి సురియు
దొరలుఁ దాను నపుడు దుర్యోధనుఁడు విచారాభియుక్తి నున్నయవసరమున.

వ. పార్థదేవఁ బలుకు పుట్టినం గ్రోథంబున నూర్పులు సందడింపఁ గర్ణుఁడు భగ్ను
దంష్ట్రం బయి విషంబు లేనిభుజంగంబునుం బోల్పం దగి పరాజయంబు
నొంది దీనదశకు వచ్చి యున్నయారధికవరులం గలయం గనుంగొని కౌరవేశ్వ
రున కి ట్లనియె. 214

ఆ అలపు వెరవుఁ దలఁపఁ గలఁ డితం డన వాసి, కెక్కినట్టి రథికుఁ డక్కిరీటి
వలయు నెడల నతని వాసుదేవుండు బో,ధించు నెల్లతెఱఁగుఁ దేటవడఁగ 215

క. అనిమిషనాథుం డిచ్చిన, ఘనశక్తికి నసుర నొడ్డి గాండివి దొలఁగిం
చినహరివంశన పదపడి, మన మెల్లను దెలియ వినమె మనుజాధీశా. 216

క. అగుఁ గాక యతని నాతని, మగఁటిమియును నేర్పు నెల్లి మాన్వెద నీకుం
బగ యనియెడుమాటయు నిజ్జగమునఁ గలుగంగ నీను జగతీనాథా. 217

— శ క థ్త ని రెం డ ప నాఁ టి యు ధ ము —

వ. అనినం బ్రియం బంది నీనందనుం డతనిం దగువారలను నిజనివాసంబులకుం
బోవం బనిచి తానును నభ్యంతరమందిరంబున కరిగె నారాత్రి సుఖిన్ద్ర సేసి

1 డొల్లక పోయె; డొల్లఁడు గాక. 2 వారికే శమనవహ్ను; 3 డే యెదిర్చు యమవహ్ను.
3 జెల్లునె. 4 అట్లు...యేటుఁ బోటు లొడళ్లఁ.

రేవకడ సమస్తజనంబులు సంగ్రామంబునకు నడచి రంత నక్కడ నుక్కుమిగిలి
పాండవబలంబులు దోలెంచె భర్తనందనుండు బృహస్పతిమతం బైనదుర్జ
యవ్రాహంబు వన్నించిన జూచి మనవారును దానికిం బ్రతిగా మోహరిం
చుటకై రాధేయురాకకు నెదురుచూచుచు నొకభంగిం బన్ని రనిన విని యాం
బికేయుండు. 218

క. శీతార్థజనంబులు ప్రద్యోతనునదయంబు గోరుచున్న కరణి తా
నేతేరఁ గోరుజనులకు, నాతఁడు నిజతేజమునఁ బ్రియం బొసఁగెనొకో. 219

ఉ. అమైయి భర్తనందనునియగ్గలికం దొలునాఁడు రాజు బ
న్నమ్మలచాటు సూచుచు రణంబుకడంక దొఱంగి చన్నబం
టెమ్మయి నద్దినంబున నహీనపరాక్రమలీల సూపెనో
తమ్ము నెఱుంగ రేమియు నతండును నాతఁడు నేమి నేయుదున్. 220

తే. కర్ణుఁ డట్టె కలనఁ గొంతేయవర్గంబుఁ, గృష్ణయుతముగాఁగ గెలువఁ జాలు
నేమి నెప్పఁగలదు మీమానవేంద్రుని, చిత్తమాంద్య మతనిఁ జెఱువకున్నె 221

క. సాబలునీతియుఁ గర్ణభుజాబలమును గూడి తనకు సామ్రాజ్యం బీఁ
గా బలసి వెలయువాఁడై, యాజే లూఱడు మనంబునం దేప్రాద్దున్. 222

క. జూదంబువాఁడు మొలచిన, యాదుర్దశ పెరిగి సంజయా నిర్భరదుగ్గ
భోదయపరంపరాసం, పాదిని యై మనసు నిట్లు పఱిగొనియెడినే. 223

క. దుర్యోధను చేసినయవ, కార్యంబున వచ్చినట్టికష్టంబులు దా
త్పర్యంబున వినియెడఁ బ్రతి, కార్యంబులు గామి మనసు గందుచు నుండన్. 224

క. పాండునృపునుతులలో నొక్కొం దైనను నొప్పుఁ డింతకును మును వనితా
మండలిచేరువ మెలఁగెడు, గండున మెఱసెదరు కురునికాయము నెడుమన్ 225

వ. దైవంబు బలవంతం బనిన విని సంజయుం డజ్జననాథునితో దేవా వినుము
వగచినం గృతపడినకార్యంబు గ్రమ్మఱం బొడమునే డెందము గుండు నంతయ
కాక యట్లుంగాక నీవు నేసినయదియ చూచె ఫలించె భండంబు వల దని
యెన్ని భంగులం జెప్పినం బాండవులకుం గీడు దలంచి యప్పులుకులు గొనవై
తివి వారలవలన మున్న నేకపాపంబు లాచరించితి నీవలన జనక్షయంబు వాటి
ల్లెం గావునఁ గడవంబడినదానికి వగవం బని లేదు. దారుణం బైనరణంబు విను
మనుటయు నతండు కర్ణుం డట్లు దడసినకారణంబుఁ దొడంగి యెఱింగింపు మను
టయు నవ్వావేశ్వరునకు నాసూతసూనుం డిట్లనియె. 226

క. రేవకడ సకలబలములు, భూపాలురు వెడలి నడువఁ బోరికి బిదపఁ
నీపుత్రుండు వెడలెను సా, టోపతఁ దమ్ములును గర్ణుండను దో నడవన్. 227

వ. అయ్యవసరంబున. 228

సీ. రథము రథము జేరఁగఁ దెచ్చి యమైదనీశ్వరుతోఁ గర్ణుఁ డిట్లు లనియె

- నాకుఁ గృత్యంబు లనేకముల్ గలిగె ము న్నాధనంజయునకు నట్ల కాన
యీరసంబున మాకు నిద్దట కొండొరు విడువక వెనఁగఁ జొప్పడద యింకఁ
గలహ మొక్క మొగంబు గావున నే డేము దలపడి పోరుదు మలవుఁ జలము
- ఆ నుల్లసిల్ల నొక్క రొకరుని నొంపను, జంపఁ జూతు మానిలింపనాథు
వలనఁ గన్నశక్తి వొలియుట నామిఁద, నలుకు లేక తలుము నాతఁ డధిప.
- వ. ఆప్పుడు చే నెత్తురు గా కుండ నక్కిరీటి గీ టడంగించువిధం బూహింపుము.
- చ. సరి యగు నాకు దివ్యశరజాలములం దలపోసి చూడ న
న్నరుడు దృఢతల్వలాఘవగుణంబులఁ దక్కు దూరపాతవి
స్ఫురణఁ గరంబు వట్టపడు భూవర సౌష్ఠవ రేఖ నేమియొక
దొరయఁడు ధైర్యశౌర్యపటుదోర్విభవంబుల హీనుఁ డెంతయున్. 231
- క. మును విశ్వకర్త దేవేంద్రునకై నిర్మించె మహితరూపము విజయం
బనుచాపము దానన బహు, దనుజుల మర్దించె నతఁ డుదగ్రస్ఫూర్తిన్. 232
- చ. పరిచయన క్తచిత్తుఁ డయి భార్యచరామున కాతఁ డిచ్చినం
బరుషపరాక్రమమున నృపాలుర నెల్లను నిమ్మహాభుజం
డిరువదియొక్కమాటు సమయించెఁ దదీయనితాంతశక్తి న
పురమదయాచరుం డొసఁగె బార్ధివ నా కది గూర్చి వెంపునన్. 233
- డి. ఆమహనీయచాపమున నర్జునుదర్ప మడంచి నేడు సం
గ్రామము నుజ్జగించెద నకంటకసుస్థితి గల్గ మేటి నై
భూమి యిమచ్చెదం గొనుము భూవర నీ దగుపుత్ర పౌత్రులక
శ్రీమహిమక సమస్తజనసేవ్యమహాన్నతిఁ బొందునట్లుగన్. 234
- వ. అని పలికి వెండియు నిట్లను నావిజయంబును విజయుగాండీవంబును నొక్క
రూప యతనికి నక్షయఃఖాతీరంబులు నన్నిదేవుం డిచ్చినయభేద్యరథంబును నవ
ధ్యరథ్యంబులుం గల వని యొక్క డయినను దాని కంతఁ జింతింప. 235
- క. నారాచము లాదిగఁ గల, ఘోరప్రదరములు బండ్లఁ గొని వచ్చెద బల్
తేరులు దృఢవాజులు నా, తేరివెనుకఁ బె క్కమర్చి తెచ్చెద నధిపా. 236
- వ. మఱియు నొక్కం డాకర్షింపుము భువనప్రవర్తకుం డయినకృష్ణుండు సారథ్యం
బు నేయుట నస్పృహపరాక్రమం బసాధ్యం బై యుండు నట్లగుటంజేసి. 237
- తే. భండనమునేర్పుమెయిఁ గృష్ణపాటియనగ,మహి బొగడ్తునెక్కినమద్రనాథు
నాకు సారథి గాఁగ నొనర్పవలయు, గెలుతు నట్టైన నన్నరు నలపు మెఱయ.
- క. హరి కెక్కు డరయ మద్రైశ్వరుఁ డశ్వజ్ఞానమున నసంశయ మే న
న్నరునకు మిక్కిలి బలవి,స్ఫురణంబునఁ గర్తకుశలబుద్ధిఁ దలంపన్. 239
- క. కావున నవ్వర మిమ్ములు, గావించుట యెల్లహితముఁ గావించినయ

ప్రై వెలయు నింత నేసి మహివర నను జూడు పోర నెట్లెచెదనో. 240

క. విను మిత్రైఱగున నే నయ్యనిమిషవర్గంబు నైన నాజి జయింతున్
మనుజులు పాండతనూజులు, జననాయక నాకు నొక్కసరకే తలఁచన్. 241

వ. అనిన విని నీపుత్రుండు ప్రీతుం డయి రాధేయు నగ్గించి నీ కెల్లభంగిని శల్యు
సారథిం గావించెద నని పలికె యత్సాహదీప్తుం డై. 242

క. అమ్మలబండ్లును రథర,ధ్యమ్ములునుం బెక్కు దెత్తు నవనీశులు నా
తమ్ములు నేనును నీపార్శ్వమ్మున నడచెదము ¹బరవసం బుగ్రముగన్. 243

క. అని చెప్పి ప్రీతుం డగునా,తనిఁ దోడ్పొంది నడచి సముచితంబుగ శల్యుం
గని భక్తి బ్రణతుం డై యిట్లను దుర్యోధనుఁడు సవినయముగ నతనితోన్.

— దుర్యోధనుఁడు శల్యుని గర్జనకు సార్థ్యంబును సేయు మని ప్రార్థించుట —

సీ. సత్యవ్రతంబుచు శాత్రవదుర్దశాపాదనంబును మహాభాగతయును
నీకు నై జంబులు నాకుఁ బెద్దయుఁ గూర్తు గావున ని న్నేను గారవించి
వినతుండ నై వేడికొనియెద రాజులనడుమ నీ దగుసామనస్య మెఱిగి
యద్దును ననిఁ దెగటార్పఁగ వలయుట యూహించి సంభ్రతోత్సాహాలీల

ఆ గావు మితని ననుచుఁ గర్ణునిఁ జూపి యీ,తనిరథంబు గడపు మనఘ యిట్టు
లైన నితఁడు వగఱఁ బో నీక పొదివి య,స్థలితగతుల నొండఁ జంపఁ జాలు

చ. గురుఁడును భీష్మఁడుం జనినఁ గొంచెపుమూఁకలతోడ నేను సం
గరవిజయంబు గోరి భుజగర్వమునన్ సడి సన్న పాండుభూ
వరసుతువర్గముం దొడరువాడన కా మది నిశ్చయించు తె
వ్వరిఁ గొని యింత నీ వెఱుఁగవా గినుఁ గర్ణునిఁ గాదె నమ్మితిన్. 246

క. ఇ మ్మివ్వరిమ్ము సార,ధ్య మ్మితనికిఁ జేయు మినున కరుణఁడు సాహ
య్య మ్మైనరించినట్లుగఁ దిమి,రమ్ముక్రియన్ రూపు సెడి యరాతు లడంగన్.

క. అనిన విని కెంపుసొంపునఁ, గనుఁగవ యుగ్రముగ బొమలు గదియఁగ ఫాల
మ్మునఁ జెమటవొడమ నీనుతుఁ,గనుఁగొని యిట్లనియె నతఁడు కటములదరంగన్.

సీ. నను నింతనీచపుఁబనికీ బంపఁగ నీకుఁ దగునె భూపర వర్ణధర్మవిధము
లెఱుఁగవే శూద్రుల కేనాటఁ బరిచర్య సేసిరి మూర్ధాభిషిక్తు లైన
రాజులు సూతజు రాధేయు దొరఁజేసికొని యేను సారధ్యమునకుఁ జొరఁగఁ
జాల నీతని బలకాలిఁగాఁ దలఁచెదు ²నాకంటె నిట్టిబన్నంబుఁ గలదె

ఆ. వగఱలోన నొకనిఁ బాలెట్టు మెట్టివాఁ, డైన సమయఁ జూచి యరుగువాడ
నట్టిభంగి సాల దంచునిఁ దరవాయి, గొని వధింతు శత్రుకోటి నెల్ల. 249

1 బరవస ముదగ్రమునన్. 2 మితనికి సహజముగ మినునకు నహరుసారధ్యసహా, యమైనది;
మ్ము సార,ధ్యమితనికిఁ జేయు వినతతనయునహాయ,త్వ మైనదమరఁగతి. 3 నా కింతకంటె బన్నంబు.

క. విను మేను విక్రమింపగఁగ, గనుఁగొనియెడునంతవాఁడఁ గలఁడే కులనై
లనికాయంబుల వగలుతు, వననిధులు గలంతు ధరణి వ్రత్తుం గలయన్. 250

చ. నరవర చూడవే తెలియ నాదగుబాహులు మద్భులఁబు నీ
వరయక పల్కి తే నొకని కక్కట సారధి నై రథిత్వవి
స్ఫురణము దక్క నోపుదునె సూతతనూజుఁడు షోడశాంశమున్
దొరయఁడు నాకు వాసవసుతున్ మురమ్దనుఁ జీరికిం గొనన్. 251

వ. ఇ ట్లగు తెలుంగక చెప్పితి వెఱింగియుం గర్జవక్షపాతంబున నవమానించెదేని
మాధూమికిం బోయి వచ్చిద నని పలికి రాజమధ్యంబున నుండి వెడలిపోవం జూ
చినం గురువతి సప్రణయబహుమానంబునం జని నిలువరించి సాంతనస్వరంబున
మధురాక్షరవిన్యాసంబుగా నతనితో¹ గర్జుండ యేల తక్కు నీకెక్కు డయిన
నధికులుం గలరే కడిందిపగలుకు హృదయశల్యం బగుటఁగాదె నీకు శల్యుండను
నభిధానం బయ్యె నాయభిప్రాయంబు వినుము ధనంజయునకు రథికుగుణంబులం
గర్జుండు మిక్కిలి కృష్ణునకు నశ్వహృదయజ్ఞానంబున నీ వధికుండవు ధనంజయు
నకుఁ బ్రతిపరుంఁగా మనము కర్జుం జాలించితి మది కృష్ణుండు నెల్ల నీ కునికిం జేసి
కృష్ణవర్తనంబునకుఁ బ్రతిభానం బాచరింప నిన్నుం గోరితి నింతపని నీకుం దక్క
నొదలకు శక్యం బగునే యనిన విని ముదితహృదయుం డయి మద్రేశ్వరుండు.

క. ననుఁ గృష్ణకంటె నధికుం, గని యిమ్మనుజేంద్రకోటి యాక్రింపం
గొనియాడితి విమలయశోఘనుఁ డగుకర్జునకు రథము గడవెద నధిపా. 253

వ. అని యాసూతనందను నుద్దేశించి వెండియు ని ట్లనియె. 254

క జనవల్లభ యొకసమయము, విను మీతనితోడ నేను విచ్చలవిడిఁ దోఁ
చినమాట లెల్ల నాడుదు, నను నెద్దులు² పట్ట కుండినం బొం దొనరున్. 255

క. అనుటయు గౌరవమున నీ, తనయుఁడు రాధేయుఁ జూచి తగు ని ట్లగుఁ గా
కని పలికి శల్యునిం గనుఁగొని యిది గడులెస్స యనియెఁ గురువంశనిధీ. 256

వ. ఇ ట్లభినందించి యున్న యన్న రేంద్రుం డవృద్ధపతిమనం బురియాడునో యని
శంకించి యతనితో మఱియు ని ట్లను నివిధం బాచరించుటకు విచారంబు వల
వదు తొల్లింటివెద్దలవృత్తాంతంబు వినుము మార్కండేయమహాముని మా
తండ్రి కేను విను చుండఁ జెప్పినయది నీకుం జెప్పెద సురలతోడిదురంబున నసుర
వరుం డగుతారకుండు దెగినపిదపఁ దదీయతనయులు విద్యున్వాలియుఁ ధారకా
తుండును గమలాతుండును ననువారలు వారిజానను నుద్దేశించి. 257

— దుర్యోధనుఁడు శల్యునకుఁ ద్రిపురాసురులవృత్తాంతంబు నెప్పుట —

క. దమమున నియమంబున ను, త్రమమును ఘోరంబు నైనతప మతినిష్ఠం
బ్రముదితు లై చేయఁగ నక్కమలభవుఁడు దోఁచి పరమకారుణ్యమునన్. 258

వ. వరంబులు గోరికొం డనవుడు వా రందఱు నొక్కమాటయకా సకలభూతం
బులవలనను సర్వకాలంబులయందును నవధ్యత్వంబు మాకు నీ వలయు నని
యడుగుటయు నయ్యజుండు. 259

క. ఆచంద మెందుఁ గల దది, గోచరమే ¹యిచ్చుటకును గొనుటకుఁ దగుమై
సూచి యడుగుండు శుభదం, బై చెల్లెడుపట్టుగాఁ బ్రియంబున నిత్తుక్. 260

వ. అనవుడు నయ్యసుర లట్లేని మాకు మువ్వరకు మూడుపురంబు లెల్లసుఖం-
బులుం గలిగి కామగమనంబు లై దేవదానవయక్షోరగాఱిజాతులకుం జెటుస
రాక విలసిల్లునట్లుగా నొసంగు మేము భవత్ప్రసాదంబునొప్పున నిర్భయులమై
వెం పొంది సంచరించెద మనుటయుఁ బద్మభవుం డిది లెస్స దీనికిఁ దుది
యిట్టిద యని యిడివి యట్టిది గా కుండ నప్రచుత్తుల రై నర్తిలుం డనిన నద్దను
జేంద్రు లప్పురంబు లెప్పు డొక్కెడం గూడె నప్పుడు బలియుం డగువాడు
సెటుపం దలంచిన జెడువదిగా నొడంబడితిమి త్రిపురంబులు సంగతంబులు
గా కున్న నసాధ్యంబులై వెలయ వలయు నని పల్కిన నద్దేవుండు మీరు
పురత్రయంబును సంపాదించుకొనుం డేనమ్మహానుభావంబులం బొందునట్లు గా
నిచ్చితి నని నిజస్థానంబునకుం జనియె నిత్రైతంగున. 261

తే. వరము వడసినయాదైత్యవరులు దమకుఁ
బురము లొనరింప దానవపూజ్యమయిని
వేడికొనుటయు నాతఁడు విఫలతపము
కలిమి నొప్పురుపురవరంబులు ఘటించె. 262

వ. అవియుం బ్రాకారగోపురప్రాసాదప్రముఖవివిధావయవంబులు పసిండియు
వెండియు నినుమును నై నాల్గదిక్కులు నూతనీయోజనంబులు గలిగి యుండు
నందుఁ బసిండిం జేసినయది దివంబునను వెండి నొనరించినయది యంతరిక్షంబు
నను నినుమునం గావించినయది భూమిని సంచరింపను వరుసన వానికిం దార
కాక్షుండును గమలాక్షుండును విద్యున్నానియు రాజు లయి దివ్యంబు లగు
నంబరంబులను నాభరణంబులను మాల్యానులేపనంబులను మఱియు ననేకవిభ
వంబుల నుజ్జ్వలు లై ²నెగడుదు రిట్లు పురత్రయవిహారంబున జగత్త్రయంబును
నాక్రమించి యసురత్రయం బప్రతిహతవిభూతిమై వర్తించు నమ్మవ్వరుం
దన్ను నాశ్రయించుటం జేసి వారలయోగక్షేమంబు లరసికొని యెవ్వరికి
నెయ్యది యిష్టం బయ్యది యెల్లం దనమాయాబలంబున యముం డొదవించు
చుండు నవ్యధంబునఁ బరమసౌఖ్యంబు లనుభవించు చుండ బహుకోటిసంవత్స
రంబులు సనియె నట్టియెడ. 263

సీ. తారకాక్షున కొక్కతనయుండు హరి యన జనియించి వారిజాసనుగుఱించి

తపము నేయంగఁ బ్రత్యక్షమై యద్దేవుఁ డడుగుము వర మన్న నతఁడు త్రిపుర
ములవార లాయుధంబులు దాకి చచ్చినఁ బీనుగుల్ నీరిబోఁ బెట్టి తడువ
నొక్కఁడు పదుగురై యొక్కఁడులావును బీంబు మెఱయ సంప్రీతి నుల్ల

ఆ. సిల్లునట్టిబావి చిరతరతోయ మై, మాపురములఁ జిత్తమహిమ వెలయ
నావహిల్ల వలయు ననిన నిచ్చితి నని, యమృహాత్ముఁ డరిగె నదియుఁ గలిగె. 264

వ. ఇట్లు మహాప్రభావంబైన¹యబ్బావి వడసి యప్పురంబులవారు పోరికి శంకిం
పక నిర్జరభయంకరు లగుచు భువనంబు లన్నియు బాధించుచుం బెటిగి లోభ
మోహవశతం బొంది విచ్చలవిడిం దిరుగం దొడంగిన దేవపితృమునిజనస్థానం
బులకు హాని పుట్టినం బురందరుం డఖిలబృందారకులుఁ బరివేష్టించ నప్పురంబు
లపై నెత్తి చని పెనంగి భేరింపం జాలక విషణ్ణుం డయ్యె నంత నతండు దివి
జాలుం దాను సంయమిసహితుండై చతురాననుసాలికిం బోయి ప్రణామపూర్వ
కంబుగా నద్దానవుల తెఱం గెఱింగించి తద్వధోపాయం బడిగిన నతండు వారల
కి ట్లనియె. 265

ఉ. ఏదిన యాపురత్రయము నేకశరంబున రూపు మాపఁగాఁ
జూచినఁ బోవుఁ గాని వెఱచొప్పునఁ బోవదు సంగరోస్తుఖుం
డై చనుదెంచెనేని మదనాంతకుచే నది సెల్లు నొండ్లకు
న్గోచర శిమట్టె యింతలు పసుల్ ననుఁ డమృతాత్మపాలికిన్. 266

ఆ. అనిన నట్లు కాక యని దివ్యవర్ష సహస్రకంబు వార లధికనిష్ఠ
నతులతపము నేసి యత్యంతశుద్ధాత్ము, లై మహేశుకడకు నరుగునపుడు. 267

వ. అవ్విరించి బ్రార్థించి పురస్కరుం జేసికొని యరిగి. 268

క. వరదు శరణ్యు శశాంక, స్ఫురితశిరోభాగు సర్వభూతేశ్వరు శం
కరు సాంఖ్యయోగనిష్ఠా, వరసులభు ననంగదమనుఁ బరమాత్ము శివున్. 269

— శ్రీ పురసంహారముతోటకు బ్రహ్మాదులు రుద్రునిం బ్రార్థించుట —

వ. కని ఫాలంబులు భూమి సోకం బ్రణమిల్లిన నద్దేవుండు మీరాకకుం గారణం
జేమి యనవుడు లేచి నిలిచి వారు కరకమలంబులు భక్తి మొగిడ్చి. 270

క. స్తుత్యానుభావనిర్మల, నిత్యానందస్వరూప నిగమవిరోధి
స్థిత్యుపనయనోస్తుఖ చిత్సత్యాత్మక భక్తలోక దార్దత్యహరా. 271

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించినం బ్రసన్నుం డై భవుం డాద
రించి మీకు భయంబు వలవదు మీ చెప్పినయట్లు చేసెద వలయుకార్యం
బెయ్యది యనిన దేవమునిసంఘంబులు ప్రహర్షంబు నొందె నరవిందభవుం
డప్పురమేశ్వరున కి ట్లనియె. 272

- సీ. ప్రజలకుఁ బరిగాఁగఁ బనిచితి నీవు న న్నట్లు పదస్తుండ నగుటఁ జేసి
విచ్చలవిడి వరం బిచ్చితి నసురత్రయమునకు దుర్గత్రయంబు గలిగి
యిమ్మువ్వరును దారుణాక్రమమున భువనత్రయసంబాధనం బొనర్చు
చున్నారు వారల నొరులకు నుడువ శక్యము గాదు నీవు శీఘ్రంబ చెలువ
- ఆ. వలయు మునులు దేవతలు వేను శరణు చొచ్చితిమి నిన్నుఁ గరుణఁ జేకొనంగ
వలదె మమ్ము నొరులు గలరె జగంబులు, గావ భూతమాథ నీవు దక్క. 273
- వ. అనవుడు నద్దేవుం డయ్యెనురులు నెటువ వలయువా రగుదురు వారల బలవం
తులే నొంటిమై నావనికి నుశ్శపింప నేర మదీయంబు లయినతేజోబలంబులం
దర్ధంబు వుచ్చికొని మీరందఱుం గూడి యాదుష్టదైత్యుల మర్దించుట కా
ర్యంబనిన నద్దివిజులు మాకందఱకుం గలతేజోబలంబులకు నద్దనుజులతేజోబ
లంబులు రెట్టి యయి యుండు నట్లగుటఁజేసి మాచేతం జెడరు భవదీయతేజో
బలంబులు భరియింప వేము శక్తులము గాము మాయందఱతేజోబలంబులలో
సగంబు వుచ్చికొని నీర యాశక్తుల సమయింపు మెల్లభంగిని నీకు రక్షణీయుల
మగుచున్ను రక్షింపు మనుటయు నజ్జగన్నాథుండు. 274
- క. ఆమరులకు నసురులకు నే, సముండ శివం బఖిలభూతజాలంబులకు
సమత నొనరింప శివనామము నాకుం జెల్లు లోకమాన్యం బగుచున్. 275
- వ. అయినను. 276
- చ. అనయముఁ గ్రూరకర్తు లగునట్టివిమాధులఁ బిల్కుమార్పఁ బూ
నన తగు ధర్మవర్తను లనం జనుమియెడ ద్రోహం లైనయ
ద్దనుజులఁ ద్రుంచి మీకుఁ బ్రమదం బొనరించెదఁ దేజమున్ బలం
బును సగపాలు వెట్టి నను బొందఁగఁ జేయుండు మీర లందఱున్. 277
- వ. అని మఱియు నొక్కటి సెప్పెద లోకంబుల కెల్లను బశుత్వంబును నాకుం
బశువతిత్వంబునుం గావలయు నట్లయినఁ బశుహననంబునం బాపంబు లేకుండు.
- క. ఒనరింపుండు దివ్యరథం,బును దచ్చోదకుని నశ్వముల విల్లును న
మ్మును నాకు నట్లు లై నను, దనుజులదుర్గములు వినిహతము లగు నాచేన్. 279
- ఆ. అనిన విని పశుత్వమునకు శంకించి విషణ్ణులైనసురలచంద మెఱిగి
భయముగొనఁగవలదు పశుభావమోక్షణ,విధియుఁగలదు దాని వినుండు మీరు.
- వ. అని పలికి హరుండు వారలతోఁ బాశుపతవ్రతానుష్ఠానంబునం బశుత్వమో
క్షణం బగు నదియును ద్వాదశాబ్దంబులు నడప వలయు నిష్ఠానురూపంబుగా
సంవత్సరంబునఁ దదర్ధంబున ఋతువున మాసంబునఁ బండ్రెండుదినంబుల
మాత్రను ఫలించు నుటయు నట్ల కాక యని వార లందఱును లోకంబు

1 నత్రయంబును బాధ నలఁచుచున్న,వారల నుడువ నెవ్వరికి శక్యంబు తఱిగాదు శీఘ్రంబ చెలువ నిపుడ.

లకు లోకేశ్వరునకుఁ బశుత్వంబుఁ బశుపతిత్వంబు గలుగుటకు నొడంబడి
యమ్మహాత్మునిఁ బశుపతి వని వేర్కొని నిజతేజోబలాద్ధంబులు సమర్పించినం
గైకొని యత్యధికబలుం డై తొల్లింటికింబె వెలిగె నప్పు డద్దేవునకు దేవతలు
విభవం బెసఁగఁ బురహాసనాబునకయి యభిషేకంబు నేసి త్వష్ట నాలో
కించి మహాదేవునకు దివ్యరథంబును దగియెడుసాధనంబులను గల్పింపు మన
వుడుఁ దపఃప్రభావమహనీయుం డగువిశ్వకర్మ యవహితుం డై. 281

సీ. సామర్థ్య మొప్పు విశ్వంభరావక్రంబు రథముగఁ జేసి చంద్రముని నుష్ణ
కరునిఁ జక్రంబులుగాఁ బెట్టి వారిధి నక్ష మొనర్చి హిమావనీధ
రంబున వింధ్యనగంబున నస్తాచలంబున నుదయశైలమున¹ బలుపు
టవయవంబులు దీర్చి యగ్నుల మూఁటఁ ద్రివేణికరచనఁ గావించి మేరు

ఆ. పర్వతమున నాతపత్రంబుఁ గల్పించి, హరులు వేదములు శరాసనంబు
వత్సరంబు శరము² హాసుదేవుండును, గాఁగ సంఘటిం చె గౌరవమున. 282

వ. ఇట్లు చరాచరాత్మకం బై తేజరిల్లున త్రేకు వీక్షించి ఫాలాక్షుండు గ్రహమం
డితవ్యోమమండలం బుపాదానకారణంబుగా విశ్వకర్మ గావించినకవచంబు దొ
డిగి శరాసనంబు³ ధరియించి శరంబు వుచ్చికొని దానవసంత్రాసనోత్సాహం
డగుచు నారోహణంబు నేసి వృషభధ్వజంబునం బాలు పొంది. 283

ఆ. అపూరోగణంబు లాడుచుఁ బాడుచు, సంతసమునఁ జెలఁగ సకలమునులు
బహువిధములఁ దన్నుఁ బ్రస్తుతి నేయంగ, నమరవరులఁ జూచి యెల్ల నగుచు.

క. సారథి యెవ్వం డనుటయు, వారులు నీచిత్రమునకు వచ్చినవానిం
గారుణ్యంబునఁ గైకొని, తేరునడవఁ బనుపు మనిరి ధీరవిచారా. 285

వ. అనవుడు నద్దేవుండు. 286

తే. ఆరయ నెవ్వఁడు నాకంటె నధికుఁ డతని

మీర యెఱిగి యెవర్బుండు సారథిత్వ

మునకు నని చెప్పుటయు మహామునులఁ గూర్చి

కొని యమర్త్యులు సంభృతవినయు లగుచు. 287

వ. కమలాసనుకట్టెదిరికిం జన భక్తిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవలన నీలగ్రీవుండు ప్రస
న్నుం డయ్యె భవదాజ్ఞ నే మితనికి రథంబుం దగుసాధనంబులు సమకట్టితిమి
సారథి దొరక కున్నవాఁ డది యెట్లనిన సారథ్యం బాచరించుపురుషుండు బల
సత్త్వంబుల రథికున కధికుండు గావలసి యుండు రథంబు పృథ్వి రథ్యంబులు
వేదంబులు రథికుండు రుద్రుండు రథచోదకుండు సులభుం డగు నే గుణాధికుండ
వగునీ విప్పనికిం బూనవలయు దానవభయభ్రాంతుల మైనమమ్ము రక్షింపుము

1 నవయవంబులు దీరించి పర్వతయమునఁ ద్రి. 2 హాసుసోమాగ్నులు. 3 ధరియించి
విష్ణుసోమాగ్నిసంభవం బై వెలుంగుశరంబు,

మాకేడుగడయు నీవ భవదీయప్రసాదంబున బ్రదికెద మని చాంగిలి మ్రొక్కినం
బరమారంబున నెత్తి యప్పురమేష్ఠి వారలఁ గారుణ్యంబునం గనుంగొని. 288

ఉ. మీరు నిజంబ చెప్పితిరి మిక్కిలి నేర్పును లావు గల్గినఁ
సారథి వోరులఁ రథి కసత్తముఁ దా గెలిపించు బుద్ధిదో
స్సారవిలాసభంగులకు శిర్వుడు మెచ్చఁగ నాగమాత్మతో
దారహాయంబులఁ నడవెదఁ దనుజుల్ వెఱంగందునట్లుగన్. 289

వ. అని పలికి సురగణంబు ముదంబునం బొదలఁ దనచేలికమండలువొక్కెడ నిడి జడ
ముడి బిగియించి యజిఃపరిధానంబు దృఢంబుగా బంధించి ప్రణవంబునం ద్వష్ట
యొరప్పినమునితోల పుచ్చికొని నొగ లెక్కె నిట్లు లోకోపితామహుని సురలు
శంకరసారథ్యంబు నేయించి రని చెప్పి దుర్యోధనుండు వెండియు నిట్లనియె.

క. హరు లమృహాత్మ లిరువుర, భరియించుట కోర్వలేక పడుటయు నెత్తె
వెరవున ¹లావున వాగెలు, భరియించుచు బద్ధభవుడు ధరణీనాథా. 291

వ. ఎత్తి యత్తురంగంబులకు వీర్యశౌర్యంబులు గలుగ ననుగ్రహించి రథంబు గడ
పం దత్కేశలంబు గొనియాడి కామదమనుం డాదనుజులదుర్గంబులదెరకు నర
దంబు వజ్రపుము నేడు జగంబులయలజడి మాన్వెర నాచేతిబలుపు సూడు మని
పలికెన నచ్చరమసారథి మనోమారుతజవనత్త్వంబులు గలుగునవ్వేదాశ్వంబు
లం బజప నథర్వాంగిరసులు చక్రరక్షకు లయి చనుదేర నత్తే రాపురంబుల కడ
రిన నయాధిమరథికుండు. 292

— రుద్రుడు త్రిపురంబుల సంహరించి సురల సంకోపవజ్రముట —

నీ. కోపసందీప్తుఁ డై చావంబు సజ్యంబు గావించి మార్పి మార్గణముఁ గూర్చి
పాశుపతాస్త్రసంబద్ధంబుగాఁ జేసి పురములు మూఁటిని బుద్ధి నిలుప
నవి యొక్కచోటికి నప్పుడ కూడిన మునులును సురలును ముదముఁ బొంది
గెలు గెలు మంచు నగ్గింప నయ్యుగ్రుండు దెగ వాపి యేసి నోడితిజయుతము

ఆ. గాఁ బురత్రయంబు గాలి నీతైఃశ్చి, మాభిఁ దొరఁగ నమృహాగ్ని లోక
ములు దహింపః జొచ్చెఁ బురహరుఁ డది మాన్వె, సుతనిల్లె సకలజంతువులును.

వ. అప్పు డనిమిషమువిజనంబులు గృతకృత్యు లయి భూతనాథం బ్రణుతించి య
తం డనుమతి నేయ సంబుజాసనంకు లోనుగా నందలు నిజస్థానంబులకుఁ జని
రివిధంబున లోకపితార్థంబుగా నప్పురమేష్ఠి శివునకు సారథ్యం బనుష్ఠించె నీవు
నట్లపోలెఁ గౌరవరక్షణార్థంబుగా రాధేయురథంబు గడపు మిక్కన్లునకు నక్కి
రిటికిఁ గృష్ణునకుఁ బరశౌర్యంబుల నెక్కు డయినవాడవు మదీయజీవితంబును
రాజ్యంబును భవనధీనంబులు వానిం గలిగింపను జయంబును సుఖంబును గావించు
నీవ యొడయుండ విక్కార్యం బాచరించి నన్ను రక్షింపు మని ప్రార్థించి

నీపుత్రుండు మద్రపతికి మఱియు ని ట్లనియె.

294

సీ. ఇదియొక్కయితహాస మే నొద్ద నుండు ధర్మప్రవీణుం డగుబ్రాహ్మణుండు
ధృతరాష్ట్ర వసుమతీపతికి జెప్పినయది వినుము భార్గవవంశమునఁ బ్రసిద్ధుఁ
డగుజమదగ్నికి సత్యవంతునిర్మలమతి రాముఁ డుదయించె నతనిచేయు
తపమున హగుండు ప్రత్యక్షమై నిలిచిన నతఁడు ఓవ్యావృత్తుంబు లడుగుటయును

ఆ. నమృహాత్ముఁ డశుచు లైనవారల నవి, నిర్దహించుఁ గాన నీవు పరమ
శుచివి గమ్ము నీకుఁ జూపుడు నఖిలమహాస్త్రవీర్య మనియె నాదరమున 295

ప. అనిన విని జామదగ్న్యుండు వినతుం డై నా కెప్పుడు పాత్రత్వంబు గలిగె
నప్పుడు నీవ తలంచి దయచేతువు గాక నీకు శుశ్రూష సేయు చుండునట్లుగాఁ
బ్రసాదించవలయు నని విన్నవించిన విని కరుణాయ త్తచిత్తుం డగుభవుం డవ్వరం
బిచ్చిన నమృహాత్ముండు ¹నియమనిష్ఠాపరుం డై పూజోపహార ప్రముఖవిధానం
బుల నద్దేవు నారాధించుచుండ ననేకసంవత్సరంబులు సన నొక్కనాఁడు పరమే
శ్వరుండు ప్రసాదలసితాననుం డై గౌరీదేవికి నతనిం జూపుచు. 296

క. రాముండు విమలవ్రతచ, ర్యామహితుండు నాకు భక్తుఁ డని పలుమాటలు
దా ముద్దు సేసి మృదువచ, నామృతసంసీక్తుఁ జేయనానయమునన్. 297

వ. బలవంతు లగుదనుజులచేత బాధితు లయి బృందారకు లయ్యిండుధరుపాలికి
భయసంక్రమంబులతో నరుగుదెంచి తమయలజడి యెఱింగించిన. 298

ఆ. జామదగ్న్యుఁ జూచి చయ్యనఁ జని దానపుల వధించి దేవతలకుఁ బ్రీతి
యాచరింపుచునియె హరుండు దానికి మది,ముదముబొంది కేలుమొగిచియతఁడు.

క. ఆకృతాస్తుఁడ నగునాకుం, బ్రకటభుజాబలులు నస్త్రపారీణులు నై
సకలసురనికరసంబాధకు లగుదానపుల గెలువఁ దరమే యనుడున్. 300

తే. అంబికానాథుఁ డిట్లును నతనితోడఁ
దలఁపు నీదెన నిలిపెద దానఁజేసి
పగఱ నిర్జింప నగుఁ బదంపడి మనోర
థంబు సిద్ధించు నరుగుము దడయ కనఁకు. 301

చ. అనవుడు నట్ల కాక యని యాజమదగ్నిసుతుండు ధీరతం
జని సముదగ్రు లైనసురశత్రులఁ దీవ్రత²రాయుధోత్కరం
బున వధియించి వారి బలుపోటుల నొచ్చినమేనితోడ వ
చ్చినఁ బురవైరి నిర్మిణునిఁ జేసె గరంబున నంటి యాతనిన్. 302

వ. ఇవిభంబునం ³బ్రహ్మలిప్థశరీరుం గావించి భద్రుం డాభార్గవుపయిం బ్రీతిశీతలం
బగు నాలోకం బొలయ నాతని కి ట్లనియె. 303

క. అని వర్తనమతిఁ గవయఁగ, నని నీ నగుతనువు సునిశితాయుధములు ¹నాఁ
కిన నొప్పుదు శత్రులు వ,న్ని న నుడుపుము గర్వ మడచి నిర్మలచరితా. 304

వ. కావున వరప్రతిగ్రహంబునకు నిదియ సమయంబు. 305

క. కొను మని దివ్యం బగున,స్త్రనికాయము శస్త్రచయము దద్దయుదయ ని
చ్చిన నవి యాతఁడు సాష్టాంగమస్కారంబు నేసి కైకొనియె నృపా. 306

వ. తదనంతరంబ లోకగురుం డగు నా హరునిచేత ననుజ్ఞాతుం డై యతండు నిజ
స్థానంబునకుం జనియె నయ్యుతిహాసప్రకారం బిట్టిది యివ్విధంబున వివిధదుష్కర
సత్కర్తానుష్ఠానఫలంబులై వచ్చినసర్వదివ్యాస్త్రంబులు నారాముండు రాధేయు
నకుఁ శ్రీతచేతస్కుండై యొసంగె నట్టిమహాత్ములు హీనకులజాతుల నాదరింతురే
యప్పుణ్యపురుషుండు గయికొనుటఁ గర్ణుం డుత్కృష్టయోనిజాతుం డని తలం
చెద వదనవక్షో బాహుప్రముఖాంగకంబులు సూడ దేవకుచూరుండుంబోలె
నున్న వాఁడు ప్రకృతికాంత కుండలవజ్రకవచంబులతోడ నాదిత్యునిన్నిభుండగు
కొడుకుం గాంచునే సింగంబు లేడి కెట్లు వ్రట్టు నితనికి సూతసంవర్ధతుండైన
కీడు దొడరె నింతియ కానోపు రుద్రశిష్యత్వంబున విశ్రుతుండగు భాస్కరాము
నకుఁ బ్రియశిష్యుం డగు నంగ రాజు ననంగదమనుం బరిగ్రహించిన విరించిభంగిఁ
బరిగ్రహించి నీవు సారథ్యం బాచరింపు మఖిలగుణంబులను సారథి రధికున
కధికుండు గావలయు ననునీతి నీవు ప్రసన్నుండ వగుటంజేసి నాకు సిద్ధించె
ననుటయు. 307

తే. క్రుచ్చి మద్రవిభుండు నీకొడుకుఁ గౌఁగి
లించి ప్రియ మాననమునఁ దలిర్ప నృపకు
మార నీవు నాకొలఁది యి ట్లరయ నెఱుంగు
దేని యిది లెప్పు నీకోర్కి యేసు దీర్తు. 308

వ. అని మఱియును. 309

— శల్యుండు కర్ణునకు సారథ్యంబు నేయ నొడంబడుట —

క. వీచులకుం బలుకులు నే, డైనను జెప్పదు హితంబు లగు కార్యంబుల్.
దానికి నోర్వఁగ వలయుం, గాని యలుక వలదు నీకుఁ గర్ణున కధిపా. 310

ఆ. అనినఁ గర్ణుఁ డిట్లు లను మద్రపతితోడ, హరున కజాఁడు నరున కచ్యుతుండుఁ
బోలె హితుండ వగుము బుద్ధివరాక్రమ,కాలి నాకు నీవు సంగరమున 311

వ. అనవుడు నట్ల కాక యని శల్యుండు వెండియు. 312

క. తగువార లొరులు దెగడుట, పొగడుట యగుపలుకుపొంతఁ బోవరు హితకా
ర్యగతుల నెప్పుఁగఁ ²దెగ డగుఁ, బొగ డగు నెదు రోర్వవలయు బుద్ధిగలిగినన్.

తే. శక్రుతేరైన నడపంగఁ జాలువాడ, నుజువు నెప్పుడు రధికు నేమఱుగ ³నీను

1 దాకిన నొప్పు కుండఁ జేసెద, విసు మానుషకర్త మడచి విమలచరిత్రా. 2 దెగడఁగఁ బొగడఁగ నెను. 3 నీక.

గృష్ణసారథ్యఘనుఁ డగుశ్రీడి గెలువఁ, దలఁచునీ కేసు గడపుట దగు రథంబు.

చ. అన విని భూవిభుండు ప్రియ మారగఁ గర్ణునిఁ జూచి దేవకీ
తనయుఁడు మద్ర నాధునకుఁ దక్కువ మాతలియుం దలంప నీ
తని కెన రాఁడు భాగ్యముకతంబున సారథి యయ్యె నీకు నీ
యనఁ గొని నీవు పాథునియహంకృతి మాన్పుము ధీరమానసా. 315

క. అని యతఁడు శల్యుఁ గనుఁగొని, వినతుం డై నీవు లావు వెఱువును మెరయం
దనుఁ గావ నంగపతి యర్జునుఁ గలన జయించువాఁడు యాధిగ ననుడున్. 316

వ. ఆ ట్లయ్యెడుం గాక యని పలికి మద్రేశ్వరుండు సారథ్యంబున కనురూపం బగు
సన్నాహంబు వాటించినం బ్రీతుం డగుచు సూతనందనుండు దనసూతు నాలో
కించి తగురథంబునకుం గల్పన యొనర్చు మని సత్వరంబుగాఁ బనిచిన వాఁడును
రయంబున దృఢసుందరం బగు స్వందనంబు సుకల్పితంబు నేసి తెచ్చి దీపించి
యిచ్చిన నయ్యరదంబుఁ బూజింపఁ దురోహితు నియమించి తదీయమంగళవిధానా
నంతరంబ తాను నర్పించి కృతప్రదక్షిణుండై ప్రణమిల్లి భాస్కరోపస్థానం బాచ
రించి సవినయంబున శల్యు నారోహణంబు నేయు మనుటయు నతం డచల తటం
బునకు లంఘించుసింగంబుచందంబున నొగ లెక్కిన. 317

ఆ. మెఱుఁగుతోడిలిత మేఘంబుమీఁదికి, బోయి వెలుఁగుభానుపాలుపు దోడ
మద్ర రాజసహిత మై యొప్పున, త్రేరు కర్ణుఁ డెక్కి తేజరిల్లె. 318

వ. అని యిట్లు కర్ణ సారథితృంబు శల్యుండు మెయ్యిగొనుట సంజయుండు భృత
రాష్ట్రునకుం జెప్పె ననిన విని యటమీఁదివృత్తాంతం బెఱిఁగింపు మనుటయు.

చ. అవిరళదర్శనస్థిరమహామునిమానస¹వాసభేలనో
త్సవరసికా రసాత్తక నితాంతకృపాకరదివ్యచిత్త స
త్త్వవిభవసంభృతైక్యసుఖతామయదేహ నిరామయా పున
ర్భవపరిహార²హరిపదపద్మయుగ స్తవహృద్యసంప్రవా. 320

క. కమలవనసదృశదృగ్రుచి, సముదయ శమితార్తిభక్తిసంఘా లక్ష్మీ
రమణతృప్తివాప్రి యతా, సమవాయాలంబ్యమాన పౌందర్యసిద్ధి. 321

మాలిని. అనుభవశమరమ్యా హంసభావైకగమ్యా
వినమదఘవిదారీ విశ్వలోకోపకారీ
దినకరశశినేత్రా ధీపరిష్పందచిత్రా
దనుజమథనలీలా ధర్మతత్త్వానుకూలా. 322

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తెక్కినసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున కర్ణచర్యంబునందుఁ బ్రథ
మాశ్వాసము.

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణ పర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

నిష్పాదననిపుణకృ

పానిరతిశయాద్భావ భావాతీతా

భానుసహస్రప్రభ ర

మ్యానంతవపుగప్రకాశ హరిహరనాథా.

1

— శల్యుడు గద్దనుత్సాహంబునకు విఘ్నకరంబు లగువాక్యంబులు నెప్పుట —

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దనసుతుండు సూతఘతు
కోర్కి దీర్పంబూని యతిప్రయత్నంబు నేయుట యాకర్ణించి యాంబికేయుండు.

ఆ. ఎట్లు ప్రియ మొనర్చె నట్లు సుప్రార్థితుం, డైన మద్రనాథుఁ డింతఁ గోరి
తేరు గడప నతని తెచ్చిఁగొన్నట్టియ, వీరుఁ డేమిభంగి విక్రమించె. 3

వ. అని యడిగిన సంజయుం డిట్లనియె నట్లు రథికసారథులు విలసిల్లి వందిమా
గధప్రస్తాయమాను లగుచుఁ దనవలనను గౌరవంబునం గనుంగొనుటయుఁ
గురురా జయ్యంగ రాజు నుద్దేశించి. 4

చ. గురుఁడును భీష్ముడున్ నరునకున్ బకవైరికి నగ్గలంబు వీ
రిరువురు వారి నిద్దఱ నహింసరాక్రమలీల గీటడం
తురు ధ్రువ మంచు నాత్మఁ బరితోషముఁ బొందుదు నట్లు గాక ని
ర్భరబలశౌర్యముల్ మెఱయ గ్రక్కున నాపని నిర్వహింపుమీ. 5

తే. బాడుదల నొండె బట్టుము పాండుతనయ
ముఖ్యు వీరు వా రన నేల మునుము వట్టి
వైరివర్గంబు నెల్లను బారి సమరి
నైనయితముగ నద్భుత జయము గొనుము. 6

న డపు మనుటయు నవ్వాటఁ దై కొని కట్టుండు శల్యునిం జేరు డపు మనిన
నతం డట్ల చేసె నప్పుడు శంఖభేరిప్రముఖతూర్యనాదంబులు రోదనీగహ్వరంబు
విహ్వలంబు గావించె నవ్విధంబునం జని చని గర్వాగ్రహవిధేయుం డగు
రాధేయుం డమృద్రపతి కిట్లనియె.

7

శా. నారాచాసిమహోగ్ర బాణపటలీనానావిధోల్లాసముల్
సైరింపఁ ధృతి లేక పాండుతనయుల్ సంభ్రాంతి నొందంగ వి
స్తేరం బై ఖచర వ్రజంబు వొగడక మెచ్చంగ నీమాడ్కి దు
ర్వారోదగ్రత నేడు సూపెద భుజావప్తంభసరంభి నై.

8

సీ అన విని మద్రరా జాతని కిట్లను సత్యవరాక్రముల్ శౌర్యఘనులు
భుజవీర్యమహితులు భూరితేజోధను లఖిలాస్త్రవిత్తము లార్జ్య లమర
వతి కైన రణమున భయము పుట్టింపంగ నోపుదు రప్పాండుభూపతనయు
లేల వారల నింత దూలపోఁ బలికెద విప్పుడు వల్కు రాదెట్లు నీకు

తే. గాడివజ్యానినాదమ్ము గ్రమ్మి కర్ణ
విదళనము నేసినను భీముగద మెటుంగు
లొలసి చూడ్కులు మిటుమిట్లు గొలిపినను భ
యంబువెల్లున నపుడు వా యడఁగుఁ గాక.

9

వ. అని వెండియు.

10

చ. నరునిశరంబులక రథగణంబులు గూలఁగ భీమునుల్లస
త్పరిఘమునక గజవ్రజము భగ్నము గాఁ బెఱివమ్ములుక యుధి
ప్తిరుండను దాకినం జలము డించి దొరల్ గలఁగంగఁజూచియుం
దిర మయి నీవు నాలుకకుఁ దెచ్చినమాట గదా వినం దగున్.

11

క. అనుపలుకలు వినియుం దా, విననిచెవులు నేసి మద్రవిభుతో రాధా
తనయుండు నాచేలిబరువు, గనుఁగొనియెద విప్రుడ యనియె గం డమరంగన్.

వ. కట్లు సంగరోత్సాహాదీప్తుం డై నడతెంచునతని నుపలక్షించి.

12

చ. కురుబల ముబ్బి యార్చె బటుఘోటక హేషిత నిస్వసంబులుం
గరివరబృంహితధ్వనులు గాఢము లై విలసిల్లె నెత్తురుల్
గురిసె నభంబు మ్రోయఁ బిడుగుల్ మొరసెం బొరి నుల్కు లెల్లెడం
దొరగఁ బ్రదీప్తమారుతము ధూళిఁ గడుక వడిఁ జల్లె భూపరా.

14

వ. మఱియు బహువిధోత్సాతంబులు గౌరవులకు నాశంబగుటం దెలుపుచుం దోఁ
చె దోచిన నవి యెల్ల సరకుగొనక వారు దైవమోహితులు గావున శల్యసహి
తుం డై నకర్ణం గనుఁగొని కుంతీనందను లతనిచే నిర్జింపఁ బడుదుర కాఁ దలంచి

సంతోషించి రతండు బీష్మద్రోణులదోర్విర్యంబులు పాండుతనయులచేతఁ గోలు పోయెనని మనంబున వారల మెచ్చక ముంగలియై మెఱసి నడచు చుండి పార్థ పరాక్రమస్తరణంబునం గ్రోధంబు జనియించి యూర్పులు సంఘడింప మాన దరోవ్వాదంబున మద్రపతి కి ట్లనియె. 15

మ. అరదం బెక్కి శరాసనంబు గొని తెం పారంగ నే నేచి సం గరసంక్రీడకుఁ జొచ్చినం దృణసముం గాఁ గొందునదేవతా వరు నైనన్ గురు నాపగాతనయుఁ జావం జూచుటకై వైరు ¹లే తురు చెండాడెద నుగ్రతం దలలు నాదోర్ధర్వముం జూడుమీ. 16

వ. అని పలికి యనంతరంబ గాంగేయకుంభసంభవులంలేటిమానిసులు నిట్లు రిత్త పాపు సత్తురే యని యుగ్గడించి మఱియు ని ట్లనియె. 17

ఉ. వారల లోకవీరుల నవధ్యుల గీటడఁగించి పల్వూర్ వారలయట్ల యెందు సనివార్యులనం జనుమేదినీశులం బోర వధించి రౌద్రమునఁ బొంగి క్రమాగతమృత్యువాఁగ్గొ నాఁ గారణకేళికిం గడఁగుగాండివి నేన యెదిర్చి యొర్చెదన్. 18

ఉ. పాండునృపాగ్రనందనుఁడు బావనియుం గవలుం జలంబుమై నొండ్పారు మూదలించుకొని యొక్కటఁ దాఁకినఁ దీవ్రవిస్ఫుర త్కొండవిదారితాంగకులఁగా నొనరించి యలంచిలీలమై గం డడఁగింతుఁ బోక పెనఁగం గలచంద మెఱింగి చెండుదన్. 19

వ. ²అని వెండియు ని ట్లను భీష్ముడు దెగినను ద్రోణుదోర్విలాసంబునాన గలిగి యుండె. 20

సీ. ద్రోణుండు బహుదివ్యబాణదీప్తుఁడు భుజాబలశాలి శౌర్యసంపన్నహృదయుఁ డక్షిణానిక్రముఁ డతిరథశ్రేష్ఠుఁ డవ్వీరుండు పార్థుచే బోరఁ బడిన థార్తరాష్ట్రులయేపు దఱిగెఁ దదాప్తసైనికులు గం డడఁగిరి నీ వెటుంగ నైనను రాముక్యపాతిశయంబునఁ గనిన యారథమును గార్చుకాది

ఆ. దారుణాస్త్రశస్త్రతతులును గలిమి నే, నతనిఁ దొడరి దివిజు లడ్డపడినఁ గూల్తు నెల్లభంగిఁ గురురాజుమన్నన, యప్పు దీర్ఘ బ్రాణ మాసపడక. 21

— శబ్దః డద్ధునుపరాక్రమం బుగ్గడించి కర్ణునిఁ దూలం బలుకుట —

వ. అనిన విని శబ్దంబు గర్జన కి ట్లనియె. 22

చ. వినినజనంబు లీతఁ డవిచేకి యనన్ వల దింతరజ్ఞు ల ధ్వునుబలశౌర్యసంపదలు సూచి యెటుంగమె మున్ను నిన్ను నా తనిఁ గలనన్ జగం బెటుంగదా యతఁ డద్భుతవిక్రమోజ్జ్వలం దెనయుదె నీవు పౌరుషవిహీనుడ వద్దివిజేంద్రనందనున్. 23

1 లేతురు, 2 'క. అనిపలికి వెండియును నిట్లను భీష్ముడు దెగిన ద్రోణు నతులతదివ్యా, స్త్రనిచయము దోర్విలాసం,బున జాలం గలిగి యుండె భూనుత మగుచున్.'

- సీ గాత్రిమై దాకి క్రూరతఁ బోరి మగఁటిమి వాసివయంగారపష్టకంఠె
ఘోషయాత్రావిధిఁ గురురాజుఁ జెఱపట్టి మాన మేవినచిత్ర సేమకంఠె
ఖాండవోద్యానంబుఁ గావ నేఱక సిగ్గు వడి చచ్చ నిర్జరప్రభునికంఠె
గ్రీడాకిరాతుఁ డై క్రోడంబునకుఁ గాఁగఁ బెనఁగి చిక్కినత్రిలోచనునికంఠె
- ఆ నెక్కు డైనవీరుఁ డే నర్జునునితోడఁ, బొడుతు నొడుతు ననినఁ బోలుఁగాక
వినుము సూతతనయ మనబోలు లాతనిఁ, జెఱుతు మనుట నోరిచేటు గాదె.
- చ. నృపుఁడును భీష్ముఁడుం గృపుఁడు నీవు గురుండును దత్తుఁడుండు ను
గ్రపుబల మేచి తో నడవఁగా ¹బెనుఁగడిగఁ బోయి మత్స్యనా
భువనులఁ బట్టి యద్దొరలతోఁ జెప్పి పాటితి కర్ణ యప్పు క
య్యపుబలు పాడె దిప్పు వనయర్జునునమ్ములు దుష్టు వట్టినే. 25
- ఉ ముందరియట్లు గాదు జనముల్ దెగడక వెఱు బాఱ నేడు సం
క్రందనసూతి మార్కొని తిరం బయి పోరెడ దాఁగఁ బ్రాణముల్
నిందకుఁ జాల నిక ననునిక్కపుఁబల్కులు పల్కు టొప్పు దా
నం దుడిఁ జచ్చినం జను మొనక నరుఁ దాఁకుట రిత్త వోవునే. 26
- వ. అశవుడు నలుక వొడమిన నడంచుకొని రాధేయుండు మద్రవతి కి ట్లనియె. 27
- చ. వరునకుఁ బూని పల్కితి వినుం జవి మూలినదొడ్డపల్కు లే
²నరగలి లేక బె ట్టదరినప్పుడు సూడుము నన్ను నాతనిం
దిర మయి బాహుశక్తియును ధీరతయున్ వెరవుం జలంబు నె
వ్వరిదెసఁ గాంచి లేక్కుడుగ వారి సుతింపుము మాను మంతకున్. 28
- వ. అనుటయు నట్ల చేసెద నని పలికి శల్యుం డూర కుండఁ దేరు వోని మ్మని
రాధేయుండు దఱిమి పలికిన నమ్మద్రేశ్వరుండును దురంగంబుల సత్వరంబుగా
నడపె నివ్విధంబునం జని మనమొన సొచ్చి నైనికులు సుతసిల్ల వారలం
గలయం గనుంగొని కర్ణం డి ట్లనియె. 29
- సీ. వలను శోభిల్ల నెవ్వఁ డైన వీ. డె యర్జునుఁ డని నాకిప్పు సూపెనేరఁ
బసదనం డే నిచ్చుభంగి యందఱకును వివరించి చెప్పెద వినుఁడు మీరు
వొగడంగఁ దగురథ్యములతోడిసౌవర్ణరథములు వలసిన రయము లావు
బొలుపును గలుగుకాంభోజహయంబుల వలసిన ³బేర్పున త్వంబునందుఁ
తే. బరిణాతము లగుసుందరకరివరముల, వలసినను జారులావణ్యవతుల వలసి
నను మహాగ్రామములు వలసినను గోర్క, కెక్కు డమైటిమగని కే నిచ్చువాడ.
- క. మఱియొక్కటి నెప్పెద నిద్దలు కృష్ణులఁ జంపి వారిధనములు నా కి
త్తఱి దద్రథ మిదియే యని, యెఱిగించినయతని కిత్తు నేను ముదమునన్. 31
- వ. అని పలికి శంఖం బొత్తిన దుర్యోధనుం డనుజసహితంబుగాఁ బ్రమోదంబు

నొందె నప్పుడు నిస్సాక్షాదితూర్యనిస్సవంబులు దిక్కులం బిట్కిటిల్లె మనయోధ
వరులును వరూధినియు నుబ్బుఁ జేర్చి యార్చిన నివదంబులు నింగి ముట్టె
నయ్యెడఁ బ్రహాసభాసురముఖుం డై మద్రవిభుండు రాధేయున కిట్లనియె. 32

ఉ. ఎవ్వరు సూచ నేల నరు నిప్పుడ కాంచెడు రిత్తవారికిం

గ్రొత్తున నుజ్జ్వలాన్తములు గొం డని యీవల దిట్టు లిచ్చినన్
నవ్వు జనంబు మిక్కిలి ధనంబులు గల్గినఁ జేయ రాదె నీ
కెవ్విధి నైన నవ్యయము లెందు నచాత్రపుటివి యొప్పునే.

33

వ. అని యంత నిలువక.

34

క. కొలది యెటుంగక కృష్ణులఁ గలన గెలుతు ననియె దీవు గంటిమె సింగం
బుల నెత్తటి నైసను నే, పాలమున నేనియును నక్క పారి గెలువఁగన్.

35

ఉ. అగ్ని సొరం దలంచునటు లర్జును నెక్కటి దాఁకఁ గోర్కి నీ
కెగ్గిది మాను మీపలుకు లెవ్వరుఁ జెప్పఁగ లేరు యా పఱ
న్నగ్గఁగఁ గాల మయ్యెనొకొ నాపచనంబు లొకింత కర్ణము
ల్లగ్గఱ నిచ్చి యోధులు బలంబులు దోడుగఁ బోరు మోహుగున్.

36

ఆ. ఏను ధార్తరాష్ట్రహిత మాదరించుట, కై వెనంగి చెవుల కప్రియంబు
లైన నిన్నిమాట లాడితి నాబుద్ధి, విని దురాగ్రహంబు విడువ వలయు.

37

చ. అనవుడు నల్లి సూతసుతుఁ డాతని కిట్లను మద్దలంబు న
వ్వున నను నిత్రైఱంగునకు మేగొన కుండఁగ మాన్ప వజ్రహ
స్తునకు వశంబు గా దనినఁ జొప్పుడునే నినుబోటి కాత్మిక జె
ప్పినక్రియఁ జెప్పి నీవు వెఱపించిన నే వెఱ పెక్కువాడనే.

38

వ. అనుటయు నతని నగ్గలంబు కోపింపం జేయుటకై శల్యుండు మఱియు
నిట్లనియె.

39

తే. ఇప్పుడే నీకు బుద్ధులు నెప్పు నేల, నరుండు గాండీవగుణానికృణంబు నెలఁగఁ
గదిసి నీమెయి బలుతూపుగములు నిగుడఁ జేసి నిను బుద్ధిమంతునిఁజేయుఁగాక.

వ. అని యంతం దనివోక యతండు.

41

సీ. రోషమహాటోపభీషణహరితోడ సమరంబునకు హరిణము గడంగి
దానధారాభీలదంతావళముతోడ సంగ్రామమునకు శశంబు గడంగి
చండస్వభావోగ్రపుండరీకముతోడ నాజికి సారమేయంబు గడంగి
దారుణతుండాతిహూరగృధ్రముతోడఁ గలహంబునకు నురగంబు గడంగి

ఆ. యడరునట్లు గాదె యస్త్రకళాసముజ్జ్వలుండు పార్థతోడ సంగరమున
కీపు గడంగి యడరు తెల్ల రాధేయ నీ, కేటిబలము నప్పు నెందుఁ గలడు.

42

వ. అనియె నివ్విధంబున నధిక్షేపింపబడి కర్ణుండు గోపించి కెంపారుకన్నుల నా శల్యు నాలోకించి. 43

క. గుణవంతులగుణములు నిర్గుణుఁ డెఱుగమి దెల్ల మీవు గుణహీనుడ వీ గుణ మితనియందుఁ గల దని, గణుతింఁగ 1 నైపుణంబు గలదే నీకున్. 44

సీ. అర్జును నస్త్రవిద్యాప్రమాణంబు నాయెఱిగినయంత నీవెఱుంగ వలెని కొలఁయు వనమాలికొలదియుఁగాంచి నాకొలదియు నెఱిగి వారల మదీయ దివ్యాస్త్రబలమునఁ దెగటార్చ నగు నని యే నిశ్చయించితి నెట్లు లనినఁ గడుఁ బెద్దకాలంబు గంధపుష్పాదుల నర్పించు చున్నాడ ననుదినంబు

ఆ. దొనఁ గరంబు భక్తి నునివిన నున్నది, యహిమయంబు దారుణాస్త్ర మింత యంత యనక యెదిరి నాహుతి గొనుదాన, జిహ్వు నోర్తు నొండె గృష్టు నోర్తు.

వ. భాగ్వాస్త్రంబున నొక్కనిం బొరిపుత్తు నట్లఁ గాక యాదవపాండవనివహం బులోనం గృష్ణార్జునులయందు లక్ష్మీవిజయంబులు సుప్రతిష్ఠితంబు లై యుండు నయ్యిరువురం బొదివి పెనంగం గనుటకంటె మేలుచుం గలదే వారల గరుడ కపిధ్వజంబులుఁ జక్రగాండీపంబులు బెండుమానుసులకు భీషణంబులు నాకుఁ బరితోషణంబులు వేపురుగోవిందులుఁ బదివేపురుపార్థులుఁ బన్నినం బోరెద నీవు మహాయుద్ధకోవిందుడవు గామింజేసి వెఱచఱచి కాలు లఱచెద వక్కడి పక్షపాతంబునఁ జేరెదవో యెఱుంగ నింక నిట్టిమాట లాడిలేని ప్రాణం బుల కొఱ యెల్ల వని పలికి వెండియు. 46

—కర్ణుండు శల్యునివై గోపించి యతని దురాచారంబు లంగడించుట—

సీ. విను పాపదేశసంజనితుండ 2వగునీకు దుష్పృథ్వి గాక సద్బుద్ధి గలదె ఊర్తియాధమ నీచ కలదు లోకంబున నాబాలగోపాల మైన వాక్య మితకుటిలుండు సంగతుఁడుగాఁ డేమిటఁ జెలికిఁ గీ డొనరించుఁ జెట్ట వలుకు దుష్టాత్మకుండు గడుఁ గష్టుండు మద్రకుం డనునంతఁబ్బుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె

ఆ. వావి లేక యెల్లవనితలుఁ బురుషులుఁ, గలయ మీకు నెగ్గు గాక యుండు మున్ను గల్గు పిదప జన్నుఁబా లై పెరుఁగుదురు నెప్ప నేల గుణము లింక.

క. పలువురకుఁ బుట్టి నిచ్చులుఁ, గలు ద్రావుచుఁ బెరిగి 3యెట్లు గఱతురు శీలం బులు నుచితము లగుభాషణములు నీ వివ్వాట లుడిగి పొదపొద మనికీన్. 48

చ. మఱియొకఁ డేను శెప్పెద నమానుషవిక్ర మలీల నల్లదం బఱపియుం బంపియుం 4 రిపునృపాలకనై న్యము రూ పడపచి మై దొఱఁగుట యొప్పుదే తనువు దూఁటులు గాఁ 5 బెఱవారి గెల్పుకో

1 నైనగుణము. 2 వగుట దుష్పృథ్వియుగాక సద్బుద్ధిగలవె. 3 యిట్లుగడుదుక్కిలంబులు నను చితభాషణములు, బలములు బలకంగ నేల పద పద మనికీన్. 4 బలపారి గెల్వఁగానుఱదొకో,

లుట దొకొ నాదుపెం పుడుప నోపుదురే నినుజోటు లెమైయన్. 49

వ. కినియించి గదం దల వగుల వ్రేటువడక యూరక తేను వోని మ్మనవుడు మద్ర
పతి యతని నవలోకించి. 50

ఆ. హితము సెప్పఁ దగనె యే సీకు నదియును, గాక నీరథంబు గడపు చుండి
కొరవాధినాథ కాశ్యాధి నగునాకు, నున్నరూపు సెప్పకుండ నగునె. 51

ఉ. సారథి దక్షుండై రథకసారము రథ్యబలంబు నాయుధో
దారత మానమున్ రణవిధంబు నిమిత్తశుభాశుభతన్వని
ద్వారణమున్ మదిం గని హితం బెఱిగించుట నీతి గాన నీ
వీరస మెత్తి నోఁ బలికి తేనియుఁ జెప్పదు సూతనందనా 52

వ. ఏ నేమితప్పు నేసిన గదం దల వగులవ్రేసెదవు నీ విట్లంటివి గదా యని
హితోపదేశంబు మాననేక్తునే యిది యొకదృష్టాంతంబు వివరిం చెద
వినుము విని నీవు నాచెప్పినట్లు చేసి తేనియు మేలు నేయ కుండినం గడుమే
లని యిట్లనియె. 53

సీ. అంబుధిలో నొక్కయలఘుతరద్వీపమున ధర్మవర్తి నాఁ జనునరేంద్రు
పురమున నొకవైశ్యవరుఁ డధ్వరాదిసత్కర్త తుఁడును శాంతిదాంతియుతుఁడుఁ
గరుణాపరుఁడు దాననిరతుండు ధనధాన్యశోభియు బహుపుత్ర లాభవిలసి
తుండు నై వర్తించు చుండఁగ నిలు నేరె నొకకాకి యతనిపుత్రకులు దాని

తే. కెగిళ్లు పెట్టి కొనిమాడ నెలమిఁ బెరిగి
కొవ్వి కడు మీఱి యెట్టిపక్షులును దన్నుఁ
బోల వనియెడుదుర్దానమునఁ దృణీక
రించి యది పెక్కుభంగులఁ గ్రీడ సలుపు. 54

వ. ఇట్లు విహరించు చుండ నొక్కనాడు గొన్నిహంసంబులు పక్షబలంబున నుప
ద్రితో¹ సరినేయం దగునట్టివి సముద్రంబుచేరునఁ జనం గని యాశోమతి
కొడుకు లక్కాకంబునకు వానిం జూపి యిట్లనిరి. 55

క. పులుఁగులలో నీ వెక్కుడు, విలసద్దలి నంచ లిట్లు వినువీధిఁ గరం
బెలమిం జనియెడు వీనిం, గలసి పఱచి గెలువ వలదె² గతులబహులతన్. 56

వ. అని లారతమృజ్జానహీను లగునయ్యల్పబుద్ధులు సెప్పిన నుచ్చిష్టదర్శితం బగు
నదియును మౌర్యంబునం దా నంతటిదాన నన తలంచి వానిదేశం జని
మనంబున వీనిలో మేటి యెయ్యదియో యచుచుం జేరి తనమాప్తికి వచ్చిన
యంచం బురుడించి పఱతము రమ్మని పిలిచిన నయ్యంచ లన్నియు నిలిచి
బెలుచ నవ్వి యవ్వాయనంబున కిట్లనియె. 57

క. మానససరసి వసించు మహీనబలముఁ జవముఁ బక్షు లెల్లను బొగడం

గా నెందు దిరుగుదుము ద, వైస్వనసు భేదంబు లేదు హంసల మగుటన్. 58
వ. ఇట్టి మాయందును. 59

క. బలశాలి యైవహంసము, బిలిచితి పురుడించి పాఱ 1 బేలతనమునన్
గలవే యింతకు మును హంసలతో బురుడించువాయసంబులు జగతిన్. 60

సీ. అనుటయు, గాక మిట్లును హంసములతోడ గతులు మాటొక్కటిగలవు వాన
నొక్కొక్కటొక్కట శతయోజనవ్యాప్తి నేమెఱయుదుఁ బొడవుగా మీఁది కెగసి
చనుట యచ్చటచుండి చక్క నేలకుఁ జోడు వట్టి డిగ్గుట దూరపాతభంగి
2 సంగతి పరువడి చాచులీలాగతి వక్రయానము వలయక్రమంబు

ఆ. లోను గాఁగ నెట్లు లై నను మీకోరి, నట్ల పఱచి మేటియంచ యైన
దాని నిపుడ గెలుతుఁ దక్కటియంచలు, భయము వొందఁ గాకిపదువు వొంగ.

— క కము హంసముతో నముద్రముమీఁదఁ బఱచి భంగపడుట —

వ. అనుట చు విని మున్నా హూతం బైనహంసం బక్కాకంబు నాలోకించి. 62

ఆ. నూలుగతుల నీవు వాలు దే నన్నియు, నెఱుంగఁ బులుఁగు లెల్ల నెట్లు వాలు
నడరి యాకసమున 3 నిడుబాట నట్ల పా, అదము రమ్మ జలశిచదల ననిన. 63

వ. అయ్యెడం గూడినకాకంబు లపహసించి శతప్రకారగతి యగుదీనితో నేకయాన
పర్యవసానహీనముత్సాహదోహలి వగునీ వెట్లు కచ్చరించెదవు పఱచి భంగ
పడియెదవు గాక యనుటయు నమ్మరాళం బాగమిం బాసి పఱవఁ దొడంగినం
దోన యవ్వాయఁబంబునుం బఱచె నిట్లు రెండును మున్నీటిపై మిన్ను దఱిసి
పాటునట్టియెడ. 64

క. రాయంచ మందగతిఁ జను, వాయస మతీతీవ్రభంగి వలను మెఱసి లీ
4 లాయితము లొప్పు బహుగమ, నాయాసము నొంది పఱచు నగ్గలిక మెయిన్.

ఆ. ఎలమిఁ గడచి పోవుఁ బిలుచు గ్రమ్మటి వచ్చి
ముక్కు ముక్కుమీఁద మోపు జొట్టు
నేచి తిరుగు నీక లీకలతో రాయు
నొరయుఁ జిత్రగతుల మరియు నవ్వు. 65

వ. ఇవ్వభంబునం గాకం బనేకప్రకారప్రసరణచతురం బై సంపరించుటం జూచి
ముదితంబు లైనవాయఁబంబు లధికస్వరంబుల మెఱయుచు హంసంబుల గేలి
గొని నవ్వుచుఁ దరువులపయిం దుల్లి క్రుల్లియూడుచు మరాళంబు పరాభ
వంబుఁ బొందెడుఁ జూడం దని వెద్దయెలుగునా బలుకు చుండఁ దదీయ
కలకలం బాలించి హంసంబు భరితోత్సాహం బై. 67

క. పొడవునకు నెగసి యెప్పటి, పడమటిదెన నిగిడి వెలుచఁ బఱచినఁ గూడం

గడురయమునఁ జని యంచు, ¹గడవం గా ²కిలకఱచి కాకము పాలున్. 69

వ. పాటి పాటి డయ్యుటయు నయ్యంచ యుదంచితత్వరితగమనకళావైదగ్ధ్యంబు మెఱయం బఱచిన బీటుపడి కాకం బాకులాంతరంగంబును వికలాంగంబును నై యిట్లని వితర్కించు. 69

క. నేరక తొడరితిఁ గాల్కొన, భూరుహములు లతలు గిరులు బొదలేమియు లే వారయ బహుసత్త్వమయము, వారిధి డిగి సోకినపుడ వలయుఁ బోలియన్. 70

వ. అనుచు దీనమానసం బయి భయంబునం గలంగి డప్పి సొగసి యవశత నంత కంతకు డిగుచు చున్నయక్కాకిం గనుంగొని కలహంసం బిట్లనియె. 71

ఆ. నీ వనేగతులు నేర్పిది యేగతిఁ, జనుట చెవును వాయుంబ యేను గడవ నరిగి పిలువఁ గా నేల తడనెడ, వెఱక లేటి కీట్టు లేడల విడువ. 72

వ. అనియె నట్టియెడ. 73

క. తలకొని జలములు పక్షంబులు దుండము దోక సోక బొరిఁబొరి నెగయక బలమటి మెయి దిగఁబడఁగా, సొలసి యెగయలేక వాయసుఁడు వెగడొంచెక్. 74

వ. ఇట్లు మున్నీటినిటివయిం బడి కియగ్గలం బగుదురవస్థకు బెగ్గలంబు నొందుకా కంబు నాలోకించి పలుక నగుం గాక పలికినట్ల యెవ్వరికి జేయఁ దీరుఁ బని తీరెం గదా యనిన రాయంచకు నక్కాకం బిట్లనియె. 75

క. ఎంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వునఁ, బొంగినమెయితోడ గర్వమునఁ దిరుగుచు నా కుం గలదె యెందు నెదురు వి, హంగమపతి నైన గెలుతు నని మును దలతున్. 76

క. నాకొలది యిప్పు డెఱిగితి, నీకరుణాలోకంబు నిగిడించి శరణ్యా కావు నన్ను మగుడం, గాకులలోఁ గలువఁ దగవు గాదే నీకున్. 77

వ. అని యిత్రేఱంగున. 78

క. ఆకులతఁ బొంది పలుకుచుఁ, గా కా యని చంచు దెఱవగా నఱచుచు నీ రాకరమున మునిఁగెడున, క్కాకిం గలహంస పరమకారుణ్యమునన్. 79

క. వెరవునఁ దత్తనవుం దన, చరణంబుల నిఱికి యెత్తి చా వుడిపి బల స్ఫురణంబు మెఱయ వీఁపున, ధరియించుచు వచ్చెఁ బక్షితలు నులింకన్. 80

వ. ఇవిధంబునం దెచ్చి యెప్పటివెలపున డించి రాయంచ యక్కాకి దెప్పిఱిన దానితో నచ్చటికాకులు విన నింక నిట్టియవినయంబు లెన్నండును జేయకు మని పలికి నిజహవరంబు లగుమరాళింబులుం దానును వలయుచోటికిం జనియె నీవు నాకోమటికొడుకులయెంగిలికూటం బెరిగినయక్కాకంబుచందంబునఁ గురుకుమారులయెంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వి యెక్కుడువారల ధిక్కరించెదవు నీకొలది యెఱుంగవు దీనం జేటు వాటిల్లుఁ గాన లేటడ నెఱింగించెద

నాకర్ణింపుము.

81

చ. విరటునిగోవులక మరల వెల్చి మదంబున నీదుతమ్మునిం
బొరిగొనఁ బాగుఁ దాఁక కెట పోయితి నాఁ డలఘూషయాత్రలోఁ
గురువతి డించి క్రీడి కృపకుం దగుపాత్రము నేసి యొక్కడక
సురిఁగితి చెప్పుమా నిజము సూతతనూభవ నాకు నేర్పడన్.

82

వ. అని వెండియు.

83

చ. పసివడి జామదగ్మ్యుడు సభక వినిపింపఁడె మీకు నెల్ల న
ర్జునుభుజవై భవంబు మధుసూదను వెంపును నాఁడ ద్రోణశాం
తనవులుఁ జెప్పరే భహువిధంబుల వారల గెల్వ రామి¹ముక
వినమె యెఱింగియుక మఱియు వీఁడిమాటలు వేయు నేటికిన్.

84

క. బంటిమెయిఁ దాఁక నాము, క్కంటికి వశ మగునె కృష్ణగాంధీవుల ని
ట్లంట యుడిగి తగురథికుల, జంటగొని రణమ్ము సలుపు శత్రులు దలఁకన్.

85

తే. గొంతికొడుకును దేవకికొడుకు మనము
గనియెదము దినకరనిశాకరులుఁ బోలే
వెలుగ నయ్యెడ ఖద్యోతవిలసితంబు
తోడి దగుఁ గాక నీవెంపు దోఁపఁ గలదె.

86

వ. అనిన విని కర్ణుండు గమలనాభునివెంపును బాధ్యబలిమియు నెఱుంగక యేనేల
వారిఁ దొడరెద నెల్లు చెప్పినను దొడరుదుఁ దొడరి వా రొండె నే నొండె
నగుదు నిలియ నీవు వెడమాట లాడక యుడుగు మని పలికి యచ్చటిమహీ
పతులు విన నమృద్రపతి కి ట్లనియె.

87

— కర్ణుండు శల్యునితోఁ దనకుఁ గలిగినశాపంబులతెఱంగు నెప్పుట —

సీ. తలచిన నెదకు సంతాప బునెయంగఁ జాలెడునట్టివి జామదగ్మ్యు
కోపంబు బ్రాహ్మణశాపంబు గాక యే సరకు గొందునె మురహారుఁ గిరీటిఁ
జెప్పెది విను మస్త్రశిక్షార్థి నై మహేంద్రనగంబునకు జమదగ్ని సుతునిఁ
గోరి పోయినఁ గృపాంభోరాశి యగునమృహాముని గులము నన్నడుగుటయును
తే. బొంతునకు నోర్చి బ్రహ్మస్త్రమునకుఁ గాఁగ
బ్రాహ్మణుడ నని చెప్పి తత్పాదభక్తి
గలిగి మెలఁగంగ శిక్షించె నలఘుబహువి
ధాస్త్రశస్త్రసంవేది గా నతఁడు నన్ను.

88

వ. భార్గవాభిధానం బగు మహాస్త్రంబు లోనుగా ననేకదివ్యాస్త్రంబు లిచ్చెఁ బదం
పః బ్రాహ్మం బగునస్త్రంబు నొసంగె నొసంగి సమరంబున నాపత్నమయంబున
దీసిం బ్రయోగింపు మని యానతిచ్చె మఱునాఁ డత్తపోధనస్త్రముండు మది

1 మీ, విను యెఱుంగుదుక...మాటలు బుద్ధి జెప్పెదన్.

యాంకతలంబున నొఱిగి నిద్రించు చుండ నొక్కజంతువు నాక్రిందితోడఁ దొలిచిన నమ్మహాత్మునకు నిద్రాభంగం బయ్యెడు వని కదల కుండితఁ దడనంత రంబ మేలుకని యతండు నెత్తుటివెల్లునఁ గని తత్ప్రకారం బఱిగి యేను జెప్ప విని మత్తైర్వంబున కచ్చెరువడి నీవు బ్రాహ్మణుండవు గా వెవ్వడ వని యొత్తి యడుగుటయు వెఱచి సూతసుతుండ నని చెప్పితిఁ జెప్పువచ్చు డక్కిటకంబు నాలోకించిన నది యదృష్టపూర్వవికృతాకారం బై యుండ నద్దనహితంబు గోరి యింద్రుం డమ్మునీంద్రునకు నన్నుఁ దేటవఱచి యతనిం గోపింపం జేయు వాడై కీటతనువు దాల్చి యట్లు సేసెం గానోపు నాపంయమి గోపించి కపటం బున బ్రహ్మాస్త్రంబుఁ బ్రగ్రహించి తది నీకు వలయుకాలంబున దోచవీయు మృత్యువాసన్నం బైనం దోచుటయు నాపద ముట్టినయెడ భార్గవాస్త్రంబు దోచుకుండుటయుం గలిగెడు మని శఙ్కించె నది జామదగ్న్యకోపంబులెఱంగు బ్రాహ్మణ శాపంబు లెఱుం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 89

సీ. ¹శ్రమమునకై యేను సకలాంబకములు నెక్కుడువెన నేయ నయ్యెడకు నొక్క యాఁబెయ్యి యుఱికి నాయజ్ఞానమున నంపతాకునఁ గూలుదు దానిఁ గలుగు బ్రాహ్మణుం డధికకోపంబున నది హోమ²ధేనువత్సం బిట్లు దీని శల్య నిహతంబుఁ జేసితి నీవు నావచనశల్యంబున నిహతుండ వగుము నీకు

తే. సమర మేకాగ్రనిర్భరోత్సాహవృత్తి, నడవ నరదంబుచక్రంబు పుడమిఁ గ్రుంగ వలయు నెవ్వీరుమార్కొనిగెలువఁగోరి, శ్రమమునేనెద వతనిచే జాపు మీపు.

చ. అనుటయు భీతి వేడికొని యావులు వేయును నెడ్ల నాలునూ టును రథముల్ శతంబును మెఱుంగుల మొత్తముఁ బోనియంగనా జనశతకంబు దంతిశతసప్తకముం గొని శాంతిఁ బొందవే యనినను మాన దయ్యె వసుధామరుకోపము తీవ్రరూపమై.

91

వ. మానక యున్న మఱియును.

92

క. నాకుఁ గలసొమ్ము లెల్లను, నీ కిచ్చెద ననుఁ బ్రసాదనిరతకటాక్ష¹ లోకితుఁ జేయు మనుడు నతఁ, డీకాటులు మాచు మచుచు నేఁగెం బెలుచన్.

వ. ఇట్లరుగుచు నలుకవెంపునం గన్నుల నిప్పులు రాల మరలి కనుంగొని నాపలుకులకు బొంకునుం గలదే నీ కీదుష్కర్తంబు పరలోకంబునకు బాధకంబు గాకుండ నిదియ ప్రాయశ్చిత్తం బయ్యెడుంగాక బొమ్ము సూతనందనా యే నెట్లంటి నెట్లగుటదప్ప దరుగు మనియెం గావున నాజామదగ్న్యబ్రాహ్మణులశాపం బులకు వెఱతు సత్యంబ పలికితి నీయున్న రాజులును నాతోడిసుఖదుఃఖంబు లకుం గలవా రగుటంజేసి కృష్ణార్జునులకు నే వెఱవ నింద్రయమవరుణకుజే

1 శ్రమమునకై యేను వివిధాంబకముల నెక్కుడువెన నేయ నొక్కచిఱుక, యాఁబెయ్యి.

2 ధేనువువత్సంబు దీని కిట్లు, నిహతంబు,

రులు వజ్రదండపాశగదాహస్తై లై బెట్టు ముట్టినను బెదర నని యుండుదుఁ
దక్కినవారిం జెప్ప నేల యిప్పుడు బ్రహ్మాస్త్రంబునుం దోచుచున్నది యన్నరుని
యున్నెడకు మనఃఖంబునడచుము పుడఁగి జనంబులు మదీయకోదండపాండిత్యం
బొండ్లొరులకుం జెప్పికొని యచ్చెరు వందు చుండునట్లు నేనెద నప్పేటిమగని
మృత్యునివాసంబు నొందించెద. 94

సీ. కాండమహాతరంగముల వైరుల ముంచువిజయాంబురాశికి వేల నగుదు
బాణరశ్మిలఁ బరిపంథులఁ బొదివెడు నద్భునాదిత్యున కభ్ర మగుదు
విశిఖోగ్రశిఖ విద్విఘ్నల నేర్పుకీరీఃఘోరదావాగ్ని కాసార మగుదుఁ
బ్రదరవేగమున నరాతులఁ గూల్చుపాథాతివాయువునకు నచల మగుదు

తే. విల్లు వట్టెడువారికి నెల్ల నెక్కు, డనఁగ నెగడినగాండీవి నాహవమునఁ
దొడరఁ బ్రాణంబులకు నాసవడులఘుప్రకారులకు వచ్చునే నాకుఁ గాక శల్య.
వ. అని వలికిన విని యమృద్రపతి వీనియంతగంగంబు గలంగఁ దా నద్భుతతేం
జచ్చుట నిర్ణయించె నెట్లనిన నిట్టియప్పుడు జరులు దనమీఁదం జాలిమి
వెట్టకుండుటకుం గాదె జామదగ్న్యబ్రాహ్మణులశాపంబులు భూపాలురు విన
నుగ్గడించె నిక్కలంక యే నీరజ్జులానికి నద్భునుగుణవిశేషంబు లెఱింగించి మదం
బడంచినకతంబునం గలిగెఁ గౌంతేయగ్రజునకు నాయుచ్చినవరంబు సఫలం
బయ్యె నని మనంబునం దలంచె మనుజేశ్వర విను మాశల్యుండు నెప్పిన
యాఖ్యానంబునం జిత్తం బెరియు చునికింజేసి యాసూతనందనుం డతనితో
మఱియు నిట్లనియె. 96

— కర్ణుండు హంసకాశీయాపాఖ్యానము విని కోపించి శల్యుని దూఱుట —

క. దృష్టాంతము నెప్పెద నని, కష్టాత్తా నీవు నన్నుఁ గాకము నరు ను
త్కృష్టమరాళము గాఁగ ని, కృష్టంపుఁగఁక జెప్పి తిది సఖత్వము తెఱఁగే. 97

ఆ. నీచులకు బలంబు నెట్టిన పరుసని, కాటు లఱచు చున్ని గాన యిట్లు
వలికి తింతఁజేసి భయ మయ్యెనే నాకు, నట్టిమాట లింక నాడ కుడుగు. 98

క. అడిగితినే నిను నాక, నృడిభుజబల మెట్టి దని యవారణ నీ వి
ప్పుడు నృపు లెల్లను విన వా, విడిచి పొగడె దిట్లు వందివిధమున నతనిన్. 99

చ. అని మొన శత్రులం బొగడు టారయ మూర్ఖతగాదె యిట్టిదు
ర్జనుల సహింతురే వెలుచఁ జంపక నైరణ నేయుకాల మై
నినుఁ దెగఁ జూడ నైతి ధరణీపతి కయ్యముపై భరంబునఁ
గొనకొని సూతకృత్యమునకుం దగఁ బంచినవాఁడు గావునన్. 100

వ. అని వెండియు. 101

తే. అకుటిలుం డగునాకు నత్యంతకుటిల
వృత్తి సహితంబు నేనెద విత్తైఱంగు

మిత్రపంచన మారయ మైత్రి సప్త
పదకృతోద్భూతి యనియెడుపలుకు వినవె.

102

క. జను లెట్టిది మిత్రవిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద మఖిలము దుర్యో
ధనునందుఁ గలదు నాయెడ, మనమూఱడియుండు నా కమందస్రీతీన్.

103

క. జను లెట్టిది శత్రువిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద మారయఁగా దు
ర్జయఁడ నగునీకు నాయెడ, వినుము కలిగె దీన మనసు విచ్చెం గుటిలా.

104

ఉ. కావున నీకు నప్రియముఁ గౌరవరాజునకుం బ్రియంబును
గా విధి మెచ్చ బాహుబలగర్వ మఖర్వము గాఁగ లక్ష్మీకిం
జేవయుఁ గీర్తి కున్నతవిజృంభణముం గలుగక ముకుందగాం
డీపులఁ దాఁకి గెల్చెదఁ గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగన్.

105

వ. అని పలికి మఱియును

106

తే. భండనంబునఁ బార్థుఁడే బడక నేఁడు, మేలుచే యైతినేనియు మృత్యువునకు
నెన్నఁడును నగపడ నాకు నివ్విధంబు, సంచయము లేక చిత్తంబునందుఁ దోఁచె.

చ. కినుతమహాస్త్రముల్ వఱిపి విక్రమసంపద నాకుఁ జూపున
ర్జునుభుజబీల కోర్చెద వసుంధరఁ జక్రము గ్రుంగి నారథం
బునకు నవార్య మై యెడరు పుట్టక తక్కిన శల్య చూడుమీ
నను విశిఖావలీలిపలంబున నాతనియేపు మావెదన్.

108

వ. నీకు వెఱిపింప నయ్యెడుకొలందివారిని వెఱిపింపుము కర్ణుండు విక్రమంబునకుం
గీర్తికి నాస్పదం బగుటకు జనియించినవాఁడు గాని భయంబు గొనుటకుం గాదు
కురుపతిసన్నిధి నీవు సారథ్యంబునకుం బూను చుండి పలికికొన్న బాసకతంబున
బ్రదికిపోయి తనన విని శల్యుం డీయనర్థప్రలాపంబులం బ్రయోజనం జేసి
వినుము కర్ణకర్ణలు వేపులైనం గిరిటిని గెలువం జాలుదురే యనుటయు నతండు
గినుఁ నెట్లనై నకన్నుంగవతోడి నవ్వునవ్వుచు నిట్లును భృతరాష్ట్రునన్నిధి నుత్తమ
ద్విజులగోష్ఠి నఖిలదేశాచారివిదుం దైనవృద్ధబ్రాహ్మణుండు నెప్ప వింటి బా
స్థికదేశంబున వారు గోమాంసంబు సంజికొని మద్యపానంబు నేసి నగ్నులై
యసంగతదురాలాపంబులతోఁ దిరుగుదు రని తొడంగి యనేకప్రకారంబుల
బాస్థికదేశనిదోపచార్యునంబునేనె నట్టిబాస్థికుల కొడయుండవు తత్కృతంబు
లగుపుణ్యపాపంబున నాఱవపాలు నిన్నుం జేరునట్లుం గాక వారియ నాచారం
బులు వారింపమింజేసి యాకల్మషంబు లెల్లను నిన్నుం బొందు బాస్థికులకంటె
మద్రదేశజాతు లవినితే లని యార్యులు నెప్పుడును ని న్నేమి నెప్పం గల దింత
వట్టు నెఱింగి నాలుక యడంచి యుండు మనవుఁడు నమ్మద్రేశ్వరుండు.

109

క. లావులు ¹రథ్యతిరథసం,ఖ్యావేశం దెలియఁజెప్పెఁ గాదే భీష్మం

- డావచనమ్ములు మనమున, భావింపుము శ్రోధమేల బలియుండ నీకున్. 110
- తే. విడుతు రావుల బంధుల వెలలు గన్న, నమ్ముదురు కులకాంతల సంగదేశ
జనితు లగువారు విభుడ వజ్రుల కిట్టు, లేలాశో నొడ్లచరితంబు లెన్న నీకు.
- క. పరదోషము నెప్పగ నే, ర్తురు గా కాత్తీయ మైనదోషంబు మదిం
బరికింపగ నథములు నే, ర్తురె తలఁపక యుంటి వలుకతో నుండకుమీ. 112
- వ. అని యుల్లసం బాడి మఱియును. 113
- ఆ. సకలదేశములను సన్మార్గవర్తులు, గలరు దుష్టతలియుఁ గలిగియుండు
మది నెఱుంగ నేర్పుమధ్యస్థు లదియును, నదియు నుగ్గడింతు రెదురు మెచ్చ.
- వ. ఒకదేశంబు దాఁ గిడయగుట కలుగునే యట్లుంగాక సదాచారదురాచారంబు
లు దైవం బెఱింగెడు ²నీ వనాత్మజ్ఞుండ పూరకుండు మనియె నట్లయ్యిరువురు
వివాదంబునెయుట యాలించి చేరి కొరవపతి సభభావం బుపన్యసించి రాధేయు
రాజత్వకొరవంబు గొనియాడి మద్రవిభుని వారించిన నాసూతనందనుండు
నగుచు శల్యు నుద్దేశించి పొద పొద రథమ్ము పోనిమ్ము పోనిమ్మని పలికె నట్లరిగి
శల్యుండు సస్థితం డగుచు వెండియు నర్జును నుగ్గడించి కృష్ణుండు సారథియును
గాండివంబు సాధనంబును నై యప్రతిహతమనోరథం డగునారథికుతోడం
బెసంగ నోపితేని నీవ మా కెల్లను రాజ వష్టేటిమగనియరదంబు మనమొగ్గ
రంబు సొచ్చి చిక్కువలుచుట గలుగు నని యెఱుంగ నయ్యెడు మన మేమటక
యుండ వలయు నీతోఁచుదుర్మిమిత్తంబు లనుసంధింపుము. 115

— శల్యుండు గర్జునితో నప్పుడు దోచుచున్నావంబులు నెప్పుట —

- క. వఱిశులు మనచేరువఁ బె, ల్లఱచుట బెట్టెదురు గాలి యడరుట గ్రద్దల్
తఱచయి యాడుట వికృతపు, టఱపులతో రేగి కాకు లఱచుట గంటే. 116
- వ. అని వెండియు. 117
- ఆ. సిదముకామ సూడు వడఁకెడు మనచేరి, చుట్టు మెఱయఁ గట్టినట్టిచిలుత
పడగలందుఁ గంట వెడలెడు మంట లు, గ్రంబు గాఁగ నోపు రణము నేడు.
- వ. అనియె నప్పుడు రాధేయుండు భృష్టద్యుమ్నాభిరక్షితం బయినధర్మతనయ
పూహంబు గనుంగొని రథివరులం దిగినయెడల నమర్చి తనమోహరం
బాయితంబు నేనిశాని యురవడింప నమృత్రపతి యత్తెత్తి యాలోకించి. 119
- ఉ. అల్లదె యర్జున భృజవిహారము గానగ నయ్యెడుం గపిం
ద్రోల్లననంబునకా మెఱసి యుద్భటు లైనత్రిగర్తు లేపు శో
భిల్లగ వారె యన్నరుని బెట్టుగఁ దాకి రతండు నంపవె
నెల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె నింగి గుణధ్వని వొంగ వారలన్. 121
- ఆ. అనిన గర్జుఁ డిట్టు లనియె సంశయక, బలముచేతఁ బొదువఁబడి కిరిటి

¹ కెల్ల, నొడ్లచరితంబు లెన్న నీ కవిత మగునె. ² నీవు నాత్మజ్ఞుండవు.

- మేఘపిహితుఁడైనమిహిరునిచాడ్పున, వాడి లేక యున్నవాఁడు గంటె. 121
- వ. అనుటయు శల్కంబు. 122
- చ. వరుణుఁడు నీళ్లచే జెడునె వాయుసఖుండు మహేంధ్రనోత్కర
స్ఫురణ నడంగునే నరుఁడు వోరుల నేపటు తేల కల్లు నె
వ్వరికిని వానిఁ గీడ్పటుప వచ్చునె గాలిఁ బరాభవింపఁగా
1 దొరకొనినం జలంబుమెయిఁ దోయధి యంతయుఁ ద్రావ వచ్చినన్. 123
- ఆ దేవతలకు నైన దేవేంద్రపుత్రుని, నాహవమున గెలువ నలవి గాదు
మనము గెలుతు మిట్టిమాట లాతని జేరఁ, జనక యాడి దీన సంతసింపు. 124
- ఉ. మేరువువోలె నొప్పినసమీరణపుత్రునివేర్చియున్ మహా
దారుఁడు ధర్మనందనునుదాత్తతయున్ విజయానుజన్తు లే
పారంగ నున్న సొంపును నహంకృతి యేర్పడ ద్రాపదీసుతు
శీర్షిరల మీటి పొల్వెసఁగులీలయుఁ జూడుము సూతనందనా. 125
- వ. పాండవులు ధర్మపరు లెవ్వలన ధర్మంబు గలుగు నవ్వలనికి జయంబు గలుగుట
దప్ప దనునమయంబున సంశ్చక్షకులంబుం గనుంగొని మననైన్యంబును సవ్య
సాచిం జూచి వారిసేనయును గడంగి యొండొంటితోఁ దాఁకిన గంగాయమునల
సంపాతంబుచందంబు దోచె నట్టియెడం గురురాజు రాధేయుని మర్తరా
జుం దగురాజులను సాదరావలోకనంబున సంభావించి యిట్లనియె. 126
- ఆ. ఎద్ది ప్రియము సేయు నేపారుశూరుల
చిత్తములకు నది యుదాత్త భంగి
నొడవె మీకు బాహుమదమునఁ గొనియాడుఁ
డుగ్రశౌర్యమహిమ యుల్లిస్థిల్ల. 127
- క బలు పెసఁగఁ బొందుపుత్రుల, బొలియించిన నతులరాజ్యభోగంబును వా
రలచేతం బొలిసిన నుజ్జ్వలనాకసుఖంబు గలుగు వ్రాలుండు పోరన్. 128
- వ. అనిన వార లందఱు నుబ్బి సింహనాదంబులు సేయఁ దూర్యనికదంబులు
సెలంగ నైనన్యంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పు డశ్వత్థామఁ ధిశజనంబుల
మనంబులం బ్రవదం బెసంగ నిట్లనియె. 129
- క. ఆయుధము విడిచి యుండఁగ, సాయగురు మీరు సూడఁ జంపినకష్టో
పాయుని భృష్టద్యుమ్నుని, మాయించియ కాని తొడినమటు చే మాడ్చున్. 130
- క. కడువడి వడముడియును గ,వ్యడియు నతనిఁ గావఁ బూని వచ్చిరయేనిం
జెడుదురు మచ్చాపంబున, వెడలువివిధవిశిఖిఖిలవేడిమిచేతన్. 131
- చ. అన విని యవ్వరిష్ఠరథి కావలి పెల్లగఁ బొందుపుత్రయో
ధనులయొక వెసం గవియుదర్పము వార లుదగ్రవృత్తి మా

- రొనినమహాగ్రభంగియును ఘోరపులీలల విస్తయంబొన
 ర్చె ననిమిషాంతరంగములఁ జెల్లెరణంబు నుదీర్ణరాద్ర మై. 132
- క. జనసుంక్షయంబు పెల్లె, మన వచ్చుం బ్రళయకాల మయ్యెనొ కా కెం
 దుచు నిట్టివి గలవె యని, మనమునఁ దలపోయ వలసె మముబోటులకున్ 133
- వ. అట్టియెడ. 134
- ఉ. ప్రీతి యెలర్ప వీరుల వరించుటకుం జనుదెంచి యప్పరో
 వ్రాతము గంధపుష్పపరివర్షణకేళి యొసర్ప సౌరభం
 బాతతే సంచరించులలితానిలుఁ డెక్కుడు నేని వీచె సం
 జాతనవీరభుర్ జలజాలకనైనికలాటనియుఁ డై. 135
- ఉ. ఆనయంబునం గురుకులాగ్రణి భీమునిఁ దాఁకె వైరిసం
 త్రాసమ త్తవారణకదంబసముద్భటుఁ డై యతండునుం
 జేసె రణంబు దత్ప్రబలసేన దలంకెడునట్లుగా సము
 ద్భాసితదుర్నివార్యబహుబాణవిసారణదారుణోద్ధతిన్. 136
- క. పదపడి రాధేయుం డున్నదవృత్తిం గవినె గుణనినాదంబును బె
 ట్టిద మగురథనిస్వసముం, జదల నిగుడఁ బాండవాగ్రజన్మనిదెసకున్. 137
- వ. ఇట్లు గవినెన మనసైనికు లిట్లని రివ్విధంబున ధర్మనందనుం గదియ నడరిన
 నరుండు వచ్చి యడ్డంబు సొచ్చునపుడు.
- చ. నరునకు సూతసూతికి రణం బగు నేఁ డతి ఘోరభంగి నం
 దరయ నితండు గీ టడఁచు నాతని నన్నటు లున్నవాఁడు దు
 ర్భరరిపుబాధ దక్కి కురురాజు సుఖత్వముఁ బొందు నిష్ట రం
 దరదము నేరి యీతనిమహాస్త్రవిలాసము సూత మేర్పడన్. 139
- క. గెలు పెల్లభంగి నితనికే, గలుగు ననుతలంపు పుట్టఁ గా నిపుడు మనం
 బుల జనియించు మనోరథ, మలనడుటయుఁ బోర విఱుంగనయ్యెడునదియున్.
- వ. అనుచు గూడుకొని రథకరితురగసమృద్ధనిర్దళితభూభాగంబు గా నురవడింప రా
 ధేయుం డతిభీషణం బగురథంబున. 141
- తే. మిగిలి యప్పాండవాగ్రజ మగఁటిమియును
 జలముఁ గోల్పుచ్చి తూలఁ బోఁ బలికి మెఱసె
 నధిప యతనికి వీరమై నడ్డపడఁగఁ
 గడఁగు నదైస యోధులగర్వ మడఁచి. 142

— కర్ణుడు ధర్మజుడై గవసి విజృంభించుట —

వ. అనిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియెఁ గర్ణుండు దనమొన యె
 ట్లాయితంబు నేనె గొంతేయముఖ్యునై న్యసన్నాహం బెట్టి దతం డతనిఁ

బాధివినయప్పుడు గవ్వడి యెవ్వలన నుండె నవ్వీరుం డన్నకడ నున్ననాసూత
నందనున కట్లు సేయ వశం బగునే వాసవుండు సకలసురగణ్ధంబులతోఁ బన్ని
యన్నరునిపై వచ్చి ఖాండవంబు గాల్చు కుండఁ గావం జాలెనే బ్రదుకునకాన
పడుమగల కతని మార్కొన వచ్చు నేరాధేయునకు వచ్చుంగాక యనుటయు.

తే. ఇట్లు లను సంజయుం డవ్వహీశ్వరునకు
నంగవతిమోహరంబులెఱంగు ధర్మ
సుతునియొద్దవిధంబు నర్జునుఁడు వారి
పోరునెడ లేమియును మీఁదిపోరు వినుము.

144

వ. కృపాచార్యుండును గృతవర్తయు మాగధులు వలపట శకునియు నులూకుం
డును గుఱ్ఱపుడడంబులతో వారికెలనను సంశయకగణం బిరువడినాలుగువేలు
ముఖ్యిరథంబు లగ్గలిక నుల్లసిల్లి దాపటను నీకొడుకులందుఁ గొందఱు కాంభోజ
శకయవనసైన్యసమేతంబుగా వారియపులను బహుబలభాసితుం డై దుశ్శాస
నుండు వెనుకనుం గతివయసోదరవరిపుతుం డై కురురాజు పిఱుందను నశ్వ
త్థామప్రముఖయోధులు గరినికరకృతసన్నాహులై యన్నరవతి నియోగింప
నతనిపజ్జ నిలువ నిజపుత్రులుఁ దనచుట్టునుం గదిసి యెసక మెసఁగు బరవశంబున
మెఱియ సూతసూనుండు సేనాముఖంబునకుం దిలకం బై నిలిచి పాలిచె నట్లు
మోహరించి మదకలమాతంగంబులతఱచుఁతంబున మొయిళ్ల మొత్తెంబుల
కైవడిం గాఱుకొనునమైన సురవడి నడపించునాకర్ణుని గనుంగొని కాంతే
యాగ్రజుండు గాండివి రావించి యిట్లనియె.

145

డి. సూతతనూజమోహరము సూచితే యెంతయు గట్టి యై సము
ద్ధ్యోతితభంగిఁ దోచె నది యుక్కునఁ బై పడి యబ్జులంబు ని
ర్మాతము సేయ కుండఁగ నెదుర్కొని యెఱ్ఱెయి నిల్వరింత మ
న్నీతి విధింపుమా బలుపు నేర్పును దజ్జులు పిచ్చులింపగన్.

146

వ. అనుటయు సంక్రందనందనుండు.

147

తే. సారవంత మై కర్ణునిసైన్య మురవ
ణించుఁ గా కేమి దీనికి నృపవరేణ్య
పూని చేయంగవలయుఁ బ్రథానకార్య
మతని సమయించుటయ నాకు నది భరంబె.

148

వ. అనిన విని యవ్వనుజవతి యతని కిట్లను నట్లేని నీవు రాధేయుని గెలుపుము
భీమసేనుండు సుయోధనుని నకులుండు వృషసేనుని సహదేవుండు సౌబలుని
శతానీకుండు దుశ్శాసనుని సాత్యకి గృతవర్తను భృష్టద్యుముండు ద్రోణ
పుత్రుని ద్రౌపదేయులు శిఖండియుం దారును దక్కటిభార్తరరాష్ట్రులం దల
పడువా రెను గృపునితోడం బెనంగెద ననుటయు నట్ల కాక యని యతండు

మున్ను దననిలిచిన నెలపునకుం జనునెడ నయ్యుద్ధిష్ఠిరుపనుపు కేఱంగు వారలందఱు
 టకు నెఱింగించె నతండు వలపటివలన నై న్యాగ్రనర్తి యయ్యుచు వ్యూహ
 రుండు వామపార్శ్వనర్తి యయ్యుచు శై నేయద్రౌపదేయసమేతంబుగా నప్పాం
 డవాగ్రజాండు మధ్యభాగస్థుం డయ్యు నున్న యుష్మాహారం బాసూతనందను
 మొనయురవణి సరకుగొనక మార్కొనియె ననవుడు నాంబికేయుండు. 149

మ. నరు డమై విని వచ్చె నన్నరునకు న్సంశక్తశ్రేణికి
 స్థుర మత్యుద్భటభంగిఁ జెల్లుటయు మున్నూచించి తీ వయ్యుధి
 స్థిరుని గర్జుడు దాఁకి యొచ్చె ననియుం జెప్పంగ వింటి రణం
 బరయం జిత్రము నెప్పు మత్తెఱిగెను సువ్యక్తంబుగా సంచయ. 150

వ. అని యడిగిన సంజయుం డమ్మానవపతి కి ట్లను నట్లు ధర్మజాండు నెప్పె
 కాని యయ్యిరువారుం గదిసినప్పు డన్నియమంబు నడవక కయ్యంపుటాచి
 త్యంబున నొండుదెఱంగు నెల్లె నది యెఱింగించెద నభరింపు మవ్యిధంబున
 మొనలు రెండును నొండాంటిం దార్కొనునమయంబున నవ్యసాచి గర్జు నడ
 చుచక్కటికి నడరం గడంగిన గ్రాలుకపికేతనంబు గనుంగొని తెంపువెంపునఁ
 బొంపిరివోవుచుఁ ద్రిగర్తాదిసంశక్తకులు సరభసంబుగా నడ్డపడి పైకొని తఱిమి
 పొంగినపయోనిధిం బోలిన నబ్బలియుండు నెలియలికట్టం బోలి నిలువరించి
 మాతంగ ప్రముఖసేనాంగనకలాంగశకలంబుల నిలాతలంబు గప్పుచుండ నొం
 డొండ వేర్చి యాబలం బాబలమద్దననందినునరదంబు ముంచికొనిన నవ్వీ
 రుండు విజృంభితకవిక్రముండై బడబాగ్నికీలాకలాంబుచందం బగు సాయకనికా
 యంబు నిగిడించుచు నెక్కుడుమదంబున నమూఁకలం ద్రెక్కిను చుండే
 దత్ప్రకారం బాలోకించి రాధేయునకు శల్యుండు.

ఉ. అల్లదె యర్జున ధ్వజవిహారము గానఁగ నయ్యెడుం గపీం
 ద్రొల్లసనంబునకా మెఱసి యుద్భటు లై నత్రిగర్తు లేపు శో
 భిల్లగ వారె యన్నరుని బెట్టుగఁ దాఁకి రతండు సంపపె
 న్వెల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె నింగి గుణధ్వని వొంగ వారలన్. 152

వ. అని చెప్పియూపె బడంపడి భారద్వాజపుత్రునిబరవసంపుమాటల నాటోపంబు
 మిగిలి మనరథికులు గవిసిన దారుణరణం బయ్యె నని యాకర్ణించి తది యేర్పడ
 వినుము వివరించెద. 153

సీ. కృపుండు సౌబలుండును గృతవర్తయును నలిఁ
 జెలఁగుమాఁకలతోడ బెలుచఁ గవిసి
 కాశ కైకయ మాత్యు కౌసల పాండ్వాది
 బలములఁ దాఁకి రగ్గలిక మెఱయ

నారెండువాఁగుల నాయుధంబుల¹యొడ

మంటలుఁ బొల్లెను మింటఁ బుడమిఁ

జూడ నక్కజముగ శోణిత²భామము

ప్రచురధూళీతిమిరముల నడచు

తే. భగ్నరథములు నిపతితేభములు నిహత

హయములును మృతభటులును రయమునకు వి

ఘాత మొనరింప నున్నదగమనభంగు

లందు బలుపెర వొలయుఁ బోరాడి రధిప.

154

వ. ఆలోన.

155

— కర్ణుడు పాంచాలకుమారుల నశేకులం జింపుట —

ఉ. మేలిమదావళంబులును మేటిహయంబులుఁ దమ్ముపిండు నా

భీలతఁ జుట్టి రాఁగ రథబృందముతోఁ గురురాజు కర్ణుదో

ర్ణిలకుఁ దోడ్పడఁ గడఁగె లేలు వుద్విగ్మముగా నతండు పాం

చాలబలంబుపై నడరె శౌర్యసముద్భటబాహువీర్యుఁడై.

156

వ. అబ్బలంబునకు బాసట యై చేదిసైన్యంబును బెనుఁబ్రాపై పాండవానీకంబు

నుం ఓటిమినఁ బెరిగినదర్పంబునం బ్రదీప్తుం డయి యక్కర్ణుం డాగట్టిమాఁ

కలం దఱిసి మెఱుంగువాలమ్ములు వఱవ నవి పీనుంగువెంట లగుచుండ నుఱక

యుక్కునం బొదివినబలుమగలకుం గీర్తియు స్వర్గంబును నొసంగి తమవారి

కంఠై బ్రమోదభరితులం జేయుచు సాయకాసారంబులు వరఁగించుచు బహు

విధరథప్రచారంబు లుల్లసిల్ల నాసేనలును గృపకృతవర్షాదియోధబృందంబు

లతోఁ బెనంగుమొనలును నొక్కటిగాఁ గలంచి యందు శోణితజలంబును

మాంసమజ్జామస్తిష్కకర్దమంబులను బతితాతపత్రహంసంబులనుం బొలుచు

నట్టి నదీప్రవాహంబులు వఱపె ననుటయు ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మనందనుం

గర్ణుండు గదియునప్పు డతని కక్కడ నడ్డపడుట కెవ్వరు గడంగి రిక్కడ నితనికిఁ

దోడ్పడ నెవ్వరు గలిగి రనుటయు సంజయుం డవ్వీభున కిట్లనియె.

157

తే. ఇవ్విధంబున సేనల క్రొవ్వడంచి

సూతసూనుండు ధర్మజాకేతనంబు

దెనకు నడర ధృష్టద్యుమ్నుఁ దెనక మెనఁగ

బంధులును దాసు వడి నడ్డపడియె నధిప.

158

క. వారలఁ గడచి ప్రభద్రకు, లారాధేయుపయిఁ గవియ సాతండు మహా

దారుల నేడ్వర భద్రా, కారుల నారాచుప్తకంబునఁ గూల్చెన్.

క. కనిపాంచాలురు గోపంబును దర్పము నెఱయ మెఱయఁ బొదివిన రాధా

తన నుం డిరువదియేపురం, దునిమె నిరువదేసువెడదతూపులం బెలుచన్. 160

క. వెండియు నేపునం బైకొని, చండశర ప్రకరములు వెసం గురిచుగ ను
ద్దండతం బాంచాలురం గ,ద్దుం డేపురం జంపె నైదు క్రూరాస్త్రములన్. 161

స. ఇట్లు భానుదేవ చిత్రసేన సేనాబిందు తపన శూరసేనులం గీటడంచి యాటోప
దీక్షితుం డయి చక్రరక్షకు లగు సుషేణసత్యసేనులు వెనుక బలసి వచ్చు వృష
సేనుండు నిమ్మవృషగుడుకులుం గడిసి రూఢి కెక్కం దనకు రణక్రీడకుం దో
డుపడియెడునుల్లాసంబున నుల్లంబు పల్లవింపం బొండవబలంబులం గలంచున
య్యంగసతిమీఁద ధృష్టద్యుమ్ను శిఖండి జనమేజయప్రముఖపాంచాలకుమా
రులును సాత్యకినకులసహదేవద్రౌపదేయులును గోకయమాత్యయోధవీరవ్రా
తంబును భీమసేనపురస్కరంబుగాఁ దోలెంచిన బహుళజలధరంబులు ధరణధ
రంబుపయ్యం గురియుపెనుసోనచందంబు దోప వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లతఃపయ్యం
దొరఁగింపం గనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు దుశ్శాసనశకునితడియతనయులు దన
కెలంకులం దఱుమం గరిఘటలతోడం గడంగి యన్వడముడిని మార్కొని.

క. తానును వారును దూపుల, వాన పయ్యం గురియ నతఁడు వారించి గళ
ద్దానాంబులొలమధుకర, మైన గజవ్రజముం బటుశరార్పులం బొడిచెన్. 163

క. పొడివెడునప్పుడు శౌర్యోన్మదం డగునయ్యనిలతనయు మార్గణములు బె
ట్టిదముగఁ గవియుడు నోటటి, యెదురుప లేరైరి కురుకులేంద్రుండు వారున్.

మ. బలుగాలికా నలుదిక్కులం జెదరునభ్రశ్రేణిమాడ్కికా సము
జ్వలసూర్యాంశులచేత విచ్చునిబిడఁధాన్వంతంబుచందంబుఁ జూ
డ్కులకుం దోఁచె బ్రచండసంగరపటిష్ఠం దైనయాభీమతూ
పులమొత్తం బడరం గరిప్రకర ముదూభతార్తి యై తూలినన్. 165

వ. అట్టియెడం గృహప్రముఖరథికులు రాధానందనభవన్నందనులకుం దలకడచి పవ
ననందనుపార్శ్వంబులం దఱుము ధృష్టద్యుమ్నాదియోధులం దలపడిరి దుశ్శా
సనప్రభృతులును వారిం గూడికొనిరి కర్ణనందను లక్ష్మిహిరమర్దనుం దాఁకి
రందు సుషేణుండు. 166

క. ఖరభల్లంబున నాతని, శరాసము ద్రుంచి నారసములు రయముమై
సురమున నేడు సొనిపి నిష్ఠూరనివదం బెసంగ నార్చె సురలు నుతింపన్. 167

— భీమసేనుండు గర్జనందనుం డగునత్యసేనుం జూపి విజృంభించుట —

సీ. కనలి యొండొకవిల్లు గొని కీచకాంతకుం డక్కుమారునిచాపయష్ట్ర విటుగ
నేసి మై బల్టాపు లీరేడు నాటించి తన్ను దొడరురాధాతనూజు
నుబ్బు వాలమ్ములు డెబ్బదిమూఁట వారించి తిత్తుతుండు దోర్లీల మెఱయఁ
జేరిన నాసత్యసేనురథ్యంబుల సూతుఁ గార్దుకమును గేతనంబు

తే. నేడు తూపులఁ దునుమాడి యేచి మూఁడు
నారసము లంగమునఁ గ్రుచ్చి నాశమునకు
వికసితాంభోరుహముఁ బాపు వెరవు దోషఁ
దునిమె వెఱు గత్తివాలియమ్మన శిరంబు.

163

వ. తునిమి దోస్సారంబు దుర్వారంబుగా నుక్కునం దక్కటిరథజనంబులపయి
నడరి కృపకృతవర్తాదిరథజవరులకోదండంబులు దుండంబులు నేసి వారిం నూర
మార్గణంబుల మర్దించి దుశ్శాసనుని సాయకత్రయంబునను సౌబలునిఁ దద్ద్వి
గుణబాణంబులను స్రుక్కించి యులూకుని నతఃతమ్ముని నొక్కువ్వుడి విరభులం
గావించి కర్ణకొడుకుం గని యోరిసుషేణా పొలిసితి పొమ్మరుచు బలునారసంబు
నిగిడించిన నది నడుమున కర్ణండు నఱకి మెఱుంగుటమ్ములు మూఁడు మేఘం
బఱప నుఱక మఱియు నట్టిమార్గణం బక్కుమారు నుపలక్షించి యేసిన నా
సూతనందనుం డచియును ద్రుంచి యవ్వడముడిమిఁదఁ ద్రిసప్తతిప్రప్రదరం
బులు పరఁగించె నప్పుడు నకులుండు గవినిన.

169

ఆ. చిత్రచాపము క్తశితశరపంచకా, హతశరీరుఁ జేసె నానుషేణుఁ
డేచి నకులుఁ డతని నిరువదియమ్ముల, నొంచి కర్ణమనము నొవ్వ నార్చె.

170

చ. అలిగి సుషేణుఁ డెంతయు రయంబునఁ దొమ్మిది దొడ్డవాఁడితూ
పులు మెయిఁ జొన్ని విల్ దునిమి పొంగిన నొండొకదీప్తచాపమ
గ్గలిక దలిర్ప నెత్తి వెఱ గార్దుకదండము ద్రుంచి నొంచె దో
ర్బలవిభవం బుదాత్తముగఁ బార్థునితమ్ముఁడు సూతు నాతనిన్.

ఆ. అన్యచాపలసితహస్తం దై కడఁగి సు,షేణుఁ డతని పష్టిబాణగంధ
నిహతదేహుఁ జేసె సహదేవుఁ డడరిన, మేటితూపు లేడు మేనఁ గ్రుచ్చె.

172

క. అయ్యిరువుర యబ్బాలుని, కయ్య మమరదైత్యరణముకరణి మహాగ్రం
బయ్యె వృషనేను డత్తజీ, నియ్యని సాత్యకి నెదిరై నిఘచయ మడరన్.

173

నీ. సాత్యకి వృషనేను సప్తసప్తమార్గణంబులఁ బొదివి బాణత్రయంబు
సూతుమై బఱపిన నాతఁ డాతని వెనుకగడఁతవాలికయమ్ము గాఁడ నేయఁ
గోపించి మూఁడుబల్లూపుల సారథి నొకభల్లమున విల్లు నుజ్జ్వలాస్త్ర
సప్తకనిహతి నశ్వంబుల నేకకాండస్ఫూర్తిఁ గేతుదండంబుఁ దునిమి

ఆ. శినివరుండు వక్షమున మూఁడుశరములు, నాట సొగసి కర్ణనందనుండు
దెలిసి కనలి వాలు బలుకయుఁ గొని తేరు, కిడ్లిగ నవియు నతఁడు నుగ్గునేసె.

వ. ఇద్విధంబున విరభుండును నిరాయుధుండును నగునక్కుమారుం గనుంగొని
దుశ్శాసనుండు రయంబున నెయిది నిజరథంబుమిఁదికిం దిగిచికోని తొలంగం
గొనిపోయిన నతండు వేటొక్కయరదం బెక్కి యెప్పటియట్లు తండ్రి తేరివెనుక

వర్తించె నయ్యంగపతి తొమ్మిదియమ్ము లడరించి నై నేయుసూతాశ్వచాపంబులు
రూపడంచి యతనిఫాలమ్మున మూడువాలికయమ్ములు నాటించె నానత్యక్
నందనుం డనృత్యుండనారూఢుం డయి కవిసి కర్ణునకుఁ దోడుపడుబలంబులం
గలంచి యతనితనువున నేడునారసంబులు నిగిడించె గూడికొని శతానీకుం
డన్నియశరంబు లేసె నప్పు డురువడించి తక్కటిద్రౌపదేయులుడెబ్బదిమూడును
ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుం బడిపదియు భీమనేనుం డటువదినాల్గును
సహదేవుం డేడును నకులుండు ముప్పదియును యుయధానుం డేడును బాండ
వాగ్రజుండు నూటును బాణంబు లాసూతపుత్రుపయిం గుప్పించి నొప్పించిన.

క. ముదమున నతఁ డందఱఁ బది, పదితూపుల నే పడంచి బహువిధగతులం
దదనీకంబునఁ జే రొప్పిదముగ వడి సంచరింపఁ బెద్దయు మెఱసెన్. 176

కా. నై నేయుండును భీమనేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండుఁ ద్రౌపదీ
సూనుల్ ము న్నడరంగఁ గిట్టి విశిఖస్తోమంబు లొక్కుమ్మడిఁ
మేనం గ్రువ్వ శిఖండియుం భుజబలోన్దేమంబు సూపఁ వెసం
దా నయ్యోధుల సూతసూతి ¹విరభత్వ స్థబ్ధులం జేసినన్. 177

ప. వియచ్చరులు వెఱఁ గందిరి వెండియు నవ్వీరుండు వారల నందఱ నస్త్రధారలం
బొదువుచు నేదైఱం బెఱవారిని బాణాంధకారంబునఁ గప్పినం ద్రిప్పికొని
యును దొలంగియు, డెరలియు మరలియు నారథికసంఘంబు దైన్యంబు
నొందె నంత ధర్మనందనుని బాధింపఁ దలం పెయిన. 178

క. ఆరాధేయుం డాతని, నై రయమునఁ గవియు ఘోరభంగిఁ గని మహా
దారంబుగఁ జేదిబలము, బోరన నెడసొచ్చెఁ దూర్యములు మొరయంగన్. 179

ఉ. సూతతనూజఁ డబ్బలము సొచ్చి శతత్రయయోధవీరులం
జేతులతీట వో నటుము నేసి విశృంఖలదర్పదుర్దముం
డై తటుమంగఁ గల్పితరథాక్రమ మొప్పుగ వచ్చి ధర్మజం
బ్రీతునిఁ జేయుచుం గడిమిఁ జేర్చిరి సాత్మకియుం శిఖండియున్. 180

క. వారికిఁ దోడ్పడి యక్కడివీరులు గొందఱు గడంగి వివిధోగ్రశరా
సారము లంగాధీశ్వరు, నై రయమునఁ గుఁసి దగ్రభంగిఁ జెలగుచున్. 181

క. కురుపక్షయోధులును సత్యరు లై యారథికవరులఁ దాకి భుజావి
స్ఫురణము సూపిన నద్భుత, కర మయ్యెఁ దదవసరంబు కయ్యం బధిపా. 182

ప. ఆసంకులసమరంబునందు. 183

కా. బాణజ్వాలలు బెట్టు వర్ష గగనప్రక్షోభణజ్వాలతా
క్వాణస్ఫూర్తిఫటచ్చటారవముగాఁ గర్ణోగ్రదావాగ్ని య
క్షిణోదగ్రతవైరినై న్యవనభస్మభావనిర్వాహసా

- రిణం బై వెలుంగొందె నిర్జరులు వర్ణింపంగ నే ముబ్బంగన్. 184
- వ. అమృతాగ్రవిజృంభణంబున. 185
- క. ఆటోప¹మడఁగి యచ్చటి, మేటనుగలు జిచ్చవడిరి మెయిగలి గర్జన
డేటలవిడిగి గవిసె భను, స్థాటంకృతి నెలఁగఁ బాండవాగ్రజాఁ బెలువన్. 186
- వ. ఇత్రైఱంగునం గవిసిన నతనిమీఁద నమ్మేసినాయకుండు సాయకజాలంబులు
వరఁగించిన నతం డుఱక యతిరయంబున నవి వారించి. 187
- సీ. నవ్వుచుఁ జాపంబు నడిమికి ద్రుంచి మైమఱుపుఁ దొంబదిశితమార్గములు
భేదింప రత్న ప్రభాదీప్త మగునది సాదామనీచారుజలద మంబు
జాన్తునితనువున కడ్డ మై యుండి వాతాహతం బై పాయనట్లువోలెఁ
బడుటయు మణిమయాభరణసుందర మైనయతనిగాత్రము సతా రాంబరంబుఁ
- తే. బోలి యప్పుడ యాసూతపుత్రుచేత, రక్తమయ మైనపల్లవోద్రిక్తకల్ప
తరువుచందంబు నొందె నతండు రాజ, ధర్మమూఁడి చలింప కదల్చె నధిప. 188
- వ. ఇట్లదల్చుచు. 189
- క. చదల మెఱుంగులు పర్వం, గొగమపిడుగునట్ల నిగుడఁ గుంతీసుతుఁ డు
బ్బు దలిర్ప శక్తి వైచిన, నది కన్గఁడు సప్తభల్లహతి నెడఁ దునిమెన్. 190
- సీ. పాండవాగ్రజాఁడు దర్పంబును వేగంబు నొప్ప నవ్వీరునియురమునందుఁ
గరముల ఫాలభాగంబున నాల్గుతోమరములు సొనిపి నెత్తురులు వఱపి
యార్చినఁ జేర్చినయగ్గలికంబున నాసూతనందనుఁ డతనిసూతుఁ
జంపి కేతువుఁ ద్రుంచి శాతశరంబుల నంగంబు నొప్పించె నపుడు సాత్య
- తే. కియు శిఖండియు నెడ సొచ్చి రయము బలుపు
మెఱయ రాధాతనూజునిమేన నమ్ము
లొక్క మొగి నింప నయోధుఁ డుఱక వారి
విరభులుగఁ జేసి విండులు విటుగ నేసి. 191
- క. తనువులఁ బటుబాణంబులు, నినిచి వెగడుపఱచి కడచి నిరతిశయరయం
బునఁ గదిసి ధర్మనందను, ననేకసాయకపరిక్షతాంగుం జేసెన్. 192
- వ. ఇష్టధంబున రాధేయుండు నొప్పించినం దదీయసంరంభంబు పైరింపం జాలక
యమృహీపతి హతసారథికం బగురథంబు దొలంగం దోలుకొనిపోయినం దోడన
తవిలి నిలువరించి హాసభాసితం డగుచు నయ్యంగపతి యతనితో నిట్లనియె.

— కర్ణుండు ధర్మరాజు నొప్పించి యవమానించుట —

- సీ. త్తత్త్రియకులమున జన్మించి యిది ధర్మ మిది యధర్మం బని యెల్ల నెఱిగి
నట్టిని² క్షిప్తమహాహవమునఁ బ్రాణములు డాచికొన శాత్రులకుఁ దొలంగి
పోవుట దగునె నీబుద్ధి గానగ నయ్యె నృప నీతి యెఱుంగవు నీవు బ్రాహ్మ

- ణాచారవేదివి యాగాధ్యయనముల వర్తింపు కయ్యంబు వలవ దుడుగు
తే. మింక ననుబోటి దొడరిన నింతకంటె, నెడరు వాటిల్లు వేగ పొ మ్మింటికడకు
హరియుఁ బాఠ్యండు సున్నెడకైన నరుగు, మేరుదెగ నీదుప్రాణాన కింత నిజము.
- వ. అని పలికి గొంతివచనంబులు మనంబున నునికింజేసి వధియింప నొల్లనివాఁడై
యప్పాండవాగ్రజా విడిచి యాపురుషున త్తముండు తదీయ సేనాసముదయంబు
నానాస్త్రనిహతుంబు నేసె లజ్జాకులమాంసుం డగునమ్మానవపతియును దత్ప్ర
దేశంబున నిలుచక తొలంగి పోయెం బోవుటయు. 195
- క. విను మతనియోధజనములు, మొనయుఁ దిరిగె నట్లు సమమున విముఖం బై
చనునబ్బలముం గని వెనుకొనియెం గర్జుండు నీదుకొడుకులఁ దానున్. 193
- క. పటునింహనాదతూర్వోత్పటరవగుణనిస్వనములు గలసి యఖలది
క్రటదారణకేలినముద్బటుము లగుచుఁ గురుబలమునఁ బరఁగె నరేంద్రా. 197
- ఉ. ఇష్టైః సూతనందనునియే దైత కోడినయోధవీరసం
ఘమ్ములఁ బాండవాగ్రజాఁడు గన్గొని వేర్కొని వేరెలుంగునం
గ్రమ్ముదెంచుకొరవనికాయముగర్వ మడంపుఁ డన్న ధై
ర్య ప్తిగురొత్త వే తిరిగి రారథికుల్ మరలెఁ బలంబులుఁ. 198
- వ. ఇద్విధంబున వృకోదరపురస్సరంబుగాఁ బాండవబలంబులు మార్కొనిన మన
మూఁకలుం గూడికొని తిరం బై త్రోచి తలపడుటయు నయ్యిరువాఁగునందు.
- మ కరిబృందంబులు ద్రెల్లెఁ బెల్లుగఁ దురంగస్తోమముల్ పెక్కు గూ
లె రథానీకము లగ్గలంబు గెడనెఁ లెక్కింప బె క్కైనకా
ల్వర మొ త్తంబులు దూపడంగె సిడము ల్నుగ్గయ్యె నన్నేల నె
త్తురువెల్లిఁ మునిఁగె మరుత్తచరపంక్తుల్ వెక్కిసం బండఁగన్. 200
- వ. అట్టిసందడిగయ్యంబున భీమసేచుండును కై నేయుండును బెట్టిదంపుటురవడిం
గవిసిన ధృష్టద్యుమ్నాదిరథిఁ ప్రకరంబును బరవసంబు సేయం గురుబలంబు వెఱ
చఱచి పఱచినఁ గర్ణం డదల్పి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మనిబలికిన నమ్మోహ
రంబు నిలువదయ్యె నవప్టంభవిజృంభితుండైన యాసూతసూనుండు వెండియుం
గౌరవుల 1 వేలువేఱు పురికిల్పి మరల్చిన నమ్మొనయును మొగకట్టి నిలిచె నంతం
బవమానసూనుం దాను మార్కొన నగ్గలించె నతం డతని నాలోకించి యంతకు
మున్న శ్రుతకీర్తిస్యందనం బెక్కి యున్నతమయన్నవలను సాత్యకి ధృష్టద్యు
మ్నులకుం జూపి వారలతో ని ట్లనియె. 201
- ఉ. ఈతఁడు దుర్దశం బొరసె నేను గనుంగొనఁ గర్ణుఁ డేచి దు
ర్మితపరుఁ సుయోధనునిఁ బ్రీతునిఁ జేయుటకై కడంగె మీ
చేతికి నిచ్చి యి ట్లరుపు నేనెడ నిన్నరనాథు నాకు నా

- సూతతనూభవుఁ సమయః జూడక పోదు విషాద మెమ్మెయిన్. 202
- సి. ఏ నొండె నతనిచే నా,చే నొండె నతండు దెగుట సిద్ధముగ మదిం బూని కడంగెద మీ రీ, భూనాథునిఁ గాచికొనియ పోరు నడపుడీ. 203
- చ. అని పటుసింహనాదమున నంబరముం బగిలించి తేరు క
 ధ్వునిదెనఁ బోవ నిచ్చినఁ గనుంగొని శల్యుఁడు కన్యతోడ ని
 ట్లను మనమీఁద వచ్చుననిలాత్తజుఁ జూచితె యంతరంగ మే
 ర్చునలుక కామిమం ¹బిడంగఁ జూచినచందము గాన నయ్యెడున్. 204
- చ. అలిగిన మూడులోకముల నైనను జీరికే జేకొనం డితం
 డలఘువరాక్రమస్ఫురణుఁ డద్భుతసూనుడు నాత్మపుత్రుఁడుం
 బొలిసిన కాని కోపమునఁ బొంగఁడు ²నాఁడును నాఁడు నింత వో
 ర్బలమును శౌర్యసారముఁ దిరం బయి చూపలు మెచ్చఁ జూపుమీ. 205
- చ. అనవుడు భీముఁ జూచి యతఁ డాతని కిట్లను నట్టివాఁడ కా
 కనిలజుఁ డల్పుఁ డెట్లు సమరాగ్రమునక భవదుక్తియట్లు ³యిం
 తను వగునే కిరీటిఁ దెగటార్చుగ నీతని నొంపఁ జంపఁ దాఁ
 గని వెన వచ్చునాతఁ డధికం బగుమద్భుల విప్రు సూడుమీ. 206
- చ. తర మిడి చంపెఁ గీచకశతంబు నితం డది యేల యెల్లెడక
 బిరు దనఁగా బలాఘ్నుఁ డనఁ బెద్దయుఁ బెర్చినవాఁ డగుక వృకో
 దరుఁ డట్లు లైన నీతనిమదం బడఁగించుట లీల నాకు నీ
 వరదము సమ్ముఖంబుగ రయంబునఁ బోవగ నిమ్ము భూవరా. 207
- డి. నావుడుఁ దేరు మద్రనరనాథుఁడు భీముని దిక్కుదగ్గతం
 బోవగ నిచ్చుఁ దూర్యరవముల్ సెలఁగెన్ దివి పిక్కటిల్ల న
 ప్పావని నవ్వుచుక బలమువాయ వడం గడుపెట్టు గిట్టినా
 జేవ దలిర్ప నారధికసింహునిఁ గర్ణుడు గప్పెఁ దూపులన్. 208
- వ. కప్పి యాలోన. 209
- క. వెస నతనియురము బలునారసమున నొంచుటయు నతఁడు రాధేయతను
 ప్రసరన్నవనారాచో,ల్లసితుం డై మెఱసె గురుబలంబు దలంకన్. 210
- డి. సూతతనూభవుం డనిలసూనునిచాపము ద్రుంచి యేచి యు
 ధ్ద్యోతితమార్గంబు మెయి నుచ్చి చనక నిగిడింప నొండువి
 ల్లాతఁడు ధైర్యసారము రయంబును జూపలు మెచ్చ నెత్తి సుం
 స్థితశరోత్కరం బతనిపేరుర మాడంగ నేనీ యార్చినన్. 211
- తే. ఈడఁబోక రాధాసుతుఁ డేసె నిరువ, దేచునారాచములు పవమానతనయు
 కత్తెళము దూటి యంగంబు గాఁడి పాటి, నిలువ కటచని మేషనీతలముసారంగ.

మ. అలకం గెంపు గనుంగవం గదురఁ గా నప్పాండవుం డేసినం
గులిశంబో యనఁ బ్రజ్వరిల్లి నిగిడెన్ ఘోరంపుభల్లం బుర
స్థలి భేదిల్లఁగఁ దేరిమిఁడఁ బడి మూర్ఛం బొంది కన్యండు ని
శ్చలతం జచ్చినయట్టలుండె వెఱుఁ దలై నన్యంబుఁ దూలెం గడున్. 213

— భీముండు గడ్డుని మూర్ఛితుఁ జేసి నాలుక గోయం బూనుట ౧ —

వ. అప్పు డయ్యనిలతనయుండు దనయరదంబు గదియం దెచ్చి యా సూతనంద
నుం గనుంగొని యిన్నీచునాలుక గోసెద ననుచుం గట్టినయలుఁగు వెఱికి
యతనియరదంబుమిఁది కరుగ నుత్పసించినం జూచి మద్రవిభుండు వారించి
యిది మూర్ఛ గాని మరణంబు గా దీయవస్థ నాలుక గోసినం జచ్చు నితనిం
జంపుటకు బాధ్యుండు ప్రతిన వట్టినవాఁడు నీవు సంపిన నతండు నెవ్వగం
బొందు ననిన విని యవ్వీరుండు వీఁ డిప్పుడు పాండవాగ్రజుని బాధించినం
గ్రోధాంధుండ నై యది మఱచితిం గాని చావు గామియు నిట్టియెడ నాలుక
1 గోయం దడవఁ జచ్చుటయు నెఱుంగుదు నిత్రైఱంగు నీవు దలంపించి లెస్స
చేసి తిద్దురాత్తుండు సభలోన నసభ్యంబు లగుమాటలు ద్రావది నుద్దేశించి
యాడిన నుద్దీపించినకోపం బజాతశత్రునకుఁ బ్రియంబుగా నడంచుకొని యుం
డితి నేఁడు తద్వేదన వెలార్పం జూచితి నట్ల చేసీతి నేని మానధనుం డైన
ధనంజయుండు దనచేసినవూనిక నెఱపంగానక మనంబునం 2 గుంది మడియుఁ
గృష్ణయుధిష్ఠిరులు నాతనితోడివార యింత ప్రమాదంబు నీవు గలిమిం దెలిసితి
మే లయ్యె మాతల నీయాజ్ఞ యుల్లంఘింప నని పలికి నిలిచె శల్యుండును
సంతసిల్లి తేరు దొలంగించె ననుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె.

క. పాండవుల నాడి నోర్పు ని,తం డని మీరాజు సూతతనయునిఁ బొగడుకొ
గం డడఁచె భీముఁ డిట్టిమృగండుఁ గలఁడె పిదప నెట్లు గయ్యము నెల్లెన్. 215

— భీముండు శ్రుతవర్షాదికురుకుమారులఁ బెక్కండ్రఁ జంపుట ౧ —

వ. అనవుడు సంజయుం డాంబికేయున కిట్లను నట్లు బాధితుం డయినరాధేయుం
గనుంగొని కురుపతి దమ్ములతో భీమనేనుచేత సూతసూనుండు గడు నొచ్చెం
గావలయు వేగం బెయిదుఁ డనుటయు శ్రుతవర్షాదికుమారులు గొందఱు పటు
గతిం గవిసి యక్కొంతేయుం జుట్టు ముట్టిన నతండుఁ దదనుచరుల నేనూట
యేబండ్రువీరరథికులం బిటకుమార్పి శ్రుతవర్షశిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచిన
నది ముఖకాంతి మెఱయం జంద్రమండలంబు మహికెఱుంగు లెఱుంగు దోఁపం
బడియెఁ బటుబాణద్యయంబున వికటుని సముని బెట్టేసినబెడిదంపుగాలిం దూలు
తరువులకరణి ధరణిం ద్రెల్లిరి తదనంతరంబ తీవ్రనారాచంబునఁ గ్రాభం కూ
ల్చి నందోపనందుల నొక్కపెట్ట పెక్కమ్ములంబొరిపుచ్చెనిట్ల నీకోడుకులార్చురుం

దెగినఁ దక్కటివారు విచ్చి దైన్యంబు నొందిన పైన్యంబు గలంగె నంతకుఁ
దెప్పిటి యెప్పటిబరవసంబు శోభిల్లం గర్భండు గడంగి డగ్గటి. 216

చ. అనిజఘాతాద నేయ నతఁ డాశరముల్ దునుమాడి సప్తకాం
దనిహతుఁ జేసె నాతని దృఢప్రదరంబులఁ గప్పె నాతఁడుకొ
వినుము సముజ్జ్వలప్రదరవిధుని గా నొనరించి యమ్మరు
త్తనయుఁడు వేర్చి యార్వ వసుధావర యారధికుం డుదగ్గుఁ డై. 217

మ. పదిబాణంబుల నొంచి విల్లు దనుమం బ్రసీతదీప్యజ్జ్వల
ద్గద వై చెం బననాత్మజం డది యెడకొ ఖండించె నవ్వీరుఁ డు
వ్వదుఁ డై పాండవుఁ డొందువిల్లు గొని నానాకంకపత్తంబులం
బొదువం గర్జుండు నొంచె దత్తను వతిస్ఫూర్దదృశాస్త్రంబులన్. 218

వ. దానం గోపించి. 219

చ. పలుతర మైననారసము బాండునృపాత్మజఁ డుగ్గుఁ డై యుర
స్తటమున బెట్టు గ్రువ్వ సుగతం బయి వీఁపున నుచ్చి పోవ ను
త్కటధరణీప్రకంపచలితం బగులైలముఁ బోలి తాల్చి మి
క్కుటముగ రోషరంజితముఁబుం డయి కర్ణుండు ఘూర్ణితాకృతిన్. 220

చ. రయమునఁ బంచవింశతిశరంబులు మేన నిగిడ్చి భల్లసం
చయహతి విల్లు సక్కడఁచి సస్తితవక్త్రసహస్రపత్తల
క్షి యతిశయిల్ల రభ్యములఁ జెండిన మారుతి యేచి విద్విష
దృఢయదగదారుచిస్ఫురితబాహువిలాసవిభాసమానుఁ డై. 221

వ. అరదంబు డిగ్గ నుటికి కర్ణనిదేసం గవియం గురువతి నేనం గలయేనుంగులం
బదియేడింటిం బురికొల్పిన నవి దివాకరుఁ బొదువునంబుదంబులచందంబున
నాజెట్టిమగనిం గిట్టిన నతండు బోదులతోడం గూడ నగ్గజంబులం జదుపుట
యు పౌబలునిఘోటకంబు లాటోపంబున మూఁడువే లొక్కట నురవడించిన
వానిప్రాపున నరదంబులుం గాలుబలంబులుం గవిని కూడికొని పొదికిన మదం
బొదవి యమ్మహాబలనందనుండు దారుణరణవిహారంబున నొండొండవేర్చినయ
బ్బలం బుజ్జ్వలానలంబున వైచినచర్తంబుచాడ్చున ముడింగి యొడింగె నప్పు
డాశకునియోధులు పంచశతరథికులు రభసంబున నడరిన వారల సూతాశ్వ
కేతుస్యందనసమేతంబుగా నఱిముటి నులుమాడి యగ్గలిక మెఱిసినం గని య
గ్గాంధారరాజు వసుపం గడంగినయవనదేశీయు లగునాశ్వికులం ద్రిసహస్రసం
ఖ్యుల నవ్వడముడి పొడిసేయుచప్పళ్లు గార్చిచ్చువెదురుటడవి నేర్పు తెఱంగునం
దోచె నెట్లు గదపండువునేసి యొంపరథంబెక్కియక్కొంతేయుండు భండంబు
నేయ రాధేయుండు పాండవేయాగ్రజం దాకి తీవ్రప్రకాండంబులం గప్పి

సారథి సమయించినఁ దేరు తురంగంబులు దొలంగ నీడ్చికొని పాటిన వెను
కొను నయ్యంగవతిం గనుంగొని. 222

ఉ. భీముఁ డడల్పుచుఁ రథము భీమగతిం గవియింప నాతఁ డు
ద్దామత మాటుకొన్న వివిధస్ఫురదస్త్రపరంపరాద్వయ
శ్రీమైన లప్పు డచ్చెరువుఁ జెంది నుతించె మురాంతకాసుజుం
డామరువాత్తజుం గడచి యంగవతిఁ వెను దాఁకెఁ దాఁకినన్. 223

క. ఆయిదుపురనిడిడకన, త్సాయకపటలములు నిగుడ సరి మధ్యాహ్న
స్నాయత్పృభాఘ్నం డయ్యుం, దోయజబాంధవుఁడు మింటఁ దోడకయుండెన్. 224

వ. వారొందొరులశరపరంపర లడఁగించి రాసమయంబున. 225

చ. తనకరముల్ నిగిడ్చి¹ యుచితంపుమెయిం గొనియాడి యంతటం
దనియక లీలఁ జేరి సముదంబుగఁ బద్మినిఁ బొందె భాస్కరుం
డనుటకుఁ దావలం బయి జనాధిప చూడ శమంతపంచకం
బున విరదమ్మి తేనియలఁ బొల్పెనుగెం బ్రతిబింబ మెంతయున్. 226

ప. ఆహ్వాద కృప సౌబల కృతసర్వశక్తృమలయుద్ధాను² సాహాయ్యంబున సమధి
కోత్సాహం డగుచాసూతనందనుని సంరంభంబునం గౌరవానీకంబు దర్శి
ద్రేకంబునం గడంగినం బాండవబలంబునుం బొంగె నివ్వధంబున నిరువాఁగును
గలయక బెరసిన నార్పుల నడల్పులం బొగడుటలం దెగడుటల నెనఁగు
నులివు తూర్వరవంబుల గెలువ నమ్మిదిని నెత్తుక జొత్తిల్లి కెంజాయ రంజిల్లు
పుట్టంబు మునుంగు వెట్టినయంగనచందంబు నొందె మస్తక ప్రముఖావయ
వంబులును గోదండాద్యాయుధంబులును మకుట ప్రభృతిభూషణంబులును
నాతపత్రద్వజామరంబులుం దునిసిపడి భీమాభిరామంబులుగాఁ గరిహయ
నరసమూహంబులు రక్తసిక్తంబు లైన నకాలబాలాతపలీల యావహిల్లం
దక్కినసేనాంగంబుల మిగిలినమాతంగంబులు వెనంగినకనకలిప్తకాండంబు
లూడకొనం దాఁకిన నెరకళ్లు వోవుకొండలకై వడిం బొలుచునవియును నస్త్ర
శస్త్రపాతంబులం గ్రమ్మరుధిరమ్ములగై రికిన్గర్జరంబులతోడి ధరాధరంబుల నను
కరించునవియును మెయిమలుపు లటువు లై నానానిశితశరంబులు నోనాటినం
జేష్టులు దక్కి టెక్కలు దెగియున్నజైలంబులం బోలునవియును నగుచుండఁ
జెలంగి చతురంగంబులును బెరయఁ బెనంగునుల్లానంబున శోణితం బడంగ
మట్టవిసి రేణువు లెగసినం జొడ్కులు నిగుడ కున్ననుం దఱియ నుటేకి
నిజాభిధానంబులను జననీజనకనామంబుల బిరుదాంకంబులం ద మైఠింగించి
కొనుచు వీరుల వోరుచక్కటికిం బొచ్చి ప్రాపై⁴ వీరువాడు తదీయబంధు
మిత్రులం బొగడునమరులయెలుంగులు నింగి నిండం బెల్లు దొరఁగుకీలాలం

1 యుచితంబు మెయిం. 2 సహాయంబున. 3 లూడికొనం. 4 పేరువాడి.

బాధూళి నడంచినకొలది నిలువక యేలులయి పాట నుబ్బి భూతజేతాశక్తవ్యాధంబు లోలలాడుచుం ద్రావుచు మడించి నృత్యంబులు సేయ సంబరంబున నట్ట లాడ వెక్కసపాటొనర్పం జాలునాసమయంబున మనంబు లెప్పటితమకంబున ననిం దనివి సనమిం గవిసి కయ్యంబు సేయునైనికోత్తముల సింహనాదంబులు దిక్కులం బిక్కుటిల్ల నాకలనికెలన నట మున్న తన్నుఁ జొదివిన త్రిగర్త కోసల నారాయణ గోపాలబలంబుల నబ్బలసూదనసూనుండు గాంధీవారావం బాకసంబు వగిలించ నొప్పించి.

227

చ. తటిమి సుశర్తఁ దాకిన నతండుఁ దనంగమునకా దశాస్త్రముల వఱపి మురాసురాంతకునిబాహువునం బటుమార్గణత్రయం బటిముఱిఁ జొన్ని బల్కెడఁదయప్పున నుజ్జ్వలకేతుదండ మే డైఱఁ జలియించ నేసిన నుదీర్ణతఁ దత్కపి యార్చె నార్చినన్.

228

— సంతోషకు లందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునులభంబునైఁ బడి యాగుట —

సీ. వెగడునఁ 1 జ య్యెడి వేగంబ తేటి సంతోషకు లర్జునుసాయకముల కోహటింపక సముత్సాహంబు వదల కందఱు నొక్కపెట్ట తర్దధము వొదిలి హరులతో గాడియు హరికేలు నొగలును 2 బలుగాఁడియును గండ్లుబట్టిమెలఁగ మిడుక రా కుండ నమ్మేటివిల్కానిమేనును నిగ్రహించుట గనుఁగొనంగ

తే. నదృశ్యం బయ్యె నపుడు సేయార్చి శౌరి

లీలఁ గొందఱ మత్తశుండాలధంగి

మెఱయఁ దూలించె గాలను గులుచతూపు

గములఁ బార్థండు పలువుర సమయఁ జేసె.

229

వ. అంతఁ గొంతయూరువు వోయినం జిలునవ్వు నవ్వి కవ్వడి కమలనాభున కిట్లనియె.

230

ఆ. తేరు గదల నీక వైరులు బలువిడిఁ బొదివి పట్ట రాచపొల్ల నైన యేను దక్కన్యపలిసూనుఁ డిట్లొరుడు సహించు నెట్లు విక్రమించుఁగాక.

231

క. అని పలికి చూడుమీ న, న్ననుచు భుజంగాస్త్ర మేయ నది యరులకు గ్రక్కునఁ బాదబంధ మొకరించిన ముంచె నతండు వారి శితివిశిఖములన్.

232

వ. ఇవ్విధంబున.

233

ఆ. నాగపాశబంధనంబుల గుదివడి, వారు వివిధబాణదారితాంగు

లై రథంబు విడిచి రప్పు డాసంతోషక ప్రజంబు గని త్రిగర్తవిభుడు.

234

క. గరుడాస్త్రం జేసిన న,చ్చెరువుగ గరుడములు గవిసి చీరెం జంచు స్ఫురణము మెఱయఁగ వెన నయ్యురగాత్తకబంధ మూడ నుర్వీనాథా.

235

క. తనకడిమి బంధమోక్షము, గనినరథికోటి గడఁగి గాంధీవిపయి నే

పునః దూపులు దొరఁగింపఁగ, ఘనభుజాఁడు సుశర్షుఁ డేసె గనదస్త్రమునన్.

చ. అది ¹నరుడెంద మాడుటయు నాతఁడు మూర్ఖ మునింగి తేరిపైఁ

జదికిలఁ బడ్డ నుబ్బి యదె చచ్చె సుశర్షునియేటు దాకి బ

ల్లిదుఁ డగుసార్థుఁ డంచు మదలీలల నార్పిరి నీదునై నీకుల్

సదలను దిక్కులం బరఁగె శంఖముఖోద్భటతూర్వనాదముల్.

237

సీ. అంతఁ దెప్పిటి విలయాంతకుకై వడిఁ గవ్వడి యేచి మార్గణచయంబు

పెల్లడరించిన బీటువోయె సుశర్ష యాసేనమీఁద నైం ద్రాస్త్ర మక్కి

రీటి నవ్వచు నేయ నాటోపమున నది వివిధబాణాకృతిఁ గవిసి నుటుము

గావింపఁగాఁ బదివేవురు సంశ్చక్రాగ్రేసరులు దెగటాటి రప్పు

ఆ. డుక్కు దక్కి తలరి తక్కి టియోధులు, చేష్టితంబు లెడలఁ జిత్తరూపు

లట్టు లైరి ధూమ మడఁగిన వెలుఁగొందు, ననలుచంద మయ్యె నన్నరుండు. 238

వ. హతశేషులైనసంశ్చక్రములు చతుర్దశసహస్రయోధముఖ్యులవిజయవిజయంబు

నహింపక యుండొరులం బురికొల్పికొని బలంబులతోడం గడంగిన నతం డతి

దారుణం బగురణంబు నేయఁ దక్కిటిపాండవులదెసఁ బోరు కౌరవబలంబు

దద్దులశౌర్యంబు లోర్వక భీతిఁ గలంగి పఱచినం గృతవర్తకృపగురుపుత్ర

కర్ణులు నులూకసౌబలసుయోధనులు దుశ్శాసనాదికుమారులును బరవసంబు

నేసి యానైన్యంబు దైన్యంబు వాయ విక్రమించి రట్టియెడఁ గృపునియపరిమిత

శరజాలంబు పాంచాలపుంజంబుం బొదివినం గనలి శిఖండి యమ్మహీసుర

వరుని మూర్ఖునియె నయ్యిరువురసమరంబు రామరావణులరణంబుకరణి నొప్పె

నట్లు వోరి పోరి శారద్యతుండు.

239

చ. హరులను సూతుఁ జంపిన నుదగ్రత నాద్రుపవాత్తజాండు వి

స్ఫురితకృపాణచర్మపరిశోభితుఁ డై యరదంబు డిగ్గి స

త్వరముగ నేఁగుడేర శరవాహిని పై నిగిడించె నాతఁ డెడ

య్యరి వెఱఁ గందుచున్ నిలుచునట్టుగ జోదులు పిచ్చులింపఁగన్.

240

వ. ఆశ్లేచినకృపాచార్యులై సురవడించినభృష్టద్యుమ్నం గృతవర్తయు భర్తతనయ

ద్రౌపదేయుల నశ్వత్థామయుఁ గవలం గురుపతియును వృకోదరుం గడ్డండునుం

దలపడి నిలువరించి రగ్గతముండు శిఖండిపలక పతియులు నేసిన నతండు దెరలక

కేవలకరవాలంబున విక్రమింపం గడంగిన నయ్యతిరఘండు.

241

క. వాలికతూపులు మేనం, గీలుకొలిపి నొంపఁ గని సుకేతుఁడు బాణ

జ్వాలలు నిగుడ నడరి యాభీలత నాకృపునితోడఁ బెనఁగె నరేంద్రా.

242

తే. తనకు నెడ సొచ్చి యిట్టు లతండు పెనఁగ

దుపదనందనుఁ డల్లన తొలఁగి పోయె

నాసుకేతుండు గృప్తునిమై నాడ నిరుప

దాటుశరములు వఱపి రయంబు మెఱయ.

243

వ. ధనువు దునిమి యొందుకోదండం బెత్తిన నదియును ఖండించి.

244

క. తోడన హయసూతుల నోఁ, గాఁడఁగ నేయుటయు నతఁడు గనలుచు బలువిల్
క్రీడయపోలెం గొని మే, న్గాఁడఁగ నిగిడించె ద్రిదశనారాచంబుల్.

245

—౧౧ కృపాచార్యుండు సుకేతుం డకుపాంచాలకుమారుని జంపుట ౧౧—

తే. అట్లు నొప్పింపఁ దూఁగాడునాసుకేతు

కంధరము మెఱుఁగారెడు కత్తివారి

దొడ్డతూపున నేపునఁ ద్రుంచుటయును

శిరము ధర డొల్లెఁ గుండలస్ఫురణ మెఱయ.

246

వ. ఇట్లు సుకేతుండు సచ్చివ నతనిమూఁతలు విచ్చె భృష్టద్యుమ్నుండు గృతవర్త
యుం బోరునెడ భృష్టద్యుమ్నుండు గృతవర్తవక్షస్థులంబు విశిఖనవకంబున
నొప్పించుటయు నప్పాంచాలవరు నతండు సూతకేతుహయస్యందనపమేతంబు
గా నిబిడశరజాలంబునం బొదివిన నవ్వీరుండు బలాహకపిపిలేమూర్తి యగు
మూర్తాండు ననుకరించి తాను సైంధవపథదినంబునం బారావతవర్ణంబు లగు
రథ్యంబు లగ్గురునరుణాశ్వంబుల బెరయం బఱపినతెఱంగున.

247

తే. అలిగి నొగ నొగతోఁ దాఁక నతిరయమునఁ

దేరు వఱపి కృపాణప్రదీప్తపాణి

యగుడు గద వుచ్చికోనియును నఱుచు లేక

చలము డిగఁ ద్రావి కృతవర్త యిలకు దాఁటె.

248

వ. అక్కుంభసంభవుచందంబు గాక పంచకుం దై యప్పురుసున నబ్బలుమగండు
దొలంగిన నయ్యరదంబుమీఁదికి లంఘించి యాభృష్టద్యుమ్నుండు.

249

క. ఆరథికు నచటఁ గానక, సారథితల దునుముటయును సంతెసమునఁ బొం

గారి తనశబ్ద మిచ్చి మహారవమున నిక్క డిక్క డనియె నతండున్.

250

చ. విని కృతవర్తఁ గాంచి పటువిక్రమ కేలి యొనర్ప నాత్మ వా

హనమున కేగి యేచి ద్రుపదాత్మజుఁ డాతఁడు లోను గాఁగ న

మైనఁ గల మేటిజోదులఁముద్ధతి యేదైఱ నిల్వరింప వి

ల్లానెఁ బటుశౌర్యశోభితబలుం డగు నయ్యదుముఖ్యుఁ డొక్కఁడున్.

251

వ. అట్టియెడ నొక్కరథికుండు రయంబున నిజరథంబుమీఁదికి గృతవర్తం దిగిచి
కొని యనికిం దొలంగం గొనిపోయెఁ బాంచాలోత్తముండును దనమునుము
బలంబు గలంగం బరాక్రమించు చుండె.

252

సీ. ధర్మపుత్రుండు గురుతనయుతోఁ బెనఁగుచో బాసట యై శినిపాత్రుఁ డడరె

నాయుద్దటును ద్రౌపదేయులు వెఱుగందునట్లు వారలను సైన్యంబుఁ బొదివి
బహుళాంధకార మాపాదించి యఘ్నేటివిలుకానిసాయకవితతి నింగి
ఘనమయంబుగఁ బర్వ జననాథ వారల్లి యొక్కొక్కరుం డనేకోగ్రబాణ

ఆ. నిహతుఁ జేయ నతఁడు ప్రహసితవదనుఁడై, యొకని నొకని బహుసముజ్జ్వలాస్త్ర
విధుఁ జేసి కడఁగి వివ్వచ్చుకొడుకుచా, పంబు దునిమెఁ గ్రూరభల్లనిహతి. 253

క. ధృతి నొండువిల్లు గొని యా, శ్రుతకీర్తి దదీయతసువు సొనివెం బ్రదర
త్రితయంబుఁ గనలి యాతం, డతనిం దత్పార్శ్వచరుల నమ్ముల ముంచెన్. 254

క. ముంచుమహాధృతి యాలోకించి తనదుచూడ్కి దట్టకెం పెనఁగం గో
పించి శరనికరములు గుప్పించుచు ధర్మజాడు గవెనె భీషణభంగిన్. 255

చ. కదిసిన నమ్మహాభుజాడు గార్చుకముం దునుమాడి మూఁడు బె
ట్టిదపు మెఱుంగుతూపులఁ బటివృత సూపిన నానృపాలుఁ డు
న్నడుఁ డయి మేటింపట బలుమార్గణముల్ పెన నేసె మూఁడు న
ర్వదియును నధరామరునిపై శినివంశవరుండు దోడ్పడన్. 256

వ. ఇట్లు ప్రాపై కడంగి. 257

ఆ. అర్థచంద్ర బాణహతి గురుపుత్రుని, ధనువు శినివరుండు దునుముటయును
శక్తి వైచి యతఁడు సారథిఁ గూల్చి బల్, వింటఁ గురిసె బహుళవిశిఖవృష్టి. 258

క. సారథి లేమిని సాత్యకి, తే రీడ్చెఁ దురంగమములు దే రటు వాఱఁ
భూరముఁ ధర్మనందను, వారు వొదిలి రంపగముల వడి గురుతనయున్. 259

క. భీమాస్త్రశిఖల నశ్వశ్లామాగ్ని దహించె ధర్మతనయానుచర
స్తోమాటవి నొకవ్రేల్చిడి, నామెయి జనవిస్తయావహం బయ్యె నృపా. 260

వ. అప్పుడు కురురాజు పాండవుల నాచార్యనందనుచేతం దెగినవారలం గాఁదలంచె
నంతఁ దఱిమి యుధిష్ఠిరుండు ప్రచండకాండంబుల నవ్విప్రవరుం బీడితుం జేసి.

సీ. ఆలపును వెరపును గలవు కృతాస్తుండ వని నిన్ను నెఱుంగుదు నైన నెల్ల
సొంపు పార్వతునకుఁ జూప నోపినఁ దెల్ల మగు నది యట్లుండె నరయ నీకు
నెయ్యంబు వాటించునేర్పు గృతజ్ఞత యనునివి లేవు బ్రాహ్మణుండు దపము
దమమును గల్గునర్తనమున నుండుఁ గా కని నేయునే యెంత యడిచిపడినఁ

ఆ. బడితి గాని యడ్డఁడలేవు కౌరవ, కులము నెల్లభంగి గెలుతు మేము
నీన చూడ ననుడు నావీరుఁ డేమియు, ననక నగుచుఁ బఱవె నంపవల్లి. 262

వ. ఆవెల్లికినోర్వలేక యాభూవిభుండు దొలంగె నిట్లంతటిమానిసిం గెలిచినవాడై
నిలిచి నిజపార్శ్వంబులమూఱలం గనుంగొని గురుపుత్రుండు గ్రూరవిహారం
బునకు నమరి మెఱసె మారుతితోడం బోరుకర్ణుండు దదనుచరంబు లగుకరూశ
చేదిస్థంజయపుంజంబులుం దన్ను బొదివిన నబ్బలంబునకు బాహుబలంబు
సూపు చుండ నతని విడిచి యాభీమనేనుండు గౌరవసేనపయిం గవిసి కనుపుగొ

జ్వేనారాధేయవృకోదరులమునుములు భవంజయుమునుముభంగిం బ్రజాక్షయం
బగు చుండె నీదుర్మంత్రంబున ననేకులకుం బొలియ వలనె నయ్యెవసరంబున.

సీ. కవలతోఁ బెనఁగెడుకౌరవనాథుఁ డన్నకులుసంగంబున నవశరములు
సొనిసి యాసహదేవు కనకపుసిడము ద్రుంచిన వార లిరువురు నెనిమిదింటఁ
బదితూపులను నొంపఁ బతిరెండువిండులుఁ దునుమాడుటయు నన్యధనువులెత్తి
యన్నయుఁ దమ్ముండుఁ దన్నుఁ బెక్కుమ్ములఁ బొదివినఁగనలి యాభూవిభండు
తే. వారి దివ్యాస్త్రములఁ గప్పఘోరభంగి
గాంచి జను లక్కుమారులు గాలవశతఁ
బొందుదుర కాఁ దలంప నష్టాడు గడంగి
యడ్డపడియె భృష్టద్యుమ్నుఁ డతిరయమున.

264

వ. ఇట్లు పాండవసేనాపతి భునాథుం దాఁకి యేసిన నతండు.

265

— భృష్టద్యుమ్నుండు దుర్యోధనుం దాఁకి విరఘునిఁ జేయుట —

అ. ఇరువదేనునిశితేశరముల నొప్పింప, నలిగి యాతఁ డతనియంగకముల
నలువదేచుతూపు లడరింప నఱకె న, క్కొరవేశ్వరుండు గార్తుకంబు.

266

మ. బలువిల్లుగ్రత నెత్తి యొక్కమొగి నహ్వాంచాలవర్షండు దీ
పులు గ్రమ్మం బదియేనుమార్గణము లాభూమిశుప్తై నేసినం
గలయం బూచిన కింశరుకంబుచెలు వంగం బొందఁ దచ్చాప్రముం
బెలుచం ద్రుంచి యతండు ఫాలమున గుప్పించెఁ దశోగ్రాస్త్రముల్.

267

క. కాలాయననారాచము, లోలి నుదుట నాటి యున్న నొప్పారెం బాం
చాలవరుముఖము మధుకర, మాలికచేఁ బొలుచుతెప్పిమాడ్కిం జూడన్.

268

సీ. కనలి యవ్వీరుండు గార్తుకాంతరమునఁ గ్రూరభల్లంబుల ఘోటకముల
సారథిఁ జూపంబుఁ దేరును గొడుగును దునుమాడఁగా భవత్పుత్రుఁ డేపు
గుండక శక్తినిగడ్వంగఁ ద్రుంచె నేడైఱఁ గృపాణము గొన నులుముసేసె
గద యెత్తఁ బటియులు గావించె నుబ్బి రత్నమయాహిశేతువు నఱకి వైచె
తే. నిట్లు హయసూతకోదండహిను దళిత, రథుని విగతాతపత్ర నిర్భగ్నశక్తి
ఖడ్గముద్గరశేతువిఖండితాపి, ధానుఁ జేసె నహ్వర్షతుం దానరేంద్రు.

269

తే. వికలసాధనుఁ డైనయవ్యభుని నతని
తమ్ముఁ డగుదండధారుండు దనదుతేరి
మీఁద నిడుకొని శత్రుసమీపభూమి
వాయఁ గొనిపోయెఁ జూచి రాధేయుఁ డపుడు.

270

క. శినివంశవరునితోడం, పెనఁగి పెనఁగి యతని విడిచి పెలుచు ద్రుపదనం
దనునిరభమునకు నెదురుగఁ, దనయరదము సవంగ నిచ్చె ధరణీనాథా.

271

వ. సాత్యకియును శరంబులు గురియుచుఁ దోన తవిలె నుభయసేనాపతు లగు నానూతనందనధృష్టద్యుమ్ను లట్లు దార్శ్నిని సయ్యిరువాఁగునందు నొక్క రుండైన నోల మాసగౌనక కడంగినం బోరు ఘోరంబయ్యె నట్టియొడఁ బాంచాలకుమారులు వ్యాఘ్రకేతు సుశర్మ శుక్ల చిత్రోగ్రాయుధులును జయ రోచ మాన సింహసేనులును బలుదేరులమొత్తంబులతోఁ దన్నుం గవిసినం గర్జుం డయ్యెనమంద్రవీరుల నెనిమిదిభల్లంబులం దునిమి తత్సహచరుల బహు సహస్రరథికుల సమయించినం జేసిరథిక్రవరులు జిష్టు జిష్టుకర్త దేవాపి భద్రులును దండ చిత్ర చిత్రాయుధులును హరి సింహ కేతు రోచమాన శలభులును సబలంబుగాఁ దలపడిన ¹నాపదునొక్కండ్ర నొక్కవెట్టి బెట్టిదంపుటంపఱి పాలు చేసి మఱియును బిరుదు లయి పయింబడిన దొరలను వారిఁగివారంబులను వసుధం గూల్చియు నలంచియుం గలంచియుం గడిమిమెఱయుచు నిట్టిచందంబు భీష్మద్రోణులయందుఁ జూడ మని జనంబులు వెక్కనడ వివిధసమరవిహారంబు సలిపి వెండియు.

272

సీ. సింహంబుబారిఁ జొచ్చినగజంబులభంగిఁ బులి కగ్గమైనజింకలవిధమున జ్వలనంబుఁ గిట్టినశలభంబులట్లు బాంచాలయోధులుఁ జేరినై నికులును దనుఁ దాఁకి పొలియ రాధాతనూభవుఁ డనిఁ దనివోక ధర్మనందనునియున్న చక్కటి కడర ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రావదీపుత్రులును సహదేవుఁడును శి

తే. ఖండియును సాత్యకియు నకులుండుఁ జేయఁ గలమహిశులుఁ బొదివి రక్కర్లు నతఁడు వెక్కుపాములు వొదిలినఁ బెనఁగుగరుడు ననువు దోఁపఁగఁ బోరాడె మనుజునాథ.

273

వ. ఆసమయంబున భీమసేనుబారింబడిన కౌరవనైన్యంబునం బ్రబలచతురంగంబు లొక్కమొగిల్ బడలువడి రణాంగణంబు ²మూసికొనియెం బెఱిమాఁకలు వెఱిగునం జెయ్యెది కర శ్లఁడంగినమున్నీటియ ట్లుండె గాండీవి సంతప్తకుల ననేకుల మేటిమగల గీటడంచి హతశేషం బగుబలంబు విచ్చుటయు వాసుదేవు నాలోకించి.

274

ఆ. అమరులకు నజయ్యు లగునప్తసంశస్త్రకులు మదీయబాణఘోరభంగి కోహటించి పాలు చున్నారు భీముని, మునుము కౌరవులును మొనయ లేరు.

క. కర్ణుం డొక్కరుఁడును సముద్గిర్లుం దై సిడము మెఱయఁ దిరిగి బలువిడిక ఘూర్ణితము సేసె వ.ననై, న్యార్ణవమున మంథనగము నను వమరంగన్.

276

చ. అరదము వోవ నిమ్మ రయ మారఁగ నాతనిదిక్కు నావుడు

స్తరహాసితంబుతో నలిననాభుడు భీమునిచేతఁ జోడు నీ
శరములవేడిఁ గౌరవునంగరవాంఛ యడంపు మన్న న
న్నరుడును నియ్యకొన్నఁ గురునాథునియోధులు బెగ్గడిల్లఁగన్. 277

ఆ. అమృతారితవశవాయములు మెఱయ న, ద్విక్కు సత్త్వరముగఁ జేరు వోవ
నిచ్చుటయును జూచి విచ్చె నబ్బలము సింగంబుఁ గనినలేడిగమియుఁబోలే.

వ. అప్పుడు నీకొడుకు సంశ్చక్రకులం బురికొల్పిన రెండువేలరథంబులును మున్నూ
తేనుంగులును జతుర్దశసహస్రతురంగంబులును లక్షద్వయపదాతులును నహ్వా
ర్థవయిం గవిసిన నతండు శింశిటంకారంబునం బటుశరాసారంబున నింగి నించి
పదివేపు రుద్రుటక్షత్రియులం బొలియించి యక్కెలనం గాంభోజబలంబు దోఁ
చిన నం దుఱికి తడియపై నికులకరంబులు శిరంబులు నఱికిన నది మహావాత
నిహతవిటపం బైనయారాయంబుచందం బయ్యె నట్టియెడ. 279

క. అడరి సుదక్షిణుతమ్ముడు, గడువడి నేయుటయు నతనికరశాఖలు గ
వ్వడి యర్ధచంద్రశరముల, వెడందతూపున శిరంబు వ్రేల్చిడిఁ ద్రుంచెన్. 280

క. యవనశకసైన్యములు పైఁ, గవిసినఁ దద్రుధిరజలము గాలువ లై పా
ఱ పెం బఱపెను వివిధాస్త్రవితానము లక్కిరిటి ధరణీనాథా. 281

మ. కని సంశ్చక్ర లేచి యొక్క మొగి నాకొంటేయునిం జట్టు ము
ట్టిన సేనాంగచతుష్టయాంగములు ఖండిభూతముల్ సేసె నా
తనిబాణోత్తరవేగ ముత్కటమరుత్సంక్రీడజీమూతపా
టనముం జేసినభంగిఁ జిత్తబలగాఢస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 282

క. హరి వెరవున ధవళాశ్వ, స్ఫురణమున రథంబు మెఱయఁ జోలుపారెడున
న్నరునత్యద్భుతవిక్రమ, పరిణతి సూడఁ గనుదోయి పదివేల్ వలయున్. 283

క. ననుబోటుల మనములు మెచ్చునఁ గరఁగె ననంగ నేల సురతతి గృష్టా
ర్జునులం గని దుందుభిని, స్వనములతోఁ గురిసె విరులవాన వొగడుచున్. 284

వ. అయ్యవసరంబున నశరీరవాణి యయ్యిరువుర నుద్దేశించి యఖిలజనంబులు నా
కర్ణింప వీరు చంద్రార్కులం గడచినకాంతిదీప్తుల నుల్లసిల్లెదరు తొల్లి యేకరథ
స్థులైనబ్రహ్మేశానులవిధంబున వెలింగెదరు గంటిరే వీరలు పరమమును లగు
నారాయణుండును నరుండును జాండి యనియె నిట్లు మహానీమాశ్చర్యంబులు
గనియును వినియును మాత్సర్యధుర్యుం డగునాచార్యవందనుం డరిగి యవ్వు
హత్తుల మార్కొని మార్గణోజ్జ్వలం బగుదక్షిణకరంబున నాఫలునుఁ బిలిచి
హంభాసితములుం డగుచుఁ గుపితుం డగునతని కిట్లనియె. 285

— అశ్వత్థామ యర్జునుం జేర్కొని మార్కొని సంగ్రామంబు నేయుట —

క. ననుఁ దగియెడువతిథిం గా, మనంబునఁ దలంచి నీవు మన్నించెదవే
ని వచ్చెద నీపాలికి, ననఘా సంగ్రామ మొసఁగు మాతిభ్యముగన్. 286

- ఆ. అనినఁ గృష్ణుఁ జూచి యబ్జునుఁ డాచార్యుఁ, తనయు గెలువ కునికి దైన్య మిపుడు
సమయఁ జూడ వలయు సంశయములను నీ, మనసుఁచుప్పుసనికి బయపు మనుడు.
- ఉ. తేరు మురారి ద్రోణుసుతుదిక్కునకుం జన నిచ్చి మేలు మేల్
1 పోరు బుణంబు దీర్చు కరుభూపతికిన్ నరబాహులీలకు
నైర్మలా గల్గి నిల్చు మనినన్ విని యట్టుల కాక యంచు న
వీరుఁడు వప్తి బాణముల వెన్నుని నేసి నుదగ్రుఁడై వెనన్. 238
- ఉ. అమ్మలు మూడు పార్థులను వాడఁగ నేసినఁ ద్రుంచి వైచె బా
ప మృతఁ డమృహస్విజుఁడు భారవహ మ్మగునొండుపిల్లు శీ
ఘ్రిమున నెత్తి చేతులను గాల్గను మోమున వింటికోమ్మునం
గ్రమ్మినభంగిగా శిశిశర ప్రతతుల్ వడి నించె బైపయిన్. 289
- క. కడుఁ బెక్కువేలు దూపుల, వడిఁ గృష్ణార్జునుల సరథవాహంబుగ నె
క్కుడుమదమునఁ బొదివినఁ జె, యొడలి వెఱుగుపడిరి వారలిద్దఱు నధిపా.
- వ. ఇవిధంబున వివిధవిశిఖజాలంబులఁ గాలునే యార్పరా కుండఁ గప్పి యార్చి
న నచ్చార్థం డతనిచేతఁ దనవిక్రమం బపహృతం బయ్యె నని తలంపఁ దత్తైన్
న్యంబున హాహాకారంబు లెసంగం జారణసిద్ధగణంబు లట్లు నిశ్చేష్టితు లైన
యాలోకరక్షకుల నాలోకించి లోకంబులకు బ్రదుకు గలుగునో యని పలుక
నప్పద్మనాభుండు గనలి యక్కవ్వడి నుద్దేశించి. 291
- క. గురుసుతుండు నిన్ను మిగులుట, గర మాశ్చర్యంబు ముష్టి గాండీపము దా
దిర మయి యుండదొ బాహుల, వెరవుబలువు గుండెకో వివేకింపు మెడన్.
- క. గురునికొడు కనుతలంపునఁ, బరుచుదనంబునకు జొరక భంగపడితొ యు
ద్ధరతఁ గడుఁ జెడియె ననవుడు, సరోపసంరంభుఁడై విజయుఁ డాతనితోన్.
- క. వెనఁ బెక్కుమ్ములు మనపై, మునుఁగువడం బఱపి యతఁడు మురభంజన సం
తన మందెడు నింతనయ్యే, గని మసఁగెడఁ జూడు నన్ను గాండీపంబున్. 294
- మ. అని భల్లప్రకరంబులన్ గురుతనూజాస్త్రప్రతానంబుఁ ద
ద్ధనువుం గేతువు నాతపత్రమును జిత్రస్ఫూర్తిఁ దున్నాడి గ్ర
క్కున నవ్వెపుఁడు శక్తియున్ గదయు నుక్కుం దాల్చియుం దోచు నె
త్తినఁ దోడ్తో నవి ద్రుంచి వైచె సమరస్థేమాభిరామాకృతిన్. 295
- ఆ. ఇట్లు ద్రోణుసుతునియేపు పార్థుండు దుహి, నంబుఁ జెలుచునినువిధంబు మెఱయఁ
జెఱచె నంతఁ బొదివె నుఱక యారధికు సం, శక్తవ్రజంబు సరభసముగ. 296
- క. ఎందఱు వొదిలిరి వారల, కందఱకును దమక తమక యద్భుతచటుల
స్యందన మెదు రై నట్లు మ,దిం దోఁచెఁ దదీయబాణతీవ్రహులతన్. 297

1 పోర బుణంబు. 2 శిశిశరంబు వే నిడిందెఁ డై. 3 సరోపుఁ డై క్రీడి యనియెఁ
జూయభుతోన్.

జండగతి మగధపతి నిజ, శుండాలముః బఱపి యేపుః జూపి తెరల్పెన్,
వ. అవ్విక్రమవిహరంబు వీక్షించి. 312

తే. మాగధనిశోల్లలకుఁ గాక మఁబలంబు
విఱిగెఁ బొద పొద మని తాను దఱిమెఁ దేరు
హరియుఁ బఱపంగ నన్దునుం డడ్డపడియెఁ
జండచేష్టితోద్దండవేదండమునకు.

క. అగ్గలిక దండధారుఁడు, దిగ్గజనిభనిజగజంబుఁ 1దీప్రత మెఱయన్
డగ్గఱగఁ బఱపి హయముల, నగ్గరుడధ్వజుని నరుని నమ్ములఁ గప్పెన్. 314

చ. అలిగి కిరీటి మాగధధరాధిపుబాహులు ద్రైంచి గ్రక్కునం
దలయును ద్రుంచి యేనుఁగు నుదగ్రతఁ బీనుఁగుఁ జేసె నప్తు గొం
దల మొకయింత లే కతనితమ్ముఁడు దండుడు దాకి తోమరం
బులు వరఁగింపఁ గేలు శిరముం గరటిం దునుమాడె నుగ్రతన్. 315

క. తదనీకంబుగజంబులు, వొదిలిన బలుగాలి మేఘములఁ దీప్రగతిం
జెదరించువగిది నరుఁ డున్నదుఁ డై నలుదెసలఁ దోలె మనుజాధీశా. 316

వ. ఇవిధంబున మగధపై న్యంబు మర్దించి సంశ్చక్తపై న్యంబుపైఁ గవిసి కపికిత
నంబుమెఱుంగులు మెఱయ మధుమధనువెరవున వెలిమావులగతు లక్కజంబు
గా నుక్కున బార్థం భల్లనారాచప్రముఖప్రదరపరంపరలసొంపును బాహు
వీర్యదైర్యంబులవెంపును నింపనికరంబు వర్ణింప నందు మహార్ణవంబునం
దిరుగుమందరనగంబుచందంబున నిజస్యందనం బొప్పు నప్పటప్పటి కెక్కుడొదవు
మదంబునం ద్రిగర్తాదు లగునవ్హార్తురు వై పయిం గ్రమ్మికురియు నస్త్రశస్త్రంబులు
విదళితచ్చిన్నచూర్ణితంబులు నేయుచుఁ దదీయగాత్రంబులుం గరటిహూటక
తనువులుం దనియ లయ్యును నుగ్గులయ్యును బఱియ లయ్యును గుదులయ్యు
ను ధరిం దొరగఁ దామరబావిం గేలి సల్పుసామజంబుచాడ్పున విహరించి
యవి హతధృతివ్రతహీతు లగునహీతుల నత్మ్యత్తమలోకంబులకుం బుచ్చినం
గొంచెపుమాఱ విచ్చినం బెద్ద వెనుకొనక యరదంబు మరల్చి నచ్చునెడ
నచ్యుతుం డట్లును నుద్దేశించి భవద్విక్రమవిహరస్థలంబు సూచితే యని పలికి
వివిధాయుధఖండంబులను వేదండాశ్వరథపదాతిశీలంబులను భూషణాతపత్రే
కేతుచామరాంశంబులను జశ్శుశ్చుమర్మరణపరిణతం బగురణస్థలంబు సూపె
నప్పడు గొఱపాణంబులతో నొఱునరతురగద్విరదంబులను గొండలు దమ
వారిం గానక శిశ్నిశ్లి నించుచు నాలింగనరోదనప్రముఖంబు లైనకరుణాభాష
ణంబు లగునవస్థావిశేషంబులం బొందువారలం గృపాళు రై యాలోకించుచు
నయ్యిరువురుఁ దమమోహరంబున నెరంగుకలకలంబు విని యుద్ధీర్ణగమనంబు

నం జనుదెంచు చుండి రట మున్న కొరవ్యలమొనయును గర్జనిమొగ్గరం
బును రెండుముఖంబులం బెనంగు చుండి కయ్యంపుటచితత్వంబునం గలనె
నట్టియెడ రారాజు పురికొల్పు రాధేయునకుఁ బ్రాపయి పులిందబాష్ణికఁచీక
ణాంధ్రభోజానీకంబు గవిననం గొంతేయబలంబునకు భరం బగుటయు. 317

— మలయధ్వజుఁ డనుపాండ్యమహారా జశ్లోకామచేతఁ జచ్చుట —

సీ. పాండ్యుఁ డాసేనలపై బెట్టిదంబుగ నడరి బాహుబల మక్కజముగఁ
బేరిచి వీనుంగు పెంటగాఁ జతురంగముల రూపుమాపె నయ్యలఘుభుజుఁడు
ద్రోణభీష్ములు దనతోఁబాటి యనుచుకున కోర్కె డచ్చ్యతార్జునులు దనకు
నెక్కుడు నా విన్న నేపగించుచు నుండు నవ్వీరుఁ డమ్మెయి నాక్రమింపఁ

ఆ. గని కడంగి యెదురు చని గురుతనయుండు
నగుచుఁ బగఱ నీవు మృగకులంబు
గలఁచుహరియుఁబోలెఁ గలఁచెడు నాదిక్కు
మొగము నేసి యనికి మొనయు మనియె.

318

చ. అన విని మేరు వొంగ మలయధ్వజుఁ డుగ్రపునారసంబుఁ ద
త్తనువునఁ గ్రుచ్చి మార్చినదంబు నభంబునఁ బర్వ నంపవె
ల్లి నిగుడఁ జేయఁ దొమ్మిదిశిలీముఖముల్ వెన నమ్మహీశుపై
ననిమిషవర్ణనీయగతి నగ్గురునందనుఁ డేసె నేరీనన్.

న. అత్తోమ్మిదింటిలోన.

320

క. ప్రతిశరములు పాండ్యమహీ, పలియును బిబరఁగింప నైదు భగ్గుము లయ్యోక
గతి నెడక నిగిడి రథ్య, ప్రతతి భరం గూల్చె నాల్గుబాణము లధిపా.

321

తే. మఱియు గురుపుత్రుఁ డేయ నమ్మలయకేతుఁ

డాశరంబులుఁ దద్దనుర్జ్యాలతయును

దునిమెఁ దునిమిన నతిరయంబున నతండు

నారి సధించి యమ్ముల నభముఁ గప్పె.

322

ప. అపాండ్యమహీపతి పరివారసామర్థ్యంబున రథ్యవంతుం డయి వాయవ్యా
స్త్రంబున నయ్యంపవరంపరఁ బ్రతిహతంబు నేసి తడియచక్రరక్షకులం దెగ
టార్చి యార్చినం గెరలి యగ్గురునందనుం దత్సహచరుల నులుమాడి రత్న
మయాగురుచందనసుందరం బైనమలయగిరిప్రకారంబునం బొలుచుకేతనంబు
గూర్చి గుఱ్ఱంబుల గీ టడంగించి సూతుప్రాణంబులు గొని చాపంబు ద్రుంచి
తేరు దుమురు నేసి యతండు వొలివోని పారుషంబునం బ్రమోగించునస్త్ర
శస్త్రంబుల నుఱక నఱకి యగ్గ మై యున్నను గయ్యంబువలనివేడుక నతని
సమయింప నొల్లక యరవాయి గొనినయాలోనఁ బ్రతితయోధం బైనసుకర్మిత

మాతంగంబు నెక్కి గిరిశిఖరంబు నలంకరించుకేసరియట్లొప్పి యాద్రవిడే
శ్వరుండు సామజంబు నుద్దామగతిం దఱిమి భీమాభిరముం బైనతోమరంబు
వైచిన మణిగణోజ్జ్వలం బైనయాద్రాణి శిరోభూషణంబు ధరణింబడిన ద్రా
క్కంబడినభుజంగంబుపాలికం గనలి యబ్బలుమగండు తత్పార్శ్వవత్తులనాద్వర
రధికవరుల దద్వేదండంబుతుండంబును జరణచతుష్టయంబును నమ్మేది నీపతి
పాదంబులు గరంబులు శిరంబులు నతితీవ్రభల్లంబులం దునుమాడిన నద్దిక్కు
మూఱలు విచ్చెం గురుభూవరుం డమ్మహీసురవరుం జేరం జని యగ్నించెనప్పుడు.

క. నిలు నిలు మని తమమూఁకల, నిలిపి వృకోదరుండు గవిసె నీబలములపైఁ
దలకొని ధృష్టద్యుమ్నా, దులు స రంభోద్భటముగఁ దోడ్పడి రధిపా. 324

క. ¹వారలవడి కోర్కక యక్కారవనైస్యంబు దెరలఁ గడ్డండు దర్ప
స్ఫారత నదల్చి నిల్చి యు, దారగతిక వైరిరధికతతి మార్కొనియెన్. 325

వ. అతనికి బాసట యై యడరియశ్శత్రుమచేతం బలుపురు పాంచాలురు వొలిసిరి
కృష్ణుండు గ్రీడికిం బాండ్యమహీపతి సమయుట సూపి సమీరనందనకర్ణాదు
లగునిరువాగురధిపలపరాక్రమంబును వేటువేట నిరూపించి చూపిన నతండు
ను రధంబు మనసేనలోనికిం బోవ నిమ్మనిన నతం డట్ల చేయ నుబ్బినపాండవానీ
కంబునకును రాధేయగురుపుత్రులరభసంబునం బేర్చినమనమొకును సంకుల
సమరం బయ్యె నం దాకర్ణునకు ధృష్టద్యుమ్నునకుం బరస్పరశరకర్తనంబును
నితరేతరచ్ఛత్రకేతుఖండనంబును ననోన్యవృత్తివిదారణంబును మిథశ్శరీర²పాత
వంబును నగుసంగ్రామంబు నెల్లె నట్టియెడ. నాసూతనందనునకుం దలకడచి
గురునందనుండు ద్రుపదనందనుం గవిసి బ్రహ్మఘ్ను నిలు నిలు మేను గలుగ
నెట్లు బ్రదికెద వని పలికి వెండియు. 326

క. మాతండ్రియెడం జేసిన, పాతకము గతంబు గాఁగ బాంచాలిక్కు
ప్తా తునిమెద నిను నరుఁ డిట, యేతేరక యున్నఁ బాట కీపు నిలిచినన్. 327

వ. అన విని ధృష్టద్యుమ్నుం డతని కిట్లనియె. 328

క. మాతండ్రి¹కుటికి నఱికిన, హేలియ నీకొఱకు నునిచి తిపుడ నఱుకుదుక
నీతులువలుకులకు నీ,డై తోచినయు త్తరంబు నదియ దురాత్మా. 329

వ. అని యంత నిలువక. 330

తే. వినుము బ్రహ్మఘ్నుఁ డన నీకుఁ జనునె బ్రాహ్మ
ణబ్రువఘ్నుఁడ నై సమున్నతి వహించు
నన్నుఁ గిల్బిపవరుఁ డనునన్ను జనకు
కడకుఁ బుచ్చెద వేగిరపడక నిలుము. 331

1 వారలయరవడి కోర్కక, కారవ. 2 శాంతనంబును. 3 కొద్ది నఱికిన, హేలియ నీ
కోరికియను నిర్వృత నఱుకుక ; హేతిన నీచైనకొద్ది నిపుడ నఱుకుడుక.

వ. అనియె నట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బహువంబులు వలికి తలపడి వియ
త్తలంబు విశిఖిఖిఖాకలాపంబులం గప్పిరి రాధేయుండు యథామయ్యను త్త
మాజోద్రాపదేయత్తై నేయులను మఱియుం జేయంగల పాండవపాంచాలయోధు
లను బొదివి భండంబు నేయుచుండె నాభ్యుద్యమముండు గురుపుత్రుకోదం
డంబు దుండంబులు నేసింప గుపితుం డై యొడువిల్లు గొని యవ్వీరుండు. 332

క. సూతతురంగస్యందన, కేతనచాపములు నఱకి కేలిమెయి ను
గ్నైతొరంగ నేసె దోడ్తో, నాతతశక్తియును గదయు నతఁ డెత్తంగన్. 333

వ. అప్పాంచాలోత్తముండు వాలునుం బలకయుం గొని కవియుం గడంగిన నవి
యును దుమురు నేసి పెల్లెసీ పడ కున్న నశ్వశ్లామ వేగిపడి వెఱఁ గందుచు
చేతిబాణాననంబు విడిచి కృపాణంబు గొని భుజంగంబు దెస కడరువిహంగపతి
విధంబునఁ జనుట సూచి సవ్యసాచితో శౌరి ధృష్టద్యుమ్నుండు గురుపుత్రుబా
రిం బడియెం గావ వలయు ననుచు నద్దిక్కుసూపిన నతండు సత్వరుండై యవ్వీ
రుం డాద్రుపదపుత్రుం గవిసినకొలందిఁ గ్రూరంబు లగునారాచంబులు గుప్పిం
చుచు నొప్పించిన నమృహీసురవరుం డయ్యుల్పాహంబు పదలి మరలి యరదం
బున కరుగ సహదేవుండు దనతేరిపైకి నప్పార్వతుం దిగిచిగొని తొలంగం గొని
పోయె నక్కుంభసంభవసంభవుండగ్గాండివి మార్కొని పెనంగి బెట్టిదంబుగాఁ
గనుకనిం తాకి యతండు నాటినసునిశితశరంబున సోలె సారథి రథం బొండు
వలనికిం దోలె నద్దునుం డట్లు నిజనేనానాథు రఱింపి ద్రోణిమదం బడంగించుట
గనుంగొని కౌంతేయసైనికులు సింహనాదంబులు నేయ నక్కడ నిస్సాణాదుల
నాదం బెసంగి నింగి నిండిన. 334

తే. సూతసుతుండు ధనంజయుఁ జూచి రోష
కలుషితాత్ముఁ డై తలపడఁ దలచె నపుడు
తత్తణమున సంశప్తతతియుఁ దోచె
రెండుఁగని యిట్లు అనియె నాక్రీడి హరికి. 335

వ. కన్యండు మనల మార్కొనం గడంగెడు సంశప్తకులు గ్రమ్మఱిం బొదివిరి కర్ణ
చేతం దగులువడిలి మేని సంశప్తకుల కోహటించినవారమగుదుము వారలవిక్కు
దేరు వోవ నిమ్మ. 336

చ. అన విని యట్ల చేసె నతఁ డద్దునుఁ డారిపుకోటి ముట్టి యే
పున నులుమాడు చుండెఁ గురుభూవర యప్పుడు ధర్మసూతనం
దనులు సముద్ధతిం గడంగ దండడి క్రొత్తగ వారిసేనయున్
మన మొనయుం బెనంగె నుపమారహితం బగువిక్రమంబునన్. 337

ఉ. సంగర మేచు బెక్కుదివసంబులు సూచితిఁ గాని యెప్పు నా

భంగి మునుంగ దచ్చెరువుపాటుగఁ జిత్తము వోరు చున్నియో
త్తుంగుచు నున్నియో¹యెటుంగఁ దూలక వైపయిఁ గ్రమ్ముఁ గూలు నే
నాంగము లందు నిందుఁ గలహంబుమహోగ్రత యేమి సెప్పుదున్. 333

❖ కట్టడు పాంచాలసైన్యంబు వైన్యంబు నొందించి విజృంభించుట ❖

తే. అందుఁబాంచాలవీరు నశ్వసూత, రథసమేతంబుగా నంగరాజు దర్ప
మెసఁగ నేవురఁ బడువుర నేడ్వరను మ, హాస్యమార్గములఁ దునుమాడెనధిప.
క. పదపడి పాండవయోధు, ల్వాదివినఁ బెనుఁడుంగమధువులో గజపతి యు
న్నదవృత్తిఁ గేలి సుఁపువ, గిది నాతఁడు² వోలె సురలు గీర్తన నేయన్. 340
వ. అట్టియొడ. 341

చ. ద్రుపదతనూజులుం గవలు ద్రోవదిపుత్రులు శౌరితమ్ముఁడుం
గుఱితమనస్కులై బలుపుఁగోల్తలఁ దాడి రతం డదల్పి యు
గ్రపురభసంబునక శరపరంపరలం బరఁగించె గౌరవా
ధిపువృద్ధయంబు మోదమునఁ దేలఁగ నందఱయంగకంబులన్. 342

వ. వారలపై నక్కురుభూనాథుం డేనుఁగుకయ్యంబునకు వెరవుగల కళింగవంఘాంగ
మగధసుహృదాంధ్రాదిదేశంబులబలంబులం గవియించిన నవి తదీయచతురంగ
బలంబుల మట్టి మల్లాడి చిత్రవధవిహారంబు సలుప నగ్గజప్రధానసేన లగ్గలికం
జించి చెండాడుచునాడఁడిమిగలును జేతానప్రభద్రఙులును రౌద్రరసంబునం
బెనఁచినం గనుంగొని మదంబునం బొదలి యుత్తరించి యురవడించిన. 343

శా. వంగాధీశుఁ గరింద్రుతో³ కిడఁగ గర్వస్ఫూర్తి కై నేయుఁ డే
యం గేలిగతి మాద్రిలేగొడుకు పాంధ్రాధీశ్వరుం గిట్టి యా
భంగిం గూల్చుఁ దదగ్రజుం డటుల దర్పం బొప్ప సుహృధినా
థుం గోపంబునఁ ద్రుంప నేచెఁ గరటిస్తోమంబు లంతంతకన్. 344

క. విను మ క్లేచి నకులుఁ బొది, వె నుదగ్రధ్వని ననేకవేదండము లం
దెనిమిడిఁ గూల్చె ప్రాణము, లెనిమిదియెనిమిదులఁ దమ్ముఁ డేదైతి నధిపా.

క. ఆభృష్టద్యుమ్నాదులు, గ్రోథాంధత నడరి యేఁగుల నస్త్రహతిఁ
వ్యాధూతములుగఁ జేయుచు, రాధేయుం గదియ సంగరము వేర్చె నృపా.

వ. ఆసమయంబున శోణితంబు పెల్లున ము న్నెగసినరేణు వడంగిన నిరువాగు
పైనికులును దమతమయడియాలంబులతోడిగొడుగులును సిడంబులును బెద్ద
యు మెఱసి పెనంగుచుండ సంతకసంచయంబు గించిదవశిష్టంబుగా నష్టంబు
నేసిన సవ్యసాచికి శౌరి యక్కొరవపాండవబలంబులపోరు సూపి యప్పుడు దు
ర్యోధనుండు దనయందుఁ జేయంగలవారును దానును ధర్మనందనుం బట్టు
తలంపున బెట్టు పొదువుటయు నమృతంబున కాసపడి యడరుననురుల మరల్చు

శక్రాగ్రులచందంబున భీమసేనుండును సాత్యకియుం బ్రతిహతులం జేయుటయు నంత నిలువక యక్కురువిభుండును గర్ణకృపాశ్వత్థామలుచునుద్దామగతి నయ్యిరు పురశరజాలంబుల నమ్మల జడియుచుం గదిసి యక్కంతేయాగ్రజుకంకటంబు ద్రుంచివైచుటయుం గర్ణనుత్సాహంబునం గడంగు థార్తరాష్ట్రులసింహనాదం బులకుం దెరలక మరుత్సుతుండు మండలప్రచారం డగుటయు నాసూతనంద నుండు మొదలగు నష్టేటిరుగలమార్గణమ్ము లమ్మనుజుపతిపైఁ బరగుటయు నకుల సహదేవసాత్యకిధృష్టద్యుమ్ను ద్రౌపదేయప్రభృతులైన పాండవేయ పాంచా లాదియోధులం గలంచి యక్కర్ణుండు కమలాకరంబునం గేలిసలుపుశండా లంబులీల నటించుటయు నవ్వీరుం డగ్గలిక నక్కవృధిరాకగోరి కపికేతనం బాలో కించుటయుం గలిగిన యప్పరిపాటి యంతయు నేర్పడం జెప్పి యారాధేయు రభసం బుగ్గడించి మఱియు ని ట్లనియె.

347

క. నినుఁ నలవడఁ జూచినయీ, తనియేడ్చెట మంట సొరంగఁ దలఁచుమిడుతయు బ్బున కెన యై నాకుం దోఁచినయది మ్రుంకింపు మితని శితవిశిఖములన్.

348

వ. అని పలికి యతని కప్పుడు దోడ్పడ నుత్సహించుభవత్సుతు నుపలక్షించి బీభత్సునకుం జూపి.

349

ఉ. ఇత్తఱి ద్రుల్లి సూపి నిచు నేపున మార్కొని గెల్లు నక-తలం వెత్తి సుయోధనుం డదె యహీనబలంబులఁ గూర్చె గర్ణతో మత్తగజంబులీల నెలమామిడిఁ గూల్చినభంగిఁ బొండుపు త్రోత్తమ వీనిఁ గూల్చు మతఁ డొంటిగ రాజ్యము నీకుఁ జేకురున్.

350

వ. అనునవసరంబున.

351

మ. సమదాటోపత వాయునందనుండు ధృష్టద్యుమ్నులై నేయు లే కమనోవృత్తిఁ గడంగి తో నడర దోర్ధర్వంబు శోభిల్ల శౌర్యము సొంపార నిలింపఁగోటి వొగడక రారాజునైననంబు లొక్కొక్క మొగిం బెల్లగిలంగ బెట్టడరె సక్రొథాంతరంగంబుతోన్.

352

క. అడరి పలుబాణజాలం, బడరింపగ వారిబలము లధికరయము నె క్కుడుమనము నొలయఁ బైకొని, బడలువడంగఁ జేసె నీదుబలముల నధిపా.

క. వడిఁ బొదివి భీముఁ డార్చినఁ, జెడ విఱిగిననేన నేమి నెప్పుడఁ దనదొం దడిఁ దాన చదిసె వెనుకొను, కడిదిమగలచేత గాసి గాదె నరేంద్ర

354

ఉ మొగ్గెడువాహనంబులును మోములు వాడంగ వాహనంబుల న్నిగ్గి తలంగునై నికులు నేలకుఁ గష్టపుఁజొప్పు సొప్పడం ద్రగ్గునీడంబులుం గులముఁ దన్నుఁ దలంచి యెదిర్చి యెంటిమై మగ్గెడువాడు వై కురుధరావరునై న్యము రూపు మాయగన్.

355

- ఆ. పావనికి నిషాదపరినందనుడు మాటుకొనిన నాతఁ డతనికుంజరంబు
కరముతోఁ దదీయకరములు శిరమును, నటకె శితశరములు నాలుగింట. 356
- క. మూడఁజొహిణు లిమ్మెయి, బోఁడిమి నెడి పాటఁ బవనపుత్రునియెదురకొ
వేఁడిమి సూర్యగ నొకఁడు, న్వాఁడిమగఁడు లేఁడ యే మనం గల దధిపా. 357
- వ. ఇవ్విధంబున విక్రమించినభీమసేనుబరవసంబును దదీయసై నికులసంరంభంబునుం
బద్ధనాభుండు ఫల్గునునకుం జూపి చెప్పె ననిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రం
డిట్లనియె. 358
- క. నీచెప్పెడుమెయి సూడగ, నీచత వాటిల్లె మనయనీకమునకుఁ దా
రేచేటు నెడిరో కౌరవు, లాచరిత ముపన్యసింపు మంత యుఁ డెలియన్. 359
- క. అనవుడు నతఁ డిట్లను న, మ్ముజుజువతికి హితులు నెప్ప మానక నీచే
సినదుర్జయమునఁ జేటొందెను వగవక రణము వినుము ధీరవిచారా. 360
- వ. ఇట్లు భీముకడంక గని కవ్వడి దనముచుము కొంచెపుమూఁకలం దోలి మగిడి
మనసేనల మర్దించుటకుం దమవారిఁ జేరం జనఁ గౌరవపతి యమ్మారుతి
మార్కొని. 361

— దుర్యోధనుడు భీమసేనుం దలపడి పోరుట —

- తే. ఎందు వచ్చెడు నిలు నిలు మేరు గలుగఁ, గడిమి నెల్లునె నీకు నీక్షణము నిన్ను
నంతకునిపాలి కనిచెద నుచు రోష, రక్తలోచనరుచుల శరములు వఱపె. 362
- క. రాధేయుండు నుదీర్ణ, క్రోధుం డై గర్జతోడిగుణరవము నభో
బాధం బొనర్పఁగా నిజ, యోధులఁ బురికొల్పికొని సముద్ధతిఁ గడఁగెన్. 363
- వ. అట్లయ్యిరువురు సుత్సాహంబు వాటించి నిజానీకంబు నిలువరించిన నది పురి
కొని పోరికి నమరుటయుఁ బాండవబలంబును దిరం బయి వెనంగం దొడంగె
నట్టియెడ నక్కడ నక్కడఁ జేయం గలదొరలు దలపడి యుక్కున నక్కజం
బగు సమరక్రీడ నలిపి రందు. 364
- నీ. కట్టఁ జేపారి శిఖండిరభ్యముల సారథిఁ గేతువును గూల్చి రయము మెఱయ
విగతాయుధుండుబాణవిహతాంగుడనుగానుదగ్గుఁడై తఱుమనతండుదొలగఁ
బాతె దుశ్శాసనపార్షతు లాంధోరు తనువులు నొంచుచు ననిమిషలకు
నచ్చెరు వగునట్టియని సేయ వారలయనుచరు లెడసొచ్చి వెనఁగి రంగ
- తే. రాజసూడఁ దత్పుత్రుసారథిశిరంబు, నకులుఁ దోకభల్లమునఁ ద్రుంఁ జకితమైక
లంగునవృత్తిమూఁకఁ జలంబు మెఱయ, నిలిపె నాసూతసూనుండు వృషవరేణ్య.
- వ. అట్లు సారథిరహితుం డై నవృషసేనుండు వేటొక్కసూతు నమర్చికొని తండ్రి
కిం జక్రరక్షకుం డై నిలిచె నకులుండు నొండుదెస కడఁరె సహదేవుం డులూ
కుని విరఘం జేసి పఱపె సాత్యకి సౌబలు లన్వీర్యవ్యకేతుపాతనంబును బరస్పర

కంటక ర్తనంబును జేసి రాజై నేయుండు దురంగంబులం జదివిన నుదంబు డిగ్గ
నుటికి యోసరించునగ్గంధారవిభుం గని యులూకుండు. 365

క. మును సహదేవుం డెగవం, జనినప్పుడ యెండుదేరు సవరించుకొనం
గనుట నది పేర్చి యతనిం, గొనిపోయెను సంగరమునకుం దొలంగంగన్. 367

ఉ. అచ్చటిమూఁగ నల్లడల నాతురతం జెడి పాటి భీముచే
జచ్చెఁ గురుక్షిత్తీశ్వరునిసారథి గూలె హయాళి నుగ్గు గాఁ
జొచ్చె రథం బతండు వెఱి సొచ్చి ధరిత్రికి దాఁటి పోయి వె
న్నిచ్చిన నీదుయోధవరు లేడైఱ మార్కొని రమ్మరుత్తుతున్. 368

వ. యుధామన్యుండు గృపాచార్యుధనువుదునిమిన నమ్మహాత్ముండు వేటొక్కవిల్లెత్తి.

ఆ. కేతనంబు గూల్చి యాతపత్రము దును,మాడి సూతుఁ జంప నధిశభయము
గదిరి తేరు దాన కయ్యంబునకుఁ దొలగంగఁదోలె నతఁడు కౌరవేంద్ర. 370

క. శితశరము లుత్తమాజాఁడు, గృతవర్షనిమేన నింపఁ గినుక గదిరి మా
ర్చితుండుగఁ జేసె నతఁడు వెన, నతనిం దత్సూతుఁ డెగచె నరదముఁ దొలంగన్.

—ॐ అశ్వత్థామ యర్జునుం దలపడి మహాహవంబు సేయుట —

చ. గురుతపయుం డనేకరథికుల్ దనపార్శ్వములం దుదగ్రులై
దురముకడంకమైఁ దఱుమ దోర్బలశౌర్యము లుల్లసిల్లి ని
వ్వురశరవృష్టి ముంచె మధుసూదను మధ్యమపాండవుక వియ
చ్చరులు ప్రశంస సేయఁగ నిజధ్వజసీసయనోత్సవంబుగన్. 372

క. అలిగి నరుఁ డైంద్ర మాదిగఁ, గలదివ్యావ్రంబు లేయఁ గా నయ్యెయు
జ్వలమాన్దణంబులను నక్కలశభవనుతుండు మాన్వెఁ గౌరవముఖ్యా. 373

వ. ఇవిధంబున విభావ్రంబులం బోరి పోరి. 374

సీ డెఱక యశ్వత్థామ యుగ్ర బాణంబులు విజయునిదక్షిణభుజము దూఱ
మూఁడేయ నొచ్చియఁ బోడిమి నెడక యబ్బలియుం డదల్పెఁ దత్సార్వవర్తు
లగుపెనుమూఁగల నమ్ములవెల్లిఁ బెరల్క నమ్కుంభజానాత్మజుండు
రథధ్వచయంబు నానాయణు వానరధ్వజము నవ్వీరుగాత్రమును బొదిచె

తే. మెఱుగునాలంపగముల నమ్మెయి నరుండు, ద్రాణితోడ భరంపడి రణమొనర్చు
చుండ నట మున్న ధర్మజుఁ డురవడించి, చిత్రసేనుని నమ్ములఁ జిక్కు వఱిచి. 375

క. తఱిమి తనమునుమునై న్యము, నులుమాడంగఁ గని సుయోధనుండు మున్నుగ నే
డైఱ నీయోధులు మార్కొని. యఱిముఱి నొప్పించి పట్ట నమరి పొదివినన్.

ఉ. పావనిఁ మున్నుగాఁ గవలుఁ బార్వతుండుక వెస వారిఁ దాఁకిన
జేన దలిర్ప నచ్చటికిఁ జెచ్చెరఁ గర్ణుండువచ్చి తీవ్రబా
ణావృతిమూర్తిఁ జేసె మచుజాధిప యారధికావలీక ధను

హ్యైవితతస్యనంబున ¹వియద్వివరంబు ప్రపూరితంబుగన్.

377

క. అట్టియొడ ²మాద్రపిదపటి, పట్టి కురునృపాలు రెండు పదు లమ్ములు దా బెట్టుగ నేసిన వేదన, ముట్టుడుఁ జేడ్చడియె నతఁడు మొనయును దలఁకెన్.

మ. కని రాధేయుఁడు దివ్యబాణనిహతిం గొంతేయనై న్యంబు నె
ల్లను నొప్పించిన బీటువోయె నది యుల్లాసోగ్రుఁడై ధర్మనం
దను నమ్రేటిమగండు గిట్టుటయు నాతం డల్లి పెల్లెసినన్
విను మందస్తితనుండరుం డగుచు నవ్వీరుండు ధీరోగ్ధతిన్.

379

వ. అనేకచండకాండంబు ³లంగంబునం గీలించి.

380

ఆ. వలుచనారసంబు వక్షంబుఁ దూఱంగ, నేయుటయును బొండవేయుఁ డార్తిఁ
గూరి నిలువ లేక కూర్చుండఁబడి సూతు, నరద మెగవు తొలంగ ననియె నధిప.

వ. అనుటయు వాఁ డట్ల చేయం గౌరవులు గడంగి పో నీక పొదువుం డనునెలుం
గులతో నక్కాంతేయాగ్రజు వెన్నాడి కవిసినం గేకయపాంచాలబలంబు లడ్డ
పడి వెనంగె భీమనేనుండు సుయోధను నిలు నిలు మని యదల్చి యమ్ములం
గప్పె నప్పుడు రాధేయుండు రథసంబున

382

క. పాంచాలురఁ గేకయుల నుదంచితగర్వమున వాలురమ్ములవెల్లిన్
ముంచిన నోటటి యరికరి, పంచాననమూర్తి భీముపజ్జ కొడింగినన్.

383

వ. ఆక్కర్లుండు నిజరథంబుమెఱయ ధర్మనందను చెనుకొనియె నతండు విశిఖవేదనం
జేడ్చడినచిత్తంబుతో శిబిరంబున కల్ల నల్లన పోవు చుండియుఁ నన్ను నాశూత
నందనుండు మూఁడుదూపుల నేసిన మరలి యమ్రేటిమగనిమేనం బలుమార్గణం
బులు సొనిపి తత్సారథి సాయకత్రయంబునను హయంబుల శరచతుష్టయంబు
నను స్రుక్మించె నట్టియొడ.

384

క. ఇరుదెసల నున్నకవ లన్నరపతిదురవస్థ సూచి నారాచవరం
వరలు వరఁగించుచును జెచ్చెరఁ గర్ణునిఁ దాఁకి రతఁడు చిటున వ్యూలయన్.

385

తే. వార లిరువుర నుగ్రంపునారసములఁ

గప్పి దంతవర్ణములును గాలవాల

సుందరంబులు నగుధర్మనందనునితు

రంగమంబులఁ బడ నేసి రయము మెఱయ.

386

క. ఆతనిశిరస్రాణంబును, శితవిశిఖనిపాతితంబు నేసి యుదారో

ద్ధతి నకులుకార్చకము హయ,తేతియుం దునుమాడుటయు⁴నతండును నతఁడున్.

క. సహదేవునితే రెక్కిన, నహితాంతకుఁ డైనకర్ణుఁ డమ్మువ్వుర సం

పిహితశరీరులఁ జేసెను, బహువిధబాణములఁ జలము బలమును మెఱయన్.

చ. కనుఁగొని శిల్కుఁ డిట్లనియెఁ గర్ణునితో నిది యేల ధర్మనం

1 వియక్తలమెల్లఁ బ్రభూ. 2 మాద్రపదపటి. 3 లొడలం గీలించి. 4 నతఁడు నాతండున్.

దనుపయి నాగ్రహించెడు హితం బగుకార్యమె యిష్టహీను నీ
వనిఁ దెగటార్చిన ట్లయిన నర్జునుఁ డుత్కటశోకరోషముల్
వెనఁగొన నిన్నుఁ గౌరవులఁ బీనుఁగు పెంటలు నేయకుండునే.

389

తే. ఇతఁడు దెగటాఁతెనేనియు నేమిఫలముఁ గలదునరుఁజొలియించుటయ లఘుశౌర్య
మది కురుక్షితిపాలున కఖిలరాజ్య, సిద్ధియును జేయు నింక నాబుద్ధి వినుము 390
వ. అదియునుం గాక.

391

క. వాఁడె కురుక్షితిపాలుఁడు, పోడిమి నెడి భీముచేతఁ బొదువఁబడియె న
వ్యాడిమగని కడ్డము నీ, వేడిమి దక్కంగఁ గలదె వే తొకఁ డరయన్.

392

క. పవనసుతుచేత నాభూ,ధవుఁ డీల్గినయేని నీవు ధర్మతనయుని
గవలకా సమయిగుట దలఁప వృథాస్ఫురణంబు గాదె పరబలభేదీ.

393

క. అనవిని యట్టెత్తి భవ, త్రనయునిదెసఁ జూచి వాయుతనయునిచే నా
తనిపొదువఁబడుట యేర్పడఁ గని రాధాతనయుఁ డతనిఁ గావఁగఁ జనియెన్.

క. చనుటయు నజాతశత్రుఁడు, దనశిబిరంబునకుఁ బిన్నతమ్మనియరదం
బున నతని నతనియన్నను, గొనిచనియెను సత్వరముగఁ గురుకులమఖ్యా.

395

వ. అని యట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మనందనుపలాయనం బెఱింగించె
ననుటయు.

396

ఆ. మొదలిరాజు నభయముగ నిట్లు సమరంబు, దొఱిగి చనియె నట్టె పెఱబలంబు
దొరలు నిలిచి పోరు టరిది యనంతర, వర్తనంబు విప్రవర్య చెపును.

397

వ. అని యడుగుటయు.

398

చ. అనిమిషవంద్యమాన ఘనసాదరశీల సుధాయమాన స

త్వనలినగంధరూప విబుధద్విషదంతకరప్రతాప సం
జనితనిరస్తకామ మునిసంఘమహర్ణవపూర్ణసోమ వే
దనికరసంవిధేయనిజతత్త్వకరిష్కీయ నిత్యనిష్కీయా.

399

క. ప్రమితివిదూరా సుమన, సుమితనమారాధనప్రసన్నాకారా
గమనాగమననిరసనా, శమన దమనసాధ్యపరమసారోల్లసనా.

400

మాలిని. ద్విజపతివృషభాంశోద్గ్రీకా రుణ్యపూర్ణా

భజననిరతంక్షాప్రథ నిర్భేదరూఢా
గజదురితసముత్వేఘ్న హృత్పద్మనిఘ్న
యజనవిధిఫలత్వవ్యాప్త నిత్యప్రదీప్తా.

401

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర శొష్ఠనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున కర్ణపర్వంబునందు ద్వితీ
యాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణ పర్వము, తృతీయాశ్వాసము

మచ్చరణాంబుజయుగ

భీమధుమూర్తిప్రభా¹వలీనవిమలచే

తోమత్తభృంగభక్తజ

నామృతసరసీస్వరూపచారిహరనాథా.

1

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు కర్ణుండు గౌంతేయా
గ్రజు విడిచి దుర్యోధనసంరక్షణంబునకుం జనుట విని ధృతరాష్ట్రుండు దన
మనంబున.

2

క. అనిలజనకుఁ జాలఁడే నా, తనయుండు మోసంబుగాక ధర్మజుఁ డట్ల
బ్ధినఁ బో నిచ్చుట రాథా, తనయునకు² బుద్ధి³యగునె తప్పెం దప్పెన్.

వ. అని వగచి యుద్ధిర్థిరుండు సనినపిదప నెత్తెఱంగున సంగరంబు నెల్లె నని యడి
గిన సంజయుం డతని కిట్లనియె నట్లు సని యాధర్వతనయుండు రథావతరణంబు
సేసి మందిరంబు ప్రవేశించి సెజ్జ నొడలు సేర్చి నాటియున్నయమ్ములు వెఱికిం
చుకొని హృదయంబున నవ్వెయి నున్న పరిభవంబు పీడ యొనర్ప విపాదవివర్ణం
డగుచుఁ గవలం గనుంగొని మీరు సమీరనందనుకడకుం జనుం డని చెప్పె నట
మున్న నకులుం డొక్కయరదం బాయితంబు సేసికొని యుండుట నయ్యిరు
వురుఁ ద్వరితగతిం జని యంబుదంబుచందంబున గర్జిల్లుచుఁ గౌరవులతోడం
గయ్యంబు సేయుచున్న భీమసేను³జేరం జని యవష్టంభవిజృంభణంబునం
బొలిచి రంత నప్పాండవాగ్రజులెఱుంగేమియు నెఱుంగక నరుండు ద్రాణితోడ
భరంపడి రణం బొనర్చుచుండి.

4

క. నెఱి దగఁ దేజత మై గమి, మెఱుగు లడరునారసమున మిక్కిలివడి సే

- దైత్య మెఱయ నురము నొంచిన, నుట కవ్వపుండు వైచెనుగ్రంపుగడన్. 5
- వ. వైచిన నవ్వరుండు. 6
- చ. అది దునుమాడి మేనఁ బదియమ్ములు గ్రవ్వుటఁ గ్రుచ్చి సూతు బె
ట్టిద మగుకోలఁ గూల్చినఁ గడిదిమగంటిమి దాన రథ్యసం
పదయును నూలుకొల్పికొని పాథుని గృహ్మని నొంచె విస్తయం
బొదవఁగ దేవశోటికి నృశోత్తమ యగ్గురుపుత్రుఁ డుగ్రుఁడై. 7
- వ. అట్లద్భుతవిక్రమంబున నశ్వత్థామ విజృంభించిన సహింపక. 8
- చ. హయములు పగ్గముల్ వెడఁదయమ్మున నుగ్గుగఁ గ్రీడి యేయుడుకొ
రయమున నీడ్చెఁ దే రటు దురంబునకుం దొలఁగంగ నెంతయుకొ
భరమున నీమొనల్ గలఁగి పాతె నరేశ్వర వారిపై న్యసం
చయ మెగవకొ మహీతలము సంభృతకంఠము గాఁగ నల్లడన్. 9
- ఉ. పాతినఁ జూచి కౌరవనృపాలుఁడు సూతతనూజుతోడ నీ
కాతీయ మద్భులంబునకుఁ గాఁ దగునే వివిధాస్త్రసంపదకొ
మీతిన నీవె సూడఁగ నమేయపరాక్రమ నీకుఁ బాండవు
1 ల్లాతె తలంప నీదగుబలంబును జేవయుఁ జూపు మిత్తటిన్. 10
- వ. అనిన విని యబ్బలుమగండు మదోద్రేకంబున మద్రపతి నాలోకించి యిట్లనియె.
- చ. కనుగొను మిప్పు డేను మురఘస్థరుఁ బాథుని భీమసేనుని
దునిమెద నస్త్రసంపదయు దోర్విభవంబును కౌర్యసారము
స్త్రులకు నెల్లఁ దెల్లముగ నా దగుపూనిక పార మెయ్య మే
దినిఁ గురునాథుఁ డొక్కఁడె యతిస్థిరసౌఖ్యత నేలునట్లుగన్. 12
- వ. రథరథ్యగతులు నెఱయ మెఱయ వలయుం జూపి యని పలికి విజయంబు వీ
క్షించి గుణంబు సారించి గాండీపంబు నీ కెదురే యని యగ్గించి యప్పుడు పై
పయి నురవడించువరసైనికులం జేయెత్తి యదల్చి భార్గవాస్త్రంబు ప్రయోగిం
చిన నమృహనీయసాధనంబు. 13
- శా. ఘోరానేకశరాకృతిం బరఁగి సంక్షోభంబు గావించుచుం
దేరుల్ 2 ద్రుంగఁగ వారణంబులు ధరం ద్రైక్లంగ నశ్వాలి ను
గ్నై రక్తంబునఁ దేలఁగా భటచయం బత్యంతచూర్ణీకృతా
కారత్వంబు భజింపఁ గేలి సలిపెం గొంలేయసైన్యంబునన్. 14
- వ. ఇప్పురుసున భార్గవాస్త్రబాధితం బై యప్పొండవలంబు వెఱవఱచి మరల
పఱచిన మనమూఱలు వెన్నడిం దఱుమ నాసూతనందనుం డట్లేచి యార్చి
3 యంటం దాఁకి విశిఖశిఖలు నిగిడించుచుఁ బొగ లేనిమంట పగిదిఁ బ్రదీప్తం
డయినఁ దదుత్సాహంబున కోటువడి యాసైన్యంబును జనంబులు హాహాకా
రంబు లెసఁగ దీనడతం బొంది ముకుందపురందరనందనులం జేర్చిని యా

క్రందించి రట్టియెడ.

15

ఉ. గాంపిని శౌరి కిట్టు లనుఁ గర్జునిఁ జూచితె యేకవిశ్రమో
ద్దండతఁ దెంపు నేసి పటుదర్పము సూపుచుఁ దేటి చూడ రా
కుండెడునట్లుగా నలుక నుగ్రత మండెడు నిప్పు నేర్పుమై
సుండక యీసునం దొడరి యోటమి చెచ్చికోనంగ నేటికిన్.

16

క. వచ్చిన మఱి గెల్పు గొనక, వచ్చునె తనయొడలు గలుగ వైరుల గెలువక
వచ్చుం దటి వచ్చిన నది, మెచ్చుజయాఘోరకు ¹మరుదమిత్రధ్వంసీ.

17

తే. పట్టపగలింటిసూర్యునిపగిడి గర్జు, డుగ్రమూర్తియై వెలుంగుచు సున్నవాడు
మనరథం బిద్ధ మాధవ మరల నిమ్ము, బ్రదికియుండిన శుభములు వడయరచ్చు.

వ. అనిన విని వాసుదేవుండు వడముడిదిక్కు విలోకించునెడ నతండు కర్ణునకు
మార్కొని పరాక్రమించి పాండవపై న్యంబు నిలువరించి భృష్టద్యుమ్నుశి
ఖండిసాత్యకిద్రౌపదేయాదిరథికు లారథికునిం దలఁడఁ దానును గౌరవులపయిం
గడంగె నట్లమేటిమగనియాటోపం బప్పటికి వైరినివారణంబునకుఁ జాలి
యునికి యనుసంధించి రాధేయుం దొరులతో డయ్యం బోరుటయుఁ బాఠ్యండు
డప్పి దీర్చుకొనుటయు మేల కాక యని యూహించి యమ్మురారి దే రక్కురు
నేనాధిపతి సంగ్రామంబు నేయుచక్కటి కెడ గలుగం గొని చని యన్నరుని
తో మన మశ్వత్థామతోడిపెనంకుపం జిక్కినసమయంబున భర్తనందనుండు
సూతనందనున కగ్గమై యుండె నాతం డతనియమ్ముల నొచ్చెనో యని తలం
చెడ నయ్యవనీశునవస్థ యెఱింగి మఱి నీ వయ్యంగరాజు సమయింపం గల
వాడ వనుటయు.

19

ఆ. అన్న నొచ్చె నన్నయమ్మాట చిత్తంబు, గలఃప నిజబలంబుఁ గలయఁ జూచి
యన్న రేంద్రుఁ గాన కనిలనందనుకడ, కేఁగి యడిగె నతండు నిట్లు లనియె.

20

ఉ. శౌరవకోటి నేఁ బొదివి క్రందుగఁ గయ్యము సేయఁ గర్జుఁ డా
భూరమణుక వడిం గదిసి భూరిశరంబులు మేన నింప నొ
వ్వారుటఁయుం దొలంగె నతఁ డాహవరంగమునందు లేడు నీ
పారయు మింత కెట్లగునొ యచ్యుతుఁ డుండగ నట్టులే లగున్.

21

వ. అనిన వివృచ్చుండు వృకోదరున కిట్లనియె.

22

క. క్రూరము లగుసూతసుతుని, నారాచము లొడలఁ బెక్కునాటినఁ జేత
స్సారము నెడి శిబిరమునకు, నారా జేఁగెనొకొ యకట యటుగా నోపున్.

23

క. ద్రోణాచార్యునియ్యగ్రపు, బాణంబుల కోర్చి యతండు వడునంతకు న
క్షీణభృతి నసమసమర,క్షోణి నిలిచి కర్ణుచేతఁ కిగోల్పోయెఁ గదే.

24

వ. అని పలికి యనిలనందను నాలోకించి యన్నరుం డావృపాలులెఱుంగ గెలుగు

టకు నీ వరుగు మేచు నేనమొగంబున నిలిచెద ననిన విని యవ్వీరుం డవ్వి
ధంపునడవడి నీకుఁ జనుం గాని జనంబులు న న్నయినం బోరి కోహటించి
పోయె నని యాడుదు రని చెప్పిన నప్పార్థుండు. 25

- ఆ. సరభసముగ నన్ను సంశప్తకులు వీరె, తొడరు చున్నవారు దొలఁగి నాకు
నరుగ నెట్లు వచ్చు నని చూపె నతనికి, నపుడు గడఁగి వచ్చు నబ్బలముల. 26
- స. చూపుటయు నగ్గలం బగు, నేపునఁ గిష్కిరవైరి యేన కలఁచెదన్
యాపు నెడఁగ నిష్ఠై నలను, భూపతి సరయంగ నీవ పొమ్మనియె నృపా. 27

— శృష్టాక్షులు ధర్మరాజాసేమం బరయ నతనిశిరింబునకుఁ బోవుట —

- వ. అనిన నట్ల కాక యని యర్జునుం డచ్యుతు నాలోకించి యామహీపాలుం
గనునంతకు నామనంబు గలంగెడు రథంబు రయంబునం బోవ ని మ్మని పలుకు
టయు నతండు భీముం జూచి యేము మీయన్న సేమం బరయుట వలయు
పని గావునం జనియెదము సీవు కరునై న్యంబుల జయించుట యరుదె గెలుపు
గొను మని యగ్గించు తెఱంగున దీవన లిచ్చి తురంగమంబులం ద్వరితగతి
నడపె నివ్విధంబున మాధవధనంజయులు సమరంబునకు సమీరనందనుం
జాలించి శిరిరంబున కరిగి ధర్మనందనుమందిరంబు ప్రవేశించి యేకతంబ
శయ్యాశ్రయంబున నున్నయన్న రపతిం గని యాతండు గుశలి యయి యునికికి
ముదంబు నొందుచుం దదీయచరణంబులకుఁ బ్రణతులయి రాధరణీనాథుండు
వారలు రాధేయు వధించి వచ్చిరకాఁ దలంచి డెందం బలర మందస్థితంబుతో
నభినందించి వారలవదనంబులు పీఠించి యి ట్లనియె. 28

- మ సుర లైనం జల మెత్తి కర్ణుని రణక్షోణి జయింపంగ నే
ర్తురె యవ్వీరుండు జామదగ్న్యకలితాస్త్రం డిద్ధతేజంబునన్
దొర సప్తార్చికి లావునం బవనుతోఁ దుల్యుండు కల్యుండు సుం
గరసంక్రీడలయందుఁ జేర్కొనఁ దగున్ గాంభీర్యధైర్యంబులన్. 29

- తే. అట్టిబల్లిదు ననిఁ దెగటార్చి మీర, లేమియును గాక వచ్చితి రింతసంత
సంబు దొరకొనునే నామనంబుచింత, వంత యెల్లను జెడ నరవర్యులార. 30

- చ. అతనికి నాకునుం గలిగె నాహవ వింతకు ముంద రందుఁ బా
ర్వతుండును సత్యకాత్యజాడు శాంతనవాంతకరుండు ద్రౌపదీ
సుతులును జూడఁగా నతండు సూతహయధ్వజపాతనంబు నే
సి తనువు దీప్రకాండములఁ జెండఁగ నే వెగ డందింప గడున్. 31

- వ. అప్పుడు దుర్యోధనప్రభృతిథార్తరాష్ట్రులకు భీమసేనుప్రభావంబున బ్రదుక
రానియంత వృట్టిన నన్ను విడిచి యాతం డట వోవ నే నిట వచ్చితి నని చెప్పి
వెండియు గాంధీవి నుద్దేశించి. 32

- నీ. పదుమూడువర్షముల్ పగలును రేలును గట్టడగ్గం బెట్టు గడతు నొక్కొక్క
యనుచింతః జేసి యాహారనిద్రలు లేక పరితాప ముడితిఁ బ్రభువుజేయ
విపులు పట్ట రా వెఱి సొచ్చి యొనిఁగెడు గవయంబుచాడువున గర్జభీతి
నుల్లల నుడుకుచు నుండుదుఁ 1గర్జుఁడు విడువక మోమున వ్రేలు నాకు
తే. సురనదీగుతు చేతను గురునిచేతఁ, బడనిపరిభవమున వాఁడుచటిచె నన్ను
నంతయును నీఁగఁ గాంచి నీయట్టి న నుజు,వలనఁ దేజుబు వడసితి నలఘుచరిత.
- చ. వెరవును లావు దివ్యశరవీర్యము శౌర్యముఁ గల్గుకర్ణు సె
ప్పరుసునఁ జంపి తీ వతని బంధులు మిత్తులుఁ బుత్తులున్ సము
ద్ధరబలు లాజకేలినిరతుల్ ధృతరాష్ట్రునిపుత్రు లెల్లఁ ద
త్పరిజను లెట్టు లట్టు లనిఁ బ్రాణము లిత్తురు వాని కడ్డ మై.
- చ. అరు దిది నీవు నొవ్వక మహాబలుఁ గన్గ వధించి తాతఁ డ
క్కురుపతి సంతసెంప నరుఁ గూల్చెన సంగరభూమి నేన యొ
క్కురుఁడును వీరఁ దాడి యనుగర్వపుమాట సనంగ నీక నేఁ
టిరణములోన నిట్లు ప్రకటితె భవద్భుజవీర్యశౌర్యముల్.
- చ. పలికిన నేమి వీరములు వల్కుట నేహనీతి యాసఫం
బలుకునె యట్లు జూదపునెంబున ద్రౌపది నింతకాల ము
ప్పలుకు లలంచు చుండె మదిఁ బాయపు గీఱినయమ్ము లట్ల దో
ర్బలదృఢలీల నిప్పు డవి వాపితి తీర్చి తలంత యంతయున్.
- క. అతిగర్వసమున్నత మగు, నతనిశిరము వానివార లందఱు బాహ్వీ
ద్గతితోఁ జూడగఁ సమర, ఊతి డొల్లెనె విజయ నీదుశితభల్లమునన్.
- క. ఈరసమునఁ గదిసి శరా,సారము పై గురియ నీవు సక్రోధుఁడ వై
వేరురమున వెన నాటిన, తోరం బగునారసమునఁ ద్రుల్లి కెడసెనే.
- చ. అనిన భర్తనందనునకుఁ బురందరనందనుం డిట్లను నేను సంశ్చక్తులతోడఁ
బెనంగు చుండ ననేకరసభూమాహసమేతుం డయి యశ్వత్థామ వచ్చి నన్నుం
బొదివిన.
- క. ఏనూఱురథంబులు వెనఁ, వీనుఁగుపెంటలుగఁ జేసి వేర్చినఁ గుపితుం
డై నిప్పు లురులుకన్నులతో నొక్కొదండగురుసుతుఁడు నామిఁదన్.
- క. ఉఱక యడరి మెఱసినయే, దైత్య నెఱయంగ గుడుసునడి యతిస్ఫురితరుచిన్
మెఱసి భను వనలవలయము, లేఱుగున జమ్మర్గతప్రతిహతిం జేసెన్.
- క. స్వాతిగతుం డగుశుక్రం, డేలేఱుగునఁ బరంగఁ జేయు నెరకపువర్షం
బాలెఱుగున సాయకవ,ర్షాతిశయం బావహించె నతఁడు నరేంద్రా.
- క. తనయరదం బెద్దెన జూచిన మొగమున వ్రేల దీప్తితనశిఖములన్

ననుఁ గృష్ణుం గప్పిన నే, ననఘా కెల నరయఁజాల నైతి వెగడునన్. 43

క. పదపడి యొకభంగి నతని, మద మడఁచినఁ దొలఁగఁ బాతె మానముమాలం
దదనంతరంబ నిన్ను, న్నెదకితి నరనాథ మనయనీకముఁలోనన్. 44

క. ఆలోఁ గర్ణనిచేతం, దూలనిచతురంగములను దొరలను ధృణీ
చాల మనమొనల గానను, వ్రాలినదర్పమున మెఱయువడమడిఁ దక్కన్. 45

క. ఆతనిచే నీ విక్కడ, ¹కేతెంచుట వింటి నేను మెఱుఁగుతలఁపు మై
నేతెంచితి నన్వీరుని, చేతులలా వస్త్రదీయసేన నిలుపుటన్. 46

క. మనుజేంద్ర కుశలి వగునిను, గని నామన మాఱిడిల్లెఁ గావున మగుడం
జనియెడఁ గొనియెద రాధా, తపయునితల సలము నెఱయ దర్పము మెఱయన్. 47

క. ననుఁ జూడుము వేడుకకుం, జనుదెంచి భవద్బలంబు స.తస మందం
దునిమెడఁ గర్ణుని దుఃశ్యోధనుకోర్కియు నీమరంబు లాపముఁ దీఱన్. 48

మ. ధనురాచార్యునిచాపు సూచి తగ రాధానందనుం డాసుయో
ధనునిం దమ్ముల వారిసైన్యములనుం దాఁ గాచువాఁడై రణం
బునకుం బూనుట నింత నేయ వలదే భూపాల యే పారి మం
డునె యాఱుం గల దీపమ ట్లతఁకు మండుం గాక యే నార్చెదన్. 49

చ. నరవర పంపు మేరు బ్రథనంబున కేఁగిన సూతసూనుఁ డు
ద్ధరత నెదిరెసేనిఁ దల ద్రుంపక తక్కిన విప్రుతోడ ని
ప్పురుసున నిచ్చువాఁడ నని పల్కి పడంపడి యీక తక్కుదు
ప్పురుషునిఁ జూచుమాడ్కి ననుఁ జూడుఁడు నీవును వాసుదేవుఁడున్. 50

వ. భీమసేనునకు సేనాముఖంబునఁ దాన నిలుచుట భరం బయి యుండు నేను
నుం దడయుట గర్జంబు గాదు పోయెద ననిన విని యమ్ముజపతి గర్జండు గుశలి
యై యుండుట యెఱింగి యతనిబాణంబుల నొచ్చినవాఁ డగుట నలుక గదిరి
యక్కిరీతితో ని ట్లనియె. 51

— ధర్మరాజు గర్జండు బ్రదికియున్నవాఁ డని యర్జునుం గిసిసి చలువట —

క. అనిలోఁ దెరలుట దొలఁగుట, యనునివి ననుఁ గాక నొచ్చియైనను గల నె
ల్లను వెడలఁ జనునె యే నట్లును గా కిట వచ్చుటం జాలుక నైతిఁ గడున్. 52

క. విను కర్ణున కే నోడితి, నన నేటికి నీవు నోడి తనిలజమాద్రీ
తనయులు మున్నే యోడిరి, మనతోఁ గూడంగఁ గంసమర్రియు నోడెన్. 53

క. కావున మన మిఁక ననికిం, బోవం బని లేదు వివినభూమికిఁ జని య
చ్చో వెఱపు దక్కి తపనుల, మై విచ్చులవిడిఁ జరింత మందఱముఁ దగన్. 54

క. కాదేని బిరుదు లాడక, సాదుల మై వినయ మొప్పుఁ జని కురునాథుం
డేది పనిచినను జేసి ద,యాదృష్టి నతండు సూచున ట్లుండఁ దగున్. 55

- వ. అని కెంజాయ రంజిల్లుకన్నుల నన్నరు నాలోకించి. 56
- ఉ. నీతెఱఁ గిట్టిదేని రణనిష్ఠకుఁ బూనక కార్యవాది వై
దైవతచనంబునంద సముదగ్ర భుజాబలదుర్జయుండు రా
ధాతనయుండు వాని నని దాఁక నశక్యము నాకు నన్న నే
నీతెరు వేల వత్తు మహి యేల నశక్తుండు గాంక్ష నేయునే. 57
- తే. అని వధించెదఁ గర్ణ నే నని ప్రతిజ్ఞ, నేసి యిటు దెచ్చి న న్నిట్లు నేసి తింత
కెట్లు నేర్పితి పొడవుగా నెత్తి¹నేల, వైవ నోర్చితి ననుఁ బగవారిఁడము. 58
- ఉ. పంకజనాభుండు వివరఁగ బల్కినయప్పులు కిష్టైయిం దుదిగ్
బొం కగు టోర్చి తిట్టిననుఁ బుట్టినయపు నులించె బోరికి
శంక గొనండు గెల్పుఁ గురుసంఘము నీతఁడు పుణ్యుఁ డన్నయా
బొంకరి దివ్యవాణియుఁ దపోధనులు మము నిట్లలంతు లే. 59
- క. విను మప్పులుకులు పాటిగఁ, గొని దుర్యోధనునితోడఁ గొంటిని బగ ము
న్ను నిజంబుగ నెఱుంగను వీఁ, డని రాధేయునకు వెఱచు నని యే నిన్నున్. 60
- సీ. దేవత లిచ్చినతేన నశ్వంబులుఁ గపికేతనంబును గలవు దైవి
కంబుచే నున్నది గాండివ మనఁ దాటియంతవిల్లది గాక హరి రథంబు
గడవెడు నతె పరికర మిట్టి దై యుండ నెట్లు కర్ణున కోడి యిట్లు వలియఁ
బాటులెంచితి నీవు భండనంబునఁ గర్ణుఁ గని పాటు దని సుయోధనుండు నెప్పి
తే నది నిజంబుగఁ గొనక జేలైతి నాదు, ²జేలతనమునఁ గాదె పాంచాలమాత్స్య
పాండు్యలాదిగఁ గలిగినబంధుమిత్ర, జనులు దెగటాటి రప్రయోజనముగాఁగ. 61
- వ. అని పలికి కృష్ణునాననం బాలోకించి కర్ణ నిగ్రహించుట యశక్యం బయ్యె
సుయోధనాదికొరవులు గనుంగొన వానిచేతం బరిభవింపఁబడి యేను జీవంబుతో
నునికిం గడచినకష్టంబునుం గలదే యదియట్లుండె నేనుజాపుదప్పివచ్చుట వడముడి
కతంబునం గలిగె నతం డొక్కరుండును ప్రాణంబులు దాఁపక పరబలంబులు
బడలువడం బోరు చున్నవాఁడు. 62
- క. అని పార్థుఁ జూచి యతఁ డి, ట్లను నేఁ డభిమన్యుఁ డొండె హైదింబుం డొం
డెను గలిగిన నిట్లగునే, విను మును చేసినది యనుభవింపఁగ వలదే. 63
- ఆ. నిన్నుఁ దృణముఁ జేసి నన్నాదురాత్తుండు, బంధుహినుఁబోలెఁ బలుప నెడరు
దోచి నప్పుడొదవి తొలగించువానిఁ గా, కన్య నేల బంధుఁ డండ్రుజనులు.
- చ. హరి గలుగంగ నేటికి భయంబున వచ్చితి నీమగాండివం
బెరవుగ నిచ్చి నీవు నొక లెక్కి హరిక రథిఁ జేయఁ గన్న ని
ష్ఠాభుజవిక్రమోగ్రుం డగు సూతతనూభవుఁ దత్సహాయులం
బొరిగొనఁడే సుయోధనునిబోడిమి ³హులఁగ నొక్కమాత్రలోన్. 65

ఆ. గొంతికడుపునందుఁ గొడుముఁ జూలై నీవు, దోచు కుండ వైతి తోచినట్టి
పిండ మెడలి యైనఁ బిదప దిగంబడ, దయ్యె నింత వుట్ట దట్టు లైన. 66

— { అర్జునుడు దన్ను ధర్మజుఁ డాడినపలుకులకుఁ గోపించి } —
యతనిశల నలుక నాలు వెఱికికొనుట

సీ. అనినఁ గృపాణంబు గొని సర్యపాచి యవ్విభు వ్రేయఁ దలంచిన విష్ణుఁ డెఱిగి
వాలు గేల నమర్చు¹ వలసినత మేమి కౌరవు లియ్యెడ లేరు మనము
ధరణీశ్వరునిసేమ మరయంగ వచ్చితి మీతనికుశల మిట్లేర్పడంగఁ
గంటిమి సంతోషకాలంబు గా కిది శ్రోధకాలమె వధ్యుకోటి యిచట

ఆ. నేది గాఁగ నలిగి తీ వని పలికిన, రూక్షభంగి యగుకటాక్షదృష్టి
యానరేంద్రు మీఁద నడరంగ నర్జునుఁ, డమ్మురారి క్షిప్తు లనియె నధిప. 67

క. విను మొరులకు గాండిన మి, మ్మని న న్నెవ్వండు వలికె సతనిశిరము గ్ర
క్కున బగులవ్రేయుటకుఁ జేసినవాఁడఁ బ్రతిజ్ఞ నాదుచిత్తములోనన్. 68

తే. ఇట్టికష్టపుఁగేలికై యిట్లు సేయఁ
బ్రతిన వట్టుట దగదె యిప్పలుకు నీవు
వివరగ నితఁ డాడ నిమ్మపీవిభుఁడు ధర్మ
వంతుఁ డగుఁ గాక చంపనవలయుఁ గృష్ణ. 69

వ. చంపి పాలితప్రతిజ్ఞుండ నైననాకు ససత్యంబు రా కుండఁ బరిహరించెద దీనికి
నీ వేమి నెవ్వెదవు నెప్పుము జగత్కృత్యపాకల్యవేదివి నీ చెప్పినట్ల చేయం గల
వాఁడ ననుటయు నచ్యుతుండు పోపొమ్మెక్కడివాఁడ వని యదల్పి వెండియు
ని ట్లనియె. 70

ఆ. నీకు వృద్ధసేవ లే కున్ని యెటుఁగంగ, నయ్యె రిత్త యిట్లు లడిచివడుటఁ
బట్టి ధర్మవిధివిభాగజ్ఞు లైనవా, రేల చేయఁ జొత్తు రిట్టిదాని. 71

క. చేయంగ వలయువానిం, జేయుట యిట్టివియె కొన్ని చేయ కునికి ధ
ర్మాయత్తచిత్తుఁ డై నా, నాయోగ్యులము లెఱిగి నడవఁగ వలదే. 72

క. సత్యంబు నహింసయు నను, నత్యుత్తమధర్మయుగళ మందు నహింసక
సత్యము గాచుట ధర్మ మ, సత్యమున నహింస గావ జను నంద్రు బుధుల్. 73

ఆ. కర్త సూక్ష్మభంగి గానక యిమ్మెయి, సత్యరక్షణంబు సలుపుపొంఠె
భ్రాతృ ధర్మపరుఁడు రా జిమ్మహాత్ముఁ జంపఁగఁ దలంచుట ధర్మపథముగాదు. 74

క. విను సిన్ననాడు నీ వీ, యనుచిత మగువ్రతము వట్టి తది గాకయు బె
ట్టనృతము సూనృతమును నీ, కనియెడు చందంబు బుధులు గయికొనరెందున్.
వ. అది యె ట్లంచేని. 76

ఆ. ప్రాణహాని వచ్చుఁట్టున సర్వధ, నాపహారవేళయందు నడపు
సత్య మనృత మం ద్రసత్యంబు సూనృత, మని పరిగ్రహింతు రార్యజనులు. 77

వ. విను పెద్దయు వినికి లేనివాడు కాశికుం డనునొక్కవిప్రుం డొక్కవిశిష్టగ్రామంబున కనతిదూరంబున సరితృంగమపుణ్యక్షేత్రంబున వసియించి సత్యంబు పలుకువాడ నని ప్రతంబు వట్టి సత్యవాది యనం బ్రసిద్ధం డయి తపంబు సేయు చుండ నొక్కవాడు ముచ్చులం గని వెఱవఱచి పఱలెంచినజనులు గొండ అయ్యారై మంబుచేరువఁ బొడలఁ దూటి రంత వెనుతగిలివచ్చుముచ్చుల త్తప్రోధనునకడ కేటెంచి యిప్పు డిట వచ్చినవార లెట వోయి రని యడిగిన నతండు సత్యవిభాగవిధిజ్ఞుండు గామింజేసి తన కసత్యంబు వాటిల్లు ననుశంక నీగుల్మలతాగహనంబు సొచ్చి రని చూపి చెప్పిన నత్తైక్కలికాటు వారలం జంపి ధనమ్ము గొని రమ్ముని తద్వచనదోషంబున నరకస్రావం డయ్యె నను నితి హాసంబు విందుము హింసాకరం బగుసత్యంబు ధర్మంబు గాదు తొలఁత వినిన దానిన పట్టి మూఁడు పెద్దల నడిగి తెలిసికొనక వర్తించి దుర్గతిం బొందు నింతవట్టు విచారించి యజాతశత్రుండు వధ్యుం డవుం గాఁ డని నిశ్చయింపు మనుటయు నష్టనుం డిట్లనియె.

78

తే. తల్లిదండ్రులమాడ్కి హితంబునెప్పి, నన్ను ననుచితకృత్యంబునకుం దొలంగఁ ద్రోచితివి లోకమున నీకు గోచరంబు, గానిధర్మ¹నిబోధంబు గలదె కృష్ణ. 79
క. జనములు వృథాప్రతిజ్ఞం, డని నను నిందింప కుండ నగ్రజుడు సుఖంబునికీయుం గలిగెడునట్లుగ, ననుగ్రహముఁ జేసి చేయునది పనుపు దగన్. 80
వ. అనిన నతం డతని కిట్లనియె.

81

— కృష్ణుఁ డట్లనుఁ బ్రతిజ్ఞాభంగంబు గాకుండ ధర్మజు దూఱు మని చెప్పుట —

చ. అతిశితకర్మ బాణవృత్తి నంగము నొచ్చినదాన నల్లియి
ప్పతి నిను నొవ్వఁ బల్కు టిది ప్రాభవ మింటియె కాక నీయెడన్
మతిఁ బలుకొంపముం గలదె మారుతసూనుడు నీవుఁ దమ్ములుం
జతురవిసీతి నీతనివశంబునఁ గాదె చరింతు రెప్పుడున్. 82
క. కావునఁ బ్రభుత్వసంపద, నీవిభుఁ డాడినది యెల్ల నెగ్గుగొనక నా
చే వినుము నీదుప్రతివకు, నేవిధి సేయ నగు దాని నేర్పడ ననఘా. 83
క. నీ విట్టివాడ వని ధర్మజీవిభునిం బలుకు మదియ నీచంపుట సం
భావించి పిదపఁ బ్రణతుండ, నై వినయము సేయు చిత్తమలర నతనికన్. 84
వ. అట్లయిన నసత్యదోషంబునకు గురువధాపాతకంబునకుం దొలంగి సమాహి
తుండ వగుదు తదనంతరంబ కర్ణుని సమయింపఁ జనుటకు నమ్మనుజవతి యను
మతి వడయుద మనుటయు నప్పులుకుల కభినందించి పురందరనందనుండు ధర్మ
నందను నుద్దేశించి.

85

మ. కనదస్త్రంబుల నుజ్జ్వలొడ్డుటగదాఘాతంబులం గాలఁ గే
లను విదిల్చుతురంగపంఘములు గూలం గేలి సల్పంగఁ జా

లిసయాభీముడు వల్కుగాక నను దోర్ణిలాసమగుండ వై
యనిలో నిల్వంగ ¹లేని నీ విటుల కీ డాడంగ నష్టండవే.

80

క. నన్నెఱిగి యెఱిగి యిట్లనఁ, జన్నే నీజహ్వా వెక్కుశకలము లై పో
కున్నది యేలాకొ రణమున, నెన్నడు నీ వేమి నేసి తింత యనుటకున్.

87

క. నకులుడు సహదేవుడును, బ్రకటభుజాస్ఫురణమున సరాతిబలము నే
లకుఁ గోలకుఁ దెత్తురు నో²రికి వచ్చినయట్టు లాపిరే యిబ్బంగిన్.

88

సీ. నీవు జూడం బాడఁగా వైరబంధంబు గౌరవజాతితోఁ గలిగె మనకు
రాజ్యనాశంబు సరణ్యవాసంబును దాస్యదైన్యంబు సత్యంతదుఃఖ
ములుఁ దెచ్చికొంటి సిగ్గొలయదు నీమనంబున నించుకేనియు ననికీ జాల
కున్న వానికిఁ దాల్చి యొప్పుగుఁ గాక ప్రల్లదములు వఁకిన లాఘవంబు

తే. పెందు ము న్నేమి నేసినఁ జేసి తింక

నైన దుర్బుద్ధితనములు మాని తగిన

పౌరుషము లేము నేయంగ నూర కుండు

మిదుమ వడువారు నైతురే యింతనట్లు.

89

వ. అని యగ్రజా నప్రియంబు వలికి మంతరంగంబు సంతాపంబు వొంద నిట్టూర్పు
నిగిడించి యంతకము న్నొఱఁబెట్టినవాలు వెఱికినం గనుంగొని పద్మవాఘండు
గ్రమ్మతి నిది యేమి యని యడిగిన నతం డే నిన్నరనాథు నో నాడిన పలుకు
లకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు ²దలద్రెంచుకొనుటయుకా నిశ్చయించితి ననుటయు
నమ్మహాత్ముఁ డాత్మప్రశంస నేయు మని మరణం బని పెద్దలు పెప్పుడు రను
టయు నీచెప్పినట్లు చేయ కునికికిం గడచినయధర్మంబును గలదె యిట్లు నేయు
వాడన కాక యని యాధనంజయుండు ధనుర్ధరుండై ధర్మనందనున కి ట్లనియె.

ఆ. హరుడు దక్కఁ జావధరుఁ డొరుఁ డెన నాకు

ద్రిభువనముల లేడు దిశలు గెలిచి

తెచ్చి నీకుఁ బ్రీతి నిచ్చితిఁ బెనుపారు

ధనము రాజసూయదక్షిణలకు.

91

వ. దీప్తప్రతాపం బగుసశశ్చక్రసంచయంబునడఁగించి కించిదవశిష్టంబుగా నష్టంబు
నేసితి గురునేన నాచేతం గూలి యె ట్లున్నదియో యటు సూడు మని పలికి
మొగంబు బిగువుడిపికొని సవినయంబుగా దండప్రణామంబునేసి నిలిచి చేతులు
మొగిడ్చి యజాతశత్రున కప్పురుహాతపుత్రుం డి ట్లనియె.

92

క. నను సుప్రసాదదృష్టిం, గనుఁగొను మే నిపుడు కొన్నికాటు లఱచితికా
మనుజేంద్ర వానిఁ బెడచెవులను బెట్టుము వేటుగాఁ దలంపక దయతోన్.

93

తే. వినుము సత్యంబ పలికెడఁ దనువుఁ బ్రాణ

ములును నీసొమ్ముగా మదిఁ దలఁతు నెను

నాదువృత్తంబు భవదధీనం బనంగ

నేల పనువుము నను భీముపాలి కధిప.

94

క ఓపి యతనిరణభారము, వామెగఁ గౌరవ్యనేన బడలుపఱచి సా

టోపతఁ గర్ణులఁ దునిమెద, మామెదఁ గురురాజాదురభిమానము బలమున్. 95

వ. ఎల్లభంగుల నేడు రాధం బుత్తరహితం జేసెదఁ గాదేని గొంతి యైన నట్టిద
యగుం గ క. 96

చ. అన విని యమ్మహీరమణుఁ డాతని కిట్లును మీకు నాకతం

బున బహుదుఃఖముల్ గలిగె భూరికులంబున కప్రియం బొన

ర్చిన యవినీతుఁ బాపపరు ప్రేయఁ దగుం దల దైవ్య నీమనం

బునఁ గృప పుట్టి కాచినను బోయెద నిప్పుడ యేను గానకున్. 97

క. ననుఁ దొఱఁగి నీవు సౌఖ్యంబున నుండుము సమరభీతు భుజబలహీనున్

జనపతిఁ గాఁ జేయుట యొప్పునె కట్టుము పట్ట మనిలపుత్త్రునిఁ బ్రీతిన్. 98

వ. అని ఐలికి సెజ్జ డిగ్గి వనవాసగమనోస్తుఖం డయినం గనుంగొని కమలనాభం

డాభూపతిచరణంబులకుం బ్రణతుం డై యిట్లనియె. 99

సీ. నరుని ప్రతిజ్ఞ భూవర ము న్నెఱుంగని యింతియ 1 కా చేను నితఁడు నిప్పు

డాడినమాటలు నంతరంగంబునఁ బట్టపు పేర్పుకోపమున నీకుఁ

దను నెవ్వఁ డుఱక యన్యునకు గాండీర మిమ్మని ధిక్కరించె నాతని వధింప

బ్రతిన 2 పట్టినవాడు భావ్యంబు గానియప్పులు కీవు వలికితి పరమధర్మ

ఆ. మైనసత్యనిష్ఠహానిఁ బొందుట కోర్వ, కునికెఁ జూచి యేన యుల్లమునఁ ద

లంచి యట్లు వలుకఁ బంచితి గురుని గీ, డాడుటయ వధించుటగుటఁజేసి. 100

క. శరణము వేఁడెదను భవ, చ్చరణంబులు వట్టికొని నిసర్గదయాని

ర్భరబుద్ధిని గావుము మ, మ్మిరువుర నీతెప్పు నైపు మెల్లవిధములన్. 101

క. సూతసుతునిమెడ నెత్తురు, భూతలమ న నివురు నేడు భూనాయక నీ

వాతనికి నలిగినప్పుడ, చూఁ తెలియెం బూని 3 యేన చుమ్ము పలికెదన్. 102

క. విను సత్యం బాడెదఁ బా, ర్థునిచే నేఁ డెల్లభంగిఁ దునుమం బడు క

ర్ణునిదెనఁ జింతయు వంతయు, మనుజేశ్వర విడువు సంపు మమ్ముఁ దెలివితోన్.

— శర్మరాజు గృష్ణనివాక్యంబులం గలంక జేఱి ప్రసన్నుఁ డగుట —

వ. అనుటయు ధర్మసూనుండు ససంభ్రమంబుగాఁ గృష్ణు నెత్తి యతండు ప్రాంజలి

యై యుండ నతని కిట్లనియె. 104

క. ఇది యట్టిద మోసంబునఁ, బదిలుడఁ గా కేను మున్ను పదరినకతనన్

హృదయము గలగిన నా కె, య్యదియును దోపమి వికారి నైతి మహాత్మా.

ఆ. ఇట్టి నన్ను వనునయించి బోధించితి, కరుణపేర్చిఁజేసి గారవమున

నజ్జులైనమమ్ము నాపత్నయోనిధి, మునుగ కుండఁ గాచి తపఘమూర్తి. 106

వ. అనియె నప్పుడు వివర్ణం బగువదనంబు వాంచి యున్నవాసవిం జూచి వాసు
దేవుండు నీ విట్లు వివర్ణుండ వగుట గర్జనంబు గా దిష్టేదినీకతిముఖప్రసాదం
బభినందించి యనుమతి వడసే చని రాధేయవధవివారంబున నితనికిం బ్రయం
బాపాదింతు గాక యింకఁ దడయ నేల యని పల్కి వెండియు 107

ఉ. ఈతని నొవ్వఁ బల్కుటన యీదురవస్థకు వచ్చి తక్కటా
శాతమహాసీ నీనృపతిఁ జంపిన నెట్లగుదో విపత్తికిం
బాతకఘోరవృత్తికిని బాపితి దైవ మనుగ్రహించుటకొ
నీలెలి వాప్తబంధుజననిర్మితపుణ్యవిపాక మర్జునా. 108

వ. అనిన నతండు గన్నీ రొలుక నన్నపాదంబులవై బహి నసాండవార్గజం
డును బాష్పాస్లావితముఖుం డగుచు నతనిమీఁద నొఱగె నీ ట్లయ్యిదువ్రదు
నొండొరులం బట్టికొని యేడ్చి రచ్యుతుం డుడుప నుడిగి తత్కాలోపగతసము
చిత పరిజనానీతజలంబుల ముఖప్రక్షాళంబు నేసికొనిరి తదనంతరంబ ధర్మ
నందనుండు దమ్మునిం గొంగిలించుకొని మూర్ధాఘ్రాణంబు నేసి చిలునవృత్తో
మనల నింత వలుచునే కర్ణం డని ఁలికి మఱియును. 109

ఆ. ఎల్లఁ జూడ నీడము విల్లు నశ్వంబుల, హూతుఁ దునిమి నన్న నాతఁ డలవు
నెఱయ గెలిచె నతని నీ విప్లవసంపక, యున్న నాకు బ్రదికి యుండఁ దగువె.

చ. అనవుడు నమ్రహీవతికి నర్జునుఁ డిట్లను నేడు కర్ణ నే
ననిఁ బడ వైతు నీయడుగు లాన తదీయసుహృద్గణంబుతో
విను మటు నేయ కే మిడి వెల్వెలఁబాతెడుమోముతోడ వ
త్తునె యిట కృష్ణసారథియుఁ దూలునె మానవిహీనవృత్తియై. 111

వ. అని గోపాలదేవు నాలోకించి నీమనంబునం గర్జుండు దెగటాఱ వలయు నని
యించుక డలంపుము దాన నే నతని వధియింతు ననిన నమ్రహీతుం డట్టిపనికిం
జాలుదు వని యుత్సాహదీప్తం దై పలుకుటయుఁ బార్థండు నిజరథంబు సవి
శేషకల్పితంబు నేయించి రథ్యంబుల జలపానఖాద్యభాదనంబులం బ్రబం
బులఁ గావించి పూనించి యగ్రజు వీడ్కొని గమనోన్ముఖుం డగుటయు
నచ్యుతుం డవ్విభు నీక్షించి నీతమ్మునిం గారుణ్యార్ధికటాక్షంబుల నిరీక్షిం
పుము దీవన యిచ్చి వసుపు మని చెప్పిన నన్నరవరుండు గిరిటిం దిగిచి బిగి
యారు కౌగిటం జేర్చి నీవు కృష్ణపసుపునం దగుమాట లాడి తత్రైఱంగు
నేనునుం దెలిసితి నాయెటుంగమి నిన్నుం బలికినవలుకులకు నుమ్మలించకుమీ
యనుటయు నతండు వికనీతవదనుం డగుచుఁ దత్పాదద్వయంబు ఘాలంబు
సోకం బ్రణతుం డయిన నమ్మానవపతియై త్తి పునగిపునఠాల్లింగనంబు నేసి

కర్ణుని గెలుపు విజయ నీకు విజయంబు శాశ్వతం బయ్యెడు మని దీవించిన
నమ్మేటి మగండు నాటోపంబుగా చేప నిన్ను నొప్పించినయప్పావకర్ణు
మత్కార్థకము క్తశిలీముఖంబులం బొలిపుచ్చి యిదె వచ్చెద సనుచు నంజలి
పుటంబు నిటలంబునఁ గదియించి వీడ్కొనియెఁ దదనంతరంబ దామోదరుం
డును సన్నరుండును సరదం బెక్కి యలరునుల్లంబులతో సరిగి శుభప్రదంబు
లగునిమి త్తంబులకుం బ్రమోదంబు వొందిరి పదంపడి రాధేయవధప్రకార
చింతాక్రంతుం డైనగాండీవితనువునం బ్రస్వేదకణములు గ్రష్టినం గనుం
గొని కమలనాభుం డతని కి ట్లనియె. 112

ఆ. అమరులకు సజయ్యు లగువారిఁ బెక్కండ్ర, గెలిచి తీవు నీకుఁ గలయుదాత్త
దివ్యబాణములు నుదీర్ణధనుర్వేద, కౌశలంబు బలముఁ గలదె యెందు. 113

చ. అమరదీతసూభవుడు నస్త్రగురుండు భవన్తహస్త్రది
వ్యమహిమలో నడంగిరి జయద్రథుచా వధికాద్భుతంబు మ
ర్త్యమునన కాదు లోకముల నన్నిట నీ కెదు రెవ్వ రేల చి
త్తమునఁ గలంక యూఱడుము దర్పము నెక్కిడు సంతకంతకున్. 114

క. బలమును శౌర్యముఁ దేజముఁ, గలఁదని కౌరవులు నమ్మి కర్ణుని నీతోఁ
దలపెట్టిరి నీబాణంబులఁ గూలెడు సతఁడు కీర్తివొందెడు నిన్నున్. 115

క. కురుపతి యాశలు ¹మాలఁగ, దురమున రాధాతనూజుఁ దునుమాడి జయ
స్ఫురణంబునఁ గృతకృత్యతఁ, బొరయుము నీవారు మోదమునఁ దేలంగన్. 116

వ. అని చెండియు. 117

ఉ. కౌరవనైన్య మగ్గలము గాదె కడుక్ భవదీయసేన క
వ్యారణకోటు లాతురగవర్ణము లారభసంచయంబు లా
వీభటావళుల్ బహుళవిక్రమకౌతుకి వైసనీశరా
సారములక్ బడల్పడఁ గృశం బగు టిప్పుడు నీకుఁ దోపఁదే. 118

క. కురుసేనలకుం బతి యై, సరిత్పుత్రుండు పదిదినములు సమరము నేనెక్
శరమహిమ సతఁడు నీచే, బరిరక్షితుం డైననైన్యపాలు మిగిలెనే. 119

చ. అతని శిఖండిబాణముల క ట్లెర సేసితి ద్రోణునిం జనూ
పతియుఁగఁ జేసె కౌరవనృపాలకుఁ డగ్గురుడుం బ్రవచ్చుమా
పతి నడఁగించెనే దివసపంచక మమైయిఁ బోరి తావకా
ప్రతిపాతబాహురక్ష యిరువాఁగును జూడదె పాండవోత్తమా. 120

క. భీమునిరథవిహారము, ద్దామం బగు తెల్ల నీదుదర్పంబునఁ గా
దే మాటు లేని భవద, ప్రామేయబలంబు దెలియు సంతయు నానన్. 121

వ. కృపాశ్వత్థామకృతవర్షకర్ణశల్యులు నీచేతం బోయెడువారు కృపాశ్వత్థామల
దెసం గృహ సేవితేనియుం జంక గెలిచి విడుము చుట్టం బని యరవాయి

గొనుట కర్ణంబు గాదు కృతవర్తను సమయింపుము శల్యుండు మేనమామయై నను బగవారిం గూడి పరాక్రమించు చున్నవాడు గావున నతని వధించుట పాపం బని తలంపవలదు కర్ణుండు జతుగృహదాహంబును గపటద్యూతోత్సాహంబును లోనుగాఁ గలదుర్వోధనుడుర్నయంబులకు మూలం బట్లుగాక జూదంబునప్పు దానభలోన ద్రాపది నుద్దేశించి యప్పాపాత్తుండు. 122

క. లే రిచట మగలు నీకును, వీరలు జూదమున నోడి విడిచిరి నిన్నుఁ
వారిజలోచన నీవైఁ, నూరిమి గలమగని వెడకి కొను మొరు ననఁడే. 123

తే. ఏను సంధికిఁ బోయినఁ దాను ధార్తరాష్ట్రమానసములఁ బగ రాజుఁ బెట్టి
నన్నుఁ బట్టింపఁ జూడఁడె యెన్నఁడైన, నాదికారణ మతఁడ మీయాపదలకు.

చ. వినుము సుభద్రకట్టి బలువిల్ మును వంచన వాడు దాని త్రుం
చిన మఱి కాదె యందఱును జేరి వధించుట యాపరాధపం
బనలమహాలే నున్నది యహర్నిశముం బరిలాపకారియై
మనమున నస్త్రవృష్టి నది మాన్పుము బంధులు మోద మందఁగన్. 125

క. ఆనభ నాదుష్టాత్తుండు, సేసినదుర్నయము సూచి చిత్తమునఁ గడుఁ
1 నోసినబంధులు వానిని, గాసిన గ్రద్దగమి దోలువఁ గనుఁగొన వలదే. 126

వ. వాడు వడినం దక్కటిరాజులుం గౌరవులు నీకు మొనకట్ట రని చెప్పె నిట్లు
సెప్పుచు సమరస్థలంబున కనతిదూరంబుగాఁ జని యత్తైత్తి చూచి కర్ణుండు
సంగరంబు సేయుచరంభం బుగ్గడించి యగ్గాండివికిం జూపి పుండరీకాతుండు.

క. కేతనము రథము, దురగ, వ్రాతముఁ బోడిచేసి నీశరంబులఁ గర్ణుఁ
వే తునిమిఁగ గని శల్యుండు; వాలేఱ యెండంగఁ బాఱవలదె కిరీటీ. 128

వ. పూనిక నెఱపి శోకం బుజ్జగించి లోకంబు సంస్తులింప సుఖివి గమ్మనినం బ్రము
దితహృదయుండై. 129

శా. నీతోద్బాటున నేఁ ద్రివిష్టపముల నైల్వంగ నూఁకింతు నా
చేతం గర్ణుండు రూపు మాలి చను మెచ్చింతుఁ నినుం జూడుమీ
దైతేయాంతక యంచు శేషనిభహస్తం బుద్ధలిం జూచి ని
ర్భూతా రాతిబలుండు వ్రచ్చి కొనియెక్ దుర్దాంతకోదండముఁ. 130

— అర్జునుండు గృష్ఠనివాక్యంబులచేఁ గర్ణునివధ పశ్యహించుట —

వ. ఇట్లు గాండివం బెత్తి యెక్కువెట్టి యన్నరుండు నేడు నాబాణంబులు బాణాస
నంబును సరదంబునుం జూచి సుయోధనుండు శకునియడ్డసాళ్లను బలకయు
నమ్ముడవంబును దలంపవలయుఁ దననమ్మినబం పై నకర్ణుండు నే నేయుతూపుల
తాకున రూ పడంగిన గని యవ్వొంగలి దాను విదురుబుద్ధి వినమికి వగం
బొందవలయు ధృతరాష్ట్రుండు దనకుం గార్యదర్శనంబు లేమి యగ్గడించి తన్ను

నిందించుకొనవలయు సతండు గొడుకులదెసను వారు రాజ్యంబుదెసను విగతా శులు గావలయు నని పలికి మఱియును. 131

అ. రాజరాజుఁ బాసి రాజ్యసంపద ధర్మతనయుఁ జేరుపెంపు దారు దెలియఁ గాంచి సాత్యకియును గవలును భీముండు, గారవిందువారు గాక నన్ను. 132

క. సురగరుడోరగవిద్యాధరాదిభూతములు సూతతనయుని నేఁ డేఁ బొరి వ్రచ్చిన నను బొగడుచు, నరుగుం గా కునికపట్ల కంబుజనాభా. 133

వ. అని యిట్లు సల్లాపంబు నేయుచుం గృష్ణాస్థులు నిజనేనఁ జేరి రంతకు మున్న యిరువారును జేమం గలదొరలు దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె నందు.

సీ. కర్ణసూనులలో నొకం డు త్తమాజునిచేతఁ జచ్చుటయు శోకాతురుండుఁ గ్రోధదీప్తుండు నగుచుఁ గర్ణుఁ డాతని తురగకేతనములఁ దునుచు నాతఁ డడిదంబు నేకొని యరదంబు డిగి కృపాచార్యురథ్యంబుఁ జంపి భీష్మ వైరి తే రెక్కె నాశారద్యతుం డట్లు విరఘుఁ డయ్యును బలువిడిఁ గడంగ

అ. సతండు పాదచారి యని యాశిఖండి యవ్యిపు నేనుఁ డయ్యె వేగ మెయి ద్రాణి యతనిఁ దనరథంబుపై నిడికొని, యనికే దొలఁగి చనియె మరుజనాభ.

వ. అట్టియెడ. 136

చ. అనిలసుతుండు దీప్రవిశిఖంబులు పర్వతగ నేచి యంబరం బునడుమఁ దేజరిల్లురనిఁ బోలెడువేడిమి కోహటించి నీ మొన దెరలంగ నారథికముఖుండు పార్థుఁ దలంచి సారథి గనుగొని మానసంబు దలఁచంగ రణోగ్రత దక్కి యిట్లునున్. 137

క. నరుఁ డన్నవర్తనములెఱుఁగ, గరయుట కై మది గలంగ నట చనినాఁ డన్నరపతిదుర్దశ గని దు, స్తరశోకం బడరి తానుఁ దదవస్థుఁ డగున్. 138

తే. అయ్యిరువురకు నొకటి యై నట్టిదైన, మనము కౌరవసగళుంబు మృగ్గఁ జేసి గెలుపుగొంటిమయేనియు ఫలముదాన, నేమి గలదనువగఁ బిత్తమెరియఁజొచ్చె.

— భీముఁ డర్జునురాక గోరి విశేషులతో విచారించుట —

క. విసను నిప్పటిదుగ్గిఖము, మానించగ మనకు నొండు మం దెయ్యది యీ నేనల దొరలను గౌరవ, భూనాథుని సమయఁ జూచి పోవుట దక్కన్. 140

వ. అని పలికి యవ్యిశోకునకు మనదిక్కుసిడంబులు సూపి యవి యెవ్వ రెవ్వరి చిహ్నంబు లేర్పడం జూచికొనుము మనశరంబులకొలంది యెట్లున్న దరయు మనవుడు సతండు వీ రెవ్వరై రేమి నీ పలిగినఁ బడక పాఱక నిలువం జాలువాఁ టిం దెవ్వం డప్రత్యస్తంబులసంపద యడగ వలదు నేడు దెచ్చినవానిలోన నాతెట్లువ్రేగువడి పూని వచ్చుబండియొక్కటి యించుకయు వెలితిగాకయున్న యది గాక యున్న నేమి భవద్బాహుదండంబునకు మూలధనం బైనగదా దండం ¹బెల్లపనికి జాలు నని చెప్పినఁ బవమానసూతి యాసూతుచేసేత

నప్పించి.

141

ఉ. వేడుకఁ జూడు మేను బటువిక్రమకౌతుకలీలఁ జేర్చి యె
డాడెద వైరులకా విదురుఁ డప్పుడు నెప్పుడె జూద మిట్లు గా
నాడెనె రాజుగా జకట యాప్రతిసల్ గడతేర్పుఁ గాక బొం
కాడునె ధర్మజావరజుఁ డంచుఁ దదాప్తులు వంత బొందఁగన్.

142

వ. అని వెండియా.

143

ఉ. ఉత్తమకర్మ మిట్టి దని యొక్కరుఁడుఁ దగఁ జెప్పలేడ నా
కిత్తటి నేన పోలుతెఱఁ గెల్లను జేసెద నట్లుఁ గాక నా
చిత్తము మూర్ధవ ర్తియుఁగ శిక్షక మయ్యెడు దైవ మంచు న
జెత్తి భవద్బలంబువయి నెల్లను జూ పడరించె నేపునన్.

144

వ. ఇట్లు గలయం గనుంగొని యడ్డిక్కు గలగుండు గొనుట యెఱింగి విశోకునితోఁ
గౌరవపై న్యంబు మనము దలుముకయ తాన కలంగెఁ గెలవం గవ్వడి గదిసెనొ
కాక యనుటయు వాడు నిపుణంబుగా నిరూపించి ముదంబునం బొసలుచు.

క. నరుఁ డెడ కంటే కౌరవ, కరిసేనం గవిసె గేతుకపిరుచు లంభో

ధరబృందముపైఁ గలయం, బరఁగుతెట్టిల్లతలఁదలఁపఁ బట్టు నిగుడన్.

146

క. హరిమేనికాంతియును నరు, కిరీటరత్నాంశువులును గిటిగొన రథర

థ్యరుచులు బెరిసి విచిత్ర, స్ఫురణంబునఁ దేజరిల్లె జూడు కుమారా.

147

వ. అనిన విని యంతరంగంబు సంతోషమయంబు గా నంగంబు వొంగ నేర్పడ

నాబోకించి విశోకునకు వ్యూహరం డిట్లనియె.

148

తే. వరప్రదల నూర్వురను మేలివాజు లిరువ,దింటి నూళ్లు పడునాల్గు నిత్తు నీకుఁ

బసదనము నీవు నాకు బీభత్సురాక, సూపి ముద మొసరించితి సూతవర్య.

149

వ. అనియె నప్పుడు వారణఘటావిదారణంబు నేసి వాసువి వాసుదేవుతో మనతేరు

భీమనేనుఁ జేరం బోవ ని మ్మనుటయు.

150

క. అతఁడు హరులఁ దలుమఁగ నుద్ధతిఁ జనునెడ మనబలంబు దర్పమహాగ్రా

కృతిఁ బోషివనఁ జతురంగ, ప్రతేతుల నన్నరుఁడు నేలపాలుగఁ జేసెన్.

151

ఆ. మందరంబుచేత మథిత మై దిరుగుసాగరముచులివై గెలిచె ధరణిపాథ

పార్థుఁ డురవణింపఁ బలువడిఁ గలఁగెడు, కౌరవేంద్రునేన కిలకలంబు.

152

వ. కేతుచామ రాతప్రత్యభూషణశకలంబుల నాశౌర్యభూషణుండు రణబోడికి

విభూషణం బొచరించె నట్లు కర్ణవధంబునకు పేగిరవడి తలుమ నుజుక మన

మొన వెండియు నొండొండ పయిం గ్రమ్మిన నచ్చేటిమగండు.

153

క. పేరు గలరథకముఖ్యుల, సారథిరధరథ్యకేతుసహితంబుగ దు

ర్వారవిశిఖోవిస్ఫురణవి,హరంబున శతచతుష్టయము పొడి చేసెన్.

154

వ. అవ్వేడిమికి వెఱచఱచి యచ్చటిమూఁడ విచ్చుటయుఁ గన్గముందటిమోహరం
బుత్సాహతీవ్రం బయి యుగవణించినం గని యన్నరుం డురగనికరంబునకుఁ
గవియుగగుడునికైవడి నదైన కడరె నట్లడదుట యాలోకించి తనకట్టెడుటి
మొన బెట్టు దాఁకి. 155

తే. వాయునత్త్వండు వాయుజనప్రదీప్త, తనుడు వాయుతనూజుఁ డుదగ్రవృత్తి
నేచి బాహాసముల్లాస మెనకమెరంగఁ, గనుపు గొట్టె వాలమ్ములఁ గౌరవేంద్ర.

వ. అవ్వీరునాటోపంబు సూచి కురుభూపతి ప్రధానపైనికులకుం జూపి యితండు
సమసిన నక్కడ సకలంబు సమయు మీ రొక్కుమ్మడిం బొదివి పారివుచ్చుం
డనిన వారును వారణాదివతురంగంబులయగ్గఁ క మెఱయ నతనిం జొట్ట ముట్టి
యస్త్రశస్త్రంబులం బొదుపుటయు నతండు. 157

ఆ వానినెల్లఁ ద్రుంచి వల వ్రచ్చికొని లిల, నిగుడుచోఱివోలె వెగడువడక
తఱిమి రక్షనదులు వఱచె మస్తకూర్త, హస్తభుజతతుల నతశయిల్ల. 158

క. కురువిభుఁడు సూచి శకునిం, బుర్రొల్పిన నాతఁ డుగ్రముగ మార్కొని పే
రురమున నారాచంబులు, గురిసిన బవనజుఁడు సరకుగొన కారథికున్. 159

క. బలునారసమున నేసిన, నలఘులఘుత మెఱయ నాతఁ డది యిరుమూఁడ
మ్ములఁ దునియులు నేయుడు నతఁ, డలిగి యతనిధనువు దునిమె నల్లననగుచున్.

ఉ. బండ్తోకవిల్లు వుచ్చికొని యుజ్జ్వలపోడశభల్లముల్ సము
ద్దండత నేనె నీమెఱుది తత్తను వాడంగఁ జాపకేతువుల్
ఖండము లై పడంగఁ దురగంబులు నొవ్వంగ సూతుమేనఁ బె
గండలు నెత్తురుల్ దొరంగఁ గౌరవపుంగవుఁ డిచ్చ మెచ్చంగన్. 161

తే. అలిగిజమునాలుకయుఁబోనియతులశక్తి, వాయుపుత్రుఁడారథికుఁడైవై చెనతండు
వెరవుమై బట్టి దాన నవ్వీరుబాహు, వుచ్చిపోవైవ మనమొ యుబ్బియార్చె.

— శకుని భీమసేనుం దలపడి మూర్ఛితుం డై తనరథంబుమీఁదఁ గూలుట ౧ —

చ. అనిలజుఁ డట్లు పెల్లెసఁగు నార్పులు నైచక మేటివిల్లు వే
కొని కనుదోయి గెంపుగ నకుంతివక్రమ మొప్పు ద్రుంచె నా
తనిఘన కార్డుకంబు నిశితప్రదరంబులు మేన నించె నిం
చిన నతఁ డర్విఁ గూలఁ గురుసేనకు చెగ్గల మగ్గలంబుగన్. 163

తే. కూలి మూర్ఛ మునింగినఁ గురువిభుండు
దనరథంబుపై నిడుకొని యనికీ దొలంగఁ
బోవుటయుఁ జూచి తమతమపారు మాని
దొరలు దెరలిన మూఁడలు మరలి పఱచె. 164

వ. ఇట్లు ¹వెఱచఱచి యవినిసకలంబుజనంబులు దీవి నేరిన యట్లు కన్గం జేరి కాలు
దన్ని నిలిచె నన విని భృతరాష్ట్రండు సంజయున కిట్లనియె. 165

- తే. అట్టియొడఁ గృతవర్తద్రోణాత్తజాండుఁ
గృహఁడు నృపతియుఁ గర్ణండుఁ గినియఁ జాల
1 రయి రె కిష్కిరవై రికయ్యంబుకడఁ
యిట్లు లుండునె పడవడి యెట్లు లయ్యె. 166
- వ. అనిన సంజయుం డమ్మహీపతి కిట్లనియె నప్పుడు కరూశపాంచాలచేదిసైన్యం
బులఁ దఱుముటయుం గని కర్ణండు గడంగిన మనమూఁకలుం బురికొని పవన
తనయుతోడం బోరె నప్పాండవసేనాసముదయంబు రభసంబున నారాధేయుం
బొదివిన. 167
- క. అతఁడు వివిధోగ్రనిశిఖప్రతతులు నిగిడించి ఘోరభంగి నుదారో
ద్ధతి సూపినఁ జేడ్చితి తచ్చతురంగంబులును గలఁగె జగతీనాథా. 168
- చ. కనుఁగొని భీమసేనుఁడు శిఖండియు సైన్యవిభుండు ద్రౌపది
తనయులుఁ గేశవాసుజాఁడుఁ దాఁకిన నందఱ కన్నిరూపు లై
తనువులు సింఁచుచు హయవితానము నొంచుచుఁ గేతుదండఖం
డన మొనరించుచుం బెనఁగె డయ్యక క్రయ్యక కతండు గండునన్. 169
- క. నకులసహదేవులును వా,రికి దోడ్పడి నిశితశరపరితునిఁ జేయం
బ్రకటితబలశౌర్యుఁడు సూతకులోద్వహఁడు దేచి వారిఁ దలకం జేసెన్. 170
- క. వెక్కండ్రతోడఁ గర్ణం, దొక్కడ పోరాడి యెక్కుడుక్కున వారిం
జిక్కువడం జేయుట గడు, నక్కజ మై యుండె గౌరవాధిప చూడన్. 171
- వ. ఇవిభంబున నద్దెను జేయంగలమగల వెగ డందించిన బోక పొదువుపాంచా
లచేదిమాతాన్యదివర్గంబులపై నతం డనర్థశ్రప్రసారంబు లగుశరాసారంబులు
నిగిడించిన గరిభ ఘోటకభటావయవఖండంబులును వివిధాస్త్రశస్త్రశకలంబు
లును జామరచ్చత్రకేతుభూషణభాగంబులును భూభాగంబునం దొరగం
బెరిగి నెత్తురుటేటులు వాఱి మఱియుం బాండవ యోధవరులు వరుసం బోరి
పోరి యంత కంతకు నివ్వటిల్లునాకర్ణక్రొవ్వున నివ్వెఱవడిన నవ్వీరుండు గోవులం
దోలుకోల్పులికై వడిఁ గొంతేయబలంబులం బఱుఁ బాంచాలురు వెండియు
దండితనంబున నతనిం దలవడిన నాతండు పంచవింశతిరథిశలం దునిమి
వై వస్త్రతుచందంబునం జేర్చినం దూర్యరవంబులు సెలంగం దత్పుత్రులును
దుర్యోధనకృపదుశ్శాసనులు నశ్వత్థామశకునికృతవర్తలుం బైకొని యాధర్వ
నందనుసైన్యంబు సమయింప నది విచ్చిన నెలుం గిచ్చి పో నీక నిలిపి భీమ
నకుల సహదేవ భృష్టద్యుమ్న శిఖండి ద్రౌపదేయులు గడంగి కౌరవసైనికులం
గనుపుగొట్టం దొడంగినం బోరు ఘోరం బయ్యె నిత్రెఱంగున రెండుదెఱం
గుల మూఁకలు దెగటాటు చుండ గాండీవి దమమోహరంబున కుత్సాహం
బెసంగ నొక్కవలన మనమొనల నెత్తుటం దోచుచుం గడిసి దలయెత్తి చూచి

శౌరి నుదేశించి.

172

సీ. కర్ణునికేతువు గ్రాలెడు జూనితే భీమాదు లై నయుద్ధామరథిక్
జనులు పెక్కుండ్రతోననిసేయుచున్నవాఁ డితెల్లసాపుర గురుసుతుఁడుఁగృపుఁడు
గృతవర్తయును గురువతి సురక్షితుఁ జేసికొని వీఁడఁ బాంచాలకోటి బడలు
వఱచెడ రురవడి దఱిమి యారాధేయు గీటడఁగింతము ఘోటకములఁ

తీ. బటురయమునఁ బోనిమ్మని పలుకుటయును, శౌరి యుట్టులునే మంగ శల్కుల డమ్మ
హాగ్రుథివేగమును నరునుజ్జ్వలంపు, తేవుఁ గని సూతపుత్రుతో నిట్టు లనియె.

క. కేతనకపిథయదం బై, తోఁతేరంగఁ జక్రధరచతురసాగధ్య
ద్యోతితవల్గనచారు, శ్వేతహరులు మెఱయ వచ్చు వీరును గంటే.

174

వ. అని మఱియును.

175

సీ. నవ్వెడుతలలను గ్రొవ్వారుచేతుల బిరుదులు వెట్టిన చుఁకులను
వాతులు దెఱచిన వాజిమ స్తకముల గిరిశృంగములఁ బోని కరిశిరముల
నవయవభేదంబు లడఁగెడునట్లుగఁ గఁము రై నబహుగాత్ర సముదయముల
భయదంబు లై మహిఁ బడువిమానములట్లు యుఱవఱి లై నట్టి యరదములను

తే. నేలఁ గప్పుచుఁ దనబాణజాల మడర, నెవ్వ రడ్డము సొచ్చిన నించుకయును
దవులబడక సముద్ధతిఁ దివిరి మనలఁ, దేఱి చూచుచు బాఠ్యఁ డీరిక్కు గవిసె.

క. తోడై డాపట వలపట, గూడి తఱుమువారు లేరు కోపంబున నీ
తోడిబరమున కడరెడుఁ, గ్రీడి మనతలంపు గూడె గెలుపుము గడఁకన్.

177

ఆ. సాయ వడియె సేన బరవస మలరంగ, మార్కొనంగ మేటిమగఁ డొకండుఁ
గలుగ నోపఁ డేవు దలకొన మనమ యి, బృలియుఁ దలవడంగ వలయుఁ గర్ణ.

వ. అనిన విని కర్ణుండు గవ్వడిబాహుబలంబును శౌర్యసారంబును దవగిప్రభావం
బును ముక్కుంటితోడ నెక్కటి పోరుటయును బాశుపతాదిదివ్యాస్త్రంబులు
వడయుటయును బురందరప్రముఖబృందారకులకు నజన్యు లగుకాలకేయుల
నిర్జించుటయు విరాటుపసులం¹ బట్టించుకొనుటయు లోనుగాఁ గలవిశేషంబు
లుగ్గడించి కృష్ణమాహాత్మ్యంబు వొగడి యిట్టివారల నే నొక్కరుండన మా
ర్కొని మదం బడఁగించెద మద్రనాయక మనలేరు వారియరదంబునకు సమ్మఖం
బుగాఁ జగని మ్మనిన నతం డట్లచెయఁ గనుంగొని కురువతి పురికొలుపఁ గృపకృత
వర్మగురుపుత్ర గాంధారవిభులును గొందఱు కుమారులును విక్రమాటోపంబు
దీపింప నయ్యంగ రాజుం గడచి యడరి యాఫలునుం బొదివిన నమ్మహాభుజుండు
హరిణకులంబు గనినసింగంబువిధమున విజృంభించి యారథికులపైఁ గలయ
వివిధవిశిఖంబులు నిగిడించి భనువులు దునిమియు ఘోటకంబులు గూర్చియు
సారథుల సమయించియు దత్సేనాచతురంగంబుల బడలువఱచియు నబ్బలు
మగలం దెరిల్చి యెత్తరించి కెలనన దురంబు నేయునమ్మరుత్తనయుం జేరం

జని బహువిరోధిజనపయోధిమగ్నుం డగుచున్నయతని నుద్ధరించి సంక్రీతుం
డగునతనికి నగ్రజుకుశలం బెఱింగించి సంతోషసాగరంబునం దేల్చి నీ విక
డప్పి యార్చికో మ్మని పలికి రాధేయరభసోత్సాహసహితం బగు నీబలంబు
మీఁదం గవిసిన.

179

— కరుణమాదులు పడుగు రక్షణం దాఁకి మృతు లగుట —

చ. తొడరి భవ త్తనూజులు పదుండు సముద్భటసింహనాడు లై
వడిఁ దనుఁ జుట్టు ముట్టుటయు వారలసూతహయధ్వజంబులం
బొడి పొడి నేసి యాతఁడు రిపుల్ వెగ డంద వెడందతూపులఁ
మెడలు దెగఁగ నేసి రణమేడినికే బలిసేసె నత్తలల్.

180

వ. అట్టియెడ.

181

తే. నవతికౌరవరథికులు గవిసి కడిమిఁ

బొదువుటయు నన్ని శిరముల భూరిరయము

మెఱయ నంగఱ దెగటార్చి తఱుమునతనిఁ

దాఁకె వేయుమున్ను అదంతావళములు.

182

వ. ఇట్లు దాఁకిన యాభీరాద్రిమైచ్చ¹నిశిరంబుల నతం డనేకవిధవిశిఖంబుల పరియిం
పం బైవైఁ గరితురగసుభటరథసమూహములు గ్రమ్మినం గని కడంగిన వడ
ముడితోడ్పాటునం జేడ్పడియు నవి వోక పొదివి పెనంగిన గద గొని
యరదంబు డిగ్గి యగ్గలిక నప్పవనతనయుండు దారుణరావిహారంబున నెఱయ
మెఱయం దఱుచుగా మెఱుంగువాలంపగములు గాండీవి గుప్పింప నప్పు డ
ముఖంబు చతురంగంబులయం దొక్కడేనియు రక్తంబునం దోగనియట్టిది
లేక యుండె నట్లు గార్చిచ్చు వొడివినకాననంబుచందం బయి యానైన్యంబు
యాఁజ విఱిగి 'కర్ణ కర్ణ కాపు కాపు' మను నెఱుంగులతో నతనివెనుక కొడి
గిన నీకొడుకు లబ్బలుమగని బలసి నిలువ నావీరుండు దీవికైవడి సమరా
ర్ణవంబున మునుంగ నీక యమ్రోహారంబు నుద్ధరించి మార్వీ దాటించి కిరీటి
దెసకు నడరె నంతకు మున్న యరదం బెక్కి యనిలతనయుం డాధనంజ
యుఁ గూడుకొనిన నయ్యురువురకుం దలకడచి పాంచాలు రాసూతనందనుం
దలపడుటయు.

183

తే. ద్రౌపదీనందనులును సాత్యకియు లోను

గాఁగ బాండవసైనికోత్కరము గవిసి

కూడికొనియెఁ బాంచాలురఁ గురువరేణ్య

యందఱకు నన్నిరూపు లై యతఁడు పెనఁగె.

184

న. అప్పుడు.

185

నీ. జనమేజయునిసూతుఁ దునిమి రథ్యంబున నో నేసి భీమతనూజనకుల

సుతులచాపములు ఖండితములు నేసి ధృష్టద్యుమ్నుమాపుల సమయం జూచి
మెయి వెంచి సాత్యకిహాయములఁ గూల్చి కేకయకుమారుని జముకడకు ననుమఁ
దజ్జనకుం డల్లి తన్ను నొప్పించి ¹ప్రసేనుని దాఁ జూడఁ జెలఁగి చంపు

తే. టయును బుత్రశోకంబు గిన్నయు మనంబు
నందుఁ బిరిగొన రాధేయుఁ డతని నఱకె
శినివరుం డొండువాజులఁ దనరథమునఁ
బూన్చికొని వచ్చి తత్పుత్రుఁ బొదివె నధిక.

186

వ. ఇట్లు సూతపౌత్రుం డగుసుమేణుం బొదివి శినిపౌత్రుండు.

187

చ. హయములఁ జంపి ముప్పదిశితాస్త్రములం దెగటార్చు జూచి తం

శ్రీ యమునిచంద మై²తెగితిరే శినివీరుడ యంచు నేయుడు
స్వయదమహోగ్రత³ నిగుడునారసము⁴ నడుమ⁵ శిలిమఁఖ
త్రయమునఁ ద్రుంచి మేనఁ బ్రదర్త్రితయంబు శిఖండి గ్రుచ్చినన్.

188

తే. కనలి యాసూతపుత్రుఁ డాతనిసిడంబు
ధనువుఁ దునుమాడి పార్శ్వతతనయుఁ డగును
దేవుఁ దండ్రులు గనుఁగొనం గా వధించి
యేసె సుతసోముఁ డడరిన నేపు దలుంగ.

189

వ. వెండియుఁ బాంచాలరథికసంఘంబులు రాధేయుమీఁది సురవణింప సమీరణ
సుతసహాయం డగునవ్యసాచి వానిం గడచి యక్కన్లు నరదంబున కడరె నట్టి
యెడ నుత్తమాజుండును జనమేజయుండును యథామన్యుండును శిఖండియు
ధృష్టద్యుమ్నుండును నతనిం దలమిగిలి యబ్బలుమగనిం బొదివి యింద్రియం
బులు దృఢాత్మునిం గలంపం జాలనిచందంబున నాసూతనందనుఁ డెలర్పం
జాలరైరి వారలకేతుచ్చత్రసూతతురగధనుస్తూణీరంబులు రేణువులు నేసి
బహుబాణంబులఁ దనువులు నో నేసి సింహనాచంబు నేసిన యయ్యంగపతివై
సుసంగతులై ద్రౌపదికొడుకులు గవిసిరి వారిం గూడికొని శినివరుం డాసేనా
పతి వారి నేయునాయకంబులు ద్రుంచి యాతనికిం దోడ్పడుటకుం గడంగిన
కౌరవపతియంగంబున నెనిమిదిసునిశితవిశిఖంబులు గ్రుచ్చి వేర్చిన.

190

క. అలిగినయన్నరనాథుని, కెలఁకుల వెనఁ దఱిమి కర్ణకృపకృతవర్తల్
బలుతూపుల నేయఁగ నన్నలుపుర స్రుక్ష్మించె నతఁడు నారాచములన్.

191

తే. దొరలఁ గడచి బలంబు లుద్ధరత నిగుడ
వారి మొనలు నెదిర్చిన ఘోరతుముల
సంగరం బయ్యె నయ్యవసరమునందుఁ
దాకె దుశ్శాసనుడు వాయుతనయుతోడ.

192

— దుశ్శాసనుడు భీమసేనుతోఁ జోరి చచ్చుట —

- తే. సారథులయుబ్బువాజులచేటులతయును, మెఱయనొప్పారు తేరులమీఁదఁ బొలిచి
రపుడు గయ్యంపువేడుక నాతఁడును న,తండుఁ జూపఱకన్నులపండు వగుచు.
- క. ఒండొరులమీఁద నుజ్జ్వల, కాండము లడరించు చట్లు గదిసినయెడ భీ
ముండు ప్రమోదభరితచిత్తుం డయి తగనిట్లు లనియె దుశ్శాసనుతోవ్. 194
- ఉ. ఆసభలోనఁ గొన్నటులు మంతయు నీఁగఁగఁ గంటి వడ్డితో
బాస కొకింతయుం దొలఁగఁ బాఱకు తీర్చెద నిప్పు నేఁడు నా
చేసినపుణ్య మెవ్వరును జేయరు ని న్నిటు నేరఁ దెచ్చుటం
జేసి విధాత నాకుఁ గృప నేయుట గానఁగ వచ్చెఁ దమ్ముఁడా. 195
- వ. అనిన విని యతఁ డతని కిట్లనియె. 196
- సీ. ఎఱుంగుదు మఱచితినే లక్ష్మయింటఁ జిచ్చిడి మిమ్ముఁ బఱచినయిడుమలవియుఁ
1 గాకయు నమైయి గాంధారరాజు మీయన్నతో వెడజూడఁమార్చి రాజ్య
లక్ష్మీఁ జేకొని కానలకుఁ బోవ నడిచిత మందుఁ బెక్కాపడ లనుభవించి
యజ్ఞాతవాసార్థ మవ్వెరాటునిప్రాలి కరిగి యత్యంతదైన్యంబు నొంది
- ఆ. యట్లు మీర లునికి యప్రసీధమె యివి, యేల రిత్తమాట లేటు పోటు
తలకవచ్చియనుడు దరహాసమునఁ గెంపు, గదురఁ బవనసుతుండు గడఁగిఁదాసి.
- క. భల్లుములు మూఁట సిడమును, విల్లు నఱికి సూతకంఠవిదళనమున శో
భిల్లి నిటలమునఁ బటుద, రొప్పిల్లసితుం డగుచు నాటె నొకనారసమున్. 198
- వ. దాన బీటు వోవక దుశ్శాసనుండు. 199
- క. తురగములఁ దాన నడపుచు, వెరపు రయము మెఱయ నొండువిలు గొని గాఢ
స్ఫురణమున భీముతసుపునఁ, బరఁగించె మెఱుంగు లడరఁ బండ్రెం డమ్మల్.
- క. తోడన కోదండము దును, మాడెను సూతుమెయిఁ గ్రుచ్చె నాఱుములు సం
క్రీడయపోలెను ముప్పది, యాడించెను పఱియుఁ దూపు లనిలజామేనన్. 201
- మ. ధను వొండుగ్రత నెత్తి యేబదిశితాస్త్రంబుల్ మరుత్సానుఁ డా
తనిగాత్రంబునఁ గ్రుచ్చినం గినుకమై దైర్యంబు శౌర్యంబు నొ
ప్పు నతం డుజ్జ్వలభల్లయుగ్మయుగళస్ఫారాహతిఁ వాజులం
దునిమెం జూపఱు పిచ్చలింప విలసద్ధోర్ధ్వదుర్వారుఁ డై. 202
- వ. ఇట్లు విరఘం డై వృకోదరుండు మెయి వెంచి. 203
- మ. గడలీలం గొని తేరు డిగ్గి మెఱుగుల్ గ్రమ్మంగ సారించి యు
న్నదయానంబునఁ గిట్టి ఘోటకములన్ ముంచి బాహాబలం
బు దలిర్పన్ భవదీయసూనునరదంబుం దెల్లఁ ద్రోవంగ బె
ట్టిదపుండోమర మెత్తికొం చతఁడు దాఁబెన్ నేలకున్ గ్రక్కునన్. 204

వ. అట్లు దాటి జెట్టు వైచినయత్తోమరం బురం బాడ నేచి యక్కిచకారాతి
పదుమూడువత్సరంబులు దమవడినపాట్లును బ్రతినచందంబును దెందమున
నావహిల్లు నుద్దండగదాదండంబున దుశ్శాసను వైన నతండు నెత్తురు దొరగ
ధరణిం బఁచిన బెబ్బలి లేడికొదమం బొదువుపోలికం బొదివి మెడ దొక్కి
యొక్కుడుమదంబున నక్కుమారునితో నిట్లనియె. 205

క. మును సభఁ బలికినదానం, దని వోవక యిచ్చటికి వెదకి వచ్చితి యే
మనియె దనుము నీమాటలు, వినుటకు నాకినుక సాల వేడ్కఁడయెడున్. 206

వ. అని యప్పువోబలనందనుండు మహాగ్రలోచనప్రభలు నిగుడ మనబలంబులం
జూచిన. 207

క. నిగుడఁ బవాగ్నిజ్వాలల, వెగడందినమృగకులంబువిధమున నతిభీ
తి గదిరి నలుగడ విచ్చిన, జగతీశ్వర యతఁడు మెఱసె జక్కినిబయలన్. 208

వ. అప్పుడఁ నియందుఁ జేయంగల నై నికులుసూచి తత్తేజోవిశేషంబునం జూడ్కు
లు మిలుమిట్లు గొన వెఱచఱచి యంతంత టిచ్చవడియుండ. 209

శా. లీలం గేల నమర్చి మత్తగజకేళీసుందరోల్లాస మా
భీలత్వం బలరింపఁ ద్రిప్పఁ జదలం బృథ్వీస్థలికా వైచు ముం
గాలం ద్రోచు మొగంబు వేయె దెస లుగ్రస్ఫూర్తి వీఠించు మోఁ
కా లూఁడుం బయిఁ గ్రవ్వుఱంగ మెడ¹ చిక్కం ద్రొక్కి నిల్చుక నగున్. 210

వ. ఇవిధంబున ఘోరవిహారంబు సలిపి భీమవిక్రముం డగునాభీమనేనుం డయ్యున
రాజునాననం బాలోకించి. 211

క. ఏ నురము వచ్చి నెత్తురు, దేనియ² యిదె ద్రావెదం గదిసి ననుఁ గడిమిక్
మానుప దిక్కుగలిగిన, న్రాని³ మైలుఁగింపు మీమొసం గలవారిన్. 212

వ. అని వెలుచం బలికి కతారఁబు వెఱికి యతనిమొగంబుమోఁద జలిపించి. 213

— భీమసేనుడు దుష్టసేనుని యురంబువ్రచ్చి రక్తపానంబు సేయుట —

మ. నరసింహం డనురేంద్రు వచ్చుకరణి న్రొదం బుదగ్రంబు గా
నుర మత్స్యగ్రతఁ జీరి క్రమురుధిర మ్ముల్లాసి యొ దోయిట
స్వీర వారం గొని త్రావు మెచ్చుఁ జఁకి న్నేనుక మొగంబుక భయం
కరరేఖం బొరయంగఁ జల్లికొను నక్కారవృత్తి జూచుం బొరిన్. 214

వ. ఇట్లు దారుణభంగిం బ్రతిష్ఠాకరణపూరణం బాచరించి. 215

తే. తల్లి చన్నులపా లేను ద్రావ నెట్టు, లాననే పలుతెఱఁగులతేనియలును
ఖండశర్మరతోడిదుగ్ధంబు లనుభ, వింపబడవే యవియు నిలతయింపు గావు.

చ. అని యెలుఁ గెత్తి పల్కు నలి నాడు మహాద్ధతిఁ ద్రుళ్లి నార్పుఁ బె
ల్చిన భుజ మప్పిరించు దమనైనికలుక మనవారు రక్కసుం

డని వెఱఁ గందువారు గళితాయుధు లయ్యెడువారు భీతి మూ
ర్ఖును బడువారు నై రణవిర మముఁ బొంద మదోత్కటాశ్చరిన్.

217

వ. పదంపడి.

218

మ. గద నేతం గొని యంత్య కాలయమరేఖం జేర్చి రక్తంబుచా
య దలిర్పం దను వుగ్రసుందరముగా నవ్వీరుఁ డేతెంచి యు
న్నదమాతంగములీల దోష మనసేనం బొల్పఱం దోలి వే
పొదివెం గ్రమ్మఱ దుష్టనేను వికటస్ఫుర్తిస్ఫురన్నూర్తి యై.

219

వ. చలంబు నెఱయ నతనికాలు గేల నమర్చి మొగంబు గనుంగొనుచు నక్కి
మీరవైరి యిట్లనియె.

220

క. ఏమిర పసు లని యార్వపు, నీమాటలు నిలువఁబడియెనే పసరమ మి
మైము మగుడ నిదె యార్చెద, మీమాటకు మాటు పల్క రెవ్వరుఁ గంటే.

ఉ. నెట్టన యల్లినం దగునె నీళ్లను ద్రోచుటయున్ విషాన్నముం
బెట్టుటయున్ మహాభుజగభీషణదంష్ట్రులవాలు నేతయుం
జొట్టులుఁ బెద్దలుం జెలులుఁ జూడ నభక్ నెఱి మారి యమైయుం
దిట్టన కోర్పు లెందుఁ గలదే విను గెల్వరె జూడ మెవ్వరున్.

222

క. అని పలికి క్రమ్మఱగ మన, మొనమీఁడక బ్రమరివాటి ముద్గరలలితం
బునఁ గేలు మెఱయఁ జని తన, కన¹లడఁగక దుష్టనేనుఁ గనుగొని పలుకున్.

ఉ. ప్రైవడి పోయెఁ గాన భృతరాష్ట్రుడు గన్నది యేమి యానభం
దా వల దన్నఁ గీ డడుగదా పతి లేఁ డనఁబడ్డకాంత నేఁ
డీవు గనుంగొనంగఁ బతియేడ్చెఱ నొప్పెఁ బతుల్ విజృంభిత
శ్రీ విలసిల్లుకామినులు నేడ్పడి రిట్లపతిత్వదీపతన్.

224

క. విను మేను జేయఁ బూనిన, పనులం దొకటి గడతేఱఁ బాపాత్తు సుయో
ధనుఁ జొరిగొని తల దన్నుదు, నను రెండవపనియుఁ దీర్చ నరిగెద నెలమిన్.

225

ప. అని యెలుఁ గెత్తి చెప్పి యతఁ డాతనిగీ డడగించి యార్చెఁ గ
ర్ణనకును లోను గా మనవరూఢినియోధులకున్ మహాభయం
బున మనముల్ గలంగఁబడి పోరికి నూల్కాననీసిటిచ్చనా
టున సకలాంగకంబులు గడుక శిథిలంబులుగా మహోగ్రుఁ డై.

226

క. జనపతియుఁ గృపప్రముఖులుఁ, గనుగొన నిట్లనిలసుతుండు² క్రౌర్య మొడల్ గై
కొనినట్లు జేర్చి దుశ్శాసనుఁ జంపుటఁ జూచి రోషసంరంభమునన్.

227

వ. నీకొడుకులు కపచియు నిషంగియుఁ బాశియు దండధారుండును ధనుర్ద్రహం
డును నలోలుపుండును సహండును మండుండును వాతవేగుండును సువర్చసుం
డును గూడి కవిని వివిధవిశిఖంబుల నతనిం బొదివిన నంతకుమున్న దుశ్శాసన

ర క్తపానకాతుకాధీశమానసుం దైనయాభీమనేను వై నెవ్వరు గడంగుడురో
యని క న్నిడి యుండి యతం డప్రతిహతంబుగాఁ బ్రతిన ¹దీర్చుటకుఁ బ్రీత
చిత్తుం డగు ఫల్గునుండు భల్లదశకంబున నక్కుమారదశకంబుశిరంబులు దును
మాడె ²నట్టిభీమాద్దునులయాటోపంబున కోటజీ నీసైన్యంబు సమరవిముఖం
బయ్యె నాసూతనందనుండును భీతుం డై వదనంబు వెలవెలఁ బాట నూర
కుండె నప్పుడు శల్యుం డతని నాలోకించి యిట్లచియె. 223

తే. ఉగ్రుఁడై దుస్సనేనుని యురము ప్రచ్చి
రుధిర ముగ్రతఁ ద్రావుమరుత్తనూజుఁ
జూచి చేడ్పడి చెయ్యెదెఁ జూచితేను
యోధనుని నీవు నట్టిన నొప్పు నెట్లు. 229

క. బలియు రగురాజులును గాల్, నిలువక తెరలంగ వీరె నీప్రాపున శ
త్రులఁ దాఁకఁ దలంచి కృపాదులు నిలిచిరి కూర్చికొను మతులధైర్యమునన్.
చ. కడు వెగ డంది యున్ననిఁ గన్గొని ³వీడె యుదారదైర్య మే
ర్పడ వృషనేనుఁ డొక్కరుఁడుఁ బాండుతనూజుల మార్కొనంగఁ జో
యెడు నరు నీవు దాఁక వలదే రణభారము నీభుజంబునం
దిడియె సమస్తముం గురునరేంద్రుఁడు దానిఁ దలంపు మిత్తజీన్. 231

వ. ఆనిన విని యతండు సమరోస్తుఖం డయ్యె వృషనేనుండు భీమనేనువై నురవణింప
నకులుండడ్డపడి యక్కుమారునిసిడంబును గొడుగును గోడండంబును ఖండించిన.
చ. అలిగి యతండు వేటొకశరాసన మెత్తి రథము ఘోటక
ముల నిలఁ గూల నేయఁ బోలివోవనిధైర్యమువేర్చి వాలునుం
బలకయుఁ గొంచు మాద్రితొలుపట్టి ధరిత్రికి దాటి బెట్టుగో
ల్లలఁ జని తత్సహాయభట దారణకేలి యొనర్చి వేర్చినన్. 233

ఆ. కర్ణసుతుఁడు పలక ఖండించి కృష్ణసర్పంబుఁ బోనినటు కృపాణ ముఱక
నజీకి నారసములు నాటించె నయ్యెట్లు, నానుజన్తు మేన నల్ల నగుచు. 234

వ. అప్పుడుధృష్టద్యుమ్నుండను యుధామన్యుండును త్రమోజాండును శిఖండియు
జనమేజయుండును సాత్యజియు ద్రౌపదీయులును రౌద్రంబు శోభిల్ల రుద్రుల
కైవడి వృషనేనుపయిం గవిసినఁ గృతవర్తకృపద్రాణిదుర్యోధనులును శకు
నియుఁ దతోద్బదరులు గొందఱును గ్రందం దఱిమి దుర్వారవిభివర్షంబుల
వారలం గప్పినం గని గజసాధను లగుకళింగు లురవణించి. 235

క. కృతవర్త సిక్కువడ భూమతి నేడ్వడ శకుని వెగడఁపడఁ దదవరజ
ద్వితయము ధరక బడఁ దీవో, ⁴ద్ధతిఁ బోరిరె చూడటంకృతంబులు నెలగన్. 236

1 దీర్చుటకు ఫల్గునుండు శ్రీతచిత్తుండైయుండె నంతభీముండు భల్ల. 2 నట్టిభీముని యాటో
పంబున. 3 వెండి. 4 ద్వితీ...టంకృతులు నెలగంగన్.

- వ. ఇత్రైతంగునం బోరినం గనలి కడంగి. 272
- క. ఆమువ్వురుఁ జలమున నుద్దామస్విపసహితచిత్రదళనంబున సు
గ్రామతలము రక్షాక్షం, శై మెఱియ బలాధిపత్రయముఁ బొరిగొనివన్. 238
- క. తక్కుటిరథిజములు పేరుక్కున నయ్యిభచయంబు నొడిగించియునుం
జిక్కువఱిచియుం దునిమియు, నెక్కుడుమద మొప్పు మెఱిసి రిభపురనాథా 239
- వ. మెఱిసినం జూచి, 240
- ఆ. అరద మెక్కి తఱిమె ననిలతనూజుఁ డ,వీరుతోన పాండవేయనేనఁ
జేయఁ గలుగుదొరలు శితశరాసారంబు, లడర వారిమీఁద నడరుటయును. 241
- వ. రణంబు దారుణం బయ్యె నందు. 242
- సీ. కర్ణనియగ్రభాగంబునఁ గరిఘటల్ దునుమాడునకులనందనునిఁ గిట్టి
వృషసేనుఁ డమ్ములవెల్లిపైఁ బరఁగించి శితభల్లమున సూతుశిరము ద్రుంపఁ.
గనుఁగొని యక్కర్ణతనయునిమీఁద బాఠాదులు గవిసిన నతఁడు పార్థ
ననిలజ మూఁడుమూఁ డమ్ముల నొప్పించి యాశతానీకుని నట్లు చేసి
- తే. నకులుతనువునబాణసృక్షము సొనిపి, శార్ఙ్గధరుమేరఁ బండ్రెండు పాయకములు
వఱిపి వేర్చినఁ గౌరవప్రతతిమెచ్చి,పార్థవేడిమి యూహించి భయముఁబొందె.
- చ. కెలకులయోధులం గడచి క్రీడి వడిక వృషసేనుమీఁద న
మ్ములు నిగిడింప నారథిముఖ్యునిమూఁపున నక్కుమారుఁ డే
వలరఁగ వాడితూపులు రయంబుమెయిం బది లెట్లు గ్రుచ్చి య
గ్గలిక ముకుందు నేసె నవకాండములక దివి ముట్ట నార్పుచున్. 244
- వ. ఇట్లు విజృంభించిన. 245
- అర్జునుఁడు వృషసేనుని మృతఁ బొందించుట —
- మ. భుక్రికుటిస్సూర్జితఫాలభాగుఁ డగుచుం బొంగారి యాసూతపా
త్రకు శోదండము బాహుదండములుఁ జిత్రస్ఫూర్తి దున్నాడి మ
స్తక ముగ్రోధధిఁ గ్రూరభల్లవిలసద్ధారాహతిం ద్రుంచె బా
ణకళాదుర్ధముఁ డన్నరుండు పతియు న్రాధేయుఁడు జూడఁగన్. 246
- వ. ఇవ్విధంబున వృషసేను సమయించుట జూచి కర్ణుండు శోకవ్యాకులచిత్తుండై
కన్నీ రొలుకం గోపాటోపంబున నుద్యుటం డగుచు నమ్మహారథునితేరికి సమ్ము
ఖంబు గాఁ దనయరదంబు వఱిపించి యర్జున యర్జున యని యాహ్వానంబు
నేసిన నతండును సవిశేషోత్సాహంబునం బొదలి యడరె నట్టియెడ దురంబు
దక్కి యిరువాఁగునుం బరమకౌతుఁబునం గనుంగొను చుండ నయ్యిరువురు
రాఘసన్నిభంబులు నాచిత్యసంకాశంబులుఁ ద్రినయనప్రతిమంబులు నగునాకా
రంబుల నుల్లసిల్లిరి వారలయొక్కటికయ్యుం బాలోకించు కుతూహలంబున
సుర పితృ విద్యాధర సంయమిసంఘంబులును శచీపతి ప్రజాపతి పశుపతులును

లోనుగా ననేకవృత్త లేతెంచి నభోభాగంబున నిలిచి రప్పుడు బ్రహ్మరుద్రున కీ ట్లనియె. 247

— కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధకాలమున బ్రహ్మరద్రేంద్రుల ప్రశ్నోత్తరములు —

క. ఇరువురు సతిరథులు సమ, స్ఫురణులు విక్రంతిపరులు శూరులు వీ రొం డొరువులతోఁ దెనఁగఁగ న, శ్వేర మగు జగ ముడుపరాదె సమరం బనఘా. 243

క. అన విని యాదేవు డ, వృషభభవున కీట్టు లను నవారోగ్యధతు లీ ఘనభుజులు వీరిరణ మెట్లును జెల్లుం దప్పు దప్పలుకు విడు మింకన్. 249

వ. అని యిట్లువృహత్తులు సల్లాపంబులు నేయ నాకర్ణించి పాకశాసనుండు సప్రణ యంబుగా బ్రహ్మ కీ ట్లనియె. 250

చ. తపము నుదాత్తశౌర్యము నుదగ్రబలంబును గల్గుక్రీడిక య్యపువెన వెక్కు డై గెలుచునట్లు గ నీవు దలంపవే పురాణపురుషు లై నకృష్ణుల రణంబున శాత్రువు లాక్రమించుటం గుపితమనస్కు లై న నిలకుక బ్రదు కెమ్మెయిం గల్గనేర్చునే. 251

వ. నరనారాణులకు నెందును జయంబు ధృవం బని తొల్లియుం జెప్పితి రిమ్మహాత్ములు జయించుట లోకహితంబు గర్హండు ప్రోణభీష్మపాత్రంబైన పుణ్యలోకంబు వడయుఁ గిరీటి చిరకాలం బిడుమలం బహిసవాడు గావున రాజ్యసుఖంబు లనుభవించుం గాక యనిన నప్పురమేష్ఠి వీరలజయాపజయంబులు నిశ్చయించి పలుక నేల యనుటయు నీశానుం డతని నాలోకించి నిశ్చయించుట మేలకాక యె గ్గేమి నిశ్చయింత మని కలిసికొని యతండునుం దానును వాసపురలను విలోకించి కృష్ణార్జునుల నుద్దేశించి. 252

తే. మహితమును లగువీ రెండు మాటు లేక, మెలఁగువా రయి కాదె జన్మించినారు వినుము నీ చెప్పినట్లుల వీరి నొరులు, ధిక్కరించుట లోకహితంబు గాదు. 253

వ. వీరికి జయంబు ధృవం బని పలికి యంత నిలువక వీరిజయంబులు ధృవంబయ్యెడు మనవుడు నయ్యమరవిభుండు సురమునిప్రభృతులం గలయం గనుంగొని దేవదేవు ళిరువురు నే మతంబు గా నిశ్చయించిన లోకహితం బగునానతి యాకర్ణించితిరే మీచిత్తంబు లిత్రైఱంగున కనుకూలంబులు గావలయు ననిన నందఱు నది యిట్టిద కాక యెండు డగునే యని రనిమిథులు గునుమవర్షంబులు గురియించుచు దివ్యసుదుభిధ్వానంబులు నెలంగించి రయ్యవసరంబున నఖిల భూతంబులును విస్తయోత్కుల్లనయనంబు లగుచు నమృతహృద్వంద్యులంబు వీక్షించువేడుక నొందుదలంపులు దక్కి యుండె నట్లు దార్కొనినమహనీయ రథంబులు రెంటియందును సన్నాహసముజ్జ్వలు లై యొప్పు వాసుదేవాద్భుతులును గర్ణశల్ములును దమతమశంఖంబు లొత్తి రప్పుడు. 254

తే. రెండు నేనలశంఖభేరిముఖంబు, లైనబహుతూర్యములపటుధ్వాన మడరి

నింగి 1బొంగారె నత్యంతనిశ్చలంబు, లయ్యె పైనికనికరంబు లద్భుతముగ.

సీ. కపిలేతనము హస్తీకత్వయు నప్పుహాబలు లిద్దఱును దహాబలమువలనఁ
గన్నవి యై బుద్ధి గల్గి శోభిల్లు సురీశ యష్టాదుఁ ఁపి యెగఁగి హస్తీ
కత్వపై నడరినఁ గయ్య మారెంటికిఁ గలిగె నం దాహస్తీకత్వ దెరతె
నంబుజాతుండు మద్రాధినాథుండును దృక్కలహంబునఁ దేజరిల్లి

తే. రద్ధునుండును గర్ణండుఁ దర్జనంబు, లైనమాడ్కు లొండొరువులయాననములఁ
బఱపి రాకృష్ణపాథులబలుపు శల్య, కర్ణచిత్తదౌర్బల్యముల్ గానవచ్చె. 256

వ. అట్టియెడ నాసూతనందనుండు మద్రప్రతి నాలోకించి. 257

తే. అర్జునుండు నన్ను నోర్చిన యట్టులైన, నెట్లు నెప్పుడు యునుడు మద్రేశఁ దేను
గృష్ణు లిద్దఱి నొక్కటఁ గిట్టి తీవ్ర బహుశశరజాలములపాలుపఱుకు ననియె.

ఆ. అట్లు సవ్యసాచి యడిగిన మువ్వైరి, నగుచు నినుండు గూలినను ధరిత్రి
పఱియై న మేరు వొఱగినఁ గర్ణచే, నీవు గోలుపోవు తేల కలుగు. 259

వ. అని వెండియు. 260

ఉ. 2 అట్టిద లోకపర్యవస మాదురసస్థకు స్రుక్కనేర్తునే
కిట్టుదుఁ గర్ణశల్యు లనుకీటములం గరతాడనంబులం
బెట్టుదు నేలఁ గౌరవులఁ బీనుఁగువెంటలు గాఁగ ధర్మజుం
గట్టుదుఁ బట్ట మన్న నగి గాండివి యద్దనుజారి కిట్లనన్. 261

ఉ. నవ్వుల కంటిఁ గాక యది నాకు నశకృమె కర్ణశల్యులం
గ్రొవ్వడఁగించుతే ద్రుపదుకూతురు గొల్వునఁ బడ్డపాటునఁ
నెవ్వఁగఁ జొందుచుకొ సమయనిష్ఠ నడంగితిఁ గాని యింక నా
మువ్వరుఁ బూని వచ్చినను ముట్టెడఁ గర్ణుని నేలఁ బెట్టెదన్. 262

మ. అరదంబుకొ సిడముకొ హయవ్రజము శల్యాంగంబులుం జాపముం
గరకాండంబులుఁ బెక్కుభల్లముల సుగ్రస్ఫూర్తిఁ దన్నాడి ని
ఘరభల్లం బొకటకొ సుయోధనునిచూడ్కుల్ నీలుగా నిష్ట యు
ద్ధరగర్వోన్నత మైనకర్ణతలఁ ద్రుంతుం జూడుమీ వేడుకన్. 263

ఆ. కర్ణమద్రప్రతులకాంతల విధవలఁ, జేయువాడ నీవు నెన్ను మిగిలి
నగుచు నేడు ద్రుపదనందనవీనుల, ధర్మసుతునిచెవులఁ దనివు నినువు. 264

క. సంతసపువార్త వుచ్చుము, కుంతికి నే దంతి దరువుఁ గూల్చినక్రియదు
ద్ధాంతగతిఁ గర్ణఁ గూల్చుట, యంతయుఁ గన్నారఁ జూచి యుచ్యుత యెలమిన్.

వ. అని పలికె నాసమయంబున సుభయమై న్యంబులజనంబులకు నంబరంబున నున్న
దివ్యసమాహంబులు నందు గీతనృత్తంబుల నుల్లసిల్లునప్పురోగణంబులుం గాన
వైన నద్భుతంబున వారు ననిమిషమైయుండి రప్పు డేకనిశ్చయు లగుకర్ణం

డును దుర్యోధనుండును నచ్చెరువాటునం బొరయక దురంబుమీఁది భరం
బునం బొలిచి రిరువాఁగునై నికులు గిరీటికే గర్జనకు నభిముఖులుగాఁ దల
మిగులఁ దగ దనుబుద్ధిని భయంబునను దద్రుభంబులు రెంటిని బలసి నిలిచి
రమ్మహావీరులు ధనుస్యుతులను బాణప్రభలను దీప్తజంబులను బ్రదీప్తు లై
కల్పాంతసూర్యులచందం బగును నొండొరుల నోర్పుకడంకలఁ జేర్చి రయ్యన
సరంబున నశ్వత్థామ గురువలఁ జేరం జని కరంబు సేతం దెమల్చి సాంత్యన
స్వరంబున నిట్లనియె. 266

— అశ్వత్థామ దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు సేయుట —

చ. కలన గుఁగండు భీష్ముడును గాండివిచేఁ బడి రంగరాజు వా
రల కధికుండె యాతని దురంబున నోర్వఁ గలండె పూని యే
వల దని బుద్ధి నెప్పిన నవశ్యము నాతఁడు నిల్పు నీతనికొ
నిలుపుము నీవు ధర్మసుతునిం దగుమాటలఁ దేర్చు బొప్పడున్. 267

వ. తెలిసిన దామోదరుండునుం దెలివి నొందు. 268

క. భీముఁడుం గవలను ధర్మజు, చే మర లెడువార లేను జెప్పెడిపలుకుల్
భూమిౌత కురుకులమునకు, నీ మొనరాజులకుఁ బ్రజకు హిత మూహింపన్. 269

చ. వలవదు నన్నునుం గృపు నవధ్యులఁగాఁ గొని క్రిడి గెల్వ శ
క్తు లని తలంప భీష్ముడును ద్రోణుండు లోక మెఱుంగఁగా నవ
ధ్యుల హరికల్పి నారథికు దోర్బలలీల నడంగి పోరె య
చ్చల మొ ఫలంబొ యిం కయిన సంధి యొరర్చుట మేలు వారితోన్. 270

చ. హరి సనుదొంచినపు మన మచ్చెయిం బల్కితి మింక సంధికి
నైర వగు పేల గల్లు నని నీవు దలంపకు మాంబికేయు భూ
వరుఁడుఁగ జేయు ధర్మజుఁ డవశ్యముఁ బాండునృపాలుపాల యే
పురకు నమర్చు గాని చనవుకొ వెలిమెచ్చును నొల్లఁ డేమియున్. 271

తే పాండవులయట్ల రాధాసుతుండు నాదు
పలుకులకు నియ్యకొను నీవు బ్రదుకు తెరువు
నట్లు బ్రదికిన నెల్లశుభములుఁ గలుగు
నీను మానుము చచ్చిన నేమి గలదు. 272

క. వెడతలఁపు లుడిగి సంధికి, నొడఁబడు మిది లెస్స దీని కొడఁబడమి గడుం
జెడుతెరు విప్పటి పదనుక, గడవఁబడుట ద్రాటఁ దప్పకరణియ చుమ్మి. 273

చ. ఆన విని యమ్మహారముఁ దాతని కిట్లను నిప్పు దుస్సనే
నునిపని దీర్చి మారుతతనూభవుఁ డాడినమాట యేర్పడ
న్వినియును సంధి సేయుటకు నీ వభిలాషముసేత యొప్పునే

- పెనకువ కర్ణుఁ డేలుడుగు జేలవె మానుము ద్రోణనందనా. 274
- శా. శ్రాంతిం బొందినవాడు పార్థుఁ డచరి శ్రాంతుండు గర్జుండు దు
ర్దంతోదగ్రత నేడు గీటడంచు నీతం డాతని వహ్ని య
త్యంతంబు శిశిరత్వ మొందినను గోత్రాభిల వడం కాడినం
గుంతీసునునిచేతఁ గర్జున కనిం గోల్పాటు వాటిల్లునే. 275
- వ. అని పక్షికి యజ్ఞసవతి తననై నీకుల నాలోకించి సమరసముత్సాహపాపాపణంబు
లగు భాషణంబుల ముఖరుం డగుటయు నఖిలూర్ధ్వంబు లొండొండ మోసె
బాండవబలంబునను భేరిపణవాదులరణనంబులు నిగిడె నప్పుడు కర్ణుండును
నర్జునుండును. 276
- క. కరి కరి గిరి గిరి సంభో, ధర మంభోధరముఁ బెలుచు దాణిన క్రియఁ దా
కిరి కడఁగి గగనతటియును, ధరణియు మోయుచు వడంక ధరణీనాథా. 277
- క. మెఱయ వెలిమావులును గడు, మెఱుఁగా రెడునరదములును మింటను మంటలే
వఱవెడు వాలమ్ములుఁ జూ, వఱ నత్తెలుతాఁడు వెఱుగువడఁ జేసె నృపా. 278
- వ. ఇష్టిధంబున నవ్వీరోత్తము లుదాత్తభంగిం దలపడి పెనంగం దొడంగిన
నుభయసేనలవారలు నార్పులు నింగి ముట్టఁ జెలంగి రట్టియెడ. 279
- మ. భరితోత్సాహతఁ జేర్చి దీప్తు లడరక భల్లమ్ములొక్కుమ్మడిం
బరంగం జేయుము కర్ణగాత్రములలోఁ బార్థుండ వే త్రుంపు మి
క్కురుభూపాలకు రాజ్యకాంక్ష దొరయే కోడండపాండిత్యవి
స్ఫురణం గర్జుండు నీకు నీబలుపు నేపుం జూపు మత్స్యగ్రతన్. 280
- వ. అని పాంచాలురు పార్థజయార్థసంభాషణంబులు నేసిరి కౌరవులును గర్జుడగ్గటి.
చ. కడఁగును నీదుబాణములఁ గవ్వడి గూలివఁ జాలు నంతతోఁ
జెడుదురు పాండవుల రణము సేయునుదగ్రత యెల్లఁ దక్కి వే
రడవుల కేఁగి సాధుమును లై చరియింతురు కౌరవేంద్రుఁ డీ
పుడవి సమస్తముం బొగడు పొంపిరి వోవఁగ నేలు లీలతోన్. 282
- వ. అని తటిమిరి ప్రాద్దునుం జాల వ్రాలె గాలాంతకప్రతిము లగునప్పగిష్ట
లనోన్మన్యజయాధు లై పెనంగునప్పుడు. 283

— కర్ణార్జును లొండొరులమీఁద దివ్యబాణంబు లేయఁబూనుట —

సీ. కర్ణుండు పదిచండ కాండంబు లర్జునుతనువునఁ జొనుప నర్జునుండు దీప్త
ఘనబాణములు పదునెనిమిది కర్ణ మైఁ బరఁగింప నయ్యంగవతి దశౌగ్ర
చక్రమార్గణముల సరభసంబున నొంచె నన్నరు నాతండు నట్టి వన్ని
శరములు రాధేయు¹నురమున నాటించె నతఁడు దొప్పిదివారుమ్ము లతని
తే. వక్షమునఁ గ్రచ్చిసాయకద్యయముకౌరి, మేన నిగిడింప బీభత్సుఁ డేను మెలుగు

1 సురము నాడించిన.

- తూపు లాసూతపుత్రు నెత్తుట మునుంగ, నేనె బాహుసముల్లాస మెనకమెనగ.
చ. అలిగి కడంగి సూతసుతుఁ డచ్యుతపాఠ్యుల దీప్తబాణవం
క్తులఁ బొదువం బరాక్రమకుతూహలి యవ్వజయుండు పిన్నన
వ్యోలసి ముఖాంబుజంబునకు నొప్పగఁ దద్రథరథ్యకేతుసూ
తులను దదీయగాత్రమును దూపులవెల్లి మునుంగఁ జేసినన్. 285
- క. ఆతఁడును దురగపాఠి, కేతుయతము గాఁగ ముంచె గ్రీడయపోలెక
శాతశరవృష్టి నన్నరు, నీతెఱఁగున మఱియుఁ బెనఁగి రిద్దఱుఁ గడఁగన్. 286
- శా. ఆయుగ్రాహవకేలి నిట్లు నిపుణుం డై యొప్పు నప్పార్థుఁ డా
గ్నేయాస్త్రం బరివోసి దారుణమహాగ్ని జ్వాలికల్ భీషణ
స్థాయధుంగి నభస్థలిన్ నిగుడ దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్ల రా
ధేయాంగోద్దహనాభిలాష మెడఁదక దీపింప బె ట్టేసినన్. 287
- ఉ. అంతకొకపవహ్ని విపులాకృతి గైకొని వచ్చినట్లు మి
న్నంతయుఁ దాన యై కవియు నవ్వశిఖంబు మనంబులోన నా
వంతయు శంక లేక సముదగ్రత వారుణమార్గణాహతిక
శాంతముఁ జేసె విక్రమవిశాలుఁడు గర్జుండు మాకు నుబ్బుగన్. 288
- ఆ. ఫల్గునుండు మేఘబాణ మేసిన భూన,భోంతరంబు సంభృతాంధకార
మయ్యె సూతసూనుఁ డనిలాస్త్ర మేయుడు, నాతమంబు విరిసె నాక్షణంబ.
- ఉ. అర్జునుఁ డైంద్రబాణము సమంచితభక్తిధరించి మంత్రవి
స్ఫూర్జితగాండీవుం డయి రిపుప్రకరంబులు సంచలింప న
తూర్జిజ్జితశక్తి నేయుడు మహాగ్రబహుప్రదరప్రకారతా
దుర్జయలీల నిర్దళనదోహలి యై యది కర్ణుఁ గిట్టినన్. 290
- క. అతఁ డభిమంత్రితబాణ, ప్రతటిఁ దదుద్రేక మడఁచి పార్థునిమేనక
శితశరములు నినిచిన మా,రుతపుత్రుఁడు గనలి యన్నరున కిట్లనియెన్. 291
- ఉ. సూతసుతుండు నీయెదుర స్రుక్మక నిల్చుట కాక నీశర
వ్రాతము నిల్వరించి యనివారణ నొంపఁ దొడంగె ఖాండవం
బేతెలి వొంది కాల్పితి మహేంద్రుఁడు నివ్వెఱఁ గంది యుండఁగా
నాతెలి వాత్స నూల్కారిపి యగ్గలికం దెగటార్చు మీతనిన్. 292
- చ. తెగి మన కగ్గ మై యరుగుదెంచినవాఁ డితఁ డల్కి యింక నొం
డుగడకుఁ బోవ కుండఁగఁ గడుక వెస డగ్గటి యే గపాలముం
బగులుతునో గదానిహతిఁ బార్థ భవత్ప్రకటప్రతిజ్ఞకై
తగ దని మాన్వే దేని నిశితప్రదరంబులఁ ద్రుంపు కంఠమున్. 293
- వ. అని పలికె నప్పడు. 294

సీ. పుండరీకాక్షుండు గాంధీవితో నీదుదివ్యబాణములు రాధేయుచేతఁ
దూలపోవుటయు బల్ దూపుల నాతండు నిను నొంచి యిట్లు వేర్చినవిధంబు
నుత్సాహ మెడలి నీ పునీతియుఁ గని కరుసంతటి యార్వఁ బాంచాలతోటి
పిఱుసని పోవంగ నెఱుంగవో యెఱిఁగియుఁ దగఁజేయునదిలేక వెగడుపడితో
తే. చక్ర మిచ్చెద నతనిమిత్తముదునుము, మనిన నగుచుఁ గిరీటి బ్రహ్మస్త్రముధిక
నిష్ఠ మై నేయ నది బహునిష్ఠరప్రదీప్తశరమూర్తిఁ గర్ణునిదెసకు నడరె. 295
క. ఆరథికుఁడు దలఁకక నియ, మారూఢప్రాధికాపుఁ డగుచుఁ దదస్త్రో
దారతరబలమునన తద్ద్రౌణసంరంభ ముడివె ధరణీనాథా. 296

తే. ఉడిపి తోడన కవ్వడి యొడలఁ గృష్ణు
మేన మూఁడుమూఁ డడరించె మెఱుఁగుఁదూపు
లన్నరుఁడు గర్జితసువుశల్యాంగకములుఁ
జించె దొడ్డిదితోడ్పిడి శితశరముల. 297

ఆ. మొనసీక్రిడిమఱియు మూఁడు నెనిమిదియు, రెండునాల్గు పదియుఁ జండమార్గ
ణములు గ్రుచ్చె సూతనందనుమై నతఁ, దుఱక యతనిమోర్చి యూడ నేసె.

వ. వీసి మఱియు శితశరంబులం బొదువం బొలి వోవక పార్థం డాగుణంబు సమా
హితంబు నేసి పెల్లెసిన రయంబున రాధేయుం డతనిశింజిని శిథిలంబు గాద
కాక యని తలంచె నాధనంజయుం డతనివింటినారి వికలంబుఁ గాఁ జేసి. 299

క. చిఱునగవుతోడ మైమఱు, వఱువుల్లోగఁ జేసి యతనియంగము దోఁగం
బఱవె రుధిరంబు బెడిదపు, మెఱుఁగువెడఁదయంపగమి నమిత్తులు దలఁచన్.

చ. తెరలక కర్ణుఁ డవ్వజయుఁ దీవ్రశరత్రయవిధ్ధుఁ జేసి మం
దరథరు నస్త్రపంచకనితాంతపాలిం గడు నొంచె నాశరో
త్కరము వరప్రభావఃలితం బగుటకా మగుడంగ వచ్చె ని
ష్ఠురరథసం బెలర్ప మధుసూదనుఁ గ్రమ్మఱ నేసె నాతఁడున్. 301

క. అలఘుఁటుభల్లపంచక,ముల రెంటుం గ్రీడి చిత్రముగ నయ్యస్త్ర
మ్ములు మూఁడు మూఁడు శకలమ్ములుగాఁ దునుమాడెజనులుబొగడ నరేంద్రా.

క. కర్ణునిమెయి నాలోనన, కర్ణాంతాశ్శిష్టచండకాండము లధిశో
దీర్ఘక్రొధంబున నభ్యర్థగతుం డగుచుఁ గ్రుచ్చె నతఁ డే పలరన్. 303

చ. మఱియు నరుండు సూతసుతు మర్షవిభేదన మాచరించిన
నైఱుఁగులు గ్రమ్మనమ్ముల వినిశ్చలభైర్యమువేర్చి నాతఁ డు
క్మఱక వెనంగె దాన గన లగ్గల మై వెన నమ్మహాభుజం
డఱిముఱిఁ జేతటుల్ గవియు సట్లుగ రోదసి నించెఁ దూపులన్. 304

తే. వెగడుపడి చక్రరక్షకుల్ వెనుక దిక్కు, గాచురథికులుఁబార్వ్యసంగతులుఁడమ్ము
విడువఁ జాలక లజ్జ వో విడిచి రపుడు, గర్జవారలు వాఱుట గని విభుండు.

- క. ఆదిక్కువారు భీముం, డాదిగ నని నేయ కుండు నన్నియతియెడం
దా దైన్య మొంది తప్పం, గా దని యూహింప నీని కలఁకకతమునన్. 306
- డుర్యోధనుడు తనయోధుల నర్జునుం దలపడఁ బురికొలుపుట —
- వ. ఇరుగెలంకులమూఁడలం గలయం గనుంగొని యెలుం గెత్తి. 307
- క. తొడరుడు పొదువుం డేముడు, పొదువుడు బీభత్సుఁ బ్రిదిలి పో నీకవెసం
బడవైవుం డొక్కుమ్మడిఁ, గడఁగి యనుచుఁ జేయి వీచెఁ గౌరవనాథా. 308
- క. విను మతఁ డిష్టెయిఁ బురికొలిపిన రథ కరితురగనుభటబృందములు రయం
బున నువణించె నయ్యర్జునుపైఁ దగువారు నిలిచి చూచుచు నుండన్. 309
- వ. ఎదిరి నైన్యంబు సమరంబు దొఱంగి యుండుట యెఱింగి కడంగుట పాడి
గా దని దొరలు దురంబునకుం జొర కుండిరి గాండివి నోదండగుణారణనభరి
తభూనభోంతరుం డగుచు వివిధవిభిజ్జ్వాలాకలాపంబులవేడిమి సూపిన నే
పటి వెఱచి యమ్మూఁడలు పఱచిన నక్కురునాథుం డద్దొరల నుద్దేశించి. 310
- క. భీరమును లావుఁ గల్గిన, మీ రందఱుఁ గర్ణు నొకనిమీఁదన యిమ్మై
బో రెల్లఁ ద్రొచి ఫల్గున, జేర కునికి యాయుధోపజీవుల లెఱుగే. 311
- వ. అనిన విని యుల్లంబుల లేనియుత్సాహంబు దెచ్చికొని వా రొక్కుమ్మడి నుర
పడించిన. 312
- మ. భరితక్రోధమహోగ్రవృత్తి సిడముల్ భంజించుచున్ సూతుల
స్థరణిం గూల్చుచుఁ జాపముల్ నఱకుచు ప్రశ్యంబులం జంపుచున్
నరుఁ డాభీలపరాక్రముం డగుడు దైన్యం బంది వె న్నిచ్చి వి
చ్చిరి వా రందఱు దివ్యసంఘము నుతించెం జూచి యవ్వీరునిన్. 313
- చ. కురుపతి వెండియుం దఱుమఁ గోల్తలు నేయర క్రవ్వుఱంగ నె
వ్వరు నతిభీతి నిట్లు మనవా రెడ గాఁ జని చూచు చుండి ర
పురుసున నాసమిధరణిభాగము సూన్యతఁ బొందఁ గర్ణుఁ డ
న్నరుఁ దలపడ్డ నప్పటిరణంబు మహాద్భుత మయ్యె భూవరా. 314
- చ. శ్రమమున సోలు చుండియుఁ బరాక్రమసంపదసొంపు మీఱ దు
ర్మమవిభాస్త్రజాలతిమిరంబుల నొండొరుఁ గప్పి కప్పి శౌ
ర్యములును బాహువీర్యములు రాజుల నచ్చెరు వందఁ జేయ ను
గ్రముగఁ దెసంగి రయ్యమరరాజతనూజుడు సూతసూనుడున్. 315
- వ. అట్టియెడఁ దక్షకనవత్యం బై తిత్తోదరుం డగునై రావతుండు పెనిచి యుప
లాంఠింప నుల్లసెల్లిన యశ్వినేనాభిథానుం డగు నాగకుమారుండు సర్పముఖశరా
కారంబుగైకొని తనయొద్ద నుండఁ దాను బసిండియొఱుం బెట్టి యనుదిసంబును
గంధపుష్పంబుల నక్షతంబుల నర్పించుచు నయ్యర్జునుమీఁదం బ్రయోగించు
వాఁడై యున్న యట్టి యమృహనీయాస్త్రంబు రోహవేశవివశించు డగుచుఁ బుచ్చి

కొని తల నెగవ్రేయుటకై యక్కర్థండు సముదీర్ఘజ్వాలాజాలంబు లంబరంబు నం బర్వజాపతి హాహాకారంబులు నేయం గార్తుకగుణంబున సంధించి తేగ వాసినం గని¹యా²ధికుచూపు కంఠంబుచక్కటికిం గాక తప్పి యపాంగ ప్రదేశంబుకొలంది యగుటంజేసి యది నెఱంబుగా శల్యుం డతనికీ జిత్రవైకల్యం బొపాదినం దలంచి యీసంధానంబు మెడ దునుముట కనుగుణంబు గాదు నిపుణంబుగా నిరూపించి యొండుభంగి సంధింపు మనినఁ గర్ణండు గనలునఁ గనుగవఁ గెంపు గడలుకొన నమృత్రపతిం జాటచుటం జూచి. 316

క. ననుబోటిజోదునం గా, దని పలుకఁగ నేర్పు నీకు నంత గలదె యట్లును గాక వినుము కర్ణం, డినుమా టొకశరము దొడుగునే పరులు నగన్. 317
వ. అని పలికి కలుషం బగుచిత్తంబుతో నెలుం గెత్తి ఫల్లన ఫల్లన పాలిసి తంచు నేసిన. 318

క. పలుదెస మంటలు ప్రబ్బఁగ, నలఘుస్ఫురణమున నిగుడు నయ్యస్త్రంబుజలజాతుండు గని పంచాంగుళమాత్రము రథము ధరణి ద్రుంగనదుముడున్.
క. సురగరుడఖచరవిద్యాధరభేచరు లంబరం బుదాత్తధ్వనిసంభరితముగఁ బొగడి రమ్మర, హరు దివ్య ప్రసవరచితార్చనతోడన్. 320

— సర్పముఖశరంబున నర్థునుకీటంబు భూమివై బడుట —

మ. కురువంశోత్తమ వారిదిక్కు స్రజ సంతోభింప నప్పాపతూపు రయం బుగ్రము గాఁగ బిట్టడరి దంభోలి ప్రభగ్నక్షమా ధరశృంగాకృతి గా హరించె బహురత్న స్థితరశ్మిచ్ఛటా స్ఫురితం బై నకీరీటముఁ జిజయునొప్పుం దేజముం గుండఁగన్. 321

తే. జనులు విహ్వలు లగునట్టి ఘనరవంబు, దిశలయందు నాకిసమున దీటుకొనఁగఁగర్ణుఁ డట్లు ఖేదించె దిక్పతులచేత, నైనఁ జెడనికీరీట మయ్యపాశరమున. 322

క. సురపతి దపంబు నేసినఁ, బరమేష్ఠి ప్రియంబుఁ బొంది బహుమానపురస్సరముగ నిచ్చినయది య, కీరీట మరిభీషణత్వకీర్తిదము నృపా. 323

ఆ. వసధివాసు లగునివాతకవచు లను, దనుజు లాపురందరున కజయు్యలైన నతఁడు వనువ నర్థునుఁ డోర్చిన, మెచ్చి యిక్కిరీట మిచ్చె నధిప. 324

చ. వినుము నరేంద్ర చూడ విన విస్తయ మిట్టిది పాదరమ్మువాత నెగయు భూరరూపభయద ప్రభమానవిషాన్ని జిహ్వాకల్ దనికీనఁ బెల్పు మండుచు నిలాస్థలి డొల్ల నినుండు పశ్చిమాంబునిధి నితాంతదృశ్యరచి పొల్పెనఁగం బడుభంగి డోడుగఁ. 325

వ. అప్పుడు. 326

ఉ. శృంగము లేనినీలగిరి చెల్లునఁ గ్రీడి కిరీటపీనుఁ డ

య్యం గనుపట్టె వెల్లతల యొల్లియ మాళి దృఢంబు గా నను
రెండు గురునాథ పూర్ణశశిచెన్నునఁ బూర్వమహీధరంబు కాం
తిం గడచన్నయందము ప్రతీతము గాఁగ నటించు చాడువన్.

327

వ. అట్లు రాధేయకరప్రముక్తం బై కిరీటంబు నిర్దహించి నేలం గలసినయమ్మహా
రగంబు గ్రమ్మఱం గవిసినం గని కమలనాభుండు గవ్వడితో మనమీద మగు
డ నిమ్మహాసర్పంబు సనుదెంచు చున్నయది యనిన సతం డిది యొక్కడిపా
విట్లు వచ్చుటకుఁ గతం జేసి యని యడిగిన దీని నెఱుంగవే ఖాండవం జేర్చు
నప్పుడు దనతల్లిని రక్షించికొని యనలంబునకుఁ దప్పిపోవం బోవ నీక నీ వేసిన
నన్నాగాంగన మృతిం బొందె నప్పుగ వాటించికొని కష్టపడ నష్టయి సున్న
యశ్వినేనాభిధానభుజంగంబు.

తే. అతఁడేయఁ గిరీటంబు సవహరించి

దానఁ గోపంబు వోవక తాన కడఁగి

నిన్నుఁ బరిమార్చు గడఁగెడు నన్న నెఱిగి

యాటుపటుభల్లములఁ దునుమాడె సతఁడు.

329

వ. అత్తైఱంగున.

330

సీ. ఉరగంబుఁ దునిమి వే మరలి కర్ణనిమిదఁబరియుఁ బంద్రెండును బటుశరములు
నిగిడించి యుజ్జ్వలం బగుదొడ్డనారసం జేసిన నది రుధిరాసవంబు
పానంబు నేయుచు మే నుచ్చి చనిన దండాహతం బైనమహాహింస
నాసూతనందనుఁ డత్యుదగ్రుం డయ్య నంతకుమును ¹పావరమ్ముచేత

తే. నర్జునుడు పావమికి వెఱుంగంది యాతఁ, డటులుగెరలి పంద్రెండువాలమ్ము లేసి
పద్మనాభుని నొప్పించి పార్థ నొకటి, కొఱుతగా నూలురెరముల నుఱకనొంచె.

క. వెండియు బలువిడి నయ్యా,ఖండలసుతుసురము గూరకాండంబుల నొం
దొండ కడు నొవ్వ నేసి యతం డుబ్బున నార్చె గగనతల మద్రవంగన్.

332

గీ. అర్చి వెలుచ నట్టహాసంబు నేసిన, నలిగి యతఁడు భల్లములఁ దడియ
భూరికంకటంబు పాలు పఱ నఱకి యుల్లసితమకుటకుండలములు డులిచె.

333

వ. దులిచిన నబ్బలుమగండు.

334

క. శిరమనఁ గర్ణంబుల నెత్తు రొలుక బరిమేనితోడఁ దూలక బాహు
స్ఫురణంబు మెఱయ సాయక,పరంపరలు నరునిమిదఁ బఱవెం బెలుచన్.

335

తే. వానిఁ దునుమాడి యాపాండుసూనుఁ డలఘు

శరచతుశ్శతఁ బొదివి నెత్తురులు మేనఁ

బఱప నై రికనిర్హరప్రకరశోభి

తాచలము వోలి పోలిచె నయ్యంగరాజు.

336

ఉ. అమైయి నుగ్రుఁడై మఱియు నట్లనుఁ డుజ్జ్వలవత్సదంతకాం
డమ్ములు వెక్కు సత్వరదృఢస్ఫురణం బలరంగ నేసిర
భ్యష్టుల సూతుఁ గేతనము నాతనితేరును గూడఁ గప్పె మే
ఘమ్ములు గ్రమ్మి భూధరము గప్పినభంగిఁ దలంపఁ బట్టుగన్.

337

వ. ఇవిధంబున విక్రమకుతూహలీ యై విజృంభించె నప్పుడు.

338

ఉ. నెత్తుటఁ దోఁగి మేను కమనీయరుచిం గొమ రార బాణసం
పత్తి యుదగ్రతఁ మెఱయ భాస్వరుఁడై యరదంబుమీఁద భూ
పోత్తను కర్ణుఁ డొప్పె నరుణోజ్జ్వలమండలకాంతిహారము
న్వొత్తపుడీప్తులుం దగ నినుం డపరాద్రివెలుంగుచాఱ్ఱునన్.

339

వ. ఇట్లు సూతనందనుండు నొచ్చియుఁ బోలివోసిబంటుతనంబున జంట మెఱుం
గులు చదలం బరఁగ శరంబు లడరించుచు బహుబాణంబులు రేణువులు గాఁ
జేయు చుండ సవ్యసాచిదివ్యాస్త్రవిలాసంబు భానమానం బయ్యె నయ్యవసరం
బునఁ గాలుం డదృశ్యాకారంబున.

340

— బ్రహ్మకావయనఁ గర్ణధవక్రంబు భూమిం గ్రుంగుట —

క. భూసురశాపంబున నిదె, యీసూతజరభముచక్ర మిలఁ గ్రుంగెడు వీ
తానుఁ డగు నీతఁ డని నే, నాసముదయయ్యుక్తము వినం బలికె నృపా.

341

వ. పరశురాముడతం బయిన భార్గవాస్త్రం బనువేరిటిమహానీయసాధనం బప్పుడు
రాధేయునకుం బ్రతిభాసింప కుండె డాపటికల్లు ¹ గ్రుంగినఁ దేరు ఘూర్ణిల్లె
నట్లు జామదగ్న్యమహీసురులశాపంబు లస్త్రబలంబునకు రథంబునకు వైకల్యం
బాపాదించి చిక్కువఱచుటయును సర్పముఖశరం బాభంగి నిష్ఫలప్రయత్నం
బగుటయును దనమనంబున నొవ్వడరి యిక్కర్ణుండు గరంబులు విదుర్చుచు.

తే. ధర్మవాదులు ధర్మతత్త్వప్రధాన, చిత్తు లగువారిఁ బూని రక్షించు ధర్మ
మందు రది బొంకుఁ గావించె నతులధర్మ, శీలుఁ డగునాకు ధర్మపునెలపు లేద.

క. అని ధర్మంబును దూఱఁగఁ, దను నర్జునుబాణవితతి ² దద్దయు వడి దాఁ
కినఁ గర్ణుండు విషాదంబున వెండియుఁ బెద్ద దూఱు భూవరముఖ్యా.

344

క. కన లధిక మైన లాచెక్కినయయ్యంగపలి నొంచె గృష్ణార్జునుల
సునిశితశరములు మఱియుం, జొనివెను దనదైర్యమహిమ సుర శిల్గింపన్.

345

వ. అలిగి యర్జునుం డాశీవిషంబులుం బోనివిశిఖంబు లాఱు కర్ణమే నుచ్చి చన
నేసినం గ్రోధభాసితుం డై యతండు బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించుటయు నప్పా
ర్థం డైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన.

346

క. అమితబలం బగు బ్రహ్మాస్త్రముచే నయ్యస్త్ర మపహృతం బగుటయుఁ జి

త్రమున విషాదము దనుకగఁ, గమలాత్ముఁడు గారవమున గాండివితోడన్.

వ. నీయస్త్రం బిప్పుడు కర్ణాస్త్రంబుచే విధ్వస్తం బయ్యె నిట్లు గా వేల యవ
పుడుఁ గవ్వడి బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబున నమృతానీయసాధనంబు బాధితంబు
నేసి రాధేయాంగంబు బాణజాలంబులం బొదివి నొప్పించిన నమృతమగండు
గాండీవంబు మార్కికోటిఁ బాసి పో నేసిన నాసవ్యసాచి మగడ నమర్చి మార్గ
ణంబులు నిగిడించిన రయంబున నాసూతపుత్రుఁడొక్క కష్టార్థి యూడుట
దోష కుండె నవ్వీరుండు వివ్వచ్చునిశిఖంబులు వారించి యతని నొంచిన
వెండియుఁ బుండరీకాత్ముండు సహస్రాక్షనందను సుద్దేశించి. 348

క. నిను నొంచువాడె కర్ణం, డనితరసులభప్రకారమగుభుజస్వీయం
బున నసమానోజ్జ్వలభే,లనమునఁ దెగటార్చు శరవిలాసనిరూఢా. 349

ప. అనునప్పుడు విషవిసుష్కరదృష్టజంగళంగికం బైనబాణంబు రాత్రమంత్రసహి
తంబు నేసి కర్ణండు పార్థప్రాణంబులు గొన నప్పించి సంధిప మున్ను
కొండొక క్రంగినచక్రంబుమండ ముసుంగం దిగఁబడిన సోడ్డగడ వై యర
దం బేటునకు నను పీక తక్కిన నుక్కటి యక్కర్ణం డప్రతీకారంబు లగురోష
విషాదంబులఁ గన్నీ రొలుక రథంబు డిగ్గి కన్వడిదొఁ గనుంగొనుచు ని
ట్లనియె. 350

సీ. అరదంబుచక్రంబు ధరఁ జాలఁ గ్రుంగిన నెత్తైద నంతకు నేయ కుండు
మేను భూమిస్థుండ వీవు రథస్థుండ వియ్యెడఁ దగ వగు నేయ కునికి
విరిదలవానిని విరథుని నాయుధం బిడినవానిని శూరు లేయ రెండు
మహిని శూరుండ వనుమాత్ర గా దుత్తమకులుండవు రణధర్మకోవిదుండ

ఆ. విట్టి నీవు దగినయట్టిభంగిన యని, నేయ వలయు నిట్లు నెప్పు టెల్ల
బాడి యేర్పడంగఁ బలుకుట గాని గో, విందునకును నీకు వెఱచి కాదు. 351

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 352

క. ఏమీ తగవును ధర్మము, నీమనమున నేడ పుట్టినే గర్వము ను
ద్దామదురభిమానము నే,లా మఱివెలి కర్ణ యాచలం బెట వోయెన్. 353

ఆ. పరమధర్మపరులు పాండుభూవల్లభ, సుతులు వారి నతులశుభము లొందు
ధర్మహీను లై నభార్తరాష్ట్రులకుఁ బా,టిల్లు నివ్వధమున నెల్లచేటు. 354

వ. దీనికి నీవు కటకటంబడినం బోవునే యని పలికి వెండియు. 355

సీ. గొంతయు నందలుగొడుకులు సుప్తులై యుండంగ లక్కయిల్ మండఁ జేసి
కపటంపుజూదంబు ఘటియించి ధర్మాత్మఁ డగుధర్మసుతుసిరి యపహరించి
యంతఁ బోవక ద్రుపదాత్మజుఁ దెచ్చినభాస్థలి నమ్రై య భంగపఱిచి
యమృతాత్మలఁ జంప నడవికి ఘోషయాత్రావిధి నెవమున దాడి వెట్టి

తే. బాలు సభిమచ్యు నొక్కని బహురథికులఁ
బనిచి చంపించె మీసుయోధనుఁడు దలఁపఁ
గాని యిప్పాపముల కాదికర్త వీన
యిన్నియెడలను నీపాడి యెందుఁ బోయె.

356

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు గర్జితో నాడుమాటలఁ దోడ్తోడం బెరిగినయద్ధనంజయు
మనంబురోషానలంబు రోమకూపంబులఁ బటుజ్వాలారూపంబుల వెడలుట యతి
విస్తయప్రదంబై యుండె నయుగ్మూర్తి సముదగ్రపరాక్రమంబునం గురి
యుపటుబాణాసారంబు వారించి యవ్వీరునంగంబున నయ్యగపతి నిశితాస్త్రం
బులు నిడించుట మహాద్భుతం బయ్యె నత్రైఱంగున నీడంబోక వెంకటానతం
డతిరయంబున నన్నరునిం బదిదోడ్డనారసంబుల నొప్పించిన నత్రైజోధనుం డాజ్య
ధారాచ్ఛటాసేంబున నుద్రేకంబు నొందినవచుతవచుడును బోలె మండి
శత్రుసంత్రాసనంబును మిత్తోల్లాసనంబును బ్రగుణమణిజాంబూనదమయంబును
జవప్రస్తుతిపాత్రంబును హస్తీత్యౌత్తకంబును నగునతనికేతనంబును గనకపుంఖ
ప్రభాభాసితం బైనభల్లంబునఁ బడనేసినం గౌరవులు నిజయశోబలదర్శప్రియం
బుల మొత్తంబులు వడుటగాఁ దలంచుచు హాహాకారంబులతో నారాధేయుని
దెస నిరాశులై రట్లు ప్రస్థితకేతుపాతనం బాచరించిన దాసం గనలి కర్ణం
డతినిశితకూరనారాచజాలంబులు గృష్ణార్జునులమీఁదం గురిసి వెగడుపఱచి
యరదంబుపిఱిందొమ్మిక్రిందికి మూపు సొనిసి లావున నెత్తిన రథవక్రంబు
విడువక భూమి గులపర్వతకాననసముద్రసహితం బాఱంగుళింబు లెగనె నట్లు
కర్ణుండు రథంబు నిలిపి మీఁదికిం జని యొప్పటిబాణంబు సంధింప వెండియుఁ
జక్రంబు క్రంగినః గ్రమ్మఱ రథంబు డిగ్గి యెత్త నమరె నయ్యవసరంబునఁ
గృష్ణుపనుపునం గ్రీడి దోడన.

357

మ. కులిశ ప్రస్ఫుర¹ణాపహాసనవిభాగుచ్ఛంబులం గల్గి యాఁ
కలిమై వచ్చుకృతాంతవక్త మన నుగ్రం బై మురారాతిరు
ద్రులచక్రంబును శూలముం దెగడుచుం గ్రూరంపు టొప్పారు నం
జలికం బైనమహాస్త్రముం దొడివి కర్ణం బుబ్బునం జేయుచున్.

358

క. ఏను దవశ్చరణంబున, దానంబున గురుజనాభితర్పణమున ని
త్యానూనవ్రతశీలుండ, నేనియుఁ గర్ణులఁ ద్రెంచు నీశర మనియెన్.

359

క. అని లెగ నిండఁ దిగిచి యేసిన వయ్యస్త్రంబు రోదనీకుహరంబుం
దన మెఱుంగుల నించుచు నిరు, మొనలజనుల గాఢమూర్ఖముంచుచు నిగిడెన్.

— అద్ధన ప్రయుక్తం బగుభూరశరంబు గర్జితరంబు ద్రుండుట —

చ. నినదసముద్యుటస్ఫురణ నింగి వగుల్కుగ సర్వభూతకం
వన మగు చచ్చెయిన్ నిగిడి పార్థివసత్తమ యేమి నెప్పుడుం

దునిమె శిరంబు రక్తముచు దోగుఁచుఁ గర్ణనియట్ట నజ్రహూ
రనిహతిఁ గూలుగై రికధరాధరముం దలఁపింపఁ బట్టుగన్.

301

క చరమగిరినుండి పడియెడు, తరణికరణి సూతపుత్రుల వడఁ గాంతి
స్ఫురణోజ్జ్వలంబు నతిసుందరమును నగుకాయ మట్లు ధరణిం బడియెన్.

302

తే. అధిప యంతన గను విచ్చి యఖిలజనులు

గనుఁగొనంగ నయ్యజ్జ్వలతనువు విడిచి

చని సముద్దీప్త మైనతేజంబు వారి

జాప్తబింబంబు సొచ్చె నత్యద్భుతముగ.

363

వ. అట్టియెడ.

364

క. విసుముఁ షహీసుగుళాపమా, మసుజేంద్రా సూతపుత్రుమగణాంశం బై
యునికినొ రథచక్రము మేదినిఁ గ్రుంగుట లేక తొంటి తెఱఁగున నుండెన్.

తే. దారుణాస్త్రజాలాంశులవైరినైనన్య, తాప మొనఁచి యాసూతతనయతరణి
పార్థదు స్తరకాలవైభవము గడవ, నరువు లేమి నవ్విధమున నస్తమించె.

366

క. సూతతనూజుడు వడినం, బ్రీతిం బాంచాలు రార్వఁ బెల్లుగఁ దూర్య
వ్రాతంబు నెఱఁగ సమ్మోదాలిశయము వొందెఁ బాండవానీకంబుల్.

367

క. నిదుఁగేలు బలుతోడలు, న్నెడఁదయరము నై రణావనిం గర్ణనాడల్
పడి యున్నఁ గని విషాదం, బడరి తొఁగుమాడ్కిఁ గ్రుంకె నర్కం డంతన్.

తే. నిర్గతప్రాణు రాధేయు నిజకరములఁ, గరుణవెంపున నంటుట కారణముగఁ
బావనన్నాన మొనరింపఁ బోవునట్లు, లవరజలనిధిలోనికి నరిగె నినుడు.

369

వ. అప్పుడు.

370

తే. కామఁ బాసినకిమలంబుకిరణిఁ బొలుచు

కర్ణతల యిలఁ బడియు నుదీర్ణకాంతి

నొప్పనట్టయుఁ జూచి శల్యుండు సిడము

ద్రెస్సి మో దైనయరదంబు ద్రిప్పె నధిప.

371

క. బలితపువెన నాబోతుం, బులిగొనినం బసులు వాటుపోలికిఁ గ్రోధో
జ్జ్వలుఁ డగుపార్థుడు గర్హిని, బొలియించిన నీదునైన్యములు వెఱఁ బఱచెన్.

తే. దీనవృత్తి శల్యుండు నీసేనజనులు, నట్లు పాంచాలు రుబ్బున నార్వ సిగ్గు
వడక పాండవమధ్యముసిడము మరలి, మరలి చూచుచుఁ బాఠీరి మనుజనాథ.

ఉ. గాండివము క్తబాణమునఁ గర్ణుండు గూలుటయుం దలంకి శ

ల్యుం డరదంబు దోలుటయు నొక్కమొగిన్ భవదీయసేన లొం

దొండ శికలంగి పాటుటయు నుల్లసితుం డయి చూచి వాయువు

త్తుండు మహావిరావమున రోదసి పిక్కటిలంగ నార్చిన్. 374

క. ఆనినదంబునఁ బాడవ, నైనికహృదయములు పౌఖ్యసంపద నొందె
మానవనాథ భవత్సుత, మానసములు శోకఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 375

వ. ఇవిధంబున నరదంబు దోలికొని యరిగి యమృద్ద్రవతి బాష్పాకులలోచనుం
డును దీనాననుండును నుదీర్ణతరనిశ్వాసుండును నై యున్న కౌరవేశ్వరుం జేరం
జని యతనితో నిట్లనియె. 376

చ. నరవర యెందుఁ జూడమె రణంబులు కర్ణుడు నష్టనుండు సం
గర మొనరింతురే యిటులు క్రౌర్యనిరూఢికి దివ్య లొంగి ర
చ్చెరు వది యట్లు లుండె విను చెప్పెద నెంతయు భీతిఁ బొంది రా
హరియు నరుండుఁ గర్ణుడది కంత విభాత్యుడు దప్పె వారికిన్. 377

వ. అని వెండియు. 378

మ. ధరణీచక్రము నీవ యేలుటకు నుత్సాహంబు వాటించి పో
రిరి ప్రాణంబులు దాపమిం బడిరి వీరిం జూడు మంచుం దురం
గరధేభంబులు చుట్టుఁ గూలి వికటాకారంబు లై యుండ నొ
ప్పి రణోర్విం బడి యున్న భూపతులఁ జూపెం జూపి యారాజుతోన్. 379

వ. మఱియు నమృద్ద్రవతి యింద్రయమవరుణకుజేరులఁ బోల్పందగిన క్రియంతలంతులు
మేటిమగలు మనకార్యంబునకై క్రౌర్యంబును బాహువీర్యంబును మెఱయించి
ధైర్యంబు వొగడొందం బెనంగుట విఫలంబగుట విధిక్యతంబు దీనికి వగవం
బనిలే దని చెప్పి ధనుశ్శండంబుల నాయుధశకలంబులఁ గేతనాతపత్రచామరగజ
ఘంటాతురంగకింకణలతునియలం గంకణకేయూరహారమకుటంబులతుముళ్ల
నభిరామభీషణం బగురణాంగణంబు సూపి నీకయి పెనంగి సమసిననై న్యంబు
నాలోకింపు మనునప్పు డసురాంతకపార్థులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరిం
చిన నింగి వగుల్చునమృహారవంబున గుండియ లవిసి కురుబలంబు లత్యంతవిశ
లంబు లయి వినిపాతీతరావణనందనుఁ డగుసుమిత్రానందనుసీంహనాదంబున
భయం బంది పటచుదానవసేనలచందంబున నీగోడు కున్న నెలవు విడిచి వలియం
బాటిన వెలవెలంబాటు నక్కురుపతితో నాశల్యుండు సంధ్యాసమయం బయ్యె
నేటికిఁ గయ్యంబు పాలింపుము వేగుటయుఁ జేయవలయుకర్ణంబు సూచిగొంద
మనియె నట్టియెడఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్తశకునిసుశర్తప్రభృతు లగుదొరలు
పాండవజయంబునకు దైన్యంబునొందినయాననంబులతో నిశ్వాసంబులు నిగుడ
నక్కురుపతిఁ జేరం జనుదెంచిన నతండు మూఁకల మరల్చి రామియు దొరల
యుత్సాహవైకల్యంబును శిల్పమూటలకెఱంగు నూహించి మరలి కర్ణుం
డేర్పొని విలాపంబు నేయుచు హాకర్ల హాకర్ల యనునెలుంగులతో బలంబులు

దివియ నియమించినం దివిసి కౌరవులు దోడం జనుచేర నిజశిబిరంబునకుంజాయె
నప్పోవుట జూదంబున నోడి పాండునృపకుమారులు పుగంబు వెడలి యడవికిం
జోవునప్పటిభంగి యై యుండె నయ్యవసరంబున. 380

చ. తనువులఁ గర్ణ బాణము లుదాత్తగతిం జెలువొందఁ గౌరవుల్
కనుకనిఁ బాట శౌరియును గవ్వడియున్ వెలుఁగొంది రొక్కెడ
న్వినుతమరీచు లై పొడిచి నిర్భరసంతమసంబు నల్లడం
జన నభిరామమూర్తు లగు చంద్రుని సూర్యునిఁ బోల్చు బట్టుగన్. 381

వ. ఇట్లాప్తి యమైలుగుటప్పులు పెటికి వైచి యుండోరులయాననంబు లాలో
కించి రాత్రి ముఖం బయ్యె విరోధుల వెనుకొనుటకు సమయంబు గాదని సంఖా
పణంబులు నేసి తమనేనలం దివియ నియమించి. 382

తే బలునిఁ దెగటార్చి మరలుగోపతియు హరియుఁ
బోలెఁ గర్ణుని సమయించి లీల మెఱయ
మరలి రత్యంతమోదసంభరితు లగుచుఁ
గవ్వడియుఁ గృష్ణుఁడును బంధుగణము లలర. 383

వ. అప్పుడు దివ్య లన్నరనారాయణుల ననేక ప్రకారంబులం బ్రశంసించుచు నిజ
నివాసంబులకుం జనిరి పాండవసేనాజనంబులు సంతసంబునం దేలుచు ధనం
జయుం జెలంగి పొగడుచుం బోయి రివ్విధంబున జయంబునం బొంపిరివోవుచు
బాండవులు విడిదల కరిగి ధర్మసందనునగరిమొగపాలఁ జొచ్చి రట్టియెడ. 384

క. చెన్నునఁ బాంచాలరు మును, ము న్నానృపుకడకు నేఁగి ముదితాత్మం దై
యున్నయతనిఁ గని దీవన,ల న్నతులను సమ్మదానులాపములఁ దగన్. 385

వ. గారవించిరి వివ్వచ్చుండు వేగంబ యరదంబు డిగ్గి చని యజ్ఞనపతిచరణంబులకుఁ
బ్రణతుం దైన నతం దెత్తి యాలింగనంబును మూర్ధఘ్రాణంబును జేసె భీమ
నకులనహదేవు లన్నరదేవోత్తమునకుఁ బ్రణవిల్లి పాఠుం గొఁగిలించిరి స్పృహ
పాత్యకు లప్పాండవాగ్రజునకు సవినయప్రణామంబు లాచరించిన నమ్మహిమం
డభినందించె నప్పుడు కృష్ణుం డతని కిట్లనియె. 386

— శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజుతో పరసపజ్ఞాపనంబు చేయుట —

క. భువనము లన్నియు నొక్కటఁ, గవిసియుఁ గర్ణఁ బరిమార్పఁగా నోపునె భూ
ధవ భవదీయక్రోధాగ్నివిహతుఁ దై క్రాంకె గాక నిక్కం బరయన్. 387

ఆ. రథకివర్యుఁ డైనారాధేయుపాలిసిన, యపుడ యెల్లఁ బాలిసె నని తలంపు
కౌరవుల కడంకె వైరంబు నీ కింక, నెదురులేదు ప్రీతిఁ బొదలు మధిప. 388

చ. అన విని యమ్మురాంతకున కానృపుఁ డిట్లను నీవు చక్కఁ జూ
చిన సులభంబు శోభనము శ్రీధర నీదగుకూర్చి కేను భా

జనమటె నాకు దుష్కరమై శత్రుజయంబు భవత్ప్రసాదజీ
వనులము మాకు సంపదలు వచ్చు నవశ్యము నిత నమ్ముదున్. 389

ఆ. అఖిలరక్షకుండ వగునీకు భక్తుల, మైనమమ్ముఁ గాచు టరుదె తలఁచ
భయము నెవ్వగ యును బాసి నాకంటికి, నిదుర వచ్చు నేడు నీరజాక్ష. 390

వ. అనవుడు నచ్చ్యతుండు. 391

చ. మనమునఁ గూర్తు గాన తగుమాటల నాకుఁ బ్రియం బొనర్పు టా
ప్పును విను మీజయంబునకు భూవర యేను నిమి త్తమాత్ర మీ
యనుజులు నీమఱిందులు మహాద్భుతవిక్రమశీలు రిట్టిని
న్ను నొకఁడు పోర మార్కొనఁగ నూల్కొని రూపఱి కుండ నేర్పునే. 392

వ. అని యిట్లు మధురసల్లాపసౌఖ్యంబు నొంది ధర్మనందనుండు పాలికలను సూచు
వేడుక దనకుం బుట్టినఁ గృష్ణునితోడం జెప్పి యతఁ డనుచుతినేయం గాలవా
లంబులు దంతవర్ణంబులు నగురథ్యంబులఁ దనరథంబునఁ బూన్పించి యారోహ
ణంబు నేసి కరదీపికాసహస్రంబులు వెలుంగ సమస్తబంధుమిత్రపోదరపరివృతుం
డై యరుగునప్పుడు కృష్ణు నాలోకించి. 393

ఆ. సకలధరణివలయసామ్రాజ్యమునకు నేఁ, డేను భర్త వైతి నెల్లపెంపు
గలిగి నీదుకరుఁఁ గడిదిమగం డగు, పగతుఁ డశ్రమమునఁ దెగుటఁ జేసి. 394

క. అని కీర్తించుచు నరుఁ గనుఁగొని యగ్గించుచు ముదంబు గూరినమదితోఁ
జని కర్ణనిశిరమును ద, త్తనయులగాత్రములుఁ జూచె ధరణీనాథా. 395

వ. చూచి తన్నప్పుడు గ్రమ్మఱ జన్పించినవానిఁ గాఁ దలంచి యాపదలకుం బాసి
సంపదలకు భాజనంబ వైతి నని యూఱిడిల్లి యుల్లాసంబున మరలె నిట్లు కర్ణ
పాగరంబు గడవ నీది పాండునందనులు పరమానందంబు నొంది రని సంజయుం
డు భృతరాష్ట్రునకుం జెప్పెనని జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 396

చ. అనలుఁడు భాస్కరుండును సుధాంశుఁడు నధ్వరసంప్రవర్తకులే
వినుము నరేంద్ర యీక్రతువు విష్ణుమయం బిది నిర్విహించి ర
జ్జనుఁడును గర్జుండున్ సమరరూపమునం దగ నీప్రబంధ మిం
పొనరఁ బఠించినన్ వినిన నొందు నరుం జిరసౌఖ్యసంపదలే. 397

వ. అనుటయు. 398

చ. ప్రకటమహార్థసౌరభపరాశరనందనవాక్యమంబి
ప్రకరసమర్పితా పరమపావననామ జగత్ప్రయోవిధా
యకపరిరక్షక ప్రతిసమాహృతికారకచిత్తవృత్తిభా
వక భవబంధమోచన దివాకరచంద్రకృశానులోచనా. 399

క. వినతదరితనిరసనశుభ, జననకలాకల్య ¹చరణసంభాషనపా
వనతటిసీమాల్య సమ, స్తనిగమసంవేద్య పరమసంయమిహృద్యాః. 400

మాలిని.—

కరణఫలపరిత్యాగవ్రతోదాత్తచేతః
ఋరితసుఖవీతభ్రాజమానా నతాంహాః
నిరసనచరణాజ్ఞోన్నిద్రతారాజమానా
నిరవధిఋణాహః నిర్భరానందదేహః.

401

గద్యము ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునఁ గర్ణపర్వంబునందు
సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము నం ద లి

కర్ణపర్వము సమాప్తము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శ ల్య ప ర్వ ము, ప్ర థ మా శ్వా స ము

గిరిజాసమవాయమ

హాగురుతరశుభగసంపదాలంబరదా

యోగిజనక్షేమసమీ

హాగర్భితదివ్యచిత్త హరిహరనాథా.

1

క. దేవా జనమేజయథా, శ్రీవల్లభః డుత్పాకత్వరేఖాసౌమ్య
శ్రీవిలసితుః దై యి ట్లనుః, దా వైశంపాయనుః కుడాత్తవీరీన్. 2

క. దురమున నచ్చెయిఁ గట్టఁడు, పరిమార్పంబడిన నల్పచరిజనుఁ దై య
క్కురుపతి యజయున్ లగునయ్యరులయెడం బిదప నెట్టు లయ్యె మునీంద్రా. 3

తే. ఏను మును విన్నయక్కొరవేంద్రపాండు
విభుతనూజాలచరితంబు వేడ్కఁ బెంచెః
జెవులతియ్యంబు దళుకొత్తఁ జెప్పు మనఘ
వారి దై నయనంతరవర్తనంబు. 4

వ. అని యడిగిన వై శంపాయనుం డమహీనాయకున కి ట్లనియె నట్లు కర్ణుండు దెగిన
దుర్యోధనుండు హతావశిష్టవసుధావరులు పరివేష్టించి గొంచెపుమూడల
తోడ విడిఢ్డలకుం జని సుహృజ్ఞనంబులు దేర్ప విషాదం బుడిగి సముత్సాహ
దోహలి యై శల్యునిం దనకు సేనాపతిఁ గావించి వేగటము బలుపు బోలు
పును వెలయఁ బోలికలనికి నడచెఁ బాండవేయులును బలంబుతోడం బన్ని
యేలెంచిన నయ్యరువాగునకు సురాసురసమరంబును బోనిసం గ్రామం
బయ్యె నంత మథ్యాహ్నంబున నమృతప్రపతి యుధిష్ఠిరుపరాక్రమంబునం దెగియె
బదంపడి భటులుం జెలులుఁ జాట్టంబులును సమనీన నుక్కుదక్కి యక్కురు
విభుం డనిపని సాలించి వెఱి బొందెడుదెందంబుతో నొక్కరుండు దోలం
గం బాటి యొక్కమడుపు సొచ్చి దాఁగి యుండె నట గెలుపునుబ్బునం బొంఱిరి

వోప్రసాండవేయి లతం డం దునికి యెఱింగి యయ్యెడకు నరిగి నలిరేగి చుట్టు ముట్టి పిలిచిన వెడలి వడముడితోడివెనంకువం బెద్దయుంబ్రొద్దు వెనంగి యా భూనాథుండును బ్రొద్దు సాల వాలినప్పుడు ¹భీముగదాఘాతంబునఁ దొడలు విడిగి పడియె నంత నిశానమయంబున నశ్వత్థామ గృహకృతవర్షలు దనకుం దోడుగా ధర్మనందనస్కంధావారంబు బొదివి సాంచాలప్రభద్రకమాత్యు ప్రభృతిశేషనైన్యంబుల సమయించె మఱునాఁడు సంజయుండు కురుక్షేత్రం బునం దుండి పూర్వాహ్లాంబునఁ గరినగరంబున కరుగుచెంచి.

5

చ. పారిబారి మోము బాష్పజలపూరము గ్రమ్మగ నూర్ధ్వబాహుఁ డై చరణయుగంబు దొట్టువడ సంభృతశోకత రాజవీధి నె వ్వరిఁ గని యైన హామహితవైభవ హాధృతరాష్ట్రపుత్ర నా కరిపురనాథ యం చెలుఁగు గద్గడికం దగులంగ నేడ్పుచున్.

6

క. జననయనచోరానందనుఁ డగునృపచంద్రుఁ డనుచితం బయినవిధం బున నస్తమించె నంచుం, ²దనుడోలనభరితభూరిదైన్యం డగుచున్.

7

ప. చని ధృతరాష్ట్రమందిరంబు ప్రవేశించి లోపలికొలుపున గాంధారియుం గోడం ద్రును విదురుండును మఱియును దగుచుట్టంబులునుం బరివేష్టింపఁ గర్ణలేమికిఁ జేముడించువలుకులు నెల్ల నుల్లంబు దురపిల్ల నున్నయన్నరనాథుం గని డగ్గత్తిక వెట్టుచుఁ దనవేరు నెప్పికొని చేరి పాదప్రణామం బాచరించి యేడ్పు బెరయునెలుంగుతో ని ట్లనియె.

8

నీ. జననాథ శిల్పిండు సమనె సౌబలుండు గీటడఁగె నులూకుండు మడిసె సకల సంశ్లేష్టకులు గడవనిరి కాంభోజశతానీకములు దెగటాతె యవన పార్వతీయమైచ్చబలములు ద్రుంగె నలొడిక్కుల మన్నీలుఁ దక్కుగలుగు నరనాయకులును జచ్చిరి కుమారులు గలయందఱుఁ దెగిరి కర్ణాత్మజులును

తే. బొలిసి రయ్యి వృకోదరువలుకు దప్పకుండఁ దద్గదాదండప్రచండనిహతి రెండుదొడలును విడిగి ధరిత్రిఁ బెలుచఁ, కూలి రూపటి రారాజు ధూళిబ్రుంగె.

ప. మఱియు ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియు నుత్తమాజండును యథామన్యం డును లోనుగాఁ గలసాంచాలురును జేడిమాత్యుప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులు లోనుగా నవశిష్టజనంబులును నీమనుమ లైనప్రతివింధ్యాదిద్రౌపదీయులును సకలరథసావజహోటకసుభటసమేతంబుగా మృతిఁ బొంది రిట్లు కౌరవశిబి రంబును బాండవస్కంధావారంబును విధివశంబున ³వనితావశేషంబు లయ్యె నిందుఁ గృహకృతవర్షలు నశ్వత్థామయుఁగా మువ్వరును నందుఁ బాండవు లేవురును గృష్ణసాల్యకులుగా నేడ్వరును భవత్సుతుం డయినయుయుత్సండును

1 తామ బడియె నంత; తామ వ్రారె నంత. 2 తననాననభరిత; తనుదోహలభరిత. 3 నిరవ శేషంబు లయ్యె.

శేషించి రివ్విధంబునఁ బదునొకండు నేడఁజూపింతు నఖిలజోడికి దుర్యోధను నధిపుఁ గావించును జంపనుం బూను కాలం బగుటయు నాలంబున నిశ్చేషత్వం బు నొందె నని చెప్పుటయు నమహిమతి మూర్ఖులై విదురుండును వివశుం డై యెఱిగె గాంధారియుఁ గోడండ్రును జె య్యేది పుడమిం బడిరి తక్కుటిచుట్టం బులు మొగంబులు మొగుడం జిత్రయాపంబు చంకం బైరి సంజముప్రయత్నం బున నందఱుం గ్రమంబునం దేటి రప్పుడు మేరు వడంక నష్టానవనాథుండు నలుదిక్కులకు మొగంబు ద్రిప్పి విదురు నుద్దేశించి పుత్రహితుండ ననాథుండ నగుట యెఱింగితిఁ దప్తుండ యిటమీద నీవ నాకు గతి యగు మఱచు మగుడ నిగుడుమూర్ఖులైతయంబునం బరవశుం డయిన నతండును నారీజనం బును శీతాంబుసేవనంబులను లలితవ్యజనపీఠంబులను గొండ్జొక నేవునకు నేద దేర్పినం గూర్చుండి యక్కురువిభండు గుంభనిక్షిప్తభుజంగంబుచందంబున నిశ్వాసంబు నిగుడ్చుచు నూర కున్నం గనుంగొని యక్కాంతానముదయం బుచు సంజయుండును. రోదనంబు నేసిరి పదంపడి యవ్విచిత్రప్రేర్యురందనుండు.

౧౨. అనఘ వశము గాదు మనసు గోడండ్ర మీ,వదినెఁ జొట్టములను సదసములకు. బుచ్చు మనియెఁ బలుకు లచ్చుపా టడఁచుగ,దగిక దైన్యమెఱగ విదురుతోడ.
౧౩. అనుటయు నాతం డందఱకును మొఱపునఁ జెప్ప వగలఁ గుదుంచు నల్లల్లన తమనిలయంబులకును, జనిరి మఱియు నేడ్చుచుండె సంజయుఁ డలఁతన్. 12
౧౪. అమృదినిశ్చరుం డేడి గతి యని దుగళాతిశయంబునఁ జేతులు విదిర్చి యాసూత నందనుదిక్కు మొగం బయి.

13

౧౫. చావరు నొవ్వరు పాండవు, లేవురు నని నీవు చెప్ప నిప్పలుకులు దుగళావేశకరము లై చే,తోవృత్తి దహింపఁ జొచ్చె దుర్భరభంగిన్.

14

౧౬. తనయు లని నందఱుం బడి, రనఁగా విని వెక్కువఱియై లై పోవక యిట్లునికి.యరయ వజ్రమయం, బని తలఁచఁగఁ దగుమదియ మగుహృదయంబున్.

౧౭. కన్నులు చీకు లై సుతనికాయముబాలవిహారలీలలుం జెన్నగుప్రాయ మొంది విలసిల్లుతెఱంగును జూడఁ గాన కిట్లున్నను బంధుకోటి సమయోచితలాలనఁ బల్కుపల్కులకా విన్నవి వీను లిట్లు గొఱపిం దముఁ జూడినయట్లు పొక్కెడిన్.

16

౧౮. అని దుర్యోధను నుద్దేశించి.

17

౧౯. సీ. ఇట రమ్మ నన్నుఁ గౌగిటఁ జేర్చు కొడుక మీయమ్మనూ రావృరావయ్య వృద్ధులగు మమ్మ విడుచుట దగునె యేగతిఁ బోవువారము నెప్పుము కౌరవేంద్ర యంధత్వవికలుల నరయక యిట్లు పేక్షించితి నామీదఁ గృపయుఁ బ్రియము నెక్కడ నోయె భూమిశులు గొలువంగ నుండు 21 వ ట్లొంటి నున్న వాడ

- తే. వధికబలదుర్ని వాకుండ వై ననీకుఁ, బాండుపుత్రులచేత నప్పాటఁ జాపు
వచ్చె నిచ్చలు భక్తిమై నచ్చి కొలిచి, గారవింప నిం కెవ్వరు గలరు నాకు. 18
- వ. కయ్యంపునూట పుట్టినయప్పుడు నీవు నాతోడ 19
- శా. చాపాచార్యుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు నశ్వత్థామయుం గల్గ నా
కీపాండుక్షితిపాలపుత్రు లెదు రిం దెవ్వఁడు దృష్టదృఢా
వ్యాపారుం డని గర్హఁ దొక్కఁడు మాముం జేయు మద్బాణవి
ద్యాపారీణత గెల్తు నొక్కఁడన యే నయ్యేపురక వ్రేల్చిడిన్. 20
- తే. మున్ను చెప్పినవారు గా కెన్నఁ గలరు, నుమ్ము బాష్టికభగదత్తసోమదత్త
శకునిభూరిశ్రవశ్వలశల్యసింధు, రాజవిండానునిందాదిరథికపరులు. 21
- క. ఏనుచు గర్హఁడుఁ దమ్ములు, నా నలువ్రరు వీరు లైన నటు సూడు పృథా
సూనుల నెట్ల జయించెద, నో నమ్ముము నాబలంబును గలితనంబున్. 22
- క. అని యూఱిల్లఁ బలికిన, విని భవదీయానివార్యవిక్రమమునఁ బాం
డునరేంద్రసుతులు దెగుదర, యని తలఁచితి నీవె టెగిలె యవ్వీరులచేన్. 23
- క. అమరనదీతనయుఁడు సింహము గాక నగుండె పాథుఁ డట్టిమహాత్ముఁ
నమయించె నట్లు జంబుక, నముని శిఖండిఁ గొని విధి కపాద్యము గలదే. 24
- వ. శరగురుఁ డట్టియోధుఁ డటె చచ్చె ననిక దొర గానివానిచే
వెరవున లావునక జనులు వెక్కన మందఁగఁ జేయుసింధుభూ
వరుఁ డటె రిత్త వోయె ననివార్యుల బాష్టికసోమదత్తులం
బరు లవలిలఁ జంపి రటె పల్కుదు నే మని యేను దైవమున్. 25
- క. నీనమ్మినభూరిశ్రవుఁ, డేనికలా వతఁడు నెందు నెవ లేనిమగం
దైనభగదత్తుఁడును వ, మైనలెఱుం గట్టె యేమి యందుఁ గుమారా. 26
- ఉ. నచ్చినకర్ణువిక్రమమునం బరవీరులయం దొకండునుం
జచ్చుట లేదు దుర్దమము శల్యభుజావిభవంబు లోకముల్
మెచ్చినయట్టి దందు నొక మీలు వినంబడ దమ్మహాత్ములక
ముచ్చులఁ జంపినట్టులు పరుల్ దెగటార్చిరి దైవ మిచ్చినన్. 27
- తే. కొడుక తమ్ములుదోడ్పడఁగడఁగి శత్రు, నరుల గెలిచెద నంటివాక్కరుఁడుదక్క
కుండ నీతమ్ముఁగుఱుల నూచమ్ముట్టు, గొనియెనే విధి యేగతిఁ జనుమఁ జెపుము. 28
- క. కదిసి పవనజాడు బెట్టుగ, గద ప్రేసినఁ దొడలు విఱిగి కయ్యపునేలక
మద మఱి పడినప్పుడు నీ, మది నే మని తలఁచితో కుమార యెఱుంగన్. 29
- వ. అని వెక్కుభంగుల విలపించి. 30
- చ. తలఁపఁగ భాగ్యవంతుల కుదాత్తశుభం బగుఁ గాక పుణ్యహి
నుల కది గల్గ నేర్పునె తమాభవు లాఱడిఁ బోయి రింకఁ గా

నలఁ జరియింపఁ జోవుటయు నాకుచితం బటు గాక చండి నై
నిలిచితి నేని మాటలనె నిచ్చలు భీముఁడు చూచు చుండఁడే. 31

క. విను దుర్యోధనదుశ్శాసనులఁ బడికి పలికి నిచ్చు చావుగ నప్పా
వని యలఁచుఁ గాన నడవికిఁ, జనుటయు మేలైనతెఱఁగు సంజయ నాకున్. 32

వ. అని పలికి యత్యంతదుఃఖదూషితస్వాంతుం డగుచు నమృహీకాంతుండు
నిట్టూర్పు నిగిడించి యాశూతనందనున కిట్లనియె. 33

క. సురసరివాత్తజుఁడును శర,గురుఁడును గడ్లుండుఁ డెగుటకుం దలఁక యె
వ్వరిబాహుబలము గొని యే,చరి కోల్తల నేసి రొక్కొ మనవా రనికీన్. 34

వ. అని తనకొడుకుచలం బూహించి 35

చ. మును విదురుండు నెప్పె నతిమూర్ఖమనోగతి యైనయీసుయో
ధనుచరితంబు గీ డఖిలథాత్రిజనంబులకుం జొనర్పు నా
శన మని దానిఁ గొంద జివిచారులు పాటిగఁ బట్టి రైరి నా
కును మది వారికె ట్లుటల కుత్సిత మయ్యె విభాత్రప్రసవన్. 36

క. అప్పు డటు లతఁడు నెప్పుఁగఁ, దప్పుఁ దలంచినఫలంబు దగఁ గుడువక పోఁ
జొప్పుడునె సూతనందన, చెప్పు మనికి నెవ్వఁ డమరు నేనాపతి యై. 37

చ. దురమున నర్జునప్రకటదోర్విభవంబు నెదుర్పఁ జాలును
ద్ధురుఁ డొకరుండు గల్గెనె విధూతవిరోధిబలుండు శల్యుఁ డె
వ్వరిభుజశక్తిఁ జిక్కె గురువర్ణము సంక్షయ మట్లు నెల్ల దు
స్తరబలభాసిభీమునిగదం బడియెం గురుముఖ్యుఁ డెవ్వెయిన్. 38

వ. కృపకృతపర్వాశ్మథామ లెబ్బంగి బ్రతికిరి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచాలు
రును జేదినా త్యక్తప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులును నామనుమ లైనప్రతి
వింధ్యాదిద్రౌపదేయులును దక్కునుం గలుగుయోధవీరులు నెవ్విధంబున
మృతిఁ జొందరి పాండవు లేవురును బద్ధనాభసాత్యకులును యాయుత్సండును
నెత్తెఱంగునఁ దెగటారక తప్పి రింతయుఁ బరిపాటిఁ దేటపడం జెప్పు మనిన
విని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె. 39

ఉ. సూతసుతుండుఁ జేయఁ గలశూరులు దర్పసమగ్ర భూపతి
వ్రాతముఁ దెక్కుదంతిరథవాజిభటావలులున్ భుజాబల
స్థితులు పాండునందనులచేఁ దెగటారిన నోడి వీటికిఁ
నీతనయుండు హీనరథినీయుతుఁ డై యటు లేఁగి నెవ్వగన్. 40

— కృపాచార్యుండు దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు చేయుట —

వ. మందిరంబుఁ బ్రవేశింపక యొక్కబయల నిఖిలబంధుమిత్రపరిజనపరివృతుం డై
నిలిచె నయ్యువసరంబునఁ గృపార్ద్రచిత్తుం డై కృపాచార్యుం డన్నరేంద్రున
కిట్లనియె, 41

- క. సమరము మిముబోంట్లకు ను, త్తమధర్మం బిదియ తొంటిఁగాఁత్రీశులు కృ
త్యముగఁ గొని యాచరించిరి, తమకు సుగతి గోరి కీర్తితస్ఫురణమెయిన్. 42
- క. ¹వివను నొకపలు కడ్డముగా నొడివెడ దాని లెస్స గా విని యది మే
లైనను జేసెడు గాడే, న్నానెడ నేర్పడఁగ వినుము మనుజాధీశా. 43
- చ. అమరనదీతనూభవుడు నస్త్రగురుండును గర్జుడుం బం
క్రమమహనీయు లాహవధురంధరు లష్టర తక్కుఁ గల్లుభూ
రమణులు బుధుమిత్రులు దురంబున నందఱు బాండునంపసుల
సమయఁగఁ జేసి రట్లు భుజశక్తియు వైసబలంబు నెక్కుడై. 44
- చ. వెరవును లావునుం గలుగువీరులు పోరులఁ బడ్డ హీనతం
బొరసితి నుత్తశస్త్రహతి భూవర చిక్కినవారు నొల్లఁ బో
యిరి విను పాండురాజసుతు లేవురు గుటికి రెప్పుచంద మై
హరి తముఁ గావఁ గా వెలసి రక్షతదేహవిలాససంపదన్. 45
- క. శ్వేతాశ్వపాటచం బుద్ధ్యోతిత మై మెఱయఁగాఁ జతుర్దంతరుచి
స్థిత మగుగజముక్రియ నరుఁ డాతతకురుసైన్యసరసియందఁ జరించున్. 46
- క. జ్యోతిరము నాదముగ నతి, ఘోరత వైరు లనుకరఁబడికోటికి రయదు
ర్వారం బగునర్జునకంఠీరవము శితాస్త్ర నఖపటిష్ఠతఁ జూపున్. 47
- తే. అర్జునోదగ్రదవశిఖ హరిమహని, లంబు ప్రేరేప వైరిబలప్రక్షిర్ణ
గహనదహనవిహార ముగ్రముగఁ జలువఁ, దేహిచూడను రాకున్కి దెల్ల మధిప.
- ఉ. ద్రోణుడు సూతనందనుఁడు ద్రోణతనూజుఁడు నేను శల్యుఁడుం
ద్రాణవ రాయణత్వమున దర్పము సూచఁగ నీవుఁ దమ్ములు
బాణపరంపరల్ గురియ ఫల్గునుఁ డందఱ మిఱి సైంధవ
ప్రాణము నాచికోలు నరపాల తలంపఁగ మర్త్యకృత్యమే. 49
- ఉ. ఇంతకమున్ను పెల్లెఁ బడియేడుదినంబులసంగరం బతి
క్రాంతతఁ గింది రిందుఁ గలసైనికు లదైసఁ గల్లుయోధు లా
క్రాంతవిరోధిదర్పుడు పురందరనందనుబల్లికల్పి ని
శ్చింతత సుల్లసిల్లెదరు చెక్కు చెమర్చక కౌరవేశ్వరా. 50
- క. బలవిక్రమఘను లగుదొర, లిలిగిన మనసేన మేదినిశ్వర విను క
న్నులు నెడిన ట్లున్నది యీ, కోలఁదిం బొరిగొనుట నరునకున్ సుకర మగున్. 51
- చ. అని చెప్పి కృతవర్తశల్యగురుపుత్రులను దన్ను నెన్ని. 52
- క. దామోచరుతమ్మండును, భీముడు నిరుగెలకులందుఁ జేర్చి తఱుమ ను
ద్దామగతి నడచుకవ్వడి, కే మిందఱుఁ దలచు నొక్కయెత్తు కుమారా. 53
- చ. అనిలసుతుండు పూన్కి బలుపారఁగఁ గొండాక దీర్చె నేపు నొం

దినభుజసంపదం గోఱత దీర్ఘగ నింకఁ గడంగ కుండునే

మనకు నజాతశత్రునిసమంచితమార్దవ మూడి సంధి నే

య నుచిత మైనకాల మిది యాగ్రహముం జొరనీకు చిత్తమున్.

54

క. సమరము నిష్కారణవైరమునం బాకిల్లె నెల్లరాజులు భరతో

త్తములును మడిసిరి విడు శో,వము దీర్ఘశ్రోధుఁ డైనవతి కి డొందున్.

55

క. తమకు బలం బెక్కినతఱి, సముచిత మగు విగ్రహంబు శత్రుల కుత్సా

హము మీఱినపుడు గర్తవ్యము సంధి యనంగ విందు మాద్యులచేతన్.

56

క. కలవా రెల్లను దెగి నీ, తలన నిలిచెఁ గార్య మధిప తగ నొడబడు మి

ట్టల మగునాత్మవివాశము, కలుగుట యది విపులపాతకం బుద్రు బుధుల్.

57

క. తనకై కానే మది నెల్లను గోరుట వినుము దాఁ బ్రళయ మొందెనయే

నిని వారనియుద్యోగంబునకు ఫలం బేమి రాజపుంగవ చెపుమా

58

క. నినుఁ గాచిశోనుము నీ పున్నును సర్వమ గల్లు ధర్తనందనుని దగం

గను మతఁడు రాజ నని తన, మనమున నెక్కించుకొనఁడు మదగర్వంబుల్.

59

తే. రాజ్యభాగంబు దగ భృతరాష్ట్రునకును, నీకు నన్నదమ్ములకు నాన్యపతి యొసగు

నాతఁడెపుడుశుక్రూష సేయంగఁగోరు, గురుజనములకుఁగావునఁగూడుటొప్పు.

60

చ. హరియును గా దనండు గరుణాన్వితు లై తగ నమ్మహాత్ము లె

ప్పురుసునఁ గార్యనిశ్చయము వల్కినఁ గీచకవైరియుం బురం

దరతనయుండునుం గవలు దానికి మా ర్వులుకంగ నెమ్మెయిం

జొర రగు సంధి యెట్లు ననసూయత నూల్కొని చేయు మిత్తతీన్.

61

ఆ. ఇంత చెప్పు టనికి నే నోడి ప్రాణ,క్షణము నేసిశోనుట గాదు నీకుఁ

బభ్య మనియుఁ దఱిమి వల్కిత విను విన, వేని నొచ్చి తలఁచె డిట్లు లగుట.

62

వ. అని యగ్నేతముండు శోకాయత్తవిత్తుం డగుచుం దనకు హితోపదేశంబు

నేసిన విని దుర్యోధనుండు వేడిఁట్టూర్పు నిగిడించి యొక్కింతసేపు చింతా

క్రాంతుండై యూర కుండి వ్రాల్చినకనుదోయి విచ్చి యవ్వప్రవరు మొగంబు

సూచి యి ట్లనియె.

63

చ. చెడుటకు నోర్వ కి విటులు చెప్పితి నాకు హితంబు నెయ్యి మె

క్కుడు గలయట్టిచుట్టమునకుఁ నయశిక్షదగుం గదా భరం

వడి బవరంబులం బెనఁగుభంగిని గార్యము దెల్పు జాలిన

ప్పుడు నిను రక్షణార్థి నని భూసురసత్తమ యే నెఱుంగుదున్.

64

వ. నీకూర్చి వేర్పింజేసి కీడు దొలగింపం జూచి సంధి కర్తవ్యం బని పలికితివి గాని

యప్పులుకులు నాకు రుచియింప నె ట్లంటేని

65

నీ. కవటంపుజూదంబు ఘటియించి రాజ్యంబు గొని ధర్మజునిమది గుండఁ జేసి

సభ కేవలస్మరణస్వల నమ్మెయిఁ బొంచాలి ముందల వట్టి యాడ్చి

- సంధి సేయగఁ బూని శౌరి యేతెంచిన నవ్విధంబున కప్రయం బొనర్చి
పలువురు గూడి పాభద్రు నొక్కని బాలుఁ గిట్టి యత్రైతఁగునఁ గీ టడంచె
తే. నేడం దుశ్శాసనునితోఁ మునెత్తురనిల, సుతుఁడునుదమున ద్రావుటసూచికొఱఁత
ప్రతినదీర్చునతోడని భయముఁ బొంది, పొందుగోరిన నని గోలు పొసఁగుజెప్పును.
- ఉ రాజులు భక్తిఁ గొల్వఁగ భరావలయుం బఖిలంబు దర్పసి
భ్రాజితవృత్తి నేలి యనురక్తులఁ బ్రోచుచు శత్రుకోటికి
న్దేజము ¹దప్పఁ జేయుచు సేతిప్రమదంబున నున్న నాకు నిం
కాజియె కాక యొక్కనిదయం గనురాజ్యసుఖంబు లేటికిన్. 67
- వ నిశ్చయం బిట్టిద యగుటం జేసి. 68
- ఆ. పాడుతు నెట్లు పాండుపుత్రులతోఁ గయ్య, మేఱు నీవు దీని కియ్యకొనుము
పలుకు వినమి గాఁగఁ దలఁచకు ముచితంబు, తెఱఁగు ధీరజనుల కెఱుంగరాదె.
- చ. విభవమునుం బ్రతాపమును విశ్రుతకీర్తియు మాయ భర్తపు
త్రేభటసమానవృత్తమున వైన్యము నొందుట కోర్వ రఁదు వీ
తభయతఁ బోరఁ జేర్కొని యుదాత్తఁడంబున కేగి భీష్మకుం
భభవజయద్రథాదు లగుబంధుల మిత్రులఁ గూఱు టొప్పుకున్. 70
- న. అంత వలన దివ్వాట మగపాడి కాడిలిం గాని. 71
- ఆ. ఏను దెంపు చేసి యాయున్నరథిజ, నంబుతోడఁ గడఁగి నడవఁ బెట్టుఁ
దఱిమి పాండురాజుతనయుల మర్దించు, ననఘ నీవు మెచ్చునట్లు గాఁగ. 72
- చ. అన విని చుట్టు నున్న నృపు లందఱు సంతస మంది యస్సరేం
ద్రుని వినుతించి యోటమికి రోయుట నొంపినచింత నంత యు
ల్లను ఁగఁద్రొచి నెప్పునముల్క రణకౌతుక మావహిల్లునా
ననములు దోష దర్పవచనంబుల నేనకు ను బౌనర్చుచును. 73
- దుర్యోధనుడు శిబిరంబు విడిచి నరస్వతీతీరంబు నేగుట —
- వ. చెలంగి కృపకృతవర్షాశ్వత్థామశకునిశల్యులు గార్జునంబు విచారించి కొరవే
శ్వరు నాలోకించి మన మీరాత్రి శిబిరంబున నిద్రించుట యొప్పు దె ట్లనినఁ
గర్జం దెగటార్చుటంజేసి వేర్చినయుబ్బునఁ బొందవులు పైకొని పరాక్రమింప
నప్పలింపఁ గలుగుఁ బో యని తలంచెదము. వినుము పంచనఁ దొలంగియుండి
మనకుం గలచతురంగంబుల నాయితంబు నేసికొని పెనఁకుపం బన్ని వారికి
వెఱఁ గగునట్టిబెట్టిదవుటరవడిం గదిసి రణంబు నేయుద మ ప్తైన జయంబు
గొన వచ్చు నని చెప్పిన నవ్వసుమతీపతి స్త్రీతుం డై యది లెస్సవెర వట్ల
చేయుద మని సముచితభంగిం దగువారల కెఱింగించి కదలి యచటికి రెండా
మడ యగుసరస్వతిపాంతం బయలికి బలంబులం గొని చని సకలజనవాహన

సహితంబుగా నమ్రహానదియం దిచ్చాచరూపస్నానపానంబు లాచరించి వలయు
తెఱంగున వెనుక నడతెంచిన వివిధాహారంబులం దుష్టిఁ బొంది యిష్టా
లాపంబులు నెల్లుచుండ నున్నసమయంబు మున్నాకర్తంబు నడపినవోరలును
జిత్రనేరాదిభవత్సుమారులును గర్భకొడుకు సత్యసేనుడును లోనైనయాప్త
జనంబు లమనుజనాథున కిట్లనిరి.

74

చ. వెరవును లావునుం గలిగి విక్రమరుపద సొంపు మీటి భూ

పర భవదీయ మైనబలవర్ధము నొడ్డన మేర్ప వీడమై

బురికొలుపంగ నిర్భయతఁ బోలెడనట్లుగఁ దాను¹ముంద రై

తిరముగఁ జేయఁ జాలు నొకధీరు నొనర్చుము నై న్యనాథుఁ గన్.

75

వ. అనిన విని వృషస్కంధుండును బీనదీగ్భుజార్ద్రభీండును భర్తవఃలబ్ధజన్మండును
దివ్యాస్త్రవేదియు నవ్యాహతవిక్రమోద్ధాముండును నగునశ్వత్థామ నాలో
కించి యాదరభరితుండగుచు నాధరణీవరుం డతని కిట్లనియె.

76

ఆ. ఆనకు నీవు నాకు నాచార్యునట్టుల, నేడుగడయుఁ గాన హితము నెప్పు

దగు బాధినాథుఁడుగఁ జేయ నర్హుని, నెల్ల వినగ నిశ్చయింప వలయు.

77

చ. అనుటయు నాతఁ డిట్లు లను నజ్జనపాలున కాజినైపుణం

బును మహనీయశౌర్యమును భూరిబలంబును² సర్వసత్త్వవే

ధనముఁ బరాక్రమోద్ధతియు ధైర్యసమగ్రతయుం గలండు శ

ల్యుని రథనీపతిత్వమహిమోజ్జ్వలుఁ జేయుము శౌరవేశ్వరా.

78

క. నినుఁబట్టి పాండుపుత్రులఁ, దనమేనల్లురఁ దొరంగె ధరణీశ్వర యీ

తనిఁ గడచినపరమహితులు, మనకుఁ గలరె యితఁడు లోకమాన్యుడు గాఁడే.

తే. కార్తికేయుం డధీశుఁడుగా నమర్చు, లెలమిఁ బురికొని దైత్యుల గెలుచుకరణి
నుద్రవిభుఁ డగ్రణిగ నేచి మనము నడచి, కడిదిపగఱ జయింతము శౌరవేంద్ర.

వ. అనిన విని సమస్తజగతీశులును జయజయశబ్దంబులతో శల్యుం బరివేష్టించి
సంగరోత్సాహంబునం బొంగిరి కురునాథుండు గద్దయ డిగి సేనినయంబున
నమ్రద్రవిభున కభిముఖుం డై యిట్లనియె.

81

ఉ. పొచ్చెము లేని నెయ్యమునఁ బూని విపద్ధశ నొంద కుండఁగా

నెచ్చెలిఁ గావఁ జూచుమహనీయున కిట్టిద కాల మిప్పు డీ

వచ్చువడంగ నీభుజబలాతిశయంబున నద్భుతంపు గె

ల్పిచ్చి కృతార్థుఁ జేయు నను నే నినుఁ జెందియుఁ దూలఁ బోదునే.

82

క. పూనుము చమూపతిత్వము, నానమ్మినవారు నేను నరపతిబలసం

తానంబుతోడఁ బరిజన, మై నడచెద మాక్రమింపు మరివర్ధంబున్.

83

చ. అన విని శల్యుఁ డిట్లనియె నమ్రుజేంద్రున కిప్పు డింతప్రా

ర్థన మొరంప నేల వసుధావర యే నినుఁ జేరినష్ట నా
ధనమును బ్రాణముక బలవిశాము నీకు సమర్పణంబు నే
సినయవి గావె నీనుపు నేనెడఁ గౌరవసేనఁ గాచెదన్.

84

మ. భుజవీర్యంబున నచ్యుతార్జునులు నక బోలంగ లే రల్క ప
చ్చి జయింపంగఁ గడంగినక సురలు నాచే నొత్తు రే నేచి య
క్కజపుంజేవయు లాపు ¹జూపువడికిం గొంతేయనీ ²లే యొర్పు రా
ప్రజయుక నీప్రజయుం దలంగఁ జెలంగం బాటింతు నాటోపమున్.

85

చ అఱిముఱి బాణజాలముల నక్కడినై నీకులం దెరల్వెనక
గుఱుకొని నాకు మాఱుకొని కోల్లలఁ జేసినవీరనర్థముగా
నఱికెడఁ జూచుభేదరగణంబుల కచ్చెనుచా టానగ్నెనక
బటవెడఁ బొండునందనులఁ బాటక నిల్చిన రూ పంగ చెగన్.

86

కా. గంగానందినుపోటు మెచ్చక గుఱుం గా దంచు విధాతనూ
జుం గి డాడుచు నీతఁ డెవ్వఁ డొకొ యంచుఁ శిల్ప్యుడె యిట్టివా
నిం గియ్యంబుల మున్ను గాన మనుచు న్యేభంగులం జూప తె
ల్లం గి ర్తింప ధనుకకళానిపుణలీలాభేలతక జూపెగన్.

87

— ౮౬ దుర్యోధనుడు శిల్పుని సేనానాయకుగఁ జేయుట —

న అని పలికిన నీనుతుండు ప్రీతుడై కనకకలశంబుల సరస్వతీజలంబులు
దెప్పించి శాస్త్రోక్తప్రకారంబునఁ దగురాజులుం బానును సేనామధ్యంబున
భద్రవిధానోపేతంబు గా నమృతవిభు నభిషేకించి బలాధిఃకృష్టపట్టబంధంబు
నిర్వర్తించిన శంఖశేరీప్రముఖమంగళతూర్వరచంబులు నెలంగ నై నీకసింహ
నాదంబు బుల్లసిల్లు నన్ను డాశల్యు నుద్దేశించి నీనలం బొగడ్డెల్ల నఖిజనం
బులును ముఖరు లయి రిట్లు సంతసిల్లి సురివారంబుగఁ గురుభూమిశ్వ
రుండు విశ్రామంబు నొందె నట్టియెడ మున్ను సమరజయంబునం బ్రమోదభరి
తుం డగుచు నిజశిబిరంబునకుం జనినపాండవాగ్రజుండు బంధుమిత్రపరిజనంబు
లఁ దమతమవిడిదలకుం బోవం బనుచక యుచితప్రదేశంబునఁ జేరొలంగం బుండి
మనవారివలనివిశేషంబు లరయఁ జారులం బనిచినవాఁ డై వారలు మగడి
వచ్చునంతకు నే మేని వినోదంబులం బ్రొద్దు వుచ్చి యక్కడియంతాహంబు
తెజం గంతయు విని యచ్యుతునాననం బాలోకించి యి ట్లనియె.

88

చ. కురుపతి మద్రరాజుఁ దనకుక బలముఖ్యునిగా నొనర్చి సం
గరము నఁ కుత్సహించె నధిక ప్రమదంబున వారిసేనయుం
దిర మయి వేర్చి యున్నయది దీనికి నెయ్యది సేయువార మీ
వరయుము కార్యవృత్తి హృదయంబునఁ బొండవరక్షణోత్సాకా.

89

వ. నీ వెట్లు నిశ్చయించి పలికె దట్ల చేయుదు ననిన నమ్మహీకాంతునకు మురాంతకుం డి ట్లనియె. 90

సీ. శిల్ప నైపుణ్యము గొల్పెనె యెట్లు లగ్నల మాతనికి బాహుబలఘనండు గాంగేయకుంభజకర్ణుల మిగిలెడు గాదేని సముం డగు గాని ¹యనుదు గాఁ దలంపంగరాదు కొరవపతి మాన్యుఁ జేయుట నధికజ్యోభాంబుఁ జూపు భీమునకు నష్టమునకు ²నెనయంగ రామ పాత్యకి కోర్వరామ పార్వతీ. తునుకు దత్తోదగులను మార్కొని పెనంగి, బ్రదుకరాదు నీవీట నాబల్లిదునకు నెదురురథికుని గాన ననేక హేతి, నిపుణాశ్టాంగవిక్రమ సేవు దక్క. 91

క. బిరు లయింప బెక్కు ³విసములఁ, బొరిగొను నీబలము నెల్ల బొరివోన నతం డరిభంజన నీవైనఁ, బరమోత్సాహమున నెల్ల పడ వై తలెనిన్. 92

అ. అతండు మేనమామ యనుకృప దక్షము, రాజధర్మమును బురస్కరించి యతులవిక్రమ క్రయాపాటచంబున, నప్పిరోధి నామ మడఁప వలయు. 93

క. గాంగేయని గుంభజుఁ గ, ధ్వుం గడచితి మింక నుద్ధరుం డగుమద్రే శుం గూల్పు ముతతోడఁ దె, గుం గురుపతిపని జయంబు గొనుము కడంకన్. 94

వ. అనిన విని యుద్ధిష్ఠిరుం డతని కి ట్లనియె. 95

ఆ. అనఘ నీవు చెప్పినట్లులు నేనెద, మున్ను పలికినాడ నన్న రేంద్రు కడిమి నాకుఁ బాలు గాఁ బూని యుద్యోగ, వేశయందు నెల్ల వినుచు నుండ.

వ. సదనంబునకుం జని సుఖనిద్ర నేయు మని పలికి పద్మనాభుని దనతమ్ములను భృష్టద్యుమ్న శిఖండిపాత్యకి ప్రముఖులను దక్కటిపరిజనంబులను నిజమందిరంబులకుం బోవం బనిచి వీతశిల్పం బైనమాతంగంబుచందంబున శయ్యాతలంబు సేరె బలం బంతయు నత్యంతసంతుష్టం బై విక్రాంతి నొందె నారాత్రియే నీట వచ్చి నీకుఁ గర్ణవృత్తాంతంబు నెప్పి నీవు వసువ మగిడి చని తెల తెల వేగునప్పుడు కొరవసేనాసన్ని వేశంబు సేరితి నాసమయంబున. 97

క. కురువతి పడవాళ్లం దగు, దొరలకడకు సత్వరముగ దురమునకు భటాత్మరము ననువు నేయుటకై, బరవసము దల్లిర్ప బనిచె బౌద్ధివముఖ్యా. 98

వ. పనిచిన నెల్లవారు నుల్లంబుల నుత్సాహంబు లుల్లసిల్లఁ దమతమచతురంగంబులకు సవరణలు సంఘటింపం దొడంగిన దూర్యంబులు నెలంగ నొండొరులఁ బిలుచునెలుంగులు నింగి ముట్ట రథ నేమిగ జవదతురంగఖురపుటభటవరణ సంఘట్టితం బగుధరణీతలం బద్రువ బహుళం బగునులివు చంద్రోదయసమయ ఘూర్ణమానం బగుమహర్ణవంబునినదంబు ననుకరించె నట్లాయితం బై శిల్ప శకునీకృతవర్తాశ్వుత్థామిలును దక్కునుం గలయోధవరులును నొక్కెడనను జనహీతుండై యున్న మనుజువతిసన్నిధిగూడి యతండు వినఁ దమతో నిట్లనిరి.

- క. ఒకఁ డొకఁడ పొండవులఁ దాఁకక నై న్యోవేతగాఢగతి నందలు నొక్కొకతల గాఁ దలపడి వారికడంక యుడుగువలయుఁ గ్రీడయ పోలెన్.
- వ. మన మొకళ్లొకళ్లకుఁ బ్రా పగుచు నేపారి పోరినం జల్మ న గెల్పుగొన వచ్చు నిత్రైఱఁగు మనకు సమయంబు నుండి యెట్లు గాక యొంటి పెనంగెడి వాఁడును బెనఁగెడివానిఁ గని కూడుకొనినవాఁడును బంచవిధపాపంబుల నొందఁ గలవాఁ డని యొండొరులకుం జెప్పి కొని కదలి యుద్దామసామర్థ్యంబున నప్పుద్రపతి ముంగలి మై నడవం జను నప్పుడు.

101

—కొరవనై న్యంబు యుద్ధనష్టధం బై వెడలుట —

- సీ. చంచరికావళియుంకృతుల¹ గొప్పించు కర్ణ యుశంయుళాకలనములును ధరణీపరాగసంతానంబు గబళించు కరశీకరచ్చటాస్ఫురణములును ఘంటికాటంకృతికాంతి సంభావించు నిర్భరబృహహితఃస్వనములు నంబరభాగంబు నల్పంబు గావించు నున్నతగాత్రసముద్ధతులును
- తే. జారుభీషణరేఖలు భూరిమదభ, రాభిరామయానంబులు నాచావోచి తోగ్రకల్పనాభంగులు నుల్లసిల్లఁ, గరులు ధాత్రితలంబు గ్రక్కదల నడచె.
- చ. గతిబహుతాలనత్తురవిఘట్టితమేదిని జీవితేశక
ల్పితనఖరేఖలం జెలుపు వెంపు వహించుపుంధ్రిఁ బోల ను
ద్ధతముఖబంధురాంగలలితంబులు నూర్జితకీణీరూణ
త్కృతిపటుహేపలుం దగ నుదీర్ణము లై నడచెం దురంగముల్.
- సీ. మీఁతినయుబ్బున² మీఁడికిఁ గాళులు సాచురధ్యంబుల చలులతయును లలి బెండ్లికిని బోవుచెలువున విలసిల్లు సూతజనంబు విస్ఫూర్జితంబు జతనంబుమేలిమిఁ జారుఘోరము లగు నవయనంబులనిభ వాతేశయనం బిరుదుల నుద్భటస్ఫురణంబు లై క్రాలు కేతనగబులసముద్వోతితగబు
- తే. సొంపు మిగులంగ జోదుల యంపపాదుల, దీప్తులును శేతనవ్యులదీధితులును హరిరత్నలుఁ గీడ్చెర నగుచు వెలుంగఁ, దేరు లరిగె నుద్దామతఁ గౌరవేంద్ర
- చ. కడఁతయు లావునం గరఁగి గట్టిగఁ గూర్చి యొనర్చినట్టివే
రొడఁబలఁ దాల్చియుం గడిమియుం గలయం బరికించి యందు నే
ర్పిడుకొని గాఢభంగి రచించినచందము నెమ్మనంబులం
గడుం జెలు వొంద నుబ్బి వడిఁ గాల్చుల మేఁగెఁ గరం బుదగ్రతన్.
- వ. ఇట్లు కురుబలంబు సమరతలంబు చేరం బోవునంతం బొండవబలంబును జను దెంచె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె.
- తే. సురనదీసుతుచావును గురునిచావు, గర్జుచావును వినిననాకర్ణములకు
శల్మచావు దుర్వోధనుచావుఁ జెప్పి, యధికతరముగ సంతోష మావహింపు.

103

105

106

క. అమృతవిభుని ధర్మజాఁ, డెమైయిఁ బరిమార్చెఁ గౌరవేంద్రుని భీముం
డెమైయిఁ గీటడఁచె రణం, డెమైయిఁ బరిపాటిఁ జెల్లె నేర్పడఁ జెపుమా. 108

వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజుఁటి కిట్లను వగచుకొలంది కడచనియె ధీకుండ
వై వార్త లవధరింపుము 109

క. గంగాసుతగురుకర్ణుల, సంగరమునఁ బొందుసుతులు సంపుట గన్నా
రం గనియు నీతఁయు లాసం గూరి వారిఁ జంపు శల్కుం డచుచున్. 110

వ. దుర్యోధనుండు దిక్కు మాలి యండియు నడియాచఁజేసి తన్ను సంపన్నుని
గాఁ దలంచుచు. 111

చ. అనుజులుఁ దాను శల్కునిఁ బ్రియతిశయంబునఁ జేరఁ బోవ నా
యన మును కర్ణుఁ డద్దునశరావృతిఁ గూలిన నుబ్బి భీముఁ డా
ర్చిన నడ లొంది తల్లడిలుచిత్తము లూఱుట నొంద వారలం
గనుగొని పల్కులకై శ్రుతిసుఖం బొనరించె నుదగ్రమూర్తియై. 112

వ. ఇట్లు సరుతొహసమగుం డయినమద్రపతి సర్వతోభద్రప్రాయహంబు
వన్నించె నందు ముఖంబున మద్రపతి గర్వపుత్రప్రముఖపరివృతుం డై
తాను నిలిచె వలపట శకయవససమేతుం డై కృపాచార్యుండును దాఁపటఁ
దిగర్తసహితుం డై కృతవర్షయు వెనుకఁ గాంభోజపహాయం డై యశ్వ
త్థామయు నడుమఁ గురువీరపరిరక్షితుం డయి కౌరవేశ్వరుండును నతఁడు
దటఁ గరిఘటాగ్రభాగవర్తియై బహులచతురంగంబులతోడ శత్రునియు నిలుచు
నట్లుగా నొనర్చి వేర్చి యురవణించె సంతకమున్ను పాఁడవులు మూఁడు
మొగంబులుగా మోహరించిరి భృష్టద్యుమ్న శిఖండి సాత్యకు లగ్రేసరులు గా
భీమార్జును లగ్రజానగ్రభాగంబున శోభిల్లి సీతారూపవిద్యోతితం డై నశల్కు
కీతనంబు సూచి త్రోచి నడచి రనిన విని భృతరాష్ట్రుం డప్పటికి మనకుఁ
బొండవులకుం గల సేనాంగంబులకొలంగి యెఱింగింపు మనవుడు సంజయుం
డాజనవతి కిట్లను మనకుఁ బదునొకండువేలు రథంబులును బదివేలు నేడు
నూలు గజంబులును రెండులక్షలుహయంబులును మూఁడుకోట్లు పదాతు
లును వారికి నాటువేలు రథంబులును మూఁడువే లేనుంగులును లక్షగుఱ్ఱంబు
లును గోటికాల్బంబులును గలిగియుండె నయ్యొద్దనంబు లొండొంటి గెలుచు
నగ్గరిక డగ్గఱియె నట్టియెడ. 113

ఉ. ఓండోరులకై జయించుమతి నుద్బటలీలలఁ జాల నొప్పి య
స్పాండవకౌరవుల్ వెనఁగుభంగిఁ గనుగొనువేడ్క నొక్కొ యీ
తండు మహాద్రి నెక్కి ననఁ దద్దయుఁ జెన్నగుబింబకాంతి న
ర్ముం డభిరాముఁ డై పొడుపు గొండపయిక వెలుగొందెఁ జొడఁగన్. 114

చ. అరసి యనాగతం బెఱుంగునట్టి మనంబులు గల్గుపాండుభూ

నరసుతబంధుమిత్రకురువర్తనుహృజ్జనకోటు లక్షణిం
బారసె నతిప్రమోదమును భూరివిషాదము నాంగ సంబుజో
త్కరము వికాస మయ్యెన్ గుముదంబులు మీలన మొందె నెంతయున్. 115

సీ కుంజునికురుంబకుంభస్థలిసంగసిందూరరుచులతో జెలిమి చేసి
కేతనప్రాతసంశీలతమాణిక్యరత్నలగెడ విహారంబు సలిపి
నై నికనికరవక్షస్థులపరిలిప్తకాశీరదీప్తుల గొగిలించి
దండనాథోత్కరచండభావోద్వృత్తచతుగ్రప్రభలు వారు సగస మాడి

తే. యంశుజాలంబు లుభయసైన్యంబులందుఁ
బరగి బహువిధత స్త్రాస్త్రకిరణతేజుల
బెరసి సింహభాగలక్ష్మి దీపించి మెఱయ
బాల్యరమణీయుఁ డగుచిత్రభానుఁ డొప్పె.

116

— ౧ పటపాండవుల పదునెనిమిదవ నాటియుద్ధప్రారంభము —

వ ఇట్లు పూర్వసంధ్యాసమయంబునఁ బొర్కొని భేరిస్త్రముఖతూర్వనిస్వసంబులు
నింగి వొంగం జెలంగ. 117

క. బండొంటిఁ దాకి హేతులు, మండంగఁ దచ్చార్థతేజులు మహిరాలంగ ను
ద్గండతఁ గలయం బెరసెను, రెండు మొనలుఁ గ్రూరహరవరిస్ఫురణము లై. 118

వ. ఇట్లెఱంగునఁ దలపడి. 119

క. అరదంబులు నరదంబుల, గరులు గరుల హరులు హరుల గాల్వరు మఱి గా
ల్వరఁ దాకి పెనఁగె గడుభీకరభంగులు మెచ్చుచేర గగనచరులకున్. 120

చ. వెనుపును నాకసం బవియబృంహితముల్ దము నుగ్రగర్జిత
స్వనములతోడి మేఘములచందము గా నొనరింప మీఁదియో
ధనికర మేయసానుకవితానము భీషణవృష్టి గారయం
బునఁ బయకొన్న యేనుఁగులపోరునఁ దేరులు చేలె నెత్తుటన్. 121

తే. కరులగమి వొడివి రథముల్ గాలుకొనఁగ, నీక మరలి నఘోటకానీకములను.
బిరుదుమగల మొత్తములను బిండిపీచు, నేయుబలితంపునేర్పులచ్చెరువుఁ బెనుప.

క. పటురయమున నాశ్వికు లొక్కటఁ బెక్కుఁ డైక్కి రథనికరములు ధూడితి
త్తుటితాకృతులు గ విహరించుట యెక్కుడు వేడ్క నేయ సురగణమునకున్.

క. పలువురనొక్కడు నొక్కనిఁ బలువురుఁ దెగటార్చుటయును బలుదెఱంగులమూఁ
కలు పలుదెఱంగులఁదలపడి, బొలియించుట పొలియటయును బొరినుగ్రముగన్.

క. చెలమునఁ బోక పెనఁగుకా, ల్బలముపయిం దురగమును నిభంబులు నరదం
బులుఁ గూడి కవిసి యింతింతలు దునియలు సేత యనుచిత్రకార్యముగాన్.

క. తెల్లనినరణ మెఱయ సముల్లసితము లగు తురంగముల మొత్తము చం

చల్లలితపక్షములు శోభిల్లుగతుల నొప్పునంచపిండుం బోలన్. 126

వ అయ్యిరువారుగున్ను తేరు వాడునప్పుడు. 127

క. గుణనిననము రణనేమి, క్షణనంబుం దురగభురవముఁ గరిఘంటా
రణనమును హేళినంభున్నణచాదముఁ దూర్యఘోషచంపనఁ గడచెన్. 128

సీ. నెత్తుటఁ దోగియు నిగిడి పోరెడువీరు లలరిన నడమోదుగులవిధంబు
గ్రక్కునఁ దెగిపడి కదలెడుబాహుదండములు మహాభుజుగములభంగి
యవని రక్తాక్షంబు లై యున్న యిట్టిబల్దలలు గెందాచర్యాలనిపగిడి
దఱచుగా నెఱి దప్పు నొఱిగినగజములు గులిశభగ్నాచలకులముగట్లు

తే. దునిసి తొఱిగినబోదులతోడలు సామ

జములకరములు నొంఁదొంటిచందములు గ

నుంగొనఁగ వింత లగుటను సంగరాంగ

ణంబు రమణీయమును భీషణంబు నయ్యె.

129

తే. ఏమి చెప్పుదు రొద్రంపుటెనకమందుఁ

దఱచుమెదళులు తొంపులు నులుము లైన

యెమ్ము లిసుకయు సితచామరమ్ము లంచ

లయ్యె రుధిరంపుటెలుల కప్పు డధిప.

130

క. విను మయ్యెలులలో వాహనములె యోడలుగఁ జూడ నక్కజ మగును

క్కున నుద్దాపవిహారం, బొనరించిరి వీరయోధు లుర్విచాథా.

131

వ. ఇవిధంబునం బోరు ఘోరం లై చల్లుచుండ నుల్లిసితవిక్రమవిజృంభితు
లగుభీమపార్థులు నలిరేగి నారాచక్రముఖనానావిశిఖంబుల మనమొనఁ
గనుపు గొట్టిన నది బెగఁ జొంది మగిడిన నమ్రేటిమగ లుబ్బి పొండ్రచేపదత్తం
బుల నొత్తుటయు ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖాడియఁ గెంతేయగ్రజామున్నిడి
కొని తఱుమఁ దోడన కవలును గడంగి రట్లాటోపదీశితు లై సపాండవేయుల
యరువడికి నో టటి నీబలంబు హాహాకారంబులతోఁ బలుదెసలఁ బఱవం దొ
డంగినం గనుంగొని శిల్పిండు సారథి కిట్లనియె. 132

ఉ. అల్లదె కంటె పాండుతనయాగ్రణితేరు సితాశ్చయము క్షమై

తెల్లనియెల్లి నొప్పినది తీవ్రత మార్కొని యానృపాలుశో

భిల్లుట మాన్వఁగా వలయు భీషణభంగి రథంబు వోవ ని

మైల్లజనంబు నాకడివి యేర్పడ నేఁ దెలుఁగంగఁ జేసెదన్.

133

ఆ. సురలనైన గెలుతు దురమున విను నాకుఁ, బాండుపుత్రు లెదురె భండనమున

నేర్పబలుపుఁ జూపి నిన్ను మెప్పింతు నా, చేతిబరువు సూడు సూతవర్మ. 134

వ. అనుటయు వాడు పాండవబలంబుల కెదురు గా నరదంబు సముచితరయం

బున నడప నమృతపతి సముద్రసముద్రేకంబుచందం బైనయాపై న్యంబు
సరభసత్వంబు చెలియలికట్టయం బోలి యుడుపుట యచ్చెరు వై యుండె
నట్లు శౌర్యదైర్యంబుల నుల్లసిల్లుశలు్యం జూచి మనమూఁగలును మగుడ నిగి
డిన సంగ్రామంబు భీమం బయ్యె నందు నకులుండుచు గర్లపుత్రుం డగుచిత్ర
సేనుండుచు చలవడి యొండొరువులకుఁ గృతాస్త్రత్వంబును సమరవిశారదత్వం
బును జూపుచుం బెనంగునెడ నాసూతపుత్రుండు. 135

— కర్ణుడుకుల చిత్ర సేనసత్వసేనసుశర్వులు నకులనిచేతఁ జచ్చుట —

చ. నకులునిచాపదండము ఘనప్రదీరంబునఁ దున్ని భాగ్వరాం
బకములు మూఁడు దీప్తగతి ఫాలతలంబున నాటి త్రుంచె ఘో
టకములఁ గేతనం బిలఁ బడన్ విదళించి వధించె సూతు భే
టకమును ఖడ్గముం గొని కడంగఁ బయిం బరఁగించె భల్లముల్. 136

క. ఆనిశితభల్లములు దన, మేనికి రాకుండఁ బలుక మెఱయ జడియుచున్
వే నిగిడి కదిసె మాద్రీ, సూనుం ¹డాసూతసూతిసూనునరదమున్. 137

తే. కదిసి మీఁదికి లంఘించి మద మెలర్ప, గళము దునిమిన నన్ను స్తకంబు డొల్లెఁ
గర్లపూరకిరీటపంకలితవినిధ, రత్నరోచులు మెఱయ ధరాతలమున. 138

వ. ఇట్లు చిత్ర సేనుండు వడినం గనుంగొని కౌంతేయునైనకు లార్చినం తేర్చినశోక
రోషంబులు మనంబుల ముప్పిరి గొన వానిసోదరులు సత్యసేనుండును సుశ
ర్వుండును నప్పాండుపుత్రువైఁ గవిసిన సతండు వేటొక్కతే రెక్కి బలువి
ల్లెత్తి దండధరప్రచండమూర్తియై మార్కొనిన నబ్బిరుదుమగ లయ్యరదంబు
భల్లంబుల నఱకం దొడంగిన సుఱక చిటునవ్వు నవ్వి. 139

చ. కడువడి సత్యసేనుతురగంబులఁ గూర్చి శరాసనంబుఁ జ
క్కడిచిన నొండుతేరికి రయంబుమెయిం జని యన్యచాప మె
క్కిడుటయు నక్కుమారునిశితేఘయుగంబున నొంచి నొంచె గ
వ్వడియనుజన్తుఁ డుగ్రుం డయి వానిసహోదరు రెండుతూపులన్. 140

తే. ఆతనిధను వాసుశర్వుఁ డుద్ధతి దలిగ్గుఁ
ద్రుంచుటయు నొండువింట బలేమాపు లొడలఁ
బఱపి వానిశిరంబును నఱకి సత్య
సేనువిలు ద్రుంచె నాపాండుసూనుఁ డధిప. 141

శా. ఆరాధేయతనూజుఁ డన్యధను పుగ్రాకారుఁ డై యెత్తి దు
ర్వారప్రక్రియ నేసె నావిశిఖముల్ వారించి యాతం డతి
క్రూరస్థానిశరత్రయం బతనివఱ్ఱోభిత్తిఁ గీలించి వే
నారాచంబులు రెండు తమ్మునిమెయిన్ నాపెం గడున్ బెట్టుగన్. 142

క. ²వారలిగి యొక్కయుమ్మడి, సారథిఁ దెగటార్చి యార్చి చాపము దునియం

దేరు వికలముగ మేను వి,దారితముగ నేసి రత్నదగ్రస్ఫురణన్.

143

వ. ఇవ్విధంబున.

144

మ. విరఘండున్ వినికృత్తచాపుడు శరావిధ్ధండు నై మేదిసి
వర నీపుత్తుడు చంచదుగ్రతరజిహ్వాం బైనచండహి నాఁ
గర మాభీలతఁ బొల్చుశక్తిఁ గొని యల్కన్ సత్వసుం డయ్యె ను
స్థిరసంరంభత సత్యనేనుఁ బడవై చెం జూప అగ్నింపగన్.

145

ఆ. అన్న పాలు సూచి యనుజుఁ డుల్లంబున, నడలు కనలు గవర నంపవానఁ
గప్పె నకులు నంతఁగాంచి భీముకుమారుఁ, డెయిదె సతనియరద మెక్కెనతఁడు.

వ. ఇట్లు ద్రౌపదేయుం డగు శ్రుతసోమునియరదం బెక్కి బలువిల్లు గొని యక్కు
మారుండును దోడుపడ నానుశ్శని బటుశరపరంపరలం బొదివినఁ బొలి
వోక యతఁడు.

147

తే. వాఁడితూపులు నల్లుమై మూఁడు నాఁటి
యిరువదింటఁ దత్పుత్తునియరము నొంప
నర్ధచంద్ర బాణావాతి నవ్విరోధి
శిరము దునిమె నప్పొండుభూవరసుతుండు.

148

శా. మాద్రీపుత్రునిచేతఁ గర్ణసుతు లీమాడ్కిం బడం జూచి వీ
రోద్రేకం బెడలంగ నీనుతుబలం బొక్కువృత్తి విచ్చిన
స్తద్రాధీశుఁడు సింహనాదము రఃస్తార్విసముల్లాసమున్
రాద్రప్రకమసూచకంబులు గ సంరంభస్ఫురన్పూర్తి యై.

149

తే హస్తతల మెత్తి నిలునిలు మని యదల్పఁబోకతిరిగి యమ్మాఁజలు పోరి కమరె
బొండవేయుల మొనలు నుద్దండచ్చత్తి నురవణించిన సంగర ముగ్ర మయ్యె

చ. అడరి ధనంజయూదు లగునక్కడివీరులు పక్రమింప ని
క్కడ భవదీయనందనము ఖప్రభవోద్భటయోధవర్ణము
లృఘిఁ దటుమంగ నప్పుడు బలద్యయమున్ విశిఖాగ్ని వేర్చి యె
క్కుడయినభీతి నొందె రణఘోరత భూవర యేమి నెప్పుడున్.

151

వ. ఇట్లు మధితం బయ్యును బారుపంబువెంపున నిరువాఁగును వేగంబు గుండక
వితచందంబునం బెర్చుకంద గగనచరులకుఁ గన్నులపండువుగా బృంహిత
ధ్వనులను ఘంటానినదంబులను నేమినిస్వనంబులను గేతుకింకిణీకణచంబులను
రింఖారపంబులను హేషాఘోషంబులను భుజాస్ఫాలనంబులను సింహనాదం
బులను దిక్తుటభేదనం బొనర్ప నద్భుతోత్సాహంబున నాహవక్రీడ సలుపు
చుండఁ బుండరీకాక్షరక్షితు లగు పాండుపుత్రులబలశౌర్యసంపదలసొంపునం
బెంబొదపు ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిపాత్యక్రిముఖు లైనదండిమగలు గూడికొని

తఱుమ దారుణానైపుణంబున బాహుతోళంబు సూపన గార్చిచ్చు గవినీనం
గలంగు మృగకులంబుకై వడిం గౌరవనై న్యంబు నై న్యంబు నొందిన. 152

- క. పెనురొంపిలోపలను బ్రుంగిన ధేనువు నెత్తుపోలికిని శల్యుం డ
మైనఁ దనభుజబలమునఁ గలఁగనియట్లుగ నిలిపె శౌర్యగంగ్వము మెఱయన్.
వ. నిలిపి వేర్చినసమయంబున మనసిక్కున నుల్కాసాత ప్రముఖంబు లగుదుర్నిమి
త్తంబులు వొడమిన నీకొడుకులు గూడుకొని చేయంగల సైనికులం గూర్చికొని
తిరం బయి పెనంగి రట్లు పెనంగునెడఁ గడంగి తలకడచి మిగిలి మద్రపతి
మార్గణాసారంబు వనఁగించుచు బాండవార్జునానంద భాగంబున నున్నభీమ
సేనసాత్యకిధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ద్రౌపదేయమాద్రేయులు దాకి పదిపదిప్రద
రంబుల నొప్పించి కదిసి యన్నరసతికిని బదితూపుల వేడిమి సూపి మల
సీనఁ బాంచాలప్రభద్రకబలంబు లాజ్ఞెట్టిబిగుదుచుట్టు ముట్టిన. 154

- ఉ. వాలి యతండు బాహువిభవం బలించినఁ జేర్చి రొగ్రతం
గూలుగజంబులుం గెడఁచుగల్గిపుతండ్ముఁ డైట్ల జేగలుం
గి లెడలించినట్ల పడుకేతువితానము నుగ్గునూచ వై
రాలుపదాతివర్ణములు రక్తపు లేటులుఁ బ్రేవుప్రోవులున్. 155

- వ. మఱియును. 156

- క. ఏరూపు లయిన రూపఱి, ఘోరాశనులట్ల శల్యుగ్గుం స్త్రంబుల్
శౌరవులు వొంగఁ బాండుకు, మాగుల సేనఁఁబం దొరికె మునుజాధీశ. 157

- వ. అట్లు దొరుగుదారుణమార్గణాసారంబున పగడపడి యాబలంబు పాండ
వార్జునెనుక కొడిగిన నమ్రపీపతి పురికొలిపికొని శల్యు మార్కొని నిశిత
విశిఖవర్షంబునం బొడివిన నమ్రవిభండు సూరనార"వం బాసెమే నుచ్చివో
నేయ నాధర్మ నందనునకుఁ దలకడచి యే డన్లుల నవ్వడముడయు సహదేవుం
డయిదతూపులను నకులుండు నవిశరంబులను బ్రతేవింధ్యాగ్నిద్రౌపదేయులు
బాహుబాహువరంపరలను నవ్వీరు నేయ నప్పుడు కృపాచార్యుండును కృత
వర్తయు శకునియుఁ దత్సతుం డులూకుండును నీకొడుకులుం గవినీరి గురు
పుత్రుండు మందహాసంబుతో నమందగతి వచ్చి సూరిఁ గూడికొనియే వ్రాడి
నైనికులును రథసంబున నారథివగులఁ దాకి రట్టినుడ. 158

- క. కృపాంధును ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నుపమాతీతాతిఘోరముంబున బా
హుపటుత్వములు సూపి ర, ధివ యొండొరులకుఁ సమత్వదీప్తాకృతు లై. 159

- క. ఒకని నొకనిఁ బదిపదిసా, యకముల నొప్పించె వీర, లగుచాండుకుమా
రకు లేవుర నంతల ద్రోణకుమారుఁడు మోము చిటుతనగవుగ నొప్పన్. 160

- ఆ. వాయుతరయు శిబుశ్యవర్ణాశ్వముల మస్త్ర, సతి ధరిత్రఁ గొంట్ల సతఁడు దేదు

డిగి నిజగదాపటిష్ఠతఁ జూపె గౌరవ్యునై న్యమునకు రాజముఖ్య.

161

క. అనిలజనియశ్వములఁ గూల్చియప్పుడు శిల్యునిం గలితనము మెఱయం
దనయంపవెల్లిచే ముం, చె నకులుతమ్ముండు నీడునేన దలంకన్.

162

తే. అతనిహయములు నమ్మద్ర పతిశరములఁ

బడిన నప్పాండవుని దలకడచి బలము

పొదివె నయోధ్యముఖ్యుఁ డత్పుత్రుఁ డపుడు

గదిసె నానహదేవుడై గడిమి మెఱయ.

163

చ. కవినీచ దట్టకెం పడరుకన్నులతోడఁ గృపాణపాణి యై

యవనికి దాటి యాతనిశరావలి ద్రుంచుచుఁ గిట్టి తేరిపై

కి వడిఁ జలంబుమై నరిగి కేలియపాలె శిరంబు ద్రుంచి పో

యె వెను జొగడ్డ కెక్క ధరణీశ్వర యొండురథంబుమీఁదికిన్.

164

వ. ఇవిధంబున.

165

క. సుతుఁ డీల్లిన మద్రమహీ, పతి శోకశ్రోధవేగభరితాత్మకుఁ డై

శితశరపరంపరల నుద్ధతిఁ బాండవసై నీకులమదం బడఁగించెన్.

166

శ్రీ లక్ష్మీమహామయధామము ౨౦

క. ఉరవడి రథజనంబులఁ, దెరలిచి యేసారతనదులేరు మెఱయ ను

ద్ధురగతిఁ గొంటేయూగ్రజు, నరదమునకుఁ గవిని వాలురమ్ములు నిగుడన్.

167

సీ. కనుఁగొని భీముండు గన్నుల నిప్పులు రాలశండాలకిలాలరంజి

తంబును రిపునై న్యదై న్యప్రదంబును నాత్మీయవాహినీహస్తకరము

నై శతధారామహాభుజగక్షిమాధరశృంగసమత నుదగ్ర మగుచు

నెనిమిదియంచుల నెనుగు మెఱుంగుల దానణం బగుగదాదండ ముగ్ర

తే. రేఖ సారించి రాత్ర ముద్రేక మందఁ, గవిని మద్రాధిపునితురంగములఁ జెడియ

మాఁడె నాతండు దోమరమునఁ దడియ, విపులవక్షంబు భేదించె నృపవరేణ్య.

క. ఉరమున నాటినఘనతో, మరమును దాచేతఁ బెఱికి మూరుతి మద్రే

శ్వరుసూతు వైచె దానన, ధరణిని బోరగిలఁబడ నుదగ్రస్ఫురణన్.

169

మ. విరథుం డై పాలివోనిదర్పమున నవ్వీరుండు ఘోరంపుము

ద్ధరముం గేల నవర్చి తేరు డిగి దుష్టాంతాకృతిఁ పబ్రభా

సురశ మ్రుంచుచు దండదండయముడున్ హూలోగ్రఫాలాతుడున్

సరి నేయం దగువారు గాఁగఁ-బొలిచెన్ సంస్తుత్యసంరంభతన్.

170

వ. ఇట్లనప్తంభవిజృంభితుం డైనయానేనాధిపతిం జూచి యేచి భీముఁ డుద్దామ

రథసంబున నతనికి సమ్ముఖంబు గా నడరినఁ బణవాదివాదిత్రనిర్భరనిదంబులు

నెలంగె నప్పు డయ్యిర్బువంగు నిరువుర నేనికపోరు చూచువిధంబునఁ గను

గొనుచు గదారణంబునకు శల్యుండు దక్క మారుతి మార్కొనఁ జాలుమేటి
మగలు నివ్వడముడి వెలి గా నివృద్ధ పతిమీఁదఁ గవియునట్టి జెట్టిబిరుదులుం
గలగే యనుచు నచ్చెరు వొందు చుండ. 171

ఆ. మండల ప్రచారమహితాకృతులు గర్జనలుగఁ జొలిచి మాటునులసి అంత
తెనఁగఁ బోరి కమరి యే పారువృషభయు, గంబునట్లు వారు గవిసి రధివ. 172

చ. మదమున నివైయిం గదిసి మద్రవిభుండును భీమసేనుఁడు
గదలమెటుంగు లాకసము గ్రమ్మగ నుద్భటభంగిఁ ద్రిప్పి బె
ట్టిదముగ ప్రేయ నిప్పులు వడిం దొరఁగించె సమగ్రవిస్తయ
1 ప్రదరవభంగు లై యవి వరస్పరఘోరవిభుట్టనంబునన్. 173

వ. ఇట్లు దొడంగి. 174

క. ధిక్కారంబులు చరణదభక్కారంబులును మెఱయ బలువు వెరవు వే
రుక్కును నెక్కుడు వేగము, నక్కజములు గా నుదీర్ణు లై పోరు నెడన్. 175

చ. వెరవున నంగముల్ నుసులచ్రేటులు వమ్ముగఁ 2 దాకినట్లు ది
క్కరిరదన ప్రహరములఁ గంపము నొందకయుండుమేదిని
ధరములఁ బోల్చి బట్టగునుదగ్రపుమూర్తుల కిద్ద అందు ని
ష్ఠురరథసంబు శౌర్యము పటుత్వము ద్రాసునఁ బెట్టిన ట్లగున్. 176

వ. ఒక్కొక్కమా టుబ్బున. 177

క. ఎనిమిదియడుగులకొలదిని, వెనువెనుకకుఁ బోయి నిగిడి వేగంబునఁ గి
3 ట్టినతగభలకై వడిఁ దా, కునగంబులభంగి దోచుఁ గురుకులముఖ్యా. 178

వ. ఇతైఁతంగునఁ బెనంగి నెత్తుట జొత్తిల్లినయంగంబులు పుష్పితకింశుకంబులఁ
బోలఁ బరిశ్రమంబు నొందియుఁ జొలివోవనిదర్పంబున. 179

— గదాయుధమున మార్కితుడైన శల్యునిఁ గృపుండు తొలంగం గొనిపోవుట —

క. ఇరువురును సందు సూడక, వెర వెడలినయాగ్రహముల ప్రేసినగద లొం
దొరులమెడలకెలకుల బ, ల్పరములు దాఁకుటయు వారిలం బడి రధిపా. 180

వ. ఇవిధంబున నమ్మహావీరులు మార్కిలుటయు నుభయ సైన్యజవంబులును
హాహాకారముఖు లై రట్టియెడఁ గృపాచార్యుండు శల్యుకడకుఁ దనరథంబు
రయంబునం బఱపించి. 181

క. వడియును గద విడువనియ, క్కడిదిమగని గ్రుచ్చి యెత్తి గారవమున నం
దిడి తొలంగం గొనిపోయెను, వడముడి దెప్పితియె నంత వసుధాధీశా. 182

వ. తెప్పిటి లేచి చూచి నేద దేఱని యవృద్ధ పతిం బేరుకొని యుద్ధండుగదాదండ
ముండితం బైనకరంబునం బిలిచె నయ్యుద్ధతి సహింపఁజాలక సింహనాదంబుతోడఁ

1 ప్రదరవభంగు లై. 2 దాక నభ్యుమం, గరి. 3 ట్టియెడఁ దగధులు వడిఁ దా,

దూర్యోధ్వనంబులు సెలంగఁ గురుభూవరుముందరినై నికులు రభసంబుగా నతఁ
డునుఁ గూడికొని తఱుముఁ గవిసినం గాంతేయాగ్రజానగ్రభాగంబున రథికులు
చేకితానపురస్సరు లై యూర్పులు నింగి ముట్టి నయ్యనిలతనయుఁ దలకడచి
వారిం దలపడి పెనంగి రహ్మడు. 183

శా. ఆకారవ్యవిభుండు వజ్రకఠినం బై యొప్పుప్రాసంబు దీ
ప్తాకారోజ్జ్వలవృత్తి నెత్తి నిజసైన్యం బుబ్బునం గ్రాలఁ గే
లీకల్పంబు గ మింట జంటమెఱుగు ల్నిండం బ్రదీప్తకమ
శ్రీకాంతుం డగుచేకితానుఁ బడవై చెం జూప టింగింపగన్. 184

వ. ఇట్లు చేకితానుండు వీతానుం డైనం గని కాంతేయులు గోపాటోపంబున
సైన్యోపేతగతిం గడంగి కారవసైన్యంబునైఁ బటుబాణంబులు గురియుచు
నడరిన శల్యుండు ధర్మపుత్రుని దుర్యోధనుండు భృష్టద్యుమ్ను నమృహీశతి
పనుప నశ్వత్థామత్రిగర్తులు మూఁడుచేలరథంబులవారు వివ్వచ్చుని వాహా
త్వాహంబున మార్కొనిరి తక్కటియోధులు సేనయు నవ్యిరోధివరూఢిని
గలయం బెరయుటయు నక్కజం బయ్యె నప్పుడు పెందూళియెగసి చూడ్కులు
నిగుడ కున్నను సైనికుల సింహనాదంబులు సెలంగం జేయుటయు బిరుదులు
ప్రకటించుటయు బోధకంబుగాఁ బోరిన బోరనఁ దొరంగుశోడితం బారేడువు
నడంచినఁ బ్రియం బంది యిరువ్వాగును ప్రేయండు పాడువుం డనునెలుం
గులు నింగి ముట్టఁ బెనంగు నట్టియెడ. 185

చ. బరవస మొప్పు మద్రపతి పాండవముఖ్యునిమీఁదఁ గాండముల్
గురిసిన నాన్మపాలుండు నకుంతితుఁ డై పదునాల్గుతూపు ల
న్నరపతిమేనఁ గ్రుచ్చి యెలనవ్వున నొప్పిన నమృహీశువే
రురమున నాశు నారథికుఁ డొక్కసముజ్జ్వలబాణ మేద్రైఱన్. 186

వ. నాటినం గనలి యమ్మనుజేంద్రుండు చంద్రసేనుం డనులేదీయచక్రరక్షకుం
డునిమి నవనారాచంబులు పారథిమేన నిగిడించె. 187

ఆ. అపుడు శినివయండు ననిలపుత్రుఁడఁ జేది, బలము శల్యుఁ డీప్రభంగిఁ బొడువ
నాతఁ డాధనంజయూగ్రజిఁ బటుతర, పంచమార్గణముల నొంచె నధిప. 188

క. విను మిరువదియేడమ్మల, శినిమనుమనియు బృథం చెఁ జేదిరథికులం
దునిమెం దీప్రశరోత్కర, మున నిరువదియేపురం సముద్భటభంగిన్. 189

క. కవలు తనమీఁద రయమునఁ, గవిసిన నిశితతరసాయకములను మార్చి
రవము సెలంగఁగ వారల, యవయవముల నినిచె నతఁ డహంకృతి మెఱయన్.

చ. కనుఁగొని ధర్మసూతి భుజగర్వ మెలర్పఁగ బెట్టు గిట్టి శ
ల్కునిమెయిఁ దీప్రమార్గణముత్కరముం బరఁగించి కేతువుం

- దునిమిన నాతఁ డాపరికిఁ దూపులవేడిమి సూపి వాఁనుసూ
నునిఁ గవలన్ శినిప్రసరు నొంచె వడిం బదియేసి యమ్మన్. 191
- ఉ. నొంచి మదించి భేదరమనోహరుఁడై వడి ధర్మపుత్రుఁడు
క్కించి మహాగ్రహణపరికిలితదేహునిఁ జేసె దానఁ గో
పించి శిశాస్త్రముల్ గవలు భీముఁడు సాత్యకియుం గడంక గు
ప్పించిన వానిఁ ద్రుంచి శరవీడితదేహులఁ జేసె వారలన్. 192
- వ. చేసి యొడొకభాసితధ్వజం బెత్తించి మెఱసిన. 193
- సీ. భీముఁ డాతనిమెయి బెడిదంపునారసం బడరించి వెంకియు నట్టి వేడు
నఱపె సాత్యకి శతబాణంబు లతనిపై బెట్టెనె మాద్రితోల్పుట్టి యెదు
తీవ్రాస్త్రముల సహదేవుండు పదునాలు గమ్ముల నవ్వీరునంగకములుఁ
బరఁగించి రమ్మద్రపతి భీమసేనాదు లైనమన్నులువుర సతరయమున
తే. వరుస డెబ్బఱిమూటను నిరువదేను, వాఁడితూపుల నేనింట మూఁడుమాన్ద
ణములఁ బిడితులుగఁ జేసి నఱకె భల్లనిహతి సహదేవుచాపంబు నృసనరేణ్య. 194
- కా. ఆమాద్రీనుతుఁ డన్యచాపధరుఁడై యత్కుగ్రహణంబులన్
మామా యెక్కడఁ బోయె దంచు వెస నమ్మద్రేళు నేయంగ ను
ద్దామోదగ్రత భీమసాత్యకులు శాతప్రస్ఫురన్తాగ్రణ
స్తోమంబుల్ గురియంగ ధర్మసుతుఁడుం దూపుల్ మెయిం "గ్రువ్వగన్. 195
- చ. కనయంగ నెత్తురుల్ దొరంగ నైరికిన్పురబాలరంజితా
చలముచు బోలి పొల్పెనఁగి శల్యుఁడు వారల నస్త్రపంచకం
బుల వెస నొంచి త్రుంచె గురుభూవర ధర్మజాచాప మమ్ముతో
బలమును శౌర్యమున్ సురలు ప్రస్తుతి నేయ మహాగ్రమూర్తియై. 196
- ఉ. వేటొకచాప మెత్తి పృథివీవర ధర్మతనూజుఁ డింతతోఁ
డిఱిగఁ జేయుదుం బగ యతిప్రకటంబు గ నంచు సూతుమై
దూఱఁ దురంగమాంగములు దూఱులు వోవంగ శల్యునెమ్ములన్
గీట సిడంబు గాఁడఁ బరఁగించె సముజ్జ్వలచండ కాండముల్. 197
- వ. ఇవిధంబున విజృంభించిన. 198
- క. కోపించి యతఁడు దర్పాటోప ముదగ్రముగ దశకటుప్రదరము లా
భూపాలుమేనఁ జొనిసిన, భూపాలక యాతఁ డొల్లఁబోవుటయు వెసన్. 199
- ధర్మరాజు శల్యునిబాణంబులచే మోపుతుం డగుట —
- క. శైవేయుఁ డడరి యుజ్జ్వల, నానావిభిముల మద్రనోపతి. బొదునం
దా నలిగి విల్లు దునియులు, గా నొకభల్లమున నేసె గోవర్ధతుఁడై. 200
- క. ఆరథికవరుని నకులుని, మారుతి సహదేవు మూఁడుమాన్దణముల నే
పారంగ బలుపారంగ రయ,మారంగ నొప్పించె నమ్మహాభరణం డధిపా. 201

వ అంతం దెలిసి యక్కంతేయగ్రజుండు మద్రపతి ముద్గరంబున నేయ నవ్వొరో
ధిపై సాత్వకి దోమరంబును వృకోదరుండు భల్లంబును నకులుండు శక్తియు సహ
దేవుండు గడయును బ్రయోగించిన నయ్యోధవరుండు వాని నన్నింటిని మింట
మెటుంగు లడరు వెడడయన్ములు వరగించి త్రుంచి యార్చినం జేర్చినరోషం
బున నాకృష్ణానుజుండు పారథి మూడువాఁడీతూపుల నవ్వొరోధి రెండుబాణం
బుల బె ట్టేసినఁ గ్రోధదీప్తుం డై ప్రచండకాండంబుల నయ్యొపురను స్రుక్ష్మిం
చిన నీపుత్రుం డతనిచేతఁ బాండవుత్రులు పాలియుదు రని తలంచె నట్లు
భాసమానుం డైన నేనావతిం గని భీమనేనుండు సహింపక తేంపున నెట్లు గిట్టిన

క. శినిమనుమడు గవలను దోడన యురవడి నడది పొదువుటయు నగ్గలికం
బెనఁగె నతం డానలుపుర, కనలుఁ గడంకయును సరకు గాఁ గొన కధిపా. 203

వ. ఇట్లు పెనంగుచుండఁ బాండవాగ్రజుండు మున్ను దనచేతఁ జచ్చినచంద్ర
నేనుతోడివాని ద్యుమ్నత్సేనుఁ దల దైవ్వ నేసినఁ జక్రరక్షకహినుం డయ్యును
బాలివోనికనలున శల్యుండు సటలు వెఱికినం గోపించుసింగంబుచందం బై
సమీరణనుతాడు లగు జోదులనలుపురయంగంబులఁ దురంగనికరశరీరపారథి
నికాయఁపొతంబుగా బహువిధవిశిఖంబులు వరగించి నెత్తురులు దొరగిం
చినం గని యాధర్వనందనుండు విషాదంబు నొంది నిజాంతర్లతంబున. 204

క. హరివచనంబు లనత్యంతఁ బొరయఁగ నేర్పు నొకొ మద్రభూపతిబాహు
స్ఫురణము భీమాదిరథికవరు లోర్వని యట్లు గాఁగ వ్రాలెడిఁ దోడ్తోన్. 205

వ. అని తలపోసి తనబలంబునకుఁ జేయి వీచినఁ దోయధివీచితానవిలాసంబు
చందంబునఁ జతురంగంబులు శల్యువైఁ గవిసిన నాధైర్యధారేయుండు మందర
నగంబులీలఁ గైకొని వారలం గలంచి పాంచాలపుత్రప్రభృతియోధప్రకరంబు
లను బాండవాగ్రజునిం బరమసాంద్రతీవ్రశరాంధకారంబునఁ గప్పి సింహ
నాదంబు చేసిన. 206

క. దివిజగరుడఖచరాదులు, వివిధవచనరచన లెనఁగ వినుతించిరి కా
త్రవభీకరఁ డరునప్పుడ్రపిభునిరణవిహరణములు ధరణీనాథా. 207

వ. ఆనమయంబున. 208

తే. గురుసుతుండు వెనుబ్రాపుగా నరునిఁబొదివి, యధిఁసంశక్తకులువివిధాస్త్రత్రులఁ
గప్పి రతఁ డందఱను జండకాండవిదళి, తాంగులుగఁజేసె దోర్గిల యతిశయిల్లు.

చ. తేరలక వారు పైవయి నుదీర్ణసముద్ధతిఁ గ్రమ్మి వాజులక
ఫారిని సిదంబువైఁ గదియ నాతిండు నేడ్వడ బాణవర్షముం
గురిసిరి కౌరవేంద్ర మొనకుం బ్రవదం బగు ఘోరభంగి న
పురుషపరాక్రమస్ఫురణ పార్థివసత్తమ కాన మెయ్యెడన్. 210

చ. ఇట్లు సవ్యసాచికఁ జేయార్ప రాకుండ దర్పంబు సూసిన నాధూవరకుమార

వర్ణండు వీరాగ్రహవేశంబున విజృంభించి భల్లాధవంధ్రఘరికాముఖనా
రాచప్రముఖవిభిషణపరంపరలు వరంగింప నవి యానైనికులరక్షణంబులం గూల్చి
యు: గేతనంబులు ద్రుంచియుఁ బాణంబులు నఱియు బాణాసనంబులు విఱి
చియు సూతుల గీటడంచియు నరదంబులఁ జెక్కియు మైమఱువులు పొల్లు నేసి
యుఁ జామరంబులు దునిమియు నాతపత్రంబులు రూపుమాపియు నెత్తురు లురి
లించియుఁ గండలు దొరిగించియు నెమ్ములు వగిలించియుఁ గాల్లు ద్రుంచియుఁ
జేతులు దునిమియు వ్రయ్యలుగా వక్షంబులు నీటియు మర్తంబులఁ జొచ్చియు
మకుటంబులు డుల్పియుఁ దలలు రాల్పియుఁ బ్రాణంబులు పీల్చియు రాద్రం
బావహించిన లయకాలరుద్రునిసంక్రీడనంబుచందంబు దోచె నప్పుడు రథక
వరసహస్రద్వితయంబు దెగటారె నవ్వాడిమగండు పేరడవి దహించుదాన
పావకునిచందంబున వెలింగె దదీయతేజోమహిమ సహింపక యుద్ధామగతి
నశ్వత్థామ గదిసి యక్కవృడిం దొడరి దురం బొనర్చె నందు. 211

సీ. అతేడు పంధ్రెండువాలమ్ము లాబీభత్సుమెయిఁ గ్రుచ్చి కృష్ణుని మేనియందుఁ
బదివాడితూపులు వఱిపిన మదిలోన నగ్గించి యవ్వీరుఁ డలఁతినగవు
తోడ రథ్యముల సూతునిఁ గూల్చి యాతనితరువున నెఱిగెగనొక నాట
మూఁడుమార్గణములు ముసలంబు పరిఘంబు నాతేడు నిగిడింప నదియు నదియు

తే. నన్నుడు దోడుతోడ నైదాలునిశిత
కాండములఁ ద్రుంచి పటుసాయక త్రయంబు
సొనిపె నవ్విప్ర మేన మార్కొనియె నపుడు
గడగి యప్పార్థ సంశ్చక్త వ్రజంబు.

22

వ. 1 శ్రైతంగున.

213

— సురభుఁ డను పాంచాలకుమారుం డగ్వల్భామ వేఁ బుట్టుట —

కి. సురభుఁడు గురుసుతుపైఁ దన, యరదము వఱిపించి యేయ నప్పాంబాలో
త్తరు నొకనారసమునకును, నెర నేనె సతండు గినుక యొసకం బసగన.

214

ప. ఇత్రైతంగున.

215

ఆ సురభుఁ గూల్చి యతనియరదంబుపైకి నుద్ధరత నరిగి గురుసుతుండు చండ
కాండసమితి నిగుడ గాండివి దాఁకి సంశ్చక్తకులకు సంతసం బొనర్చె.

216

వ. అయ్యవసరంబున.

217

కి. కురుపతి ధృష్టద్యుమ్నుని, యురవడి గడ నిలువరించి యుద్ధతి మెఱయక
శరపంచకమున నొంచెను, బరంగించెను మఱియు నవతిబాణము లొడలన్.

218

తే. అతేడు దెబ్బదియమ్ముల నతని నొంప, నన్నరేంద్రుండుఁ జేడ్చడ ననుజనమితి
బలయుతంబుగ నడరి యబ్బలియుమీఁదఁ, గురిసి రన్తశస్త్రంబులు నరవరేణ్య.

క. ఆపాంచాలో త్తముఁ దుద్దివితోపుఁ డయి వారిఁ దీవ్రతరకరా

టోపంబునఁ గలఁచె రయం, జేపారఁగ నాత్మ సేవ కేడ్డఱ మెఱయన్. 220

చ. కృపకృతవర్తలం గడిమిఁ గిట్టి శిఖండిప్రభద్రకుల్ మహా
గ్రపువడి దోడ్పుడంగ భుజగర్వము సూపిన నాబలాధ్యులు
గుపితమనస్కులై బలుపుఁగోల్లలఁ జేర్చినలావు చేవ క
య్యపువెర వేపు దాల్చి సరి నచ్చెరుపాటున ముంచె జాపఱన్. 221

వ. అప్పుడు శిల్పుండు యుధిష్ఠిరభీమసేననకులసహదేవసాత్యకిప్రముఖులవైఁ బలు
బాణంబులు గుప్పించి నొప్పించిన. 222

క. నకులుండు రభసంబున సా,యకదశక మతనియురంబునందుఁ జొనుప స
భుక్రికుటి యగుచు నయ్యల్లునిచ్చి కాండముల నొంచి యతఁడు దీపించె నృపా

క. తక్కుటినలుపురు వొడిస, నొక్కొకనిశీరరమున మహాగ్రాస్తంబుల్
పెక్కులు వెనఁ బఱపి మదం, బెక్కి నకులుధనువు దునిమె నిమసహితముగన్.

వ. కట్లు శిల్పుండు విజృంభించినఁ గోపించి. 225

మ. నకులుం డొండొకచాప మెత్తి పటుబాణశ్రేణిఁ బరింపఁ గీ
చకవిధ్వంసి నిగిడ్చి పష్టిశరముల్ కై నేయుఁ డుద్ధీప్తసా
యకముల్ దొడ్చిది యేయ భర్తసుతుఁ డీరై దమ్ము లమ్మద్రనా
యకువై నన్నియుఁ బిన్నతమ్ముఁడును దోడై నాట నాటెం గడున్. 226

తే. అతఁడు వెన నవసప్తతి శితశిలీముఖముల సాత్యకి నొంచి మార్గణముతోడ
ధనువు ద్రుంచి రథ్యములధరణిఁ గూల్చి,పదిఁదుల్ బలుఁదూపులు పఱపె మేన.

క. ఇవిధమున శినివీరుని, క్రొవ్వు చెఱచి పాండవులకులబాణంబుల్
నివ్వటిలనీక నలుపుర, నవ్వీరుండు నొవ్వ నేనె నద్భుతభంగిన్. 228

ఉ. పాండవు లట్లు మద్రపతిబాణములం దెరలంగఁ జొంచి తా
నొండొకతేరికిం జని సముద్ధతి సాత్యకి దాఁకె నాతనిం
జండతరప్రచారణవిళారదుఁ డై వెన వారు గూడి యు
ద్ధండత సూపి రక్కుజపుదర్ప మెలర్పఁ బెనంగె నాతఁడున్. 229

ఉ. ఏవురతోడ నట్లొకఁడ యేచి పెనంగుటఁ గొరవేంద్ర యో
థావళి చూచి కూడికొని యారథికోత్తముగాధవిక్రమ
శ్రీవిలసిల్లి నంపపెను జీఁకటి యాకస మెల్లఁ గప్పఁగాఁ
జేవయు లావుఁ జొపుటయుఁ జేడ్పడి రాప్రతివీరు లందఱున్. 230

వ. సేనయు నొక్కొమ్మడి నద్దిక్కు దఱిమిసం గని కృష్ణాష్టనులు నిజపైవ్యంబు సమ
స్తంబు సేకముఖంబు సేసి మార్కొని రాసమయంబునఁ గిరిటి కృపకృతవర్త
లకు సహదేవుండు సౌబలుని ప్రసదేయులు గొందఱురాజులను శిఖండి యశ్వ

త్రామను భీమసేనుండు సుయోధనునిఁ బాఁకఁ బాండువాగ్రజుండు దనకు నకు
లుండు బాసట గా శల్యు నిలువరించెఁ దక్కునుం గలయోధులుం దక్కటి
నైనకులుం దలపడి క్రమంబున నెల్లబలంబులును గలయం బెరసె నిట్లు నూ
ల్కొని యంతకంతకు రణంబు నమృతదారుణం బయ్యె నట్టి నమృతపతి
రాద్రంబు రూపు దాల్చినతేఱంగునం బొంగి పాంచాలయాదవాదిరథివరుల
కును బాండుకుమారులకును వారింపఁ గొలఁది గాక రథచిత్రగతుల మెఱయ
నెక్కడఁ జూచినం దాన యై నానావిధవిశిఖవితానంబుల నంబరభాగంబు సం
పిహితంబునైన మధ్యందినగతం బయ్యును మార్తాండబింబంబు దోషక
యుండె నట్టియెడ.

231

సీ కరులఁ ద్రుంచెడువేళ గిరులఁ దున్నాడునా
క్రందనుకై వడి గానవచ్చు
నరదముల్ దెరలించునప్పుడు పఱిమొగుల్
విరియించుబలుగాడ్చువిధము మెఱయు
హయములఁ జెండాడ నరుగుచోటను లేళ్ల
గమిఁ గిట్టకొల్పులికరణి యెలయు
భటులకు నరుగుచోఁ బసలేనివెనుఁ గాన
దరికొనుచిచ్చుచందంబు గలుగుఁ

తే. గనీ మసంగినయంతకుకరణి యంత్య
కాలరుద్రునిదర్ప మకాండమృత్యు
ముఖము సుగ్రభావము దోచు మొనయు పీఠ
సమీతిఁ దెగటార్చునప్పు డాశల్యునందు.

232

ప. ఇట్లు విజృంభించి యత్యద్భుతవిక్రమంబున సుల్లసిల్లునప్పుడ్రవహీవతి సుభయ
నై న్యంబులజనంబులు ప్రశంసించి రంత కంతకు నగ్గలం బగునగ్గలికఁ జెలంగి
యతండు భల్లాదికాండపరంపరలు పటురయంబునఁ బరఁగించువరమాభీల
భంగి నోహటించి ధర్మజామోహరంబు దెరలి మరలి పఱవం దొడంగిన
నన్నరవరుం డదల్చి కరతలం బెత్తి నిలునిలు మని నివారింప నిలువ దయ్యె
నయ్యుధిష్ఠిరుండు పౌరుషంబుపెంపునఁ దెంపు నేసి మామా యని వే రెలుం
గెత్తి యాశల్యుని దాఁకి దర్పంబు సూపినం జూచి మగుడ నిగిడి నేన పోకిరి
బురిగొనియె నప్పుడు పాండవాగ్రజుండు దమ్ములను దొరలను దనపాఠికిఁ బిలు
వం బంచి వారలతో నిట్లనియె.

233

అమరనదీసుతాదు లగునక్కడివీరుల మీర లందఱుం
గ్రమమునఁ బిల్కుమార్చి భుజగర్వము సూచితి. రేను శత్రుసై
న్యమభనకల్యు శల్యుఁ దెగటార్చెద నా కిది కృత్య మింబము
వ్యథ మనివార్య మై నెగడునట్టితేఱంగు వినుండు తెప్పెదన్.

234

వ. నాతేరికి నకులుడును సాత్యకియు వలపటసు సహదేవుడును భృష్టద్యుమ్నం
డును దాపటను గావలియై రావలయు వెనుకం గదిసి వివ్వచ్చుడును ముందటి
తెలన మొనసి వడముడియును నడచునది యింత యేమిటి కన వలదు
న న్నొండె నతం డతని నొండె నేను సమయించుట యవశ్యమును గలుగం
జూచితి నిట్లు తెంపు చేసి యవ్వద్రపతి మార్కొనునాకు దుష్టమప్రయత్నంబు
కర్తవ్యంబు కృత్యవర్తనార్థశక్త్యామసౌఖ్యమునొనగ ను లయ్యోధముఖ్యు రక్షిం
పం జేయుచు రాక్రమంబునను మీరు ప్రతివిక్రమం బాచరించుచుండ నుదీర్ణం
బగుమదీయబాహుపాటవంబున నప్రేక్షిమగని గీటడగించువాడ నని పలికిన
నారథికివరులును దక్కునుగలవార లవ్ధూనవపతిపూనికి నగ్గించి యతనిరథంబు
సవిశేషకల్పితంబు నేసి యతండు నెప్పినతెఱంగున సన్నద్ధు లై సముద్ధతిం
దేవరిల్లుఁయుఁ దలై న్యం బుత్సాహదీప్తం బై కడంగినఁ గరిఘంటారవంబు
లును రథనేమినిన్వనంబులును దురంగకింకీజీవనంబులును సుభటసింహనాచం
బులును నిస్సాణాదితూర్వనినదంబులును బెరసి యంబరంబు పిక్కటిల్లఁ జేసె
నివ్వధంబున యుద్ధిష్ఠిరుం డుద్భటుం డై యురవడించిన.

235

— శ్రీ లక్ష్మీపర్యనందకులద్వంద్వముద్దము —

క. కురువిభుండు దనదశి మొనలకు, బరవస మొప్పుంగ మద్రపతి మును కౌర్యో
ద్ధరుఁ డయి కడంగ నడరి యవ్వరూఢిని దాఁకే ధరణి వడవడ వడఁకన్. 236
వ. అట్టియొడ.

237

క. పులులు దలపడినయుంబును, బలుపును దోఁపంగ మద్రపతిధర్మసుతుల్
తలపడి యొండొరువులపై, నలఘుప్రదరములు వఱపి రథికిరయమునన్.

238

వ. వారి నాలోకించి యుభయనైన్యంబులు నిజృంభించి సంఘంబునం గలయం
బెరసినఁ గ్రందుకయ్యెం బయ్యె నందు.

239

ఉ. నీతనయుండు సింహకమనీయతరం బగుభీమునుల్లస
త్రేతన మర్ధచంద్రశరతీప్రవాతి మణికింకీనీనా
దాతిశయంబుతోడఁ బడునట్లుగ నేసి శరాసనంబు బల్
వాతిశరంబునం దునిమె వారివరూఢిని యే పడంగఁగన్.

240

చ. అతండు ప్రదీప్తకోపముఖుఁ డై పటుశక్తి నురంబు లైచినం
బతి యరదంబుపైఁ బడియె బల్వగుమూర్ఖ మునింగి యప్పు దా
యతధను వెత్తి సూతుతల యక్కురుఘ్నరుఁ డేనె డొల్ల చే
గ తొలఁగ నీడ్చె దేరు దురగంబులు మూఁక గలంగి సొం పఱన్.

241

క. కని యశ్వత్థామయుఁ గృత్రుఁడును గృతవర్షుఁడును నెక్కుడుబరవసమునకా
మననేనకుఁ దలమిగిలిన, మనుజేశ్వర కవిసై గ్రీడి మద మెలరారన్.

242

- క. అమృతమున సమరము రౌద్రము పెనిచె మద్రవిభునిఁ దలకడచి యనీ
కమ్మ బహులాస్త్రశస్త్రచయముల ధర్మజునిఁ బొదివె నత్యుగ్రముగన్. 243
- వ. పొదివిన నయ్యుధిష్ఠిరుండు 244
- చ. అరదము చిత్రసంచరణ మక్కజ మై విలసిల్లఁ దేరులుం
గరులును ఘోటకంబులును గాల్బలముం దనచేతఁ గూలఁగాఁ
బొరలఁగ మేదినిం దునియ ప్రోవులు గా రుధిరంపులొంపి బ్రుం
గ రణవిహారముం జలిపె గౌరవనాథ యనేకభంగులన్ 245
- క. నరులు మృదు వితఁ డనంగఁ, బరఁగుయధిష్ఠిరుండు శత్రుబలముల కతిని
హ్రుంఁ డియ్యె నపుడు సుర ల, చెచ్చెరు వందిరి చూచి ద్రోణుశిక్ష బొగడుచున్. 246
- క. ముచుము బయలైన నలిఁ బేర్చినయమ్మనుజేంద్రువొడ శిరవిశిఖము లే
పున నిగిడించుచు శల్యుండు, దనరుభుజాబలముతోడఁ దటిమెం బెలుచన్. 247
- క. అవ్వీరునివాలంపఱ, క్రొవ్వు నడఁచి తనదునంపకోల లడరఁగా
నవ్వనుధాధిపుఁ డిల్లని, న న్యోలయఁగ మాటుకొనె ఘృణారహితుం డై. 248
- వ. ఇవిభంబున మార్కొని ధర్మజమద్రపతులు నిజశంఖంబులు పూరించిరి భేరి
ప్రముఖతూర్యస్వంబులు నిగి వొంగారఁజెలఁగె నయ్యుపపురు నొండొరువు
లపైఁ జండకాండపరంపరలు వరఁగించి తరువులనెత్తురు లురిలించి పూచినబూ
రువులపాలుపు దాల్చి రజ్జియెడఁ గనుంగొనుజనంబులు. 249
- చ. వెరవును లావుఁ జేవయును వీరల కారయ నొక్కరూప దు
స్తరభుజశక్తి ధర్మజుండు శల్యునిరూ పడఁగించి యివ్వసుం
ధర గొను నొక్కొ నేఁ డితనిఁ దా సమయించి సమస్తమేదిని
శ్వరుండుగఁ జేయ నోపు నొకొ శల్యుండు గౌరవరాజనందనున్. 250
- వ. అని సంజేహాడోలాయమానమానసు లై రప్పుడు. 251
- తే. మద్రపతి ధర్మజునివిల్లు రౌద్ర మెసఁగఁ
ద్రుంచి మాటము లేసి యుద్ధరతఁ బేర్చె
నతఁడు వేటొక్కధను నెత్తి యతినిధనువు.
దునిమి చెస నేనె మున్నూటు తూపు లధిప. 252
- విరభుఁ డయినశల్యుని నశ్వశ్రావ దనరథముపై నిడుకొని పోవుట —
- ఉ. తోడనె లేరివాహములఁ ద్రుంచి మదంబున సూతుప్రాణముల్
క్రీడయపాలెఁ బుచ్చికొని కేతువుఁ గూల్చిన సేన విచ్చెఁ జే
యాడక యున్నశల్యుని రయంబున నాత్మరథస్థుఁ జేసి పె
న్దిడున బొంద కుండఁ దొలగించెను ద్రోణునుతుండు భూవరా. 253
- వ. ఇట్లు శల్యుండు సమరవైకల్యంబు నొందుటయు ధర్మనందనుం డాల్చి పేర్చి

1 మృదుఁ డిక్క. 2. దని సుర అమృతము, నిరి ద్రోణుశిక్ష పున్నులించుచు నధిపా
ని డెట్లు, నశ్వ.

తద్వలంబుఁ దఱిమె నంత నమృతపతి యొందురభంబు గల్పించుకొని కడంగి
యాశాంతేయాగ్రజాపైఁ గంకపత్రంబులు నిగిడించుచు నిగిడినా గని య
ద్దెసఁ జేయఁ గలనై నీకోత్తములు సరభసంబున నయోధ్యధవరు నెఱుఁగొని
రప్పు డతండు సాత్యకిఁ బదిసాయకంబులను భీమసేనకులసహదేవుల శరత్ర
యంబులను స్రుక్ష్మింబి యెక్కుడుమదంబునం జూదలినయంగంబులతో సలి
రేఁగి మఱియు నప్పుడు పొగడం దగి యుండె నాకర్ణింపుము. 251

సీ. కమలాకరము లీలఁ గలఁచి యాడెడు గంధదంతావళియు సముద్బంధతమును
దరమిడి మృగసముత్కరము ఘోరంబు గా వధియించుకంటీరవంబు నేపు
నీరసారణ్యంబు నిర్భరాటోపతః గాల్పుదావాగ్నియుగ్రక్రమంబు
ప్రకటవిక్రాంతిఁ బురత్రయంబును సమయించుఫాలాక్షుని యే దైతయును

ఆ. 1 బోల్కఁ బట్టు లయ్యె భుజగర్వశౌర్యప్రతాపదుర్దమప్రశోపములకు
మద్రవిభుఁడు గోలుమనగి శాత్రవనైన్య, హాననకేళి నలుపునవసరమున. 256

వ. ధర్మనందనుం దల మిగిలినచతురంగంబుల నివ్విధంబున వినిహితంబులు
నేసీ యమృషీపతివైఁ గవినీనం గని కవలును శైనేయుండును భీమసేనుం
డును దోడ నడువ నతం డమైతిమగని మార్కొని పటుమార్గణంబు లురంబున
నించి నొంచె నప్పుడు కురువిభుండు వసువ మననైనికులు దల మిగిలి శిల్యునికీ
బ్రాహ్మ యవ్వసనతనయప్రభృతులతోడఁ బెనంగి రతం డాసాండ్వాగ్రజా
మేసఁ జండకాండసప్తకంబు నినిచిన నజ్జననాథుండు నవనిశితనారాచంబు
లవీర్యునంగంబుల నాటించె నిట్లు దలపడి కోలుపులంబాలికఁ జేరేనుంగుల
తెఱంగున బలుసింగంబులచందంబునం బోరి యొండొరుల నొప్పించి రచ్చుడు.

సీ. శిల్యుండు బలునారసము పాండవాగ్రజురమున నాట నత్కుగ్రదీప్త
ఘోరనారాచ మాకుంటిసుతుం డేయ నతండు మూర్ఖిల్లిన నలరె నేనధిపుఁ
డమృతపతి తేజీ యలుకఁ గెంపారెడుకనుగవతోఁ జండకాండ మొకట
నయ్యుధిష్ఠిరు నొంప నాతండు పసిడిమై మఱు వాఱుతూపుల నఱికి వైచి

తే. వాలురమ్ములు దొప్పిది పక్షమున ని
గుడ్డ నయోధ్యధవరుఁ డతిక్రూరభల్ల
యుగళఖండితచాపుఁ జేయుడును నొండు
ధనువు గొని యవిభుండు డత్తనువు సింఁచె.

257

క. బాసట యై భీముండు. వె, ల్లేగెను మద్రపతి నాతఁ డిరువురతోడం

తేసెం గయ్యము గృపును, ద్వాసితవిక్రమముతోడుపాటు గలుగఁగన్. 258

వ. అట్టియొడఁ గంకటాంతరంబు ధరియించి కడంగి.

259

ఆ. మద్రవిభుఁడు ధర్మమారుతసుక్తుల మై, మఱువు లుఱక నఱికి మార్గణములు

జొబ్బిసింట రెంటు: దూటులు నేసె దోడ్, ధండములు ప్రదీప్తవర్షుఁ డగుచు.

క. అతో ధర్మజాసారధి, గూలగఁ గృపు డేయ మద్రకుంజరుఁడు భుజా
లీల మెఱయంగ హయము, ప్పలుగు నొకవైల్లిడిని నిలం బడవైచెన్. 261

వ. ఇవ్విధంబున విఠం డై యున్నహీకాంతుం డంతర్గతంబున. 262

క. గెలుపుము శిల్పిని నీ వని, పలికి ముకుందండు నన్నుఁ బరిచినవాఁ డ
ప్పలుకులకు నసత్యత్వము, గలుగఁగ నేర్పు నొకొడై పఘటఁబలమునన్. 263

వ. అరి శంకించియుఁ గొంకుపోవక యజ్ఞగన్నా భువచనంబునకు నన్యభాత్వం జేల
గలుగునని యుద్దేవుని దలంచి యాచూట యమోఘంబు గావలయు నని ప్రా
ర్థించి పెండియు 264

చ స్ఫురితపడర్థనేత్రుని: ద్రిశూలసముజ్జ్వలు నిగ్గణుక్ గుగూ
దరసముచాత్తమూర్తిఁ గలిత ప్రభవస్థితసంహృతిక్రియా
నిరతివివర్తితభివనీమహనీయుని ¹దైత్యచుద్ది న
ప్పూయవవరుం జతుర్భుజా విభుత్వమహోన్నతు నాశ్రయించెనన్. 265

తీ. భండనమునేయునరునగ్ర భాగమునఁ బ్రచండమూలోగ్రహస్తుండై శత్రుకోటి
గీటడంచుచు నేఁ జూడఁ గేలి సలుపు, దేవు జయసిద్ధికై సన్నుతించు భక్తి. 266

వ. అనుచుఁ బురుషోత్తమునిఁ జిత్తమున నిలిపి యున్నతం బైనపూర్వకాయంబు
తో మందప్రకారంబున మార్గణంబు లమృతవతిదెస నిగిడింప నతఁ డది బెండు
వడుట గాఁ దలంచి తఱిమి యఱిముఱిశరంబులు గురియుటయు నప్పడు. 267

చ. పవనసుతుండు విల్ నఱికి బాణయుగంబున మేచు నొంచి శా
త్రవులు దలంక నారథికురభ్యములక్ ధరఁ గూల్చి సూతుకం
తవిదళెనం బొనర్చి ప్రకటస్ఫురణంబునఁ గంకటంబు భ
ల్లవితతి ఘోరసంహతి నిలం బడ నేసె రయం బెలర్పఁగన్. 268

వ. ఇవ్విధంబున. 269

క. విరథండు నచాపుఁడు వర్షరహితగాత్రుండు నైన మద్రవిభుఁడు భా
సురఖడ్గచర్మశోభితకరుఁ డై తేరు డిగి కన్నుఁగవఁ గొంపారనన్. 270

మ. జముచందంబున నేచి ధర్మసుతువై సంరంభదుర్దాంతడ
ర్పమునక్ వే కవియంగఁ జండబలదుర్వారుండు భీముండు దుం
చె మదం బారఁగ వాలునుక్ బలకయుక్ శీఘ్రత్వసందీప్తుఁ డై
తమది క్కార్పులుఁ దూర్వనాదములు నత్యంతంబు శోభిల్లఁగన్. 271

వ. అమృతపతి నేర్పును జేవయుం గలపరిజనంబులు చేర్పఁ గంకటగదాదండం
బులు ధరియించి యుధిష్ఠిరుమోద గురవడి నడరె నప్పు డప్పాండవాగ్ర
జానకు బాసట యై సాత్యకిభృష్టద్యుమ్ను శిఖండిద్రౌపదేయమార్ద్రయు లేయు

సాయకంబులు సరకుగొనక గడం జిత్తంబు గా జడియుచు వడముడివిక్రమం
బునఁ దవులంబడక నిగిడె నశ్వసూతరహితం బగురథంబువై నున్న యన్న
రేంద్రుండు తనదెసకు సింహచక్రమణత్యయందరుం డై వచ్చునవ్వీరు నాలో
కించి సక్రోధం బైనయవష్టంభంబును నుద్దీక్షితుం డై.

272

క. ఇతని సమయింప నయ్య, చ్యుతుండు ననుం బనిచె నాకు నొనరించినపా
లితఁ డని తలంచి మొగ ము, గ్రత నొందఁగ శ క్తిమీఁడఁగనుదో యెలయున్.

వ. హృషీకేశు నుద్దేశించి.

274

ఉ. నీ దెస నాదుచి త్తమున నెక్కొని యుండెనుభక్తి భద్రుం
పాదిని గావు టచ్చెరువె భ క్తజనాభిమత ప్రదానవి
ద్యాదయితత్వ మేర్పడ జయం బొడఁగూర్చుము దేవ సంశ్రితాం
హోదశనంబు నీకు వ్రత ముల్లము నాపము నిల్పు మి త్తతఁక.

275

వ. అని హృదయంబునఁ బ్రార్థించి యప్పార్థివో త్తముండు.

276

ఉ. అచ్చపుభక్తికా మదీ ధ్రియంబున నొందినఫాలలోచనుం
డిచ్చినప్రీతియొగమున నెక్కుడుభక్తియు నావహిల్లఁగా
నిచ్చులు గంధపుష్పముల నిష్ఠ మెయిం బరిశోభితార్చనం
బిచ్చుచుఁ దాను గొల్వ నుతి క్కెనయమృహనీయశక్తికన్.

277

మ. ప్రణతుం డై రభసోదయాభినవదర్పస్ఫూర్తి శోభిల్లుచు
స్తటిదండద్యుతిమంజరీస్ఫురణము న్సంశోభికుంటాపటు
క్వణనంబు రిపునై నిక ప్రకరదృక్పల్లవ్యథం జేయ భీ
మణరేఖం బగుదానిఁ బుచ్చుకొని చంచల్దృష్టిదృష్ట్యర్థతన్.

278

వ. అభిరామభీమాకారుం డై.

279

తే. నెరయుకినుకఁ బెన్వెడఁద యై నిప్పు లురులు
కన్నుగవ శల్యుఁ జూచిన నున్నయునికి
నతఁడు నీటు గాకుండుట యిది యయ్యె
మాకుఁ జూడంగ నప్పుడు మనుజనాథ.

280

వ. ఇట్లు రాదోద్రేకంబునఁ బురత్రయదాహదోహలి యగుకూలాయుధులీల
దోడు దుర్నిరీతుం డై.

281

ఉ. ఘోరతర ప్రకార మగుకుంచితబాహువిలాస మొప్పు వి
స్తారము వింత యహనురము పాతరంబుగఁ జూచి వజ్రధా
రారుచినన్నిభ ప్రచురశక్తులు పర్వంగ బిట్టు వైచె న
ద్దారుణశక్తి నవ్విభుఁ డగదా తనమిత్రైకల్యు శల్యునిన్.

282

తే. ఆట్లు పాండుభూపాలకు నగ్రసుతుండు, మద్రనాథుని వైచినరౌద్ర మెసఁగఁ

గంకటముదూటి వశంబు గడచి వెన్ను, వెడలిచని యమ్మహాశక్తిపుడమిజొచ్చె

— ధర్మరాజు శక్తి ప్రయోగించి శల్కునిం జంపుట —

వ. ఇట్లు శక్తి బెడిదంపుటరవడి నుచ్చిపోయిన. 284

చ. శ్రీతమున ముక్కునం జెవుల గన్నుల నొల్కెడురక్త మంగ మా
పుతముగఁ జేయఁగా నతఁడు బోరగిలం బడియె ధరం గర
ద్వితయము సాచి ధర్మజునిదిక్కు శిరంబుగ వజ్రదారుణా
హతిఁ బడు భూరిభూధరమహాత్మరశృంగముభంగి భూవరా. 285

ఆ. భూమిమీఁద నిట్లు బోరగిలం బడి, మద్రనాథుఁ డొప్పె మానవేంద్ర
లేమయరమునందు లీలమై వ్రాసిన, ప్రాణనాథుఁ డబోల్పు బట్టు గాఁగ. 286

ఆ. ధర్మసంగరమున ధర్మజుఁడే జచ్చి, పాలించె జూడ మద్రభూవిభుండు
విధియుతంబు గాఁగ వేలిచి విడిచిన, నాటి యున్నయగ్ని ననుకరించి. 287

మ కని శల్యానుజుఁడేచి ధర్మసుతు సుగ్రున్నార్థి శోభిల్లఁ దాఁ
కిన నాభూపతి చిత్రచాపధరుఁడై కేళిసమప్రక్రియఁ
ధనువుం గేతువుఁడ్రుంచి తోడన సముద్యుక్తి పృథ్వీహతిం
దునిమెం గుండలకాంత మైనశిరముఁ దుర్దాంతదర్పంబునన్. 288

వ. ఇట్లు శల్కుండు సోదరసహితంబు గాఁ బడిన బాండవవైద్యంబు జనంబులు
వృత్రవధం బొనరించుపాకశాసనుఁ బ్రశంసించుబృందారకు లట్ల ధర్మనందను
నగ్గించి రమ్యైగ్గరంబునం దూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుఁ జేలంగఁ
గలంగి కురునేన విడిగి పఱచినం బోసిక పొదువుం డనుచు సాత్యకి వెను
కొనుటయుఁ గనుంగొని కృతవద్దుండు మార్కొనియె నయ్యాదవసించుల
రణంబు దారుణం బయ్యె నందు. 289

సీ. కృతవర్త సాత్యకి నతిశితశరదశకమున నొంచి తురంగమముల¹యుబ్బు
నుడిపి విల్లునుచుటయుచు నొండువింట నబ్బలియుఁ డాతనిమేనఁ బదిమెలుంగు
టమ్ములు వఱసి రథ్యమ్ముల నరదంబు సూతుని నఱికినఁ జూచి కృపుఁడు
దనలేరివైఁ బెట్టుకొని తొలగించె నవ్వీరుపోరికి మూఁక వెఱచి పఱచె.

తే. గడగి వెనుకొన్న పాండవోత్కరమునొకడ, నిలువరించెనుద్దండుఁడై నీతమాజు
డంత వేటొక్కతే రెక్కె యరుగుదెంచి, తాఁకె హర్దిక్కుఁ డరిసేన తల్లడిల్లి. 290

వ. ఇ ట్లేదిర్పి వేర్పినయలుకఁ బాండవాగ్రజుండు గృతవర్తనిఘోటకంబులను గీ
టడంగించినఁ గురునందనుం డాహృదికనందనుని నిజస్యందనంబున నిడుకొని
యవ్వలికిం గొనిపోయె నప్పుడు కృపాచార్యుండు గడిసిన నయ్యధిష్ఠిరుం డాఱ
మ్ము లేమ్ములం గీలింప నతండు పదాటుతూపుల నాభూపాలునిఁ దడియతురంగం
బుల నేసె నాసమయంబున. 291

తే. భద్రకరి నెక్కి చామర ప్రకరపీఠ
నములు భవభాతపత్ర విభ్రమసమృద్ధి
యతిశయిల్ల సైన్యోత్సాహ మావహిల్లఁ
నొలిచె నెంతయు భవదీయపుత్రుఁ డధిప.

292

— శ్రీ లక్ష్మీమట్టంబు లొక్కపెట్ట భర్తరాజుం జుట్టు మట్టుట —

ఉ. అమ్మనుజేంద్రముండటికి నార్పులతోఁ జనుదెంచి శల్యుడు
ట్టములు సత్వరముగఁ గడంగి యనేకులు వీరయోధులు
గ్రమ్ముగ వీరకఁ జేరులు పొగడ్డకు నెక్కఁగ దీప్త మైనతో
పమ్మన నేచి పాండవులపై నడరం గని వేరెలుంగునన్.

293

వ. అన్నరనాథుండు.

294

తే. మీర లేర్పడ వడిదలమిగిలిచనఁగ, వలదు నామ్రాల బలుపారి నిలువుఁడనియె
వారు నిలువక పాండవబలము చేవ, దఱుగఁ జొచ్చి యుద్ధిష్ఠిరుఁ దాకి రధిప.

వ. ఇట్లు చలంబున నవ్వీధుం దలచడి వివిధాస్త్రంబుల నొప్పించినఁ గవ్వడియును
వడముడియుఁ గవలను ద్రావడికొడుకు లేవురును గోవిందుతమ్మండును ధృష్ట
ద్యుమ్నుండును శిశిండియును జండరయంబున నుద్దండచతురంగమేతు లై
యారధికులఁ బొదువుటయును వారు వీరోద్రేకంబున నైవ్యసాగరంబున
సున్నదమకర ప్రకరంబులవిధంబున విహరించి రట్లు పాండవసేనాసంక్షోభ
సంపాదు లగునాబోదులయాటోపంబు విలోకించి గాంధారపతి గాంధా
రేయు నాలోకించి.

295

తే. మద్రవిభువారిసమ్మెయిమార్తురాగి, కొనఁగ మనకు నుపేక్షింపఁజనునె యనుడు
నతఁడు నామాట వినక వారరిగి రేమి, నేనువారము చెప్పు మాచిత్త్య మనియె.

వ. అని నన్ను నాపరివారంబును రక్షింపను దగ వెఱింగింపను నర్హుండ వీవ
కానె యనుమాట లాడిన నతండు ప్రీతుడై బలవరిపాలనంబును గర్జంబు
నెప్పుటయును దనపనిగా మనంబువం బూని యవి దోచునట్టియుచితవచనం
బుల నవ్వసుమతీపతిఁ బ్రియం బాపాపించి.

296

చ. ఏనుము నరేంద్ర సైనికులు విక్రమలీల నరాతినేన సొ
చ్చినఁ బతి గావ కున్న నుపజీవులు మెత్తురె యన్నఁ గాతుఁ గా
కని బహుతూర్యనాదములు నార్పులును తెలఁగంగఁ ద్రోచి య
జ్ఞనపతి వీరకమై నడరె నైవ్యయతంబుగ సత్వరంబుగన్.

299

క. అంత భనంజయకవ్వి, రాంతకముఖయోధవరమహస్త ప్రకరం
బంతకుడ కనిచె బరి, శ్రాంతం బఁ మద్రనాథురధికవయంబున్.

300

వ. ఇవ్వీధంబున.

301

- మ. అరులం గీ టడగించి పాండుసుతనైన న్యం బుబ్బి పైఁ గ్రమ్మినం
గురుభూనాయకులేన నొచ్చి కలయం గూర్చి ధర్మ గుంపు లై
తిరుగం బాఱగఁ జొచ్చె విచ్చె మరలఁ దిగ్భాగితి వాటిల్ల న
త్వరతఁ నల్లడఁ బాటె నవ్విభుడు గర్వం బేసి వెల్వెల్లగన్. 302
- క. మనవారి కప్పుడు భీష్ముని, చనుటయుఁ గోదండగురునిసమయుటయును గ
ర్జునిపాలియుటయును గ్రొత్తై, మనమున ¹ వెనుఁబాటు గదిరె మనుజాధీశా.. 303
- వ. అప్పు డద్దిక్కుజనంబులు. 304
- చ. ధరణికి నింక నాయకుడు ²ధర్మతనూజుడు నేఁ డవశ్యముం
గురువతి గూలు నెవ్వగలకుం గుడు రయ్యెడు నాంబికేయుఁ డు
ద్ధరు లగుపాండునందనుల దుర్మమభంగి యెఱింగి ధర్మత
త్పరులకు గెల్పు బ్రాతె పారిభక్తులఁ బొందవె భూరిసంపదల్. 305
- వ. అని రట్టియెడ నీకొడుకు నిజసారథిం జూచి మనబలం బాహవంబున కోహ
టించి పాటెడు నిత్తటి నేను బరవసంబు నేనినఁ గాని నిలువ దవ్విధంబునకు
రథం బరువై యుండఁ జేసి ఛేరఁ దె మ్మనిన వాఁ డట్లఁ చేయ నతం డేనుంగు
డిగి రథం బెక్కి యెక్కుడువఁగఁటిమిం బొంగునంగంబులతో నైనికుల కడ్డంబు
సని యెలుం గెత్తి. 306
- ఉ. ఎక్కడఁ బోవ వచ్చు గిరు లేనియుఁ గాననభూము లైనఁ బో
నెక్కియుఁ జొచ్చియుం బగతు రేడ్డఱఁ గిట్టి చలంబునం దలల్
ద్రొక్కక తిక్క రట్లయిన దుర్గతి వాటిలుఁ బోక నిల్చి పే
రుక్కునఁ బోరినక సుగతి యొందెను సంపద యొందెఁ జొప్పడున్. 307
- వ. అట్లుం గాక. 308
- క. పాండవబల మల్పం బై, యుండం గృష్ణుడు ధనంజయుండును డప్పిం
బెండువడఁగఁ గని మనకును, గం డడఁగఁగ నేల గెలుపు గైకొన వచ్చున్.
- వ. అని పలికి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మని నబ్బలం బతని నగ్గించుచు మరలె
నష్టేటిమగండు ముంగలి యయి నిలిచి పొంగారం గవియుకొంటేయసేనా
సముద్రంబునకుఁ జెలియలికట్ట యయ్యె నయ్యుచసంబునందు మునుకొని
నడి దఱుమునదముడిం బొదివి మనపదాతిప్రకంబు దర్పంబున నార్పులు
కొబ్బలుం జెలంగ బహువిధశస్త్రాస్త్రంబులు వరగించినం బెరిగినమదాతి
రేకంబున గదాదండంబు ధరియించి ఘోరాకాశం డగుచు దేరు డిగ్గి
వీరడవిఁ గూల్చువెనుగాలికై వడి నతం డేకవింశతినహస్రసంఖ్యసుభటుల నేల
కాలు నేసె నప్పుడు. 310
- క. కరిహయరథబృందం బు, ధృరత నడరెఁ బాండునృపసుతులమూఁకలపై

¹ వెనుఁబాటు. ² ధర్మసుతూ డగు నే. ³ యొందె జయంబును సొందె.

- నరుఁ డబ్బలంబునకు నిష్కరగాండివము క్తశరపటుత్వము సూపెన్. 311
- క. నకులసహదేవులును సాత్యకియును రథసమున వాలురమ్ములు నిగుడక
శకునిపయిఁ గవిసి రతఁడును, బ్రకటస్ఫురణంబునఁ దిరం బై పోరెన్. 312
- చ సమగగజాధిరూఢుఁ డయి సాల్వుఁడు పాండవసేనఁ జొచ్చి ఘో
టములఁ గలంచుచుకొ గజఘటల్ విరియించుచుఁ గాల్చులంబుఁ జి
త్రముగ వధించుచుకొ రథకదంబములకొ సమయించుచున్ మహా
గ్రముగఁ జరించువిస్ఫురణఁ గన్గొని కోపముద్భూతాకృతిన్. 313
- ధృష్టద్యుమ్ను సాత్యకులచేత సాహ్యఁ డేనుగుతోడఁ నిడునై పడుట —
- వ. ధృష్టద్యుమ్నుఁ డెదుర్కొనిన నతనిఁ ద్రొక్కించువాఁ డై యవ్వీరుండు వార
ణసతిఁ గొల్పిన నతఁడు. 314
- మ. పటునారాచచయంబు కుంభయుగళీభాగంబునకొ బెట్టు నా
టుటయుం గ్రొవ్వటి పాతె నగ్గజము సాటోపంబుగాఁ గ్రవ్వటిం
చుటకుకొ సాల్వుని మెచ్చెఁ గన్గొనుజనస్తోమంబు కోపోద్దమా
ద్భులపేగంబున వచ్చి పట్టె నది యాపాంచాలుతే రుగ్రమై. 315
- క. అతఁడు గద చేతం గొని, భీతి గదురుముఁముతోడఁ బృథ్వీ దాటకొ
సూతాశ్వసమేతంబుగ, నాతే రయ్యేనుఁ గెత్తె నాకసమునకున్. 316
- ఆ. ఎత్తి త్రిప్పి యాడి యిలతోడ వ్రేసి పాదములఁ జదుపఁ జూచి దారుణాస్త్ర
తతులు నిగుడఁ బవనతనయశిఖండిసాత్యకులు సాల్వుఁ దాకి రతిరయమున. 317
- క. అతఁ డందఱ బాణంబులు, వితళంబులు నేసి యస్త్రవిద్యాపారి
ణత సూపె నవ్వీధం బుద్భూతము శినిచె గగనచరతతులచిత్తములన్. 318
- వ. అప్పుడు. 319
- తే. శిలజ్జపాటించి మదివెఱ యుజ్జగించి, రయము మెఱయ నప్పాంచాలరాజసుతుఁడు
గదిసి యెగసి కుంభస్థలిగదఁ బగుల్పఁ, గొండ్ గూలిన ట్లక్కరి గూలె నధిప. 320
- క. ఆలోనన శినివరుండు విశాలాస్యప్రదరనిహతి సాల్వునిశిర మా
భీలముగఁ ద్రుంప నాతఁడు, గూలిన మనమూఁక విచ్చెఁ గురువంశనిధి. 321
- ఉ. వాలి యెలుంగు సూపి కృతవర్షుఁడు సైన్యము నిల్వరించి యు
స్త్రీలితవిక్రముం డగుడు మేమెయి నాతనిఁ దాకె నస్త్రవి
ద్యాలసితుండు సాత్యకి యుదగ్రత వారలు పోర వారిదో
ర్గిలలు సూచి రోటువడి రెండుబలంబులయోధవీరులున్. 322
- వ. ఇట్లు వెనంగు చుండి. 323
- క. కృతవర్షు నొంచె నెనిమిది, శితశరముల శినివరుండు శినివరుచాకం
బతఁడు దునిమె బలువిలుగొని, యతనిహయంబులను సూతు నాతఁడుగూల్చెన్.

- మ. విరభుం డై యభిరామహాలమున నవ్వీరుండు కై నేయు నై
చె రయం బార నతండు భల్లమునఁ ద్రుంచెం బెక్కుతుండంబు లై
తొరుగం జూచి విషాది యై నిజరథస్థుం జేసి తద్బాణగో
చరతాదుర్దశ ¹కావృతోద్యముఁ గృపాచారుడ్యుండు దప్పించినన్. 325
- క. మనసేన విఠోగె నృప నీ, తనయుం డొక్కరుఁ డుదగ్రతరముగఁ గుంటి
తనయుల నద్దెను గలయో,ధనికాయముఁ బొదివె బాణధారలఁ బెలుచన్. 326
- మ. పతి యిమ్మై సముదీర్ణవిక్రమకళాపారీణుఁ డై విద్విష
చ్చుతురంగంబులయందు నొక్కటియు విస్ఫూరోల్లసన్నార్దణా
హతికిం దప్పక యుండునట్లుగ సమగ్రాశ్చర్యసంపాదకో
ద్ధతబాహువిభవంబు సూపె సురబృందస్తోత్రపాత్రోద్ధతిన్. 327
- చ. అప్పుడు రెండువీళ్ల నతనిపాటి మేటిమగలు లే రనుబుద్ధి నాకుం బొడమె బడం
పడి పాండవులును జేయఁగలవారలును నవ్వీరుం బొదివిన నతం డందఱ కన్ని
రూపులై ధర్మస్తుతుని శతశరంబులను భీమసేను డెబ్బదిసాయకంబులను సహ
దేవుని నైదింటను నకులు నలువదినాల్గింటను భృష్టద్యుమ్నుని సప్తమార్దణం
బులను ద్రావదేయుల నైదైదుతూపులను సాత్యకి మూడుకాండంబుల
నొప్పించి సహదేవుధనువు దునిమిన నక్కుమారుండు వేటొక్కవిలు గొని
చలంబున నక్కురువిభుం గదిసినఁ దక్కటిరథికులుం గూడికొని యొక్కొక్క
రుండు వెక్కమ్ములు పైఁ గురియఁ గేలిచందంబున వాని నన్నింటి వారించుచు
దత్తనువుల శోణితంబు పూరించుచు నాజెట్టిజోదు బెట్టిదుం డై పెనంగ మన
యోధులుం బురికొని యద్వారల మార్కొనిరి మననై న్యంబు దైన్యంబు విడిచి
మరలి వారిబలుంబులఁ దలపడియె నట్టియెడ. 328
- క. భీముఁడు గురుతనయుఁడు నుద్దామభజావీర్యకౌర్యధైర్యములు జన
స్తోమము లగ్గింపగ సం,గ్రామ మొనర్చిరి నితాంతగాఢస్ఫూర్తిన్. 329
- చ. పరుషపరాక్రమస్ఫురణఁ బాండవముఖ్యునివాజులం జతు
శ్వరహతిఁ గూల్చె పొబలుండు సత్వరుఁ డై సహదేవుఁ డమ్మహీ
శ్వరుఁ దనతేరిమీఁద నిడి సంగరమధ్యము వాపె నాతఁ డొం
డరదముమీఁదికిం జని రయంబున నయ్యరిఁ దాఁకె నుద్ధతిన్. 330
- క. శరములఁ బొదివిన నాతఁడు, దిగ మై యేయంగ రణము దివిజగరుడభే
చరసిద్ధప్రకరాద్భుత,కరప్రకారమున నొప్పె గౌరవనాథా. 331
- నీ. శకునినందనుండును నకులుండు నొండొరులకుఁ జండబాహుబలంబు సూపి
రతులశౌర్యమున సాత్యకికృతవర్షులు పోరిరి విలు ద్రుంచి కౌరవేంద్రుఁ
డేనె భృష్టద్యుమ్ను నేచి యుండొకవింట నతని నాతఁడు నొంప నక్కజంపుఁ

గయ్య మయ్యిరువుర కయ్యె ద్రౌపదిపుత్రు లేవురు పతిఁ గిట్టి యింద్రియములు
తే. బాలిశునిఁ జిక్కువఱచినపగిసిఁ దలరఁ, జేయ నతఁ డీడఁబోవక పాయకములు
పెక్కు రయమున నిగిడించి యక్కుమార,విఠతిఁగలఁడు దత్తుంగర మతిశయిల్లే.
చ. మఱియు ననేకు లనేకులం బొదివి పోరాడ నంతకంతకుఁ జేర్చినయగ్గఁక మొగ్గ
రంబులు చెండును గలయం బెరసినం జేర్చినవెందూళి భానుబింబంబు గప్పి
యప్పుడు దొరుఁగునరతురంగమాతంగరుధిర ధారల నడంగిన నధికం బై నసం
గరంబునకుం గడంగిన కొంతేయులయురవడికి నోహటించి మన మోహరంబు
దొరలు మరలిన మరల నీక నీకొడుకు పురికొలుపుకొని తఱిమినం గనలి ధర్మ
సుతుండు. 333

తే. మూఁడునారాచములఁ గృపు వాడి చెఱచి

వాలి కృతవర్త హయముల నాలుగింటఁ

గూల్పఁ దనతేరిపై నిడి గురుసుతుండు

దొలఁగఁ గొంపొయె నవ్విరఘుని నృపాల. 334

చ. కురుపతి చూచి చిత్తమునఁ గోపము పెంపెనలార నేడునూ

ఱరదము లాతనిం బొదువునట్లుగఁ బంచిన నొక్క పెట్ట బం

ధురతరవారివాహములు తోయజబాంధవుఁ గప్పుచాడ్పు దోఁ

ప రయముమైఁ గడంగి యవి పైకొని యవ్విభుతోఁ బెనంగఁగన్. 335

క. కనుఁగొని శిఖండిముఖయోధునికాయం బడరి యారథప్రకరంబున్

సునిశితశర ప్రకరములఁ, దునుమాడెఁ రాద్రరసము దొలకాడంగన్. 336

చ. ఆసమయంబున మనదేస నుల్కాపాతశర్కరావర్షాదు లగునుత్పాతంబులు గలి

గె వానికి శంకింపక శకుని గడంగి యోధవరులతో మీరుకోల్తల నేయుం డేను

¹బెడ ముట్టునఁ దాఁకి ధర్మనందనాదులను సమయించెన నంచు సముద్ధతిం గదిపె

నప్పుడు మద్రేశబలపురస్కరం బైనయమ్మోహరంబు రథసంబునం దఱిమి

పాండవనేనానందంబున కోర్వక తిరిగిన నాసుబలనూనుండు ప్రబలతురంగ

దశసహస్రంబులతో వేగంబు మెఱయ వైరిసేనవెనుకఁ గిట్టి యేను గలుగ

మీకు భయం జేల యని యక్కొరవనై నికులం జేరుకొని యదల్పి యార్చిన

నాకొంతేయవాహిని కలంగిన ధర్మనందనుండు సహదేవు నాలోకించి. 337

— శకునిగూహదేవు లాశ్వికసహాయు లై ఘోరంబుగాఁ బోరుట —

ఆ. వేగ తాఁకు మైదు వేలగుఱ్ఱంబులు, ద్రౌపదితనూజతలియు నీవు

శకుని ననుడు నతఁడు సంరంభజృంభియై, యట్ల చేయ ఘోరమయ్యెఁ బోరు. 338

చ. అట్టియెడ.

339

నీ. లీలఁ గట్టియతోడఁ గూలంగ వైచియు డొంకెనపొటులఁ బొంక మడఁచి

పడఁద్రోచియును వాలఁ గడికండములుగ వ్రేసియుఁ గతారంబులఁ జీరి చెరచి

గీటడంగించియుఁ గిట్టి యొందొగుబట్టికొని మల్లుచందంబు ననికె జొచ్చి

నేలకు వంచియుఁ గేలిమై ¹గళముపై నెక్కియుఁ బెక్కండ్రు రొక్కమొగిన

ఆ. యొక్కటయు సహించి యొక్కనఁ బెరఁగియు, సుఱక వివిధగతుల సుబ్బిచెలఁగి
బొమ్మలాడినట్లు ²పీరి యారాపుతు, లగ్న నెరయ మెఱసి రందు నింహ. 340

వ. మఱియు ననేకప్రకారంబుల భండనంబు నేసిరి పదంపడి యష్టాద్రీకుమారుని
పీరిద్రేకంబునకు నోహటించి గాంధారిసోదరుం డాటువేలతురంగంబులతో
డం దిరిగె నతండును ద్రిసహస్రహయశేషసేనాసమేతుం డై యన్నకడ కరిగె
నాబొలుండును జుట్టి వచ్చి ధృష్టద్యుమ్నని మొన్నపైఁ బడిన నతండు సైన్య
సముద్ధండసంరంభం బెన గ నిక్రమాటోఁచంబు సూపనయపుడు చంచసహ
స్రతిశతహయంబులు వడిన రౌద్రంబు రూపు దాల్చిన క్షణయుభఖండనాస్థి
భంజనశబ్దశ్రవణంబునను రక్తమాంస మేదోస్థిమస్తిష్ఠ మజ్జాసమేళనదారుణ
రణతలదృశనంబునను దదీయవిస్రగంధాఘ్రాణంబునను యోధులు పీతచేత
స్ఫుల్లైరి తెగినతల యొకచేతను నెత్తుటజొత్తెల్లినకిరవాలం బొకకరంబునను
బట్టుకొని యట్టులాడినట్లు పెనంగి యాశకుని హఠాఽశ్విప్తంబు లైసశతాశ్వం
బులతోడఁ దొలంగి యచ్చటిజనంబులతోఁ గురువతి యెచ్చట నున్నవాఁ
డనిన వార లిట్లనిరి. 341

ఉ. అల్లదె కంట పూర్ణశశియట్లు కడుం జెలువొందె జూడఁ బే

రెల్లి రథప్రతాన మదె యేపున సంగరకేలిఁ జాల క్షో

భిల్లెడు నయ్యెడక రిపువిభీషణవిక్రమణప్రకారగా

ఘోల్లసనుండు భూపతిమహోన్నతి నొప్పేకుఁ బొమ్ము చెచ్చెనన్. 342

వ. ఆనిన విని తల యెత్తి చూచి తత్ప్రదేశంబున కరిగి యుద్ధరణీశుం గని యతని
కిట్లనియె. 343

క. బొలియించితి నే గుఱ్ఱంబులఁ దేరుల కుఱికి యొక భూరిరయమునకా

బొలియింప వలయుఁ బ్రాణంబులు డాచిన నశమే పాండుపుత్రుల గెలువన్.

వ. రథంబులు గజంబులు దెగినం గాని కాటబలంబుల సమయించుట పని గా దని
న నవ్వాటకు పైనికులు సంతసం బంది బరవసంబు నేను నవ్వపీనాయకుండు
సముత్సాహదోహలి యై తఱిమిన మూఁకలు కడంగ యాలర్ప దగ్గస్ఫురితం
బు లగుచు నురవణించినం గని గాండీవి గోవిందున కిట్లనియె. 345

క. మొనసి చనుదెంచుదుర్యోధనసేనాసముదయంబుఁ దఱియ నురవడిం

జననిమ్ము మనరథము నా, సునిశితబాణముల సమయం జూచెద దీనిన్. 346

— దుర్యోధనువార్ధక్య బుద్ధిశించి కృష్ణార్జునులు సుభద్రాదులు —

వ. అనుచు నమ్మెన యాలోకించి నిరూపించి. 347

క. పెనకువ యెడత్రైవ్యక పదు, నెనిమిదిదివసములు నెల్లె నేఁ బెనఁగంగా

వసధిం బోలెడుకురుబల, మనఘా కనుఁగొనగ గోష్ఠదాకృతి యయ్యెన్. 348

ఆ. దైవ మిట్లు గలచునే వీరి మదిమది, నుండి ఘోర మైన యుద్ధమునకుఁ
దొడఁగ వలయునట్టితోడరువు కావించి, కొనిరి చీమరాజుకొడుకు లేచి. 349

చ ఆమరనదీసుతుండు వడినప్పుడు వీరలబుద్ధి సందిశా
ర్యమునకుఁ జొచ్చు నింక నని యాత్మఁ దలంచిత నవ్వుహాత్తుఁడు
స్వముచితవాక్యవృత్తిఁ గురుచాయకుఁ దేర్పఁగఁ జూచె జిత్తదో
షమహిమ నద్దురాత్తుఁడు ప్రశాంతత నొందఁడ యెన్నిభంగులన్. 350

క. గంగాతనయుఁడు దెగినను, సంగరమున కుత్సహింపఁ జనునే తమకుఁ
వెంగలు లని యప్పుడు దెలియంగా నెఱిగితి సుయోధనాదులఁ గృష్ణా. 351

ఉ. దంతియుఁ దాను నాజి భగదత్తుఁడు గూఁగఁ జూచి సింధుభూ
కాంతునిచావు దెల్లముగఁ గన్గొని యాతనిఁ గావఁ బూని య
ట్లంతలు రాజు లెల్ల సమయం గని ద్రోణునిపాటు గాంచి యా
వంతయు నాత్మలోనఁ దెలియండు సుయోధనుఁ డెంతమూఢుఁడో. 352

క. తనయనుజు లకట దుశ్శాసనుఁడును లోనైనవారు సరుసినచందం
బును బంధుసహితముగఁ గృష్ణుని గీటడఁచినవిధంబునుం జూడఁ దొకో. 353

క. అది యెల్ల నేల చెప్పఁగఁ, దుది శల్యునిపాటు గనియుఁ దోచ దిత్యఁడు బ
ల్లిదుఁ డని ధర్మజుడెనఁ దలఁ, షిది కురువలి బుద్ధికొలది యేటికి వగవన్. 354

క. షోఢీరాజ్యాధ్యము దన, ప్రాణము గలుగంగ నీడు రారాజు జగ
త్రాణపరాయణకరణధు రీణుం డగుపాండుసుతగరిష్ఠున కెట్లున్. 355

వ. కావునఁ గొఱంతయును దీర్పవలసియున్న దన నవిష్టుండు జిష్టున కిట్లనియె. 356
ఉ. ఆక్కడ సందికిం జననయప్పుడు నవ్విదురుండు కృష్ణ నీ

విక్కడ కేల వచ్చితి విహీనవివేకుడు¹దుర్బాదాంధ్యముం
దక్కునె సంగరంబ యుచితం బగుకృత్యముగాక యిమైయి
న్దుక్కున నూర్పు గల్గె గుజనుండు సుయోధనుఁ దుర్వి యిచ్చునే. 357

వ. అని బోధించె నదియునుం గాక దుర్యోధనుండు జనియించినప్పుడు మును
లిప్పాపాత్తుండు నిఖిలక్షత్రియక్షయహేతు వగు నని యాదేశించిరి గాదే
యనిన నర్జునుం డతని కిట్లనియె. 358

తే. అవ్వుహాత్తులు నెప్పినయట్ల యయ్యె, నున్నవారలఁ బోలియించి తన్ను విడిచి
కాని విడువండు భృతరాష్ట్రసూనుఁ శుర్వి, భర్తసూనున కిది నిశ్చితంబు గృష్ణ.

క. దుర్బల మగునవ్వురాజను, దోర్బల మెనుఁగంగ నిపుడ త్రుంచెద నీవాదు
ర్నిర్బంధపరుండు దన దగు, దౌర్బల్యము గనుచు మనము దక్కి కనుఁగొనన్.

వ. రయంబున రథంబు గడపు మనుడు సుత్తుంగమాతంగమహీరుహశోభితంబును

సాంద్రస్యందనగుల్లగహనంబును బహుళహయకక్షోర్ణంబును సముద్భటసుభటలతాలసితంబును నైన సుయోధనునేనాకాననంబునందు మాధవమహావాయువు ధనంజయదారుణానలంబు దరికొల్పిన. 361

క. ఆకృష్టవర్ణుఁ డుజ్జ్వల, భీకరశరజిహ్వా లదరఁ జేర్చిన నధిక వ్యాకులత నొందె రోదసి, నాకౌకస్సమితి మెచ్చునం బొదలంగన్. 362

వ ఇట్లు దారుణరణవిహరణంబు సలిపి సన్యసాది యాసైన్యంబు నిపతతవిఘటిత భ్రాంతపలాయితంబు నేసినఁ దెరలక నిలిచి కురుపతి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మని యెలుంగు సూపి నది మగుడఁ బురికొని నిగిడి నేమినినదఘంటాక్షణన కింకిణీకావ్యాణంబులు నెలంగఁ బొండవబలంబుఁ దాకిన ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి శతానీకు లయ్యనీకంబు ననేకవిధసాయకనికాయంబులం గప్పి రప్పుడు ధృష్ట ద్యుమ్న సరదంబుచక్కటికి సంరంభంబున. 363

ఉ. భూపతి మించి యాద్రుపదభూపతనూజాసురంబు నిర్భరా టోపత యుల్లసిల్లఁగఁ బట్టుప్రదరంబుల నొంప నాతఁ డు ద్దీప్తితోపుఁడై హరులు ద్రైశ్లోగ సారథి డొల్ల నేయఁగా నే పటి తేరు డిగ్గి యతఁ డెక్కె హయోత్తముఁ గౌరవేశ్వరా. 364

వ. ఎక్కి కొండొక తొలంగి మాతంగఘటలం బురికొల్పిన నవి పురందరనందను సరదంబుఁ బొదివిన నవ్వీరుండు ఘోరనారాచఘాతల నవ్వారణంబులపైఁ గురియం గని గదాహస్తంబై యరదంబు డిగ్గి యనిలపుత్రుండు గవిసినఁ దుండంబు లఃసీయు దంతంబులు దునిసీయుఁ గుంభంబులు వగిలియుఁ బ్రక్కలు చదిసియు వెన్నులు విడిగియు నగ్గజంబు లొఱలుచు నెత్తురులు గ్రక్కుచుఁ దెరలుచు సుషివడుచుండ వెండియుం బైపై సురవణించుకరులంగనుం గొని ధర్మ జనకులనహదేవులును ధృష్టద్యుమ్నాదియోధులు నద్దిక్కు తఱిపి రట్టియెడ నశ్వత్థామకృతవర్తకృపాచార్యులు దుర్యోధనుఁ దేరిగములలోనం గానక కలనం బడియెనో యని యనుమానించుచు నచ్చటిమానవఃతులం గురుపతి యెచ్చటనున్నవాఁ డని యడిగినఁ గొందఱు శకునిదెనఁ 1దొలంగె ననఁ దక్కటివా రతని వెదకనేల బ్రదికియుండె నేనియుఁ గనికొందము పాండ వులమీఁద నుఱికి 2పాడుతము గాక యనిన విని యట్లు చేయ నారథి క్రతయం బును దదనీకంబును వెడలి సౌబలుఁ డున్న చక్కటికిం జనియె నిట్లు దిక్కుమా లినయమైన చుట్టు ముట్టి. 365

— దుర్విషా ప్రభృతికురుకుమారులు భీమునిచే జచ్చుట —

క. పాంచాలకుమారాదు లు,దంచితభుజబలము మెఱయ నమ్ములవెల్లికొ ముంచిరి నిజకరిహరిరథ, సంఘయసంరంభ మెనుగ జగతీనాథా. 366

వ. అప్పు డేను భృష్టద్యుమ్నునిబారి కొకభంగి దొలంగ తప్పియు నదైన నుద్దామ
గతి చతుశ్చతస్యందనములతో నడరుసాత్యకిచేతఁ బట్టువడితి నట్టియెడ వడముడి
కుంజర ప్రకరభంజనవిపారణసారీణతం బెర్పి యార్చినం జూచి నీకొడుకులు
దుర్విషహాదుష్పృధిర్యవప్రముఖులు శితవిశిఖంబులు గురియుచుగ గవిసి య
బ్బలుమగనిం బొదివిన నతండు రథం బెక్కి యొక్కుడుమదంబున భల్లనారా
చాదిబాణంబులఁ బ్రాణంబులు గొనినం గనుంగొని హతశేషం బైనభవదీయ
బలంబు గ్రోథశోకావేశంబున నవ్వీరుఁ జాట్టుముట్టిన నాజెట్టిబోడు పంచశత
రథంబులును దంతిశతస్పకంబును దురంగాష్టశతంబును బహుదశసహస్రం
బును దనసాయకసముదయంబులవేగంబున సమయునట్లుగా సంక్రీడనంబు
సూపినం దక్కటివారు దేటిమాడచుం జాల కంతంత నిలువ భవత్కుమార
మారణం బప్రతిహతం బై చెల్లుటకు నుల్లంబు వికసిల్ల శిష్టైకసోదరుం డైన
సుయోధనునిఁ దెగినవానినకాఁ గొని తన్ను నప్పుడు కృతార్థునిగాఁ దలంచు
చు మల్లచఱచినం గించిదశశిష్టం బైనయాకౌరవస్థైర్యంబు వెగ డంది టిచ్చ
వడియె నయ్యవసగంబున గుఱ్ఱపుడండంబులతో నుదర్శనుండు దాను నున్న
సుయోధను నాలోకించి గోపాలదేవుండు దేవేంద్రపుత్రున కిట్లనియె. 367

సీ. అరు లడంగిరి యుధిష్ఠిరుఁ డాది యగుభవద్భాగ్యైతలు నీరవిపాలనమున
నుల్లసిల్లిరి సుజయునిబాడుదల వట్టికొని వచ్చి సాత్యకి వినుతి కెక్కె
నెలమి భృష్టద్యుమ్నుఁ డెంతయు నొప్పె నిప్పుడ కూడి తలుము మీప్రాప్తగట్టి
నిలిచినహయములం బొలియింపవలయు నిందున్నాడు చూచితె యొడ్డుచక్కఁ

తే. గా నమర్చుచుఁ జూడ్కులుగలయ దెసల, బొరినిగుడ్చుచు భృతరాష్ట్రపుత్రుండల్ల
వాడె తెల్లనిగొడుగుతో వాడి దక్కి, నివులు గప్పిన నొప్పులు నిప్పువోలె.

క. ఇతనిని భవదీయోజ్జ్వల, శితకారావప్రసారశీఘ్రాభీలో
ద్ధతి గతజీవతుఁ జేయుము, గృతకృత్యుండ వగుదు జగము గీర్తిపంగన్. 369

క. వినుము భృతరాష్ట్రనందను, లనిలతనయుచేతఁ బొలిసి రందలు నిం కొ
క్కనుజుండు నితండును నిల్చినవా రయ్యిరువు రిపుడు చెల్లెడ రెట్లున్. 370

వ. అనిన విని నవ్యసాది సవినయంబుగా నయ్యంబుజాతు వీక్షించి. 371

వ. అమరనదీతనూభవుని నస్త్రకళాగురుఁ గర్ణున్ మహా
గుమరమునం దనేకబలసంఘముల్ బలవన్నుపాలవ
ర్లములను మద్రరాజు దుదిగాఁ దెగటార్చె భవత్ప్రసాదది
వ్యమహిమ యింక నల్పుతరవై రిసమాహము దాని కడ్డమే. 372

వ. ఇన్నాటరథంబులు నూతేనుంగులు రెండువేలకాలుమానిసియు సౌబలుని
తోడియేనూటుగుఱ్ఱంబులు నింతియ కాదె యీసేన యిది కృపాశ్వత్థామకృత

వర్షలు గలసి నిలుప నిలిచినయది యేను దఱిమి యటుముట కలిగెనే నింత
వట్టును బరిమార్చెద నిష్కూడ పడియును బాటియుం దనచుట్టు బయలైన
సుయోధనుం డెట్లయ్యెడినో యటు సూడుము మార్కొనియె నేని మదీయ
మార్గణాగ్నికి నాహుతి నేసి కపటద్యూతంబున నవహృతంబు లై సకలధనం
బులు నలుగుమొన మరల్చివహాడ నై పాండవాగ్రజునిచింతమత యంతయుఁ
బుచ్చివైచెద నే డెల్లవనులు సక్క నయ్యెడుఁ గరిపుఁపురంధ్రీజనులు తమ
పతులుఁ బుత్రులం బొలియుట విని పాండవు లుద్బంధబాహుపీఠ్యశౌర్య
సమగ్రులని యెఱింగెదరుగాక యుటయు నన్నరుమాటకు మెచ్చుచునతండు.

చ. అరదము గౌరవేంద్రుడెసకై నడపంగఁ గెలంకులం గడం
గిరి నకులానుజన్మడును గీచకవైరియుఁ గౌరవేశ్వరుం
బొరిగొన నుత్సహించి వడి భూవర వారి కెదిచ్చె సౌబలుం
డరిబలముం దదీయరథికావలియున్ వినుతింప నుగ్రుఁడై. 374

౧. తక్కుటివారు నుక్కెక్కి పుగొని రాశకునియు సుశర్మండును సమ్యసాచిని సుద
ర్శనుండు సమీరనందనుని నీయగ్రనందనుండు సహదేవునిం దలపడి రట్టియెడ.

క వడముడిఁ దలమిగిలి రయం, బడరంగ సహదేవుఁ డత్తుబగ్రత మెఱయం
దొడరి భవత్సుతు మార్కొని, నిడుదవెడఁడతూపు లేసి నెఱిఁ దూలించెన్.

ఉ. కట్టియ వైచె నెన్నుదురు గాఁడ భవత్తనయుండు మాది లేఁ
బట్టి నతండు సోలియును బాహిరపోవక తేటి యావిభుం
గిట్టి నిశాతబాణచయఃకీలతదేహుని జేసె రావుతుల్
కట్టుపకాసు లై నరునిఁ గప్పిరి శక్తులఁ దోమరంబులన్. 377

చ. గాంధారదేశీయు లగునాశ్వికు లట్లు పొదివిన నొదవనకిసుకఁ గ్రూరభల్లంబుల
శిరంబులు ధరం కొరిగించినఁ ద్రిగర్తస్యందనసంధోహం బడరి గోవిందపురం
దరపుత్రులవైఁ బలుప్రదరవరంపరలు వరఁగించి విజృంభించిన నవ్విజయుండు.

సీ. సత్యకర్షునితల చారుకుండలపరిస్ఫురితత్వ మొందుచు ధరణి డొల్ల
నేసి మృగంబుపై కెరఁగుసింగమహాలే గిట్టి సత్యేషుని గీ ఓడంచి
బహుదినసంచిప్రకటకోపానలజ్వాలలు సాకారలీలఁ బర్వ
తెఱఁగున నరుణదృగ్ధీప్తిజాలంబు సుశర్మపై నిగిడించి సాయకత్త

తే. యంబొడలనాటుటయుఁ దద్రథంబులొక్క, వెట్టఁగవిననన్నీటిఁ బిలుకుమార్చి
రథ్యములఁగూల్చి యతనియురంబు ఘోర, భల్లమున వచ్చి నిర్జితప్రాణుఁ జేసె.

చ. ఇవ్విధంబునఁ ద్రిగర్తవతిం ప్రేతపతిపాలి కనిచి మనదేసజనంబులు భేదంబుం
దమవారు మోదంబు నొంద నతనినందనుల నేడ్వర, నెనమండ్ర ముప్పు
దుండ్ర మూడుమూడుగోలం దలలు నఱికెఁ దలై న్నవ్యశేషంబు బారి
సమరే భీమనేనుబారిం బడినసుదర్శనుండు దదీయశరజాలంబుల నదర్శనగతుం

దై పదంపడి తచ్చరవిఖండితకంఠం దైనఁ గోపంబు దీక్షింప వగ మిగుల
నక్కుమారుమూఁక యమ్మారుతసుతూఁ జాట్టు ముట్టిన నతండు బెట్టిదంబు లగు
తూపుల నది యా పడంగున క్లేపున వివారింపఁ గనుంగొని సహింపక మహీపతి
ముందటిబలంబు బరవసంబునం గవినీన నక్కొత్తేచునై న్యంబును సరభసం
బున నెదిర్చి వేర్చినసమయంబున సౌబలుండును పహదేవుం దాఁకినం దత్పుత్రుం
డులూకుండు బాసట యై యడరె పడముడియుఁ బిన్నతమ్మునికి బాసట యయ్యె
నాశకుని మాద్రీతనయుని బ్రదీప్తభల్లత్రయంబున నొప్పించి పదినారాచంబు
లతనిమేన గుప్పించినం గోపించుచు నయ్యిరువురు సాయకినికాయంబు నిగి
డించిన నాగాంధారరాజు మొగ్గరంబునఁ గత్తెంబులు గరవాలంబులు
పర్యాణంబులు మోరలు గంతంబులు చరణంబులు గరంబులు శింబులు
దునియలై తొరిగిన థాత్రి చిత్రాకారం బై యుండె నట్లు దనతురగసముద
యంబు సమయుటయాఁ జలం బెడపక నీమఱింది యన్నకలూనుజొం గిట్టి. 310

క. పెనుగడఁత దొడ్డయై త్తేళ,మునవైచిన నతండు మూర్ఛమునిగి రథముమీఁ
దిన పడినఁ గనలి యప్పావని పొదిపెను గౌరవేంద్రవాహినిఁ గడఁకన్. 381
వ. పొదివినయవ్వీరునారాచంబులతాకున. 382

క. ఆది గొంత పుడమిఁ బడ నున్నది పాఱినఁ గని యడల్ప యవనీశుండు బె
ట్టిదముగ నెలుంగు సూపెను, మద మారగ నబ్బలంబు మగుడువిధమునన్.
వ. ఇవిధంబున¹దొర యటిమి తటిమి యమ్మెన కుత్సాహంబుగాఁ జటుల
వాహం బగురథం బెక్కి శకునిఁ గూడుకొని కవినన్. 384

తే. పాండవులనై న్యమును సముద్దండలీల, మాటుకొనె నంతలో మూర్ఛదేటి నకులు
తమ్ముఁ డమ్మామవైఁ బదియమ్ములొక్క, పెట్టఁ గ్రుచ్చి యాతనివిలుబెట్టుద్రుంచె.

— ౩ ఉలాకుండు పహదేవుచేత మృతుం డగుట —

సీ. ఆసౌబలుండు శరాసనాంతరదీప్తుఁ డగుటయు నకులుండు పనిలసుతుండు
దాఁకిన వారి నతండు వెక్కిళ్లుల నొప్పింప నతనితనూజుఁ డనిల
సుతసహదేవుల సునిశితశరవర్షమునఁ గప్ప నయ్యులూకుని ననేక
సాయకంబుల నొంచి శకునిమై నటుపదియమ్ములు నాటించి యనుచరులను
తే. బెగడు పటిచె నాభీముండు బెట్టులూకుఁ
డడరి యన్నకలూనుజు నంపవెల్లి
ముంప నతఁ డేచి పటుభల్లమున శిరంబు
ద్రుంచె నన్నలయెడలు సంతోష మొంద. 386

క. తనయుండు పడ శకుని కనుం,గొని శోకం బాత్త వారఁ గూరఁగ నశ్రుల్
కనుంగొనలయందు నినిచె, ననుజేశ్వర విదురుభాషణంబులుఁ దలఁచెన్. 387

వ. అట్లడలుచు నిట్టూర్పు నిగుడ సహదేవుపై నడరి మూడునారాచంబులు నిగి
డించిన 388

చ. అవి వెనఁ ద్రుంచి యాతనిశరాసముం దునుమాడె నక్కుమా
రవరుఁ డతం డనిందితపరాక్రముడై పటుఖడ్గయట్టిదీ
ప్రవిపులముద్గరంబున విభాసితశక్తిని వైవఁ దోడుతో
నవియు ననేక బాణముల నానృపసూనుఁడు నుగ్గు నేసినన్. 389

క కనుఁగొని పార్శ్వచరులు విచ్చిన శకునియుఁ బాతె నుల్లసిల్లిరి కుంతీ
తనయులు దదీయనేనా, జను లార్పిరి కురువిభుఁడు విషాదము నొందెన్. 390

వ. ఇట్లు పాటిన. 391

చ. ఆరదము సత్వరంబుగ శరావళి వెల్లుగఁ బర్వఁ బాండవా
వరజుఁడు పోవ నీక పాదువక వడిఁ బింగలివారు పోరికిం
బురికొని త్రోచినక సుబలపుత్రుఁడు దత్తురగవ్రజంబుతో
బరవస మొప్పుఁగా నతనిపైఁ గవిసెం గృతనిశ్చయాత్ముఁ డై. 392

వ కవిననం గని గుణంబు సారిచి శరాసారం బడరించి యాసహదేవుం డిట్లనియె.

చ. తలఁకుట యొప్పునే నృపహధర్మము నూఁది యెదిర్చి మేమెయిక
నిలుచుట యొప్పుఁ గాక మహానీయుల ధర్మతనూభవాదులం
బలికితి వీవు జూదపునెపంబునఁ దత్ఫల మందె దిష్ట మా
చలము బలంబు నేర్పడియెఁ జచ్చిరి మీయవివేకు లందఱున్. 394

వ. మమ్ము నపహసించినవారిలోఁ గురుకులదాహకుం డొక్కరుండ తక్కి నద్దరా
త్తుండు సూచుచుండ భవదీయశిరంబుఁ దాలఫలంబు లగుడంబునం ఒడవైచు
పగిదిఁ బటుభల్లంబున డొల్ల నేసెద మామా పాతక నిలుపుమీ యని యట్లు
బహుభంగులం బలికి యతం డేయుసాయకంబుల వారించి దశమార్గణంబులు
మేనఁ జొనిపి. 395

క. తురగములు సిడము గొడుగును, శరాసకముఁ దునిమి యార్వసాహసమున ని
ఘ్నరశక్తిఁ బూన్చె నాతని, యురఃస్థలము వైవ శకుని యురీనాథా. 396

మ. సహదేవుం డది శాతభల్లమున నుత్సాహోగ్రుఁ డై త్రుంచి దు
స్సహభల్లద్వితయంబునం గరయుగవైర్విరచ్చిదాకేలి స
ల్పి హసద్యక్తవిలాస మొ పెసంగ నాభీలద్యుతిసాగరభ
ల్లహాతిం గంతము ద్రుంప మస్తకము డొల్లక డొల్లె మేనుక వహిన్. 397

వ. ఇట్లు కౌరవుఁడర్జునయంబునకు మూలం బగుశకునిఁ దెగటార్చి వేర్చియార్చిన
యనుజన్తు నాలోకించి ధర్మతనయప్రముఖులు పరమప్రమోదభరితాంతకరణు
లై నిజశంఖంబులు పూరింప కౌరియుఁ బాంచజన్యరావంబున రోదసి నింప
సుయోధనునేన యెదర యెదరక నిలిచి యాసౌబలునై న్యంబు సహదేవునిపై ననే

కాస్త్రశస్త్రంబులు గురియుచుఁ గవిసీసం గవ్వడియు వడముడియు నవి యన్నియు మోఘంబు లగునట్లు యష్టాశ బడలుచడ నేసి యుల్లాసభాసితులైన గని జనపతి శోకాక్రాంతమతి యై హతకేషు లైననిజపైనికులం బురికొల్పిన వారలు రక్షకరహితు లయ్యును దెంపుపెంపున శంకింపక యానన్య సాచిం బొదివి తదస్త్రశిఖాసందోహంబున మ్రందిపోయి రక్కురుగాజు దనచుట్టును బయలగుటఁ గలయం జూచి కట్టెదురఁ జెలంగునాకొం లేయులం గనుంగొని తొలంగి పోవం దలంచె ననుటయు నాంబికేయుండు సంజ ముదిక్కి మొగంబై.

318

తే. అట్లు మననై న్యములు దెగటారినపుడు, కుంతికొడుకులలో బబ మెంత గలిగెనట నాకొడుకెట్టివాఁడయ్యెఁ జెపును, యనుడు నతఁడిట్లు లనియొనమ్మరుజపరికి. ప. అట్టియెడ రెండువేలురథంబు లేడునూలుగజంబు లైదువేలుగుట్టంబులు పదివేలు కాలుమానిసియుఁ దానును భృష్టద్యుమ్నుండు సంగరాంగణంబున మెఱసి యుండె.

400

క. పలవలనిమూఁతలోఁ గాల్, నిలువక గుట్టంబు డిగ్గి నీకొడుకు గదా శలితభుజం దై యొక్కఁడుఁ దొలఁగి చనియె నేమి చెప్పుదుం గురునాథా.

ప. అని భృతరాష్ట్రునకు సంజయుండు దుర్యోధనుడలాయనం బెఱింగించె నని చెప్పిన విని యటమీఁదివృత్తాంతం బెట్లయ్యె నని యడుగుటయును.

4' 2

ఉ. ¹సంగవిదూరతాశలితశాంతరసస్ఫుటరోహదిగ్ధబోధాంగసమాశ్రితాపదుదయజ్వలనప్రశమప్రవర్తకాపాంగమరీచిరూపవితామృతవీచివిహార వాసవోః త్సంగతలోపలాల్యపద²సంస్కృతివారణ దైత్యదారణా.

403

క. ఆశ్చర్యకరణకరుణా, నిశ్చలశుచిహృదయభావనీయవిహరణా పశ్చిమనాడిసరణ పు, రశ్మరణధ్యేయ భక్తరమణవిధేయా.

404

మాలిని. ప్రణవమయగరిష్ఠోపాయ సంవేద్యభూమా భణనమననదూరస్ఫారవిస్తారసీమా³ గుణవిభవనిరాసా కుంతితోల్లాసథామా గణనరహితలీలా కల్పనిత్యాభిరామా.

405

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజితక్రసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున శల్యపర్వంబు నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

1 సంగవిదూరతా...రసస్ఫుట (కోపయద్ధ) లోహదిగ్ధబో, థాంగ. 2 సంశ్రితకారణ. 3 గుణభవనిరాసా.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభోజ్య సమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శ ల్య ప ర్వ ము, ద్వి తీ యా శ్వా స ము

కరణనిపుణపదవ

ద్వా కేవలసత్త్వసద్దమాయావ్యవధూ

త్యేకాయనగమ్యా మధు

రాకృతీసర్వత్వరమ్య హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జవమేజయున కి ట్లనియె నట్లు నిజపుత్రుండు పరా
జయంబు నొందుట యాకర్ణించి యాంబికేయుండు.

2

క. మద మడగి యొక్కగుండును, గద చేకొని రాజరాజా కాల్పడ నెట వో
మది దలచి తొలగెనొకొ యా, పగ లిట్టివి కలచె మనుజులును నెందున్.

వ. అనంతరవర్తనంబు లేఱం గెఱింగింపు మనుటయు నజ్జననాథునకు సంజయుం
డి ట్లనియె.

4

సీ. ఏకాదశాక్షాహిణీశుఁ డై పెంపునఁ బొంపిరివోపునప్పుడమితేఁడు
వెనుక నొక్కరుండును జన లేక యేకాకి యై పోయె నచటికి ననతిదూర
మై యుత్తరము ముట్టినట్టితూర్పున నొక్కమడు వున్న దానిలో నడగి-కుండు
వాడుగా నట్లు లవ్వలవికి జని పని విదురునిమాటలు మగిది దలంచి

ఆ. యధికి మతిస్పృహలు ననుజుండు నెప్పె న, ట్లకట దానిఁ గొనన యనుచు శోక
తప్తచిత్తుఁ డయ్యె దైవ మెవ్వరి నెట్లు, చేయఁ జాల దేమి నెప్పుఁ గలదు.

5

వ. అట్టియెడ నుడిసి చిక్కిన మూఁకలు వీకమై నెదిర్చినం బొదివి నిరవశేషంబుగా
సమయించి కృష్ణసారథికంబును ధవళహయంబును గపికేతనంబును నగునుజ్జ్వల
స్థందనంబున నప్పురందరనందనుండు బంధుమిత్రాభినంతం డై యొప్పె
నప్పుడు పొకకలన నీబలం బఖిలంబును బెనుగాలిం బడినపేరడవిపగిదిం
గానంబడు చుండె నందుఁ గృపాశ్వత్థామకృతపక్షులు మువ్వరు బ్రదికి పోయి

రాసుమయంబున భృష్టద్యుమ్నుండు నన్నుఁ గనుంగొని వగుచు సాత్త్వికీ నుద్దేశించి.

6

తే. వీని నేటికిఁ బట్టితి వీడు బ్రదికి, ¹యిచట వర్తించి మనకు నెగ్గేమి నేయు నప్రయోజన మిది విడు మనన నేల, విడుతు నీద్రోహితల దెగవడుతు నచుచు.

వ. ఆత్మ నేయుండు వాలువెటికి ²ప్రేయం జూచునంతః గృష్ణదైవాయనుండు సన్నిధిచేసి యతని వారించి సంజయుం జూపుట యరుచితంబు ముందల విడువు మని యానతిచ్చిన నతండుచు వినతుం డై యట్ల కాక యని వలికి నన్ను విడిచెఁ గృష్ణదైవాయనుండు మదీయాననం బాలోకించి బ్రదికిపోయి లెక్క డకైనం బొమ్మరుటయు నమ్మునీంద్రు వీడ్కొంటి నంత నతఁ డంతర్ధానంబు నేసె నేను దత్ప్రదేశంబు వాసి నీనుతుండు సనినచక్కటికిఁ గ్రోశమాత్రంబు వోయి దైవాయనం బనం బ్రసీధం బైనయమ్మడువు సమీపంబున.

8

తే. అతనిఁ గాంచితి నతఁ డశ్రు లడర నడలు చూడ్కి నామోము చక్కఁగాఁ జూడ కోర వోవఁ జూచుచు దీనతఁ బొంది యునికి గని మనంబున శోకంబు గదుర నేను.

9

వ. ఓక్కింతసేపు పలుకు వెలువరింపఁ జాలక యూరకుండి యెట్టుకేల కెలుంగు దెచ్చుకొని పారాశర్యప్రసాదంబున బ్రదికినలెఱంగు నెప్పిన నమ్మసీకాంతుండును గొంతప్రాద్దు నిశ్చేష్టితుం డై యుండి పదంపడి నాదెసఁ జూచి మన దెస బ్రదికినవారు గలరే యనినఁ గృపాచార్యాదిరథికత్రయంబుచు తేరుకొని వారలు బ్రదికిపోయిరి తక్కిండుండును బ్రదుకుట లే దని యెఱింగించిన నిట్టూర్పు నిగిడించుచు నామూపువై జేయిడి యన్నరనాథుండు నన్ను నీకడ కనుపం దలంచి నాతో నిట్లనియె

10

తే. మాటుమానిసి లేమండ మడిసి రెల్లవారు నీదెసఁ బొందుభూవరతనూజ లావులుం దాము నున్నవారాహవముఁబడకతొలఁగితిఁబోటులఁబడియునేను.

వ. అని.

12

క. కొంతేయులబారిం బడ, నింతియ సీరి చాలు రాజ్య మెల్లను దారై పొంత ననుఁ బెట్టుకొని యొక, కొంత యొరుగిరేని నట్టికూ డేమిటికన్.

13

క. అనుజాలఁ దనుజల మత్పరి, జనులను సమయించి వారు సమరొల్లాసం బున మెఱయఁ జూడ నేర్తునె, జననాథున కింతవట్టు సంజయ చెపుమా.

14

— దుర్యోధనుండు దైవాయనం బరుచుడుగన దాఁగియుండుట —

క. ఇమ్మడువులోన దాఁగెద, నిమ్ముల నెచ్చటికి నైన నేగెద దగువృత్తమునఁ దొలఁగి నిలిచి మఱి, యెమ్మెయి నేనియును దీర్తు నే బగయ సుమీ.

- వ. అని చెప్పి యమ్మడువు సొచ్చి మాయావిశేషంబున జలంబులు శరీరంబు
సోక కుండ సంస్తంభనంబు నేసికొని యుండె నంత రథ్యంబులు పరి
శ్రాంతి నొంది తూఁగాడ నస్త్రశస్త్రాదిక్షతంబు లగు నవయవంబులతోడ
రాజదర్శనవిష్ణు లగుచుఁ గృపకృతవర్తాశ్వత్థామ లచ్చట మెలంగి డబ్బాటు
గా నన్నుం గని సంజయా బ్రదికితే యని పలికి కురుపతి ప్రాణంబులం గలఁ
డే యని యడిగిన నజ్ఞనాథుఁ డొక్కండును బాటులైచి నీరిలో డాఁగియున్న
లెఱుం గెఱింగించి యావ్రాదంబు సూపి యే మిరువురము నొందొరులతో
నాడినమాటలు దేటవడం జెప్పిన వార లత్యంతవిషాదంబు నొంది. 16
- చ. నరవరుఁ డేము సంగరమునం బడ కున్ని యెటుంగఁ డక్కటా
బరవస మేది వచ్చెఁ బిడపక విసియున్ మముఁ గూర్చికోలు దు
ష్టర మచుబుద్ధి నిప్పటికి శత్రులక న్నొఱగం దలంచి యీ
చెరవున డాఁగె సర్వపృథివీపతి దుర్దశ నిట్లు పొందునే. 17
- వ. అవిభుండు వెనుఁబ్రావై నిలిచిన నేము పగతురతోడం బెనంగం జాలుదు
మచుసమయంబున విజయవిజృంభితు లగుచాండవులు సబలంబుగా నచ్చేరువ
నడతెంచిన నారథికులు దా రచ్చోట నిలుచుట కార్యంబు గా దని తలంచి
ననుఁ గృపాచార్యురథంబుమీఁద నిడికొని మనశిబిరంబున కరిగి రందు. 18
- చ కలగొనఁ బాటుచున్ సతులు గన్నుల నశ్రుజలంబు లొల్క వీఁ
పులవయి ¹వెన్నెలుల్ విరియఁ బొడ్డఁగ లాఁలు రోదనధ్వనుల్
సెలఁగఁగ మోములుం దలలుఁ జేతులుఁ గెంపుగ మోఁదికొంచు భ
ర్తల సహజస్ఫులత్ సుతుల దండ్రులఁ జేర్కొని యార్తి నొందుచున్. 19
- వ. హతశేషు లై నవతాకాతపత్ర చామరభృదాదిజనంబులవలన సకలజనసంక్ష
యంబు వినుచు నేలం బడి పొరలుచు లేచు చునికి యత్యంతకరుణం బై
యుండె నప్పుడు మాన్యవనితాజనంబులకావలివాచునుం గడంగి వారలం
దగినవాహనంబులవై నిడికొని యిక్కడకు వచ్చిరి తక్కినభీతజనంబులు యె
దెసలం బాటి రట్టియెడ నీకాడుకు యుయుత్సుండు శోకసంతప్తచిత్తుం డై. 20
- కా. గంగానదనుఁ దాది గాఁగ గురుసంఘం బెల్ల సంగ్రామధా
త్రిం గూలెం బతి యొక్కరుండు పటుకొంతేయప్రతాపంబుపే
ర్చిం గీడ్పాటున కోర్చి పాటె విధి నామే బ్రాణముల్ నిల్పె నా
కుం గాంతాజనులం దగంగఁ బురికిం గొం చేగు టర్హం బగున్. 21
- వ. ఏకాదశాక్షాహిణీభర్త మన్నించుమానవతులు గాసి యగుదురే యని మనం
బునం దలపోసి రథంబు డిగి యత్రైఱంగు శౌరికి నజాతశత్రునకు నెఱింగిం
చిన నప్పాండవాగ్రజుండు పరమకృపాపరుండు గావునఁ బ్రీతుం డై శౌరి
యాననం బాలోకించి యది మేల కాదె యని పలికి యతం డనుమతి నేచు

నవైశ్వానరుఁ బరిరంభణంబు నేసి లెస్స తలంపు తలంచి తని సంభావించి
వీడుకొలిపిన నతండు రథారూఢుం డై రభ్యంబులఁ ద్వరితగతి నడపి భూకతి
ప్రేయసీజనంబుల కథ్యతు లగు వృద్ధకంచుకులం గలసి వారును నానును
వారల నుచితప్రకారంబులఁ దేర్చి పురంబు ప్రవేశించునప్పు డెదుర విదురుఁ
గాంచి.

22

చ. అతఁ డడుగంగ శల్యనుబలాత్తజ్ఞులం బల మంతయుఁ రణ
క్షీరిఁ బడు తేర్పుడం బలికి చెప్పె దురంగము డిగ్గి మేదిసి
పతి యోధుండు పాటుటయుఁ బాండవముఖ్యుఁడు ప్రీతిఁ బంపఁగా
నతివల నిల్లు నేర్చుటకు నై యిట రాకయు మానవేశ్వరా.

23

వ. అనిన విని యతండు శోకవ్యాకులం డగుచు నవైశ్వానరుఁ బొగడి కాలో
చితకృత్యం బాచరించి లెస్స చేసి తని పలికి మఱియు నిట్లనియె.

24

తే. ఎప్పుడును సంజయుఁడు వచ్చి యెఱుంగఁ జెప్పుఁ
బలికి సమరవిశేషంబు లతఁడ నేటి
లెఱుగు చెప్పెడి గాక యేతెంచి మున్న
మనము వినిపింపఁగాఁ దగ దనఘ దీని

25

వ. ఓండుముఖులు పు నివ్వార్త నగరు సొరకుండునట్లు గా సంవిధానంబు నేయ
వలయు నీవు దుర్యోధనుప్రియాజనంబులను దద్రక్షుకులను దోడ్కొని భవ
దీయమందిరంబునకుం జనుము తక్కుటివారి నంతంత నడకువతో నిలువ
నియమింపవలయు నని పలికి తానును యుయుత్సుండును సావధానప్రయ
త్నంబున నవ్విధానంబు సుఖుటించి నీతమ్ముండు పెద్దమొగసాలం జాలుమా
నుసులం గావలివెట్టి యభ్యంతరంబు ప్రవేశించి యుండె నక్కడఁ గౌరవసేనా
సన్నివేశం బత్యంతవిరళజనం బయ్యె మున్ను మాతంగతురంగసుభటబృంహిత
హేషితభాషణంబులవలన శబ్దాంతరంబు గర్జగోచరంబు గానియట్టి యాశిబి
రంబు నిశ్శబ్దం బయి యుండె ననిన విని యాంబికేయుం డిట్లనియె.

26

క. సూతసుత యిట్లు పగతుర, చేత మనబలంబు రాజసింహులు బంధు
వ్రాతమ్మును సమసినఁ దుది, నేలెఱుగున నడచిలిలి నరేంద్రుఁడు మీరున్.

27

వ. అనుటయు నమ్మహీకాంతునకు సంజయుం డి ట్లనియె నంత నయ్యెడకుఁ
గౌంతేయులు నైవ్యంబును దారును సుయోధనాన్వేషణపరు లయి రయం
బున నరుగు దెంచుకలకలంబు వీలెంచిన.

28

క. కృతవర్తయుఁగృపుఁడును గురు, సుతుఁడును గనుఁగొనుచు నొండుచోటికిఁజనిర
ట్లతిరభసంబునఁ గుంతీ, సుతు లచటికి వచ్చి నీమసుతుఁ బలుగడలన్.

29

వ. అన్వేషించి కానమికి విషాదంబు నొందుచు మరలి చనిరి చనునప్పు డజాత
శత్రుండు నీపుత్రునగరిలోనిజనంబులఁ గృపతోడం గనుంగొని వెఱవకుండుఁ

డని పలికి చనియె నట్లు వారు నిజశిబిరంబునకుం జనుటయు మనయోధవరులు నేను మనంబున నడలు గదుర నమ్మడువుకడకుం బోయితిమి కృపాదు లగు మువ్వరు దమరాక యెఱింగించి యమ్మనుజపతి కి ట్లనిరి. 30

—౯౯ కృపకృతపద్మాశ్వాత్థామలు దుర్యోధనుం గని సంభాషించుట ౯౯—

క. లెమ్ము కురునాథ కడఁగుము మమ్ముం గొని పాండుపుత్ర మథనమునకు పై న్య మ్మదియును నీచేతఁ గృశ మ్మయ్యెడుఁ జామ్ము వలదు శంకింపంగన్. 31

ప. అట్లు కాక గెలిచి భూమి యేలుట యెండఁ జచ్చి నాకలోకసుఖం బనుభ విచుట యెండెం గాని నీయట్టివాని కిట్టిలెఱంగు కర్తవ్యంబు గా దని పలి కిన విని యవ్వభండు వారల కి ట్లనియె. 32

చ. తనువు భునాస్త్రశస్త్రములతాఁకున నొప్పిని డప్పి వుట్టె నా మరము వశంబు గా కెడలె మాటలచందము సూడ మీరు డ స్సిరయటు లున్న వార లనుజీవులు లేరు తొలంగి నేటిమా త్ర నిలువుఁ డెల్లి పైకొని యరాతుల గెల్తము లావు వచ్చినన్. 33

ప. అనవుడు నగ్గురునందనుండు. 34

ఉ. ఏ లనుమాన మేరు సమయించెద వైరము నేటితోడఁ బాం చాలుర నెల్లఁ దీవ్రశరజాలములం బొలియించి కాని భూ పాలక పుచ్చఁ గత్తెళము పాటిగఁ బట్టుము నాదుమాట లి య్యాతితనంబు వాపెడఁ బ్రియం బొనరించెద నీకుఁ దండ్రికిన్. 35

ప. అనియె నప్పు డనిలనుతునిచేటకాటులు మాంసభారంబులతోడఁ బడిశ్రాంతు లై జలపానార్థం బమ్మడువునకు వచ్చి రంతకమున్ను ధర్మనందనుం డొక్క బోయం బొడఁగని దుర్యోధనుండు దొలఁగెం జెట్టుచేమల నడంగి యుండునో మీరు మెలుగునెడల నరయ నలయు ననిన వాడను వృకోదరునిమృగయుల లోనివాఁ డగుటఁ దమవారికి నెదురు వోయి యమ్మాట తెఱం గెఱిగించు టంజేసి యప్పని మనంబులం దున్నట్టియాబోయ లట్లు కెలన నేమరి సల్లాపం బులు సేయు చున్న యన్నరనాథునియారథివరులవచనంబులు విని పూర్వా భ్యాసంబువలన నయ్యుక్తిప్రత్యుక్తులపరిపాటి దేటవడిన నన్నీటిలో నీకొడుకు డాఁగి యుంట నిశ్చయించి తమలో మెల్లన యి ట్లనిరి. 36

క. రథికులు తను నిమ్మెయిఁ, బోరికి దఱుమంగఁ దాను బురిశొన కివటం గౌరవపతి డాఁగినగతి, బోరనఁ జని చెప్పవలయు భూనాథునకున్. 37

తే. ఆతఁడు వసదన మొసఁగు మారుతతనయుని మున్ను గని మెచ్చు నడయుద మన్న రేంద్రు నతఁడ కాన్పించు మనల రయమునఁ బోవ వలయు మాంసభారంబులు వలదు లెండు. 38

వ. అని మోపులు డిగవిడిచి వెను బాటి రయ్యవసరంబునఁ బొందునందనులు
నీనందను వెదక ననేక చారులం బొలికలని కెలంకులకుం బుచ్చి యాతండు తమ
కగపడమికిఁ జింతాక్రాంతు లై యుండ నాబోయలు భీమునిపటిహారలఁ
ద్రోచికొనుచుం దన్తందరంబు దటియం బొచ్చి యతనిం గాంచి యమ్మడుపున
నమ్మపీవతి డాగి యునికి యెఱింగించి. 39

క. తమవిన్నమాట లన్నియుఁ, గ్రమమునఁ జెప్పిన నతండు గడుఁబ్రియమున న
ర్థము లొసఁగె వారికి ననేకములు వహింపంగఁ గొలఁదిగా కుండంగన్. 40

వ. ఒసంగి యాలుబ్ధకుల నగ్రజుఁ గానిపించి దేవా దురోన్మథనుండు ద్వైపాయన
హృదంబున నొక్కఁడుద్రవిద్యంజేసి జలంబులు నిజశరీరంబు పోక కుండు
నట్లుగాఁ జేసికొని డాగియున్నవాడు వీరెఱింగి వచ్చిరని యతనికి విన్నవించి
యాసుయోధనగురునందనాదులసల్లాపంబు లెఱిగించిన నతండు పరమహర్షం
బున నాబోయలకు బహువిధంబు లగు పసదనంబు లిచ్చి తక్కినతమ్ములకును
గృహ్యునకుఁ జెప్పికొని వారును సకలభంధుమిత్రపరిజనంబులును దోడన చను
దేర నుద్దామగమనంబున. 41

తే. తురగఖురపుటరథ నేమికిరపదాతి, ఘట్టనంబుల నేల గ్రక్కదల శంఖ
పణవనిస్సాణకాహాళరణన మెల్ల, దెసలఁ బరఁగంగ వచ్చె నద్దెసకు నధిప. 42

వ. అట్లు ధర్మనందనుం దేలెంచుకలకలం బాలకించి యంతకమున్ను రణోత్సా
హంబునకై రాజు నిర్బంధించు చున్న యగ్గురుపుత్రకృపకృతవర్షు లతనితో
ని ట్లనిరి. 43

మ. ధరణీనాయక పాండుపుత్రులు సముద్దామోద్ధతిఁ వీరె వ
చ్చిరి వీరిఁ వడిఁ గిట్టి తాఁకుడమొ నీచిత్తంబు పోరాటకుం
జొరదే నిప్పటికిం దొలఁగి చని యెచ్చోనైన నే ముండి చె
చ్చెర రూపించినవేళఁ జెప్పి నెడకుం జేరంగ నేలెంతుమో. 44

ఆ. అనుడు నానృపాలుఁ డయ్యోధవరులతో, నిష్ప డనికి నుత్సహింప కెచటి
కేనిఁ దొలఁగిపోయి యిచటికి మగుడంగ, రండు వగలు సనిన రాత్రి యగుడు.

వ. వారు వారణపురంబున కనివారణః బోయెదరు వోపుడురుగాక యిచ్చేరువఁ బో
యిరేనియు నిమ్మడుపున నాయునికి యెటుంగలే రట్లు గాక యెఱింగిరేనియు
నన్నుఁ జేరరాదు మదీయవిద్యావిశేషసం స్తంభితాంభోదుర్గంబున నిర్భయుండ
నై యుండెడఁ బొం డనినం బొగులుమనంబులతోడ నారథికజనంబులు వోపం
బలి జలంబులు శిలాసకృశంబులు గాఁ బరిస్తంభించె నేనును బొండుసూనుల
చారు లెల్లకడల మెలంగుటంజేసి రాజు, నప్పుడు వెలువరించుట కర్థంబు గా
దనియు నతనితోయ స్తంభననైదగ్ధ్యం బెటుంగుట నొలసినయూహిటను మం
దటియట్లు వారఁతోడం జని చని చిత్తంబు గలంగినం జనం జాలక యరదంబు

డిగ్గి యచ్చట నొక్కయొడ నొదిగి నిలిచెద నని వారలకుం జెప్పి యమ్మడుపు నటుత నొక్కపజుపు గలపొదయూఱమిం దూఱ పొంచియుండితి వారలు దూ రంబు సని యొక్కవిపులవటంబుపొంత విశ్రాంతి నొంది నీనందనువలనికిం జనిన హృదయంబులతోఁ దదీయకార్యచింతాభరంబు పట్టుకొనఁ దదనుబంధసంభాషణంబులు నేయు చుండి రక్కడ. 46

క. కలకల నవ్వుచుఁ బెలుచుం, బలుకుచుఁ దమకెలకులందుఁ బాంచాలకుమారులు సనుదేరగఁ బాండుసుతులు వచ్చిరి సంతసంబుతో మడుపునకున్. 47

వ. ఇట్లు వచ్చి ధర్మతనయుండు ¹భవత్తనయమాయాస్తంభితం బైనయాజాశయంబు నిరూపించి తత్ప్రకారం బెఱింగించి యచ్యుతునితో నల్లన నిట్లనియె.

క. చొర రాదు మనుజులకు నెవ్వరికిని నిజ్జలము కౌరవక్షీతిపతి నిర్భరమాయాసంహృత్, ²భరితం బైన కాన వీతభయుఁ డాతండున్. 49

— ధర్మరాజు మడుగున డాగియున్నదుశ్యోధనుని దూఱనాడుట —

క. అని వెండియు నాపతి గురు,జననాథుగుఱించి పలుకు శక్రుడు దోడై చనుదెంచెనేని పో వ,చ్చునె నాచేఁ దప్పి యిందుఁ జొచ్చినఁ దనకున్. 50

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతనికి నల్పస్వరంబున నిట్లనియె. 51

ఉ. మాయలు గల్లుదుష్టులకు మాయపుభంగులె మందు గాక నిర్భాయత నుల్లసిల్లెడుపరాక్రమలీలలు గొల్పు నెట్లు దైతేయులు దొల్లి మాయల నతిప్రబలాత్మకు లైనఁ దద్వధోపాయములక జయింపరె నృపాలక విష్ణుఁడు నిందుఁడుం దగన్. 52

వ. హిరణ్యకశిపు వృత్రవధప్రకారంబులు వినమె రావణుండు హోమాదిమాయాక్రియావిఘాతంబునఁ గాదె రాముచేత నిర్జింపంబడె నరకాసురు నేను బరిమార్చినతెఱం గెఱుంగవే వీఁ డగపడునట్టివిధంబు సూచికొ మ్మనిన విని యప్పాండవాగ్రజుండు జలాంతర్గతుం డై యున్న భవన్నందను నుద్దేశించి యిట్లనియె. 53

చ. ఇటు తగునే సుయోధన మహీవలయంబున నిట్టిదైనన్య మెచ్చట వినఁ జూడఁ గల్గెనె యసంఖ్యులు రాజులు నీకుఁ గాఁగఁ జచ్చుటయును బంధమిత్రులు విశుద్ధచరిత్రులు పోర నట్లు త్రుంగుటయును జూచి తేమిటికిఁ గ్రుంకితి నీళ్లను జాపు దప్పనే. 54

ఉ. శూరుండ వండ్రు నిక మడుపు సొచ్చుట శౌర్యముచొప్పె మాన మేయూరికఁ బోయె నాజి నృపు లోడుదురే నృపుఁ డన్నమాత్రయే శౌరవవంశజాతుండవు గష్టపుఁజచ్చుట నెచ్చుకొంటి నీవేరును బెంపు మాలి యిరిబృందము నవ్వఁగ నిట్లు నేయుదే. 55

తే. శ్రుత్రధర్మంబు విడిచినఁ గలదె యిహముఁ

బరముఁ జేరొలగంబునఁ బలుకుపలుకు

లెల్ల మఱచితే విను మని పొల్లు లైనఁ

గట్టపాటు గా కును తేల గావవచ్చు.

56

చ. కొడుకులు దమ్ములుం గలన ఘోరపుణ్యావులు సావఁ జూచి యొ

ట్లాడఁబడె నీదుబుద్ధి యొడ లోముట కై నిను రాజరాజ యి

వ్వుడువున కీడ్చి తెచ్చె విధి మానము ప్రాణముకంటెఁ జాల నె

క్కుడగుట నెప్పఁగా వివవాళో కడునీచతః బొంది తక్కటా.

57

శా. అంభోగర్భము సొచ్చి పాండుసుతబాహుగర్భదుర్వారసం

రంభం బోర్వక డాగి యుండె నట రారా జిస్సీరో చచ్చుచో

గాంభీర్యంబును ధైర్యము విడిచి దోర్లర్వంబు లెం దయ్యెనే

శుంభన్తానము దూలెఁ గా కని జనస్తోమంబు నిందింపదే.

58

తే. కర్ణశకునిదుశ్శాసనుల్ భునులు గాఁగఁ, దలఁచి వారలఁగొనిమమ్ముగెలుచువాడ

వై మనంబున శంకింప కట్లు కీడు, చేసి తావుఁపు దప్పిన గానీ యైతి.

59

వ. నీకోలంపి గంటి మగవడితి వింక నెందు బోవచ్చు నని మఱియు నిట్లనియె.

భు. భయముం బాయఁగఁ ద్రొచి వీరగుణముం బాటించి సంగ్రామని

శ్చయబుద్ధిం దలకొల్పి పౌరుషముమై జా వొండె గెల్పొండెఁ గా

క యధీరత్వము నాకు నీడె యని వీరం బేర్చి వే తాఁడు మెం

తయుఁ జే రయ్యెడు రమ్మ లె మైకిఁగినా దైన్యమ్మ వచ్చుం జామీ.

61

చ. అని మము నోర్చినం బృథివి యంతయు నేలగ వచ్చు లేక చ

చ్చిన సురసద్వసౌఖ్యములు చేకులు రెండుదెఱంగులందు నొ

ప్పనియది లేదు డాగ నగుఁబాటును బ్రాణముచేటుఁ దెచ్చుకోల్

విను మము నీ వెదుర్చు దగు వేయవిధంబులఁ జాటి చెప్పెదన్.

62

వ. తెంపు చేసి మామీఁద నుటుకుట నీకు థాత నిర్మించినపరమధర్మంబు పురు

షుండ వై తేని దీని ననుష్ఠింపు మనీష విని యవ్వసుమతీశునకు సుయోధనుం

డి ట్లనియె.

63

— దుశ్యోధనుడు నీలాన యుండి ధర్మజ్ఞున కుత్తరం బిచ్చుట —

నీ. నరుఁడు ప్రాణభయంబుఁ బొరయుట యరు దయ్య

వినుము తెల్లంబుగా మనుజనాథ

రథవాహసారథిరహితుండ నగుటచు

బాణాదిహేతిసంపదలు లేమి

బరివారశూన్యత వాటిల్లుటను బంధు

మిత్రసహాయులు విడి యడంగఁ

జచ్చుటఁ జోటుల నొచ్చి మేనును డప్పి

గూరి చిత్తంబును బోరి కెలయ

తే. కునికిఁజేసియుఁ దొలఁగితి నొడిఁగి నేద, దేర్పుకొని రణమునకు నుదీర్ణవృత్తి
వచ్చువాఁడను నీవు మీవారు విశ్రమింపుఁ డంతకు మఱిరండు సొంపు సూచ.

వ. అని పలికినఁ బాండవాగ్రజుండు.

65

క. ఇందాఁక విశ్రమించితి, మిందు నినుం దడవి కంటి మిప్పు డెచట నీ

కుం దేతె డప్పి కరుపతి, నందన ర మ్మింక రణమునకు నాయిత మై.

66

వ. అనుటయు.

67

తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ రాజ్యంబు నెల్లభోగ,ములును గోరుదు రక్కుమారులును నాదు
తమ్ములును లేరు తురగరథద్విపప్రహీన యయ్యె నీహోణియు నేల పెనఁగ.

68

చ. ద్రుపదతనూజులఁ గెలిచి దోర్బలసంపద నుల్లసిల్లి మి

వృషభతదర్పహీను లగునట్లుగఁ జేసి సమస్తభూపతి

త్వపదము గంటి నేనియు ¹వృథారథసం బది యింపు గాదు క

ర్ణుపడుట భీష్మలేమిని గురుండు మృతుం డగుట ధరాధిపా.

69

క. తనవారుఁ దానుఁ గూడఁగ, ననుభవసుఖ మందఁడేని యది రాజ్యమె రా
జునకు భవత్పరిజనములు, ననుజన్ములు బ్రదికి రేలు మఖలధరిత్రిన్.

70

క. ఏ నింక సమర మెల్ల మ,హీనాయక నీక యుర్వి నిచ్చితి శాంతిం

గానకుఁ జని వల్లలపరి,ధానుడ నై తప మొనర్చెదను మునులకడన్.

71

ఆ. ఓడి వచ్చినాఁడ నుద్ధతి నా కేల, యుడుకు మాని నీవ యుర్వి యేలు

గుఱ్ఱములును నేనుఁగులు లేనిబయలు నీ, తలనె కట్టికొనుము ధర్మతనయ.

72

చ. అన విని యన్న రేశ్వరుండు హాసముతో నతనింగుఱించి యి

ట్లనుఁ దనుజానుజన్మసుహృదా వ్రసహాయులు సన్నఁ గాదె శ

ల్యునిఁ గొని మమ్ము గెల్చి సకలోర్వియు నేలుట కుత్సహించి తీ

పనువుట లేల మాను మిది పాటిగఁ బట్టుము లెమ్ము పోరికిన్.

73

సీ. నీయొగి నేను భూనాయకుఁ డగు టొల్ల రాజకోటికిఁ బరిగ్రహము సనునె

నిను ననిం దెగటార్చి నేలఁ బాలించెద నను నోర్చితేని పెంపున సుఖంపు

మేమిటివాఁడ నై యిచ్చితి పుడమి నీ కనియిడుమాట యిట్లాడె డిపుడు

నీవు ధరిత్రి యీనోర్చినఁ గురుకులంబునకు నిట్లాడితి బోవ నేల

తే. శాంతి నొందుటకై ధర్మసంవిభాగ,కరణ మొనరింప వచ్చినకమలనాభు

వాక్యవృత్తిఁ బాటించక వాడినూది, మోపినంతైన నుర్వి యీనోవ నంటి.

74

క. ఏమివిధంబునఁ బొరలియు, భూమి కురువృషాల నీకుఁ బుచ్చుకొనఁగ రా

- కీమెయి దైన్యపడినా, కేమార్గము వట్టి యిచ్చె దేర్పడఁ జెపుమా. 75
- క. ఆరులకు సీరి యిచ్చెద నను, చెరవిడియుం గలఁడె దీని విడువుము నాకుఁ
ధర యిచ్చి తేనియును నినుఁ, బొరిగొన కే విడువ నఱిమి పోరుట యొప్పున్. 76
- క. నాచే నీ ప్రాణంబులు, నీచే నాజీవితంబు నిజ మున్నవి యి
న్నీవత యవకార్యము రా, జోచితకర్తృకృతనిశ్చయఁడ వగుము నృపా. 77
- వ. అని చెండియు నిట్లను జతుగృహంబు దహించితి పాములం గఱపించితి నీటం
ద్రొయించితి విషాన్నంబు వెట్టించితి వెన్నికపటోపాయంబులు నేసినను నీచేతఁ
జెడక యునికి యెటుంగవే యింక నట్ల యమ్యాయలం బ్రయోజనంబు లేదు. 78
- క. లే లేము బిరుగ వై ర, మూలమునకు నీవు నెఱుఁగు దవిధము కడుఁ
1 మే లొందు తెరవు లే దిం, కేల యొనిగి కష్టపడ నరేశ్వర చెపుమా. 79
- వ. అని యివ్వధంబున నమృతమేద్రుండు మఱియుం బలుకఁ బెరివారు నట్ల పలికి
రనిన విని భృతరాష్ట్రండు. 80
- తే. ఇల్లుజంకించబడి మఱియేమి నేసె, నాతనూజండు శిమున్ను నెన్నఁడును జంకఁ
బడినవాఁడు గాఁడక్కటపుడమి నాల్గు, నెఱుఁగులును వెఱుఁదనవంపు నేయబ్రదికె. 81
- క. పరిజనహీనత దీనతఁ, బొరసినయెడ ముట్టుకొని రిపుప్రకరము ని
ష్ఠరవాక్యముల నమ్రైయిఁ, బరితాపము నేయ నేమిభంగి నిలిచెనో. 82
- వ. ఆనుటయు సంజయుం డమ్మనుజునతి కి ట్లనియె నట్లు ధర్మతనయుండును
దమ్ములుఁ గొడుకులును ద్రుపదపుత్రులును బొదువుకొని పలుకుపలుకులకుఁ
జిత్రం బుత్తలఁడ నాననంబు పల్లటిల్లఁ గరంబులు విదిర్చి దురం బొనర్చువాఁడై
యప్పాండవాగ్రజున కి ట్లనియె. 83
- నీ. మీ రేవురును బరివారబాంధవమిత్రసహితుల రఖలాన్తశస్త్రవంతు
లరు కరిస్యందనతురగసమేతుల రే నొకరుండ విహీనసహచ
రత్వంబు విగతాయుధత్వంబు వాహనహీనత నొందితి నేవిధమున
నని యొనర్పఁగ వచ్చు నది గాక పోటుల డస్సితఁ గడు మీకు డప్పి లేదు
తే. వరుసఁ దగ నొక్కఁడొక్కఁడ వచ్చి పోరుఁ
డిపుడ వెడలి మిమ్మందఱ నెల్లచెలులఁ
జొట్టుముల రూపుమాపెదఁ జొట్టుముట్టి
పలువు శిరోక్కునితోఁ బోరఁ బాడి యగునె. 84
- వ. అట్లు మీరు పాలరేని. 85
- ఉ. తమ్ముల నిన్నుఁ గేశవునితమ్ముని ద్రౌపదియన్నదమ్ములం
గ్రమ్మన గీ టడంచెద నొకండన యే నిదె వచ్చి బాహుద
ర్మముల నిర్లవారమును భానుఁడు దోచి సముజ్జ్వలత్త లే
జమ్మన రూపుమాపుక్రియ సజ్జత నిల్వము సుస్థిరుండ వై 86

తే. విన ము నీకుఁ గృష్ణునకును వెఱచికాదు, ముంద రేనట్లు లాడుట యెందుఁజెల్లు
సమరధర్మంబు తెఱఁగు దెల్లముగ నెల్ల, వారలకుఁ దెల్పుటకుఁగాని వసుమతీశ 87
వ. నేఁడు మి మ్మందఱ సమయించి భీష్మద్రోణకర్ణభగదత్తబాహ్లికజయద్రథశకుని
శల్యాదు లగుబంధుమిత్రసహాయులఁబుణంబు దీర్చెద నని వలికిసం బాండ
వాగ్రజం డి ట్లనియె. 88

చ. సమరముపాడి నీ వెఱిఁగి శత్రుల గెల్వఁగ నుత్సహించు టొ
ప్పు మనుజనాథ యొక్కఁడును బూని మహాద్భుతబాహుసంపదక
మము వడఁ దాఁకెదం బిలుకుమార్చెద నంట యుదాత్త మైనదై
ర్యమహిమ గాదె యి ట్లనినయంతన యే నటు లేల చేసెదన్. 89

చ. వలసినయస్త్రశస్త్రములు వాహనముం గొను మొక్కరుండ నీ
గలన జయించువాఁ డతనిగర్వము నీ వడఁ గించితేని యీ
యిల నశలంబు గైకొని వహింపుము రాజ్యవిభూతి వాఁడు నిక
దలపడి పోరుఁ జాట్టలును దక్కటివారలు నిల్చి చూడఁగన్ 90

వ. అనిన విని భవన్నందనుండు ధర్మనందనున కీ ట్లనియె. 91

చ. అరదము లెక్కి ఘోరవివిధాస్త్రచయంబుల మున్ను పోరమే
నరవర క్రొత్తచందమురణంబు కరంబు ప్రియంబు సేయు ని
ష్ఠురగదలం బదాతు లయి శూరతయున్ మహనీయధీరతా
స్ఫురణమునుం బొగడ్డ వడఁ బోరుట మే లని నిశ్చయించితెన్. 92

తే. వింతకూరలు గుడుపున వేడ్క సేయు
భంగి సంగ్రామమున నూత్నభంగు లెడఁదఁ
గొతుకము సేయుఁ గావున గద ధరించి
నిను సహోదరులను యోధులను జయింతు. 93

చ. అనుటయుఁ బొంగి ధర్మసుతుఁ డాతనితో గద నొక్కరుండ నేఁ
గొనియెద నీదు ప్రాణము లకుంతితబాహువిలాసభాస నై
యనవుడుఁ బుట్టలోపలి మహాభుజగేంద్రుఁడు రోఁజునట్లు రోఁ
తె నధిప యవ్విభుండు దనచిత్తము నప్పులుకుల్ గలంచినన్. 94

— దుర్యోధనుండు గదామండితుం డై వ్రాదంబు వెడలినప్పుట —

వ. అట్లు నిశ్వాసంబు నిగుడ నొడలు పొంగఁ బట్టుకొఁగూతంబునం గెరలుశూక
లాశ్వంబుచందంబునఁ గెరలి జలస్తంభం బుడిపికొని మడుపు సంఙ్కోభింప నవ
హనీతీశిలాసారోదారంబును గనకపట్టికామండితంబును నైనగదాదండంబు విపు
లాంసపీఠంబున నమర్చుకొని వెడలె నట్లు సంరంభవిజృంభితుం డై. 95

తే. గదయుఁ దానును రుచిరశృంగమునఁ బొల్పు
పరతము గ్రేణి సేయునీపట్టిఁ జూచి

- కాలదండంబు చేకొని లీల బొల్లు
జమునిఁ గా మడిఁ దలఁచిరి జనము లెల్ల. 96
- వ. అతనిఁ గనుంగొని పాంచాలురును బాండవులును. 97
- తే. చిటుతనగవుతో నొండొరుచేతు లప్ప
లించి నిర్భరసంతోషలీల నొప్పి
రవ్వహీనాథుఁ డయ్యసహాస మెఱిగి
బొములు ముడివడఁ గనుగవఁ బొడమఁ గెంపు. 98
- వ. కోపావేశంబు నొంది యుద్యుత్తతారకంబుల వారల నెల్ల నాలోకించి. 99
- క. ఈ గెలి వే లార్చెద బాహుగర్వము మెఱయ విష్ణు నందఱను మహి
భాగమునఁ గూల్చి నెఱవెద, నాగదబలు వెట్టు లైన నగుఁ డందాచన్. 100
- తే. అనుచుఁ బోటులఁ దొరుగురక్తాంబుధార
లంగమెల్లను గప్పిన నప్పు డొప్పెఁ
గావిసెలయేటు లెల్లెడఁ గలయఁ బర్వఁ
బొలుచుకులపర్వతంబుచాడ్చున నతండు. 101
- వ. అట్లు భూరాకారుం డై నిలిచి నీకొడుకు పాండురాజుకొడుకులు బంధుమిత్ర
పరివారసమేతంబుగా నడచి యొక్కపెట్ట తన్నుం బొదువుదు రని శంకించి
పాండవాగ్రజుడెసఁ గనుంగొని. 102
- ఉ. రం డిట యొక్కఁ డొక్కఁడ దురం బొనరింపఁగ మీరు పల్కు రొ
క్కండను నేను పేరిహతకాయత డస్సినవాడ నన్న నా
తం డభిమత్యు బాలుని నధర్మతఁ బ్రాధు లనేకయోధు లా
క్కం డన కెట్లు చంపి రటు గాఁ గొను విబ్భవరంబు నావుడున్. 103
- వ. నిరుత్తరుం డై యున్నభవత్తనయున కాధర్మతనయుం డిట్లనియె. 104
- క. ఏ నట్లు సూపి చెప్పితఁ, గాని యది రణంబుపాడి గామి యెఱుఁగుదుకా
రా నీను నీదుపయి మ,త్రైస్వికులను వెఱవ కాయితము గవ్వు నృపా. 105
- క. తల సక్క ముడిచికొని త్రిం, డలవడ బంధించి పోరి కమరి నిలుపు నీ
వలచిన యట్టివ యిచ్చెద, నలఘుశిరస్త్రాణకంకటాదులు నెవ్విన్. 106
- వ. మఱియు నొక్కతెఱంగు నీమనంబున మెచ్చును నచ్చెరువును నెలకొనం బలికెద
నాకర్ణింపుము. 107
- తే. ఏఱిగొనుమీవునొకనిమాయేవురందు,వాడు నీతోడఁదగఁబోరువాడువానిఁ
జంపి మహి యేలు వానిచేజచ్చిత్రిడివ,సౌఖ్య మొందుము చేసితి సమయమేను. 109
- వ. అని పలికి యుజ్జ్వలవివిధవర్తంబు లాతనిముందటం బెట్టించి. 109
- క. విను జీవముతో నిన్నుం, జననిచ్చుట యొందు దక్క సమరంబునఁ గో
రినయది నీ కొసఁగెద నిం,తన చెడియెనె యకట యన్నదమ్ములకూర్చల్. 110

వ. అనిన విని నీతనయుం డట్లు కాక నీవు నా కలిగెదవే యని కనకచిత్రితంబు లగు
శిరస్రాణకంకటంబులు గైకొని ధరియించి కాంచనాచలంబు ననుకరించుచు గద
చేత నమర్చి పాండవాగ్రజుం గనుంగొని. 111

సీ. కవలలో నొకఁ డొండె గాండివి యొండె వృకోదరుఁ డొండె నీవాండెఁ జేత
గద గొని యొక్కటికయ్యంబునకుఁ బూని యేర్పడ నిలిచిన నీక్షణంబు
సమయంగఁజూచెదఁ గ్రమమున మీరెల్లనొకఁడొక్కడేతేరఁ బ్రకటబాహు
దర్పంబు వొగ డొండ ధరఁ గూల ప్రేయచు వచ్చెద మఱియు నీవారిలోన
తే. నలిగి యెవ్వఁడు దాకెన నట్ల నాదు
గదకు నెర సేసి వేచ్చెదఁ గడు గదార
ణంబు నాతోడఁ జేయ మన్నభహరుండు
గడఁగ లేడు మీకెందుఁ బోఁగలదు నేడు. 112

వ. ఇష్టిధంబున దుర్యోధనుం దుద్ధతుం డై మఱియుం బెద్దయెలుంగునఁ బలుకు
చుండ నతండు విన కుండఁ బచ్చనాభుండు పాండవాగ్రజున కిట్లనియె. 113

చ. ఇతఁడు గదారణంబునకు నీకొలదిన్ నినుఁ బిల్చినన్ మరు
త్పతినుతుఁ గోరినం జిలుతతమ్ములలో నొకనిన్ వరించినన్
మతి నెడి రొక్క వీర లనుమాటకుఁ బాత్రము గాదె సాహసం
బుతఱియె మేదిసీత యిది బుద్ధి దొఱంగి తనుగ్రహంబునన్. 114

చ. ఒకరునిఁ జంపితేని సకలార్వియుఁ గైకొను మంట నీవు మున్
శకునికి మాయజూదమున సంపద లెల్లఁ ద్రయోదశాబ్ధభో
గ్యకృతి నమర్చి యొడ్డినటు లైనది పందెపుఁ గయ్య మయ్యె శ
త్రుకులము నెల్ల దుగళిపడి త్రుంచుట దాఁ దుదిఁ బందె మాడనే. 115

చ. నరవర యొక్కటెక్కటి పెనంగఁగ భీముని నైనఁ బన్నఁ గా
దరయఁగ భీముకంటె గదయందలికౌశల మెక్కు డీదుహీ
శ్వరునకు భీముమేన బలసంపద మిక్కిలి దానఁ బోవునే
పెరవునఁ గోలుపోదె భుజవీర్యము పోరుల నెందుఁ జూడమే. 116

వ. అనిన విని మహాబలనందనుండు వసుదేవనందనున కిట్లనియె. 117

— శ్రీకృష్ణుండు భీము నగ్గించి దుర్యోధనుతోడి గదాయుధమునకుఁ బనుచుట —

మ. గద నాచేతికి వచ్చినప్పుడు మహాగ్రక్రీడమై లోకము
ల్బుదునాల్గున్ సమయింతుఁ బొ మ్మనుసముల్లాసంబు న న్నొందు దు
ర్హదసంరంభవికత్తనుం ధయినకౌరవ్యాధముం డెట్లు నా
కెదు రై ప్రాణముతోడఁ బోవు నృపు నిట్లే లొత్తై దీమాత్రకున్. 118
తే. వానిగదభారమునకు నొవ్వకయు నాదు, పటుగదాదండ ముద్దండబాహుదర్ప

లీల విలసిల్ల ప్రేయదు నేలఁ గూలఁ సంతసముతోడిమెచ్చు పుట్టింతు నీకు. 119
వ. అనుటయు నచ్చుతుండు ప్రియం బెసంగ నాకిష్టారమర్దను మొగంబునఁ జూడ్కి నిలిపి. 120

మ. బకవిధ్వంసన మాచరించితి హిడింబప్రాణముల్ గొంటి కీ
చకనిర్మలనకీలి సల్పితి జరాసంధాంగకన్యైరభం
జకలీలక విలసిల్లి తీ వని మనుష్యస్ఫూర్తిమాత్రంబులే
యొకమర్త్యుం డెదు రెట్టు నీకు మదిలో నూహింప కి ట్లాడితీన్. 121

క. కాళింగాడిక్షోణీపాలుర నున్నదమహాద్విప్రప్రకరములకా
నేల నిడి కాలఁ జమరితి, వాలినకురువృకుమారవర్గంబులతోన్. 122

వ. అని పలికి కురుపతిదెసఁ గటాక్షపీక్షణంబు నిగుడ వెండియు. 123

తే. వాలిదుశ్శాసనుఁడొప్పు వ్రయ్యఁ జీరి, నీవు నెత్తురు ద్రావంగ నిన్ను నతఁడు
సూచుచుండియు వెఱసొచ్చిస్రక్కెఁగాక, కవియఁజాలె నెనీపయిఁ బవనతనయ.

చ. అగపడి కచ్చువెట్టి యితఁ డాడినమాటల కిప్పు బల్లిదండ
డుగఁ గొని యేమ బల్కురుఁ గడుకావడి నీతనిఁ జంపకుండ నే
మిగ సమయంబు నేసి తిడి మేలొకొ యంటి నృపాలుతోడ నీ
మగఁటిమిచందముల్ దలంచి మారుతనందన యూఱిడిల్లితిన్. 125

చ. తులువతనంబునకా సభకు ద్రోవది ముందల వట్టి యిడ్చి య
ట్లలఁచగఁ జూచి నీవు దగ నాడినరెండుదెఱంగులందుఁ బెం
పాలయఁగ దుస్సనేనుపని యొక్కటి దీర్చితి తీర్పు మింక బా
హులకసి వోవ వీనిపనియుం ద్వరితక్రమవిక్రమంబునన్. 126

తే. పరజయము నొంది కట్టిము పట్ట మఖిల, ధరణిరాజ్యంబునకు ధర్మతనయుఁ బ్రితి
బంధులకు నెల్లఁ గన్నులపండువగుచు, నీవుఁ దమ్ములు సుఖవృత్తి నెలపుకొనుడు.

వ. అని మఱియును. 128

చ. బరవస మొప్పు నీవు గదపండువు నేయఁ దలంచి తాఁకినం
గురుపతి నిర్మితం డగుటకుం బవనాత్మజ యేను బూట పో
టరితన మెల్లఁ జూపుము కడంగుము నీ వని యేలిమాటమై
సరవర ధర్మసూనుఁడు వినక విజయం బొసఁగక మఱిందికిన్. 129

వ. ఇవిధంబున వృకోదరునకు జయప్రదంబులగుమాటలాడి దుర్యోధనుండుఁ దండ్రి
మగండు శ్రమంబునం జాలఁగలఁడు నీవతిప్రయత్నంబునఁ బెనంగవలయుఁజూన్చి
యని పలికె నప్పుడు సాత్యకి యాసమీరనందనునగ్గిఁచెఁబొంచాలురుఁడక్కనుం
గలుగుధరణీకులు నబ్బలుమగనిఁ బ్రశంసించి రతం డగ్రజానాననం బొలోకించి.

చ. వినుము నరేంద్ర యేను బలవిక్రమముల్ వొగడొంద నిక్కల
ఘ్నునిపయి నామనంబు నతికోపము పాఠ్యఁడు ఖాండవంబునం

దనలము వర్షం జేసినటు లగ్గలికా నిగిడించెడ గదం

గొనియెడఁ బ్రాణముల్ మహి యకుంతితశాస్త్రిగ నేలు మంతయున్. 131

ఆ. మహితకీర్తి పుష్పమాలికఁ బూన్పెద, నిన్నుఁ జీకురాజు నేడు వనరుఁ
గాక శకునిబుద్ధితమునఁ దమ కింత, వుట్పె నని తమజాపాలియు తెఱిగి 132

వ. అని పలికి సన్నాహంబు శోభిల్లు చుండ గదాదండంబుఁ గేల నమర్చి వృత్తున
కభిముఖుం డగువాసపుండునుంబోలె దుర్యోధనుదిక్కు మొగం బై నిర్వ్యాధి
హం బై నశుండాంబుచందంబున సున్నయన్నరపతిఁ గనుంగొని తమయన్న
యుఁ దమ్ములు నెప్పునంబుల సంతసీల్లఁ దాను సమరోల్లాసభాసితం డగుచు
నతని కి ట్లనియె. 133

ఉ. ఇ ట్టిది క్రూరకర్త మనియించుకొంకక లక్కయింటఁ జి
చ్చొట్టితి మాయజూదమున నుత్తము ధర్మజుఁ ¹దూలఁ బుచ్చి తా
చుట్టులఁ బెద్దలుం జెలులుఁ జూడఁగ ద్రోవది భంగపెట్టి తి
ట్టటన కింకఁ దత్ఫలము లన్నిటి నొందుము చేరి తగ్గ మై. 134

సీ. గాంగేయకుంభజకర్ణశల్యాదులు నీకుఁ గాఁ బెనఁగి యనేకబంధు
మిత్రులు మడిసిరి ఛాత్రీపతులఁ దోడు తెచ్చితి పలువురఁ జచ్చి రంత
వట్టువారును దోడఁబుట్టువు లెల్లను గూలి రంతటికిని మూల మైన
శకుని గీటడఁగె నింగొకరుండ వీ వున్నవాడవు విను నిన్ను నేడు నాడు
తే. గదకు నెరసేసి లోకంబు కల్పవంబు, లేను బాపెద నీరజ్జు లేల నాకుఁ
జక్కనై రమ్మ మద్భుతా స్తంభశుంభ, దుగ్రకేళికఁ బాత్ర మై యోట దక్కి.

చ. ఆనుడు నెదిర్చి నీతనయుఁ డాతని కి ట్లను నేల రిత్తగ
ర్జనములు గానవే పటుభుజాకలితో గ్రగదాసముద్యుతుఁ
నను నిటు రమ్మ సూపుము రణంబున నీదుబలంబుఁ జేవయున్
మన విటు చేరి నిల్చి వెడమాటల నాడుచు నున్ని యొప్పునే. 136

క. వినుము గదారణమున ననుఁ, జెనయఁగ వాసపున కైనఁ జెల్లదుకీసి వీ
యనిఁ బాడి దప్పుఁ కుండఁగఁ, బెనఁగుము ప్రాణంబుతోడఁ బ్రదితెడు భీమా.

వ. ఆనిన వీని పాంచాలురుం దక్కినజనపాలురుం బ్రశంసించి మత్తమాతంగంబుఁ
దలశబ్దంబుల నుబ్బుం జేయునోజ రారాజుఁ బ్రహర్షంబు నొందించిరి గజ
బృంహింతులు హయహేసీతుంబులును జెలంగె నాయుధంబు లెక్కుడుమె
ఱుంగులఁ బొలిచె దదనంతరంబ యెల్లవారును నెడగలుగఁ గూర్పుండి రమ్మ
హవీరులు దలపడువారై వీరోద్రేకంబునంజేసి యతిలోకం బగునవష్టంభం
బున విజృంభించి యెందోరుల నవలోకించి రట్టియెడ. 138

— శ్రీమదుర్వీధనులగదాయుద్ధము సూడ బలరాముడు వచ్చుట —

సీ. యదుకులదీపకుం డగురాముఁ డవ్వార్త యంతకమును విని యక్కుమారు
లాత్తశిష్యులు గాన నాహవ మీక్షింపఁ దీవ్రయానమున నేతెంచి దృష్టి
గోచరుం డగుటయుఁ గురునాథ తగ నెల్లవారు నెదుర్కొని గారవమునఁ
బ్రణమిల్లిన నతండు ప్రత్యభివందన మాచరింపంగ భర్తాత్తజాండు

తే. సమృదంబునఁ బరిరంభణమ్ము నేనె, నరుఁడు గవలును ద్రోదీనందనులును
వందనం బొనరించిరి వారి నాతఁ, డర్హభంగి భాషణముల నాదరించె. 139

క. హరియును సాత్యకిఁయు వినయ, భరితాంతకరణు లగుచుఁ బ్రణాతు లయిన న
య్యిరువురను గ్రుచ్చి బెరయం, బరిరంభణ మాచరించె బరమస్త్రీతీన్. 140

వ. ఇత్రైఱింగున నెల్లవారలు నాబలదేవునిఁ గాంచి కుశలప్రశ్నంబు నేసి
రయ్యాడవపుంగవుండు సదు త్తరం బిచ్చి యేసు బోయి పెక్కుదినంబు లయ్యె
నని యుగ్గడించి మిమ్ము నిండజను జూచుటకును నాశిష్యులగదాయుద్ధం బను
సంధించుటకును వచ్చితి ననియె నమ్మరుత్సుతుండును భవత్సుతుండును గదలు
నేతులన యుండ నతనిఁ జేరి భక్తిం బ్రణామంబు లాచరించిన నతం డాదరించె
సంతఁ గౌంటేయగ్రజాండు రాహిణీయుతో నన్నదమ్ములయిరువురయొక్కటి
పొరు సూడు మని ఒలికి వారట్లు ద్వంద్వయుద్ధంబునకు సన్నద్ధులైనతెఱిం గెఱిం
గించిన నతండు లెస్స కాక యని యనుమతి నేనె నని సంజయుండు భృతరాష్ట్ర
నకు రామునాగమనంబు నెప్పి ననిన విని తదియప్రవర్తనశ్రవణకుతూహలా
యత్తచిత్తుం డై నజనమేషయుండు వైశంపాయనున కి ట్లనియె. 141

తే. ఉభయవాహినిసంగరోద్యోగసమయ
మున హలాయుధుఁ డేతెంచి మురహుండు
పాండు రాజసూనులయెడఁ బక్షపాతి
యని విరాటాదిబంధులు వినఁగఁ బలికి. 142

క. హరి యెఱుంగనిచక్కటియును, బురుషార్థము నా కెఱుంగఁ బోలునె యాని
హృతత వినఁ జాడఁ జాలక, సరస్వతీతీర్థమునకు జనియెడుబుద్ధిన్. 143

వ. మీ కెఱింగించి పో వచ్చితిఁ బోయి వచ్చెద నని వాసుదేవభర్తజు లొడఁబడి
యనుసఁ జనియె నని వింటి బలదేవుండు తీర్థయాత్ర నిర్వర్తించినతెఱింగును
భీమసుయోధనులగదాయుద్ధంబు చెల్లినభంగియు నతనికాలోన నచటి కేగు
చేర సమకూరినవిధంబును వివరించి చెప్పు మనిన జనమేషయునకు వైశంపా
యనుం డి ట్లనియె.

సీ. వినుము నరేంద్ర యవ్వీధమునఁ జని యమ్మహాత్ముండు గోసువర్ణాదు లైన
దానార్హ బహుపదార్థంబులు దనయగ్నిహోత్రంబు దెచ్చుట కుచితజనులఁ
బుచ్చె ననేకవిశ్రుల నాష్టపదివ్రల వలయురభద్రపాశ్వములగముల

రావించె దండుల ప్రముఖభోజనసాధములు సంపన్న హృదయములు గాఁగ

ఆ. దేరఁ బనిచె నిట్లు తీర్థయాత్రాసంనిధాన మాచరించి మానసీయ
మగుసరస్వతీమహాంభోధిసంగమస్థానమునకుఁ జనియె సవినయముగ. 145

వ. అది ప్రభాసం బనుపేరం బరంగు నట్లందులకుఁ జని తీర్థనేవనం బనుష్ఠించి
యంతినుండియుఁ బథిశ్రాంతిప్రయాణంబుల సరస్వతీచేరువ నడచి తదీయసకల
తీర్థంబు లాడుచు నన్నపానంబుల నాసశయనయానంబులను ధేనుకనక
రత్నాంబరాభరణాదిద్రవ్యంబులను విప్రుల నతిప్రీతులఁ జేయుచు బాలవృద్ధ
వనితాపికలాంగదుర్బలప్రాయులఁ బరిశ్రాంతు లైనయెడలఁ దడిమిఁగొనియథేష్ఠ
ప్రకారంబుల శరీరస్థితి నడపింపఁ దగువారి నియోగించి మఱియు ననేకధర్మంబు
లాచరించుచు గురుక్షేత్రంబునకు వచ్చె సమటయు జనమేజయుం డాతీర్థ
విశేషంబులు వివరించి చెప్పు మనడు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 146

క. మును చనియెఁ బ్రభాసమునకు, నని చెప్పితి నతని నది మహాత్మరతీర్థ
మ్ము నరేంద్ర యందుఁ జంద్రుఁడు, ¹దనయత్నం దీర్చుకొని గతవ్యథుఁ డయ్యెన్.

— ప్రభాసతీర్థప్రభావవర్ణనము —

వ. అట్లేఁ గెఱింగించెద దక్షకన్యకల నశ్విన్యాదు లగుసప్తవింశతినంఖ్యులఁ
జంద్రుండు వివాహం బయ్యె నందు రోహిణి రూపాతిశయవతి యగుటంజేసి
తదాసక్తుం డైనఁ దక్కటివారు వగ నొంది తండ్రికడకుం జని చంద్రుని
యన్యాయం బెఱింగించిన నాప్రజాపతి చంద్రునితో నుగ్గడించి యది చాల
నధర్మం బింక నిట్లునేసి లేని శపింతుఁ జుమ్మి సముండవై వర్తింపుమనుటయు
నవ్వాటచెస ననాదరంబు నేసి యతండు వెండియుఁ దొంటియట్ల వర్తించిన
నెఱింగి యమృతాత్ముండు గోపించి ²యలుఁదెవులు గొను మని శాపం బిచ్చిన
నయ్యోపధినాథుండు నానాటికీ గృశుం డయ్యె నట్లాతెవులుచేత నతండు
పోడిమి మాలిన నోపధులు పసచెడియె దానఁ బ్రజలు డయ్యెం జొచ్చి రది
చంద్రకార్యుపేతుకం బగుట యనుసంధించి. 148

క. దేవత లమృతాంశునితో, నీవేటికీ గృశుండ వైతి నీకము చెవుమా
నావుడుఁ దనలెఱుఁ గేర్పడఁ గా వారికి నతండు నెప్పెఁ గౌరవముఖ్యా. 149

క. విని వార లతనిఁ దోడ్కొని, చని ప్రార్థించుటయుఁ దగఁ బ్రసన్నుం డై యి
ట్లను దక్షుఁ డఖిలభార్యా, జనులయెడకొ నడవవలయు శశి సమవృత్తిన్. 150

వ. అట్లు నడచుచు సరస్వతీజలనిధిసంగమకలితం బైనతీర్థంబుజలంబుల నినుగ్నుం
డై వృద్ధిఁ జొందు పరుసన పదియేనుపదియేనుదినంబులు సంక్షయంబును బ్రవర్థ
నంబు నొందం గలవాఁ డని చెప్పి వెండియు. 151

క. అమృత సమృత నాతీర్థమునఁ గృతస్నానుఁ డై సుభాకరుండు ప్రవృ

ద్విమహితతనుఁ డగు నని యతఁ, డమరుల వీడ్కొల్పి యామృగాంకునితోడన్.

వ. వనితలకు విప్రులకు నవమానంబు నేయకుమీ యని పలికి వీడ్కొలిపె నట్లు
శాపమోక్షంబు గని చంద్రుం డాతీర్థంబునకుఁ జని ¹తవీయజలప్నానంబున
నాప్యాయితశరీరుం డై లోకప్రభాసుం డయ్యె నది గారణంబుగా నాతీర్థంబు
ప్రభాసుం బచువేఁం బ్రసిద్ధి నొందె న్న దుండి యారోహిణీనందనుం డరిగి
చమసోద్భేదనం బనుతీర్థంబున నొకరాత్రి వసియించి యుదపానంబునకుం
బోయె దానివిశేషం బాకర్ణింపుము. 153

క. త్రితుఁ డనఁగా ద్వితుఁ డన నేకతుఁ డనఁగఁ దపస్వినుతులు గల రానిప్ర
త్రితయము భూపాలురకును, గ్రతువీక్ష లొనర్చి ధేచుగణముం బడసెన్. 154

వ. వడసి యొక్కట నేతెంచునెడ నయ్యేకతద్వితులు నిజభ్రాత యగుత్రితుని
పంచింది తా రాగోపులఁ దొలంగ నడిచి కొనిపోవువారుగాఁ బాపబుద్ధి కుత్స
పించి రాసమయంబునఁ దెనువున నొక్కవృకం బున్నఁ దద్భయంబునం
దొలంగం బోయి ప్రమాదంబునఁ ద్రితుండు నూతం బడిన నయ్యరువురు నతని
నువేక్షించి ధేచువులం గొనిపోయి రమ్మనికుమారుండు నిర్జలం బైనయయ్యుడ
పానంబున నుండి సోమపానంబు నేసినం గాని యీదురితంబు వాయ దని
తలంచి యజ్ఞపాథనంబునకుఁ బ్రతివిధులు సంకల్పహూపంబున సంపాదించికొని
క్రతు వొనరించిన దేవతలు సన్నిధి నేసి హవిర్యాగంబులు కైకొనిరి సరస్వతీ
జలంబు తత్కూపంబున నుద్గతంబై యాసవనపతి నుద్ధరించె నయ్యమరులు
వరం బడుగు మనిన నమృహద్విజుండు. 155

తే. వినుఁ డుపస్పర్శ మిందుఁ జేసినయతండు
వడయువాడు మహితసోమపానఫలము
వరము నా కిది యనుటయు వార లట్లు
లవుట సంప్రీతిమై నిచ్చి దివికిఁ జనిరి. 156

వ. ఆట్టి యయ్యుడపానంబున నేవించి వినశంబునకుఁ జనియెఁ ద త్తీర్థంబు పీన
జాతులకుఁ బొడసూపక నశించుఁ గావున వినశనం బనం బరఁగె మఱియు
భూమికంబునకుఁ బోయె నది యప్పరోగితన్మత్తవిహారభూమి యగుట భూమి
కం బనఁ బ్రసిద్ధం బయ్యెఁ బదంపడి గంధర్వతీర్థంబునకు నేగె నది విశ్వావసు
ప్రభృతిగంధర్వతపస్సిద్ధిస్థానం బం దుండి గర్వప్రోతంబునకుఁ జనియె నందు
గర్గండు సన్తునినెఱుఁం డై చిరకాలంబు వసించె నచ్చోటు గడలి యాబల
భద్రుండు.

ఆ. వినుము శంఖతీర్థమునకు నై సర్గిక, మునకు నాగధన్వమునకు పరుసఁ
జనియె నాగధన్వ మనునది వాసుకి, స్థాన మచటఁ దొల్లి సకలమరులు. 158

1 తవీయజలంబుల స్నాతుండై పూతశరీరంబున లోకప్రభాసుం డయ్యె.

వ. నాగేంద్రత్వమునకు వాసుకి నభిషేకించి రండుండి యానీలాంబరుండు నైమి శంబున కరిగె నయ్యెడం దొల్లి¹ సరస్వతి యనునేలు దూరంబై యుండనై మిశారణ్యవాసు లగుమునులు గ్రతువు నేయం దొడంగిన నాసరస్వతి వారల సంభావించుటకు మలంగి పాతినకతంబునం దటసమీపం బయ్యె నవ్వితే షంబు విని విస్మితుం డగుచు నావాలాయుధుం డాతీర్థంబుఁ గొనియాడి సప్త సారస్వతంబునకుం బోయె నచ్చట మంకణుం డనుమహాముని వసించు దొల్లి నలినభవుసత్రంబున నైమిశారణ్యమునులయాగంబున గయుని క్రతువున నుద్దాలకునధ్వరంబున వసిష్ఠుస ప్తతంతువున గురునిపవనంబున వెండియు నొక షటి యాపరమేష్ఠి యజ్ఞంబున హిమవత్పుష్కరాదు లై నతత్ప్రదేశంబు లకు సుప్రభయుఁ గనకాక్షియు విశాలయు సురతన్వయు నోఘమాలయు సువేణియు విమలోదకయు ననునామంబుల నారీవేషయుక్త యై సరస్వతి చని యజమానచలదేవమునిసంభావన వడనె నట్టిసప్తాకారంబుల నాసంయమియా శ్రమంబునఁ బ్రవర్తించుట నది సప్తసారస్వతం బనం బరఁగె నమ్మంకణునిచరి తంబులు మఱియునుం గల వాశ్చర్యకరంబులు వినుము.

159

— మంకణమహామునిమాహాత్మ్యాభివర్ణనము —

- నీ. అతఁడు సరస్వతి నవగాహనము నేయు చుండి యాచేరువ నోర్తు తడుపు గట్టక నీర్లాడఁగాఁ జూడఁ దనదుశుక్లము నిర్గమించిన ఘటసురక్షి తము నేయ సప్తభేదము లొంది యది సత్పురుషు లైరి వాబు మరుద్గణంబు నకు సంజననకారణం బైరి విను మొక్కనాఁ డత్తవన్వీ ప్రేల్పాటి దర్భ
- ఆ గంటిఁ గూరయసరు గాతిన నర్తించె, నతఁడు తపముసిద్ధి కాత్తఁ బొంగి జగము లెల్ల దాన సంక్షోభ మొందె నిర్జరులు భీతిఁ జనిరి శంభుఁ గాన. 160
- వ. కని యంతయు నెఱింగించిన నద్వోవోత్తముం డాభూదేవోత్తముపాలి కరిగి యిది యెంతటివిశేషంబు దపంబు లిట్టివే నర్తించుట మాను మని పలికి తన యంగుటంబు వ్రేలం గీతిన నందుభస్మంబు గాతిన నాసంయమి సిగ్గు వడి దండప్రణామంబు నేసి.
- ఆ. దైవ మెల్లఁ దలఁప నీవ సమస్తజగంబులకును నేడుగడయు నీవ కర్తృఫలదుఁడవును గర్తృప్రదుఁడవు, నీవ కరుణ నన్నుఁ గావు మభవ. 162
- వ. అని వెండియు ననేకప్రకారంబులు బ్రశంసించినం బ్రసన్నుఁ డై పశుపతి యతినికీ దశకప్రభావం బక్షిణంబు గా వరం బిచ్చి చనియె నమ్మహాముని నృత్యంబు మానిన జగంబులసంక్షోభంబు శాంతంబయ్యె నట్టియమ్మహాత్మునివాసం బైనసప్తసారస్వతంబుననుండి యానీరి యశాశనంబునకుఁ బోయె వినుము తొల్లి రఘురామునిచేతఁ జచ్చినమహాదరుం డనునసురతలపునుక

యొక్కతపస్వీకాలఁ దగిలి పుచ్చ రా కున్న నతండు వేదనం బొందుచుండం గని యాద్యులు సరస్వతి నొశనం బనుతీర్థంబు శ్రుక్రుండు దపంబునేసినచో టందుఁ బొమ్మ నీదురితంబు వాయు ననిన మహాదరనామధేయుం డగు నా సంయమి యచ్చటికిం జనినఁగపాలంబు ముక్తం బయ్యె దానఁజేసి యది కపాల మోచనం బనం బరఁగు నచ్చోటు వదలి పృథ్వాకంబునకుం జనియొఁ దడియ విశేషంబు వినుము గాధియనుమహారాజుగొడుకు విశ్వామిత్రుం డనునతండు.

వ. తండ్రియట్ల సకలభాత్రీశుఁ డై యుండి, దనుజమథనమునకు దండు వెడలి యరుగునెడ వసిష్ఠనాశ్రమంబునపొంత, విడియఁ బరిజనములు వినయ మెడలి.

వ. అందు దుర్నయంబు లాచరించిన నమ్మని కోపించి నిజహామధేనువు నాలో కించి నీబలంబు పనుపు మనిన నది దనమాహాత్మ్యంబున నచట నావహి ల్లినఘోరాకారు లగువీరులఁ బనుప వార లారాజువరూఢిని మడియించిన శేషించినజనంబులు పలుగడలం బూటి రట్లు దురవస్థం బొందునానేనం జూచి యగ్గాధినందనుం డెల్లశక్తులకంటె దపశ్శక్తి యెక్కు డగుట యెఱింగి యాపృ థ్వాదకంబునఁ దపంబు నేయుచుండ దానికి దేవపతి విఘ్నంబు నేయ మఱియు నియమనిష్ఠుం డై బ్రహ్మచేత బ్రాహ్మణ్యంబును బడసె నత్తీర్థంబుననుండి బల భద్రుండు బకాశ్రమంబున కరిగె నయ్యెడ బకుం డుముసీంద్రుండు తొల్లి.

క. ధృతరాష్ట్రం డనుధరణీ, పతి దన్ను నధగకరించి పలికినఁ గోపా నిత్రుఁ డై హామ మొనర్చెను, ఘృతనరమాంసముల నతనికిం గీ డొదవన్.

ఆ. నటుకఁబడినయడవి తెఱఁగున నతనిరా,ష్ట్రంబు సకలజంతుసముదయములు నుదియ విన్ననయ్య నులికి యాభూపతి, యత్తపస్విపాలి కరుగుదెంచి. 167

వ. దండప్రణామం బాచరించి పెక్కుభంగులఁ దేలించి మున్ను ధేనునిమిత్రం బగుదుర్భాషణంబుల నింత పుట్టుటం జేసి యాసంయమికి ననేకధేనువుల నొసంగి దురితోపశాంతి యొనర్చె నట్టిబకాశ్రమంబుననుండి రేవతీరమ ఁండు యయాతంబునకుం బోయె నందు యయాతీయజ్ఞంబున భోజనసమ యంబున ఘృతద్ధూదులయందు విప్రుల డెయ్యది గోరిన నది యెల్ల సరస్వతి సంపూర్ణమనోరథంబు గా నొసంగుచు వచ్చె నయ్యెడ గదలి వసిష్ఠావగా హంబునకు వచ్చెఁ దత్ప్రదేశంబు దొల్లి విశ్వామిత్రనాశ్రమం బతండు వసి ష్ఠునెడఁ దపోవిషయమత్సరంబునఁ గుపితం డై. 168

సీ. ఆతని వధించుటకై సరస్వతి మదిఁ దలఁచిన నానది తత్త్వణంబు సౌమ్యుచేషంబునఁ జనుదెంచి నిభృత యై పనియేమి యనిన నమ్మని వసిష్ఠుఁ గొనిరమ్ము నాకడ కని పంచె బంచిన వార లిద్దఱతపోవై భవంబు నకు భయ మందుచు నరనాథ యరిగి వసిష్ఠున కప్పుని సెప్పెఁ దెలియ

తే. నాతఁ డవాహినికి నిట్లు లనియె నన్ను, నీవు గొనిపోక తక్కిన నీకు శాప

మిచ్చు నగ్నాధిసుతుండు దదిచ్చు సలుపు, మించుకేనియుఁ గొంకక యొప్పుడైన.

వ. అని యనుజ్ఞ యిచ్చిన సరస్వతి య త్తపస్వి తనచేరువ నొకప్పుడు జపయుక్తుం డై యుండఁ గూలాపహరణంబు నేసి వటుత నమ్మహాత్ముం గొనిపోయిన నతం డాంగిరసమంత్రంబుల నత్తరంగిణిం బ్రణుతించె నదియు సంప్రీత యగుచు నమ్మని విశ్వామిత్రునకు సన్నిహితుం జేసిన నతని నగ్నాధిసూనుండు వధియింప పాధనం బన్నేపించునాలోన వంచించి యాప్రవాహం బవ్వసిష్ఠుఁ దొలంగిం చినఁ గోపించి విశ్వామిత్రుండు శోణితవాహిని వగుమని శపించిన నొక్కసంవ త్సరం బత్తటిని దైత్య సేవిత యై యుండె నత్తీర్థంబునకుఁ గొందలుమును లే తెంచి యాదురవస్థ యాలోకించి.

170

తే. అమ్మహానది నడిగి వార తైఱంగు, దెలిసి నిజయత్న బలమునఁ దీర్పఁ దీతె నట్టిదురవస్థ వారలు నాత్మఁ బ్రీతి, యూనఁ జలిపిరి పావనస్నానవిధులు. 171

వ. అప్పుడు గొండలు బ్రహ్మరాక్షసు లమ్మునులకుఁ బ్రణమిల్లి తమచేసినవిప్ర ద్వేషగురుజనావమానదుష్టాన్నభక్షణంబు లగుపాతకంబులు వేఱవేఱ యుచనన్య సింది యే మియ్యెడ వసియించి యున్నవారము మాకు నిష్కృతి యనుగ్ర హింపవలయు ననుటయు వార లాపనికి సరస్వతిం బ్రార్థించిన నమ్మహానది యరుణానదివలన నట్టితేఱుం గగు పెటుంగుం గావున నిసూఢంబుగా నరుణం దనలోనికిఁ దెచ్చి దీన మజ్జనంబు నేయు డని యనుమతి నేసిన.

172

ఆ. ఆజ్ఞలమునఁ గ్రుంకి యా బ్రహ్మరాక్షసుల్, తనువు లచట విడిచి ధర్మపరుల గతికిఁ బోయి రట్టు ఆతిగూఢ మై యున్న, యరుణతేఱఁ గెఱింగి యమరవతియు.

వ. తాను సఖ్యంబు నేసి నమ్మించి నముచిఁ జంపినపాపంబు తదీయస్నానం బునం బాపిణినియె నట్టిపుణ్యస్థానంబునుండి యత్తాలభ్యజండు సోమతీర్థం బునకుం జనియె నది సోముండు రాజసూయంబు చేసినచో టయ్యెడ ననిమి ఘులు షణ్ముఖునకు నిర్జరనేనాధిపత్యంబునకు నభిషేకంబు నేసి రతండు తార కాదు లైనయమరులం దెగటార్చె నతనిజననాదివృత్తాంతంబు కౌరవవంశ జాతుండ వగునీకు వినఁ దగుఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము.

174

— కుమారస్వామి ప్రభావాభివర్ణనము —

ఆ. హరుండు దనదువీర్య మగ్నియం దిడిన వహింపఁజాల కజాన కేఱుంగఁజెప్పి యతండు వనుప దాని నగ్ని గంగాగర్భభూతముగ నొనర్చె భూవవర్య. 175

వ. కేజోపయం బైనయాగర్భంబు గంగ హిమవన్నగంబుమీఁద సముత్పృష్ఠంబు నేసినఁ గనకమయం బైనశరస్త్రంబున నగ్నిసన్నిభుం డగుకుమారుం డై యొప్పె నయ్యెడ మెలంగుకృత్తిక లక్కుమారుం గని పుత్రార్థిను లై యం దలు నొక్కపెట్ట వీ డు మాకొడు కని పలుకుచుఁ గరతలంబుల నెత్త నప్పు డయ్యోర్వూతచన్నులుం జేపిన నద్ధారకుండు చంద్రనిభంబు లైనయాననంబు

లాలు దాల్చి సప్తమాతృప్రసవపానం బాచరించిన విష్ణుయప్రమోదభరిత
లై వార లాశికువు నెప్పటియొడన యునిచి రట్లయ్యగ్నిభవుండు గాంగేయుం
డును శరజన్తుండును గార్తికేయుండును నయ్యె నయ్యెడకు బృహస్పతి యేతెంచి
జాతకర్తాదన్యస్థానంబుల నిర్వర్తించి పోయెఁ దత్ప్రదేశంబు దనమహాను
భావంబున జాతరూపమయం బై యుండఁ.

176

క. విను మక్కుమారుం డుత్తమ, మనఁ దగియెడుతపము దనవిహారముగా వ
ర్ధన మొందెఁ థాత్రి థాత్రిగ, ధనురాగమమును శ్రుతులునుదనుఁగొలువంగన్.

వ. ఒక్కనాఁ డక్కుమారుం జూచువేడుక శివుండు లై లకన్యకయుం దానుఁ
బ్రకృష్టబలపరాక్రమంబులు నానాప్రకారవదనశరీరంబులు గలుగు ప్రమథ
గణంబు గొలువ నయ్యెడకుఁ జనుదెంచె నప్పుడు బ్రహ్మవిష్ణులును నింద్రాది
దిక్పాలురును రుద్రాదిత్యమరుద్వసుప్రభృతిసలమరులును గరుడగంధర్వ
కిన్నరకింపురుషసీద్ధవిద్యాధరయక్షాదిదివ్యులును మునులును మఱియుఁ బితృ
దేవతలును ననుచరసమేతు లై యేతెంచిరి మూర్తిమంతంబు లై యోషధి
సరిత్సముద్రపర్వతంబులు నరుదెంచె నిట్లు నిజదర్శనకౌతుకంబున వచ్చిన
యమృహాసమూహంబున కభిముఖుం డై యోగబలాన్నితం డగు నబ్బాలుండు
రా నన్నీలగ్రీవుండు నిరీక్షించి యంతర్గతంబున.

178

తే. ఉమయు నగ్నియు గంగయు నుండ నన్ను, గారవంబున నధికునిగాఁ దలంచి
చక్క నాపాలి కేతెంచునొక్కొ వీడు, సంభృతన్నేహభక్తివిప్రభుఁ డగుచు.

క. అనుచుండఁగ నమ్మువ్వరు, తనతనచిత్తమున నట్ల తలఁచఁగ నది యె
ల్లను దివ్యబోధమునఁ గని, కొని యబ్బాలుండు యోగకుశలత వెలయన్.

180

వ. మూర్తిచతుష్టయంబు దాల్చి యన్నలుపురయొద్దకు నేకకాలంబున జనినం
గని యెల్లవారు నదృశ్యతమగ్నమానసు లై రక్కుమారుండు పదంపడి యొక్క
రుం డై పాలించి నిలిచె నప్పుడు.

181

చ. హరుండును గంగయుఁ శిఖయు నంబికయుం బ్రణిపాతపూర్వని
ర్భరవినయంబుతోడఁ దగఁ బద్మజుఁ జేరి మహాత్మ యిక్కుమా
రురుచిరమూర్తిక గుణగురుత్వవిభూతికి నీడు గాఁగ ని
ష్కరసి యుదాత్త మైనపద మన్న నతండు ప్రియం బెలర్పంగన్.

182

వ. దేవహితపరుం డగుటంజేసి చిత్తంబునఁ దలపోసి వీడు దేవసేనకుం బలియగుం
గాక యని నిశ్చయించి వారల వీక్షించి యవ్వధ మెల్లవారును వినం దెలియఁ
బలికి శక్రవరుణాదులగు మేటివేల్పుల నబ్బాలుచుకుం జూపి వీరునీకు రక్షణీయు
లని యప్పగించె నయ్యమరపరు లక్కుమారు నభిషేకంబు నేయుద మని వారి
జాననుం బురస్కరించుకొని యెల్లవారును దోడన యరుగుదేర సరస్వతీసమీ
పంబునకుం జని నకలరత్నమయం బైనదివ్యవీరంబు హిమవంతుండు చెట్ట నం

దాభూతపతిపుత్రు నునిచి బృహస్పతిహోమకార్యంబు నిర్వర్తింప నీశానవిష్ణువిధి
కాశికులు లోనుగా నమరముఖ్యు లభిషేకద్రవ్యంబులు సారస్వతజలపూర్ణమణి
కనకకలశంబులు ధరియించి గంధర్వాప్సరోగణంబులు సంగీతమంగళంబాచరింప
మహాముని ప్రకరపుణ్యాహూహంబులు సెలంగ సుమాశ్రీసరస్వతీశచీప్రముఖ
లై నపుణ్యాంగనలు దీపనలతో సేసలాలుక నభిషేకించి సమ్మోదంబున నేనాధి
పత్యంబునకుం బట్టంబు గట్టి తొల్ల తత్ప్రదేశంబున దేవతలు జలాధిపత్యంబు
నకు వరుణు నభిషిక్తుంజేసి రచ్చరుణాభిషేకంబుకంటె గుమారాభిషేకం బొప్పె
నప్పానకసంభవునకుఁ గామదమనకమలభవశార్ఙ్గశతమఖప్రముఖు లగు సకల

ప్రభువులు దమతమయనుచరులయందు రూపగుణబలపరాక్రమాధికు లైనవారి
నేటి భీమఘంటాకర్ణసూక్రమదండధరఃపాతు లగు ననేకవీరుల నొసంగి వారల
చెరిసి వర్తించుటకు దగినసేనాంగసముదయంబు నమృహితాత్మునకు మూలబలం
బుగా నొనర్చి రబ్బలంబులఁ జిత్రాభరణవర్ణాయుధధరులును వివిధ ప్రకారా
కారులు నగు గజకర్ణనికుంభకుముదాదు లైన సైనికులు మెఱసి యుల్లసిల్లి
రమ్మూఁడలతో శత్రుభయంకరంబులగుచు మాతృకాగణంబులు ప్రభాసీనీ విశా
లాక్షిపావితాపురస్సరంబు లై పాలించె నట్టియెడ

188

- సీ. శంకరుఁ డుదితభాస్కరనిభధ్వజముచు వాసవుఁ డసురవిధ్వంసకరఁ
పరిణతశక్తియు హరి బలవర్ధని యగువనమాలయు నగజ యెపుడు
మాయనిచెలిపట్టుదోయిని గంగ యుజ్జ్వలసుధామయకమండలుపు గురుఁడు
దీప్తదండము వైనతేయుండు మహితమయూరంబు వరుణుం డుదారరూప
తే. మైనతామ్రచూడంబును స్థవిభుండు, దర్శితచ్చాగముచు శతదశభవుండు
ఁసితకృష్ణాజింబును ననమసమర, జయము నొసంగిరి ప్రీతి నావెల్లుఖునకు. 184
- వ. ఇట్లు సిద్ధస్వరూపదీపితుం డైనయతని నాపోవక చూచుచు శంకరుండు
వీని కీవిభవంబునకు ననాయాసంబున నమరవిరోధినాశంబు గావించుటకు వలయు
నని తలంచి భూతమయం బగు మహానైస్యంబు సమర్పించె నప్ప డింద్రాది
బృందారకులు నిజబలసందోహంబులతో నాబర్హివాహనుఁ బరిక్షేప్తించిరి శంఖ
భేరిపణవగోముఖప్రముఖతూర్యంబులు డిక్కులు పిక్కటిల్లఁ జెలంగె నట్లు
మహతి యగుదేవసేనకుఁ బతి యై యవ్వహసేనుండు సురముఖ్యులఁ జూచి
మీ కెవ్వరి నేనియం జంపను జెలుపను వలసియున్నది యట్టిబల్లిదంపుఁబగఱం
బరిమార్చెద నని వరం బిచ్చిన వారలు బహుప్రమోదంబు నొందిరి నేన
యార్చిన ద్రిలోకంబులు నాదమయంబు లయ్యె నవిధంబున విశాఖుని
నుత్తమపదస్థుని గావించి విరించి వైకుంఠశ్రీకంఠులు నిజేచ్ఛఁ జనిరి పడంపడి
యగ్గుహుండు దేవతలు దారకాసురునివలన నలంగి యునికి యెఱింగి. 185
- క. బలయంతముగ నడచిన న, బృలియుండు ననేకదైత్యబలములతో న

గృలిక నెదురు నడచెను ద,ద్బలయుగమున కక్కజంపుభండన మయ్యెన్. 186

—౧౧ కుమారస్వామి తారకాక్షం జంపి దేవకలకు ముదంబు పేయుట ౧౧—

వ. అట్టియెడ. 187

క. తనదొరలుఁ దాను దారక, దనుజేంద్రుడు గార్తికేయుఁ దాఁకిన నమ్మతా
శనగణసమదసంపా,దనుఁ డగుచును శక్తి యతఁడు ధరియించె నృపా. 188

వ. అమృహనీయసాధనంబున ననేకకోటిశక్తు లుద్భవించి నానాదానవప్రకరంబుల
బడలువడం జేసి యుల్కాసహస్రంబుల పిడుగులతండంబుల మ్రోతవందం
బున విరావం బాఁపిల్ల నది ప్రయోగించి యమృహాత్ముడు మహిషత్రిపాద
భృతోదరు లనుదనుజసేనాపతులం బొలియింప నిలింపనైన్యంబులు సంగం
భంబున దైత్యబలంబులం దెగలార్చె నక్కుమారుండు ప్రయోగింప నాశక్తి
పగతురం బిలుకుమార్చి క్రమృః గరతలంబునకు వచ్చు చుండె నత్తారకుం
డట్లు దమవారు సమసిన నశ్రోధుం దై యగ్ధహునిఁ గిట్టి బెట్టిదం బగునతని
శక్త్యస్త్రంబులతాకునం బడియె నిట్లు జయంబు నేకొని యక్కార్తికేయుండు
వెలింగె విబుధులు ప్రమోదంబు నొందిరి పదంపడి. 189

క. బలికొడుకు బాణుఁ డనియెడు, బలవదసురవల్లభుండు బాధించు నమ
ర్త్యులఁ గ్రౌంచపర్వతాశ్రయ,బలిష్ఠఁ డయి జగముల్లెట్ల భయముం బొందన్.

వ దాని విని యమృహాసేనుండు. 191

మ. కడిమిం బోయి మహాగ్రశక్తినిహతిం గ్రౌంచంబు భేదించి యె
క్కుడుగర్వంబున వచ్చి మార్కొనిన రక్షోనాథుఁ దత్తైన్యముం
గడువేగంబున రూపునూపి మునిసంఘంబుల్ ప్రశంసించె బె
ల్లడరక నిర్జరదుండుభిధ్వసులు పుష్పాసార మొప్పారంగన్. 192

వ. త్రిభువనానందకరుం దై విజయవిభవాతిశయంబున నొప్పె ని ట్లఖిలలోక
సౌభావనీయం బగుషణ్ణులుచరితంబు లాకర్ణించి కృతార్థుండవైతి కౌరవాన్వయ
పావన యాబలదేవువృత్తాంతంబుకొఱత నిను మతం డత్తిర్థంబునఁ బ్రతి
ష్ఠితుం దై నకుమారుఁకుం బ్రదక్షిణప్రణామంబు లాచరించి యందలివెద్దలు
కుమారాభిషేకంబు నెప్పఁ జెవులపండువు నేసి. 193

ఆ. అగ్ని తీర్థమునకు సరిగె నయ్యెడఁ దొల్లి, యగ్ని డాగియున్న నమరు లచటి
కేగుదెంచి కాంచి రిద్దశమిగర్భ, లీనుఁ దై నయతని మానవేంద్ర. 194

వ భృగుశాపంబునం బ్రాపించునర్వభక్షకత్వంబునకుఁ జాలక దొలంగినయగ్ని
దేవు నట్లు గని బ్రహ్మాదిదేవత లమ్మునివచనం బమోఘంబు గావున నీవు సర్వ
భక్షణుం డయ్య మాలో నగ్రపూజ్యుండ వని యొడంబఱిచి నిజస్థానంబు
లకుం జనునప్పు డత్తిర్థంబు పరమపావనం బని తజ్జలంబులఁ గృతన్నాను లైరి

యందుండి యాపీరి కౌశేరీర్థంబునకుం జనియె నది కుబేరుండు దపంబు నేసి
ధనాధిపత్యంబు మొదలైనవరంబులు వడసినచో టయ్యెడ గదలి యతండు.

— ప్రభావతి యనుమునికన్యకమహిమాభివర్ణనము ౭ —

సీ. బదరిపాచననామ పరమతీర్థమునకుం జనియె భరద్వాజతనయ తొల్లి
యచటఁ బ్రభావతి యనునది యింద్రుండు పతిగాఁగఁ గోరి తపంబు నేయ
నతండు వసిష్ఠనాకృతి దాల్చి వచ్చి నయ్యింతి యర్హ్యపాద్యాదు విచ్చి
భక్తితోఁ జేరి మత్పాణి శక్రున కిచ్చు దాన నహ్నునిక మానఁ గాని
తే. పలయువని బంపుఁ డన్న నవ్వొలయ నమ్మ
హత్తుఁ డది యట్ల యగుఁ గాని యతివ వీనిఁ
బక్ష్యములు నేయు మని కొన్ని బదరిఫలము
లానితంబినిచే నిచ్చి యపుల నుండ.

196

వ. అదియును గృతస్నానయుఁ గలితఘోతపరిభానయు నై ప్రాయ నగ్ని రాజుఁ
బెట్టి యాఫలంబులు జలంబులతోడఁ గూడ నెక్కించి వండుచుండ నవి పాకం
బునకు రాకయుండ వెండియుఁ దనసరించినకొఱంబులు గ్రమంబున నిడి
యనలంబు ప్రబలంబు నేయఁ గాఢంబులు సమసేగాని యారేగుఁబండ్లరియ
వయ్యెఁ గాఢంబులు గలయెడఁగం బోయి తెచ్చునంత కగ్ని యాతెనేని
దుప్పాకం బగు నని యామగువ తనకా లింధనంబుగా నిడి పాకంబు నేయఁ
గనుంగొని పాకశాసనుం డచ్చెరు వొంది ప్రత్యక్షం బై శుభాంగి నీదునిష్ఠా
తిశయంబునకు మెచ్చితి భవదభిమతం బిచ్చితిని తనవు విడిచి త్రిదివమ్మునకు
రమ్ము సర్వపాపహరం బై యీర్థంబు లోకత్రయప్రఖ్యాతం బయ్యెడు
మనియె నమృతాభాగయు నాసునునోవిభుంకు మనోరమ యై వెలసె నట్టిబదరి
పాచనంబుననుండి.

197

ఆ. ఇంద్రతీర్థమునకు నేఁగె నాబలభద్రుఁ, డచట నూలుక్రతువు లాచరించి
యనిమిషేశ్వరుండు గనియె శతక్రతుఁ, డచు ప్రసిద్ధితోడ నతులపదము

198

వ. అచ్చొట్టు గదలి హలాయుధుండు రామతీర్థంబునకుం బోయెఁ బలుమాలు
రాజుల నెల్లను బొరిగొని పరశురాముం డతృప్తం బై స్రావశ్చిత్తంబుగా
నయ్యెడఁ గశ్యపునుపదర్శనంబున రాజసూయంబులు నశ్వమేధంబులు వాజిపే
యంబులు ననేకంబు లొనర్చి యమ్మునీం ద్రునకు దక్షిణ సమస్తక్షోణియు నొ
సంగె నందుండి యయ్యెకకుండలుండు యామునంబునకుం జనియె నది పరు
ణుండు రాజసూయంబులు నేసినప ట్టయ్యధ్వరంబునవసానంబున దేవాసురు
లకు సకలభూతసంక్షయకరం బగుచున్న సంగరంబు ప్రవర్తించె.

199

ఆ. అచట గదలి యాతఁ డాదిత్యతీర్థసం, నేవనమున కరిగె ధీవికాల

యండఁ గ్రతు వొనర్చి యాదిత్యుఁ గుజ్జ్వల, జ్యోతిపాధిపత్యశోభి యయ్యె.

వ. దైవపాయనుండును శుకుండును గృష్ణుండును జైమినియు మణియును దేవల
జైగీషవ్యాదు లగునైష్ఠికు లనేకు లయ్యెడ నద్భుతయోగసిద్ధి బొందిరి. 201

తే. అచటచుండి సారస్వత మనువసిష్ఠ, తీర్థమున కేగె నాబలదేవుఁ డధిప
యందుఁ దొల్లి నిష్ఠాతిశయంబుమై ద,ధీవి యనుముని నిమమంబు లాచరించె.

వ. అనియమాచరణాబునకు నిందుండు శంకించి తద్విఘ్నకరణాబునకు నలంబున
యనునపురోవనితం బుత్తైంచినఁ దదీయదర్శనంబున నమ్ముచివీర్యంబు స్థలించిన
దాని సరస్వతి గర్భంబుగా ధరియించి పుత్రుం గాంచి తఁస్విజనగోష్ఠినున్న
యత్తపోధనుకడకుఁ దెచ్చి వీడు నీకొడుకు భవత్తేజంబు వృథ వోసీక యేను
వహించి కాంచితీ వీనిం గైకొను వనిన నతండు వాని నెత్తికొని యాలింగనం
బును మూర్ధప్రాణంబును జేసి యాసరిద్యర నాలోకించి నీవు బ్రహ్మసరస్సున
జనియించితీ పుణ్యనదులయందు మేటి వని సంస్తుతించి నీజలంబులం దర్ప
ణాబు సేసిన విశ్వేదేవతలుఁ బితరులు గంధర్వులుఁ దృప్తు లౌదు రని యను
గ్రహించి యిక్కుమాగుండు నీవేర సారస్వతుం డనంబరంగుఁ బడంపడి పండ్రెం
దేం డ్లనావృష్టి యైవ నమ్యాపదఁ బొంద కుండఁ బెక్కుండుమునుల రక్షించి
వేదాధ్యయనంబులు సేయించు నని చెప్పి యెప్పుగించిన సరస్వతి ప్రీత యై
తనయుం గొని చనియె నాకాలంబున. 203

క. అమరులకు నసురులకుఁ గల,హము గలిగిన బలవిరోధి యాయుధనికురుం
బము సవరించుమహోద్యోగము నఁ బ్రవర్తించె వీరకౌతుక మలరన్. 204

వ. అట్లుద్యోగించి. 205

చ. జగముల నెందునుం బడయఁ జాల కితండు దధీచియస్థులం
దగియెడునాయుధంబు లగుఁ దత్పరతం జని వేడ నాతఁ డి
చ్చు గురుత రాక్షయోజ్జ్వలయశోనిరతుం డని పంపఁగా నిలిం
పగణము వోయి వేడిన నృపాలక యిచ్చె నతండు ప్రీతితోన్. 206

వ. ఇచ్చి యతం డవ్యయలోకంబున కరిగె నమరవరుండును దడస్థుల వజ్ర
యుధంబు నొనర్చి వేర్చె నంత నాసారస్వతుండు ద్వాదశవార్షికం బగు
ననావృష్టిదురితంబునఁ దన్నుం జేరి పిన్న యనక విద్యావిశేషకలితం బైనగౌర
వంబున శిష్యత్వంబు భజించినయటువదివేపురు మునుల సుస్వతీప్రభావ
జనితం బగునన్నంబున రక్షించుచు వేడంబుఁ జదివించె నాసారస్వతతీర్థంబున
నుండి యాసుంకర్షణుండు వృద్ధకన్యాశ్రమంబునకుం బోయె నయ్యెడ గర్లవంశ
వర్ణుం డగుఖని యచుతపోధనుండు. 207

తే. పరమతపమున నొకకన్యఁ బడసి పెంచి, దివమునకు నేగె నది తపస్థిరతఁబూని
పతి వరింపంగ నొల్లక బ్రహ్మచర్యమున వెలింగి యయ్యాశ్రమమున వసించె.

వ. పడంపడి యత్యంతవృద్ధయై పరలోకగమనంబు నోరె నప్పుడు యదృచ్ఛానిన్ని

- హితుం దై ననారదం డక్కనన్యక కి ట్లనియె 209
- క. విను పాణిగ్రహణము సేయనివనితకుఁ బుణ్యలోక మ ప్రాప్యము గా
పున నేయుపాయమున నై, నను దగియెడువరు వరింపు నలినదళాక్షి. 210
- ఆ. అనిన నిజతపంబునర్థంబు లంచంబు, గాంగ నిచ్చి యదియు గాలవాత్స
జని వరించె నతఁడు సుదతితో సమయంబు, పలికిఁగొనియె ధరణిపాలవర్య. 211
- వ. సమయంబు నేకరాత్ర సహవాసమృతికలితం బట్లు పాణిగ్రహణసంస్కారవతి
యై యావృద్ధకన్యక దై వయోగంబున నారాత్రి మనోహరయశావనయుఁ బర
మానులేపనమాల్యాంబరభూషణాభిరామయు నయ్యె నమ్మునియుఁ బ్రీతుండై
యన్నాతిసంగతి నన్నిసి గడవె బ్రభాతంబున నన్నితంబిని యతని కి ట్లనియె.
- తే. ఓక్కరెయి నీపాల నాయునికిగాంగ, బలికిఁగొన్నార ము సెల్లె నలఘుచరిత
పోయి వచ్చెద నని దివంబునకుఁ బోవ, నుత్సహించె నమ్ముని మది నమ్మలింప.
- వ. ఇట్లుత్సహించి యిత్తిరంబున దేవఋషిపితృతర్పణపరుం దై యొక్కనాఁ డుప
వసించినవాఁడు పంచాశద్వత్సరపరిపూరణీయం బగునైష్ఠిక బ్రహ్మచర్యఫలంబు
వడయువాఁడని కలికి తనువు విడిచి దివంబున కరిగె గురువంశోత్తమా య
య్యెడ నారేవతీవతి శల్యండు రణంబునఁ బాండవులచేత నిహతుండగుట విని
వగచుచు నచ్చటికిఁ జేరువ యగుశిమంతపంచకంబునకుం జని యందులమునులఁ
గురుత్వేత్ర విశేషంబు లడిగిన వార లతనికి నది ప్రజావతియు త్తరవేది యనియు
ను సమస్తదేవతలు నందు పరిష్కంబు లగునత్రంబు లాచరించి రనియును దానిఁ
గురుం డనురాజు దున్నుటంజేసి దానికిఁ గురుత్వేత్రం బనునామంబు గలిగె
ననియు నెఱింగించిన నయ్యెక్కకుండలుం డాభూమిశ్వరుఁ డేమిప్రయోజనంబు
నకు దున్నె ననుటయు నాతపోధను లి ట్లనిరి. 214

— శ్రీ మదాంధ్ర మహాభారతము —

- నీ ఇందుఁ బుట్టినజను లెల్లను దునిఁ ద్రిదివంబున కరుగంగ వలయు నని మ
నంబునఁ గోరి యన్నరపతి దున్నంగ నింద్రుండు సనుదెంచి యేల యిచటఁ
దునియెద వనిన నమ్మునాధిపతి తనకోర్కి సెప్పిన కేలిగొనుచుఁ జనియెఁ
బలుమలు నద్దేవతలి వచ్చి వెండియు నుల్లసమాడుచు నుండు ¹ నతని
- ఆ. నతఁడు నిష్ఠ గుండ కనిశంబు దున్నంగ, వరముఁ బ్రీతి నొసఁగువాఁడు గాంగ
నమరు లెఱుంగ నిశ్చయము నేసి యాశక్రు, డవటి కేగుదెంచి యతనితోడ.
- వ. ఈపుణ్యక్షేత్రంబున నిరాహారు లై దేహంబు విడిచినవారలకును నిందు సమ
రంబు నేసి సమ్యక్ప్రకారంబున మృతిఁ బొందినను ముక్తింబును సురలోక
ప్రాప్తి గలిగెడు మని వల్కి నిజస్థానంబునకుం జనియె నట్లు చను చుండి
యాశతముండు సంభావనాతిశయంబున.

216

1. నతఁడు, డడదనిష్ఠ. 2. దివికిం జనియె.

- క. గాలిఁ గురుక్షేత్రంబున, ధూలి తనువుఁ జెంది నరునిదుష్కర్తములం
దోలి యతనికి ధరిత్రిం, దూలి¹ మధురలీల మై నతులగతి యొసంగున్. 217
- వ. అని నిర్దేశించిన గురువృత్తులుండును గృతకృత్యం దై సుతోషించె నని
చెప్పటయు నాప్రలంబవైరి ప్రమోదభరితుం డగుచు మెలంగి యశ్వత్థమథూ
కామ్రబిల్వాదిభూరుహోఽశోభితం దై ననిజపూర్వాశ్రమంబుఁ గనుంగొని
యిది యెవ్వరిమాత్రమం బని యడిగిన నమ్మును లియ్యెడఁ దొల్లి విష్ణుదేవుండు
దపంబునేసినచోటు సుతీయు శాండిల్యప్రభృతు లిందు యోగసిద్ధి బొందిరిన
విని యయ్యాశ్రమంబుఁ గొనియాడి తత్ప్రదేశంబున బసీఁగరివారంబునెల్ల
వీడుకొల్పి యొక్కపుణ్యాచలం బెక్కి దానితటంబున సమస్తలంబున మునిజన
సహితంబుగ నాసీనుం డయ్యె నానమయంబున నిచ్చటికి జటామండలాలితుం
డును గుశచీరచ్ఛాయాసుందరుండును గలహస్తియుండును నగునారదుండు
పామదండంబును మణికమండలువును గచ్ఛపవీణయుం బొలుపుమిగుల నేతెం
చిన నెల్లవారలుం బ్రత్యుత్థానప్రణామంబు లాచరించి సుఖోపవిష్టుం జేసి
పరివేష్టించి రాదేవమునిం గొల్చియుండి యబ్బలదేవుండు. 218
- క. కురువృత్తాంతం బడిగినఁ, గర మేర్పడఁ జెప్పె నతఁడు గాంగేయుండుకా
గురుఁడును గర్ణుండు శల్యుండు యరుస ననిం దెగుట కౌరవక్షితిసాధా. 219
- వ. మఱియును మృతు లైననృపకుమారాఽయోధవీరులం జెప్పి పదునెనిమిదిదిన
సంబులఁ జెల్లినసంగరంబు తెఱంగును సంతేపరూపంబునఁ దెలియఁ బలికి
దురోద్ధనసైన్యం బంతయు సమయుటయు నందుఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్షలు
బ్రదికిపోవుటయు నన్నరపాలుఁ డోడి పాటి ద్వైపాయనప్రదంబు సొచ్చి
జలంబుల సంస్తంభించి డాగుటయు నది పాండవు లెఱింగి సహివారంబుగఁ
జనుదెంచి యమ్మడువుఁ జాట్టుముట్టి బెట్టిదంపుమాట లాడుటయు దానం గనలి
యమ్మనుజవరుండు మడుపు వెడలి వచ్చుటయు నెఱింగించి బిరుదుమగ లగుప
గతురు వెక్కండు పొదివికొని యుండం గురువతియు నుక్కు దక్కక యున్న
వాఁ డద్దండితనంబుఁ జూచిన మెత్తు వీ వని యుగ్గడించి. 220
- చ. అతనికి భీమసేనునకు నావావ మయ్యెడు నొంటిమై మహా
ద్యుతబలశౌర్య² ధైర్యములఁ బొల్పుభవత్ప్రియశిష్యులకా సుశీ
క్షితులఁ గనుంగొన దలఁపు చిత్తమునకా మొలతెంచు నేనిఁ బా
మృతులగదాకృతోజ్జ్వలవిహార ముదారనిరూఢి నొప్పెడున్. 221
- వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రునిం దక్కటిమునులను వీడ్కొని యచలంబు డిగ్గి
యభ్యంతరపరిజనంబుల నజపురంబున కనిచి యన్నీలాంబరం డరదంబు సమీ
పంబునకుఁ జని సరస్వతి నాలొకించి. 222

చ. అరయఁగ మేటిపూన్యనదులందు సరస్వతి సౌఖ్యసంపదల్
 నరులకుఁ గల్గు నిజగమునం బరలోకమునందు నీసరి
 ద్వార నొకనాఁడు నేరినను వాసవముఖ్యసమ స్తదేవతా
 వరులును నిందు మేల్ వడయవత్తురు సంస్కృతి పాలు సిద్ధికిన్. 223

తే. అనుచుఁ బలుమాటు చూచుచు నధికభక్తి
 మోడ్పుఁగేలు శిరంబున మోపికొనుచుఁ
 బుణ్యతమనిజమార్తి విస్ఫూర్తి మెఱయ
 నమ్మరాఠాతిపూర్వజుఁ డరద మెక్కి. 224

వ. అతిత్వైతగమనంబున దై వపాయనప్రదంబునకుఁ జనుదెంచె నయ్యెడ. 225

తే. ధర్మ పుత్రులును సుయోధనుఁడు నతని
 గన్న తెఱఁ గాంబికేయుండు విన్న తెఱఁగు
 నధిప మును చెప్పినాడ నట్లన్న రేంద్ర
 కుంజరుఁడు విని యిట్లను సంజయునకు. 226

— పాండవద్యోధనులు దై వపాయనప్రదంబు విడిచి పాలికలనికఁ బోవుట —

క. బలభద్రుఁడు సనుదెంచిన, నలఘుగదాస్ఫురితభుజసహాయత్వసము
 జ్వలుఁ డగుమత్పుత్రునకుం, దెలివి మిగులకున్న రణము తెఱఁ గెట్లయ్యెన్.

క. అనుటయు నతఁ డిట్లను నృజ్జనపతికి హలాయధుండు సనుదెంచిన నె
 మ్మనము దెలివొందె మూఁపులు, దనరె మొగం బలరె నీదుతనయున కధిపా.

వ. ఇట్లు ప్రీతుం డై యాతండు ధర్మనందనుం జూచి సమంతవంశకంబు ప్రజా
 పతియుత్తరవేది యనఁ బ్రసిద్ధం బై నపుణ్యస్థలం బయ్యెడం బ్రథనంబున నిధ
 నంబు నొందినవారికి సద్గతి యగుట ధృవం బని విందు మెప్పటిపాలికలనికేం
 బోవుద మనిన నతం డాదై వపాయనప్రదం బానీమలోనిది గామి యెఱుంగుం
 గావున నమ్మాట కియ్యకొని తదభిముఖుడై పోవ నాదుర్యోధనుండును గదా
 కలనంబున నంసవీతంబు పాలుపార మత్తగ జేంద్రయానంబున నమరప్రస్తూ
 యమాసుం డగుచుఁ జన శంఖభేరిప్రముఖతూర్వస్వసంబులు నెలంగె నిట్లు
 పాండవపరివృతుం డై యచటికి నీకొడుకు నడచి యమ్మనముజ్వలుం డై.

క. నిలిచిన సకలజనులు నెడ, గలసి బలసి నిలిచి రపుడు గదయుఁ బనిఁడిగ
 త్త్రళము మెఱయ నతనియెదురఁ, జెలువొందె బకారి హేమశిఖరియుఁబోలెన్.

చ. కనుఁగొని దర్పమంథరము గా నతఁ డిట్లనుఁ బాండవాగ్రజ
 న్నునకు వడిం బెనంగఁగ సచుం బవనాత్మజుఁ జూచు వేడ్క ని
 జ్జనతతి యంతకంత కిటు సందడి గాఁ దనయిచ్చు గ్రమ్ముదెం
 చునొ యుపవేశనిశ్చలతఁ జూచిన మే లఖలప్రియంబుగన్. 231

వ. అని భూపాలుర నెల్ల నాలోకించినం బాంచాలాను లగునయ్యిందఱును ధర్మ
 నందనుండు గూర్పుండ నియోగించి బలదేవతాసుదేవగ్రహితంబుగఁ దాను

నానీనుం డయ్యె నమృహీనాథమండలంబున నితప్రభుం డైనయన్నీలాంబరుండు
తారకామధ్యన ర్తియై మెఱయుమృగాంకు ననుకరించె నట్టియెడ భీమసేనుం
డును దుర్యోధనుండును. 232

సీ. ఆభీలగర్జనశోభితదేహం లై యుద్భటవృషములయొప్పుఁ దాల్చి
రోషమహావిషభీషణవదను లై చండోరగంబులచంద మొంది
మదనముజ్జ్వలభీతమండితాకారు లై భద్రద్విపంబులపగిదిఁ బొల్చి
చారుగదాశృంగసందీప్తమూర్తు లై మహితవర్చతములమాడ్కి మెఱసి

ఆ. వాసుదేవయుగము వరుణద్వయంబు వై, శ్రవణయుగ్గళంబు రామయమము
వోలె దర్శనీయలీల వహించి యంభోధియుగళ మవఁగఁ బొంగు మిగిలి. 233

వ. ఓండోరులం జాఱచుఱం జూచుచుఁ బరస్పరహృదయవిదారణంబు లగు
దారుణభాషణంబు లెసఁగ శుంభదవప్త్యంభంబునం బొలిచి నిలిచి రనిన విని
యాంబికేయుండు. 234

క. తనుఁ బదునొకఁ డత్తోహిణు, లనూనవిభవమునఁ గొలువ నఖిలనృపులుఁ బొ
చినపని నేయ నెగడునా, తనయుం డేశాకియుం ఁదాతయు నయ్యెన్. 235

తే. సకలధరణికి నాథుఁ డై సంపదలకు, నెల్ల భాజన మగు కారమేద్రుఁ డనద
తనముదోచంగగదఁ జేతఁ గొని వినిశ్చయమునఁబోరికినమరెనే యక్కటకట.

వ. ఏ మనం గలదు సంజయా దైవంబ నేర్పుం గాక యని పనివి యూరకుండె
నట్లున్న యవ్ధానవపతికి సూతసూనుం డిట్లనియె. 237

క. నీమతుండు సమరవిషయోల్లాసంబున నంగకంబులం బొం గారం
గా సుస్వరమున నాకుం, తీసూనుని బిలిచె నుద్ధతిఁ రణమునకున్. 238

వ. అయ్యవసరంబున. 239

క. ఊర్వివలయము వడఁకెను, బర్వము గాకయును రాహు భానునిఁ బట్టెం
బర్వతము లురిలె వఱిభులు, సర్వదిశల నఱచె నభము శర్కర గురిసెన్. 240

వ. మఱియు నిర్హితపాతప్రభృతిమహోత్పాతంబులు గలిగె వాని నెల్ల నను
సంధించి గంధవహనందనుండు గాంధారీనందనుం జూపి ధర్మనందనున కి
ట్లనియె. 241

సీ. ఆశ్రమంబున గెల్వ నగు నాకుఁజూపఱు గొనియాడఁ బోరాడి కూల్చి తొడలు
పొడిసేసి యిన్నీచుఁ బొలియింతు మద్గదాదండసముద్గంధలావిభూతి
యవధరింపుము వీనియాయువు దెగటాతె నిక్కులపాంసను నట్లు లేను
గదిసియుఁ గ్రమ్మఱ గరిపురంబునకుఁ బో నిత్తునే ధృతరాష్ట్రుఁ డింక వగలఁ

ఆ. బొగులువాఁడు గాక పోడిమితో నుండు, వాఁడె వీఁడు మనల వారి పఱుఁ
దొల్లి పడినపాటు లెల్ల వెలారింతు, నధిప నీమనమున మార్చ మెసఁగ. 242

వ. అని చలికి దుర్యోధనాభిముఖుం డై. 243

క. నెఱి మూలి వీరి నీతఁడు, పఱచినపాటులకుఁ దగినఫల మగు నని యి

తైఱఁగునకు నియ్యకొని చూపలు వొగడఁగ నిన్ను నిపుడ పడవై చుటకున్.
తే. అమరి యున్నాడ నాబారి కగ్గ మైతి, పడుదుగా కింక నీకు నొక్కడకుఁ బోవ
వచ్చు ననవుడు నిది యేల పెచ్చుపెరిగి, మాల మెడనేసి యనిలజ ప్రేతె దిట్లు.
న. అని కురువిభుంగు వెండియు నిట్లనియె. 246

క. పలుకుల వెఱపించెన వా, కొలఁదియె దుర్యోధనుం డకురితబాహు
బలుఁ డిదె యవలీల నిచుం, బొలియించెడి బలుకు లుడిగి సోరాడు భృతిన్.

శా. పూహాభావము సూచి న ¹న్న సదుగా నూహించెదో భీమ మ
ద్యాహాచండిసుసారద్ధమగదాదండంబు దృష్ట్యదృశ
ద్దేహోల్లాసము నెట్లు దీనదశకుం దే నోపునో చూడుమీ
యాహా పుట్టెడు లాఁతిమాపఱకు హాహా పుట్టు మీవారికిన్. 248

ఉ నాకెదురై పినాకియుఁ బినాకము వట్టక యుద్ధతిగదా
భీకరవృత్తి చూపుటకుఁ జేర్చిన నెక్కుడు వేర్చి చీకిం
గైకొన కే పడంచి భుజగర్వసమున్నతి నిర్వహింతు నీ
కేకడ డాఁగ వచ్చు గద నే నని నేయుటకుం గడంగినన్. 249

వ అని మఱియును. 250

క. గదఁ గయ్య మెన్నఁడోకో చేయుదు భీమునితోడ ననుచు నుల్లంబునఁ గో
రుదు నెప్పుడు నిప్పుడు నా, కది యొకవె విధికృతిం గృతార్థుడ నైతిన్. 251

వ. నీ విట చక్క నయి రమ్మ. 252

చ. ఆన విని యెల్లవారు భవదాత్మజ మెచ్చి నుతించి రయ్యశో
ధనుఁ డరివీరు లట్లు ప్రథితంబుగఁ దఱ బొగడం బ్రమోది యై
వినుచుఁ బ్రవర్ధితం బయినవీరగుణంబున నుల్లసితై నా
తనీపయి భీముఁ డుద్యతగదాస్ఫురణ నడచెన్ నరేశ్వరా. 253

వ. అప్పుడు కుంజరబృంహితంబులును హయహేమలునుం జెలంగె నిట్లు తన
మీఁద నడచువడముడిం జూచి నీకొడు కడల్పుచు గదాసముల్లాసంబు భాస
మానంబుగ వీక నెదుర్కొని తాఁకిన. 254

— భీమసేనదుర్యోధనులగదాఁబుద్ధిము —

సీ. చండగదాపరస్పరఘట్టనంబుల వింటఁ బెల్లడరెడుమంటగములఁ
బరమఘోరము లగు పదతాడనంబుల నొలయువసుంధరాచలనములను
నుదృఢక్రోధసముద్రైకములఁ జూడ్కు లం దుల్లసితైఱనరుణరుచుల
దారుణభస్మను లగు తర్జనలీలలఁ బరఁగుపర్వతగుహా ప్రతిరవముల

తే. ననిమిథులదృష్టు విలుమిట్లు గొన. గ భుజగ

పతియుఁ గూర్చుంబు సంకటపడఁగఁ దరణి

కిరణములు వెల్కె బాట దిక్కులులు బెదర

నొప్పె నత్తొత్తాకు మహాగ్ర మగుచు.

255

వ. ఇట్లు తలవడి మండల ప్రచారవివిధ ప్రకారంబులం బుడమికిం జిత్రగదాపారణ
బహుభంగుల నింగిని గ్రొత్తయొ ప్పొలయం దమలావును వేగంబును
నేర్పును దర్పంబును జూపఱకు వెఱంగుఁ బుట్టింప నంతకంతకు నెక్కు డగు
మనంబులం బొదలెడు బాహుదండంబుల బలనై పుణంబు లగ్నింపం బేర్పు
బీరంబుల నొండొరులనంభంబుల సరకుగొనక యక్కురుపాండవపుంగవులు
జంభవాసవులచందంబునం బెనంగినం బలుదెఱుగు లైనగదాప్రహతులం
దునియలుఁ బఱియలుఁ దుముల్లి నై నీపకంబులు కత్తళంబులు ధరాతలంబు
నం దొఱంగ నట్టియెడ.

256

మ. ఒకది క్కుద్ధతిఁ బూర్ని యొడుదెస ప్రేయున్ మేను వంచించి ప్రే
తకుఁ దప్పన్ వడివ్రేయు నొడ్డనమునం దప్పించి వేగంబు గుం
దక నొప్పించుఁ జలం బెలర్చగ గదాదండంబు దూలించుఁ బాం
దుకుమారుం దుఱ కట్లు కౌరవవిభండుం గేలి సల్పుం దగన్.

257

వ. మఱియును శిక్షావిశేషంబులు వెలయ నుల్లసిల్లి.

258

మ గదతోడగ గద చుట్టి రాఁ దిగుచుచున్ గం డొప్పు లంఘించి మా
టుదెసల్ గైకొనుచుం గడంగి పలుమాటుం దాఱుచుం బాయుచుం
బదబాహుకటిమధ్యవక్షముల సంభావ్యత్వరాచిత్రితో
న్నదనానాగతరేఖలన్ మెఱయు భీమత్వత్సుతుల్ దీప్తు లై.

259

ఉ. తప్పినయపు ప్రేటు దముఁ దాఱినయప్పు డనేకభంగు లై
యొప్పులు బల్పులున్ మెఱయ నుల్లములన్ పకలాంగకంబులం
గప్పఁ దలర్చుకోపములఁ గ్రమ్మెదుర క్షములన్ సురప్రజం
బప్పుటి కప్పు విఠ యగు నచ్చెరు నొందఁగఁ బోరి రేవునన్.

260

వ. ఆసమయంబున.

261

సీ. విఠతవీరాగ్రహావేశాదిదర్శితచిత్తు లై యొండొరు నొత్తరించు
నుగ్రమహాధృతి నుద్భటాటోపశీవ్రము లగు సమరవిభ్రమము లంగ
సంగతంబులు గాఁగ జయవాంఛ రాత్తరక్షణములవలనినై పుణము లెడలు
టయు ననర్గళనిరూఢ ప్రహరంబు లందండ బెట్టిరువురయందు నూడు

తే. పడఁగఁ దాఱిన శోణితప్రసరణాబు, నిరతిశయ మైన వెడ సోలి నిలిచి గదలు
వామకరములనూదియు వాచు మగుడఁబోరి కెలయుట నిర్భరాదృశమునెనె.

వ. ఇట్లు దైర్యధురోధ్యాహంబులం బొదలి.

263

శా. రా ద్రోళ్లాసము మూర్తిసంకలనఘోరం బై పొరిం బేర్చె నా

నుద్రిక్తం బగునూత్నరక్తమున మగ్నోన్నతగ్నతం బొల్పిత
ర్జహ్నాహగ్రగదాయగంబు విసరత్సంధ్యాంబుదద్వంద్వభా
స్సదైఖాలితంబు చెన్నువడసెన్ వారిద్దఱుం బోరగన్.

264

క. సుర లచ్చెరువును మెచ్చును, బిరిగొనుచి త్తములతోడఁ బెద్దయుఁ బ్రొద్ద
య్యిరువుర గెలుపొటఁబు తెఱఁగ, గరసి నిరూపింప నేరఁచెరి నరేంద్రా.

265

తే అప్పు డప్పుడ తలపడినట్టు లప్పు, డేచి విలసిల్లు మేనులయెఱ్ఱఁపెల్ల
గలయఁ బూచిననడ మ్రోడువులదల హఁబట్టుగా నొప్పె నధిప నీపట్టిదోయి.

వ. ఇవిధంబున నొండొగులకు వట్టఁడక యష్టేటిమగలు సాటోపసారంభం
బులం బెనంగి రండు గాంధారి నందనుండు వలవలించి చుట్టుకొని రా నది
సరకునేయక బక్వైరి దాపలించి తిరిగినం బెరిగినయీరసంబున నుల్లసి
తుం డై యాభూవల్లభుం డతనిబరియెముక లగల వ్రేసిన నవ్వీరుం డక్కొ
రవపతికరంబుతో నగ్గద బీటువోవ ప్రేయం బాయక మగుడం బూన్చి
సారింపినం దోరంపుమెఱుంగు లెసుగం జెలంగుశబ్దంబులు నింగి ముట్టు బెట్టి
దంబు గఁ దా వెరవునం దిరిగి యద్ధరణీశుండు శిరస్తాడనంబు నేసఁ జేసినం
గౌంతేయుండు గంకింఁచి యక్కజం బై యుండె నంత చగ్గలం బగునలుక
నవ్వడముడి పుడమితేనివెడఁదయురం బుపలఱించి లాఘవఘోరంబుగ గదా
దండంబు ద్రిప్పి వైవ నాతం డది మేనినసులునం దప్పింప నది యిల చలింపం
బడిన నన్నుసులు తెఱపిన యుటికి యద్భుతవేగుం డగు నవ్వాయు పుత్రుండు
గద పుచ్చుకొని తిరుగునందున దుర్యోధనుండు తదీయవక్షాస్థలంబు దారుణ
ప్రహారంబున నొప్పించిన నతండు పాండవ పాంచాలుర చిత్రంబులు దూల
సోలియు నాలోనన తెలివొంది బలవిక్రమంబులు మెఱియ నవ్వేదిసీపతి పార్వ్య
భాగంబు బె ట్టడిచిన మ్రోతరిలంబడియును వీఁక చెడక యెగసి యజ్జగతిపతి
తన్ను నగుచు నార్పువగతురు సిగ్గువడ నగ్గలికసాంపు పొంపిరివోవఁ బవన
తనయుఘాలకర్ణమధ్యప్రదేశంబు వటుప్రహతి బగిల్చిన నొల్లంబోయి శీఘ్రం
బునం దేఱి యమృతహంబునందనుండు గండతలంబునం దొరుగు నెత్తు రను
మదంబున మత్తకరి ననుకరించుచుఁ దుండంబుచందంబునం జెలు వొందుగద
యల్లార్చి వేర్చి వ్రేటుగొనిన మెడకెలను దాఁకి నీకొడుకు మహాపవనఁతెతం
బగు సాలంబుపొలికిం గూలినం గని ధర్మపుత్రప్రముఖులు ప్రమోదంబు నొం
దిరి గ్రక్కున లేచి కాలాకారుం డై ధాత్రీనాథుండు చిత్రభ్రమణంబుల
వెగడువఱిచి పలుచ్రేటుల నొప్పించినం గిహ్హారవైరి వసుధం ద్రెల్లటయు నది
సావుగాఁ గొని యక్కురుసింహుండుసింహనాదంబు నేయ నవ్వాయునుతుండు
సావమి యెఱింగి యాభూపతివెనంగుభంగియుఁ గనుంగొని మెచ్చి సురప్రకరం
బులు పుష్పవర్షంబు గురియం బరులకుం భయం బొలసె నంతం దెలిసి భీమ

నేనుండు ద్వైతలోచనుండు వీరావష్టంభంబునం బొలిచె నప్పుడు సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న నకులసహదేవు లే మేమి యని సుయోధను సంగ్రామంబునకుం బిలిచిన విని యావృకోదరుండు వారల వల దని వారించి విగతభేదం డగుచు నాకేతుండు నముచిం దాఁగిన లెఱంగున రారాజం దలపడి బహుచిత్ర గతులం జరింపం జూచి సర్వసాచి జనార్దనున కి ట్లనియె.

207

— శ్రీకృష్ణుఁ డధ్వనుతో భీమదశ్యోధనులకారకమృంబు చెప్పట —

క. భీముని సుయోధనునిసం, గ్రామంబు లెఱంగుఁ జూడఁ గా నెవ్వరియం
1 దేమే నధికతఁ దోఁచెడి, నీమది నున్నట్లు చెప్పు నీరజనాభా.

208

చ. ఆన విని శౌరి యిట్లనియె నద్దునుతోడ గురూపదేశసం
జనితసమన్వయంబు సదృశంబు తలంపఁగ నిద్దజందుఁ బా
వనిమెయి లావు పెద్ద కరువల్లభుఁ డారయఁ గౌశలంబు పెం
పున నధికుండు దత్తురతఁ బూని 2 శ్రమం బధికంబు నేయుటన్.

209

ఆ. లావు 3 గలిగి మొక్కలమ్మనఁ గీచకా, రాతి సొచ్చి థార్తరాష్ట్ర 4 వెరవు
వలన నొచ్చుచున్నవాడు గావున ధర్త, సంగరమున నరికి జయము గొనుట.

వ. ఆవ్యాయంబునం జంపువాఁ డితియ మాయలు గలపగఱి మాయాప్రకా
రంబులం బరిమార్చుటయ తగు నింద్రునివృత్తపథవ్యాపారంబు వినమె
జూదంబునప్పు దనిలనుతుండు సుయోధనుతోడలు విలుగ నడుచువాడ నని
ప్రతిన వట్టినవాఁ డని యట్లుండె గదాయుద్ధంబు నాభికి డిగున యైవశరీర
భాగంబు నొప్పించుట ధర్తంబుగా దది యొందుమైఁ 4 గండడఁచి మఱి పరిభవ
రూపంబుగ మారుభంగంబునసేసి ప్రతిజ్ఞ నెఱపువాఁ డిది తలంపునం బెట్టక
వెనంగెనేని ధర్తనందచునకు దైవ్యంబు దెచ్చు నట్లగుటఁ బూనికిపేర మారులు
భంఠించి వధియించుట తప్ప నొం డుపాయంబు లేదు ధర్తనందనునివలన
మనకు భయం బావహిలై నెట్లనిన భీష్మద్రోణ ప్రముఖబలవద రాతులం బొడియిం
చుటంజేసి జయంబును యశంబునం జేకుఱి యున్నయెడ నవి సంద్విగంబు
లై నయట్లు గా నొకని జయించి సామ్రాజ్యంబు గొను మని దుర్యోధనుతోడం
బలికి యతనితోడ గదాసమరంబునకు భీమసేనుం జొనిపె నొతనిదృష్టి యగునె
హతబంధుమిత్రపరివారుం డై రాజ్యంబునం దాస విడిచి మడుపు సొచ్చిన
వాని వెడకి వెలార్చి యెక్కటికయ్యంబునకుఁ బిలుతురే పదుమూడు వత్సరం
బులు మత్సరాధికుం డగునగ్ధాంధారేయుండు భీము జయించుట కయిగదా
5 పరిశ్రమం బాచరించె మార్ధ్వతిరగ్ధగతిసముల్లాసంబున మెఱయుచున్న వాఁ డీ
భీమునకుం బెద్దకాలం జేసి శ్రమంబు లే దిష్టవశాభాగుండు ధర్తంబు దొఱంగి

యైన నిక్కులపాంసనునిం బిలుకుమార్ప కున్న నింక నించుకనేపునకుఁ దాన
తెగుఁ దెగిన మీకు నెల్లనిప్పాపాత్తుండు రాజగుట కోర్వవచ్చునే యనుటయు.

క. విని శ్రీడి యపుడు మారుత,తనయుండు దనుఁ జూడ నూరుతలము కంఠలం
బున నప్పళించె నతఁడును, గనికొనియెను నన్న యగుటఁ గౌరవముఖ్యా 272
వ కనికొని యధర్మం బైన నూరుభంగంబు నేయు మని కృష్ణానుమతి జిష్టుండు
వనిచె నాకు నొండుమెయి నెట్లుయం బగతుపాటు లేక తక్కినే నవ్విధం బాచ
రింతున కాక యని మనంబున నిశ్చయించి వివిధగతులఁ జరియింపం గురుపతియు
బాహుచిత్రప్రచారంబుల నుల్లసిల్లఁ దత్సంగ్రామం బామిషార్థిగరుడన్వయసమ
రంబున దర్శనీయం బై యుండె నట్టియొడ. 273

ఆ పాండురాజసుతుండు పటుతరోల్లాసి యై, వైచుటయును ధరణివల్లభుండు
1 తొలఁగ దాఁచె రయముదలకొనిగదఁబుచ్చి,కొనియె నాబకాంతకుండు నుటికి.

— దుర్యోధనుండు భీముగదాదండమునఁ దొడలు విఱిగి పడుట —

క. ఆలోనం గురుధరణీపాలుఁ 2 డడరి వ్రేయుటయును బవనసుతునిమై
సోలె నది గ నఁ దాపతి, కేలివిభ్రమము దోడఁ గ్రేభ్రుజీకె నృపా. 275

చ. డిఱికినఁ దేటి వై కుటికి యుగ్రత భీముండు వ్రేయ నవ్విభుం
డుఱక మహద్భుతస్ఫురణ మార్ధ్వపరిభ్రమణంబు నేసినం
దెఱిపి యతండు గాంచి సముదీర్ఘరయంబున వైచె బెన్దొడల
విఱిగి నగాగ్ర ముచ్చటపవిత్రహతిం బడుచాడ్వనం బడన్. 276

వ. అప్పుడు మహోల్కాపాతంబులును బాంసుమాంసర క్షవర్షంబులును వికృతంబు
లగుకరితురగబృంహిత హేషాఘోషంబులును మఱియు ననేకో త్పాతంబులును
గలిగిన నట్లు కౌరవపతి వడుటకు నుబ్బునం బొడఁనపాంచాలురుం బాండవులు
నుర్విగ్నచిత్తు లైరి వియత్తలం బంతయు నొక్క ప్రాంతగా నగ్గదాయుద్ధ
విశేషంబు లగ్గించుచు సురగరుడఖచరాదులు నిజస్థానంబులకుం జని రిట్లు తన
గదతాకునఁ గొడలు విఱిగి సింగంబుచేతం గూలిన గంధశుండాలంబుచందం
బునం బః యున్న నీకొడుకుం జేరం జని భీమనేనుండు. 277

తే ఏకవస్త్రఁ బాంచాలి న ట్టిచ్చి తేరఁ
బనిచి సభలోనఁ బఱచినపాపఫలము
ననుభవింపుము దుష్టాత్మ యనుచు వామ
చరణమున బెట్టిదము గాఁగ శిరము దన్నె. 278

వ. తన్ని యటక మలుగక యతనియాననం బాలోకించి. 279

క. పసు లని యార్చుచు మము నుల్లస మాడినధర్మహీనులను నృపధర్మం
బెసఁగఁగోనే మిదె యిప్పుడు, పసు లని యార్చెదము నుగడ బంధుద్రోహి.

1 కలఁగ దాఁచె రయము దళకొత్త గద. 2 దు గదత్తే. 3 నే మిచ్చట నిజ, పసు లని.

౪. విను మేను ¹కల్లసారెలు, గొని కపటపునైత్త మాడుకుశలతఁ గా దొ
ప్పనివారు నే పడంచుట, ఘనబాహుస్వైర్వరకేళిఁ గాని దురాత్మా. 281
- వ. అని పలికి పెలుచ నవ్వి ధర్మనందనగోవిందపాంచాల ప్రకరపాఠసాత్యక్షిసకుల
సహదేవుల నాలోకించి. 282
- ఆ. శంక లేక కడఁగి సభ కట్లు పాంచాలి, నంట రానిదాని నొంటి చీర
తోన యున్న సాధ్యివేనిలి వట్టి యీడ్పించి నతనిఁ జూడఁ డంచుఁ జూడలి 283
- వ. పాంచాలి సేసినతపంబు పెంపున నీశోభనంబు ననుకూటె ననిన విని వారు
ప్రమోదంబు నొంద మిక్కిలి సంతసంబునం దేలి యక్కఱుఘ్నరుండు వర్తించు
చెన్నుదోడఁ జెలంగి. 284
- చ. మును మము గొడ్డవోయి రని ముమ్మరతం జెడవాడినట్టిదు
ర్జనుల ననిం గడంగి ధృతరాష్ట్రతనూజుల బంధువర్తమి
త్రనికరనైవ్యకోటిసహితంబుగఁ గీటడఁగింపఁ గంటి మిం
క నమరలోక మైన నరకం బయినక సరి మాకు నారయన్. 285
- క. అని గదఁ జేగొని నృప నీ,తనయునిమేడ వట్టి యదిమి తల గ్రష్టః డ
న్నినఁ గని మును దన్నుట నె,ప్తున మెరియుతదగ్రజం డమృముతోడన్. 2-6
- వ. హర్షావేశలఘుచారిశ్రుం డగునమ్మారుతపుత్రున కి ట్లనియె. 287
- చ. తల యది యేల తన్నెద వధర్మము నొందుట కాత్మ రోయఁగా
వలవదె రాజరా జనుజవర్తముఁ దక్కినబంధుకోటియుం
గలవనివారముం దెగిన గౌరవ మేదకఁ జోరి సంగర
ఫలమునఁ బడ్డ నీతులువచందముచేత జనంబు మెచ్చునే. 288
- క. మును లోకము ధర్మవరుం, డనఁ బరఁగినవాడ విట్టు లనుచితకృత్యం
బునకుఁ జనఁ దగునె దీనం, గనియెడుఫల మేమి దూష్యగర్వం జేలా. 289
- వ. అని దూటి దుర్యోధనుం జూచి బాహ్మకులలోచనుం డై. 290
- నీ విధి ప్రతికూలుఁ డై వేరంబు పుట్టించి మాకు నీవును మేము నీకు నఁగి
యితరేతరద్రోహమతిఁ దెగి యింతలు సేయుట గావించె నీ యధర్మ
పరతయు లోభంబు బాల్యంబు మదమును నిన్ను నింతకు దెచ్చి నీకతమున
నాకు బాంధవకలనాశంబు వాటిల్లె ధృతరాష్ట్రోడండ్రు తీవ్రశోక
- తే. కారి యయినవైధవ్యంబు కారణముగ
నన్ను నిందింతు రనువచనములు మొదలు
గాఁగ బహువిలాపంబులఁ గరుణ మాప
హిల్ల దురపిల్లె నుల్లంబు దల్లడిల్లె. 291~
- వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సుజయున కి ట్లనియె. 292

చ అనిలసుతుం డధర్మమున నమైయిఁ గౌరవ మేదిసీశ్వరుం
దనయెదురక వధింపఁగ గదాసమరాఖిలధర్మ వేది నాఁ
జనినహాలాయుధుండు గని సంజయ యే మని పల్కి నంత వాఁ
డనుజులకు మఱిండులకు నట్టియెడ న్నాగమోడ నేర్పునే 293

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను నమ్మనుజేంద్రున కప్పు రోహిణీ
తనయఁడు కోపవేగమునఁ దామ్రముఖుం డయి లేచి బాహు లె
త్తి నృపతులార చూచితిరె తెల్లముగా బకవైరివిక్రమం
బున తెఱఁ గిట్టివాని మనభూములఁ గంటిమె యెన్నఁ డేనియన్. 294

వ. గదాయుధుంబున నాభికి దిగున యగుశరీరభాగంబు నొప్పించుట ధర్మంబు గా
దనుశాస్త్రాక్తి వినమె పీడు విచ్చలవిడిఁ దెంపు నేసే నని పలుకునమ్మహాత్ముని
మనంబున రోషానలంబు సముత్థితం బగుటయు నప్పుడు. 295

క. నిజరథముమీఁదిహలమును, భుజశిఖరమునం దమర్చి భూమి యద్రువ వా
యుజాదెసకు నడచె నుద్భట, గజరిపుచంక్రమణలేఖ గతియం దొలయన్. 296

— శ్రీకృష్ణుండు బలరామునకుఁ గోపావశమనంబు చేయుట —

వ దానికిం బవమానసూచుండు సోదరభుజబలనిజబలంబు లేకముఖత్వంబున
నెప్పుడుం గలుగుమనోబలంబునలనం జలింప కుండె నట్టియెడ వేగంబ విన
యవనతుం డగుచు నచ్యుతుం డడ్డంబు సొచ్చి దీర్ఘనృత్యసీనంబు లగుబాహు
వుల హాలాయుధుఁ బట్టి కైలాసనైలంబు గదిసినయంజనమహిధరంబు మాడ్చి
నొప్పి యనూనస్వరంబున నతని కిట్లనియె. 297

క. తనవృద్ధియు మిత్రునివ,ర్ధనమును దత్సఖసమృద్ధి ప్ర బలుటయును శ
త్రునిదెస నిన్నియుఁ జేడుటయు, ననుషడ్విధములను దన్ను నతిశుభ మొందున్.

వ. ఏతత్ప్రకారంబు వివరీతం బగుట యొప్పు దట్లు గావున మిత్రునకుం గీడువాటిల్లి
నెడ నేర్పు గలుగునేని మైత్రిచరుం డయినపౌరుషశాలి యది శమింపం జేయు
సత్కృపరాక్రము లగుపాండవులు మనకుఁ బరమమిత్రులు విశేషించి మన
మేనత్తకొడుకు లసీతిచరులచేతం బరిభవింపంబడినవారు గావున వీరల కభ్యుద
యంబు గలిగించుట నీకుం గర్తవ్యంబు. 299

తే. ప్రతిస నెఱపుట నృపులకుఁ బరమధర్మ
మగుట మనమునఁ జర్చింపు మనిలముతుండు
గద సుయోధనుతోడలు భగ్నములు నేయు
వాఁడు గా సభఁ బూనినవాఁడు గాఁడె 300

వ. అట్లు గాక మైత్రేయమహామునిశాపంబున దుర్యోధనుతోడలు భీమసేనుగదా
ఘాతంబున భగ్నంబులు గాఁగలయవి యై యుండె నిప్పు డట్లయ్యెం గావున

దీనదోషంబు దోషదుక్రొధంబుపంహరింపుము కుంతీనందనులయభివృద్ధి
మనకు సమృద్ధి జేయు ననిన నతనికి హలాయుధంబు డిట్లనియె. 301

తే. ఓపి ధర్మార్థకామంబు లొకటి నొకటి, నాశ మొందింప కుండంగ నడపవలయుఁ
గాక ధర్మంబు నెడ నర్థకామములను, గోరుపురుషుండు నిందకుఁ గుదురుగాఁడె.

క. మునిశాపంబును బ్రతినయు, నని చెప్పితి గలుగుఁ గాక యని విను ధర్మం
బునవానికా నెఱవక యి, ట్లనిలనుతుఁడు గలఁచె గాదె యన్నెఱి యెల్లన్. 303

చ. అన విని కృష్ణుఁ డిట్లు లను నాతనికి నను నిజగంబు ధ
ర్మనిరతమానసుండు మధురత్వనిరూఢుండు రోషదురూఢుండు డం
చనిశము సంస్తుతించును మహాత్మ యడంపుము క్రొధ మితఁడుం
దనదు ప్రతిజ్ఞ కై రిపు గదాహతుఁ జేసె నధర్మ మే లగున్. 304

వ. అదియును నిలిచి మార్కొన్న యహుడును నడచు నెడనుగాదు పొడవెగనీ పై
కుఱికినఁ దన్నుం గాచికొనుటయుం బ్రతిన నెఱపుటయును గారణముగా దొర
కొనిన నాభికి దిగువ గదా యని యుడిగి చావ వచ్చునే గద మారుభంగంబు
నేయుదు ననుభీమసేనువూనికి యదుమూఁడువత్సరంబు లేని ¹వేచినయది
యక్కులపాంసనుం డేల తలంప కుండె మఱచెనేనిం జెడఁ గాక మన కేమి
కలియుగంబుచొరవ యానన్నం బయ్యె నివ్వధంబులు ధర్మంబు లై చెల్ల
కుండునే యట్లుం గాక పుట్టినంతనుండియుం గపటంబున నవకారంబులు నేయు
చున్నవీనిఁ గపటప్రకారంబునఁ బడవైచుట ధర్మహాని యై తోడదు వీడు
పాండవయాదవవంశవర్ధనుం డగుసుభద్రానందనుం డెగటార్చినతెఱుం గెఱుం
గమే యనిన నాబలదేవుండు బలు మొగంబుతో నిట్టిచెనఁటిగెలుపు గెలిచిన
భీముండు వొగడు వడయుం గాక రణధర్మంబు దప్పక పెనంగివట్టిధర్మాత్ము
డైనదుర్యోధనున కుత్తమలోకం బయ్యెడు మనుచు నతనికిం జెప్పి రథాధి
రూఢుం డై పాండవేయపాంచాలయదుప్రవరులు చిన్నంబోవ నిజపురంబున
కరిగిఁ దదనంతరంబ వాసుదేవుండు ధర్మపుత్రు నాలోకించునెడ నతండు
దీనానందంబుతోడ మానసంబు విషాదంబు నొంద నూర కున్న నారాయణుం
డతని కి ట్లనియె. 305

ఆ బంధనాశకుండు పాపాత్తుఁ డీసుయోధనుఁడు వీని సమరధరణిఁ గూల్చి
శిరము దన్నె భీముఁ డరయంగ నది యధర్మంబె నీకు నేల మఱుగఁ జెప్పును.

వ. తలఁ దన్ను వాడ ననుప్రతిజ్ఞయుఁ గీవకారాతికిం గలదు గాదె యనిన విని
కుంతీనందనుండు దేవకీనందనున కి ట్లనియె. 307

క. కురుకులము పొలియుటకు మది, యెఱియంగ నున్న నాకు సతఁ డీరాజా
శిర ముఱక తన్ని యిచ్చెయి, బరిభవ మొందింప వగపు పాటిల కున్నే. 308

తే. ఇతఁడు వఱచినపాటులు హృదయకీలితంబు లై భీమసేనుండు తగవు మాలె
నేమి సేయంగవచ్చు బోనిమ్ము పుణ్యపాపచింత యిం కేటికి బద్ధనాభ. 309

వ. అనుటయు నట్ల కాక దీని నింత గొనియాడ నేల యని యతండు భీమసేనపక్ష
పాతంబున సతనిచింత గీటునంబుచ్చె వివ్వచ్చుండు నెఱయం బ్రియం బందని
డెందంబుతోఁ గీడు మే లాడక యూర మండె నవ్వూరుతి మోదం బెసంగ
మోడ్పుంగేలు ఫాలతలంబున మోపిగొనుచు నుత్కుల్లంబు లగు లోచనంబుల
నొప్పి నిజాగ్రజం జేరం జని యి ట్లనియె. 310

చ. పరిభవకారి యైనకులపాంసనుఁ డాహవభూమిఁ గూలెఁ ద
త్పరమతి వైరముం బెనిచి పాపవినిశ్చయకారకత్వని
ష్ఠురు లగుదుస్సనేనుఁడును సూతసుతుండును సౌబలుండుఁ డ్రుం
గి రితనికంటె మున్ను మహికిం బతి వీవ భరింపు మున్ను తిన్. 311

వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డతని కి ట్లనియె. 312

క. హరితలఁపు గూడఁ గురుపతిఁ, బరిమూర్ఛితి ప్రతినతోడఁ బగ దీర్చితి నీ
కరయంగ దైవబలవి, స్ఫురితభుజాబలము లింత చొప్పడి యున్నే. 313

వ. అని సంభావించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయు నుద్దేశించి. 314

తే. అట్లు వడియున్న యక్కొరవాధినాథుఁ, జూచి పాండుతనూజులు సోమకులును
నేమి సేసిరి నా కది యెఱుంగఁ జెప్ప, మనుడు నతఁ డిట్టులనియె నమ్మనజవతికి.

వ. దేవా యేమి నెప్పుడుఁ బాండవులును బాంచాలురుం దక్కటిభూపతులునుం
గృష్ణసహితంబు గా నుబ్బునం బొంగి చీరలు వీచువారును విండులు విసరు
వారును గుణధ్వని సేయువారును శంఖంబు లొత్తువారును భేరిపణవాదులు
మ్రోయించువారును బెలుచ నార్పువారును నయి వేర్పిన బృథివికి వ్రేఁ
గగున ట్లుండె నితైఱంగునం జెలంగి మారుతీసూరెలం జేరి యి ట్లనిరి. 316

మ. గదనే ర్పెక్కుడు గల్లుదర్పఘనుఁ డీకౌరవ్యరాజన్యుఁ డు
న్నదలీలం బయ నట్లు బి ట్టుఱికిన న్వంచించి పో కిట్లు నే
యుడె నీవాటునఁ బెన్తోడల్ విఱిగి వీఁ డుర్విం బడెఁ మాకు నొ
ప్పు దలిర్పం బులకాంకురంబు లెసంగం గో విప్పుడుం జూడుమీ. 317

ఆ. పరులచేతఁ గాని పని యైనశృతవ,ధంబుఁ బోనియరివధంబు నిర్వ
హించి యున్న నిన్ను నే మింద్రుఁ గొనియాడు, నమరులట్లపొగడెదము నెలంగి.

క. అవమానంబులు నేసిన, యవినీతుల దుస్సనేనుఁ డాదిగఁ గలవా
రి వధించి యడుగు పగతుని, యవుదల నిడి తింతవార లవనిం గలరే. 319

వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బ్రశంసించిరి భీముచేసినగదాసమర
ధర్మవిరోధంబు లాఁతిరాజులమనంబుల నుండునో యని శంకించి కృష్ణుం
డెల్లరాజులం గలయం గనుంగొని యి ట్లనియె, 320

ఉ. చక్కటి లేనియాలమునఁ జంపె ననక వల దీదురాత్మకుం
డక్కటికంబు లేక సతి నంతలు నేసిననుం గృహరతిం
దక్కక తండ్రిపా లడిగె భర్తజాఁ డన్నెటి నేయఁ డయ్యె వీఁ
డుక్కిచ్చుఁ డిట్టిచావునకు యుక్తుఁ డగుం దలపొసి చూడఁగన్. 321

క. విదురాదులు నెప్పుడ నున్నదుఁ డై యీడయ్యెఁ దగినమాత్రయు భూసం
పద వీడుఁ పాండవుల కిది, యది యగునె బకారి ప్రతి న కగ్గం బైనన్. 322

ఆ. నేలఁ గూలి మ్రానువోలె ని ట్లున్నయి, ప్పాపకర్తు గుటిచి పాడితెఱుగు
లేటవడఁగ మాట లాట దా నేల మీ, రెక్కుఁ డరదముల మహీశులార. 323

వ. అని యిట్లు పుండరీకాక్షుండు దన్ను నాక్షేపించుట యాకర్షించి కౌరవేశ్వ
రుండు గోపాయత్తచిత్తుం డై పిలుందు మోవ లేచి చేతుల భూతలం బూది
కొని బొమముడితోడిచూడ్కి యతనిపయిం బఱపె నప్పు డపరభాగంబు
విలుగ వ్రేటు వడి యలిగి తలయెత్తి చూచుమహానాగంబుచందంబు దోచె
నట్లు ప్రాణాంతకరణం బైనవేదనాభరంబు దలంపక కూర్చుండి ము న్నాకృ
ష్టుండు జిహ్వుతోడ సంభాషించుటయు నతం డూరుతలంబుఁ గరపుటంబున
నప్పులించుటయు వెడవెడ గనుటంజేసి భీమువాటునం దొడలు విటిగి పడినప్పు
డప్పటిబుడిబుడిమాటలు నానన్నయు దీనికిం గాకేమి యని యూహించి చేయు
నది లేక యవుడు గఱచుచున్నవాఁ డగుట నగ్గోపాలదేవుతో నిట్లనియె. 324

— తొడలు విటిగిపడినదుర్యోధనుండు గృష్ణు నాక్షేపించుట —

సీ. కంసదాసునిపుత్ర కావున నీదురాచారంబుఁ గృపయు లజ్జయును లేక
ప్రేరెదు నీవు నెప్పినఁ బార్థుచేసినసన్న నైకొని గదాసంగరంబు
పాడి దొఱంగి యిప్పాపకర్తుడు వైచెఁ గాక చక్కటితోడికయ్య మైన
లీల విమృదఱ నేలపాలుగఁ జేయనే శిఖండి గడంగి యేనె ననగ

తే. నర్జునుండు శాంతనవుఁ గూల్చునట్లు చేసి
తత్రగురుచావునకుఁ బాండవాగ్రజన్తు
జొంకు మని పంచి తరదంబు పుడమిఁ గ్రుంగఁ
గర్జఁ జంపించి తే మనఁ గలదు నిన్ను. 325

క. భూరిశ్రవుఁ డొక్కనితోఁ, బోరగ నేయించి తట్లు పొడిచీకటి నం
హారహితు నైంధపుని నరు, బారిఁజటిచి తిట్టినీకుఁ బల్కులు సనునే. 326

క. నను భీష్మ గురుని సూతసుతుని భూరిశ్రవు జయద్రథుం జక్కటి ద
పునియనిఁ గోల్పుచ్చగ వచ్చునె నీకుం గపటకూర సుచరితదూరా. 327

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని నవలోకించి నీవు భీముని బాలుని బాములం
గఱపించియు విషం బిడియు నీటం ద్రోచియుం బలుమాటుం జంప దెగితివి
గొంతియుఁ గొడుకు లేవురును నిద్రించునమయంబున జతుగృహంబు దహించి

తివి భర్తృత్తరచిత్రం దగునజాతశత్రుసంపదలఁ గపటద్యూతంబున నప
హరించి తంతఁ దనివిం బోక యాజ్ఞ సేని నేకవస్త్ర రజస్వలం గొలుపు
లోపల భంగపెట్టి తాప్రాద్ధ నిన్ను నిట్టిదురవస్థకుఁ దేరం దగి యుండ
నట్లు పోయి సమయంబు నడపి నీచేసిననకలదుష్కృతంబులు సహించిన
యిప్పాడవాగ్రజుండు నరుప నేచు బుడమిపా లడుగ నచ్చిన నీ నేరవైతి
నీనేరమి ని త్పైతి భవదీయం బగులోభంబునం బాపసిశ్చయంబున మదంబున
శాంతచిత్తు లగుశాంతనవద్రోబులకుం బ్రాణహాని వాటిల్లె వినుము ద్రుప
దునితపోయజ్ఞ ప్రభావంబుల నదియ పనిగా జనియించినశిఖండిధృష్టద్యుమ్ను
లాభీష్ణగురులమరణంబులకుం గారణంబులు గాక తక్కుదురే వెక్కండ్ర
తోడం బోరి డస్సినసాత్యకిం జంపువాఁ డైనభూరిశ్రవుం జంప కుందుమే
యనేఁ ప్రాశయోధు లొక్కటని బాలు పౌభద్రుం బొదివి చంపినం
బూనినపూన్ని నిఖలోపాయంబుల నెఱువక పుణ్యాత్మ యైనపాంచాలి నర
ణ్యంబునం బరిభవించినపాపాత్ముని నైంధవుని బ్రదికి పో విడిచి యద్భుతం
దగ్నిం బ్రవేశించునే యిన్నీతపరులచరిత్రంబులు నిర్మలంబులు ఘోషయాత్ర
నిన్ను గంధర్వులు పట్టుకొని పోవునప్పుడు నీవారెల్లం బాఠన నద్భుతండు
నిన్ను విడిపించుట యెఱుంగవే గాంగేయకుంభజశ్శక్త్యామకృపు లుద్దామ
సమగ్రసైన్యంబులతోడ నడవ నీవు విరటునిగోవులం బట్టికొని పోవుచోట
మీ రందఱుఁ దనసమోహనాస్త్రంబున మూర్ఛితు లైన సమయంబున
నద్భుతండు నిన్నుం గాచుట యెఱుంగ రాదె నీవాపాదించిన పాపంబుల కెల్ల
మూలం బైనకర్మనరదంబు భరణిం గ్రుంగినఁ గవ్వడి వాని నేయ కేల కాచి
కొని యుండు నుండె నేనియు భూసురశాపంబున న ప్పై నరథంబునకు నిష్కృతి
గలుగునే కావున నన్నీచు సమయించుట సముచితంబు యుధిష్ఠిరుండు శల్యుం
డెగటార్చినతెఱుంగొప్పు నొప్పు దని యుగ్గడింపక మేలుసేసితి పాండునందనులు
పుట్టినంతనుండి నేడు దుడిగా సీయెడ ధర్మవిరోధం బాచరింపరు కురుకులంబు
నకు గుడ్డలి గొని దుర్మూతంబు నీవ తొడరితి దాన నింతలు వుట్టై బవనతన
యుండు వట్టినప్రతి న యెఱుంగవె గద నూరుభంగంబు నేయుదు నని పలికి
పిడికిటం బొడుచునే యవియెల్లను వృథాజల్పంబు లూరకుండు మనుటయు
నజ్జననాథుండు జనార్దనున కి ట్లనియె.

౩౭౩

చ. చదివెతి నెల్ల వేదములు జన్మము లొప్పుగ జేసితిఁ రమా
స్థుడ మగువృత్తిఁ బొల్పి నరపాలకు లెల్లను గొల్వఁ గంటి దు
ర్మదరిపుగాఢగర్వపరిమర్దనకేళి యొనర్పితిం దగం
దుది నని మిత్ర బాంధవులతోఁ ద్రిదివంబున కేఁగు టొప్పుడే.

౩౭౪

వ. నీకుం జూడ నెట్టివాడ నైనను నాకేమి మీరింకఁ బశ్చాత్తాపదుఃఖము లగుచు నుండురు గాక యనియె నప్పు డతనిపై బుష్పవర్షంబులు గురిసె దేవదుండు భులు మొరసె దిశలు దెలిపించె మృదుసమీరణంబు సుగంధి యై వీలెంచె నంతయు ననుసంధించి యక్కఱ తేయులు దారు భర్తంబు దొఱంగి గాంగేయ దోణకర్ణ శల్యదుర్యోధనాదుల వధించుట యత్తటిం గ్రొత్త యై తోచినఁ జిత్తంబుల వగయు లజ్జయు మిగులం బొడమి మొగంబులఁ దోచ విన్ననై యున్నం జూచి వెన్నుండు తత్సమీపంబునకుం జని వారలతో నిట్లనియె. 330

సీ. గాంగేయగురుకర్ణకౌరవపతులఁ జక్కటి యనిఁ బరిమార్చు గాన మైతి మని మీరు వగవకుఁ డద్దొరలు గ్రాస్త వేదులు ప్రస్ఫుటవిక్రమమున నడరి వారల గెల్పుటరిది గావున నేను బహువిధోపాయముల వన్ని యిట్లు దీర్చితిఁ గాక యత్తివ్రపరాక్రము లలఁతులఁ బోదురే యట్లుఁ గాక

తే. వారి విధి యివ్విధమునఁ జావంగఁ జేసె, దైవభుటనలు దప్పింప మీవశంబె సురలు దనుజుల గెల్చినచొప్పు లిట్ల, సుతసపునమయంబున వంత లేల. 331

— పాండవులు గృష్ణసాత్యకులతోఁ గౌరవశిబిరంబునకుం బోవుట —

వ. కృతకృత్యుల మైతిమి ప్రాద్దుచుం జాల వ్రాలె నేనయు నైనికవరులును విశ్రమింప వలయు బోదము లెం డనినఁ బాండవులు దెలిపొందఁ బాంచాలురు నుం దక్కినభూపాలురునుం బ్రమోదంబు నొంది రప్పుడు కృష్ణుండు పాంచ జన్యంబు పూరించిన నర్జునుండు దేవదత్తంబును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబులు భీమసేనుండు పౌండ్రంబును నకులసహదేవులు సుభూషమణిపుష్పకంబులును బూరించిరి సకలరథికోత్తమములును దమతమశంఖంబు లొత్తిరి భేరివణ వాదితూర్యంబులు మ్రోసె నాసముత్థితనినాదంబులు నింగి నిండె నిఖిలజనంబులుం బాండవేయులం బొగడునులిపు దిక్కుల దీటుకొనియె నిట్లుబ్బునంజెలం గుచు వార లందఱు నచ్చొటు గడలిరి కౌంతేయులుఁ గౌరవశిబిరంబునకుం జనిన సాత్యకి యనుగమనంబు నేసె భృష్టద్యుమ్న ప్రముఖు లైనద్రుపదజ్ఞాతులును ద్రాపదేయులునుం దక్కినధరణీశులును దమవిడిదలం గాని విశ్రమంబు నకు వెరవుగా దని తలంచి తా రండుఁ బోయి నాటిరాత్రి నిలిచి రేవడ గరి పురప్రయాణంబున కొదవం జనుదెంచువాకుగా విన్నవించి ధర్మతనయు నను మతి వడసి పై న్యసమేతంబుగాఁ బోయి రట్లు వార లటు పోవ నప్పాండవం దనులు సని సంగిత ప్రవర్తకసంఘంబులు విరిసి చనిన రిత్తయై యున్నరంగధ్వలంబుచందంబునం బాడరి యున్నయాశిబిరంబుఁ ప్రవేశించి నీనందనునగరు సొచ్చిన నచ్చట నున్నపరిచారకులును దత్సహవాసులును మణికనకాదివస్తు సంచయాభ్యుతులును నయుధిధిష్ఠిరుం తాంచి యాదరణంబు వడసి రక్కుంటి నందనులు రథంబులు దిగ్గనవసరంబున వాసుదేవుండు వాసుని నాలోకించి. రిక్కి

- క. కవదౌనలును గాండీవము, నవల నిడం బనువు ముంద రరదము డిగు మే
 1 న విదప డిగియెడ శుభకర, మవు నివ్విధ మట్లు సేయు మచుడు సతండున్. 333
- తే. ధనువు తూణీరయ గళంబుఁ గొనుచు రథము
 డిగుడు శౌరి వగ్గంబుల నొగల ముడిచి
 డిగియెఁ గేతనకపియు భూతగణయుతము
 గాఁ దొలంగె నత్తేరు తత్త్వము మండె. 334

— అగ్నిదత్తం బైన యద్భుతరథంబు గాఁచిపోవుట —

- క. తురగంబులతోఁ గూడఁగ, నరదము సకలంబు సుజ్ఞవ్విలాసలలిఖలం
 జారచురఁ బోయిరఁ గని యన్నరుఁ డచ్చెరువంది కృష్ణునకు నభిముఖుఁ డై. 335
- వ. వినయంబుతోడ మోడ్పుఁగేలు ఫాలతలంబునఁ గదియించి వినతుం డై దేవా
 యిట్టియాశ్చర్యంబుం గలదె యీరథంబు దగ్ధం బగుటకుఁ గారణం జేపి
 నాకుం వినం దగునేని యానతి మ్మనన మురారాతి యతని కి ట్లనియె. 336
- క. గురుకర్ణులయస్రాగ్నుల, నెరిపినయది మున్ను దీని నిటు గా కుండం
 భరపడి రక్షించితి సం,గరము దెగినఁ దొలగి యిపుడు గాల విడిచితిన్. 337
- వ. అని చెప్పి యప్పు డద్భుతరసమగ్ను లగు చున్నతక్కుటిపాండవులం గనుం
 గొని యలరు మొగంబున నలంతినవ్వు కాంతి దళింకొత్తఁ గాంతేయాగ్రజం
 గొగిలించికొని యే సుపస్థావ్యంబునకు వచ్చి నిన్నుఁ గనిన నీవు నాకు మధు
 పర్కం బిచ్చి వివ్వచ్చుఁ జూపి వీఁడు నీకు రక్షణీయుండు సుమీ యని యప్పు
 గించి తేనును నియ్యకొంటి నట్ల నాసఖుండును సురక్షితుం డై వీరక్షయకరం
 బగుమహాసంగరంబు భవద్భీమనకులసహదేవసహితంబుగ నిస్తరించి జయంబు
 గైకొనియె నిట మీఁదం జేయ వలయుకార్యంబులు నడపు మనవుడు సతం
 డచ్యుతున కి ట్లనియె. 338
- తే. ద్రోణకర్ణదివ్యాస్త్రముల్ క్రూరభంగి, గవియ నప్పుడు మము నీవు గావకున్న
 బ్రదుకు పెంతద వ్యధికి శుభంబులకు భవత్ప్రసాదంబు గని కాదె వాసుదేవ. 339
- వ. అని చెడియు. 340
- క. మునివతి కృష్ణదై వ్విపా,యసుఁడు ప్రబోధించె నన్ను నచ్యుతుఁ డేది
 క్కున నుండు నెప్పి నాది,క్కునకు జయము గల్గు నని యకుంతితకరుణన్. 341
- వ. అనుటయు మాధవుం డమ్మనజేంద్రున కి ట్లనియె. 342
- క. మనకుం గౌరవులకుఁ బదు, నెనిమిది యత్సహింబులు మహిశ్వర కల వ
 పెనుమొన లన్నిటిలో నద్భుతనకుఁ బాటి యని యొక్కరునిఁ జేర్కొనుమా.
- తే. ఈశ్వరుడు క్రీడి కస్త్రంబు లిచ్చుచోట, మత్సరముండవు గమ్మని వత్సలత్వ
 గౌరవంబున బర్కా నిక్కముగ నంత,వాడు గాఁడె నీతమ్ముడు సమమతీశ.

చ కరుణ జనించి శాస్త్రపుల గాండివి సంహగ నొల్ల డయ్యె నే
బరువడి చెల్పి యొక్కపరిభావనిరూఢము గాగ జేసినం
దిర మయి పోరికిం గృతమతి మఱి చొచ్చి సరిత్తుతాదులక
వెరవున గీ టడంచె దనవిక్రమ మెందు బ్రసిద్ధి కెక్కగన్. 345

క. ఆచ్చెరువు సుపుటకు దన, యిచ్చు జొరక కేలి సలిపె నిన్నాళ్లును వి
వ్వచ్చుడు హిత మే జెప్పిన, బొచ్చెము లే కంతరంగమున నిల్వె దగన్.

క. ఏ నువదేశించితి నన, గా నొకపెం పెంచినాడు గాని తలంక
మానవనాథ సురేశ్వర, సూనుడు నాయట్టివాడ చు మ్మేవనికన్. 347

క. నిమిషార్థంబునఁ ద్రైలోక్యమును సురాసురయుతంబు గా నోర్పుం గో
పము పొడవిన గవ్వడి క,య్యమునం గురుబలము గెలుచు టరుదే తలఁపన్.

వ. అని పలికె నిట్లు సల్లాపసౌఖ్యం బనుభవించి వాహనమోచనం బొచరించిరి
తదనంతరంబ కౌంతేయులు గమనీయాభరణంబులుం గనకరాసులును రత్న
సంచయంబులు మొదలుగా మహనీయవస్తువిస్తారంబునం బ్రస్తుతిపాత్రంబైన
నీపుత్రుభాండాగారంబు జేకొనినాడు పాలిగలసికిం బోవక యున్నరథరథ్య
మాతంగతురంగంబులు జూచికొని దాసదాసీకుబ్జవామనగణంబులు గైకొని
యధికప్రమదసమద జేష్టితంబుల నుల్లసిల్లిరి కొండొకనేపునకు కౌరి వారలతో
ని ట్లనియె. 349

ఆ. వీడు పాడు గాన విశ్రాంతి కియ్యెడ, మనము మనలవద్దు మంగళార్థ
ముగ శుచిప్ర దేశమున కేగి యచ్చొట, నుచితవర్తనముల నుండవలయు.

క. అని చెప్పి పాండువృషపం,దనులం దనతమ్మనిక ముదం బెసగగఁ దో
డ్కొని పోయెను వసుదేవుని, తనయుడు శిబిరంబు వెడలి ధరణీనాథా. 351

వ. ఇట్లు వోవునప్పుడు కౌరిసారథియైనదారకుండు ము న్నెప్పుడును విడిదలం దమ
తేరు నశ్వంబులనుం బరికించి యుండెడువాడు బోయలు నీకొడుకు మడు
వున డాగినయునికి జెప్పిన నయ్యెడకు వచ్చుకౌంతేయులతో వీ డెల్ల నొక్క
తలగా వెడలి వేడుక జూడం జనుదేరఁ దాను నయ్యరదంబున కైబ్ర్యసుగ్రీవ
మేధువువ్వవలాహకంబులం బూన్చికొని వచ్చుటంజేసి తా నప్పుడు కౌరవ
శిబిరంబునకు దోడన యరుగుచెంచె గావున నొదవి సుకల్పితస్వందనుం దై
యద్దామోదరుదృష్టిపథంబు నిల్పి ధర్మనందనుండును దమ్ములును సాత్యకి
యును సముచితవాహనంబులు దెప్పించుకొని యారోహణంబు నేయ నన్నా
రాయణుండు నిజరథారూఢుం దై యత్తైఱంగునం బోయి. 352

తే. ఓభువతి యనఁ బరఁగినయొక్కపుణ్య,తటిని చేరువఁ గల్గిన దానితీర

- భూమియం దర్ప మగుతలమున వసించి, రమ్యహాత్తులు చిత్తంబు లలర నధిస,
 వ అని యిట్లు సంజయుండు భృతరాష్ట్రనకుఁ బాండవులవిజయంబు తెఱంగుఁ
 జెప్పె నని వై శంపాయుఁడు. 354
- క. జనమేజయునకు నిట్లను, విను మప్పుడు భర్త సుతుఁడు విష్ణునిచదనం
 బునఁ జూడ్కి నిలిపి కరిపురమునకుం బోవలయు నీరు బురుషార్థనిధి 355
- వ అని ప్రార్థించె ననుటయు నమ్మపజుతి యమ్మహీసురవరున కిట్లనియె. 356
- చ అని భృతరాష్ట్రనందనుల నందఱి గీ టడఁగించి వేడి యా
 యనకడ కచ్యుతం బనుపునంతటికార్యవిశేష మేమి గ
 ల్లెనొ మునినాథ యానృచటికే మది నాకు వినంగ వేడ్క పు
 ట్టినయది యత్రైఱంగు ప్రకటింపు పరిస్సుటవాక్యసంపదన్ 357
- వ. ఆనవుడు నానందయమి యిట్లనియె. 358
- ఉ కౌరవముఖ్యు భర్తగతి గానితెఱంగునఁ గ్రీడి పంపఁగా
 మారుతి గూల్చె నట్లగుట మాన్యచరిత్రుఁడు భర్తసూతి గాం
 ధారి శపించు దీని విని త మ్మని యాత్మఁ గలంచి యిష్టేయం
 గూరినభీతి నవ్వనితకుం దగుభంగి శమం బొనర్పఁగన్. 359

— శ్రీకృష్ణఁ గాంధారి నాటడింపఁ గరిపురంబునకుఁ బోవుట —

- వ. పనిచెం గాని భృతరాష్ట్ర నుద్దేశించి కా దట యచ్యుతం డరిగి యప్పటి కుచి
 తం బగువిధంబునఁ గార్యంబు నడపె నాకర్షింపు మట్లు దన్నుఁ బ్రార్థించిన న
 ప్పరుషోత్తముండు పనితెఱంగడిగి బాండవాగ్రజంఘ నెప్ప విని రథారూ
 ధుండై యతిరయంబునఁ గరినగరంబున కరిగి మొగనాల నిలిచి యాంబికేయు
 నకుఁ దనరాక యెఱిగించి పుచ్చి తగం జూచ్చి యంతకమున్న గాంధారిద్వితీ
 యుం డై కొడుకులదెస వగలం బొగులు చున్న యమ్మహీకాంతునివలనికారు
 ణ్యంబున నతనికడకుం జనుచెంచి యున్నకృష్ణుడై పాయనమహామునిం గని
 వినయసంభ్రమంబులు దలకొనఁ దల్పాదంబునకుఁ బ్రణమిల్లి యక్కురురాజా
 నకు గాంధారరాజనందనకు నమస్కరించి కులవతిసన్నిధి యగుట నిలాతలం
 బునం గూర్చున్న యజ్ఞననాథునమీపంబున నాసీనుం డై. 360
- ఆ. అన్న రేంద్రపాణి యెల్లన తనకరా, బ్రమునఁ గీలుకొల్పి బహుళబాష్ప
 కలితవదనుఁ డగుచు గళమున నెలుఁ గురి, యాడ వగచి యమ్మరాంతకుండు. 361
- వ. తత్ప్రదేశంబున నున్న కనకకలశజలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబు నేసి యెలుంగు
 నూలుకొనం జేసి యిట్లనియె. 362
- చ. అకట కులం బకారణమ యంతయు నాశము నొందె నిట్టిదా
 నికే జొర నొల్ల రైరి మహనీయచరిత్రులు నాఁడు పాండవు
 ల్పకలము నీ వెఱుంగుడు చలంబును నీసును దక్కి నన్ను సం

- ధికినిటరానొనర్చుట మదిం దలపోయు మ దెట్టిశాంతియో. 363
- వ. అని యంత నిలువక. 364
- క. గెలువరె జూదము లేందును, గలదే తలః బట్టి పుణ్యకాంతః గొలువులో
పలి కీడ్చి తెచ్చి వలువల, నొలుచుట యే మనఃగ వచ్చు నుర్వీనాథా. 365
- క. దానికి నొచ్చినమనములతో నడవికిఁ బోయి బహుశదుఃఖంబుల న
ట్లూని విరాటుపురిం బడఁ, గానియిడుమ వడియు వారు గనలర కంటే. 366
- ఉ. ఏవుర కుండ నొక్కొకటి యి వ్వుని యూళ్లు వేడి కాన రై
రే వల దన్న నీకొడుకు లెవ్వెయి మానర లోభగర్వముల్
నీవును నట్లు కాక మహనీయమతుల్ విదురాదిబాంధవుల్
వేవురు నెప్పరే యధిప వింటె తగం బలు కొక్కఁ డేనియున్. 367
- క. కాలోపహతమనస్కుఁడు, మేలుతెరువు వట్టు నెట్లు మెయి కొని యది యిం
లేల తలపోయ నుడువం, జూలుదురే నరులు దై వసంపాదితముల్. 368
- వ. అని వెండియు నిట్లనియెఁ బాండవులు గల్పమాయు త్రచిత్తులు గామియు మీరు
నెఱిలేమియు విచారింపు మేచు మ్రొక్కి వేడికొనియెద వారలదెను గోపంబు
లేకుండ వలయు నట్లుం గాక నీకును గాంధారికిని వలయువరలోకక్రియాకలా
పంబులు వారియంద నిలిచెం గావున వారికి శుభంబు గోరుట లెన్న మీ
చిత్తంబు నొప్పించితి నని యెప్పట దురష్టిదెను నో భర్తజాలెఱుం గెఱింగెడు
గాక యని పల్కి గాంధారరాజనందన నుద్దేశించి. 369
- ఉ. నీ కెవ వచ్చురాజరమణి భర నెందును గంటి మే వృషా
నీకము వించు నుండ సుతునిం దగువల్కుల నంత యెత్తుదే
నా కది 1నీక్కెఁ జిత్తమున నాటిప్రియం బగుచుండు నిష్కడుక
లోకవిరుద్ధవృత్తివలం 2డతఁ డి మ్మెఱుంగండ యేమియున్. 370
- క. నీమాటకు దుర్యోధనుఁ, డామెయిఁ దాఁ ద్రుల్లి పడక యవుఁ గా కని నాఁ
డే మేనిఁ గొంతయక్కట, భూమియొసఁగె నేని యింత వృష్టదు సుష్టా. 371
- వ. కీడు వృష్టు నని నీవు నెప్పితి చెప్పినమాటయుం దలకూడఁ బాండవులవలనం
దప్పు లే దని యెఱుంగుదు గాదె వారల కలుగ కుండునది నీ వలిగి చూచినం
ద్రిలోకంబులు భస్మీభూతంబు లగునట్టితపశ్శిష్టావంబునం బ్రసిద్ధవు గావున
నిన్నుం బ్రార్థించెద నని పల్కిన నద్దేవి యది యంతయు నీచెప్పినట్టిద యని
వెండియు. 372
- చ. విపులవిషాదతాపమున వేదన నొందుమదీయబుద్ధికుం
దపకత మయ్యె నీదువచనామృతసేవనఁ జేసి యిట్టిచో
నపరిమితప్రభావ విను మంధుఁడు దీనుఁడు వృద్ధు నైనయీ

భూమియం దర్హ మగుతలమున వసించి, రమ్యహాతులు చిత్తంబు లలర నధిప,
వ అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ బాండవులవిజయంబు తెఱంగుఁ
జెప్పె నని వైశంపాయనుండు 354

క. జనమేజయునకు నిట్లను, విను మప్పుడు ధర్మ సుతుఁడు విష్ణుసేనదనం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కరిపురమునకుం జోవలఁగు నీకుఁ బురుషార్థనిధి 355

వ అని ప్రార్థించె ననుటయు నమృదుజపతి యమృషీసురవరున కిట్లనియె. 356

చ అని ధృతరాష్ట్రనందనుల నందఱ గీ టడఁగించి వేడి యా
యనకడ కచ్యుతం బనుపునంతటికార్యవిశేష మేమి గ
ల్లెనొ మునిచాధ యానృచరికా మది నాకు వినంగ వేడ్క పు
ట్టినయది యత్రైఱంగు ప్రకటింపు పరిస్ఫుటవాక్యసంపదన్. 357

వ. అనవుడు నాసంయమి యిట్లనియె. 358

ఉ కౌరవముఖ్యు ధర్మగతి గానితెఱంగునఁ గ్రీడి పంపఁగా
మారుతి గూల్చె నట్లగుట మాన్యచరిత్రుఁడు ధర్మసూతి గాం
ధారి శపించు దీని విని త మ్మని యాత్మఁ గలంచి యిమ్మెయిం
గూరినభీతి నవ్వనితకుం దగుభంగి శమం బొనర్పఁగన్. 359

— శ్రీకృష్ణఁ గాంధారి నాఱడింపఁ గరిపురంబునకుఁ బోవుట —

వ. పనిచెం గాని ధృతరాష్ట్ర నుద్దేశించి కా దట యచ్యుతం డరిగి యప్పటి కుచి
తం బగువిధంబునఁ గార్యంబు నడపె నాకర్షింపు మట్లు దన్నుఁ బ్రార్థించిన న
ప్పురుషోత్తముండు పనితెఱంగడిగి బాండవాగ్రజండు సెప్ప విని రథారూ
ఢుండై యతిరయంబునఁ గరినగరంబున కరిగి మొగసాల నిలిచి యాంబికేయు
నకుఁ దనరాక యెఱిగించి పుచ్చి తగం జూచ్చి యంతకమున్న గాంధారిద్వితీ
యుం డై కొడుకులదెస వగలం బొగులు చున్న యమృషీకాంతునివలనికారు
ణ్యంబున నతనికడకుం జనుదెంచి యున్నకృష్ణద్వైపాయనమహామునిం గని
వినయరంభమంబులు దలకొనఁ దత్పాదంబునకుఁ బ్రణమిల్లి యక్కురు రాజా
నకు గాంధారరాజునందనకు నమస్కరించి కులపతిసన్నిధి యగుట నిలాతలం
బునం గూర్చున్న యజ్ఞననాథుసమీపంబున నాసీనుం డై. 360

ఆ. అన్నరేంద్రునాణి యెల్లన తనకరా, బ్రమునఁ గీలుకొల్పి బహుళబాష్ప
కలితవదనుఁ డగుచు గళమున నెలుఁ గురి, యాడ వగచి యమ్మరాంతకుండు. 361

వ. తత్ప్రదేశంబున నున్న కనకకలశబంబుల ముఖప్రత్యూళనంబు నేసి యెలుంగు
మూలుకొనం జేసి యిట్లనియె. 362

చ. అకట కులం బకారణమ యంతయు నాశము నొందె నిట్టిదా
నికీ జొర నొల్ల చైరి మహానీయచరిత్రులు నాఁడు పాండవు
ల్పకలము నీ వెఱుంగుడు చలంబును నీసును దక్కి నన్ను సం

ధికినిటరా నొనర్చుట మనిం దలపోయు మ దెట్టిశాంతియో.

363

వ. అని యంత నిలువక.

364

క. గెలువరె జూదము లేందును, గలదే తలః బట్టి పుణ్యకాంతఁ గొలుచులో
పలి కీడ్చి తెచ్చి వలువల, నొలుచుట యే మనఃగ వచ్చు నుర్వీనాథా.

365

క. దానికి నొచ్చినమనములతో నడవికిఁ బోయి బహుళదుఃఖంబుల న
ట్లూని విరాటుపురిం బడఁ, గానియిడుమ వడియు వారు గనలర కంటే.

366

ఉ. ఏవుర కుండ నొక్కొకటి యి మ్మని యూళులు వేడి కాన రై
రే వల దన్న నీకొడుకు లెఘైయి మానర లోభగర్వముల్
నీవును నట్ల కాక మహనీయుడుతుల్ విదురాదిబాంధవుల్
వేవురు నెప్పరే యధిప వింటె తగం బలు కొక్కఁ డేనియున్.

367

క. కాలోపహతమనస్కుఁడు, మేలుతెరువు పట్టు నెట్లు మెయిగొని యది యిం
కేల తలపోయ నుడువం, జాలుదురే నరులు దైవసంపాదితముల్.

368

వ. అని వెండియు నిట్లనియెఁ బాండవులు గల్పపాయుత్రదిత్తులు గామియు మీరు
నెఱిలేమియు విచారింపు మేచు మ్రొక్కి వేడిగొనియెద వారలదెసఁ గోపంబు
లేకుండ వలయు నట్లుం గాక నీకును గాంధారికిని వలయువరలోకక్రియాకలా
పంబులు వారియంద నిలిచెం గావున వారికి శుభంబు గోరుట లెస్స మీ
చిత్తంబు నొప్పించితి నని యెచ్చుట దురస్థితియనో భర్తజులెఱుం గెఱింగెడు
గాక యని పల్కి గాంధారరాజనందన నుద్దేశించి.

369

ఉ. నీ కెన వచ్చు రాజరమణిఁ ధర నెందును గంటి మే వృషా
నీకము వించు నుండ సుతునిం దగుపల్కుల నంత యొత్తుదే
నా కది ¹నీక్కెఁ జిత్తమున నాటిప్రియం బగుచుండు నిష్పాదుఁ
లోకవిరుద్ధవృత్తిచలుం డిడతఁ డి మ్మెఱుంగండ యేమియున్.

370

క. నీమాటకు దుర్యోధనుఁ, డామెయిఁ డాఁ ద్రుల్లి పడక యవుఁ గా కని నాఁ
డే మేనిఁ గొంతయక్కట, భూమియొసఁగె నేని యింత వుట్టదు సుమ్మా.

371

వ. కీడు వుట్టు నని నీవు నెప్పితి చెప్పినమాటయుం దలకూడఁ బాండవులవలనం
దప్పు లే దని యెఱుంగుదు గాదె వారల కలుగ కుండునది నీ వలిగి చూచినం
ద్రిలోకంబులు భస్మీభూతంబు లగునట్టితపశ్శ్రీభావంబునం బ్రసిద్ధవు గావున
నిన్నుం బ్రార్థించెద నని పల్కిన నద్దేవి యది యంతయు నీచెప్పినట్టిద యని
వెండియు.

372

చ. విపులవిషాదతాపమున వేదన నొందుమదీయబుద్ధికుం
దవగత మయ్యె నీదువచనామృతసేవనఁజేసి యిట్టిచో
నవరిమితప్రభావ విను మంధుఁడు దీనుఁడు వృద్ధు నైనయీ

నృపు సరయంగఁ బాండవులు నీవును ¹యుక్తులు గారె యెచ్చెయిన్. 373

వ. అని పయించిరెఱుంగు మొగంబున నదిమిఁకొని యెచ్చినఁ గృష్ణుండు వివిధ వాక్యంబుల నద్దేమి దేర్చి ధృతరాష్ట్రునకు మనస్తాపోపశమనంబుగాఁ బలికె నట్టియెడ నశ్వత్థామయుత్సాహం బమహాత్మునకు హృదయగోచరం బగుటయు దిగ్గజ లేచి పారాశర్యచరణంబులకు వినతుండై యవ్విభునకుం బ్రణమిల్లి యతనితో నిట్లనియె. 374

క. గురుసుతుండు పాండవులకుం, గర మల్లును వారిఁ బొదుచు గా నతఁ డీప్రా ధ్దురవడిఁ గదియును బోయెద, దురక్షిల్లకుమయ్య మది విధూతకళంకా. 375

చ. అస విని రాజు దేవులు మురారికి నిట్లని రెఃతయున్ రయం బునఁ జనుమయ్య పాండునృపపుత్రుల నెచ్చెయి నైనఁ గాచికోల్ విసుతి గదయ్య నీకు నిను వేయివిధంబుల నాశ్రయించు పెల్లను ఫల మొందఁ జేయఁగఁ దలంచుట పెంపు సుమయ్య కేశవా. 376

— శ్రీకృష్ణుడు కరిపురంబుననుండి పాండవులయొద్దకు వచ్చుట —

వ. పాండు పునర్దర్శన మయ్యెడు మని వీడ్కొల్పిన వాసుదేవుండు వెడలెం దద నంతరంబ వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు వారలతో మీకు శోకోపశమనంబుగ నిప్పుడు శౌరి నెప్పినవచనంబు లాదరణీయంబులు నుండి యని యుపదేశించి వెండియు వలయువాక్యంబుల వారికి నాశ్వాసంబు గావించి యంతర్ధానంబు నేసి నిత్రెఱంగు గోవిందుండు కృతకృత్యుం డై వెలువడి యరదం బెక్కి యతిత్వరితగతి నోఘవతీతరంబున కరిగిపాండవులం గని తాను ధృతరాష్ట్ర సన్నిధి గాంధారిం గనుటయు వారలకు దుర్యోధనుండు దెగియె నని నెట్టనం జెప్పక ²చెరసుంబల్కులుగా నయ్యాంబిక్షేయుని యుపేక్షనుం గొడుకుల కీడు నం దత్కులంబునకు సంక్షయంబు వాటిల్లుట యుగ్గడించుటయు నానందునఁ బాండవులవలనఁ బాపంబు లేమి దెల్పుటయును నారాజును దేవులును వారిత గోపింపకుండం బ్రార్థించుటయు సుపచారవచనంబులచందంబున వార లావృద్ధులకు నిస్తారకు లని పలుకుటయు విశేషించి గాంధారికి నుచితభూషణంబుల నత్యంతోపకాంతిగలిగించుటయు నప్పలుకు లన్నింటను దుది నయ్యరువురు దనచేసినది సామాన్యంబున ననుష్ఠించిన యావత్సమయసమాగమంబుగాఁ గొనిసమాత్రయ కాని యొం దెఱుంగక యునికియు న్గాంధారరాజనం దన దనకు మగని నప్పగించుటయు నెఱింగించి యంతక మున్న వచ్చి యావచి త్రపీఠ్యపుత్ర కడం బారాశర్యుం డున్నవాఁ డమహాత్ముం డే నిట వచ్చినపిదప నాదంపతులకు నాయొనర్చినయుపదేశంబు శృఙ్గం బగునట్టిమాట లాడనోపు ననియు నతనియునికి యట్లు గాఁ దనపోయినపని సఫలం బగుటయుఁ బాండు

నందనులకుం దెలియఁ జెప్పె నని వైశంపాయనుండు జనమేజయుఁ కి ట్లనియె.

క. విను మోఘపతీరం, బున క మ్మెయిఁ బొండురాజపుత్రులు ప్రీతిం
జనినతెఱుగు సంజయుచే, విని ధృతరాష్ట్రుండు శోకవిహ్వలుఁ డగుచున్. 378

వ. అతని కి ట్లనియె. 379

ఆ. తొడలు విఱిగి నేలఁబడియుండఁ దలదన్ని, నట్టిభీమసేనుఁ డగ్రజుండు
ననుజచయముఁ దాను నరిగినపిష్టట, ¹ నెట్లు లయ్యె నమ్మహీశ్వరుండు. 380

వ. అని యడిగిన నమ్మానసపతికి నాసూతసూనుం డి ట్లను నేను బొడలోనుండి
యుధిష్ఠిరుండు యుద్ధసమయంబును నిశ్చయించిన నీశోడుకు పాలిగలనికి నడ
చునప్పుడు వెడలి పాండవపరిజనాబులం గలసి వారు నన్ను డాసినదృష్టిం
గనుంగొన నక్కురుపతికిం బొడసూపక చని గదారణం బనుసంధించి యుఁకిం
జేసి యక్కొంతయు లరిగినయనంతరంబ యమ్మహీకాంతునికడకుం బొగు
లుచుఁ బోయితిఁ బోయిన నతండు ధూళి పొదివినవదనంబుపై నెఱసినవెం
డుకలు వాయం ద్రోచికొని నామొగంబుఁ జూచి ధర్మనందను నిందించుచు
నపుడుగఱచి కన్నీరు గ్రమ్మ నిట్టూర్పు నిగిడించి. 381

తే నేల నాలుగు నెఱుగులు నేలి భీష్మ, గురుకృపాదులపైఁ గార్యభరము నిల్పి
యున్నవానికిఁ దుది నిట్లు లుండవలనె, గాలసంప్రాప్త మేరికిఁ గడవ వచ్చు. 382

క. ననుఁ బదునొకఁ డక్షోహిణు, లనూనవిభవమునఁ గొల్వ నఖిలనృపులు పం
చినపని నేసి మెలగి ర, ట్లునికి గనిననీవ యిట్టులునికీయుఁ గంటే. 383

ఆ వాయునందనుండు గదాయుద్ధధర్మంబు, నుజ్జగించి నిండ శోర్పి యిట్లు
నేసె ని త్తెఱుగు నెప్పుమీ సంజయ, మనకు నిపుడు గల్గుజనుల కెల్ల. 384

చ. అనిమిషవాహినీతనయు నస్త్రకళాగురు సామదత్తఁ గ
ర్ణుని రణధర్మహీనతకు రోయక చంపినభంగులుకొ మరు
త్తనయుండు నేడు నేసినవిధంబును లోకులు పాండురాజనం
దనతఱిఁ బ్రువ్వఁ దిట్టరె పృథావిజయం బిది యెంత యొప్పెడున్. 385

క. అనిలజుండఁబోలె గపటపు, టనువునఁ బగవారి నోర్పి హర్షంబునఁ దే
లునె తూలపోనీమగఁటిమి, దనకుఁ గలుగునట్టికి ర్థితత్పరుఁ డెందున్. 386

చ. మఱియు నొకండు వింటె పవమానతనూజునిచ్చెయిఁ బెన్దొడలె
విఱిగి ధరిత్రిఁ బడ్డయెడ వేగమె వచ్చి శిరంబుఁ దన్నె నే
దైత గలయప్పు శత్రు నవధీరతుఁ జేయుట యొప్పుఁ గాక యే
పఱిఁనఁ బరాభివించిన జనావళి నవ్వదె నొవ్వదె మదిన్. 387

క. మనరాజును దేవులు భండనముతగవు నేర్పరించుటకు నేర్తురు భీ
మునిచేసినయది సంజయ, వినిపింపుము వారలకు సవిస్తారముగన్.

న. మఱియును.

389

ప. చెలులం జుట్టలఁ ద్రోచి యర్థిజనులఁ శ్రీమంతులఁ జేసి వి
ప్రుల భవ్యస్థితి మన్ని యాగములు వేరుం బెంపు శోభిల్ల ని
ట్లలపుం ద్యాగము దాఁమున నడపి నిష్ఠం బెక్కు నెల్లించి యు
జ్జ్వలతేజంబున నిధభూతి భుజగర్వస్ఫూర్తి బొల్పరిటన్. 390

క. పగవారి నాశ్రయింకక, మగఁటిమియును బ్రాభవంబు మానము నెందుం
బొగడొంద నుల్లసిల్లితి, దెగువంతకు లక్ష్మితోఁ బ్రదీప్తుడ నైతిన్. 391

క. సమరము శమంతపంచక, సమీపమున ధర్మవృత్తిఁ జలువఁగ నత్యు
త్తమలోకము సమకూఱెను, విమలాత్ముడ నైతి నొందువేయును నేలా. 392

తే. ఎదిరి వెనగంగఁ జాలక నిదురవోవ, నొంచు తెఱఁగున విషము వెట్టించుపగిది
నింటఁ జచ్చిడుచాడ్పున నిట్లు నేసి, యడయుదురుగాక రాజ్య మప్పొందుసుతులు

వ. అని యంత నిలువక. 394

ఆ. పాపకర్త లయినపాండుతనూజులు, సమరధర్మ మెడలి జయము గొనుట
గురుసుతునకుఁ గృపునకుం గృతవర్తకుఁ, దేటపటుపు నాదుమాట గాఁగ. 395

క. దేవవ్రతగురుకర్ణుల, దేవసములఁ బాడి దొఱఁగి దెగటార్చుటయున్
నీవు దలఁపించి వారలతో వెండియు నిట్లు అనుము దుర్జనదూరా. 396

ఆ. కపటధర్మకంచుకంబున వెలసిరి, గాని సత్యపురుషకారపరులు
గారు పాండుసుతులు వారల నమ్మంగఁ, గాదు నేత గుండెకాయ యిడిన. 397

వ. ఇది నామాట గాఁ జెప్పు మని పలికె నప్పు డచ్చేరువపల్లెలవారు దన్నుం జూడ
వచ్చిన నజ్ఞసంబులఁ గలయం గనుంగొని గాంగేయుండును గుంభసంభవుం
డును మొద లైనబంధుమిత్రులను లక్షణుండు లోనుఁగాఁ గలకుమారులను
వేరుకొని వారు మున్ను సనుటం జెప్పి వారు సనినలోకంబ తనకుఁ బాటిల్లుట
యొగ్గడించి తన దేవులును దుస్సలయు నాదిగాఁ గలయబలలు దాను లేనిపిమ్మ
టఁ బొందుదురవస్థలు వాక్రుచ్చి పనివిన విని వారలు గన్నీ రొలుక నుమ్మరి
కంబు గూరునుల్లంబులతోఁ జని రండుఁ గొందఱశ్వత్థామ ప్రముఖరథిక్రయం
బయ్యెడ మెలంగుట యెఱింగి వారలకు రాజరాజావార్త నెప్పిన వారలు సత్య
రంబున నచ్చటి కరుగుదెంచి యరదంబులు డిగ్గి. 398

— కృష్ణకృష్ణాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం జేరి విలపించుట —

సీ. కడుచెట్టిదం బగు గాలిచే గూలిన మహనీయసాలభూరుహముపొల్కిఁ
బ్రబలకీరాలమూర్ధణములఁ ద్రెల్లిన రాజితవన్యవారణమునూడ్కిఁ
గల్పాంతవాయుసఖస్ఫురణంబున నీవిరి పోయినమహర్ణవముకరణిఁ
గాలవ్యయమునఁ దూలి మేదినిమీఁద బడినపూర్ణేందుబింబంబుపగిది

- తే. ¹దుఃఖుఁ దై యుండియును నొప్పు దొరుగకున్న
యన్న రేశ్వరుఁ గనుగొని యడలునెడల
తోడ మేనులు దూలఁగఁ దొట్టువడుచుఁ
జేరి యాతనిచట్టు నాసీను లైరి. 399
- వ. ఆసీను లై నయెడ నగ్గు సునుతుండు. 400
- ఉ. అక్కట యెప్పుఁ బల్వురు ధరాధిపతుల్ గొలువంగ నుడుసీ
వొక్కరుఁ డున్న వాడెపు మహాన్నతపీత మలంకరించునికా
దెక్కలిఁ దాఁకి థాత యిలఁ ద్రెల్లై మనట్లుగఁ జేసె నీబలం
²దెక్కడఁ బోయె నైనన్యపతు లేలాకా యిక్కడ రారు భూవరా. 401
- తే. కడలుతోనఁ జాట్టుఁ బట్టెనుగొడుగు లెవ్వి, యెచట మెసఁగంగ నీవురు లేల పట్ట
రంగమున నానినంబున నవనిధూళి, గదిరె జలక మే లాడవు కౌరవేంద్ర. 402
- చ. అనిమిష వాహినీతనయుఁ డస్త్రగురుండును నీకు నెప్పుడం
గనువెలుఁ గై చరింతురు వికర్ణఁడుఁ గర్ణఁడు దుస్ససేనుడుకా
నిను నొకయప్పుఁ బాయ రవిసీతు లాశో నృప వార లెల్ల నె
వ్వునమున శంక లేక యొకమాటును నిక్కడఁ జేర రెవ్వరున్. 403
- క. నీయొడఁ జంచల యయ్యెను, శ్రీ యెవ్వరి నచలవృత్తిఁ జెందెడు విధి య
ట్టై యున్నవారి నిట్టులు, నేయఁడె యే నింక నేమి నేరయదు నధిపా. 404
- తే. అని విలాపంబు నేసిన విని విభుండు, గన్నుగవ నశ్రులురులంగఁ గరపుటములఁ
దుడిచికొనుచు డగ్గు త్రికదొడరు నెలుఁగు, నెట్టకేలకు నూల్కొల్పి యిట్టులనియె.
- క. మనుజులకు నిట్టిచందము, మును థాత సృజించినది ప్రమోదము భేదం
బును వచ్చును బర్యాయం, బున దీని నెటుంగవలదె పురుషం డనఘా. 406
- వ. అని యారథికవరుల నాలోకించి. 407
- సీ. పయిపయి నెంత లావడలు వచ్చిన నైన నుత్సాహ మెడలక యుద్ధ మరులు
నేడ్వడునట్లుగాఁ జేసెడిబంధులు మిత్రులు సోదరుల్ పుత్రు లట్లు
బలనమేతంబుగా భండనంబునఁ ద్రుంగ నొక్కఁడు నిల్పుట యొప్పు నెట్లు
మద్బాహువీర్యంబు పహితభైర్యంబును దలమున్న లైన సభర్తవృత్తి
- తే. సంగరము నేయఁ జాలక శత్రు లిట్లు
నొంప నద్గతి వడయుట సొంపు గాదె
యదియుఁ గాక విద్విషులచే నాజు బడక
యుండ మిముఁ గాంచునమ్మేలు నొడవె నాకు. 408
- చ. వినుండు మహానుభావుఁ డగు విష్ణు నెఱింగి యెఱింగి యే మిముం

గొని వెఱి వేది కాదె పగకుం దలకొంటి జయంబు గోరి మీ
రును బలశౌర్యసంపదచూపముగాఁ బొగ డొందుభంగులం
బెనఁగితి రేమి నేయుదురు బెట్టిదుఁ డై విధి తప్పఁజూచినన్.

409

వ. వగవ కుండుం డని యే బొదలోనం బొంచి యున్నది మొదలుగ గదాయు
ద్ధంబుపాడి విడిచి వడముడి పుడమితేనిం బడవైచి తలదన్నుట తుదిగానైన
వృత్తాంతం బెల్ల నప్పు డారథివరులకుఁ దేటవడం బలికిన విని పాండవులదెస
నీసురు రోసంబు నెత్తి గురునందనుం డరుణాననుం డగుచు నవుడు గఱచి
కణిమాక్షరకలితంబు గా నక్కొరవేల్వరున కిట్లనియె.

410

ఉ. పాండవు లట్లు వజ్రవకుఁ బాపవిధిం దెగఁ జూచినప్పుడుం
జండతర ప్రకోపము నసహ్యపుశోకము నీట్లు చిత్త మొం
డొండఁ గలంప వే నిపుడ యొక్కఁడుఁ దక్కఁ యుండ వారి ను
ద్దండమదస్త్రవహ్నిఁ బరిదగ్ధులఁ జేయక యెట్టు లుండుదున్.

411

తే. వినుము సత్యంబు వల్కెద మనుజనాథ
యడరి యందఱఁ బాంచాలు రాది గాఁగఁ
గలుగుబాంధవమిత్ర సంఘములతోడఁ
నూడ నేఁ డిదె కృష్ణుండు సూడఁ ద్రుంతు.

412

వ. వసువు మనిన హృష్టుం డై యజ్ఞనపతి గృపాచార్యుం గనుంగొని యొక్క
కలశంబున జలంబు నినిచికొని ర మ్మనుటయు నమ్మహీసురవరుండు దమ్ముం
బొడ వచ్చి యచ్చట నున్న సమీపా శ్రమమునికుమారులం బ్రార్థించి యొక్క
కలశంబు దెప్పించి దానిం దోయపూర్ణంబుఁ గావించి తెచ్చిన.

413

చ. అతనికి నెమ్మి ని ట్లనియె నమ్మచుజేంద్రుండు నీవు వేగ మం
చితముగ ద్రోణుత్రు నభిషిక్తునిఁ జేయుము ప్రీతి మచ్చుమా
పతియుఁగ భూసురుండు నృపుపంపునఁ గయ్యమునేత లోకవి
శ్రుత మగుధర్మ ము ట్లగుటఁ జూపె యొనర్చెద నవ్వితేషమున్.

414

వ. అనవుడు సతండు సంప్రీతుం డై యగ్గురునందనునకు నేనాధిపత్యాభిషేకం
బాచరించిన.

415

ఉ. ఆరథిోత్తముం డధికహర్షముఁ బొందుచు నమ్మహీశ్వరుఁ
గారవ మొప్పు గ్రుచ్చి యిటిగోఁగిటఁ జేర్చి యదాత్తసంహనా
దారవ ముల్లసిల్లఁగఁ బ్రియంబు మెయిం గృపయాదవోత్తముల్
నేరి కెలంకులం బనఁగఁ జెచ్చెర నేఁగె నుదగ్రమూర్తి యై.

416

వ. ఇ ట్లశ్వత్థామకృపకృతవర్తలును మహాద్యోగంబున.

417

క. ఆరినిరవశేషనిరసన, పరమానంద ప్రచరితపాండవపుత్రో
త్కరబాంధవనికరపరి, స్ఫురణాధ్యతదియశిబిరమున కభిముఖులై.

418

వ. చని రని యట్లు భృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డశ్వత్థామోత్సాహంబు తెఱిం
గెఱింగించె నని వైశంపాయనుండు నెప్పిన విని జనమేజయుం డటమిఁదివృ
త్తాంశం బెఱింగింపు మని యడుగుటయు. 4.9

మ. శ్రుతివాక్యార్థమయ ప్రభావమునిసంస్తుత్యానుభావా శచీ
పతిముఖ్యానిమిషాభివాద్య ¹నిరసద్భావైకవేద్యా మహా
న్నతహేతుత్వవిరాజమానచరణా నమ్రాపదుత్తారణా
సతతోన్నిద్ర ²విధైకభక్తసులభా సంవిత్ప్రభావల్లభా. 420

క. సితసీలాదికవర్ణా, హితవైకృతదూరమానసేఽన్యధారా
శతదళభవసత్యవతీ, ³సుతాదిబుధమతిలతా ప్రసూనాకారా. 421

మాలిని:—

భరితవికసనాంతగి ⁴పద్మనిశ్రేణీకాసం
చరణపరిణతత్వశ్లాఘనీయక్రమోద్య
స్తరుదుపగమలిలామధ్యమానేందుబింబ
క్షురదమృతవికారోత్సరణానందరూపా. 422

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రకొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్తనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున శల్యపర్వంబునందు
సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధమహాభారతమునందలి శల్యపర్వము

స మా ప్త ము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సౌప్తిక పర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

మత్స్య-స్థుభరతో

ద్వామారుణరశ్మిభూతిధవళమరీచి

స్తోమపరభాగరమ్య మ

హా¹వ.హితస్ఫురితవక్ష హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

2

తే. సంజయునిచేత గురుసుతోత్సాహ మట్లు

వినివధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను వీరవర్యుఁ

డనఁగఁ జాలునశ్వత్థామయును సహాయ

రథికులును విక్రమించిన క్రమము నెఱుమ.

3

వ. అనుటయు నవ్వానవవతి కాసూతసూనుం డిట్లను నవ్విధంబునఁ గురువతి
యశ్వత్థామ కభిషేకంబు నేయించిన నాకృపాచార్యుండును గృతవర్తయు
గురుపుత్రునుత్సాహంబున కుహోద్బలకం బగునుద్యోగంబునం బొదలి రమ్ము
వర్షరు మహిపాలుండు పాండవులం బరిమార్చుటకుం బనిచిన నట్లు పూని దక్షి
ణంబు ముట్టి వడమట నున్న పాండవశిబిరంబున కభిముఖులై చని రత్నైఠం
గున నవ్వీటికేలు కనతిదూరంబుగాఁ జని యారథికపరు లాలించి.

4

ఉ అందలివార లెల్లను జయంబునఁ బొంగుచుఁ బేరెలుంగు లం

దండ డెలంగఁ గాఁ బలుక నార్వఁగ నొత్తిలి నవ్వ నాకసం

బందినయట్టిమ్రోత విని యక్కడ వోవఁగ నుల్కి రప్పు ద

మ్మం దడవక వడిక వెడలు మూఁకలు మ్రోయుటగాఁ దలంచుచున్.

5

వ. ఉలికి యట వోవు టుడిగి యొచ్చటి కేనియుం దొలంగి నిలిచి మఱి కర్జంబుఁ
జూచికొనువా రై యారథికపరులు మగిడి తూర్పుదెస కొంతద వ్వరిగి రనిన

నష్టాటలు వెడవెడ వినుచుం దనకుం బొట్టిన్లదురవస్థ చింతించుచు నాంబి
కేయుం డిట్లనియె.' 6

సీ. సంజయ కురురాజు సమయునే యిట్లు భీమునిచేత బలశౌర్యముల నజయ్యుం
డని నష్టియుండితిఁ దనయులు సూర్యురు మడియుట వినియు నామనము పెక్కు
పటియై పోవనిభంగిఁ జూడఁగ తాత నొనరించినది గాఁగ నోపు నింక
నడియరితనమున నప్పొండవుల నాశ్రయింపఁగఁ జాల నే నెక్కడేనిఁ

ఆ. బోదుఁ గాక యట్టిభూపాలుతండ్రినై, ప్రాభవమునఁ జేర్చి పరమదైన్య
వృత్తి శోర్యఁ దగునె విన వశమే మాట, లామరుత్తమాజుఁ డాడ నాకు. 7

వ. అని సలికె యశ్వత్థామ ప్రభృతు లేమి నేసి రనుటయు నజ్ఞనపతికి సంజయుం డి
ట్లనియె. 8

క. ఇచ్చెయి నారథకవరులు, గ్రమ్మటి చని యడవి సొచ్చి కని రొకమడు వం
దిమ్ముల సూతజనులు ర,థ్యమ్ముల నీళ్లకును దిగువ నప్పుడు దారున్. 9

వ. రథంబులు డిగ్గి యంబుపానంబు నేసి యామ్రోతదెస నాలించు చుండిరి. 10

తే. అంతఁ బల్కినధరణీధరాగ్రపశ్చిమంబునకుఁ బోయె మార్తాండమండలంబు
సాంధ్యసమయకృత్యంబులు సలిపి రపుడు, రథకవర్యులు మువ్వరు రాజముఖ్య.

వ. సలిపి వా రొక్కవటవిటపిసమీపంబున నాసీను లై రాసమయంబున. 12

తే. వారిముఖమండలములతో వారిజములు
మొగిడె శోకతమంబుతో నిగిడె దిమిర
పటలి బహువిచారములతో బరఁగ బొల్పె
భూతతేతాళగణములు భరూపర్య. 13

క. కలుగు గురుసుతున కెట్లుం, గలహం బని చూడ నమరగణ మధికకుతూ
హలమున వచ్చెనొ యనఁ జా,క్కలు నోఁచెఁ గగనవీధిఁ గౌరవనాథా. 14

వ. ఇట్లు రాత్రి యగుట దివాచరంబు లైనజంతువు లుపశాంతవర్తనంబు లయ్యె
రాత్రిచరంబు లైనవి సంచరింపం దొడంగె నప్పు డమ్మువ్వరు నెవ్వగలఁ
గూరినమనంబులతోఁ గురుబలం బకారణంబ పొలియుట యుగ్గడించి తత్సం
బంధకలితంబు లైనభాషణంబులు చెల్లుచుండ నుండి డప్పి గూరి కొండొక
నేపునకు మహీతలంబున మేనులు వైచి వందురుచుండి రందుఁ గృపకృతవర్షలు
నిద్రవొందిరి గురునందనుండు శ్రోథాతిశయంబునం జేసి నిదురవోవక వటవిట
పంబు గలయం గనుంగొనువాడు టిదీయశాఖోపశాఖల నానాకాకంబులు నిలి
నంబు లైది నించుచుండ నాలోకించె నయ్యచనరంబున. 15

సీ. విడుంగులుగములు గ్రమ్మినయట్లు నిగిడెడు రోచులు గలవిడిగ్రుడ్లు దనర
మెఱుఁగారుకెంజాయ మెఱసినయెఱకల మోపున నెసఁగుచె మ్రోతతోడఁ

1 గాభులభీషణాకారత వేల్లతో లీలమై నెగసినకైల మనగఁ

గరముగ్రమగుమొగ మిరుదెసమురియించి యామిపంబులయిక్కలరసికొనుచు

తె. నచటిబయ లెల్ల దాన యై యుక్కజంపుఁ

జందమును ఘోర మైననిస్వసముఁ జూడ

గతియు భూతవితానభీకరముగా ను

లూక మొక్కటి వచ్చె భూలోకనాథ.

16

అశ్వత్థామ యులూకంబు రాకంబుల జంపుట నాలోకించుట

వ. వచ్చి యుద్విటపిటపంబు నూడి యక్కాకంబుల నాలోకించి యంగంబుల
యుద్భటత్వం బుడిపికొని గమనంబు తిన్నడనంబు దలకొనఁ జొచ్చి వాని
నాకమించి.

17

ఉ. కొన్నిటికంఠముల్ నులుపుఁ గొన్నిటికాభులు ద్రుంచు సుగ్రతం

గొన్నిటిపక్షముల్ నఱకుఁ గొన్నిటిపాట్లు ప్రచ్ఛులీలమైఁ

గొన్నిటి నప్పించుకొని కోలెముకల్ నులుమాడు నిట్టు ల

యన్నిటి నయ్యులూకము రయం బెసఁగ వధియించె భూవరా.

18

వ. ఇవిధంబున నిద్రావివశంబు లైనమవ్వాయపంబుల వివిధంబు లగువధంబుల
గీటడఁగించి యాకాశికంబు శత్రువులం బొదివి సమయించినమేటినుగని
మాడ్కి మోదంబు నొందినం గని యగ్గురునందనుం డాచందం బొనర్చుటకు
డెందంబున నుత్సాహంబు వొడమి పొంగి తనలోన.

19

తే. ఇవిహంగమ ముపదేశ మిచ్చె నాకు, నిద్రవోవంగ శత్రుల నిగ్రహింతు

నింతలే స్సగునే ముందరేమి తెఱఁగు, గాననైతిని నాపూనుకార్యమునకు.

20

వ. అని వెండియు.

21

ఉ. పాండునరేంద్రనందనుల బాంధవపుత్రయతంబు గాఁగ ను

ద్ధండతే నే వధింతు నని దర్ప మెలర్పఁగఁ గౌరవాధినా

భుండు వినంగ బల్కితిని దుర్దమదోర్బలు లమ్మహాత్మకుల్

గండున బెట్టు పైఁ బడుట కార్యము గాదు దలంచి చూడఁగన్.

22

క. ఆరవాయి గొనక బెట్టుగఁ, బరిగొని యక్కడికిమగలవై నడరుట యు

ద్ధరిగతి నన్నిజ్వాలోత్పరమునముకా మి. పుత యులుసుకరణియ కాదే.

23

వ. పాండవులం బరిమార్చుపని నేడ చేయక మఱిచేసినరా రాజునిర్మతప్రాణుం డైన
నాకెలసం బెవ్వరి కెక్కెడుఁ జక్కటితోడిబవరంబున నబ్బలుమగల గెలువరా
దని యిట్లురిమాడునాచి. త్తంబుచింతాపరంపర వాయ నీపక్షివిచేష్టితంబు లో
చనగోచరంబయ్యుం బగతురఁ దెగటార్చునెడ నశ్వాయం బనక యుపాయం బె
య్యది దొరకొనిన దాన నుత్సహింపవలయుట శాస్త్రసిద్ధంబ కాదే యెట్లనిన.

తే. ఎత్తినప్పుడు విడియుచో నిజకటంపు, దెరువునందు నడపు నెడి తిరుగఁబడిన యట్టియెడ నిర్దవోయెడునవసరమున, శాస్త్రపుల బెట్టు వైబడి చంపవలయు. వ అనునీతివాక్యంబులు విందు నంగీకృతత్వత్రధర్మం డగువానికి నిట్టివి కర్తవ్యంబు లట్లుఁ గాక పాండవేయులు పితామహగురు లైనభీష్మద్రోణులఁ దెగటార్చునెడం జక్కటి గలతెఱంగున సంగరంబు చేసిరె యంగరాజును రారాజును బరిమార్చినభంగులఁ దలంపం గూడునె కావునఁ గల్పహోపాయు లగుకౌంఠేయుల నిద్రాసమయంబున గొబ్బున నిగ్రహించుట నీతియ కాని నింద్యంబు గాదని నిశ్చయించె నట్లు క్రూరవ్యవసాయం డగునగ్గురునుతుండు దనమామను గృతపర్షను మేలుకొల్పి యిట్టిసమయంబున నిద్రించితి మని లజ్జించు చున్న యారధికవరులతో ని ట్లనియె. 26

క. మొగదప్పితిమి రణమున మన మకట ముప్పురము రారాజు నొక్కరునిఁ బొందు తనయులు దమవారుఁ దారును బెక్కందుఁ గూడి చుట్టురు ముట్టి గుల్లపఱచి రేకాదకాక్షాహిణీశ్వరుఁ డట్లొంటిమెయిఁ జిక్కి పోరుచుండియును బాడి దప్పుఁ డవ్యభుని నధర్మవిక్రమమునఁ బాపాత్మకుం డగుబకవిరోధి

ఆ. గూల్చె నంతఁ బోక కురుదేశరాజ్యాభిషిక్త మైనయతనిశిరము దన్నెఁ బరిభవంబు నొంచె బ్రాణాంతకరవేదనాతిశయముకంటె నన్నరేంద్రు. 27
లావును వెరవును గలుగును, హావీరు లనేకు లట్టు లన్నిదినము లా భూవిభునకై వెనఁగి జయ, మీ వలఁతులు గాక పోయి రే మన వచ్చున్.

ఆ. ఎవ్వ రెంతఁ జేసిరేనియు విధి యొందు, దలఁచ 2 నాఫలంబు దలఁగ కేల యుండు నిట్లు గాఁగ నున్నది గాకేమి, యెసక మెసఁగుకొరవేంద్రుమనుపు. 29

వ. అని పలుకూట లాడి మీమది కలంగకున్న దేని యీమహావ్యవసంబునకుఁ గర్తవ్యం బెట్టి చెప్పువలయు ననినఁ గృపాచార్యుండు ధనురాచార్యనందనుమొగంబు గనుంగొని నీవు చెప్పుఁ దలఁచినయంతవట్టునుం జెప్పి కార్యం బడిగిలేని నాకుఁ దోచినదానిం జెప్పెద విను మని యి ట్లనియె. 30

— కృపాచార్యుఁ డశ్వత్థామకు నీతివిశేషముఁ తెఱింగించుట —

సీ. ప్రారంభముల తెల్ల బొరుషమును దైవమును సాధనమ్ములు వినుము వాని లోన నొక్కటిచేతఁ గానేర దనఘ తత్ఫలసిద్ధి లెట్లన్నఁ దఱచు వాన కారుపాలంబునఁ గల్గెనేనియుఁ గొల్చు గావంప నేర్చునే యేవిధమున వల నేర్పఁడగ దున్నఁ బొలములో నైనవర్షంబు లే కున్న థాన్యంబు లగునె

ఆ. కావు లావు వెరవు గల్గి కర్మనము సేయంగ వృష్టి దగినయట్లు గలుగ ఫలము గల్గునట్లు పౌరుషంబునకు దైవంబుతోడుపాటు వలయు నెందు. 31

వ. అదియునుం గాక. 32

క. తగుపని కుద్యోగించుచు, దగ వెఱిఁగెడుహితుల కనుమతంబుగఁ జేయక

1 భూవిభుకై...జయం, దేవలఁతులఁ గనకపోయి. 2 దత్ఫలంబు దలఁగకేల.

- జగతీసురవరకార్యము, లగు వారికి గలుగు విధిసహాయత్వంబున్. 33
- క. ధర్మము దప్పక నయగతిఁ గర్తాచరణంబు నడవఁగా ¹ఫలసిద్ధిఁ
నిర్మలయశ మగుఁ దప్పినఁ, బేర్చి నెడదె నింద రా నభేదోత్పాదనా. 34
- ఉ. నీతి దోఱంగి కార్యముల నెట్లన యాగ్రహవృత్తిఁ జేసినం
బ్రీతిగ సిద్ధిఁ బొందినను భీతియుఁ గుత్సయుఁ బుట్టు భూజను
త్వేతురు చేటు సేతలు ఫలింపక తక్కిన మున్న వచ్చు న
త్యాతురతాస్వగంబు లగునాపద లిద్ధవివేచైభవా. 35
- ఉ. క్రోధము లోభముఁ భయముఁ గూరినది త్రముతోడ దుష్క్రియా
సాధనవృత్తి దుర్జనుఁడు సజ్జను లాఁగఁగఁ జేయుకార్యముల్
బాధలఁ బెట్టకున్నె సిరి పాయఁగ జేయక యున్నె వానిఁ దీ
ప్రాధినితాంతమగిఖిపృథయత్వము దేరక యున్నె వానికిన్. 36
- చ. వినుము కురుక్షీతీశుఁడు వివేకవిదూరుఁడు క్రోధలోభముల్
మనమునఁ బేర్చినన్ దురభిమానమునన్ హితు లెంత చెప్పిన
న్వినక బహుప్రకారముల నిందకు నోర్చి పరాభవించె స
జ్జను లగుపాండుపుత్రుల నసత్పథవృత్తిఁ జేటు దప్పునే. 37
- వ. అని యితి యతండు మీమది గలఁగకయున్న దేని కర్తవ్యంబుఁ జెప్పవలయు నని
యడిగిశమాట లుగ్గడించి. 38
- క. జగ మెఱుంగఁగ దుష్టీలుం, డగుభూనాథుండు వోయినట్లులె పోఁగా
దెగడుం జేటుఁ గలిగి వగ, మిగులను మది గలఁగదే యమిత్రధ్వంసీ. 39
- వ. అది యట్లుండె మన కిప్పు డిది కర్తవ్యం బని నిశ్చయింప మనశ్చేమి నేర్పము
తగవు తెఱుం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము 40
- క. మన మందఱమును ధృతరాష్ట్రనికడకుం బోయి కార్యసూత్ర మతనిచే
వినవలయు నాతఁ డెయ్యది, గని యికిన నదియ మనకుఁ గర్తవ్య మగున్. 41
- వ. అమృషీకాంతుండు. 42
- క. తానును గాంధారియు నెద్దానిం గార్యంబు గాఁగఁ దలఁచి పనిచినన్
దానికిఁ గా దన వలవదు, పూని యనుష్ఠిత మదియ పొగ డొందించున్. 43
- వ. వారలకడ విదురుండు నుండు సమ్మువ్వరు విచారించి చెప్పినకార్యంబునకు నింద
గలుగ దట్లుం గాక యెట్లు పొరలనను దైవోహహతంబు లగుకార్యంబులు
సిద్ధిఁ బొందునె యడిచిపడ వలనదు విచారించికొంద మనవుడు శోకదందవ్యా
మానమానసుం డగుచు నగ్గురుపుత్రుండు కృతఃపర్తను నతని నాలోకించి. 44

— అశ్వత్థామ కృపాచార్యకృతపర్వలతోఁ దనపూనిఁ స్థిరీకరించుట —

సీ. వెర విట్టితెఱఁ గిది వెంగలితన మని యెల్లవాఁడును దనయెఱిగినట్టి

తేజఃగున నిజకార్య¹దృష్టియ కయికొను నొరులనేర్పులు పట్ట నొల్లఁ దాత్త
బుద్ధియ మే లని పొగడు నన్యులచిత్తవృత్తుల నిందించు వివిధగతులఁ
శెందెడునాత్మియచేతగిప్రవర్తన మయ్యుండు దాన బాల్యముఁ దలఁచు

ఆ. తలఁపు గీడు చేసి యెలప్రాయమున నొండు, తలఁపునందు బట్టుకొలుపుఁబ్రీతి
ముదిమి వచ్చినతఱి నదియును విడిచి యన్యంబు లై ననేర్పు లాచరించు 45

క. ఆపదఁ బడి యొక్కఁడు స, ద్వాన్యపారము గాఁగఁ జూచి ²దాని నడపు శ్రీ
ప్రాపించిన నరుఁ డొండొక, చూపున వర్తించు నది విశుద్ధపదముగన్. 46

క. తగు నని మరణాదులకై, తెగువదెసకా మానవుండు దృఢనిశ్చయతం
దగిలినయది పరమహితం, బుగ వదలక నపుడు నన్యబుద్ధులు గొనమిన్ 47

వ. మీ రెఱుంగనియది లేదు నాకుం దోచినకర్జంబు మన కందఱకును శోక
నాశం బగునట్టిది దాని వినుండు చెప్పెదఁ బ్రజాపతి ప్రజల సృజించి
విపునకు దమంబును క్షత్రియునకుఁ దేజంబును వైశ్యునకు దక్షత్వంబును
శూద్రునకుఁ ద్రివర్ణానుకూలతయం వలయుగుణంబులుగా విధించెం గావున
శాంతండు గానివిప్రీండును దేజస్వి గానిరాజును దక్షుండుగాని వైశ్యుండును
త్రివర్ణానుకూలుండు గానిశూద్రుండును నిందం బడుదు రది యట్లుండె నేనును
విప్రకులంబునందు జనపూజితం బైనవంశంబునందు జనియించి భాగ్యహీనత
వలన రాజోచితధర్మం బనుష్ఠించితి నడుమ నానిష్ఠ వదలి విప్రధర్మంబు
మహనీయంబైన నది యాచరించువాడ నగుట నామదికిం జూడ మే లైయుండ
దదియుం గాక. 48

తే. మేటివిల్లును ³వ్యావ్రతోటియును ధరించి మెఱయంగ నాజి వధించె దంద్రి
నొకఁగువాఁడును రూపుతోనుండునట్టె, యెట్లుతలయె త్తిమెలగుదు నేనుజెప్రడ.

క. వాడు మొదలు గాఁ బగతుర, వాడి గలుగుతూపుగములవలగు మెఱసి యే
నేడు వధింతును నెవ్వగ, వేడిమిఁ బడఁజాల కొక్క చెరవు దలఁచితిన్. 50

క. లే దింకం బగ యని ధను, రాదులదెస వాహనములయందును సంత్య
క్తాదరు లై పగతురు నేఁ, దాదమఱచి నిద్రవోదు రది తఱి పొడువన్. 51

ఆ. ఓడిపోయి డప్పి నూని గట్టును శ్మేఱు, జేరి యొదిగి యున్నవారి గాఁగ
⁴మనలఁ దలఁచు రదులు మనముల నావంత, శంక లేదు సంతసంబు ఘనము. 52

చ. మదమునఁ దేలి యేమఱినమార్తర దాడిగఁ బోయి బెట్టుము
ట్టెద శరజాలసత్వరపటిష్ఠతః బల్కురఁ ద్రుంతుఁ గొండఱు
జదుపుదు నుల్లసత్పరిఘసంహననంబున గొన్నికంతములే
చిదుముదు నేల రక్తపరిపిక్తము గాఁ గరవాలలీలన్. 53

తే. గెలుపునూఱట ⁵నొదవునగ్గలపునిద్రఁ

- బీనుఁగులుఁబోలె నున్నయాచిరుదుమగలఁ
జంపి పీనుంగుఁ బెంట గావింపవలయు
శిబిర మెల్లను భూతముల్ నెలఁగుచుండ. 54
- వ. అని వెండియు. 55
- క. కరిహయనరశవముల భ, గ్నరథంబుల నెరసి ద్రుపదనందనగాత్రో
త్కరము పడి యుండఁ జూడక, శరిభవతాపోషశాంతి వడయఁగ నగునే. 56
- శా. భృష్టద్యుమ్నుని నుట్టి పట్టును మదోద్రేకం బడంగింతు ను
త్కృష్టాస్త్రంబులఁ జంప నల్క పశుభంగిం జంపినం గానిపో
దిష్టావాప్తి యనంగ నా కిదియే భూయిష్టంబు గొంతేయుల్
గష్టస్వైరవిధాభియోగమృతులు గావింతు ను గ్రాకృతిన్. 57
- క. అలిగినపినాకిచందం, బలవడ శిబిరంబుఁ జొచ్చి యందఱఁ బగఱం
బొలియింతును శుభుండఁ గా, వలదే జనకునకు నాదువల నేర్పడ గన్. 58
- క. పాండవులం బొంచాలురఁ, జండభుజావిభవ మెసగ సమయించి కృతా
ర్థుండ నయి వెంపుఁ దేజము గండును దక్కిండు లేదు కార్యము దలచన్. 59
- వ. అనవుడుఁ గృపాచార్యుం డి ట్లనియె. 60
- సీ పటిచినవారికి బగ మాటు పలుకంగ నుత్సహించుట కడునొప్పు గాదె
దైవయోగంబునఁ దగినయంద్యోగంబు నీమానసంబున నెలవ్రకొనియె
మాకు నీపూర్వ సమృత మేము దీనికి నీతోడివారము నీవు డస్సి
యున్నవాడవు నిద్రఁగూను లేక యున్న శివ వేడగరపడియె దీ యడవిలోన
- ఆ. నెట్టి దెట్టిదేఱి నిద్రించి వేగిన, నెలిమిలోడ సమృద్ధిన్సృష్టి
గడఁగి యేము దోడ నడతేర నడరిన, నరిగెలంబు గెలెను వశ్రమమున. 61
- మ. వరదవ్యాత్రవిదుండు బావ లఘుఁడ డశ్విభామ పుత్ర బావ ను
ధరలీలం గృతవర్తయుం గృపుఁడు నుద్యోగస్ఫురన్తూర్తి లై
వెరవుం జేవయుం జూపి నో నడవ దోర్నిరోధితక మూర్ఖున
న్నరయోధావళి గాదు దేవతకి నా దేవైయిం జూడఁగన్. 62
- వ. అని మఱియును. 63
- చ విను కృతవర్త దివ్యశరవేది బలాఘ్నండు శౌర్యశాలి యే
నును సమరొద్యమంబునకు నూల్కానఁ జాలుట నీ వెఱుంగు ది
ట్లని గణుతింప రాదు గురునట్టిడ యీతఁ డనంగవచ్చు ని
న్ననఘచరిత్ర యిట్టిరథికావళి వైరుల నెట్లుఁ జేయదే. 64
- వ. కావునఁ గోడందంబు నెక్కుడించి కంకటం బూడ్చి నిద్రింపు మేము నిద్రాగమ
నంబున జడులమై యున్నవారము ప్రభాతం బగుటయు నెల్లవారలకు నుల్లంబు

దెలివొందు నప్పుడు గడంగి యోధులం బొదివి వేరువాడి పొలియింతము మనము పాంచాలసహితంబుగా బొండ్లపులం దెగటార్చుటయొండె వారిచేతం దెగుటయొండె నయ్యెడుం గాక రిత్త మరలుదుమే యనిన మామకు నశ్వత్థామ యిట్లనియె.

1 తే. అలుక యొత్తినవానికి నశ్చించిత, కునకు నాతురునకుఁ గామగోచరాత్తు నికిని వచ్చునే వినునిద్ర నీవు నెఱుంగు, దెఱిగియుండి యిట్లేటికి నేడనన్ను.

క. ఎన్నఁబడి జను లెఱింగిన, యిన్నాలుగు తెఱఁగులందు నెయ్యది యైగ్గ గన్ను మొగుడ నీదటె నా, కిన్నియఁ గలుగంగ నిద్ర యేటికి వచ్చున్. 67

చ. గురుదేవపతే నాతురతఁ గూరెడ వైరిఁ దలంచి కోపనం భరితుఁడ నయ్యెడగ్గ సమరభంగినిరూపణచింత నొందెదం గురువతికిం బ్రియం దెసఁగఁ గోరుట నుత్తలపాటు సెందెదం బురుషవరేణ్య యే నిదుర వోవఁగ నెచ్చెయి నేర్పుఁ జెప్పమా. 68

శా. సారాచారనిరూఢుఁ డైనధనురాచార్యుఁగ్గ వధింపంగఁ గ న్నారం జూచితి వీవుఁ దత్పరిభవం బట్లుండె భగ్నిరుఁ డై రారా జెంతయు దీనవృత్తిఁ జెవులారం బల్కుగా విన్న యే నీరే యూరక నిద్రవోడునటె యిట్లేలంటి వీరోత్తమా. 69

ఆ. మనము వినఁగ రాజు పనివినభంగి కే, క్రూరచిత్తుఁ డైనఁ గుండకున్నె కరుణ లేక యున్నపురుషున కేని గ, న్నిరు దొరుగకుండునే మహాత్మ. 70

చ. అతఁడు మదీయసఖ్యపరుఁ డక్కట యే గసుగండ కుండ నా ఊతివతి యిచ్చెయిం బరులచేతఁ బరాభవ మొందె దానిఁ జూ చితి మును లోకు లవ్యభినిచేటును బొందుతనూజకోటియు న్నుతియును జెప్ప వింటి నది నామది సూఁడెడు నిద్ర వచ్చునే. 71

వ. అదియునుం గాక. 72

ఉ. కవ్వడియ్యుఁ ముకుందుఁడును గావలిగా భయ మేది యున్నవీ దెవ్వరి కైన ముట్టుకొని యే నని వేర్చి జయింప వచ్చునే యెవ్వరి నైననుం బగఱయే పడఁగించుట పౌరుషంబ యే నొవ్వక గెల్తు రాత్రి మెయి నూల్కొని తాఁకితినేని మాతులా. 73

ఆ. ఇట్లు నిశ్చయించి యెసఁగవుఁడఁగతో, నున్న వాడ నిట్టినన్ను మాన్పు రామి యెఱుంగ కంటి రారాజుమన్నన, వచ్చు చేసి మరలవచ్చు నెట్లు. 74

క. సమయింతుఁ బొదివి సాత్త్విక, సమయంబున నెల్లభంగిఁ జతురంగసమే తము గాఁగఁ బొందునృపసుత, సముదయమును ద్రుప్తభూపసంతానంబున్. 75

వ. సమయించి మఱి విశ్రమించియు నిద్రించియు సుఖించెద నీవు నిద్ర వేరు నెప్పి

1 "అ. అలుకవాడమవాని కర్థించినవను, నాతురునకు మన్నభాద్రునకును, నిద్రవచ్చు నట్లు నీవును దీనిని, తెఱిగి యుండి యేటికి నేడనన్ను."

యుద్యోగంబు మాన్పి మరల్చు జూచెద విది తగ వగునే యనిన గురునంద
నునకు గౌతముం డిట్లనియె. 76

— కృపాచార్యుడు నిద్రాసత్వం జంపఁ దగ దని యశ్వత్థామకు హితవు చెప్పట 76

చ. అలుక మనంబునం గదిరి నాతఁడు దాను నెటుంగఁ దోడ్పడఁ
దెలియఁడు కార్యతంత్రములు ధీమహితుం డగువాని కైననుం
జెలులును జుట్టులుం దగిలి చెప్పఁగఁ జొప్పడుఁగాక తక్కుని
ర్మల మగునీతంత్రము దిరం బయి చిత్తమునందు నిల్పునే. 77

క. మతి నెప్పుడు దా ధర్మస్థితి నూహించుచును హితులు నెప్పెడివెర వు
ద్ధతి దక్కి యాచరించుచు, జితేంద్రియత గలిగి నడవఁ జెందు శుభంబుల్. 78
తే. దుష్పథంబులఁ జొరనీక తొలఁగఁ దివ్రతు

రాష్ట్రజనములు దగ వశ్యు లయినవార
లందుఁ బుణ్యంబు దొలఁగనియతఁడు దొలఁగు
దొలఁగ నేరఁడు భాగ్యంబు దొలఁగువాఁడు. 79

క. మతిమంతు లైనవారికి, హితు లగువెరవుగలవార తెఱిగింతురు దు
స్థితి గాకుండఁగఁ గార్యముగతియొత్తియుండప్పలిషియుం గడవఁబలికియున్.

క. నాపలుకువట్టి యాగ్రహ, దీపితుం డగు టుడిగి మదికిఁ దిన్న దనము నీ
వాపాదింపుము సలమును, గోపముఁ గ్రోవఁబు విడువు గుణరత్ననిధి. 81

వ. ఆ ట్టైనం బశ్చాత్తాపంబునం బడవు నిద్రించినవానిని నాయుధంబులు విడిచిన
వానిని వాహనవైకల్యంబు నొందినవానిని శరణుసొచ్చినవానిని దలవీడిన
వానిని వధియించుట ధర్మంబుగా దీనమయంబున సమస్తసైన్యంబును బాండవ
పాంచాలురు నిద్రవొవుదురు నిదుర సావునట్టిగకాదె పీచుంగులంబోలె బడి
యున్నవారిం బొడిచి పాపంబు గట్టుకొని నాకంబునఁ బడుట మేలె మహాస్త్ర
విదు లగురథికముఖ్యులయందస మేటియనం బరగి యింతకు మున్నే మిటం గల్గ
వంబు లేని నీయట్టివాని కిట్టిదుష్కర్తంబు గర్తవ్యం బగునే యిది మడుంగుఁజీర
యందు మసిదాఁసె ట్లయ్యెడు సూర్యసంకాశండ్ వగునీవు సూర్యోద్భయసమ
యంబునఁ బ్రకాశప్రకారం లైసపరాక్రమంబున కుపక్రమింపు మనవుడు
నశ్వత్థామ గృపాచార్యున కిట్లనియె. 82

నీ. నీచెప్పినది యెల్ల నిజము కాసింపంగఁ దగువాడ వై హితం బగుదెఱంగు
నా కెఱింగించితి నీ కేను జెప్పెద నేర్పడ వినుమయ్య నెల్లనపులు
గనుఁగొనుచుండ మజ్జనకుని సన్నన్తశస్త్రుని నట్లు పాంచాలరాజ
సుతుఁడు భృష్టద్యుమ్నుం డతిపాతకం బని కొంకక తల పట్టుకొని వధించె

ఆ. భీష్మ నాభిఖండివేరఁ గృత్రిమసమ, రమున నర్జునుండు సమయఁజూచె
నరద ముర్విఁ గ్రుంగి యనువు దప్పిన డిగ్గి, యెత్తుచుండఁ గట్ట నేసె నరుఁడు.

ఆ. చేయి నరుఁడు దునుమఁ బ్రాయాపవేశప్ర, వృత్తిమైఁ బ్రశాంతచిత్తుఁ డైన

పుణ్యపురుషు నట్టిభూరిశ్రవుని గృహ్య, ననుజాఁ డట్లు సంవె నాగ్రహమున.

చ. పలువురు గూడి కౌరవనృపాలకు నొక్కరుఁ జాట్లుముట్టి వి
చ్చలవిడిఁ బావకర్త మనుశంక యొకించుకయేని లేక యూ
రులు గద నుగ్గు నేయఁగ మరుత్సుతునిం బురికొల్పి రిన్నిభం
గుల మును వారె కాదె చెడఁగొచ్చిరి సంగరధ్వు నేతువున్. 85

వ. వారి నెట్లు నిందింపవు మమ్ము నెట్లు వారిం చెద వాలింపుము. 86

ఆ తొడలు విడిగి నేలఁ బడియుండి ననుఁ గని, మానవేంద్రుఁ డట్లు దీనవృత్తి
నాడె గొన్ని మాట లవి యంతరంగంబు, నందుఁ జిక్కి కినుక యలఁత నేసె.

వ. వాని వెల్పువలయు మజ్జనకహననసంతుష్టం డగృహ్యద్యుమ్నుండు లో
నైనయప్పాపాత్ములఁ బాపంబు తెరువున రూపుమాపెద దీనంజేసి కీటజన్తంబు
పాటిల్లినను మేల కాని యీకడంక మాన నేర నన్ను వారింప నెవ్వరివశం బగు
నని దిగ్గన లేచి యగ్గురుతనయుండఁ రథం బెక్కినం గనుంగొని యగ్గైతముం
డును గృతవర్షుండు. 88

ఆ. ఏకనిశ్చయమున నిట యేఁగు దెంచితి, మనఘ సీవు నేము నధిపునకి
నిట్టిమమ్ము వేటు పెట్టి యొక్కటికార్య, మాచరించువాడ వగుట దగునె. 89

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను నవ్వహితాత్ముల కే నవశ్యముం
జని ద్రుపదాత్తజం బొదివి చంపెద దుర్గతిఁ బోవుచావుగా
ఘనభుజశక్తిశౌర్యము నకంపితదైర్యమునుక వెలుంగ మీ
రును దెలివొంది కూడికొన రూఢికి నెక్కుడ మెల్లభంగులన్. 90

ఆ. ఓండుతలఁపు లుడిగి రం డని పోవ నా, రథకవరులు గడగి రథము లెక్కి
మొనసి చనిరి వారు మువ్వరు నగ్నిత్ర,యంబుఁ బోలి యొప్పి యప్పు డధిప.

వ. అట్లు చని నిద్రావివశం బైనసాండవశిబిరంబుఁ డగ్గఱి రనిన విని భృతరాష్ట్రండు
సంజయన కి ట్లనియె. 92

ఆ. రాజు గూల్చి జయముఁ దేజంబుఁ బొందిన, యత్కుడగ్రవిభవు లై నయరుల
శిబిర మాక్రమింపఁ జిత్తంబులందుఁ దెం, పొదవి మువ్వ రట్లు గదియు టరిది.

వ. వారు చేసినవిధంబు వివరింపు మనిన నాశూతసుతుండు విచిత్రవీర్యనందనున
కి ట్లనియె నట్లు శిబిరద్వారప్రదేశంబునకు నడచి సహాయులం గడచి యశ్వ
త్థామ యుద్ధామరథసంబునం జన నుత్సహించె నట్టియెడ. 94

— అశ్వత్థామకు శివుడు భూతాకృతి యై తోఁచుట —

సీ. క్షురితశోణిత మగుశార్దూలచర్మంబు పరిధానకరణి విభాసితముగ
నురగాత్మకము లైనయవవీతములు హారములు సంగదంబులు పాలుపుమిగుల
వివృతవికాలాస్యవివరంబు నిశితదంష్ట్రానికరంబు ఘోరంబు గాఁగ
భాసురకాంతివికాసంబు లగులోచనంబులు బహుసహస్రంబు లొప్పు

తే. సుగ్రమును సుందరంబును సుజ్జ్వలంబు, నై మహాకార మద్భుత మావహింప
భూత మొక్కటి భీషణస్ఫురణ మెవక, మెసగ నగ్గురుపుత్రుకట్టెదుర నిలిచె.

క. విను మాభూతం బిట్టిసి, యని కలరూ వేర్పహింప నమరులకు వశం

చె నరేంద్ర తదాకృతి గనుగొనినకా భేదిల్లవలయుఁ గొండకు నైనన్. 96

వ. ఇట్లతనియగ్రభాగంబున నావిరూఢతం బైనయమృహభూతంబు నాస్యకుహరం
బున నాసికావివరంబులఁ జెవులఁ గన్నుల నన్నింట మంటలు వెడలి మింట
నడరఁ దదీయతను తేజోమరీచింఘంబుల శంఖవక్త్రగదాహస్తై హృషీకేశు
లనేకులు వెడలి రిట్లఖలభూతభయంకరం బగు నమృహభూతంబు నాలోకించి
యవ్వీచవరుండు. 97

చ. హృదయమునం గలం యొకయించుకయేనియు లేక వీరసు

వద యలరంగ భల్లముఖబాణతతుల్ నిగిడింపఁ బెద్దగా

వదనము విచ్చి భూత మనివార్యపిథంబును ద్రావె బాడబం

బుదధిజలంబు ద్రాగెడుమహోగ్రసముద్ధతి వాని నన్నిటిన్. 98

చ. అతులశరంబు లట్లు వృథ యొకఁ గనుగొని ద్రాడి రత్నవం

డితమహానియశక్తి నిగిడించిన భూతముఁ దాకి యంత్యకా

లతిమిరవై రిమండలవిలగ్నమహోల్కాయఁ బోలెఁ బిన్నపి

న్నతునియ నై యడంగె నరనాథ యతఁడు విషాద మందఁగన్. 99

చ. అలఘుతారత్త సారుఁ డగు నగ్గురుపుత్రుఁడు ఘోరభడ్గమున్

బిలగతసర్పముం దిగిచి భీషణరేఖ నటించుభంగి న

గ్గలపురయంబునం బెఱికి గాఢనిముక్తము గాఁగ వైచినగ

బొలుపఁగి పోయె దూదిక్రియ భూతశరీరసహగఁగూర్చునన్. 100

తే. సరభసంబుగఁ దోమరసమితిఁ జక్రవితతిఁ బరఁగించి వేర్చె నవ్వీరవద్యుఁ

డదియు నదియును దోడ్తోడ నల్ల నగుచు, మ్రొంగె నమృహభూతంబు మేదినిశ.

క. అలిగి యతండు సితాంతో, జ్వలగద నై చుటయు నదియు సత్వరలీలకా

జలచర మామిషముంగొను, పొలుపు నెఱయ మెఱయ మ్రొంగె భూతం బధిపా.

ఆ. ఇవ్విధమున సకల హేతులు వస్తుయి, పోవ నలివిషణ్ణబుద్ధి యగుచు

నట్లునిట్లుఁ జూచు నతనికి బహుజనార్దనులు దోచి రంబరమున నెల్ల, 103

ఉ. భీకరవిష్ణురూపములు పెక్కిట లొక్కటఁ దోచు తీవ్రతా

పాకులమానసుం డగుచు నగ్గురుసూనుండు దుర్బదంబునం

జేకొన నైతి నట్లు కృపుచెప్పినసత్యహితోపదేశముల్

నా కిది పెద్దయే యని మనంబున నిట్లని వల్కె వెండియున్. 104

ఆ. మహితకాస్త్రకలితమార్గంబు విడిచి ని, జేచ్చుఁ బగలు నెవ్వఁ డరుగు

చూచి నయ్యధర్మవర్తనక్రొర్యదు, యువ్విధమానఁ జెఱుచు నింత నిజము. 105

- సీ. గోవు బ్రాహ్మణు బాలకుని వృద్ధు నంధుని సఖుఁ దోడఁబుట్టువు జడుఁ బ్రమత్తు¹
మత్తుని గురుని నున్నత్తుని సుప్తుని² నంగన భీతుని నస్త్రశస్త్ర
నిహతి నొప్పించుట విహితంబు గా దని యాద్యులు సెప్పుదు రట్టిభర్త
మార్గంబు దోఱఁగి దుర్మంత్రంబుమొఁ బగ యడఁగింపఁ గడఁగిన నమరవృత్తిఁ
ఆ. జేట కాక కార్యసిద్ధి గా నేర్పునే, పెద్ద యెత్తికొనిన భీతి మగుడఁ
బడుట కష్టసరణి బలిమి దయ్యముతోడఁ, జెల్ల దింక నేమి నేయువా.డ. 106
- ఉ. అక్రమవృత్తి గీడుతెరు వై ఫలియింపచె ద్రోణసూతి దు
ర్విక్రమనిండ కష్టఁడె సవిస్మయ మైనమనంబు భూతవృ
త్తిక్రమవేది గాదు గణులింపగ నేమియొ యివ్వనాదృశ
ప్రక్రియ కాదికారణము పాపనిరూఢుడు నీతిఁ గాంచునే. 107
- వ. అని పెక్కుభంగుల వగచి పల్లటిల్లినచి త్తంబుఁ బట్టుకొల్పి యిట్లుని నిశ్చయించె.
శా. భావం జేకముఖంబుఁ జేసికొని యాతద్ధ్యాంతభానుక మహా
దేవుం బర్వతకన్యకాప్రియు దయాద్రీ భూతచేతస్కు లో
కావిర్భావవివర్ధనాలయకృతివ్యాపారపారంగతుక
దేవేంద్రప్రముఖామరాద్ధితుని భక్తిప్రౌఢతం గొల్చెదన్. 109
- ఆ. అఖలదేవతామయాత్మఁ డద్దేవుఁ డ, ప్లగుట నిఖలదైవికాపదుదయ
నిరసనం బొనర్చు నియతి నప్పరమేశ్వరు, గొలిచి యిపుడ కీడు దొలగఁద్రోతు.
- వ. అని యిట్లు నిశ్చయించి నియతుం డై రథంబు డిగ్గి భుజితలంబునం గూర్చుండి
భావంబున భూతనాథు నెలకొలిపి యక్కుంభసంభవుండు. 111

— అశ్వత్థామ శివున కాత్మోపహారం బొనంగ నిశ్చయించుట —

- సీ. స్థాణు నుగ్గుని శివు శర్వ నీశానుని భద్రప్రదుని శంభు రుద్రు గిరిశు
నవ్యయు శ్రీకంఠ హనుఁ బరమేశ్వరుఁ బురహరు నజాసి శంకరుఁ ద్రినేత్రు
బహుయావు విశ్వరూపత్వసంవ్యాప్తుని నంబికాహృదయేశు నమరవంద్యు
గణనాథు విభు శూలకటాంగధరు జటామండలాంకృతమాళి నభవు
- ఆ. నాశ్రయించి యతని కాత్మోపహార ముద్బించువాడఁ గాక పెక్కుతలఁపు
తేల నాకు సమృహేశ్వరేశ్వరుఁ డెట్టి, గతి యొనర్చె నది సుఖంబ కాదె. 112
- వ. అని తలంచి భూతకృత్యం బైనను రాక్రమప్రతిబంధరూపం బుగ్గడించి. 113
- క. వీనియాచదఁ గడచిన, నానాభూతోపహారనవ్యాధ్యన నీ
శాసునిఁ బ్రీతుం జేసెదఁ, బూని ప్రమథగణము నన్నుఁ బొగడునటులుగన్.
- చ. అని హృదయంబునం బలుకునమ్మహనీయచరిత్ర ముండటం
గనకపువేది దోచె నధికద్యుతిజాలము లుల్లసీల్ల నం
ధనలము విస్ఫురత్పటుశిఖావలి నొప్పి వెలింగె దానికి

స్తనము దలిర్ప నిశ్చయమునం దెలివొందె నతండు నెంతయున్. 116

౪. ఆప్పుడు ప్రదీప్తపదములు బ్రజ్వలితనేత్రులు నేకపాదులు గరితురంగసింహ
సూక్ష్మననమూముఖులును దీప్తదంష్ట్రాకాశాస్థులును మఱియు ననేక
ప్రకాశంబు లగువక్త్రంబులం బొలుచువాచును వక్త్రాంగులు దీర్ఘదేహులు
వ్రాస్పశరీరులు సతీష్ఠాలకాములు గృశమూర్తులు బింగళకాత్రులు నీలతమ
లు మఱి నానావర్ణంబులు గలుగువాచును బంజశిఖులును జటాభారులును గపా
లధరులును మఱియు బహుభంగింబు లైనమాళితలంబులం బొలుపొందువా
రును లోనుగా వివిధవిశేషకృతస్వరూపు లగునసంఖ్యాతప్రమథులు చిత్రాంబర
మాల్యాంగరంగంబులు రత్నకనకమయభుజగాంధీచూలాభూషణంబులును ధను
స్తూణకృపాణమునలచుర్గరకరశుభిండివాల స్థూలప్రభృతీసాగరప్రహరణంబులు
మెఱయ మృదంగపణవడమరుఘంటాగోముఖాంతూర్వంబులు మొరయ విస్ఫు
రద్ధృజపతాకాకుంచీకు శోభిల్ల బాడుచు నాడుచు నార్చుచు బొబ్బలిడుచు
నపుడు గఱచుచు ద్రుళ్లుచు గురువులు వాటుచు గరటిబృంహితంబులు గంతి
రవగర్జితంబులు శంఖరవంబులు భేరిధ్వనులుం బోనియెలుంగులు నెలంగ బెట్టి
దంబు లగునలదెఱంగులపలుకు లెసంగ బ్రహ్మద్యేషు లగువారిమాంసరుధిరం
బుల బూర్ణంబు లగుపాలంబులు గరతలంబులం గొని యాభీలంబు లగుభక్ష
ణపానంబు లాచరించుచు సోమపానశమదమతపోబ్రహ్మచర్యప్రముఖంబు లగు
తమవిశిష్టకర్తంబులకు భవుండు విస్తయంబు నొందుంగాని యష్టగుణం బగునైశ్వ
ర్యంబు నొందియు దారు విస్తీతులు గానియట్టిమహానుభావు లద్దేవునకు గౌరికి
గజముఖపద్మములకంటె నర్చిలికిం బట్టగుభవ్యులు దివ్యజనస్తవ్యు లయ్యత్త
గురుతనూభవులెం పెఱుంగుటకు సౌప్తికవ్యాపారఘోరత్వంబుం గనుంగొని
పినోదించుటకు వచ్చి యతనిచిత్తంబునకు బెదగు ఘట్టించునారై భీషణాకారం
బుల నుల్లసిల్లిన నాదైర్యధుర్యుండు. 116

మ. వెఱ పావంతయు లేక వారిఁ గలయక వీక్షించి నెమ్మోమునం
జిలునవ్యక్త మదిఁ దెంపుసొంపు వెలయం జెల్వంబు రెట్టింప నం
దఱుఁ గీర్తింప రథంబుమీఁదిఘనోదండంబు చే నంది చి
చ్చులుకం జేరె నుదాత్తభంగి మహనీయోత్సాహసందీప్తుఁడై. 117

ఆ. ఇవిధమునఁ జేరి యవ్వేదిలోపల, భాసమానుఁడైనపావకునకు
దేహ మొక్కయాహుతిగఁ జేయుటకుఁ దగు, నంత లేకయులికి నతండు సూచి.

క. తనయరదముమీఁదం గల, ధనుర్విత్తానము లనత్పేదరజాలములం
గొనివచ్చి వేదియం దిం,ధనములుగాఁ జేర్చి లెంపు దలకొనుమదిలోన్. 118

వ. వేర్చి యప్పుర మేశ్వరు నుద్దేశించి. 120

క. తెఱఁ గెట్టిదియో నామది, నెఱుంగ మదాత్తోపహార మిచ్చెద నీకుం

గఱకంత వరము నాకుఁ బ్రగఱఁ బరిమార్పంగ శక్తి గలుగుటయ చుమీ.

వ. అని ప్రార్థించి. 122

క. ఆంగిరసులజనిత మీ, యంగము శిఖియందు దీని నాహుతిగాఁ జే
యం గంటి భవద్భక్తి సుసంగతమితోఁ గృతార్థజన్ముడ నైతిన్. 123

క. అని పలుకుచుఁ బరమేశ్వరు, మనమున నిడి యూర్ధ్వబాహుమహితాకారుం
డును ఘనసమాధి యగుచుక, విను మఱియెను గురుసుతుండు వేదికపైకిన్.

ఆ. ఉఱికి మంటలోన నుల్లంబు తెలి వొక, యంతయేని గుండ కిన్దమూర్తిఁ
దేజిల్ల నున్నధీరవర్యునకుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె శివుఁడు దయ నలిర్ప. 125

— అశ్వత్థామకు శివుఁడు ప్రత్యక్షంబై ఖడ్గం బొసఁగుట —

వ. ఇట్లెదుర నిల్చినభక్తవత్సలుం డగుభవానీవిభుండు దరహసితముఖుం డగుచు
దివ్యావలోకనామృతంబు వెల్లిగొల్పిన నవ్వేది మందుఁ గమలాకరంబులో ను
న్నచందంబునఁ బ్రమోదంబు నొంది యున్నయన్నరోత్తమునకు నారాయణ
ప్రియుం డిట్లనియె 126

క. ఇష్టైయి నీ దగునత్కర్తృత్వము విశేషమునఁజేసి మానస మత్యం
తమ్ము ప్రియమందె నీకు వర మ్మెసంగఁగ వచ్చితిక ధరాసురవర్యా. 127

వ. అనవుడు. 128

తే. తనువు పులకలప్రోవు గా మనము గాఢ
సంభృతానందముగ శరాచార్యసుతుండు
వితతసంభ్రముఁ దై వేది వెడలి సాగి
మ్రొక్కి లేచి ఫాలంబున మొగిచెఁ గేలు. 129

వ. అప్పుడు. 130

చ. అతని మొగంబుమీఁద నొలయన్ మధురం బగుచూడ్కి పార్వతీ
పతి మృదురీతి నిట్టు లను భవ్యము లైనతపంబు సత్యము
స్థితియును శౌచముం గఱగి నిశ్చలభక్తి యొనర్చుఁ గృష్ణుఁ డ
ప్రతిమసపర్య నాకు ననురక్తుడ నేనును నమ్మరానికన్. 131

క. అతనికి సన్ధానము నే,యంతలంపున భూతరూపయుక్తుడ నై వ
చ్చితి ననుఁ బాంచాలురపై, నతిస్ఫురణఁ బోవ నీక యడ్డం బైతిన్. 132

తే. తెల్లముగ నీదుచిత్తంబు తెఱఁ గెఱుంగ, వలసి నే నిట్లనకమాయలు పొనర్చి
యస్త్రశస్త్రనిరాసంబు నాచరించి, కేలి సలిపితి వేయుచు నేల చెపును. 133

వ. కృష్ణసన్ధానంబును గృతం బయ్యెఁ బాంచాలురకుఁ గాలంబు డగ్గఱియే నేడు
దెగుదురు నీవు నాయనుగ్రహంబు వడసి తని యొక్కమహనీయఖడ్గం బవ్వెచ్చి
నిచేతి కిచ్చుచు నతం దెఱుంగ కుండఁ దేజోరూపంబున సతనితనువున నాచేళిం
చె నిట్లు రుద్రుం డొలసినయగ్గురునందనుం డమందహర్షమయమూర్తి యై

యతులప్రభ నొప్పె మున్ను భూతంబుచేత నవహృతంబు లైనయస్త్రశస్త్రం
బులును బిడప వేళయం దిడినయాయుధంబు నమ్మహావీరునితేరిపైఁ బూర్వ
ప్రకారంబున నుండె నప్పుడు ప్రమథగణంబు లదృష్టాకారంబులై యమ్మహాత్మునిఁ
బరమాత్ముఁ గొలుచుచుండంబున బలసి రా రథారూఢుం డై పాండవశిబిరం
బునకు నాతండు నడవఁ దోడన కృపావ్రతవర్ణులు నడచి రనిన విని ధృత
రాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

134

చ. అతఁ డటు లేపుచు జనగ నాశృపుఁడం గృతవర్తయున్ మహా
న్నతవరలాభగర్వితమనస్కుఁడు ద్రోణసుతుండు వోవఁగా
నితనిక్రియన్ బలశోధతి సహిష్ణుత గల్గునె యొడ్లు కంచు సం
భృతభయదిత్తృత్తు లయి పెంపఱఁ బోరు గదా పిఱిందిన్.

135

వ. మఱియును.

136

మ. పటువేగంబున ముట్టి ద్రోణసుతుఁ డప్పించాలలోకంబుఁ ద
క్కటిభూపాలుర ద్రౌపదితనయవర్గంబున్ భుజాభేలన్
దృఢబుద్ధోల్లసనంబుపా ల్పటిచి తద్ధాత్రితలం బెల్ల నె
త్తుట జొత్తిల్లఁగఁ జేసెనే రిపుచమూచుర్వారఘోరాకృతిన్.

137

క. పాండవశిబిరముఁ జొచ్చి యఖండితపారుషము వెలయఁ గాఁ గలశజపు
త్రుం డప యంతయు మత్పు, త్రుం డరిగెడితెరువునం దరుగఁ జేసె గదే.

138

వ. సమరప్రకారం బంతయు సవిస్తరంబుగా నెఱిగింపు మనుటయు నతం డి
ట్లనియె.

139

తే. ఇవిధంబున గురుసుతుఁ డేపుమిగిలి, చనఁగఁగృపుడును గృతవర్తయును దలిర్చు
కడఁక నతనితో నడచిరి గాని వారి,వలన నిం చుకయును నరవాయి లేదు.

110

వ. ఇట్లు తనకెలంకుల నడచునవ్వీరుల నాలోకించి యాచార్యసుతుండు సంతో
షించి.

141

ఉ. మీరును దెంపు సొం పెనఁగ మిక్కిలి బీరము లావు చూపఁగాఁ
గోరి కడంగి పైఁబడుటకుం దగి యుండదు వీడు మీబలో
దారత ప్రావునం జని యుదగ్రభుజావిభవంబు పెంపు సొం
పారఁగ నవ్వీరోధినిచయంబు సమస్తము నేన త్రుంచెదన్.

142

వ. అని యిట్లు వారి నగ్గించి వాకిట నిలిపి మహానీయబాణబాణాసనంబులు
వహించి సుప్రసుప్తసకలజనం బైనయాశిబిరంబుఁ జొచ్చి తాను మున్న గలా
గతజనంబులవలనఁ బ్రసంగాధీనతంజేసి యవ్వీడిదల తేఱంగును నిట్టిట్టివి వారి
సన్నివేశంబు లిచ్చు టిచ్చుట సని సాభిజ్ఞానంబుగా విని యునికీకతంబున నరసి
కొని పోవ నేర్చి తోలుత ధృష్టద్యుమ్నుడనంబునకు నరిగి బాణబాణాసన
సహితం బై యున్న రథంబు డిగి రుద్దు నుద్దేశించి మానసంబున.

143

- క. పూనిలి నిష్ఠమెయి న్నిను, నానాభూతోపహారవ్యార్చన సీ
కే నొనరించెద నది యీ, శానా కైకొనుము సుప్రసన్నుడ వగుమీ. 144
- వ. అనుచు నరిగి. 145
- తే. అచటిజనములు పగలింటి యాహవమాన, శ్రమముబొందియు నిశ్చేషశత్రునాశ
నమున నూఱటఁజేసియు నమితనిద్ర, నొంది యత్సంతవివశులైయుండ నతఁడు. 146
- వ. మందగతిం బ్రవేశించి యన్వేషించి. 147
- చ. తేరయును మేలుకట్టుఁ దగు దీవియలుం జెలు వొంద మేటిచ
పురమునఁ జాలవృద్ధ మగుసానున నూఱడి నిద్రవోవున
గ్గురువధకారి గాంచి కడుఁ గ్రోధము మోదము సంఘడింప సు
స్థిరతఁ బదప్రహరమునఁ ¹దెల్పెఁ దృణీకరణాభిరాముడై. 148
- వ. తెలిపిన గను విచ్చి తన్నుం జూచి యెఱింగియుం గలంగక రణదుర్మదుం దైన
యాద్రుపదనందనుఁడు దిగ్గన లేచినం దనచేటివిల్లు విడిచి యతనితలఁ బట్టు
కొని పెడ మఱలఁ దిగిచి యబ్బలియుండు. 149
- ఉ. నేలపయిం బడం దిగిచి నిష్ఠురభంగి నురగిస్థలంబు మ్రోఁ
కాల నొగిల్చి యేపున మొగం బలిదారుణముష్టి నొంచె ని
ద్రాలసవృత్తి నంగములయందు బలంబును బుద్ధి నేర్పునుం
జాలనియవ్వినోధి వివశత్వముఁ బొందఁగఁ జేసె వ్రేల్చిడిన్. 150
- వ. ఇవ్వినంబున నతనిచేత భృష్టద్యుమ్నుండు. 151
- చ. వివశత భీతిఁ బొంది కడువిహ్వలుఁ దై తనుఁ జూడ ద్రోణుం
భవుండు వెస్ శరాసనము వాపి గుణంబు తదీయకంఠముం
దవులగఁ జేర్చి వాగురవిధం బొడఁగూర్చి మనంబు విక్రమో
త్సవమున నుబ్బఁగఁ బశువుఁ జంపెడుచాడ్పునఁ జంపువేడుకన్. 152
- వ. ఉరంబును పెడయు నిరుగాలం ద్రోక్కినఁ ద్రోచియు దైన్యంబు దోఁపు
గోళ్ల గీటియు నిస్తరింప లేక యెలుంగు వెడల కున్న నెట్టకేలకు మాట పెడ
పెడ యెఱుంగ వచ్చుతెఱంగునఁ బొంచాలవరుం డవ్వుపీసురవరున కిట్లనియె. 153
- క. గురుపుత్ర శస్త్రహింపి, బారిపుచ్చుము తడయ నేల పుణ్యగతికిఁ జె
చ్చెరఁ గోవునట్లు నేయుట, పరికింపఁగ మేల కాదె చగతుర కైనన్. 154
- వ. అనిన విని యశ్వత్థామ యతని మొగంబు చూచి. 155
- క. వినుము గురుద్రోహికిఁ గల్లునె యుత్తమగతి నితాంతకుత్సితభంగిం
దునిమితివి నీవు గురు నేనును దుర్విధకరణమున నినుం దెగఁజూతున్. 156
- అ. అనుచుఁ బెలుచ నొంప నచ్చటిజనములు
గలగి యపుడు మేలుకాంచి చూచి

భయము దోషం గడిదిబలుగాముగాఁ దమ
యుల్లములఁ దలంచి యొదింగి యుండ.

157

—అం అశ్వత్థామ నిద్రాపరమతుం డగుధృష్టద్యుమ్నుం జంపుట —

ఉ. కాలను గేలనుం జదిపి గంధకిరిం దెగటార్చు సింహముం
బోలుచుఁ జేర్చి యాద్రుపదభూపసుతుక సమయించె వేదనకా
తోలంగ రోజుఁగా బలుమటుం బొరలంబడి లాల గ్రక్క న
వ్యాలుమగండు వాక్పరిభవంబుఁ దలంచుచుఁ 1 కౌర్యధుర్యుఁడై. 158

క. ధృష్టద్యుమ్నుని నిట్లలి, కష్టవిధిప్రాప్తమరణుఁ గావించి నుహ
వప్టంభోజ్జ్వలుఁడను సంహృష్టాత్తుఁడు నగుచు వింట నిడియె గుణంబున్. 159

వ. ఇట్లు సజ్యం బయినచాపంబు ముట్టి నమర్చి యాచార్యసందనుండు. 160

ఆ చప్పరంబు వెడలి చచుదెంచి 2 యుల్లని, సగవు నెఱయ సూతుమొగమునందుఁ
జూడ్చి వొలయ రత్నసుందరం బగునిజ, స్యందనంబుపైకి జనియె నధిప. 161

మ. అరదం బిమ్మెయి నెక్కి యుబ్బి శివీరం బాప్రాద్ద నిశ్చేషతం
బొరయం జేయుకుతూహలంబు మది నుప్పొంగక లసన్నేమిని
ఘరనాదంబు ప్రమోదముం బెనుప రక్షోభూతచిత్తంబులం
బరవీరావలియిండ్లకందువ లేడం 3 బాటించుచుం బోయినన్. 162

లే. పీనుఁగై యున్న సాంచాలసూనుఁ జూచి, రక్షకులును దదీయపురంధ్రులును స
మగ్ర శోకాంధకారనిమగ్నచిత్త, వృత్తులై యెడ్చి రెలుఁగులు మిన్ను ముట్ట.

క. ఆకలకమనున మేల్కని, యాకెలఁకులయిండ్ల రాజు లది యేమనుచుక
వే కదియం గని యాజను, లాకులరవ మెసఁగ నిట్టు లనిరి నరేంద్రా. 164

క. రక్కసుఁడో మానిసియో, నిక్క మెఱుంగము వధించె నృపసూనుని వీఁ
డొక్కరుఁ డుదగ్రుండై రథ మెక్కి యరిగెడుక దురాత్మనెయిదుడుం కడఁకన్.

వ. అనిన విని యన్నరవతులు తల లెత్తి చూచి పోసీక పొదువుం డనుచు సవరి
చారంబుగా నడరి యశ్వత్థామం బొదివిన నుద్దామప్రకారంబునం దిరిగి
మూఁపులు పెరుగ గొనయంబు సారించి. 166

మ. ఖరనారాచవరంపరావిహరణక్రౌర్యంబునకా శాతని
ఘోరభల్లప్రవిసారదానుతరక్షణీశులం దదృలో
త్కరముం గేలిఁనువోలె గీటడఁచె దోర్లర్థం బఖర్వంబుగా
వెరవుం జేయు భూతముల్ వొగడ నవ్వీయండు ధీరోద్ధతిన్. 167

వ. తదనంతరంబ యుత్తమాజునిలోఁగిలి చొచ్చి కృపాణపాణియై యరదంబు డిగ్గి
యుసికొని యతనియభ్యంతరమందిరంబుఁ బ్రవేశించి. 168

సీ అలికిడి మేల్కనునతని ధృష్టద్యుమ్ను బుజినక్రియఁ దలబట్టి యీడ్చి

- యాతని జంపిన యట్టులు పశుమరణాతికృతమున నవని బెట్టి
చంప నచ్చేరువ జవ్వరంబున శయనించు యుధామన్యుఁ డెఱిగి కడఁగి
చనుదెంచి రాక్షసుఁ డని తలంచెయ్యఁ గొంకు పెట్టక వెనుగద బెట్టు వ్రేయ
- ఆ. వ్రేటు వడి చలింప కాటోపదీపితుఁ, డగుచు గురుతనూజుఁ డక్కుమారు
నగ్రజన్ముఁ బోలె నుగ్రత వధియించె, గాని ఖడ్గలీల గలుగదయ్యె. 169
- వ. ఇట్లు ద్రుపదపుత్రుల నొక్కుమ్మడి నిరువుర గీటడంచి యబ్బలుమగండు. 170
- కా. కాలాకారతఁ బెర్చి దోర్లసితఖడ్గస్ఫారసాంద్రప్రభా
జాలం బొప్పంగ నిట్లు సొచ్చి లఘుసంచారంబు శోభిల్లఁ బాం
చాల వ్రాతముఁ గ్రీడమై దునిమె రక్షశ్రేణి మాంసంబుఁ గి
లాలంబుం గబళించి త్రావి మదలీలాలోలతం గ్రాలగన్. 171
- వ. అట్టియెడ. 172
- కా. నిద్రాసక్తునిఁ గొంతమేల్కొనినవానికొ సుప్రబుద్ధాత్ముఁ డై
యుద్రేకంబును శౌర్యసారమును బాహుద్వాసముం జూపఁ జం
చద్రేఖం దిర మైనవానిఁ దను నుత్సాహోగ్రతం దాఁకి యు
న్నిద్రవైర్వరసముద్ధతికొ మెఱయువానిం దున్నె నేకాకృతిన్. 173
- వ. మఱియు నతండు. 174

—ॐ అశ్వత్థామ కరితురంగంబులపై కుఱి నటకుట —

- సగ్ధర. తుండంబుల్ నుగ్గును గై తొరుగఁగఁ జలుకంద్రంచుఁ గుంభస్థలంబు
ల్లండించుకొ మాక్షికంబు ల్లయఁగఁ జెదరం గాయముల్ ప్రేవుఁబోవుల్
చండంబుల్ సాంద్రరక్తప్రవమున బెయ్యకొ జాల్యుడకొ వ్రేయు నిమ్మై
శుండాలశ్రేణి మాయించుచు వెలిగి హయస్తోమశాలాగతుం డై. 175
- ఉ. గొన్నిటిపాదముల్ నలుకుఁ గొన్నిటిమోరలు సెక్కు లీలమైఁ
గొన్నిటికంఠముల్ దునుముఁ గొన్నిటివీపులు వ్రచ్చు నుబ్బునం
గొన్నిటిసర్వగాత్రములు క్రూరవిచేష్టితవిభ్రమంబు దోఁ
ప న్నుఱుమాడుఁ ద్రొడబలభాసితభూరిభుజావిహారు డై. 176
- వ. ఇట్లుగిఁ బీనుంగు పెంట లై నపాంచాలురవిడిదల వెడలి విజయోద్ధామండుగనున
శ్వత్థామ చల్లడము దట్టి మొదలయినపరికరంబులు పాటించియున్న గనవలోఁగిల్ల
కుం జని తొలుత దొరలం దునుముచుఁ బరిజనమాతంగతురంగమండలంబుల
ముట్టి విదళనవిదోదంబులు సలుపుచు నొక్కొక్కయెడ మార్పు మేల్కొని
పన్ని మార్కొనిన మారి మసంగినట్లు మృత్యుదేవత గెరలినచాప్యనజముండు
నలిరేఁగినకరణిఁ గనుపుగొట్టి కాలుకాలం బెసంగినపీనుంగులను గనకరత్న
వలయంబులఁ జెలుగందుచేతులను దునిసీపడినకరికరంబులతో సరసమాడు
చెలువురం జలనంబు నొందుపరణంబులను నాపులించుతలలను వేదండదంత

ఖండంబులను ఘోటకముఖలేశంబులను రథావయవశకలంబులను మడుపులు గట్టునెత్తురులను గుప్పలు గొనుకండలను బెనంగొనుప్రేవులను బెనుతిట్ట లగు నెమ్మలను మూర్తిమంతంబు లయినట్టియద్భుతంబునకు భయానకంబునకు బీభత్సంబునకు నన్నేల నెల వగునట్లుగాఁజేయుచుఁ జెలంగి చెలంగి మలంగి మలంగి తనకరవాలలీలలు భూతజేతాశంబులకుఁ బ్రీతిఁ బెనుపఁ జతురంగంబులంబాటి నను చీటువోయినను దెరలినను గలంగినను దొలంగినను నాఁజీమినను నజీమినను గిట్టినను ముట్టినను దాను వానిం బొదివి పోలియించుచు బలువిడియు నుబ్బును వెరవును బరుసఁదనంబు నొక్కచండంబునఁ జెల్ల నం దొక్కటినైనను దక్కనీక యంతకంతకు నెక్కుడగుకోపంబున నాటోపంబుదీసింప వాదరఁజిక్కినయెముక తునుకలు గోఱదాడలకై వడి గడి గుఱిరానులేపనంబున నాభీలం బగునసీపట్టిక ఘోరాకారయైనరాక్షసి పగతుర గీటడంగించుటకుఁ దనకుఁ దోడువచ్చినతెఱంగున మెఱయఁ జేసినై న్యసన్ని వేశంబు లోనుగాఁగలపలుచోట్ల గమలాకరంబు సొచ్చినఘనలులాయంబు లేఖయుఁ గేలివనంబుఁదఱిసిన మల్లెగుండాలంబుపొక్కియును గాంతారంబు దరికొనుదావపావకువిధంబును దోఁప విహరించుచు వలయుతఱి రథం బెక్కుచుఁ బాదచారి యై విక్రమించుచు వెరవు దొరకొనినయ పుడు డిగ్గుచు నగ్గలికమై పెరయఁ బెనంగి ఒగతురర క్తంబు నసీక్తంబైనశరీరంబు దారుణప్రకారంబున నుల్లసిల్లఁ దన్ను సకలజనులు దానవుం డని తలంపఁ బెంపారుభీషణోద్ధతి బ్రవర్తిల్లుపరాక్రమక్రీడ నలశయిల్లి రాజమంధిరంబు సొర నప్పలించుచుఁ దద్వారంబున కభిముఖుం డై యరిగె నట్టియొడ.

177

సీ. కలయంగ వీడు మేల్కొని యమ్మహావీరుఁ డొక్కడ మెలఁగుటయును నతండు దొలుత భృష్టద్యుమ్నుఁ డ్రుంచి తద్బంధుపంతలి గీటడఁచి యోధదంతితురగ చయముల నెల్లను సమయంగఁ జూచుచు రాకయుఁ గర్ణపరంపరావ గతమున సన్నాహగాఢమై యెక్కడెక్కడ యని నడఁగి శిఖండి ద్రావ

తే. దేయులని దానుఁ బన్ని యుద్యుత్తశౌర్య

మానతుంగ ప్రభద్రకమాత్యుతతులుఁ

దోడ బలువిడిఁ దఱుమంగ ద్రోణతనయా

ముట్టి శస్త్రాస్త్రచయముల ముంచుటయును.

178

వ. వారల నేర్పడ నాలోకించి.

179

ఉ. అగ్రునందనుండు హరిణావలిఁ గాంచి కుభృత్తటంబు వే డిగ్గుమ్మగేంద్రుచాడ్పునఁ గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగా డిగ్గి రథంబు చోద్యపువడిం ¹గలయక బెరసె గరంబులం దగ్గల మైనభేటకము నద్భుతఖడ్గముఁ దేజరిల్లఁగన్.

190

- మహాస్థగధర. చతురంగచ్ఛేదకేళీపరశసకలనాశ్చర్యధౌరేయనానా
గతులం ద న్మైల్లవాచం గడిదియసుర నాఁగా నతిక్రూరచేష్టో
ద్ధతి యొప్పుం జొచ్చి నై న్యాస్త్రముల సతనియస్త్రంబులం ద్రుంచి వీరం
బ్రతినింధ్యం గిట్టి రెండై పడఁగఁ దునిమే దదాభాసమానాంగయష్టిన్. 181
- వ. ఇవిభంబున ధర్మతనయనందనుని నడుము దెగ నడిచి యార్చి పేర్చిన. 182
- మహాస్థగధర. అతిశోకక్రౌధవేగవ్యధితహృదయుఁ డై యశ్వసాదిత్వపీరో
ద్ధతిఁ బ్రోధస్సూర్తి సెల్వొందఁగ సబళముఁ దద్ధాత్రముం జొప్పె బూచె
స్ఫులితసోముం డల్లఁ బట్టె స్థురుసుతుఁ డదియుఁ¹ స్రుక్కు చెన్నార నల్లు
స్థృతిభిద్ధం డైనఁ జేయ న్నిరముఁ దురగము న్వేల్చిడిం ద్రుంచివైచెన్. 183
- వ. ఇవిభంబునఁ జిత్రవధంబునకు గోచరుండై సకీచకాంతకతనయుం గనుంగొని. 184
- మహాస్థగధర. నినుఁ గూడఁ వీఁడె వచ్చెఁ నృపుఁ డనుచు శతానీకుఁ డాభీలచక్రం
బున నశ్వజ్ఞామనశ్చంబునను రుధిరముం బొంగఁగాఁ జేయ నప్పా
టున నీడంబోక బల్బేటున నిలఁబడ నాటోపముం జూపి యంతం
దనివో కాదుర్జయుం డాతనిశిరమును దద్ధాత్రముం బాపె లీలన్. 185
- వ. ఇట్లు నకులసూనుండు సమసిన. 186
- మహాస్థగధర. శ్రుతసేనుం డప్తు కోపస్ఫురదరుణమరీచుల్ దలిర్పంగఁ జతు
ర్ద్వితీయంబుం గెంపునం బొందినచెలువము సందీక్షహారంబుగా బె
ట్టలేనిం జంచద్గదఁ వ్రేయఁగ నుఱక తదాస్యచ్ఛిదాస్సార్ధకేళీ
చతురుండై యక్కుమారుఁ జముకడ కనిచెం జంఢదోర్ధర్వ మొప్పున్. 187
- వ. ఇట్లెఱంగున వికృతాననుం డై పడి మృతుం డై నసహదేవసుతుం జూచి రోచం
బునం జేర్చి. 188
- మహాస్థగధర. వితతజ్ఞానాద మాశావితతి నినిచి దోర్వీర్య మేపార బాణ
ప్రతీతిం ద స్తుంప వీరం బలక జడియుచుఁ బల్చిడిం జేర్చి చంచ
ద్గతిఁ గ్రిడం దంతిహేలాదశనరతమ్మగేంద్రీస్ఫురన్మూర్తి దోచఁ
శ్రుతికీర్తిం గిట్టి కంఠత్రుటనవిలసనారాధి నవ్విప్రుఁ డొప్పెన్. 189
- వ. ఇట్లు ద్రౌపదీతనయపంచకంబు పంచత్వంబు నొందినఁ గ్రోధాతిరేకంబునఁ బ్ర
భద్రకులును శాంతనవాంతకుండును భృష్టద్యుమ్నాంతకుఁ జాట్టు ముట్టి. 190
- వ. శరములఁ దోమఁబులను జక్రములఁ వెను గప్పి బెట్టు ము
ద్గరకరవాలకుంతముఖదారుణహేతుల నొంప నాతఁ డు
ద్ధరగతులం బ్రభద్రకులఁ ద్రుంచుచుఁ గేళి యొనర్పఁ గా శిఖం
డి రుచిమార్గణంబు భ్రుకుటిస్థలి నొంచె సముదృఘోన్నతిన్. 191

— అశ్వత్థామ కింఘడిం బొదివి చంపుట. ౧ —

- క. గురుసుతుడు క్రోధమయ మగు, బరహసమున నప్పు డాద్రుపదనందనుమే
నిరువజీమ గాఁగ నేసెను, ¹శిరము నుదగ్రతఁ గృపాణశిక్ష మెఱయఁగన్. 192
- వ. ఇవ్విధంబున దొరలు దెగినను బాంచాలప్రభద్రకమత్స్యనైస్యశేషంబులు
వోక పెనంగిన నతండు మాతంగవితానవిదళనం బప్పుడు సలిపినకంతీరవంబు
తనమీఁద హరిణకులంబు గవినిన నెట్టి దగు నట్టివాఁ డగుచుఁ బేర్చి యార్చె
నత్తెఱంగుతుములంబునఁ బొడగానమిఁ బొండునందనులు కృష్ణసాత్యుకులును
నాశిబిరమున లేక యునికియెఱింగె నప్పుడు గనుంగొనుజనంబులకు నితం డశ్వ
త్థామ యనుబుద్ధి వొడమె నది యెట్లనినఁ గురుపాండవులు భండనంబుఁ జేయఁ
దొడంగినయది మొదలుగా రాత్రు లచ్చటిజనులు నీలతనువును రక్తాస్యనయ
నయు రక్తాంబరధరయు రక్తమాల్యాసులేచనయు నగులేమ యొక్కతి నమవీటి
వారు నిద్రపోవుచుండఁ దలలు వీడ మేఘులు వికృతంబులై ప్రేలం బాశంబులఁ
గరితురగసహితంబుగా బంధించి ఘోరసంరంభంబునం దెచ్చి తెచ్చి యశ్వ
త్థామయగ్రభాగంబునం దెట్టి సుగ్రభావంబున నతండు దునుముచు నార్పు
చునీఁ గలలుగాంతు రట్లగుటంజేసి నిద్రాసక్తులం జంపుటయు నవ్విధంబునా
ర్పును నేర్పడ ననుసంధించి యక్కలలఫలంబు గాకేమి యని తెలంచి చొచ్చి
పోటునకు నయ్యరాతి రాత్రిమై వచ్చుట నిశ్చయించి యశ్వత్థామఁగా నెఱింగి
రవ్వీరుండుమెఱుంగుమెఱచినట్లు వివిధగతులఁ జరించినం బెండాడినం జూచియు
నీడంబోక రణక్రీడ నల్పిన నబ్బలుమగండు సముద్బంధబాహుదండవిలాసుండై.

మహాస్తగధర. తలలక హస్తములం బాదములఁ దనువులం దత్ప్రచీదేశంబుఁ గప్పుం
దొలఁగించుకొ వానిఁ గ్రొన్నెత్తిరు వఱపి హయస్తోమదంతిప్రతానం
బుల మేదోమాంసఖండంబుల దనుజమహాభోజనం బానహించు
స్తలఁగం బాటుం జెలంగు న్నలి నెసఁగు జయోన్మత్తుఁ డై మానవేంద్ర. 194

తే. అట్లు విహరించి హతశేషు లైనజనులు
పాఱఁ గనుఁగొని రథ మెక్కి పటురయమున
వారి వెనుకొని మెఱుంగువాలాదతూపు
గములు వరఁగించి యందఱ సమయం జూచి.

195

- క. శిశులన నట్లు నేసి మహాకులజనతతులు గాఁగ నన్యస్థులుగా
భీకరరథగతుల నుదగ్రాకృతి యై మెఱసి యమ్ము లడఁగింపఁగన్. 196
- వ. ఇ యైగురుబహుళశోలాహలంబున హయంబులు నిభంబులుఁ గట్లు దెంచుకొని
కలయంబాఱఁ బాటుటయు గోడిగలకై దంతపాతకలహంబులం గెరలుగుండ్ల
క్రందునను నొండొంటిమదగంధంబులు సహింపక మార్కొని పోరాడు

సామజంబులసమృద్ధంబునను గాల్గ్ల దునిసియుఁ జేతులు నలిసియు నురంబు లవి
సియు వెన్నులు విఱిగియుఁ బ్రక్కలు నొగిలియుఁ దలలు పగిలియుఁ జూచకట్టు
వడి చదిసియుఁ గ్రంతల నిఱకటంపుఁజోట్ల మానవకోట్లు పీనుంగులిట్ట లగు
చుండఁ బలకయు వాలునుం గొని యవ్వాలుమగండు వేడుకం దేరు డిగ్గి యగ్గ
జంబులను ఘోటకంబులను బొదివి పాటవాటోపం బొప్ప విపాటనవినోదంబు
సలిపె నప్పుడు గొందఱు నెఱయ మేల్కననిభ్రమను భయంబునను బాదం
బులు గుదివడఁ బాఱ లేక నెల వెడలిసయెలుంగుల నస్తవ్యస్తపుమాట లాడఁ
గొందఱు జనకసహోదరాదు లగుబంధువులఁ జేరువేరం బిలుచుచుం దిరిగి కను
దిరిగి తమవారు గానివారలచెట్టలు వట్టుకొని చనఁ గొందఱు కైదువులు గొని
కడిసి నిదురకన్నులం బొదువుచెలులను జొట్టంబులను బగఱ యని సమయింపఁ
గొంద తెదురుగాఁ జనుదెంచినవా రిది యేమి యని యడుగ నశ్వత్థామ సొచ్చి
పొడుచుచున్నవాఁ డనిన వాసుదేవాప్తునులు శిబిరంబున లేమి నప్పాపాత్తున
కిట్లు సేయ వచ్చెం గాక వారున్నఁ దన్ను గాసి సేయరే యని పలుకఁ గొంద
ఱు బీభత్సుం డిట్టిపరాక్రమంబు నేసినం జూచి మనంబున రోయ కుండునే
యతం దెన్నఁదేనియు వాహనవికలుఁ దైనవానిఁ జేత నాయుధంబులు లేనివా
నిని దల వీడినవానిని వెఱచినవానిని వెఱగుపడినవానిని నిద్రించువానిని నొం
చునే యనియృష్టును నగ్గింపనయ్యుండఱ నగ్గురునందనుండు గురుతరం బయినకురు
రాజుఁగిభవంబు నప్పటప్పటికీ దలంపఁ దెంచారుదారుణత్రూరత్వంబునఁ గోలు
ముసంగి యిండుకయరవాయి గొనక చెండియుం ద్రుంచియుం జించియుం దుంగ
మడుగుఁ జొచ్చినమాతంగంబుపగిది బడలువడం జేసె నాసమయంబున. 197

- సీ. ఆయోధపరుబారి కగ్గంబు గాక దవ్వల భీతిఁ దలలచీరలును వీడఁ
బాదంబు లట దొట్టువడఁ బాటి కొందఱు మానవాధీశులు నై నికులును
విడిదల వాకిట వెడలుచోఁ గృచక్రతవర్తలఁ గని వలువట్లు వట్టు
వెదవులు దడుపుచు సదయతఁ గావరే యనుచు మ్రొక్కఁగ నవ్వహాత్తు లపుడు
తే. రాక్షసావేశసంభృతక్రూర్యు లగుట, నధిప యాత్మీయమానుషహాని దలఁచ
లేక వారలఁ బొదివి యనేకభల్ల, దారితులఁ జేసి రందఱఁ దరతరంబు. 198
- క. ధరణి నెఱి దప్ప నొఱిగిన, కరిహాయనరచయము లొఱలఁ గాఁ గరుణము భూ
వర యొరసె శిబిరమునఁ దన, కరయఁగఁ జేరుగడ లేమి నది వృథ యయ్యోన్.
- వ. అట్టియొడ. 200

మహాస్రగ్ధర. దనుజవ్రాతంబు కాంతాతెయ్యును బ్రజలుం దారు నానావిధోగ్ర
ధ్వనులూకాకావక్కిస్తత్వమహిమఁ బొరయం దంష్ట్రు లత్యంతఘోర
త్వనిరూఢిం బొంద నార్పుం దఱచుగ నగు నుత్తారసల్లాపముల్ నే
య నలిం గ్రందారఁ లైవై సురవడిఁ గవియుఁ హంకృతాభీలభంగిన్. 201

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవికారాననంబులు బహుభంగికికరపాదంబులు గలుగునపరి మిత్రక్రవ్యాదులు గవిసి మేదోమాంసమస్తిష్కమజ్జంబు లానుచుం జవి ఘృన వానిఁ బుత్రమిత్రకళత్రాదుల కొనంగుచు నన్యకోటి బెరసినయెడఁ ద్రోదో పులాడి యవియుఁ గైకొనుచుం గీలాలపానంబుననుత్పల్లి నృన్యంబులు నేయుచు మఱియు ననేకప్రకారంబుల విహారంబు సలుపుచు నుల్లసిల్లిరి పదంపడి యట బీచుఁగు లొఱలుటయును దానఁగణంబుకలంబును డిందువడియె నప్పుడు జగంబులు గొని కాలినకాలాగ్నియుంబోలెఁ బాండవశివరంబు నిరవశేషం బుగా సమయించి శమయించి చాపాచార్యనందనుండు మేనెత్తుట జొత్తిల్లి మోహంధ్యంబుతోఁ గలసి యునికింజేసి సాంద్రతరర క్తసి క్తంబు లైనబాహు ఖడ్గంబు లేకద్రవ్యంబుచందంబు నొంద మరలి తాను బ్రవేశించుతఱి నెట్లుండె నట్లి నిశ్శబ్దం బైనయవ్విడిదల వెడలుచుండఁ దెలతెల వేగ నెట్లు ప్రతిన నెఱిపి కృపకృతవర్షలపాలికిం జను దెంచి వారలతో నిట్లనియె.

202

— అశ్వత్థామ పాండవశివరంబు వెడలి కృపకృతవర్షలఁ గూడినట్లుట —

సీ. సకలపాంచాలురు సమసిరి పాంచాలిగొడుకు లందఱు జముకడకుఁ జనిరి
చేదిమాత్యస్తప్రభద్రాదిబలంబులు నిరవశేషంబుగా నేలఁ గలసె
మాటలు వెక్కిల మానిసి గుట్టు మేచుం గనువే రెల్లఁ ద్రుం గెఁ బాండు
భూవరనందను లేపుడు గృష్ణుడు సాత్యకియును నెందుఁ జనిరొ కాని
తే. తండ్రియును నేలి నాతఁడు దైన్యపడిన, దాని కరులపై వచ్చి యీశానువరము
గాంచి మీరలు వెనుఁబ్రాపుగాఁగవీడు, దఱియుటకు నెంతదగునంతపఱుఁగంటి.
వ. అని చెప్పిన వినుచు మున్ను రాక్షసావేశంబునంజేసి నీచవరాక్రమంబు లాచ
రించి తదనంతరంబు తెలిసి యారథికవరులు వగం బొగులుచున్నవారు గావున
నగ్గురునందను నగ్గింపం దలంపక యూరకుండి తమమనోపకృతి యతం డెఱుం
గకమున్న తలలు వంచుకొని తగుతెఱుంగునఁ బొగడిన నతండు.

204

తే. పాండుతనయులు నాచేతఁబట్టువడుట, తెగుటగలిగినవఁకుఁ గొంతపొగడఁదగును
జలముమై రి త్రవాండ్రను జంపుటరయ, మీరు గొనియాచునంతటిపౌరుషంబె.
ప. అనిన విని వారలు భృష్టద్యుమ్ను ప్రముఖపాంచాలురను బ్రతివిం థ్యాదిద్రౌపదే
యులను తెరుకొని వారివారిబలంబులను మాత్స్యనీకప్రభృతినైన్యంబులను
నొక్కరూపేనియుఁ ద్రిక్కకుండ నొక్కరుండవ రెండుజాములబో నేలం గలి
పితి కరం బచ్చెరువు గాదె యని యతనిం గొంగిలించుకొని రసుటయు సంజ
యుగకు భృతరాష్ట్రం డి ట్లనియె.

206

క. కురుపతికి జయము గోరెడు, గురుపుత్రుండు మున్ను యేలోకో యిటు తఱికిం
1 బ్రారక యెడమడిసినను మఱి, వెరవుం జేవయును జూప వేడుకవడియెన్. 207

వ. అనిన యష్టహిపతి కతం డి ట్లనియె. 208

ఉ. పాండునృపాలనందనులబాహుబలంబున కోడి యాతఁ డు
ద్దండతఁ గుండి యుండి వసుధావరుసూరులు నుగ్గునేసి భీ
ముండు దదు త్తమాంగము సముద్ధతిఁ దన్నిన దాన శోకముం
జండతర ప్రకోపము నసహ్యపువేదన నేయ న త్తజిన్. 209

ఆ. గురునిచావు తెఱఁగు త్రొత్తయై మనమున, నావహిల్లుటయు మహాగ్రహమున
బాసయిచ్చి రాజాపనుపును బడసి యు,దగ్రవృత్తి నరిగి యట్లు నేసె. 210

ఉ. తా వెనఁ బోవునపు బలదర్శనమగు, పాండుపుత్రుల
చొచ్చి వసియింపకున్కి, దనఁచూచినకార్య మతం డొనర్చె దే
వావలినై న నతైఱఁగు నాక్రమలీలలు నెల్ల నేర్పునే
భూవర వార లున్న విధిపోకలఁ బోవుట గాక యంతయున్. 211

వ. అని చెప్పి విను మట్లు కృపకృతవర్తలచేత సంభావితండై కుంభసంభవసంభ
వుండు వారలతో మన మిఁక మనుజుపతికడకుఁ దడయక పోవలయుఁ బుణ్యం
బున మనము వోవునంతకుం బ్రాణంబులు గలిగియుండెనేని యి తైఱం గెఱిం
గింత మనుటయు వార లట్ల కాక యని యచ్చిటు గదలి యమ్మవ్వరును భూ
వల్లభసల్లాఁకుతూహలంబున రయంబునం జనుచెంచి. 212

— అశ్వత్థామాదిరథిక శ్రయంబు దుశ్యోధనుం గనుంగొనుట —

తే. ర క్తసంసి క్త మైనధరాతలమున, నార్ది బొరలుచు నూర్పు లందంద సంద
డింప జీవంబు వెడల నుంకింపఁ జేప్త, లాయ్యనొయ్యన యడఁగంగ నున్నయధిపు.
మహా స్రగ్ధర. కని శోకం బాత్మలం దగ్గలముగ రథముల్ గ్రక్కునకా డిగ్గి భూమికా
ధనువుల్ వో వైచి బాహ్నిధమము వొదువునక్తంబులకా విప్రలాపం
బును దైన్యం బావహిల్లం బొరలుచుఁ బొరి నాభూవిభుకా శాంతదృష్టిం
గనుఁగొంచుం జేరి కేలంగముసయి నిడుచుం గొంగిటం జేర్చికొంచున్. 214

చ. పురపురఁ బోక్కి యానృపతిపుంగవుడుట్టును నుండి యక్కటా
ధరణి సమస్తముకా భవదుదారమహాజ్ఞకు లోను నేసి యి
ప్పరుసున నీవు దీనతకు భాజన మైతి విధాత కెందు దు
ష్కర మగుకార్యముం గలదె కొరవనాయక మ మైలుంగుదే. 215

క. అన నప్పలుకులు వెడవెడ, విని యావిభుఁ డెల్లఁ గన్ను విచ్చిన వదనం
బునఁ జూడ్చి నిలిపి కలశజ,తనయుం డి ట్లనియె గద్గదగళం డగుచున్. 216

చ. అమితబలంబు దర్పమును నదృశ్యతోధీరతయుకా గదాపరి
శ్రమముఁ బొగడ్త కెక్కునినుఁ జక్క నెదుర్చుట గాక పోర రం
ధ్రము గని యొక్కఁ దుద్ధతి గదం దెగటార్చుట గల్గె నట్టె యిం

- క మగల కెట్టివారలకుఁ గల్గ దపాయము దైవ మల్లినన్. 217
- చ దురమునఁ బెంపుఁ జేసఁయును దుష్టమలీల వెలుంగుచుండ ను
స్థిరత శమంతపంచకవిశిష్టతలంబునఁ బోరి సన్నితా
బారనెదు నీకు నై వగపు పుట్టదు బంధులు రాజు దేవులుం
దిరియుదు రింక వారి దగుదీనత కోర్వక యుష్మలిం చెదన్. 218
- ఉ. నీరి యనారతంబుఁ దనశిష్యులలోపల నెల్ల నిన్ను దు
ర్వారపరాక్రమాధ్యుఁ డని వర్ణన సేయుట గలీల చేసి యా
మానుతికే జయం బొసఁగె మాలవిధాతృఁడు పానిగఁబ్బికో
లేరికి సమృతం బగునె యిట్టిది దీనసు బెంపు గల్గునే. 219
- చ. కురువర నీమగంటిమియుఁ గోల్తలయున్ బలముం బలంబు దు
స్తరగతిఁ జెర్చి భీమునకుఁ జావక పోవఁగ రానియట్టి దై
నరు బెదరించి కేశవుమనంబు గలంచి యధర్మస్మృత్తికిం
బొరుఁ డని పంచె దీని దివిజుల్ గని రిం కిట వేయు నేటికిన్. 220
- ఉ. ధర్మము మాని యూరులు గగం బొడి సేసినయంతఁ బోక దు
ష్కర్మఁడు వాయుజుం దెడుకుకాల శిరం బటు చన్నెఁ బొచి యా
ధర్మసుతుండు శాస్త్రీ దగ దానికిఁ జేయఁడ యాతఁ డెప్పు సుం
తర్పదదుష్టుఁ డీగెలుపు దైన్యము సేయదె కీర్తి మాయదె. 221
- క. కౌరవనాయక నీదుగ, దారణగౌరవము సకలధరజీవనచే
తోరంజన మై నిర్మల, సారయశోధనము నీకు సంపాదించెన్. 222
- వ. అని పలికి తనమానుషంబు తెఱఁగు గూహించి. 223
- చ. కుడువఁగఁ గట్ట బంధులకుఁ గోటివిధంబులఁ బెట్ట జన్మము
ల్పదుప ననేకధర్మవిధులం బొగ డొందఁగఁ జాలునట్టియె
క్కుడుసిరి యిచ్చి వేర్చి నొకకొండగ మన్నిననీవు సావఁగా
నొడ లిటు లోమిలిం గురుకులోత్తమ యే నొకసేవకుండనే. 224
- వ. అని తన్ను దాన నిందించుకొనుచు మఱియు. 225
- ఉ. న్యాయము దప్పకుండఁగ రణం బొనరించి దివంబు గైకొనం
బోయెద వందు రాఁ దగినపుణ్యము సేయుట లేదు గాని మా
చేయు మనంబునుం దనియఁ జెందఁగఁ బడ్డవిరోధివర్గమున్
సీయెద కిం పానర్పఁగ గణింపఁగ భాగ్యము గల్గె భూవరా. 226
- ఆ. పుణ్యలోకమునకుఁ బోయినయప్పుడు, ద్రోణు గాంచి నీకు ద్రోహి యైన
జనవినిద్యచరితుఁ జంపె ధృష్టద్యుమ్ను, ననఘ నీతనూజుఁ డనుము తొలుత.
- వ. అని నామాటుగా నమస్కరించి కౌగిలించుకొనుమా మఱియు వలయునల్లాపం

బులు నేయుము బాష్టికసోమద త్రభూరిశ్రవస్సైంధవప్రముఖవదీయబాంధవ
జనంబులతో నాచేసిన కుశలప్రశ్నంబుగా సంభావింపు మది య ట్లుండె
రేయింటితెఱం గెఱింగించెద. 228

సీ. అమృతంబునింపు కర్ణ ములకు నొసఁగెడుమాట లాకర్ణింపు మనుజునాథ
శాత్రవశివరంబు సా స్తిక వేళఁ బ్ర వేశించి నీచుఁ గిల్చిచుయాత్మఁ
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచితిఁ బశుమరణంబుగాఁ దడనంతరంబ కవిని
వానిబంధుల నెల్ల వరుస గీటడఁగించి ద్రౌపదీసుతుల నందఱను బొదివి

తే. మిడుకమిడుకంగఁజంపి యప్పుడమియెల్లఁ,దుని మువెంటఁగఁగరివాజిమనుజులతుల
నెల్ల నఱికితిఁ బాండవులేవరును ము,హరియును సాత్యకియును నాబారిఁ బడరు.

వ. అని చెప్పి.

230

ఉ. ఏ మటు పోక శౌరి మది నేర్పడ ముఖ గని డాగురించెనో
యేమిటి కెందుఁ బోయిరో నరేంద్ర యెఱుంగను ధర్మదూష్యసం
గ్రామవిధంబులం జయము గల్గెయు వారికి దక్క దయ్యె వా
రే మయిరేమి మాకెలస మెక్కె నెఱుంగుము మమ్ము మువ్వర్నన్.

231

వ. అని కలిపికొని పలికి కృపకృతవర్షలవలనం జూపి.

232

క. వీరిపెనుత్రాపు వడసినఁ, గౌరవకులనాథ యేన కా దరయంఁగాఁ
జీరికిఁ బోవనివారును, వైరుల సమయంగఁ జేయ వలఁతుల కారే.

233

వ. అనిన నమ్మాటలు మనగప్రియంబు లై నాలుకకు లావిచ్చిన నాధూవరుం డమ్మ
హీసురవరున కి ట్లనియె. 234

క. నీవును నీయోధవరులు, నావైరులఁ బఱిచినంత యాచార్యుండున్
దేవప్రతుండుఁ బఱిచిరె, భావింపఁగ దుష్కరంపుఁబని యిది యగఘా. 235

అ. కర్ణ మనము పెద్దఁగాఁ గొనియాడుదు, మతనికంటె శల్యుఁ డధికుఁ డందు
రతఁడు నతఁడు నిట్టియాక్రమంబున నాకుఁ, బ్రియము నేయఁజాలిరే మహాత్మ.

వ. అని యమ్మవ్వర్నమొగంబులు గలయం గనుంగొని మీరు కృతకృతులరు సుఖుల
లైయుండుండు పునర్దర్శనంబు త్రిదివంబున నయ్యెడుఁగాక వగలు మాని
పొం డని పల్కి ప్రాణంబులు విడిచిన వార లవ్వసుమతీపతిఁ గొంగిలింఁచుకొని
వలగొని వచ్చి మరలి మరలి చూచుచు నరదంబు లెక్కి యరిగి రంత నుదయ
గిరిభిరంబు భరకరుండు వచ్చె నేను నిత్రైఱంగు నీ కెఱింగింప వచ్చితి నా
హవప్రకారం బంతయు నీకు విఁపించుటకు నాడు మునీశ్వరుండు నన్నుఁ బనిచి
యొసంగినదివ్యదర్శనత్వంబు నీకొడుకుతోడిద యయ్యెనని యిట్లు సంజయుండు
ధృతరాష్ట్రునకు నశ్వత్థామాదిరథిత్రయవ్యాపాచకభనపూర్వకంబుగా దుర్యో
ధనులొకాంతరగమనంబు నెప్పె ననిన విని యటమీఁదఁ బాండునందను
లెవ్విధంబునం బ్రవర్తించి రని యడుగుటయు. 237

మహాస్థగరః—

పరమజ్ఞేయస్యభావా భవభయహరణప్రాధనామానుభావా
కరభేలచ్చక్రకూలా కలుషహృదయసాంగత్యవైముఖ్యశీలా
కరుణాయత్తాంతరంగా కమలభవమనగింజపంవాసభృంగా
దురితధ్వంతప్రదీపాతులనిరసనసంస్తుత్యనిర్భాసరూపా.

238

క. పరిణామగమ్య నిగమా, సరనిష్ఠాసంపదచలభావనరమ్యా
నిరుపమసౌందర్య తపశ్చరణనిరతహృదయకమలసముదితసూర్యా.

239

మాలిని:—

చరణయుగళ కాంతిస్ఫారలీలానిరూఢా
దరసుఖమయయుక్తా ధర్త శీలానురక్తా
సురసముదయరతౌ సువ్రతాసంగహేలా
కరమహిమకటాక్షౌ గాఢసర్వానువేతౌ.

240

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రశోమనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తక్కునసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

గణేశశారదాగురుభోగ్య సమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సాష్టిక పర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

శాశ్వతత్వకరణక

లాశాలిదయాదినిర్మలజ్ఞానమయా

నాశోత్పత్తిరహిత శు

ద్ధాశయసంభజనమహిత హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు సూర్యోదయం బైన
యాసమయంబున సమీరనందనాదిసోదరులును శౌరిసాత్యకులుం బరివేష్టింప
నున్నధర్మతనయుసాలికి బటిలెంచి ధృష్టద్యుమ్నునిసారథి సాష్టాంగదండ
ప్రణామంబు నేసి కరకమలంబులు మొగిడ్చి.

2

నీ. నరవర మనవీడు నడిరేయి కృతవర్తయును గృపాచార్యుండుఁ దనకుఁ దోడు
గా వచ్చి జనులు నిద్రావినశాత్తులై యుండ నశ్వత్థామ యొకఁడు సొచ్చి
తొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ డ్రుంచి తత్సోదరతనయాదిసాంచాలతతుల ముట్టి
యన్యాయవిధిని నింద్యం బైనవిక్రమలీలాతిశయమున నేలఁ గలిసి

అ. చేదిబలము నెల్లఁ జెండి మాత్యప్రభ, ద్రకులు మేలుకాంచి ద్రాపదేయు
లను శిఖండిఁ గూర్చిఁగొని తన్నుఁ దాఁచి, బెట్టు చంపె నంతవట్టువారి.

3

వ. మఱియును.

4

ప్రథగ. వీ డెల్లం దల్లడిల్లక వివిధగతులమై విక్రమోల్లాస మొందం
గ్రీడాకల్పంబుగా నాకృతిఁ గని ప్రజ శంకించి దైత్యుం డనం తెం
డాడక శీర్షవ్రజంబుక హరులగముల వేటాడె నేనుంగులం దు
న్నాడెం గొఱ్ఱయహేలాభ్యసనలసితబాహర్గళాభీషణుం డై.

5

తే. అడవి దరమిడి నటుకంగ నందుఁ గలవి

హంగమంబులు గలగొన నఱచులెఱఁగు

గ

దోచె నాతఁడు యోధుల, దునుముఁ గలఁగి

యన్యజనము లాక్రందించునప్పు డధిప.

6

క. అఱచినఁ బఱచిన వైభులు, గఱచిన నతఁ డించుకయును గఱఁజింపక యం

దఱ నుఱుమునెనె గుంపుల, కుఱికి యుఱికి ఖడ్గదారుణోల్లసములన్.

7

వ ఆనమయంబున.

8

మహాస్రగ్ధర. కృపుఁడు హర్షికుఁడు వాకిటనిలిచిభయాఁక్షి ప్తయోధప్రజంబు

నృపులు వే సిగ్గవించు నివ్వవిధశరముల స్నేహిని గూల్చుచు ఘో

రపుసంరంభంబు దుర్వారముగఁ గెరలి రౌద్రంబురూపంబు దాల్చు

గుడితక్రవ్యాదులొ నాఁ గుచరితనిరతి గ్రూరతాధుర్యులై నన్.

9

వ. తత్ప్రదేశంబు నవ్వీటిలోనుంబోలె బీనుండు వెంట యయ్యె నట్లు శిబిరంబునం

గలకరితురగనరనిరంబులు నిశ్చేషత్వంబు నొందె నాయుశ్చేషంబుకతంబునం

గృతవర్షచేతం బట్టునడి యతండు మందల విడుచు నిట వచ్చితి నని చెప్పినం

బాండవాగ్రజుండు.

10

తే. శోకవేగసంతప్తుఁడై సొలసి పాల, సంభ్రమమ్మునఁ బట్టిరి సాత్యకియును

గవలు భీమసేనుండును గరతలముల, సువ్వలికము నెమ్మనములఁ గ్రమ్ముడేర.

11

వ. కొండొక సేపురకు మూర్చు దేటి యన్నరసాలుం డెలుంగు రాల్పడ నిట్లనియె.

— ధర్మరాజు తనపుత్రులశ్వత్థామదేఁ జచ్చుట విని వలించుట —

సీ. ఎట్టివారలకైన నెఱుంగంగ నగునె¹కార్యంబులగతు లుపాయంబు బలుపు

వెలయంగ నట్లు శత్రుల బంధుమిత్రపుత్రామాత్యయుతముగ నాహవమున

నందఱ నేఁ దెగటార్చినవాడ నై విజయంబు నేకొని విభవ మెసఁగ

నిట యేగుదెంచితి నట బంధుమిత్రపుత్రామాత్యయుతముగ నస్తదీయ

తే. బలము నెల్లను ముట్టి శత్రులు నితాంతఘోరముగఁ దెగటార్చికుల్పితంపు

విధమువాటిలై నస్థిరవిజయమునఁ బ²రాజయమ యాడు నింక ధరాజనంబు.

13

స్రగ్ధర. బాణజ్వాలానితాంత ప్రసరణముల శంభద్విషత్సాంద్రనైన్య

శ్రేణీకాంతారముల చూర్ణితములుగఁ బటుక్రొడమైఁ దెజరిల్లె

ద్రోణాచార్యాగ్ని వేడిం దొడరక మెఱసె దోర్నిలసంబు వైరుల

ప్రాణంబుల నాచీకోల్ దప్పదు తుడి విధి యబ్బాలురం ద్రెళ్లవైచెన్.

14

మహాస్రగ్ధర. శరదంష్ట్రాభీషణం బై చటులరిపుయ్యగన్వైరవిధ్వంసలీలా

స్ఫురణ శోభిల్లురాథాసుతుఁ డనువులివిస్ఫూర్జితంబు నహింస

వెరవుక దర్పంబుఁ గల్గె వికలరిపులచే వీటిఁబోయెం గుమారో

త్కర మిం కేమందు నాపత్పరికలన ప్రమాదంబునం గాక యున్నే.

15

స్రగ్ధర. కాతాస్త్రస్ఫూర్ణవీచీసముదయరభసాశ్చర్యసంపాదిహేలా

1 కార్యములమేలను నపాయంబు బలిమి. 2 రాజయమ నమమండు ధరాజనములు.

3 దోఁచిరి. దాఁచిరి.

స్థితం బై క్రమ్ముదేరక బెదరక కలఁచెన్ భీష్మవారాశిఁ దుచ్చా
రాతివ్యాపారదుర్వారతఁ దెగియెఁ గుమారప్రజం బక్కటా ని

¹ద్రాతం ద్రావ్యాప్తి సక్రూరతఁ బొరసి భుజాప్రాధి వస్తుయ్యైఁ జువ్వి. 16

ఆ. అధిఃబలము గెల్చి యవనీపతులు గొంఁద, అతివిహీనరిత్ర యాక్రమమున
మడిసి రకట జలధివెడలి సన్నపుఁ గ్రయ్య, మునిఁగి రూఁడంగుఁజనులమాడ్కి.

చ. జనకుఁడు లేమికిం గడువిపాదము నొందెడికృష్ణ యిమ్మెయిం
దనమాలు భ్రాతలుం దెగుట దా విని మూర్ఖ మునుంగునెవ్వనం
బును నవశంపుమేను నయి భూస్థలిఁ ద్రెల్లక యున్నె లేతెనే
నిని బటుశోక వేగమున నిర్భరవేదనఁ జెంద కుండునే. 18

క. మున్నిట్టితెఱఁగుశోకం, బెన్నఁడు దా నసుభవించి యెఱుంగ దకట నేఁ
డన్నెలతె యలతపెల్లన, నెన్నియవస్థలకు వచ్చి యెట్లయ్యెడినో. 19

ప. అని వగలం బొగిలి పాంచాలి రావింపం దలంచి తనపసుపున నవ్వెలంపి ద్రుపద
విరాటులు చచ్చినపఱునాఁడు తదీయపత్నులకు శోకాపనోదంబు నేయుటకై
సుభద్రయు నుత్తరయును దో నరుగ విడిదలనుండి విరాటుపురంబున కరిగి
ద్రుపదుండును గొడుకులు సవ్వీటికి వచ్చునాఁడు దోడన వచ్చి కోడంద్రును
దానును నంద యున్న యాద్రుపదువత్నిం గాంచి పదంపడి సుభద్ర యర్జును నను
మతి వడసి ద్వారవతికింబోవ నస్తుత్యుపురంబున నునికింజేసి యన్నరనాథుండు
నకులుం గనుంగొని యతిత్వరితగమనంబునకుం దగురథంబునం జటులంబు
లైనరథ్యంబులం బూన్చికొని యుపస్థావ్యంబునకుం జని ద్రుపదనందనను దక్కు
ను మనదెం గలుగునంగనలను ద్రుపదమత్స్యవతిపక్షంబుభామలను దోడ్కొని
యవ్వడిదలకుం జను దెప్పని చెప్పి యేము నయ్యెడకుం జను దెంచెద మనుటయు
నతండు తదుక్తప్రకారంబునంజనియె నజ్ఞనవల్లభుండు తక్కటితమ్ములును దామో
దరసాత్యకులును నడలుచుఁ దన్నుం బొదివికొని చనఁ గౌరవశిబిరంబునం గల
జనంబులు గొల్చి వోవ నేడ్చుచు నిజశిబిరంబునకుం బోయి తత్ప్రదేశంబున.

మహాస్థగర. స్ఫురదశ్వత్థామచంచద్భుజలసదసివిసూర్జితక్రూరధారా
పరికృతావ్యక్తగాత్రప్రకరల సఖులక బంధులం బుత్రులం దా
గరణం బుష్పాంగ నార్తిం గనుగొని వికలాంగత్వముం బొంది మూర్ఖా
పరతంత్రుం దై ధరిత్రిం బడినఁ బడిరి తద్భ్రాతలుం గేశవుండున్. 21

ప. ఇట్లు పడి సాత్యకిప్రయత్నంబున నందఱుం దెలిసిరి ధర్మనందనుండు వెడవెడ
దెలిసియు మగుడ నిగుడునడలున మనంబు మునుంగ వెగడొంది నందనుల
తనువులమీఁద వదనంబు బాష్పాంబుధారాక్రాంతంబుగాఁ బ్రకటాక్రందనంబు
నేయుచుఁ బలవించు చుండెఁ గృష్ణార్జునులు సముచితభాషణంబుల బోధించిరి

తక్కుటివారుచు దగుమాటలు నుపవరించిరి కొండొకసేపునకు నవ్విభుండు
రోదనంబు దక్కి.

తే పుత్రులకు బాంధవులకును మిత్రతతికి
నగ్ని కార్యంబు వొగులుచు నాచరించి
యొక్కచోట నాసీనుడై యుండె ద్రుపద
తనయ వచ్చుట వార్చి నెమ్మనము దలగ.

23

వ. అద్దేవియు నకులునిచేత నుపస్థావ్యంబున సుతని¹దరమగణప్రకారంబు విను
టంజేసి.

24

క. అలత గదిరి నో రొడంగె, బలవించుచుఁ దోడుతోడ బాష్పజలం బ
గ్గల మై క్రవ్వంగ సొలయుచుఁ, దెలియుచు నాతనికి నడలు దీపింపంగన్.

25

వ. అరుగుదెంచి యంతంత నవనీకాంతుఁ గాంచి యధికశోకాకాంత యై యా
ర్థిం గూరి యాక్రందనంబు నేయ నవ్వుద్రీపుత్రుం డొయ్యన యయ్యంగన
నరదంబు డించె నుచితవాహనంబుల నెక్కి తోడన వచ్చినననితాజనంబు లవ
తరణంబు నేసి వనట వందురుచుఁ బరివేష్టించి రప్పు డానధూరత్నంబు.

26

క. పెనుమంచునఁ జెలు వేసిన, వనజుబునుబోలె నశ్రువారిపరీతా
ననము చెలువెడలఁ గొడుకులఁ, బనువుచుఁ జరణములు తొట్టువడ దీనగతిన్.

వ. కొన్నియడుగులు వచ్చి ఐసుభాతలంబున వ్రాలిన వేగంబ వాయునందనుం డా
ద్రుపదనందనఁ గ్రుచ్చి యెత్తి ధర్మసూనుమింపంబునకుఁ దెచ్చిన నమ్మగువ
మగుడ నిలం బడి యమ్మహిమతియాననం బొలోకించి యెలుంగు రాలువడ
దైవమానుషంబులు సుసంగతంబు లై యుండుటయు నతనికి సామ్రాజ్యంబు
వొప్పడుటయు నుగ్గడించి.

28

చ. కలిమికి నొచ్చు గాంగ బలంగం బయి నీకడ నాతమాభవుల్
మెలంగఁగఁ జూడఁ గానన యమేయభుజాబలశాలి విక్రమో
జ్జ్వలుఁడు సుభద్రపట్టియును వ మ్మయి పోయి ననూనభోగముల్
గలిగినయేనియున్ మఱవఁగా వశమే మన కాకుమారులన్.

29

వ. అని యప్పు డశ్వత్థామోద్ధామరణకరణస్వరణంబు దనచిత్తం బుజ్జలపెట్టఁ
గోపంబు దీపింప నాసిన యై.

30

క. భూరమణ గాఢనిద్రం, గూరినసమయమున ముట్టికొని నానుతులం
గూరతఁ దెగటార్చెను బా,సారంభుడు గురుతనూజుఁ డక్రమలీలన్.

31

క. అది యాఱినిపెనుఁజి చైపు, మదిఁ గాల్పఁ దొడంగె దీని మాన్వ నుపాయం
బు దలంప నొండు లే ద,య్యదయుని ముట్టుకొని నామ మడఁచుట దక్కన్.

క. హయనుతుఁ బనిచి నేఁ డట, నేయింపక తక్కితేనిఁ జెప్పెద విను మేఁ
బ్రాయోపవేశమున నీ, కాయ మువేడింతుఁ జుమ్ము కారవనాథా.

38

వ. అనుటయు నమ్మనుజుపతి యమ్మానిని కీ ట్లనియె. 34

క. ఊతిపతితనయులు పోర, స్పృతిఁ బొందుట తగున కాదె నీసోనరులుకా
సుతులు నతిపుణ్యపురుషో,చిత్రసుగతులు గనిరి వగలఁ జేడ్చడ నేలా. 35

వ. మచస్విని వై ననీ కుఠశమించుట గర్తవ్యంబు శోకంబు దక్కు మశ్వత్థామ
యొనర్చినపరాభవంబునఁ బుట్టినయలుక వాని సమయింపక పో దని చెప్పుటయ
కాదు నాతలంపును నిట్ల వాఁ డడవిం గలసినవాఁడు గానోపు సమయించుట నీ
కెల్లెఱుంగ నగుఁ జెప్ప మనిన నప్పాలఁతి యప్పాపాత్తునను సహజం బైనశిరో
మణి గలదు దానిం దెచ్చి యిచ్చిన జూచి జీవంబుతో నుండెద నని తలంచితినని
పరుషాక్షరంబుగాఁ బలికి యప్పనమానతనయుఁ దనపాణితలంబున సంస్పర్శించి.

ఆ. క్షత్రధర్మ మాత్మఁ గైకొని రయమున, నరిగి పాపకర్మఁ దై నకుంభ
జన్మతనయు ముట్టి చంపుము నామది, కనలు నడలు నుడిపి కావు నన్ను. 37

వ. వెండియు. 38

— ద్రావడి యశ్వత్థామం బభవింప భీమసేతు నియోగించుట —

నీ. జతుగృహదాహావనరమునఁ జేసినసముదీర్ఘతరపారుషంబుతోడ
నత్యుగ్రుఁ డగుహిడింబాసురువచ్చిచోటఁ గైకొన్ననిష్ఠురతతోడ
యతులు పొదివిన యపుడు వాటించినయాభీలదోర్బలవ్యాప్తితోడ
సమధికబలుఁడు గీచకునియేచినయెడఁ బూనినవిక్రమస్ఫూర్తితోడ

ఆ. గూడ నిన్ను జనులు గొనియాడునట్లుగఁ, జరుము నీదుబలముఁ జలము మెఱయ
గీటడంపు మనల గెలిచితి నని గర్వమునఁ దనర్చుద్రోణతనయు నెట్లు. 39

వ. ఆనిన విని యగ్గురుపుత్రు దెరం బొడమినయమర్షంబున మేను వొంగఁ బవమాన
సూనుండు ద్రుపదనందనతో ధర్మనందనుం డాడినమాట లశ్వత్థామపైఁబోవుట
కనుమతిగా నంతరంగంబున నంగీకరించి. 40

మహాస్రగ్ధర. కనకప్రస్థీతరతోత్కరపరివిసరత్కాంతిరాజుని జన్యం
దనముం బన్నంగ నత్యాదరమున నక్షలుం దా నియోగించె నాతం
డును దీప్తాత్మావలఁ దై గండున సబలరయాటోపరథ్యాదిసత్సా
ధనయోగం బొప్ప సారథ్యమునకు నమరెం దన్ననోప్పత్తియుక్తిక్. 41

వ. ఇట్లు సహదేవపూర్వజం దనకు సారథిం జేసికొని సమీరనందనుండు కోదండ
గదాదండాచిహేలిసంపన్నం బైన యారథంబెక్కి శిబిరంబు వేగంబవెడలి గురు
తనయాదియోధులయరదంబులచొప్పునట్టికొని యతిత్వైరితగతింజని కురుక్షేత్ర
సంచారిజనంబులంగని యశ్వత్థామ యొక్కడమెలంగెనో యెఱుంగుదురే యని
యడిగిన వార లతండు కృపకృతవర్తలతోడం గరిగరంబుదెసకు నరిగి మగిడి
భాగీరథీతీరంబున కరుగుదెంచి యయ్యెడ నయ్యిరువురం బాసి యొక్కవలని
కర్దగం దానును గృష్ణద్వైపాయనమహామునియాశ్రమంబునకై తొలగి

తప్పుదేశంబున వసియించె నని చెప్పుటయు నద్దిక్కు తేను నడవ నియోగించి
నట్టియెడ ధర్మనందనునకు వసుదేవనందనుం డిట్లనియె. 42

చ. అనిలనుతుండు శోకమును నల్కయుఁ జిత్తమునం గరగింబు వే
ర్చిన గురుపుత్రు నుట్టికొనఁ జెచ్చెరఁ బోయెడు నీతఁ డొంటి యా
తనివయఁ బోవ భూరమణ తప్పదె కార్యము పెద్దగూర్తు వీ
వసుజులలోన నాతనికి నందఱుఁ బోవుట మేలు పోరికిన్. 43

వ. వినుము సకలపుణివియు దహింపఁ జాలుచట్టిబ్రహ్మశిరోనామకం బగుదివ్యాస్త్రం
బశ్వత్థామకు ద్రోణుం డిచ్చెఁ బ్రియాతశయంబున వివ్వచ్చునకు నొసంగె
నశ్వత్థామ వివ్వచ్చుతోడిమత్సరంబునఁ దదీయబలనై పుణంబునకు నసహ్యంబు
వడుఁ బరంపరి యెఱింగి పాండవులపై వీఁడు దీనిం బ్రయోగింపకుండవలయునని
తలంచి యమ్మహనీయసాధనంబు మనుష్యులపైఁ బ్రయోగించుకొలఁది గాకునికి
యుం గలదు గావున సర్వధర్మవిధుం డైనయ్యగ్రం డొక్కనాఁ డస్త్రవిషయ
సంభాషణసమయంబున నతనితో నిట్లనియె. 44

క. మనుజులపై బ్రహ్మశిరం, బరునస్త్రం జేసితేని నశుభం బొలయున్
విను మెన్ని యాపదలు వచ్చిన నవరోపాయములన చెలుపుము పుత్రా. 45

వ. అని చెప్పి మనోగతం బవశంబై నాలుకకు వచ్చిన నీఁ డెట్లును సజ్జనులవృత్తం
బునఁ బ్రవర్తిల్లెడునే యని యతండు విన నుగ్గడించె దానికి నశ్వత్థామ విషా
దంబునఁ గుండియుండుఁ గాని యగ్గురునిచెప్పినట్లు సదుపదేశకరణనిష్ఠుండుగాఁ
డతనికి దురభిమానంబును గలదు వినుము చెప్పెదఁ జిరజీవిత్యంబును భర్తవర
ప్రసాదజనకకారణంబును గల్గి యుండు ననియును దివ్యాస్త్రశస్త్రవిద్యార్హ
స్థంబునకు మూలం బైనయగస్త్యుచేత ద్రోణుండు వడసినబ్రహ్మశిరోనామ
కంబు దనకుం గల దనియును దత్ప్రభావంబు దేవమనుజుడనుజలోకంబులు
భస్మీభూతంబులు నేయు నని యుండుం గావున మున్ను మీరు వనవాసుల రై
యున్నతఱిఁ దాను మాపురంబునకు వచ్చి యాదవకుమారులతోడివిరోధంబు
లం దగిలి యుండి యొక్కనాఁ డే నొంటిమై నుండ నాకడకుం జనుదెంచి
నగుచు నిట్లనియె. 46

తే. విను మగస్త్యుండు మాతండ్రి విరుణతపము
వేర్చి శంతయు నాత్మలోఁ బ్రేరే బొంగి
బ్రహ్మశిర మనుదివ్యాస్త్రరత్న మొసఁగె
నగ్గురుండు నా కిచ్చె నత్యాదరమున. 47

వ. అదివ్యాస్త్రంబు నీ కిచ్చెడు నీవు నాకుఁ జక్రం బొసంగ వలయు నని పలికిన నే
నద్దురభిమాని నాయెడం బగమస్పర్థ గల్గి యట్లగుట యెఱింగియు నొం

డనక యతనికి మదీయచక్రధనుర్గదాఖడ్గంబులు సూపి వీనిలోన నీకు¹ధరింపఁ బ్రయోగింప శక్యం జైనదాని ధరింపుమని చెప్పి నీవు నీయస్త్రంబు నాకు నీవలవదు మిత్రుని కోరినయది యిచ్చుచుండి దానికి మాటుగా నొకటి పుచ్చు కొనుట పురుషార్థంబు తెరువే యనుటయు నతండు సుదర్శనంబు వరియించినఁ బుచ్చుకొమ్మంటి నమ్మాటకు ముదితుం డగుచు నమ్మాధుండు దనవామకరం బునఁ జక్రం బవలంబించి యెత్తం జాలక దక్షిణపాణిం బట్టి యెట్లు గదలఁ దివియ శక్తుండుగాక యుభయహస్తంబులరు లావు నేనీ తివిసినను నది కదల కుండె నాతండు డస్సి నిలిచి విషణ్ణుండై యున్న నతని నాలోకించి యిట్లంటి.

తే. అధికనిష్ఠమై బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు
తోడ రుక్మిణీయుతముగాఁ దుహినశైల
తటమునందుఁ బండ్రెండువత్సరము లుగ్ర
తప మొనర్చి యిమ్మహితసాధనము వడసి.

47

వ. దివిజదానవగంధర్వాదిసమస్తభూతంబులు నాతోడి యెత్తు రాకుండెడునట్టిదో ర్విర్యంబునవెలసి వర్తిల్లుదు నట్టిది దీనిమహత్త్వంబు నన్నీచక్రం బింతకమున్ను బలభద్రప్రద్యున్న సాంబాదియాదవశ్రేష్ఠు లెవ్వరునడుగరు గాండివి శ్రేయశ్శ క్షిభ్యజంబులు దహిబలంబునఁ బడసి యెక్కటికయ్యంబున రుద్ర మెప్పించి పాశువతంబు గొనియొఁ బ్రాణంబులకంటె నే నతనికిం గూర్తు నద్దేవసమునకు నొసంగఁ దగనిది యెద్దియు లే దట్టి యష్టసుండును దీని నడిగెనే భరతవంశా చార్యపుత్రుండవు సకలజనమానుష్యుండవు నీ విల్లెఱుంగక యడుగుదె దీని నెవ్వరితోడ రణంబునాయఁ దలంచి యడిగి తనిన నగ్ధరునందనుం డిట్లనియె. 48

చ. సకలజనప్రసిద్ధ మగుచక్రము నీ వొసంగంగ నిప్పు పు
చ్చికొని భవత్పదాంబురుహానేవ వదంపడి చేసి యైనుఁ జో
రికి నిను నియ్యకొల్పి మదిఁ బ్రీతి యెలర్పఁ దెనంగి నీకు.నో
డక విలసిల్లి యెల్లఁ జొగడం జొనుపొందగఁ గోరి వేడితిన్.

49

వ. ఈచక్రంబు నీక ధరింపం దగియుండు గాక నా కిది లేకున్న నేమి యగు నెట్లును నీతోడ సంగరంబు నేయం గలవాడ ననియె నేను నవ్వుచు నట్లు కాక యని ద్రోణాచార్యపుత్రత్వబహుమానంబున మానసియరభ్యంబులు నభిరామ రత్నాంబరాభరణంబులు నిచ్చి పుచ్చినం జనియె నట్టిమహాహంకారంబునకు గారణంబై న బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు నవ్యాహతసంరంభుండును నసద్వ్యాపారారంభుండును గ్రూరదర్శనుండును నగునశ్వత్థామచేత భీముండు బాధితుండు గాకుండ వలయు నని పలికి పద్మాభుండు సాత్యసహదేవులం

జూచి మీరు శిబిరంబున నిలువుండుని నియోగించి.

50

— ధర్మజనంబుకృష్ణులశ్వత్థానుమోదికై బోవుట —

సీ. ప్రద్యోతితానేకరత్న శోభితమును సంభ్రాంతానుధవరిష్టంబు నైన
మాన్యరథమున నైనన్యసుగ్రీవంబులను మేళుపుష్పవలాహకముఁ
బూన్పించి యాభీలభుజగారికేతనం బెత్తించి వే నొగ లేక్కుటఁగను
గాండినధరణోద్భటుండును దూణీయగళసన్నాహసముజ్జ్వలుండు

ఆ. నై ధనంజయుఁడు రథారోహణము నేసె, నగ్రజాండు నెక్కె ననికీ నమరి
యొప్పి రిప్పురారియును వారు నప్పుడు, బలహరుండు నత్వనుండు బోలి. 51

వ. ఇట్లు సన్నద్ధం బైనయారథంబు భాసురప్రతోదంబు పుచ్చుకొని యట్లుమోద
రుండు నజప నయ్యుత్తమరక్షణబలరయాతిశయంబున సమీరనందనస్యందనం
బు గొండొక నేవునకుం గూడె నప్పుడు భాగీరథీతీరంబునఁ గ్రోథాచుత్తచిత్తుం
డగుచు నశ్వశ్రామ యున్నయెడ రోచుచుఁ బోవునప్పని నమ్మువ్వరు
వారిచి రట్లు వారించిన సీలునక వారిముందటం జని యుతండు సూక్ష్మ
యట నిగిడించి

52

చ. సలిసమీపచేశమున సంయమిసంఘము గొల్వఁగా సము
జ్జ్వలమహనీయమూర్తి యగుసాత్యవతేయుఁడు తారకాకణం
బులనడుమం బ్రదీప్తఁ డగుపూర్ణసుధాంశునియట్లు లుండ న
వ్వలనికై బోక భక్త నభివాదనముఁ దదిలోనఁ జేయుచున్.

53

వ. కెలంకులు గలయం బరికించి యొక్కెడ.

54

ఆ. మేన భసిత మలఁక మాననీయతపశ్రప్రయత్నక్తి సాసరించి యున్నద్రోణ
తనయం గాంచి చాపదండంబు సజ్యంబు, నేసి మహితశరముచే నమర్చి.

55

వ. పురుకుటతవికటపాలభాగం దై.

56

తే. ఓరి థాత్రీసురాధమ ప్రారకర్ష, కపటధార్మిక యత్యంతకల్పపాభి
యక్తిక బోయినరేయి మహాగ్రన్యత్తి, దగిలి తొలఁపేగిరమునఁ దపసి వైలి.

వ. ఇట్లు లొడిగినఁ జావు దప్పునే లేలెప్పు తఁము సాలు రణమునకు రమ్మని కతి
నాక్షరంబులుగాఁ బలికె నటు వలుకునాభీచునేచుం గనుంగొని యతసవేనుకఁ
గదియ నడచినసవ్వనాచిధర్మజులం జూచి సవ్యకం బగుసంతకరణంబుతో
నగ్గురునందనుండు వారలదివ్యాస్త్రవేదిత్యం బూహించి దుస్సహం బగునమ్మహా
దురితంబునకుఁ దలంకి బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు దలంచి యొక్క
యిపీకంబు పుచ్చికొని యం దయ్యస్త్రంబు నావహించి యపాండవం బమృదు
మని దారుణభాషణంబులతోడ రోషప్రదీప్తం డగుచుఁ బ్రయోగించిన.

58

సగ్ధర. అదివ్యాస్త్రంబునం దుద్యత మయి. ఘనఘోరాగ్ని యర్పిర్విశాసం
జేచిక్కుం దాన యై వె ల్లెసఁగుచు భువనం బెల్ల భస్మంబుగా నా
పాదింపం జేచ్చుమాడ్కిం బరఁగి పెరిగినం బాధునిం జూచి తద్బా
హదర్పజ్ఞానముద్రావ్యపగతభయం దై యంబుజాత్తుండు వల్కున్. 59

వ. అష్టన యష్టన యిది బ్రహ్మశిరోనామకం బరుదివ్యాస్త్రంబు దీని నొం డస్త్రంబు
ప్రతిహతంబుఁ జేయం జాలదు బ్రహ్మశిరంబు నీవునుం బ్రయోగించి దీని
నుడిసి నిన్నును నీసోదరులను గాచికొనుము సత్యరుండవు గమ్ము. 60

క. అనవుడు నవీరుఁడు స,య్యన నగదము డిగ్గి నియతుఁ దై భనురాచా
ర్యని సంస్తరించి చాపము, గొని మంత్రముతోడ శరము గుణమునఁ గూర్చెన్.

— అశ్వత్థామాద్వంశుల బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబు లాండొంటిం దాఁపట —

వ. కూర్చి తొలుత గురుసంకనునకుం గీడు వొందకుండ వలయు నని ప్రార్థించి పదం
పడి నాకును సోదరులకును శుభం బయ్యెడు మని వలికి యస్త్ర దేవతలకు నమ
స్కరించి యస్త్ర మస్త్రంబునన శమియించుఁ గావుత మని శివంబుఁ జొలించు
చుం బ్రయోగించిన నాదివ్యాస్త్రంబు కల్పాంతజ్వలనంబునుంబోలె నాభీలజ్వా
లామాలాశరాళం బై యుప్పురం బెల్లను దనమయంబుగా నిగిడి యశ్వత్థామా
స్త్రంబు గ్రమ్మఱింప నుత్సహించిన నది క్రమ్మఱక పెరిగి సముద్దామభామం
బగుటయు నయ్యస్త్ర ద్వితయంబునాటోపంబున. 62

మహాసగ్ధర. జలధుల్ ఘుర్జిల్లెనుల్కాశతములు వడియెం జండభానుండు మాసెం
గులజైలంబుల్. వడంకెం గురినె నురవడిఁ ఘోరపాపాణధారా
వలి నాకాశంబు థాత్రీవలయముఁ దిరిగెఁ వజ్రనిర్భోష మెందుం
జెలఁగం జొచ్చెన్ జనం బచ్చెరువును భయముం జెంది నిశ్చేష్ట మయ్యెన్. 63

వ. ధర్మాత్తుం డగునారదుం డప్పుడు సాత్యవతేయునకు నన్నిహితుం డయ్యె నతం
డును భరతకులోద్వహుం డగునప్పారాశర్యుండును గూడి యిట్లు జగద్భయం
కరప్రకమోద్దాము లగునయ్యెదనాశ్వత్థామల సువశమింపం జేయుటకై
నడుమ నిలిచి యయ్యిరువురు నాశ్రింప నిట్లనిరి. 64

క. పలువురు మహాస్త్రనిత్రము, లలఘుభుజావీర్యశౌర్య. లవనిఁ జనిరి వా
రలు దీనిఁ బ్రయోగించుట, గలిగెనె మానవులనై వకల్పక్షలారా. 65

వ. అనిన విని సగ్యసాది దివ్యాస్త్రజ్వాలాకలాపషడ్భ్యంబున నిస్సంభ్రము లై యు
న్నసర్వధర్మరతీ.ణసర్వలోకహితాచరణానిగతు లగునప్పురషమనులం గనం
గొని తత్కాలోచితానష్టానంబు నూహించి యమ్మహాత్ములతో నిట్లనియె. 66

తే. అస్త్ర వస్త్రముతో శాంత మగుటఁ గోరి

సొలప నీట్లు ప్రయోగింపవలసె గాని

యొండుదలఁపునఁ గా దది యొండుపలయు

నేని యుడిపెదఁ బరమమునీంద్రులార.

67

క. ఏను మదస్త్రం బుడుం, గా నీపాపాత్ముఁ డస్త్రఘోరదహనమున

దా నేర్పు నందఱును మీ, మానసములఁ దలఁప వలయు మానేమంబుల్. 68

తే. అనుచుఁ జయ్యున యస్త్రవిద్యాప్రవీణ, మానసుం డగునరుఁ డయ్యహీనరూప
సాధనము నశ్రమంబున సంహరించె, మెచ్చి యమ్మహామును లెదఁ బిచ్చలింప.

చ. తపమును బ్రహ్మచర్యమును దానము సత్యము గల్లునాసురా
ధిపతనయుండు దక్క సముదీర్ఘముగా నిగిడించి యమ్మహా
గ్రపురుహితాస్త్ర మొండ్లకును రాదు మగుడ్వంగ నట్టిభంగి భూ
మివతుల కాదు దేవతలు మేకొనఁ జాలరు కౌరవేశ్వరం.

70

వ. బ్రహ్మశిరోనామకం బగునమ్మహాస్త్రంబు దలంచి బ్రహ్మతేజోమయం బగుటం
జేసి యిట్లు ప్రయోగించి వారింప శక్యంబు గాకుండు వారింబిలేని వారింబిన
వారిని తలద్రొంచు గురుభక్తియు వ్రతయుక్తియు నెక్కుడు గలుగుట నక్కొ
రవశ్రేష్ఠుండు నివారణపటిష్ఠం డయ్యె నవ్వీధంబునఁ గన్వడి యాదుర్నివార
సాధనంబు వారింబుట నాలోకించి యమ్మనీశ్వరు లమ్మాహాత్మ్యం బూహించి
రశ్వణామనిజాస్త్రసంహారంబు నేయం జూచి యది శక్యంబు గాకుండుటయు
దీనమానసుం డగుచు మాననీయోపాయం డగుసాత్యనతేయున కిట్లనియె.

తే. చంపె గురువిభు నాకు లజ్జాకరముగ, భీముఁ డదియొ నధర్మసంగ్రామవృత్తి
నంతఁ బోవక వచ్చి ప్రాణాపహార, మాచరింపఁగఁ బూని నన్నాకమించె 72

చ. పరిభవజాతరోషమునఁ బ్రాణభయంబునఁ జేసి యిమ్మహా
శిరము వివేకవర్జితవిచారుడ నై యిటు లేసితిమి ముని
శ్వర యిది పాండుభూపనుతవర్గమునంతటి నేర్పుఁ గాని యె
ప్పరును మాన దివ్యిధము పాపమ యేనియు బాని కోర్చితిన్.

73

వ. అనిన విని యమ్మనిపతి యతనియాననంబునఁ జూడ్కి నిలిసి మీతండ్రి యిచ్చాం
డవమధ్యమునకు వాత్సల్యంబున నీయస్త్రం బొసంగె నీయోధవరుండు నీకుఁ
గీడఁ దలంపఁడు భవదస్త్రం బుపశమించుటకు నైన నిజాస్త్రంబు ప్రయోగించె
మేము వలన దన్న నుపసంహరించి నిట్టిస్త్రవిద్యావైదగ్ధ్యంబున సడిసన్నకన్వడి
వధింప నీకు వశం బగునే నీయస్త్రం బితనియస్త్రంబుచేత నివారితం బయ్యెడు
నది యిట్లుండె విను మమ్మహాస్త్రంబు మగుష్యవిషయంబుగాఁ బ్రయోగించు
వానికి నశుభం బగు నొకనిచేతఁ బ్రయోగింపఁబడి యన్యవస్త్రం బుపశమించె
నేని యద్దేశంబునకుఁ బండ్రెండేండ్లనావృష్టిదురితం బగుం గావునఁ బాండవు

లను నిన్నును నిద్దేశంబును రక్షించుటకుం జెప్పితి మెప్పుట నయిన దీని నుపసం
హరింపవలయుఁ దపంబునకుఁ జొచ్చినవాఁడవు రోషంబునకుఁ దొలంగి సుఖవి
గమ్ము భర్తంబున జయంబు గొన నొల్లనియిప్పుర్థండును బ్రీతుం డై చన
వలయు భవదీయశిరోమణి యీతని కి మ్మట్లయిన నితండ కాఁడు పాండవు లంద
ఱును నీ దగుజీవనంబు నపహరించినంతయ సంతసిల్లుదు రిది సమీచీనం బయిన
సంధిప్రకారం బిట్లు నేయుట మే లగుటగాను నుమ్మలీకంబుతో నగ్గురునందనుండు
పరాశరనందనున కి ట్లనియె. 74

- సీ. పాండునందనులకుఁ బ్రాతే రత్నంబులు కౌరవనాథుభండార మెల్ల
గైకొన్నవారు నాగభయంబుఁ దస్కరభయమును దానవభయము దేవ
భయమును బొరయపు బాధింప దాఁకలి తృప్త నిద్ర రోగంబు దీనికతన
నిట్టిరత్నము వీరి కీఁ జాలుదునె మునినాయక నీవచనం బలంఘ్య
- ఆ. మగుట దీని నీకు నర్పించితిని మద,స్త్రంబు పాండవేయరాగపాత్ర
గర్భములకు హానిఁ గావించి సంతృప్తి, బొంది తాఁ బ్రశాంతిఁ బొందుఁగాత.
- క. ఆన విని కృష్ణదైవాపా,యనుఁ డట్టులు నేయు మొంటి కాస పడకుమీ
యని కలుక నప్పలుకునం, గనియెను దనపలుకు తప్పుగా నతఁడు మదిన్. 76

వ. కని పాండవేయరాగపాత్రగర్భంబు లని తత్సంతానసంజాతగర్భంబుల నెల్ల నుగ్గ
డించినవాఁడనయితి నది పారాశర్యండు పాండవేయభార్యగర్భంబులన పేరు
కొనుటగాఁ జేసి యొంటి కాస పడకుమీ యనియె దీని నెఱింగినవాఁడఁ గానేల
యిది యనుమతిగా భావించి సకలగర్భవిధ్వంసనంబు గావించెదం గాక యని
నిశ్చయించి యమ్మునీంద్రునితో నట్ల చెయువాఁడ నని పలికె వారలసంవాద
ప్రకారంబు హృషీకేశుం డెఱింగి వీఁడు సంయమివరుమాట గీటునం బుచ్చి తన
వలసినట్లు నేయువాఁ డయ్యె నిప్పుపాత్తు నుపక్రమంబునకు నడ్డపడి చూచెదఁ
గాకున్న దుది నాచేయులెఱుం గున్నదయ కాదె యని వితర్కించె నప్పు డశ్వ
త్థామచేతోవృత్తి సాత్యవతేయం డెఱిగియుం గృష్ణం డెఱుంగుటఁగా నతం
డతనితో నల్లాంబు నేయం దలంచుటయుఁ గనుంగొని యూర కుండె. 77

— శ్రీకృష్ణఁ డుత్తరగర్భంబు దగ్ధంబు గాకుండఁజేయ నిశ్చయింపుట —

- క. వనకాత్ముండు ద్రాణికి ని, ట్లనుఁ డునిమితి పాండుపౌత్రు లందఱు బాపం
బునఁ జోయితి గర్భంబులఁ, డునిమెద వం దొకటియైనఁ దొలఁగింపఁ దగున్.
- క. ఏ సొక్కనిఁ బాండవసం,తానార్థము గాఁగ నిత్తు భర్తముల మహా
దానంబులఁ గ్రతువుల జన్,తానందితుఁ డగుచుఁ బెంపుఁ దలకొనువానిన్. 79
- తే. అట్టిగర్భంబు నిలుపు తక్కున్ని గర్భ
ములును భవదస్త్రమున దగ్ధములుగఁ జేయు

మరుడు సంరంభజృంభితఁ డగుచు ద్రోణ

తనయుఁ డిట్లను నమ్మరాంతకునితోడ.

80

వ. పక్షపాతంబున నీ విట్లు పలికిన నే న క్లేల చేయుదు మదస్త్రంబునకు లక్ష్యం
బులుగా గర్భంబు లొందు గలుగు లేకుండు నదియట్లుండె వింటనందన యగు
నుత్తరగర్భంబు రక్షించెద నని చూచె దప్పనికిఁ బూనితేనియు నాయస్త్రం
బున నవశ్యం బదియును విధ్వంసంబు గావించు నని పలికినఁ బుష్పనాభుండు. 81

క. అనఘు. డభిమన్యుతేజం, బహున మై మాత్యువుత్రియం దున్నది నీ
తుచుముట గలిగిననుం ద, తనయున కే నాగం విచ్చదను దీగ్ధముగన్ 82

క. అనిన విని నగుచుఁ గుంభజ,తనయుం డిట్లనియె నన్నదగ్ధుని బ్రతికిం
చిన మేల కాదె నీవిన్ననువు నెఱింగెదము కాక నరసఖ నీనన్. 83

వ. అని పలికి పరమాదరణీయు లగుసాత్యన శేయదేవకీనందనులవాక్యంబు లాద
రింపక పాండవసంతానసకలగర్భవిషయంబుగా నన్నప్రమోచసలబు నేసిన
నుపలక్షించి వాసుదేవుం డతనితో నిట్లనుఁ ద్రికాలవేళ యగునొక్కబ్రాహ్మ
ణుం డుపప్లావ్యంబునకు వచ్చి యుత్తరను జూచి సీత్యులంబునఁ బ్రాణంబులు
పరిక్షిణంబు లైనపుత్తుండు జరియింపం గలవాఁ డది కారణంబుగా భవదీయ
గర్భస్థునకుఁ బరిక్షిన్నామధేయం బగు నని పలికె సమృహాత్మునివచనం బసృతంబు
గానెరడుభవత్కృత్యం బకృతసమంబ యబ్బాలకుండు పాండవవంశకరుండగు
నని చెప్పి తనచిత్తంబున రోషం బావహిల్లుటయు బాలఘాతి వగునీకు నశ
నంబు దుర్లభం బై సహాయరహితుండ వై దుర్గంధరక్షంబున నంగంబు దిగ్ధం
బగుచుండ మూఁడువేలేండ్లు దిరుగుము నాచేత రక్షితుండై యగు. మారుండు
గృపాచార్యువలన భనుర్వైదవిదుగ డై సర్వశస్త్రాస్త్రంబులు వడసి బహుసంప
త్సరణులు పసుధఁ బాలింపగలవాఁడు నానీటి జనమీజనులం డగుచుహారాజా
ప్రభివించి నీవు సూనాచుండ నుజ్జ్వలుగ డై ప్రవర్తించు వాఁడగులగుతప
స్సత్యంబులకుహానీయప్రభావంబులు సూడు వని చూడె నప్పుడు కృష్ణుడై
పాయనుండు గురునందనున కిట్లనియె. 84

తే. బ్రాహ్మణుండ వయ్య సిట్లు క్రూరతకు రోయ, కస్తదీయవాక్యంబుల నాదరంబు
నైయ కీపావతర్తంబు నేసినాడ, వచ్యుతుండు పల్కినట్టుల యగుము నీవు. 85

వ. అని యిట్లు శపియించి సీచకర్తుండ బొమ్మనిన విని యశ్వత్థామ యమృహాత్ముని
యాననం బాలొకించి మునింద్రా నీవు మనుజులలోన యుండువాడ వని ప్రతి
శాపం బిచ్చి నీకడన యేను వర్తిల్లగలవాడ నీవును శౌరియు సత్యవాదు లగు
దురుగాక యని తనశిరోమణిపాండవుల కిచ్చి తపోవనంబునకుం జనియె బాండ
వులును గృష్ణుండును నమ్మనింద్రునకు నమస్కరించి వీడ్కొని యతిత్వరిత

గతి నరుగుచెంచి.

86

క. అరదములు డిగ్గి వగలం, బరితాపముఁ బొందు చున్న పాంచాలిం గాం
చిరి తమచేతోవృత్తులఁ, గరుణము మగుడంగఁ బొడమఁ గౌరవనాథా. 87

వ. అట్లు గాంచి యక్కాంతచుట్టు నాసీను లై రప్పు డగ్రజుండు వనుమఁ బవన
తనయుం డవ్వుణి యద్దేవికి సమర్పించి. 88

— భీమసేనుఁ డశ్వత్థామశిరోరక్షంబు ద్రౌపది కిచ్చుట —

క. పగతుపని సక్తనయ్యెన్, వగ మానుము రాజధర్మవై శిష్ట్యము పెం
పుగ నాదరించి నీతాల్ని గదా భూపాలుఁడమ్మలికముం బాచున్. 89

చ. జనపతి పంపఁ గేశవుండు సంధికిఁ బోయెడునపు నీవు నె
ప్పినగరువంపు రాజసపు బెట్టిదవుందగుమాట లేల్ల నె
వ్వునమున నెక్కొనన్ నిలుపుమా వగవం బని యేమి సంగరం
బునఁ బగవారు వేర్చి పొరిపుచ్చక పువ్వులతోల సాతురే. 90

క. వినుము ధృతరాష్ట్రవంశం, బున మగవీఁచంబు నెల్లఁ బొలియించితఁ గృ
ష్ణనికారుణ్యము జెప్పుని, వెనుఁబ్రాపును గలుగ నేను విగతభయుఁడ నై. 91

ఉ. త్రానితి దుస్సనేరురుధిరం బుర ముగ్రతఁ జీటి వ్రచ్చి క్రీ
డానిధి వానియగ్రజాతోడల్ వడి నుగ్గుగఁ జేసి యార్చి యా
భూపరుమాళిఁ దన్నితి నృపుల్ గని సంతస మంద నింత హ
ర్షావసరంబు శోకసమయంబుగఁ జేగుట నీకు నర్హమే. 92

క. గురుతనయుఁ డగుటఁ బ్రాణము, హరియంపఁగఁ జొరక విజయుఁ డశ్వత్థామం
బరిభూతుఁ జేసి యాయుధ,పరిగ్రహముతోడ 1 బజ్జఁ బాయంజేసెన్. 93

వ. చూడామణి గోలుపోవుటంజేసి యాకుంభసంభవసంభవుకీర్తిశరీరంబు వడియె
ముగిసిఁబొంది యున్న దింతయి యిటువైరంబు 2 నేరు లేకుండఁ దీర్పుట యెవ్వ
రికిం బను నేమియగు గీడాడఁ దెలిసి 3 శోక ధర్మతనయుండు నిర్భుకీర్తికి భాజనంబై
యుల్లసిల్లెడు నూటడిల్లుము. 94

తే. అనినఁ గొండొక తెలివొండునాననంబు,తోడ నుత్థిత యైనయాతోయబాఠి
ప్రభలు పర్యంగ నొప్పునావద్దరాగ,రత్న ముటచేత నిడికొని రాజుఁ జూచి. 95

వ. భీమసేను నుద్దేశించి. 96

ఉ. నామన మార దీనిఁ కిగని వందముఁ బొందితి నింత సాలు నా
భీమహనీయరత్నము వహించుగ నర్హుఁ డితండ యంచు నా
భూమిపుచేతఁ బెట్టుటయు భూవర యాతఁడు ద్రాచి గౌరవ
శ్రీమది భక్తిఁ బెంపగ ధరించె శిరంబున దానిఁ బ్రీతుఁడై. 97

వ. ఇవ్విధంబున.

98

తే. విలసితం బగునమ్మటి చెలువు మిగుల

¹వకాలియందు ధరించి యమ్మచుజనాభం

దుదయరాగనితాంతసముజ్జ్వలీందు

నింబమునం బొల్పుపూర్వక్షలగబు వోల.

99

న. ఇతైఱిలగునం బొండవాగ్రజంఁది సాగచాలిగి ధీమం బిచరించి తిల్పిభృతి
కాంతలును సహదేవప్రమలభూపమయిని మెనఁ బునఁగెనుండు డశ్వశామఁ
బొడంగనుట మొదలై గురుసంసముండు చూడఁచుటె యిచ్చుట తుది యైన
వృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్ప నాధూవల్లభుండు లోసుగా నెల్లనూరును నవత్య
బాధకం బైనయాబ్రహ్మచరంబు ప్రభావం బూహించి కృష్ణనిప్రతివిధానంబు
గలుగుట నూఁడిల్లియు నెట్లగునో యనుశంక నుండి రత్తలకి సుత్తిరకుం
దక్కఁ బొండవేయవంశవధూజనంబులకు గర్భగులులు లేక కుండ నయ్యస్త్ర
త్తమం బవ్విరాటపుత్రియుదరంబున నున్నపిండంబు బాధితంబు నేయుట గనుం
గొని యప్పుండరికాతుండు ద్రాణితో సల్లాపంబు సేయుననరంబున నయ్య
స్త్రీభూతవేదన లేకుండఁ దనచిత్తవృత్తిన యుడిచుంగాన నవ్విశేషం బయ్యభి
మన్యవల్లభయాదిగా నెవ్వరు నెఱుంగ రది యట్లుండఁ బుత్రులదన వగ
దొఱఁగకున్న యాధర్మనందనుగడు జేసినదనున కిట్లనియె.

100

చ. బలమున శౌర్యసంపద నభంగపరాక్రముల్లనద్రావదే
యుల నొకరుండ ముట్టికొని యుద్భటవిక్రమ ముల్లసిల్ల దు
ర్బలుల వధించుచాడ్పునఁ గృపాణకళాలలితంబు లొప్పు వి
చ్చలవిడిఁ ద్రుంచె నట్టి గురుసంభవుఁ డంతకు నెట్లు సాలెనో.

101

కా. ఉద్యోగస్ఫురితం డజయ్యభవపీఠ్యం డిద్ధవిశ్రాంతసం
పద్యోగప్రథితుండు శక్రసుతసంభవ్యక్రమోద్యద్ధను
ర్విద్యావైభవకాలి సంగరకళావిస్తారసంపేది భృ
ష్టద్యుమ్నం డతఁ డోర్వకున్ని యెటు లశ్మణ్ణామయాద్రేకమునో.

102

క. తక్కును గలపాంచాలర, నొక్కడ శిబిరంబు సొచ్చి యుక్కు డలిర్పం
భెక్కండ్రఁ దునిమెనె యిది, యక్కజ మగు నేమికతన నధికుం డయ్యెనో.

చ. అనిన నమ్మహికాంతునకు మురాంతకుం డిట్లనియె.

104

— ధర్మరాజనకుఁ గృష్ణుండు శివప్రభావంబు చెల్లుట —

చ. హరుఁ బిరమేశ్వరేశ్వరుఁ గృపాతిశయాద్భు నమేయమూర్తి శం
కరు నచలైకభక్తిరసగమ్ముని నవ్యయు నిందుమాళిఁ ద
త్పరమలి నాశ్రయించి యనపాయబలోద్భటశౌర్యసంపదకా

1 జూరి భరియించి పొల్చె నట్లును. 2 కాశ. 3 సరమేళునిశ్చంద్రగృహతిశయాదరమూర్తిద్రుశం.

- గురుతనయుండు గాంచి యధికుం డగుటం బగదీర్చె నమైయిన్. 105
- చ. శివుడు ప్రసన్నుఁడైన నఱి చేయునె యెవ్వరి కైన రాజపుం
గవ యమరత్వ మైన బలఘన్నరు గెల్వంగ నోపునట్టిద
ర్పవిభవ మైన నిచ్చుఁ బరిపంథు లనేకులు నొక్కయందు బా
హువిలసనంబు ఘోరముగ నోర్వంగఁ జాలుట యిగి చోనన్యమే. 106
- ఉ. తేల్లిమి గాఁగ నేను శివదేవు నెటుంగుడు భూతపంచయం
బెల్ల జనింప నిల్వంగఁ లయింఁగఁ జేయు సతంఁడె యవ్విభుం
డుల్లమునం దలంప భువనోత్కరవిశ్వవిధానయుక్తి వ
ర్తిల్లుచు నుండు భక్తికి విధేయుఁ డమేయుండు కౌరవేశ్వరా. 107
- వ. అమృతాదేవునిదివ్యలీలలు నెప్పెద నాకర్ణింపుము. 108
- సీ. భూతపంచయసృష్టి బుద్ధిఁ దలంచి యప్పురమేళుఁ గానఁగ బ్రహ్మ యరిగి
తనదుమనోవృత్తి దగ నెఱింగించిన నమృతాత్మంతు తదభిమతంబు
గావించు బూని తపోవిభవం జేమిసనులకు నైనను బ్రథమసాధ
నం బని యూహించి యంబుసమ్మార్జితనిజమూర్తి యై తపోనిష్ఠ నుండె
తే. నావిరించియు నడ్డేవదేవురాక, బహుసహస్రవర్షంబులు వార్షియుండి
నిజతపశ్చక్రభావంబున నిపుణచిత్తు, దక్షుఁ డనువాని సృజించె ధరణీనాథ. 110
- వ. ఇట్లు సృజించి యివ్వరించి యతని నాలోకించి ప్రజల సృజించుచు మని పంచిన
నతండు పెద్దవా రొండ్లు లేరై రేనియు సృజించెద ననిన నప్పురమేష్ఠి
వరమేశ్వరుండు జలనిమగ్నుండై యున్నవాఁ డేను నిన్ను నియోగించెద నింక
సృజించుపెద్ద లెవ్వరును లేరు సృజింతువుగాక యనవుడు నమృతాత్మండు
దేవాసురమనుష్యతిర్యగ్రాత్మకభూతంబుల సృజించిన నాఁకొని యవి దక్ష
ప్రజాపతి భక్షింపం గవిసిన. 110
- ఆ. అతండు బ్రహ్మచారి కతిరయంబునఁ బాఠి, భూతతతులు నన్నుఁ బొదువకుండ
నాఁగవలయు వాని కాహారములు గల్పితములు నేయవలయుఁ దగ మహత్త్వ. 111
- వ. అనిన విని యాజగత్కర్త యోషధులును . ఫలమూలాదిభక్ష్యసంపదకా
రంబులుగా వృక్షలతాగుల్మంబులును గల్పించి యాభూతంబులకు వాని నాహా
రంబులుగా సమర్పించి మఱియును బలిష్ఠభూతంబులకు దుర్బలభూతంబులు
భక్ష్యం బగుం గాక యనియు నాదేశించె నంత నాభూతంబులు స్త్రీతంబులై
చని తత్ప్రకారంబున వృద్ధి నొంది సంతానరూపంబున సమృద్ధంబు లగుచు
నుండఁ బెద్దకాలంబునకు బాలేందుధరుండు జలంబులు పెడలి వచ్చి భూతకోట్ల
నాలోకించి కోపించి నిజలింగంబుఁ బుచ్చి నేల నిడినం గని యానీరజానసుండు
భవునిం బ్రశమనవాక్యంబుల ననునయించు దుఁ జేర నరిగి లింగంబు నిట్లెలచెనీ
తనుటయు నడ్డేవుండు. 112

- క. భూతంబుల సృజించుట, కై తోయములందు మునిగి యత్యుగ్రతః
స్థితుఁడనై వచ్చితి నొరు, చేత సృజన మగుట నిట్లు సేసితి దీనిన్. 113
- వ. భూతంబుల సృజించుటకుం గాక లింగంబు ¹దన కేల యని పలికి సంరంభ
విజృంభితుం డగుచు మాల్గినంతంబునకుఁ జని మహాతపంబు సేయుచుండ. 114
- క. ఆసమయంబున లింగము, భాసురగతిఁ జూడ నొప్పై బ్రహ్మాదులకుం
జేసిరి పూజలు వారలు, వాసవముఖ్యామరాదివర్గముఁ దాఱున్. 115
- వ అంతం బెద్దకాలంబునకు. 116
- క. సుర లొకమహాధ్వర వ్రాచరింపఁగఁ దలంచి ద్రవ్యసంపద మిగులం
దొరకొల్పి భాగయోగ్యామరుల నిరూపించి యతిసమాహితమతులై. 117
- వ. తొడంగి యనుష్ఠానప్రపంచప్రవర్తకు లగు చుండెరిగాని రుద్రునిమహానుభావం
బెటుంగమిం జేసి యయోగమూర్తికి భాగకల్పనం బొనర్పరైరి దాని నెఱింగి

— రుద్రుడు దేవతలు సేయు యజ్ఞము సేయుట —

- సీ అతులతపోమయం బయి యద్భుతావహం బయిన దైవ్యుంబున నతిశయిల్లి
బాలార్కసన్నిభప్రభఁ దేజరిల్లెడునట్లుగా నొక్కతొనసంబు
సృజించి దానికి శింజిసీప్రముఖంబు లగునంగకములు యజ్ఞాంగకల్ప
తములు గావించి యుద్ధావకోపానలజ్వాలలు సాకారలీల నిగుడఁ
- ఆ. గేలియం దమర్చి కృత్తివాసు డు సుర, శ్రేణి క్రతువు నియతిఁ జేయనెడకు
నరుగుదెంచె సత్వరాభీల హేలావి, కానభాసి యగుచుఁ గౌరవేంద్ర. 119
- మ. ధరణీచక్రము దిద్దిరం దిరిగె బాతాళంబు ఘూర్జితై భూ
ధరముల్ వెల్లగిలెకా దిశావలయ ముత్కంపంబు నొందెకా దివా
కరచంద్రాగ్నులదీప్తి మాసె సురలోకం బాకులం బయ్యె న
పురమేళుం డటు తా మరుత్కృతువరిభ్రంశార్థి యై వచ్చినన్, 120
- చ. ఆనిమిషసంఘమెల్లను భయంబునఁ జేష్టలు నక్కి.. యధ్వనం
బు నడప నేర్పు లేది కురుభూవన చిత్రగతప్రకార మ
య్యె నడరి యేనె నాక్రతువు నీకుండు డెంగము గాఁడఁ బాటి పో
యె నది మృగంబుచండము వహించి హుతాశసంయుతంబుగన్. 121
- వ. ఇవిభంబున యజ్ఞం ²బహుక్రాంతం బగుటయు నిర్జనులు ³నిశ్చేతను లై రండు
సవితృనిబాహువులును బూషునిదంతంబులును భగునిలోచనంబులును ద్రిలో
చనుండు గోదండాగ్రంబునఁ దునియను డొల్లను బగులను బొడిచె నప్పడు
దలరి దివిజాలు యజ్ఞాంగంబులతోడం గూడఁ బలుగడలం బాటం దొడంగిన.
- క. ఆదేవుండు వారంపటు, నేదిక్కులఁ బోవ కుండ నెయిది భయం బా
పాదించుచు నలి నాఁగెం, గోదండమునారి పాఁచి గుమురులు గొనఁగన్. 123

తే. ఏయ నొల్లక యమరుల నివ్వధమునఁ

బొదివికొని యీశ్వరుడు దూల పుచ్చ వార
లొక్క మొగి వింటిగొనయంబు వెక్కుదునియ
లయ్యెడుమ యనవుడు నది యట్ల యయ్యె.

124

వ. ఆలోన.

125

క. సుర లాక్రతువుం దారును, శరణం బనుపలుకుతోడఁ జరణానతు లై
కరుణకుఁ బాత్రము లగుటయు, శరణాగతవత్సలుఁడుఁ బ్రసన్నుతఁ బొందెన్.

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డై.

127

తే. ఆత్మకోపంబు పుచ్చి జలాశయమున, వైచి బాలేందుధరుడు దేవతల నాద
రమున వీక్షించె నమృహాగ్రంపురోష, మనలరూప మై యిగిరించె నజ్జలముల.

వ. ఇట్టెఱంగునఁ గృపాయ త్తిచిత్తుం డై సర్వేశ్వరేశ్వరుండు సవితృనకుఁ బూష
నకు భగవంతుఁ గరంబులును దంతంబులును నయనంబులును నొసంగి యజ్ఞం
బెప్పటియట్లు ప్రవర్తిల్ల ననుగ్రహార్ద్రభావంబునం బడిచిన.

129

క. అమరులు భక్తిం గ్రతుభాగము నప్పురమేశ్వరునకుఁ గల్పించి రతం
డు మనంబున బ్రీతుం డై, సమాహితుం డయ్యె జగము సంతోషించెన్.

130

వ. ఆట్టివి యద్దేవదేవునిదివ్యలీల లతండు కోపించిన భువనంబు లస్వాస్థ్యంబును
బ్రసన్నుండైన సుఖత్వంబును గను నాభూతనాథుండు గురుసుతునకు సన్నిహి
తుండయ్యెఁ గావున నయ్యోధవరుం డొక్కరుండ శిబిరంబు ప్రవేశించి యిత్తె
ఱంగువరాక్రమం బాచరించెఁ గాని యివ్వితేషం బారథివరునిశక్తి నైనది
గా దది చిత్తంబున నిడం బనిలేదు భీష్మద్రోణకర్ణశల్యాదు లైనమహావీరులం
బోరఁ బరిమార్చి దొరకొనుటకును దర్పదుర్దము లైనధృతరాష్ట్రునందనాగ్రే
సన లైన దుశ్శాసనదుర్యోధనులఁ జలంబు నెరయ వక్షోరక్తపానంబున నూ
రుభంజనంబునం బరిమార్చుటం జేసి ప్రతిష్ఠాపూరణాచరణశోభనంబు నొంద
సంభావించుటకును గారణం బైనభవదీయదైవమానుషయోగంబునకుఁ బర
మానందంబు నొందు మని యిట్లు గోవిందుండు భర్తనందనునకు నాశ్వాసం
బొనరించె నని జనమేజ యునకు వైశంపాయనుండు నెప్పటియు.

131

సగ్ధర. సాయం ప్రాతర్హుత ప్రజ్వలితహుతహస్తై స్త్వనిర్దూతజాడ్య
స్థాయచ్చేగగిప్రసాద ప్రసృమరవిమల ప్రోధబోధానుమోదీ
మాయావ్యాపారదురా మఖతతిహృతినిర్దాణసంపాద్యమానా
శ్రీయోరాజప్రిలోకాశ్రితజనదురితక్షేచలీలావిలాసా.

132

క. సురనికరానందకర, సురారికాంతావిలాసశోభాపహరా
కరుణాసక్త మనస్సా, సరివ్వరాబ్ధి బర్హ చారుశిరస్సా.

133

మాలిని.—

అకలుషహృదయాభివ్యక్తసహోపయుక్తా
సకలనిగమవేద్యాస్వాస్థ్యవిద్యోపపాద్యా
ప్రకృతివికృతిభావప్రాప్తసాంఖ్యప్రదీప్తా
సమృతమనువిలాసా సుస్థిరానందభాసా.

134

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కోమనాపూర్వపుత్ర బుధారాధనవిరాజితీకృతసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి సౌప్తికపర్వము

సమూహము

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

స్త్రీ పర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

సాంగత్యవిధాయవి

కాసోల్లాసితకటాక్ష కరుణామయమూ

ర్తీ సారబోధభరిత

వ్యాసాదిమనోనివాస హరిహరనాథా.

1

క. దేవా జనమేజయజగత్సరుఁడు గుతూహలము మదిన్ మొలతేరం

గా వైశంపాయనవన, నావేశితదృగ్విలాసుఁడై యిట్లనియెన్.

2

వ. తనసుతుండును నైన్యంబును బాంధుసుతులచేత నట్లగుట సంజయువలన విని
భృతరాష్ట్రం డెబ్బంగి వర్తించె నశ్వత్థామకృతకృతవర్త లారాత్రి తమచేసిన
పరాక్రమంబులెఱంగు దుర్యోధనున కెఱింగించి పోయి రని వింటి బడంపడి
కరినగరంబుదెస కరిగి మగిడి రనియు నాకర్ణించితి వారలట యెవ్వలనికిం జని
రేల మగిడి రశ్వత్థామ కృష్ణదైవాయనాశ్రమంబునకుం బోవం దక్కినయిరు
వురు నెక్కడ పోయి రవ్విధంబున విజయంబు నొందినధర్మనందనుం డేమి
యోచరించె నంతయుం బరిపాటిం డేటవడం జెప్పుమనిన నమ్మనివరుం డిట్లనియె.

తరల. ధరణినాయక యట్లు పుత్రశతంబు వైరికులంబుచే

నిరవశేషత నొందుటన్ మహనీయగౌరవహీనతం

బారసి కొమ్ములు దున్న మ్రొడ్పడుభూరుహంబును బోలె ని

ర్భరవిపద్ధికలాత్ముఁడై భృతరాష్ట్రం డుల్లము వెమ్మగన్.

4

వ. చింతాభరంబున నూరక యున్నం బొలి సంజయుం డతని కిట్లనియె

5

అ. నీకు నితరులట్ల శోకము దగునె యెవ్వరి డలంచి యింక ననరువాడ

పీపు శోకమునకు నెయ్యది తుది యిది, వలవ దుడుగు వినుము వసుమతీశ.

6

వ. పదునెనిమిదియట్ట హిమలు సమసే వితామహాపితృభ్రాతృపుత్రపౌత్రసఖ
సుహృత్సహాయులుం డెగి రండు వగవునకుం బని గానివారలు గలరే యేది

కొలదిగా వగచె దండఱకు నగ్నికార్యంబు నిర్వహింపను సగినవారలకుం
దిలోదకప్రదానంబులు నేమను వలయును బోలగలనిని వెలచియు మనుటయు.

క. విపులార్థిఁ గూరి మనుజుఁ,ధివ యాభూవల్లభులను భృత్యు లీమిం జం
డపనవవితేం బగుచు,సంబంబుచంగంబు దోష భాగం బడియెను. 8

వ. పడి యుండి తల దోర్చికొనుచు ని ట్లనియె. 9

వసంతటిలకావృత్తము. హస్త్రైవర్గ మిటు లాఱడిఁ బోవ నీ ప్త

వ్యాపార మేది మది వందుచు దీనవృత్తిం

బ్రాహ్మచి యన్యులకృపం బటనిప నిం కే

నోపక భవం బెడలి యుండఁగ జీవితోడన్. 10

క. ఎఱకలు విఱిగినగుడుని,లెఱఁగునఁ జేజంబు నెవనినగుదుగతి నం
దలు బంధులు నెగి విభవం, బఱి వెలువెలఁబాలు నునకి యది బ్రదుకగునే.

సీ. సంధిఁ గృష్ణుండు సుమచెంచి పెన్కుభంగులఁ జెప్ప భీష్ముండు గుంభజాండు
నట్లు హితార్థు లై యంతలంతలు నూట లాఱి జాముఁగల్గిదు లైన
మునివరు లవ్వధంబున నొత్తి చెప్పి రాబుద్ధులన్నియును దుగ్గిబ్బి నగుటఁ
బాటెంప నైతి లోభమునఁ బాండునృపాలుఁలను తత్సృకులగుఁ బంది యిని

తే. నాకతంబునఁ బోలిసిరి నంపనులును

జెలులుఁ జొట్టంబులును సహాయులును ధైర్య

మెట్లు కలుగు వైదికముల కెట్లు మనసు

గొలుపుఁ బ్రాణంబుతో నెట్లు నిలువ వచ్చు. 12

క. నాకీడు దలఁప నేరక, శ్రీకృష్ణ నెడపి పాడి యంతనేయక పుత్ర
నీసుహృద్బాంధవులం, బోకార్పిలి బ్రదుకు టింకఁ బొసగునె చెపుమా. 13

వ. దైవంబు దగ్గిభిజనత్వం బొసర్చుటం బూర్వజన్మచరితం బైననుకృతంబు
లేమి గాన నయ్యెడు వయగివరితామంబునఁ బంచభూతక్షయంబును దుర్విసయ
పరిపాకంబున సకలబంధనాశంబును సమయసంప్రాప్తంబు లయ్యె నింక బ్రహ్మ
వదప్రాప్తియ తగునదియై యున్నది యది యాచరించుట సంశితవృత్తవరాయణు
లైనపాండునుతులు చూతురు గాక యనిన విని యజ్ఞనైతితోకంబు శాంతంబు
నేయుటకు సంజయుం డి ట్లనియె. 14

క. శ్రుతులును శాస్త్రములు బహు, శ్రుతులవలన వింటి శాంతి మోషుడ వలదే
మృతీకి నృపు లడలుదురె ధీ,యుతు లీవిధమునకు రోయ గుండుదురె నృపా.

వ. తొల్లి సృంజయుండు పుత్రశోకార్థుం దైన ననురమునిస త్తముం డగునారదుం
డువన్యసింఛినయితహాసం బభిమన్యుమరణశోకసంతప్తుం దైనధర్మతనయునకుం

బరాశరతనయుండు నెప్పినచొప్పునన యేనును జెప్ప నాశ్రించితి గాదె యట్లు ను గాక సుహృద్భవంబు లుపదేశించినమాటలు విన నైతి నని నీవ చెప్పె దుమ్మ లింపం బని యేమి నీకును నీకొడుకునకు మంత్రులు దుశ్శాసనుండును గర్హం దును శకునియు నట యేమి నెప్పు గల దవధరింపుము. 16

ఆ. కొలుత నులుకుఁగాని కొడుకెన్నఁడును గార్య, తంత్రముచకుఁజొరఁగుదానినీవు మాన్పనొల్ల వతనిమగఁటిమియును లావు, నచ్చి లోభ మెవఁ దెనంగొనంగ. 17

క. ఆర్యులు దఱితోఁ దగియెడు, కార్య మనుష్ఠింతు రట్లు గాఁప్పని మా త్వర్యమునఁ దిగితి వట్టి య, నార్యులు దుదిఁ దూర వగతు రావద యైనన్. 18

ఆ జున్ను డెప్పురంపుఁజో టైనవఱి నున్నఁ, జూచి విలుగఁబడుటఁ జూడ కార్తఁ దీవుఁ గోరి యులుకుతిండి కాఁడును బోలె, వయితి వగ మ టింక ననుచితంబు. 19

క. వగచిన బోయినకార్యము, మగుడునె వగవంగ లోకమాన్యుం డగునే వగ పుణ్యగతికి మూలమె, వగ వెల్లవిధముల నుడుగవలయు నరేంద్రా. 20

మత్తకోకిల. తాన చుట్టుఁ దగిల్చి యగ్ని యుదగ్రతం దరికొన్నఁ దా పానుభూతికి నోర్వఁ జాలక యప్రయోజనవాక్యసం తానశోషితవక్త్రఁ దై యతిదైనన్య మొందెడువానియ ట్టైననీదువిలాప మన్యుల కాడఁ బట్టగు భూవరా. 21

ఆ. నీవుఁ గొడుకుఁ బలుకునిష్ఠురవచనంబు, లనుసమీరగతుల నతిశయిల్లు పాథురోషవహ్ని పాల్పడి రధిప నీ, వార తెల్ల నింక వగవఁ దగున్. 22

వ. అని యనేకభంగులం బలికెన సంజయుపలుకులకుం జెవియొడ్డి ధైర్యంబు చిక్కఁ బట్టి యంకిలి దేఱినయవ్విభు నాలోకించి యేల నేలం బడి పొరలెడు లె మ్మని పలికి నిదురుం డి ట్లనియె. 23

— విదురుఁడు భృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోచితమనంబు చేయుట —

క. పెరుగుట స్రగ్గఁగ శిరుచులం, బొరయుట యరుచంబు గాఁగఁ బుట్టుట పాపం బెరయుట పాయఁ బదార్థోత్కరములనై జ మది యెట్లు దప్పింప నగున్. 24

సీ. బిరుదుల నైనను బిఱికివాండ్ర ను నైనఁ జంపుచోఁ గడవఁడు జముఁడు నేర్పు లావును ముర్త్యునిచావు మాన్పఁగ లేవు రణ మొనర్చినఁ గాని రాదె మరణ మెయ్యది యవధి యిందెల్లవారును దెగు వార కా కది గడవంగ వశము గా డింత యుమ్మలికం జేల యట్లును గాక నీసుతులు సంగ్రామకేళి

తే. సలిపి యింద్రుని కతిభు లై చనిరి యజ్ఞ, దానవిద్యారహితభ్రమూసనీయ గతులు సమరానివ ర్తనమృతులయరుగు, నట్టిగతులకుఁబాటిగావం డ్రుబుధులు 25

వ. కౌత్రన వానికి వగవంబని లేదది శియట్లుండె సంసారంబునమాతృపితృపోదరదార పుత్రసహస్రంబు లనుభవగోచరంబు లయ్యె వం దెవ్వరికి వగచెదవని వెండియు.

తే. యశావనంబును రూపంబు జీవితంబు, న్రవ్యసంపదములు సనిత్యములు గావె
వీనిహానికి వగ పవివేక మగుటఁ, బండితులు వగఁ గూరను పిరవేంద్ర. 27

వ. పాండిత్యసంపన్నుండఁ నగునీవు బంధుబీషహానికి వగవం నగునె నగవ గూర
కునికి మే లాకర్ణింపుము. 28

ఇంద్రవజ్ర. చింతాపరత్వంబునఁ జెందు దుగిభా

క్రాంతత్య ముర్విశ్వర కానఁ గీడుం

జిలింపఁ దార్శ్విక్షుఁ డచింతనం దై

యంతగపరితాపము నార్పఁ జాలున్.

29

క. ప్రియవస్తు వెడలుటయు నప్రియంబు వాల్చుటయుఁ బరిజ్ఞానవిని

శ్చయహీను లై నయల్పాశ్రయములకు దుగిభంబుఁ జేయు జగతీనాథా.

30

వ. పండితుల నవి గలంపం జాల ననిన విని భృతంబుల డతనిదిక్కు మొగంబు

గాఁగఁ గూర్పుడి నీనుభాషితంబులగతంబున శోకంబు డింప నడియెఁ బండి

తులు ప్రియాప్రియవస్తువియోగసంయోగంబులచలన జనించుమానసదుగిభం

బుల నేమిటంజెసి పొరయ కుండుదు రని నెప్పు మనుటయు నన్యమజులె కతం

డి ట్లనియె.

31

క. శలోకము నిస్సారం, బాలోకింపంగ ననఁటిగుట్టుల యని తా

లోలతఁ జొందనిపుగుఱుం, డేగా నెవ్వగలు గదనినప్పు మునంబున్.

32

తే. ఆరయవచ్చినఁ దనమేను నెరవ తనను, నొండుయాపులు నక్కక యునికి యరుడె

యనుతలంపు ధ్రువంబుగ నలవరించి, బుధజనంబులు శోకంబుఁ జొరయ రధివ.

సీ. ఒకయింటనుండి వేటొకయింటి కరిగిన విధమును వస్త్రంబు విడిచి యొందు

వస్త్రంబు గట్టివడవపును నైయుండు నొడలు దొఱంగి యొండొక్కయొడలు

నైకొంట నృప విను కడవకు సారెపై నమర మృత్తిక యిడునపుకు విరియు

టయు వెరవారఁ బట్టఁగ రాక చెడుటయు వానియై త్తడునెడ ప్రత్యుటయును

తే. నెత్తి యొకచోట డించిన నెడలుటయును

నెండి యవియుటయును నావ మిడినఁ బగిలి

పోవుటయు వాడుజనులచే బొలియుటయును

గలుగుగతి మేని కెట్లును గలుగుఁ జేటు.

34

వ. అది యెట్లంటేని గర్భాధానవేళయందును బిండావస్థయందును బ్రసూతిమా

త్రంబున బాల్యంబునను యశావనంబునం బ్రౌఢత్యసమయంబునను వార్ధకంబు

నం గర్హనురూపం బగుచాశంబు శరీరంబునకు సంప్రాప్తంబగు నిదికొలది యని

యెఱుంగ రా దట్లుగుటం దమతనుకృతదుష్కృతంబుల తెరువులఁ బోయిన నీ

తనమాదులవలనివగలంబొగులం బ్రయోజనంబులేదు ప్రాజ్ఞులు వివేకంబునం

సారంబు దుఃఖబహుళం బని యెఱింగి తద్రూపగహనంబు గడచి శాశ్వత
సుఖంబు బడయుదు రనిన విని యాంబికేయుండు సంసారదుఃఖబహుళతయును
దగ్ధహస్తంబును నెఱింగింపు మనుటయు నవ్విభుఁకు విదురుం డిట్లనియె. 36
తే. కలసి శుక్లశోణితములు కరుడుగట్టి, విను మమేధ్యవృధ్యమున బ్రవృద్ధిబొంది
కాలవశత సప్తిండ్ల మంగంబు లెల్లఁ గలిగి శిశు వఱు మారుతగతి యెలర్ప. 36

క. వెడలునెడ గాఢపీడం, బడి నుడివడి యొని నొత్తువడి యొకభంగి
వెడలఁగ గ్రహభూతము లప్పుడు దొడఁగి యనేకదురితములు గల్పించున్. 37

వ. ఇట్లు జనియించి మనుజుండు, 38
క. బాలత్వంబున నవివేకాలోలత శుచియు నశుచి యైనదియు సమం
బైలీల జుగుప్సితవిధి, శీలత నొందంగ దుర్విచేష్టలఁ దిరుగున్. 39

క. యశావనమున విషయపర, త్యాగవేళము దుఃఖకారియై యలఁచుఁగ నా
నానావిధదుర్విషయములకుఁ, దావల మై మెలఁగు నింపితప్రక్రియలన్. 40

మత్తకోకిల. వృద్ధుఁ డైనతఱి బలంబును వీరయుం దలుగంగ దు
ర్బుధి వాటిల మ్రగ్గి యింద్రియముల్ విశక్తతఁ బొంద దో
బోధతిఁ రుజు లుద్భవించుఁగ నొండురూ పగుపాశసం
బద్ధుఁ డేని జముండు దివ్యుఁడ బాయ నబ్బవముం దుదీన్. 41

వ. కావున సంసారంబు దుఃఖబహుళం బగుట విస్పష్టం బడి యట్లుండె లోభక్రోధ
మదోన్మత్తు లై దుర్మతు లింద రమింతు రిందలిసుఖలేశంబున కై యొండొ
రులం జెఱువను శంపను జొచ్చి ధర్మపథంబు దప్పి యమకింకరులచేతం బడుదు
రితైఱంగు బుధులవలనఁ దెలియ విని విమలస్వార్థులు నస్తార్థంబున వర్తిల్లి
నిత్యానందస్వరూపు లగుదురు దీనిగహస్తంబు పెద్దలచేత వినివలెఱంగు
సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 42

— విదురుండు భృతరాష్ట్రునకు సంసారగహనంబులెఱుంగఁజేరించుట. —

తరువోజ. అతిదుర్గ మగునరణ్యప్రదేశమున ¹నవనీసురుం డొకఁ డరుగుచునుండ
మితిలేనిఘోరంపుర్యుగములు శరభమృగపతి ప్రముఖముల్ మిక్కిలిభయము
మతి కాశపించుచు మార్గంబునందు మల్లడిగొనుడు నుస్తార్థయానమున
ధృతి దూలఁ జన నవి తరిగి ²వెన్నెనుకఁ దెక్కలికాటు దోఁతెంచి రాతనికి. 43
వ. అట్టియెడ. 44

తోటకము. గరుపాఱుఁగ మేను ప్రకంపమునం
బొరిఁ దొట్టు వడం బరముల్ దొలఁగం
జొర నెచ్చొట్టు లేమి నసువ్యయభీ
భర మొందినఁ జేడ్చడుభావముతోన్. 45

1 నవనీక యొకనరుఁ డరుగు. 2 వెన్నెంటఁ దెక్కలికాండుఁ దోఁతెంచి.
౧౧—18

తే. దెసలు గలయంగఁ జూచుచు దిక్కు ననకు

నెవ్వరును లేమి వెగడందు నెంతదవ్వు
సనిన నడవికిఁ గడ లేమియును మృగవ్ర
జంబు పొదుపుటయును గొంచలంబు సేయు.

46

వ. అప్పు డాభీషణారణ్యంబున నేదిక్కు సూచినను దఱచుగా నొడ్డినయురులు
దోచె ఘోరాకార యగునొక్కయగవిద యతనిం గొఱిలించుకొనియొం బం
చశిరంబులును నగనిభంగంబులు నగునాగంబు లనేకంబు లవ్వనంబునం గ్రండు
కొను దిరుగుచుండె దప్పుదేశంబున నొక్కయగపానంబు వల్లివిశానంబు
చేత సంవృతం బై మీఁదఁ దృణంబులు వరఁగి నిగూఢం బై యున్న నప్పురు
షుం డానూతం బడి యొక్కబలుచీఁగం దవిలి తలక్రిందై న్నేలుచుఁ గొమ్మ
నున్న పవనపాటిచందంబున నుండె నట్లయ్యవచ్చు నొండొండు నమ్మాపంబులో
నొక్క భీమభుజంగంబు నాలుకలు గ్రోయ నాలుదలలును బండ్రెండొండు కాళ్లును
గృష్ణశబలవర్ణంబును గలనహాగజం బానూతిదిరి నున్న తనవుఁ జేరం జరుదేర
నందు శాఖోపశాఖల నానావర్ణంబు లగుమధురంబులు మధుసంచయనం
బాచరించి వర్తింప సీతాసితంబు లగుమూషికంబు లమ్మహిరుహంబుమూలంబు
నలుకుచుండ.

47

ఉత్సాహవృత్తము. ధరణినాథ వినుము మధువుథావ లెల్లప్రొద్దనుం

దొరుఁగుచుండ నతఁడు వాని దోహలమున నానుచుం

బొరయఁ దెచ్చుఁ దృప్తి పరగల ప్రాక యెససయట్టి మి

స్తరపులున్ని కొల్లఁ బాటుఁ దిన్నఁ డించుకేనియున్.

48

వ. ఇట్లున్న యతనికి నాబహువ్యాళంబులం దెక్కికాటులయురులవలనను నయున్మ
గ్రకామినీకారణంబుననుం బంచశిరస్కంబు లగుసామజంబుల నందడి నాకూ
పంబులో నున్న యద్ధారుణదర్శికరంబుశతంబునను నూతిదరిం జరించునగ్గజంబు
ఘోరత్వంబునంజేసియు మూషికంబులతరువతన హేతుభావంబునను నాచంచల
చంచరికంబులకారించుటనుం జేతోవృత్తంబు వికలతాయత్తం బై యుండ
నతండు జీవితాశయు విడువం దనిన విని విదురునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె.

క. మనమునఁ గృపవృత్తుడు న, ట్లనయముఁ గీ దైనయనికి కాలం దెమ్మఁ

గనియెచు విడుమర దానికా, విన వలతుం జెప్పవే వివేకనిరూఢా.

50

కవిరాజవిరాజితము. అనవుడు ని ట్లను నన్నరపాలున కాలఁడు మోక్షము నర్థ జగ
జ్జులలకుఁ దెట్టుట నస్తతిఁ గోరి విశారదు లాదరపలభ్యులు పై
యనఘ సుదుస్తర మైనభవంబున కచ్చగునీయితిహాసము బో
ధనమహానీయవిధంబునఁ జెప్పి రుదాత్మగుణాశ్రయతాపహితా.

51

వ. కావున నేతత్త్వరూపం బభివ్యక్తంబుగా వివరింప వలసి యుండు వినుము

చెప్పెద నాదుర్గంబు సంసారగహనంబు వాలుమ్మగంబులుఁ దెక్కలికా ఆరులు
రోగంబులు కామిని జర పంచశిరస్కంబు లగుగజంబు లింద్రియప్రపంచంబు
లాకూహంబున నున్న నాగం బంతకుండు తీగ జీవితాశ కూపంబునుపాంతంబున
నున్న యవనీరుహం బాయువు దానిదెస నడచుసామజంబు సువత్సరంబు
తదీయశిరంబు లాటును ఋతువులు తత్పాగంబులు పండ్రెండు మాసంబులు
తరుమాలంబు నటుకునెలుక లహోరాత్రంబులు మధుకరింబులు కామంబులు
మధుధారలు కామరసంబులు మధుసంచయనం బాయువు వానివలన మానవు
లాసక్తు లగుదు రిట్టిసంసారచక్రంబు పరివర్తనంబు బుధు లెటుంగుదురు వారు
దీనిపాశంబులు ద్రెంపంజాలుదు రనిన ఛిని యాంబికేయుండు విదురున
కిట్లనియె.

52

క. హిత మాపదేదితి వీ, వతినిర్మలచిత్తవృత్తి వగుట సుజననం

స్తుతగుణ యింకను శిష్టము, ధృతికారకవచనవద్ధతి విశదముగన్.

53

వ. అనుటయు విదురుం డవిష్టభున కిట్లనియె.

54

కవిరాజవిరాజితము, అనయము లోలత మైవిషయప్రచయంబునుదు స్థరపంకిమునకా
మునుగుచుఁ దేలుచు నుండంగ గాలము ముట్టి రుజ్జు జర నెవ్వగ పై
కొన దొరకొల్పి క్రమంబున నంగము క్రొవ్వును శిల్పము బాపి ప్రయో
జనరహితంబుగఁ జేసి యపాత్రపుజా వొనరించుఁ గురుప్రవరా.

55

వ. అని మఱియును,

56

క. తేరు శరీరము దానికి, సారథి సత్త్వంబు తురగచయ మింద్రియముల్
దారుణతరుబుద్ధివ్యాపారము లొనరంగ గనవపగ్గము లధిపా.

57

క. నరవర యేర్పడ విను మత్తురగంబులపటురయంబుతో ననుసరతం
దిరుగుపురుషుండు సంస్మృతి, బదువడి భ్రమియించు నవశభావవ్యాప్తిన్.

58

క. వానిఁ దమయిచ్చ నెందుం, బోనీ కుండంగ నాగుపురుషుండు సంసా
రానేదుగ్ధభాజన, తానిరసనమునకు నేర్చు ధరణీనాథా.

59

క. యమునియధీనం బిది దుఃఖముల ననేకములఁ జేయఁగా నోపు నృపా
త్తమ యారథ మది యడఁతురు, విమలవివేకావధమున విను మార్యజనుల్.

వ. ఆపగ్గంబులు శీలం బనువెరవుతో నలనరించి తద్రథవేగంబార్యు లుడుపుదురు
వారలు జననమరణాదులవలనిభయంబు నుజ్జగించి పరమసుఖంబు నొందుదు
రింతయు నెఱింగి శాంతి నొంది పుత్రాదిజ్ఞాతులకు నార్హ్యదైహికంబులు నేయిం
చి సుఖవి గ మ్మనిన విని యవ్మాట లన్నియుం బోవిడిచి తుదిం జెవి సూడిపట్టి
దయఁగ బుత్రపరలోక క్రియావిషయంబగుమాటకు శోకంబతిశయిల్ల మూర్ఛిల్లె
నట్టిసమయంబునం గృష్ణదైవపాయనమునీంద్రుఁ డయ్యెడకు. విజయంచెసిన

విదూరసంజయోదులు సంభ్రమంబున నవగువచ్చి ప్రణామిల్లె భృతరాష్ట్రమును
శిశిరజలసేచనలలితవ్యజనవీజనంబుల నాచరించిన నతండు సేదచేటుటయు నతని
కమ్మహాత్మునిరాక యెఱింగించి నమ్మహిమతి యతనికి దండనముస్కారంబు నేసి
గద్దసిక నెలుంగు రాలువడ నిట్లనియె.

61

దోడకవృత్తము. మాచుషజ్వరము మాన్యవివేకా

మానసదుఃఖునమాజము నెల్లం

దాన ఘటించుచు దైన్యము దెచ్చుం

గాన భవం బిది గాల్చునె తండ్రి.

62

మంజుభాషిణీవృత్తము. ధన మంతయుం బొలియ దారుణంబుగాఁ

దనయవ్రజంబు దెగ దైన్య మారఁగాఁ

దనబంధు లందఱు మృతంబు బొంద నె

వ్వని నైన శోక మనువహ్ని గాల్చుదే.

63

ఉపజాతివృత్తము. మునీంద్ర నిర్భాగ్యత ముట్టి చావుం

గా నేర నయ్యెం గడుగట్టిచిత్తం

బహునమార్పుం దెగటాఁయుం దా

రా నేర్చె నిష్టేనికిఁ గ్రమ్మఱంగన్.

64

—౧౮౮ కృష్ణదైవసాయనముని భృతరాష్ట్రము దుఃఖోపశమము సేయుట —

వ. ఇంక నేమి నేయువాడ నని పలికి యూర కున్నయన్నరసాధునకు మునినాథుం
డి ట్లనియె.

65

ఉత్సాహవృత్తము. నీవు ధర్మభంగి నెఱుంగ నేర్పు నీతికాశలం

బావహిల్లు నీదుమనమునందుఁ గాన నేను శో

కావలత్య ముడువఁ బూని యరుగుదెంచితిన్ సుతా

భావజనితదుఃఖివార్ధిపార మెయు పుత్రకా.

66

క. భూతము లనిత్యములు నీ, వీతెరు¹ వెప్పుడును విం దహీనభృతి నీ

చేతోగతి నలవఱపుము, భూతానిశ్యత్య మదియ పుచ్చును నగలన్.

67

ఆ. అరయ జీవలోక మధున మన నరు, నొడలిబ్రదుకు జాత్రు గడవ దనఁగ

వినియు నెల్ల గనియు వీతహివేతఁ, బుత్రును నామునకుఁ బొగుల నగునె.

68

వ. అదియునుంగాక.

69

సీ. నీ వెఱుంగకయుండఁగా వచ్చెనే పైరబంధంబు కౌరవసాదవులకు

నీపుత్రకుండ దీనికి గారణం బిది విధినిర్మితం దైనవిధము నున్న

కౌరవజాతిసంక్షయ మవశ్యంబుగాఁ గలది మై చెల్లె గాక ప్రాత్ర

యైనదియే బంధు లాజివిహారతత్పరత మై సద్గతి బడసినారు

ఆ. వారి కేల యింతవగవ నట్లును గాక, విమలబుద్ధి యైనవిదురుఁ డిట్లు
లగుట యెఱిగి బుద్ధి తగఁ జెప్పె నీకు జూ, దంబుఁ మయమునన దాని వినవ.

1 దోడకవృత్తము. దేవకృతంబులు ధీరులకైనా

భూవర మాన్యుఁగఁ బోలునె యెట్లుం

గావున శోకము గాఢియ దల్లం

గా వలదే తుది గౌరవ మొప్పన్.

71

ప. దేవతలకుం గృత్యం బయినదానిఁ దత్ప్రత్యక్షంబున వింటి నది నీకు
మేలు గోరి చెప్పెద నాకర్ణింపు మే నశ్రమంబున నెం దయినఁ జరింతు నొక్క
నాఁడు దేవసభకుం బోయితి నందుఁ బురందరప్రముఖబృందారకులను నార
దాదిమునిబృందములనుం గాంచి సుఖగోష్ఠి నున్న సమయంబున భూదేవి
యచ్చటికి వచ్చి యవ్విబుధులతో నిట్లనియె.

72

క. మీరలు బ్రహ్మసభను మ, ద్భారము మాన్పుటకు నలిని బనిఁ బూనితి రె

క్కారణమునఁ దడసితి రొకొ, యేయాపునఁ దలుఁగుదాన నేను భరంబున్.

73

ప. అనిన విని సర్వలోకనమస్కృతుం డగునారాయణుండు నవ్వుచు నవ్వెలంది
కిట్లనియె.

74

తే. వినుము భృత రాష్ట్రం డనురాజు తనుజశతముఁ

బడయు దుర్యోధనుం డనఁ బరఁగు పెద్ద

కొడుకు నీభార మంతయు నుడుపు నతఁడు

తడయ కయ్యెడు నది పగఁ దక్కు మబల.

75

ప. ఎట్లనిన.

76

క. వానిం జంపను గావం, బూని సకలరాజలోకమును నీసుమెయిన్

సేనాసముదయములునుం, దానుఁ గురుక్షేత్ర సమరదారుణతఁ దెగున్.

77

ప. సోదరసముదయసహితంబుగా నతండును మృతుం డగు దావంజేసి భవదీయ
భారంబు వాయు నీశ్చింతంబునం జెనుఁచు భూతభారణం బాచరింపుము పామ్యని
రలికి యద్దేవిని పీడుకొలిపెఁ బదంబడి సకలప్రజాసంహారకారణం బై కల్యం
శంబున దుర్యోధనుండు జనియించె నక్కుమారుండు.

78

తే. బిరులయున్నతి సయిరింపనోపఁ డధిక, బలుండు క్రోధి హూత్యసంపన్నబుద్ధి
బుద్ధి సెప్పిన వినియెడుప్రోడ గాఁడు, 2 గాన వైరంబు విడువఁడు కౌరవేంద్ర.

క. తమ్ముండు శకునియుం గగ్గఁడు, నవ్వానవపతికిఁ దగినయనుచరు లతనిన్

సమృదమునఁ గలసినవృపు, లమైయి వారలు వివాళమగు పే లుడుగన్.

80

తోడకవృత్తము. తమతమతప్పులఁ దా రెరియంగా

1 దుగ్గవతీవృత్తము. దేవకృతంబుల్ ధీరులకైనా, భూవర మాన్యులొకొ యెట్లుం, గావున శోకము గాఢంగఁ, గావలదే సోకరవయిప్పన్. 2 కంఠగజపంఠు.

విమలమతే యిటు పీరిక నై శో

కనున దహింపగఁ గాదు వ నంబున

సముచిత మిత్తటి శాంతము సుష్టిగా.

81

వ. అని చెప్పిన నవ్విభుండు దనకం బొండవార్గజుం పివమానం బొదరించు నను
శంక నూని యునికి యిష్టహామనిసిన్యబోధంబునం దేటవడి యుండుం గావున
నత్తాపసోత్తముండు వెండియు నిట్లునియు.

82

క. పాండవులవలని కీ డొక్కొండును లే దధిప సీగుకొడుకులు భరణీ
మండల మంశయు మ్రింగిరి, పాంశునృపతి గమునకుం బొడిరి బారిం.

83

వ. దానంజేసి యిట్లు సకలకారవృత్తులకు సఖులభూషణులగు నిఖిలప్రజలకును బొలియ
వలసె నిది యంతయు మున్న యెటుంగుదుం గావున.

84

ఉత్సాహవృత్తము. వినుము నారదుండు దీని వినగఁ జెప్పె ధర్మనం

దనున కతనిమనము కరుణ దవిలి యున్ని పింపుకొ

గొనకొనంగఁ జొరమి నతఁడు కురుకులగుబుత్తోడిపం

దునక పడఁడె జగము మెచ్చు చొడగి పెక్కుభంగులన.

85

తే. ఏను నతనికిఁ జెప్పితిం గాన నాతఁ డధికయత్నంబు నేసెఁ దా నంతచడియు

వైర మెచ్చెయి మాన్పంగ నేరఁ జెయ్యె, నిరుతఁ డప్పంప నేరికి నేర నగునె.

86

క. ఏనిది యంతయు నెటుంగుదుం, గాన వృథాభోకినహ్నిం గాలమికిని నీ
మానసమునఁ గృప కలిమికి, గా నొడిపితి నేగుహ్యగతియఁ దలిపితిన్.

87

భుజంగ ప్రయాతవృత్తము. వినీతుండ వై ధర్మ వేదిత్వబుద్ధిం

దన రొప్పందునీ విట్లు దైన్యాతిరేకం

బునం బొంది శోకాగ్నిం బొక్కంగఁ గుంతె

తనూజాగ్రజం డాత్తఁ దాఁ గుండ కున్నే.

88

క. డెండము తిర్యగ్యోనుల, యందును గట్టణానసుగ్రమై యుండు భవ

న్నందనుఁ డతాతశత్రునకుం దచ్చరితంబు నీవుఁ గొంత యెటుంగఁజే.

89

మాలినీవృత్తము. కావున నీదెస నాతనికిఁ విముఖత్వము గల్గదు భక్తిమెయిం

దా విషయం బెనయం గొనియాడుట దప్పదు కాంచెద వాతనిపై

నీవును నెయ్యముఁ గారుణికత్వము నెక్కొనఁ దమ్ములు నవ్విభుండు

న్వేషుర పెట్టుగ సంతతికల్పియ నీమది నిల్చుము పెం పాలయన్.

90

తే. దైవకృతము నావంపు చిత్తమునఁ బెట్టి

పుత్ర శోకంబు విడు పొందుపుత్రు లధిప

తగరె నినుఁ గొనియాడి పుత్రత్వవృత్తిఁ

బరగ నది కీర్తిధర్మసంపాది గాడె.

91

- వ. వనట యనియెడునగ్ని నెలుక యనియెడునీట నార్పుము ప్రాణంబులు భరి
యింపుము సముచితవృత్తిఁ జరియింపు మనిన వినిచింతాక్రాంతుండై కొండొక
నే పూరకుండి ధృతరాష్ట్రుడు తేజోధనుం డగునత్తాపసోత్తమున కిట్లనియె.
- క. మును శోకానలతాపంబున బొగుట నొం దెలుంగఁ బోలక దుఃఖం
బున మునుఁగ వలనె నీదువ,చనములు విని మునివరేణ్య శాంతుఁడ నైతిన్.
- క. భరియించెదఁ బ్రాణము మది, నెరియక యుండంగ శోక మేఁ దొఱఁగెద ని
ర్భగబాంధవంబు నొందెదఁ, బురుషోత్తము లైనపాండుపుత్రకులచెనన్. 94
- వ. అనుటయు నమృతాత్ముం డట్లగుట మే లని పలికి యంతర్ధానంబు జేసె నిట్లు
ప్రబోధితుం డై యాంబికియుండు గొండొకప్రాస్తూరకుండి సంజయుం బేరు
కొని పశునం బాయితంబు నేయు మనిచెప్పి విదురుతో నీవు గాంధారినిగుంతి
నిం దక్కుఁగలకొరవఁధూవర్గంబును దోడ్కొని రావలయు మఁము పాలిగల
నికిం బోవుచున్నవార మని యెఱింగించి వెలునరింపు మనిన నయ్యిరువురు నట్ల
చేసిన.

95

— ధృతరాష్ట్రుడు సపిచారముగాఁ బోలకలసికిం బోవుట —

- క. ఆరం గూరినశోకము, భారంబున మేను దూలఁ బరవశగతి గాం
ధారి చనుదెంచె నవ్వసు, భారమణునికడకు జనవితానము వొగులన్. 96
- వ. కుంతీప్రముఖు బైనకురువృద్ధసారీజుంబును బరివారవనితాజనసహితంబుగాఁ
దరతరంబ యరుగుదొచ్చె నట్టియెడ.
- 47
- నీ. చేతులు నడుదలనేర్పు టుత్కటశోక మాకారములు దాల్చినట్టు లుండ
విరిసినవేనలుల్ వెన్నులఁ బ్రక్కల నెఱసి చూపజదృష్టి నీటు నేయ
నందంద దొరఁగెడు నశ్రుజలంబుల పెంపున మోములు ముంపఁబడఁగ
నేమియుఁ దొడవులు లేమి బాడఁజియున్న యంగంబులందు దైన్యంబు నెరయఁ
తే. బతుల నన్నులఁ దమ్ముల సుతుల హితులఁ, బేరుకొని వాతులెండంగఁ బ్రేముడించి
ననవుపలుకులు వినువారి ననటఁ దేల్పఁ, గురుకుమారసారీజునశోకి వచ్చె. 98
- క. చెలు లైనఁ జాడఁ బయ్యెద, దొలఁగుటకును సిగ్గు వడువధూజనతతి య
త్తలయెదుర నేవత్తంబులతో నంగమును వికృతిఁ బొందఁగ నడచెన్. 99
- క. కొండొకవగవున కేనియు, నొందారువులఁ దెల్పునట్టి యువిదలు చిత్తం
బొందొండ వనట మునుఁగఁగ, నొం దెవ్వరుఁ దెలుపలేక యుండి రవశతై. 100
- వ. అట్టియెడఁ బురంబున నచ్చు టచ్చుట.
- తే. విపులసార్వత్రికలంబులు వెడలునట్టి
వెలదిమొత్తముల్ నొల్పె బల్వేటకాటు
వతులఁ జంపిన గిరిగుహాప్రతలి వెడలఁ

బాటుసింగంపుఁబెట్టకుఁ బాటియగుచు.

102

క. మున్నెన్నఁడు నెవ్వరికిం, గన్ను లేదురఁ బడనియట్టికాంతలు జను లి
ల్లన్నిలిచి చూడ వెడలిరి, కన్నులు గమన్మున్న కొనుంగులకున్. 103

వ. అప్పుడు కుదురుగారంబులయందు హాహాకారంబు లేకుండ నిట్లు వనితాజ
నవ్రాతం జేతెంచి ధృతరాష్ట్రసూరల నాశ్రమగనధ్యయలు సెలంగ నిలిచ విడు
రుండు డగ్గులికవడుచు నగ్రామవిదల నూరంగియుఁ దిక్కుమారలు సుచిత్రపాహ
నంబులవై నిడియె నధరచీనాభంబు నిజయోగ్యయోనంబున జన దోడన
యాతముండును గాంధారిప్రభృతులం దోడుకొని సజమనమితంబుగాఁ జని
యెఁ బిన్నలు పెద్దలనక నకల పొరలోకింబునను జేరిం బినిపిచ్చిం బెట్టిన
రోదనప్రణాదంబుల దిక్కులు దిక్కులు బ్రశమకాలజ్వలజ్వాలలం బొడు
వంబులు జంతువు లాక్రోశించుచుండు దోచుట బుగి గెల్వె శిష్టసూత్రశిల్పి
కర్తారతకక్షోరకన్యకారకరజకాని లక్ష్మహీనుల బాని దని దన్విధంబునం
గ్రోశమాత్రంబు చని యనుమరుంబున. 104

నీ. అచార్యమతుఁడుఁ గృపాచార్యుఁడును గృతచర్యుఁడు నెనుగుగా నద్విరథము
లంతఁత డిగ్గి శోకార్తి నంగంబులు దుల బొమ్మగములు వొనెగురుమండ
గాధృతరాష్ట్రుని గాంచి గద్దకంఠు లగుచు నానెని కీట్లు లగురి నీను
తనయుండు భుజబలదర్పంబు దుంపరశౌర్యంబు మోయంగ సంగరంబు

తే. నేసి యింద్రాదిసురల మెచ్చించి వారి, కతిథి గ్రుని చని కరమనుభూనుభవము
దగిలె నేము మువ్వరమును దక్క నమ్మహీనుతోడన సైన్యంబు లేల్ల జనియె.

వ. అనినఁ దదనంతరంబ.

106

— పృథాచార్యుఁడు గాంధారి సూరరాష్ట్రవృత్తిని గాంచి —

తే. తనుజశోకార్త యైనగాంధారిఁ జూచి, యడలు తనదాచిల్లంబును నుభయిల్ల
నలఁతఁ దేర్పగఁ దలచి తా నల్లఁజేరి, యమ్మహాదేవతోడ నిట్లనియఁ గృపుఁడు.
మణిమాలావృత్తము. భవదీయసూను లరినై న్యవజ్జగ్రాని కాల్పిరల్లఁ బొగడక
వివిధాస్త్రశస్త్రమయసాంద్రవృష్టిఁ దెగటాటి పంపు మిగులక
దివి కేగి యందు మహనీయతేజ మెసంగంగ హృద్యబలభి
ధ్ధ్రువసౌఖ్యసంపదలు గాంచి సంతోషమునఁ దేలి రెల వగనన్. 108

స్వాగతవృత్తము. అం దోకండును రణావనిధీలిం, బొందకేటులను బోటుల డప్పిం
బొంది యైనఁ బాలివోవడ దానం, బొంది రూర్ధ్వగతిఁ బుణ్యచరిత్రా. 109

వనమమయూరవృత్తము. పోర నొడ లస్త్రపరిపూతముగ ధీరో

దారతఁ బిఱిందికిఁ బనం బిడక దృఢ్య
దైర్ఘ్యతతి నొంచి తెగువా రగుట మేలు

ర్విరమణతోటి కని వేదములు నెప్పున్.

110

క. దానాద్యైత్యమకర్తవి, ధానంబులఁ బడయుగతులుదాత్తరణమునం

జా నేర్పువానిచనియొడు, మానితగతిఁ బోలఁ పండ్లు మహనీయాత్తుల్.

111

వ. కావునం గురుకుమారులమరణాబు సంభావనీయుం బని దా నట్లుండె బాండు
కుమారులు గెలిచితి ¹మని సంతసించ లే దది యెట్లనిన.

112

నర్ముటవృత్తము. వినుము మరు త్రనూభవుఁడు విశ్రుతధర్మగతిం

జనక కురుక్షితిశ్వరునిఁ జంపె గదాసమరం

బున నది యే మెఱింగి చని పోయినరేయి గడుం

గనలున ముట్టి మువ్వరముఁ గ్రౌర్య ముదగ్రముగన్.

113

వ. పాండవశిఖిరంబున.

114

బంధురవృ, సకలరథములను నఖిలగజములుక సర్వహాయంబులతో బెరయక

శకలములుగ భటలికరమఖిలముం జావఁగ ద్రోదిపుత్రులలో

నొకఁడును బ్రదుకక పొడిపొడియుఁగ నయ్యుర్వికి వారలమామలను

స్త్రకములు కడమ వడక వడి బలిగా సంతస ముండఁ బిశాచతతుల్.

115

వ. సమరంబు నేసితి మట్లగుట నప్పాండవులవిజయంబు వితథం బయ్యె నిట యేము
నేయం దలంచినదాని నెఱింగించెద నాకర్ణింపు మే మట్టిసమయంబున
వార లాశిఖిరంబున లేమింజేసి యాభంగి వరాక్రమం బాచరింప నోపతిమి
గాని యష్టహాబలుల మార్పొన శక్తులము గా మవ్వీరు లట్లు దమతనయులు
మూతెగువం దెగటాటుట విని శోకక్రోధాక్రాంతంబు లగునంతరంగంబులతో
మమ్ము వెనుకొనుట దప్పదు వారలబారికిం దప్పి పోవలయుం బోయెద మది
తలం పనుజ్జ యిమ్ము నీవు నువ్వలించ కుండు మని పలికి ధృతరాష్ట్రునుద్దేశించి
దేవా ధర్మపుత్రాదులబారిం బడక తొలంగుట భీతు లగుమాకుం గర్తవ్యంబై
యున్నయది మీచేత ననుజ్ఞాతులమ నీ వింక దైవకృతం బలంఘనియం
బగుటఁ గలుగి నగ భృదుగు మని యచ్చట నాకృపకృతవర్తాశ్వత్థామ లా
రాజానకును న్దేవీకిం బ్రదక్షిణంబు గా వచ్చి మరలి మరలి వారలం జూచుచుఁ
దేరు లెక్కి భయంబున రయంబున నరదంబులు దోలుకొని గంగాతీరంబున
కరిగి యచ్చట నన్యోన్యమంత్రణంబునెసీ పానీ రండుఁ గృపాచారుడ్యుడు గరి
పురి కేతెంచె గృతవర్త నిజపురంబునకుఁ జనియె నశ్వత్థామ కృష్ణద్రౌపద్య
నాశ్రమంబు నాశ్రయించి గ్రక్కునం దవస్థి యయ్యెఁ దదనంతరంబ ధర్మజ
భీమాష్ట్రులు దాడిమైనచ్చి యతని ముట్టుకొని రావృత్తాంతం బంతయు నీవిన్న
యదియ తరువాతికథ నెప్పెద విను మవిధంబునఁ గృపప్రముఖరథికులు మువ్వ
రుం దన్ను విడిచి చనిన నాంబికేయుండు గ్రొత్త యైననెవ్వగ పెల్లువఁ జిత్తంబు
విషాదవేదనాయత్తం బగుచుండ నెడనెడ నిలుచుచుఁ జనుచుండె నక్కడ

సమ్యజాతశత్రుండు గురుసంపదసశిరోరత్నము దెచ్చి యుచ్చి యెట్లు పాంచాలి
నూరాల్చి యున్నంత నట వోయినజనంబులఁ బర వైచిత్ర్యవీర్యుండు పాలిగల
నికి వచ్చుచున్నవాఁ డని విని తదభిగమనోన్ముఖుం డు. 116

— ధర్మరాజు నిజులతోడ భృగోన్ముఖుని దుండ బోధించుట —

తే. తనయు లందఱుఁ జూలి. చుట వినినయడలు
మానసంబు దహింప వస్తుచుజవిభ్రండు
వొగులుచును విచ్చు ననుతలపోతఁ జేసి
యుల్ల మక్కటకమున బొత్తెల్లుచుండ. 117

క. వదనమాన నిన్నునిసమంగ, గదాదంగ హరిఁ జూలి రాజు గొన నలయు నా
కది యెట్లు నుడుగ వచ్చునె, కదలుగ డని వలిక చనుఁడు గలనివలసికి. 118

ద్రుతవిలంబితవృత్తము. చన గ నాతఁడు సాత్యకి ఎఱుఁగ
దనుఁడు గాండివి దమ్ములు సూరలం
జనిరి ద్రాపది సంభృతశోక యు
చనియెఁ జాట్టపుజానలు సుట్టరాన. 119

వ. ఇట్లు మాత్యపాంచాలభావలు నరిగిరి తొలుచాడు నిజ భయమును మన్నించు
మానవతులం గరినగరంబునకుం గొని చని యూరాలి యందు నిలిచి భృత
రాముం బొడగానక రేవకడ మగిడి వచ్చి యున్న యుజుయోగిండును నవ్వానవ
పతితోన చనియె నట్లు భర్త సూచుండు సని సమరతలంబు దళియనంతకు
నయ్యెడకు నాంబికేయుండు ననుడెండు నతనిముందటించిచనితొజనంబు
లక్కంటేయాగ్రజం గనుంగొని కరంబు తెల్లి యేడ్చుచు నెమర్చొని. 120

సీ. ధర్మవేదిత్వ మీధరణీశ్వరనకు నెక్కడియది శృవ యెందుఁ గలదు తలఁచ
దంధ్రుల మామలఁ దాతలఁ గొడుకులఁ దోడఁబుట్టువులను ద్రుంచివైచఁ
స్త్రాత మెఱయంగ గురుజనంబులఁ గూల్చి సఖులఁబంధులఁ జంపి నదయుఁ
డని పల్కుదురు కొందఁ జిచ్చార్థుఁ జేరి గాంగేయుని ద్రోహుని నెడఁబుటాదువ.

ఆ. బనుప నెట్లు నేర్చి తని పల్కుదురు గొంద
అకట సింధురాజు ననుజమగనిఁ
దునిమి తేటిరాజ్య మని పల్కుదురు గొంద
అతఁడు మోము వాంచి యరుగు చుండ. 121

వ. మఱియుం గొందఱు. 122

క. ఇందఱఁ జంపితి నని యుబ్బుం దీఱద ద్రుపదతనయపట్టుల సభిమ
స్థుం దెగటార్చితి మఱిదుల, నందఱ మ్రింగితి విభూతి యన నీ కెడ్డి. 123

వ. అని పలుకుదు రిట్లు బహుప్రకారంబులం బలుకుచుండం బలుకు తెలువరింపక

పుత్రశోకార్దుఁ డగునప్పిండురాజపుత్రుండు పుత్రశోకార్తిం బొగులు విచిత్ర
వీర్యపుత్రుకడకుం బని తత్సార్వవర్తులచేత నావేతుం డగుచు నావల్లభు
పాదంబులకుం బ్రణకుం డగుటయు. 124

శుద్ధవిరాటివృత్తము. ఉల్లం బప్రియ మొగడఁ గ్రొత్త సు
ధిల్లన్ నెవ్వగ దీనవత్తుఁడై
యొల్లంబోవుచు నుచ్చు నవ్వీభుం
డల్లం గొఁగిట నాన్మపాలకున్. 125

వ. ఇవ్వీభంబున నాలింగనంబు నేసి సాంత్యవచనంబుల నుపచరించె దదనంత
రంబ భీమాన్జననకులనహదేవులు నేరిన నతనియొద్దించారు వారిం జేరు వేర
నెఱింగించిన. 126

తే. భీముఁ డనుమాట విని యతిభీమ మైన
యలుక యనునప్పి యవ్వీరుఁ డనువనంబు
దరికొనంగ నుంకింప నధర్మవిధికి
నాయితం బగునయ్యాంబికేయుఁ జూచి. 127

క. మన నెఱిగి హృషీకేశుఁడు, దనయనమున నిద్ధరాత్మతలః పొప్పు దీసి
యనుచుం బవనజి నద్దెఱ, జన కుండఁగఁ బట్టి వీతసంభ్రమటన్. 128

వ. ధృతరాష్ట్రం దీప్తివాఁడు గాఁగలవాఁడని తొల్లి యెఱింగి త్రికాలవేది యైన
కృష్ణుం డయోమయంబుగా భీమప్రతిహవంబు నేయించి సంగ్రహించి నిరూఢ
ప్రకారంబునం దత్ప్రదేశంబునకుఁ దెప్పించినవాఁడు గావున గ్రక్కున నయ్యి
నుపహా పజ్జకతీశ్వరుం జేర నిలిపె నిలిపిన నది భీమనేనుండ కాఁ దలంచి. 129

క. కోపం బుత్కట మై యా, రూపము నిరుగేలఁ బట్టి ¹రూఢత ఘోరా
టోపం బెనక మెనుగ నా, భూపతి వెనుఁ గొఁగిలించి పాలు పట విడిచెన్.

లయవిభాతి. పెరుంగఁగ నిజాంగములు సరభసపరిస్ఫురణ

మరుదుగ జనావలులు నిరుపమవిధం బి

న్దురపతిబలం బనఁగఁ గరయుగముతో లవియ

సురము సరియం బెలుచు దొరుంగఁగఁ బొరిన్ నె.

త్తురులు ముఖరంధ్రములఁ బరవశత మానసము

బొరయుటకుఁ జొచ్చియును సరి గొనఁగఁ గంటిన్

²వరసుతున కిచ్చు డనుపరమపదవిన్ మగుడఁ

గురువృత్తి యాప్రతిమఁ బొరి నిటులు పుచ్చెన్. 131

వ. ఇట్లేఱంగున దశసహస్రసామజుమానబలుం డగునయ్యింధన్వరతి గంధవహనం
దనప్రతిహవంబు భగ్నంబు నేసి వెంపున నెడఁద నిర్భరహర్షంబు నొందియు

మెఱమెచ్చునకై భీమునిం బేర్కొని హాహాకారంబు లేసంగ రోదనంబు నేసినఁ
జిలుగవ్వనం దనవదనకమలం బొప్పం గమలవాళుం డతని కిట్లనియె. 182

తే. ఉడల నేటికి నీచేతఁ బడఁడు భీముఁ డిపుడు భంబుఁబడినది యినుపరూపు
వినుము నీకోప మెఱిగియ వెనుక కతనిఁ దిగిచి యేను నీచుండట దీని నిడితి.
క. బలమున నీతో దొరయంగ, నిల నెవ్వఁడు గలఁడు నీమహితభుజభాఖిల్
తలఁచఁగఁ బ్రళయంతకుదిం, మ్రలు పీనిం దగిలి వశమె చా కుండంగన్. 183

వ. కాపున. 185

ఉవేంద్రవజ్రవృత్తము. వరుత్తనూజం బొరిమాన్యుఁ జూచుం
బరిస్ఫురతోపనీబద్ధుఁ డై యి
ధ్రువిధుం డం చిత్తల్ల నే సుం
స్థరించి ¹యీకోపు నమర్చికొంటిన్. 186

తే తనయశోకాతురుండ వై ధన్య మెఱిలి, యనిలసుతుఁ డెగటార్చెద నని తలంచి
తట్టివని నీదుచే నేల యగు విధాతృ, గీలఁ బరికింప నేరక జేల పైతఱి. 187

వ. అదియునుం గాక. 188

క. విను మొకని నేల భవదసు, జనిపుత్రుల నెల్లఁ జంఁగ బొప్పుడినను నీ
తనయులు మగుడఁగ వత్తురె, యనయును పాపంబు నేసి కౌఁజిఁజోవన్. 189

స్రగ్వీణీవృత్తము. ఏము నీపుత్రుచే నెన్నియేక భంగులక
వేమటుం బాటు నీవెంట భావించుచుక
సామసంపాది వై నైపు మాతప్పలక
ధీమహత్త్వంబు సంధిల్లు నీ కిష్టెయిన్. 140

వ. అని చెప్పె నప్పుడు ధృతరాష్ట్రపరిచారకు లతనియవయవంబులరుధిరంబు ప్రతా
శనంబున నపనయింపం దలంచి జలంబులు దెచ్చి యెఱింగించిన నజ్ఞనవతి యప్పుని
యాచరించె నప్పుండఁగకాకుండు వెండిగను నవ్విభున కిట్లనియె. 111

సీ. జగతీశ వేదముల్ గణినితి శాస్త్రముల్ వింకి వర్తిల్లితి వృద్ధగోష్ఠి
నఖిలపురాణపర్యాలోచనము నేసి తెల్లధర్మంబులు నెఱుంగు దిట్లు
నీతఁపు దలచక నెవ్వఁగ బొందెడు కవలెద మేను శంతసుసుతుండు
గురుఁడును విదురుండుఁ గూర్కొని కూర్కొని చెవులఁ బోయమె సవిశేషకార్య

తే. వచనములు సంజయుండు పెక్కువరస లుభయ
బలవిధంబులు దెలియఁగఁ బలుకఁ దెట్లు
నీకు నాబుద్ధు లన్నియు నెవ్వననునఁ
జేర్చు బోలవ యిం కేమి నేయ వచ్చు. 142

క. భీమావృక్షులరణసము, ద్ధామత్వం బెఱిగి యెఱిగి తగునే తొడరం

గా మనుజుల కప్పీరుల, నేమనఁ గల దింక నేల యీచందంబుల్. 143

క. తనమేలుఁ గీడుఁ దా మది, గనుచు పీతులు నెప్పుబుద్ధిఁ గైకొని శుభముం
గొనకొని నడపువతికి వచ్చునె పశ్చాత్తాప మెట్టిచోట నరేద్రా. 144

ప్రణవవృత్తము. నీశుల్లం బొకనియతిం గార్యం
బాయ త్రంబుగ నచుసంధింపం
జేయం జాలవు చెడుతెరువు బోఁ
బాయంద్రోవపు బలిమిం బుత్తున్. 145

తే. ద్యూతమున ¹గెల్పు నెవమున నుజ్జీ పుణ్య
కాంతఁ దల వట్టికొని సభాభ్యంతరమున
కీడ్చి ²వలున లొలుచుటయు నెఱిగి సుతులఁ
జంపె నని భీముఁ జంపఁ దలంప నగునె.

వ. నీయవినీతియుం గొడుకులదుశ్చరిత్రంబుచుం దలంచి శోకరోషంబులు విడిచి
శాంతుండ నై యుండు మనిన నుపేంద్రునకు నన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 147

జలధరవృత్తము. నీవలు కెల్ల సక్కుమ యనింద్యగుణా
మీపురుషార్థహాని సుతు లీలుటకుం
దాపముఁ బొంది తాల్చి దిగఁద్రావి మహా
కోపుడ నైనఁ బాటిలెఁ దగుం గినియన్. 148

క. తెలిసితి నీమాటలఁ బుత్తులదెస నెవ్వగల నెల్లఁ దొఱిగి యనుజపు
త్తుల నాకుఁ బ్రియ మొనర్పం, గలవారుగ నడచువాడఁ గంసారాతీ. 149

వ. అనుటయు నమృతాత్ముండు భీమాష్టననకులసహచేత్రః గానిపించినఁ గ్రమం
బున నవ్మానవవతి వారలం గొంగిలించుకొని దీపించె నప్పు దాశ్రితవత్సలుం
డగుశ్రీవత్సలాంభునండు యుముత్సునకుఁ దదీయసందర్శనంబు సముచితప్ర
కారంబున నడపె నట్లు గాంచినవడకన్యాజాతునెడం బొడవినవాత్స
ల్యంబున వైచిత్రవీధ్యం దతనిఁ దిగిబిగొని యక్కునం జేర్చికొనియొ దదనం
తరంబ యధరణిభుండు ధర్మపుత్రప్రభృతు లగునయ్యేపుర నుద్దేశించి మీరు
గాంధారిం గనుం డని పంచిన నచ్చాండవేములు పద్మనాభపురస్సరం
బుగఁ జని వినయంబున వివతు లైన నద్దేవి దీవింప నొల్లక యుల్లంబు
నిజతనూజులమరణంబునకుం దాపంబు నొంద శాపం బిచ్చునది యై యజాతేశ
త్తు నుద్దేశించిన నత్తెఱఁగు నకల ప్రాణిచిత్తవృత్తంబులు దనదివ్యబోధంబునా
దేటనడం గనియొడువాడును మనోజవుండును స్యలోకసంపూజ్యుండును నగు
సత్యవతీహనుం డెఱింగి తత్కణంబ నన్నిహితుం డయ్యు నఖలజనంబు లభివం
దనంబునీయం గైకొనుచు నక్కొడలిం జేరి యోహో శపింపకు శమంపు

మని పలికి మఱియు నిట్లనియె.

150

— ధర్మజుని శపింపఁ గానినగాంధారిని వ్యాసుఁ డూరార్పిట —

- సీ. పాండవేయాగ్రజువై నల్క మానుము రాజుం బేల యారంజి ధర్మ
పరుడు నీ విండుక పాటించి వినవచ్చు చెప్పినఁ గౌరవస్థానం డనికీ
జనుచుండి తల్లి దీవన యిష్టు జయముగా నాకని పలికిన నాకుమారు
తోడ నీవేర్చికి నీకుగాఁ గొడుక యొక్క డనుండు ధర్మ ముక్కడకు జయము
- ఆ. నేను ననవె భూరిభూరచుద్ధంబున, గెలుపు గొనిగి గాన తలఁచి ధర్మ
పరుల కాఁగవలయుఁ బాండుతనూజు ల, నూయ లేనియ్యిది జూడు మెట్లు. 151
మేదిసీవృత్తము. విను మిటు లేటికిం జనినన్యస్త మూఁది యల్లుఁ
జనము నులించు నీదుగురుసారధీరబుద్ధి
నిను నతిశాంతచిత్త యని నీక మేనుఁ గంఠుక
మనమున నిట్టి నీకగునె మత్సరంబు వత్సా. 152
- వ. ధర్మంబు పరిగ్రహించి నీకొడుకు లగుపాండవులఁ గోపంబు నిగ్రహింపు
మనిన గంధవతీనందనుకు గాంధారంజనందన యిట్లనియె. 153
- సీ. ఏ నసూయాగ్రస్తః గాను వీరలఁ జెడఁ దలఁతునె యెట్లు లుమ్మలికఁజేసి
కలఁగితి గాక యిక్కొంతేయవద్దంబు గొంతి కెట్లట్లు నాకును భరింప
వలదె దుర్మోక్షధనుతులువతనంబున శకునియుఁ గర్ణదుశ్శాసనులును
దుష్టాత్ము లగుటను ద్రుంగెఁ గౌరవకుల మడరి పాండవులు గయ్యంబుపాడి
తే. జంపి రండఱ నది మది నొంచఁజాల, దమ్యశ్శుండుసూడఁ గురువలి ననిలసుతుఁడు
దగునె గదపార నాభికి దిగువ నొంచి, చంప నత్తెఱఁ గుల్లంబు నొంప కున్నె.
- క. విడుతురె శూరులు రణమునఁ, బహునట్టియవస్థ తమకు బాటిల్లిననుం
బుడమి నమస్తజనంబులు, నడవెడు తెఱఁ గలుక తప్పునకుండున్నె. 154
- వ. అనిన భీముండు భీతకంపితుండగుచు గాంధారికి వినతుండై వినయంబున నిట్లనియె.

— భీముండు గాంధారికిఁ గోపశమంబుగా నుత్తరంబు లిచ్చుట —

- సీ. తలపోసి చూడంగ ధర్మ మయ్యె నధర్మ మయ్యె నేఁ బ్రాణభయంబుకతన
నట్లు నేసితిఁ గృపమూర పైరింపుము నీదుపుత్రుఁడు లావు నేర్పుఁ గలఁడు
గావున శివమైయిఁగాని యూర్వంగ రా దని యట్టులుండె ధర్మాత్మజునకుఁ
బాడితో వచ్చెనే పరిభవం బతనిచే ద్రౌపది యేకవస్త్రధరు రజస్వ
- ఆ. లయునుగాదె యపుడు దయమాలి కొలువున, కీప్తి తేరఁబంది యేమియనియె
నతఁడు వినవె యూరు లక్ష్మణ్యకాంతకు, జూపు పుటుంగవే విశుద్ధచరిత. 157
- వ. తత్కాలోద్దీప్తితం బైనకోపంబున నెసంగుమనస్సంతాపంబు దాల్చి దహిం
చిన దదూరుభంగంబు గదాదండంబునం జేయం గలవాడ నని యప్పేరో

లగంబునఁ బ్రతిన వట్టితి నుత్తమక్షత్రధర్మజ్ఞులు ప్రతిజ్ఞాహాని నిందింతురు
గాన పూనిక నెఱిపితి విను మాసభలో నప్పుడ తోడలు పొడినేసి యతనిం
దెగఁ జూడఁ దగియుండ నజాతశత్రునాజ్ఞ మిగుల రామిఁజేసి యమ్మహాత్ము
చేసినసమయంబు దప్పింపక యవ్వధంబున విపినంబున కరిగి యనేకదాశఖం
బులం బడి మగిడి యజ్ఞనవతి సంధి గోరి శౌరిం గౌరవసభకుం బుత్తెంచు
టకుం దగుమాట లాడునవసరంబున నేనును. 158

తే. అన్నదమ్ముల మై యుండి యకట మనల
నొరులు దల రెత్తి చూడ నొండాదులతోడఁ
బెనఁగ నేటి! నీ నేల పెద్దవారి
బుద్ధి విని పంచి కుడుచుట పోల హోహ్లా. 159

వ. అని నీకొడుకునకుం జెప్పి పుత్తెంచితి దానను శాంతిం బొందక యద్దురాచా
రుండు చలంబున వైరంబుఁ బెనిచె నట్లగుట నవశ్యంబును ధర్మరాజునకు
రాజ్యంబు నేకొనుటయు నాకుఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్చుటయుం గర్తవ్యంబు లయ్యె
గావున నేమిభంగినైన నం బగ దీర్చునలనె నీవును సునిచార వింతయు విచారింపు
మనవుడు నజ్ఞేవి యతని కిట్లనియె. 160

క. ఆచాపు సావఁ దగు న, స్నిచునకక వానివలన నిక్కం బరయన్
నీచెప్పినయన్నియుం గల, వా చెయ్యియుం దగవ నీకు నది యట్లుండెన్. 161

తే. వైరి ననిఁ జంపుదురు గాక వచ్చి నెత్తు
రెత్తికొని శ్రోలుద్రూరాత్తు రెవట నైన
నెన్నఁ జేనియుం గలిగిరె యీపు దక్క
నది వృకోదర వృకవిధ మసురభంగి. 162

వ. ఆనవుడు ననిలపుత్రుండు సుబలరాజపుత్రి కిట్లనియె. 163

జలధరవృత్తము, ఆసభలోని కట్లు ద్రుపదాత్మజు దా
గొనగ నీడ్చి వల్వొలువఁ గినుకం
జేసినబాసకై పెదవిఁ జేర్చితి దు
శ్శాసనుశోణితం బిది నిజం బరయన్. 164

వ. అదియునుం గాక విను మతని నేఁ బొదివినప్పుడు. 165

క్రొంచపదగృ. శౌరవసేనావీరులు లావుం గడిమియుం జలమును గడక యెలర్చున్
ధీరతనొంపుం గ్రూరతపెంపుం దెగువయు నెఱవ గఁ దెరలక వీరక
బోరనఁ ద్రోవంగ రభసం జేపును గలితనమును బొలుపు వహింపక
వారు భయంబుం గూరుటకుం గా వలనెను రుధిరము వదనము నేర్పన్. 166

వ. ఆరెండువసులకై యట్లు ద్రావుట గా నటించితిం గాని. 167

తే. అన్యజనములశోచిత మైన ద్రావు, టధికపాతక మని విందు ననుజరక్త
మాన నే నంత వ్యాసే యంతపాప, కద్దుడనె తల్లి యంత నిష్కరుణమతినె.

వ. అనుటయు.

169

తే. అంధులకు నూతకోలగా నకట యొకని, నైన నిలుచక నూగుర నదయవృత్తి
స్రింగి తం దెవ్వర దేనియు మిగు నెస్సె, లాచరింపనివాడె లేడయ్యెనయ్యె.

క. బక్కరుని నీవు నందక, తక్కిన నంశటనె ప్రతన నిష్ఠునె విభరం

తెక్కగ మియన్న నతం, డక్కటి రాజ్యంబు సేమ నీడె నుమారా. 171

వ. అని పలికి ధర్మనందనుడెన మనసు నిగుడం బుత్రపౌత్రనధనపీడితస్వాంత
యగునగ్ధాంధారి క్రోధపరుపాక్షరంబుల నమృతం జెవట నున్నవాఁ డనిన
నాభూపతి భయకంఠితగొత్తుం డగుచుం జేతులు మొగిచి సవినయంబుగా
మెత్తనిమాటల నిదె పచ్చితదేవీ గుండు బాండవాగ్రజుండనచుచుం జేరంబోయి.

క. నీవుత్రుల జంపించిన, పాపాత్ముని గూరచిత్తుఁ బరివాహస్త్వి

శాపంబునఁ బోలియింపుము, భూపాలకవల్లభాభిపూజితచరణా. 173

క. ధరణిం గలరాజులకుం, బరివారవృన్దనకుఁ జావు పాటిల్లుటన్

పరుషతైకొన్న యధి,ష్ఠిరు దారుణదండకలితుఁ జేయం దగదే. 174

మత్తకోకిల. జీవ మేటికి రాజ్య మేటికి¹ జెల్లుఁ జాట్టల బిడ్డలం

జావఁ జూచినయట్టిదోహిక సర్వభోగము లేకున్

నావుడు² మలుమాట లాడఁగ నాలు కాడక గుండు యి

దేవి యూర్పు నిగిడ్చె నుష్ణము దీర్ఘముం బరుషంబుగనె. 175

వ. ఇట్లాధృతరాష్ట్రమహిషి యశనియుచితవచనంబులు విని యూరకయుండె నతం
డంజలిపుటంబు ఫాలంబున మోపి యాసతుం డయ్యెఁ బట్టవృతనయన యగు
నప్పలిప్రతదృష్టి పట్టంబునంచునందునం జని యజ్జనరతిపదనఖంబులం జెందిన
సవి గందినం జూచి సవ్యసాచి జనార్దనుపెరుకకుం జనియె సమీరిసుతుండును
మాస్త్రీసుతులునుం దిరుగుడువడి రప్పడు గాంధారరాజనందన క్రోధంబు దక్కి
ధర్మపుత్రాదులదెన మాత్మిభావం బలవడ స్వాంత్యనస్వరంబునం గుంతీసందర్శ
నంబు నేయరన్నా యని పోకిన నప్పురుషసత్త్విములు చిత్తంబులకలంక డిందు
వడ నందలు నొక్కటఁ గుంతి యున్న దెంకుఁ జన నక్కుంతిభోజనందన వారిం
గలయం గనుంగొని. 176

— పాండవులు కుంతీదేవికడకు గాంధారిపంపునం బోవుట —

అంబురుహవృత్తము. పెద్దయుఁగలము వారలఁజూడఁగఁజేయుచు దుర్భరా
పద్మశ²నొందుట నమృతాత్మలఁజ్ఞు లందఱుఁ ద్రుంగుటం
దద్దయు శోకమునం బోరి నశ్రులధార లొల్క వగర్పుతో

- నద్దురవస్థలేటంగు గనుంగొని యంతకంటెను నార్దులై. 177
- వ. చరణంబులు దొట్టిల్లం జని తచ్చరణంబులమీఁద వ్రాలి. 178
- తే. ఏడ్వ నందఱవైఁ జేతు లిడుచుఁ బెలుచ, నేడ్చి యడ్డేవి వారల నెత్తి వేటు
వేతి మేములు నివ్రుచు వివిధదారు, కాస్త్రశస్త్రవ్రణప్రచయములు గాంచి. 179
- క. అచ్చోటు లంటి చూచుచు, వెచ్చనియూర్పులు నిగుడ్చు వేగుచుఁ బొగులుం
గుచ్చి కవుంగిటుఁ జేర్చును, వచ్చితిరే నృపకమారవరులార యనున్. 180
- సీ. ఆసుమయంబున నప్పాండుభూపాలపత్నికి శోకాగ్ని ప్రజ్వరిల్లఁ
దత్తమీఁకమునకు ద్రాపది విన్ననిమోమువైఁ గన్నీరు ముసుగు వడఁగఁ
బడముల నట దొట్టుపాటు వాటిల్లంగ దైన్య మాకారంబు దాల్చినట్టి
లేఱఁగునఁ జనుదెంచి దేవి శాభద్రాదు లై ననీమనుమ లెం దరిగి రెంత
- తే. యేనిఁ గాలంబు నినుఁ జూడ రిప్పు డిచటి, కేల రా రంచు నడుగులమ్రాలనేల
వ్రాలె వికలాంగి యై తెంచి వైవ నెండ, దాకి ¹వందినతేఁగచందంబు దోచు.
- వ. ఇట్లు మేదినిబడి రోదనంబు సేయునయ్యుగ్ధలిమిఁద నొఱిగి తానునుం బెద్ద
యెలుంగున నేడ్చి గుచ్చి యెత్తి యక్కునం జేర్చి యూతార్చి యత్తన్వీయుం
దనయులుం దోడన చనుదేరఁ గుంతి గాంధారికడకుం జనియె నప్పుడు ద్రాపది
యాధృతరాష్ట్రపత్నిపాదంబులకు మ్రొక్కి యడలున వెక్కుచున్న వడ్డేవి
యమ్మద్దియ నుద్దేశించి. 182
- మత్తకోకిలః పుత్రి యిట్లగునమ్మ శోకముఁ బొంది కుందుచు నున్న సీ
గాత్ర మొండొకకీడు పాటిలి కండుఁ బొందుతనూభవుల్
పుత్రవర్గము గన్నచో నెద భూరితాపముఁ బొందుడుం
జాత్రహీనతఁ బడ్డగొంతికిఁ బాయ నేర్చునె నెవ్వగల్. 183
- క. నిను నే ని ట్టూంఁబెద, నను నీ పూరార్ప వలదె నానీలేఱఁగుల్
విను మొక్కరూప మన కే, మనఁ గలదు విభాత క్రూరుఁ డై పటుకంగన్. 184
- ప్రహరణకలితవృత్తము ఇది యిటు లగుట క్లుఱికి పలికె నా
విదురుఁడు సభఁ గోవిదులు వొగడఁగా
నది వినియును నే నడఁపన దురితం
బొడవొగలక నేటాలయ కుడుగునే. 185
- వ. ఇట్లనియెదం గాక నాచేతఁ బోవునే యెవ్వరు నేమి సేయుదురు కాలవశంబున
నవశ్యభావి యైనది యయ్యె నుపశమింపు మని పలికె నని యిట్లు పాండవులు
ధృతరాష్ట్రుని గాంధారిని ననునయించినలేటం గెఱింగించిన నాథంగి నుపశ
మితక్రొధ యైనగాంధారరాజనందన పదంబడి యెవ్విధంబున వర్తించె ధర్మ
తనయుననంతరవర్తనం బెప్పాటఁ జెల్లె నని యడుగుటయును. 186

శిఖరిణీన్యత్తము.—

తపస్వ్యాభ్యాయాదిక్షపితమలచిత్తప్రకలితా
విపజ్జాలజ్జాలావిరమణసుధావృష్టిలలితా
జసాపుష్పక్షీరచ్ఛవికిరణసంసర్జనధురా
సహర్యానిర్వాహప్రచుగళలనైర్ద్యమధురా.

187

క. సాత్యం తేయాదిమహా, మత్యవగమ్యప్రకారమధురవిలాసా
సత్యత్వానంతత్వని, రత్యయశుభసారమయసమగ్రవికాసా.

188

మాలిని.—

సదసదనభిషిక్తా సంభృతానందభక్తా
విదళితదురితాలీ విశ్వనిర్వాహశాలీ
మదవదసురభేదీ మానసానుప్రమోదీ
వదనజనితవిప్రా వైభవానందదీప్రా.

189

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజిత
తెక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున స్త్రీపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శ్రీ పర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

మత్స్య-ర్షిమదత్యభి

రామాశృతిసన్దానాభిరతిమత్పుణ్య

గ్రామాశృతి¹మత్సంప

త్యామోదితభక్తలోక హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు పాంచాలి నూతడం బలికినయనంతరంబ పతివ్రతాశిరోమణియు మహాభాగయు సత్యవచనయు నగు నశ్వత్థామికియుభార్యకుం బారాశర్యముసింద్రవరప్రదానంబునం బ్రాప్తం బై తాత్కాలికం బయిన దివ్యదృష్టివిభవంబున నిజవ్రతహాని లేనితెఱంగున సంగరతలం బఖిలంబును నధికవిస్తారదూరప్రాప్తం బయ్యు నాలోకనగోచరం బగుటయు.

2

మణిగణనికరము, గొడుగులపఱియలు గుఱుకులు గొనుటకా

సిడములతునియలు నెడరి యునికెఱెం

దడిగలుఁ బడగలు దఱచు మురియఁ బై

పుడమిఁ గలయుటకుఁ బొగు లొలయ మదిన్.

3

క. నుఱు మైనకొల్బులంబులు, నఱవఱ లయి యున్న యట్టియరదంబులుఁ బెం దఱ చగుసూతాంగకములు, నొఱగిన రథ్యములగములు నుల్ల మలంపన్.

4

లయ గ్రాహి. రావ్రతులతుండములు మావతులనుగ్గుఁ దుర

గావలిశవగబులు గజావయవరాశి

భావభయదస్థులులుఁ జ్రేవ్రులును గండలును

బ్రోవు లయి పెన్నెడమపై విరిసి రక్త

ప్రాసమునఁ బెల్లయిన తేరమునఁ జూడఁ గడు

నెవ మగుపట్ల మృతభావగతు లయ్యుకా

1 నుత్సవవస్త్రామోదిత. 2 దడఁబడి పడగలం.

జీవములఁ బాయరొకొ నా వికచవక్త్రముల
తో వజ్రలురాజులు మనోవికృతి నేయన్.

5

లయగ్రాహి. హారదుచులుక హృదయహరితరమూర్తు లగు
వారు హరినీలమణిభారతిలసత్కే

యూరబహులాంశుదయచారుతరచేఖు లగు

వారు నవనజ్రుచిరోరుఘ్మణిమతో

టిరరమణీయు లగువారు గరుడాశ్రమయ

భూరికటకద్యుతివిహారవరిశోభా

స్ఫూరు లగువారలును బోరఁ బడి నెత్తురుఁ

గూరుటఁ గరం బెడఁద కారటము నేయన్.

6

లయగ్రాహి. అమ్మలును విండ్లుఁ బరిఘమ్మలును దోమరచ

యమ్మలును గుంతనికరమ్మలుఁ గనన్

డ్డమ్మలు నహీనముసలమ్మలును జక్రనివ

హమ్మలును లోనగునసమ్మతమహాగ్రా

స్త్రమ్మలును గండలును నెమ్మలుఁ గపాలములు

సమ్మిళితరూపశకలమ్మ లయి సంగ్రా

మ మ్మతులదారుణవిధ మ్మగుటఁ దెల్పు టధి

క మ్మగుకలంక హృదయమ్మన కొనర్పన్.

7

లయగ్రాహి. కుత్తుకలబంటి యగునెత్తురులు దోయిభుల

నెత్తి చవి గ్రోలుచును జిత్తములు దృష్టిన్

జొత్తిలి నితాంతమదమత్తములుగాఁ జటుల

నృత్తములు నేయుచుఁ జలత్తనువికారో

ద్యృత్తఁటహాసముల రిత్త లగుదుర్వచన

వృత్తులను నొండొరుల నెత్తికొని మాంసం

బత్తి తినుటన్ వికటవృత్తు లగురాక్షసుల

మొత్తము పరిక్షుభితచిత్తత యొనర్పన్.

8

సీ. ప్రేవులు గండలు పెఱికి పేటాడి యంగదఁ గొని మెకభు లగల్పికొనుచు

రాగిలి రక్తంబు ద్రావుచు లోచనగుళికల నొలిచి ప్రింగుచును గుండె

కాయ లాదటమెయిఁ గడలించుచును గ్రోవ్వ దెమలిచినమలుచు నెముకయాట

చవి గొని యానుచుఁ జావకయున్న రూపులు సచ్చటకుఁగాఁగఁ బెలువఁ దన్ని

తే. కొనిన వెఱఁ బాయఁ బాటుచుఁ జెనకి తొడరి

కాటు లాడుచు నున్నసృగాలములును

గాకములు రావులుగులును గ్రద్దలును వృ
కంబులును మానసము వికలంబు నేయ.

9

వ. అగ్ధాంధారరాజనందన కలను గలయంగనుంగొనియొడదవసరంబున సాత్త్వవతే
యుండు కొంతేయుల రావించి బంధుశివంబులకుఁ 1గాలోచితాచారఁపితం
బుగా నగ్నిసంస్కారంబు నేయుం డని పనిచి యంతర్ధానంబు నేసె వారు ధృత
రాష్ట్రుం బొదివికొని వాసుదేవపురస్సరు లయి యప్పనికిం జనుచుఁ గౌరవ
కాంతలఁ దత్ప్రదేశంబునకు నడపించిన నప్పడఁతులు పతులును సుతులును
సోదరులును బౌత్రులును మిత్రులును గుణవంబులై పడియున్నఁ జూచి చెయ్యెది
మేదినినోఁగగువారును వావిడిచి యఁజువారును బురపురంబొక్కవారును బడి
పొరలుచుఁ బొగులువారును వేనలులు వీడి వెన్నుల విరియం దిరుగువారును
బలవించువారును తేర్కొని యగ్నించువారును మ్రాన్మడువారును మోములుం
దలలును మోఁదుకొనువారును నై రప్పు డాదురోధనజనని జనార్దనుం
తేర్కొని చేరం బిలిచి పరమశోకార్త యగుచు నతని కిట్లనియె.

10

— గాంధారి పాతకలను చూచి కృష్ణునితోఁ జెప్పి దుఃఖించుట —

సీ. చూడుము ధృతరాష్ట్రునితోడండ్రఁ గన్నార వీరె కన్నీరు పై వెల్లిగొనఁగ
దీనతఁ బొందెడునాననంబుల విప్రలాపంబు లై ననల్లాపములను
నడలు చొండోరులకు నన్నలఁ దమ్ముల రూపించి వేర్వేఱఁ జూపుటయును
బొరిమొంగంబులు సూచి పురపురఁబొక్కుచుఁ దలలల్లఁదూలంగ నిలుచుటలును
తే. గలిగి యిలిగిడువారికన్నులకుఁ బండు, వగుచునున్నార కాకులు మగలతనువు
లెక్కింప న్నును చెప్తులు దక్కి కొండ, అడువఁ జేయాడ కున్నవా రంబుజాక్ష.
మానిసి. కూలియుఁ గాంతి యగుగుర్పగఁ దేజము గుండక పవన్నులు గ్రూరకిశా
జాల మడంగియుఁ జాయ వెలింగెడుచండము నొందిరి కలుగ్గుడుఁ బొం
చాలుడుఁ గడ్డఁగుఁ జాపగురుండును కాంతవపుండు నిజంబున కీ
బాలుడు వీరి ప్రభం గడఁచె గుణభద్రునిఁ గంటి సుభద్ర సుతున్.

12

అ. ప్రభువు లంతనంత రాజిల్ల నెడనెడ, వీర యోధులకులు వెలుగుచుండ
గ్రహదయమునఁ దారక ప్రకరంబునఁ, బాలుచుగగనతలముఁ బోలెఁ గలఘు.

13

సీ. అర్జునభీష్మచాపాచార్యభీమకర్ణాదుభయహితశివాస్త్రనిరతలు
లాడిన నొండొకరిడు రా నేరమి వీరవికార మై వీర యోధ
చారుశరీరపరివయ ముండఁగా దీనిఁ గంకశివాగృహ కాకకులము
లాడిగాఁ గలుగుకృత్యాదుముల్ వీడువీఁ కాడుట నెంగిలి యయ్యె నకట

తే. హంసతూలికాతల్పములుండుఁ బొందు
భోగిజనములమ్ముదుగాత్రములు ముకుంద

కంటెం బరుసనిధరణిభాగమునఁ గూలి

యున్నయవి సూచనవారలయుల్ల ముడుక.

14

క. చెవిని సొగియించువీణా, రసమును గానంబు వేణురావము నిత్యోన్మీ
త్వనముగ వినురాజులకడ, ¹ శివారుతము చెలఁగుచున్న చిత్త మలం చేసె. 15

తే. సారచందనవృద్ధకస్తూరికాది, ² లేనాల్చి నుండడు భూపరస్య
లకట శోణితపంకదిగ్ధాంగు లగుటఁ, గనుట రోర్వ గంధగ్ధుగంధ గమలసాభ.

క. వనితలు మేలపుమెయి మెలుపునఁ దిగిచిన నొప్పుహారములు మొదలగుప్ర
న్ననితోడవులు గ్రద్దలు దివియ నరేంద్రులు గొంద టునికి యుచ్యుత కంటే.

క. ప్రాణంబులు విడిచియును గృహాణాదులు విడువ కున్నభటు లొరయ స
ప్రాణులపోలెం బ్రథన, టోణికి దొడ వగుచు నున్ని చూడుము కృష్ణా. 18

క. సూరెలను వందిజను లిం, సారంగ సుతయిం, నొప్పునట్టి మహిశాల
నారీజనములు నుట్టుం, జేరి పశువుచుండ నునికి నేసె నలంతనీ. 19

తే. కూరు మొన పెట్టివట్టులు గొంద టుజ్జ
లాయుధములు గంకటములు నమర సున్న
జూచి చావనివా రని చూడు చేర
నరుగ కున్నవి కంకగృధ్రాదు లనికి. 20

వ. ఇది యంతయు నీచే సాధితం బైనకార్యం బని పలికి పెండ్లెఱు. 21

సీ. అట్టలకడ నుత్తమాంగమల గానక యలమట నలుగడ లరయువారుఁ
దలలు చేతులఁ గొని తనువు లత్తలమునఁ నటచు పీఠుగలలోఁ దడవువారు
శిరములు మేనులఁ జేర్చి భూపించి నిజాస్యముల ప్రసీదం నటచువారు
తునియలుపెక్కనఁ బనివడిగూర్చి గూపులుగనుగొని మూగ్ధమునుగువారు

తే. నైనకౌరవపాంచాల మానసిజనముల సమ్యక్ చూడుము నాజనక
పుత్రసోదరశవముల పొంత కేగి, పెక్కుదురస్థులొందెద రక్క టకట. 22

తే. అవయవములు రూపఱగఁ గ్రవ్యాదభట్టి
తంబు లై యున్నిఁ గొన్నిశవంబు లువిద
లెంత సూచియు నవి గొంద తెఱుగఁజాల
రయ్యెదరు సూడు తమబంధు లగుటఁ గృష్ణ. 23

క. ఇట్టివి యెల్లను గనుగొను, కట్టిడితన మొందునట్లుగా నేమొకొ తొ
బుట్టువునం జేసితి నీ, చుట్టల నటు సూడకుండఁ జొప్పుడ దాచ్యుత్. 24

క. అని పలుకునపుడు దుర్యోధనునికి శేబరము దృగ్గతం బగుటయు న
వ్వనిత యిలఁ ద్రెల్ల నజ్జీన, యనఁటిక్రియఁ మూర్ఖ జిత్త మవశం బైనన్.

— గాంధారి దుర్యోధనునికేబరంబు చూచి పలవించుట —

వ. ఇట్లు మూర్ఖుల్లి కొండొక నేపునకుం దెలిసి గాంధారి యరిచారిక లూడికొని
పోవ నప్పుత్ర శవంబుకడకుఁబోయి. 26

తరల. విపులవక్షముమీఁద నశ్రులు వెల్లిగొల్పుచు వ్రాలి యో
నృపతికుంజర కౌరవేశ్వర నేల నిష్ఠైయి నీయుదా
త్తపుశరీరముఁ బొందఁ బాడియె తల్లి వచ్చిన భక్తితో
నుపచరింపక లాతివై యిటు లూరకుండుట యుక్తమే. 27

వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బలవించుచు హాహాకారంబు లెసంగ రోద
నంబు చేసి యాసుబలనందన తనసమీపంబునకుఁ జనుదెంచియున్నయనువేం
దున కిట్లనియె. 28

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

ఈతఁడు రణంబునకు నెత్తి చనుచుండియును నెంతయును భక్తి గని నాకుం
బ్రీతియెసంగం బలికే జైమ మొలయం బొగడి వెద్దయు వెనీతినిరతుం డై
చేతులు మొగిచ్చి జయసిద్ధియుఁగ దీవన విశిష్టదయ నిష్ఠునిన ధర్మం
జేతల ననూన మగునిర్దజయ మాతలకు నెట్లయిన సిద్ధ మగు నంటిన్. 29

వ. ఇట్లన నేల యంటిని. 30

మానిసివృత్తము. జూదమునప్పుడు సర్వజనంబులు చూచి భయంపడి యిప్పుని యి
మ్మేదిని నేనలకుం గురుకోటికి మృత్యువు గాని నిజం బలఁటిం
బోదని యాదరె యష్టైయి నాదగుబుద్ధికిఁ పోఁచినసత్యము దా
మోదర పాటిలదే కొడుకంచుఁ బ్రియోక్తులు వల్లిన బెంపు నెడున్. 31

వ. విసుము దీవనకుం జొరక మధ్యస్థపుమాట లాడుటయ కాదు మఱి నే నప్పు
డగనితోడ. 32

తే. ఆహవంబునయందు నీ నోహఁటించి, పోవ సడి వచ్చు సడికంటఁ జాపు మేలు
శస్త్రజీవితఁ బరలోకసౌఖ్య మనుభవించు మమరత్వసంపద వెలయు మంటి. 33

క. అని చెప్పి యుంటి నాచెప్పినయట్టులు నేని యితఁడు పేరును బెంపుర
గని యుండఁగ నిట్లడలున, మునుగు టరయ గడుపుశోకమున పెంపుమమి.

ఆ. అరివిమర్ది యితనికై వగ పేటికిఁ బుణ్యలోకమునకుఁ బోయె ననుచు
నుండ నోపెనేని నుల్లంబు భృతరాష్ట్ర, దిక్కురేదిఁ దలంచి పొక్కకున్నె. 35

వ. అని చెందియె. 36

సరసిజన్మ. శ్రీరమ్యత్వం బారఁగఁ బెంపూర్జితముగ మణివిరచితమకుటములుం
దారుం జూడగ సారవిభూతి ధరణిల లనిమిషభవనిభు లగుచుకా
భూరిప్రీతి హరుల గొల్పగ భువనవిసుల మగుపాలుపు వెలయు ము
న్నరా జొందు బాదగదైవం విటువలచునె తుది నితని గట్టట. 37

తే. కనకబహురత్న మయపీఠమున మృగితము, లాలవట్టంగు లిడి జేలు నపరునట్టి
కొరవేంద్రుండు పెను నేల గంకపత్తి, నవనహతుం డగ్గెల్ల జూచితే వచ్చినాభ.

క. ఈరాజు భీమనేనును, దొంగ గ్రహం గ్రహమున భరణి పోలిగి యి
ర్యారమదవారము కంఠిరవమువిహారమున బడినగతి. బోలిచెనన్. 39

క. విదురుండు దండ్రీయుం దనకుం, బడివేలనిధముల జెప్పె బోలిపెనును
ర్మదమున దగియెడుబుద్ధులు, విధి మూడినమ స్త్యుం డేల కెను నునితో క్కుల్.

క. పదునొక డక్షాహిణు లే, పాదనగ నలె గొలువ నొప్పు ముద్వేగ్యుండే
తుది నిప్పురివారుం డై, గడ జేరిని యుంటి పోలి కలసి బడినెను. 41

తే. ధరణిగజఘోటకములొప్పు ధాన్తరామ్మ, లేల్ల బోలుపాచగంగంటినిప్పుడవి వి
నాశ మొందిన బాడణి నలినాభ, యది పంధీనముగ జూచునట్టిదయ్యె. 42

వ. అని దుర్యోధనవల్లభ కినితొంది చూడవు నుద్దేశించి యిట్లునికెను. 43

ఆ. కొడుకుచావుకంటె గోడలియడలున, పరిగి శోకంహి డరిగెనంగ
సంతరంగ మిప్పు డగ్గల పెరియంగ, దొడగె టిని కేటె తుది యు పంపు. 44

సీ. చూడు మిమ్ముద్దియనుతుం జూచి వదన మల్లొప్పుచుం బ్రోచెనాననంబు
పై జొడ్డి యడరించి పాణితలంబున నందంద నెప్పుగ మోచికోనుచు
మరలం బుత్తునిదెన కరిగినమనసు పేరడలున మునుంగంగ నతనిచెన్ను
మోమున దనమోము మోపి మూర్ఖుల్లుచుం దెలిసి వల్లభిసరస్థు ముగ్రస్తు

తే. నుడుకుగన్నీరం దడియంగ నొటకుచును వి
చేప్టయై యూర కుండుచుం జెలులతోడ
దిరిగి పొగులంగ వేనలి విరియ మేన
నవులం దిరుగుచున్నది యక్కటకట. 45

వ. అని వెండియు. 46

సీ. ఈనుమధ్యమ యిమ్మహేశ్వరు బాహులంబున లలితో హులంబు
నొంది రాగిల్లెడునుల్లంబుతో నుండునిండితి నిమ్మగ్ధ నెల్లు సూర
వచ్చు గనుంగొన వశము గా దిది యిట్టికొడుకును మనుమండుం బుడమి నిట్లు
పడియుండ జూచెడుపాపజాతికి నిప్పు డవియక నిగ్గడి యునయినను

తే. గుండియకుం జేటు పా టింకంబుండరి, నయన యెన్నడులేమి నిష్క్రయముగాదె
యింత కోరెచ్చెడునట్టివా రెన్నడేని, సుర్వి నెంచేగిలుగుదురొక్క యెరులు.

క. జననియు భార్యయు నేమైన నేమి వేదములు బొంతునకుం జొరమి నిజం
బని పుణ్యలోక మగు నని, తనకార్యము సూచె నిట్లు తగునె యితనికిన్. 48

వ. అని యనేకభంగుల నిలాసంబు నేసి తక్కటితనయలదెన నాలోకించి విష్ణు
దేవునితో నిట్లనియె. 49

- భాస్కరవిలసితవృ. కౌరవవృషతితనూజశతంబుం గంటె పపనసుతుపటుభుజలీలా
 ఘోరతఁ దడఁబడఁ మేదినిమీఁదం గూలె వికటముఖకరచరణత్వం
 తేరి కయనఁ గనుఁగొన్న విషాదం బెంతయు ముది నొలయఁగఁ బ్రియకాంతల్
 చేరి విలపనము దద్దయు నార్తిం జేయఁగ నునికి వనట ¹లిరిఁ బెట్టన్. 50
- తే. చందనార్ద్రకృష్టిమములఁ జరణతలము, ²లొందుటకు నేసిగించునయ్యువిదలిపుడు
 నెత్తురుల రేప మెక్కిన నేలఁ బొరలు, చున్నవా రేమి నెప్పుడు నుడుకువేర్చి. 51
- క. బాలులుఁ దరుణులుఁ బ్రేథలుఁ, దూలెడువికలాంగకములతోఁ డెందములకొ
 వాలినవిరహానలములుఁ పాల్చై వందురెడ రొక్కభంగిన యకటా 52
- క. బలదర్పదైర్వ్యకౌరోశ్రిజ్జ్వలు లగుధృతరాష్ట్రసుతుల సతులకు నిట్లా
 కులతమయి వనట పెల్లునఁ, దలరవలనె దిక్కు మాలి దైవముచెయిదిన్. 53
- క. నిజభూషణాతపత్ర, ధ్వజకంకటఖండవేష్టితము లై నకురు
 వ్రజగాత్రశకలములు వా,రిజనాభ కనుఁగొనంగ రెట్టించె వగల్. 54
- క. జవనియుఁ దంద్రియుఁ ³దీలుబా,మునఁ జేసినపాపకర్మమునఁ గాక సుయో
 ధనుఁడు మొదలయిననూర్వర, ననఘుఁడు ధర్మజుఁడు నామమడఁపఁగఁదగునే.

— గాంధారి దుశ్శాసనుకళిబరణు మాది విలసింతుట —

- సీ. అచ్యుత వీరదే మహాభీలభుజఁ దగు భీముగదావాలి భూమిఁ గూలి
 యాతనిచేత సర్వాంగంబులందును గలుగు క్రొన్నెత్తురు కాంక్షఁ ద్రావఁ
 బడి మఱి లెగటారి పడియున్న వాఁడు దుశ్శాసనుఁ డీతండు సభకు ద్రుపద
 పుత్రి నీడిది తెచ్చి పాలువతనమ్మునఁ బకులనన్నిధిఁ గురుక్షితివిభునకుఁ
 తే. గర్జనకుఁ జిత్తసంస్త్రీతి గాఁగఁ దూలపుచ్చెఁ బెక్కువిధంబుల నొచ్చి యామృ
 గాక్షి యప్పుడు మూడుతి యంతరంగ, మేర్పఁ దలపించుదానన యంత పుట్టె.
- క. ఆసభ నమ్మెయి నీడు, శ్శాసనుఁ డప్పాండుపుత్రసతిఁ స్త్రారాత్మం
 దై ⁴సంక లేక పెద్దయుఁ, గాసిం బెట్టంగ నెఱిగి కలఁగినమదితోన్. 57
- ప. ఏను దుగోష్ఠ్యధనునితో నిట్లుంటి. 58
- తడువోజ. ⁵హరిచేత రక్షిత యైనపాంచాలి కగునయ్య యిమ్మెయి నత్యంతసీచ
 పరిభవదగ్ధింబుపాల నేత మీఁదు పరికింప కున్నఁ గీడ్పాటిల్ల కున్న
 యరికంబకుంజరుఁ దగుభీముఁ బల్కు లనుబరిగోలల నలఁచుట మేలె
 పెరవిడి చేపగ విడుపుము గారవింపు మీవంశవనిత్ర నోపుత్ర. 59
- క. స్త్రారాత్మఁడు నీచుఁడు గాంధారవిభునిఁ దొఱఁగు పాండుతనయులఁ బుణ్య
 ప్రారంభులఁ గూడి మనుము, కౌరవకులమెల్ల బ్రదుకఁగా పొగ దొందన్. 60
- క. అని యొన్నిభంగులకు జెక్కినఁ దా నప్పులుకు లెల్లఁ బెడచెవులం బె

1 యిరింపెక. 2 నోవుటకు. 3 ప్రియలును, మాను నేసి. 4 సంకటపడఁ బెట్ట. 5 అర
 యక నభలాన నతోయజాక్షి నమ్మెయి వయమాలి యత్యంత.

- జ్ఞానుకర్తృడు దగుకార్యము, గతునె నశం బగునె నైవగళం దప్పింపన్. 61
- తే నాటిమాట ల్లుంబున నాటియుండ, నొప్పునోడ దళివేచి నేఁ డివ్విధమునఁ
బటిచె భీముండునొప్పింపఁబడినత్రాచు, పామువగసాటికొటాప్పుభంగిఁ గృష్ణ.
- క. తగుల బగ దీర్పుట యిచ్చు, దగ వగునె నెత్తు లెల్లి నొప్పుట భీముం
డు గడుకా ఘోరము నేసెను, మగల శత్రుత్వపు త్తమం బొగ డొసఁగునన్.
- తరల, కరములుం జగణంబులుకొ విరి గల్గి సాగి వికీర్ణము
యరము నిర్భరవైశ్చితంబుగ నుర్విఁ ద్రెల్లి నునుండు గీ
సరినఖంబుల ప్రవ్వఁబడ్డగజంబుచాడున నుండఁగా.
గరుణ మాత్మకు నింత మిక్కిలి గాన యున్నె జనార్దనా.
- 64
- నీ. వీడె వికట్టండు వాడిమెలుంగు మేఘంబులగములనుధ్వంబునంబుఁ
దేజరిల్లెడుమాడ్కి రాజిలుచున్నవాఁ డతిసాంప్రవాన్తికాయములలోనఁ
గాన్తుకజ్యోతికాకరిన మై యున్నయిబ్బలునిముం జేయి బొలగ్నగ్న
మోవదు కబళించియును జంచుపుటమునఁ జీరంగఁ జూచితే శోభి యుటని
- తే. రమణి పారిపారిఁ గన్నీరుగ్రవ్వుఁ గట్టు, మెలగి కాదుల గ్రద్దలఁ దొలగనడుచు
చున్నయది పాసి యవివోవకున్న నిట్లు, నూతురే తల్లు లేందును సుతుల నకట.
- క. మారుతనందనుగుఱు, నారాచము లొడల నాటనం జచ్చిగలుగ న
వీరకుమారుం డుజ్జ్వల, చారుత్వముం బాయ రున్నచంగముఁ గంటి. 66
- క. అనిమొన నెవ్వరికిని మార్కొన రానిఘనంబును దుగ్ధముని భీమునిచే
వినిపాతితుఁ డై భూరజ,మున బ్రుంగుడువడ్డవాడు మురహరి గంటి. 67
- తే. నక్కలోడెలు వీనియాననమునగము, దిన్నయవి యట్లులయ్యునునున్నయొప్పు
దొరసి సప్తమినాటిచందురుని, బోలె, చూడు భావించి నీవివేకారవంశ. 68
- మత్తకోకిల, హారసేనుండు భీమసేనసహానితుం డులు చుట్ట నుం
భోరుహానన లాగ్ని మూర్తలఁ బొందిగ ట్లతిరాక్షసా
హరవంబులతోడఁ గ్రుమ్మర నల్లవాడె వికారిలా
కారుఁ డై పడియున్నవాడు వృకంబుం బతులు జినినన్.
- 69
- నీ. అంగంబు కోకుల మంతరంగంబు చాతుర్యనిరూఢంబు శౌర్యఘనుండు
వీడె గోవింద వివికతి యీతండు సొబగుండు మెలఁతలు సుట్టు నెపుడు
నప్పరోగణ మమరాధిపుఁ గొలిచెడు చాడ్పునఁ బాయక సమృద్ధంబు
చిగురోత్త నుండుదు రగరుకస్తూరికాచందనాద్యనులేపకాలి యిపుడు
- తే. గ్రద్దలును గాకులునుజుట్టుఁ గదిసియుండఁ, దలచు నెత్తుటఁ దోగినతమపుదాను
నున్నవాడు గానాకర్ణనోత్సుకుండు, నక్క లటచెడు చేరువ నక్కటకట. 70
- తే. కనకపుంఖశరావృతగాత్రుఁ డైన

దుష్ప్రహుడు చచ్చి యుండియుఁ దోయజాక్ష
వికచనవకర్ణి కారసంవేప్తనంబు
గలుగుశైలంబు తెఱఁగున బొలిచెఁ జూడు.

71

— గాంధారి యభిచున్యుకేబరులు గనుంగొని ప్రలాపించుట —

వ. అని మఱియు నిట్లయె.

72

లయవిభాతి. ఆరయ నిది పెద్ద యని పరుల మొనఁ జిత్తమున

సరకుగొన కుగ్ర మగుబరవస మెలర్పం

ద్వారితగతిఁ బొచ్చి కరువరుడు దలరం గవిసి

కరితతులుఁ దేరులఁకరములుఁ దురంగో

త్కరములుచు గాల్చులము ¹నెరవులుచు గీటడఁగ

శరగురుఁడుఁ గడ్డఁడును గురుసుతుఁడు మద్రే

శ్వరుఁడుఁ గృపుఁడుంబరవఁ బరఁగి దివిజుల్ వొగడ

భరఁ బడి ముకుంద మన నరతనయుఁ డొప్పెన్.

73

ఆ. పాడి మాలి తన్నుఁ బలువురు పొదివినఁ, బోరి తద్గ డప్పిఁ గూరి నిదుర
పోయెనొకొ సుభద్రపుత్రుండు మృతుఁడైనఁ, జెలువ మింతయేల కలుగ నేర్పు.

సీ. ఉత్తర యిక్కుమారోత్తము సురమున వ్రాలి మోమునఁ దనవదనకమల
మందంద నేర్పుచున్నది మున్ను గన్నంత మెలఁగంగ నేరక చెలులమాటు
గొను సిగ్గు పెంపున వనట నిట్లయ్యె నిప్పుడు మాటిమాటికిఁ బొలఁలి ప్రియునిఁ
గనుఁగొని బిగియారఁ గొఁగిలించుచు శిర మూరుతలంబున నునిచి పాణి

తే. చల్లనంబున నానన మల్లనల్ల, దొడయుచును నిన్నుఁ జూచుచుఁ దోడుతోడఁ
బొడము²పెల్లునఁ గన్నీరు దుడిచికొనుచు, నలఁత పెనువెల్లిఁ దేలేడు నంబుజాక్ష.

76

వ. వింటె యవ్వనితవిలాపంబు.

సీ. భద్రచారిత్రి సుభద్రను నిర్జరప్రతిమాను లగుపాండు రాజసుతులఁ
బాసి యొం దరిగితి పాథునిపట్టి నచ్యుతునియల్లుని నమరోర్విః జెనఱి
బరిమార్పఁ బాలి రెవ్వరు పెక్కుభంగుల మాటలాడఁగ మఱుమాట లేల
యాడవు నాతోడ నన్తగురుండుఁ దత్తనయుండుఁ గృపుఁడు రాధాసుతుండుఁ

తే. బాడిమానమలం ద్రు నిన్బాలు నొకనిఁబొదివి రిప్పిరొ పెక్కుండుప్రాద లిదియు
మగఁటియొక్రించువనికీల్లు దెగినయప్పు, దుల్లములువారలకు నెట్టులుండెనొక్కొ.

క. పాండవులుచు బాంబాలురు, దండిమగలుఁ వారు సూడఁ దలఁకక నిన్ను
భండనమునఁ బడ వైవఁగ, గండు గలుగు టద్దులంబు గాడె తలంపన్.

78

క. తనలేనిచోటఁ బలువురు, నినుఁ జొట్టును ముట్టి యొక్కనిం జేరి వధిం
చినవంచనకు భవంజయు, మన మెప్పుయి సురియునొక్కొ మన్తభమూర్తి.

79

తరల. అరుల నెల్లను గెల్చి మేదిని యంతయుం గొని తేజమున్

సిరియుం బెంపును గీర్తిగాఁ విలసిల్లుగా మనుచుండెను
బురుషసింహులు పాండుభూవరపుత్రులక్కడ మోసములు
బొరయ నేర్పుచు నిన్నుఁ గోల్పడిపోయి పుష్కలలోచనా.

80

క. నీమూర్తియందుఁ బ్రాణము, లేమిఁ దెలిసి యుండి జూచుటెవఁ జేసె
బేమికతంబునఁ గలిగియు, నామేను దొఱంగి పోయ నాఁగి యులుంగన్.

81

సీ. దేవలోకంబున నీవిష్ణు డెవ్వతఁ డీపాగుపలుకులఁ దీర్చి గుఱులు
పుడుకుచుఁ దగ నన్న పోల లోలార్థఁగాఁ జేయుచున్నాడెపు యెపు నేర్పు
మెఱుంగుగ నచ్చు తెఱుపలమనములు గలఁచి యాడును గాఁక యలఁతఁ బోడె
యంగనాగోష్ఠి నున్నపుడు నానడవడి బుద్ధి దలఁత నీ నొప్పించి గొంచి

ఆ యాటనెలలు వోయె నంతయె యింతియు, కాని లేదె తొందరమేనఁ జేసి
నట్టి మేలు మోహనాకార యభిమన్యు, వీర నిర్వకార విరాటసార.

82

వ. అను చున్నది యిట్లు పలవింప విరాటనందనం నడిమిజననీప్రముఖబాంధవ
స్త్రీజనంబు లచ్చట వాయం దిగిచి పొగులుచుం గొనిపోయితి పారలం గనుం
గొనుము.

83

కవిరాజవిరాజితము. గురునిశరంబులు చాఁకిన మేదిని గుంట విరాటుఁడు వేరిననె
త్తురుల మునింగిన మేనును దానును ధూళి సమీరుండు మాముసయిం
బొరిఁబొరిఁ జల్లుగ నున్న గనుంగొని బొడ్డుగ వచ్చులు హానునుచు
బుర పురఁ బోకెడఁ దెచ్చెయిఁ జోపినఁ బోవక మూఁగిడుం బక్షితతుల్.

84

క. ఆకటకట యంత్రుఁడు గొండుకాఁకాంభోజండునుం గడుగా బాలుఁడు వా
లికైదువు లాడిన నేల కొఱిగి యొప్పి రభిమన్యులక్షణులగ్రియన్.

85

సీ. పాండుపుత్రులభిజాబలమున కులుకక యెవ్వీబు ప్రాపున నెదర నడచ
దుర్యోధనుఁడుగొంతొలుచులికెవ్వఁడు హృదయశల్యంబులునిదన సెఱుచు
నట్టికల్లుండు మదాంధసింధుఁగము బలోద్ధతిర్విరజిమహాగ్రని
మమునఁ గీటడఁగినమాడ్కి నర్జునుబలుగడిచిచేఁ దెగటార్పబడియె వీని

ఆ. బాహువిలసనముఁ బడిన మహాయోధ, వరు లనేకు లితఁ డవార్యురొచ
దూషితుండు పరుషభాషణశీలుండు, ధైర్యధనుఁడు దాస శౌర్యశాలి.

86

వ. విను మన్వీరోత్తముండు.

87

క. పిఱుడం గురుధరణీవతి, నఱచేతం ప్రాణములు ఘనారాతిబలం
బుఱినితెగువ ముందటఁ బెన్దొఱుట చిత్తమునఁ బట్టికొని వివారింపెన్.

88

తే. ఇతనిచుట్టును గలకల మెసఁగ రోదనంబు నేయుపల్చి నివహంబులోనఁ
గంటె వృషనేనుతల్లి యగ్గలపుటడలు, మూర్తి యైనతెఱంగున నార్చి దూరె.

వ. ఈమణిరత్నంబు ధరణీతలంబునం బొరలుచు,

89

తే. పరశురామునిశాపంబు బాణశక్తి, గ్రాచ బ్రాహ్మణశాపంబు రథము నీక్కు
వటుప గాండివధరుచేతిమెటుగుటమ్ము, మన్నిగొనియెనె యోగర్థ మగలరాజు.
వ. అని మఱియుం బలుదెఱంగులం బలవించి యుత్థిత యై యాలోకించి. 92

తే. కాకులును గ్రద్దలును దిన్నఁ గడును ద్రెస్సి
యపరపక్షచతుర్థి యమ్మతకరుని
కరణి నొప్పెడుకర్ణ మొగంబుమీఁద
వనిత యందంద మోపెడుఁ దనమొగంబు. 93

ఉత్సాహావృత్తము. వాడిమగడు నిద్రపోవు వాలుమృగముఁ బోలే నై
వీడె బాణ్ణికుండు వృక్షినీర చూడు చచ్చియుం
బోడి దొఱంగ కున్న యట్టిపాలునకా వెలింగె వె
న్నీఁ డితండు బిలము లెన్నియేనిఁ బెల్లు ద్రోచివన్. 94

తే. మేనఁ బ్రాణము వాసినమీఁద మొగము
బొఱసి యుండునె యెందు నిక్షైఁగుకాలి
తోడఁ బున్నమనాటిచందురునిచంద
మమరెఁ జూడు మిక్కురువృద్ధునాననంబు. 95

— గాంధారి సైంధవునికీబరము చూచి వాపోవుట —

సీ. పల్కుతప్పుమి నెఱపంగఁ దలంచి యుత్సాహంబు వాటించి సవ్యసాది
దుర్యోధనుండును దొరలు ననేకసైన్యంబులు నంతంత నడ్డపడఁగఁ
దెరలిచి వడి మెడద్రెవ్వ నేసినఁ బడి యున్నాడు సైంధవుఁ డుఱక ద్రువద
తనయఁగాననమునఁ గొనిచన్ననాడ లాఁడెగినాడు గాఁడె కౌంతేయు లపుడు
తే. దయ దలిపంగ దుస్సులఁ దలంచి యలుక, గ్రాచి మందల విడిచిరిగాక దైవ
కృతము దప్పింప రాకున్నికతన నిపుడు, వారు విడిచి రిమ్మన్దియ వలనికరుణ.

తే. హృదయమున వగ లేనియట్టిట్టు నట్టుఁ, దిరుగుచున్నది దుస్సుల వరునిశిరముఁ
గాన కీకూతు నిమ్రయిం గనుటకంటె, దలచ నెక్కుడుదుఃఖంబుగలదె కృష్ణ.
వ. నాటిరాత్రి యరులు చేసికొనినప్రతిజ్ఞ వేగులవారిచేత దుస్సుల విని సైంధ
వునికి బుద్ధి దెప్పినలెఱంగు లవి వినుము. 96

సీ. విజయుప్రతిజ్ఞకుఁ ద్రిజగంబులోపల నడ్డంబులేదు సు వృద్ధికుఁ దంటిఁ
గురురాజునై న్యంబుబిరుదునమ్మకుమంటి గురుఁడు పాథునకు మూర్ఖునఁడయంటి
నరు డాయ నొకనికైనను బుద్ధిగొన దంటి సమరంబు నీకు ససాధ్య మంటి
భర్తపుత్రుఁడు నిన్ను దయఁగాము బొమ్మంటి నామాట వినఁగదె నాథ యంటి
అ. రాజులిక రాజరాజకంఠీరవ, రాజరత్న దివసరాజలేజ
రాజరాజ యనుచు రాజన్య సైంధవ, రాజు బనువుచుండె నాజిహ్వాన. 97

తే. తోడఁబుట్టువు విధన యై తోలఁగి యునికి

కోర్చి చలమునఁ బరిఁ దెగటార్చి సంత
సింఁచితెఁ తండ్రిలార మీరంచుఁ బాండు
పుత్రకుల దూఱుచున్నది పొలఁతి వింకె.

100

ఉత్సాహవృత్తము. తనయఁ గాచునకిఁ బూని ధర్మపుత్ర వాఁయునం
దనులుఁ గవలుఁ జేయఁ గలుగు దండిమగలు సేవలం
గొని వడిం గడంగ సరకు గొనక నిల్చి యొక్కడుం
బెనఁగి యాఁగె సైంధవుండు బిరుదు నక్షుడుం గదే

101

తే తప్పు సైంధవునైఁ బెట్టె దగునొ తగదొ
పార్థప్రతిపకు నొక్కండ పాత్ర మయ్యెఁ
దాన యందఱ నాఁగుట తప్పు గానె
యదియ సౌభద్రమృతిహేతు వగుట లేదె

102

తే బోరగిలఁ బడ్డవాడు గపాల మొకటి
పుడమి మోచినయది మోము పొలుపు నెడదు
వీడె చూచితె శల్యుండు వెడలి యున్న
జిహ్వ దియెడు వాయుస్రేణి కృష్ణ.

103

క. ఇష్టపునె మార్చితోడం, బుట్టె నఁక యితని ధర్మపుత్రునకుఁ గడుం
బెట్టిదుఁ దై చంపవలసె, జుట్టపుఁదన మేల ంజనుకులకుఁ గలుగున

104

క. నెల్లెడు యమతనయునితో, నెల్లగుణంబులను జాల నెవయుదు నని తా
నుల్లమున నిశ్చయించుం, జెల్లెం బో పోరఁ బగఱ ని స్థియ్యున్.

105

వ. అవ్వహివిభుండు.

106

భుజంగ ప్రయాతము. కురుక్షోణినాథుండు గోరంగ మైత్రే

ధరం దార్చి తా నేర్పుతో సారథిత్వం

బరిశ్రేణిసం త్రాసి యై పూని కన్ఠం

బరిక్షోభితుం జేసె భాషావ్రజశ్చక్రిన్.

107

ఆ. అధిక పంక పరిత మై యున్న యాబోతుఁ, బొదివి యున్న మొదవుకదువువోలె
నున్న వారు సూడు మువిడలు దైన్యమా,స్యముల నెలఁపుకొనఁగ శల్యు బలసి.

మత్తకోకిల. చూచితే భగదత్తు నీతఁడు శూరతాపహిమన్ నరున్

వీచినన్నిభ బాణపట్టుల ¹వెట్టి జేసె మహేంద్రుతో

నేచి పోరుబలుండువోలె సహింప కీతని నిట్లు గాఁ

జూచి తాతనిమీఁది నెయ్యముసొంపునన్ మురమర్దనా.

109

క. పులుఁగులును మెకంబులునుం, దొలిచి తినిన ²నెలపు దప్పి తొలఁగియుం గంటే
తల నున్న కనకదామము, పొలుపు దెగంబాయ దీనువుం గమలాక్షా.

110

— గాంధారి శరత్పుంజను దశభిష్టుచక్షేకించి కోకించుట —

- సీ. బలశౌర్యములఁ దనపాటిగా నెందును మానవు నొరుఁ జూప లేనియట్టి
శంతనుపుత్రుఁడే శత్రులబాహుదర్పంబున రణభూమిఁ బడియెఁ దన్ను
వాలాయమును గెల్వ వచ్చునే చంపిఁకొం డని పాండుసుతులపై నగ్గలంపుఁ
గరుణ మర్తము నెప్పఁగాక యెమ్మెయి నైన నతనిష్ఠ యెప్పుడు నతనియందుఁ
- అ. గలదు గాదె తండ్రి శార్యంబునకుఁ గాఁగ, రాజ్య ముడిగి పూనె బ్రహ్మచర్య
మితనిఁ జెప్పి చెప్పనితరుండు పౌరుష, కలితసంభవుండు గలఁడె కృష్ణ. 111
- క. కురువంశ మెడల వచ్చినఁ, బరమోపాయమున మగుడఁ బడెనెఁ మడిసెం
గురునికరముతోడన యిప్పురుఁడు పురుషార్థపారభూషణుండు గదె 112
- క. దేవుండు గా నీకుండు నరుండు, నా వచ్చునె నిష్ఠ వెంపునం బ్రాణంబుల్
తా వలసినపుడ విధవం, గా వేడుక నునిచినాఁడు గాదె తనువుచన్. 113
- అ. తీవ్ర బాణజాల దీప్తులు పరఁగించి, పాండుతనయనై న్యబహుళతమును
లీలఁ బదిదినములు నోలి విసోదించి, యకట భీష్మభానుఁ డస్తమించె 114
- క. శరవణమునందుఁ బాలుపుం, పొరసినగాంగేయుతోడఁ బోల్పఁగ నను వై
శరత్పుంజనుఁ దేజో, భరితుండు గాంగేయుఁ డొప్పెఁ బంకజనాభా. 115
- తే. అర్జునుండు వెట్టి నీతని కంపపాన్పు, నకుఁ దగంగ నిశాతబాణముల మూట
నలవరించినతలగడ యస్త్రజనిత, వారిఁ దృప్తునిఁ జేసె నవ్వీరవరుండు. 116
- క. వీరశయనమున గంగకు, మారుండు కల్పక్షయమున మార్తాండుండు సం
చార మెడలి ధరఁ బడి యొప్పారెడుచందమున వెలిఁగె నంబురుహాత్మా. 117
- క. దేవప్రతుండు గీర్వాణావాసంబునకుఁ జనినయట కురునికరం
తేవాని నడిగి తెలియు నొకో విశ్రుతధర్మసంప్రయోగవిధంబుల్. 118
- సీ. పగవారిమొన లనుపల్లెరులం గాల్చి మడిసెఁ గుంభజుఁ డనియెడుదవాగ్ని
యొన్నియస్త్రము లిండ్రుఁ డెఱుఁగు నన్నింటను బరిణతుం డీతండు భార్గవునకు
నెట్లు సువిధేయ మిప్పుహస్త్రునకు ధనుర్వేద మితనికి సర్వవేద
ములుఁ బరిచితము లియ్యలఘుతేజునిశీఁడ గాదె పాఠుండు గార్హుకమున మేటి
- అ. యయ్యెఁ దక్కుకొరవాన్వయజాతులు, సాత్యకియును నివ్వికాలబుద్ధి
నాశ్రయించుటను మహాస్త్రనిత్రము లైరి, యోధు లింతవార లుర్విఁ గలరె.
- క. వివిధమహాస్త్రంబులు గా, లవళతఁ జెడఁ గాక శౌర్యలంపటు నియ్యా
ధవరునిఁ బగవారికిఁ జేర వశం బగు నెట్లు సంగరంబునఁ గృష్ణా. 120
- తే. గురుని మున్నిడుకొని కాదె కురుకుమారు, లనికిఁ బిలిచిరి ధర్మపుత్రాదులయిన
పాలుమగల నట్లంతటివాఁడుఁ బగలు, నఱికివై చినఁ బదియున్న తెఱుగు గంటె.
తోటకము. సంభతంబును శిష్యులు సద్వివయా

నిగ్గుతు లై ప్రణమిల్లెడు వీరవద
ద్వితయంబు గడుం జెడఁ దిన్నుచి సూ
చితె నక్కలు దై వముచెల్లుఁ గటా.

122

ఆ. ద్రుపదతనయుఁ డట్టై ద్రోణునితలఁ గోయు, వాఁడు విధికి నెట్టివారి నెట్టి
తెఱఁగు నేను రాదు దీనికి నే మను, సూర మిది యసంభవంబు గానె, 123

నీ. కృపునితోఁబుట్టువు కృపి తనభర్తద్రోణాచార్యుల నై నన్యంబు విపుల
వేణియు మొగమునవెంట ముసుంగు వడంగ రాల్పడిన యెలుంగుతోడఁ
బలవించి పలవించి బహుశిష్యుల మన్యత్రిభవర్యు నస్త్రశస్త్రములు రథము
నవయవంబులును జితాకలనంబు నేయుచు సామగానసంఘ కృపదను

ఆ. లగుట సూచి సామ మతికరుణంబుగాఁ, నీను బాడఁ జొచ్చు మానితాగ్ని
సొద నమర్చి యవిశ్రుధాత్తు నొండాక, యగ్నివోలె బెట్టి రండుఁ గృష్ణ, 124

క. కృపి మున్నుగ శిష్యులు సొద, యపసవ్యముగాఁగఁ దిగిఁ నురిగిరి శోకా
ర్చుటాడఁబలతో గంగకు, నపగతశరవిద్య యయ్యె నవని కటకటా. 125

ఆ. సోమద త్తనుతుని జూడుము సాత్యకి, దూష్యభంగి శిరముఁ దునుమ నొఱి
యున్న వాఁడు గ్రద్ద లాలించి తిసంగ నీ, సుకృతపరుని నిట్లు సూడ వలసె, 126

వ. సోమదత్తుండు పుత్రశోకాయత్తిచిత్తుం డై యుండి తన్ను సాత్యకి గవిసేనప్పడు
తనకొడుకునెడ నతండు నేసినయధర్తం బుగ్గడించి గర్వించినవిధంబు మృతుం
డైనను మొగంబునం దోచుచున్నది భూరిశ్రేష్ఠులైన యట సేనుతనిని నల్లభుని
జొరింజొరిం గనుంగొనుచు గద్దకంతంబుతో నాసోమదత్తు నుద్దేశించి, 127

నీ. ఓరాజ కల్పక్షయోపమానం బగుకొరవజాతసంక్షయము చూడ
కున్నాడఁ వధికిదానోజ్జ్వలు బహుమహాధ్వరకర్త భూరిశ్రే నసుండు నీడు
గారాబుపట్టి సంక్రందనందను దుర్విక్రమంబునఁ దునుమఁబడిన
బాహువు సాత్యకి పాపకర్తంబున సంభిన్న మైన మన్తకము నై మ

ఆ. హితేమునఁ బడియె నిఃస్పృహసంతతి, దిక్కు సూడ వేల పెంకుకూటా
కొడుకుచుట్టు నేడ్పుకోడండ్రె యలమట, యరయ విట్లు బగునె యధిప నీకు.

క. వీ రేపు రొంటి చీరలు, దారును విరివలలతోడఁ దద్దయు నడలుం
గురి పలవించెదరు నిను, సారసికలభీతిరుతులచందము దోచున్. 129

ఆ. ఆలమునకు వెడలునప్పు డిచ్చితి నీడ, పసిడిగొడుగు సుతుండు లసితవిభవుఁ
డగుట కది నివృత్త మై పడి యున్నది, యక్కు మారురథమనందుఁ జూడు. 130

క. అని పనువుచున్నయది యవ్వనితను గోడండ్రె జూడ వశిమే ఘనుఁ డ
ర్జునుఁ డిట్టిసీవకర్తంబున క్షేపాలు సొచ్చెనో కుపురుషుడపోలెన్. 131

కవిరాజవిరాజితము. విను మది సాత్యకి చచ్చుట కోర్వక వీరవరుండగుసామగాంధే నే

శివతగ వైనను నయ్యో నలం దటు చే నటుకొ ముని యైనవహా
త్తుఁ గని యుబ్బుచు సాత్యకి యే మని త్రుంచె శిరంబు కడంగి జగం
బున నొరు లింక నికృష్టపుంగర్వముపొంతను జోగునె చక్రధరా. 181

క. ఇక్కుచుపరునాంధ్రురలో, నొక్కతె యతిరమ్యమూర్తి యుత్సంగమునం
దక్కుర మిడికొని పనిపెడు, నెక్కుడుపగ నూని యచె మహిధర కంటె. 182

సీ. మెలుపారఁగాఁ బట్టి మెలనూలిమణులు గదల్చుచుఁ దిగుచుచుఁ దగులొనర్చుఁ
జనుఁగవమీఁది కల్లన వచ్చి లలితవివర్ధనంబున లజ్జ మరలఁ ద్రోచు
నాభి యూరులు జఘపము మెత్తెమెత్తెనయ్యెత్తి ముదంబున నుల్ల ¹మూన్పు
ననయంబుఁ దిన్ననియనువున గనయంబు ప్రిదులంగ మెలఁగి సొక్కిదవఁజేయు

ఆ. నిక్కురంబు నెచ్చు మెక్కింప నేరంగఁ, దగిలి ²సంతతంబుఁ దలఁచునట్టి
భంగి మెఱును గీడువఱుంగఁ గొనినూడ, నలఁతి నీటు నేయవలనె దీని. 183

ఆ. ఒరునితోడఁ బోర హరి సూడ నిగ్గఱి, యేసె విజయుఁ డశనియేటు సభల
నమ్ముకుండుఁ ³దెట్లు లగ్నించు నట్టివి, వ్యచ్చుఁ డేమిభంగి మెచ్చుఁ దన్ను. 184

ప. అని యిట్లు విలాపంబు చేసి యూర కున్న చిన్నాతిం దక్కుటియెలనాగ లేలిన
దానిఁ బోలెఁ బోదివికొని యున్నవా రాలోకింపుము. 185

— గాంధారి కపటకోశేబరంబు గాంచి యతని వేళ బుగ్గడించి పోకిండుట —

సీ. మేనల్లుఁ డగునకులూనుజునేటులఁ బడియుండి శకునులపాలు వడ్డ
శకునిఁ జూచితే మురసంహగ యితఁడు మాయాజాలమునకు నాఁ దోజ సకల
మాయటు నీచేత మడిసె దుర్ద్యూతంబు నొసరించి రాజ్యంబు గొనియె భర్త
తనయునిచే నిష్ట దనఁజెల్లు ఫలియించె నని యనుజూదంబునందుఁ బ్రాణ

ఆ. మోటుపడియె నెల్లమీటకు నీతండు, గఱచు పెల్ల గురునికాయనాశ
మునకు నయ్యో నీసృపుడ కాఁడె పాండునం, దనులతోడివైరమునకుఁ గర్త.

క. హిత మొనరించెద నంచకా, భృతరాష్ట్రతమాభవునకుఁ దెక్కలికాఁడై
మృతీయొనరించె దానును, మృతుఁ డయ్యెను భార్యపుత్రమిత్రయుతముగన్.

మత్తకోకిల, వార లస్త్రహతాంగులై యనవద్యలోకము గాంచి రి

వైర కర్తయు నట్లు గాంచెను వారి నల్పవిచారులం

బోరి శత్రుడునట్లుగాఁ దగఁ బొంది వెట్టులఁ జేసె నీ

క్రూరుఁ డందును నన్నదమ్ములకుఁ విరోధము నేయఁడే. 188

క. దుచిరాంగధు నస్త్రనిచయ, నిచితాంగకునిం గలిగనృపుఁ గంటి సమి
ద్విచరణవిహరణమున సీతఁ, డపలేతభృత యగుటయెఱుంగ నయ్యెడుఁ గృష్ణా.

ఆ. ఇతనిచుట్టు నున్న యెలనాగ లడలునఁ, గూరి వదియెను ముకుంద యొప్పు

1 మాన్పు. 2 సంతసంబు. 3 దెట్లు లగ్నించునట్టె విష్ణు.

- వాయు కున్నవారు బలితంపునడక బడ్డ, పుష్పపామకములపొలుపు దోచు. 140
- ఉత్సాహవృత్తము. మానినీజనంబు నేరి మగధనాథుం డగుజను
తేనుచుట్టు నేడ్వ నధికదీననాదములకు నా
మానసంబు సాంద్రకగుణమయతఁ బొందె యోహనం
బైనయిట్టియేడ్పు లెందు నంబుజాక్షి వింటిమీ. 141
- సీ. కోసలనాథుండు భాసురమూర్తి బృహదృబుచుట్టుఁ బ్రియంగనాజ
నంబులు నేరి కంపంబుతోడఁ జెరుర్పు నొప్పల సభివగువ్యక్తినివిము క్త
శరముఁ బెలుకుచు బొరిమూర్తి బొందయందు నప్పటిగిప్పటి కళనముఖముఁ
దేటి చూచుచు విధిఁ దిట్టుచు శోకాగ్ని నుల్లగలు లలియంగ నున్నవారు
- ఆ. తునిమి వైర నెండఁ దనిసినఁ బెద్దఁడు, నంగ చూడ్కి చిగుర నలను కలివి
దొడగ కున్నయిట్టితోయజంబులచంద, వయ్యెఁ జూడ వీరి యాననములు. 142
- వ. ద్రోణబాణపరిషీతప్రాణు లై పడియున్నవాని ధృష్టద్యుమ్నునంగనులు. 143
- మత్తకోకిల. అంగదంబులుఁ గంకణాబులు హావచ్ఛలు నాడిగా
నంగకంబులభూషణంబులు హరికాంతి వెలుంగఁగా
సంగ రాంగణభూమికిం దమచారుభావ మలం క్రియా
సంగతిం గలిగింప నొప్పిరి శౌరి చూచితే వీరలన్. 144
- నర్మకటము. త్వరితభావ్యమానుత¹గతస్ఫురితాకృతి క్షణ
శరబహుభార్మిరుద్ధమవికాలతఁ బొల్పుధను
ర్లురుఁ డచుచిచ్చుపై శలభకోటిగతిం బడి మ్రం
దిరిఁ గనుగొంటె యేవుర నుద్గిష్టలఁ గీకఁములన్. 145
- క. పంచాననంబుచేతం, బంచత్వముఁ బొందియున్న బంధురకరిఁ బో
లింతుటకుం దగి యొప్పెం, బాంచాలుండు ద్రోణకడిమిఁ బడి కంసారీ. 146
- క. ద్రుపదనృపాలునిధనభా, తపత్రమస్త్రంబు లెవోటుం బాకక జగి యా
రిపాలిచె శారదచంద్రుం, దుపమాపాత్రంబు గాఁగ నుర్వి యనుదీవిన్. 147
- తే. వల్లభులును గోడంద్రు నీవసుమతీశ్వరునకు నగ్నిసంస్కారంబు నొరయఁ జేసి
యుష్టులికమునఁ దద్దయు వెప్పునంతే, రంగములతోడ నరిగిరి గంగదెనకు. 148
- క. ద్రోణుండు దలరం దలపడి, బాణకళావేది పదిపతి యజ్ఞస్వర
ద్యావహతిఁ గూలి సమర, తోడివరిష్కార మగుచు శోభిల్లఁ గడున్. 149
- తే. తలయుఁ గాళులుఁ దమయూరుతలములందు
బెట్టికొని వీనిభార్యలు బెట్టిదంపు
టడలుతాఁకునఁ గడు బెగ డారఁ గూరు
నుల్లములతోడఁ బలవించు చున్నవారు. 150

క. మానవనాథు లనేకులు, వీనిభుజావిక్రమంబువేడిఁ బడిరి నీ
మేనమఱఁది శిశుపాలుని, సూనుం డిభృష్టకేతుఁ జూచితె కృష్ణా. 151

ఉత్సాహవృత్తము. అతనినంబునుడు సుకేతుఁ డల్లవాడె ద్రోహపా
తితుఁడు వీనిఁ జూడఁగా మదికా సుయోధనుండుఁ ద
త్తుతుఁడు దోచు చున్నవారు శోకపిన్నతాప మూ
ర్ఛితము గాఁగ బంధుజనులచిత్త మెంత గుందునో. 152

తే. అల్లవారె యవంతీకు లధికబాహు, బలులు విందానువిందులు బహుభద్రామ
జోజ్జ్వలులు పడియున్న వా రుగ్రవాయు, పతితకుసుమితనససాలభంగి దోడు.

ప. అని చూచి యి ట్లనియె. 154

సీ. శాంతనవుండు నాచార్యుండుఁ గన్గొందు భూరిక్రవుండు గురుపుత్రకుండుఁ
గృవుండు నైంథవుండును గృతవర్తయును గురురాజు నమానుషరథివరులుఁ
గలయంగ నెన్నెడఁకొలఁదులవారె వా రలిగినఁ జెడుదు రయ్యమరు నైన
నట్టి వీరులబారి కిగపడి యుండియు నేమియుఁ గా రైరి రీవుఁ బాండు

తే. తనయు లందఱు నీకూర్చితమ్ముండును మ
హద్భుత మిది దలఁచ భీష్మాదు నైన
వారి నతి పోర నిర్జింప వచ్చు నెట్టి
పనియు భరమె డైవమునకుఁ బడ్డనాథ. 155

ప. డైవంబు దుర్యోధనాదు లగుసుదర్వరకు నొక్కొత్తున నిట్లగునే యని వెండియు.
తరువోజ. కురురాజు మొదలైన నొడుకులనెల్లఁ గోల్పోవు టిచ్చాదు గోవింద కలిగ
నరిగితి సంధి నేయంగ రాక యున్న ఁట యెపు నీ యెప్పు టైనది కాదె
పరమహితంబుగఁ బరికిరి గంగవట్టియు విదురుండు పాటించి వెక్క
వెరవుల నొత్తిన విస నైతి నావివేకుల శిచూపేల వృథ వోవ నేర్పు. 157

ప. అని పలికె వశ్యాత్పాపదుఃఖంబుపెట్లున నొల్లఁబోయి తెలిసి చిత్తస్థాయి ధైరవ
పుత్రశోకం బడరి యలఁచి గానియలఁగఁ బెట్ట నూర కుండి యొక్కొరవరాజు
పత్ని పద్మనాభుడైన గనుంగొని శోపాక్షిపిత ధై. 158

సీ. భృతరాష్ట్రపాండుభూతులకుమారులు తమలోన నీసున నమరమునకుఁ
దొడగిన నీ వడ్డపడ వైతి తగుచాలు మానిసుల్ గలిగియు మానసియు
వాక్యుండ వయ్యును శక్యపమస్తకార్యుం డనఁ జెర్కొనియును నువేయ
చేసితి కురురాజుఁ జెటువన తిరిగితి నిఖలరాజులఁ దదనీకములను

ఆ. నామ మడఁచి తెల్లభూములుఁ బాడయ్యె, నంతపట్టు ఫలము ననుభవించు
మే పడంగ నిన్ను శాపానలక్ష్మాల, దగ్ధమూర్తిఁ జేయుదాన వినుము. 159

— గాంధారి శ్రీకృష్ణుని కౌముది విష్ణుని —

- సీ. పూని పాతీవ్రత్యపూర్ణఫలంబున సంపాదితం బ్రహ్మసార¹తనము
బలిమి సాధనముగాఁ బలికెద నుత్తమజ్ఞాతులఁ దమలోని సంగతమునఁ
జాలియఁ జేసితి గాన పాలియుదు రనోన్మన్యహతుకుల². భవజ్ఞాతిజనులు
నీవును దప్పక నేఁ డాదిగా ముచ్చిదా అగునే డ్దన యుక్తనమున
తే. నరయ ది క్కెన్వరును లేనియగ్గలంపుఁ, గుత్సితంపుఁదెలగునఁ గుంబుపాడ
విట్లు మిహభూజనములు నేపువాగు, నశుల సుతులను బంధులఁ బనివి పనివి.
క. అని ఘోరంబుగఁ బలికిన, విని విప్రులమనస్కుఁ డ్దనవిష్టుఁడను చిలున
వృస నానన మొప్పుగ న, వ్యనిశకు నిట్లనిమె గౌరవస్మృత్యమాగు. 161
తే. మున్న కాదె యాదవ్రులకు మునివరేణ్య, కలితదామనసంబు గలదు నీకు
నేల చర్మితచర్మణ మిట్లు నేయ, దీన నీ పేరు శ్రవ్వితి దానిఁ జెప్పుచు. 162
క. యదువంశజాతులకుఁ దచ్చదు నాశము వారి సుగలుఁ బ మంస్సిగ లీ
రది కారణంబు గాఁగఁ దెగుదు గొండు³ను చేత రక్షణు భూర్యోగ్యులను. 163
తే. అనివలకులు విని పాండుతనము బదలు, వెలపు మున్ను గంపిండు వివ్వాలింది
యాత్త జీవితముల నెన నాన లపుడు, వదల విడిచిరి కౌంబంధివర్ణ. 164
న ఇట్లు పలికినయచ్చుతుం డడ్డని నుద్దేశించి లేవన్మూ మృతుల⁴ న సకలబంధు
మిత్రులకు నగ్ని కార్యంబులు నేయింప వలయు నని పాడియె. 165
సీ. వినుము గాంధారి నీతనయుండు చేతుదున్నముము లెలుంగవ నాగు నీకు
కాంతనవునకు నాచార్యునకు బాహుమనకుఁ దండ్రికి మాన్వ గోలఁదిగాని
శిష్యునమున నట్లు దొడరి యిట్లగమ్య మాయంబంధమున నిచ్చిసట్టికిడి
నకు నింతనొవ్వంగ ననుబల్కుఁగగునె యున్మలకంబు భృతఁబట్టి మాన్వమింకఁ
తే. జేటునకుఁ జావునకు వగఁ జెందుజనుల
కినుమడింపదె మానసమున నలంక
రాచకూతుండు సుతుల సంక్రామనిగ
హృదయు లగువారి గొండు గొండుగ గాంధారి. 166
వ. అని చెవి సూడినట్లు పలికిన విని నిరుత్తరమై గాంధారి యూరకుండె నట్టియెడ
భృత హస్తండు భర్తనందనుతో నీవు మనమొనలం గలజనులకోలంది యెటుం
గుదు చచ్చినవారిలెక్క దలం లేని నా కెఱింగింపు మని పల్కిన విను మెటుక
పడ్డవా రుత్తమజనంబులు దెబ్బదియాలుకోట్లు నిరువదలేలును మ్రుక్కడి
మూడ యిరువదినాలుగు పేలు మున్నూటయిరువండు దెగి రని చెప్పిన
నమ్మనుజుపలి వీ రిందలు నేగతికిఁ బోదు రనుటయు. 167
తే. ఎవ్వ రాత్త దేహములు సమిద్ధ మైన
యస్త్రవహ్ని వేలిచిరి వా రమరలోక

మునకుఁ జని నిర్జరాంగనాజవలసితుఁ

డైనయమరేంద్రునకుఁ బూజ్యులగుదు రధిప.

168

క. తఱచుగ శస్త్రాస్త్రంబులు, నెఱకులు చూచినఁ జలించి నిజధైర్యంబులే
మఱచి తెరలి చచ్చిగి ఖాండలు గుహ్యకగతికిఁ బోవడగుదురు వారల్.

169

క. సమరమున నెఱ్ఱెఱంగున, సమసినను గీడు తెరువు చన శివుత్తమలో
కమునకు పోదును జనములు, ప్రముదితు లై యండ్లుబుధులు పౌరవముఖ్యా.

క. అనిన విని నాథనంతులు, ననాథులును నైనవీరి కందఱకుఁ గృపా
ధనలోల చేరుఁగా వచ్చున కాదే యగ్నికార్యశోభనముఁ దగన్.

171

వ. అని పలుకుటఁజూ ధర్మనందనుం డిట్లును నీయఖలజనంబులు నాపితాగ్నుల
యట్లు యట్లుం గాక మీ లిందఱ కుదకదహనక్రియాకరణయోగ్యులును లేరు
మన మేది కొలఁదిగా నిప్పుని నేముద మని పలికి తారజ్ఞాతవాసంబు నిర్వ
హించి సముచితప్రకాశంబున విరాటాదులచేతం బరిజ్ఞాతు లైనసమయంబున
సంగతుం డై యుది మొదలుగాఁ జెల్గిడు కాంతిఁ పొట్టికాదికైతస్తార్తక్రియా
కలాంబులు నడపుచుం దమయొద్ద నున్న ధౌమ్య నాలోకించి విడుదని సుజ
నునిఁ గనుంగొని మీరు భరతకులులకుం దక్కు ననాథవంతు లైనవారలకు
విధ్యుక్తంబుగా నగ్నిసంస్కారంబు నేఱుం దని పనిచి యత్రింతునకుం దోడు
పడుటకై సూతజనంబులకు దత్కాలసమాగతు లైనకరిపురజనంబులోనం
దగువారి నిరూపించి మున్న తేప్పించినచందనాగురుఖండక్షౌమపనకస్తూరికా
కుంకుమపుత్రతైలప్రభృతు లగువలయువస్తువు లాధౌమ్యముఖ్యుల కొప్పిం
చినవా రయ్యనసరంబునం గూడికొనినబహుబ్రాహ్మణసంఘంబులతోఁ జని
దుర్బోధనదుక్కానకర్ణశల్యాదులకు నభిమన్యుభుటోత్పచవిరాటభృష్టకేతు
ప్రముఖులకును దక్కును శేరెఱుకపడనానాదేశాధీశులకుం బ్రచురకామ్యసంప
యంబులను భగ్నరథావయవధ్వజధనుశ్చరకుంతాదులను సొదలు వేర్పించి
పితృమేధక్రియలు నడపి చిచ్చునం జొనిపి యనాథవంతు లైనసభాకాంతుల
ననేకసహస్రసంఖ్యులం ప్రోవులుగాఁ బెట్టించి నమగ్రదాసునముదయంబు
లమర్చి యగ్నియిచ్చి రప్పడు ఋగ్యజుఃపఠనరవంబులును సామగాననాదంబు
లును రమణీరోదనధ్వనులును రోదనీకుహారంబు నిందె ధూమంబున దిక్కులు
పిక్కటిల్లఁ జేతసభూతంబుల కెల్ల విపులవిషాదం బావహిల్లె నవ్వీధంబునం
దగవు నడపించి.

172

కంతి ధర్మజానకుఁ గట్టండు దనకొడు కగుట బలవుట

నీ. భూజుల కుదవంశపుంగవుం దగుధర్మతనయుండు భృతరాష్ట్రు వినయ మొప్ప
మున్నిడుకొని యాండు మొత్తంబుఁ దోడ్కొని బంధుజనంబులు బలసి రాఁగ
వారి గంగన్నాన మాచరించి తిలోదక ప్రదానము సర్వకారవులకు

సయ్యాంబికేముడు నక్కురుభార్యలు ననుజులు నానుసు సధికనిష్ఠుల
ఆ జేసి రతనికడకు నామయంబున, నడలు నెమ్మనమున నడరి క్రమ్ము
కన్నునీరు మొగము గప్పంగఁ జని కుంట, ముగ్ధువాగు వివర నిట్ట లనియె.

తరల వినుము కారవకోటికిం దనవిల్లు పెట్టినతోటగా

నని యొనర్చి భవద్బలులుల నన్నీటికొ మిమం నేత్రగం

దనిపి యంబరచారు తెల్లను దన్ను మెచ్చి సుతంగఁ బా

ర్థునిమహాస్త్రము బల్కిడిం దలద్రంపఁ గూలినకన్గనిన్.

174

క. జరు తెల్లను పాదోయుం, డనుటను మీరలును వాని నట్టులకా నె

మ్మనమునఁ దలంతు రటు గా, దనఘ మనీ మూత్రజన్ముఁ డాతం డరయన్.

175

ఆ. మీకు నగ్రజుండు నాకు భాస్కరురయ, లభికోవచకుండలములతోడఁ

బుట్టినాడు గానఁ బోయంగవలయుం ది, లోపకంబు లమ్మహాన్న గునకు.

176

న. అని తదీయజన్మప్రకారంబును దివాకరు ప్రసాదభాగంబును జెప్పెటయు నున్న

వాంబు లగునమ్మాటలు చెవులు సూచిని ట్టులునఁ బొండవులు పరమదుఃఖా

వేశంబు నొంది చండు భీమాదనలు నివ్వఱకాడి యుండ భక్తిసందినందున్ దల్లిడి

ల్లుచుం దల్లితో ని ట్లనియె.

177

సీ. అనిలజాట్టునుల మార్కొన నేర్చె నెవ్వనియుని పామూచి సుయోధనుండు

వై దేహపాండ్రాదిననుభేళు తన్నునికడివి సొంపున నరిగొంపు ల్లరి

మననై న్యతోటి యెవ్వనిబాహువీగ్యసంపద కోడి యంతగత నొందుగుచుండు

నద్యతం బొనరించె నమరుల కెవ్వనియగునమానవిధదివ్యాత్మమహిమ

తే. మమ్ము నందితి నెవ్వనిమహితశక్తి, యెక్కుడై సంగరంబునఁ జిక్కుపడిచె

నట్టికట్టని గొంగున నగ్ని డాచి, నట్లు లెమ్మయి డాచి పోయమ్మ చెవును.

క. అర్జునుఁ డొకరుండు దక్క సుపాబ్ధితశౌర్యమున నమ్మహాబాహుని వి

స్ఫూర్తితరళమున కెదుర్తె, గర్జిల్లఁగ రథికుఁ డందూ గలుగునె జనన్.

179

తే. కట్టఁ దొలుచులుగా నేల కంటి తల్లి, నీదుమంత్రంబు పునువిహారకారి

యయ్యో మాకల్ల నట్టిమవబలైక, గణ్యులగుదుఁడొకటొ గారణమున.

180

తరువోజ. భానుపుత్రునిచావు జగధుని నెల్ల జరమనొత్తొనఁగి పాల్పడఁ జేసె

మానిరబలుఁ డభీమన్యుండు పోర మడిసినప్పుడు నట్టిమటుకువ నాత్మ

నూనదు ద్రాపదేయులనాశమునకు నుడుక దివ్యిభమున నుల్లంబు ద్రుపద

సూనులు భృతరాష్ట్రమతులును ద్రుంగుచొప్పున కిమ్మెయిం జొర దడలె జాల

ఆ. అతఁడు మాకు నన్న యని మున్న యెటుఁగంగఁ

గన్నఁ గురుకులంబు గలఁగఁబడక

మనుదు మట్లు లై న మనుజులొకమునకుఁ

1 నట్టి బల్లికగణ్యుఁ, గట్టులంగుడు. 2 యెటుగుట, గలగునని కలము గలఁగఁ
గి మనుజులొకమునకు.

1 గలుగ దడలు మాకుఁ గలుగ దడలు.

182

వ. అని విలాపంబు నేసి విషాదశిథిలవర్ణంబులతో గోత్రనామంబు లుగ్గడించుచు నవ్హారాండనందనునకుం దిల్లోదకప్రదానంబు నేసెఁ దదనంతరంబ భీమాద్భుతనకులనహదేవులుం జేరి రట్లు కన్లుండు పాండవాగ్రజుం డగుట యెఱింగి కురువధూజనంబు లార్తనాదంబు లెసంగ నాక్రందించిరి ధృతరాష్ట్రుండును గాంధారికుంతీపూర్వకంబుగా నతనికి నుదకకర్మంబాచరించె నయ్యజాతశత్రుండాదినేతపుత్రునివలనిసాభ్రాత్రంబునలనఁ బరిచారికాసమేతంబుగాఁ దద్భార్యల రావించి గారవించి యతనికై యనేకః ధర్మూక్తకర్మంబులు భూరిదక్షిణంబులుగా ననుష్ఠించి కృతకృత్యతానందంబునొంది సకలబంధుసహితంబుగా గంగానముత్తరణం బాచరించె నని యిట్లఖలజవాఢనుదితుండగుధర్మనందనుండు గర్జుం దమయన్న యని యెఱింగినతెఱంగు నైశంపాయనుండు జనమేజయున తెఱింగించిన నజ్జనపతి కురువంశం డగునయ్యుధిష్ఠిరువర్తనంబులమీఁద నెట్లునెల్లె నని యడుగుటయు.

183

మందాక్రాంతము. వీణానాద ప్రతిమనిగమావిర్భవత్సరపుణ్య

శ్రేణీసంపాదిత విమలతాస్థమనిల్లేపచిత్త

త్రాణక్రిడాకలనసతతోత్సాహపద్మివ్యభావా

ప్రాణాపానాహరణనిపుణప్రావణీయానుభావా.

184

క. త్వంతాహంతానిరసన, శాంతాంతగీకరణయోగిజనవిజ్ఞేయా
చింతాసాగరమగ్న, భ్రాంతజనాధ్యయ పరమథత్తివిధేయా

185

మాలిని. భరితనియమచేతఁజువ్వ విజ్ఞానశీలీ

పరిమళపరిపాక ప్రాధసంపర్కశాలీ

పరిణతికృతదూష్యదృగిభూతాలిహేలా

కరణభృతిజగత్సంస్కర్తృతానందశీలా.

186

గద్యము. ఇది శ్రీమదుద్ధయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజితక్రీడన సోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున శ్రీపర్వంబునందు భగ్గంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి శ్రీపర్వము సమాప్తము.

1 కాదు మఱియుఁ గంఠం గలది యీదల. 2 సుమిత్రాష్టమనిల్లేపచిత్తాది శృంగారశాసనం.

చెన్నపురి : వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారి

‘వావిళ్ల’ ప్రెస్సున ముద్రితము—1943

ఆంధ్ర గ్రంథములు

	రూ. అ.		రూ. అ.
అథాగత్త రామాయణము	1 8	ఆంధ్ర భాషామృగము	1 0
అనంతనిఘండము, ఛందోదర్పణం	0	ఉత్తర రామాయణము, చక్కని	
అనిరుద్ధచరిత్రము	0 10	కూర్మ	4 0
కవిత్వశాస్త్రవిచారవిమర్శనము	1 8	కవిరాజ మనోరంజనము	1 4
ఆము కమాలద్వద, సటిక	6 0	కృష్ణ రాయవిజయము	0 8
ఆదిపర్వము, పెద్దచుప్ప	1 8	కాశీఖండము	3 8
,, టిక	4 0	గజేంద్ర మోక్షము, సటిక	0 10
ఆంధ్ర భారతము, వజ్రకావ్యము:—		గయోపాఖ్యానము, గంధనాసూ	
ఆదిపర్వాపర్వములుగలసంపుటము	4 0	త్యునిది	0 12
ఆరణ్యపర్వము	4 0	గంగోపద్యం గ్రహము, విద్వాత్	
విరాటోద్యోగపర్వములు	4 0	జ. ప. ముద్రాపాఠ్య శిల్ప గారిది	0 8
భీష్మద్రోణపర్వములు	4 0	చిత్ర భారతము, చరిగొండ ధర్మన	
కర్ణశల్యపౌష్టికస్త్రీపర్వములు	4 0	గారిది	1 8
శాంతిపర్వము	4 0	చెన్నపురివిలాసము	0 8
అనుశాసనిక, ఆశ్వమేధ, ఆశ్రమ		చెన్న బసవపురాణము	1 4
వాస, మాసల, మహాప్రస్థానిక,		దశావతారచరిత్ర	3 0
స్వర్గారోహణపర్వములు	4 0	ధ్రువోపాఖ్యానము, సటిక	0 10
ఆదిపంచకము, బుశేనసంపుటము	11 4	నలోపాఖ్యానము, సటిక	0 8
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము	7 8	నిర్వచనోత్తర రామాయణము	1 8
శాంతిసప్తకము	7 8	పల్నాటివీరచరిత్రము	3 0
అనందరంగరాట్టండము	1 5	ప్రభావతీప్రసిద్ధిమ్మము	1 8
ఆంధ్ర నామసంగ్రహము, పద్యకా ()	3	పారిజాతాపహరణము, చిన్నసైజు	1 0
,, టీతోట్రానువేదము	0 8	,, సాంధ్ర టీకాతాత్పర్యము	3 0
ఆంధ్ర నామసంగ్రహము, ఆంధ్ర		బ్రహ్మోత్తరఖండము బ్రాత్రహాస్ప	8
నామశేషము, సాంబనిఘంటుపు		మనుచరిత్ర, సటిక, వావిళ్ల రామస్వామి	
కాలిణి	2 0	శాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో	
ఆంధ్ర శ్రీ సుద్రామాయణము— జన		చిన్న సైజున మేలుకాగితముల	
మంచి శేషాద్రిశర్మగారిది,		మీద ముద్రితము	5 0
3 సంపుటములు	15 0	మార్కండేయపురాణము	3 0
డిటా 7 సంపుటములు	18 0	మొల్ల రామాయణము	1 8

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్

292, ఎన్.ప్ల.నెడ్, చెన్నపురి

ఆంధ్ర వచన గ్రంథములు

ప్రతి 1-కి రు. ఆ.

ధ్రువచనభాగవతము, ద్వాదశ
గ్రంథములు, డి కేసంపుటం 9 0

మూడుసంపుటములు 10 8

ధ్రువచనభారతము—

అదినభావర్యములు 5 0

అరణ్యపర్వము 5 0

విరాటోద్యోగపర్వము 5 8

భీష్మద్రోణపర్వములు 7 8

కర్ణశల్యపాక్షికస్త్రీపర్వ

ములు 5 0

శాంతిపర్వము 7 8

అనుశాసనము మొదలు

స్వర్గారోహణపర్వము

వరకుగల సంపుటము 7 8

ధ్రువచనవాల్మీకిరామాయణము,

4 సంపుటములు (అచ్చు)

ధ్రువజ్ఞయచరిత్రసంగ్ర

హము 8 0

ధ్రువవిత్వచరిత్ర, బసవరాజు

అప్పారావుగారిది 3 0

గురుజాడ శ్రీరామమూర్తిగారి

ఆంధ్రకవిజీవితములు 6 0

రేచియకొనైట్టుకథలు 2 0

య్యయవిచారణప్రహసనము 0 8

లనీదాసురామాయణము 12 0

లకుగారిసెక్యూరిటీకేసు,

0 14

ప్రతి 1-కి రు. ఆ.

ద్వాదశశోపనిషత్తులు, రచనం. అచ్చు
భారతరమణీమణులు, 1 భా|| 1 0

డిటా రెండవభాగము 0 12

డిటా 3-వ భాగము 0 8

యజుర్వేదకథాసంగ్రహము 0 12

శ్రీమహాభక్తవిజయము, 12 0

నీతిచంద్రిక, చిన్నయశూరి 0 12

పంచతంత్రము, వచనము 0 12

సవనాభక్త క్షులచరిత్ర 2 8

నీతిరత్నాకరము 0 12

సంగ్రహభారతము 2 4

సంగ్రహభాగవతము 2 4

సంగ్రహరామాయణము 1 8

ప్రాచీనదేశచరిత్రలు 3 0

పతివ్రతలచరిత్రలు 3 0

దక్కనుపూర్వకథలు 3 0

భోజానికథలు 1 0

హితోపదేశము, ములభక్త 1 0

భోజకాలిదాసకథలు, 1 భా|| 1 0

2 భా|| 1 0

తెనాలిరామలింగనికథలు,

జీవితము 0 6

తెనాలి రామలింగం: A. S. P.

అయ్యరు విరచితము 0 8

సంగ్కృతనాటకకథలు 2 0

వచనమూగచరిత్రము 2 0

క్ర.సం 1-5 వ్య. అ.		
కావ్యశాస్త్రము	0	12
విశ్రాంతి	0	12
వారాధిపతి	1	0
తానాచార్యులు	0	12
నైమిషకథలు	0	4
తేజాశ్రవణకథలు	1	0
వీరాంగవలు	1	0
పరమానందశిష్యులకథలు	0	6
నలుగురుమంత్రులకథలు	0	6
అయిదుగురువొంగలగథలు	0	8
రేచుక్కవగళి	0	3
నర్తకసేవ	0	9
ముఖ్యచరిత్ర	0	12
పురాణగథలు	1	0
"	1	0
బాణిశాస్త్రము	అచ్చు	
రఘువంశకథ	0	10
విశ్రాంతి	1	0
వివేకానందవిజయము	4	0
బోధానందకథలు	1	4
శాస్త్రసూత్రములు, 1-వ భాగము	0	8
2-వ భాగము	0	12
మహాబలి	0	8
శుక్లపత్రిక	1	0
మర్యాదరామకథలు	0	3
మైరావణచరిత్ర	0	2
షేక్ స్పియర్ నాటకకథలు	అచ్చు	
అనంతసాగరము, బుక్కరామ		
సముద్రచరిత్ర	0	12
ప్రకృతచరిత్ర, ప్రతిమలతో	0	6
శకుంతల	0	6

క్ర.సం 1-5 వ్య. అ.		
పాదపత్రి	0	8
పాదపత్రి	0	8
— వసతి —		
సీతారామము	1	8
మహాబలి	0	8
మహాబలి	(అచ్చు)	
సుజననందని	0	12
విజయచరిత్ర	1	8
ఉన్నాచరిత్ర	0	6
రాధాకృష్ణ	0	6
రాధాకృష్ణ	2	0
రాధాకృష్ణ	1	4
రాధాకృష్ణ	1	0
రాధాకృష్ణ	0	12
రాధాకృష్ణ	అచ్చు	
రాధాకృష్ణ	0	6
రాధాకృష్ణ	1	8
రాధాకృష్ణ	1	8
రాధాకృష్ణ	1	8
రాధాకృష్ణ	0	12
రాధాకృష్ణ	అచ్చు	
రాధాకృష్ణ	0	8
రాధాకృష్ణ	1	4
రాధాకృష్ణ	0	8
రాధాకృష్ణ	1	8
రాధాకృష్ణ	0	12
రాధాకృష్ణ	3	0
రాధాకృష్ణ	1	8
రాధాకృష్ణ	0	12
రాధాకృష్ణ	3	0
రాధాకృష్ణ	1	8
రాధాకృష్ణ	0	12
రాధాకృష్ణ	2	8

